

SUB LEGE LIBERTAS

Határőrizeti és határrendészeti tisztképzés 1903–2011

VIRÁNYI GERGELY

Dialog Campus

Virányi Gergely

HATÁRŐRIZETI ÉS HATÁRRENDSZETI TISZTKÉPZÉS 1903–2011

Vákát oldal

Virányi Gergely

HATÁRŐRIZETI ÉS
HATÁRRENDÉSZETI
TISZTKÉPZÉS 1903–2011

DIALÓG CAMPUS KIADÓ ❖ BUDAPEST, 2019

A kiadvány a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001
„A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés”
című projekt keretében jelent meg.

Szerző
Virányi Gergely

Szakmai lektorok
Blaskó Béla (1–4., 11–13. fejezetek)
Kovács Gábor (5–10., 12–13. fejezetek)

© Dialóg Campus Kiadó, 2019
© Szerző, 2019

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva. A mű a kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül részeiben sem reprodukálható, elektronikus rendszerek felhasználásával nem dolgozható fel, azokban nem tárolható, azokkal nem sokszorosítható és nem terjeszthető.

Tartalom

Ajánlások	11
Ajánlás	15
Bevezetés	17
1. fejezet – Előzmények, 1867–1905	19
1.1. A határőrizet főbb jellemzői, 1867–1891	19
1.2. A m. kir. Pénzügyőrség személyi állományának felvétele, előmenetele, 1867–1891	20
1.3. A határőrizet főbb jellemzői, 1891–1905	21
1.4. A m. kir. Határszéli Csendőrség személyi állományának felvétele, előmenetele, 1891–1905	22
1.5. Összegzés	23
2. fejezet – Határőrizeti/határvédelmi/határrendészeti tisztképzés, 1906–1945	25
2.1. Paradigmaváltás – határőrizet – határrendészet – határrendőrség, 1903–1906	25
2.2. A m. kir. Határrendőrség személyi állománya és kiképzése, 1906–1914	29
2.3. A határvédelem, határőrizet és kiképzés főbb jellemzői, 1914–1931	30
2.4. A m. kir. Vámőrség személyi állományának kiképzése, 1921–1931	35
2.5. Az 1932-től 1937-ig tartó időszak főbb jellemzői	36
2.6. A m. kir. Határőrség személyi állományának kiképzése, 1932–1937	37
2.7. A határőrizet és határvédelem főbb jellemzői, 1938–1945	37
2.8. A m. kir. honvéd határvadászok kiképzése, 1938–1945	40
2.9. A határszéli és a határvidéki rendőri kirendeltségek, valamint a m. kir. Folyamőrség állományának kiképzése, 1938–1945	41
2.10. Összegzés	41
3. fejezet – Határőrizeti/határrendészeti tisztképzés, 1945–1956	43
3.1. A határőrizet újjászervezése, valamint a Magyar Honvéd Határőrség megszervezése és állományának kiképzése, 1945–1949	43
3.2. A honvéd határvadász tisztképzés, 1947–1949	49
3.3. Magyar Állami Határrendőrség megszervezése, 1945–1949	51
3.4. Magyar Állami Határrendőrség állományának felvétele és kiképzése, 1945–1949	54
3.5. A határrendőrtiszt-képzés a rendőrtisztképző intézményekben, 1945–1949	56

3.6.	Tisztképzés a Magyar Államrendőrség Tiszti Akadémiáján, röviden Rendőrakadémián (RAK), 1947–1949	57
3.7.	Tisztképzés a Rendőrtörzstiszti Főiskolán, 1949	59
3.8.	Határrendészeti tisztképzés az Államvédelmi Tanosztály keretében 1949-ben	59
3.9.	A határőrizet és az állomány kiképzésének főbb jellemzői 1950–1956 között	60
3.10.	Tisztképzés a Rendőrtisztképző Iskolán, 1950–1956	64
3.11.	Állambiztonsági tisztképzés az ÁVH tisztképző intézetekben, 1950–1955	67
3.12.	Határőrtisztképzés az ÁVH Vorosilov Határőr és Belső Karhatalmi Tiszti Iskolán 1950–1953 között, majd a BM Határőrség és Belső Karhatalom Tiszti Iskolán 1953-tól 1955-ig	67
3.13.	Határőrtisztképzés az MN fegyvernemi tiszti iskoláin, 1949–1956	84
3.14.	A Moszkvában folytatott határőrtiszti továbbképzésről	87
3.15.	A Zrínyi Miklós Határőr Tiszthelyettes-képző Iskoláról, 1950–1956	88
3.16.	A sorállományú határőrök kiképzéséről	92
3.17.	Összegzés	93
4.	fejezet – Határőrizeti/határrendészeti tisztképzés, 1957–1988	95
4.1.	A határőrizet/határrendészet főbb jellemzői, 1957–1988	95
4.2.	Határőrtisztképzés a belügyi és határőrségi képzési rendszerekben, 1957–1958	96
4.3.	A Határőr Tiszti Továbbképző és Hivatásos Tiszthelyettes-képző Iskolán folytatott képzés, 1958–1959	101
4.4.	A BM Határőr és Karhatalom Tiszti Iskolán folytatott tisztképzés, 1959–1961	105
4.5.	Határőrtisztképzés az MN Egyesített Tiszti Iskolán, 1960–1967	111
4.6.	A BM Határőr és Karhatalmi Tiszti és Tiszthelyettesi Továbbképző Tanfolyamon folytatott képzés, 1961–1962	117
4.7.	A BM Akadémián folytatott belügyi tisztképzés, 1962–1971	127
4.8.	A BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozatán folytatott határőrtisztképzés, 1962–1971	127
4.9.	Tartalékostiszt-képzés a BM Tartalékos Tisztképző Iskolán, 1967–1989	146
4.10.	A BM Határőr Tisztképző Iskolán folytatott határőrtisztképzés, 1971–1973	147
4.11.	A BM Határőr Tiszti Továbbképző és Tiszthelyettes-képző Iskolán folytatott határőrtisztképzés, 1973–1976	150
4.12.	A BM Idegen Nyelvi Főiskola, a BM Rendőrtiszti Akadémia és a BM Központi Tiszti Iskola által folytatott tisztképzésről, 1958–1974	152
4.13.	A BM Továbbképző Tanfolyam Parancsnokságon folytatott határőrtisztképzés, 1976–1988	165
4.14.	Összegzés	170

---

5. fejezet – Főiskolai szintű határőrtisztképzés a katonai főiskolákon, 1967–1989	175
5.1. Az 1967–1973 közötti időszak határőrizeti és határőrségi jellemzői	175
5.2. A katonai főiskolák létrehozása és fejlődési íve	176
5.3. A Kossuth Lajos Katonai Főiskola létrehozása és fejlődési íve, 1967–2011	178
5.4. A Zalka Máté Katonai Műszaki Főiskola létrehozása és fejlődési íve, 1967–2011	180
5.5. A Kilián György Repülő Műszaki Főiskola létrehozása és fejlődési íve, 1967–2011	181
5.6. A Kossuth Lajos Katonai Főiskolán 1967-től 1989-ig folytatott határőrtisztképzés – saját változatú – szakaszolása, általam	182
5.7. Összegzés	211
6. fejezet – Akadémiai, illetve egyetemi határőrtisztképzés a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián, 1955–1990	213
6.1. A ZMKA előzményei és létrejötte	213
6.2. A ZMKA-n folytatott felsőfokú, majd egyetemi rangú és az egyetemi határőrtisztképzés saját szakaszolása 1955–1990 között	216
6.3. Összegzés	226
7. fejezet – Áthangolásként: határőrizetből határrendészet, határőrségből „határrendőrség”, 1989–1998–2008	227
7.1. A határőrizetet és a Határőrséget befolyásoló főbb hazai és nemzetközi események, 1989	227
7.2. A határőrizet és a Határőrség a reform küszöbén, 1989	229
7.3. A határőrizet és a Határőrség a reformfolyamatban 1990-től	230
7.4. A Határőrség sajátos jogállású és egyben kettős rendeltetésű, védelmi és rendészeti feladatokkal felhatalmazott „fegyveres erő”, 1994–1997	234
7.5. A Határőrség kettős rendeltetésű, sajátos jogállású és szervezeti „fegyveres szerv”, 1997–2004	237
7.6. „Kvázi határrendőrség”, 2005–2007	246
7.7. „Valóságos határrendőrség” 2008. január 1-jétől	248
7.8. A határrendészet a rendészettudomány és a rendészet rendszerében	257
7.9. A határrendészet és a határellenőrzés meghatározása; a határrendészet tartalma; a határrendészeti rendszer	257
7.10. A határrendészet léte és minősége = garancia	261
7.11. Összegzés	262
8. Fejezet – Főiskolai szintű határőrtisztképzés a katonai főiskolákon, 1989–1995; majd a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen, 1996–2004; végül felsőoktatási alapképzés a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen, 2005–2008	267
8.1. „A harmadik reform korrekciója” és a határőrtisztképzés a KLKF-n, 1989–1990	267
8.2. „A tisztképzés új rendszere”, a negyedik reform a KLKF-n, 1991–1995	271

8.3.	A KLKF jogutód intézményében, a ZMNE-n folytatott határőrtisztképzés főiskolai képesítéssel, majd felsőoktatási alappfokozattal, 1996–2005–2008	279
8.4.	Műszaki határőrtiszt-képzés főiskolai képesítéssel, majd felsőoktatási alappfokozattal a Zalka Máté Katonai Műszaki Főiskolán (ZMKMF), a Bolyai János Katonai Műszaki Főiskolán (BJKMF), végül a ZMNE-n, 1967–2005–2008	283
8.5.	Összegés	285
9.	fejezet – Egyetemi határőrtisztképzés a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián, 1991–1996; majd a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen, 1996–2004; végül mesterképzés a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen, 2005–2008	291
9.1.	„Új”, egyetemi határőrtisztképzés a ZMKA-n törzstiszti képzéssel és az arra épülő akadémiai alapképzéssel, 1991–1996	291
9.2.	Egyetemi határőrtisztképzés a ZMNE-n, egyetemi képesítéssel és doktori (PhD-) fokozattal, 1996–2005	297
9.3.	A Bologna-rendszerű határőrtisztképzés a ZMNE-n, felsőoktatási alappfokozattal, mesterfokozattal és doktori (PhD-) fokozattal, 2005–2008	299
9.4.	Összegés	300
10.	fejezet – A határőr hivatásos állomány képzése, továbbképzése a belügyi és határőrségi képzési rendszerekben, 1996–2008	307
10.1.	Határőrségi szakmai alapképzés	309
10.2.	Határőrségi szakmai továbbképzés, átképzés, vezetőképzés és vezetői továbbképzés	319
10.3.	A belügyi képzési rendszerben felépített rendészeti alap- és szakvizsgák, valamint a rendészeti közép- és felsővezető-képzés a határőrtiszti állomány továbbképzésében	320
10.4.	A határőrtisztek részvétele az iskolarendszeren kívüli nemzetközi és európai uniós felkészítésben	326
10.5.	Összegés	349
11.	fejezet – Határrendészeti tisztképzés a Rendőrtiszti Főiskolán, 1971–2011	359
11.1.	A Rendőrtiszti Főiskola létesítésének közvetlen előzményeiről	359
11.2.	A Rendőrtiszti Főiskoláról és a főiskolán folytatott határrendészeti tisztképzésről, 1971–1991	360
11.3.	A Rendőrtiszti Főiskoláról és a főiskolán folytatott határrendészeti tisztképzésről, 1992–2006	409
11.4.	A rendészeti felsőoktatás a bolognai folyamatban, 2006–2011	448
11.5.	Összegés	475
12.	fejezet – Határőrizeti és határrendészeti tudományos kutatás és tudományos diákköri tevékenység, figyelemmel a belügyi tudományos munkára, valamint a had- és rendészettudományokra, 1964–2011	497

12.1. Határőrizeti és határrendészeti tudományos kutatás, kidolgozás és tudányszervezés, figyelemmel a Határőrségnél, a Belügy-minisztériumban, valamint a saját és a belügyi tanintézetekben, továbbá a katonai, a nemzetvédelmi és a rendészeti felsőoktatási intézményekben folytatott tudományos tevékenységre, 1964–2011	497
12.2. Határőrtisztek és rendészeti szaktekintélyek tudományos képzése a hadtudományban, 1980–2011	521
12.3. A rendészeti ágazathoz kapcsolódó magasabb tudományos fokozatosok 1971–2011	525
12.4. Határőrtisztek, akik a hazai felsőoktatásban habilitáltak, valamint magasabb oktatói fokozatokat szereztek, 1989–2011	526
12.5. A rendészeti felsőoktatási oktatók tudományos és magasabb oktatói fokozatai, 1970–2011	527
12.6. Határőrizeti és határrendészeti tudományos diákköri tevékenység, kiemelt figyelemmel a hadtudományra és a rendészettudományra, 1967–2011	530
12.7. Összegzés	557
13. fejezet – Végső összegzés és tézisek	567
13.1. Végső összegzés	567
13.2. Tézisek	578
Befejezés	597
Summary	599
Köszönetnyilvánítás	601
Szakmai életrajz	603
Irodalomjegyzék	607
Könyvek, kötetek	607
Kandidátusi (CSc), egyetemi doktori (dr. univ.), doktori (PhD) értekezések	609
Tanulmányok, tudományos-szakmai közlemények	610
Jogszabályok	620
Előjárói parancsok; szakmai és szervezeti szabályzatok, szolgálati utasítások, intézkedések és segédletek, tájékoztatók, tervek	621
Jelentések, javaslatok, jegyzőkönyvek, átiratok, levelek, jegyzékek, nyilvántartások	631
Feladatok, módszertani kidolgozások, tansegédletek	640
Előadások, hozzászólások	641
Interjúk	642
Internetes források	643

Vákát oldal

Ajánlások

Tisztelt Olvasó!

Virányi Gergely értékfeltárára, értékmentésre, értékmegőrzésre vállalkozott. Ebben a sorrendben. Először is még az elporladás vagy selejtezés előtt átböngészett sok ezer oldalt, majd ezeket egyetlen speciális vezérfonal – a határőrtisztképzés – mentén rendszerezte, keresve benne a lényegi elemeket. Miután ezt meglelte, közérthető formában kötetbe szerkesztette a tényanyagot.

A vállalkozás példaértékű, hordozza az egykori „fegyverneme” iránti őszinte elkötelezettséget, továbbá azt a hitet, hogy a múltból tanulva a jövőt jobbnak tudjuk alakítani. Ezen túlmenően kevés olyan tábornokot ismerek, aki nem tartja rangon alulinak, hogy tollat ragadva a nyugdíjas éveit változatlanul dolgoz munkával tölti, mert szolgálatnak tekinti azt a hivatást, amit jó 40 évvel ezelőtt választott.

Természetesen akadnak benne aránytalanságok, látszik, hogy a szerző személyes ismeretekkel rendelkezik az elmúlt 40 évről, aminek kezdetben alanya, majd később alakítója volt. A korábbi időszak(ok) – talán a forráshiány miatt is – elnagyoltnak tűnnek.

Külön méltatást érdemel *Virányi* tábornok úr tapintatos forráskezelése. Általában tartózkodik a mai szemmel már visszatetsző helyzetek, döntések megítélésétől, ugyanakkor – még ha a személyek neveinek XY-nal helyettesítve is – a szerző tökéletesen tisztában van a korabeli körülmények igazi értékével, és gyakran más betűtípussal írva kommentálja az egykori helyzeteket.

Külön értéke a műnek a mértéktartás, az, hogy bár vonzó feladat lenne, ha a határőrvonal mellett bemutatná azokat a társadalmi-politikai történéseket is, amik a változásokat generálták, de ezt a feladatot a szerző a történészekre hagyja.

A mű alcíme persze az lehetne: *A határőrképzés utolsó 40 éve – történelmi előzményekkel*, de ne rójuk ezt fel a szerzőnek, sokkal inkább buzdítsuk munkája folytatására és kívánjunk az Olvasóknak érdekes barangolást ezen a speciális területen!

Pécs, 2016. október 17.

Dr. Korinek László
akadémikus, egyetemi tanár
a Magyar Rendészettudományi Társaság elnöke

Tisztelt Olvasó! Tisztelt Szerző!

Magyarország több mint 1100 éves történelmének sorsfordító eseményei, a szomszédos és az európai népek szabadságtörekvései visszaigazolják a határok „meghatározó” jelentőségét és szerepét. A határokat kijelölni, őrizni és védeni kell.

Nevezhetjük az öröket határrendésznek, határvadásznak vagy határőrnek, a feladatok azonosak: biztosítaniuk kell a határok kijelölésével, a jelek karbantartásával, őrzésével és szükség szerinti megvédésével, valamint a határforgalom ellenőrzésével kapcsolatos feladatokat. Ezek a feladatok különleges körülmények között elsajátítható, különleges felkészültséget és megoldásokat követelnek. Ezt a tudást ápolták és közvetítették a mindenkori tisztképzés letéteményesei, a kezdeti tanfolyamoktól a doktori képzésig terjedő intézményrendszer keretei között.

Kik is lehetnének a legalkalmasabbak e speciális kiképzést, képzést és szakképzést igénylő oktatási forma történetének a bemutatására, mint azok az oktatási szakemberek, akik maguk is alakító részesei voltak az e kiadvány által is írott, történelemmé vált folyamatnak.

A meghatározó jelentőségű oktató szakemberek sorából is kiemelkedik a szerző, *dr. Virányi Gergely* tábornok úr több évtizedes hatása és befolyása a határrendészeti oktatásra. Kezdetben, mint tanár, majd vezető oktató, később, mint szervezeti egység- és szervezettervezető, legvégül, mint folyamatirányító és felügyelő, teljes körű ismeretekkel a birtokában, avatott kézzel válogat a dokumentumok között, alaposan és teljességében mutatja be a határrendészeti oktatás modern kori történetét.

A rendészettudomány általában és a Nemzeti Közszolgálati Egyetem polgársága hiánypótló műként fogadja a kézben tartott kiadványt. A mű nem egyszerűen szervezettörténet, hanem hitelesen bemutatja a képzés tartalmi fejlődését, módszertani gazdagodását is. Ez, valamint a szerző által megfontolandónak ítélt javaslatok teljesítik ki a kötetet, amelynek tanulmányozása az utódok megkerülhetetlen kötelessége lesz.

Köszönjük Tábornok Úr!

Budapest, 2016. október 15.

*Dr. Janza Frigyes ny. rendőr vezérőrnagy
címzetes egyetemi tanár, ügyvivő
Nemzeti Közszolgálati Egyetem Fenntartói Testülete*

Tisztelt Kutatók!

Az államhatárok biztonságát szolgáló képzés iránt érdeklődő, tisztelt Olvasók!

Újabb kötettel bővült Magyarország rendvédelmi szervei történetét feltáró szakirodalom, és köszönet ezért *dr. Virányi Gergely* ny. határőr dandártábornoknak, aki maga is részt vett a történelmi folyamatok alakításában. A mű hitelesen ábrázolja azokat a változásokat, amelyek az oktatás-képzés terén bekövetkeztek a határok biztonságával összefüggő képzésben – bizonyítva azt, hogy Magyarország mindig is kiemelt figyelmet fordított a határain szolgáló állomány felkészítésére. Különböző történelmi korokban sokszor másként neveztek az ugyanazon tartalmú tevékenységeket, azonban a tevékenységek célja, a végrehajtás módszere nem sokban tért el egymástól. Ezért vált lehetővé, hogy a tevékenység szakmai elmélete folyamatosan fejlődhetett és szervesen integrálódott a befogadó tudományos ismeretekbe. Kiemelkedő ezek közül a vezetés-szervezéstudomány, a hadtudomány és a jogtudomány felé mutatott affinitása, amelynek számos elméletét integrálta és ez által interdiszciplináris jelleget kapott a szakmai ismeret. A tudományfejlődés szabályai szerint ma már ott tartunk, hogy ezek az ismeretek részét képezik az önálló diszciplínaként megjelent rendészettudománynak, és ez által megteremtődött a komplex rendőrségi szakelmélet tudományos alapokon történő művelésének lehetősége.

Kiemelkedő szerepet töltöttek be a szakelmélet fejlesztésében a tanintézetek oktatói, később pedig azok a gyakorlatban tevékenykedő szakemberek, akik tudományos kutatásokat folytattak és tudományos fokozatot szereztek. Az elmélet és a gyakorlat ilyen módon történő integrálása lehetővé tette a főiskolai és egyetemi szintű tananyagok kifejlesztését, valamint magas szintű, az európai követelményeknek megfelelő oktatási rendszer kialakítását. Úgy vélem, hogy a mai, korszerű alapokon álló képzési rendszerünk egy permanens fejlődési folyamat eredményeként jött létre és mindez végig követhető ebben a kötetben.

A történelmi háttér ismerete nélkül azonban nehezen érthető meg az egyes képzési formációk aktuális működési célja, szervezeti kerete, a tananyag tartalma. Kérem, hogy a kötet tanulmányozása során forduljanak empátiával az adott korszak oktatói felé, akik meg kívántak felelni azoknak a követelményeknek, amelyek között dolgoztak és ma esetleg máshogy ítéljük meg azokat a történelem távlatából.

Tiszta szívvel ajánlom a kötetet mindenkinek, aki érdeklődik a téma iránt. Merítsenek ihletet és erőt ahhoz, hogy a szerző által leszűrt tapasztalatokat munkájuk során felhasználhassák, és bekapcsolódhassanak abba a feladatrendszerbe, amelynek végrehajtása ma már a Rendőrségre hárul. A képzés történetéről szóló ismeretek nagyban hozzájárulhatnak közös szolgálati, kutatási és oktatási feladataink sikeres teljesítéséhez.

Budapest, 2016. október 20.

*Papp Károly r. altábornagy
rendőrségi főtanácsos
országos rendőrfőkapitány*

Tisztelt Olvasó!

Szeretném a figyelmébe ajánlani *dr. Virányi Gergely* ny. határőr dandártábornok tanulmánykötetét.

A szerző a hazai rendészettudomány magalapítóíhoz tartozik, és bátran állíthatjuk, hogy monográfiája hiánypótló a hazai rendészeti szakirodalom vonatkozásában.

A kötet tizenhárom fejezetet foglal magában, és részletes áttekintést ad a határőrtisztek képzésének 108 évéről (1903–2011).

A tisztképzésen túl megismerkedhetünk a mindenkori határőrség szervezeti kultúrájának változásaival, a katonai főiskolai szintű határőrtiszt képzés kérdéseivel, a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián folytatott határőrtisztképzés megítélésével, de betekintést kapunk az egyetemi szintű képzés megszervezésének kihívásaiba is. A kutatás tárgyát képezték még: a Rendőrtiszti Főiskolán 1971 és 2011 közötti határrendészeti tisztképzés; a Határőrségnél (Hőr.) és a tanintézetekben végzett határőrizeti és határrendészeti tudományos kutatás és kidolgozás; a felsőoktatásban folytatott határőrizeti és határrendészeti tudományos diákköri tevékenység.

A szerző jóvoltából emberközeli képet kaphatunk azokról a személyekről is, akik meghatározó alakjai voltak az eltelt több mint száz év határőrtisztképzésének.

Természetesen szerepel a kötetben egy nemzetközi kitekintés is, a határőrtisztek nemzetközi képzésekben való részvételéről.

Záró tanulmányában pedig egy gazdag életút tapasztalataiból leszűrt következtetésekkel, javaslatokkal ismertet meg bennünket a szerző, amelyek kitűnően alkalmazhatóak a Nemzeti Közszerológiai Egyetem Rendészettudományi Karán folyó alap-, mester- és doktori képzések során.

Őszintén remélem, hogy a rendészettudományi kutatók, szakemberek, valamint oktatók, továbbá a téma iránt érdeklődők is találnak a kötetben újdonságokat; legalább olyan hasznosnak tartják, mint az ajánló, és felhasználják azokat a kutatásaik, szakmai munkájuk, illetve oktatói tevékenységük során.

Budapest, 2016. október 16.

*Dr. habil. Boda József (PhD) ny. nb. vezérőrnagy
tanszékvezető egyetemi docens, dékán
Nemzeti Közszerológiai Egyetem Rendészettudományi Kar*

Feleségemnek

Minden jellemes, becsületes, tisztességes és fegyelmezett
m. kir. pénzügyőrnek, m. kir. vámőrnek, határszéli csendőrnek,
m. kir. határrendőrnek,
m. állami rendőrnek, m. kir. határőrnek, m. kir. honvéd határvadásznak,
m. honvéd határőrnek, m. állami határrendőrnek,
államvédelmi és belügyi határőrnek, valamint mai határrendésznek,
akik részesei voltak és részesei e percben is Hazánk határrendészetének.

Az elesett Hősök emlékének,
akik a legdrágábbat, az életüket áldozták Hazánk államhatárán.

A határőrizeti és határrendészeti tisztképzés névtelenné és arctalanná váló
kiképzőinek és tanárainak, adminisztratív és fizikai dolgozóinak,
s különösen növendékeinek és hallgatóinak,
akik a bipoláris oktató-nevelő munkában közösen
mindent megtettek annak érdekében,
hogy a végzetek jól felkészült tisztként teljesíthessék magasztos hivatásukat.

Vákát oldal

Bevezetés

Reményeim szerint e tanulmányom is igazolni fogja ama rendészettudományi paradigmát, amely szerint a határőrizeti és határrendészeti elvek, gyakorlat és szakmatörténet kutatásához hasonlóan a képzéstörténeti múlt vizsgálata sem öncélú, ugyanis számos, a jelenben is érvényes és egyúttal a jövőbe mutató múltbeli értéket fedhetünk fel. A tanulmányban a határőrizeti és határrendészeti feladatokat vagy alaprendeltetésként, vagy csupán utalt feladatként végző szervezetekre fókuszálok, és a tisztképzéssel összefüggő ismereteket rendszerezem az 1903-tól 2011-ig terjedő, bő évszázadnyi időszakban.

A képzést átfogó értelemben alkalmazom, érintve az állomány felvételével, alap-, szak- és tiszteskiképzésével, a hivatásos állományúak felkészítésével, át- és továbbképzésével összefüggő ismereteket. Elsősorban az egykori alap- és felsőfokú, valamint a főiskolai, akadémiai és egyetemi tisztképzésre, továbbá a legújabb kori felsőoktatási alap- és mesterképzésre koncentrálok. A tisztképzésre épített magasabb parancsnoki, illetve vezérkari akadémiai képzést, valamint a doktori képzést annyiban érintem, amennyiben szorosan illeszkedik a tárgyhoz. A kutatást elsősorban és döntően a parancsnoki profilú tisztképzésre és intézményekre összpontosítom, kevésbé a gazdasági, műszaki, informatikai és más specialisták képzésére hivatott képzési formákra és intézményekre.

Az altisztek/tiszthelyettesek és a legénység tanintézeti, illetve csapatkiképzését értelemszerűen és az indokolt mélységig tárgyalni fogom, mert: 1.) nélkülük nem létezhetett volna/nem létezhetne eredményes határőrizet és határrendészet; 2.) mert az ő kiképzésüket és továbbképzésüket a mindenkori tiszti állomány végezte és folytatja; 3.) és mert e kiképzői feladatokra a tiszti állományt minden időszakban magas szinten fel kellett készíteni. A határőrségi polgári alkalmazottak képzésével összefüggő kérdéseket csupán a tárgyhoz való kapcsolódás esetén és mértékében érintem.

A tanulmány részben az 1991-ben megvédett egyetemi doktori értekezésemem,¹ valamint az azóta végzett kutatásaimon, továbbá a bő négy évtizedes pályafutás során szerzett személyes tapasztalataimon alapszik. A doktori értekezéshez viszonyított címmódosítás megalapozott és indokolt, ugyanis az elmúlt két évtizedben végbement rendészettudományi fejlődés arra készítetett, hogy az akkori mű címében lévő „határőrizeti” szakkifejezést kiegészítsem a „határrendészeti”-vel. Amennyiben a tanulmányon végighúzódo határrendészeti gondolatmenet mégsem lenne kellően meggyőző, tisztelt Olvasó, javaslom megszívlelni a határrendőrségről szóló 1903. évi VIII. tc. szellemiségét.²

A kötet címének megfogalmazása és értelmezése okozza/okozhatja az első megtorpanást és kérdőjeleket. A cím attól válik adekvát címmé, ha a lehető legtömörebb, de mégis

¹ VIRÁNYI Gergely (1991): *A főiskolai határőr tisztképzés helyzete, korszerűsítésének lehetőségei, feladatai.* (Egyetemi doktori értekezés) Budapest, ZMKA.

² 1903. évi VIII. törvénycikk a határrendőrségről. Elérhető: <https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=90300008.TV&targetdate=&printTitle=1903.+%C3%A9vi+VIII.+t%C3%B6rv%C3%A9nycikk&referer=1000ev> (A letöltés dátuma: 2013. 09. 01.)

hűen tükrözi a kutatás tárgyát, behatárolja tárgyának terjedelmét és mélységét, és szinte sugallja a kutatási célkitűzéseket. Alkalmazhattam volna a címben a „határvadász”, „határvédelmi” vagy „rendvédelmi” jelzős szerkezeteket is? Számos kortárs kutató és gyakorlati szakember szerint (akik véleményét tiszteletben tartom, de nem vagy csak részben osztom) a válasz: „igen”. Alkalmazhatnám, sőt – többek szerint – akár tetszőlegesen is. A rendvédelem vs. rendészet, illetve rendvédelmi vs. rendészeti vitát e bevezetőben nem kívánom sem generálni, sem tovább fokozni, bár arról a későbbiekben óhatatlanul szó lesz még. Csupán azt kérem a tisztelt Olvasótól, szíveskedjék elfogadni, hogy magam is a *rendészet* és a *rendészettudomány* elkötelezett hívei közé tartozom.

A határőr-tisztek, illetve határrendészeti tisztek felkészítésére alkalmazhatnám a címben a határőr-izeti/határrendészeti kiképzés, oktatás, átképzés, továbbképzés, vezetőképzés és más hasonló szakkifejezéseket? A válasz ezúttal is „igen”, amennyiben szűkíteni akarom a kutatás tárgyát. A szűkítéssel szemben azonban a fenti kérdések komplex megközelítésére, vizsgálatára és kifejtésére törekszem, s ennek legátfogóbb kategóriája a képzés, esetünkben a tisztképzés lesz. Utalhatnék a címben a határőr-izeti/határrendészeti kiképzőkre, szakoktatókra, oktatókra, szaktanárookra, tanárookra, főtanárookra, professzorokra, nevelőkre, mentorokra, tutorokra és másokra? A válasz ismételt „igen” lenne, amennyiben csak és kizárólag valamely kategóriáról szeretnék írni. A helyes válasz kétszeresen is: „nem”. Egyrészt a határőr-izeti, illetve határrendészeti tisztképzésben a katedra „ismeretközvetítői” oldalán álló valamennyi katoná- és határőrpédagógust, illetve rendészeti és határrendészeti pedagógust megcélzom. Másrészt egyáltalán nem feledkezem meg, sőt, az őket megillető tisztelettel közelítem és tárgyalom a bipoláris folyamat ugyanolyan értékű közreműködőit is, azaz a határvadászokat és határőröket, a rendészeti szakközépiskolai tanulókat, valamint a főiskolai/akadémiai/egyetemi növendékeket és hallgatókat, továbbá a határrendészeti tisztképzés valamennyi más résztvevőjét.

Miközben rendszerezem a kutatás tárgyával összefüggő szakmatörténeti, valamint biztonsági, határbiztonsági, rendészeti, határrendészeti és rendészettudományi ismereteket, alapvetően és döntően a katonai és a rendészeti felsőoktatásra koncentrálok majd, és az abban folytatott határőr-izeti, illetve határrendészeti tisztképzéssel összefüggő gondolatokra összpontosítom a kutatást, majd az eredmények összegzését, kifejtését.

A tanulmány jellegében és tartalmában objektivitásra, tárgyilagosságra törekszem, és nem önéletrajzi ihletésű memoárt kívánok írni. A nyelvezetét illetően értelemszerűen és korrektül egyes szám harmadik személyben vagy többes szám harmadik személyben írom le a folyamatokat és az eseményeket, történéseket. Kizárom a „királyi többes” használatát, mert nem vindikálom magamnak mindazt, amit nem végeztem, vagy aminek nem voltam részese. Ellenben a – hallgatóként, oktatóként, osztályfőnökként, tanszékvezető-helyettesként, tanszékvezetőként, főigazgató-helyettesként, majd rektorhelyettesként – személyesen átélt, tényleges érintettség esetén valóságként alkalmazni fogom az egyes szám első személyű, illetve többes szám első személyű megfogalmazást.

Szentendre, 2013. szeptember 1.

Dr. Virányi Gergely
szerző

1. fejezet

Előzmények, 1867–1905

Amint az állam, az államterület, az államhatár, a határvonal és a határrend, úgy a határőrizet és a mindenkori „határt őrizők” is a történelmi kategóriák közé tartoznak. A történelmi és társadalmi fejlődés során az adott terület, majd államterület feletti valamennyi főhatalom arra törekedett, hogy területét és annak határait megőrizze a jogtalanul átlépőkkel, illetve behatolókkal szemben, valamint megvédje ellenséges támadás esetén. Egyik alapvető, azaz védelmi funkciója keretében valamennyi állam minden időszakban a határvédelmi, határőrizeti, határrendészeti feladatok ellátására rendeltetett erőket és eszközöket szervezett és alkalmazott, természetesen többé-kevésbé eltérő alárendeltségi, irányítási, vezetési, szervezeti, kiképzési és logisztikai viszonyok közepette.

A megcélzott 108 éves intervallum vizsgálatát megelőzően célszerű visszapillantani 1867-ig, a Habsburg Birodalom és a Magyar Királyság közti kiegyezés alapján létrejött Osztrák–Magyar Monarchiában kialakult határőrizetre és tisztképzésre. Különösen azért, mert a kutatás tárgyának kezdetét kijelölő 1903. évi releváns jogszabályok a történelmileg kialakult előzmények által determináltan születhettek meg, és csakis úgy alapozhatták meg az addigi évezredes *határvédelem* és *határőrizet* mellett a *határrendészeti* trendet.

1.1. A határőrizet főbb jellemzői, 1867–1891

Magyarország katonai határvédelme és határőrizete 1867-től, a modern polgári állambe rendezkedéssel összhangban fokozatosan differenciálódott, és a határőrizetre rendeltetett speciális szervezetek egyre inkább elváltak a Monarchia közös haderejétől. Határforgalom-ellenőrzési és vámszaki feladatokat ugyan minden határszakaszon teljesítettek, azonban a fő erő kifejtést a Monarchián kívüli országokkal közös államhatárok – mai, európai uniós szakkifejezéssel élve: a külső határok – védelmére és őrizetére összpontosították.

Önálló határőrizeti szervezet kezdetben még nem volt, a határőrizeti szolgálatot döntően a Magyar Királyi Pénzügyőrség határ menti szervei teljesítették. A testület létszáma 1869-ben Magyarországon 3097 fő, illetve Horvátországgal és Szlavóniával együtt 3498 fő volt. A működés és a szolgálati tevékenység alapegysége a „pénzügyőri szakasz” volt, önálló működési (őrségi) területtel. A szakaszt pénzügyőri szemlélsz vagy fővigyázó vezette. Több szakasz tevékenységét a „pénzügyőr biztosi kerület” irányította. A kerületek fölött helyezkedtek el a „pénzügyi igazgatóság”-ok, amelyek eleinte még összevontan több, majd később már minden egyes vármegye területén működtek.³ A Pénzügyőrség egésze feletti

³ Köpf László (2007): A Vám- és Pénzügyőrség története. In BALASKA Andrea – KISS Attila szerk.: *A 140 éves Vám- és Pénzügyőrség Emlékalbuma 1867–2007*. Budapest, Viva Média Holding. 11.

irányítást és felügyeletet a m. kir. Pénzügyminisztérium IV. Főosztály – *dr. Szitányi Ödön* osztálytanácsos által vezetett – 9. (Határvám) Ügyosztálya gyakorolta. A határőrizetben részt vettek a vámhivatalok, a városi rendőrségek kikülönített csoportjai, az erdészeti hatóságok, a révhivatalok és 1884-től a m. kir. Csendőrség is.

1.2. A m. kir. Pénzügyőrség személyi állományának felvétele, előmenetele, 1867–1891

A Pénzügyőrség állományát a legénység és a tisztek alkották. A legénységi állományba a vigyázók, fővigyázók és szemlészek tartoztak. A jelentkezőket négy év próbaidőre, vigyázói rendfokozattal vették fel. A vigyázók szakmai képzése 1867-től – az osztrák mintát követve – a helyileg szervezett elméleti önképzéssel és gyakorlással, valamint az időszakos értékelések beiktatásával történt, amihez a Pénzügyminisztérium kiadványaként 1874-től rendszeresen megjelentetett *Pénzügyi Közlöny* nyújtott segítséget. A vigyázó a szolgálati tevékenység közben sajátította el a szakmai ismereteket a nagy tapasztalatú, idősebb fővigyázóktól és szemlészektől. A próbaidő után kérhette a véglegesítését, majd a véglegesített vigyázó a többéves eredményes munka után, előljárója egyetértésével minősítő vizsgát tehetett, és előléphetett fővigyázóvá, később szemlésszé. (Csak jóval később, 1909-ben nyitják meg Budapesten, a VIII. kerületi Néptemető [később Fiumei] út 6. sz. alatti pénzügyőr laktanyában az első újonciskolát.)⁴

Az állományba vételt szigorú követelményekhez kötötték: polgárjog; erős, teljesen ép testalkat; nőtlen vagy gyermektelen özvegy családi állapot; 18–30 éves életkor; 35 éves korig felvehető volt az, aki katonai szolgálatot teljesített, és az elbocsátástól számított egy éven belül lépett a testületbe; számolás és magyarul írás, olvasás. Aki idegen nyelven is beszélt, elsőbbséget élvezett. (Szükség esetén felvehető volt az is, aki írni-olvasni nem tudott, de ezek együttes száma nem haladhatta meg a pénzügyi igazgatóság területén rendszeresített vigyázók számának egyhatodát.) Megfelelő előző életmód és magaviselet, amit a kérelmező köteles volt igazolni. A vigyázókat, fővigyázókat, szemlészeket a pénzügyi igazgatóságok vezetői nevezték ki.

A tiszti állományt a biztosok, főbiztosok, felügyelők és főfelügyelők alkották. A jelentkezőknek érettségivel kellett rendelkezniük. Szolgálatukat fogalmazógyakornokként kezdték a pénzügyi igazgatóságon. A kezdő pénzügyőr tisztviselők négy hónapos biztosi képzését 1874-től a területileg illetékes pénzügyi igazgatóságokon végezték, majd 1895-től a központilag szervezett tanfolyamokon.

Előrelépni a kiöregedés során szabaddá vált magasabb beosztások betöltése útján lehetett, így az előmenetel lassú volt. Az előléptetésnek valóságos és címzetes formái léteztek. Valóságos előléptetésnek azt nevezték, amikor valakit az alacsonyabb beosztásból a magasabba helyeztek, és megkapta az azzal járó címet és rangot. A címzetes forma azt jelentette, hogy az illető csak a magasabb címet kapta meg, ellenben a magasabb beosztást, hatáskört és juttatásokat nem. Jellemzően a címzetes hivatalnokot léptették elő a már viselt

⁴ Köpf 2007, 133.

cím hivatalába, és a címe így válhatott valóságossá. A biztosokat, főbiztosokat és felügyelőket a pénzügyminiszter, a főfelügyelőket az uralkodó nevezte ki.⁵

1.3. A határőrizet főbb jellemzői, 1891–1905

A határ- és vámellenőrzés továbbra is kiterjedt a Monarchia teljes államhatárára, azaz valamennyi külső, illetve részben belső határszakaszára. Az első önálló határőrizeti szervezet, a m. kir. Csendőrségből 1891-ben kikülönített, a magyar–román és a magyar–szerb határszakaszon működtetett m. kir. Határszéli Csendőrség volt, amelynek első vezetője – a testület felügyelője – *Török Ferenc* altábornagy lett.⁶ A Kolozsvári, a Nagyszebeni, valamint a Szegedi Határszéli Csendőrkerületet magában foglaló Határszéli Csendőrség fő feladata a Monarchia imént megnevezett külső határszakaszain a határőrizet ellátása volt, de illetékességi területén értelemszerűen minden más csendőri feladatot is végrehajthatott.

A hatályos Csendőrségi Szolgálati Utasítás⁷ V. fejezet adott paragrafusai pontosan előírták a határőrizeti teendőket és azok végrehajtásának rendjét is. Így különösen: az őrskörlet és a csendőrkerületi terület átlépésének engedélyezését (149. §); a Horvát-Szlavónország területére való kölcsönös átlépés szabályait (150. §); az üldözések rendjét a Monarchia másik államának határán túl (151. §); a határátlépés más eseteit (152. §).

A határszéli szolgálat pontos szabályozását a 153. § tartalmazta. „Ha a csendőrség az ország határszélén teljesít szolgálatot, kiváltképpen az útlevél-rendészeti szabályok kezelésére kell fokozott figyelmet fordítania és leginkább arra felügyelnie, hogy csavargók, kémek, vagy a biztonságra egyébként veszélyes egyének belopódzása lehetőleg megakadályoztassék. Ha a határszélén való portyázás alkalmával csempészek vagy a vámszabályok egyéb áthágói találtak, azok a legközelebbi vám- vagy pénzügyi hatósághoz kísérendők. Ha azonban az illető büntetőbírószékhelyen üldözendő vagy kihágási eljárás alá eső tett elkövetésével terheltetik, őt a vizsgálóbírónak, illetve a legközelebb eső járásbírósnak, egyéb esetekben a közigazgatási hatóságnak kell átadni. A magyar–román határt útlevél vagy igazolvány nélkül átlépő egyéneket, kikenél elvámolás alá eső tárgyak nem találtak és kiket a pénzügyőrség, a vám- vagy belépő-állomáshivatal, esetleg közigazgatási hatóság kirendeltségei letartóztattak, azokat a helyben állomásozó vagy a közelben levő csendőrőrs köteles átvenni és az illetékes főszolgabíróhoz (rendőrkapitányhoz) kísérni. Köteles egyúttal minden 24 órán egyszer a vámhivatalnak, illetve a pénzügyőrségnek vámolás, illetve jövedéki elbírálás szempontjából átadott egyének közül azokat, akiknek ügye a jelzett szempontból már letárgyaltatott, szintén átvenni és ugyancsak az illetékes közigazgatási hatósághoz kísérni. Egyébként pedig e kérdésekben az 1888. évi XIV. tcz. alapján kiadott határőrizeti utasítás rendelkezései szerint kell eljárni.”

⁵ PARÁDI József (1987): *A dualista Magyarország pénzügyi szerveinek határőrizete 1867–1914*. Budapest, KKKF Szolg. Könyvtár, 246/248.

⁶ PARÁDI József (1984): *A határszéli csendőrség 1891–1914*. Budapest, BM Hőr.

⁷ *A m. kir. Csendőrségi Szolgálati Utasítása II. rész V. feje.* (1900). Budapest, kiadta KALMÁR Arnold. Rendőrségtörténeti Múzeum, Archivum és Könyvtár – (RTMAK).

1.4. A m. kir. Határszéli Csendőrség személyi állományának felvétele, előmenetele, 1891–1905

A Határszéli Csendőrség⁸ személyi állományát gondosan válogatták, a felvételt szigorú feltételekhez kötötték: polgárjog; erkölcsi feddhetetlenség, fegyelmezett magatartás; 20–40 éves életkor; nőtlen vagy gyermektelen özvegy családi állapot; fizikai alkalmaság, legalább 163 cm testmagasság; annak a határnyelvnek az ismerete, ahol a szolgálatát teljesíti; számolás, olvasás-írás. A Határszéli Csendőrség különösen rangos helyet foglalt el az állami struktúrában és a m. kir. Csendőrségen belül is. A határszéli csendőrökkel szemben fokozottabb követelményeket támasztottak és őket – még a Csendőrségtől jelentkezettek esetében is – szigorúan válogatták. A magasabb követelményekkel kiemelt erkölcsi és anyagi megbecsülés párosult. A határszéli csendőrök részére külön pótlékot folyósítottak, és szolgálati idejük, nyugdíjjogosultságuk kedvezőbb volt. Speciális határőrizeti feladataik végrehajtásához nagyobb jogkörrel rendelkeztek, mint az ország belsejében szolgálatot teljesítő csendőrök.

A személyi állomány képzettsége – a korabeli fegyveres szervek között is – magas színvonalú volt. A csendőrújoncot hathavi próbaszolgálatra vették fel. Másfél hónapig a csendőrkerületi parancsnokságon elméleti oktatásban részesült, majd gyakorlati szolgálatra vezényelték őrsre vagy szakaszállomásra. Az újoncot a próbaszolgálat és az azt követő eredményes vizsga után véglegesítették.

Csendőr altisztté (őrsvezetővé) a csendőr a huzamos időn át teljesített kiváló szolgálat és az előírt vizsga után léphetett elő. Valóságos őrmesterré való előlépésre csak az az altiszt pályázhatott, aki: legkevesebb három évet szolgált; az őrsöt legalább két év óta kifogástalanul vezette; képes volt helyettesíteni a szakaszparancsnokot; kiküldetésre alkalmas, valamint minden tekintetben megbízható, továbbá magatartása példás volt. A csendőr altiszti utánpótlás érdekében évente hat hónapos altiszti iskolát működtettek minden csendőrkerületi parancsnokságon. Az iskolát összetett záróvizsgával fejezték be. A záróvizsga tantárgyai: magyar nyelv, iránytan, számtan, szervezeti és szolgálati utasítás, törvények, rendeletek, parancsok, az őrsiroda vezetése, a lőfegyver szerkezete és kezelése, a csendőrség közigazgatásának alapelvei az őrsparancsnok ügykörének megfelelő terjedelemben, szolgálati szabályzat. Az eredményes vizsga feltétele az volt, hogy a vizsgázónak minden tantárgyból legalább elégségest kellett elérnie. A vizsgázott altisztet – beosztási hely hiánya esetén – címzetes őrsvezetőnek nevezték ki, és őrsparancsnok-helyettesként teljesített szolgálatot, majd később válhatott valóságos őrsvezetővé (őrsparancsnokká). Az altisztek képzése 1909-től a Nagyváradon létesített m. kir. Csendőr Továbbképző és Altiszti Iskolán folyt. A központi csendőriskolán mindössze két őrnagy, hét százados és két főhadnagy végezte a 120 fős kontingens kiképzését,⁹ valamint tíz altisztet alkalmaztak segédoktatóként.

A csendőrtiszti állomány kiegészítése alapvetően kétféle módon történt. Az egyik lehetőség a csendőr altisztek előléptetése volt, megfelelő képzés után. Évente október 30-áig a szükségleteknek megfelelő számú csendőr altisztet vezényeltek a m. kir. Honvédségi Ludovika Akadémia tisztképző tanfolyamára. Az önkéntes jelentkező csak a csendőrkerületi

⁸ PARÁDI 1984.

⁹ TÓTH Judit (1990): Hozzászólás „A magyar rendvédelmi testületek és az önkormányzati szervek kapcsolata 1848–1945” című tudományos tanácskozáson. *Rendvédelem-történeti füzetek*, 1. sz. 64.

parancsnok egyetértésével és a felvételi követelményeknek való megfelelés után kezdetet meg a tanulmányait. A felvétel előfeltételei voltak: a szolgálatban kipróbált, bizonyított altiszt; kifogástalan magatartás; általános műveltség; nőtlen állapot; a csendőrkerületi parancsnok javaslata. A felvételi vizsga tantárgyai voltak: magyar nyelv, földrajz, Magyarország történelme, mennyiségtan, természettan. Aki nem felelt meg a felvételi vizsgán, azt visszairányították a csendőrkerületi parancsnokságra. Mentessült a felvételi vizsga alól az, aki főgimnázium, főreáliskola vagy ezekkel egyenjogúsított más tanintézet eredményes elvégzését igazolta. A tisztképző tanfolyam végén az altiszt tiszti vizsgát tett, és tisztté léptették elő. A csendőrtisztek pótlásának másik lehetőségét a Császári és Királyi Hadseregben, valamint a m. kir. Honvédségnél szolgálatot teljesítő tisztek átvétele jelentette. Az átvettek lemondtak az eredeti rendfokozatukról; próbaidős csendőrként hathavi próbaszolgálatot kellett teljesíteniük, majd különbözeti vizsgát, úgynevezett „csendőri szakvizsgát” kellett letenniük a csendőrtisztté való kinevezésükhöz. A csendőri szakvizsga tartalma: politikai közigazgatási hatóságok szervezete és hatásköre, a csendőrség szervezeti és szolgálati utasítása, törvények, rendeletek és parancsok, a szakasz-, illetve a szárnyiroda vezetése, fogalmazási készség és a jelentéstétel képessége, a hazai (polgári) és katonai büntetőtörvények vonatkozó ismerete, élelmezési és elszállásolási rendszerek. A vizsgajegyzőkönyvben tett végső bejegyzés kétféle lehetett: alkalmas vagy nem alkalmas. Aki alkalmas minősítést kapott, azt véglegesítették. Aki nem felelt meg a csendőri szakvizsgán, azt visszahelyezték a próbaszolgálat előtti beosztásába. A Határszéli Csendőrség tisztikarát a kikülönített törzstisztek képezték. Társadalmi presztízsiük közel azonos volt a városi rendőrkapitányokéval, valamint az őrnagyi rendfokozatot viselő honvédtisztekével.

1.5. Összegzés

A kiegyezést követő négy évtizedben – a középkori állam hadereje által folytatott határvédelem és katonai jellegű határőrizet mellett – fokozatosan kialakult, és bár lassan, de teret nyert a modern polgári államberendezkedéssel létrejövő rendészeti profilú szervezetek által teljesített, rendészeti jellegű határőrizet.

Kezdetben nem hoztak létre önálló és kizárólagosan a határőrizetre rendeltetett testületet, hanem – kvázi utalt feladatként – a m. kir. Pénzügyőrség (1867–1891) teljesítette az államhatárok rendészetével összefüggő feladatokat. A testület tiszti állományát a biztosok, főbiztosok, felügyelők és főfelügyelők alkották. A jelentkezőknek érettségivel kellett rendelkezniük. Szolgálatukat fogalmazógyakornokként kezdték a pénzügyi igazgatóságokon. A kezdő pénzügyőr tisztviselők négy hónapos biztosi képzését 1874-től a területileg illetékes pénzügyi igazgatóságon végezték, majd 1895-től a központilag szervezett tanfolyamokon.

A később létrehozott önálló határőrizeti testület, a m. kir. Határszéli Csendőrség (1891–1905) a határőrizeti alapfeladatán felül, értelemszerűen köteles volt minden más rendészeti feladatot is végezni, de természetesen csak az illetékességi területén. A határőrizetben széles körű együttműködést írtak elő a határőrizeti testület és a határőrizetben részt vevő más szervezetek között. Az irányítást és a felügyeletet rendszerint központosították, és következetesen érvényesítették. A humán erő tekintetében általában – illetve a tisztképzésben konkrétan – máig ható megoldásokat alakítottak ki, és alkalmazták. A testülethez való bekerüléshez ismert és bevált gyakorlat volt a próbaidős szolgálat és az azt követő

véglegesítés vagy elbocsátás intézménye. A tisztképzést megelőző felvételi előfeltételeket és követelményeket gondosan alakították ki, és szigorúan betartották. Előfeltétel lett az érettségi vizsga, és előnyt jelentett az idegennyelv-tudás; később viszont kötelezővé tették – a minőségi fejlődés érdekében és egyúttal eredményeként – az úgynevezett határnyelvek ismeretét. Biztosították a tisztképzésre – és általa a tisztikarba – való bekerülés kétféle módját, vagyis egyrészt a saját állományban lévő altisztek parancsnoki támogatással történő belső előmeneteli lehetőségét, azaz a tisztképzésre történő felvételét; másrészt a társszervektől jelentkező tisztek átvételi, átképzési és szakvizsgáztatási útját. A végzett tisztek pályafutása kezdetén ismert volt a gyakornoki rendszer, és csak az azt követő önálló feladatteljesítés. Kialakították a pályán való előmenetel és előléptetés valóságos és címzetes formáit.

2. fejezet

Határőrizeti/határvédelmi/határrendészeti tisztképzés, 1906–1945

2.1. Paradigmaváltás – határőrizet – határrendészet – határrendőrség, 1903–1906

A határőrizeti szervek jogállása, rendeltetése, hatásköre és feladatrendszere fokozatosan rendészeti jellegűvé vált, ahhoz igazodott szervezeti felépítésük, eljárás- és eszközrendszerük, valamint azt szolgálta az állomány kiképzése is.

Egymással összehangoltan nyolc jelentős törvény született meg 1903-ban, amelyek közül számunkra különösen fontosak a következők: a kivándorlásról (1903. évi IV. tc.), a külföldieknek a magyar korona országai területén való lakhatásáról (V. tc.), az útlevelügyről (VI. tc.), valamint a határrendőrségről (VIII. tc.).

A határrendőrségről szóló 1903. évi VIII. tc. alapján – sajnálatos módon csak három-éves késéssel, de – 1906-tól létrejött a m. kir. Határrendőrség, amelynek első főnöke *Czajlik Alajos* miniszteri osztálytanácsosi címmel felruházott, egyben „székesfővárosi államrendőrségi rendőrtanácsos” volt.¹⁰ Rendszertanilag szorosan kapcsolódó előzményként okvetlenül fel kell jegyezni az alábbi gondolatokat. *Tisza Miksa* az 1913-ban megírt, majd továbbfejlesztett és 1925-ben másodszor is kiadott szakmatörténeti művében az alábbiakat hagyta az utókorra. „Nem is rendőrnek nevezték a hajdani közbiztonsági közeget, hanem tizenhétféle elnevezése volt, amiről később lesz szó. A rendőr szó legelőször 1823-ban fordul elő Márton József német-magyar-diák lexikonában, s ott ezt a német szót fordítja: Polizei-Landreiter. 1833-ban Fogarasi János diák-magyar-műszó könyvében a rendőr szót a mai értelmében használja. 1836-ban Fogarasi zseb-szótárában maga a rendőrség szó fordul elő. Onnan van, hogy az előbbi századokban hiába keressük a rendőr szót.”¹¹ *Dr. Dörning Henrik*, a kiváló rendőrtudós szerint a „rendőrség” szakkifejezéssel először az 1840. évi IX. törvénycikkekben találkozhatunk, amely a „mezei rendőrségről” szólt. *Rédey Miklós* – a fővárosi rendőrség kerületi kapitánya, később főkapitány-helyettese – szerint az újkori értelemben vett rendőrség a szabadságharcot követő abszolutizmus korában kezdte meg működését úgy, hogy részben hazai és részben külföldi alapokon megszervezték a modern fővárosi és vidéki rendőrséget, majd a vidéki rendőrség kötelékében a határrendőrség intézményeit.

Az állami fővárosi rendőrség megszervezése az 1867. évi kiegyezést követően – Pest, Buda és Óbuda egyesítésének folyamatában – kerülhetett napirendre. A képviselőház

¹⁰ Forrás: <http://hu.wikipedia.org/wiki/Hat%C3%A1rrend%C5%91rs%C3%A9g> (A letöltés dátuma: 2014. 11. 04.)

¹¹ *Tisza Miksa* (1925): *Magyarország rendőrségének története*. II. kiadás. Pécs, Haladás Nyomda Rt. 17. Elérhető: http://mtdaportal.extra.hu/books/tisza_miksa_magyarország_rendorsegenek_tortenete.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 05. 22.)

1872-ben elfogadta a Buda-Pest fővárosi törvényhatóság alakításáról és rendezéséről szóló XXXVI. törvénycikket. („20. § A fővárosi törvényhatóság területén a rendőrséget egységes szervezettel az állam »fővárosi rendőrség« neve alatt saját közegei által kezeli.”)¹²

A három város egyesítése 1873-ban történt, és az állam valóban saját kezelésébe vette a fővárosi rendőrséget, de a rendőrség helyzetének végleges rendezése csak 1881-ben valósulhatott meg. A mérföldkövet jelentő 1881. évi XXI. törvénycikk a Budapest-fővárosi rendőrségről: „1. § Budapesten »fővárosi rendőrség« elnevezés alatt, egységes szervezettel rendőrség állítatik fel, amelyet saját közegei által az állam kezel, s amelynek működési köre az 1872. évi XXXVI. tc. alapján megalakult főváros összes bel- és külterületére kiterjed.”¹³

A Budapesti Államrendőrség mellett a városokban önkormányzati rendőrsegek, más elnevezéssel városi rendőrsegek működtek, illetve gyűjtőnévvel: Vidéki Rendőrség működött. Második állami rendőrségként 1906-tól a m. kir. Határrendőrség, majd harmadik állami rendőrségként az 1913-ban létrehozott Fiumei m. kir. Rendőrség látta el a rendőri feladatokat.¹⁴

A Vidéki Rendőrség elmaradottsága különösen szembetűnővé vált azt követően, hogy a Budapesti Államrendőrség állami fennhatóság alá került. Ugyanis az államosítás a Budapesti Államrendőrség nagyarányú fejlesztését eredményezte, ellenben a vidéken működő önkormányzati rendőrhatalások alig fejlődtek. A kormányzat felismerte a Vidéki Rendőrség államosításának szükségességét is, amiben elvülhetetlen érdemeket szerzett *dr. Pekáry Ferenc* miniszteri tanácsos, budapesti főkapitány-helyettes, aki előzőleg maga is a Vidéki Rendőrség tisztje volt. Neki köszönhető a rendőrtisztképzés terén, hogy a Vidéki Rendőrség tisztjei számára szervezett tanfolyamokkal már az 1900-as évek elején megkísérelte, hogy a főváros és a vidék rendőrtisztjai karának szellemét egységes színvonalra hozza. (Ez a nemes törekvés azonban csak részben valósulhatott meg, ugyanis a racionális és szorgalmazott államosítás csak két évtizeddel később, 1919–1920 fordulóján sikerül majd.) Sajnálatos módon, éppen az államosítási törekvések miatt a vidéki városok egyre kevesebbet fordítottak saját önkormányzati rendőrségeik fejlesztésére, sőt mindennapi működtetésére is. Tény azonban, hogy akadtak olyan városok is, amelyek rendőrségei a nehéz viszonyok közepette is fejlődtek, gyarapodtak, így például Pozsony, Sopron, Győr, Pécs, Kassa, Miskolc, Nagyvárad, Kolozsvár és Marosvásárhely. „E városok élén szakképzett, széles látókörű és felelős, jövőbe látó vezetők álltak.”¹⁵

A határrendőrségről szóló 1903. évi VIII. tc. 1. §-át („A határrendészeti teendők ellátására állami határrendőrség állítatik fel”) paradigmaváltásnak és kétszeresen is mérföldkönek tekintem, mert egyrészt egyértelműen alkalmazza a „határrendészet” terminus technicust, másrészt a Határrendőrség mint a rendészeti ágazat legelső alkalommal nevesített határrendészeti szervezete „lép be” a rendészeti rendszerbe.

(Tartozom elődeinknek annyival, hogy leszögezzem: lenyűgöző a törvény szellemisége, szerkesztése, szövegezése, átfogó jellege, de mégis tömörsége és rövidege – V. G.) A testület feladatait a tc. 2. § határozza meg:

¹² *A rendőrlaktanya a Mosonyiban 1886–1986* (1986). BM Könyvkiadó. 11. (RTMAK)

¹³ *Budapest-Fővárosi Rendőrségi Törvény, 1881. évi XXI. törvénycikk* (1892). LAMPEL Róbert [Wodimer F. és Fiai] cs. és kir. udvari könyvkereskedés második, bővített kiadása. (RTMAK)

¹⁴ BORBÉLY Zoltán – KAPY Dezső szerk. (1942): *A 60 éves Magyar Rendőrség 1881–1941*. Budapest, Irodalmi Könyvkiadó Vállalat. 393–395. (RTMAK)

¹⁵ BORBÉLY–KAPY 1942, 393–395.

„2. § A határrendőrség feladata

- a) a határon átkelők figyelemmel kísérése, a határ mentén felmerülő, államrendészeti szempontból fontosabb mozzanatokról és eseményekről tájékozásszerzés és az észleleteknek az illetékes hatósággal való közlése;
- b) a külföldiek bejelentésére és lakhatására vonatkozó szabályok végrehajtása;
- c) a kémkedés megakadályozása, esetleg a kémeknek letartóztatása;
- d) a szomszéd állam lakói részéről személyek és tárgyak ellen jöhető erőszakos támadás meggátlása, különösen pedig katonai védművek, az ország határának megjelölésére szolgáló határjelek, jelzők, katonai vagy polgári hatóság által felállított földmérési jelek megrongálásának, megsemmisítésének, vagy megváltoztatásának megakadályozása és feljelentése;
- e) kitiltott, rendőrileg kifogás alá eső, és magukat igazolni nem tudó gyanús egyéneknek az állam területére belépésben való megakadályozása;
- f) nyomozott, vagy valamely büntetendő cselekménnyel gyanúsított s a törvények vagy a fennálló szabályok értelmében előzetesen letartóztatható egyéneknek a határszélen való letartóztatása;
- g) a határszélen letartóztatott s a toloncszabályok rendelkezései alá eső egyének eltoloncolása, külföldről érkező toloncok átvétele és továbbindítása;
- h) fegyverek, lőszeres és hadiszerek ki- vagy bevitelének ellenőrzése, valamint tilalom esetén ilyenek és más tárgyak kivitelének és behozatalának megakadályozása;
- i) hadköteles egyének kiszökésének megakadályozása;
- j) nőcsempészet meggátlása;
- k) a határszéli vasúti és gőzhajóállomásokon az államrendőri és közbiztonsági teendők ellátása s a közegészségügyi szabályok betartásának ellenőrzése;
- l) határszéleken levő szállodák, vendéglők, korcsmák, kávéházak és egyéb nyilvános helyek ellenőrzése;
- m) azon határvonal, ahol útlevél-kötelezettség áll fenn, az útlevelek vizsgálata, határátkelési igazolványok kiállítása;
- n) az útlevél szabályok áthágása, tilos visszatérés, nőcsempészés, a külföldiek bejelentésére s lakhatására vonatkozó szabályok megszegése által elkövetett kihágások eseteiben első fokon való rendőri büntető bíraskodás;
- o) a csempészet megakadályozásában való közreműködés és az erre hivatott közegek támogatása.”

A Határrendőrséget csak később, a törvény megszületését követő közel három év elmúltával hozták létre, 1906-ban. A belügyminiszter, a 21000. sz. körrendeletével ekként intézkedett:

„A m. kir. minisztérium az 1905. december hó 9-én hozott minisztertanácsi határozattal a határrendőrségről szóló 1903. évi VIII. tc. életbe léptetésének idejét, annak 12. §-ában nyert felhatalmazás alapján 1906. évi január hó 15-ében állapítja meg; az e törvény alapján szervezett állami határrendőrség működését ugyanazon napon kezdi meg. A m. kir. határrendőrség az ország határszélein fontos állami funkciót végez, mint amilyen: a bevándorlás és a kivándorlás szigorú ellenőrzése, a csempészet és a leánykereskedés megakadályozása, valamint egyéb fontos állami teendők ellátása. Magyarországot ennél fogva állami rendőrség gyűrüje veszi körül, amely gyűrű azonban nem elég erős, mert az áldatlan bevándorlás Galícia felől egyre tart. A vidéki rendőrség államosításával fog kelleni a határokat

mege erősíteni, hogy a paraziták Magyarországot el ne áraszhassák. A m. kir. határrendőrség alighanem be fog olvadni a vidéki rendőrségbe, amikor amaz államosítva lesz, de a határőrzés feladata továbbra is teljesítetteti fog és pedig fokozottabb mérvben.”¹⁶

Az 1906. évi Határrendőrség, amely a rendeltetésszerű feladatait Magyarország teljes határszakaszán látta el, eredetileg 11 kapitányságra és 29 kirendeltségre tagozódott, de később mind a kapitányságok, mind a kirendeltségek számát módosították.¹⁷

Laky Imre és Rédey Miklós szerkesztésében 1909-ben megjelent az 1240 számozott oldalt és mintegy 10 000 szócikket tartalmazó, hihetetlenül magas minőséget hordozó *Rendőri Lexikon*,¹⁸ amely ma is hasznos útravalóul szolgálhat az érdeklődő határrendészeti szakembereknek, oktatóknak és kutatóknak egyaránt.

Néhány határrendészeti szakkifejezés, címszavakban: határátkelési jegyek; határjel; határjel-hamisítás; határ- és földmérési jelek (közérdekűek) megromlása vagy megsemmisítése; határjelmegromlás; határjelzés megromlása magántulajdonban; határrendőrség; határrendőr-kapitányságok; határszéli kirendeltségek; határrendőrök felvételére vonatkozó szabályok; határrendőrség hatásköre és illetékessége; határrendőrség eljárása elleni jogorvoslat stb.

1. táblázat

A m. kir. Határrendőrség felépítése – 1909. január 1.

Határrendőr-kapitányságok	Határrendőr-kirendeltségek	Határrendőrőrségek
I. Máramaroszigeti	1. Felsővisó	Papfalva
	2. Kőrösmező	–
	3. Ökörmező	–
II. Munkácsi	1. Alsóverecke	Volóc
III. Ungvári	1. Mezőlaborc	Zemplénoroszi
	2. Nagyberezna	–
IV. Bártfai	1. Lubotény	Felsővízköz
V. Liptószentmiklósi	1. Poprád	1. Poprádremete
		2. Rózsahegy
VI. Zsolnai	1. Csaca	Hólak
	2. Trsztena	–
VII. Pozsonyi	1. Királyhida	–
VIII. Soproni	1. Csáktornya	1. Gyékényes
IX. Pancsovai	–	Temeskubin

¹⁶ TISZA 1925, 243.

¹⁷ SALLAI János (2005): A Határrendőrség feladatai a statisztika tükrében. *Magyar Rendészet*, 3. sz. 157–168.

¹⁸ LAKY Imre – RÉDEY Miklós szerk. (1909): *Közrendészeti és büntetőjogi tudnivalók betűrendes kézikönyve. Rendőri Lexikon 1909*. Budapest, Pátria Irodalmi Vállalat és Nyomdai Rt. 416–421.

Határrendőr-kapitányságok	Határrendőr-kirendeltségek	Határrendőrőrségek
X. Orsovai	1. Petrozsény	1. Vodica
		2. Bázias
		3. Szvinica
		4. Ó-Moldova
		5. Drenkova
		6. Vulkan
		7. Szurduk
XI. Brassói	1. Predeal	1. Sósmező
		2. Breaza
		3. Ósanc
		4. Bodzakraszna
	2. Verestorony	–
XII. Besztercei	1. Gyimesbükk	Dornavölgy
	2. Gyergyótölgyes	1. Gyergyóbékás
		2. Barátos

Forrás: a szerző saját szerkesztése

A határrendészet irányítása és felügyelete átkerült a Bécsi cs. és kir. közös Pénzügyminisztériumtól a Budapesti m. kir. Belügyminisztériumhoz. A Határrendőrség átvette a Határszéli Csendőrségtől a vezető szerepet; alapfeladata lett a határforgalom ellenőrzése, de emellett a működési területén minden más rendészeti feladatot is teljesített. Az úgynevezett „zöldhatár” őrzését főként a Határszéli Csendőrség látta el továbbra is, természetesen együttműködve a Pénzügyőrség határ menti erőivel. A határforgalom vámügyi ellenőrzését a vámhivatalok hajtották végre. A világháborút közvetlenül megelőző időszak egyik fő jellemzője a háborús határőrizetre való felkészülés lett, ami törvényszerűen kihatott a határőrizet és határrendészet akkori állapotára és fejlődésére is.

2.2. A m. kir. Határrendőrség személyi állománya és kiképzése, 1906–1914

A Határrendőrség beosztotti állománya – a hatáskör, az alkalmazott eljárások és tevékenységek alapján – az alábbi kategóriákra tagozódott:¹⁹

- hatósági jogkört gyakorló, intézkedő személyzet: ide tartoztak a fogalmazói kar tagjai (fogalmazógyakornok, segédfogalmazó, fogalmazó, főfogalmazó);
- rendőri közegként eljáró, végrehajtó személyzet: felügyelő, oktató-felügyelő, detektívfelügyelő, polgári biztosok és altisztek;
- irodai személyzet: írnokok, hivataltiszték, biztosok és napidíjasok;
- szolgaszemélyzet: e kategóriába tartoztak a valóságos és a napibéres hivatalszolgák, akik a kétkezi munkát végezték.

Állományviszonyát tekintve megkülönböztették egyfelől a polgári, illetve az egyenruhás állományt, másfelől a saját kiképzésű, illetve a különböző szervektől (Csendőrségtől,

¹⁹ KESERŰ István – PARÁDI József (1990): *Határőrizetünk 1867–1990*. Budapest, BM Hőr. 26–29.

Pénzügyőrségtől, Honvédségtől) átvett és átképzett legénységet, altiszteket és tisztikart. A kiképzési rendszer jellemzően magában foglalta a rövidebb-hosszabb idejű alapkiképzést és az arra épülő szakkiképzést (illetve az átvett állomány esetében a szakmai átképzést), majd a szolgálatteljesítés során végrehajtott permanens továbbképzést (foglalkozások, gyakorlatok, tanfolyamok).

A legénységi állományba való felvétel követelményei: magyar állampolgárság; feddhetetlen előélet; a magyar nyelv ismerete; az idegen nyelv ismerete előnyt jelentett; legalább hat év katonai vagy csendőri, illetve együttes szolgálat; egészségi, fizikai alkalmasság; legfeljebb 40 éves életkor; rendezett anyagi háttér. Az újoncot próbaidőre vették fel, amely három hónapos tanfolyammal kezdődött. A tanfolyam végén vizsgáznia kellett. A „nem alkalmas” minősítésű vizsgázót elbocsátották. Az „alkalmas” és „igen alkalmas” eredményű újoncokat hat hónapos próbaszolgálatra vezényelték. Annak végén az illetékes határrendőr kapitány javaslatára a) véglegesítették, b) elbocsátották c) vagy további hat hónapig meghosszabbították a próbaszolgálatot. A véglegesített határrendőrök hetente kétszer egyórás továbbképzésen vettek részt, amelyet az oktató-felügyelő tiszt vezetett. A tiszt állományba tartoztak a határrendőr-kapitányok és a határrendőr-tanácsosok, valamint az intézkedő személyzet tagjai, továbbá a végrehajtó személyzetből a felügyelő, az oktató-felügyelő és a detektívfelügyelő. A Ludovika Akadémia vagy a Jogi Akadémia által kiadott diplomával kellett rendelkezniük; többségüknek jogi képesítése volt. A felügyelőktől a főgimnázium vagy főreáliskola, illetve az ezekkel egyenrangú kereskedelmi vagy katonai iskolai végzettséget követelték meg; a felügyelők zöme gimnáziumot végzett.

Itt kell szólni egy korabeli, mai olvasatban is nagyszerű tankönyvről, *Laky Imre* r. felügyelő művéről. A kiadvány logikus rendszerben felépített, a teljes ismeretanyagot tartalmazó komplex tankönyv volt, amelynek meghatározott fejezeteit az újonctanfolyamon, más fejezeteit az altiszti tanfolyamon, és megint más fejezeteit a magasabb tanfolyamokon részt vevőknek kellett elsajátítania. Az előszóban örök érvényű, ma is megfontolásra érdemes intelmeket fogalmazott meg a szerző. „A rendőrközeget úgy kell kiképeznünk, hogy tudja, ismerje azt a nagy hatalmát, mellyel a törvények felruházták; hogy megértse azt a legszentebb jogát, midőn megszólítás, figyelmeztetés által megelőzi a kihágásokat, bűncselekményeket. Ha hivatásának eme magaslatára tud emelkedni, akkor nem unottan fogja teljesíteni a szolgálatot; nem fogja a közösséget indokolatlanul zaklatni, hanem lesz, amivé lennie kell: a törvényekben megállapított rendnek szakképzett őr.”²⁰

2.3. A határvédelem, határőrizet és kiképzés főbb jellemzői, 1914–1931

Az első világháború folyamán a határőrizet és a Határrendőrség tevékenysége részben vagy teljesen háttérbe szorult, illetve megszűnt. Döntővé vált az államhatárok és/vagy a demarkációs vonalak védelme, röviden a határvédelem. A háborús felkészülés és a háború a rendészeti szakképzést is hátrányosan érintette minden testületben, így a Határrendőrség keretében is. A korábbi rendőrképzési rendszerben szisztematikusan egymásra épített alap-

²⁰ LAKY Imre rendőrfelügyelő, a fő- és székvárosi m. kir. Államrendőrség Tanosztályának parancsnoka (1906): *Rendőrközegek tankönyve*. Budapest, Pátria Kiadó. (RTMAK)

kiképzés, a próbaidő, a több hónapos altiszti és tiszti tanfolyamok helyébe a szükség szerint és rendszertelenül szervezett, jellemzően rövidített idejű tanfolyamok léptek.

A határőrizet 1918-tól 1921 nyaráig építették újjá, miközben 1920 tavaszán megszületett a határőrizet átfogó rendszerére vonatkozó elgondolás is. Kezdetben a Nemzeti Hadseereg, majd a m. kir. Honvédség töltötte be a vezető szerepet a határőrizetben; a Pénzügyőrség határ menti szerveit alárendelték a Honvédségnek. Felvetődött az igény egy önálló, határt őrző fegyveres szervezetnek, „a” határőrségnek a létrehozására is, ellenben – a racionális elgondolástól eltérően – 1920-ban visszatértek a Csendőrséghez és a Határszéli Csendőrséghez, mint határőrizeti szervezetekhez, valamint kiépült a társ-határőrizeti szervek, így különösen a Pénzügyőrség és az Államrendőrség határ menti, illetve speciális szerveinek összehangolt rendszere.

Az útlevélrendészet 1914-ig a Budapesti Főkapitányság Közigazgatási Osztály Útlevel Alosztály hatás- és feladatkörébe tartozott. Akkoriban csak Oroszországba, Törökországba, Szerbiába, Romániába és néhány balkáni államba kellett útlevél. A kiutazó magyar állampolgárnak 48 órán belül személyesen jelentkeznie kellett a célországban a legközelebbi magyar képviselőn, és láttamoztatnia kellett az útlevelét. Az útlevélrendészet 1914-től a BM hatáskörébe került, majd 1919 augusztusában visszaszállt a Rendőrség ügykörébe.²¹

Mivel 1919 augusztusában a közbiztonság érdekei sürgős intézkedést igényeltek, a *Friedrich István* elnökletével megalakult kormány az alábbiakat tette. Felvette a programjába a Vidéki Rendőrség, azaz a városi rendőrségek államosítását; az 1919. szeptember 22-én megtartott minisztertanácsban elfogadta a városi rendőrségek országos államosítását célzó törvényjavaslatot; majd azt – mint „törvénytöltő kormányrendeletet” – 1919. október 1-jei keltezéssel és 5047/1919. ME számmal, *Beniczky Ödön* belügyminiszter október hó 19-én kihirdette a *Belügyi Közlöny* 48. számában.²² A Vidéki Rendőrség államosításának jogalkotási procedúrája az alkotmányosság helyreállításáról és az állami főhatalom gyakorlásának ideiglenes rendezéséről szóló 1920. évi I. törvénycikkkel teljesedett ki: „10. § A nemzetgyűlés az 1919. évi augusztus hó 7. napja óta az alkotmányos jogrend és a jogbiztonság helyreállítása végett alakult kormányok és tagjaik rendeleteinek érvényességét elismeri [...]” Ezáltal törvényi szintű jogszabályban szentesítették a hivatkozott törvénytöltő kormányrendeletben foglaltakat, azaz a városi rendőrségek országos államosítását és egyúttal a belügyminiszter irányítása alá helyezését. Ezen a nyomvonalon Magyarország területét hét rendőrkerületre osztották fel. A rendőrkerületi főkapitányságok számozása és megnevezése: I. Budapestvidéki Rendőrkerületi Főkapitányság; II. Debreceni Főkapitányság; III. Miskolci Főkapitányság; IV. Pécsi Főkapitányság; V. Szegedi Főkapitányság; VI. Székesfehérvári Főkapitányság; VII. Szombathelyi Főkapitányság. Az országban működtetett rendőrkapitányságok és önálló rendőri kirendeltségek, beleértve a határszéli/határvidéki rendőri kirendeltségeket is, a területileg illetékes rendőrkerületi főkapitány vezetése alá kerültek.

Amíg korábban, a századfordulót követően a rendőri szervezetek fejlődési üteme és működési eredményessége egyre kedvezőbb volt, azzal szemben az 1920-as évek elején ismételtelen visszatérő és fokozódó pénzügyi nehézségek rázták meg az államosított vidéki rendőrséget. Olyannyira súlyosbodott a helyzet, hogy egyrészt röviddel a megszervezésük után (1924. december 31-én) meg kellett szüntetni a miskolci és a pécsi rendőrkerületet.

²¹ BORBÉLY–KAPY 1942, 162.

²² TISZA 1925, 299.

Másrészt a „kényszerű létszámapasztással” a Vidéki Rendőrség egészében oly mértékben csökkentették a tisztikar, a segédszemélyzet és az őrszemélyzet létszámát, hogy a rendőrhatalóságok csak megsokszorozott munkateljesítménnyel tudtak eleget tenni a feladataiknak; harmadrészt az úgynevezett „természetes fogyaték” pótlásáról sem gondoskodhattak. Mindezek következtében az utánpótlás éppúgy szünetelt egy évtizeden át, mint a tisztikar előmenetele.

Amint jeleztem tehát, a rendőrség államosításáról szóló 5047/1919. ME. számú rendelet alapján felszámolták – az addig viszonylag önálló – Határrendőrséget, és beolvasztották a Magyar Állami Rendőrségbe, amely 1919 őszétől jogutódként végezte a határrendészeti, kiemelten a határforgalom-ellenőrzési feladatokat.²³ A megszüntetett Határrendőrség feladatainak pótlólagos ellátására rendeltetett valamennyi határszéli, illetve határvidéki rendőri kirendeltség a területileg illetékes rendőrkerületi főkapitány vezetése alá került. Az új, egységes rendőrtiszti karba beolvadt a megszüntetett Határrendőrség megmaradt tisztikara is, és a rendőrségi tisztképzésnek szerves részévé vált a határrendészeti szakmai felkészítés is.²⁴

Nincs új a nap alatt – tartja a régi közmondás, amely e kutatás során is beigazolódt. Már 1922/23-ban (!) konzekvensen „hallgató”-nak nevezték a „rendőrtisztviselői tiszti” tanfolyamon, a „rendőrtisztviselőket továbbképző” tanfolyamon, a „detektív- és detektív-felügyelői” tanfolyamon, valamint az „országos törzstisztképző” tanfolyamon résztvevőket. Ugyancsak figyelmet felkeltők a hallgatók kollokviumi vizsgálvaival, valamint a vizsgaeredmények leckeönnyvben való rögzítésével összefüggő előírások. Amint az is kuriózumként rögzíthető, hogy a különböző tananyaghozó sorában kötelezően alkalmazni kellett a *Belügyi Közönyben* megjelent rendőri vonatkozású rendeleteket és utasításokat is. (Mindezekről lásd Keserű István dokumentumgyűjteményében a vonatkozó miniszterelnöki rendeletet és a végrehajtására kiadott belügyminiszteri rendeleteket – V. G.)²⁵

Ma is figyelmet érdemlő módon, 1925-ben egységes szerkezetbe foglalt kiadvánnyal segítettek egyrészt az oktatást, másrészt a Magyar Állami Rendőrség tagjainak gyakorlati tevékenységét, harmadrészt az állam területén tartózkodó külföldiek eligazodását, és – különösen ez utóbbi célból – a kiadvány teljes terjedelmében kétnyelvű (magyar és német nyelvű) volt. A *Külföldieknek Magyarországra való beutazására, itt tartózkodására, lakhatására, munkavállalására, letelepedésére, honosítására és az optálást elmulasztottak illetőségének utólagos igazolására, vagy visszahonosítására vonatkozó összes jogok magyarázata* című

²³ Forrás: <http://hu.wikipedia.org/wiki/Hat%C3%A1rrend%C5%91rs%C3%A9g> (A letöltés dátuma: 2015. 05. 23.)

²⁴ BORBÉLY–KAPY 1942, 162.

²⁵ KESERŰ István (1996): A m. kir. Állami Rendőrség oktatási és kiképzési rendszere, 1919–1944. Dokumentumgyűjtemény. *Új Rendészeti Tanulmányok* (RTF), 1996/4. 81–217.; A rendőri szolgálat fogalmazói és felügyelői szakában való alkalmazáshoz szükséges kellékek és ezek joghatályáról szóló 3720/1922./IV.25. M. E. sz. rendelet (aláírta: gróf Bethlen István m. kir. miniszterelnök); valamint a miniszterelnöki rendelet végrehajtására kiadott belügyminiszteri rendeletek: a rendőrtisztviselői tiszti tanfolyamra és a rendőrtisztviselő tiszti vizsgára vonatkozó intézkedésekről szóló 66.899/1922./IV.27. BM. rendelet (gróf Klebelsberg Kunó m. kir. belügyminiszter); a rendőrtisztviselők továbbképző tanfolyamára és a rendőrtisztviselői felső tiszti vizsgára vonatkozó intézkedésekről szóló 66.900/1922./IV.27. BM. rendelet (Klebelsberg); végül a m. kir. Állami Rendőrség országos szaktanfolyamainak szervezéséről szóló 18.880/1923./VII.4. BM. rendelet (dr. Rakovszky Iván m. kir. belügyminiszter).

segédlet²⁶ iránytűként szolgálta a határ- és idegenrendészeti felkészítést és gyakorlatot. Az I. fejezet rövid kivonata, valamint a fejezetcímek meggyőző bizonyítékát adják a tárgy jelentőségének.

„I. Külföldiekről általában. Ki tekinthető külföldinek?

A 200.000/1925. BM r. szerint külföldi mindenki, aki a fennálló jogszabályok értelmében nem magyar állampolgár. Ez szerint külföldinek tekintendők mindazok az eredetileg magyar állampolgárok is, kiknek illetőségi községe oly területen fekszik, amely Magyarországtól a trianoni békeszerződés alapján valamely más államhoz csatoltatott, és akik a trianoni békeszerződés életbe léptetésétől, vagyis 1921. július 26. napjától számított egy éven belül nem jelentették be magyar állampolgárságuk fenntartását (nem optáltak). Mindezek a fenti nappal – tekintet nélkül a lakhelyükre – magyar állampolgárságukat elveszítették és annak az államnak váltak jogérvényesen a polgáraivá, amely államnak fennhatósága alá került az illetőségi községük. Az optálási határidő 1922. július 26. napján telt le. Akik tehát ezen időpontig bármely oknál fogva nem igényelték magyar állampolgárságukat (nem optáltak), külföldinek tekintendők, 's a jelen rendelet hatálya alá esnek.”

Ezek után címszavakban a további fejezetek és pontok, amelyek hűen kifejezik a jól felépített struktúrát és értékes tartalmat. A nyelvezet mai olvasatban is mindenki számára érthető, könnyed, olvasmányos.

„II. Láttamozás (visum), beutazási és beköltözési engedély

III. Külföldiek határátlépése. Ellenőrzés a határátlépésnél. A határellenőrző közeg teendői, ha az ellenőrzés során kételyei támadnak. Ellenőrzés a határon való kilépésnél. Átutazó külföldiek ellenőrzése. Diplomáciai útlevéllel bíró külföldiek ellenőrzése.

IV. Külföldieket ellenőrző hatóságok

V. Külföldiek itt-tartózkodása állandó lakhatási szándék nélkül két hónapig. Tartózkodási engedély két hónapon túl. A tartózkodási engedély meghosszabbítása

VI. Külföldiek itt-tartózkodása lakási szándékkal

VII. Külföldiek munkára alkalmazása

VIII. A külföldi letelepülése, községi kötelékbe való felvétele és honosítása

IX. A külföldi kiutasítása

X. A r. életbe lépésekor az országban tartózkodó külföldiekre vonatkozó intézkedések

XI. Kihágási eljárás az ismertetett rendelkezések be nem tartása esetén”

A békeidőszak határőrizeti rendszere – a másik ágon – valójában a m. kir. Vámőrség 1921. augusztus 25-én történt megszervezésével teljessé vált ki, és a határőrizetben a Vámőrség primátusa érvényesült 1932-ig. Ugyan megszűnt a Honvédségnek a határőrizetben való közvetlen részvétele, de tény, hogy a Vámőrség – bár hivatalosan a miniszteri hatáskörrel felruházott *Walkó Lajos* által irányított Pénzügyminisztérium szerveként kezdte meg a működését – valójában a Honvédség álcázott része volt. Gyakorlatilag elkezdődött a Vámőrség fedése alatt a Honvédség rejtett növelése.

²⁶ *Külföldieknek Magyarországra való beutazására, itt tartózkodására, lakhatására, munkavállalására, letelepedésére, honosítására és az optálást elmulasztottak illetőségének utólagos igazolására, vagy visszahonosítására vonatkozó összes jogok magyarázata. Segédlet (1925). Budapest, A m. kir. Állami Rendőrség Országos Szaktanfolyamainak kiadása, Mária Terézia Laktanya, IX. ker. Üllői út 47–49. (RTMAK)*

A Vámórség eredetileg a vámhatár ellenőrzésére és a vámhatárokon átmenő személyi és áruforgalom vámjövédéki felügyeletére felállított fegyveres testület volt. Annak következtében, hogy a trianoni békeszerződés katonai rendelkezései a közbiztonsági testületek állományát nem korlátozták oly mértékben, mint a haderő létszámát, mód nyílt arra, hogy egyes honvédelmi funkciókat más minisztériumok alá rejtett katonai szervek lássanak el. Így vette át hivatalosan a Pénzügyminisztérium alárendeltségébe tartozó Vámórség 1921. szeptember 1-jétől az államhatár őrizetét. Az országot hét vámőrkerületre osztották, a következő székhelyekkel: 1. Budapest; 2. Győr; 3. Szombathely; 4. Kaposvár; 5. Szeged; 6. Debrecen; 7. Miskolc. A vámőrkerületek illetékességi határa megegyezett a honvédkerületi parancsnokságok területével. Az egyes vámőrkerületek megközelítőleg egy-egy – katonai század erejű – vámőr szakaszokra tagolódtak, amelyekből 1925-ben 52 volt. A vámőr szakaszok körzetében a vámőrök (1925-ben összesen: 200) látták el a határőrizetét, és azokat időnként és helyenként „utazást ellenőrző állomásokkal” egészítették ki. A határok őrizetére létrehozott, rejtett katonai szervezet 1932. október 1-jéig működött Vámórség néven.²⁷

A hatályos joganyag és a közel egy évtizedes gyakorlati tapasztalatok alapján 1930-ban *Bulbuk Emil* m. kir. vámőr őrnagy összeállította a *Határszolgálat* című utasítást,²⁸ amely az első vámőri szakkönyv lett. A terjedelmes – kétkötetes, közel 700 oldalas, 586 pontból álló – produktum a maga műfajában messze felülmúlta a korabeli hasonló dokumentumokat, és hiánypótló műként egyaránt szolgálta a határőrizeti gyakorlatot, valamint a kiképzést. (Első mondata talán túl patetikus, de ma is elgondolkodtató – V. G.)

„A vámőr kenyere a határszolgálat. [...] A határszolgálat helyes és okszerű irányítása a vámőr szakaszparancsnokok részéről tervszerű munkát és öntevékeny eljárást követel; a határőrizet eredményes ellátása pedig csak jól kiképzett, önértékes határszolgálatos vámőrökkel lehetséges, akik hivatásuk fontosságának tudatában szolgálatukat a változatos, sokszor igen nehéz viszonyok között mindenkor határozottan és a fennálló szabályok szerint teljesítik. [...] A határőrizetet a vámőr szakaszok és a vámőr őrsök (bel- és külőrsök) végzik. A személy- és áruforgalom rendészeti ellenőrzése a m. kir. Államrendőrség hatáskörébe tartozik. Az Államrendőrség eljárásával egyidejűleg látják el a vámőrségi szervek a vámellenőrzést. A rendőrségi és a vámőrségi szervek az eljárásukban egymást kölcsönösen támogatni kötelesek. A határállomások közötti határszakaszokon az utas- és áruforgalom rendészeti vonatkozásban való ellenőrzését – beleértve a vízum nélküli utasokkal szembeni eljárást, a vízumkiadást, illetve annak megtagadását, a rendőrhatalóság elé állítást és a kivándorló magyar állampolgár esetén követendő eljárást – átruházott hatáskörben a Vámórség szervei teljesítik. Ezeket a teendőket az előzetesen kioktatott intelligens (sic!) altisztek végzik.” A határszolgálati utasítás II. része pontosan meghatározta a határszolgálati kötelemeket a következő kategóriákra: határsértések; határesemények; határátlépés; határátkerülés; eljárás határeseményeknél; fegyverhasználat; ügykezelés. Meglepő és egyúttal talán ma is követhető/követendő fordulattal, egy igényes és komplett példatarral fejeződik be az utasítás: „Példák a határközeggel (értsd: határsértéssel – V. G.) szemben követen-

²⁷ BONHARDT Attila: *Fond- és állagjegyzék II. F; m. kir. Honvédség 1919–1945* Elérhető: <http://mek.oszk.hu/01300/01340/html/fond07.htm#g41> (A letöltés dátuma: 2018. 12. 21.)

²⁸ BULBUK Emil m. kir. vámőr őrnagy (1930): *Határszolgálat. A vámőri szolgálat ellátásához szükséges törvények, rendeletek és utasítások alapján a Vámórség tagjai számára.* I–II. kötet. Budapest, Turcsány Antal kiadó. (NKE RTK Határrendészeti Tanszék, a továbbiakban: NKE RTK Hr. Tsz. Könyvtára)

dő magatartásra és a fegyverhasználatra.” (A kiadvány elsősorban és deklaráltan szakmai segédlet, azonban a kiképzésben való szükségessége és hasznossága megkérdőjelezhetetlen volt – V. G.)

A határszolgálati utasítás alapján a *Zsilinszky Sándor* m. kir. vámőr százados által 1931-ben szerkesztett *Határőrszolgálat* című segédlet – újabb, minőségi lépcsőfokként – pontosan meghatározta a szakfeladatok tartalmát és végrehajtásuk mikéntjét, azaz módszertanát.²⁹

Az egységes szerkezetbe foglalt határszolgálati utasítást, valamint a határőrszolgálati segédletet végleges állapotukban mindössze két évig hasznosíthatták a rövid életű Vámőrség keretében, de 1932-től szakforrásként szolgáltak a jogutód m. kir. Határőrség (Hőr.) számára is. Sőt olyannyira időtálló értékeket hordoztak e produktumok, hogy a második világháborút követő években is forrásként kezelték a határőrizet újjászervezésében, illetve a tiszthelyettes- és a tisztképzés tananyagának kimunkálásában, és csak 1950-től váltotta ki ezeket az új, ideiglenes határőrizeti utasítás.

2.4. A m. kir. Vámőrség személyi állományának kiképzése, 1921–1931

A legénység a vámőri szakanyagot négy hónapos alaptanfolyamon sajátította el. A tanfolyamot évenkénti gyakorisággal kezdetben a vámőrkerületeknél, később a vámőr szakaszoknál hajtották végre.³⁰ Az 1920-as évek közepétől két szaktanfolyamot is indítottak: a két hónapos géppuskás szaktanfolyamot a Honvédség örkénytábori kiképzőbázisán; az öt hónapos lovász szaktanfolyamot Cegléden, a Vámőrség lovas kiképzőbázisán. A vámőr altisztek képzését centralizálták. Esztergomban vámőr altisztképző, Budapesten vámőr őrsparancsnoki tanfolyamot hoztak létre, mindkettőt négy hónapos időtartammal. A tanfolyamokra bejutni csak az előző tanfolyam elvégzése után és a gyakorlati tapasztalatok megszerzésével, előjárói javaslattal lehetett. Őrsparancsnoki beosztásba csak olyan altiszteket helyeztek, aki elvégezte az őrsparancsnoki tanfolyamot, majd a gyakorlatban bizonyította a felkészültségét, s minden tekintetben megbízható és fegyelmezett volt.

A vámőrtisztek a vámőr szakaszoknál, a vámőr kerületi parancsnokságokon és a Vámőrség Felügyelőségén teljesítettek szolgálatot. A tisztek szakmai képzése négy hónapos tanfolyamon történt, amelyért a Vámőrség felügyelője személyesen felelt. A tisztképzés egésze felett a honvédelmi miniszter gyakorolta a felügyeletet. A '20-as évek végén fontos változás történt: polgári főiskolákat végzettek is részt vehettek a vámőrtiszti tanfolyamon; időtartama két év, a katonaviselteknek másfél év volt. Az oktatást az állandó, valamint a tartósan és az ideiglenesen vezényelt tanárok végezték. A vámőrtisztképzés során összhangba kellett hozni a gyalogsági tisztképzést és a határőrizeti szakkiképzést. Azonban néhány év alatt kiderült, hogy a három évre felemelt képzési idő is kevés a két program együttes és egyidejű színvonalas elsajátításához. A kiképzést hiányosnak minősítették, és az iskolát, az évfolyamok „kifutásos” kibocsátásával 1931-ig felszámolták.

²⁹ ZSILINSZKY Sándor (1931): *Határőrszolgálat. Segédlet a m. kir. Vámőrség számára*. Budapest, m. kir. Vámőrség (RTMAK)

³⁰ PARÁDI József (1990): *A magyar állam határőrizete 1920–1941*. (Kandidátusi értekezés) Budapest, MTA. 66.

2.5. Az 1932-től 1937-ig tartó időszak főbb jellemzői

Az államosított városi rendőrségek tarthatatlan pénzügyi-anyagi helyzetének orvoslására 1931-ben – ugyancsak az államháztartás nehézségeire való hivatkozással – megszüntették az addig még működtetett öt kerületi rendőr-főkapitányságot is, és azok helyébe 1932. január 1-jével megszervezték a Budapesten székelő Vidéki Rendőr-főkapitányságot (VRFK). Az 1931. november 30-án datált 6500/1931. ME sz. rendelet 1.§ (1) bek. szerint: „A m. kir. kerületi rendőr-főkapitányságok 1931. december 31-én megszűnnek. Helyükbe 1932. január 1-jétől kezdődően Budapest székhellyel a m. kir. rendőrség vidéki főkapitánysága lép. (2) A m. kir. kerületi rendőr-főkapitányságok hatásköre a m. kir. rendőrség vidéki főkapitányságra száll át.” A vezetés kiesett regionális szintjének pótlására Körzeti Szemléltői Központot létesítettek a következő városokban: Debrecen, Kassa, Kolozsvár, Miskolc, Pécs, Szeged, Székesfehérvár, Szombathely. A körzeti szemléltői központvezetők egyúttal a Vidéki Rendőr-főkapitányság főkapitány-helyettesei lettek. A VRFK első főkapitánya *dr. Ghiczey Tihamér*, helyettese pedig *dr. Ferenczi Tibor* lett.³¹

Ugyancsak 1931-ben a m. kir. Államrendőrségen belül megszervezték, és megkezdte működését a Külföldieket Ellenőrző Országos Központi Hatóság (KEOKH). Azt megelőzően az idegenrendészetnek nem volt országos központi hatósága. Minden idegenrendészeti kérdésben első fokon a helyi rendőrhatalóság, másodfokon a kerületi főkapitányság, illetve az alispán határozott; harmadfokon a belügyminiszterhez lehetett fellebbezni.³²

A trianoni béke feltételeinek betartását ellenőrző Szövetségi Ellenőrző Bizottság 1927. március 31-i távozása lehetőséget adott egyrészt a Honvédség mennyiségi és minőségi fejlesztésére, az általános hadkötelezettségen alapuló véderő rejtett kiépítésére, másrészt megkezdődhetett a Vámország és a Vámszolgálat kettéválasztása. A Vámország feladata egyre inkább a határőrizetre koncentrált. A fokozatos fejlesztés egyik szükségszerűen és logikusan bekövetkezett mozzanata volt a Vámország Határőrséggé való átszervezése 1932. október 1-jén.³³ A határőrizet főerejévé a m. kir. Vámorségból megszervezett m. kir. Határőrség vált, amely békében – pro forma – a Pénzügyminisztérium irányításával és felügyeletével tevékenykedett, de közben a Honvédelmi Minisztérium alárendeltségébe tartozott, és a szervezete egyértelműen rejtett katonai alakulatra utalt.

Az addigi vámőrkerületek határőrkerületekké alakultak át, amelyeknek a területe meg-egyeztet a honvédségi vegyesdandárok területével, elnevezésük pedig a dandár-parancsnokságok székhelye és számozása szerint történt. Határőrkerületi parancsnokságokat szerveztek két alrendszerrel: a határőrizeti feladatokat ellátók és a határvédelemre létrehozott ezredek. A határőrizeti feladatokat ellátó osztályok, szárnyak és őrsők állományát együttesen határszolgálatosoknak nevezték. A korábbi vámőr szakaszok helyett kerületenként három-három, összesen 21 határőrzászlóaljat állítottak fel, amelyek létszám és szervezet tekintetében megegyeztek a honvéd gyalogzászlóaljakkal. Kerületenként egy-egy határvédelmi ezred alakult, amely három zászlóaljból, valamint egy-egy géppuskás, árkász- és távbeszélőszázadból állt. Ez az ezred a határőrkerületi parancsnokhelyettes vezetésével alkotta a honvédségi vegyesdandár harmadik, rejtett ezredét. A határvédelmi ezred nem teljesített határszolgálatot, azt

³¹ BORBÉLY-KAPY 1942, 393–395.

³² BORBÉLY-KAPY 1942, 177.

³³ BONHARDT 2015.

a kiküldött határőrök látták el (amelyek száma 1932-ben 156 volt). A határvédelmi ezredek 1935-ben de jure is leválasztották a Határőrségtől, átszervezték a határszolgálatosokat, s mindezek következtében a Határőrség határőrizeti szerepe fokozatosan csökkent.

2.6. A m. kir. Határőrség személyi állományának kiképzése, 1932–1937

A határőrizeti rendeltetésű határszolgálatosok szakkiképzését általános és különleges szakkiképzésre osztották fel.³⁴ Az általános szakkiképzés keretében folyt a járőrtársi, járőrpáncsnoki és őrsparancsnoki felkészítés. A különleges szakkiképzéshez sorolták a lovászok, kutyavezetők, forgalomellenőrök és nyomozók képzését. A tananyag összetett és korszerű volt. Kiemelt figyelemmel oktatták a jogszabályokat, a büntetőeljárás-jogi alapismereteket és a szolgálati jogosultságokat. A hangsúlyt nem a jogelméletre, hanem a joggyakorlatra helyezték. A tananyag módszertancentrikus és az oktatás erősen gyakorlatias volt. A legénység és a tisztikar differenciáltan sajátította el a tananyagot. További differenciálódást mutatott a konkrét beosztásokra való felkészítés. Az őrsparancsnoki tanfolyam tananyaga például mai szemmel nézve is korszerűnek mondható: határszolgálati utasítások; határszéli forgalomra vonatkozó egyezmények; távolsági határforgalom ellenőrzése; kémelhárító és felderítő szolgálat; büntetőjogi ismeretek és bűnügyi nyomozás; az őrs gazdasági és közgazdasági szolgálata; ügykezelés és ügyvitel. A legénység kiképzése újonc-, szak- és tisztessikképzésből, valamint továbbképzésből tevődött össze. Az újonckiképzés a határőrkerületeknél működtetett központi kiképzőbázisokon, a szakkiképzés a centralizált tanfolyamokon, a tisztessikképzés a határbiztosító osztályparancsnokságok kiképző századainál történt. Az őrsökön továbbképzést folytattak, de ennek hatékonysága a végrehajtó szolgálat miatt értelemszerűen nem érthette el a kiképzőbázisokét és századokét. A tiszték egységes gyakorlati kiképzésben részesültek, határőrizeti szakkiképzést nem kaptak. A határvédelmi kötelekeknel szolgálatot teljesítő tiszteteknek ez gondot nem okozott, ugyanis nem láttak el konkrét határőrizeti feladatokat. A határőrizeti szakmai felkészítés hiánya viszont annál nagyobb problémát jelentett a határszolgálatos tiszteteknek; a határőrizeti felkészültséget az egyéves próbaszolgálat alatt kellett elsajátítaniuk a tapasztalt határszolgálatos tisztektől.

2.7. A határőrizet és határvédelem főbb jellemzői, 1938–1945

Az általános védkötelezettségen alapuló véderőrendszerre való áttéréskor az addig viszonylag önálló Határőrség megszűnt, és szervezeteivel 1938. október 1-jétől formálisan, illetve 1938 decemberétől ténylegesen is a Honvédelmi Minisztérium alárendeltségébe került. A militarizáció, a háborús felkészülés törvényszerűen háttérbe szorította a békeidőszak határőrizetét, amit hűen kifejezett a honvédelemről szóló 1939. évi II. tc. Ennek érzékeltetésére két rövid citátum a honvédelmi törvényből.

³⁴ PARÁDI 1990, 67.

„A m. kir. honvédség tagozódása és feladata

14. § (1) A magyar állam hadereje a m. kir. honvédség.

(2) A honvédség feladata az országnak külső ellenség ellen való megvédése, a honvédelmi határszolgálat ellátása, közreműködés egyéb határőrizeti és határellenőrzési, továbbá a folyamrendészeti szolgálatban, valamint az ország belső rendjének és biztonságának fenntartásában az erre vonatkozó külön rendelkezések szerint.

(5) A m. kir. csendőrség, a m. kir. rendőrség, a m. kir. pénzügyőrség és az állami erdészet fegyveres személyzetének az a része, amely a hadi események miatt működését megszüntetni kénytelen, a honvédséghez csatlakozik.

A m. kir. folyamőrség és a m. kir. határőrség

80. § (1) A m. kir. folyamőrség és a m. kir. határőrség a honvédség kötelékébe olvad be.

(2) A folyamrendészeti tennivalók ellátása a rendőrhatóságokra száll át.”

A megszüntetett Határőrség alapjain megalakították a határvédelemre szakosodott m. kir. Honvéd Határ vadász Fegyvernemet; megkezdték hét honvéd határ vadász dandár és azokon belül 24 honvéd határ vadász-zászlóalj, valamint a zászlóaljknak alárendelt határ vadász századok és -őrsök szervezését. Az átszervezés a központi vezetési szint gyengüléséhez, valamint a határőrizeti szakmai felkészültség és a határőrizeti feladatellátás színvonalának csökkenéséhez vezetett. A határ vadász-alakulatokat hadműveletekben is alkalmazták, így különösen az 1938. évi felvidéki, az 1939. évi kárpátaljai, az 1940. évi észak-erdélyi és az 1941. évi délvidéki hadműveletekben. A terület-visszacsatolásokat követően új szervezet is létrehozta: honvéd határ vadász portyázó osztályokat, erődszázadokat, majd határőr ezredeket is szerveztek.

A második világháború folyamán – a fegyveres küzdelem fő terhé hordozó m. kir. Honvédség mellett – a honvéd határ vadász-kötelékek, valamint a határszéli, illetve határvidéki rendőri kirendeltségek, a révkapitányságok és a révőrségek, továbbá minden más rendészeti szerv állománya rendkívül nehéz és bonyolult körülmények közepette végezte a tevékenységét. A határőrizet és a határrendészet egyes elemeit csak egy-egy viszonylat vagy határszakasz stabilizálódása esetén működtették; az államhatárokon jellemzően katonai jellegű határőrizetet, illetve szükség esetén határvédelmet folytattak; a hadműveleti területeken általában biztosítási és őrzés-védelmi feladatokat hajtottak végre; végül, a háború utolsó időszakában, különösen a honi területeken közvetlenül részt vettek a fegyveres küzdelemben.

(A tisztelt Olvasók közül is sokan, kemény és embert próbáló kiképzési tapasztalatokat szereztek/szereztünk, amikor a határőrségi kiképzőbázisokon, illetve a tanintézetekben felkészítették Önöket/felkészítették bennünket a Haza szolgálatára. Sopron, Körmend, Siklós, Baja, Kiskunhalas, Tatárszentgyörgy, Szeged, Nyírbátor, Szerencs, Ócsa, Csobánka, Izbég és a sor hosszasán folytatható – nehéz volt... Valóban nehéz volt? Akkor úgy éltük meg, úgy gondoltuk, úgy éreztük, hogy néha-néha már-már kibírhatatlan a kiképzés. A kutatás során feldolgozhattam egy önéletrajzi ihletésű kortörténetet, amely teljesen más megvilágításba helyezi, relativizálja saját kiképzési tapasztalatainkat. Épp ezért ajánlom a tisztelt Olvasó figyelmébe is Sebő Ödön főhadnagynak, a 32. hegyi határ vadász-zászlóaljhoz tartozó harcscsoport parancsnokának *A halálra ítélt zászlóalj* című művét.³⁵ Tisztelt Olvasó! Gyökeresen más értelmet nyernek saját kiképzési élményeink – V. G.)

³⁵ SEBŐ Ödön (1999): *A halálra ítélt zászlóalj. Gyimesi szoros 1944.* Budapest, Magyar Könyvklub.

Rendészeti ágon, a m. kir. Rendőrség szervezetében határszéli rendőri kirendeltségek működtek a következő településeken: Csáktornya (1941), Galánta (1939), Gyékényes (1919), Hegyeshalom (1923), Jenőfalva/Magyarbóly (1923), Komját (1939), Kuntapolca (1938), Lengyencsómihályi (1939), Lökösháza (1923), Oroszvár (1931), Szenc (1939), Szentgotthárd (1919), Uszor (1938).

Külön kiemelendő a m. kir. Határvidéki Rendőrség, valamint a Székely Határőrség létrehozása és alkalmazása.³⁶

Kárpátalja 1939. márciusi visszacsatolását követően megszervezték, és a visszacsatolt területeken megkezdte működését a m. kir. Határvidéki Rendőrség. Annak keretében, 1939 nyarától határvidéki rendőrkapitányság működött Ungváron, valamint határvidéki rendőri kirendeltségeket hoztak létre a következő településeken: Aknaszlatina, Fenyvesvölgy, Huszt, Kőrösmező, Ökörmező, Szojva, Volóc.

Az 1942. november 15-én megalakított Székely Határvédelmi Erők kötelékében 20 székely határőrzászlóalj is tevékenykedett, és azokat Székely Határőrségnek nevezték. A milícia jellegű székely határőrzászlóaljak állományát egyrészt a hivatásos tisztek és altisztek, másrészt a lakosság soraiból területi alapon szervezett póttartalékosok, idős és ifjú székelyek, apák és fiaik alkották. A határőrzászlóaljak számozása, működési területe, illetve székhelye a következő településekhez igazodott: 1. és 2. Gyergyószentmiklós; 3. Ditró; 4. Csíkszépvíz; 5. Karcfalva; 6. Csíkszereda; (a 7. zászlóaljra n. a. – V. G.); 8. Kézdivásárhely; 10. Kovászna; 11. és 12. Sepsiszentgyörgy; 13. Barót; 14. Székelyudvarhely; 15. Oklánd; 17. Székelykeresztúr; 18. Parajd; 19. Marosvásárhely; 20. Erdőszentgyörgy; 21. Ákosfalva; 22. Mezőmadaras; 27. Nyárádszereda.

(Akárcsak az ímént, hasonló megfontolásból ajánlom a tisztelt Olvasó szíves figyelmébe [amint saját magát nevezi: „egy fiatal székely határőr”] *Ívás István: Az utolsó székely határőrök* című művét is. Egyetlen bekezdést idézek a szerző előszavából: „Hogyan remélhették a székely határőrség létrehozói, hogy ha a németek nem tudták feltartóztatni az orosz hadsereget a Kárpátokig, akkor ezzel a gyengén felszerelt katonai erővel megállíthatják az országhatárnál? Ez az intézkedés fölöslegesen sok véráldozattal járt a székelység soraiban. Mivel a gyengén felfegyverzett székely határőrség számbelileg is elégtelen volt a túlerővel szemben, rövid idő, 43 nap alatt elvérzett és megszűnt létezni.” Ugyancsak egyetlen bekezdést idézek *Szabó József János* történész előszavából: „Az utolsó székely határőrök méltó utódai voltak a magyar királyság keleti határait nagy hozzáértéssel védő egykori harcos népnek és az 1848-as székely határőröknek. A háború elvesztését nem a katonákon kell számonkérni, azok esküjüket teljesítették, és bizton állíthatom, nem is rosszul. Erről szól *Ívás István* visszaemlékezése.” – V. G.)³⁷

A határ- és belvizeken folytatott hajózás rendjének őrei az úgynevezett „révkapitányságok” voltak. A révkapitányságok 1920–1939 között a Folyamőrség alárendeltségében, majd 1939. július 1-jétől a Rendőrség kötelékében teljesítették a feladataikat.

A m. kir. Folyamőrség szervezéséről, létszámának, kiegészítési módjainak és felfegyverzésének megállapításáról szóló 1922. évi XIV. törvénycikk az alábbiakban rendelkezett.³⁸

„1. § A m. kir. folyamőrség a folyamrendészet körében felmerülő közbiztonsági és egyes igazgatási rendészeti teendők ellátására rendelt állami intézmény, amelynek

³⁶ KÓMŰVES József – NAGY György – RAVASZ István (2008): *Határőrségben. A magyar határőrizet és határvédelem szerveinek története a modern korban*. HM Hadtört. Intézet és Múzeum.

³⁷ Ívás István (2004): *Az utolsó székely határőrök. Katonáságom története 1943–1944*. Budapest, Timp Kiadó.

³⁸ Forrás: http://epa.oszk.hu/02100/02177/00005/pdf/EPA02177_RTH_18evf_31-32_szam.pdf (A letöltés dátuma: 2015. 07. 23.)

szervezetét az alábbi szakaszok korlátai közt, továbbá tüzetes hatáskörét és tennivalóit a belügyminiszter javaslatára a magyar királyi minisztérium állapítja meg. Ezen intézmény keretében az igazgatási rendészeti teendők ellátására másodfokú hatóság jellegével bíró m. kir. révőkapitányság szervezhető és elsőfokú hatósági jellegével bíró m. kir. révkapitányságok állíthatók fel, amelyek a folyamrendészeti kihágások elbírálásának jogával is felruházhatók.

2. § A m. kir. folyamőrség minden tekintetben és kizárólag a m. kir. belügyminiszternek van alárendelve. [...] A létszámkiegészítés, valamint az elbocsátások tekintetében a rendőrségre és a csendőrségre nézve megállapított törvényes korlátozások a m. kir. folyamőrségre is kiterjednek.

5. § A m. kir. folyamőrség a közrendnek és közbiztonságnak a hajózható vizeken való fenntartása céljából felfegyverzett úszóműveket használhat.”

A törvényben foglaltak alapján a Fővárosban egy, valamint a Duna vidéki szakaszán és a Tiszán összesen nyolc révkapitányságot működtettek (Baja, Gönyű, Komárom, Mohács, Szeged, Szolnok, Újvidék [1941-től] és Vác). Nyilvántartást vezettek minden vízi járműről, és ellenőrizték az összes hajózási szabályt; az államhatáron a vízi járművek, személyzet és utasok ellenőrzését, valamint be- és kiléptetését végezték. Úgynevezett „révőrségek” teljesítettek szolgálatot a Dráván, a Vágon és a Maroson.³⁹

2.8. A m. kir. honvéd határvadászok kiképzése, 1938–1945

A legénység határőrizeti szakmai felkészültsége hiányos volt, mert a határszolgálatos szakkiképzés rövidebb volt a gyalogos kiképzésnél. Emiatt a határvadász legénység épp arra lett a legkevésbé felkészítve, ami a fő feladata lett volna.⁴⁰ Korábban – a Határőrség és a Vámőrség időszakában – a határőrizeti szakkiképzés előnyt élvezett a katonai kiképzéssel szemben. Megszigorították az állományba felvétel követelményeit, miután a határvadászokat védett alakulatokká nyilvánították. A felvételnél a nemzethűség játszotta a fő szerepet, nemzetiségi származású személy határvadász nem lehetett. Fontos követelmény volt az általános műveltség és az idegen nyelvek ismerete. A határszolgálatosokhoz beosztani csak szak-kiképzett személyt lehetett. Tisztes csak az lehetett, aki legalább egy évig határszolgálatosként szolgált. A határszolgálatosoktól az elvezénylés tilos volt.

A határvadász tisztek iskolarendszerű határőrizeti szakképzésben nem részesültek. A szervezetszerű oktatást nem tudta pótolni a soron kívül kiadott kiképzési intézkedés sem – amely arra kötelezte a határvadászokhoz kinevezett tiszteket, hogy a beosztásukhoz szükséges ismereteket a gyakorlatban sajátítsák el –, mert a határőrizeti téren szakképzett és nagy tapasztalatú idősebb tisztek, akiktől tanulni lehetett volna, (szörnyű leírni is! – V. G.) egyre fogytak: életüket veszítették, fogságba estek, vagy súlyos sebesüléseik következtében alkalmatlanná váltak a szolgálatra. Tovább rontotta a helyzetet, hogy a határvadász legénység határőrizeti szakkiképzését is a szakképzetlen tiszteknek kellett végezni. Ergo: a határőrizeti szakfeladatokat az e vonatkozásban csak részben képzett legénység, altisztek és tisztek hajtották végre, és a mindennapok gyakorlatában kellett megszerezniük a határőrizeti szakmai tapasztalatokat.

³⁹ BORBÉLY–KAPY 1942, 144.

⁴⁰ PARÁDI 1990, 68.

2.9. A határszéli és a határvidéki rendőri kirendeltségek, valamint a m. kir. Folyamórség állományának kiképzése, 1938–1945

Újonc rendőrt szolgálatba állítani csak megfelelő kiképzés és nevelés után lehetett.⁴¹ A „nevelés”, mint pedagógiai terminus technicus, tisztelt Olvasó, itt és most először jelent meg e kötetben, ám nagyon sokszor előfordul majd. Az oktatás és nevelés gondolköre nem újkeletű, végighúzódik a pedagógia elméletének és gyakorlatának sok évszázados történetén. Így például már az 1936. évi Országos Felsőoktatási Kongresszuson, *Az egyetem nevelési feladatai* című előadásában dr. Imre Sándor egyetemi tanár is az alábbiakat hangsúlyozta. „Az egyetem csak akkor tudja a rendeltetését teljesen betölteni, ha a nevelés gondolatát állandóan követi, azaz munkáját nevelésnek fogja fel. Az újabb meg újabb nemzedékeket így teheti az állandóan megújuló feladatok tudatos munkásává.”⁴²

A határszéli és a határvidéki rendőrök kiképzésére visszatérve: a kiképzési idő korábban egy év volt, ellenben a rendkívüli viszonyokra való tekintettel, 1938-ban nyolc hónapra csökkentették. Az újonckiképzés az úgynevezett „rendőrszemélyzeti tanosztályokon” történt, a következő városokban: Győr, Kassa, Munkács, Pécs, Sátoraljaújhely, Szombathely és Ungvár. Az újonckiképzés befejezése után a rendőr megkezdte a szolgálatát, majd 16 (!) évnyi rendőri szolgálat után a „jó” minősítésű rendőrök altisztképző tanfolyamra jelentkezhetek. Az altiszt tanfolyamot a Budapesti Tanosztály Dagály utcai, valamint Mária Valéria-telepi objektumaiban tartották. Az altiszt tanfolyamon a szakmai felkészítést kiegészítették a parancsnoki felkészítéssel, és a végzetek első beosztása őrszobaparancsnok-helyettes lett. A tanosztály vezetője 1940-ben *Csapó Béla* r. főfelügyelő, a helyettese *Székely János* r. felügyelő volt.

A révkapitányságok és a révőrségek tisztjei kötelesek voltak a hajóosztíztanfolyamon részt venni, és eredményes vizsgát tenni, és azon túlmenően a fővárosban különleges folyamrendészeti kiképzésben részesültek.

2.10. Összegzés

Az 1903-ban megszületett és ütemezetten hatályba lépett jelentős rendészeti és határrendészeti jogszabályok következtében az 1906-tól vizsgált időszakban a határrendészeti feladatokot ellátó szervek jogállása, rendeltetése, hatásköre, szervezeti felépítése, eljárás- és eszközrendszere még inkább rendészeti jellegűvé vált, és ezt a megrendelői igényt szolgálta ki az állomány kiképzése is. A határrendészetben továbbra is „munkamegosztás” érvényesült, így különösen a domináns Határrendőrség (határforgalom-ellenőrzés), a Határszéli Csendőrség (határőrizet) és a Pénzügyőrség között (a határforgalom vámszaki ellenőrzése).

A m. kir. Határrendőrség (1906–1914) tisztii állományának felvétele, kiképzése és előmenetele tekintetében is alkalmazott kategóriák voltak a szigorú felvételi előfeltételek és követelmények, valamint a próbaidős szolgálat. Újabb fejlődést eredményezett, hogy

⁴¹ BORBÉLY–KAPY 1942, 119–120.

⁴² MÁRTONFFY Károly szerk. (1937): *Az 1936. XII. 10–16. között megtartott Országos Felsőoktatási Kongresszus munkálatai*. I–III. kötet. Budapest, Magyar Felsőoktatás. 37–46.

a tiszteknek a Ludovika Akadémia vagy a Jogi Akadémia által kiadott diplomával kellett rendelkezniük, az pedig különösen kedvező volt, hogy többségüknek jogi képesítése volt.

Az első világháború során, majd egészen 1919 közepéig – a korábban biztatóan kialakult és fejlődött rendészeti jellegű határőrizet helyett – törvényszerűen az államhatárok, illetve a demarkációs vonalak védelme vált elsődlegessé. A békeidőszak határőrizetét 1919 augusztusától építhették újjá, amely a Vámőrség 1921 őszen történt megszervezésével teljesedett ki.

A határőrizet főerejévé előlépett m. kir. Vámőrség (1921–1931) a Pénzügy-minisztérium irányításával pro forma ugyan rendészeti szervként működött, de valójában a m. kir. Honvédség álcázott része volt. Ez a kettősség a tisztképzésben is hátrányos következményekkel járt, így például az irányítás, felügyelet duplikálása, valamint a képzés erőltetett célrendszere és tartalma, továbbá az oktatók vegyes összetétele tekintetében. Nagy valószínűséggel rontotta a hatékonyságot, hogy a vámőrtisztképzés során egyidejűleg egymás mellett kellett végezni a gyalogsági tisztképzést és a határőrizeti szakkiképzést is.

A vámőrtisztté válás elsősorban belső előmeneteli lehetőségként, a hierarchikusan egymásra épített tanfolyamok elvégzésével történt. Figyelmet érdemel, hogy a tanfolyamokra bejutni csak az előző tanfolyam elvégzése után, majd a gyakorlati tapasztalatok megszerzésével és előljárói javaslattal lehetett. Később a polgári főiskolát végzettek is részt vehettek a számukra szervezett vámőrtiszti tanfolyamon, amelynek időtartama – a belsők számára tartott négy hónapos tiszti tanfolyammal szemben – két év, a katonaviselteknek pedig másfél év volt. *Nota bene*: a kívülről érkezettek nemhogy rövidebb, hanem lényegesen hosszabb képzési idejű kurzussal kerülhettek be a tisztikarba! Ugyancsak figyelmet érdemel az oktatók összetételének az igényekhez igazított, rugalmas alakítása, ugyanis az oktatást egyrészt az állandó, másrészt a szakmai szervektől a tanfolyamra vezényelt tanárok végezték.

A következő időszakban a Vámőrségből szervezett m. kir. Határőrség (1932–1937) vált a határőrizet főerejévé, amelynek katonai és határvédelmi jellegét egyre erősítették, határrendészeti szerepét pedig lassan háttérbe szorították. Feltehetően ebből fakadt ama ellentmondás, hogy miközben a Határőrség legénységi és altiszti állományának kiképzése során fontos feladatként kezelték a határszolgálatosok szakkiképzését, addig a tisztek egyéves gyalogsági kiképzésben részesültek, és határőrizeti szakkiképzést nem kaptak. A határőrizeti szaktudást az egyéves próbaszolgálat során kellett „eltanulniuk” a tapasztaltabb határszolgálatos tisztektől, de annak eredményessége nem érthette el a követelményszintet.

A második világháború küszöbén, majd éveiben – ismét törvényszerűen – háttérbe szorult a határőrizet, megszűnt az önálló Határőrség, létrejöttek a határvédelemre szakosodott csapatok, a Határőrségből megszervezett m. kir. Honvéd Határvadászok (1938–1945). Tovább erősödött az előző negatív tendencia, mert egyrészt a határvadász tisztek továbbra sem részesültek iskolarendszerű határszolgálatos szakképzésben; másrészt a teljes személyi állomány határőrizeti szakmai felkészültsége is hiányosabbá vált. Mindezek következtében a határőrizeti szakfeladatokat az e vonatkozásban egyre képzetlenebb legénység, altisztek és tisztek hajtották végre, és a gyakorlatban kellett megszerezniük és fejleszteniük a határőrizeti szakmai felkészültséget.

A határszéli és a határvidéki rendőri kirendeltségek rendőreinek kiképzési időtartama békeidőszakban az elegendőnek tekinthető egy év volt, ellenben 1938-ban az ő kiképzésüket is rövidítették. A határrendészetben ugyancsak részt vevő révkapitányságok és révőrségek tisztjeit a hajózási szakmai kiképzésen túl kötelező folyamrendszeri felkészítésben is részesítették.

3. fejezet

Határőrizeti/határrendészeti tisztképzés, 1945–1956

3.1. A határőrizet újjászervezése, valamint a Magyar Honvéd Határőrség megszervezése és állományának kiképzése, 1945–1949

A Debreceni Református Kollégiumban 1944. december 21-én összeült az Ideiglenes Nemzetgyűlés. Másnap, azaz 22-én megválasztotta az Ideiglenes Nemzeti Kormányt. A Kormány december 28-án kimondta a hitleri Németországgal való hadiállapotot, majd január 20-án Moszkvában fegyverszüneti megállapodást kötött a szövetséges hatalmak képviselőivel. A szerződésben vállalta, hogy Magyarország aktívan részt vesz a német fasiszták elleni háborúban, és az új Magyarország fegyveres erőit e célból a szövetséges (értsd: a szovjet – V. G.) főparancsnokság rendelkezésére bocsátja. A szerződés leszögezte a következőket is: „Magyarország elkötelezte magát, hogy Csehszlovákia, Jugoszlávia és Románia megszállt területeiről visszavonja a magyar csapatokat és hivatalnokokat Magyarország 1937. december 31-én fennállott határai mögé; úgyszintén hatályon kívül helyez minden törvényhozási és közigazgatási intézkedést, amely csehszlovák, jugoszláv és román területek Magyarországhoz való csatolására, vagy bekebelezésére vonatkozik.”⁴³ Magyarország határőrizetét és határvédelmét tehát szigorúan a terület-visszacsatolásokat megelőző, 1937-es határok mentén kellett újjászervezni, és azt alapvetően a honvédelem rendszerébe illesztve végezték el.⁴⁴

Az Ideiglenes Nemzeti Kormányban a „határőrizettel kapcsolatos ügyek felelőse” vitéz *Benkő Sándor* ezredes lett. Az újjászervezés bonyolult és sűrű akadályokkal tüzelt feladat volt (ugyanis hiányzott az egységes elgondolás, szervezet, fegyverzet és felszerelés, a laktanyák romokban heverték, nem volt ruházat és élelem sem), ennek ellenére viszonylag rövid időn belül végrehajtották azt.

A honvédelmi miniszter 1945. február 23-án elrendelte a határőrizet és a Honvéd Határőrség megszervezését, majd március 17-én a sebtiben toborzottak bevonultatását. A Szövetséges Ellenőrző Bizottság nevében *Kolesznyikov* ezredes május 14-én jóváhagyta az átszervezés megtett és tervezett lépéseit, valamint a Határőrség 5000 főben maximált létszámát. A Határőrség – amelynek megszervezése 1945 júniusában befejeződött – a honvédelmi miniszter irányítása és felügyelete alá tartozott; a Honvédség szerves része volt,

⁴³ MUCS Sándor (1970): Adatok a magyar Határőrség 1945 utáni történetéhez, 1945. II. – 1946. XII. In Szócs Ferenc szerk.: *A Határőrség megalakulása és harca a népi hatalomért 1945–1948*. Budapest, BM HOP. 11–35. (RTMAK)

⁴⁴ GÁSPÁR László (2006): A Magyar Állami Határrendőrség helye, szerepe a magyar határőrizet fejlődés-történetében. *Határrendészeti Tanulmányok*, 1. sz. 61–66. Elérhető: http://rendeszet.hu/hatarrendeszetitagozat/haret_2006_1_kulonszam.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 05. 21.)

és – a 20.183/1945. HM. eln. rendelet alapján – katonai szervezetként látta el határőrizeti és határvédelmi feladatait. (A Honvédség ekkor az 1. és 6. gyaloghadosztályt, a műszaki hadosztályt és a Határőrséget foglalta magában.)

A határőrizet helyreállítása és a Határőrség újjászervezése 1945-ben három ütemben történt: 1.) Február–április között a Debreceni 6., a Miskolci 7. és a Szegedi 5. Honvédkerület alárendeltségében a keleti, az északkeleti és a déli határszakasz határőrizetének részbeni helyreállítása. 2.) Márciustól május végéig a Budapesti 1. és a Pécsi 4. Honvédkerületnél az északi és a déli határszakasz határőrizetének megszervezése. 3.) Május–júniusban a Székesfehérvári 2. és a Szombathelyi 3. Honvédkerület központtal a nyugati határszakasz lezárása, négy határportyázó századdal (Sopron, Szombathely, Szentgotthárd, Lenti) és 29 határportyázó őrssel.⁴⁵

A határőrizeti feladatokat a hét honvédkerületi parancsnokságon megszervezett 27 határportyázó század és a 150 határőr (nem elírás: határőr és nem határőr őrs – V. G.) elszigetelten, szinte teljesen magára hagyatva, de állhatatosan és kitartóan teljesítette 1945-től 1946 tavaszáig. A honvédkerületi parancsnokságok (HKP) számozása és székhelye, valamint a határportyázó századok száma: 1. HKP Budapest: három század; 2. HKP Székesfehérvár: három század; 3. HKP Szombathely: négy század; 4. HKP Pécs: négy század; 5. HKP Szeged: öt század; 6. HKP Debrecen: öt század; 7. HKP Miskolc: három század; összesen: 27 század. A gondosan kiválogatott, fizikailag alkalmas és megbízható honvédek átvezényelték a Honvéd Határőrség állományába, illetve a hiányzó állományt a határvármegyék lakosságából toborzás útján, szükség esetén sorozással alakították meg.⁴⁶

A magyar–osztrák államhatár egy adott határszakasza lezárásának – napokra részletezett – menetét és mikéntjét az utókor számára hitelesen, érzékletesen és tanulságosan örökítette meg az Ágfalvi 21/6-os határportyázó őrs elsőként kinevezett parancsnoka.⁴⁷ A Soproni Határportyázó Száznak tíz határportyázó őrsé lett, amelyek egyike az ágfalvi volt. Az őrs megszervezése Hajmáskér-táborban történt, az újabb harcéri bevetésre felkészülő, ellenben a háború befejezésének következtében, 1945. június elején feloszlott 5. hadosztály állományából. Minden őrs önállóan szerveződött és indult meg, majd foglalta el a számára kijelölt körletet a határovezetben. Az ágfalvi határportyázó őrsparancsnok – akinek a neve sajnálatos módon nem szerepel az emlékkötetben, és utólag megállapítani sem sikerült – a háború során mint mozgósított tartalékos tiszt a keleti fronton harcolt, majd egy évig sikeresen vezette az általa megszervezett ágfalvi őrsöt. Június 18-án megérkezett a honvédelmi miniszter parancsa Hajmáskérre, amelynek alapján ugyanaznap – amint minden őrsparancsnok, úgy ő is – megkapta a névre szóló, magyar és orosz nyelvű „nyílt parancs”-ot, tömör eligazítás keretében. Lényege: 1.) Önmaga határozza meg, hogy 1a) a 33 fős legénységgel (egy-egy vételező tiszt, őrsírnok, illetve hajtó, valamint három határportyázó raj 10-10 fővel) mikor indul el, és milyen módon jut el Ágfalvára; 1b) oda érkezve hogyan szervezi meg az elhelyezést és az élelmezést. 2.) A fegyvereket le kell adniuk a táborban; az állomány fegyvert nem vihet, csak a tisztek az oldalfegyverüket. 3.) Az állomány felfegyverzése a határon fog megtörténni. A nyílt parancsnak és az eligazításnak megfelelően, az őrsparancsnok

⁴⁵ KESERŰ István (1997): Magyar határőrizet 1945–1957. *Határőrségi Tanulmányok*, 1. ksz. 40–41.

⁴⁶ 20183. HM sz. rendelet, Debrecen 1945. 02. 23. In *A határőrség megalakulása*. Budapest, BM. Hőr. 1970. 250–251.

⁴⁷ BÓHM András (1995): *Ágfalvi mozaik*. Sopron, Patriot Kiadó. 51–57.

és beosztottai másnap vonattal indultak el Hajmáskérről, majd harmadnap gyalogmenetben és nótaszóval bemasíroztak Ágfalvára.

Az egykori határ vadász laktanyában azonban „beszállásolt” menekülteket találtak, és ennek következtében másfél hónapig egy mindössze szoba-konyhás lakás lett az őrs objektuma. A szoba szolgált legénységi hálókörletként, ahol a felváltva pihenőben lévő határ vadászok a földre terített szalmán alhattak. Az őrsiroda, egyben a parancsnok és a „törzs” hálószobája a konyha lett, amelyben szintén a földön, szalmán aludhattak. Az őrs alapfeladatai a következők voltak: az államhatár védelme; a határrendészeti feladatok ellátása; a vámjogi szabályok érvényesítése. A feladatok teljesítésére haladéktalanul fel kellett készíteni azt a katonaaállományt, amelynek egyetlen tagja sem volt korábban határ vadász. Az ágfalvi őrsparancsnok a – szerencsés véletlennek köszönhetően megkapott – határőrizeti szabályzat alapján naponta szervezte és tartotta a kiképzési foglalkozásokat. Rátermettségét igazolja, hogy a soproni erdőgazdaságtól személyesen beszerezett térkép, valamint a többszöri határbejárás és terep-szemrevételezés alapján teljesen önállóan tervezte meg a járőr feladatokat, menetvonalakat, lesállásokat, váltási és pihenőidőket, pihenőhelyeket, és önmaga készítette el a portyaterképeket, járőrlapokat. Az őrsön erőltetett ütemben végezték a felkészítést és felkészülést, majd július közepén megkapták a várva várt parancsot az addig (kvázi) nyitott államhatár lezárására.⁴⁸ A határőrizet és a határ vadász alegységek újjászervezésének fent leírt feladatai és mozzanatai minden viszonylatban és határszakaszon nagyfokú hasonlóságot és átfedést mutatnak, így például akár a Szegedi 5. Honvédkerület illetékességéhez tartozó déli határszakasz lezárását és őrizetét, illetve akár a Pécsi 4. Honvédkerületnél a határszakasz határőrizetének helyreállítását tanulmányozzuk.⁴⁹

Kezdetben, azaz 1945-ben egységes kiképzési rendszer még nem volt; az országos irányítás és intézkedések, valamint a központi programok és tananyagok hiányában leginkább az úgynevezett „egy-változatokat” oktatták. A honvédkerületi parancsnokságok önállóan oldották meg az újonnan felvettek kiképzését, illetve az átvettek szakmai átképzését. A kiképzés kezdetleges volt, rendszerint helyben történt, és a legszükségesebb ismeretekre korlátozódott.⁵⁰ A teljes állománnyal elsajátíttatták a szakmai, így a határőrizetre és a határforgalom-ellenőrzésre vonatkozó alapvető rendelkezéseket, majd az időszak végére általánossá vált a személyi állomány határszolgálatos kiképzése és továbbképzése. A határportyázó századparancsnokok részére havonként módszertani továbbképzést tartottak tanteremben térképek és terepasztal segítségével (úgynevezett „alkalmazó megbeszélés”), majd terepen is. Ehhez hasonlóan a századparancsnokok is megtartották a továbbképzést az őrsparancsnokok részére, de havonta két alkalommal. Az őrsparancsnokok a tanultakat (járőrszolgálat, portyaszolgálat, razziariadók, határzárás, üldözés, kutatás, laktanyavédelmi riadók, bel- és őrszolgálat, a szolgálati állatok gondozása, alkalmazása, kiképzésmódszertan

⁴⁸ BóHM 1995.

⁴⁹ *Interjú* 2015-ben GAÁL István ny. hőr. alezredessel, aki: 1974-ben végzett a KLKF határőr szakán, majd 1982-ben a ZMKA határőr magasabb parancsnoki szakán. 1974–1979 között a Szombathelyi Határőrkerület Ólmodi őrsén teljesített szolgálatot. 1982-től 1986-ig a Soproni Határőrkerületnél törzstiszt; 1986–1992 között kiképzőbázisparancsnok-helyettes; 1992–2002 között alosztály-, később osztályvezető, majd nyugállományba vonult. 2002-től önkormányzati képviselő és 2004-től 2014-ig polgármester Ágfalván.

⁵⁰ *Huszonöt év a dolgozó nép szolgálatában 1945–1970* (1970). Budapest, BM Tanulm. és Kik. Csoportfőnökség. 93. (RTMAK)

és így tovább) a heti nyolc órában előírt, erőteljesen gyakorlati foglalkozásokon adták át a legénységnek.

A Szövetséges Ellenőrző Bizottságok (SZEB) által elrendelt, 25 000 főre történő had-erőcsökkentés nyomvonalán 1946-ban a következő kormányzati döntések születtek: a két gyaloghadosztály létszámát csökkenteni kell; a műszaki hadosztályt meg kell hagyni; a Határőrséget centralizált vezetés alá kell vonni, és meg kell erősíteni. Átszervezték a honvédkerületeket, és a négy új HKP székhelye Budapest, Székesfehérvár, Szeged és Debrecen lett.

Az 1946. március 11–25. közötti napokban, a 102.000/1946. HM eln. kat. pol. intézkedéssel a határporlyázó századokat kivonták a HKP-k szervezetéből, és alárendelték az újonnan megszervezett Honvéd Határőrség Parancsnokságnak (amely később, az 1949 márciusától hatályba lépő Klapka-hadrend alapján Honvéd Határőrség Főparancsnokság elnevezéssel működik majd tovább, de csupán kilenc hónapig). A mindössze fél hónap (!) alatt végrehajtott átszervezés során: a) az erőket és eszközöket 14 határvasdász zászlóaljba szervezték; b) a 27 határporlyázó század helyébe 50 határvasdászszázadot hoztak létre; c) az őrsök számát 150-ről 250-re növelték; d) végül a korábbi 15. honvéd vasútbiztosító ezredet átszervezték honvéd határvasdász vasútbiztosító ezreddé.

2. táblázat

A Honvéd Határőrség szervezeti felépítése – 1946. március 25.

Határvasdász-zászlóaljak	Határvasdászszázadok (századonként 4–6 alárendelt órs)
1. Miskolc	1/1 Sátoraljaújhely; 1/2 Hollóháza; 1/3 Hidasnémeti
2. Bánréve	2/4 Tornanádaska; 2/5 Aggtelek; 2/6 Bánréve
3. Salgótarján	3/7 Hangony; 3/8 Salgótarján; 3/9 Bocsárlapujtó
4. Vác	4/10 Balassagyarmat; 4/11 Drégelypalánk; 4/12 Szob
5. Győr	5/13 Esztergom; 5/14 Komárom; 5/15 Győr
6. Mosonmagyaróvár	6/16 Mosonmagyaróvár; 6/17 Oroszvár; 6/18 Hegyeshalom; 6/19 Mosonszentjános
7. Csepreg	7/20 Eszterháza; 7/21 Csepreg; 7/22 Kőszeg; 7/23 Szombathely
8. Körment	8/24 Körment; 8/25 Szentgotthárd; 8/26 Lenti; 8/27 Letenye
9. Csokonyavisonta	9/28 Gyékényes; 9/29 Vízvár; 9/30 Barcs; 9/31 Tölgyfalu
10. Magyarbóly	10/32 Vejtő; 10/33 Siklós; 10/34 Magyarbóly; 10/35 Majs
11. Kiskunhalas	11/36 Gara; 11/37 Bácsalmás; 11/38 Alsóközpont; 11/39 Szeged
12. Orosháza	12/40 Makó; 12/41 Mezőhegyes; 12/42 Battonya; 12/43 Gyula
13. Berettyóújfalú	13/44 Biharugra; 13/45 Biharkeresztes; 13/46 Nagyléta; 13/47 Nyírbéltelek
14. Nyírbátor	14/48 Csenger; 14/49 Fehérgyarmat; 14/50 Vásárosnamény
Összesen:	14 határvasdász zászlóalj, 50 határvasdász század (és 250 órs)

Forrás: a szerző saját szerkesztése

A Honvéd Határőrség – átszervezéskor számlált – személyi állománya 6600 fő lett: egy tábornok; 56 törzstiszt; 442 tiszt, 1392 tiszthelyettes; 2676 tisztes; 1858 honvéd határvasdász; 175 polgári személy. Azt követően a testület létszámát fokozatosan mintegy 10 000 főre növelték, elsősorban és döntően a Honvédségen belüli átcsoportosításokkal, kisebb

részben az újonnan besorozottakkal, illetve felvettekkel. Gyakorlatilag az 1. gyaloghadosztálytól véglegesen átvezényeltek a Határőrséghez 201 tisztet, 248 tiszthelyettest, 288 tisztet, valamint 2625 örvezetőt és honvédet.⁵¹ Az átszervezés eredményessége haladéktalanul bebizonyosodott: 1946. márciustól decemberig közel 14 000 határsértőt fogtak el; közöttük 345 korábbi SS-katonát, 235 szökött háborús bűnöst és mintegy 6000 csempészt.⁵² Centralizálták az irányítást és vezetést; a Honvéd Határőrség parancsnoka *Pálffy György* ezredes lett, aki közvetlenül a honvédelmi miniszter alárendeltségébe tartozott, és aki (nem mellesleg) egyidejűleg megtartotta a HM katonapolitikai osztályvezetői tisztségét is.⁵³ A Honvéd Határőrség Parancsnokságát a Veress Pálné utcában helyezték el.⁵⁴ A parancsnokság szervei 1946-ban és 1947-ben: vezérkari főnökség; nevelési osztály; 1/b osztály (a defenzív- és a bűnügyi alosztállyal); személyügyi osztály; hadbiztosság. A határ vadász-zászlóalj-parancsnokság felépítése: parancsnok, nevelőtiszt, „D” tiszt, segédtsiszt, anyagi tiszt, gazdasági hivatalfőnök, nyomozótiszt, kiképző századparancsnok. A határ vadász századparancsnokság felépítése: parancsnok, parancsnokhelyettes, nevelési tiszthelyettes, szolgálatvezető, számvívő tiszthelyettes, „D” tiszthelyettes, nyomozó tiszthelyettes, nyilvántartó tiszthelyettes. A kiképzőszázad parancsnoki állománya: parancsnok, nevelési tiszthelyettes, szolgálatvezető, valamint négy-, esetenként öt szakaszparancsnok.⁵⁵ A honvéd határ vadász vasútbiztosító ezred felépítése: négy zászlóalj, zászlóaljanként három-három század, századonként három-három szakasz; valamint az ezred szervezetébe tartozott egy lovasszázad is; az ezred létszáma mintegy 1200 fő volt.⁵⁶

Pálffy ezredes országos parancsnok (a továbbiakban: opk.) (és vezérkari főnöke, *Németh Dezső* alezredes, valamint a nevelési osztály vezetője, elsőként *dr. Felkai Dénes*, majd *Lóránt Imre* százados) a Honvéd Határőrség tisztikarának 1946. évi kialakításához és stabilizálásához – feltehetőleg követhető jó példákat keresve tekintett vissza a szakmátörténelemben és – az 1867. évi kiegyezés utáni megoldásokat adaptálta az alábbiak szerint. A szolgálatot teljesítő tisztek egy részét átcsoportosították a hadosztályoktól és a honvédkerületi parancsnokságoktól; átvették azokat az altiszteket is, akik a tisztí követelményeknek megfeleltek, és ezért tisztí vizsgát tehetnek; az egykori tisztikarból bevonták a szolgálatra még alkalmas tartalékos és a nyugállományú tiszteket; megnyitották a kapukat a felvételi előfeltételeknek és követelményeknek jól megfelelő civil jelentkezők előtt. Valamennyi kategória esetében egységesen abszolút követelmény volt az ideológiai elkötelezettség és a politikai megbízhatóság.

A szakmai feladatok teljesítésével párhuzamosan – a képzési rendszer újabb elemeként – valamennyi századtörzsnél egy-egy hetes speciális határszolgálatos kiképzést tartottak a határőrsökről (*sic!*) a lépcsőzetesen összevont személyi állománynak.⁵⁷ Később,

⁵¹ MUCS 1970, 24.

⁵² LÓRÁNT Imre (1966, 1970): Így kezdődött. *Hazáért*, 1966. 05. 14.; illetve In Szócs Ferenc szerk. (1970): *A Határőrség megalakulása és harca a népi hatalomért 1945–1948*. BM HOP. 160. (RTMAK)

⁵³ *A magyar határőrizet rövid története, hagyományai*. A BM HOP kiadványa, impresszum nélkül.

⁵⁴ FELKAI Dénes (1970): A Határőrség Nevelő Osztályának létrehozása és az osztály tevékenysége. In Szócs Ferenc szerk.: *A Határőrség megalakulása és harca a népi hatalomért 1945–1948*. Budapest, BM HOP. 155. (RTMAK)

⁵⁵ MUCS 1970, 11–35.

⁵⁶ TAKÁCS József (1970): Emlékek a honvéd határ vadász vasútbiztosító ezred életéből. In *A Határőrség megalakulása és harca a népi hatalomért 1945–1948*. BM HOP. 151. (RTMAK)

⁵⁷ MUCS 1970, 20.

a nyolchetes tiszteskiképzés után a legjobbak részére századnevelő és nyomozótanfolyamokat szerveztek. Két év alatt, 1946–1947-ben közel kétszáz őrs- és századnevelőt képeztek ki a három-, majd négyhetes központi tanfolyamokon. A képzés alapvető célja volt, hogy a végzetek az őrs- és századparancsnokok mellett „tudjanak részt venni a rájuk bízott állomány demokratikus szellemű nevelésében”.⁵⁸ A nyomozótanfolyamokat az országos parancsnokság I/b osztálya szervezte, amely az elhárítást és felderítő munkát irányította. Az öthetes tanfolyam vizsgával zárult.⁵⁹

Az 1946. évi gyökeres átszervezés után minden tisztnek és altisztnek átképzésen kellett részt vennie. Feszített ütemben, az első hónapban a járőrtársi és járőrparancsnoki, majd a második hónapban az őrsparancsnok-helyettesi és őrsparancsnoki feladatokat sajátították el. Az őrsparancsnoki tanfolyamokat a fővárosban tartották, a Haller utca és Vaskapu utca sarkán álló Vorosilov (korábban Nádasdy) laktanyában, amely az egyre szervezettebb Honvéd Határőrség kiképzőbázisa lett, és amely kezdetben helyt adott minden központi alap- és szakkiképzésnek, tiszteskiképzésnek, az átvettek átképzésének, valamint az altisztek és tisztek (tíz naptól több hónapig tartó) kiképzésének és továbbképzésének. A tananyag gazdag és célorientált volt: érvényes nemzetközi szerződések; határőrizeti utasítások; a határőrizet megszervezésének, végrehajtásának helyes módszerei; a fegyverhasználat; az állomány kiképzésének és ellenőrzésének módszerei; az ellátás, anyaggazdálkodás. A századparancsnok-helyettesek, a századparancsnokok és a zászlóaljtörzsek tisztjei is kötelezően elvégezték az őrsparancsnoki tanfolyamokat. Mindezek eredményeként egységesebbé vált a vezetés, javult a szolgálatellátás, a kiképzés és a gazdálkodás.⁶⁰ A nevelési rendszer fejlesztése érdekében 1946 novemberétől, a legkiemelkedőbb őrs- és századnevelőknek nevelőtiszti tanfolyamokat szerveztek hat hónapos kurzusokban a Ludovika Akadémián.⁶¹ A kiképzési program egyrészt a szakmai és parancsnoki felkészítést célzó tantárgyakat (így például hadseregszervezés, harcászat, lövés, tereptan, csapatanyagi szolgálat, határőrizeti utasítás, orosz nyelv), másrészt a speciális tantárgyakat tartalmazta (magyar és világtörténet, magyar demokrácia, nevelésügy).

A határőrizet helyreállításában tanúsított helytállásukért és az újonnan felvett honvéd határhadász tisztek felkészítésében végzett tevékenységükért tárgyilagos és korrekt elismerés illeti a korábbi határőrség, azaz a Magyar Királyi Honvéd Határhadászok tisztjeit is. Amennyiben egyaránt lehámozzuk úgy a második világháborút megelőző, mint az azt követő korszak törvényszerűen kialakult ideológiai vonatkozásait a szakmatörténetről és azon belül a tisztképzés történetéről, akkor egyértelműen megállapítható, hogy a „régii” tisztek többsége a második világháborút követő új helyzetben is lelkiismeretesen és tisztességesen helytállt, alaposan átadta szakmai, vezetői és kiképzői tapasztalatait az „újaknak”, miközben maguk is kötelezően részt vettek a különböző átképző tanfolyamokon. Amint azt is rögzíteni kell, hogy „az 1945–1950 közötti évek határőrizetében nem volt olyannyi-

⁵⁸ SZOKOLAI István (1970): Két év a határőrségnél. In Szócs Ferenc szerk.: *A Határőrség megalakulása és harca a népi hatalomért 1945–1948*. Budapest, BM HOP. 169–170. (RTMAK)

⁵⁹ ELISHER Dezső (1970): Hogyan dolgozott egy „D” tiszthelyettes 1946–47-ben. In Szócs Ferenc szerk.: *A Határőrség megalakulása és harca a népi hatalomért 1945–1948*. Budapest, BM HOP. 218–219. (RTMAK)

⁶⁰ LUPKOVICS Albert (1970): Egy volt határhadász őrsparancsnok visszaemlékezései. In Szócs Ferenc szerk.: *A Határőrség megalakulása és harca a népi hatalomért 1945–1948*. Budapest, BM HOP. 149. (RTMAK)

⁶¹ SZEBELKÓ Imre (1970): Szolgálatban a határon. In Szócs Ferenc szerk.: *A Határőrség megalakulása és harca a népi hatalomért 1945–1948*. Budapest, BM HOP. 203. (RTMAK)

ra szervezetlen, kapkodós és zavaros a helyzet, ahogy azt feltételezhetnénk. Sőt, orosházi határvasás emlékeimben a szervezetség, az előrelátás, a rend, a fegyelem, az áldozatoság és az új iránti lelkesedés voltak a meghatározók.”⁶²

(A határőrök körében hosszú éveken keresztül bizonytalanságot [megkockáztatom: identitás zavart] okozott a testületi gyökerek különböző eseményekhez és dátumokhoz rendelt meghatározása. Mikor legyen a Határország ünnepe? Általánosan elfogadott volt az 1948-tól bevezetett Néphadsereg Napja, illetve „továbbfejlesztett” variációként a Fegyveres Erők Napja szeptember 29-én, a Pákozdi – Sukoró – Pátka háromszögben 1848-ban megvívott győztes csata emlékének adózva. [Ez utóbbit azonban – a korabeli „városi legendák” szerint – célirányosan, Farkas Mihály szeptember 29-i névnapjához kötötték ki]. Saját „határait feszegetve” a Határország [érthető megfontolással] önálló ünnepet is szeretett volna a magáénak tudni. Ideig-óráig – 1945-re visszacsatolva – február 23-án ünnepeltünk, de azt a dátumot „elhomályosította” a Szovjet Vörös Hadsereg Napja, amelyet a Pskov és Narva közt, 1918. február 23-án kivívott győzelem emlékére ünnepeltek a szovjetek [és ünnepeltünk mi, magyarok is]. Közben – ugyancsak 1945-től eredeztetve – a SZEB döntését idéző május 14-éhez kötöttük a Határország Napját, azonban ezt a dátumot „agyonnyomta” a Varsói Szerződés 1955. május 14-én történt megkötése. A nevezetes szeptember 29-e, azaz a Fegyveres Erők Napja 1991-ben a Magyar Honvédség Napja lett, és a Határország, valamint a Rendőrség „ünnepnap nélküli” testületekké váltak. Végül a rendszerváltást követően a sokévszázados hagyományokból merített a döntéshozó. A korai magyar határőrizet megszilárdítása és a határvédelem megszervezése I. [Szent] László király [1077–1095] nevéhez fűződik. Emlékére és tiszteletére 1992-ben, a vonatkozó kormányhatározat alapján Szent László király a Határok Őrzőinek Védőszentje és egyúttal június 27-e a Határország Napja lett. Ugyancsak 1992-től, Szent György napján, április 24-én rendezik meg a Rendőrség Napját – V. G.)

3.2. A honvéd határvasás tisztképzés, 1947–1949

Az alapfokú honvédtisztképzés, beleértve a honvéd határvasás tisztképzését is, 1947–1949 között az egyúttal tiszthelyettesképzést is folytató Honvéd Kossuth Akadémián, valamint – a határőrizeti szakterület igényeinek megfelelő alacsony létszámban – a Honvéd Hadbiztosi Akadémián történt.⁶³ A határőrizeti és határvédelmi szakterületen jelentős szakmai fejlődést eredményezett, hogy 1948–49-ben a Honvéd Kossuth Akadémián felavatott honvéd határvasás tisztképzés került a Honvéd Határországhoz.

⁶² *Interjú* 2014-ben Soós Sándor ny. hőr. ezredessel, aki önkéntes honvéd határvasászként szolgált 1948–1949-ben. A pécsi Dózsa Gyalogos Lövész Tiszti Iskolán végzett 1949/50-ben; 1966-ban a ZMKA határőr magasabb parancsnoki szakán, 1972-ben a SZÁMALK rendszerszervező szakán, majd 1974-ben a KLKF pedagógiai tanári szakán végzett. 1950-től 1952-ig őrsparancsnok, századparancsnok, kerületi törzstiszt a Kiskunhalasi Határőrkerületnél. 1953–1956 között a BM Határország és Belső Karhatalom Tiszti Iskola harcászati tanára. 1966–1976 között az Egyesített Tiszti Iskola (a továbbiakban: ETI) BM Határőr és Karhatalmi Tagozat kiképző főtisztje, illetve a KLKF BM Határőr és Karhatalmi Szaktanszék főtanára, szakcsoportvezetője, tanszékvezető-helyettese, majd 1974–1976 között megbízott (mb.) tanszékvezetője volt. 1976–1983 között a BM TTP oktatási alosztályvezetője; 1986–1991 között a HOP Kiképzési Osztály főelőadója; 1994–1995-ben rendészeti főigazgatói tanácsadó (Soós 2014.).

⁶³ Forrás: http://archivnet.hu/hadtortenet/politikailag_teljesen_helytelen.html (A letöltés dátuma: 2013. 12. 11.)

A Honvéd Kossuth Akadémia (HKA) 1947. október 1-jén, a részben helyreállított Ludovika Akadémia⁶⁴ objektumában (ma a Nemzeti Közszolgálati Egyetem székhelye – V. G.) kezdte meg a tisztképzést; első parancsnoka *Révay Kálmán* vk. ezredes lett. Az oktatói karba kiválasztottakat próbaszolgálatra vezényelték az akadémiára, s a próbaszolgálat után a tisztet vagy kinevezték oktatónak, vagy visszairányították az alakulatához. A HKA hároméves tagozatán az önként jelentkező civilek és sorkatonák az I. tanévben csapat- és tiszteskiképzésen vettek részt a különböző alakulatoknál. Azt követően felvételizhettek a II. tanévre. Felvételi feltételek voltak: magyar állampolgárság; politikai megbízhatóság; legfeljebb 26 éves életkor; középiskolai végzettség, illetve kivételes esetben hat elemi; nőtlen családi állapot. A felvételi vizsga az általános és a katonai ismeretekből tevődött össze.

A II. tanévben tiszthelyettesképzést folytatott az Akadémia. A tanév végi sikeres vizsgák esetén pályázhattak a III. tanévre, amely a tisztképzést biztosította. A hároméves tagozaton kívül, az egyéves tagozaton a gyakorlati életből felvett tiszthelyettesek vettek részt a tisztképzésben. Ennek megfelelően az oktatás 1947 őszén külön-külön egyéves és hároméves programmal indult, összesen 477 hallgatóval. A következő fegyvernemet és szakcsapatokat képezték: lövészek, határvadászok, gépkocsizó lövészek, gépvontatású és fogatolt tüzérek, lovasok, műszakiak, híradók, páncélosok, rohamtüzérek, repülők. A kiképzést nehezítette, hogy új szabályzatok nem léteztek, az oktatók maguk is tanulva tanították az orosz nyelvű harcászati és szakszabályzatokból sietve készített fordításokat.

Az 1947-ben aláírt párizsi békeszerződésben engedélyezett 70 ezer fős hadsereg akkori normák szerinti tiszti szükséglete mintegy 7500 fő volt, viszont ehhez a létszámhoz legalább 6000 tiszt hiányzott. Ezért 1948 elején nagy ütemű toborzó munkát végeztek, és a HKA hallgatói létszáma hónapokon belül 2410 főre nőtt.⁶⁵ Közben, amikor csak épp megkezdődött a tanintézeti tisztképzés, máris határozat született annak átszervezésére. A fokozódó tisztigény kielégítése céljából rövidített idejű kiképzést dolgoztak ki, és az 1948 őszétől behívott növendékek számára a képzési időt egyetlen évre csökkentették. Az első tisztavatás 1948. augusztus 19-én történt; az egyéves képzésben részt vevő tiszthelyettes növendékek alhadnagyi rendfokozatot kaptak. A második tisztavatás 1949 márciusában volt. Ekkor együtt avatták fel az 1947. október 1-jén hároméves képzésre bevonult és az 1948. október 1-jén, a már rövidített kiképzésre behívott növendékeket. Itt kell megjegyezni, hogy 1948-ban a Honvéd Határőrség Parancsnoksága is elrendelte a légénység szolgálati idejének három évre való felemelését és ezzel szoros összefüggésben az 1949. októberi leszerelés 1950 áprilisára történő elhalasztását, valamint a „bajtárs” megszólítás bevezetését. A legfelső katonai vezetés 1949-ben úgy ítélte meg, hogy a HKA az eredményeivel együtt sem tudja biztosítani a nagy tömegű tisztigényt. Ezért 1949. október 1-jétől megszüntették, és a helyében egyéves képzési idejű fegyvernemi tiszti iskolákat hoztak létre. Ennek következtében a harmadik és egyben utolsó tisztavatás 1949. július 17-én történt mindkét akadémián, azaz a „Kossuthon” és a „Hadbiztosin” egyaránt.

A Honvéd Hadbiztosi Akadémia (HHA) létrehozásáról az 1947. július 23-án kiadott HM 15000/eln. sz. r. intézkedett. *Bodrossy Erik* ezredes, parancsnok vezetésével az akadé-

⁶⁴ A honvéd tisztképzés történetéről bővebben lásd GUTHEIL Jenő (1967): *A magyar tisztképzés története 1945-ig. Honvédelem* 1967/6. 69–76.; valamint: *A m. kir. Honvéd Ludovika Akadémia Évkönyvei 1938/1939; 1940/1941; 1941/1942. évi kötetek.* (Szentendre, KLLF Műszaki Szaktanszék irattára; 1990.)

⁶⁵ SZABÓ János (1995): *A Kossuth Lajos Katonai Főiskola. Főiskolai Közlemények, 4.*

mia – a hadbiztosok mellett – hadtáp- (gazdászati, ellátó- és számvivő) tiszteket és tisztthe-lyetteseket képezett, értelemszerűen a honvéd határ vadász kötelékek számára is. Azonban mindössze két év elmúltával, 1949. október 1-jén ugyancsak megszűnt, jogutódja a Honvéd Hadtáp Iskola lett.⁶⁶

3.3. Magyar Állami Határrendőrség megszervezése, 1945–1949

A vizsgált időszakhoz elengedhetetlenül hozzátartozik – a századelőn felállított m. kir. Határrendőrséghez hasonlóan – az 1945-ben létrehozott Magyar Állami Határrendőrség működtetése is. Szoros előzményként az alábbiakat célszerű feljegyezni. Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 1945. január 4-én kelt rendelete az államrendőrség megszervezéséről és a csendőrség felosztatásáról 1945 márciusában lépett hatályba. Ezt követte az 1700/1945. ME rendelet az államrendőrség felállításáról, majd a belügyminiszter 145.389/1945. IV-12. BM rendelete a Határrendőrség megszervezéséről. A miniszteri rendelettel előírták – a Magyar Államrendőrség szervezetében – a Magyar Állami Határrendőrség megszervezését, amely rendészeti szervként tett eleget határrendészeti rendeltetésének. A Határrendőrség a Magyar Államrendőrség Vidéki Főkapitányság szolgálati alárendeltségében, de belügyminisztériumi szakmai irányítással végezte határrendészeti feladatait, kiemelten a határforgalom-ellenőrzést.⁶⁷

A dr. Szebenyi Endre BM IV. közrendészeti osztályvezető, (később főosztályvezető), miniszteri tanácsos⁶⁸ irányításával, 1945. augusztus 17-étől megszervezett Állami Határrendőrség⁶⁹ határrendészeti tevékenységet végzett 1946 márciusáig, és elsődleges feladata a határforgalom ellenőrzése volt.⁷⁰ Dr. Lénárt Imre r. alezredes kapott konkrét feladatot és felhatalmazást arra, hogy a BM IV/2 (rendőrségi) alosztály alárendeltségében megszerveze a határ-, folyam- és légi rendészeti csoportot, valamint a Határrendőrséget.⁷¹

A Határrendőrség megszervezését, állományának feltöltését és elsődleges kiképzését 1945 nyarán részben, majd 1946. június 1-jére teljesen befejezték. A testület szervezete 26 határrendőr-kapitányságból és az azok alá rendelt 179 őrsből állt.

A Határrendőrség hatáskörébe az alábbi célirányos (szinte „profilizsita” – V. G.) rendészeti és határrendészeti feladatok tartoztak.

⁶⁶ Forrás: http://archivnet.hu/hadtortenet/politikailag_teljesen_helytelen.html (A letöltés dátuma: 2014. 02. 02.)

⁶⁷ GÁSPÁR László (2012): A II. világháború utáni magyar határőrizet változásai. *Rendvédelem-történeti füzetek*, 22. évf. 25. sz. 32–52. Elérhető: http://epa.oszk.hu/02100/02176/00011/pdf/RTF_25_032-052.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 05. 20.)

⁶⁸ NAGY György (2008): A Határrendőrség humánviszonyai 1945–46. *Rendvédelem-történeti Füzetek*, 14. évf. 17. sz. 37–50. Elérhető: http://epa.oszk.hu/02100/02176/00003/pdf/RTF_17_037-050.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 12. 09.)

⁶⁹ Kiss Zoltán (1970): A határőrség történetéből. In *A határőrség megalakulása*. Budapest, BM. Hőr. 61–63.

⁷⁰ MIHÁLLCSIK Lajos (1970): A határrendészeti kapitányságok 1946–47. évi tevékenységéről. In *A határőrség megalakulása*. Budapest, BM. Hőr. 225–226.

⁷¹ BARÁTH Magdolna (2013): Adalékok a magyar határvédelem és határőrség második világháború utáni újjászervezéséhez. *Betekintő*, 4. sz. 1–15. Elérhető: www.betekinto.hu/hu/szamok/2013_4 (A letöltés dátuma: 2019. 05. 20.)

- „1. A határon átkelők figyelemmel kísérése, a határmentén felmerülő, államrendészeti szempontból fontosabb mozzanatokról és eseményekről tájékozásszerzés és az észlelteknak a felettes hatóságokhoz jelentése.
2. A szomszéd állam lakói részéről személyek és tárgyak ellen irányuló erőszakos támadás meggátlása, katonai védművek, az ország határának megjelölésére szolgáló határjelek, jelzők, katonai vagy polgári hatóságok által felállított földmérési jelek megrongálásának, megsemmisítésének vagy megváltoztatásának megakadályozása. (Ebben a pontban említett ténykedéseket a honvéd határőrsegekkel szoros együttműködésben kell végrehajtani).
3. Kiltított, rendőrileg kifogás alá eső, és magukat igazolni nem tudó gyanús egyéneknek, munkakerülőeknek és kóbor cigányoknak az állam területére belépésben megakadályozása.
4. Körözött, vagy bűncselekmény elkövetésével gyanúsított egyének elfogása, amennyiben a határon kívánnak átmenni és az illetékes hatóságnak átadása.
5. Tiltott kivándorlás megakadályozása.
6. A kerítés (nőcsempészet, leánykereskedelem) meggátlása és felfedezése.
7. A toloncsabályzat rendelkezései alá eső egyének eltoloncolása, a külföldről érkező toloncok átvétele és továbbítása.
8. A határszéli vasúti állomásokon és átkelőhelyeken a közbiztonsági teendők ellátása.
9. A határátlépő állomásokon és átkelőhelyeken ellátják a bűnügyi nyomozó rendőrhatalom jogkört.
10. Útlevelek vizsgálata, a határon átlépők útleveleinek záradékolása, az utasok ki- és beléptetése, a szabálytalan, hamis, vagy hiányos útlevelemmel utazók, vagy az utazás folytatásában a fennálló rendelkezések szerint megakadályozandó személyeknek a határon való átlépésének meggátlása.
11. A be- és kilépők jegyzékelése.
12. A határszéli úti igazolványok (alkalmi úti lapok, birtokos igazolványok stb.) kiállítás, a szomszédos állam illetékes hatósága által kiállított úti igazolványok láttamozása.
13. Fegyverek, lőszer és hadianyagok ki- vagy bevitelének ellenőrzése, engedély hiánya esetén az ilyen és más tárgyak kivitelének és behozatalának megakadályozása (ebben a pontban foglaltakat a honvéd határőrsegekkel szoros együttműködésben kell végrehajtani).
14. A határon a pénznemek, valuta-, deviza- és fizetési eszközök forgalmának és az ezekre vonatkozó rendelkezések betartásának ellenőrzése.
15. A határon átlépő gépjárművek útdójjára vonatkozó rendelkezések betartásának ellenőrzése.
16. A határvizeken a és határszéli forgalom, az éjjeli halászat és a csónakok ellenőrzése.
17. A légi forgalom megfigyelése.
18. A csempészet megakadályozása, illetőleg megakadályozásában való közreműködése és az erre hivatott szervek támogatása.
19. Vámjövédéki és a vámjövédéki ellenőrzéssel kapcsolatban felmerülő jövédéki kihágások megakadályozása, illetőleg felfedezése.

20. Bíraskodnak mindazokban a határszéli személy-, áru- és értékfogalommal kapcsolatos kihágási ügyekben, amelyeket az érvényben levő törvények és rendeletek az államrendőrség, mint rendőri büntetőbíróság hatáskörébe utalnak.
21. Az útlevélszabályok áthágása, tilos visszatérés, nöcsempészés, a külföldiek bejelentésére és lakhatására vonatkozó szabályok megszegése által elkövetett kihágások esetében első fokon való rendőri büntetőbíráskodás.”⁷²

A határrendőr-kapitányságok feladatköre a lényegét tekintve szinte teljes egészében megegyezett az első, vagyis az 1903-ban létrehozott Határrendőrség – 1903. évi VIII. tc. 2. § szerint – meghatározott feladataival.⁷³ A határrendőr-kapitányságok és őrsök elsődrendű feladata 1945-ben a távolsági és kishatárforgalom ellenőrzése lett az arra megnyitott határátkelőhelyeken és határátlépő pontokon, de tevékenységük ellátása során a szükséges esetekben és módon, kölcsönösségi alapon együttműködtek az egyre szervezettebbé és eredményesebbé váló honvédségi határporgyázó századokkal. Jelentős tényként és egyúttal befolyásoló körülményként kellett kezelni tehát, hogy a határőrizeti/határrendészeti rendeltetésnek egyidejűleg két különböző szervezet arra kijelölt és felkészített szervei tettek eleget; 1945-ben egyrészt a honvéd kerületi parancsnokságok határporgyázó századai, másrészt a Magyar Állami Határrendőrség; majd 1946-tól a Magyar Honvéd Határőrség alegységei, illetve a Magyar Államrendőrség határrendészeti kapitányságai. Ugyanis *Nagy Imre* belügyminiszter rendeletével a „Magyar Állami Határrendőrség” elnevezés 1946. március 14-étől megszűnt, helyébe „a magyar államrendőrség határrendészeti hatóságai és szervei” terminus technicus, illetve a „határrendőr-kapitányság” elnevezés helyébe „a magyar államrendőrség határrendészeti kapitánysága” elnevezés lépett.

(A hivatalos szakmai nyelvezetben ugyan teret nyert a „határrendészeti kapitányság” szakkifejezés, de a szakzsargonban továbbra is használatos maradt a „határrendőrség” elnevezés. Ez a kettősség a különböző dokumentumokban és tanulmányokban korábban rendszeres volt, illetve esetenként még ma is tapasztalható – V. G.)

A határrendőrségről szóló 145.389/1945. IV-12. BM. sz. rendelet módosítására 1946. június 7-én kiadott, 410.359/IV-12/d./1946 sz. BM. rendelet alapján a határrendészeti kapitányságok száma 34-re, az őrsök száma 153-ra változott, az alábbiak szerint.⁷⁴

⁷² ERNYES Mihály (2004): *Választóvonal Európában 1945–1949*. Elérhető: www.pecshor.hu/periodika/2004/Ernyes.pdf 139-144. (A letöltés dátuma: 2019. 02. 12.)

⁷³ Forrás: <http://hu.wikipedia.org/wiki/Hat%C2%A1rrend%C5%91rs%C3%A9g> (A letöltés dátuma: 2014. 09. 30.)

⁷⁴ Szócs Ferenc szerk. (1970): *A Határőrség megalakulása és harca a népi hatalomért 1945–1948*. Budapest, BM HOP. 319–324. (RTMAK)

3. táblázat

A határrendészeti kapitányságok és őrsök száma – 1946. június 7.

1. Salgótarján (6)	13. Lenti (5)	25. Zsadány (4)
2. Balassagyarmat (4)	14. Nagykanizsa (4)	26. Biharkeresztes (2)
3. Vámosmikola (5)	15. Gyékényes (4)	27. Nagyléta (4)
4. Szob (2)	16. Barcs (5)	28. Nyírábrány (4)
5. Esztergom (2)	17. Harkány (4)	29. Fehérgyarmat (13)
6. Komárom (1)	18. Magyarbóly (3)	30. Vásárosnamény (5)
7. Győr (3)	19. Bácsbokod (4)	31. Záhony (3)
8. Oroszvár (2)	20. Kelebia (3)	32. Sátoraljaújhely (9)
9. Hegyeshalom (2)	21. Szeged (4)	33. Hidasnémeti (7)
10. Sopron (7)	22. Makó (4)	34. Bánréve (6)
11. Kőszeg (9)	23. Lőkősháza (5)	
12. Szentgotthárd (6)	24. Gyula (2)	

Forrás: a szerző saját szerkesztése

Időrendben ide illesztendő, hogy kormányzati szinten az 1948. július 23-án létrehozott Állami Határügyi Bizottság (ÁHÜB) hatáskörébe utalták az államhatár megállapításával és megjelölésével, valamint a határrendészettel kapcsolatos valamennyi kérdést, és annak felügyeletével a belügyminisztert bízták meg. Az ÁHÜB vezetője *Kiss Roland* belügyi államtitkár lett.⁷⁵

3.4. Magyar Állami Határrendőrség állományának felvétele és kiképzése, 1945–1949

A Határrendőrség állományának létszámát döntően a Rendőrségen belüli átcsoportosítással, kisebb részben külsők felvételével biztosították. Úgy a belső, mint a külső jelentkezőket alaposan szűrték. Kiemelt előfeltételek voltak az új hatalom iránti megbízhatóság, a büntetlen előélet és feddhetetlenség. Kezdetben nem volt – mert nem is lehetett – követelmény a szakmai felkészültség; a határrendészeti kapitányságok decentralizáltan és feszített ütemben végezték az átcsoportosított, szakképzetlen állomány rövidített idejű szakmai átképzését, illetve az újoncok kiképzését. A továbbképzés helyben történt, és a konkrét tapasztalatok gyakorlatcentrikus feldolgozására irányult. A későbbiekben központilag szervezve, a határrendészeti kapitányságok elsődlegességével végezték az altisztek és a tisztek szisztematikus továbbképzését, akik „hazatérve” a saját alegységeiknél folytatták a beosztottak továbbképzését. Minden állománykategória esetében magas szinten oktatták és szigorúan ellenőrizték a határforgalom-ellenőrzési szakismereteket. A határrendőri, majd határrendészeti kapitányságok tiszti, tiszthelyettesi állományát – önálló határrendőrségi tanintézet hiányában – értelemszerűen a rendőri szervek kiképzési rendszereihez illesztve képezték.

⁷⁵ Boros János (1996): Fejezetek a BM történetéből. In *A BM története a második világháborút követő években 1945–1950*. Budapest, BM Kiadó.

A rendőri szakképzés gyakorlatilag 1945 kora tavaszán azonnal megkezdődött. A magyar államrendőrség tagjai szakképzése tárgyában kiadott, 147.332/1945. IV-12. BM sz. rendelet alapján. A rendeletnek megfelelően: egy- és kéthetes tanfolyamokat szerveztek a kapitányságokon; egy-három hónap időtartamú, egymásra épülő központi tájékoztató, illetve előkészítő tanfolyamokat indítottak; valamint szaktanfolyamokat (így például folyamrendészeti ~, nyomozó tiszthelyettesi ~) vezettek le.

A belügyminiszter 1945 októberében a Böszörményi úti laktanyában létrehozta az Országos Szaktanulmányi Felügyelőséget (OSZF), dr. Kemény Gábor r. ezredes vezetésével.⁷⁶ Az OSZF központosította az Államrendőrség állományának kiképzését, a képzés minőségének egyöntetűségét, valamint széleskörűen kiterjesztette a rendőri kiképzést; 1946 áprilisától hat-nyolc hetes „tiszti tájékoztató tanfolyamok”-at, majd 1946 októberétől „őrszemélyzeti tanfolyamok”-at szerveztek.⁷⁷

A rendőri tanosztályok felállítását meghatározó 192.026/1947. BM sz. rendelet előírta, hogy a rendőri őrség kiképzése céljából, a budapesti és a vidéki főkapitányság keretében tanosztályokat kell felállítani,⁷⁸ amelyeket központi belügyi alárendeltségben, önálló szervezettel és külön létszámmal működtettek. Az alap- és középfokú képzési rendszert alkotó tanosztályokon a kiképzést három fokozatban kellett folytatni, mindegyiket hat-hat hónap időtartamban. Az I. fokú tanosztály „próbarendőri”, a II. fokú tanosztály „tiszthelyettesi (járőrvezetői)”, a III. fokú tanosztály „őrsparancsnoki” kiképzést biztosított. A következő tanosztályokat létesítették: Debreceni Kossuth Lajos Tanosztályt; Miskolci II. Rákóczi Ferenc Tanosztályt; Kistarcsai Rajk László Tanosztályt, valamint a Szombathelyi, Nagykanizsai, Székesfehérvári, Mosonmagyaróvári, Pécsi és a Szegedi Tanosztályt, továbbá – a Kerepesi út 47–49. sz. alatti Bajcsy-Zsilinszky Endre Laktanyában – a Budapesti Tanosztályt. (A tanosztályok szintjeinek megnevezése megtévesztő lehet. Ugyanis a későbbi értelemben vett középfokú tiszthelyettesképzés a III. fokú őrsparancsnoki tanosztályon történt; az I. és II. fokú tanosztályok pedig a későbbi alapfokú képzés jogelődei lettek – V. G.)

Az őrszemélyzeti tanfolyamok résztvevőinek összetétele olyannyira vegyes volt, hogy a próbarendőrtől a századosig terjedt. Az 1946/47. évi első tanfolyamon – mai szemmel visszatekintve – szinte hihetetlenül sokan végeztek: 3000 próbarendőr, valamint járőrvezető, továbbá 550 őrsparancsnok. Az általános felkészültséget biztosító tanfolyamok mellett sorra nyíltak meg a szaktanfolyamok is, így például a nyomozó-tiszthelyettesi, a folyamrendészeti, a közrendészeti, a rádiótávírási, a gazdasági, valamint a fegyvermesterképző szaktanfolyam, továbbá a kiskunhalasi lovas tanosztály. Az őrsparancsnokképző tanfolyam célja az őrs önálló vezetésére alkalmas rendőrök kiképzése volt. A tanfolyam kiképző törzsét a főváros, valamint a vidék legjobb 70 őrsparancsnoka és beosztott rendőre közül állították össze. A kiképzőkeret tagjai – a még korábban kiválasztott „legkiválóbb rendőrtisztek” vezetésével – egy hónapos, központi módszertani felkészítésen vettek részt Budapesten a „Bajcsyban”, és egyúttal kidolgozták a kiképzési dokumentumokat, programokat

⁷⁶ HEGEDŰS Róbert – LENGYEL László – SZAKÁCS Gábor (2001): *Csendőrlaktanyától a BM Nemzetközi Oktatási Központig*. Budapest, BM Nemzetközi Oktatási Központ. 26.

⁷⁷ DÉRI Pál főszerk. (1955): A rendőri kiképzés 10 éve. Szerkesztőségi cikk. *Rendőrségi Szemle*, 1. sz. 111–122. (RTMAK)

⁷⁸ *Harmincéves a rendőrképzés 1947–1977. A rendőrképzés történetének I. szakasza 1945–1949* (1977). Budapest, BM Tan. és Prop. Csfég. (RTMAK)

és óravázlatokat. Az 1946. évi hat-nyolchetes tiszti tájékoztató tanfolyamokat 1947 januárjától hat hónapos tiszti előkészítő tanfolyamok követték.

A belügyminiszter 601.207/1948. sz. rendeletével szakbizottságokat hoztak létre a rendőri szakoktatás színvonalának fejlesztése céljából; átszervezték a próbarendőri szakokat; a megszüntetett Kistarcsai Tanosztály helyett létrehozták a Mosonmagyaróvári és a Nagykanizsai Tanosztályt; megalakították az I. sz. kiképzőtábor Csupakon és a II. számút Aszófőn. A rendelet alapján nagy figyelmet kellett fordítani az oktatásmódszertanra. „A módszer helyességét az eredmény mutatja meg. Jó a módszer, ha a hallgatók az ismertetett tananyagot könnyen megértették és maradandóan elsajátították. Az oktatás módszerét az alábbi elvek szabályozzák: a szemléletesség elve, a fokozatosság elve és a gyakorlásnak az egyéni sajátosságokhoz való alkalmazása. Az előadás jól rendszerezett, világos, szabatos, könnyen érthető, élénk, vonzó és a nyelvészet tekintetében kifogástalan legyen.”⁷⁹

A 257.210/1949. IV/1. d. BM sz. rendelettel a Rendőrség szervezetében, ugyancsak a Bajcsy Laktanyában – közös elhelyezéssel a Budapesti Karhatalmi Ezreddel – 1949-ben létrehozták a rendőrtiszthelyettes-képző iskolát, hat hónapos képzési idővel. Az iskola őrsparancsnokká képzést folytatott.⁸⁰

Az iskolarendszerű képzés szoros kiegészítéseként határozta meg a továbbképzést a 257.966/1949. BM sz. rendelet, amely a továbbképzés általános céljaként megfogalmazta, hogy „az alapkiképzés során megszerzett ismeretek feledésbe ne menjenek és azok – a szolgálat helyesebb és jobb ellátása érdekében – állandóan gyarapodjanak”.⁸¹

3.5. A határrendőrtiszt-képzés a rendőrtisztképző intézményekben, 1945–1949

A második világháborút követően az intézményesített rendőrtisztképzés gyökereit a „tájékoztató tiszti tanfolyamok”, valamint az „előkészítő tiszti tanfolyamok” jelenthetik. A már említett, 147.332/1945. (IV.12.) BM rendelet a tisztek részére négyhetes tájékoztató, valamint három hónapos előkészítő tanfolyamot írt elő. Az első négyhetes tájékoztató tiszti tanfolyamot 1945 kora tavaszán, a Mosonyi utcai laktanyában tartották, amelyben együtt tanultak a korábbi őrszemélyzet tagjai és az újonnan felvett rendőrtisztek. (A BRFK szervei mellett a „Mosonyiban” helyezték el a kiképző alegységeket is, így különösen a központi kiképző zászlóalj, valamint az őrsparancsnokképző, a közlekedési, a folyamrendészeti és a rendőrnnyomozó-tiszthelyettes tanosztályt.) A fővárossal párhuzamosan, de néhány hetes eltéréssel vidéken is megkezdtek a tájékoztató tiszti tanfolyamokat. Az oktatásban a korábbi m. kir. Rendőrség tanosztályainak tankönyveit és jegyzeteit hasznosították. A „Mosonyiban” egymás után négy tanfolyamot vezettek le, amellyel egyrészt csökkentették a tiszthiányt, másrészt „átképezték” (értsd: átnevelték – V. G.) a részt vevő tiszteket, majd őáltaluk a le-

⁷⁹ *Harmincéves a rendőrképzés 1947–1977. A rendőrképzés történetének I. szakasza 1945–1949* (1977). Budapest, BM Tan. és Prop. Csfőség. (RTMAK)

⁸⁰ BÖKÖNYI István (1987): *A rendőr alapfokú-, tiszthelyettes- és zászlósképzés felszabadulás utáni története és helyzete. A rendőr-tiszthelyettes- és zászlósképzés fejlesztésének lehetőségei.* (Kandidátusi értekezés) Budapest, MTA.

⁸¹ *Harmincéves a rendőrképzés 1947–1977. A rendőrképzés történetének II. szakasza 1949–1956* (1977). Budapest, BM Tan. és Prop. Csfőség. (RTMAK)

génységet. Ez a típusú tanfolyam értelemszerűen csupán a szükséges szakmai minimumot biztosította a gyakorlatban történő helytálláshoz, és előrevetítette a további tanulmányok kötelező folytatását, vagyis az előkészítő tiszti tanfolyam elvégzését is. A negyedik kurzust júliusban fejezték be, majd ősszel ismét folytatták a képzést.⁸² A négyhetes, vizsgával záruló tájékoztató tiszti tanfolyamot 1945 novemberétől 1948 januárjáig mintegy 800 fő végezte el. A szakmai és a vezetői felkészítés érdekében fontosabbak és jóval hasznosabbak voltak az előkészítő tiszti tanfolyamok. Az 1947. április és 1949. szeptember közötti időszakban (a hat hónaposra növelt időtartamú) előkészítő tiszti tanfolyamon – öt kurzusban – ugyancsak közel 800 tiszt végzett.⁸³

A rendőrtisztképző és tiszti továbbképző intézetek létrehozása, fejlesztése, összevonása, szétválasztása és/vagy megszüntetése viharos sebességgel és kiszámíthatatlanul történt. Néhány konkrét – pro és kontra – példa a szinte követhetetlen folyamatokra:⁸⁴

- a belügyminiszter az 1947. november 24-én kiadott, 199.619/1947. BM rendeletével az Államrendőrség szervezetében tisztképző intézetet hozott létre a Magyar Államrendőrség Tiszti Akadémiája, vagy röviden Rendőrákadémia (RAK) elnevezéssel. A RAK 1948. február 1-jén nyitotta meg kapuit a Böszörményi úti laktanyában, és annak keretében „egyéves tiszti iskola” kezdte meg a működését. Ugyancsak a belügyminiszter – mindössze másfél év elmúltával – az 1949. október 5-én aláírt, 245.175/1949. IV. 1. b. BM sz. rendeletében, rideg szűkszavúsággal a következőképpen rendelkezett: „A 199.619/1947. BM sz. rendelettel létesített Rendőrákadémiát azonnali hatállyal megszüntetem. A Rendőrákadémiára vonatkozó rendeletek hatályukat veszítik.”
- a belügyminiszter 1949. június 23-án datált, 256.121/1949.IV/1-d. BM sz. rendelete: „Rendőrtörzstiszti Főiskola elnevezéssel, Budapest székhellyel törzstisztképző főiskolát állítok fel.” E rendelettel szemben, a csupán hat hónap elteltével, 1949. december 19-én kiadott újabb, 661.727/1949. IV/1.b. BM sz. rendelet még rövidebb és rigórozusabb volt (s minden bizonnyal még több aggodalmat keltett az érintettekben – V. G.): „A 256.121/1949.IV/1-d. BM sz. rendelettel felállított Rendőrtörzstiszti Főiskolát azonnali hatállyal megszüntetem.”

3.6. Tisztképzés a Magyar Államrendőrség Tiszti Akadémiáján, röviden Rendőrákadémián (RAK), 1947–1949

A rendőrtisztképző akadémia létesítésének szándéka már 1946-ban tetten érhető. *Herpai Sándor* r. alezredes, az „őrsparancsnoki tanfolyam” parancsnoka feladatukra kapta *Tömpe András* vezérőrnagy (Vidéki Főkapitányság Politikai Rendészeti Osztály [PRO] vezetője) aláírásával, hogy az őrsparancsnoki tanfolyam mintegy 600 hallgatójából jelöljön ki 150-et, majd közülük véglegesen kiválasztják azt az 50-et, akiket átvezényelnek a megalakuló Rendőrákadémiára hallgatónak. Kiválasztási feltételek: nőtlen családi állapot, 21–28 év közötti életkor, próbarendőrtől századosi rangfokozat, (nem elírás: rangfokozat és nem

⁸² *A rendőrlaktanya a Mosonyiban 1886–1986* (1986). Budapest, BM Könyvkiadó. (RTMAK)

⁸³ SZAKÁCS Gábor (1993a): Tények a magyar rendőrtisztképzés II. világháború utáni korszakából a rendszerváltás kezdetéig I. rész. *RTF Főiskolai Figyelő*, 1. sz. 107–129.

⁸⁴ *Források*: NKE RTK Ügyviteli Iroda (ÜVI) 1947. és 1949. évi iratgyűjtők.

rendfokozat – V. G.) politikai és erkölcsi megbízhatóság, fizikai és értelmi alkalmasság.⁸⁵ Ugyancsak *Tömpe* vezérőrnagy ugyanaznap írásban jelentette *dr. Szebenyi Endre* belügyminisztériumi osztályfőnöknek, hogy az őrsparancsnoki tanfolyamról, valamint a Budapesti Főkapitányság területéről és a vidékről kiválasztandó 50-50, összesen: 150 fővel 1947. január elején felterjeszhető lesz az akadémiára beiskolázandók névjegyzéke.⁸⁶ Azonban a szándékokkal ellentétben, az akadémia szervezése megtorpant. Jól jellemzi az ellentmondásos helyzetet, hogy mindössze néhány nap elteltével *Tömpe* vezérőrnagy kénytelen volt azt jelenteni *dr. Szebenyi* osztályfőnöknek, hogy *Péter Gábor* vezérőrnagy (Magyar Államrendőrség Államvédelmi Osztálya [ÁVO] vezetője) tájékoztatása alapján „jelen állapotukban nincsenek olyan helyzetben, hogy bárhonnán is az ország területéről, az államvédelmi osztály beosztásában levőkből az akadémiára vezényelhessenek.”⁸⁷ *Péter* vezérőrnagy tartózkodó álláspontja nagy szerepet játszott a tisztképző akadémia késleltetésében, ugyanis a kétféle állam- és belbiztonsági osztály közötti (PRO vs. ÁVO) hatásköri villongásokban nem lehetett figyelmen kívül hagyni, hogy az ÁVO hatáskörébe került rövid időn belül az útlevélrendészet, az idegenrendészet, majd a határ-, a folyam- és a légi rendészet is.

A nehézségek ellenére is, végül 1947-ben létrejött a Rendőrákadémia, és annak keretében a Határrendőrség számára is folytattak tisztképzést 1948-ban és 1949-ben. A Rendőrákadémián – amelynek alapító parancsnoka *dr. Benkő Károly* r. ezredes volt – 1948-ban egyéves, középfokú rendőrtisztképzést vezettek be (a tervezett hároméves kurzussal szemben), mert gyorsított ütemű tisztképzésre volt szükség.

Az „egyéves tisztiskola” felvételi előfeltételei voltak: alapfokú szakképzettség, legalább egyéves hivatásos szolgálat, egészségügyi, fizikai, valamint a pszichotechnikai és személyiségvizsgálat révén megállapított pszichológiai alkalmasság. A zárt rendszerű, azaz a belső pályázók közül felvett hallgatók („rendőrákadémikus” elnevezéssel) létszáma 150 fő volt, akiket közel ezer felvételiző próbarendőr és nyomozó altiszt közül választottak ki a szigorú szűrőn.⁸⁸

A RAK tanárai és tanársegédei zömmel a RAK állományában (értsd: főfoglalkozásúakként – V. G.) teljesítettek szolgálatot, illetve mások a rendőri szolgálati beosztásaik érintetlenül hagyásával látták el tanári feladataikat (*kvázi részfoglalkozásúakként*). E két kategóriába sorolt tanárokon kívül „a belügyminiszter polgári személyeket is szerződtetett meghívott tanárok gyanánt”.⁸⁹ Ma is elgondolkodtató (sőt, lenyűgöző!) a tanári állomány minőségi összetételére való törekvés; így például a hat hónapos nyomozótiszt tanfolyamon 35 fő oktatott és közülük 25-en (71%!) doktori fokozattal rendelkeztek.

Itt kell feljegyezni, hogy mindeközben megőrizték a hat hónapos „előkészítő tiszt tanfolyamot” is, valamint 1948-ban bevezették a „rendőrtiszt alapvizsga” és a „rendőrtiszt minősítő vizsga” intézményét. Ugyancsak említést érdemel a tisztképzés egy másik formája is, a hat hónapos „rendőrségi nevelőtiszt tanfolyam”, amelynek a bevezetését 1949 nyarán rendelték el.

⁸⁵ TÖMPE András vörge. (1946): *Utasítás Herpai S. alez-nek a leendő RAK-hallgatók kijelölésére/1946* (Magyar Nemzeti Levéltár [MNL] XIX-B-1-g-302-112).

⁸⁶ TÖMPE András vörge. (1946): *Jelentés dr. Szebenyi E. belügyminisztériumi osztályfőnöknek/1946* (MNL XIX-B-1-j-302-111).

⁸⁷ PÉTER Gábor vörge. (1946): *Átirat Tömpe A. vörge-nek/1946* (MNL XIX-B-1-j-302-113).

⁸⁸ RAJTHÁTY Judit (1947): 1948 – Indul a Rendőrákadémia. *Magyar Rendőr*.

⁸⁹ SZABÓ Gyula (1995a): *A magyar rendőrtisztképzés 1945–1948*. (Egyetemi doktori értekezés) Budapest, ZMNE.

Mindezekkel együtt, illetve eredményei ellenére, a sajnálatosan rövid idejű működést követően (mindössze kétszer bocsátott ki egyéves tiszti kurzust) a Rendőrákadémiát 1949 októberében megszüntették. Az 1948/49. tanévben a RAK ténylegesen „első” évfolyamán, 1949. február 27-én tisztté avatottak jegyzéke 142 nevet tartalmaz.⁹⁰ (Közöttük olvasható Prohászka József is, aki később a tisztképzésnek több időszakban és intézményben tanára, majd vezetője volt – V. G.) A RAK 20 éves évfordulóján *Preiszner József* r. ezredes, a jogutód BM RAK parancsnoka által 1969. szeptember 19-én datált kimutatás szerint az 1949. szeptember 29-én felavatott 63 rendőrákadémiái hallgató között öt határőrtisztet is avattak.⁹¹

3.7. Tisztképzés a Rendőrtörzstiszti Főiskolán, 1949

A törzstisztek képzése és továbbképzése céljából újabb tanintézetet hoztak létre 1949-ben. Előzmény: a Rendőrákadémia keretében törzstiszti tanfolyamot szerveztek, majd azt átminősítették törzstiszti főiskolává. Amint az ellentmondásos és nehezen követhető intézkedések sorában is utaltam erre, a 256.121/1949. IV/1-d. BM sz. rendelettel a Rendőrség szervezetében „Rendőrtörzstiszti Főiskola” elnevezéssel, Budapesten a Kerepesi út 47–49. sz. alatti objektumban törzstisztképző és továbbképző főiskolát hoztak létre. A főiskola parancsnoka *Bihari András* r. őrnagy lett.⁹²

Az eredetileg kilenc hónapos képzési idejű főiskolát azonban mindössze fél év elmúltával, indokolás nélkül megszüntették, és az egyetlen, rövidített kurzuson végzett, „rendőrtörzsisiskolás” megnevezésű hallgatókat kibocsátották. Ennek következtében a főiskola nem gyakorolt számottevő hatást a tisztképzésre, akárcsak a hat hónapos rendőrségi nevelőtiszti tanfolyam sem.

3.8. Határrendészeti tisztképzés az Államvédelmi Tanosztály keretében 1949-ben

A rendőrtisztképzésben folytatott határrendőri felkészítéssel párhuzamosan, a tanfolyamszerű államvédelmi képzés keretében 1949-ben az Államvédelmi Tiszti Tanosztályon három alkalommal határrendészeti tanfolyamot tartottak (két, illetve három hónap időtartamban) 100 fő részvételével, valamint két alkalommal határrendészeti őrsparancsnoki tanfolyamot szerveztek, 180 fő részvételével.⁹³

A Határrendőrség mindössze néhány száz főnyi, viszonylag alacsony létszámának „titkát” a téma avatott szakértője, *Parádi József* a korabeli államigazgatás több évszázados fejlődése során kiforrott humánpolitika lényegének tulajdonítja. „Az államapparátus kis

⁹⁰ *Az 1948/49. tanévben a RAK „első” évfolyamán, 1949. 02. 27-én avatottak jegyzéke* (NKE RTK ÜVI; sz. n.)

⁹¹ PREISZNER József (1969): *Kimutatás az 1949. 09. 29-én felavatott RAK hallgatókról/1969. 09. 19.* (NKE RTK ÜVI; sz. n.)

⁹² BACSA Gábor (2007): *A rendőrképzés 1945–50.* Elérhető: http://epa.oszk.hu/02100/02176/00002/pdf/RTF_16_007-014.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 01. 09.)

⁹³ JOBST Ágnes (2010a): *Dokumentum az államvédelmi tisztképzés megindításáról, 1948.* *Betekintő, 2. sz.* Elérhető: www.betekinto.hu/sites/default/files/betekinto-szamok/teljes_szamok/2010_2.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 12. 21.)

létszámmal való működtetését az tette lehetővé, hogy a személyi állomány – a korabeli körülményeket figyelembe véve – rendkívül magas képzettségű volt. E magas szakmai színvonalnak a kialakítását és létrehozását pedig jelentősen elősegítette azon alapelv gyakorlása, hogy az állami alkalmazottak részére a társadalmi állásuknak megfelelő életvitelhez szükséges pénzügyi és természetbeni ellátást kell biztosítani. Ehhez kapcsolódott a másik alapelv, amely az elbocsátást a munkakör betöltésére való alkalmatlanság bizonyításához, illetve bűncselekmény elkövetéséhez kötötte.⁹⁴ (Nagyon megszívlelendő alapelvek ma is – V. G.)

Sajnálatos módon vagy sem, de mindössze négyéves működést követően – a 4353/1949. (XII. 28.) sz. kormányhatározattal – 1950. január 1-jével a határrendészeti kapitányságokat is beolvasztották az Államvédelmi Hatóságba.⁹⁵

3.9. A határőrizet és az állomány kiképzésének főbb jellemzői 1950–1956 között

A BM Államvédelmi Hatóságból és a Magyar Honvéd Határőrségből 1950. január 1-jével a Minisztertanácsnak közvetlenül alárendelt önálló szervezetet hoztak létre, Államvédelmi Hatóság (ÁVH) elnevezéssel, *Péter Gábor* av. altábornagy vezetésével. *Szalvay Mihály* vezérőrnagyot, a Honvéd Határőrség főparancsnokát felmentették. Ezzel egyidejűleg – amint korábban jeleztem – a határrendészeti kapitányságokat is az ÁVH Határőrség szervezetébe integrálták. Az erőteljes centralizáció folyamatában a határ vadász zászlóalj-parancsnokságokból határőrkerületi parancsnokságokat és önálló zászlóalj-parancsnokságokat szerveztek. A kerületi parancsnokságok alárendeltségében a korábbi határ vadász századokból szervezett határőrzászlóaljakat, valamint őrsöket, később forgalomellenőrző pontokat (FEP) is, illetve az önálló zászlóalj-parancsnokságok alárendeltségében őrsöket és ugyancsak később FEP-eket működtettek. (Visszatekintve az elmúlt fél évszázadra, megállapítható, hogy kisebb-nagyobb változtatásokkal ugyan, de alapjaiban ez a szervezeti felépítés és szolgálati rend létezett a Határőrség 2007. évi integrálásáig – V. G.) Összesen kilenc kerületi parancsnokság, két önálló zászlóalj-parancsnokság, 31 zászlóalj-parancsnokság, 207 őrs és 18 FEP tevékenykedett. Az ÁVH Határőrség összesített létszáma 17 777 fő volt.⁹⁶

Az ÁVH Határőrséget és a Belső Karhatalmat együttesen irányító szervezet – mai olvasatban szokatlan – elnevezése 1950–1953 között: „A Minisztertanácshoz tartozó Államvédelmi Hatóság ÁVH IV. (Határőrség és Belső Karhatalom Főparancsnoksága) Főosztály” volt. Az ÁVH IV. főparancsnok *Kajli József* av. alezredes lett (1950. január 1-jétől), majd őt *Piros László* av. vezérőrnagy váltotta (1950. október 24-étől). A főosztályon belül az ÁVH IV/2. (ÁVH Határőrség) Osztály vezetője (kvázi „határőr országos parancsnok”) 1950. január 1-jétől *Beszédes Antal* av. alezredes, majd 1950. december 22-étől *Szalva János* av. alezredes volt. (Ugyanabban az évben az ÁVH Határőrség Parancsnoksága a Keleti pályaudvar melletti objektumból átköltözött a Labanc utcai épületegyüttesbe, és 57 évig, vagyis

⁹⁴ PARÁDI József (2006): A dualizmuskori magyar rendvédelem és határőrizet. A Magyar Királyi Határrendőrség. *Rendvédelem-történeti Hírlévlél*, 13–15. évf. 22–26. sz. 121–122. Elérhető: http://epa.oszk.hu/02100/02177/00001/pdf/EPA02177_RTH_13-15evf_22-26sz.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 05. 21.)

⁹⁵ ERNYES Mihály (2003): Régiós rendvédelem, történelmi visszapillantásban. *Belügyi Szemle*, 51. évf. 6. sz. 168–184.

⁹⁶ *A magyar határőrizet rövid története, hagyományai*. Budapest, BM HOP kiadványa, impresszum nélkül.

2007. december 31-éig ott működött.) Két év elmúltával, 1952. május 15-én elválasztották a IV. Főosztálytól az ÁVH Belső Karhatalmat, amely ÁVH IX. Főosztályként önállóan működött tovább, *Kristóf István* áv. alezredes vezetésével. Az új ÁVH IV. (Határőrség Főparancsnoksága) Főosztály azonban – az ÁVH és a Belügyminisztérium 1953. júniusi integrációját követően – BM Határőrség elnevezéssel tevékenykedett a továbbiakban.⁹⁷ Kapcsolódó információként itt célszerű feljegyezni, hogy az ÁVH és a BM 1953. évi összevonásával létrejött új és egységes Belügyminisztériumban az addigi BM Közrendészeti Főosztály helyén létrehozták a BM Országos Rendőr-főkapitányságot (BM ORFK), amely hasonló befolyást gyakorolt a rendőrtisztképzésre, mint amilyent a mindenkori határőr főparancsnokság, illetve országos parancsnokság a határőrtisztképzésre.

Az 1940-es évek végén, de különösen az 1950-es évek elején kedvezőtlenül változott meg a tisztikar összetétele, ugyanis a korábbi határvadász tisztek nagy részét – főként a magasabb beosztásban lévőket – koholt vádak alapján vagy minden indokolás nélkül eltávolították, és helyüket a rövid idejű kiképzésben részesített tisztek foglalták el. Az ÁVH Határőrség megalakításakor a 481 fős tisztikarban 351, illetve a 893 tiszthelyettes közül 765 a korábbi évtizedekben kezdte pályafutását, ezért megkérdőjelezték motiváltságukat és megbízhatóságukat. Például a déli határszakaszon mindössze 27 vezető és 37 beosztott tiszti helyet töltöttek be a „régiek”. Ugyanakkor az újként felvett és rövidített idejű tanfolyamokon felkészített, majd beosztásba helyezett tiszteknek (232 fő) sorkatonai, illetve tisztesi előképzettsége többnyire adott volt, de határőrizeti tapasztalattal nem rendelkeztek. A túlideologizált és antihumánus (megkockáztatom: brutális – V. G.) káderpolitika következtében a tiszti és tiszthelyettesi kategóriák belső arányait, az 1951. február 1-jén készített jelentés szerint, mindössze egyetlen év alatt radikálisan megváltoztatták: a 997 tiszti beosztásban csupán 175 régi, ellenben 822 új tiszt, illetve az 1182 fős altiszti karban 509 régi vs. 673 új tiszthelyettes teljesített szolgálatot.⁹⁸ Az új tiszthelyettesek alegységparancsnoki és más tiszti beosztásokba, illetve az új tisztek törzstiszti és magasabb beosztásokba történő előmenetele értelemszerűen felgyorsult. (Nem volt véletlen, hogy az eredeti hivatásos állomány elbizonytalanodott, fokozódott az igazságtalan leszereléstől, sőt a még súlyosabb megtorlástól való és egyáltalán nem alaptalan félelem. Kísértetiesen megismétlődtek az 1868–1870 közötti évek keserű tapasztalatai – V. G.)

A sorozott állományúak továbbképzése az alegységeknél történt, nagy önállósággal; a foglalkozásokat az idősebb és tapasztalt határőrök, tisztesek és tiszthelyettesek tartották. A tiszthelyettesek továbbképzését fokozatosan centralizálták. A tiszti pályára alkalmas hivatásos és sor-tiszthelyetteseket, illetve a sortisztesek legjobbjait 1949-től a fegyvernemi tiszti iskolákra és a Vorosilovra vezényelték. A fegyvernemi tiszti iskolákon 1950-ben avatottak célirányosan a zászlóaljtörzsek és a tartalék századok tiszti beosztásaiba kerültek. Az első „vorosilovos” tiszteket 1951 tavaszán avatták fel, akik döntően őrsparancsnokok lettek. Azonban a testület az erőszakos eltávolítások következtében keletkezett tiszthiányt az új tisztek rendszerbe állításával sem tudta pótolni. A tisztképző kapacitás növelése érdekében létrehozták az alosztály-parancsnoki tanfolyamot azon tiszthelyettesek számára,

⁹⁷ GÁSPÁR László (1989): *A határőrség fejlődése 1950–56 között.* (Egyetemi doktori értekezés) Budapest, ZMKA.

⁹⁸ JAKUS János (2007): A magyar biztonsági szolgálatok szerepe az ország-védelem rendszerében az 50-es évek elején. *Szakmai Szemle*, 1. sz. 5–26. Elérhető: <http://docplayer.hu/2612062-A-katonai-biztonsagi-hivatal-tudomanyos-tanacsanak-kiadvanya.html> (A letöltés dátuma: 2019.05. 21.)

akik korábban őrsparancsnokként teljesítettek szolgálatot, és akik a tanfolyam elvégzésével valójában századparancsnoki beosztásokba kerültek.

A tisztek részére rendszeresen úgynevezett „alkalmazói megbeszéléseket” (értsd: szakmai és módszertani értekezleteket) tartottak. Később, 1950-et követően differenciált továbbképzési csoportokba sorolták őket; az önképzésükre heti bontásban egyedi tervet kellett készíteniük, és előjárójukkal jóváhagyatniuk; az egyéni felkészülést évente beszámoltatás és vizsga zárta. Tavasszal és ősszel országos parancsnoki vagy miniszteri szemlék keretében ellenőrizték, értékelték és minősítették az adott alegység, illetve egység harcalképzettségét, valamint teljes állományának ideológiai, politikai, szakmai felkészültségét és lökészettségét (összesen 17-féle [!] lögyakorlatot kellett teljesíteni), továbbá a tisztikar általános műveltségét.

A zászlóaljok, illetve a kerületek élére kinevezett és a törzsekbe beosztott, „új” tisztek képzésére törzstiszti tanfolyamot szerveztek a fővárosban (a Kvassay zsilipnél), majd 1955-től a ZMKA-n folytatott törzstiszti képzésen vehettek részt. Közben, 1952-től évente tiszteket küldtek ki Moszkvába a három-, illetve négyéves tiszti alapképzésre.

A szovjet–jugoszláv ellentéték kiéleződése következtében és a Kominform⁹⁹ 1949. novemberi határozata alapján elsősorban Jugoszlávia részéről kellett háborús veszéllyel számolni. Ezért megkezdődött a Honvédség intenzív felkészítése a Jugoszláviából esetlegesen kiinduló katonai támadás elhárítására. A feltételezett, kisebb erejű fegyveres provokációk visszaverését az ÁVH Határőrség feladatkörébe utalták.¹⁰⁰ A határvédelmi feladatrendszeren belül a határőrzászlóaljoknak, tartalék századoknak és őrsöknek kellett végrehajtanuk az államhatár lezárását, a védőállások elfoglalását, a kisebb erőkkel végrehajtott betörések elhárítását és a halogató harcok megszervezését a honvédségi csapatok beérkezéséig.

A Határőrség szakított a korábbi szakmaisággal, sajátosságokkal, hagyományokkal és – az eszközöket, eljárásokat, szervezetet tekintve egyaránt – totalitásra törekedett. E szándék kialakulását és megvalósítását erőteljes keleti hatások befolyásolták. A második világháborút követően 1949 decemberéig nevelőtiszteket, 1953 tavaszáig politikai tiszteket, majd attól kezdve parancsnok politikai helyetteseket foglalkoztattak a Határőrség szervezetében is. A határőr egységek élén 1950 és 1952 között szovjet mintájú, úgynevezett „kettős parancsnoki vezetés” érvényesült, azaz kizárólag a parancsnok és a politikai tiszt együttes aláírásával adhatták ki a parancsokat, utasításokat, intézkedéseket. A kettős szisztémát 1953-ban megszüntették, és bevezették az egyszemélyi parancsnoki rendszert; március 31-én levették a politikai tisztek karjáról a politikai tiszti csillagot, és helyettük a parancsnok politikai helyettesek léptek be a rendszerbe.¹⁰¹

Az országos és a kerületi parancsnokságokon pro forma a SZEB összekötő tisztjei – de többségükben a szovjet titkosszolgálatok és belügyi szervek tisztjei – ténykedtek, akik a határőrizet és a Határőrség újjászervezését „segítették”, de főként ellenőrizték, felügyelték. Az összekötő tisztek jellemzően a világháborúban harcoló szovjet csapatok tisztjei, politikai munkásai voltak, akiknek harcászati tapasztalatai bőségesen, ellenben határőrizeti tapasztalatai egyáltalán nem vagy csak alig voltak. Ebből fakadóan főként a katonai erővel

⁹⁹ Kominform: Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodája. Moszkvai központú nemzetközi kommunista szervezet 1947 és 1956 között.

¹⁰⁰ OKVÁTH Imre (2001): *Magyar haderő és katonapolitika 1945–56*. Debrecen, Aquila Kiadó Elérhető: <http://mek.oszk.hu/04900/04971/html/> (A letöltés dátuma: 2019. 05. 25.)

¹⁰¹ Soós 2014.

és eszközökkel végrehajtott harctevékenységek és harccal kapcsolatos tevékenységek (védelmi harc, nyugvás, nyugvásbiztosítás, tábori őrség, katonai járőrözés, területzárás, kutatás) tekintetében, valamint az azok érdekében végzendő harcászati, lövészet, testnevelési és alaki kiképzés, továbbá a szovjet mintájú ruházat, fegyverzet és felszerelés terén tették meg észrevételeiket és javasolataikat. „Önzetlenül” rendelkezésre bocsátották *A harctéri gyakorlati tapasztalatok* című füzeteket, amelyek határőrizeti hasznosíthatósága azonban meglehetősen korlátozott volt, de ezt kimondani nem volt ajánlatos (amint sok mást sem). E „tansegédletek” későbbi hazai utánzata a Határőrség Politikai Csoportfőnöksége által 1957 után kiadott, *Határőrizeti gyakorlati tapasztalatok* című füzet sorozat lett. A korábban széleskörűen elterjedt és szinte evidenciaként meggyökeresedett véleménnyel szemben a szovjet tanácsadók a határőrizeti szakmai tapasztalatokat valójában nem osztották, hanem gyűjtötték, és „hazaküldték” hasznosításra. Ugyancsak a „baráti együttműködés” jegyében és céljából 1952-től a Szovjetunióban képezték ki – az állambiztonsági, a honvédelmi és a rendőrtisztek mellett – a Határőrség tisztikarának egy részét is, akiknek első csoportjai 1955-ben és 1956-ban érkeztek haza, és akik közül többen felső vezetői beosztásokba kerültek később.¹⁰²

Az 1950–1953 közötti időszakban totális határőrizeti rendszert építettek ki a jugoszláv és az osztrák viszonylatban is. „1950-ben a déli, majd 1952-ben a nyugati határszakaszon is 15 km-es határövezetet, ezen belül 500 és 50 méteres határsávot hoztak létre, amelyekbe csak rendőrségi, illetve határőrségi engedéllyel lehetett belépni. Az 50 méteres határsávba csak határőrök mehettek be. [...] Délen és nyugaton is gyalogsági aknamezőt telepítettek az államhatár mentén [...]”¹⁰³ A két exponált, azaz a nyugati és déli határszakaszon, az 1952. február 18-i állapot szerint: összefüggő nyomsáv húzódott 976 km hosszon; 996 km hosszúságú, többsoros drótkadályt építettek ki; 983 km hosszúságban egybefüggő – taposó- és érintőaknákkal telepített – aknamező veszélyeztette az életet és testi épséget; 641 darab magasfigyelő segítette a járőrök tevékenységét. Az erőösszpontosítás mértékét és arányait meggyőzően kifejezik a következő adatok: az ÁVH Határőrség a teljes államhatáron kilenc határőrkerületet, egy önálló zászlóaljat, 30 zászlóaljat, 207 őrsöt és négy önálló FEP-et működtetett. Ezek közül a kritikus nyugati és déli viszonylatban öt kerület, 18 zászlóalj és 125 őrs állománya tevékenykedett.¹⁰⁴ Gyakorlatilag e két határszakaszon elődeink nem csupán a magyar államhatárt őrizték, hanem egyúttal a szovjet befolyási övezet külső határait is. (Geostratégiai helyünkől és szerepünkől fakadóan nem először és nem is utoljára fordult elő, hogy egy-egy birodalom vagy szövetségi rendszer külső határszakaszát kellett, illetve kell őriznünk – V. G.)

Tény, hogy a bevezetett intézkedések következtében mindkét határszakaszon stabil határőrizeti-operatív helyzet alakult ki. A Hazánk és Jugoszlávia közötti viszony normalizálása Sztálin 1953. március 5-én bekövetkezett halála és különösen a legfelső szovjet állami és pártvezetők ugyanazon évi belgrádi látogatása után kezdődhetett el. A kapcsolatok megszakításától számítva a határprovokációk megszüntetése és a határincidensek közös kivizsgálásáról szóló, 1953. augusztus 28-án, Baján aláírt egyezmény volt az első állami szerződésünk. A szerződés részletes végrehajtási szabályait az országos parancsnok

¹⁰² Soós 2014.

¹⁰³ VARGA János (2006): A határrendészet evolúciójának főbb csomópontjai és azok képzéssel kapcsolatos összefüggései Magyarországon 1945–2006 között. *Magyar Rendészet*, 4. sz. 24–27.

¹⁰⁴ *ÁVH Határőrség erőösszpontosítása /1952.02.18.* (MNL XIX-B-10 1952/27. dob./13. fsz.)

a 0049/1953. számú parancsában határozta meg. A felek megállapodtak a „határmegbí-zottak” intézményrendszerének létrehozásában. A konkrét határesemények vizsgálatát a területileg illetékes határőrkerületi parancsnok (nem elírás: kerületi parancsnok és nem kerületparancsnok – V. G.), illetve a jugoszláv oldalon ugyanennek a beosztásnak megfelelő személy, esetleg a közös megegyezés alapján összeállított vegyes bizottság folytathatta le. Az egyezményt a következő két évben a határjelek felújításáról szóló megállapodás, va-lamint az éves árucserre-forgalmi, hajózási és vízügyi egyezmények parafálása, továbbá a murakeresztúri vasúti átjáró megnyitása követte.¹⁰⁵

Az osztrák viszonylatban ugyancsak lassú, de szintén jelentős enyhülést eredménye-zett a Szovjetunió, USA, Nagy-Britannia, Franciaország és Ausztria által, 1955. május 15-én Bécsben aláírt osztrák államszerződés, amellyel nyugati szomszédunk visszanyerte a szuverenitását.

A kedvező nemzetközi folyamatok és azok hazai hatásai eredményeként 1954–55-ben csökkentették a Határőrség alegységeinek számát, valamint (3542 fővel) az állomány létszá-mát, továbbá 1956 áprilisától szeptember 15-éig felszámolták a déli és a nyugati viszony-latban működtetett aknazárat. A déli viszonylatú határövezetet megszüntették, de az osztrák szakaszon továbbra is fenntartották.

Az MNK Belügyminisztériumáról szóló, 1956. augusztus 22-én kelt, 3541. sz. MT ha-tározat a Határőrség feladatait az alábbiakban fogalmazta meg. „A Magyar Népköztársaság államhatárának őrzése és védelme az imperialista ügynökök, ember- és árucsempészek, valamint egyéb határsértőkkel szemben. A határmenti terület és lakosságának védelme az ellenség támadásával és provokációs cselekményeivel szemben. A nemzetközi határ-ügyi egyezmények végrehajtásának, az államhatár belső és nemzetközi jogszabályokban meghatározott rendjének biztosítása. A nemzetközi személy- és teherforgalom, a határátlépésre jogosító okmányok ellenőrzése. Ellenőrzi és betartja a határrendet, harcot folytat a határsávban lévő ellenséges elemek ellen. A határőrség felderítő szerveinek jogában áll a határvédelem sajátosságainak megfelelően titkos operatív hálózati munkát folytatni.”¹⁰⁶

A sorozott állomány szolgálati idejét, a belügyminiszter 1956. évi 80. sz. parancsa alapján, 36 hónapról 27 hónapra csökkentették.

3.10. Tisztképzés a Rendőrtisztképző Iskolán, 1950–1956

A képzésfejlesztéssel párhuzamosan, a képzésirányítás és képzésfelügyelet korszerűsítése céljából 1949. január 18-án, minisztériumi szinten is integrálták a kiképzési és nevelési fel-adatrendszerüket. Ennek érdekében létrehozták a BM IV. Közrendészeti Főosztály IV/1-d kiképzési és nevelési alosztályt, amely átvette a személyzeti és a kiképzési alosztályok hatásköréből a szakmai kiképzés, továbbképzés, illetőleg a nevelés feladatköreit.¹⁰⁷

¹⁰⁵ HONVÁRI János (2010): Az 1956. május 29-i magyar–jugoszláv pénzügyi és gazdasági egyezmény. *Archiv-Net*, 10. évf. 2. sz. Elérhető: www.archivnet.hu/gazdasag/az_1956_majus_29ei_magyarjugoszlav_penzu-gyi_es_gazdasagi_egyezmény.html (A letöltés dátuma: 2018. 12. 21.)

¹⁰⁶ JOBST Ágnes (2011): A Belügyminisztérium működésének szabályozása 1956 nyarán. *Betekintő*, 1. sz. 1–8. Elérhető: www.betekinto.hu/sites/default/files/betekinto-szamok/2011_1_jobst_0.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 12. 20.)

¹⁰⁷ Boros 1996, 20.

Az új belügyi alosztály kezdeményezőkézségét és hatékonyságát jelezte, hogy április 1-jén máris megjelent a 257.340/1949. IV/1-d. BM. számú rendelet „a rendőrség szervezetében rendőrtisztképző iskola felállítása tárgyában”. A belügyminiszter a Rendőrség szervezetében „Rendőrtisztképző Iskola” elnevezéssel, budapesti székhellyel (XII. ker. Böszörményi út 21.-ben), 1949. augusztus 1-jei kezdéssel tisztképző iskolát hozott létre. A Rendőrtisztképző Iskola 1950–1956 között működött. Az iskola felett az irányítást, a felügyeletet és az ellenőrzést közvetlenül a miniszter gyakorolta. A kiképzés 8–18 hónapos, alapvetően bűnügyi, közrendvédelmi és igazgatásrendészeti tanfolyamokat foglalt magában. A tiszti iskola személyzete törzsből és hallgatókból állott, akik valamennyien és külön létszámként a Nagy-budapesti I. ker. Rendőr-főkapitányság állományához tartoztak. (A főkapitányság – mai fülnek szokatlan – elnevezése 1950-ben Budapesti Rendőr-főkapitányságra változott; újabb elnevezése 1953-ban BM Budapesti Főosztály lett; végül 1957-től elnyerte ma is érvényes elnevezését: Budapesti Rendőr-főkapitányság – BRFK.)¹⁰⁸

A tiszti iskola élén a parancsnok állt. A hallgatók az addig viselt rendfokozatuk helyett a „tisztiiiskolás” (sic!) megszólítást használhatták. A hallgatót megillették a rendőri jogból eredő jogosítványok, így a fegyverhasználati jog is. A hallgatókat raj/szakasz/század kötelékekbe kellett szervezni. Az iskolán csak tisztek oktathattak, tiszthelyettest még átmenetileg sem lehetett oktatással megbízni. A heti tanári terhelés 24, legfeljebb 26 tanóra lehetett. A miniszter által kiadott kiképzési tervet alapján heti oktatási tervet kellett készíteni, amelyben összhangba kellett hozni a politikai, a szakmai és a karhatalmi tárgyak tananyagát. Az oktatótisztek minden tanórára kötelesek voltak óravázlatot készíteni, azt megőrizni, és ellenőrzés esetén bemutatni. Az iskolaparancsnok vezetésével havonta tartott oktatási értekezleten teljeskörűen értékelni kellett a kiképzési tapasztalatokat, majd az értekezletről készített jegyzőkönyvet minden alkalommal fel kellett terjeszteni a miniszternek. (Alapos okkal feltételezhetően nem önmaga a miniszter dolgozta fel a jegyzőkönyveket. Viszont az apparátus egyik kedvelt fogása volt az alárendeltek minél magasabb beosztású vezetőre/parancsnokra, jelen esetben a miniszterre való hivatkozással történő presszionálása – V. G.) Az iskolaparancsnok szükség szerint, a századparancsnokok pedig (Figyelem! Minő ismerős kategóriák következnek – V. G.) naponta kihallgatást, illetve a teljes állomány részére parancskihirdetést tartottak. Az iskolaügyeletes tiszt mellett napi váltással, századnaposként és századnapos-helyettesként hallgatók teljesítettek ügyeleti szolgálatot. Minden hallgatói hálószobában egy-egy szobaparancsnok és szobaparancsnok-helyettes felügyelte a szobarendet és a tűzbiztonságot. Tanítási szünnapok kizárólag a vasárnapok és a hivatalos ünnepek lehettek. A tanulmányok idő előtti befejezése (értsd: kérelemre vagy tanulmányi elégtelenség – V. G.) esetén a hallgató visszakapta korábbi rendfokozatát, és beosztásba helyezték.¹⁰⁹

A fenti miniszteri rendeletet egészítette ki a Rendőrtisztképző Iskola parancsnokának címzett intézkedés, amelyben *Török Sándor* r. ezredes (a beosztását sajnos nem tüntette fel – V. G.) „az iskola megindításával kapcsolatban” az alábbiakat rendelte el.¹¹⁰

¹⁰⁸ Sas Ferenc (2006): *125 éves a fővárosi rendőrség, 1881–2006*. Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság. 39–48.

¹⁰⁹ 257.340/1949. IV/1-d. BM. sz. r. „a rendőrség szervezetében rendőrtisztképző iskola felállítása tárgyában”/1949. 04. 01. (MNL XIX-B-1-j-1949/60. dob./22. fsz.)

¹¹⁰ Török Sándor ezredes (1949): *Int. „az iskola megindításával kapcsolatban”/1949. 08. 01.* (MNL XIX-B-1-j-1949/60. dob./21. fsz.)

A bevonulás és egyben az iskola kezdőnapja 1949. augusztus 1. Az első, majd a második három hónapban részben eltérő tananyagot az egységesen heti 40 órás tanórárend szerint kellett oktatni. Mindkét három hónapos időszakot írásbeli és szóbeli kollokviummal kellett lezárni. Az egységes hat hónapos kiképzést követően három csoportban folytatták a képzést: karhatalmi, büntetőbírói, illetve a bűnügyi előadói szolgálatot ellátók csoportjában. A tisztképzés teljes befejezése után írásbeli és szóbeli záróvizsgát kellett tartani. A végső tanulmányi eredménybe és minősítésbe be kellett számítani a két kollokvium eredményét is. Az ideológiai, politikai és erkölcsi nevelés érdekében raj-, szakasz- és századnevelési megbízottakat kellett kijelölni, felkészíteni és alkalmazni a hallgatók soraiban lévő „legjobb pártkáderek” közül. A rendőrtisztképző második, továbbfejlesztett kurzusát 1950. október 15-én kezdték meg. Az első tanfolyam tapasztalatai alapján az időtartamát 12 hónapra növelték (hat hónap egységes rendőri felkészítés, négy hónap szakkiképzés, egy hónap területi gyakorlat). Ide tartozó kiegészítés, hogy a tiszti állomány képzésében jelentős szerepet töltöttek be a Csopakon (1949-től), illetve az Aszófőn (1953-tól) létesített „nyári táborok”, amelyek keretében a hallgatók karhatalmi felkészítése és lökésszégének fejlesztése folyt.

A Rendőrtisztképző Iskolát fokozatosan a közrendvédelmi tisztek felkészítésére szakosították. Annak pandantjaként 1953-tól létrehozták a bűnügyi tisztek képzésére rendeltetett Korvin Ottó Bűnügyi Szakiskolát mint az 1951-től működtetett Nyomozó Tiszti Iskola jogutódját. A másfél éves képzési idejű szakiskola a nyomozótisztek és tiszthelyettesek kiképzését, valamint továbbképzését kapta feladatul, azonban egyetlen évfolyam kibocsátása után, 1954-ben (ugyancsak követhetetlenül – V. G.) bezárták.¹¹¹

A Rendőrtisztképző Iskola keretében megszervezték és 1953–1956 között működtették az egyéves képzési idejű, majd félévesre csökkentett Rendőrtiszti Továbbképző Iskolát is. Az iskola rendeltetése – elnevezéséhez híven – a gyakorlati életben már bevált tisztek továbbképzése lett, azaz nem az új tisztek kiképzése és felkészítése.¹¹²

(A már korábban jelzett és szinte követhetetlen intézményi változások érzékeltetésére egy újabb adalék. A kutatás során rábukkantam egy 1952-ben kiadott szépirodalmi műre, amelynek [szovjet] szerzője és címe ez esetben irreleváns, és amely anno a növendékek, illetve hallgatók világnézeti nevelését és irodalmi műveltségét hivatott fokozni. A könyv belső borítóján és kezdőlapján a következő fejl-, illetve körbélyegző-lenyomatok találhatóak: „Rendőrn-yomozótiszti Szaktanfolyami Parancsnokság”; „BM Dzerzsinszkij Tiszti Iskola”; Rendőr Tisztképző Iskola Könyvtára”; „BM Tisztképző Iskola Könyvtára”; „Korvin Ottó Bűnügyi Szakiskola Könyvtára”. Lehetséges, hogy ez a példány intézményből intézménybe „vándorolt”? Igen, lehetséges. Az sem kizárt azonban, hogy a kiadvány folyamatosan és változatlanul egyazon objektum ugyanazon könyvtárában porosodott, ellenben maga az intézmény időről időre átalakult, és új elnevezéssel működött tovább – V. G.)

¹¹¹ SZAKÁCS 1993a, 107.

¹¹² JENEI Zoltán (1955): A Rendőrtiszti Továbbképző Iskola munkájáról. *Rendőrségi Szemle*, 11. sz. 972–977. (RTMAK)

3.11. Állambiztonsági tisztképzés az ÁVH tisztképző intézetekben, 1950–1955

Az ÁVH saját tisztképző intézeteket működtetett. Az állambiztonsági vonalon „ÁVH Dzerzsinszkij Tanosztály”, illetve „ÁVH Dzerzsinszkij Államvédelmi Szakiskola” 1950-től, *B. Szabó István* áv. őrnagy vezetésével; „ÁVH Dzerzsinszkij Tisztképző Iskola” 1952-től (parancsnoka *Váradi József* áv. százados); majd új elnevezéssel 1953-tól „Dzerzsinszkij Államvédelmi Tiszti Továbbképző Iskola”. E tanintézetekben különböző képzési formákat működtettek, így kezdetben a rövid idejű tanfolyamokat, majd 1952-től az egyéves „Operatív Tiszti Iskolát”, valamint az 1955-ben megkezdett kétéves „Operatív Vezetőképző Tanfolyamot”. Az ÁVH Dzerzsinszkij Tisztképző Iskola „[...] működésének tényleges kezdetéről az 1952. augusztus 22-én kiadott ÁVH parancs intézkedett, és a jegyzeteken szereplő impresszumadatok szerint egészen 1959-ig folytatta működését. Vagyis az államvédelmi szervezet 1953-ban történt belügyminisztériumi betagozódása, valamint az 1956-os forradalom ellenére a politikai rendőrség tisztjeinek és tiszthelyetteseinek kiképzését az évtized végéig önálló intézmény szolgálta. Csak 1959-ben integrálták az általános rendőrtiszti, illetve a politikai rendőrségi képzést, és a BM Rendőrtiszti Akadémia Politikai Nyomozó Tanszéke vette át az állambiztonsági ismeretek oktatását.”¹¹³

3.12. Határőrtisztképzés az ÁVH Vorosilov Határőr és Belső Karhatalmi Tiszti Iskolán 1950–1953 között, majd a BM Határőrség és Belső Karhatalom Tiszti Iskolán 1953-tól 1955-ig

Az ÁVH határőr, illetve karhatalmi ágán a már említett, az egykori Nádasy laktanyában működtetett ÁVH Vorosilov Határőr és Belső Karhatalmi Tiszti Iskola 1950–1953 között, majd átszervezéssel és átnevezéssel a jogutód BM Határőrség és Belső Karhatalom Tiszti Iskola 1953-tól 1955-ig szolgálta a határőrtisztképzést, végül megszüntették.¹¹⁴ Az iskola-parancsnok *Kozma Lajos* áv. őrnagy (1949–1952), majd *Jelenszky Márton* áv. alezredes volt (1953–1955). A „Vorosilovon” 1950-ben három-hat hónap, később egy év, majd a jogutód tiszti iskolán 1953. január 3-tól két év, 1954-től három év lett a képzés időtartama; a kurzusok bizonyos csúszással, egyidejűleg egymás mellett működtek. A legfőbb felvételi feltétel itt is a politikai elkötelezettség és megbízhatóság volt. A növendékeket zömmel a másod- és harmadidőszakos sorozott állományú határőrök közül válogatták ki, és vették fel. A jellemzően munkás-, illetve parasztfiatalok döntő többsége igen, ellenben kisebb része nem rendelkezett az általános iskolai végzettséggel sem, ezért a tiszti iskola parancsnoka lehetővé, sőt kötelezővé tette annak megszerzését fővárosi általános iskolákban. A szakkiképzés tartalma a járőrtevékenységtől az őrsparancsnoki szintig terjedt. Az I. tanévi alapozás után őrsparancsnoki szakkiképzés következett, (első alkalommal az 1954/55. kiképzési évben) külön növendékszázadban. A századparancsnok *Mester László* őrnagy, a tanszékvezető *Palotás Rezső* százados volt. A képzést gyakorlatiasan folytatták, sok tábori kihelyezéssel

¹¹³ Jobst Ágnes (2010b): A politikai rendőrség szakirodalmi ellátásának kezdetei. *Magyar Könyvszemle*, 4. sz. 478., 488–489. Elérhető: <http://epa.oszk.hu/00000/00021/00388/pdf/> (A letöltés dátuma: 2018. 12. 20.)

¹¹⁴ Sörös Nándor (1988): *A határőr tisztképzés története.* (Szakdolgozat) Szentendre, KKKF Hőr. Tanszék Irattár.

és csapatgyakorlattal tarkítva. Kiemelten kezelték az ideológiai és a politikai felkészítést, a világháborús harci tapasztalatok átadását és a határőrizeti szolgálat oktatását. Jelentős volt a lövészeti kiképzés, a harcászat, a testnevelés, a lovaglás és a katonai jogi oktatás. Magas szinten kellett elsajátítaniuk a kiképzés módszertanát, ugyanis avatás után a tisztek váltak az állomány kiképzőivé. A végzeteket alhadnaggyá léptették elő, és három fokozatba sorolták. A minősítés jelentőségét az adta, hogy az első fokon avatottakat háromhavi, a másodfokon avatottakat pedig hathavi szolgálatteljesítés után – soron kívül – előléptethették a hadnagyi rendfokozatba.

Itt célszerű közbevetni, hogy akiket elsőidőszakos határőrként vettek fel, majd az iskola elvégzését követően – különösen 1950/1951-ben – tisztként visszahelyeztek az eredeti alegységhez, többszörösen is ellentmondásos helyzetbe kerültek.¹¹⁵ Egyrészt életkorban nem ritkán fiatalabbak voltak, mint saját beosztottaik; másrészt a megszerzett elméleti felkészültség birtokában, az időközben egyre több gyakorlati tapasztalatot szerzett legénységgel kellett „felvenniük a versenyt”; harmadrészt a tisztként történő beilleszkedést megnehezítette a „mit okoskodik ez az ifjú tiszt, hiszen együtt húztunk csizmát” szindróma. Törvényszerűen adódott, hogy mindezek megnehezítették a szakmai, vezetői és kiképzői tekintély kivívását és megőrzését.

Az elméleti oktatáson kívül – amint jeleztem – erőteljes gyakorlati felkészítést is folytattak. Az ÁVH Határőrség parancsnoka minden kurzusban intézkedett „a Határőr Tiszti Iskola gyakorlati kihelyezésére”. Így például, *Piros* vezérőrnagy parancsnok és *Szalva* alezredes törzsparancsnok aláírásával megjelent a 0754.892/1951. sz. intézkedés,¹¹⁶ amely gyakorlati kihelyezést rendelt el 1951. február 25-étől március 15-éig. Célja: a hallgatók határszolgálati tudásának fokozása, az őrsparancsnoki teendők gyakorlatban történő megismerése és az őrs kiképzési rendszerének tanulmányozása volt.

Gyakorlási helyek: a Zalaegerszegi Kerület Szentgotthárdi Zászlóalj két őrse és az Őrszentpéteri Zászlóalj hat őrse; a Nagyatádi Kerület Lenti Zászlóalj hat őrse, a Murakeresztúri Zászlóalj hét őrse és a Nagyatád-Zsitfapusztai Zászlóalj hét őrse. Gyakorlási szerepkörök: őrsparancsnok, őrsparancsnok-helyettes, őrs politikai vezető, valamint őrs kiképző-tiszt-helyettes. A gyakorlaton a tiszti iskola kiképzőtisztjei is kötelezően részt vettek: foglalkozásokat tartottak, és ellenőrző járőrszolgálatot teljesítettek (de ez utóbbit kizárólag az őrsi tisztekkel együtt – V. G.). A tiszti iskola parancsnoka köteles volt előzetesen részletes tervet készíteni és jóváhagyatni, majd a gyakorlatot követően összefoglaló jelentést és egyúttal átfogó értékelést felterjeszteni.

Időrendben ide illeszkedik az 1951. október 29-én kelt, 087/1951. ÁVH T. biz. 88. sz. intézkedés, amely elrendelte az Államvédelmi Hatóság valamennyi szervénél a „bajtárs” megszólítás helyett az „elvtárs” használatát. (Ez utóbbit váltja fel 38 év elmúltával, 1989 nyarán ismét a „bajtárs” megszólítás a fegyveres erőknél és testületeknél – V. G.)

A növekvő tisztigény kielégítése céljából az iskolarendszerű tisztképzés mellett ismert és alkalmazott kiegészítő megoldás volt a tiszti vizsga lehetősége és a tiszti tanfolyamok rendszere is. Az ÁVH Határőrség Parancsnoksága fejléccel és *Szalva* alezredes törzspa-

¹¹⁵ Soós 2014.

¹¹⁶ *ÁVH Hőrség pk. 0754.892/1951. sz. intézkedése a Határőr Tiszti Iskola gyakorlati kihelyezésére/1951. 02. 25. – 03. 15.* (MNL XIX-B-10 1951/27. dob./12. fsz.)

rancsnok aláírásával kiadott intézkedés¹¹⁷ „a tiszti vizsgára jelentkezett tiszthelyettesek vizsgáztatását” rendelte el 1952. július 15–16-ra. Előtte kéthetes tanfolyamon kellett részt venniük, amelynek foglalkozásait az országos parancsnokság tisztjei és a tiszti iskola előadói tartották. Az első héten szakmai, a második héten politikai és katonai felkészítés folyt. A tanfolyam és a vizsga helye: tiszti iskola, Vorosilov laktanya. Vizsgatárgyak: politikai; határszolgálati; harcászati és alaki; lökiképzés és szabályzatismeret; tereptan. A két részből összetevődő, írásbeli és szóbeli vizsgán megszerezhető értékelés a négyes fokozatú skálán kiváló, jó, megfelelő vagy nem megfelelő lehetett. Akik eredményesen végeztek, alhadnagyi rendfokozatban megkezdhették a tiszti pályát. Aki a vizsgán nem megfelelő értékelést kapott, tiszthelyettesi rendfokozatával visszatért az alakulatához, és későbbi időpontban pótvizgázhatott, de csak egyetlen alkalommal.

A politikai és szakmai kiképzés prioritása mellett, a tisztek és tiszthelyettesek kiképzői felkészítésének és felkészültségének égető szükségességét a végrehajtó szolgálat főerejét jelentő sorozott állomány előképzettségének és kiképzettségének hihetetlenül alacsony foka indokolta. E hátrány leküzdését hosszú éveken át kiemelt fontosságú feladatként kezelték a vezetés minden szintjén és valamennyi egységnél, alegységnél. Ennek érdekében az országos parancsnokság évente kiadta a „harckiképzési intézkedést”, valamint „a kiképzési évben levezetendő tanfolyamok és vizsgák naptári tervét”, továbbá a kiemelt oktatási feladatokhoz oktatási segédleteket készített és sokszorosított. A megtörtént határeseeményeket megfelelő mértékben (értsd: állománykategóriánként differenciáltan – V. G.) fel kellett dolgozni a teljes személyi állomány előtt. A bemutatást és gyakorlást didaktikusan és szemléletesen, előre beállított helyzetekben, felkészített határőrök alkalmazásával kellett végezni, illetve végeztetni. A tisztek, különösen a közép- és felső vezetők részére tartott továbbképzéseket általában (központi és kerületi szintű, egy- vagy kétoldalú és rendszerint többfokozatú, parancsnoki és törzsvezetési) hadijátékokkal zárták. Az alegységektől és a kerületektől havonta és évente részletes jelentést kellett felterjeszteni az állomány politikai, katonai, szakmai (azaz határőrizeti és határforgalom-ellenőrzési), valamint lövészeti felkészültségéről és előmeneteléről, továbbá a tett és a tervezett intézkedésekről.¹¹⁸

A szakmai szerveknél folytatott kiképzés és továbbképzés folyamatos irányítása és felügyelete mellett az országos parancsnokság nem csupán szakirányítást, hanem direkt irányítást és felügyeletet gyakorolt a tanintézetekben végzett tiszti- és tiszthelyettesképzés felett is. Az *ÁVH Határőrség Kiképzési Osztály Szervi Határozványa* a 3. sz. tiszti előadó feladatait az alábbiak szerint határozta meg. „1) Kidolgozni a tiszti iskola harckiképzési utasítását. 2) Ellenőrizni a tiszti iskola kiképzési állapotát, segítséget adni a kiképzési feladatok végrehajtásához. 3) Nyilvántartani a tiszti iskola kiképzési eredményeit. 4) Javaslatokat tenni a tiszti iskola kiképzési színvonala emelése érdekében. 5) Bemutató módszertani foglalkozásokat szervezni a tiszti iskola kiképző tisztjeinek és a bemutatók tananyagának kidolgozása. 6) Segítséget nyújtani a tiszti iskola kabinetjeinek és mintatermeinek fejlesztéséhez.”¹¹⁹

¹¹⁷ *ÁVH Hőrség törzsspk. intézkedése tiszti vizsgára jelentkezett tiszthelyettesek vizsgáztatására/1952. 07. 15–15.* (MNL XIX-B-10 1952/27. dob./10. fsz.)

¹¹⁸ Hőrs. opk. (1952): *Intézkedések a tisztek, ths-ek felkészültségének fokozása érdekében.* (MNL XIX-B-10 1952/27. dob./1; 14; 17; 26. fsz.)

¹¹⁹ *ÁVH Határőrség Kik. Osztály Szervi Határozványa* (MNL XIX-B-10 1952/27. dob./28. fsz.)

Az ÁVH Határőrség parancsnoka, *Piros* vezérőrnagy 1952 decemberében jelentette az ÁVH vezetőjének, *Péter* altábornagynak, hogy „az ÁVH Határőrség 1952. május 12-étől december 06-áig tartott tiszti tanfolyama befejeződött”.¹²⁰ A tanfolyamon 73 továbbsholgáló tiszthelyettes vett részt. A tanfolyamot 61 fő végezte el, menet közben 12 résztvevőt eltávolítottak. A 61 közül kiválóan vizsgázott egy fő, eredményesen 54 fő; a vizsgán nem felelt meg öt fő; kórházi kezelése miatt később vizsgázhatott egy fő. Az új tisztek hét nap szabadságot kaptak, és azt követően megkezdték tiszti szolgálatukat.

Piros vezérőrnagy (illetve távolléte miatt a helyettese, *Szalva* alezredes) 1953. április 7-én jóváhagyta az ÁVH Határőrség hat hónapos tiszti tanfolyamának kiképzési tervét, amelyet *Nagy András* áv. őrnagy kiképzési osztályvezető terjesztett fel.¹²¹ A tiszti tanfolyam tervezett ideje: 1953. április 15. – október 24.; helye: tiszti iskola. Az alábbi instrukciókat kellett figyelembe venni és érvényre juttatni.

A tanfolyam végrehajtásáért felelős a tiszti iskola parancsnoka, egyúttesen a tiszti tanfolyam parancsnokával és a tiszti iskola politikai helyettesével. A kiképzést a tiszti iskola kijelölt oktatói hajtják végre. Az oktatók részére előzetesen módszertani felkészítést és felkészülést kell biztosítani. Törekedni kell az elméletileg jól megalapozott és gyakorlatias megoldások elsajátítására. Érvényesíteni kell az egyszerűtől a bonyolult felé haladás elvét. Biztosítani kell a kiképzési ágak és azokon belül a tárgykörök egymáshoz való kapcsolódásának elvét és gyakorlatát. Minden kiképzési ág és tanóra a harcászati és a határszolgálatos kiképzést kell, hogy szolgálja. A minőségi kiképzésre nagy súlyt kell helyezni. Ennek érdekében folyamatosan ellenőrizni és értékelni kell az elsajátított ismereteket, és amelyek elsajátítása nem volt tökéletes, az adott foglalkozásokat (a tartalékidő terhére) meg kell ismételni.

A kiképző legyen alaposan felkészült. Foglalkozási terveit egy hónapra előre dolgozza ki. A konkrét felkészülést legalább három nappal az adott foglalkozás előtt fejezze be. Minden foglalkozást mintaszerűen és anyagilag is készítsen elő. Ne csak oktassa, hanem nevelje is a hallgatókat. Mindenekelőtt legyen példamutató. Valamennyi hallgatóját egyenként és alaposan ismerje meg. Ne csak a tanórán foglalkozzon a hallgatóival, hanem azon kívül is, az egyéni tanulás idején és a konzultációs időben is. Folyamatos visszakerdezéssel és számonkéréssel készítse folyamatos tanulásra a hallgatókat. Minden feleletet osztályozni kell, és azokat be kell számítani a havi értékeléshez és záráshoz. Ötfokozatú skálán kell értékelni a hallgatókat: kiváló (5); jó (4); közepes (3); rossz (2); igen rossz (1). Az 1-es és a 2-es osztályzatot úgy kell tekinteni, hogy a hallgató nem felelt meg a követelményeknek.

A hallgatókat meg kell tanítani a jegyzetelésre, a terepmunkára, a rajztechnikára, a csapatjelzések és rövidítések szabályos használatára. Az egész kiképzés során nagy gondot kell fordítani a hallgatók kiképzővé képzésére. A minél magasabb tanulmányi színvonal elérése érdekében, be kell vezetni a tiszti tanfolyamon is a tiszti iskolán alkalmazott „Éljenjáró Hallgató” elismerést. Kiképzési ágak (és óraszámok): politikai kiképzés (200); határszolgálatos kiképzés (217); harcászati kiképzés (217); lökiképzés (125); alaki kiképzés (58); tereptan kiképzés (62); műszaki és vegyvédelmi kiképzés (25); módszertani felkészítés (63); tartalékidővel és gyakorlattal összesen: 1050 óra. Naponta hét tanóra, plusz három óra kötelező egyéni tanulás. A tiszti iskola parancsnoka minden hó 5-éig terjesszen fel je-

¹²⁰ *PIROS* László vöröy. (1952): *Jelentés Péter G. altbgy-nak tiszti tanfolyam befejezéséről*. (MNL XIX-B-10 1952/27. dob./6. fsz).

¹²¹ *ÁVH Határőrség hathónapos tiszti tanfolyam kiképzési terve/1953. 04. 07.* (MNL XIX-B-10 1955/36. dob./35. fsz.).

lentést az előző hónap tapasztalatairól, majd 25-éig terjessze fel a következő havi részletes kiképzési tervet.

A BM Határőrség és Belső Karhatalom (a továbbiakban: BMH BKH) parancsnoka, *Valencsák János* av. ezredes az 1953. október 26-án keltezett, 0385/Pk. sz. jelentésében¹²² arról tájékoztatta *Gerő Ernő* belügyminisztert, hogy eredményesen befejezték az 1953. május 18-án indított Határőr Tiszti Tanfolyamot. (Amint érzékelhető, a tanfolyam az előző tervezethez képest egy hónappal később kezdődött, azonban a végét nem változtatták meg, így hat hónap helyett öt hónapos lett, de ennek oka nem állapítható meg a jelentésből – V. G.) A tiszti iskolán levezetett, határőr tiszthelyetteseket tisztté felkészítő féléves tanfolyam záróvizsgákkal (ismerős terminus technicus! – V. G.) fejeződött be, amelynek eredményeként 80, korszerűen képzett új tisztet adtak át a Határőrségnek, akik őrsparancsnokok, őrsparancsnok-helyettesek, illetve a zászlóalj- és kerülettörzsekben törzstisztek lettek. A zártpályás szisztéma eredményeként a szigorúan kiválogatott, szakmai előképzettséggel és határőrizeti gyakorlati tapasztalatokkal rendelkező, majd a tanfolyamot sikeresen elvégző tiszthelyettesekből magas fokon képzett és rövid idejű beilleszkedésre képes tiszteket bocsátott ki a tanintézet. *Valencsák* ezredes a jelentésben egyúttal felterjesztette a kibocsátó ünnepségre meghívandók névjegyzékét is, akik sorában a belügyi és határőrségi vezetők mellett értelemszerűen az együttműködő partnerek is szerepeltek, így például *Török József* r. őrnagy, a Rendőr Tiszti Iskola parancsnoka is. (A kutatás során több esetben tapasztaltam, hogy az intézmények megnevezését, valamint a címzettek nevét és beosztását egyes dokumentumok kidolgozói „nagyvonalúan” kezelik, magyarul: elnagyolják, eltévesztik. Kutatásom szerint nem kizárt, hogy ez esetben is így történt, és a meghívott *Török* őrnagy nem a „Rendőr Tiszti Iskola”, hanem a Rendőrtisztképző Iskola parancsnoka lehetett – V. G.)

Valencsák ezredes kiválóan felkészült honvédtisztként és felső vezetői tapasztalatokkal rendelkező magasabb parancsnokként került a Határőrség élére. Munkásságára visszatekintve, az akkori helyzetben egyrészt helyeselni lehet az országos parancsnokság által irányított, sőt „kézivezérelt” kiképzést és továbbképzést, másrészt azonban kevésbé lehet egyetérteni azzal, hogy nemegyszer éppen a túlerőltetett kiképzéssel sértették meg, illetve szorították háttérbe a határőrizeti szakmai érdekeket. A parancsnokok, a tisztek, a törzsek, sőt a teljes állomány kettős – azaz határőrizeti, illetve kiképzési – leterheltsége egyre fokozódott, ami viszont épp a megkövetelt határőrizeti szakmai eredményesség rovására ment. Az irreálisan eltúlzott harcászati kiképzési követelmények meghatározása és megkövetelése során egyszerűen figyelmen kívül hagyták a kötelezően előírt határőrizeti szolgálati megterhelést. Az alegységparancsnokoknak a szakmai vezetői (tervező-, szervező-, ellenőrző) tevékenységen, valamint a gazdálkodás és a napi élet irányításán túl naponta négyórás végrehajtott szolgálatot kellett teljesíteniük ellenőrző járőrként, valamint nyomsávellenző és/vagy más járőrként.

A terhelést tovább növelte a kötelezően meghatározott és számonkéréssel presszionált önképzés, valamint a heti három vagy négy alkalommal előírt két-két órás kiképzési foglalkozások levezetése a saját állománynak. A legénység terhelése alapszolgálatban naponta nyolcórás járőrszolgálat vagy 24 órás bel- és őrszolgálat, körletmunka, gazdasági munka és mindezek felül kétórás kiképzés volt. A teljes állománynak – beleértve a pihenőben

¹²² VALENCÁK János ezds. (1953): *0385. sz. jelentés Gerő Ernő bm-nek, Határőr Tiszti Tanfolyam befejezéséről /1953. 10. 26.* (MNL XIX-B-10 1953/23. dob./31. fsz).

lévőket és a szabadnaposokat is – „gyakorló” laktanyavédelmi, légvédelmi, tűzvédelmi és razziariadókat kellett végrehajtaniuk, valamint teljesíteniük kellett az „éles”, azaz tényleges, valóságos razziariadókat.

Valencsák ezredes (később vezérőrnagy) országos parancsnoki időszakának egyik fontos jellemzője lett, hogy a kerületek és őrsök általános értékelését egyre inkább a kiképzési eredmények és kevésbé a határőrizeti eredményesség alapján határozták meg. A kiképzés előtérbe helyezését – a kétségkívüli határőrizeti szakmai objektív szükségleteken túl – az a kézenfekvő trivialis okozta, hogy a Határőrség állományába számos honvédtiszt került át, akik értelemszerűen magukkal hozták annak szellemiségét, hogy a békeidőben a legfőbb feladat az állandó harc kiképzés, felkészítés és felkészülés az esetleges fegyveres küzdelem majdani megvívására. Hivatalosan igen, de tudat alatt talán nem igazán azonosultak azzal az ideával és alaprendeltetéssel, hogy a Honvédségtől eltérően a Határőrségnek békeidőben is nap mint nap felfegyverkezve és „élesben” kell a határőrizeti szakmai feladatait teljesítenie; és „e prioritáshoz viszonyítva a kiképzés, főként a harcászati kiképzés másodlagos szerepet játszik; nem végcél, hanem eszköz a határőrizet eredményes ellátásához, valamint az esetleg bekövetkező határvédelmi harc feladatok teljesítéséhez.”¹²³

A gyakorlati kihelyezéseket a szerzett tapasztalatok alapján évente továbbfejlesztették. *Valencsák* vezérőrnagy országos parancsnok 1954. július 29-én intézkedett a BMH BKH Tiszti Iskola növendékeinek és oktatóinak, augusztus 10-étől szeptember 4-éig tartó csapatszolgálatára.¹²⁴ (A karhatalmi hallgatókra vonatkozó információk ismertetésétől eltekintek – V. G.) Célkitűzésként és egyben feladatként határozta meg, hogy a másodéves határőrnövendékek (ebben az intézkedésben „növendék”-ként nevesítették őket) gyakorolják az őrsparancsnoki tevékenységet, az elsőévesek pedig a járőr- és a rajparancsnokok kötelemeit. A függelmi viszonyokat tekintve: a növendékeket az adott őrs parancsnokának, a tiszti iskoláról vezényelt csoportvezető tiszteket (a szolgálatellátás során és egyenlő rendfokozatig) az őrsparancsnoknak, illetve magasabb rendfokozat esetén a kerületparancsnoknak, valamint az országos parancsnokság törzséből és a tiszti iskoláról vezényelt ellenőrző tiszteket a kerületparancsnoknak rendelték alá. Járandóságok, kedvezmények vonatkozásában: a növendékeket mindössze két szabadnap illette meg; egyéb kedvezményeket (kilépő, kimenő, kimaradás) a velük azonos besorolású határőrökhöz hasonlóan kaphattak. Eltávozásra, szabadságra nem mehettek. Rendkívüli szabadságra csak kivételesen indokolt esetben (így például közeli hozzátartozó súlyos betegsége vagy elhalálása esetén) utazhattak el.

Az intézkedés pontosan előírta, hogy a tiszti iskola parancsnoka a csapatszolgálatra útba indulás előtt tartson szakmai és módszertani eligazítást; a kerületekhez érkezést követően a kerületparancsnokok (vagy általuk kijelölt más, kerületi vezetők) tartsanak tájékoztatót a kerület általános és határőrizeti helyzetéről; az őrsökre kikerkezéskor az őrsparancsnokok tartsanak részletes eligazítást; az első napon hajtsanak végre határbejárást, és módszertani foglalkozásokon készítsék fel a növendékeket a konkrét helyzetre és feladatokra. A növendéket az első öt napban éjjel kizárólag csak járőrtársként lehetett szolgálatba vezényelni az őrsparancsnok, illetve más őrsi tiszt vagy hivatásos tiszthelyettes mellett. Ellenben nappal járőrparancsnokként teljesíthetett szolgálatot a növendék, és ez esetben

¹²³ Soós 2014.

¹²⁴ VALENCSÁK János vörgey., opk. (1954): *Int. BMH BKH Tiszti Iskola növendékeinek és oktatóinak gyakorló csapatszolgálatára/1954. 08.10 – 09.04.* (MNL XIX-B-10 1954/38. dob./136. fsz.)

a járőrtárs az őr sorállományú tiszthelyettese, tisztese vagy határőre volt. A növendékek együtt (értsd: járőrparancsnokként és járőrtársként – V. G.) egyáltalán nem teljesíthettek járőrszolgálatot. Hasonló gondossággal jártak el az ügyeleti és őrszolgálati feladatok gyakoroltatása során is. A szolgálatteljesítés mellett minden növendék legalább egy alkalommal kiképzési foglalkozást vezetett, amelyhez egy hét felkészülési időt biztosítottak. A foglalkozásra történő felkészítést és a foglalkozási jegy jóváhagyását az őrparancsnok és a tiszti iskola csoportvezető tisztje közösen segítették, illetve végezték, majd a foglalkozásvezetést ugyancsak közösen ellenőrizték és értékelték.

A csapatszolgálat többszintű és konzekvens ellenőrzésére nagy figyelmet fordítottak. Az intézkedés pontosan meghatározta, hogy az országos parancsnokság törzse a kihelyezett állomány legalább egyötödét, a tiszti iskola törzse legalább a felét ellenőrizze; a tiszti iskola parancsnoka vezényeljen a határőrkerület-parancsnokok rendelkezésére egy-egy összekötő tisztet, továbbá (ez utóbbiak alárendeltségében) még egy-egy határügyi előadót. A gyakorlat végén valamennyi növendéket az őrparancsnok, az őrparancsnok politikai helyettes és a tiszti iskola csoportvezető tisztje által alkotott bizottság minősítette. A minősítéseket és a csapatszolgálat tapasztalatait kerületenként összesítve megküldték *Jelenszky* alezredesnek, a tiszti iskola parancsnokának, aki 1954. szeptember 18-án írásos összefoglaló jelentést terjesztett fel *Valencsák* vezérőrnagy országos parancsnoknak. Ezzel egyidejűleg szóban jelentette, hogy a növendékek rossz tapasztalatokat is szereztek, amelyeket azonban nem részletezett az írásos jelentésben.

Ellenben az országos parancsnok utasítására, 1954. szeptember 21-én írásban is jelentést kellett tennie¹²⁵ a tiszti iskola növendékeinek a csapatszolgálaton szerzett rossz tapasztalatairól. Lényege, hogy az augusztus 10-étől szeptember 4-éig teljesített csapatszolgálat során „a növendékek az értékes gyakorlati tapasztalatok mellett, sok hibát és hiányosságot észleltek az alegységek életében. A feltárt hibák ellentétesek az általuk tanult, szabályzat szerinti követelményekkel”. Az alegységek belső életében felfedett legfőbb hibák: a határőrök szabálytalanul látták el az ügyeleti és őrszolgálatot; az őrügyeletes nem készítette fel a szolgálatba induló járőröket; nem kielégítő a belső rend és a tisztaság. Ezt követően a konkrét alegységekhez kötötten és tételesen felsorolja a jogosan kifogásolt észrevételeket az 1. Határőrkerület Undi őrsetől az 5. Határőrkerület Halasteleki őrseiig. A határszolgálat végrehajtásában észlelt legfőbb hibák az alábbiak voltak. A járőrök hiányos és nem az előírás szerinti fegyverrel, lőszerezéssel és felszereléssel jelentek meg a harci feladat átvételére. A harci feladatszabás pontatlan és/vagy hiányos volt, sőt, nem egy esetben egyszerűen elmaradt. A helyi váltású szolgálatteljesítési helyeken szabálytalanul hajtották végre a szolgálat átadás-átvételét. Rendszeresen megsértették a rejtés, álcázás szabályait, gyakori jelenség az éjszakai dohányzás. A járőrök ellenőrzése felületes, formális volt. Sorozatos elalvások veszélyeztették a járőrszolgálat eredményességét. (E negatív megállapításokhoz ismételtelen a tételes hibajegyzék következett – V. G.) Az őrökön végzendő kiképzésben és politikai munkában feltárt súlyos hibák az alábbiak voltak. A kiképző tiszthelyettesek nem tartották meg a foglalkozásokat, de „hamisan” elkönnyvelték a harc kiképzési nyilvántartó könyvben. Nem készültek fel lelkiismeretesen a foglalkozások levezetésére. A foglalkozásokat nem készítették elő az elvárható gondossággal. A rajparancsnoki beosztás sok alegységnél

¹²⁵ JELENSZKY Márton alez. 6. kerp. (1954): *Jelentés Valencsák J. vörge-nak „a tiszti iskola növendékeinek, csapatszolgálaton szerzett rossz tapasztalatairól”/1954. 09. 21.* (MNL XIX-B-10 1954/39. dob/139. fsz.)

formális, csupán „illuzórikus valami”. A megtartott foglalkozások túlzottan elméletiek, nem gyakorlatiasak. A szolgálati kutyák rendszeres után-képzését elhanyagolták. Különösen elnagyolták a politikai, a harcászati és a lövészet kiképzést. A kiképzést ötletszerűen folytatták, a kiképzési tervet figyelmen kívül hagyták. (Újabb tételes hibajegyzék.) Kirívó hibák a parancsnoki magatartásban és a beosztottakkal való törődés terén: 1.) Megengedhetetlen „bratyí szellem”; tekintélyvesztés; a személyes példamutatás hiánya; erélytelenség, a követelménytámasztás hiánya; kivételezés a kiválasztottakkal. 2.) Több tiszt nemtörődöm, mások pedig durva magatartást tanúsítanak. 3.) Flegmaság, fölényesség, italozás, lerészegedés. 4.) Némely tisztnek rossz a kapcsolata a polgári lakossággal. (Befejezésül pedig ismételtlen konkrét alegységek és konkrét esetek.)

A 17 oldalas jelentés – ennyi idő távlatában is – sokkoló. Egyetlen esetnek, jelenségnek sem lett volna szabad megtörténnie. A következményekre adat nincs. Azonban – visszamenőleg is – bízni lehet abban, hogy a vezetés minden szintjén levonták a helyes következtetéseket, és megtették a szükséges intézkedéseket a szakmai szervezetben, valamint a tiszthelyettes- és a tisztképzésben egyaránt a tovább nem tartható helyzet normalizálása és jó szinten történő stabilizálása érdekében. Azt is csupán remélni lehet, hogy a jelentés nem okozott helyrehozhatatlan törést és károkat a tiszti iskola és a határőrségi alegységek közötti viszonyrendszerben és együttműködésben.

Mielőtt pálcát törnének a tiszti iskola növendékei és parancsnoka felett a szakmai szervezetet, illetve a csapattiszteket bíráló észrevételek miatt, látni kell, hogy „maga” az érintett, azaz a Határőrség is képes volt önkritikusan és kritikusan szembenézni az állomány körében előforduló nemkívánatos jelenségekkel. Kész volt fellépni azok ellen, így mindenekelőtt a tiszti és tiszthelyettesi állomány politikai, szakmai, vezetői és kiképzői felkészültségének fokozásával, erkölcsi-fegyelmi helyzetének javításával. Egyre inkább elfogadott és követett vezetői szemlélet volt, hogy csakis a hibák őszinte feltárása és szorgalmas kijavítása lehet a fejlődés alapja. Nagy őrnagy harc kiképzési osztályvezető 1954. szeptember 13-án kiadta a határőrizeti utasítás vizsgáztatásának tervezetét.¹²⁶ Résztvevők a parancsnoksági osztályvezetők és helyetteseik; az iskolaparancsnokok és politikai helyetteseik; kerületparancsnokok és helyetteseik. A terjedelmes dokumentum 55 vizsgakérdést és az azokra kidolgozott válaszokat is tartalmazza. Ugyanő – Nagy őrnagy – 1954. december 21-én jelentést tett *Érsek Bertalan* áv. alezredesnek, a BMH BKH törzsfőnökének a parancsnokság tisztjeinek korábban elrendelt vizsgáztatásáról.¹²⁷ Lényege: a kijelölt vizsgabizottság 1954. december 6-ától 15-éig (le)vizsgáztatta a parancsnokság tisztjeit (82 főt) a határszolgálati utasításból és a harc kiképzésből. Általános tapasztalatok: ismerik az utasítást és a harcászati szabályzat alapelveit; nem kellően ismerik azonban a fegyvernemi ismereteket és a szolgálati szabályzatot. Eredményesen vizsgázott 75 tiszt, ellenben nem megfelelő értékelést kapott hét vizsgázó. Az általános vizsgaeredmény jó (4) volt. Tallózás a kiemelkedően jól vizsgázottak névsorában: *Gém László* főhadnagy (aki 1963–1964-ben az Egyesített Tiszti Iskola (a továbbiakban: ETI) BM Határőr és Karhatalmi Tagozat parancsnoka lett – V. G.); *Zámbó Tibor* alhadnagy (aki az 1970-es években a KLKF-n folytatott határőrtisztképzésben teljesítette szolgálatát – V. G.). Nagy őrnagy javasolta dicséretben részesíteni – kiváló felkészültségéért

¹²⁶ *Határőrizeti utasítás vizsgáztatásának tervezete/1954. 09.13.* (MNL XIX-B-10 1955/36. dob./43. fsz.)

¹²⁷ NAGY András őrgy. (1954): *Jelentés Érsek B. alez-nek vizsgáztatásáról/1954. 12. 21.* (MNL XIX-B-10 1955/36. dob./31. fsz.)

és fegyelmezett magatartásáért – a parancsnokság négy tisztjét, közöttük *Földesi Jenő* főhadnagyot (aki később a Határőrség országos parancsnoka, majd belügyminiszter-helyettes lett – V. G.). Egyben a „nem kellő felkészültségéért és teljes tájékozatlanságáért” figyelmeztetésben részesíteni javasolt négy tisztet. (A nevektől eltekintek – V. G.) A Határőrség Sárospataki Önálló Zászlóalj parancsnoka, *Péntek Balázs* százados – hasonlóan minden más önálló zászlóalj, valamint határőrkerület parancsnokához – 1954. december 29-én kiadta a szokásos, következő kiképzési évre érvényes 01. számú harckiképzési parancsát.¹²⁸ Az őszi felügyeleti szemle megállapításai, valamint személyes tapasztalatai, továbbá a zászlóalj-törzs belső ellenőrzései alapján a bevezetőben röviden vázolta az általános tapasztalatokat, és ugyancsak röviden, (mert feltételezhetően, meglehetősen kevés lehetett – V. G.) ismertette az eredményeket. Azt követően viszont hosszasan és tételesen sorolta a hibákat, hiányosságokat. Ezek – minden bizonnyal nem véletlenül – lényegében azonosak, illetve hasonlóak voltak a tiszti iskola parancsnoka által készített jelentésben foglaltakkal, ezért ismertetésük nem indokolt. Azt követően a zászlóaljparancsnok – a szolgálati fegyelem és a belső rend megszilárdítása érdekében – az alábbiakra intézkedett: 1.) Az alegységparancsnokok személyesen vezessék a határszolgálatot és a határszolgálati okmányokat. Az őrsparancsnok minden alkalommal személyesen szabja meg a harci feladatot a járőröknek; távolléte esetén a politikai helyettese, illetve annak távolléte esetén az őrs szolgálatvezetője végezze e feladatokat. Nem fordulhat elő, hogy sorozott állományú szabjon harci feladatot a járőröknek, vagy pedig elmaradjon a feladatszabás. 2.) A határszolgálatos foglalkozásokat minden alkalommal az őrsparancsnok köteles megtartani. A terephez köthető foglalkozásokat szigorúan a terepen és gyakorlatiasan kell levezetni. Hetente egy alkalommal a teljes állománynak nyomolvasó gyakorlatot kell tartani. 3.) A határszolgálaton kívül a fő kiképzési ágak (így különösen a harcászat és a lökiképzés) fontosabb foglalkozásait személyesen vezesse le, helyettesének sem adhatja át. 4.) Minden foglalkozásra készítsen foglalkozási jegyet, és őrizze meg azokat. 5.) A foglalkozások anyagi előkészítéséről gondoskodjon. 6.) Teremtse meg és tartsa fenn az alegység belső rendjét (szakkifejezéssel: belrendjét).

A BMH BKH Parancsnoksága fejrészével egymás után jelentek meg a tiszti állomány továbbképzését és tartalmi, illetve módszertani egységesítését elrendelő normatívák. *Érsek* alezredes törzsfőnök aláírásával 1955. február 10-én kiadták a törzstechnikai foglalkozások határszolgálatos anyagát, amely a három alapvető határőrizeti okmány (az őrsnapló, a zászlóalj határőrizeti napló és a kerület határőrizeti napló) vezetését szabályozta. Április 25-én kiadták (a törzsfőnök helyett *Újvári László* őrnagy szolgálati osztályvezető aláírásával) a határszolgálatos törzstechnikai és a tiszti továbbképzés központi anyagát, amely három oktatási feladat módszertanát tartalmazta. Ezek: hadművelési vázlatok az őrsön; jelentés elkészítésének módja a befelé és kifelé történt határsértésről, valamint a határsértő elfogásáról; razzia megszervezése és vezetése a határőrzászlóalj és az együttműködő szervek erőivel befelé történt határsértés esetén. Ugyancsak *Újvári* őrnagy aláírásával és ugyanaznap (április 25-én) módszertani utasítást adtak ki „a polgári lakossággal való foglalkozásra” is.¹²⁹ Célja a polgári lakossággal és a hazafias csoportokkal való kapcsolattartás és foglalkozás színvonalának javítása volt. Ennek érdekében feladatként írták elő,

¹²⁸ *Határőrség Sárospataki Ö. Z. zpk. 01. sz. harckik. parancsa/1954. 12. 29.* (MNL XIX-B-10 1955/36. dob./1. fsz.)

¹²⁹ *Módszertani utasítás „a polgári lakossággal való foglalkozásra”/1955. 04. 25.* (MNL XIX-B-10 1955/37. dob./147. fsz.)

hogy a módszertant a legközelebbi soros továbbképzési összevonáson fel kell dolgozni a kerület, az önálló zászlóalj és az őrsök valamennyi tisztje számára, akik kötelesek a saját állományuknak továbbítani az ismereteket. Az ügyirat elosztója informatív módon felvázolja a Határőrség szervezeti felépítését, azaz: 1–9. kerület; 1. és 2. önálló zászlóalj; tiszti iskola; tiszthelyettesi iskola; híradózászlóalj; valamint az országos parancsnokság szervei, úgymint a politikai csoportfőnökség, a szolgálati, kiképzési, szervezési, káder-, felderítő-, híradó-, egészségügyi, állategészségügyi, fordító- és a hadtáposztály, végül a titkos- és ügyviteli szolgálat. Ugyanezen fejléccel és aláírással 1955. május 28-án kiadták a határsértők őrsön történő kutatásának és megszervezésének, valamint a kerületparancsnok határőrizeti parancsa kidolgozásának módszertanát. Néhány nap elmúltával, 1955. június 10-én *Siklós Ferenc* őrnagy szolgálati osztályvezető-helyettes szignójával újabb három, határszolgálati tárgyú központi módszertani kiadvány jelent meg: a határsértők mélységi kutatásának terve; a hadművelleti napló vezetése; a kerület előzetes intézkedési tervének kidolgozása.¹³⁰

Indokolt és szükséges volt a központosított és lépcsőzött vezetői követelménytámasztás, ugyanis a kiképzés a központi és a kerületi erőfeszítések ellenére sem érte el, illetve nehezen közelítette meg az elvárható színvonalat. *Dercze István* alezredes, a 3. Kerület (Nagykanizsa) parancsnoka az 1955. április 7-én kiadott 01. sz. kiképzési parancsában¹³¹ le-sújtó értékelést és minősítést adott. Megfogalmazta, hogy a belügyminiszter 24. sz. parancsa és az országos parancsnok hatályos harc kiképzési intézkedésében foglaltaknak megfelelően, az I. kiképzési ütem befejeztével a kerület 1., 2. és 3. zászlóaljának teljes állományát ellenőrizték és levizsgáztatták (sic!) határszolgálati, harcászati, lövészeti, alaki és testnevelési kiképzésből. Mindhárom zászlóalj összegzett értékelése „nem megfelelő” lett!

A 8. Kerület (Miskolc) parancsnoka, *Dunai Péter* őrnagy 1955. március 14-én jelentette a tervezett kiképzési tanfolyamokat.¹³² A legfőbbek az alábbiak voltak (zárójelben a résztvevők száma és a tanfolyam időtartama). Mesterlövész tanfolyam (10 fő; két hónap); járőrparancsnoki tanfolyam (136 fő; két hét); szakács tanfolyam (32 fő; két hét); egészségügyi őr tanfolyam (20 fő; egy hét).

Kivételes érdekességként itt kell feljegyezni *Dercze* alezredes 3. kerületparancsnok jelentését, amelyet 1955. augusztus 2-án, az országos parancsnokság szolgálati osztályvezetőjének küldött. Jelentette, hogy a vonatok és az autóbuszok ellenőrzése közben a legtöbb hiányosság a honvédség tiszti állományának tagjai között fordul elő. Ennek oka, hogy a honvédtisztek nincsenek tisztában a határőr járőr fogalmával, kötelességeivel és főként a jogaival. Ezért megtagadják az igazoltatást, és tiszti járórt követelnek. Rangon alulinak tartják, hogy a határőrrel szóba álljanak. A szükséges előállítás esetén csak kényszerítő eszköz alkalmazására vagy határőrtiszt parancsára hajlandók engedelmessé válni. Nem ritka, hogy egyesek tetteges bántalmazással fenyegetik a járórt a jogos és kötelező eljárás miatt. Javasolta, hogy a HM HVK főnökével egyetértésben és a szükséges mértékben a HM ala-

¹³⁰ *Határszolgálati módszertani kiadványok/1955.06.10.* (MNL XIX-B-10 1955/38. dob./154; 161; 162; 153. fsz.)

¹³¹ 3. Kerület (Nagykanizsa) kerp. (1955): *01. sz. kik. parancs/1955. 04. 07.* (MNL XIX-B-10 1955/36. dob./6. fsz.)

¹³² 8. Kerület (Miskolc) kerp. (1955): *Jelentés a kik. tanfolyamokról/1955. 04. 07.* (MNL XIX-B-10 1955/37. dob./99. fsz.)

kulatainál ismertessék a határőr járőr fogalmát, jogait, kötelességeit, alkalmazott eljárásait és eszközeit, valamint a határövezetbe történő belépés és benntartózkodás szabályait.¹³³

Figyelmet érdemel *Lóczy János* őrnagy, a 7. Kerület (Nyírbátor) parancsnokának 1955. szeptember 20-án tett jelentése¹³⁴ a harckiképzés II. üteméről. A tények felsorolása és a következtetések levonása után a Határőrség egészét érintő, nagy hatású javaslatot fogalmazott meg: az országos parancsnokság adjon ki egységesített, központi foglalkozási jegyeket az elvi jelentőségű foglalkozásokhoz. Ugyancsak szeptemberben érkezett be a hasonló szerkezetű, tartalmú és hangvételű jelentés a kiképzés II. üteméről (majd novemberben a III. ütemről) a 8. Kerület (Miskolc) parancsnokától, *Dunai* alezredestől (illetve távollétében *Troka Pál* főhadnagy határügyi alosztályvezető aláírásával). Ugyancsak *Dunai* alezredestől 1955. szeptember 21-i jelentése szerint a kiadott ütemterv alapján módszertani felkészítést tartottak, és a kerület tiszti, tiszthelyettesi állományát levizsgáztatták a határ-
szolgálati utasításból. Az igazoltan távollévőket szeptember 30-áig pótlólag vizsgáztatják majd; igazolatlanul távol lévő nem volt. Kiemelkedő eredményt ért el két tiszt, *Györke Béla* és *Feigel János* főhadnagyként, mindketten határügyi előadók. Nem megfelelő eredményt értek el a tiszti állományból hatan, valamennyien főhadnagyként: az élelmezési, a gépjármű- és az egészségügyi szolgálatvezető, illetve az 1., a 6. és a 7. őrsparancsnok! (Az elégtelen eredmény a speciális beosztásuk esetén is kifogásolandó; az őrsparancsnokok esetében pedig különösen megengedhetetlen volt, és a tisztelt Olvasó fantáziájára bízom, hogy milyen messzemenő következményekkel járhatott – V. G.)¹³⁵

Az alárendelt kezdeményezőkézségének és kreativitásának sorába illeszkedett az 5. Kerület (Nagykanizsa) parancsnokának, *Moravszky András* őrnagynak az 1955. október 14-i felterjesztése is, amelyben *A kisebb erejű fegyveres csoportok felszámolása az őrs erejével* című foglalkozási jegy jóváhagyását, és ami legfőbb, annak „központosítását és a Határőrség egészében történő alkalmazását” kérelmezte, illetve javasolta.¹³⁶

A tiszti állomány tanfolyami továbbképzése és vizsgáztatása a szakmai szerveknél ütemezetten, szinte megszakítás nélkül folyt. A Határőrség Híradó Zászlóalj parancsnoka, *Szőke András* főhadnagy 1955. november 29-én jelentést tett *A titkos anyagok kezelését végző ügyviteli beosztottak T-ügyviteli szabályzatból történt vizsgáztatásáról*. Résztvevők voltak: 37 tiszt, öt tiszthelyettes, három közalkalmazott és egy sorhatárőr, (aki kiválóan vizsgázott! – V. G.) összesen 46 fő. Vizsgaeredmények: kiváló 12 fő (kilenc tiszt; egy-egy tiszthelyettes, illetve sorállományú és polgári alkalmazott); jó 11 fő; megfelelő volt 23 fő. Az eredmények elgondolkodtatók lehetnek, különösen a 23 „megfelelő” nagy száma és aránya. (A kiválóan végzett tisztek között található Hetei Bertalan hadnagy, aki később, az 1960-as és 1970-es években a határőrtisztképzésben századparancsnokként, illetve tanárnaként teljesített szolgálatot – V. G.) Ugyanő – *Szőke* főhadnagy – 1955. december 2-án

¹³³ 3. Kerület (Nagykanizsa) kerp. (1955): *Jelentés a személy-ellenőrzés során tapasztalt konfliktusokról/1955. 08. 02.* (MNL XIX-B-10 1955./37. dob./107. fsz.)

¹³⁴ 7. Kerület (Nyírbátor) kerp. (1955): *Jelentés a harckiképzés II. üteméről/1955. 09. 02.* (MNL XIX-B-10 1955/36. dob./11. fsz.)

¹³⁵ 8. Kerület (Miskolc) kerp. (1955): *Jelentések módszertani felkészítésről és vizsgáztatásról /1955. 09.21.* (MNL XIX-B-10 1955/36. dob./26., 27. fsz., ill. 37. dob./111. fsz.)

¹³⁶ 5. Kerület (Nagykanizsa) kerp. (1955): *Javaslat központi módszertani felkészítésre/1955. 10. 14.* (MNL XIX-B-10 1955/ 38. dob./164. fsz.)

jelentést tett *A továbbképzés parancsnoki csoportjába beosztott tisztek vizsgáztatásáról*.¹³⁷ A csoportban 18 tiszt vizsgázott (köztük *Hetei* hadnagy is, aki ismételten jól szerepelt). Az 1954/1955. kiképzési évre előírt továbbképzési tantárgyak (és zárójelben a tantárgyi átlageredmények) az alábbiak voltak: harcászat (4); híradóharcászat (3); idegenhadserég-ismeret (3); vezetékes készülékek (4); rádiókészülékek (4). (Ahhoz viszonyítva, hogy ez esetben híradószak tisztek híradó szakvizsgáztatása történt [és nem a híradótiszt-helyettesek, illetve a sorozott állományú határőrök híradószakmai felkészültségét ellenőrizték], a szak tiszteknek jobb eredményeket kellett volna elérniük, különösen a saját szaktantárgyaikban – V. G.)

A kiképzés eredményességével és hiányosságaival összefüggő pro és kontra előzményekből is logikusan bekövetkező központi reakció nem sokáig váratt magára. *Valencsák* vezérőrnagy országos parancsnok jóváhagyásával 1955. november 1-jén megjelent A BM Határőrség harcos és tiszthelyettesi állományának harci és politikai kiképzési utasítása az 1955/1956. kiképzési évre. Példaértékű az utasítás szerkezete és szövegezése, nyelvezte. Felépítése: feladatok, szervezési és módszertani utasítások; a kiképzési év óraelosztása; a végrehajtandó lőgyakorlatok; a kiképzés részletes tárgyör- és óraelosztása.¹³⁸ Az utasítás alapján *Nagy* alezredes harc kiképzési osztályvezető 1955. december 6-án intézkedést adott ki – címzettek a kerület- és önálló zászlóaljparancsnokok – „a kiképzési értekezletek megtartására”.¹³⁹ Lényege az alábbiakban foglalható össze. Az 1954/1955. kiképzési évben a parancsnokok és a törzsek által végrehajtott ellenőrzéseken feltárt eredmények és hiányosságok mélyreható elemzésével 1955. december 31-éig kiképzési értekezleteket kell tartani minden őrsön, századnál és szakasznál. Az értekezleteken az alegység egészét, majd mindenkit személy szerint értékelni kell, és meg kell határozni a következő kiképzési év fő feladatait, valamint egyenként a konkrét feladatokat. Az értekezletet, az értékelést és a feladatszabást egyaránt személyesen az alegységparancsnokok vezessék és tartsák.

Visszatérve a tiszti iskolára, az iskola szoros – nem ritkán hallgatót és tanárt megterhelő intenzitású – munkarendjét az egy évre érvényes harc kiképzési tervből lebontott, kéthavi ütemtervek maradéktalan végrehajtása biztosította. Így például az 1954. december – 1955. januárra érvényes ütemterv¹⁴⁰ szöveges része ugyan néhány mondatos csupán, azonban a mellékletei annál inkább jelentősek. Az 1. számú melléklet a gyakorló szolgálaton részt vevő 30 tiszt név és alegység szerinti elosztását tartalmazza. A kihelyezést személyesen *Jelenszky* alezredes, iskolaparancsnok irányította. A parancsnok minden határőrkerülethez összekötő tisztet és összekötő tiszt politikai helyetttest vezényelt; az alegységekhez kirendelt hallgatókat egy-egy csoportvezető tiszt kísérte. (Érdekességként kell feljegyezni, hogy az 1. kerület 12. őrsére útbá indított hat hallgató csoportvezetője *Dorogi János* alhadnagy volt, aki évtizedeken át szolgálta a határőrtisztképzés ügyét a későbbiekben is az ETI-n és a KKKF-n – V. G.) A 2. sz. melléklet meghatározta az 1954. december 13–18. között végrehajtandó felvételi vizsgák időrendjét és a felvételi bizottságban vizsgáztató tisztek név szerinti beosztását. (E névjegyzékben olvasható *Kisgyörgy László* főhadnagy neve is, aki

¹³⁷ Határőrség Hír. Z. zpk. (1955): *Jelentés tisztek vizsgáztatásáról/1955. 12. 02.* (MNL XIX-B-10 1955/37. dob./103. és 98. fsz.)

¹³⁸ Hőr. opk. (1955a): *Ut. a BM Határőrség harcos és tiszthelyettesi állományának harci és politikai kiképzésére az 1955/1956. kiképzési évre/1955. 11. 01.* (MNL XIX-B-10 1955/36. dob./29. fsz.)

¹³⁹ Hőr. harc. ov. (1955): *Int. a kerpk-k és önálló zpk-k számára, kiképzési értekezletek megtartására/1955. 12. 06.* (MNL XIX-B-10 1955/36. dob./17. fsz.)

¹⁴⁰ *BMH BKH Tiszti Iskola 1954. dec. – 1955. jan. érvényes ütemterve* (MNL XIX-B-10 1954/39. dob./147. fsz.)

ugyancsak évtizedekig részese lett az ETI-n, a KKKF-n, majd a ZMKA-n folytatott határőrtisztképzésnek – V. G.) A 3. sz. melléklet a 2/2. és a 3/1. évfolyamok tematikáját kidolgozó oktatótisztek névsorát és feladatát határozta meg. (E kidolgozócsoporthoz kiemelhető *Soós Sándor* főhadnagy harcászati előadó, aki a harcászati és a fegyvernemi tematikák elkészítését kapta feladatul, és aki egész későbbi pályafutását az ETI-n, majd a KKKF-n folytatott határőrtisztképzésnek, majd még később a belügyi tisztképzésnek szentelte – V. G.) A 4. sz. melléklet – azaz a tiszti módszertani foglalkozások részletes terve – egyszerre értékes és érdekes: egyrészt gazdag és sokoldalú tartalma, másrészt pedig az időintervallum tekintetében. A következő kiképzési ciklust előkészítő oktatói módszertani foglalkozásokat 1954. december 27–31. között, öt nap időtartamban kellett megtartani. (Az exponált időpontra vonatkozó pro és kontra következtetések levonását a tisztelt Olvasóra bízom – V. G.)

A tiszti iskolán 1955. március 25-étől hat hónapos felderítő tisztképző tanfolyamot tartottak, a tiszthelyettesek és a sorállományú határőrök közül kiválasztott 45 fő részére. Az előadókat az országos parancsnokság felderítő osztálya, illetve a földrajz, magyar és történelem szaktanárokat – átkutatással – a „Dzerzsinszkij” biztosította.¹⁴¹

Jól kifejezi az adott időszak nehézségeit az országos parancsnok aláírásával 1955. június 16-án kiadott utasítás „a tisztek 1955/56. évi általános iskolai (nem elírás! – V. G.) és gimnáziumi oktatásának megszervezésére”.¹⁴² Lényege, hogy az oktatási miniszter felhívása alapján lehetőség nyílt és folyamatosan szervezni kellett a tiszti állomány érintett tagjai részére az általános iskolai és a gimnáziumi végzettség megszerzésének lehetőségét. Rendezőelvként be kellett tartani, hogy „alsóbb szintet átugrani” tilos volt, vagyis csak az a tiszt kérelmezhetette a gimnáziumi felvételt, aki már befejezte az általános iskolai tanulmányokat.

Az országos parancsnokság fejlécével és *Érsek* alezredes aláírásával 1955. július 16-án megjelent a soron következő intézkedés a BMH BKH Tiszti Iskola növendékeinek és oktatóinak gyakorló csapatszolgálatára.¹⁴³ Célkitűzés és fő feladat volt, hogy a határon „élesben” gyakorolják: az I. éves növendékek a járőrparancsnok és a rajparancsnok kötelességeit; a II. éves növendékek a határőr őrsparancsnok ténykedését. Időtartam és létszám: az I. évfolyam 1955. augusztus 3–30. között, 75 fő; a II. évfolyam augusztus 8–30. között, 81 fő. Az oktatók közül részt vesz 10 tiszt, plusz egy-egy összekötő, illetve ellenőrző tiszt. A gyakorló csapatszolgálat helye csak az 1. és a 2. Határőrkerület, de azok valamennyi őrsé. Az elosztás, az alárendeltségi viszonyok, a feladat- és jogkörök, valamint a módszertani felkészítések és eligazítások rendje, az útba indítás, fogadás, visszaérkezés, a növendékek ellenőrzése, értékelése és minősítése a korábbiakban kialakított és vázolt szisztéma szerint történt, ezért e pontban ismertetni nem szükséges. A jelentések rendje is hasonlóan épült fel: az őrsparancsnokok értékelése alapján a zászlóaljparancsnokok szeptember 6-áig, majd a kerületparancsnokok szeptember 15-éig készítették el és továbbították összegzett jelentéseiket a tiszti iskola parancsnokának.

¹⁴¹ *Tájékoztató a BMH BKH Tiszti Iskolán, 1955. 03. 25-től levezetett hathónapos felderítő tisztképző tanfolyamról* (MNL XIX-B-10 1955/36. dob./57. fsz.)

¹⁴² Hő. opk. (1955b): *Utasítás a tisztek 1955/56. évi általános iskolai és gimnáziumi oktatásának megszervezésére/1955. 06. 16.* (MNL XIX-B-10 1955/36. dob./74. fsz.)

¹⁴³ Hő. tőf. (1955c): *Intézkedés a BMH BKH Tiszti Iskola növendékeinek és oktatóinak gyakorló csapatszolgálatára/1955. 07. 16.* (MNL XIX-B-10 1955/37. dob./110. fsz.)

Valencsák vezérőrnagy országos parancsnok 1955. október 18-án jóváhagyta a BMH BKH Tiszti Iskola Tiszti Továbbképző Tanfolyam kiképzési tervét.¹⁴⁴ A két hónapos kurzusok célja az őrsparancsnokok, valamint a kerület- és a zászlóaljtörzsek hadműveleti tisztjeinek határszolgálatos és harcászati továbbképzése volt. A 280 órás, erőteljesen gyakorlatias oktatást törzshadijátékkal, majd összetett írásbeli és szóbeli vizsgával zárták.

Jelenszky alezredes iskolaparancsnok 1955. október 22-én felterjesztette jóváhagyásra a BMH BKH parancsnokának a tiszti iskola 3/1., 3/2. és 3/3. évfolyamainak kiképzési tervét az 1955/1956. kiképzési évre.¹⁴⁵ A kiképzést két időszakra (kvázi két félévre) osztották. A kiképzési ágak és tantárgyak a megszokottak voltak, ismertetésük nem indokolt.

4. táblázat

Az 1955/1956-os kiképzési év két időszakának tanóraelosztása

Évfolyam			Téli időszak			Nyári időszak		
Tanóra-elosztás	Elő-adás	Terepfoglalkozás	Ellenőrző foglalkozás	Összesen	Elő-adás	Terepfoglalkozás	Ellenőrző foglalkozás	Összesen
3/1. évf.	10	60	8	78	12	98	18	128
3/2. évf.	18	32	16	66	32	136	38	206
3/3. évf.	16	106	22	144	20	124	26	170

Forrás: BMH BKH TI 1955/1956. év kiképzési terve

A Belügyminisztérium 1955-ben *Szervezési és módszertani utasítást* adott ki a tisztképző iskolák és a tiszti továbbképző iskolák számára. Az utasítás egységesítette a tanulmányi munka tervezését, szervezését és azokon belül a tanterv, tematika, oktatási munkaterv, tanóraelrend, konzultációs terv és az ellenőrzési terv készítését. Meghatározta az oktatási folyamat formáit: előadás, szeminárium és osztályfoglalkozás; a hallgatók önálló tanulása és a konzultáció; belső és külső gyakorlati munka. Rendszerbe foglalta a növendékek tanulmányi munkájának értékelését (annak eseteit, módját és a vizsgák formáit), valamint a jellemzések (minősítések) elkészítésének követelményeit.¹⁴⁶

A kialakított kiképzéstervezési, -szervezési, -ellenőrzési és -értékelési ciklusoknak megfelelően az országos parancsnok: a) évente felterjesztette a kiképzési év feladatainak végrehajtásáról szóló jelentését a belügyminiszternek; b) a jelentést egyúttal alapul vette az éves értékelő és feladatszabó felső vezetői és tiszti értekezletekhez; c) összegzett lényegét – értelemszerűen differenciáltan és kivonatoltan – megküldte az alárendelt szervezeteknek.

Az 1956. január 20-án datált jelentés a totális határőrizet irreális elveit és bűvöletét tükrözte.¹⁴⁷ A jelentés bevezetőjében (ma preambulumnak neveznénk) az országos parancsnok

¹⁴⁴ *BMH BKH Tiszti Iskola Tiszti Továbbképző Tanf. kiképzési terve/1955. 10. 18.* (MNL XIX-B-10 1955/36. dob./24. fsz.)

¹⁴⁵ *BMH BKH Tiszti Iskola 1955/1956. évi kiképzési terve/1955. 10. 22.* (MNL XIX-B-10 1955/36. dob./8. fsz.)

¹⁴⁶ *BM Szervezési és módszertani utasítás/1955.* Elérhető: www.vedelem.hu/letoltes/historia/hist42.pdf 28. (A letöltés dátuma: 2015. 01. 19.)

¹⁴⁷ Hőr. opk. (1956): *Jelentés a kiképzési év végrehajtásáról a belügyminiszternek/1956. 01. 20.* (MNL XIX-B-10 1955/36. d./3. fsz.)

idézte a belügyminisztert, aki az 1955. évre érvényes 24. sz. parancsában előírta a teljesíthetetlen elvárás: „a büntetlen határsértések hónapról hónapra csökkenjenek és az 1955. év végéig megszűnjenek”. A szakembernek különösen, de a kevésbé hozzáértőknek is egyértelmű véleménye alakulhatott ki erről a voluntarista, a politika által determinált, ellenben minden realitást nélkülöző miniszteri követelményről és elvárásról. Természetesen a felettestől eltérő, illetve ellentétes véleményt különösen mélyen titkolni kellett. Így tett az országos parancsnok is, amikor szigorú önostorozással igyekezett felvállalni a felelősséget, és megmagyarázni a megmagyarázhatatlant. A kiképzés terén tapasztalt kevéske pozitívummal szemben a hiányosságok tömege sorakozott a jelentésben; így például „a harcosok kiképzése az alegységeknél minimális javulást mutat az előző, 1954-es évhez képest, ellenben a tiszthelyettesek helyi továbbképzése nem kielégítő. A harc kiképzés tervezése és nyilvántartása terén összességében javulás tapasztalható, de nem javult az 1. kerület 1. zászlóaljánál, valamint a 2. és a 4. kerületnél. Egyes kerületparancsnokok indokolatlanul felduzzasztják a törzseket és nem törekszenek az őrsök feltöltésére, különösen a 2. kerület. A sorállományban nagy a szökések, önkényes eltávozások, késések száma.” Ezt követően kerületenként, önálló zászlóaljanként és őrsöknként, tételesen és konkrét példákkal szemléltette a határszolgálatos, a harcászati, a lövészeti, az alaki, a testnevelési, a műszaki és vegyvédelmi kiképzésben, valamint a szabályzatismereti oktatásban felfedett és megengedhetetlen hibákat. Az országos parancsnok javasolta a miniszternek „megfelelő”-re értékelni az 1., 3., 6., 7., 8. és 9. kerületet, az 1. és 2. önálló zászlóaljat, a híradózászlóaljat, valamint a szolgálati kutyavezetők iskoláját. Javasolta „nem megfelelő”-re értékelni (!) a 2., 4. és 5. kerületet. (Ismételten a tisztelt Olvasó fantáziájára bízom annak körvonalazását, hogy a „NMF”-értékelés milyen következményekkel járhatott az érintett kerületparancsnokra, valamint vezető munkatársaira és alegységparancsnokaira nézve – V. G.)

A jelentés a szakterületenkénti feladatmeghatározással zárult, amelyből a harc kiképzéssel kapcsolatos legfőbb feladatokat emelem ki. A harc kiképzést a harc készség fokozásának, a határőrzés és a katonai rend megszilárdítása alapvető eszközének kell tekinteni. Fokozni kell a tisztek felelősségérzetét a harcászati és politikai kiképzés végrehajtásában is. A harc kiképzési tervet államfontosságú tervnek (*sic!*) kell tekinteni. Meg kell szilárdítani a kiképzési fegyelmet. A foglalkozások elmulasztását rendkívüli eseménynek kell minősíteni, és a mulasztókat fegyelmileg felelősségre kell vonni. Javítani kell a harc kiképzés módszereit. Anyagilag biztosítani kell a harc kiképzés sikerességét.

A tisztek rendszeres továbbképzését nem csupán határőrségi, hanem belügyminisztériumi szinten is figyelemmel kísérték. *Valencsák* vezérőrnagy országos parancsnok – a meghatározott ütemterv szerint – kötelezően előírt jelentéseket terjesztett fel az illetékes miniszterhelyettesnek vagy személyesen a miniszternek. Így tett 1955. december 30-án is, amikor jelentette, hogy az őrsparancsnokok és tartalékszázad-parancsnokok soron következő központi továbbképzése két csoportban lesz: 1956. január 4–14. között 120 tiszt, illetve január 18–28. között 110 tiszt részvételével.¹⁴⁸ Ugyanő – *Valencsák* vezérőrnagy – és ugyanaznap továbbította az alárendelt parancsnokoknak a belügyminiszter 1955. évi 55. sz. parancsát.¹⁴⁹ Lényege: a járőrparancsnoki tekintély megszilárdításának és a járőrparancsnokok

¹⁴⁸ Hör. opk. (1955c): *Jelentés a következő központi továbbképzésről/1955. 12. 30.* (MNL XIX-B-10 1955/37. dob./102. fsz.)

¹⁴⁹ *Belügyminiszter 1955. évi 55. sz. pcs. a módszertani tanfolyamra és vizsgáztatásra/1955. 12. 30.* (MNL XIX-B-10 1955/37. dob./104. fsz.)

felelősségérzetének fokozása érdekében 1956. január 15-éig minden őrsön háromnapos módszertani tanfolyamot és vizsgáztatást kell végrehajtani. Előtte azonban zászlóaljanként össze kell vonni valamennyi őrsparancsnokot, és központi módszertani foglalkozáson fel kell készíteni őket az őrsökön végzendő egységes kiképzésre és vizsgáztatásra.

Az országos parancsnoki éves és ciklikus értékeléshez igazodva a kerületparancsnokok is értékelték, és feladatokat határoztak meg.¹⁵⁰ A 4. Kerület (Zalaegerszeg) parancsnoka, *Szegő József* áv. őrnagy az 1956. március 1-jén kiadott 02. sz. harckiképzési parancsában „jó”-ra értékelt az 1955/1956. kiképzési év I. negyedévi tapasztalatait, és meghatározta a II. negyedév (március 1. – május 31.) feladatait. Így a „tisztai kiképzés terén” az alábbiakat. A kerület kiképzési alosztálya tíz nappal a tisztai továbbképzések előtt adja ki az adott továbbképzés napirendjét és programját. A résztvevők előzetesen készüljenek fel, és ahhoz minden parancsnok biztosítsa a szükséges időt, valamint nyújtson segítséget a felkészüléshez. A foglalkozásokon tapasztalt felkészületlenséget rendkívüli eseménynek kell nyilvánítani, és akként kezelni. A törzstechnikai továbbképzésről való távollétet csak a kerületparancsnok engedélyezhet. A módszertani továbbképzés végén a kiképzési alosztályvezető köteles minden tisztet levizsgáztatni az új lövészeti szabályzatból, és a vizsgaeredményeket – személyenként kimutatva – írásban jelenteni.

Ugyanebben a témában, közel azonos szerkezetben és hasonló tartalommal negyedévenként jelentek meg a kerületparancsnoki harckiképzési parancsok. Így Pécsről *Jelenszky Márton* alezredes; Nyírbátorból *Lóczy János* őrnagy; Nagykanizsáról *Csillag József* őrnagy; Miskolcra *Dunai Péter* alezredes; Győrből *Tózsza M. Lajos* őrnagy; Szombathelyről *Sipos* alezredes (kiképzési alosztályvezető); ismét Pécsről *Illés Béla* alezredes (törzsfőnök); Kiskunhalasról *Moravszky András* őrnagy aláírásával. Érzékelhető, hogy a dokumentumok szerkezetét és tartalmát az országos parancsnokságról kiadott központi séma szerint építették fel: az I. negyedév értékelése, eredmények és kiemelkedő eredmények, illetve hiányosságok és kirívó hiányosságok; a II. negyedévi fő feladatok és feladatok kiképzési áganként és állománykategóriáinként. A harckiképzési év felosztása az alábbiak szerint történt. I. negyedév: december 1. – február 28.; II. negyedév: március 1. – május 31.; ezek együtt: „téli időszak”. III. negyedév: június 1. – augusztus 31.; IV. negyedév: szeptember 1. – november 30.; együtt: „nyári időszak”.

A parancsokat teljes részletességgel ismertetni nem lenne helyes, azonban a tipizálható elemeket célszerű kiemelni és rendszerezni, így különösen az alábbiakat. A parancsnokok emeljék a kiképzés színvonalát. Minden alegységparancsnok vizsgálja felül alegysége kiképzettségének állapotát, és 1956 júniusában vezessen le kiképzési értekezletet. A kiképzési alosztályvezető szervezzen 20 napos módszertani felkészítést az újonnan kiadott Gorjunov géppuskák kezelőinek. (Felvetődik kérdésként: a tisztak részére miért nem? – V. G.) A kiképzési alosztályvezető – a soron következő foglalkozások egységes és eredményes végrehajtása érdekében – vezessen le kettő-kettő nap időtartamban központi módszertani foglalkozást havonta egy-egy alkalommal a kiképzőtiszteknek, valamint kéthavonta egy alkalommal az alegységparancsnokoknak. A kiemelt foglalkozásokhoz központi foglalkozási jegymintákat kell kidolgozni és kiadni. A kiképzési alosztályvezető rendszeresen ellenőrizze az alegységparancsnokok foglalkozásra való felkészülését és a foglalkozásvezetést. Az al-

¹⁵⁰ *Hőr. kerp-k értékelése és feladatszabása/1955/56.* (MNL XIX-B-10 1956/19. dob./1; 2, 3; 5; 6; 7; 8; 9; 10; 11; 16. fsz.)

egységparancsnokok személyesen tervezzék, szervezzék, vezessék az alegység kiképzését. Minden elmaradt foglalkozást pótolni kell, a tartalékidő terhére. A tiszthelyettesek részére tartandó módszertani foglalkozásokat személyesen tartásuk meg. A kiemelt foglalkozásokat csak az alegységparancsnok, távollétében a politikai helyettes, illetve az őrsparancsnok-helyettes tarthatja. Rendszeresen ellenőrizték és segítik a rajparancsnokok felkészülését a foglalkozások vezetésére. Minden foglalkozásra készítettessenek foglalkozási jegyet, és hagyják jóvá. A parancsnokok is rendelkezzenek aktualizált, frissített foglalkozási jeggyel. Tilos az „elméletieskedő” foglalkozások tartása, a hangsúlyt a gyakoroltatásra kell helyezni. A gyakorlati foglalkozásokat kizárólag terepen lehet levezetni. Az éjjeli időszakra kiírt foglalkozásokat tilos nappal megtartani. A harc kiképzési nyilvántartást az őrsparancsnok, illetve távollétében a helyettesítésével megbízott tiszt köteles vezetni.

A parancsnokok alkalmazzák fokozottan a dicsérő és fegyelmi jogkörüket a kiképzésben élenjáró, illetve kirívóan elmaradó határőrök, tisztesek és tiszthelyettesek tekintetében. Erre a vezetői követelményre jó példát szolgáltatván, több dokumentumban is megtalálhatóak a név szerinti elismerések és elmarasztalások. Így például a kiképzés terén végzett kiemelkedő tevékenységéért Szombathelyen elismerésben részesítettek 14 főt (két tisztet, egy tiszthelyest és 11 határőrt); illetve a nem megfelelő hozzáállásáért és elfogadhatatlan teljesítményéért megfenyítettek nyolc tisztet (három őrsparancsnokot, egy tartalékszázadparancsnokot, egy őrs politikai helyest, egy kiképzőtisztet és két szakasparancsnok tisztet). Konkrét javaslatként és név szerint felvetődött három tiszt leváltása, mert „jelenlegi helyükön és beosztásukban sem tekintélyük, sem szakmai tudásuk nincs meg”. A Pécsi Kerületnél dicséretben és jutalomban részesítettek hat tisztet, ellenben a „kiképzés teljes elhanyagolásáért” öt-öt nap fogságfenyítést kapott két tiszt, 10 nap fogságfenyítést egy tiszt, hét nap szobafogságot (!) egy tiszt és öt nap szobafogságot egy tiszt. (A tisztekre kiszabható szobafogság-fenyítés mint „fenyítési nem” a határőrizet és határrendészet 1970–2008 közötti oktatása során „rejtve maradt”. Egyrészt azért, mert ez a „fenyítési nem” megszűnt, másrészt azért, mert a határőrizet történetének és a határőrtiszt-képzés történetének oktatására egyáltalán nem fordítottak/nem fordítottunk kellő figyelmet – V. G.) A Kiskunhalasi Kerület parancsnoka jó példaként kiemelt hat tisztet (köztük *Bodor Mihály* hadnagyot, aki később évtizedekig szintén részese lett a KLFK-n folytatott határőrtisztképzésnek – V. G.), illetve nagyon gyengének minősített nyolc tisztet. Végezetül előírta, hogy valamennyi tiszt ismételt dolgozza fel a harc kiképzéssel kapcsolatos miniszteri és országos parancsnoki parancsokat, és minden tisztet ismételt le kell vizsgáztatni azokból.

A kerületeknél folytatott tiszti továbbképzés elvi, tartalmi és módszertani egységesítése érdekében az országos parancsnokság rendszeres időközönként és meghatározott témákban módszertani kiadványokat jelentetett meg. Így például 1956. június 15-én *Szalva* ezredes törzsfőnök kiadta *Az őrsök vezetésének módszere* című dokumentumot. Meghatározta, hogy minden tiszt önállóan dolgozza fel, majd a kerületparancsnokok tartanak módszertani továbbképzést az alegység-parancsnokok, illetve a kerületi törzstisztek az alegységek tisztjei számára.¹⁵¹

¹⁵¹ Hőr. tőf. (1956): *Int. kerületeknél levezetendő módszertani továbbképzésre/1956. 06. 15.* (MNL XIX-B-10 1956/19. dob./28. fsz.)

3.13. Határőrtisztképzés az MN fegyvernemi tiszti iskoláin, 1949–1956

Tény, hogy ebben az időszakban a határőrtisztképzést egyre inkább a „saját”, vagyis az államvédelmi, illetve belügyi tanintézetekben folytatták. Azonban – és számunkra ezért mégis fontosak – a honvédség politikai és fegyvernemi tiszti iskoláin ezekben az években is képeztek határőrtiszteket, természetesen a Határőrség igényeinek megfelelő speciális szakokon és differenciált számban.

Az előzményekhez: a honvédségi szükségletek kielégítése érdekében politikai tiszti iskolát létesítettek 1948-ban, majd tizenöt fegyvernemi tiszti iskolát 1949 és 1951 között. A politikai tisztképző iskola elnevezése menet közben több alkalommal megváltozott, emiatt a különböző források többféle elnevezést is alkalmaznak ugyanarra a tanintézetre, vagyis ebből fakadhatnak az esetleges néveltérések. Az akkori nemzetközi és belpolitikai helyzetben nagy jelentőségű Honvéd Petőfi Nevelőtiszti Akadémia (első parancsnoka *dr. Felkai Dénes* o. ezredes) különleges helyet foglal el a katonai tanintézetek sorában. Meglehetősen nehéz követni a szédületes ütemű, újabb és újabb átszervezéseket, amelyek ma leginkább felfoghatatlannak tekinthetők, ellenben azokban az években rengeteg sérelemmel járó és nem egy esetben a szó legteljesebb értelmében vett életveszélyes aktusok voltak. Csupán címszavakban: a megalakulásakor Honvéd Petőfi Nevelőtiszti Akadémia (1948); azt követően Honvéd Petőfi Politikai Tisztképző Intézet (1949); Sztálin Politikai Tiszti Akadémia (1951); Honvéd Petőfi Politikai Tisztképző Iskola (1953); Petőfi Sándor Katonai Politikai Akadémia (1956. szeptember); végül egyesülés a Zrínyi Miklós Katonai Akadémiával: 1956 decemberében.¹⁵²

A fegyvernemi tiszti iskolák és a működés időtartama. Parancsnokképző profillal: Dózsa Gyalogos Lövész Tiszti Iskola 1949–1956 (Pécs) (amely a határőrtisztképzés terén különösen fontossá válik – V. G.). Rákosi Mátyás Páncélos Tiszti Iskola 1949–1956 (Tata). Kossuth Tüzér Tiszti Iskola 1949–1957 (Budapest). Honvéd Sportoktatói Tanfolyam 1948–1952, majd Sporttiszti Iskola 1952–1953 (Budapest). Tolmács Tiszti Tanfolyam 1950–n. a. (Budapest). Repülő-hajózó és repülő-műszaki profillal: Kilián György Repülő-hajózó Tiszti Iskola 1949–1956 (Szolnok-Szandaszőlős). Vasvári Pál Repülő Műszaki Tiszti Iskola 1949–1956 (Budaörs). Műszaki, hadtáp, ellátó és kiszolgáló profillal a következők: Bem Légvédelmi Iskola 1949–1954 (Budapest). Táncsics Mihály Műszaki Tiszti Iskola 1949–1957 (Szentendre). Zalka Máté Híradó Tiszti Iskola 1949–1956 (Budapest). Honvéd Hadtáp Tiszti Iskola 1949–1953, majd Ságvári Endre Hadtáp Tiszti Iskola 1953–1956 (Budapest). Honvéd Gépkocsi és Traktor Tiszti Iskola 1950–1955 (Budapest). Egészségügyi Tiszti Iskola 1950–n. a. (Budapest). Térképész Tiszti Iskola 1951–n. a. (Budapest). Gábor Áron Tüzér Technikus Tiszti Iskola 1951–1956 (Budapest). A fegyvernemi tiszti iskolák az általános elgondolás szerint 1949-ben egyéves, 1951-től kétéves, majd 1953-tól hároméves tanulmányi idővel végezték volna a tisztképzést; azonban ez a rendezőelv csak részben, illetve több „fordulattal” valósult meg.

A pécsi Dózsa Gyalogos Lövész Tiszti Iskola mint a fegyvernemi tiszti iskolák egyike 1949 őszétől működött. A képzés kétéves kurzusként kezdődött, ellenben a tanév közben tájékoztatták a növendékeket, hogy „a képzési idő a nemzetközi helyzet alakulása miatt egy évre lerövidül”, és így is történt. Azonban a következő kurzus 1951 őszétől valóban kétéves,

¹⁵² OROSZI Antal (2004): *Lépünk be a múzeumba III. rész: Mi volt az a „Petőfi?* Elérhető: www.uni-nke.hu/document/uni-nke-hu/lepjunk-be-a-muzeumba.original.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 05. 21.)

majd 1952-től hároméves lett. A tiszti iskola parancsnoka *Shnecta Péter* ezredes, a politikai tiszttartó *Asztalos János* alezredes, a törzsparancsnok *Szócs József* őrnagy volt.¹⁵³

A fegyvernemi tiszti iskolákon folytatott képzés elvitathatatlan értékei és eredményei mellett nem szabad elhallgatni a kutatóként felfedett negatívumokat sem. Az ÁVH Határőrség Parancsnoksága fejléccel jelentést készített *Pető László* őrnagy, a káderosztály vezetője, 1950. november 18-án.¹⁵⁴ Az ügyirat címzettet nem tartalmaz, azonban annak margójára kézirással a *TÜK XII. 30. Piros* szignó került. A jelentés lényege az alábbiakban összegezhető. Az 1950. évben a Honvéd Dózsa Gyalogos Tiszti Iskolára vezényelt határőrök közül a szokásos lemorzsolódáshoz képest is, menet közben lényegesen többen jöttek vissza a Határőrséghez. A kivizsgálás során a jelenség okait két csoportba sorolták. Egyrészt: a kiválasztás hiányosságai, különösen a Budapesti és a Kőszegi Zászlóaljnál. Számos esetben a tiszti pályára egészségügyileg alkalmatlan határőrt javasoltak beiskolázni, sőt gyenge szellemi képességűeket (sic!) is; valamint olyanokat is, akik nem választották élethivatásul a határőrtiszti pályát, és előzetesen nem is egyeztették velük az iskolára vezénylést. Másrészt azonban (a konkrét nevek helyett az X. Y. jelölést alkalmazom – V. G.): „A visszajöttek nagy része panaszt tett a tiszti iskolán lévő állapotok miatt. Megállapítható, hogy az iskolán sem elégséges a politikai tudatosító munka, mert aki felvetette a visszatérés kérdését, azt azonnal útba indították a Határőrséghez. Konkrétan megtörtént eset volt, hogy X. Y. áv. tizedest és X. Y. áv. őrvezetőt X. Y. honv. alhdgy., a tiszti iskola 11. század 2. szakaszparancsnoka kiállította a század elé, mindenféle »csirkefogó, gazember, strici csibésznek« elmondta, és a színház helyett szolgálatot vetetett át velük és a folyosót felmosatta. Másik eset: X. Y. határőr elmondta, hogy »a tiszti iskolán a lehető legrosszabb körülmények között volt«. Négyhetes ing volt rajta, amikor visszajött. Visszaküldésekor a csizmáját, amit az őrsön kapott, a Gazdasági Hivatal el akarta venni tőle, valamint köpeny és pénz nélkül indították útba. A mellékelt kimutatás bizonyítéka annak, hogy a Dózsa Gyalogos Tiszti Iskolán, a Határőrség hiányosságai mellett, feltétlen hiányosságoknak kell mutatkoznia úgy politikai, mint egyéb téren.” A jelentés melléklete (*Kimutatás a tiszti iskolákról történt visszajövetel személtetésére*) szerint: a gyalogos tiszti iskolára ment 200 fő; különböző okok miatt visszajött 47 fő; a híradó tiszti iskolára vezényelve 27 fő, visszajött egy fő; a hadtáptiszti iskolára küldve 50 fő, visszajött öt fő.

Az ÁVH Határőrség fejléccével ellátott, de aláírás nélküli *Névjegyzék az 1952. november 1-jén induló, kétéves HM fegyvernemi tisztképző iskolákra vezényelt hallgatókról* című ügyirat jól tükrözi a határőrségi megrendelői igények skáláját és nagyságrendjét.¹⁵⁵ Tüzértiszti iskolára: nyolc főt; híradótiszti iskolára: 20 főt; műszaki tiszti iskolára: hét főt; hadtáptiszti iskolára: 11 főt; gépkocsi és szertiszti iskolára: 10 főt; egészségügyi tiszti iskolára: 12 főt küldtek. Megjegyzés: a tüzértiszti iskolára tiszthelyetteseket és tisztéseket, illetve minden más tiszti iskolára tisztéseket és rendfokozat nélküli határőröket vezényeltek hallgatónak.

¹⁵³ Soós 2014.

¹⁵⁴ PETŐ László őrgy. (1950): *Jelentés a pécsi Honvéd Dózsa Gyalogos Tiszti Iskolára vezényelt határőrök lemorzsolódásáról/1950. 11. 18.* (MNL XIX-B-10 1956/19. dob/12. fsz.)

¹⁵⁵ *Névjegyzék az 1952. 11. 1-jén induló, kétéves HM fegyvernemi tisztképző iskolákra vezényelt hallgatókról.* (MNL XIX-B-10 1952/27. dob/8. fsz.)

Sajnálatos módon negatív előjellel kell feljegyezni az alábbi mozzanatot is. A Határőrség parancsnoka, *Piros vezérőrnagy* 1952 őszén jelentette¹⁵⁶ *Péter* altábornagynak, az ÁVH vezetőjének, hogy a Határőrség 1951 őszén 19 határőr sortiszttest és tiszthelyettest beiskolázott a HM Műszaki Tiszti Iskolára. Egy év elteltével valamennyien végeztek, és műszaki tisztként felavatták őket. Közülük azonban csak nyolc műszaki tisztet kapott vissza a Határőrség, „annak ellenére, hogy égető szükség van rájuk a déli határszakaszon folyó védelmi munkálatokban”. Ismeretei szerint a többieket a Néphadsereg műszaki alakulataihoz osztották be. Javasolta, hogy „együttesen kérjük meg *Farkas Mihály* vezérezredes honvédelmi miniszter elvtársat, hogy mind a 19 [határőr] műszaki tisztet kapjuk vissza.” (A javaslat további sorsa nem ismert, de sokatmondó, hogy az ügyirat egyetlen érdemi feljegyzés nélkül visszakerült a feladónak – V. G.)

A BMH BKH Tiszti Iskolát 1955-ben (feltételezhetően a belpolitikai és hatalmi csatározások következtében – V. G.) viharos gyorsasággal megszüntették. Ennek következtében az I. és II. évfolyamszázad növendékei, *Kunstár Lajos* és *Szendi Joó László* áv. főhadnagyk vezetésével levonultak Pécsre (a karhatalmisták szintén), a Dózsa Gyalogos Lövész Tiszti Iskolára, és ott folytatódott a határőrtisztképzés. Emlékeztetőül: *Jelenszky Márton* áv. alezredes, a BMH BKH Tiszti Iskola parancsnoka 1955. október 22-én felterjesztette jóváhagyásra a BMH BKH parancsnokának a belügyi tiszti iskola 3/1., 3/2. és 3/3. évfolyamainak kiképzési tervét az 1955/1956. kiképzési évre. A kiképzést két időszakra (kvázi két félévre) osztották. A kiképzési ágak és tantárgyak, valamint a két időszak tanóraelosztása és a képzés minden feltétele biztosított volt.

Ezzel szemben 1955. november 18-án, immáron *Lázár Tivadar* honv. ezredesnek, a Dózsa Gyalogos Lövész Tiszti Iskola parancsnokának jóváhagyásával lépett hatályba a tiszti iskola 1955/1956. évi tematikája.¹⁵⁷ Az időszakok és az óraosztás ugyan hasonló, de – értelemszerűen – mégsem ugyanaz, mint amit korábban *Jelenszky* alezredes felterjesztett.

5. táblázat

A Dózsa Gyalogos Lövész Tiszti Iskola (DGYLTI) 1955/1956. tanévi tematikája

Évfolyam	Téli időszak	Nyári időszak	Tanórák összesen
I.	78	50	128
II.	66	140	206
III.	144	46	190

Forrás: DGYLTI 1955/1956. évi tematikája

A beérkezett határőr- (és karhatalmi) növendékeket 1955-ben az 1. növendéki zászlóaljba osztották be a gyalogos-, aknavető- és tűzernövendékek mellé. A határőrizeti oktatás minimálisra csökkent, csaknem teljesen harcászati kiképzést kaptak. A határőrizeti szakmai kiképzést leginkább a Pécsi Határőrkerület őrséin végrehajtott néhány kihelyezés és gyakorlat szolgálta. Mindeközben lelassult a hadseregfejlesztés, sőt haderőcsökkentés kezdődött 1953-ban, ami elindította a fegyvernemi tiszti iskolák összevonását is.

¹⁵⁶ *Piros László* vör. (1952): *Jelentés Péter G. altbgy-nak a HM Műszaki Tiszti Iskolára vezényelt határőrökről/1952.* (MNL XIX-B-10 1952/27. dob/5. fsz.)

¹⁵⁷ *Dózsa Gyalogos Lövész Tiszti Iskola 1955/1956. évi tematikája/1955. 11. 18.* (MNL XIX-B-10 1957/25. dob./41. fsz.)

A határőrtisztképzés Pécssett hihetetlenül rövid életű, mindössze egyetlen tanévnyi volt, ugyanis az 1956. évi nyári Kiskörös környéki zárógyakorlat után a „Dózsát” összevonták a tatai Rákosi Mátyás Páncélos Tiszti Iskolával.

A Dózsa György Lövész és Páncélos Tiszti Iskola (nomen est omen – V. G.) mint integrált tisztképző iskola Tatán működött tovább. Ebből fakadóan 1956 szeptemberében a határőr- és karhatalmi növendékek is áttelepültek a tatai tanintézetbe. Két évfolyamszázadba szervezve megkezdtek a tanévet, ami azonban mindössze néhány hét elmúltával félbeszakadt. Nagy Imre miniszterelnök – ÁVH feloszlását is bejelentő – 1956. október 28-i rádióbeszédét követően a tiszti iskola parancsnoka, Lázár Tivadar ezredes „további parancsig” szabadságolta, azaz hazaküldte lakóhelyükre a határőr és karhatalmi tiszti iskolásokat.

A határőrtisztképzés tárgyalt időszakához kapcsolódva, feltétlenül szólni kell a Moszkvában folytatott határőrtiszti továbbképzésről, a határőr tiszthelyettesképzésről, valamint a sorállományú újoncok kiképzéséről is.

3.14. A Moszkvában folytatott határőrtiszti továbbképzésről

A kor szelleméhez és elvárásaihoz hű evidenciával a Határőrség tisztikarának kiválasztott tagjait – hasonlóan a rendőr-, a honvéd- és az állambiztonsági tisztekhez – moszkvai továbbképző tanfolyamokra delegálták. Szalva János és Nógrádi György, a tiszti továbbképző tanfolyam két hallgatója (valószínűsíthetően a csoportparancsnok és a pártcsoportbizalmi – V. G.) „másolat” jelzéssel jelentést küldött 1955. június 1-jén Valencsák vezérőrnagy országos parancsnoknak a tanulmányi helyzetről.¹⁵⁸ Jelentették, hogy az egyéves tiszti továbbképző tanfolyam „első félidejét elvitte” az orosz nyelvi felkészítés. Az orosz nyelvtudás tekintetében nagy az elmaradás, ezért kérik legkevesebb három hónappal meghosszabbítani a tanfolyam időtartamát. Egyidejűleg megfogalmazták az alábbi javaslatokat. Már a kiutazást megelőzően – Budapesten – legkevesebb négy-öt hónapos nyelvtanfolyamon vegyenek részt a kiválasztottak. Jóval kedvezőbb megoldást jelentene az, ha – más országok határőrtisztjeihez hasonlóan – másfél éves továbbképzésre küldenék ki a magyar határőrtiszteket, ugyanis a fogadó iskolán erre is van lehetőség. A továbbképzőn kívül az iskolán működik az úgynevezett „magasabb parancsnoki tanfolyam” is, amelyre a magyar Határőrség ugyancsak küldhet felső vezetőket vagy felső vezetői beosztásokba tervezett tiszteket. E tanfolyamon azonban szigorú előfeltétel a megfelelő orosz nyelvtudás. Ugyancsak javasolták, hogy a Frunze és más akadémiákon folyó négy-öt év időtartamú képzésekre a Határőrség is delegáljon tiszteket, hasonlóan a Magyar Néphadsereg (MN) tisztjeihez. Befejezésül javaslatot tettek az egyik tanfolyamhallgató fenytéseinek (nem elírás: egyidejűleg valóban több fenytése volt az illetőnek – V. G.) eltörlésére: „Mivel tevékenyen elősegíti a fegyelem megszilárdulását, a kollektív szellem elmélyülését, s a tanévben jó példával elől jár, javasoljuk fenytéseit eltörlölni X. Y. őrnagynak”. (A személy természetesen konkrét, azonban úgy tartom helyesnek, hogy nem írom ide a nevét – V. G.) Ugyanezen jelentés „eredeti” példányát a jelentéstevő hallgatók megküldték Piros László altábornagy belügyminiszternek. (Kérem a szolgálati út kötött szabályait ismerő és betartó tisztelt Olvasót,

¹⁵⁸ SZALVA János – NÓGRÁDI György (1955): *Jelentés a moszkvai továbbképző tanfolyam hallgatóinak tanulmányi helyzetéről/1955. 06. 01.* (MNL XIX-B-10 1955/36. dob./10. fsz.)

hogy ennyi idő távlatából mindketten lépjünk át ezen a nyilvánvaló szabályszegésen – V. G.) Tény, hogy néhány nap elteltével, 1955. június 23-i keltezéssel, *Valencsák* vezérőrnagy országos parancsnok szűkszavú írásban jelentette¹⁵⁹ és egyben javasolta a belügyminiszternek a Szovjetunióban tanuló határőrtisztek egyéves tanfolyamának három hónappal történő meghosszabbítását, valamint kérte, hogy erről a moszkvai iskola parancsnokát hivatalosan értesítsék.

3.15. A Zrínyi Miklós Határőr Tiszthelyettes-képző Iskoláról, 1950–1956

Az ÁVH 1950 tavaszán saját tiszthelyettesi iskolát létesített Fótton, Határőr Tiszthelyettes-képző Iskola elnevezéssel, amely az 1955. évi névadással Zrínyi Miklós Határőr Tiszthelyettes-képző Iskola lett. Az iskolán – hangsúlyozom – a sor-tiszthelyettesi beosztásokra, így például őrs határügyi tiszthelyettes, kiképző tiszthelyettes, illetve a tartalék századnál szakaszparancsnok-helyettes beosztásokra kiválogatott, sorozott állományú határőröket készítettek fel. „Fót” nem a hivatásos, hanem a sor-tiszthelyetteseket képezte.¹⁶⁰ A végzetek tisztes, illetve a kiválóan végzetek őrmesteri rendfokozatot kaptak. A tiszthelyettes iskola első és egyetlen parancsnoka *Beszédes Antal* ezredes volt. Előzményként idetartozik, hogy a tiszthelyettes iskola jogelődje – az ugyancsak a Nádasy laktanyában 1947–1949 között működött, de 1950-ben Fótra áttelepített – Határőr Központi Tisztes Iskola volt, amelyet *Kozma Lajos* őrnagy parancsnokolt. Szintén itt kell feljegyezni, hogy a gazdasági szakemberek tekintetében állandósult hiány megszüntetése és az utánpótlásuk biztosítása érdekében az ÁVH Határőrség és Belső Karhatalom (ÁVH H és BKH) parancsnoka, *Piros* vezérőrnagy 1952 márciusában intézkedést¹⁶¹ adott ki „a Hadtáp Tiszthelyettesi Iskola (Bp. I. ker. Istvántelki út 52.) felállítására”, amelyben ugyancsak sorozott állományú határőröket készítettek fel a sor-tiszthelyettesi szakbeosztásokra. Az 1952. április 21. és július 26. közötti első tanfolyamok a következők voltak: őrsellátó (élelmező) ths. tanfolyam 40 hallgatóval; épületkezelő ths. tanfolyam 20 hallgatóval. A résztvevőket az országos és a kerületparancsnokságok állományából – paritásos alapon – kiválasztással és vezénlyéssel iskolázták be.

A Fótton folytatott határőr tiszthelyettes-képzésről, 1953. augusztus 10-én készített és *Beszédes* ezredes iskolaparancsnok által aláírt összegző jelentésben¹⁶² az alábbiak olvashatóak. Az iskola kettős feladata: egyrészt tiszthelyettesek kiképzése és nevelése, másrészt a Határőrség központi tartalékaként készenlét és részvétel a megerősítési és más feladatok végrehajtásában. A jelentés idején (1953) az iskolatörzsben, illetve a három lövész és egy géppuskás században, valamint az egyetlen aknavető szakaszban összesen: 27 tisztt, 15 tiszthelyettes, 108 sortisztes és sorhatárőr, valamint 11 polgári alkalmazott teljesített szolgálatot, illetve dolgozott; az aktuális hallgatói létszám 421 volt.

¹⁵⁹ VALENCSÁK János vörgey., opk. (1955): *Jelentés és javaslat a belügyminiszternek, a moszkvai továbbképző tanfolyam meghosszabbítására/1955. 06. 23.* (MNL XIX-B-10 1955/36. dob./33. fsz.)

¹⁶⁰ Soós 2014.

¹⁶¹ ÁVH H és BKH pk. (1952): *Int. Hadtáp Tiszthelyettesi Iskola felállítására/1952.* (MNL XIX-B-10 1952/27. dob./9. fsz.)

¹⁶² BESZÉDES Antal ezds., pk. (1953): *Jelentés a Zrínyi Miklós Határőr Tiszthelyettes Iskolát folytatott határőr tiszthelyettes-képzésről/1953. 08. 10.* (MNL XIX-B-10 1954/37. dob./3. fsz.)

Ugyancsak *Beszédes* ezredes aláírásával, a *Zrínyi Miklós Határőr Tiszthelyettes Iskola története* címmel 1957. november 5-én megjelent az iskola csapattörténelmi albuma,¹⁶³ a mindössze hét (7) évet megélt intézmény hiteles krónikája. Az anonim szerzők az első részben az őszinte tisztelet hangján röviden bemutatják Fót községet, majd a második részben összegezték az iskola történetét. Az iskola megalakításához 1950. augusztus elején összevonták az országból a kiképzésben kiemelkedő tiszteket és tiszthelyetteseket a Határőrség Parancsnokságára. Tájékoztatták őket az intézmény rendeltetéséről és tervezett működéséről, valamint személy szerint a nekik szánt szerepről és feladatokról. Az ily módon összeállított kiképzői keretet többnapos módszertani felkészítésben részesítették, majd augusztus 10-én kiszállították Fótra.

„I. tanfolyam – 1950/51” összegzése. Augusztus 18–20-án bevonultak az első hallgatók, és 22-én megkezdték a kiképzésüket. A közel 500 főt három lövész- és egy géppuskás századba, valamint egy lovasszakaszba szervezték. (Ez utóbbi alegység a későbbiekben soha nem ismétlődik meg – V. G.) A mindössze 10 napig tartó egyesharcos kiképzést követően az iskola parancsot kapott, hogy a Határőr Tiszti Iskolával együtt mint önálló határőrszázalój vegyen részt szeptember első felében az MN szokásos őszi hadgyakorlatán. Az iskola tanárai és hallgatói Kiskunhalas térségében eredményesen teljesítették a gyakorlati feladatokat, majd Fótra visszaérkezve szeptember 23-ától tovább folytatták a kurzust, de már a rajkiképzéssel. Kettős ünnepet szerveztek 1952. február 1-jén: csapatzászlót kapott az intézmény, illetve a tanfolyam lezárásával kibocsátottak 152 szakaszvezetőt, 249 tizedest, 88 őrzetetőt, összesen: 489 tisztest.

II. tanfolyam – 1951. Az első és második tanfolyam között, február 7-étől 17-éig a kiképző keret teljes tiszti és tiszthelyettesi állománya a végrehajtó szolgálatot ellátó határőrizeti alegységeknél teljesített csapatgyakorlatot, a tapasztalatok gyűjtése és frissítése céljából. Az iskola kellő „logisztikai” előkészítését és a kiképzőkeret módszertani felkészítését követően, március 5–7. között bevonult a második tanfolyam 461 hallgatója. A végzettek október 10–12-én záróvizsgáztak. Kibocsátottak 21 őrmestert, 35 szakaszvezetőt, 366 tizedest és négy őrzetetőt, összesen: 426 főt.

I. újonckiképző tanfolyam – 1951/1952. Alaprendeltetése mellett az iskola újonckiképzést hajtott végre az ÁVH parancsnokának 1951/89. sz. parancsa alapján. November 2–12. között bevonult 508 újonc; esküt tettek december 21-én; 1952. február 20-án megtörtént a vizsgáztatásuk és az elosztásuk. Közülük 483 fő eredményesen vizsgázott, ellenben 25 főt pótkiképzésre utaltak a Szerencsi Kiképző Pontra.

III. tanfolyam – 1952. Március 5–6-án bevonult, majd az október 28-i záróünnepélyen kibocsátották a harmadik tiszthelyettes-képző tanfolyam állományát. A végzettek (416 fő) rendfokozati besorolása: 41 őrmester, 116 szakaszvezető, 252 tizedes, hét őrzetető. Az új sor-tiszthelyettesek és tisztetek ez évben is döntően a határőr őrsőkön kiképző-, illetve határügyi tiszthelyettes, valamint szolgálatvezetői, sőt néhányan őrsparancsnok politikai helyettesi beosztásokba kerültek.

IV. Rövidített tanfolyam – 1952/1953. E rövidített, három hónapos tanfolyam résztvevői a tiszthelyettesi beosztásokban szolgálatot teljesítő olyan határőrök voltak, akik nem rendelkeztek tiszthelyettes iskolai végzettséggel. A tanfolyamot 332 fő kezdte meg

¹⁶³ BESZÉDES Antal ezds., pk. (1957): *Zrínyi Miklós Határőr Tiszthelyettes Iskola csapattörténelmi albuma/1957. II. 05.* (MNL XIX-B-10 1961/24. dob.)

november 15-én, majd 1953. február 15-én végzett: négy őrmester, 87 szakaszvezető, 191 tizedes és három őrzető, összesen: 285 fő. (A lemorzsolódás mértéke [47 fő, 14%] ez esetben szokatlanul magasnak minősíthető, különösen annak tükrében, hogy gondosan kiválogatott és konkrét beosztásokat betöltő, immár gyakorlati tapasztalatokkal rendelkező hallgatók távoztak az iskoláról – V. G.)

V. tanfolyam – 1953. A kurzust 1953. február végén kezdték meg. Szeptemberben a hallgatók kéthetes határkihelyezésen vettek részt. Ugyancsak szeptemberben a *Tiszai* őrmester és *Horváth* őrmester hallgatói páros kidolgozta a gyakorlati tevékenységet elősegítő, *Támpontok a tiszthelyettesek munkájához* című brosúrát, amit az országos parancsnokság módszertani segédletként elfogadott és kiadott. Akkori mértékkel mérve jelentős elismerésben (egy-egy rádió, valamint 300-300 Ft pénzjutalom, továbbá 10-10 nap jutalomszabadság) részesült a két hallgató. A záróünnepséget 1953. október 24-én tartották, amelyen tradicionálisan megjelent *Piros* vezérőrnagy, valamint ünnepi beszédet mondott a Határőrség új parancsnoka, *Valencsák* ezredes. A tanfolyamok történetében egyetlen alkalommal, kiemelkedő tanulmányi előmenetele és fegyelmezett magatartása elismeréséül négy végzett hallgató (*Begezi Alfonz, Békés József, Papp György és Sándor János*) alhadnagyi, azaz tiszti rendfokozatba lépett elő, és őrsparancsnok politikai helyettesként kezdte meg szolgálatát.

II. újonckiképzés – 1953/1954. Az 1953. novembertől 1954. februárig levezetett három hónapos újonckiképzésen öt újoncszázadba szervezték a határőröket. Az 1951/1952. évben végrehajtott előző kurzushoz viszonyítva erősen motiváló hatást fejtett ki, hogy annak befejeztével az újoncok 4%-a az intézményben maradhatott mint tiszthelyettes iskolai hallgató.

VI. tanfolyam – 1954. A kiképzés márciusban megkezdődött, majd szüneteltették a díszszemlére felkészülés és az április 4-i díszszemlén való részvétel miatt. Április második felétől terv szerint folytatták az oktatást, ellenben július 14-étől 22-éig az iskola állományát árvízi védekezésre vezényelték. A Szigetközben részt vettek a veszélyeztetett lakosság kitelepítésében, a települések kiürítésében és a hátrahagyott anyagi javak őrzésében. A tisztképzéshez hasonlóan a tiszthelyettesek képzésében is intenzív gyakorlati felkészítést folytattak. Az előző évben kipróbált képzési formaként részükre is kihelyezett gyakorlatot szerveztek szeptember 10–25. között.¹⁶⁴ A 2. Határőrkerület kijelölt őrszere egy-egy hallgatói rajt vezényeltek; a hallgatókat járőrtársként lehetett alkalmazni; legalább egy alkalommal őrszügyeleti szolgálatba is beosztották őket; kiképzőként közvetlenül részt vettek a sorállományú határőrök kiképzésében. Az iskoláról vezényelt kísérőtisztek és tiszthelyettesek ellenőrző járőrszolgálatban vettek részt, valamint a hallgatók által vezetett foglalkozásokat ellenőrizték. Az őrsparancsnokok a hallgatókról egyenként minősítést készítettek, majd azokat kerületenként összesítve megküldték az iskola parancsnokának, aki a gyakorlat egészéről átfogó jelentést készített *Valencsák* vezérőrnagynak. Október 24–28. között záróvizsgáztatták, majd a november 3-i ünnepségen kibocsátották a végzeteket: 46 őrmestert, 238 szakaszvezetőt, 142 tizedest, összesen: 426 sor-tiszthelyestest és tisztest.

VII. tanfolyam – 1955. A végrehajtott szolgálatból kiválasztott hallgatók bevonultatása 1954. december 25–27-én történt. (Karácsony ünnepe természetesen semmit nem számított – V. G.) A kiképzést 1955. január első napjaiban kezdték meg. A hallgatók és a kiképzőtisztek, tiszthelyettesek nyáron egy hónapig tartó határkihelyezésen vettek részt az osztrák

¹⁶⁴ BESZÉDES Antal ezds., pk. (1954): *Jelentés a Zrínyi Miklós Hőr. Tsh. Iskola kihelyezett gyakorlatáról/1954. 09. 10-25.* (MNL XIX-B-10 1954/38. d/107. fsz.)

határszakaszon. Augusztus 27-én névadó ünnepséget tartottak; a belügyminiszter, valamint az ÁVH H és BKH parancsnokának jelenlétében az iskola felvehette a nagy hadvezér és költő nevét, és attól kezdve a Zrínyi Miklós Határőr Tiszthelyettes Iskola elnevezést viselte. Az október végén tartott kibocsátó ünnepségen 30 őrmester, 377 szakaszvezető és 110 tizedes, összesen: 517 sor-tiszthelyettes és tisztas vehette át a bizonyítványát.

VIII. tanfolyam – 1956. A kiképzést január 2-án kezdték meg, 462 fővel. Azt azonban márciusban félbe kellett szakítani a Duna jeges áradása miatt. Az iskoláról 200 fő hallgatói és kiképzői állományt vezényeltek árvízi védekezésre Dunavarsány és Taksony térségébe. Június 27–28-án embert próbáló, 120 km-es menetgyakorlattal egybekötött razziagyakorlatot tartottak. Szeptemberben a szokásossá vált határkihelyezésen vettek részt. Az országos parancsnok által kiküldött vizsgáztató bizottság az 1956. október 15–20. között levezetett záróvizsgákon a következő eredményeket állapította meg.¹⁶⁵ Vizsgázott: 412 fő; kiváló: 61 fő; jó és megfelelő: 351 fő. Az állomány összesített értékelése: kiváló értékelést kapott hat kiképzési ág (politikai, határszolgálatos, harcászati, lövészeti, valamint az alaki kiképzés, továbbá a szolgálati szabályzat ismeretek); „jó” lett a testnevelési kiképzés. A jegyzőkönyvet aláírták: *Beszédes* ezredes iskolaparancsnok; *Porszegi Ferenc* főhadnagy, az iskolaparancsnok politikai helyettese; *Nógrádi György* alezredes, a VIB elnöke; *Szabó Gusztáv* alezredes, a VIB elnök politikai helyettese (a majdani országos parancsnok – V. G.). Az avatási és kibocsátó ünnepséget október 21-én tartották, majd a 412 új tisztas (61 szakaszvezető, 347 tizedes és négy őrzető) több napos szabadságra távozott.

IX. tanfolyam – 1957. Az 1957-es év többszörösen is rendhagyó volt. Egyrészt az iskola teljes kiképző kerete március 3-ától április 5-éig a nyugati viszonylatú határőrkerületekhez kihelyezve – az MN-től átvett – 360 sortisztas határőrizeti szakmai átképzését végezte. Másrészt az elmaradt 1956 őszi bevonulás helyett 1957. április 18–19-én történt az újoncok bevonultatása. A jelzett IX. tanfolyam valójában az iskola történetében a harmadik újonckiképzés volt, amely május 6-án kezdődött meg; az újoncok eskütétele június 16-án történt, majd a kiképzést július 26–27-én fejezték be.

X. tanfolyam – 1957. Az 1957. év rendhagyó jellegét erősítette az augusztus 5-én megkezdett tisztas iskolai képzés is, amelyet augusztus 9-én megszemlélt *Gyurkó Lajos* vezérőrnagy, a Határőrség új parancsnoka is. A 440 résztvevőt két lövész- és egy géppuskás századba szervezték. A vizsgáztatás október 24–25-én, a záróünnepély október 26-án történt, és 421 őrzetőt bocsátott ki az intézmény.

A megszüntetett Zrínyi Miklós Határőr Tiszthelyettes Iskola búcsúünnepségét október 29-én tartották, majd november 5-én – ugyancsak ünnepélyes keretek között – az iskola objektumát átadták a létrejövő Fóti Gyermekvárosnak. Az iskola a hétvényi működése során nyolc tiszthelyettesi tanfolyamot, egy tisztas iskolai képzést, valamint három újonckiképzést tartott, így összesen 12 kurzust vezetett le.

¹⁶⁵ Vizsgáztató Bizottság (1956): *Jelentés a Zrínyi Miklós Határőr Tiszthelyettes Hőr. Ths. Iskola VIII. tanfolyam záróvizsga-eredményeiről/1956.10.15–20.* (MNL XIX-B-10 1956/19. dob./17. fsz.)

6. táblázat

A Zrínyi Miklós Határőr Tiszthelyettes Iskola kurzusai – 1950–1956

Tiszthelyettesképzőként/fő	Tisztos iskolaként/fő	Újonckiképzőpontként/ fő
I. tanfolyam – 1950/1951/489	X. tanfolyam/421	I. újonckiképző kurzus/508
II. tanf. – 1951/426	–	II. újonckiképző kurzus/n. a.
III. tanf. – 1952/416	–	IX. újonckiképző kurzus/n. a.
IV. röv. tanf. – 1952/1953/258	–	–
V. tanf. – 1953/n. a.	–	–
VI. tanf. – 1954/426	–	–
VII. tanf. – 1955/517	–	–
VIII. tanf. – 1956/412	–	–
Összesen: 2971	421	508

Forrás: a szerző saját szerkesztése

Megjegyzések: az V. tiszthelyettesi tanfolyam létszámát a hét ismert tanfolyam átlagos létszámaként ($2971 \div 7 =$) 424 fővel számítva, valamint feltételezve, hogy a II. és a IX. újonckiképzés során teljes kapacitással (500-500 fővel) működött az intézmény, összegzésként valószínűsíthetők az alábbi adatok. A Zrínyi Miklós Határőr Tiszthelyettes Iskola hét év alatt kibocsátott: a tiszthelyettes-képző tanfolyamokon ($2971 + 424 =$) 3395 főt; valamint tisztos iskolaként 421 főt; továbbá újonckiképzőpontként 1508 főt, azaz összesen: 5324 sor-tiszthelyestest, tisztost és rendfokozat nélküli határőrt.

3.16. A sorállományú határőrök kiképzéséről

A tisztképzés kutatása és rendszerezése során – amint a kutatás során eddig is, úgy a továbbiakban is – méltánytalan és helytelen lenne elhallgatni a sorállományú határőrök kiképzésével összefüggő alapismereteket. Ugyanis a határőrtisztképzés menetében minden időszakban és képzési formában kimeneti cél és követelmény volt a kiképzői felkészítés is, mert a határőrizet fő terhére viselő határőrök tízezreit alapos és megbízható felkészültséggel kellett felvértetni. A kiképzés letéteményesei elsősorban a tisztok, másodsorban a tiszthelyettesek voltak. A sorkatonák kiképzése és továbbképzése a bevonulástól a leszerelésig tartó permanens folyamat volt. A kiképzési bázisok kiképző zászlóaljainál és századainál újonc-, szak- és tisztosképzésben részesítették a bevonult sorköteleseket, majd az alegységeknél – a szolgálati feladatok teljesítése mellett – továbbra is szisztematikusan képezték őket, napról napra és ciklusról ciklusra. A tisztok felelősségét tovább növelte, hogy a kiképzést végző tiszthelyettesek kiképzőmódszertani felkészítését is ők végezték. A feladat nagyságrendjét jól érzékeltetik az 1956. novemberi bevonulás adatai. A BM Határőrség törzsfőnöke, *Tomai József* őrnagy által jegyzett adattáblázat *Szalva* ezredes országos parancsnok hagyta jóvá. (A kép teljességéhez korrektil el kell ismerni, hogy azokban az években – a határőrségi kapacitáskorlátok miatt – az újoncok kiképzéséhez honvédségi kiképzési bázisokat [Szabadszállás, Nyíregyháza, Pétervására] is igénybe kellett venni – V. G.) Kiképzési helyek és létszámok: Sopronban 1069; Nagykanizsán 697; Nagyatádon 715; Szabadszálláson 1643; Orosházán 614; Nyírbátorban 579; Nyíregyházán 1438; Pétervásarán 1162; Szerencsen 510; összesen: 8427 újonc.

3.17. Összegzés

A második világháborút követően egyidejűleg két szervezet tett eleget a határőrizeti, illetve határrendészeti rendeltetésnek: a vezető szerepet betöltő Honvéd Határőrség a határőrizetért és a határvédelemért felelt; a Magyar Állami Határrendőrség a határforgalom-ellenőrzést végezte.

A Honvéd Határőrség (1945–1949) a szolgálati tevékenységéhez és működéséhez szükséges határvasdász állományt a honvédelegénységéből, illetve a határvármegyék lakosságából önkéntes toborzással vagy kötelező sorozással alakította meg. A tiszti és altiszti állományt pedig központilag átcsoportosították a Honvédségtől a Honvéd Határőrséghez.

Kezdetben a honvédkerületi parancsnokságok tisztjei önállóan és helyben oldották meg a honvédek szakmai átképzését, illetve a „civil” újoncok kiképzését. Fokozatosan centralizálva építették fel az összevont képzési rendszer vertikumát, vagyis az egyhetes szakkiképzést, a nyolchetes tiszteskiképzést, a három-négy hetes őrs- és századnevelő, valamint az öthetes nyomozótanfolyamokat. Az őrsparancsnoki tanfolyamokat Budapesten, a Vorosilov laktanyában, a nevelőtiszti tanfolyamokat a Ludovika Akadémián tartották.

Határőrizeti és határvédelmi vonatkozásban egyaránt jelentős szakmai fejlődést eredményezett, hogy a Honvéd Kossuth Akadémián felavatott honvéd határvasdász tiszteket helyeztek a Honvéd Határőrség állományába (1948–1949-ben). Ma is figyelmet érdemel, hogy az oktatói karba kiválasztott tiszteket próbaszolgálatra vezényelték az akadémiára, s a próbaszolgálat alapján a tisztet vagy kinevezték oktatónak, vagy visszairányították a csapathoz. Ugyancsak elgondolkodtató a tisztképzés két ágra és szintekre bontása. Egyik ágon az önként jelentkező civilek és sorkatonák az akadémia hároméves tagozatán tanulhattak. A másik ágon, a tisztképzésben egyéves tagozatot biztosítottak a gyakorlati életből felvett tiszthelyettesek részére, ami logikus döntés és helyes, célravezető képzési forma volt.

A pozitív trenddel ellentétesen – a fokozódó tisztigény kielégítése céljából – 1948 őszétől a hároméves képzési időt egy évre csökkentették, és rövidített idejű kiképzésben részesítették a növendékeket. (Megjegyzem, ez a mindig kéznél lévő, „egyedüli üdvözlítő” megoldás azóta is szinte valamennyi képzési rendszerben újból és újból, visszatérően megismétlődik – V. G.) Ennek következtében a harmadik és egyben utolsó tisztavatás 1949 nyarán történt a „Kossuthon” és a Honvéd Hadbiztosi Akadémián.

A Magyar Állami Határrendőrség (1945–1949) elvitathatatlan rendészeti szervként tett eleget határrendészeti rendeltetésének és teljesítette határrendészeti feladatait, kiemelten a határforgalom-ellenőrzést. Kezdetben a határrendészeti kapitányságok és őrsök önmaguk végezték az átvett állomány szakmai átképzését, valamint a külső felvételis újoncok alap- és szakkiképzését, továbbá a teljes állomány továbbképzését. A későbbiekben azonban központilag szervezték és folytatták az altisztek és tisztek továbbképzését. A belügyminiszter által 1945-ben létrehozott Országos Szaktanulmányi Felügyelőség központosította a Magyar Államrendőrség állományának kiképzését, a képzés minőségének egyöntetűségét. Ezzel együtt azonban a Magyar Állami Határrendőrség tiszti és tiszthelyettesi állományát – a saját határrendőrségi tanintézetek hiányában – a honvéd határvasdászok tanintézeteiben, illetve a belügyi (államrendőrségi és államvédelmi) szervek kiképzési rendszereihez illesztve képezték. Így a Rendőrákadémián 1948-ban és 1949-ben az „egyéves tiszti iskolai” képzésben is, amelyre szigorú felvételi előfeltételek és komplex alkalmassági vizsgálatok alapján kerülhettek be a növendékjelöltek. Tény, hogy az iskolarendszerű képzés és a tanfolyamok

segítségével a Határrendőrség személyi állománya kiemelkedően magas képzettségűvé vált, ami jelentősen hozzájárult a testület elismertségéhez, morális és egzisztenciális megbecsüléséhez. Ma is figyelmet felkeltő és vitára érdemes lehet az a személyzeti megoldás, amely szerint a RAK hivatásos állományú tanárainak egy része „főfoglalkozású” oktatóként, illetve másik része az eredeti rendőri szolgálati beosztás érintetlenül hagyásával, „részfoglalkozású” oktatóként teljesítette a feladatait.

Merész kezdeményezésnek minősíthető, hogy a megszüntetett RAK-ot követően, éppen a RAK keretében addig működtetett törzstiszti tanfolyam továbbfejlesztésével 1949-ben Rendőrtörzstiszti Főiskolát hoztak létre a törzstisztek képzése és továbbképzése céljából. Az viszont egyáltalán nem meglepő, hogy a kilenc hónapos képzési idejű főiskolát mindössze hat hónap elmúltával megszüntették, és az egyetlen, rövidített kurzuson végzett hallgatókat kibocsátották. Az 1949. évi útkeresés újabb állomásainak minősíthető a Rendőrségi Nevelő Tiszti Tanfolyam, valamint az Államvédelmi Tiszti Tanosztályon levezetett néhány határrendészeti és őrsparancsnoki tanfolyam, amelyek ugyancsak rövid életűnek bizonyultak, és nem gyakoroltak számottevő hatást sem a rendőr-, sem a határrendészeti tisztképzésre.

Az 1950–1956 közötti időszakban a határőrizet determináns szervezete a Minisztertanácshoz tartozó ÁVH Határőrség (1950–1953), majd a BM Határőrség (1953–1956) volt. A határőrtisztképzést egyrészt az ÁVH saját tisztképző tanintézeteiben (1950–1955 között), másrészt a katonai tanintézetekben (1950–1956) folytatták.

Az ÁVH Vorosilov Határőr és Belső Karhatalmi Tiszti Iskola (1950–1953), majd a BM Határőrség és Belső Karhatalom Tiszti Iskola (1953–1955) a kor ideológiai és politikai elvárásainak megfelelően készítette fel a tisztjelölteket. Az eszmei elkötelezettség és a politikai megbízhatóság a felvétel legfőbb előfeltételei voltak. A képzés időtartama – mindig a belépő új kurzus számára – évről évre hosszabbá vált. A szakmai felkészítés prioritása erős volt, tartalma logikus hierarchiában épült fel. A képzés kiemelkedően gyakorlatias volt. Magas szinten oktatták a kiképzés módszertanát, mert felismerték, hogy avatás után a tisztek válnak az állomány kiképzőivé. Teljesítményük és eredményeik alapján a tisztavatáskor három fokozatba sorolták, és azoknak megfelelően léptették elő a végzeteket.

A saját tanintézetek mellett a katonai tanintézetekben 1950–1955 között folytatott határőrtisztképzés számunkra annyiban fontos, amennyiben a honvédség politikai és fegyvernemi tiszti iskoláin ezekben az években is képeztek határőrtiszteket, de természetesen a Határőrség igényeinek megfelelő szakokon és differenciált létszámban. A fegyvernemi tiszti iskolák sorában – miután a BM Határőrség és Belső Karhatalom Tiszti Iskolát 1955 nyarán felszámolták – meghatározóvá vált a pécsi Dózsa Gyalogos Lövész Tiszti Iskolán végzett határőr és karhatalmi tisztképzés az 1955/1956. tanévben, majd az 1956/1957. tanévben a jogutód (összevont) tatai Dózsa György Lövész és Páncélos Tiszti Iskolán folytatott tisztképzés. Érthetetlen és értelmetlen volt, hogy a határőrizeti (és a karhatalmi) szakki-képzést mindkét tiszti iskolán minimálisra csökkentették, a növendékek csaknem teljesen harcászati kiképzésben részesültek. A Tatán megkezdett tanév októberben félbeszakadt, illetve a határőr és karhatalmi tiszti iskolások számára egyúttal be is fejeződött Nagy Imre miniszterelnök 1956. október 28-i rádióbeszédét követően.

4. fejezet

Határőrizeti/határrendészeti tisztképzés, 1957–1988

4.1. A határőrizet/határrendészet főbb jellemzői, 1957–1988

Az 1956. évi forradalom és szabadságharc leverését követő hetekben-hónapokban tízezrek menekültek külföldre, főként Ausztrián és Jugoszlávián keresztül. A menekültáradat megakadályozása érdekében a Kormány 1957 februárjában a jugoszláv viszonylatban visszaállította a határővezetet, majd az osztrák viszonylatban – fenntartva a korábban is működtetett határővezetet – 1957 márciusában elrendelte a határ teljes körű műszaki lezárását, beleértve az aknamezők újratelepítését is.

A BM Államvédelmi Hatóság 1956. október 28-i megszüntetését követően a Határőrség 1956. november 3-ától a Fegyveres Erők Minisztériuma alárendeltségébe került. Négy hónap elmúltával, 1957. március 1-jétől a Belügyminisztérium alárendeltségében tevékenykedett – az újjászervezést és az új elnevezést elrendelő 19/1957. sz. belügyminiszteri parancsnak megfelelően – a BM Határőrség. A BM Határőrség Parancsnoksága titulust 1957. június 1-jén BM Határőrség Országos Parancsnokságra módosították. A BM Határőrség (a továbbiakban: Határőrség) szervezetében 1958. december 31-én 11 határőrkerület, három zászlóalj, 189 őrs, 25 forgalomellenőrző pont, a kutyakiképző iskola és a lovasiskola tevékenykedett.¹⁶⁶ Időrendben ide illesztendő a 29/1958. BM parancs, amellyel a belügyminiszter „Kiváló Határőr” jelvényt rendszeresített a politikai, a katonai és a határőrizeti kiképzésben, valamint a szolgálatellátás terén, továbbá a közösségi munkában tanúsított kiemelkedő teljesítmények és magatartás elismeréséül.

Összhangban a kül- és a belpolitikai helyzet fejlődésével, az 1960-as években fokozatosan csökkent a határőrizet totalitárius jellege, s egyre erősödtek határrendészeti jegyei. A feladatok között minőségi hangsúlyeltolódás jött létre, különösen 1964-től, a vízumrendszer korszerűsítése eredményeként rohamosan növekvő határforgalom-ellenőrzés javára.

Csupán három adat: 1953-ban 165 814 fő, majd 1956-ban 1 502 213 fő, 1967-ben pedig 12 321 303 fő lépte át az államhatárt, beutazóként, kiutazóként vagy átutazóként.¹⁶⁷

Az 1960-as években mindkét viszonylatban megszüntették a határővezeteket (a délit 1965-ben, a nyugatit 1969-ben), de a határsávi korlátozásokat továbbra is fenntartották.¹⁶⁸

¹⁶⁶ NAGY József (1999): A BM Határőrség helye, szerepe, szervezetének változásai a szocialista államhatalomban 1957-től az 1980-as évek végéig. (Előadás a ZMNE II. Határőrizeti Tudományos Konferencián, 1999. 10. 18.) *Határőrségi Tanulmányok*, 5. ksz. 58–72. + mell.

¹⁶⁷ NAGY György (1990): A határforgalom-ellenőrzés helyzete és perspektívái. *ZMKA Akadémiai Közlemények*, 169. sz. 139–159.

¹⁶⁸ *Belügyminiszter 1965. évi 0017. BM sz. parancsa a határővezetetről és a határsávokról* (BM Hór. Levéltár 1991.)

A kiemelkedő határforgalmi adatok mellett egyre kedvezőbbé váltak a határsértők elfogásának mutatói is, az évtized végére az eredményesség elérte a 80%-ot.

A nyugati határszakaszon 1971-ben befejezték az aknamező felszedését, de egyúttal kiépítették az elektromos jelzőrendszert. Az 1970-es évek legfőbb jellemzői közül feltétlenül említést érdemel a határőrizettel és a Határőrség jogállásával, feladat- és hatáskörével összefüggő, (nagyon) időszerű jogszabályok megszületése és hatálybalépése. Így különösen Az állam- és közbiztonságról szóló 1974. évi 17. sz. törvényerejű rendelet és a végrehajtására kiadott 40/1974. (XI. 1.) MT rendelet; Az MT r. végrehajtásának részletszabályait tartalmazó 1/1975. (IV. 2.) BM sz. rendelet; A BM munkájának önkéntes segítőiről szóló 26/1975. (X. 15.) MT rendelet, majd időrendben A honvédelemről szóló 1976. évi I. törvény, amelyet ugyancsak be kellett építeni a határőrtisztképzésbe.

Az 1980-as évek elejétől a megnövekedett határforgalom következtében tovább nőtt a határforgalom-ellenőrző pontok száma és a „FEP-es állomány” létszáma. Az ellenőrzés során egyre nagyobb hangsúlyt kapott a gyorsaság; jellemzővé vált az úgynevezett „szelektív és differenciált” határforgalom-ellenőrzés. Mindezek következtében a határőrtisztképzés belső szerkezetében és tartalmában fokozni kellett a határforgalmi szakmai felkészítést.

4.2. Határőrtisztképzés a belügyi és határőrségi képzési rendszerekben, 1957–1958

A BM-ben 1957-ben létrehozták a Személyzeti Főosztályt és annak keretében a BM Tanulmányi és Módszertani Osztályt, amely minisztériumi irányítást és felügyeletet gyakorolt a belügyi és a testületi, így a határőrségi képzés és továbbképzés felett is. A határőr (és karhatalmi) tisztjelöltek 1957-ben történt képzése ama fejezetek egyike, amelyek kevésbé ismertek. Kutatási adatok szerint¹⁶⁹ az 1956 őszen szabadságolt növendékeket a BM Határőrség parancsnoka 1957 első felében berendelte a BM Akadémiára, ahol tovább folyt a gyorsított képzésük, és mintegy húsz végzős avatásra is került.

A BM Határőrség 6. Kerület (Pécs) parancsnoka, *Jelenszky* ezredes az 1956/1957. ki-képzési év I. negyedévi jelentésében, *A tiszti kiképzés állapota* című fejezetben az alábbiakat összegezte: „Az 1956/57. kiképzési év első negyedévében a tiszti összevonás nem lett végrehajtva, részben felső parancsra, részben a közbejött események miatt.” (A bevezető sorok hűen visszatükrözik az 1956. évi forradalom és szabadságharcra kapcsolatos megítélések ellentmondásosságát, és a megfogalmazás óvatosságot. Ez a jelenség szinte minden országos és kerületparancsnoki dokumentumban tapasztalható az 1956/1957. harc kiképzési évtől – V. G.) A kerületparancsnok által meghatározott feladatok: a szolgálati alosztály által készített és az első összevonáshoz korábban kiadott anyagokat a tisztek ismételt tanulmányozzák át, és készüljenek fel a második összevonásra; a szolgálati alosztályvezető tervezze meg a kerületi törzstisztek részére a törzstechnikai foglalkozásokat, és pótolja be az elmaradt foglalkozásokat; a végrehajtásról június 1-jéig tegyen jelentést.

A forradalom és szabadságharcban tanúsított magatartása és tevékenysége megtorlásoként számos határőrtisztet elbocsátottak a testületből, illetve mások önként leszereltek a tisztkarból. A keletkezett tiszthiány pótlására a Honvédségtől és részben a Rendőrségtől

¹⁶⁹ SÖRÖS 1988, 30.

tiszteket csoportosítottak át a Határőrséghez, akik számára kezdetben néhány hetes, később hat hónapos kurzusokban határőrtiszti átképző tanfolyamot szerveztek.¹⁷⁰

Gyurkó vezérőrnagy országos parancsnok 1957. augusztus 23-án határszolgálatos tanfolyamot rendelt el. „Az októberi események után (sic!) a Határőrség állományába a MNK más fegyvernemeitől több tiszt lett áthelyezve, akik részére határszolgálatos szakkiképzést kell tartani.”¹⁷¹ Az intézkedés tartalma röviden. A szakkiképzés időtartama: négy hét, 1957. szeptember 11-étől október 6-áig. A tanfolyamot összevontan, a kijelölt kerületparancsnokságok állomáshelyén kell levezetni, az alábbiak szerint. Az 1. és 2. kerület tisztjei az 1. kerületnél; a 3. és 4. kerület tisztjei a 3.-nál; az 5. és 6. kerület tisztjei az 5.-nél; a 7., 8. és 9. kerület tisztjei a 7.-nél; a 10. és 11. kerület tisztjei a 10.-nél. A kiképzés eredményessége érdekében a 2., 4., 6., 8., 9. és 11. kerületparancsnok vezényeljen egy-egy jól képzett határszolgálatos tisztet a tanfolyam kiképző keretéhez. Ugyanezen célból az országos parancsnokság harc kiképzési osztálya ugyancsak vezényeljen egy-egy tisztet a kiképzőkhöz. A rendező kerületparancsnokok október 10-éig terjesszenek fel összefoglaló jelentést. A tanfolyam időnormái a következők: 22 kiképzési nap, napi nyolc-nyolc, összesen: 170 óra; politikai kiképzés 24, határszolgálatos kiképzés 120, lökiképzés 18, valamint a vizsgáztatás nyolc óra. Az intézkedést precíz mellékletek egészítették ki: naptári terv; óraelosztás kiképzési áganként; óraelosztás tárgykörönként; napirend.

A korábbi évek jellemzően decemberi dátumát megelőzve, már 1957. szeptember 14-én megjelent a következő, vagyis az 1957/58. kiképzési évre érvényes *Harc kiképzési utasítás a Határőrség parancsnokainak és törzseinek kiképzéséhez*. (Felterjesztette: *Bágyi* őrnagy harc kiképzési osztályvezető; jóváhagyta: *Gyurkó* vezérőrnagy országos parancsnok.) A parancsnoki továbbképzés rendszere az alábbiak szerint épült fel. Az országos parancsnokságon kilenc csoportba osztották be a tiszteket. Az éves kiképzés jellemzően 2 × 6 nap, 92 óra volt. Eltért a felderítő, valamint az elhárító (10 × 3 nap, 240 óra), továbbá a hadtáptiszti csoport időtartama (3 × 5 nap, 120 óra). A kerületeknél: kerületparancsnoki csoport (3 × 6 nap, 138 óra); felderítő csoport (10 × 3 nap, 240 óra), hadtáptiszti csoport (3 × 5 nap, 120 óra). Ezt követően az intézkedés rögzítette a híradó, műszaki, egészségügyi, állategészségügyi és más szaktiszti csoportokat, az eltérő gyakorisággal és időtartammal. Azonos követelményként határozták meg minden csoportban a politikai kiképzés egységes tematikáját és nyolcórás időtartamát.

Országos parancsnoksági fejléces, ellenben aláíró és címzett nélküli az 1957. október 25-én datált, *Javaslat a BM Határőrség tiszti állományának továbbképzésére, a tiszti utánpótlás biztosítására, valamint a tiszthelyettesek kiképzésére* címet viselő felterjesztés.¹⁷² (A tartalom és a nyelvezet alapján a forrás feltételezhetően a személyügyi szolgálat lehetett – V. G.) Bevezető megállapítása élesen kritikussal: „A tiszti állomány katonai és határszolgálatos felkészültsége alacsony színvonalú”. Ennek okait a szerző az alábbiak szerint csoportosította. A HM és a Szovjetunió különböző tiszti iskoláira évente mindössze körülbelül 50 fő került beiskolázásra. Ráadásul, a hallgatók egy része csak négy-öt év alatt fejezte be a tiszti iskolákat. Az elmúlt években a Határőrségnek saját tiszti iskolája nem volt.

¹⁷⁰ Soós 2014.

¹⁷¹ GYURKÓ Lajos vörgey., opk. (1957): *Int. határszolgálatos tanfolyamra/1957. 08. 23.* (MNL XIX-B-10 1957/25. dob./2. fsz.)

¹⁷² *Javaslat a BM Határőrség tiszti állományának továbbképzésére, a tiszti utánpótlás biztosítására, valamint a tiszthelyettesek kiképzésére/1957. 10. 25.* (MNL XIX-B-10 1957/25. dob./11. fsz.)

Végül, a tiszti állományban (főként a kérelemre, illetve fegyelmi okból) tapasztalt nagyarányú lemorzsolódás évi 50–60 főre tehető a közeljövőben is. A jelenlegi tiszti állománynak csak 20,5%-a végzett tiszti iskolát. A tiszti állomány újabb 25%-a csak hat hónapos vagy még rövidebb tisztképző tanfolyamot végzett. Másik 10%-a (mintegy 200 fő) semmiféle tiszti iskolát vagy tanfolyamot nem végzett. Az 1957-ben határőrségi állományba helyezett karhatalmi tiszték (körülbelül 300 fő) határőrizeti szakismeretekkel egyáltalán nem rendelkeztek. Mindezek szükségessé tették a problémahelyzet átfogó kezelését. A szerző sürgős teendőként fogalmazta meg, hogy (bár rövid időtartamban, de) tiszti továbbképző tanfolyamokat indítson az országos parancsnokság, évente két alkalommal, öt-öt hónap időtartamban, 50-50 hallgatóval. A tanfolyam törzsét és oktatói keretét „a megszűnő tiszthelyettesi iskola terhére” szervezzék.

Másik teendő: 1957 novemberétől kezdődően évente 50 fős növendéki keretet kell kérni az Egyesített Tiszti Iskolára (40 főt lövész-, hat főt hadtáp, négy főt híradó szakra.) Ezzel együtt a határőrnövendékek szakkiképzésére határőroktatói keret megszervezését és alkalmazását javasolta az előterjesztő. A növendéki keretbe a határőr sorállományúak közül kell kiválogatni a következő feltételeknek maradéktalanul megfelelő személyeket: politikai megbízhatóság; munkás vagy paraszt származás; KISZ-tagság; önkéntes jelentkezés; egészségügyi alkalmasság; legalább nyolc általános iskolai végzettség. Hasonló megfontolásokból a HM kétéves tiszthelyettes-képző iskolába évente 30 határőr beiskolázását javasolta. Annak okán, hogy ez a képzési lehetőség a tiszthelyettesi létszámigényt önmagában nem fogja tudni megoldani, ezért a Határőrségen belül felállítandó tiszti iskola keretében tiszthelyettes-képző tanfolyam megszervezését is javasolta, három hónapos kurzusokban, 30-30 fővel. Befejezőként biztató prognózist vázolt fel a szerző: „E javaslatok megvalósításával a Határőrség tiszti és tiszthelyettesi állománya hat év alatt kiképezhető.”

Az 1956. novemberi és azt megelőző újonckiképzési kapacitáshoz viszonyítva, jelentős fejlődés történt, ugyanis az 1957. október 31-i szervezeti felépítés biztosította az önerőből történő bevonultatást és kiképzést.

7. táblázat

A Határőrség kiképző egységei, aleggységei és kiképzési kapacitása – 1957. 10. 31.

Szervezeti egység	Kiképző ezred	Kiképző zászlóalj	Önálló kiképző század	Létszám
1. Győr	Sopron	2	–	979
2. Csorna	–	(Csorna számára is Sopron biztosította az újonckiképzést.)		–
3. Szombathely	–	Kőszeg	–	482
4. Zalaegerszeg	Lenti	3	1	2049
5. Nagykanizsa	–	(Nagykanizsa számára is Lenti biztosította az újonckiképzést.)		–
6. Pécs	–	Nagyatád	–	441
7. Kiskunhalas	–	Kiskunhalas	–	465
8. Orosháza	–	Orosháza	–	371
9. Nyírbátor	–	Nyírbátor	–	428
10. Miskolc	–	Szerencs	–	362
11. Balassagyarmat	–	Balassagyarmat	–	322

Szervezeti egység	Kiképző ezred	Kiképző zászlóalj	Önálló kiképző század	Létszám
Bp. Hír. Zászlóalj	–	Bp. Híradó Zászlóalj	–	501
Fóti Tts. Iskola	–	Fót	–	n. a.
Összesen:	2	14	1	6400

Megjegyzés: a Soproni Kiképző Ezredben két kiképző zászlóalj, illetve a Lenti Kiképző Ezredben három kiképző zászlóalj és egy önálló kiképző század működött. A többi szervezeti egységnél egy-egy önálló kiképző zászlóalj tevékenykedett.

Forrás: Az 1957/58. kik. évre vonatkozó opk-i int. 1957.

Az 1957/1958. kiképzési évre vonatkozó országos parancsnoki intézkedés alapján, 1957 novemberében egymás után megjelentek a kerületparancsnoki harc kiképzési parancsok, illetve intézkedések is.¹⁷³ Így például az 1. Kerület (Győr), *Feksz László* ezredes; a 2. Kerület (Csorna), *Szűcs György* őrnagy; a 3. Kerület (Szombathely), *Tomai József* alezredes; a 4. Kerület (Zalaegerszeg), *Bárány Imre* őrnagy; (az 5. kerületre n. a. – V. G.); a 6. Kerület (Pécs) távollévő parancsnoka helyett, *Lipusz Ferenc* őrnagy törzsparancsnok; a 7. Kerület (Kiskunhalas), *Nógrádi György* alezredes; a 8. Kerület (Orosháza), *Kucsara Mihály* alezredes; a 9. Kerület (Nyírbátor), *Papdi Illés* alezredes; a 10. Kerület (Miskolc), *Csernisov Károly* őrnagy; a 11. Kerület (Balassagyarmat), *Moravszky András* őrnagy aláírásával.

A Győri Kerület parancsnoka, *Feksz* ezredes az 1957. november 15-én megjelent 04. sz. kiképzési parancsában értékelte az 1956/1957. kiképzési évet, majd meghatározta az 1957/58. kiképzési év főfeladatait, így többek között az alábbiakat. Az állomány fegyelmi helyzetének javítása érdekében havi gyakorisággal alegységgyűléseket kell tartani. El kell érni, hogy minimálisra csökkenjen a fegyelemsértések száma. Az alegységparancsnokok „megfontolt szolgálatszervezéssel” biztosítsák, hogy minden határőr részt vegyen a kiképzési foglalkozásokon. A harc készség fokozása érdekében hetente egyszer riadógyakorlatokat kell végrehajtani. A tiszték részére tartandó politikai és a módszertani továbbképzésről távolmaradást csak kivételesen indokolt esetben és csak a kerületparancsnok engedélyezhet. A távollévők számára kötelező pótfoglalkozásokat kell tartani. A kiképzés ellenőrzését minden szinten meg kell szigorítani, és az ellenőrzési tapasztalatokat haladéktalanul rögzíteni kell a harc kiképzési nyilvántartásban. A Pécsi Kerület törzsparancsnoka, *Lipusz* őrnagy aláírásával 1957. november 20-án megjelent harc kiképzési intézkedésből egyértelművé vált, hogy az 1956/1957. kiképzési év a szokásosnál később kezdődött és hamarabb befejeződött, ugyanis 1957. január 1-jétől október 31-éig tartott. Az új kiképzési évet 1957. december 1-jén kellett megkezdeni. Előtte azonban, a tiszték részére hatnapos módszertani felkészítést kellett tartani, a kerület-parancsnokságon. Az alegységeknél kijelölt kiképzési napok a kedd, a szerda és a csütörtök. A heti kiképzési órák száma 10; négy óra politikai-, illetve hat óra katonai kiképzés. Foglalkozást elhagyni csak rendkívüli esetekben (megerősített szolgálat vagy razzia esetén) lehetséges, de az így elmaradt foglalkozásokat pótolni kellett. A tisztetek módszertani felkészítését a következő foglalkozásokra, egy hét előrelátással kellett tervezni. Az előírt módszertan: bemutatás rövid magyarázattal és gyakorlás. Szigorúan megtiltotta a gyakorlati foglalkozások tanteremben való levezetését, valamint, hogy az éjjeli

¹⁷³ *Az 1957/58. kiképzési évre vonatkozó kerületparancsnoki harc kiképzési parancsok, illetve intézkedések.* (MNL XIX-B-10 1957/25. dob./24; 25; 26; 23; 27; 28; 29; 30. fsz.)

foglalkozásokat a késő délutáni órákban vagy az esti szürkületben vezessék le. (Ezek az elemek korábban is és más kerületeknél is felszínre jöttek; azonban újra és újra, ismételten vissza kellett térni ezekre, mert a kényelmesség nagy csáberővel bírt, és nagyon könnyedén cél- és érzékenységi alakulhatott ki a lusta, fegyelmezetlenségre hajlamos kiképzendők és egy-egy lusta, fegyelmezetlenségre hajlamos kiképző között – V. G.)

A nyírbátori kerületparancsnok, *Papdi* alezredes ugyancsak 1957. november 25-én adta ki a harckiképzési parancsát. Heti 12 órában, hat óra politikai és hat óra katonai kiképzést írt elő. Újszerű csoportosítást alakított ki; hétfőn, szerdán és pénteken politikai foglalkozásokat, kedden és csütörtökön katonai kiképzést kellett tartani; a tiszteseket szombatonként készítették fel a következő heti foglalkozások vezetésére.

A balassagyarmati kerületparancsnok, *Moravszky* őrnagy és törzsfőnöke, *Vági Lajos* alezredes együttes aláírásával 1957. november 25-én jelent meg a kerületparancsnok 01. sz. harckiképzési parancsa az 1957/1958. kiképzési évre. Előírta, hogy a tisztek a később kiadandó egyéni tanulási terv szerint folyamatosan készüljenek, majd a kerület kiképzési csoportja negyedévente, vizsgáztatással ellenőrizze a tisztek felkészültségét.

Csernisov őrnagy, a Miskolci Kerület parancsnoka 1957. november 26-án adta ki az 1957/58. kiképzési évre érvényes harckiképzési parancsot, amelyre jól kitapinthatóan rányomta bélyegét, hogy az 1956/1957. kiképzési év őszi szemle végső minősítése „nem megfelelő” lett. Nem véletlen, hogy előírta: 1957. december 31-éig minden alegységparancsnokot ő maga személyesen vizsgáztat a belügyi, a határőrségi és a kerületparancsnoki harckiképzési parancsok, utasítások ismeretéből. A határszolgálatos kiképzést az őrsparancsnokok személyesen tartásák; a harckiképzési nyilvántartást személyesen vezessék és minden hónap negyedikéig terjesszék fel ellenőrzésre a kiképzési alosztályra.

Ugyancsak 1957. november 26-án jelent meg *Szűcs* őrnagy csornai kerületparancsnok 05. sz. harckiképzési intézkedése. Kiemelendők a következő gondolatok: „Az alegységparancsnokok fordítsanak fokozott figyelmet a tisztesek módszertani felkészítésére, a foglalkozás-vezetésük ellenőrzésére és segítésére, valamint a gyenge harcosokkal való egyénenkénti foglalkozásra!”

Tomai alezredes, a Szombathelyi Kerület parancsnoka az 1957. november 29-én kiadott 01. sz. harckiképzési parancsában feladatul szabta, hogy 1957. december 10-éig valamennyi tisztet le kell vizsgáztatni a kiképzési alapidokumentumokból. Minden őrsparancsnok december 5-éig hozassa rendbe vagy készíttessen új gyakorló nyomólapot az őrsön, majd annak alkalmazásával gyakoroltassa és értékelje a járőrszolgálatból bevonult valamennyi járőrt. Minden kiképzési foglalkozást erőteljesen gyakorlati foglalkozásként kell levezetni, és azok menetében életszerűen felkészített jelzőket kell alkalmazni.

A Kiskunhalasi Kerület parancsnoka, *Nógrádi* alezredes 1957. december 12-én adta ki a 01. sz. harckiképzési intézkedését. Ő is érelyes, határozott a feladatszabásban. Minden tisztet le kell vizsgáztatni 1958. február 15-éig, a kiadott *Szabályzat-tanulási terv* teljes anyagából. Az alegységeknél minden foglalkozást az előírt felszereléssel kell végrehajtani, semmilyen könnyítést nem engedélyez. A fegyelmi helyzet szilárdítása érdekében minden alegységparancsnok rendszeresen ellenőrizze a kimaradáson lévő határőreinek a viselkedését a szórakozóhelyeken. Ha rendkívüli esemény történik, és a kivizsgálás során megállapítást nyer, hogy az adott alegységparancsnok elmulasztotta az előírt ellenőrzéseket, akkor az alegységparancsnokot is személyesen és szigorúan felelősségre fogja vonni.

4.3. A Határőr Tiszti Továbbképző és Hivatásos Tiszthelyettes-képző Iskolán folytatott képzés, 1958–1959

Az 1957. évi bő egyéves „fehérfolt” után tény, hogy 1958. február 10-én ismét önálló határőrségi tanintézetet hoztak létre: a Határőr Tiszti Továbbképző és Hivatásos Tiszthelyettes-képző Iskola rendeltetése a határőrtiszti és tiszthelyettesi állomány utánpótlása lett. *Bágyi* őrnagy harckiképzési osztályvezető felterjesztésére és *Gyurkó* vezérőrnagy országos parancsnok 1958. március 7-i jóváhagyásával kiadták a *BM Határőrség öthónapos tiszti tanfolyam tematikája* című dokumentumot.¹⁷⁴ A tematika pontos programot és részletes, alapos módszertani útmutatót tartalmazott. A tisztképző tanfolyam képzési célja: az őrs- és alegységparancsnokok kibocsátása; időtartama: 1958. május 19. – október 14.; 127 kiképzési nap; 762 óra. Tantárgyak (és óraszámok): politikai kiképzés (126); határszolgálat (234); harcászat (84); lökiképzés (90); szolgálati szabályzat (30); alaki (16); atom- és vegyvédelmi (20); műszaki (12); testnevelés (30); tereptan (24); hadtápismeret (20); egészségügyi és állategészségügyi ismeretek (16); tartalék idő: 30; vizsgákra: 30; összesen: 762 óra. Záróvizsgával kellett zárni a következő tantárgyakat: politikai kiképzés; határszolgálat; harcászat; lökiképzés.

Az önálló határőrségi tiszti és tiszthelyettes-képző tanintézet létesítésével közel azonos időben, 1958. február 20-án *Gyurkó* vezérőrnagy országos parancsnok műszaki kiképzőpont felállítását rendelte el, Kőszeg állomáshellyel.¹⁷⁵ A kiképzőpont a 3. kerületparancsnok alárendeltségében, illetve az Országos Parancsnokság műszaki főnökének szakirányításával működött. A szakkiképzést három hónapos kurzusokban – első alkalommal 1958. március 1-jétől május 31-éig – tartották. A kiképző keretet a kerületek műszaki állományából vezényelt szaktisztek és tiszthelyettesek alkották.

Bágyi őrnagy harckiképzési osztályvezető 1958. július 14-én a Határőrség egészére vonatkozó jelentést küldött a személyügyi osztályvezetőnek „a tisztek II. negyedévben tapasztalt kiképzettségéről”.¹⁷⁶ A jelentésből kizárólag a határszolgálatos eredményt emelem ki a 9%-os adat miatt (ami elképesztően alacsonynak minősíthető – V. G.). A tisztek 7%-a „kiváló”, 38%-a „jó”, 46%-a „megfelelő” és 9%-a „nem megfelelő” (!) eredményt ért el. A ténymegállapítás után – érthetetlen módon – sem következtetések, sem javaslatok nem voltak. Ennek következtében a jelentés „féloldalásra” sikeredett, ami teljesen szokatlan ebben a műfajban általában is, de különösen a mindig alapos és „jó tollú” szerzőtől, *Bágyi* őrnagytól.

A kerületparancsnokok és törzsek innovációs készségének és képességének újabb példáját adta *Szalva János* alezredes, a 4. Kerület (Zalaegerszeg) parancsnoka, az 1958. július 16-án keltezett felterjesztésével: „Javaslat az 1959. kiképzési év rendszerének megváltoztatására és helyzetének javítására”.¹⁷⁷ (Elgondolkodtató, hogy egy évvel korábban, 1957-ben *Szalva János* még ezredes és a Határőrség parancsnoka volt – V. G.) Miután

¹⁷⁴ *BM Határőrség öthónapos tiszti tanfolyam tematikája/1958. 03. 07.* (NKE RTK ÜVI; nytsz: Hór. 030/1958)

¹⁷⁵ *GYURKÓ Lajos* vörgey., opk. (1958): *Int. Határőrségi Műszaki Kiképzőpont felállítására, Kőszeg állomáshellyel /1958. 02. 20.* (MNL XIX-B-10 1958/22. dob./1. fsz.)

¹⁷⁶ *BÁGYI János* őrgy., harckik. ov. (1958): *Jelentés a tisztek II. negyedévben tapasztalt kiképzettségéről /1958. 07. 14.* (MNL XIX-B-10 1958/22. dob./19. fsz.)

¹⁷⁷ *SZALVA János* alez. 4. kerp. (1958): *Javaslat az 1959. kiképzési év rendszerének megváltoztatására és helyzetének javítására/1958. 07. 16.* (MNL XIX-B-10 1958/22. dob./6. fsz.)

logikus rendben felsorolta az addigi szisztéma pozitív tapasztalatait és hiányosságait, megfogalmazta javaslatát. 1959-től kezdődően, a kiképzési év – összhangban az éves tervezéssel – minden évben január 1-jén kezdődjön, és ne az előző év december 1-jén. A budapesti továbbképzéseken a kerületek vezető tisztjei (parancsnok, törzsparancsnok, politikai osztályvezető és a pártbizottság titkára) vegyenek részt, maximum három alkalommal, azaz decemberben (a következő kiképzési év előkészítése érdekében), majd félévente. Az országos parancsnokság harckiképzési osztálya évente négyszer, minden ciklus előtt tartson módszertani összevonást a kiképzési alosztályvezetők részére. A kerületek tisztjei négy csoportba besorolva, évente kétszer – decemberben a kiképzési év kezdete, majd májusban vagy júniusban a második félév és egyúttal a nyári aktív időszak előtt – vegyenek részt továbbképzésen. A kerületi szaktisztek kizárólag szakmai továbbképzésen vegyenek részt az országos parancsnokságon, minden más kiképzési ág továbbképzési követelményeit a saját kerületüknél teljesítsék.

Az előírásoknak megfelelően, az országos parancsnokságra negyedévente érkeztek be a kiképzési tapasztalatokról készített jelentések, így például a III. negyedévről 1958 szeptemberében.¹⁷⁸ Balassagyarmatról, *Kreutz István* őrnagy törzsfőnök jelentette, hogy javulás tapasztalható az állomány kiképzésében, de ezzel együtt is, még mindig sok a hiányosság. Kiemelte, hogy az alegységparancsnokok egy része nem tartja saját feladatának a kiképzést, hanem a tisztetekre hárítja azt. Tett intézkedései: tiszti fegyelmi értekezleten értékelte a kiképzés helyzetét; a kiképzés elhanyagolásáért öt őrsparancsnokra fegyelmi fenytést szabott ki; újralövette a NMF értékeltű lógyakorlatokat; személyesen újvizsgáztatja a NMF értékelést kapott alegységparancsnokokat; az eredményes felkészülés érdekében központi vizsgakérdésekhez központi feleletvázlatokat készíttetett. Csornáról *Újvári László* őrnagy kerületparancsnok a szokásos jelentésen kívül, újszerű elemmel gazdagította a javaslatok sorát: a nyugati kerületek kiképzési rendszerét és tartalmát javasolta a többiekétől eltérően meghatározni. (Sajnálatos, hogy nem adott indokolást – V. G.)

Az 5. Kerületparancsnokság fejléccel – aláírás nélkül – érkezett jelentés értékelő fejezete konkrét adatokat tartalmazott. A tiszti kiképzés terén jó eredménnyel zárták a hadtárszolgálatos, a harcászati és a lökiképzést, valamint a szolgálati szabályzat-ismereteket; megfelelő értékelést kapott az alaki, a testnevelési, az atom- és vegyvédelmi kiképzés, továbbá a tereptan. Az alábbi vizsgáztatási eredmények születtek. Őrsparancsnoki csoportban 11 fő; őrs politikai helyettesi csoportban 14 fő; kerülettörzs csoportban hat fő. Mindhárom csoport összértékelése megfelelő, de egyénileg nem megfelelő értékelést kapott öt tiszt. A hadtápcsoport mind a négy tisztje nem megfelelő értékelést kapott, ráadásul „arra hivatkoztak, hogy ők hadtáptisztek és nem határszolgálatosok”. A kerületparancsnok név szerint elismerésben részesített öt, illetve megfenyített kilenc (!) tisztet.

A 6. kerületparancsnok, *Jelenszky* alezredes és a politikai osztályvezető, *Ábel László* százados együttes aláírásával összegző jelentés érkezett az 1957/58. kiképzési év politikai oktatási eredményeiről.¹⁷⁹ A politikai oktatáson részt vett: 89 tiszt; vizsgázott: 68 tiszt (kiváló: 24; jó: 30; megfelelő: 14); az összértékelés: jó. A propagandisták, illetve politikai

¹⁷⁸ *Kerpk-i jelentések az 1958. III. negyedév kiképzési tapasztalatairól.* (MNL XIX-B-10 1958/22. dob./12; 13; 15. fsz.)

¹⁷⁹ JELENSZKY Márton alez. 6. kerpk. (1958): *Jelentés az 1957/58. kik. év pol. okt-i eredményeiről.* (MNL XIX-B-10 1958/22. d./17. fsz.)

helyettesek közül a parancsnok kiemelt öt tisztet és „a hanyag, felületes munkáért” elmarasztalt két tisztet.

Talán helyt adva a Zalaegerszegről és a Balassagyarmatról beérkezett javaslatoknak – vagy azoktól függetlenül – Gyurkó vezérőrnagy országos parancsnok novemberben kiadta a Határőrség 1958/59. évre érvényes harc kiképzési utasítását.¹⁸⁰ (Sajnálattal kell megállapítani, hogy a jól szerkesztett, tartalmas és nívós ügyiraton nem szerepel szerző, szerkesztő, aláíró és felterjesztő – V. G.) A kiképzési év előkészítő szakasza: 1958. december 1–31. A konkrét kiképzési év 1959. január 1-jétől november 30-áig tartott, vagyis időtartama 11 hónap lett. Kiképzési időszakok: első: január 1. – március 31.; második: április 1. – június 30.; harmadik: július 1. – szeptember 30. Ugyancsak a javaslatokban is felvetett differenciálást alkalmazott a parancsnok a viszonylatokban és a heti kiképzési órák számában, az alábbiak szerint.

8. táblázat

A kiképzési órák differenciált meghatározása az 1958/1959. kiképzési évben

Megnevezés	1–7. kerület	8–11. kerület
Heti óraszám	9 óra	11 óra
Politikai kiképzésre	4 óra	5 óra
Katonai kiképzésre	5 óra	6 óra

Forrás: Hőr. opk. 1958/59. évre vonatkozó harc kiképzési utasítása

Ugyancsak anonimitás jellemzi az országos parancsnoksági fejlődéssel kiadott, *Az 1958. évi őszi felügyeleti szemle tisztí-vizsga kérdései és válaszai* című terjedelmes és felbecsülhetetlenül gazdag, értékes tansegédletet is.¹⁸¹

Bágyi őrnagy harc kiképzési osztályvezető 1958. december 18-án jelentést tett „az országos parancsnokság és a közvetlenül alárendelt szervek tisztjeinek vizsgáztatásáról”.¹⁸² Összesen vizsgázott: 102 fő; kiváló eredménnyel: 35, jó eredménnyel: 41, megfelelő lett 16, és nem megfelelő(!) értékelést kapott: 10 tiszt. (Ez az utóbbi eredménytelenség visszatekintve is és mai relációban is, egyszerűen felfoghatatlan – V. G.) A politikai csoportfőnökség 22 tisztje 73%-os eredményt ért el. A harc kiképzési osztály kilenc tisztje 82%-os „jó” eredménnyel zárta a vizsgákat (köztük ugyancsak ismertté vált nevek: *Bakos Károly, Bartus József, Kiss Lajos*). A tisztí tanfolyamon részt vevő 10 fő 80%-os „jó” eredményt ért el (köztük *Hűbéresi Sándor és Jósza János*). A Ferihegyi FEP négy tisztje (köztük *Szrapkó László* őrnagy) ugyancsak 80%-os „jó” eredményt produkált.

Gyurkó vezérőrnagy felterjesztette, majd *Földes László*, a belügyminiszter I. helyettese 1959. január 15-én jóváhagyta a BM Határőrség 1959. kiképzési évre készített munkatervét.¹⁸³ Az I. fejezet (Alapvető feladatok) sorában a 6. feladat jövőbe mutató: „A tisztí utánpótlás biztosítására meg kell szervezni a két éves tiszt képző iskolát”. A II. fejezetből (Részletes

¹⁸⁰ Hőr. opk. (1958): *Harc kiképzési utasítás az 1958/59. évre*. (MNL XIX-B-10 1958/22. dob./25. fsz.)

¹⁸¹ *Az 1958. évi őszi felügyeleti szemle tisztí-vizsga kérdései és válaszai*. (MNL XIX-B-10 1958/22. dob./39. fsz.)

¹⁸² BÁGYI János őrgy. (1958): *Jelentés a HOP és a közvetlen szervek tisztjeinek vizsgáztatásáról/1958. 12. 18.* (MNL XIX-B-10 1958/22. dob./24. fsz.)

¹⁸³ *BM Határőrség 1959. kiképzési évre készített munkaterve/1959. 01. 15.* (MNL. XIX-B-10 1959/20. dob./1. fsz.)

feladatok a szolgálatellátás és a harc kiképzés terén) az alábbiak emelhetők ki. „20./ A határ-
szolgálati utasítás alapján rendszeresen meg kell tartani a tisztek és tiszthelyettesek politikai
és katonai kiképzését. 22./ A tiszti utánpótlás biztosítására meg kell szervezni a kétéves
tiszti iskolát; ki kell adni az I. évfolyam harc kiképzési programját és a tiszti iskolát be kell
indítani. Hi: 1959. február 15; fel: országos parancsnok. 23./ Meg kell szervezni és levezetni
a jelenleg folyó tisztképző tanfolyamon a tisztek vizsgáztatását; a tapasztalatok felhasználá-
sával ki kell alakítani a következő tanfolyam programját és azt meg kell kezdeni. Hi: 1959.
június 1., fel: országos parancsnok.” Az V. fejezet (A személyügyi munka feladatai) sorában:
„1./ Ki kell dolgozni a tisztek 1959/60. évi beiskolázási tervét az akadémiákra és a tiszti
továbbképző tanfolyamokra. Hi: folyamatos. 2./ Ki kell választani a tisztképző iskola hall-
gatóit és előadói keretét, valamint intézkedni kell vezénlysükre, illetve áthelyezésükre. Hi:
1959. február 15., majd a második évre: december 01.”

A következő dokumentum érdekességét és lényegét a címzett adja, nem a tartalma;
hűen kifejezi, hogy a pártirányítás behálózta és lefedte a társadalmi lét minden felületét.
Gyurkó vezérőrnagy országos parancsnok 1959. február 26-án egy szakszerű, de természe-
tesen kellően ideológiai és pártos hangvételű összefoglaló jelentést küldött a Magyar Szoc-
ialista Munkáspárt (MSZMP) Központi Vezetőség Adminisztratív Osztályának címezve,
az „újonckiképzőpontok vizsgáztatásáról”.¹⁸⁴

Tanulságos az országos parancsnok által kiadott következő intézkedés és az ahhoz
kapcsolódó (egyik) kerületparancsnoki jelentés is. *Gyurkó* vezérőrnagy 1959. március
26-án – a szokásos szerkezetben és tartalommal – intézkedett a BM Határőr Tiszti Iskola
Tiszti Továbbképző Tanfolyam hallgatóinak kerületekhez való kihelyezésére, gyakorlati
tapasztalatszerzés céljából. Időtartama: 1959. április 11-étől 15-éig. Címzettek: 1–4. Ha-
tárőrkerület parancsnoka, valamint a Szentgotthárdi és a Hegyeshalmi FEP parancsnoka.
Ez a gyakorlat is kétségtelenül indokolt és hasznos volt, valamint ugyancsak visszacsatolás
követte. *Érsek Bertalan* alezredes, a Szombathelyi (2.) Határőrkerület parancsnoka 1959.
június 17-én jelentést terjesztett fel a BM Határőrség törzsparancsnokának, „a Tiszti Iskola
Tiszti Továbbképző Tanfolyam hallgatói által feltárt hiányosságokról”. *Érsek* alezredes té-
telesen felsorolta a hallgatók által tett konkrét észrevételeket a következő őrsökre: Ólmod,
Kőszeg, Bozsok, Bucsú és Narda. Befejezésként korrektül zárta a jelentést. „Az őrsparancs-
nokokat a hallgatók észrevételeivel kapcsolatban kioktattam, a hiányosságok felszámolására
intézkedtem. [...] A kivizsgálás során megállapítottam, hogy a hallgatók a jelentésüket nem
teljes mértékben a valóságnak megfelelően tették meg, és nem vették figyelembe az érvény-
ben lévő szabályzatokat, valamint a helyi körülményeket.”¹⁸⁵

Molnár Elek alezredes, a BM Határőrség törzsparancsnoka 1959. április 8-án intéz-
kedést adott ki „a tisztesiskolák beindítására”. Minden kerületparancsnokságon a létszám-
szükségletnek megfelelően kellett előkészíteni és levezetni az öt hónapos (!) tiszteskikép-
zést 1959. május 4. és szeptember 26. között; vizsgáztatás: szeptember 28–29-én. Előírta,
hogy – a Harc kiképzési Osztály által levezett tiszti központi módszertani foglalkozások
alapján – a kerületparancsnokok szervezzenek módszertani foglalkozásokat április 15-étől

¹⁸⁴ GYURKÓ Lajos vörgey., opk. (1959b): *Jelentés az MSZMP KAO-nak az újonckiképző pontok vizsgáztatásá-
ról/1959. 02. 26.* (MNL. XIX-B-10 1959/20. dob./9. fsz.)

¹⁸⁵ ÉRSEK Bertalan alez., 2. kerpk. (1959): *Jelentés a Tiszti Iskola Tiszti Továbbképző Tanfolyam hallgatói által
feltárt hiányosságokról/1959. 06. 17.* (MNL XIX-B-10 1959/20. dob./12. és 16. fsz.)

30-áig a tisztesiskolák valamennyi szakaszparancsnoka, szakaszparancsnok-helyettese és rajparancsnoka számára.¹⁸⁶

4.4. A BM Határőr és Karhatalom Tiszti Iskolán folytatott tisztképzés, 1959–1961

A mindössze egyetlen évig működtetett Határőr Tiszti Továbbképző és Hivatásos Tiszt-helyettes-képző Iskola jogutódaként – a BM Kollégium 1959. március 14-i határozata alapján – létrejött a BM Határőr és Karhatalom Tiszti Iskola.¹⁸⁷ Releváns képzési célja: határőr őrsparancsnokok, helyettesek és szakaszparancsnokok képzése. A tiszti iskolára kijelöléssel (hivatásos és továbbszolgáló tiszthelyettesek) vagy önkéntes jelentkezéssel (tisztesek, sorkatonák) juthattak be a növendékek. Felvételi előfeltételek voltak: politikai szilárdság; az önként jelentkezők esetében érettségi; a kijelöléssel vezényelték esetében eltekintettek az érettségitől (minő abszurdum! – V. G.); egy éves szolgálat; nőtlen családi állapot; legfeljebb 30 éves életkor; kifogástalan egészségügyi állapot; a felvételi vizsgán való megfelelés. Azokat, akik három hónap elteltével alkalmatlanná váltak a képzésre, visszavezényelték eredeti tiszthelyettesi beosztásukba vagy soridejük letöltésére. A képzés 1959 tavaszán kétéves bentlakásos nappali tagozaton kezdődött meg, majd – *Szűcs* ezredesnek, a II. éves növendékek tiszti záróvizsgálójának végrehajtásáról készített jelentése szerint – az 1961. január 16-ától február 8-áig teljesített (marxizmus–leninizmus, határszolgálat, harcászat, lökiképzés) záróvizsgálókkal fejeződött be a kurzus.¹⁸⁸ A kétéves tisztképző tagozaton 1960-tól minden év szeptember 1-jén indult volna az új évfolyam és a képzés befejezése két év múlva, július 31-én történt volna, (ellenben a tiszti iskolát másfél éves működést követően, 1961-ben megszüntették).

Országos parancsnoksági fejléccel, *Erdélyi József* őrnagy személyügyi osztályvezető 1959. augusztus 25-én jelentést készített „a tiszti állomány 1958/59. évi állami oktatásáról”.¹⁸⁹ Összegzése szerint az előző tanévben a különböző állami oktatási intézményekben eredményesen vizsgázott 79 határőrtiszt. Pedagógiai főiskolán egy fő; közgazdaságtudományi egyetem III. évfolyamán egy; tudományegyetem bölcsészkar II. és III. évfolyamán kettő-kettő; marxista–leninista esti egyetem I. évfolyamán 10, illetve II. évfolyamán nyolc; összesen: 24 tiszt. Gimnáziumokban érettségizett 15, az I–III. évfolyamon tanult 35; összesen: 50 tiszt. Általános iskola (!) 7. osztályát elvégezte három, 8. osztályát kettő, összesen: öt tiszt. Lemorzsolódott: az általános iskolákban (!) 10, a gimnáziumokban 67, a MLEE-en egy, összesen: 78 tiszt. A lemorzsolódás „zömmel a kiképzőpontokra és a tiszti továbbképző tanfolyamokra történt vezénylések miatt, illetve több esetben a hanyagság és a parancsnoki ellenőrzési kötelmek elmulasztásából történt”. Szeptemberben – egyetlen

¹⁸⁶ Hór. törzspk (1959): *Int. a tisztes iskolák beindítására/1959. 04. 08.* (MNL XIX-B-10 1959/20. dob./13. fsz.)

¹⁸⁷ 0010/1960. (02. 26.) BMH sz. ut. a BM Határőr és Karhatalom Tiszti Iskola beindítására. (BM. HOP. Levéltár 1991)

¹⁸⁸ Szűcs György ezds. (1961): *Jelentés a II. éves növendékek tiszti záróvizsgálóiról* (MNL XIX-B-10 1961/22. dob.)

¹⁸⁹ ERDÉLYI József őrgy. (1959): *Jelentés a tiszti állomány 1958/59. évi állami oktatásáról /1959. 08. 25.* (MNL XIX-B-10 1959/20. dob./19. fsz.)

alkalommal – pótvizsgázhatott a jogi karon egy; a MLEE-en négy; a gimnáziumokban 10; az általános iskolában egy; összesen: 16 tiszt.

Feksz László alezredes – ezúttal mint – a Határőrség politikai csoportfőnöke 1959. szeptember 30-án szigorú hangvételű intézkedésben utasította a kerületek politikai osztályvezetőit. Pótvizsgát rendelt el politikai oktatásból mindazon tisztaknak és tiszthelyetteseknek, akik az őszi szemlén, illetve a vizsgáztatáson az 1959. évi politikai oktatás anyagából „NMF” értékelést kaptak. „Akik ismételen »nem megfelelő« értékelést kapnak, név szerint terjesszék fel, a vele szembeni további eljárásra vonatkozó javaslattal együtt”, hangzott el a vést jósló instrukció.¹⁹⁰

Gyurkó vezérőrnagy országos parancsnok 1959. október 31-én írásban tájékoztatta *Tóth Lajos* vezérőrnagyot, az MN vezérkari főnökét arról, hogy – az előzetes egyeztetésnek megfelelően – 1959. november 16-ától 1960. február 6-áig három hónapos továbbképzést szerveznek a Határőrségtől leszerelt és tartalékosított állományba helyezett egykori határőr-tisztek számára.¹⁹¹ Egyúttal intézkedését kérte a csatolt névjegyzékben felsorolt tisztek bevonultatására. Számszerűen: Baranya megyéből 12, Bács-Kiskunból kilenc, Békésből hét, Borsod-Abaúj-Zemplénből 15, Csongrádból 11, Fejérből egy, Győr-Sopronból három, Hajdú-Biharból öt, Komáromból négy, Nógrádból három, Pest megyéből öt, Somogyból hat, Szabolcs-Szatmárból nyolc, Szolnokról nyolc, Tolnából egy, Vasból 12, Veszprémből kettő, Zalából 12, Budapestről 10, összesen: 134 tartalékos tiszt.

Orbán Miklós ezredes törzsparancsnok felterjesztésével és *Gyurkó* vezérőrnagy országos parancsnok jóváhagyásával 1959. november 10-én megjelent a BM Határőrség tisztjeinek és tiszthelyetteseinek, 1960. kiképzési évre érvényes harc kiképzési utasítása. A tiszteket erősen centralizált csoportokba osztották be: az országos parancsnokságon 1-jétől 15-éig, illetve a kerületeknél 1-jétől 5-éig. A tisztek számára tartott központi és a kerület-szintű összevonások alatt naponta nyolcórás foglalkozásokat, vizsgafelkészülést és vizsgáztatást kellett szervezni. A továbbképzéseken kívül minden tisztnek hetente négy óra kötelező egyéni tanulást kellett folytatnia. Az utasítás az alábbi oktatási formák egységes alkalmazását határozta meg. Előadás; szeminárium, csoportos foglalkozás; törzstechnikai foglalkozás; törzsvezetési gyakorlat (kötelező tárgya: a kerület és az együttműködő szervek erőivel, eszközeivel végrehajtott razzia megszervezése a kifelé irányuló határsértő elfogására); csapatgyakorlat levezetése valamennyi őrsön, két témában: a befelé tiltott határátlépést elkövetett határsértő üldözése és elfogása, illetve a kifelé irányuló határsértő üldözése és elfogása. Befejezésként meghatározta, hogy „a kerületparancsnokok készítsék el és legkésőbb 1959. december 15-éig adják ki a harc kiképzési intézkedéseiket.”¹⁹²

A munkatervnek megfelelően, *Bágyi* őrnagy harc kiképzési osztályvezető 1960. január 22-én jelentést tett *Orbán* ezredes törzsparancsnoknak „a Határőrség 1959. évi harc kiképzési helyzetéről”.¹⁹³ Az 1959. kiképzési év – az országos parancsnok előző harc kiképzési

¹⁹⁰ FEKSZI László alez., pol. csf. (1959): *Int. tisztek és ths-ek pótvizsgáztatására/1959.09.30.* (MNL XIX-B-10 1959/20. dob./21. fsz.)

¹⁹¹ GYURKÓ Lajos vör., opk. (1959a): *Átirat Tóth Lajos vör. MN vk. főnököknek/1959. 10 31.* (MNL XIX-B-10 1959/20. dob./24. fsz.)

¹⁹² Hör. opk. (1959): *BM Határőrség tisztjeinek és tiszthelyetteseinek harc kiképzési utasítása az 1960. kiképzési évre/1959. 11. 10.* (MNL XIX-B-10 1959/20. dob./28. fsz.)

¹⁹³ BÁGYI János vör., harc kik. ov. (1960): *Jelentés a Határőrség 1959. évi harc kiképzési helyzetéről/1960. 01. 22.* (MNL XIX-B-10 1960/23. dob./8. fsz.)

utasítása alapján és a megváltoztatott szisztémának megfelelően – 1959. január 1-jétől november 30-áig tartott. A tiszti továbbképzés terén szerzett tapasztalatok közül az alábbiakat célszerű kiemelni. Öröndetes, hogy a kerületparancsnokok többen foglalkoztak a továbbképzés előkészítésével, levezetésével és ellenőrzésével, mint korábban. Hiányosság, hogy a továbbképzés egy részét elvontan és nagy általánosságban tartották, nem építettek a konkrét tapasztalatokra. A résztvevők százalékos aránya úgy a kerületeknél (60–80%), mint az országos parancsnokságon (50–80%) alacsony volt. Az őszi szemle során ellenőrzött 321 tiszt közül 21 fő „nem megfelelő” eredményt ért el. További 40–50 tiszt csupán jóindulattal kapott „megfelelő” minősítést. A gyenge teljesítmény miatt a Miskolci Kerületnél a teljes törzs munkáját nem megfelelőre kellett értékelni. Tett intézkedések: elemző és feladatszabó értekezleteket, valamint módszertani foglalkozásokat tartottak a kiképzési alosztályvezetőknek. Befejezésül javasolta a témát országos parancsnoki értekezleten is feldolgozni és a kerületparancsnokoknak meghatározni a szükséges feladatokat.

Gyurkó vezérőrnagy országos parancsnok 1960. május 4-én bemutató módszertani foglalkozások megtartását rendelte el. Az 1960. kiképzési évben (addig) végrehajtott ellenőrzések kedvezőtlen tapasztalatai alapján, a kiképzési hiányosságok megszüntetése érdekében meghatározta az alábbiakat. Szüntessék meg az alegységeknél a „túltengő” elméleti oktatást. Az őrsparancsnokok, valamint a helyetteseik és a politikai helyetteseik részére 1960. június 15-éig vezessenek le módszertani foglalkozásokat az e rendeletben meghatározott tárgykörökből. A módszertani foglalkozásokat a kerület-parancsnokok szervezzék és a végrehajtást személyesen irányítsák, az országos parancsnokságon 1960. február 23–25. között megtartott központi módszertani foglalkozás alapján. Befejezésként nyomatékosan hangsúlyozta: „Elvárom elvárom a parancsnokoktól, hogy a hiányosságok megszüntetésére maradéktalanul megtegyék az intézkedéseket és elvégezzék a meghatározott feladatokat.”¹⁹⁴

Dr. Korom Mihály ezredes országos parancsnok 1960. szeptember 20-án intézkedett „a BM Határőrség Tiszti Iskola növendékeinek gyakorló-csapat szolgálatára”.¹⁹⁵ Célja: a növendékek elmélyítsék a tiszti iskolán tanultakat a gyakorlati életben, és tiszti munkakörben részt vegyenek az őrs napi munkájának irányításában. Ideje: 1960. október 3–16. Kijelölt egységek, alegységek és létszámok: az 1. Határőrkerület Máriaaliget-pusztai őrsétől a Nagycenki őrsig, 27 fő; a 6. Határőrkerület Táltos-majori őrsétől a Kovács-tanyai őrsig, 26 fő; összesen: 53 fő. A növendékek az őrsparancsnokok alárendeltségében teljesítsék a csapatgyakorlatot. Eltávozásra nem mehetnek, és számukra csak kivételes esetben engedélyezhető rendkívüli szabadság. A kerülethez történt megérkezéskor fogadja őket a törzsfőnök és tartson részükre eligazítást. Azt követően a növendékeket szállítsák ki az őrsökre, ahol személyesen fogadja őket az őrsparancsnok. Az első 24 órában ismertesse meg az őrs határőrizeti helyzetét, és egyeztessék a hallgatók feladatait, de szolgálatba még ne vezényelje őket. Az első két-három napban tiszttel, tiszthelyetttel, legfeljebb tiszttel teljesítsenek járőr szolgálatot, járőrtársként. Azt követően járőrparancsnokként kell szolgálatba beosztani őket, a járőrtársak a tisztetek, illetve a legképzettebb és legfegyelmeltebb sorhatárőrök legyenek. Vezessenek kiképzési és politikai foglalkozásokat, az ahhoz való felkészüléshez az őrsparancsnok adja meg a szükséges segítséget. A növendékek ellenőrzését az őrsök

¹⁹⁴ GYURKÓ Lajos vörge., opk. (1960): *Int. bemutató módszertani foglalkozások megtartására/1960. 05. 04.* (MNL XIX-B-10 1960/25-26. dob./92. fsz.)

¹⁹⁵ KOROM Mihály ezds., opk. (1960b): *Int. a BM Határőrség Tiszti Iskola növendékeinek gyakorló-csapat szolgálatára/1960. 09. 20.* (MNL XIX-B-10 1960/23. dob./29. fsz.)

tisztjei és a tiszti iskola oktatói végezzék. A korábbiakhoz viszonyítva, az intézkedés új elemként határozta meg az alábbi gondolatot. „Felhívom az egységek és alegységek tiszti állományát, hogy a növendékek tekintélyét óvják meg, oktassák és neveljék őket. Elvárom a tiszti és tiszthelyettesi állománytól, hogy a jövőbeni tisztek részére adják át szakmai tapasztalataikat, segítsék és neveljék őket katonai és politikai vonatkozásban.”

Ugyancsak *Korom* ezredes országos parancsnok 1960. szeptember 24-én jóváhagyta „az őrsök kiképző és eligazító tiszteseinek tartandó tanfolyamára” vonatkozó harc kiképzési utasítást.¹⁹⁶ Az 1960. október 1-jétől november 10-éig szervezett tanfolyam időtartama 32 kiképzési nap, 222 óra (politikai ismeretek: 30; politikai oktatás: 30; határszolgálati ismeretek: 82; lökiképzés: 31; kiképzés módszertana: 37; vizsga: 12). (Szokatlan, hogy az utasítás nem tartalmazta a tanfolyam helyét, valamint a résztvevők számát – V. G.)

Újszerű képzési formáról szolgált információkat az országos parancsnoksági fejlődéssel és *Vörös Lajos* őrnagy (beosztását nem jelölte – V. G.) aláírásával 1960. október 31-én keletkezett jelentés „a tartalékos tisztek és az ETI-t végzett tisztek egy hónapos tanfolyamáról”. Az MN tartalékos tiszti állományából reaktivált honvédtisztek (14 fő) és az ETI-n végzett határőrtisztek részére szakmai át-, illetve továbbképző tanfolyamot tartottak 1960. október 3-ától október 29-éig, a Fácános laktanyában. A tanfolyam menetében „összetartás” volt október 22-étől 24-éig (E terminus technicus lényege, tartalma és időzítése nem szorul magyarázatra – V. G.) A legfőbb tapasztalatok közül célszerű kiemelni az alábbiakat. A tartalékos honvédtisztek kezdettől fogva végig fegyelmezettek és aktívak, ellenben az ETI-n végzett határőrtisztek eleinte felületesebbek voltak. Hangot adtak ama véleményüknek, hogy „ők már mindent tudnak, és játszva elsajátítják a tananyagot”. Több esetben komolytalan magatartást tanúsítottak. Néhány nap elteltével azonban ők is szorgalmasan nekiláttak a tanuláshoz. (Kísértetiesen hasonló szituáció alakult ki 1993-ban a Rendőrtiszti Főiskola [RTF] Határrendészeti Tanszéken is a „kossuthos” határőrtisztek számára szervezett határrendészeti átképző tanfolyamon, amely végül ugyanilyen pozitív fordulattal zárult – V. G.) Általános tapasztalat, hogy a határőrtisztek sokkal könnyebben megértették és rövidebb idő alatt elsajátították a továbbképzési tananyagot úgy elméletben, mint gyakorlatban. Megfelelő tárgyi tudással rendelkeznek, de oktatás-módszertani felkészültségük még nagyon gyenge. Különösen jól szerepelt öt tiszt, gyenge eredményt értek el négyen.

Korom ezredes országos parancsnok 1960. november 2-án intézkedést adott ki „a nyugati és a déli viszonylatú őrsök tisztjei szolgálati rendjének szabályozása tárgyában, az őrs kiképző-tisztesek és az őrs eligazító-tisztesek beállításával”. Az intézkedés célja a nyugati és a déli őrsökön szolgálatot teljesítő tisztek megterhelésének csökkentése annak érdekében, hogy az őrsparancsnokok nagyobb gondot tudjanak fordítani a végrehajtó szolgálat megszervezésére és ellenőrzésére, a személyi állomány nevelésére, a belső rend megteremtésére és fenntartására. A tisztes-tanfolyamot végzetek közül ki kellett válogatni a legrátermettebbeket; részükre 1960. október 3. és november 6. között tisztes-módszertani foglalkozásokat kellett tartani; majd fokozatosan kellett bevezetni őket az új beosztásaikba.¹⁹⁷

¹⁹⁶ KOROM Mihály ezds., opk. (1960a): *Kiképzési utasítás az őrsök kiképző és eligazító tiszteseinek tanfolyamára/1960. 09. 24.* (MNL XIX-B-10 1960/25-26. dob./95. fsz.)

¹⁹⁷ Hőr. opk. (1960a): *Int. a nyugati és a déli viszonylatú őrsök tisztjei szolgálati rendjének szabályozása tárgyában, az őrs kiképző-tisztesek és az őrs eligazító-tisztesek beállításával/1960. 11. 02.* (MNL XIX-B-10 1960/23. dob./7. fsz.)

Az MSZMP Pol. Biz. 1960. augusztus 9-i határozata a kiképzésre vonatkozóan megállapította, hogy az 1959/60. évi kiképzési rendszer nem segítette elő jelentősen a határőrizeti munka megjavítását. A túlméretezett kiképzési feladatok hozzájárultak a személyi állomány és a tisztek túlzott megterheléséhez, a durvaságokhoz és a közömbösséghez, ami nem segítette kellőképpen a végrehajtó szolgálat jobb ellátását.

A határozat szellemében kidolgozták és *Korom* ezredes országos parancsnok 1960. november 10-én kiadta az 1961. határőrizeti évre érvényes harckiképzési utasítást.¹⁹⁸ A borítólapot aláírta *Bágyi* őrnagy harckiképzési osztályvezető és „felterjesztette” *Orbán* ezredes, a Határőrség (akkor már nem törzsparancsnoka, hanem) törzsfőnöke. Főbb elemei: az őrsőkön folytatott kiképzést 12 órától nyolc órára csökkentette. A legkiválóbb tisztesek közül kiképzőtiszteseket állított rendszerbe a nyugati és a déli viszonylatú őrsőkön, segítve és részben tehermentesítve a tiszteket. A harckiképzési osztály – a segítő jelleg erőteljesebb fokozásával – köteles volt rendszeresen bizottsági és céllenőrzéseket végezni a végrehajtó alegységeknél és a kiképzőpontokon egyaránt. A harckiképzési utasítás a tisztek továbbképzése terén az alábbi feladatokat határozta meg. A csapattisztek legyenek képesek kiválóan megszervezni és vezetni alegységük határőrizeti szolgálatát. Teljes mértékben ismerjék és helyesen alkalmazzák a gyakorlatban a határőrizeti, a szolgálati és a lövészet szabályzatot. A törzstisztek az előzőkön kívül alaposan ismerjék meg és alkalmazzák a határőrségi törzsszolgálati utasítás előírásait. A hivatásos állomány beiskolázása érdekében 1961. január 15-éig az országos parancsnok személyesen fogja kiadni a ZMKA-ra, a BM Határőr Tiszti Továbbképző Tanfolyamra, a BM Határőr Tiszthelyettesi Továbbképző Tanfolyamra és a HM Egyesített Tiszti Iskolára vezénylendők létszámát. Azt követően a kerületparancsnokok – a differenciáltan meghatározott határidőkre – terjesszék fel a konkrét névjegyzékeket. A kiképzési év 1961. január 1-jétől szeptember 30-áig tart. Előkészítő időszaka: 1960. december 1–31. Ezt követően részletesen meghatározta a következőket: a kiképzési év időelosztása; a határőrizeti és speciális szakmai továbbképzések időelosztása; a törzstechnikai foglalkozások, a törzsvezetési gyakorlatok, a kötelező egyéni tanulás, a lögyakorlatok, a tanfolyamok és a módszertani foglalkozások kiinduló adatai; országos és kerületi szinten a tisztek csoportbeosztása; a továbbképző tanfolyamok tárgykör- és óraelosztása. Tartalmi értékein túl, az utasítás záradékában feltüntetett „Kapják” rovat önmagában is informatív, ugyanis pontosan tükrözi a Határőrség akkori szervezeti felépítését, az alábbiak szerint. 1. Határőrkerület Csorna; 2. Határőrkerület Szombathely; 3. Határőrkerület Zalaegerszeg; 4. Határőrkerület Nagykanizsa; 5. Határőrkerület Pécs; 6. Határőrkerület Kiskunhalas; 7. Határőrkerület Orosháza; 8. Határőrkerület Nyírbátor; 9. Határőrkerület Miskolc; 10. Határőrkerület Balassagyarmat. Valamint: Önálló Zászlóalj (Győr); Híradó Zászlóalj (Bp.); Kutyakiképző Iskola (Dunakeszi); Kommendáns Század (Bp). (Műfajában ez a harckiképzési utasítás is a legjobbak közé sorolható; színvonalas és példaértékű produktum; mintaként szolgálhat[na] ma is. Sajnálatos módon a kidolgozók ezúttal is névtelenek maradtak, eleget téve a kor szelleméből fakadó „kötelező szerénységnek” és anonimitásnak – V. G.)

Orbán ezredes törzsfőnök – a harckiképzési utasítás alapján – 1960. november 21-én részletes javaslatot tett „a BM Határőrség hivatásos állományának továbbképzésére

¹⁹⁸ Hőr. opk. (1960d): *Harckiképzési utasítás az 1961. határőrizeti évre/1960. 11. 10.* (MNL XIX-B-10 1960/23. dob./54. fsz.)

és a csapatkiképzés végrehajtására az 1961. évben”. Rögzítette, hogy a kiképzés tervezésekor figyelembe veszik az alábbiakat. Jelentősen csökkenni fog a hivatásos állomány személyes továbbképzésére előírt idő. Az őrsi tisztek részére 1×3 , majd 1×4 , összesen: hét nap; a törzstisztek továbbképzése 1×6 nap legyen. A továbbképzéseket a nyári aktív időszak előtt be kell fejezni. „Meggzűntetjük a katonai tárgyú anyagok oktatását úgy a továbbképzések, mint a csapatkiképzés során; csak annyit hagyunk meg, amennyi a tisztek általános katonai felkészültségéhez szükséges” – fogalmazott a törzsfőnök. A sorozott állományúak alegységénél folytatott csapatkiképzése heti négy órára csökken. Az eligazító és a kiképzőtisztesek rendszerbe állításával tovább csökken a hivatásos állomány leterheltsége. A tiszti és tiszthelyettesi állomány több időt fordíthat alapvető szakmai és vezetői feladatainak teljesítésére, a határőrizet megszervezésére, végrehajtásának ellenőrzésére, az állomány nevelésére. Mindezek eredményeként „végső soron javulni fog a határőrizet eredményessége és a személyi állomány erkölcsi-fegyelmi helyzete”. Ezt követően részletes bontásban felvázolta a kiképzési ágakat, témaköröket és óraszámokat, külön csoportosítva egyrészt a tisztek és a tiszthelyettesek számára, másrészt a kerülettörzseknek, őrsöknek, forgalom-ellenőrző pontoknak és tartalékszázadoknak.¹⁹⁹

Korom ezredes országos parancsnok 1960. november 25-én előzetesen egyeztetett javaslatot terjesztett fel „a FEP-tisztek egyéves nyelvtanfolyamának megszervezésére”, amelyet *Földes László*, a belügyminiszter I. helyettese jóváhagyott.²⁰⁰ Az egyéves, bentlakásos nyelvtanfolyam I. féléve 1960. december 15-étől 1961. május 31-éig, illetve a II. féléve 1961. október 1-jétől 1962. május 15-éig tartott, ugyanis a nyári nagy határforgalom időszakában minden résztvevő köteles volt végrehajtó szolgálatot teljesíteni a saját átkelőjén, eredeti munkakörében. A tanfolyamhallgatók száma 15 volt; hét tiszt angolul, nyolc tiszt németül tanult. A nyelvtanárokat és a hallgatók elhelyezését a BM tanulmányi osztályvezető, illetve a tanfolyam pénzügyi fedezetét az országos parancsnokság biztosította.

Itt kell feljegyezni, hogy a honvédelmi és a belügyminiszter 1960. augusztus 5-én kiadott közös parancsa alapján, a 8. gépkocsizó lövész hadosztály 65. és 5. ezredeinél, azaz Mezőtúron és Nyíregyházán az 1960/1961. kiképzési évben is folytattak határőr újonckiképzést a BM Határőrség számára. Az 5/1. gl. ezrednél végrehajtott újonckiképzésről készített jegyzőkönyv szerint,²⁰¹ az 1960. november 14. és 1961. február 11. közötti újonckiképzés során az 1. Határőrkerületnek 1150, az 5.-nek 558, valamint a 6.-nak 716 főt képeztek ki. A határőr állomány helytállását meggyőzően kifejezi, hogy a kiképzés során dicséretben részesítettek 498 főt, az újoncok 41,9%-át. Az is tény azonban, hogy 208 határőrt (17,5%) megfenyítettek. A fegyelmi felelősségre vonás okai: hanyag anyagkarbantartás (68); fegyelmezetlenség (58); parancs hanyag teljesítése (39); bel- és őrszolgálat szabályainak megsértése (35); leittasodás, késés, önkényes eltávozás (8).

Szinte napra pontosan egymás után érkeztek be az érintett határőrkeruletktől az újonckiképzésről szóló jelentések, Korom ezredes országos parancsnoknak címezve.

¹⁹⁹ ORBÁN Miklós ezds., tőf. (1960): *Javaslat a BM Határőrség hivatásos állományának továbbképzésére és a csapatkiképzés végre-hajtására az 1961. évben/1960. 11. 21.* (MNL XIX-B-10 1960/23. dob./13. fsz.)

²⁰⁰ KOROM Mihály ezds., opk. (1960): *Egyeztetett javaslat a FEP-tisztek egyéves nyelvtanfolyamának megszervezésére/1960. 11. 25.* (MNL XIX-B-10 1960/23. dob./43. fsz.)

²⁰¹ 5/1. gl. ezrednél, 1960.11.14-1961.02.11. között végrehajtott újonckiképzés jegyzőkönyve. (MNL XIX-B-10 1961/22. d.)

9. táblázat

Az 1960/1961. kiképzési év november–február közötti újonckiképzés adatai

Határőrkerület	Kiképzőpont	Újoncok száma	Jelentéstevők
2. Szombathely	Kőszegi kiképző zászlóalj	283	Bozó János alezredes ker. tőf.
3. Zalaegerszeg	Lenti kiképző ezred	564	Molnár Elek alezredes ker. pk.
5. Pécs	Pécsi kiképző zászlóalj	493	Jelenszky Márton alezredes ker. pk.
6. Kiskunhalas	Kiskőrösi kiképző ezred	325	Bágyi János őrnagy ker. pk.
7. Orosháza	Orosházai kiképző zászlóalj	146	Kucsara Mihály alezredes ker. pk.
8. Nyírbátor	Nyírbátori kiképző zászlóalj	179	Lepsik István őrnagy ker. pk.
9. Miskolc	Szerencsi kiképző zászlóalj	171	Szabó Gusztáv alezredes ker. pk.
10. Balassagyarmat	B.gyarmati kiképző század	61	Dercze István alezredes ker. pk.
Győri Ő. Zászlóalj	Mosonszentjánosi kik. szd.	164	Czukur József százados ő. z. pk.
Bp-i Híradó Zászlóalj	Híradó zászlóalj őnmaga	392	Simon János őrnagy hír. z. pk.

Forrás: a szerző saját szerkesztése

A jelentésekben foglalt következtetésekből és javaslatokból általánosítható elemek. Az előzetesen levezetett módszertani foglalkozások jól felépítettek: a) 1960. október elején, az országos parancsnokságon központi felkészítés; b) október második felében a kiképzőpontokon a kiképző tiszti és tiszthelyettesi kar továbbképzése; c) november elején valamennyi kiképzőtisztés módszertani felkészítése. A módszertani foglalkozások hasznossága megkérdőjelezhetetlen.

A leginkább kirívó hiányosság: a tiszt és tiszthelyettes szakaszparancsnokok nem készítették fel (egyedüli pozitív kivétel az Orosházai Kiképző Zászlóalj) az előírt módon, azaz terepen és gyakorlatiasan a következő napi foglalkozásra a tiszteteket, hanem rendszeresen csak szóbeli eligazításokat tartottak tanteremben vagy irodában, ami nem célravezető és megengedhetetlen.

Legfőbb javaslatok: az országos központi módszertani foglalkozáson – a kiképzőpontok parancsnokai, törzsparancsnokai és politikai helyettesei mellett – vegyen részt valamennyi kiképzőtiszt is. A kiképzőkeret tisztjeit, tiszthelyetteseit és tisztéseit gondosabban kell kiválasztani, valamint alaposabban kell felkészíteni őket a módszertani foglalkozásokon. Az alkalmanként összeállított kiképző keret parancsnoki állományát a saját kerület tiszti állományából vezényeljék, illetve bízzák meg. Meg kell szüntetni a kettős (katonai és határőrizeti) kiképzési rendszert, mert nem biztosítja az alapos és megbízható határszolgálatos felkészültséget. Az országos parancsnokság biztosítsa központilag az oktató és gyakorló fegyvereket és a kiképzéshez szükséges más szemléltető eszközöket. Minden szinten fordítsanak nagyobb figyelmet az anyagi biztosítás előkészítésére, folyamatosságára.

4.5. Határőrtisztképzés az MN Egyesített Tiszti Iskolán, 1960–1967

A hadseregben 1953-tól végrehajtott létszámcsoökkentés következtében a tisztképzésben kevesebb lett a mennyiségi igény és előtérbe kerülhettek a minőségi követelmények.

A fegyvernemi tiszti iskolákat központosították és 1956 végén már csak négy tiszti iskola működött: Dózsa György Lövész és Páncélos Tiszti Iskola (Tatán); Kossuth Lajos Tüzér Tiszti Iskola (Budapesten); Zalka Máté Műszaki és Híradó Tiszti Iskola (Szentendrén); Kilián György Repülő Tiszti Iskola (Szolnokon). Az 1956. októberi forradalmat és szabadságharcot követően a tanévet félbeszakították; a hallgatók jelentős része leszerelt. Időközben újabb határozat született a hadsereg létszámának ismételt, mintegy 50%-os csökkentésére. Mindezekre is tekintettel a honvédelmi miniszter 1957. február 5-én elrendelte az „Egysített Fegyvernemi Tiszti Iskola” felállítását Budapesten, amelyre összevonták a megmaradt hallgatókat és megkezdték a félbeszakadt tisztképzés folytatását. A végzeteket 1957 áprilisában és szeptemberében tisztté avatták.²⁰² A tiszti iskola neve mindössze néhány hónap elteltével – 1957 októberében – Egyesített Tiszti Iskolára (ETI) változott és így is épült be a köztudatba. Az ETI jogelődjei a fegyvernemi tiszti iskolák, illetve közvetlen jogelődje az Egyesített Fegyvernemi Tiszti Iskola volt. Az ETI első parancsnoka, *Köteles Jenő* vezérőrnagy 1957-től 1961-ig vezette az intézményt. Az ETI további parancsnokai: *Bakonyi Sándor* ezredes (1961–1963); *Pesti Endre* vezérőrnagy (1963–1967); *Kazai Barna* ezredes (1967. február 15. – július 31.), aki augusztus 1-jétől a KLKF alapító parancsnoka lett.

Az ETI-n hat tagozatot szerveztek, amelyek a fegyvernemi képzés tanszékeit foglalták magukba. Az előd tiszti iskolák növendékeiből növendéki ezredet hoztak létre századokkal, szakaszokkal. Az első rövidített, mindössze öt hónap időtartamú tanév 1957. április 1-jén kezdődött meg, és az első avatás 1957. szeptember 5-én történt. A hároméves program szerinti képzés 1957 októberében kezdődött el. Az 1961/1962. tanévtől a képzési időt négy évre emelték, amelyből az első évet csapatszolgálaton kellett eltölteni. A követelmények nőttek, a képzési cél a szakaszparancsnoki képzés helyett századparancsnokivá változott. A katonai szakképesítés mellé egyszakos tanári vagy felsőfokú technikus oklevelet kellett szerezni. 1963 októberében Szentendrére települt az összefegyvernemi tagozat, a műszaki tanszék és a növendéki ezred. A budapesti objektumban maradt növendékekből önálló zászlóalj hoztak létre. A növendéki ezredet és zászlóaljot 1963. október 1-jétől megszüntették. Az évfolyamonként megszervezett növendéki századokat „átalárendelték” a fegyvernemi tagozatparancsnokoknak. Ugyancsak megszüntették a tiszti szakaszparancsnoki beosztásokat és bevezették az osztályfőnöki rendszert. Szakaszparancsnoki beosztásba IV. éves, végzős növendékeket neveztek ki. Tetőpontján az ETI, 1964–1966 között három bázison, négy laktanyában működött, szervezetében nyolc tagozattal és 27 tanszékkal; 22 fegyvernem, illetve szakcsapat részére képezett tiszteket és 13féle polgári másodképzést folytatott.

Mindeközben, a belügyi képzési rendszerben folytatott határőrtisztképzésben érintett vezetők, oktatók és növendékek számára meglehetősen váratlanul, 1960. december 21-én megjelent a belügyminiszter I. helyettes és az MN vezérkari főnök 007/1960. sz. közös utasítása, amely a határőr és karhatalmi tisztek képzését áthelyezte az MN tisztképző intézetébe, az Egyesített Tiszti Iskolára. Ennek következtében a határőr és karhatalmi tisztek képzése az ETI-n történt 1960–1967 között. A két belügyi tanszék, azaz az ETI BM Határőr Tanszék (*Nógrádi György* alezredes vezetésével) és az ETI BM Karhatalmi Tanszék az összefegyvernemi tagozat kötelékében alakult meg, 1960-ban. Ezzel párhuzamosan, a növendéki ezred alárendeltségében létrehozták a határőr, valamint a karhatalmi növendékszázadot. A határőr

²⁰² SZABÓ 1995, 5.

növendékszázad parancsnoka *Papp László* őrnagy lett. Szakaszparancsnokok voltak: *István János*, *Dorogi János*, *Daragó Sándor* és *Varga Károly*; valamennyien főhadnagyk.

Nógrádi alezredes tanszékvezető 1961. szeptember 11-én, a Határőrség törzsfőnökének címzett jelentést tett az ETI-n tanuló határőrnövendékek tanév végi vizsgáztatásáról.²⁰³ A határőrszázad növendékei az augusztus 16–25. közötti vizsgáztatás során 3,87 összesített eredménnyel végeztek. „Jó” eredményt értek el határszolgálatból, orosz nyelvből, alaki kiképzésből, testnevelésből és műszaki kiképzésből. „Közepes” vizsgaeredménnyel zárták a társadalomtudományi, a tüzérségi, valamint az atom- és vegyivédelmi ismereteket. A tanév során jól érzékelhető fejlődést tanúsítottak egyrészt a tárgyi tudás tekintetében, másrészt a vezetési készségek, a parancsnoki fellépés és határozottság vonatkozásában is. Csaknem minden tantárgyból kiemelkedő eredményeket ért el öt fő: *Szili László*, *Filep József*, *Pataki Károly*, *Horváth Sándor* és *Stumphauszer Géza*. Ugyancsak név szerint említett négy növendéket, akik viszont „gyenge közepes” eredményt értek el.

A két – azaz a határőr, illetve a karhatalmi – tanszék integrálásával létrehozták az 1961/1962. tanévben az ETI BM Határőr és Karhatalmi Tagozatot, de továbbra is két tanszékkel. Tagozatparancsnokok voltak: *Nógrádi György* alezredes (1962–1963); *Gém László* alezredes (1963–1964); *Szűcs Antal* alezredes (1965–1967). Tagozatparancsnok-helyettesek: *Kőrösi Ferenc* őrnagy (politikai-helyettes); *Kisgyörgy László* őrnagy (határőr-helyettes); *Adorján Gyula* őrnagy (karhatalmi-helyettes). A tagozat-törzsbën tervező-szervező főtitst *Papp László* őrnagy; kiképzési főtitst *Beck Pál* őrnagy, majd *Soós Sándor* őrnagy (1966–1967). A Határőr Tanszék vezetője *Hűbèresi Sándor* alezredes (1962–1963), majd *Sántha Béla* alezredes (1964–1967). A Karhatalmi Tanszék vezetője 1961–1967 között: *Gyuricza József* őrnagy, majd *Adorján Gyula* alezredes.²⁰⁴ Századparancsnokok: *István János* százados, *Molnár Béla* százados, illetve *Farkasinszki Lajos* kh. őrnagy, majd *Kellner András* kh. főhadnagy. Határőr tanárok: *Árva József* őrnagy, *Dorogi János* százados és id. *Kovács István* százados.

A határőr- és karhatalmi növendékek képzési ideje – szorosan igazodva az ETI-hez – az egy év csapatszolgálattal együtt 1960/1961-ben három, majd 1961/1962-től négy év lett. A hároméves képzési rendszerben a növendékjelöltek felvételi vizgát tettek politikai ismeretekből, történelemből, földrajzból, majd egészségügyi és fizikai alkalmassági vizsgálatokon vettek részt.²⁰⁵ A felvettek a lakóhely szerint illetékes behívási rendszerben bevonultak sorkatonai szolgálat teljesítésére a határőr alakulatokhoz. A növendékek egymásról nem tudtak, külön-külön teljesítették az egyéves szolgálatot. Annak során újonc-, szak- és tiszteskiképzésben részesültek, majd csapatgyakorlaton vettek részt. Az I. év befejezése után az ETI-n megkezdték a kétéves kurzust. A felkészítést politikai, katonai és határőrizeti képzési területekre csoportosították. A szakkiképzés során a II. tanévben az általános elveket sajátították el, a III. tanévben intenzív őrsparancsnoki felkészítés folyt. A kétéves kurzus összideje 1386 tanóra volt. A tanterv 15 tantárgyat tartalmazott. A négy fő kiképzési ágra (társadalomtudományok 16%, határőrizet 34%, harcászat 16%, lökiképzés 13%) az összidő 79%-a jutott, míg a további 11 tantárgyra a képzési idő 21%-a. A határőrizeti szakkiképzés prioritása markánsan érvényesült. A tananyagot határőr, honvéd és polgári

²⁰³ NÓGRÁDI György alez. tanszékvez. (1961): *Jelentés az ETI-n tanuló határőr növendékek tanév végi vizsgáztatásáról/1961. 09.11.* (MNL XIX-B-10 1961/22. dob.)

²⁰⁴ Soós 2014.

²⁰⁵ *Interjú* 1991-ben VERES Pál hőr. alezreddessel (Nyírbátori Határőrkerület), aki 1960–63 között végzett az ETI-n.

tanárok oktatták. A határőrnövendékek a (másodéves) évfolyamszázadba szervezve, a növendéki ezred alárendeltségében tevékenykedtek. Az elsőéves növendékszázad Sopronban, majd Szegeden végezte (erre később még visszatérek – V. G.) a tanulmányi és szolgálati feladatokat. A létszámnövekedés következtében 1961 őszén belépett az újabb, majd egy év múlva a következő határőr évfolyam is, és létrejött a II., III. és IV. éves évfolyamszázadok szisztémája. (A karhatalmi hallgatók önálló századdá alakultak, évfolyamonként egy-egy szakasszal.) A szakaszok élén szakaszparancsnokként határőr (illetve karhatalmi) tisztek teljesítettek szolgálatot. A harcászati képzési cél a gépkocsizó lövész szakaszparancsnoki szint volt. A II. tanévben kiképző szakaszparancsnoki, a III. tanévben őrsparancsnoki csapatszolgálatot teljesítettek, kettő-kettő hét időtartamban.

Korom ezredes országos parancsnok 1961. november 1-jén kiadott intézkedése alapján,²⁰⁶ az ETI III. éves határőrnövendékei 1961. december 10-étől 16-áig, ötnapos csapatgyakorlaton vettek részt az 1., 2. és 3. határőrkerület kiképzőpontjain. A gyakorlat célja: a növendékek szerezzenek kiképzői gyakorlati tapasztalatokat szakaszparancsnok-helyettesi beosztásban. A Soproni, a Kőszegi és a Lenti Kiképző Pontra egy-egy szakaszt (20-20 növendéket) és kettő-kettő tisztet (tanárt) vezényelt.

Siklós Ferenc alezredes, a Határőrség törzsfőnök-helyettese aláírásával 1962. március 10-én megjelent *Az ETI III. éves határőrnövendékeinek gyakorló csapatszolgálatára* vonatkozó intézkedés.²⁰⁷ Ideje: 1962. április 5–18. Helye: a kijelölt határőrkerületek őrsői. Elosztás: az 1. Határőrkerülethez 22; a 2. Határőrkerülethez 19; a 3. Határőrkerülethez 20 növendék. Az intézkedés az alábbi rendezőelveket, illetve feladatokat határozta meg. A „nulladik napon” utazás a kerület-parancsnokságra; ott kerületparancsnoki (vagy legalább helyettesi szintű) fogadás, tájékoztatás, feladatszabás és elosztás; minden egyes őrsre egyetlen növendék kerülhet. Ugyanezen napon kiszállítás az őrsökre, ott szintén fogadás, majd elhelyezés. Az őrsparancsnok-helyettesi, politikai helyettesi és őrsparancsnoki szerepkörökben való gyakorlás egységes rendje az alábbi volt. Az 1. napon az őrsparancsnokkal közösen tájékoztatás és tájékozódás, feladategyeztetés, határbejárás. A 2–3. napon önállóan, de az őrsparancsnok-helyettes ellenőrzésével és segítségével parancsnok-helyettesi feladatok ellátása; a 4–7. napon önállóan, de az őrsparancsnok politikai helyettes ellenőrzésével és segítségével politikai helyettesi feladatok végzése; a 8–10. napon önállóan, de az őrsparancsnok felügyeletével parancsnoki feladatok gyakorlása; a 11. napon a gyakorlat őrsparancsnok általi értékelése, a hallgató minőségének ismertetése. A 12. napon összevonas a kerületparancsnokságon; összegzés és értékelés, majd visszautazás az ETI-re. A közel kéthetes gyakorlat alatt egy szabadnap illette meg a növendéket; eltávozás nem engedélyezhető; szabadságra csak rendkívüli esetben utazhatott. Ugyanezt a gyakorló csapatszolgálatot, ugyanezekkel a paraméterekkel megismétli majd a következő III. évfolyam is, 1963. június 30-ától július 15-éig; csupán a kijelölt kerületekhez vezényelt hallgatók száma változik: 24, 22, illetve 25 főre.

A hallgatók mindkét – azaz a II. és III. – tanévben részt vettek az iskolai szinten összevont téli, valamint tavaszi gyakorlatokon. A III. tanév végén államvizsgáztak harcászból, határőrizetből és társadalomtudományokból. A hároméves képzési rendszer az 1963. évi

²⁰⁶ Hőr. opk. (1961a): *Int. az ETI III. éves határőr növendékeinek csapatgyakorlatára/1961. 11. 01.* (MNL XIX-B-10 1961./22. dob.)

²⁰⁷ Hőr. tőf. h. (1962): *Int. az ETI III. éves határőr növendékek csapatszolgálatára/1962. 03. 10.* (MNL XIX-B-10 1962./20. dob.)

avatással megszűnt; 1964-ben a szakon avatás nem volt, majd 1965-ben első alkalommal avattak a négyéves képzési rendszerben végzett tiszteket.

A négyéves képzési rendszerben,²⁰⁸ 1961-től a felvételi vizsga tartalma módosult: matematika, magyar, képességvizsgálatok, egészségügyi és fizikai alkalmassági vizsgálatok. Az érettségizett növendékjelöltek a lakóhely szerint illetékes határőrkerület-parancsnokság kiképzőbázisára vonultak be. Kezdetben nem voltak elkülönült kötelekbe szervezve. Az újonc- és szakkiképzés után csapatgyakorlatot teljesítettek. Fél év elmúltával minden csapattól összevonták őket az ETI-re, gépjárművezetői kiképzésre. Két hónap múlva vizsgatértek az eredeti alakulathoz, ahol tiszteskiképzésben részesültek, nyáron tisztesvizsgát tettek, majd csapatgyakorlaton vettek részt. Szeptember végén bevonultak az ETI-re II. éves növendékek.

Újabb lényeges változás történt 1963 őszén. A felvett civil pályázókat és sorkatonákat egyaránt összevonták és önálló növendékszázadban kezdhették meg a négyéves kurzust. A növendékszázadnak az 1963/64. tanévben a BM Határőrség Pataki Ferenc Laktanya adott otthont, Sopronban. A szolgálatot sorkatonai ruhában teljesítették, de a váll-lapokon megjelent az I. éves növendéket jelző csík. Az újonckiképzés 1963. november 12-étől 1964. február 25-éig tartott. Azt követően, március 31-éig csapatgyakorlaton vettek részt. Április 1-jétől június 20-áig tiszteskiképzés folyt; először raj-, majd szakaszparancsnok-helyettesi felkészítést kaptak. A tiszteskiképzés és csapatgyakorlat után a teljes növendékszázadot áthelyezték Sopronból a Kiskunhalasi Határőr Kerülethez, Szegedre. (Az áthelyezésben döntő szerepet játszott, hogy a polgári másodképzés érdekében a határőrtisztképzésbe bevonták a Szegedi Tanárképző Főiskolát – V. G.)

1964-től kezdve, egészen 1980-ig Szegeden történt az I. éves határőr növendékek (1971-től: határőrhallgatók) egységes program szerinti kiképzése, akik az I. tanév befejezése után kezdhették meg a II. tanévet ténylegesen az ETI-n, majd 1967-től a jogutód Kossuth Lajos Katonai Főiskolán (KLKF). A II. tanévben differenciáltan szakirányú, azaz őrsi, illetve határforgalmi felkészítés folyt és ahhoz igazították a másodképzést is. A II. tanévben csapatgyakorlat nem volt, de egyhetes kihelyezésen vettek részt a Balassagyarmati Határőrkerületnél. A III. tanév végén kiképzőbázisokon egységesen kéthetes kiképzői, a IV. tanév végén négyhetes, a szakiránynak megfelelően őrsi vagy határforgalom-ellenőrzési, úgynevezett „FEP-gyakorlaton” vettek részt a növendékek, főszabályként nyugati viszonylatban. A határőrizet oktatása erőteljesen gyakorlatias volt; egyrészt a tantermekben is, másrészt hetente egy-egy terepfoglalkozást tartottak, harmadrészt évente többször Ócsa bázison „kiskihelyezés” volt. A harcászati kiképzés során a II. tanévben gépkocsizó lövész szakaszparancsnoki, a III. tanévben századparancsnoki, a IV. tanévben zászlóaljparancsnoki felkészítés folyt. (Bízom a tisztelt Olvasó egyetértésében: a zászlóaljparancsnoki szint realitása erősen vitatható – V. G.) A harcászati kiképzésre két gyakorlat tette fel a koronát a IV. tanévben; az egyik: menetből indított támadás erőszakos folyóátkeléssel (Hatvan – Vác – Szentendrei-sziget – Szentendre); a másik: erődök elleni harc a Pilis-hegységben.

²⁰⁸ *Interjú* 1991-ben TÁRNOKI Attila hőr. alezredessel (Komáromi FEP), aki 1962–66 között végzett az ETI-n.

Követve az ETI-n történt változásokat, (különösen, hogy 1963 őszén megszüntették a növendéki ezredet és évfolyamszázadokat hoztak létre,) az alábbi szervezeti felépítést alakították ki, amely mennyiségi és minőségi fejlődést is eredményezett a határőrtisztképzésben. A BM Határőrség parancsnoka (*Szabó Gusztáv* hőr. ezredes) és a BM Karhatalom parancsnoka (*Valencsák János* kh. vezérőrnagy) közös felterjesztését *Szívós Péter* vezérőrnagy BM IV. főcsoportfőnök jóváhagyta, és 1964-től hatályba lépett az új állomány-táblázat.²⁰⁹

10. táblázat

BM Határőr és Karhatalmi Tagozat létszámviszonyai – 1964/1965

Állomány	Előző létszám	Új létszám	Változás
Határőr állomány	45	55	+10
Karhatalmi állomány	11	15	+4
Összesen	56	70	+14

Forrás: a szerző saját szerkesztése

Szervezeti felépítés és létszám Budapesten

Tagozatparancsnokság: tagozatparancsnok; tagozatparancsnok-helyettes; tagozatparancsnok politikai helyettes és törzs; összesen 9 fő.

Határőr Tanszék: tanszékvezető; egy főtanár; négy tanár, egyben osztályfőnök; összesen hat fő.

Karhatalmi Tanszék: tanszékvezető; egy főtanár; kettő tanár/osztályfőnök; kettő adminisztrátor; összesen 6 fő.

Határőr évfolyamszázad (3): 3-3 évfolyamparancsnok; parancsnok-helyettes; szolgálatvezető; írnok egyben raktáros; összesen 12 fő.

Karhatalmi évfolyamszázad (1): évfolyamparancsnok; parancsnok-helyettes; írnok/raktáros; összesen négy fő.

Budapesten összesen: 37 fő

Határőr és karhatalmi előkészítő növendékszázad, Szegeden

Századparancsnokság: századparancsnok; századparancsnok politikai helyettes; törzs (11 fő); összesen 13 fő.

Határőrtiszt szakaszparancsnok (3 fő); sorállományú határőr alparancsnok (12 fő); összesen 15 fő.

Karhatalmi tiszt szakaszparancsnok (1 fő); sorállományú karhatalmista alparancsnok (4 fő); összesen 5 fő.

Szegedi növendékszázad összesen: 33 fő.

²⁰⁹ *BM Határőr és Karhatalmi Tagozat 1964. évi, új állománytáblázata.* (MNL XIX-B-10/VII. TK./ 1965/17. dob.)

A tagozat létszáma mindösszesen

A tagozat törzs- és tanári állománya mindösszesen: 70 fő (30 tiszt, 7 tiszthelyettes, valamint 18 sortiszt és 15 sorállományú határőr, illetve karhatalmista).

A jelentős változások egyikeként 1964. október 1-jétől a határőr szakon is megtörténtek a szakasparancsnoki és osztályfőnöki váltások. A szakasparancsnokokat a végzős növendékek közül nevezték ki. Ezt követően 1966-ig, az osztályfőnökök vegyesen határőr- és honvédtisztek voltak, majd 1967-től minden határőr osztály élén kizárólag határőrtisztek lettek az osztályfőnök.

A szakon úgynevezett „polgári másoddiplomás képzés” kezdődött az 1962/1963. tanévben. A növendékeknek a vizsgákon és államvizsgákon egyaránt bizonyítaniuk kellett a szakmai képzés és a másodképzés tananyagának elsajátítását is. Államvizsgák voltak: határőrizet, harcászat, lökiképzés, társadalomtudomány, valamint – a határforgalmi és a határőrizeti ágazati specializációval szinkronban – német nyelv vagy földrajz. Első alkalommal 1965-ben avattak két diplomás határőrtiszteket az ETI-n: az őrsi ágazaton általános iskolai földrajztanár, illetve a határforgalmi ágazaton német nyelv szakos tanár másodképzését és másoddiplomát szereztek az avatottak.²¹⁰

Az ETI 1966/1967. tanévében²¹¹ a BM Határőr és Karhatalmi Tagozat teljes személyi állománya helytállt, teljesítette a képzési dokumentumokban előírt feladatokat és egyúttal felkészült a főiskolai képzési rendszer bevezetésére. Az ETI-n utolsó alkalommal 1967. szeptember 2-án volt tisztavatás. A következő, vagyis az 1968. évi, immár a katonai főiskolák első tisztavatási ünnepsége lett.

4.6. A BM Határőr és Karhatalmi Tiszti és Tiszthelyettesi Továbbképző Tanfolyamon folytatott képzés, 1961–1962

A mintegy másfél éves működést követően, 1961-ben megszüntetett BM Határőr és Karhatalom Tiszti Iskola helyett létrehozták a BM Határőr és Karhatalmi Tiszti és Tiszthelyettesi Továbbképző Tanfolyamot. Az intézményi fejlődéssel, *Szűcs György* őrnagy tanfolyam-parancsnok aláírásával és *Rózsa Andor* alezredes BM továbbképzési és módszertani osztályvezető jóváhagyásával 1961-ben kiadták az új képzési dokumentumokat. Így például a *BM határőr és karhatalmi tiszthelyettesek továbbképző tanfolyamának kiképzési tematikája*²¹² az anyagi tiszthelyettesek 1961. április és október közötti, hat hónapos felkészítését határozta meg. A képzés kimeneti célja: őrs- és század-szolgálatvezetők képzése. A képzés időtartama 786 tanóra volt; azon belül 120 óra az ideológiai-politikai felkészítést, 666 óra a szakkiképzést szolgálta.

Korom ezredes országos parancsnok 1961. január 6-án keltezett intézkedésével „FEP-tiszti idegen-nyelviskola” szervezését rendelte el.²¹³ (Valószínűleg helyesebb lett volna, tisztelt Olvasó, a „FEP-tiszti idegen-nyelvtanfolyam” elrendelése, de ennyi idő távlatában ne akadjunk fenn ezen – V. G.) A bevezetőben megfogalmazta, hogy a FEP-eken gátolja

²¹⁰ Interjú 1991-ben PÓDER Pál hőr. ezredessel (Budapesti FEP), aki 1961–1965 között végzett az ETI-n.

²¹¹ *ETI BM Határőr és Karhatalmi Tagozat pk. 1967.08. 31-i jelentése.* (BM Hőr. Levéltár; 02279/1967; 1990)

²¹² *BM hőr. és kh. tiszthelyettesek továbbképző tanf. kiképzési tematikája/1961.* (NKE RTK ÜVI; sz. n.)

²¹³ Hőr. opk. (1961b): *Int. FEP-tiszti idegen-nyelviskola szervezésére/1961. 01. 06.* (MNL XIX-B-10 1961/22. dob.)

a kulturált és megbízható szolgálatellátást az a széles körű tény, hogy az útlevelkezelők nem ismernek nyugati nyelveket. Elrendelte az alábbiakat. A nagy forgalmú FEP-eken szolgálatot teljesítő útlevelkezelő tisztek közül 15 főnek idegen nyelvi iskolát kell szervezni. Időtartama egy év, két félév: 1961. január 16. – május 16., illetve 1961. október 1. – 1962. május 31. között. Az iskola (értsd: tanfolyam – V. G.) helye a BM Rendőrtiszthelyettes-képző Iskola (Bp., XII. ker. Böszörményi út 21.) A hallgatók két csoportban német, illetve angol nyelvet kötelesek tanulni és a tanfolyam végén középfokú nyelvvizsgát tenni. Az így végzett tisztek nem helyezhetők át a FEP-ekről más beosztásba, valamint (megtetézve az előbbi „röghöz kötést” – V. G.) részükre a nyelvtudási pótlék három évig „nem illetményes”.

Ugyancsak *Korom* ezredes országos parancsnok 1961. február 22-én intézkedést adott ki tiszthelyettesi tanfolyam megszervezésére.²¹⁴ A határőrizeti feladatok eredményesebb végrehajtása érdekében, az őrsőkre politikai helyettesi beosztásba helyezendő hivatásos tiszthelyettesek, valamint a felállítandó kísérleti őrsőkön szolgálatot teljesítő hivatásos tiszthelyettesek részére kötelező tanfolyamot rendelt el. Az előzményekről tudni kell, hogy a legújabb kori magyar határőrizet történetében – természetesen ezúttal is egy Pol. Biz. határozat, nevezetesen a Határőrségnél történt rendkívüli eseményekről, azok okairól és a Határőrség legfőbb nehézségeiről szóló 1960. augusztus 9-i határozat alapján – 1961 áprilisától 1962 szeptemberéig, kizárólag hivatásos állományúakkal szolgálatot teljesítő, kísérleti őrsöket hoztak létre és működtettek az úgynevezett „baráti viszonylatokban”. Az orosházi és a nyírbátori kerületeknél kettő-kettő, a miskolci és a balassagyarmati kerületeknél egy-egy hivatásos őrsöt hoztak létre. A kísérlet beváltotta a hozzá fűzött reményeket, igazolta az elrendelő döntés helyességét, ugyanis javultak a határőrizeti eredmények, fejlődtek a kapcsolatok a határterületi lakossággal és az együttműködő szervekkel. (Minden pozitívum és az 1964. évi határőrségi kezdeményezés ellenére közel három évtizednek kell eltelnie ahhoz, hogy ismét napirendre tűzzék és bevezessék az úgynevezett „hivatásos határőrizetet”).²¹⁵ A tanfolyam helye: Miskolci Határőrkerület Szerencsi Kiképző Pont. Ideje: 1961. március 1-jétől április 13-áig; másfél hónap, 34 kiképzési nap, 204 tanóra. A parancsnoki kart és a kiképző tiszteket a 7., 8., 9. és 10. kerületek tisztikarából – február 24-étől kezdődő – vezénlyéssel biztosították. Az országos parancsnok előírta, hogy a tanfolyam parancsnoka, *Albunovics János* őrnagy 1961. április 20-áig terjesszen fel összefoglaló jelentést a tanfolyamról és a vizsgáztatásról, valamint mellékelje a hallgatókról készített részletes jellemzéseket. Az 1961. évi szinte teljesen egységes (politikai helyettes, illetve hivatásos járőr) tanfolyam tapasztalatai alapján az 1962. február 19. – április 14. közötti tanfolyam egyrészt hosszabb lett (nyolc hét, 45 kiképzési nap és 270 tanóra), másrészt értelemszerűen vagy a politikai oktatás, vagy a határőrizeti kiképzés kapott elsődlegességet 44, illetve 114 tanóra váltakozásával. A többi tantárgy (szabályzatismeret, lökiképzés, tereptan, tartalékidő) óraszám pedig hasonló keretekben mozgott mindkét tanfolyamon.

Sebestyén Nándor alezredes, az országos parancsnokság személyügyi osztályvezetője 1961. április 20-án körlevelet adott ki az „egyetemek esti és levelező tagozatára történő jelentkezés” tárgyában.²¹⁶ Hangsúlyozta, hogy az egyetemi tanulmányok folytatására azok je-

²¹⁴ Hőr. opk. (1961c): *Int. tiszthelyettesi tanfolyam megszervezésére/1961. 02. 22.* (MNL XIX-B-10 1961/22. dob.)

²¹⁵ PÁLVIÖLGYI László (1993): A hivatásos állományra épülő határőrizeti rendszer kialakulása és működése. *Határőrségi Tanulmányok*, 70–92. (Nytsz.: 3/2-35/1993.)

²¹⁶ SEBESTYÉN Nándor alez., szű. ov. (1961): *Körlevél „egyetemek esti és levelező tagozatára történő jelentkezés tárgyában”/1961.04.20.* (MNL XIX-B-10 1961./22. dob.)

lentkezhettek, akik szerepelnek a káderfejlesztési tervben és 40 év alattiak. Akik a második diploma megszerzése céljából jelentkeznek, csak a belügyminiszter-helyettes becsatolt írásos engedélyével tehetik. Felvételre jelentkezhetnek továbbá az érettségivel nem rendelkezők közül azok, akik a 32. életévüket már betöltötték és eredményesen részt vettek az egyetemi előkészítő tanfolyamok valamelyikén. A felvett levelező tagozatos hallgatók kötelesek legalább heti egyszer, az esti tagozatos hallgatók pedig heti három vagy négy alkalommal részt venni az egyetemi foglalkozásokon. Az egyetemi tanulmányok során – a fizetésüktől, szociális helyzetüktől és tanulmányi eredményüktől függően – a hallgatók tandíjat fizetni kötelesek.

Időrendben itt kell megjegyezni, hogy a tanintézetekben folytatott határőrtisztképzés az eredményekkel együtt sem tudta biztosítani a határőrtiszti utánpótlás számszerű igényét, ezért a határőr tiszthelyettesek részére 1961-ben bevezették a tiszti vizsgát. Feltételei: önkéntes jelentkezés; legfeljebb 40 éves életkor; legalább általános iskolai végzettség; tiszthelyettesi képzettség; legkevesebb négy év hivatásos szolgálat; a beosztásban való helytállás. *Tusják János* százados harc kiképzési osztályvezető-helyettes 1961. május 3-án írásban jelentette, hogy az országos parancsnok 09/1961. sz. parancsa alapján 1961. április 24–28. között eredményesen levezették a hivatásos tiszthelyettesek részére szervezett tiszti vizsgáztatást.²¹⁷ A kiképzési ágakban központilag kidolgozott vizsgakérdéseket *Orbán* ezredes, a Határőrség törzsfőnöke hagyta jóvá 1961. április 19-én,²¹⁸ és azokat csak a vizsganapokon hozták nyilvánosságra a vizsgabizottságok. A tiszti vizsgán 51 tiszthelyettes vett részt; közülük 46 fő már eleve tiszti beosztásban teljesített szolgálatot, öt fő pedig a tiszti vizsga alapján kerülhetett tiszti beosztásba. Eredményesen vizsgázott 44 fő. Valamennyi kiképzési ágból (politikai oktatás, határszolgálat, harcászat, lökiképzés, hadtápismeretek, szolgálati szabályzat-ismeretek) kiemelkedően szerepelt egyetlen vizsgázó, *Makkai Béla* őrmester, a 9. Miskolci Határőrkerületnél szolgálatot teljesítő híradó (! – V. G.) szakaszparancsnok. Sikertelenül vizsgázott hét fő, akik pótvizsga-lehetőséget kaptak az 1961. december 15–31. közötti időszakra.

Hirling József százados, a Kiskunhalasi Lovas Iskola parancsnoka az 1961. május 12-én tett írásos jelentésében²¹⁹ összegezte – az immár második alkalommal végrehajtott – hatheletes lovász és hajtó szakkiképzés tapasztalatait. Figyelmet érdemlő módon, egyúttal javaslatot tett a korábbi három hónapos szakkiképzés visszaállítására. Meggyőző és méltányolandó indokolása szerint a rövidített szakkiképzés során lehetetlen maradéktalanul teljesíteni a kiképzési célokat és követelményeket. A végrehajtó alegységekhez hiányosan kiképzett lovászok és hajtók kerülnek ki, akik magukban hordozzák a balesetek és más, akár súlyosabb rendkívüli események veszélyét.

Az 1961. április és szeptember között végrehajtott tisztesképzés záróvizsgáztatásáról készített bizottsági jegyzőkönyveket 1961. szeptemberében egymás után terjesztették fel a Harc kiképzési Osztályra.²²⁰ A több vizsganapon keresztül folytatott, összetett

²¹⁷ TUSJÁK János szds., harc kik. ov. h. (1961): *Jelentés a hivatásos tiszthelyettesek részére szervezett tiszti vizsgáztatásról/1961. 05. 03.* (MNL XIX-B-10 1961/22. dob.)

²¹⁸ *A kiképzési ágakban központilag kidolgozott vizsgakérdések/1961. 04. 19.* (MNL XIX-B-10 1961/23. dob.)

²¹⁹ HIRLING József szds., Kiskunhalasi Lovas Iskola pk. (1961): *Jelentés a lovász és hajtó szakkiképzéséről/1961. 05. 12.* (MNL XIX-B-10 1961/22. dob.)

²²⁰ *Tisztes-képzés záróvizsgáztatásáról készített bizottsági jegyzőkönyvek/1961. 09.* (MNL XIX-B-10 1961/22. dob.)

számonekérés során a következő kiképzési ágakat ellenőrizték, mérték és osztályozták: politikai kiképzés, határszolgálat, harcászat, módszertan, szolgálati szabályzat, alaki kiképzés és testnevelés. A nem teljesen egységesen kidolgozott dokumentumokból készített összegzés ugyan hézagos, de így is tanúsítja a tisztesképzés eredményességét.

11. táblázat

A tisztesképzés záróvizsga-eredményei – 1961. szeptember

Határőrkerület	Tisztes iskola	Vizsgázott	Eredményes	Eredménytelen
1. Csorna	Sopron	265	262	3
2. Szombathely	Kőszeg	n. a.	n. a.	n. a.
3. Zalaegerszeg	Zalaegerszeg	197	185	12
4. Nagykanizsa	Nagykanizsa	179	179	–
5. Pécs	Nagyatád	198	192	6
6. Kiskunhalas	Baja	208	207	1
7. Orosháza	Orosháza	69	69	–
8. Nyírbátor	Nyírbátor	67	67	–
9. Miskolc	Szerencs	80	80	–
10. Balassagyarmat	Balassagyarmat	58	58	–
Ö. Híradó zászlóalj	Budapest	127	127	–

Megjegyzések:

1. A Kőszegi Tisztes Iskola vizsgajegyzőkönyve is tartalmaz és alapos. A tisztesek stabilan „jó” (4,26 és 4,64 közötti) összesített átlageredményeket értek el, minden kiképzési ágban. Talán ezért is különösen feltűnő, hogy a végzettek számát nem tartalmazza a jelentés.
2. A Bajai Tisztes Iskola kezdő létszáma 229 fő volt, de a kiképzés során – fegyelmi és tanulmányi okokból – szokatlanul sok határőrt (21 főt) visszavezényeltek a küldő szervekhez.
3. Hasonló okok következtében ugyancsak nem fejezhette be a tisztesképzést az Orosházi Tisztes Iskolán 10, a Szerencsi Tisztes Iskolán kettő, illetve az Ö. Híradó Zászlóalj Tisztes Iskolán hat határőr.

Forrás: a szerző saját szerkesztése

Az országos parancsnok, *Korom* ezredes által 1961. augusztus 22-én jóváhagyott *Harckiképzési utasítás a BM Határőrség személyi állománya részére az 1961/62. évre* című dokumentum²²¹ az alábbiakat írta elő.

„Alapvető kiképzési feladatok

- továbbfejleszteni a teljes személyi állomány politikai, katonai és határőrizeti felkészültségét;
- a személyi állományt szilárd, fegyelmezett határőrökké és a határőrizet mestereivé nevelni;
- fokozni a személyi állomány felelősségérzetét a végrehajtott szolgálat ellátásában;
- jelentősen emelni és szilárdítani a harckészültséget, biztosítani, hogy a személyi állomány képes legyen magasabb színvonalon végrehajtani a harci és a határőrizeti feladatokat;
- a harckiképzést a határőrizet megszilárdítása egyik alapvető eszközének kell tekinteni, amely a büntetlen határsértések és a rendkívüli események megszüntetését szolgálja.

²²¹ *Harckiképzési utasítás a BM Határőrség személyi állománya részére az 1961/62. évre.* (MNL XIX-B-10 1961/22. dob.)

Feladatok a tiszti továbbképzés terén

- a) A Határőrség minden tisztje részére:
  - fokozzák a határőrizetért érzett felelősséget és számolják fel a kiképzést lebecsülő nézeteket;
  - a kiképzést használják fel a határőrizeti szolgálat megszervezésében és végrehajtásában meglévő hibák megszüntetésére és a határőrizeti módszerek tökéletesítésére.
- b) Az országos parancsnokság, valamint a kerület és az önálló zászlóalj-parancsnokságok tisztjei részére:
  - tudjanak helyesen ténykedni a törzsmunkában, a kerület és a zászlóalj határőrizetének megszervezésében és irányításában;
  - tudjanak módszertani segítséget nyújtani az alegységek tisztjeinek a feladataik ellátásához.
- c) A szakbeosztású tisztek részére:
  - a határforgalom-ellenőrző pontok tisztjei szakértelemmel és nagyfokú kultúráltsággal lássák el a feladataikat;
  - a felderítő-, híradó-, műszaki, hadtáp-, egészségügyi és állategészségügyi tisztek a speciális felkészültségük tökéletesítésével, a szakmai tevékenység helyes megszervezésével, irányításával és végzésével járuljanak hozzá a határőrizet eredményességéhez.
- d) A tiszti továbbképzés időtartama minden tiszt részére 6 kiképzési nap, 46 óra.”

Ugyancsak előírta, hogy az 1962-ben leszerelő lovászok pótlására továbbra is hathetes szaktanfolyamokat kell szervezni, négy turnusban. (Alapos okkal feltételezhető, hogy *Hirling* százados lovasiskola-parancsnok 1961. május 12-én felterjesztett racionális javaslatát a három hónapos szakkiképzés visszaállításáról, figyelmen kívül hagyták – V. G.)

Ezt követően az utasítás (43 oldalon keresztül) pontosan és részletesen meghatározta a kiképzéssel, továbbképzéssel, vizsgáztatással összefüggő feladatokat, határidőket, majd 13 mellékletben további releváns információkkal szolgált. A kutatás tárgyához kapcsolódóan kiemelést érdemelnek az alábbi mellékletek. A tisztek továbbképzésének csoportbeosztása (1. sz.); a tisztek továbbképzésének óraelosztása (2. sz.); a tiszti továbbképzési tananyag tárgykörönkénti csoportosítása (3. sz.); a kiképzési ágak óraelosztása (8. sz.); a tárgykör-elosztás (9. sz.); naptári terv az 1961/62. határőrizeti év kiképzési feladataira (13. sz.)

Ugyanaznap, vagyis 1961. augusztus 22-én *Korom* ezredes kiadta a *Harckiképzési utasítás a BM Határőrség újoncai részére az 1961/62. évre* című dokumentumot is.²²² Az ugyancsak terjedelmes, 106 oldalas utasítás hat fejezetet foglalt magában: I. általános utasítások; II. szervezési utasítások; III. módszertani foglalkozások; IV. tervezés; V. nyilván tartás; VI. vegyes rendelkezések. Az újonckiképzés kezdete 1961. november 15.; az eskütétel időpontja: 1961. december 10. A kiképzés és a befejezés differenciáltan történt, az alábbiak szerint. Február 14-éig: a lövészek, hajtók, vezetőkes híradók és vonatellenőrök részére (71 kiképzési nap, 426 óra); február 23-áig: a hajókísérők részére (83 kiképzési nap, 498 óra); március 3-áig: a műszakiak részére (91 kiképzési nap, 546 óra). Az újoncok elosztása 1962. február 12–14. között történt; az összefoglaló jelentést március 1-jéig kellett felterjeszteni. A sorozott állományúak derékhadát kitevő járőrök 426 kiképzési órája az alábbiakból tevődött

²²² *Harckiképzési utasítás a BM Határőrség újoncai részére az 1961/62. évre.* (MNL XIX-B-10 1961/24. dob.)

össze. Politikai oktatás: 72; határszolgálatos kiképzés: 130; harcászat: 42; lökiképzés: 70; testnevelés: 30; alaki: 26; szolgálati szabályzat: 17; atom- és vegyvédelmi ismeretek: 10; műszaki ismeretek: nyolc; egészségügyi ismeretek: három; tartalék idő: 18; összesen: 426 óra.

Ábel László alezredes politikai csoportfőnök aláírásával 1961. szeptember 28-án megjelent *A versenymozgalomban „kiváló aleggység” címmel kitüntetett őrsök, FEP-ek, századok, szakaszok és más aleggységek jegyzéke*. Így például a Kiskunhalasi Tisztes Iskola 6. szakasza, amelynek parancsnoka *Incze Vilmos* hadnagy (aki később hosszú évekig a „kossuthos” határőr növendékek, majd hallgatók Szegedi I. évfolyamszázadának méltán tisztelt és népszerű osztályfőnöke lett – V. G.).

Hajós Sándor őrnagy harc kiképzési osztályvezető 1961. október 16-án írásos jelentésben összegezte az 1961. április 17-étől végrehajtott tisztesképzés országos ellenőrzési tapasztalatait. A heti részletes kiképzési tervek jellemzően helyesek, pontosak voltak. Hiányosság: a Nagykanizsai Tisztes Iskola parancsnoka nem hangolta össze az elvárható gondossággal a tanteremben és a terepen végrehajtandó foglalkozásokat. A kiképző keretek tisztjei és tiszthelyettesei rendszerint alaposan felkészültek a foglalkozásokra. Az iskola-parancsnokok rendszeresen eligazították a kiképző század- és szakaszparancsnokokat, majd a szakaszparancsnokok a rajparancsnokokat a következő foglalkozásokra. Mindezek ellenére, több esetben módszertani hiányosságokat tapasztaltak, különösen a Soproni és a Kőszegi Tisztes Iskolán. Továbbra is előfordultak – főként a kezdeti időszakban – rajparancsnoki durvaságok (futtatás, fektetés, kúszatás), főként a Soproni és a Zalaegerszegi Tisztes Iskolán. Végső összegzésként megállapította, hogy a tett intézkedések eredményre vezettek, javult a kiképzettség és az által a határőrizet hatékonysága. A tapasztalatok alapján év közben kisebb módosításokat végeztek a harc kiképzésben, amelynek eredményeként még tovább javult a kiképzés és a felkészültség minősége. Néhány példa a fejlődést eredményező módosításokra: a tiszt továbbképzés során a csoportok célirányos összevonásával és a csoportok összetételének javításával a képzés eredményességének fokozása; a továbbképzés időtartamának és témaköreinek differenciált, a helyi tapasztalatokhoz és szükségletekhez jobban igazodó meghatározása; soron kívüli, ötnapos központi továbbképzés levezetése a kerületparancsnokok és az országos parancsnoksági osztályvezetők részére. A részt vevő kerületparancsnokok – mint hallgatók – közül kiemelkedő szorgalmat és felkészültséget tanúsított *Szalva János* ezredes, *Molnár Elek* alezredes és *Bágyi János* őrnagy.

A területi és a helyi továbbképzések során több alkalommal megfogalmazott, központi módszertani kiadványok iránti igények kielégítését szolgálták az országos parancsnokság által kidolgozott bevezető előadások, alap- és kiegészítő feladatok, valamint komplex módszertani útmutatók, így például az alábbiak:²²³ *Üldözés és elfogás az őrs határszakaszán/feladat* (1959). *Megerősített szolgálat megszervezése az őrs határszakaszán/feladat* (1959). *Üldözés megszervezése és végrehajtása az őrs határszakaszán/feladat* (1960). *Az őrs szolgálatának megszervezése rendes határőrizeti viszonyok között/feladat* (1961). *Módszertani útmutató az őrs rendes és megerősített szolgálatára, valamint az őrs erejével végrehajtott üldözés című foglalkozások előkészítéséhez és levezetéséhez* (1961). *A kerület rendes és megerősített határőrizetének elvei/központi előadás* (1961). *A kerület rendes határőrizeti szolgálatának megszervezése/feladat* (1961). *Razzia megszervezése és levezetése a kerület*

²²³ *Központi előadások, alap- és kiegészítő feladatok, módszertani útmutatók/1959–1961.* (MNL XIX-B-10 1961/23. dob.)

határszakaszán, befelé határsértést elkövetett személyek elfogására/feladat (1961). Razzia megszervezése és levezetése a kerület határszakaszán/feladat (1961).

A határrend fenntartásához, a határőrizet és a határforgalom-ellenőrzés eredményességéhez döntően hozzájárult a sorozott állomány kiképzettsége, feladatokhoz való tisztességes hozzáállása, amelynek azonban nélkülözhetetlen előfeltétele volt a határőrtisztek és tiszthelyettesek szakmai és módszertani felkészültsége, személyes példamutatása. A határőrségi kiképzőpontok parancsnokai, tisztjei és tiszthelyettesei – az egyre inkább jól működő intézményrendszerben – a sorozott állományú határőrök és tisztesek tömegeit készítették fel a szakmai feladatok követelményszintű teljesítésére.

12. táblázat

Kiképzőpontok alapkiképzési létszáma az 1961/62. kiképzési évben

Határőrkerület/Önálló alegység	Kiképzőpont	Újonclétszám
1. Csorna	Sopron	1250
2. Szombathely	Kőszeg	850
3. Zalaegerszeg	Lenti I.	800
4. Nagykanizsa	Lenti II.	750
5. Pécs	Nagyatád	623
6. Kiskunhalas	Kiskőrös	1050
7. Orosháza	Orosháza	360
8. Nyírbátor	Nyírbátor	370
9. Miskolc	Szerencs	350
10. Balassagyarmat	Balassagyarmat	330
Önálló. Zászlóalj Győr	Mosonszentjános	170
Híradó Zászlóalj Ady-liget	Pesthidegkút	60
Műszaki Kiképző Század	Mosonmagyaróvár	–
Összesen		6963

Megjegyzések:

- Az alapkiképzést követően, az újoncállományon belül a speciális kiképzésre átvezényelték száma: híradó szakkiképzésre (Adyligetre) 309 fő; vezetékes híradó szakkiképzésre (minden kerületparancsnokság a saját állomáshelyén) 311 fő; gépjárművezető szakkiképzésre (Budapestre) 222 fő; szakács szakkiképzésre (Budapestre) 62 fő; műszaki szakkiképzésre (Mosonmagyaróvárra) 190 fő. (Nem szerepelnek a kutyavezető-, valamint a lovasz- és a hajtó-szakkiképzésre vezényelt adatai – V. G.)
- A Határőrség az általános kiképzőbázisok mellett úgynevezett „szakkiképző” bázisokat is működtetett; így például Csornán az ütleivelkezőket, Nyírbátorban a gépjárművezetőket, Adyligeten a híradókat, Kiskunhalason a lovaszokat és a hajtókat képezték.
- Az alap-, szak- és tiszteskiképzésben jelentős fejlődést eredményezett, hogy egységesítették a kiképzőbázisok (század, zászlóalj, ezred) szervezeti felépítését; stabilizálták a vezetői és a törzsállományt (rendszerint parancsnok; parancsnok-helyettes; politikai helyettes; pénzügyi és élelmezési szolgálatvezető; anyagi szolgálatvezető; törzs-szakaszparancsnokok; kiképző szakaszparancsnokok; eü. szolgálatvezető); valamint állandó kiképző kereteket hoztak létre a vezénylésees kiképző keretek helyébe.²²⁴

Forrás: Harekik. utasítás a BM Határőrség újoncai részére az 1961/62. évre

²²⁴ *Interjú* 2016-ban PATAKI Tibor ny. hőr. alezredessel, aki 1959 decemberében vonult be újoncnak a Szerencsi Kiképző Pontra. 1962 januárjától kezdte meg hivatásos tiszthelyettesi szolgálatát ugyanott mint kiképző szakaszparancsnok. 1964-től politikai helyettes az Antalmajori, majd 1968-tól a Mikóházi őrön. 1970-ben kiválóan és hadnagyi rendfokozatban végzett a BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozatán. Azt követően a Domaházi őr parancsnoka. 1974. december 15-étől 1979. április 30-áig (a kiképzőpont felszámolásáig) a Szerencsi Kiképző Pont parancsnoka volt. 1979-től 1981-ig a Miskolci Határőrkerület törzsszakaszparancsnokaként, majd 1994-ig (nyugállományba vonulásáig) HÜTI-ként teljesített szolgálatot.

Korom ezredes országos parancsnok 1962. január 23-án javaslatot terjesztett fel *Földes László* belügyminiszter I. helyettesnek *A Határőrség újoncállománya behívási és kiképzési rendszerének évenként szeptember és március hónapokra történő módosítására*.²²⁵ Az elfogadott szisztéma hosszú időre meghatározta a Határőrséghez besorozott és behívott fiatalok (honvédekhez képest hátrányos – V. G.) helyzetét. Ugyanis a sorállományú határőrök szolgálati idejét 24 hónapról megnövelték: az 1940-es korosztályét 25, az 1941-esekét 26, illetve az 1942-ben és azt követően születetteket 27 hónapra.

Orbán ezredes törzsfőnök 1962. április 9-én intézkedést adott ki „a tisztes-képző iskolák április 16-ától történő beindítására”.²²⁶ Az elosztó szerint kapták: az 1–10. határőrkerületek és az önálló zászlóalj, valamint a kommandáns század, továbbá a kutyakiképző iskola. A tisztesiskolák összesen 1602 tisztes kiképzését kapták feladatul, az alábbi csoportosításban. Szakaszparancsnok-helyettesi beosztásra: 64 főt; rajparancsnoknak: 1018 főt; őrsi eligazító tiszthelyettesnek: 121 főt; őrsi kiképző tiszthelyettesnek: ugyancsak 121 főt; a kiképző alegységekhez kiképzőtisztesnek: 278 főt kellett kiképezni.

Ugyancsak Orbán ezredes – ám ezúttal immár, mint országos parancsnok-helyettes – 1962. április 13-án intézkedett „a kísérleti őrsök tiszthelyetteseinek és tiszteseinek soron következő továbbképzésére”.²²⁷ A címzettek értelemszerűen az érintett (7., 8., 9. és 10.) határőrkerületek parancsnokai voltak. A továbbképzés helye: a Szerencsi Kiképző Pont. Az egyenértékű kurzusok időtartama: 1962. április 16–21; április 24–30; május 7–12; május 14–19. A kiképzési órák száma: 46 óra (politikai oktatás: 10; katonai kiképzés: 13; határszolgálatos kiképzés: 23 óra). Résztvevők: minden kurzusban az érintett alegységek állományának 25–25%-a, egyenletes elosztásban oly módon, hogy a kísérleti őrsök (Battonya, Gyulavári, Nyírábrány, Csenger, Hidasnémeti, Ipolytarnóc) működése a teljes időszakban biztosított legyen. (A kísérlet 1961. április 1-jétől 1962. szeptember 30-áig tartott – V. G.)

Hajós őrnagy harckiképzési osztályvezető 1962. október 15-én jelentést tett *Az 1961/62. évi harckiképzés állapotáról*.²²⁸ A jelentésből – a tárgyhoz kapcsolódva – feltétlenül ki kell emelni az alábbiakat. Megállapította, hogy az előírt tiszti továbbképzéseket minden kerületnél és alegységnél végrehajtották. A részvétel országos átlagban meghaladta a 90%-ot, amely jobb, mint az előző évi 80 és 90% közötti intervallum volt. Megengedhetetlenül alacsony volt azonban a részvétel a csornai 1. sz. csoportban (67%), valamint a pécsi 2. sz. csoportban (40%). Ismételten előkészítették és eredményesen levezették 1961. december 6–21. között a tiszti vizsgára felkészítő tanfolyamot és vizsgáztatást, 36 tiszthelyettes részére. Megszervezték és 1962. április–május hónapban, rendben végrehajtották a ZMKA-ra jelentkezettek felvételi előkészítő tanfolyamát.

A következő évben visszaszorítani, illetve megszüntetni rendelte a kiképzésben tapasztalt alábbi hiányosságokat. A vezetői követelménytámasztás hiánya. Egyes beosztott tisztek

²²⁵ KOROM Mihály ezds., opk. (1963): *Javaslat a Határőrség újoncállománya behívási és kiképzési rendszerének évenként szeptember és március hónapokra történő módosítására/1963. 01. 23.* (MNL XIX-B-10 1962/20. dob.)

²²⁶ ORBÁN Miklós ezds., tőf. (1969): *Int. a tisztesképző iskolák 04.16.-ától történő beindítására/1969. 4. 09.* (MNL XIX-B-10 1962/20. dob.)

²²⁷ ORBÁN Miklós ezds., opk. h.: (1962): *Int. a kísérleti őrsök tiszthelyetteseinek és tiszteseinek soron következő továbbképzésére/1962. 04. 13.* (MNL XIX-B-10 1962/20. dob.)

²²⁸ HAJÓS Sándor őrgy., harckik. ov. (1962): *Jelentés 1961/62. évi harckiképzés állapotáról/1962. 10. 15.* (MNL XIX-B-10 1962/20. dob.)

felelősségérzetének hiánya. Nem kielégítő egyes csapatbiztosítók elvi, elméleti képzettsége; jelentős részük kizárólag a gyakorlatai tapasztalataira támaszkodik és elhanyagolja saját önképzését. Úgy a törzsekben, mint az alegységeknél, kevés a magasabb katonai iskolát (értsd: katonai főiskolát és akadémiát – V. G.) végzett tiszt. A kiképzés gyakorlatiassága helyett még mindig túlsúlyban van az elméleti oktatás. Gyenge a kiképzői keretek tisztjei és tiszthelyettesi állományának oktatás-módszertani és nevelői felkészültsége.

Időrendben ide illeszkedik, hogy a minisztériumi irányítás és felügyelet terén szervezeti „előresorolás” történt 1963-ban, ugyanis a BM IV. Személyzeti és Tanulmányi Főcsoportfőnökség keretében megalakították a BM IV/I. Tanulmányi és Kiképzési Csoportfőnökséget, az 1957-től működtetett BM Tanulmányi és Módszertani Osztályból.

Korom vezérőrnagy országos parancsnok 1963. március 8-án intézkedést adott ki az 1963. évi tiszteskiképzés módosítására.²²⁹ Az 1962/1963. határőrizeti évre kiadott harc-kiképzési utasítás vonatkozó részét az alábbiak szerint korrigálta. A tiszteskiképzést 1963. április 1-jétől augusztus 31-éig kell végrehajtani. Rendelkezésre áll 126 kiképzési nap, naponta hat tanórával, összesen: 756 óra. A kiképzés megkezdése előtt a tisztesiskolák parancsnokai, a politikai helyetteseik és minden kiképző szakaszparancsnok köteles részt venni a március 12–15. között tartandó, budapesti központi módszertani foglalkozáson.

A távollévő országos parancsnok helyett, Orbán ezredes törzsfőnök jóváhagyásával 1963. augusztus 13-án megjelent az 1963/64. határőrizeti évre érvényes harc-kiképzési utasítás.²³⁰ A hivatásos állomány kiképzése és továbbképzése terén minden tiszt és tiszthelyettes számára hat kiképzési napot és 44 órát határozott meg, az alábbi két eltéréssel. A ZMKA, az ETI, valamint a BM Akadémia határőr tanszékein szolgálatot teljesítő tiszteteknek két-napos a továbbképzés, illetve a ZMKA levelező tagozatán tanuló tiszteteknek nem kell részt venniük a szolgálati helyeken szervezett továbbképzéseken. Háromhavonként nyolc-nyolc, összesen: 32 órában törzstechnikai foglalkozásokat kell levezetni a parancsnoksági törzsekben szolgálatot teljesítő tiszteteknek. Egyéni tanulás keretében heti négy óra tanulási időt kell biztosítani a hivatásos állományúaknak. Eltérés: a ZMKA és a BM Akadémia határőr levelező hallgatóinak, valamint a felvételi vizsgára készülőknek heti nyolc óra tanulási időt kell engedélyezni. Az eredményes beiskolázás érdekében: a ZMKA-ra készülő tisztetek részére 1964. március 1-jétől július 31-éig, öt hónapos felvételi előkészítő tanfolyamot kell tartani; az ETI-re jelentkezők számára gépkocsivezetői tanfolyamot kell szervezni, 1964. február 18-ától március 23-áig.

Tusják János őrnagy harc-kiképzési osztályvezető-helyettes aláírásával, 1963. szeptember 17-én kiadták az 1962/63. kiképzési évben folytatott tiszteskiképzés helyzetéről készített összefoglaló jelentést.²³¹ Főbb megállapítások: az öt hónapos tiszteskiképzés rendszere jól bevált; biztosította, hogy a reálisan meghatározott feladatokat eredményesen végrehajthatták. Összesen 33 kiképző alegység teljesítette az „Éljenjáró Alegység” cím követelményeit. A tisztesiskolák többsége „kiváló” vagy „jó” összesített eredményt ért el. Legfőbb hiányosságok: a kiképzőtisztek és tiszthelyettesek nem minden esetben hajtották végre

²²⁹ Hőr. opk. (1963a): *Int. az 1963. évi tiszteskiképzés módosítására/1963. 03. 08.* (MNL XIX-B-10 1962/23. dob./1. fsz.)

²³⁰ Hőr. opk. (1963c): *Harckik. utasítás az 1963/64. határőrizeti évre/1963. 08. 13.* (MNL XIX-B-10 1962/23. dob./19. fsz.)

²³¹ *Jelentés az 1962/63. kik. évben folytatott tiszteskiképzésről/1963. 09. 17.* (MNL XIX-B-10 1962/23. dob./2. fsz.)

a rajparancsnokok másnapi foglalkozásra való módszertani felkészítését, illetve e módszertani foglalkozások több helyen és alkalommal túlzottan elméleti jellegűek voltak; a kiképző raj- és szakaszparancsnokok az újoncokkal nem gyakoroltatták a szükséges gyakorisággal és kellő mélységben a meghatározott mozzanatokat. A jelentés 1. sz. melléklete az országos parancsnoki jutalmazásra és más elismerésekre javasolt 22 tiszt és tiszthelyettes névjegyzékét tartalmazta. (Közöttük Szendi Joó László századost, a Pécsi Tisztes Iskola parancsnokát, akinek neve e tanulmányban a BMH BKH Tiszti Iskola évfolyamszázad-parancsnokaként vált ismertté, 1955-ben – V. G.)

Korom vezérőrnagy országos parancsnok 1963. október 2-án intézkedést adott ki a tartalékos tisztek továbbképzésére.²³² Lényege: az újonckiképzés időszakára tartalékos tiszteket vonultat be a Határőrség azzal a feladattal, hogy a) segítséget nyújtsanak a hivatásos állományú tiszteknek a kiképzés végrehajtásához, vagy b) helyettesítsék a végrehajtó szolgálatból kiképzésre vezényelt tiszteket, illetve c) bővítsék kiképzőit, vagy határőrizeti tapasztalataikat. A feladatokra való felkészülés érdekében részükre központi módszertani továbbképzést kellett szervezni Budapesten, 1963. október 14-étől 31-éig. Tanfolyamparancsnoknak kijelölte *Vörös Lajos* őrnagyot, az országos parancsnokságról; a kiképző század parancsnokának *Szendi Joó László* századost, az 5. Határőrkerület állományából. (A rövid időn belüli másodszeri „reflektorfény” alapján okkal feltételezhető, hogy Szendi Joó százados kimagaslóan felkészült és nagyon rátermett, eredményes kiképző volt – V. G.) Kiképző szakaszparancsnokoknak berendelt hat tisztet a határőrkerületek állományából. (Közöttük *Incze Vilmos* főhadnagyot Kiskunhalasról, akinek pályája összeforrott a határőrök és tisztesek kiképzésével, és amint már jeleztem, később a szegedi I. évfolyamos határőrhallgatók oktatásával, nevelésével – V. G.) A tartalékos tisztek továbbképzési programja: az I. ütemben minden résztvevőnek egységes 84 órás felkészítés október 15-étől 26-áig; azt követően kiválasztás és annak függvényében, hogy ki-k hol fog szolgálatot teljesíteni, a II. ütemben külön-külön speciális kiképzői vagy határőrizeti módszertani felkészítés 32-32 órában, október 28-ától 31-éig.

Rózsa Andor alezredes BM személyügyi főosztályvezető 1962. december 4-én *Besorolási irányelveket* adott ki.²³³ Meghatározta, hogy a személyi állomány 1945-től megszerzett szakiskolai végzettségének egységes besorolását az alábbiak szerint kell végrehajtani. (A besorolás alapjául szolgáló intézmények színes skálája önmagában is tanulságos; hűen tükrözi a tisztképzés szinte követhetetlen fordulóit – V. G.) A tisztek esetében felső-, közép- és alapfokú végzettség kategóriákat különböztetett meg.

Felsőfokú szakiskolai végzettségnek minősült: a) a Szovjetunió következő intézményeiben szerzett képesítés: Állambiztonsági Bizottság Főiskolája; Állambiztonsági Bizottság Katonai Főiskolája; Rendőri Főiskola; Frunze Katonai Akadémia; b) a következő hazai intézményekben szerzett képesítés: BM Idegen Nyelvi Főiskola; Zrínyi Miklós Katonai Akadémia; egykori Hadbiztos Akadémia; egykori Sztálin Akadémia.

Középfokú szakiskolai végzettségként kellett elismerni az alább felsorolt – akár a működő, akár a már megszüntetett – intézményekben szerzett végzettséget. Moszkvai (egyéves) Operatív Tiszti Iskola. BM Rendőrtiszti Akadémia (politikai nyomozó, bűnügyi nyomozó,

²³² Hőr. opk. (1963b): *Int. a tartalékos tisztek továbbképzésére/1963. 10. 02.* (MNL XIX-B-10 1962/ 23. dob./5. fsz.)

²³³ Rózsa Andor alez. BM szü. főv. (1962): *Besorolási irányelvek/1962. 12. 04.* (NKE RTK ÜVI; sz. n.)

közrendvédelmi, büntetés-végrehajtási, határőrségi, valamint karhatalmi szakok nappali és levelező tagozata, továbbá az anyagi szak, levelező tagozata). Határőr Tisztképző Iskola, Határőr Tiszti Továbbképző Iskola. Korvin Ottó Bűnügyi Szakiskola, BM Akadémia, Rendőrtiszti Akadémia, Rendőrtisztképző Iskola, Törzstiszti Iskola, Dzerzsinszkij Operatív Iskola. Büntetés-végrehajtási Tiszti Iskola. A HM tanintézetek tekintetében: Egyesített Tiszti Iskola, Anyagi-gazdászati Tiszti Iskola, Tüzér Tiszti Iskola, Légoltalmi Tiszti Iskola, Légoltalmi Tiszti Továbbképző Iskola, valamint az összes egy-, két- és hároméves katonai tiszti iskola és tanfolyam.

Alapfokú szakiskolai végzettségként kellett elismerni: a korábbi Határőrtiszti Továbbképző Tanfolyamot; a hat és tíz hónapos Határőr Tisztképző Iskolát; valamint a hat- és nyolc hónapos Vorosilov Tisztképző Iskolát.

4.7. A BM Akadémián folytatott belügyi tisztképzés, 1962–1971

Előzmény: a BM Akadémia 1958-tól 1962-ig tiszti és tiszthelyettesi továbbképző intézetként, majd 1962-től tényleges tisztképző tanintézetként működött.²³⁴ Az intézmény alapvető célkitűzése eredetileg, hogy biztosítsa a BM Határőrség, BM Karhatalom és BM Kormányőrség középfokú tiszti továbbképzését, de emellett tisztképzést is folytatott. Az akadémia rendeltetésében 1962-ben hangsúlyeltolódás történt és a tisztképzés lett a tanintézet elsődleges feladata. A kitűnő és jeles eredménnyel végzetteket hadnagy, az eredményesen végzetteket alhadnagy rendfokozatba léptették elő. Aki eleve tisztként került be a képzésre és kitűnően végzett, soron kívül előléptették; aki jelesen végzett, annak egy évvel lerövidítették a következő rendfokozathoz szükséges várakozási idejét. Az akadémia elvégzését tanúsító bizonyítvány egyúttal az érettséggel egyenértékű középfokú végzettséget biztosított és elfogadták egyetemi tanulmányok folytatásához a Közgazdaságtudományi Egyetemen (a külkereskedelmi szak kivételével), valamint az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán. Az akadémia tanári állományának zöme – főként 1962 után – főiskolai vagy egyetemi végzettséggel rendelkezett. Az oktató-nevelőmunka egységesen kötelező végzésén túl, a tanárok közül kijelölt és módszertanilag felkészített osztályfőnökök is ténykedtek. Az iskolára vezénlyéssel kerülhettek be a növendékek. A képzést kétéves alaptagozaton, valamint (1963-tól) a hároméves levelező tagozaton is végezték.²³⁵

4.8. A BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozatán folytatott határőrtisztképzés, 1962–1971

Előzmény: az 1959-ben létesített BM Határőr és Karhatalom Tiszti Iskola, valamint a helyében 1961-ben létrehozott BM Határőr és Karhatalmi Tiszti és Tiszthelyettesi Továbbképző Tanfolyam – a valószínűsíthető szándékkal és tervekkel ellentétben – ugyancsak rövid ideig működött. Ugyanis a belügyminiszter, a 0015/1962. sz. parancsában megállapította,

²³⁴ Szűcs György – Hajdú János (1968): A BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozatán folyó oktató-nevelőmunka néhány tapasztalata. *Belügyi Szemle*, 6. évf. 12. sz. 4–11., valamint Szűcs György – Hajdú János (1970): A BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozat tapasztalatairól. *Belügyi Szemle*, 8. évf. 2. sz. 106–108.

²³⁵ Forrás: www.abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10_21_15_1962.pdf (A letöltés dátuma: 2015. 01. 19.)

hogy a tiszti állomány képzése és továbbképzése nem kielégítő, ezért „olyan korszerűsítést kell végrehajtani, amely biztosítja a határőr és karhatalmi tiszti állomány magas fokú továbbképzését”. A tanintézetet ennek érdekében 1962-ben átszervezték, alárendelték a BM Akadémiának, és attól kezdve a BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozat elnevezéssel működött tovább. (Az elnevezés megtévesztő lehet, ugyanis a „tagozat” valójában egy viszonylag önálló tisztképző tanintézetként működött továbbra is – V. G.)

A BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozat fejlődéssel, 1962. szeptember 1-jén kiadták az új intézmény működési szabályzatát. „A BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozat, mint önálló iskola a 0015/1962. sz. belügyminiszteri parancsban foglaltak szerint a BM Határőrség, a BM Karhatalom és a BM Kormányőrség középfokú tisztképző iskolájaként működik, a BM Tanulmányi és Módszertani Osztály vezetőjének alárendeltségében.”²³⁶ Az iskola (számunkra releváns – V. G.) képzési célja a határőrszázalaj és a határőrkerület törzsekben szolgálatot teljesítő, beosztott tisztek képzése volt. Az iskola az alábbi felépítésben működött. Törzs (iskolaparancsnok, parancsnok-helyettes, tanulmányi főelőadó, sporttisztt). Tanszékek (Marxizmus–leninizmus Tsz., Határőrizeti Tsz.; Karhatalmi Tsz.; Általános harcászati Tsz.) és azokban tanszékvezetők, tanárok, osztályfőnökök. Évfolyamszázadok (parancsnok, szolgálatvezető és a hallgatók közül kijelölt szakaszparancsnokok). Kiszolgálók (hadtápparancsnok, hadtáp-szakszolgálati előadók, térképész és kabinetkezelő, felcsertisztt, kulturális előadó, könyvtáros, mozigépész, ügykezelő, műszaki rajzoló, sokszorosító). Az iskola testületei: Pedagógiai Tanács; Kulturális és Sport Bizottság. A tananyag oktatása, az oktató és módszertani munka javítása, valamint a tapasztalatcserek céljából állandó kapcsolatban kellett lenni a BM valamennyi tanintézetével, valamint a Zrínyi Miklós Katonai Akadémiával és az Egyesített Tiszti Iskolával.

A hallgatói évfolyamokra tiszti és tiszthelyettesi állományú hallgatókat vezényeltek: a Határőrségtől 50 főt, a Karhatalomtól 20 főt és a Kormányőrségtől öt főt. A Határőrségtől akadémiára javasolt tisztekkel és tiszthelyettesekkel szemben támasztott felvételi előfeltételek és követelmények az alábbiak voltak. Legkevesebb ötéves szolgálati idő, egészségügyi alkalmasság, az önálló tanuláshoz való képesség, valamint a tanév kezdete előtt három hónappal eredményes írásbeli és szóbeli felvételi vizsga, (amelynek felkészülési kérdéseit ugyancsak három hónappal a felvételi vizsga előtt kiadták). A Felvételi Bizottság elnöke a BM személyügyi osztályvezető által megbízott személy; tagjai a BM Tanulmányi Osztály állományából és az iskola törzsből megbízott személyek.

Tervdokumentációk, okmányok: az iskola féléves munkaterve, a havi ellenőrzési terv, a tantervi utasítás, a kiképzési tematika és naptári terv, a havi órarend, az osztályfőnöki órák terve, a negyedéves beszámoló gyűjtője, a félévi és év végi vizsgaeredmények kimutatása, a dicséretes és fenytések nyilvántartása.

A működési szabályzat tételesen felsorolta a hallgatókkal szemben támasztott belső, azaz a tanintézetben betartandó szabályokat, követelményeket és a hallgatók járandóságait. Így például az iskola területén az eredeti rendfokozatukat nem használhatták, megszólításuk: hallgató elvtárs. Vagy például a félévi vizsgák után hat nap-, majd a tanévet követően 30 nap szabadságra jogosultak, amit egységesen augusztusban tölthettek le. A szabályzat önálló bekezdésben pontosan meghatározta az akadémiát végzett tiszttel szemben támasztott képzési és kimeneti követelményeket. A szokásos ideológiai, politikai fordulatoktól

²³⁶ *BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozat működési szabályzata/1962. 09. 01.* (NKE RTK ÜVI; 06/1962)

most eltekintve, kiemelést érdemelnek az alábbi szakmai követelmények. A végzett tiszt tökéletesen ismerje a határőr őrs és zászlóalj szolgálatának megszervezését és vezetését rendes és bonyolult viszonyok között önállóan és az együttműködésre utalt szervekkel. Hozzáértéssel tudja megszervezni és vezetni a határsértők üldözését, körülzárását, kutatását és elfogását. Értsen a határőrszászlóalj- és kerülettörzsek törzstiszti beosztásaiban előírt feladatok ellátásához. Legyen képes a határőrizeti és harcászati csoportos foglalkozások megtervezésére, levezetésére és ellenőrzésére. Legyen képes a határincidensek és határprovokációk elhárítására, a határvédelem és az objektumvédelem megszervezésére és vezetésére határőr őrs és század erővel. Szükség esetén tudja megszervezni, vezetni (és itt egy irreális követelményszint következik – V. G.) a gépkocsizó lövész zászlóalj harcát.

Tanulmányi idő: a nappali képzésben két év, a levelező képzésben három év. A tanév szeptember 1-jétől július 16-áig tartott, két tanulmányi félévre oszlott, és minden évfolyamon 12-12 nap gyakorló-csapatszolgálatot kellett teljesíteni. Félévkor vizsgákat, év végén záróvizsgákat tartottak. Aki valamely tantárgyból elégtelen (1) osztályzatot kapott, egyetlen alkalommal javító vizsgát tehetett. Aki két vagy több vizsgán elégtelent kapott, visszavezényelték a küldő szervhez. A sikeresen végzettek végbizonyítványt kaptak, amelynek minősítése kitűnő, jeles, jó, közepes és elégséges lehetett. A BM Akadémiához hasonlóan a végbizonyítvány – a Honvédelmi Tanács 3/116/59. sz. határozata alapján – szintén az érettségivel azonos értékű volt, és azt ugyancsak elfogadta a Közgazdaságtudományi Egyetem (a külkereskedelmi szak kivételével), valamint az ELTE Állam- és Jogtudományi Kara. A végbizonyítvány egyúttal egyenértékű volt az öthónapos pártiskolai tanfolyam elvégzésével. (Ez a kedvezmény viszont több volt, mint amit eredetileg a BM Akadémiát végzettek esetében alkalmaztak – V. G.)

Az alaptagozat (értsd: nappali képzés – V. G.) határőr szakán a kétéves kurzus felépítése: az I. tanév 1–2. tanulmányi félévben alegységszintű felkészítés; a tanév végét követően gyakorló-csapatszolgálat a határőrségi végrehajtó alegegységeknél; a II. tanév 3–4. félévben a törzsekben végzendő feladatokra felkészítés; a tanév befejezése előtt gyakorló-csapatszolgálat a határőr egységek törzseiben; végül záróvizsgák. A tananyagot a következő tantárgycsoportokban oktatták: marxista-leninista, közismereti, katonai, szakmai. Az alábbi foglalkozástípusokat alkalmazták. Előadás; szeminárium; gyakorlati óra; ismételő-rendszerítő óra; ellenőrző óra; gyakorlatok. A képzés alatt mindenekelőtt az oktatást (tanítást és tanulást) értették, de ugyanolyan fontos feladatként kezelték a nevelést (jellem-, tudat- és magatartásformálást), azzal együtt is, hogy a hivatásos állományú tiszt és tiszthelyettes hallgatók a tanulmányok időszakára már kialakult világnézettel, hivatástudattal és hivatásszeretettel rendelkeztek.

A hároméves levelező tagozatra előírt felvételi előfeltételek és követelmények a nappali tagozattal azonosak voltak. A fokozódó tanulmányi követelmények teljesítése, a végrehajtó szolgálatteljesítés melletti hat féléves helytállás azonban fokozott erőfeszítéseket követelt a hallgatóktól. Több tényező együttes következményének tulajdonítható, hogy a nappali tagozat jellemzően 10% alatti lemorzsolódásához viszonyítva, növekvő lemorzsolódást regisztráltak a levelezők körében, így például az 1963/1964. tanévben 9,8%; 1964/1965-ben: 21,8%, majd 1965/1966-ban: 26,3%!

Az 1963–1966 közötti hároméves levelező tagozaton, a határőr szakon a hallgatók kezdő és kibocsátási létszáma egyaránt 20 fő, lemorzsolódás nem volt. Az alábbi tantárgyak tananyagát kellett elsajátítani. Marxizmus–leninizmus (filozófia, politikai gazdaságtan,

tudományos szocializmus); magyar nyelv és irodalom; történelem; földrajz; matematika; határszolgálat; általános harcászat; tereptan; lökiképzés; alaki kiképzés; testnevelés. (Ugyanitt és a további összegzésekben is ugyancsak megtalálható a karhatalmi és a munkásőr szakok elemzése, értékelése is, de azok e kutatásban indifferensek – V. G.)

Az 1965–1968 közötti hároméves levelező tagozaton 1968. szeptember 20-án tartották a záróünnepséget. A határőr szakon a bevonultak és kibocsátottak létszáma változatlan maradt, azaz 13 fő. Jeles bizonyítványt kapott *Fiú Ferenc*. A határforgalmi szakon 15 fő kezdett és 14 fő végzett. Jeles bizonyítványt kapott *Agócs György* és *Horváth Gyula*. Az 1968-ban végzetek eredményei százalékos megoszlásban és/törtvonallal jelölve, hogy a tanulmányaikat eredetileg tisztként vagy tiszthelyettesként kezdték meg. A végzetek között kitűnő eredményt ért el: 20%/18,5%; jeles eredményt: 17,2%/21,2%; jó eredményt: 45,6%/32,1%; közepes eredményt: 17,2%/28,2%. Megállapítható, hogy egymáshoz viszonyítva magasabb eredményeket értek el az eredeti tiszt a kitűnő, a jó és a közepes kategóriákban (ez utóbbiban a „kevesebb a több”); viszont a tiszthelyettesek – dicséretes módon – nagyobb arányban szereztek jeles bizonyítványokat.

Az 1966–1969 közötti hároméves levelező tagozat határőr szakán 21 fő kezdett és 20 fő végzett; a határforgalmi szakon 18 fő kezdett és 17 fő végzett, azaz összesen: 37 tiszt szerzett végbizonyítványt és képesítést.

Az 1969. április 16-i adatok szerint,²³⁷ a BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozat Határőr Tanszék vezetője – 1968. szeptember 15-étől kezdődően – *Babindák Sándor* alezredes volt.

13. táblázat

BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozat növendéklétszáma – 1969. 04. 01.

Növendék	2 éves nappali tagozat	3 éves levelező tagozat	2 éves levelező főtiszti vizsga
Határőr	81	113	37
Karhatalmi	37	32	4
Munkásőr	–	68	–
Kormányőr	4	–	–
Összesen	122	213	41

Forrás: BMA HKT 1969. 04. 16-i adatai

Összegzés készült az 1967–1970 közötti hároméves levelező tagozatos hallgatókról is. A határőr szakon a kezdő létszám 25 fő, a kibocsátási létszám 23 fő volt. Jeles eredménnyel végzett: *Györke Béla* és *Nagy Gyula*. A kialakított tantárgycsoportok és tantárgyak az alábbiak voltak. Marxista–leninista és közismereti tantárgyak: filozófia, földrajz, irodalomtörténet, magyar nyelvtan, matematika, politikai gazdaságtan, tudományos szocializmus, történelem. Katonai és határőrizeti szaktantárgyak: alaki kiképzés, harcászat, határőrizet, híradóismeretek, lökiképzés, pénzügyi-anyagi alapismeretek, szolgálati szabályzat, tereptan, testnevelés, ügyvitel. A határforgalmi szakon 13 fő kezdett, 11 fő végzett. Kitűnő bizonyít-

²³⁷ *BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozat személyi állománya/1969. 04. 16.* (MNL XIX-B-10 1969/ 22. dob. /1. fsz.)

ványt kapott *Szűcs Mátyás* és *Torda Elemér*. A határőr szakhoz viszonyítva főtantárgyként kellett elsajátítani az állambiztonsági és a határforgalom-ellenőrzési ismereteket, ellenben nem oktatták a harcászat és a határőrizet tantárgyakat.

A BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozatán a tisztképzés mellett – amint előbb jeleztem – főtisztvi vizsgáztatást is végeztek. A kétéves levelező rendszerű, időközi összevonásokkal szervezett tanfolyam végén az előre kiadott záróvizsga-felkészülési kérdések alapján, összetett záróvizsgát kellett tenni. Jellemző a követelménytámasztás szigorúra és következetességére, hogy az önkéntesség és a motiváltság ellenére több résztvevőt is pótvizsgára kellett utasítani.²³⁸

14. táblázat

BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozatán főtisztvi vizsgát tettek – 1967–1969

Kurzus/Szak	Kezdő létszám	Végzett
<i>1967/1968-ban</i>		
Határőr szak	7	7
Határforgalmi szak	5	4
<i>1968/1969-ben</i>		
Határőr szak	15	13
Határforgalmi szak	7	5
Összesen	34	29

Forrás: ERDŐS–HORTOBÁGYI 1970.

(A talán véletlenül elgépelte vagy szándékosan „átkeresztelt”? – V. G.) BM Határőr és Karhatalmi Akadémia fejléccel, *Szűcs György* ezredes iskolaparancsnok felterjesztésével és *Rózsa Andor* ezredes BM IV/I. csoportfőnök jóváhagyásával 1970-ben kiadták *Az akadémia nevelési terve* című dokumentumot. A nevelési terv, amely valójában program is volt, hűen tükrözte, hogy a kimenetnél az oktatás és a nevelés egységessége eredményeként milyen végzeteket kell kibocsátani.

„Az akadémia képzési célja olyan tisztok képzése, akik:

- képesek a határőr őrsök és századok önálló politikai és katonai vezetésére;
- alkalmasak a határőrkerületek és ezred törzsében a beosztott tiszti feladatok ellátására;
- a határforgalmi szakon végzetek alkalmasak a határforgalom ellenőrzése során rájuk háruló útlevélkezelői, fő-útlevélkezelői és az ezzel összefüggő állambiztonsági feladatok kulturált végrehajtására;
- képesek ismereteik önálló alkalmazására, továbbfejlesztésére és magasabb fokú tanulmányok folytatására.”²³⁹

²³⁸ ERDŐS Sándor – HORTOBÁGYI Richárd (1970): A levelező oktatás tapasztalatai a BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozatán. *Belügyi Szemle*, 8. évf. 8. sz. 99–100.

²³⁹ *BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozat nevelési terve/1970* (NKE RTK ÜVI; nytsz: BM HKA 186/1970)

Szabó ezredes országos parancsnok 1964. július 24-én jóváhagyta a *BM Határőrség hivatásos állományának harckiképzési utasítása az 1964–1967 közötti határőrizeti évekre* című dokumentumot.²⁴⁰ A hároméves(!) ciklusra érvényes utasítás minden tiszttel szemben támasztott követelményként határozta meg, hogy állandóan és céltudatosan fejlesszék politikai és szakmai képzettségüket, pedagógiai jártasságukat. A továbbképzés időtartama évente 32–44 óra; azonban a ZMKA és az ETI határőrtisztjei számára értelemszerűen valamivel szigorúbb, azaz évi hat nap, 44 óra, a ciklusban összesen: 18 nap és 132 óra. Az egyéni tanulásra fordítandó időt tekintve: minden hivatásos állományú részére heti négy óra; illetve a ZMKA, az ETI, valamint a BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozatán tanuló levelező hallgatók részére kedvezőbb, azaz heti nyolc óra, akárcsak az adott évben a fenti tanintézetekbe jelentkezett és felvételiző tisztek, illetve tiszthelyettesek számára. A felvételizők kötelesek voltak – évente december 1-jéig – egyéni tanulási tervet készíteni, amelyet a kerület-, illetve önálló zászlóaljparancsnok hagyott jóvá és ütemezetten ellenőrzött. A ZMKA-ra jelentkezettek kötelesek voltak részt venni az évente, március 1-jétől július 31-éig tartó, öt hónapos felvételi előkészítő tanfolyamon.

Hajós alezredes harckiképzési osztályvezető 1964. szeptember 15-i aláírásával megjelent a Határőrség 1963/64. határőrizeti évében folytatott harckiképzésről készített jelentés.²⁴¹ Legfőbb megállapítása a három tanintézetben végzett tisztképzés terén, hogy javult a határőr tanszékek tervező, szervező és oktató-nevelő munkája. A BM Akadémia, az ETI és a ZMKA végzős határőrhallgatói egyaránt jobb eredményeket értek el, mint az előző évben. Hiányosság tapasztalható azonban mindhárom intézményben a tananyagok kidolgozásában. Az ETI-n kevés módszertani foglalkozást tartottak, ezért a végzett tisztek a szolgálati helyükön túlzottan elméletiesek, kevésbé gyakorlatiasak. A tartalékos tisztek továbbképzését a kéthetes összevonásokon megoldották, majd a végrehajtó alegységeknél helyt álltak, ellenben a kiképző alegységeknél kevésbé jól szerepeltek, mert a kiképző-módszertani felkészültségük csak mérsékelt színvonalú. Biztató, hogy a végrehajtó szolgálatot ellátó alegységeknél folytatott kiképzés és továbbképzés javuló eredményességet mutatott, aminek elsődleges oka az, hogy a tisztii állomány egyre nagyobb fontosságot tulajdonít a teljes állomány ki- és továbbképzésének.

Darbai Ottó őrnagy tanfolyamparancsnok, az 1965. május 8-án keltezett összefoglaló jelentésében hangsúlyozta az alábbiakat.²⁴² A BM Alapfokú Rendőriskolán 1965. január és május között eredményesen végrehajtották a meghatározott tisztii és tiszthelyettesi csoportok továbbképzését, valamint az elrendelt kétszer négyhetes alapfokú határforgalom-ellenőrzési tanfolyamot. A tanfolyam előadóit a FEP-ek tisztii állományából válogatták és jelölték ki, köztük *Bodor Mihály* századost, a Kelebiai FEP útlevélkezelő tisztjét. (Aki később, a KLKF határőr szakán határőrtiszt-jelöltek generációit vértette fel határforgalom-ellenőrzési szakismeretekkel – V. G.) *Bodor* századost a tanfolyamparancsnok az alábbiak szerint értékelte: [...] szakmai elméleti és gyakorlati felkészültsége magas fokú; pedagógiai módszertani felkészültsége kiváló; középiskolai tanári képesítését jól hasznosította.”

²⁴⁰ *BM Határőrség ht. állományának harckiképzési utasítása az 1964–1967 közötti határőrizeti évekre/1964. 07. 24.* (MNL XIX-B-10 1964/20. dob./4. fsz.)

²⁴¹ HAJÓS Sándor alez., harckik. ov. (1964): *Jelentés az 1963/64. határőrizeti évben folytatott harckiképzésről/1964. 09. 15.* (MNL XIX-B-10 1964/20. dob./3. fsz.)

²⁴² DARBAI Ottó őrgy., tanf. pk. (1965): *Jelentés tisztii és ths-i továbbképzésről /1965. 05.08.* (MNL XIX-B-10 1965/17. dob./4. fsz.)

Hajós alezredes harc kiképzési osztályvezető, 1965. október 4-i keltezéssel összefoglaló jelentést készített a Határőrség harc kiképzési helyzetéről az 1964/65. határőrizeti év tapasztalatai alapján.²⁴³ Az állomány továbbképzése terén pozitívum, hogy általában fokozódott a tisztek felelősségérzete, fejlődtek elméleti és gyakorlati ismereteik, javult a sorállomány kiképzéséhez nélkülözhetetlen módszertani felkészültségük és jártasságuk. Azonban az országos parancsnokság ellenőrző tisztjei több helyen is hiányosságként tapasztalták a szükséges követelménytámasztás nem kellő fokát, a foglalkozásvezető tisztek és tiszthelyettesek nem eléggé alapos felkészülését a foglalkozásokra. Mindezek következtében több alegységnél és néhány kerületnél is csökkent a továbbképzés eredményessége. Kirívó, hogy a hivatásos állományúak egy része nem ismeri kellő mélységben a parancsnoki munka tartalmát, az őrs és a kerület rendes, illetve megerősített szolgálata megszervezésének rendjét. Az ellenőrző foglalkozásokon megoldott feladatok több mint 30%-a (!) „nem megfelelő” értékelést kapott. (Az elért eredmény, helyesbíték: eredménytelenség, szinte felfoghatatlan – V. G.)

A tanintézetekben folytatott oktatómunka terén: az elmúlt határőrizeti évben is az MN tanintézeteiben, valamint a BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozatán folyt a határőrtisztképzés. Az e tanintézetekben működtetett határőr tanszékek egyre inkább betöltik helyüket és szerepüket a tiszt állomány kiképzésében és nevelésében. Bizonyítja ezt, hogy a végzett fiatal tisztek többsége a beosztásából fakadó feladatokat eredményesen végzi, valamint hogy elméleti ismereteik és gyakorlati felkészültségük többnyire jó hatással van a szakmai szervek állományára. Javult a tanszékek tervező-, szervező-, irányító- és oktatótevékenysége; több írásos előadást és más tansegédletet állítottak össze, amelyek a határőrségi továbbképzés során is jól hasznosíthatók.

Természetesen a hiányosságokat sem szabad elhallgatni. Az ETI BM Határőr és Karhatalmi Tagozatán végrehajtott ellenőrzések során megállapították, hogy a tagozat hivatásos állományának egy része nem érzett kellő felelősséget a növendékek oktatásáért és neveléséért. Néhányan a szükséges tárgyi ismeret és az oktatási, nevelési, pedagógiai, módszertani készség hiányában nem voltak képesek eleget tenni a velük szemben támasztott követelményeknek. A vezetők nem követelték meg a tanároktól a foglalkozásokra való alapos felkészülést, esetenként még jegyzeteket sem készítettek velük. Így több esetben elvileg is hibás ismereteket oktattak. A Határőr Tanszék által kidolgozott oktatási anyagok egy része elavult. A kellő vezetői irányítás és követelménytámasztás hiányából fakadóan az utóbbi években nem végeztek tudományos kidolgozó munkát annak ellenére, hogy a feltételek és a lehetőségek biztosítottak voltak. A növendékek jellemformálására, a gyakorlati életre történő előkészítésükre és felkészítésükre irányuló pedagógiai munka alacsony színvonalú volt. Ennek következtében a csapatgyakorlaton lévő növendékek és az új szolgálati helyeket elfoglaló fiatal tisztek egy része csak nehezen tudott beilleszkedni a gyakorlati életbe és munkába. (Okkal feltételezhető, hogy egy ilyen hangvételű tanszéki értékelésnek súlyos személyzeti és fegyelmi következményei lehettek – V. G.)

Egyes kerületeknél nem kísérték kellő figyelemmel a levelező úton tanuló tisztek tanulmányi helyzetét, lehetővé tették, hogy különböző indokokkal egyesek távol maradjanak az összevonásokról és a feladataikat késve küldjék be a tanszékekre. Mindezek káros

²⁴³ HAJÓS Sándor alez., ov. (1965): *Jelentés a Határőrség harc kiképzési helyzetéről/1965. 10. 04.* (MNL XIX-B-10 1965/17. dob./5. fsz.)

következménye visszatükröződött az érintettek tanulmányi teljesítményében, előmenetelében és eredményeiben.

A tartalékos tisztek továbbképzése terén. A behívottak kéthetes továbbképző tanfolyamon vettek részt, majd a többségük a nyugati kerületek végrehajtó szolgálatot ellátó alegységeihez került csapatszolgálatra. A jövőben biztosítani kell a csapatszolgálat ideje alatti tervszerű tanulás és továbbfejlődés lehetőségét. Ennek érdekében részükre egyéni tanulási tervet kell kiadni és annak alapján, a leszerelésük előtt szigorúan le kell vizsgáztatni őket.

A következő határőrizeti évben: úgy az országos parancsnokságon, mint a kerületeknél nagyobb gonddal kell előkészíteni és levezetni, illetve megtartani a hivatásos állományúak továbbképzését; javítani kell az alegységparancsnokok kiképzést irányító tevékenységét; növelni kell a foglalkozásvezetés színvonalát.

Az 1965/1966. határőrizeti év kiképzési helyzetének értékeléséről készített jelentés (aláírta Hajós alezredes 1966. szeptember 22-én) legfőbb megállapításai.²⁴⁴ A tiszti állomány továbbképzése során jellemző volt az érdeklődés, a kérdések sokoldalú megvitatása és a helyes megoldások együttes kialakítása. A parancsnokok zöme fokozta a tiszti és tiszthelyettesi állomány elméleti és gyakorlati felkészítését, illetve a hiányosságok megszüntetésére tett erőfeszítéseket. Sikerült maximálisra növelni a foglalkozásokon való részvételi arányt. Hiányosságok: valamennyi továbbképzési csoportban tapasztalható volt a nem kellően szakszerű térképmunka; a vezetési és törzsokmányok kidolgozásának vegyes színvonala; a helytelen parancsnoki nyelvezet; a csoportos foglalkozások levezetésének hiányos módszertana; az értékelt évben sem történt fejlődés a törzstechnikai foglalkozások előkészítésében és levezetésében. A tanintézetek vonatkozásában: a BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozata, valamint az MN tisztképző intézményei évről évre folyamatosan biztosítani tudják a Határőrség közép- és felsőfokú tisztképzését, valamint továbbképzését.

A BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozata évről-évre biztosítja a hivatásos állomány képzését, továbbképzését. A hallgatói állomány fegyelmezett, szorgalmas. A kibocsátott tisztek az új beosztásaikban – kellő irányítás, ellenőrzés és segítség mellett – képesek a gyors beilleszkedésre, majd az önálló munkavégzésre.

Az ETI Határőr és Karhatalmi Tagozatán végrehajtott személyi változások nagymértékben hozzájárultak az oktató-nevelő munka javulásához, a növendékek jellembeli formálásához. Az ETI parancsnoka az értékelése során, az iskolán belül az előkelő 3. helyre sorolta a tagozatot az általános katonai rend és a szabályzat szerinti élet terén. A tagozat központosított vezetését folyamatosság és rugalmasság jellemzi. A tervokmányok reálisak, tartalmasak. A feladatok összehangoltak, a tevékenység koordinált. A vizsgaeredmények alapján a növendékek a tananyagot jó szinten elsajátították.

A ZMKA Határőr Tanszék eredményesen oldotta meg a feladatait. Folyamatosan érvényesítette a gyakorlati tapasztalatokat, szoros kapcsolatot tartott az országos parancsnoksággal és a határőrségi egységekkel. A tanszék tanárai az oktatómunka mellett keresik, kutatják azokat az elveket, módszereket, amelyek segítségével még eredményesebben lehet oktatni és nevelni a hallgatókat. Kidolgozott tansegédleteiket a határőrségi továbbképzésben is hasznosították. A tanárok jelentős segítséget nyújtottak a felvételi előkészítő tanfolyam sikerességéhez. Az előkészítő tanfolyam alapvetően eredményes, de még mindig előfordult

²⁴⁴ *Jelentés az 1965/1966. határőrizeti év kiképzési értékeléséről/1966. 09. 22.* (MNL XIX-B-10 1966/22. dob./1. fsz.)

néhány tiszt felkészületlensége. Ennek alapvető oka egyeseknél a képességek alacsony szintje, másoknál a felelősségérzet hiánya és némelyeknél a magatartásbeli problémák.

A tartalékos tisztek továbbképzését tekintve: az elmúlt határőrizeti évben két alkalommal történt behívás, továbbképzés és csapatszolgálat. A korábbi évben elhatározottaknak megfelelően, egyéni tanulási tervet kaptak a csapatszolgálathoz. A leszerelés előtt minden tartalékos tiszt eredményes vizsgát tett a tervben meghatározott témákból és vizsgakérdésekből.

Bágyi ezredes 1967. augusztus 5-i aláírásával összefoglaló jelentés készült az *ETI-re 1967-ben bevonult növendékekről*.²⁴⁵ A tárgyévben felvételt nyert 96 fő: 78 fő a polgári életből és 18 fő a sorállományú határőrök közül. (Egy évvel korábban a sorállományból felvettek száma csak nyolc fő volt.) Elosztásuk: határőr tagozatra 86 fő, illetve műszaki tagozatra, vegyvédelmi és híradó tagozatra kettő-kettő fő, hadtáp tagozatra három fő, valamint gépjármű-technikus szakra egy fő. Az évfolyam előképzettsége magasabb szintű, mint az előző évben volt: amíg 1966-ban 26 fő, addig 1967-ben 68 fő ért el 10 pont feletti eredményt, valamint 81 fő közepes vagy annál magasabb érettségi eredménnyel érkezett.

A Határőrséghez 1967-ben bevonultatott tartalékos tisztek továbbképzéséről készített jelentés – amelyet *Sebestyén Nándor* alezredes személyügyi osztályvezető szignált 1967. augusztus 30-án – legfőbb megállapításai az alábbiak voltak.²⁴⁶ A tartalékos tisztek bevonultatását és továbbképzését két hullámban végezték: az állomány kétharmadát a nyári, majd egyharmadát a téli határőrizeti időszakban. Június 20-án 56 fő kezdte meg az elméleti kurzust, amelyben – az eredményesség fokozása érdekében – a ZMKA Határőr Tanszék tanárai is részt vettek. A tartalékos tisztek fegyelmi helyzete kielégítő volt, hét tiszt írásbeli dicséretben részesült; ellenben egy fő leittasodásért és késésért 10 nap helyőrségi fogság-fenyítést kapott. Július 21-étől csapatszolgálatra vezényelték őket, zömmel a nyugati kerületek őrsire. Fogadásuk, tájékoztatásuk és végrehajtott szolgálatba való bevezetésük a kerület- és az őrsparancsnokok által egyaránt rendben megtörtént. A leszerelésük előtt az elméleti ismeretekből és a gyakorlati feladatokból valamennyien eredményes vizsgát tettek. A téli határőrizetre berendelt 28 tartalékos tiszt október 30-án fog bevonulni, és ugyanezen szisztéma szerint december 30-áig teljesíti az egy-egy hónapos elméleti továbbképzés, majd a gyakorló szolgálat feladatait.

Az országos parancsnokságon működtetett Határőr Bizottság (Hőr. Biz.) 1967. február 1-jén megtárgyalta az MN tanintézetekben, valamint a BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozatán folytatott szakoktatással kapcsolatos országos parancsnoki parancs-tervezetet.²⁴⁷ Meghívták: *Rózsa Andor* alezredes (BM tanulmányi és kiképzési csoportfőnök), *Fekszí László* alezredes (ZMKA Határőr Tanszék vezetője), *Szűcs Antal* alezredes (ETI BM Határőr és Karhatalmi Tagozat parancsnoka) és *Szűcs György* alezredes (BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozat parancsnoka).

Rózsa Andor: hangsúlyozta, hogy nagyon jó a csoportfőnökség és a tanintézetek kapcsolata. Az előző évben lefolytatott minisztériumi vizsgálatok pozitívan értékelték

²⁴⁵ BÁGYI János ezds. (1967): *Jelentés az ETI-re 1967-ben bevonult növendékekről/1967. 08. 05.* (MNL XIX-B-10 1967/18. dob./5. fsz.)

²⁴⁶ SEBESTYÉN Nándor alez. (1967): *Jelentés az 1967-ben bevonultatott tartalékos tisztek továbbképzéséről/1967. 08. 30.* (MNL XIX-B-10 1967/18. dob./6. fsz.)

²⁴⁷ Hőr. opk. (1967): *Szakoktatásra vonatkozó opk-i parancs-tervezet/Hőr. Biz. napirend/1967. 02. 01.* (MNL XIX-B-10 1967/18. dob/11. fsz)

a tevékenységet és az elért eredményeket. Helyesli, hogy a Határőrség és a tanintézetek között szoros és folyamatos az együttműködés. A hiányosságok sorában felvetette, hogy az iskoláknak elmélyültebben kellene új elvek, tartalmak és a módszertan kidolgozásával foglalkozni, és az által sokkal több segítséget nyújthatnának a gyakorlatnak. Kritikusan ki kell mondani, hogy például a *Belügyi Szemlében* határőr tanulmány még nem jelent meg.

Szűcs Antal: javasolta, hogy az országos parancsnokság törzsében jelöljenek ki egy tisztet, aki iránytiszként vagy összekötő tisztként, munkaköri fő feladatként foglalkozzon a tanintézetekkel.

Szűcs György: egyetértett a javaslattal, hogy mindhárom tanintézet egységes szakirányítás alá kerüljön a parancsnokságon. Hangsúlyozta, hogy a tanintézetek irodalmi tananyagbázisa nagyon szegényes; szükséges, hogy egyre több segédlet dolgozzanak ki. Azonban az is szükséges, hogy a parancsnokság vállalja magára az elkészülő szakirodalmak elbírálását. Nincs vita abban, hogy a tanárok évenkénti csapatgyakorlata elengedhetetlenül fontos. Azonban a felvázolt nagyfokú leterheltség miatt, kérte négy hétről háromra mérsékelni a csapatgyakorlat időtartamát.

Feksz László: a legteljesebb mértékben egyetértett az egységes szakfelügyelet megvalósításával. Ezt a gondolatot továbbfejlesztve azt javasolta, hogy a BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozathoz hasonlóan, az ETI BM Határőr és Karhatalmi Tagozat, valamint a ZMKA Határőr Tanszék is kerüljön a BM Tanulmányi és Képzési Csoportfőnökség alárendeltségébe. (Sajnálatos, hogy a vita tárgyát képező és jegyzőkönyv mellékleteként feltüntetett parancstervezet nem tartalmazza a fellelt ügyiratdosszié, pedig számos hasznos információval gazdagíthatná a kutatási témát – V. G.)

Bárany Imre ezredes harckiképzési osztályvezető felterjesztésére, *Bágyi* ezredes törzsfőnök 1967. október 3-án jóváhagyta a *Határőrség hivatásos állománya részére érvényes harckiképzési utasítás az 1967–1969. határőrizeti évekre* című dokumentumot. Az ezúttal két határőrizeti évre kiadott belső szabályozóban meghatározta a továbbképzés szokásos célját és főfeladatait, majd az alábbi továbbképzési formákat. Egyéni tanulás: minden hivatásos részére heti négy óra; eltérés: a tanintézetek levelező hallgatóinak és a felvételi vizsgára készülő hivatásosoknak heti nyolc óra. Törzstechnikai foglalkozás: negyedévenként nyolc óra intenzív gyakorlati foglalkozás. Törzsvezetési gyakorlat: mindkét határőrizeti évben, kettő-kettő nap időtartamban. Lőkiképzés: minden lögyakorlatot és kézigránátdobógyakorlatot mindkét évben, valamennyi hivatásosnak végre kell hajtani. Testnevelés: a téli időszakban heti egy óra, a nyári időszakban heti két óra. Szakmai továbbképzés: az országos parancsnoksági és a kerületi csoportok felépítése a szokásos módon történt. A tanintézetek tanári karát differenciáltan, az alábbiak szerint osztották be az országos parancsnoksági csoportokba. 1. sz. csoportban: ZMKA és KLKF határőr tanszékvezetők, BM Akadémia tagozat-parancsnok. 4. sz. csoportban: ZMKA és KLKF határőr tanszékvezető-helyettesek, BM Akadémia határőr tanszékvezető. 5/a. sz. csoportban: ZMKA valamennyi határőr tiszteje és a KLKF határőrtisztek 50%-a. 5/b. sz. csoportban: KLKF határőrtisztek másik 50%-a. Határforgalmi csoportban: tanintézetek határforgalmi tanárai. Politikai csoportfőnökségi csoportban: tanintézetek politikai helyettesei és tanárai. A továbbképzés időtartama egységesen 44 óra. Befejezésként, szigorú hangnemben meghatározta, hogy „a továbbképzés

valamennyi formájában és mindenkire kiterjedően, részletes nyilvántartásban kell rögzíteni a részvételt és az eredményeket”.²⁴⁸

Szabó ezredes országos parancsnok és Rózsa ezredes BM IV/I. csoportfőnök együttes felterjesztésére Galambos Józsefr. vezérőrnagy miniszterhelyettes 1967. szeptember 26-án jóváhagyta a tartalékos tisztjelöltek 1968. évi tiszteskiképzésére vonatkozó harc kiképzési utasítást.²⁴⁹ A tartalékos tisztképzés és azon belül a tiszteskiképzés helye: Körmenői Kiképző Bázis, Tartalékos Tiszti Iskola. Az újonckiképzést és katonai esküt követő tiszteskiképzés időnormái: 1968. február 4-étől július 15-áig; 103 kiképzési nap, 618 óra. Ezen belül: 522 óra elméleti oktatás; 76 óra gyakorlati felkészítés; 12 óra vizsga; nyolc óra tartalékidő. A kiképzési cél: az őrsökön és a kiképző alegységeknél a járőrparancsnoki, az alegység-ügyeletesi, az eligazító tiszteski és a kiképző rajparancsnoki beosztások ellátásához szükséges elméleti és gyakorlati ismeretek elsajátítása.

Fejléc és aláírás nélküli jelentés készült a kiváló versenymozgalom 1967/1968. határőrizeti évben összesített tapasztalatairól.²⁵⁰ A Határőrség egészében benevezett: 263 alegység; elbírálásra javasoltak 110-et. Ezek közül – különböző okok miatt – az országos parancsnok elutasított 24-et. Végül 86 alegységet bíráltak el és megállapították, hogy azok közül 36 alegység eleget tett a „Kiváló Alegység” cím követelményeinek: 22 órs, öt híradószakasz, négy vegyvédelmi szakasz, két vonatellenőrző szakasz, valamint egy-egy géppisztolyos-, géppuskás, valamint műszaki szakasz. A jelentéstevő kritikai élel fogalmazta meg, hogy az előző évi 58 kiváló alegységgel szemben ez az eredmény visszaesést jelentett. Az „Élenjáró Alegység” címet 28 alegység érte el, ami szintén kevesebb, mint az előző évi 35 volt. (E negatív trend abszurditása különösen szembetűnő a „Kiváló Határőr” címet elérték dícséretesen magas száma [2649] tükrében – V. G.)

15. táblázat

Kiváló versenymozgalom összesített tapasztalatai – 1963–1968

Elért cím	1963/1964	1964/1965	1965/1966	1966/1967	1967/1968
Kiváló alegység	37	37	55	58 + 2	36 + 4
Élenjáró alegység	21	32	48	35	28
Kiváló határőr	2366	2043	2206	2168	2649

Megjegyzés: a +2 és +4 azon alegységek száma, amelyek „ugyan nem teljesítették maradéktalanul a követelményeket, de méltányosságból megkapták a kitüntető címet”. (A „méltányosság” kapcsán felvetődik a kérdés. Milyen értékítélet fogalmazódhatott meg: 1.) azon alegységparancsnokokban, akik maradéktalanul teljesítették a követelményeket és tökéletesen megérdemelten megkapták a címet, illetve 2.) azon alegységparancsnokokban, akik nem teljesítették maradéktalanul a követelményeket és méltányosságból sem kapták meg a kitüntető címet? – V. G.)

Forrás: Kiváló versenymozgalom 1967/1968. határőrizeti évben összesített tapasztalatai

²⁴⁸ *Határőrség hivatásos állománya részére érvényes harc kiképzési utasítás az 1967–1969. határőrizeti évekre/1967. 10. 03.* (MNL XIX-B-10 1967/18. dob/12. fsz.)

²⁴⁹ *BMH harc kiképzési utasítása a tartalékos tisztjelöltek 1968. évi tiszteskiképzésére/1967. 09. 26.* (MNL XIX-B-10 1968/23. dob/29. fsz.)

²⁵⁰ *Jelentés a Kiváló versenymozgalom 1967/68. évben összesített tapasztalatairól.* (MNL XIX-B-10 1968/23. dob/37. fsz.)

A határőrtisztképzésre is hatást gyakorolt a BM hivatásos állományának utánpótlására kiadott 019/1968. (XII. 27.) BM utasítás.²⁵¹ A személyzeti munka továbbfejlesztéséről szóló 1001/1968. (I. 5.) sz. Korm. határozat végrehajtása, illetve a BM hivatásos személyi állomány tervszerűbb és szervezettebb utánpótlása érdekében a parancsnokokat és a személyzeti szerveket az alábbiak végrehajtására utasította a miniszter. A BM hivatásos személyi állománya folyamatos és rendszeres utánpótlását egyrészt a BM szerveinél szolgálatot teljesítő, nagyobb felkészültséggel és tapasztalattal rendelkezők átcsoportosításával (belső utánpótlás), másrészt a polgári élet különböző szakterületeiről és a fegyveres erők állományából (külső utánpótlás) kell biztosítani.

A BM hivatásos állományának belső utánpótlása tekintetében: a Belügyminisztérium központi szerveinek, az országos parancsnokságok és rendőr-főkapitányságok parancsnoki, irányító és ellenőrző feladatokat ellátó beosztásaiba, valamint az állambiztonság operatív és vizsgálati szakterületeire elsősorban a belügyi munkában megismert és kipróbált, több éves szolgálati idővel rendelkező és a tervezett beosztás ellátására minden tekintetben alkalmas személyeket kell helyezni. A belső utánpótlás alapvető bázisát képezik: a BM tiszthelyettesi állománya; a BM középfokú és felsőszintű szakiskoláinak hallgatói; valamint az egyszerűbb munkát végző, de a bonyolultabb és nagyobb felelősséggel járó feladatok ellátására is alkalmas beosztottak.

A tisztii utánpótlást elsősorban a BM tisztképző iskolákat végzettekől kell biztosítani. A BM tisztképző iskolákra olyan tiszthelyetteseket kell javasolni, akik munkájuk és minőségük alapján tisztii beosztásra alkalmasak, illetve az iskola elvégzése után alkalmassá válnak. A BM Tartalékos Tisztképző Iskolát végzett azon hallgatókat, akik a hivatásos tisztii alkalmassági követelményeknek megfelelnek és kérik belügyi állományba felvételüket, a képzettségüknek és rátermettségüknek megfelelő szakterületre kell irányítani.

A Belügyminisztérium központi szervei, az országos parancsnokságok és a főkapitányságok vezető, irányító, ellenőrző beosztásaiba történő utánpótlás kiválasztásáról, neveléséről és továbbképzéséről a szervek parancsnokai kötelesek gondoskodni. Az ilyen feladatra alkalmas beosztottakat – a szükségnek és a lehetőségeknek megfelelően – a BM és HM főiskolájára, illetve az MSZMP KB Politikai Főiskolájára kell javasolni.

A BM hivatásos állományának külső utánpótlása terén: a felvételre megfelelőnek tartott személyeket alkalmassági vizsgára kell bocsátani, majd annak eredményétől függően kell őket – a képességeiknek és rátermettségüknek megfelelő – munkakörbe ki nevezni. A parancsnokok és személyzeti szervek koncentrálik a felvételi munkát azokra a területekre, ahonnan a belügyi munkára alkalmas személyeket nagyobb számban lehet kiválasztani. Ezek a területek: a BM Tartalékos Tisztképző Iskola; a BM Határőrség és Karhatalom meglévő sorállománya; a HM leszerelő sorállománya; HM katonai főiskolák; polgári egyetemek, főiskolák. A BM Határőrség és a BM Karhatalom egységeinél a kiválasztást a legalább 8–10 hónap szolgálati idővel rendelkező sorállományú beosztottak között kell végrehajtani. Fokozott figyelmet kell fordítani a tiszties iskolára vezényeltek, a szolgálatukat jól teljesítő és egyúttal példás magatartást tanúsító megismerésére. A kiválasztott személyeket a szükséges mértékig tájékoztatni kell a belügyi munka általános követelményeiről és az egyes szakterületek feladatairól. A velük való foglalkozás segítse

²⁵¹ *Belügyminiszter 019/1968. (12. 27.) sz. utasítása a BM hivatásos állományának utánpótlására.* Elérhető: www.abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10_22_19_1968_0.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 01. 28.)

elő a belügyi munkára való felkészítésüket. Rátermettségük és képzettségük alapján – velük egyetértésben – leszerelésükig dönteni kell, hogy mely belügyi szakterületre javasolják a felvételüket. A közgazdászok, idegen nyelvtudók (sic!), jogászok, orvosok, matematikusok stb. utánpótlását elsősorban az egyetemekről, főiskolákról kell szervezni. A katonai elhárítás tisztii utánpótlását – a honvédelmi miniszter egyetértésével – túlnyomórészt a ZMKA-ról és a katonai főiskolákról, valamint a BM különböző szakterületeiről átirányított hivatásos állományúakból biztosítsák. A külső és belső utánpótlással járó feladatok folyamatos és tervszerű végrehajtásának elősegítése érdekében 1969. június 1-jéig – majd ezt követően évenként január 15-éig – „utánpótlási és iskoláztatási terveket” kell készíteni, a személyügyi miniszterhelyettes által kiadandó végrehajtási utasítás szerint.

Hajós alezredes törzsfőnök aláírásával – kuriózumnak minősíthető – jelentés készült „a Hőr. Biz. 1969. február 25-i értekezletén elhangzottakról.”²⁵² Tárgya: a tanintézetek határőr tanszékvezetőinek értekezlete. Előzőleg e témával és e körben 1967. február 1-jén foglalkozott a Hőr. Biz. A jelentés kiterjedt az azóta eltelt két év tapasztalatainak összegzésére és a belügyi tanintézetek jövőbeli feladatainak meghatározására. Az ülés résztvevői voltak a Határőrség vezetői: *Szabó Gusztáv* vezérőrnagy, *Bágyi János* ezredes, *Böröcz István* alezredes, *Érsek Bertalan* ezredes, *Hajós Sándor* alezredes, *Bárány Imre* ezredes. Meghívottként: *Rózsa Andor* r. ezredes csoportfőnök és *Takács József* r. alezredes csoportfőnök-helyettes. Ugyancsak meghívottként (helyesebb lett volna a „berendeltként” kategória – V. G.) a tanintézeti vezetők. Így: *Mészáros István* alezredes (ZMKA Határőr Tanszék vezetője), *Szűcs Antal* alezredes (KLKF BM Határőr és Karhatalmi Tanszék vezetője), *Szűcs György* ezredes (BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozat parancsnoka), *Feksz László* alezredes (BM Tartalékos Tiszti Iskola parancsnoka) és *Winkler László* alezredes. (Beosztása a kutatás során ismeretlen maradt – V. G.)

A jelentés legfőbb megállapításai. A tanszékek mindjobban betöltik szerepüket a tisztii utánpótlás oktatásában és nevelésében. A kibocsátott tisztek zöme elméletileg és gyakorlatilag jól felkészült és eredményesen végzi a feladatait. A tanszékek tanárai nagy érdemeket szereztek – különösen az elmúlt évben – a kidolgozó munkában. A pozitívumokkal szemben, kedvezőtlen jelenségek és hiányosságok is adódtak. Bizonyos tekintetben presztízs-kérdések dominálnak a tanszékek között és elszigetelik önmagukat egymástól. A kidolgozó és oktatómunka során túlzottan a nyugati viszonylatra koncentrálnak. Nem fordítanak elegendő figyelmet más viszonylatokra, különösen a kis létszámú, de nagy határszakasszal rendelkező őrsök határőrizetére, valamint a mélységi határőrizetre. A parancsnoki munka menetében nem eléggé alapos a helyzetértékelés oktatása. Nem megnyugtató a tanszékeken belüli vezetői tevékenység, nem sugallja a növendékeknek azt a szervezettséget, amelyet majd nekik is meg kell valósítaniuk az alegységeknél. Nem rendszeres az oktató- és nevelőmunka belső értékelése. A jövőben pontosan fel kell mérni, hogy melyik tanszéken, milyen kidolgozott tananyagok állnak rendelkezésre, és a kidolgozó munkát össze kell hangolni a tanszékek között. Minden tanszéken több időt kell fordítani a növendékek parancsnoki szerepkörben való gyakoroltatására. Fokozni kell a katonai rend és a szabályzat szerinti élet szintjét annak érdekében, hogy ezt a példát vigyék magukkal a jövődi tisztek. Stabilizálni

²⁵² HAJÓS Sándor alez., tőf. (1969): *Jelentés a tanintézetek határőr tanszékvezetőinek értekezletén elhangzottakról*/ Hőr. Biz. 1969. 02. 25. (MNL XIX-B-10 1969/22. dob/1. fsz.)

szükséges a tanári állományt, csökkenteni kell a mobilitás, különösen az egymáshoz való átcsábítás mértékét.

A jelentéstevő külön kitért a KKKF Határőr és Karhatalmi Tanszéken előző héten szerzett közvetlen ellenőrzési tapasztalatokra, mert „e tanszék jelentőségét az adja, hogy döntően itt történik a Határőrség tiszti utánpótlása”. Az előző évi bizottsági ellenőrzés következtetéseire és feladataira is figyelemmel, az ellenőrző tisztek megállapították az alábbiakat. Törekvést tapasztaltak a vezetői munka színvonalának javítására. Kézszelhető fejlődést tapasztaltak az oktató- és nevelőmunka színvonalában. A határőrizeti tantárgybizottság jól funkcionál. Tervszerűen folyik az oktatási anyagok kidolgozása. Megszűnt a tanórák elmaradása, javult a tanítási fegyelem. A tanári állomány megértette, hogy a korábban tapasztalt elszakadás a gyakorlati élettől, nem vezet jóra. Előrelépés tapasztalható az oktatási és nevelési módszerek egységesítésében is. Továbbra is meglévő fogyatékoságok:

- a kidolgozási határidők esetenként csúsznak, a növendékek nem kapják meg időben az írott tananyagokat;
- egyes kidolgozások úgy kerültek a növendékek kezébe, hogy előzetesen nem vitatta meg és nem bírálta el a tantárgybizottság;
- a gyakorlati foglalkozások és kiskihelyezések egy részének színvonala elmarad a főiskolai követelményektől;
- a tanórán kívüli nevelőmunkában nem történt lényeges előrelépés;
- a tanszéki vezetés még mindig túlzottan centralizált, a vezetési stílusban a parancsadás és az eligazítás dominál. A vélemények kifejtésére, ütköztetésére nincs lehetőség, mondván: „erre nincs idő”;
- a tanszékvezető és helyetteseinek munkája nem kellően összehangolt, a koordináció lényegében a rendezvényekre korlátozódik, a tartalmi kérdésekben nem kielégítő az egyeztetés;
- a tanszékvezető és első helyettese közti viszony olyan mértékben megromlott, ami kizárja a további együttes munkát;
- kevés az ellenőrzés, vannak olyan tanárok is, akik félév alatt egyszer sem voltak ellenőrizve;
- a követelmények teljesítésére hátrányosan hat az általános pesszimista, bizalmatlan és rosszindulatot feltételező légkör.

A jövőbeni feladatok:

- valamennyi tanintézetben szigorúan a hatályos szabályzatok, ügyrendek, parancsok, utasítások és intézkedések szerint kell oktatni az elveket, a tartalmat és módszertant. Nem fordulhat elő, hogy a fiatal tisztek egy része – szembesülve a gyakorlattal – azt állíthatja, hogy „ezt nem így tanultuk”;
- a tansegédletek kidolgozását szorgalmazzuk és üdvözljük, de ezek esetében is érvényesíteni kell az előző pontban leírtakat: az írott tananyagok nem lehetnek eltérők, ellentételek pedig különösen nem a szabályozással szemben;
- meg kell kezdeni egy átfogó tankönyv kidolgozását, amelyben minden tanszéknek részt kell vennie, és 1970 nyaráig ki kell adni azt;
- a KKKF tanszéken felsorolt hiányosságokat ki kell küszöbölni, és azok tükrében a többi tanszék is végezze el saját önértékelését, és ha vannak, szüntesse meg a hiányosságokat;

- jelentős az elmaradás, ezért fokozni kell a szemléltető eszközök készítését, a kabinetek kialakítását és oktatásban történő alkalmazását;
- a BM Akadémia, a Fácánosban meg fogja kapni az igényelt telefonösszeköttetést;
- minden tanszék vegye igénybe a gyakorlati oktatáshoz az Adyligeten 1969 áprilisában felépülő, egy km hosszúságú elektromos jelzőrendszert;
- az oktató-nevelőmunkában ne általában tiszteket, hanem határőrtiszteket képezzenek. A hivatásszeretet kialakítását és a hivatástudatra való nevelést kezeljék az egyik legfontosabb feladatként;
- a tanári állomány csapatgyakorlati tervét készítsék el és 1969. március 31-éig a törzsfőnököknek terjesszék fel jóváhagyásra, majd következetesen és szigorúan teljesítsék.

A Hőr. Biz. ülését – az alapvetően egyetértő hozzászólásokat követően – Szabó vezérőrnagy zárta, az alábbiak szerint. Helyesli és a jövőben félévente megrendezik ezt a fórumot. A tanári hiányok pótlását meg fogják oldani. Össze kell hangolni a tananyagok kidolgozását, a párhuzamosságokat meg kell szüntetni. Nagyobb gondot kell fordítani a növendékek még gyakorlatiasabb felkészítésére és a hivatásszeretet fokozására. Nagy figyelemmel kell lenni a kabinetek és szemléltető eszközök fejlesztésére és alkalmazására.

Bárány ezredes harckiképzési osztályvezető 1969. március 10-i aláírásával és Szabó ezredes országos parancsnok egyetértésével megjelent a *Negyedik ötéves fejlesztési terv a kiképzési és oktatási anyagokra* című dokumentum.²⁵³ Előírta, hogy a körmendi és a siklósi laktanyát tornateremmel kell kibővíteni. A KLFK határőrnövendékeinek, valamint a ZMKA, továbbá a BM Akadémia és a BM Kun Béla Tiszthelyettes-képző Iskola határőrhallgatóinak a gyakorlati élethez való közelítése érdekében, a gyakorló szolgálatok teljesítését a valósághoz legjobban közelítő környezetben felépített gyakorló őrőrsön és berendezett határszakaszon kell végezni. A gyakorló őr helyéül írógéppel beírva: Ócsa bázis; azt azonban az országos parancsnok tintával áthúzta és szabadkézzel odaírta: Csobánka. (Az 1971-től 1992-ig szerzett személyes tapasztalataim alapján is bátorkodom megállapítani: bölcs döntés volt – V. G.)

Bágyi ezredes törzsfőnök 1969. április 8-án intézkedést adott ki „a növendékek módszertani felkészítésére”.²⁵⁴ Előírta, hogy a KLFK másod- és harmadéves határőrnövendékeinek kiképzővé képzése érdekében kiképzés-módszertani foglalkozásokat kell szervezni és levezetni az alábbiak szerint.

²⁵³ *Negyedik ötéves fejlesztési terv a kiképzési és oktatási anyagokra/1969. 03. 10.* (MNL XIX-B-10 1969/23. dob/14. fsz.)

²⁵⁴ Hőr. tőf. (1969b): *Int. a KLFK növendékek módszertani felkészítésére/1969. 04. 08.* (MNL XIX-B-10 1969/23. dob/16. fsz.)

16. táblázat

*KLKF II–III. évf. növendékeinek szervezett kiképzés-módszertani foglalkozások
1969. V. 8–13. között*

Kerület/Kik. bázis	Dátum	Szakasz	Létszám
Győri Ker./Mosonmagyaróvár	V. 8–9.	623	25 fő, II. éves
Győri Ker./Mosonmagyaróvár	V. 12–13.	533	19 fő, III. éves
Kiskunhalasi Ker./Baja	V. 8–9.	624	21 fő, II. éves
Kiskunhalasi Ker./Baja	V. 12–13.	632	22 fő, III. éves
Soproni Ker./Sopron	V. 8–9.	525	25 fő, II. éves
Soproni Ker./Sopron	V. 12–13.	534	24 fő, III. éves

Kiegészítés: „A tanszékvezető vezényeljen április 15-éig a kiképzőpontokra egy-egy főtanárt, akik a kiképző parancsnokkal pontosítsák a programot, majd készítsenek részletes levezetési terveket és a tanszékvezető azokat összesítve, április 19-éig terjessze fel jóváhagyásra.”

Forrás: Hőr. tőf. intézkedése, 1969.

A Hőr. Biz. iránymutatásait is figyelembe véve, *Hajós* alezredes 1969. április 14-én jóváhagyta a ZMKA, a KLKF, valamint a BM Akadémia határőrtisztjeinek „tanári csapatgyakorlati tervét” az 1969. évre, az alábbiak szerint.²⁵⁵ A ZMKA-ról: *Mészáros István, Borbély József, Nagy János* és *Bónis Antal* a kerülettörzsekben, illetve kiemelt FEP-en kettő-kettő hét időtartamban. A KLKF-ről: *Soós Sándor, István János, Halper Attila, Németh Gyula, Kolimár János, Bodor Mihály, Zámbo Tibor, Morvai Károly, Bástori Sándor* és *Szalai Géza* a szakterületüknek megfelelően őrsökön, FEP-eken, illetve kerülettörzsekben, kettő-négy hét időtartamban. A BM Akadémiáról: *Duncsák Ferenc, id. Józsa János, Sulyok István, Németh János, Mányoki László, Bíró József, Hoffer Zoltán, Béres Sándor* és *Hajdú János* ugyancsak szakterületi differenciálással az adekvát alegységeknél, illetve a kerülettörzsekben, szintén kettő-négy hét időtartamban.

Bágyi ezredes törzsfőnök 1969. június 25-én intézkedést adott ki a tartalékos tisztjelöltek csapatszolgálatára.²⁵⁶ Az elsőéves tartalékos tiszttelöltek vegyének részt 1969. július 15-étől október 25-éig a tisztiskiképzést lezáró csapatszolgálaton. A másodéves tartalékos tiszttelöltek a tisztiképzés befejezéseként csapatszolgálaton vegyének részt 1969. július 21-étől október 3-áig. Az elsőéveseket rajparancsnok és őrsügyeletes, a másodéveseket őrsparancsnok-helyettes és őrsparancsnok szerepkörben kell gyakoroltatni, kezdetben felügyelet mellett, majd fokozatosan önállóan. A személyre szóló beosztást a kerület, illetve zászlóalj-parancsnokok határozzák meg.

²⁵⁵ Hőr. tőf. (1969e): *Terv a tanintézetek határőrtisztjeinek tanári csapatgyakorlatára, 1969-ben.* (MNL XIX-B-10 1969/22.dob/1. fsz.)

²⁵⁶ Hőr. tőf. (1969c): *Intézkedés a tartalékos tisztjelöltek csapatszolgálatára /1969. 06. 25.* (MNL XIX-B-10 1969/23. dob/27. fsz.)

17. táblázat

A tartalékosvizsga-jelöltek elosztása csapatokszolgálatra – 1969

Csapatokszolgálat helye	I. évesek száma	II. évesek száma	Összesen
Győri (1) Határőrkerület	18	6	24
Szombathelyi (2)	18	5	23
Zalaegerszegi (3)	18	19	37
Nagykanizsai (4)	8	5	13
Pécsi (5)	8	1	9
Kiskunhalasi (6)	11	7	18
Balassagyarmati (10)	3	1	4
Soproni (11)	18	8	26
Önálló zászlóalj	–	1	1
Közvetlen zászlóalj	3	–	3
Összesen	105	53	158

Forrás: Hőr. tőf. intézkedése, 1969.

Hajós alezredes szignójával, 1969. augusztus 11-én feljegyzés készült az ETI-n, illetve a KLKF-n az 1966., 1967., 1968. és 1969. évben végzett és felavatott határőr tisztek „államvizsga- és szakkiképzési átlageredményeiről”.²⁵⁷

18. táblázat

Az ETI-n, illetve KLKF-n végzett határőr tisztek átlageredményei – 1966–1969

Évszám	Avatottak száma	Államvizsga átlag	Szakkiképzési átlag
1966	71	3,50	3,81
1967	66	3,53	3,70
1968	55	3,78	3,80
1969	58	4,03	3,93

Forrás: Hőr. tőf-h. feljegyzése, 1969.

Ugyanez a jelentés rögzítette a Hamburger–Wexler-féle képességvizsgálatok alapján, a határőr szakon elért felvételi eredményeket is, az 1968. és 1969. években.

19. táblázat

A határőr szakon elért felvételi eredmények – 1968–1969

Évszám	Felvettek száma	Felvételi pontszámok átlaga
1968	112	7,60
1969	106	7,27

Megjegyzés: „A határőr szakra jelentkezők száma rendszerint alig haladta meg a felvételi létszámot, ezért a kiválasztási lehetőség szűkös. Az érettségi és a felvételi eredmények ugyan közepes szintűek, de [...] ennek ellenére, a fejlődés iránya és évenkénti üteme megnyugtató” – olvasható a jelentésben.

Forrás: Hőr. tőf-h. feljegyzése, 1969.

²⁵⁷ Hőr. tőf. (1969): *Feljegyzés az ETI-n, illetve a KLKF-n az 1966., 1967., 1968. és 1969. évben végzett és felavatott határőr tisztek államvizsga- és szakkiképzési átlageredményeiről/1969. 08. 11.* (MNL XIX-B-10 1969/22. dob/7. fsz.)

Bárány ezredes osztályvezető aláírásával és *Bágyi* ezredes törzsfőnök jóváhagyásával 1969. szeptember 20-án kiadták az *1970/1971. évi harckiképzési utasítás* című dokumentumot.²⁵⁸

Legfőbb elemei az alábbiakban összegezhetők.

A tanintézetek tanárai:

- folyamatosan kövessék a korszerű elveket, módszereket és a beállott változásokat;
- tartsanak szoros kapcsolatot az országos parancsnokság szerveivel és a begyűjtött tapasztalatok alapján évente módosítsák az előadások és csoportos foglalkozások tananyagát;
- szigorúan a jóváhagyott tervek szerint készítsék el a tansegédleteket;
- állandóan gyűjtsék, gazdagítsák és korszerűsítsék a szakkabinetek felszerelését;
- szakmai önfejlődése érdekében minden tanár három-négy hét időtartamban vegyen részt a szakterületének megfelelő csapatgyakorlaton, különösen a frekvenciált időszakokban.

A továbbképzés fő formái: egyéni tanulás; összevonások; törzstechnikai foglalkozások; törzsvezetési gyakorlatok; módszertani foglalkozások; lökiképzés; testnevelés.

Az egyéni tanulásra minden tisztnek és tiszthelyettesnek havi két tanulónapot kell biztosítani. A tanintézetek esti és levelező tagozataira járó tisztnek és tiszthelyetteseknek biztosítani kell a belügyminiszter 1968. évi 5. sz. parancsában meghatározott heti tanulói időt, munkaidő-kedvezményt és tanulmányi szabadságot. Minden hivatásos a beosztásának megfelelő differenciáltsággal készítsen egyéni tanulási tervet; illetékes vezetője hagyja jóvá és rendszeresen ellenőrizze annak teljesítését, majd december 1-jéig számoltassa be a beosztottait.

A tanintézetek tanárai az országos parancsnoksági összevonásokon az alábbi továbbképzési csoportokban vegyenek részt. A parancsnoki csoportban: BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozat parancsnoka; a ZMKA és a KLKF határőr tanszékvezetők; a BM Tartalékos Tiszti Iskola parancsnoka. A törzsfőnöki csoportban: a BM Akadémia Határőr Tanszék vezetője; a ZMKA és a KLKF határőr tanszékvezető-helyettesek; a BM Tartalékos Tiszti Iskola Határőr Tanszék vezetője; a BM Kun Béla Tiszt helyettes-képző Iskola Határőr Tanszék vezetője. A szakmai csoportokban: a különböző szakterületeket oktató (így például a politikai, a felderítő, illetve a pénzügyi anyagi) szaktanárok.

Szabó ezredes országos parancsnok 1969. december 22-én jelentést terjesztett fel *Németi József* r. vezérőrnagy belügyminiszter-helyettesnek.²⁵⁹ Jelentette, hogy a BM Kollégiuma 1969. február 27-i határozata, valamint az 1969. június 30-án keltezett és *Benkei András* belügyminiszter által jóváhagyott (BM 10-69/2/1969. számú) intézkedési terv alapján, a Határőrség vezetése a tárgyévben fokozott figyelmet fordított a határőrtiszti állomány tanintézeti képzésének és a csapatoknál folytatott továbbképzésének szakirányítására, ellenőrzésére és segítésére. Országos parancsnokként stabilizálta az oktatói állományt. A ZMKA, a KLKF és a BM Akadémia határőr tanszékeire tapasztalt, jól felkészült tiszteket helyezett. Egyetlen üres tanári hely maradt a ZMKA-n, de azt 1970 tavaszán feltölti. Az oktatók és a növendékek ellátását az MN oktatóival és növendékeivel azonos szintre

²⁵⁸ 1970/1971. évi harckiképzési utasítás/1969. 09. 20. (MNL XIX-B-10 1969/24. dob/29. fsz.)

²⁵⁹ SZABÓ Gusztáv ezds., opk. (1969): *Jelentés Németi József r. vör. belügyminiszter-helyettesnek/1969. 12. 22.* (MNL XIX-B-10 1969/22. dob/4. fsz.)

hozta. A KLKF növendékeinek gyakorló csapatszolgálatát két és fél hónapra megnövelte és haladéktalanul megkezdte a bevezetését. A BM Akadémián tanuló növendékek csapatgyakorlatát úgy módosította, hogy azt a határsértők valószínű mozgási idejére összpontosítják. A ZMKA-ra jelentkező határőrtisztek alapos előkészítő tanfolyam és szigorú kiválasztás alapján kerülhetnek felvételre. Befejezésül jelentette, hogy – a BM Karhatalom országos parancsnokával egyetértésben – szeptemberben felterjesztette javaslatát a KLKF BM Határőr és Karhatalmi Tanszék szétválasztására és az önálló Határőr Tanszék, illetve az ugyancsak önálló Karhatalmi Tanszék létrehozására. (Tény azonban, hogy a két tanszék létrehozására vonatkozó együttes javaslat nem valósult meg, és az integrált tanszék továbbműködött egészen 1975-ig, a karhatalmi szak és tisztképzés megszűnéséig – V. G.)

A korábban bevált szisztémát követve, *Bágyi* ezredes törzsfőnök 1969 decemberében intézkedést adott ki a *BM tartalékos tisztjelöltek 1970. évi tiszteskiképzésére*.²⁶⁰ Kiemelést érdemelnek az intézkedés alábbi elemei. A tiszteskiképzés helye és időtartama: Körmendi Kiképző Bázis, BM Tartalékos Tiszti Iskola; 1970. február 1-jétől május 31-éig. A tiszteskiképzést követő csapatgyakorlatra és vizsgáztatásra külön intézkedést fog kiadni.

Ugyanő – *Bágyi* ezredes – 1970. szeptember 3-án kiadta intézkedését a *tartalékos tisztképzés következő kurzusára*.²⁶¹ A BM tartalékos tisztteljelöltek bevonulása a Körmendi Tartalékos Tiszti iskolára: 1970. október 20. Az újonckiképzés időtartama: 1970. október 26-ától 1971. január 20-áig. Csapatgyakorlat végrehajtása az őrsőkön: 1971. január 21-étől 30-áig. Összesen: 450 óra oktatás, tartalékidő, vizsgáztatás és csapatgyakorlat. A tiszteskiképzés érdekében a kiképzőtisztek, tiszthelyettesek és tisztesek részére központi módszertani foglalkozást kell tartani: január 25-étől 29-éig. Tiszteskiképzés: február 1-jétől május 31-éig, 580 óra oktatás, tartalékidő és vizsgáztatás. A tiszteskiképzést követő csapatgyakorlatra később intézkedik.

A tanintézetekben és a csapatoknál folytatott tisztképzés, illetve továbbképzés érdekében az országos parancsnokság az 1960-as években is számos kiadvánnyal (írott előadásokkal, módszertani útmutatókkal és más tansegédletekkel) hathatósan segítette az oktató és nevelő munkát. Így például 1962-ben az alábbi produktumokkal. A határőrizet megszervezése az őrs szakaszán; a razzia megszervezése a kerület határszakaszán; a határsértők mozgása a FEP-eken; a határforgalom-ellenőrzési tevékenység hiányosságai: jogtalan átléptetések, feltartóztatások és visszautasítások, valamint a körözött személyek jelentésének elmulasztása; a jelentszolgálat tapasztalatai és hiányosságai.²⁶² A kialakult nyomvonalon, 1964-ben és 1965-ben a különböző szakosztályok példaértékű tempóban, mennyiségben és minőségben „gyártották” az egységes képzéshez és továbbképzéshez nélkülözhetetlen segédleteket. Így például a következőket:²⁶³ II. számú FEP tankönyv; utasítás a H-63 mintájú jelzőkészülékek alkalmazásához; a határforgalom-ellenőrző szervek feladatai az állambiztonsági szervek munkájának segítségével összefüggésben; a FEP-ek

²⁶⁰ Hőr. tőf. (1969a): *Int. a BM tartalékos tisztjelöltek 1970. évi tiszteskiképzésére/1969. dec.* (MNL XIX-B-10 1969/24. dob/30. fsz.)

²⁶¹ Hőr. tőf. (1970): *Int. a tartalékos tisztképzés következő kurzusára/1970. 09. 03.* (MNL XIX-B-10 1970/23. dob/20. fsz.)

²⁶² *Központilag kiadott előadások, módszertani útmutatók és más tansegédletek/1962.* (MNL XIX-B-10 1962/23. dob./22; 23; 24; 25; 26. fsz.)

²⁶³ *Központilag kiadott tankönyvek, feladatok és más tansegédletek/1964–1965.* (MNL XIX-B-10 1964/20. dob/11; 12; 13; 14; 15; 16; 17; 18; 19; 20. fsz.)

parancsnoki munkájának tapasztalatai; a magyar úti okmányok érvényességére vonatkozó szabályok I–III. kötet; idegen úti okmányok; határsértők mozgása és büntetlen határsértések a FEP-eken; az 1964. október 1. előtt kiadott vízumok; 210. sz. feladat: razzia megszervezése a kerület működési területén. Vagy például 1966-ban: a megerősített szolgálat megszervezése a kerület működési területén; 11. sz. ellenőrző feladat: rendes szolgálat megszervezése az őrsön; a kerulettörzsben vezetendő okmányok; 25. sz. feladat: egyoldalú, egyfokozatú, parancsnoki és törzsvezetési gyakorlat.²⁶⁴ Ugyancsak itt kell feljegyezni *Fekete János* őrnagy szó szerint leírt „előadását”, amely 50 oldalas terjedelmével és 28 mellékelt vázlatával valójában egy magas színvonalú, tényleges jegyzet volt. Tárgya: *Az őrs szolgálatszervezésének rendje, a határőrizeti helyzet értékelése, a helyettesek eligazítása és az eligazító szolgálat felkészítése.*²⁶⁵ Külön elismerés illeti a *Szemenyei Pál* alezredes vezette Határforgalmi Osztály 1967-ben végzett kidolgozótevékenységét, amelynek eredményként ismételt újabb és magas színvonalú produktumokat adtak ki. *Szemenyei* alezredesz: *Az 1966/1967. határőrizeti évben a FEP-eken történt büntetlen határsértések okai és a megelőzés további feladatai.* *Szendy István* őrnagy: *Erőszakos kitörések megakadályozása.* Ugyanő, *Szendy* őrnagy: *A Szegedi FEP közúti átkelőhelyén a határforgalom-ellenőrzés megszervezése és végrehajtása nagy forgalom esetén.* *Varga János* őrnagy: *Határfigyelőztetés.* *Gampe László* őrnagy: *Határsértők mozgása és módszereik a határforgalomban.* Ugyanő, *Gampe* őrnagy: *A határforgalom-ellenőrzés tapasztalatai.*²⁶⁶

Itt célszerű feljegyezni, hogy a BM Tanulmányi és Kiképzési Csoportfőnökség 1970-ben készített, 1971. évi kiadói terve²⁶⁷ a tartalom tekintetében értékes, azonban az elosztója kérdéses. A határőrizet címszó alatt a következő kiadványok találhatóak: 37. fsz. *Határőrizeti ismeretek*; 38. *A kerület és az őrs határőrizetének megszervezése az elektromos jelzőrendszer (EJR) alkalmazása esetén*; 39. *A kerületparancsnokság vezetési tevékenységének irányelvei*; 40. *Az őrsparancsnok napi elhatározása.* Az elosztó szerint kapják: (a tervkészítés idején, azaz 1970-ben még létező – V. G.) BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozat, valamint az érintett állomány. (Ennyi idő távlatában is érthetetlen azonban, hogy miért nem szerepeltek az elosztón a KLKF-n és a ZMKA-n működtetett határőr tanszékek, amelyek ugyancsak maradéktalanul alkalmazhatták volna a felsőoktatásban is e központi és minden bizonnyal értékes kiadványokat? – V. G.)

4.9. Tartalékostiszt-képzés a BM Tartalékos Tisztképző Iskolán, 1967–1989

A BM szervei számára történő tartalékostiszt-képzés és a tartalékos tisztok továbbképzése a BM Kollégium 1967. március 30-i határozata,²⁶⁸ illetve az 1967. június 7-én kiadott,

²⁶⁴ *Központilag kiadott feladatok és más tansegédletek/1966.* (MNL XIX-B-10 1966/22. dob/ 9; 11; 12; 14. fsz.)

²⁶⁵ FEKETE János (1967): *Az őrs szolgálatszervezésének rendje, a határőrizeti helyzet értékelése, a helyettesek eligazítása és az eligazító szolgálat felkészítése.* (Jegyzet) (MNL XIX-B-10 1967/18. dob/14. fsz.)

²⁶⁶ HOP Határforgalmi Osztály 1967. évi produktumai. (MNL XIX-B-10 1967/18. dob/ 19; 20; 21; 22; 23; 24. fsz.)

²⁶⁷ BM Tan. és Kik. Csfség 1971. évi kiadói terve. (NKE RTK ÜVI; nytsz: BM 13-24/61/1970)

²⁶⁸ BM Kollégium 1967. március 30-i határozata a BM szervei számára történő tartalékos tisztképzésre és a tartalékos tisztok továbbképzésére. (BM Titkárság 10-67/3/1967. sz. dok.; BM Hör. Levéltár; 0249/1967.)

01/1967. HM-BM számú együttes parancs²⁶⁹ alapján kezdődött meg. A BM Tartalékos Tisztképző Iskola iskolaavató és tanévnyitó ünnepségét 1968 őszén,²⁷⁰ Kőrmenden tartották. (Zsargonban) a „Tarti” 1971-től Budapesten, a Kerepesi úti objektumban, majd 1976-tól Kistarcsán/Kerepestarcsán működött, az 1989-ben történt megszüntetéséig. A képzésnek két alapvető formája volt: a kétéves tartalékos tisztképző kurzus, valamint a három hónapos tartalékos tiszti továbbképző tanfolyam.

Az általános hadkötelezettség alapján sorkatonai szolgálatra köteles magyar állampolgárok összeírása és sorozási folyamatában azokat lehetett kiválasztani a tartalékos tiszti iskola elvégzésére, akik legalább érettségivel rendelkeztek, politikailag megbízhatóak, büntetlen előéletűek és egészségileg alkalmasak voltak, erkölcsileg kifogástalan magatartást tanúsítottak, valamint az iskola elvégzését, továbbá a majdani tartalékos tiszti jogviszonnyal járó kötelezettségeket önként vállalták. A kiválasztást az illetékes hadkiegészítő és területvédelmi parancsnokságok, valamint a belügyi szervek úgynevezett „sorozó tisztjei” közösen végezték. A „Tarti” vonzerejét növelő – és magyarázatra nem szoruló – nagy előnye az volt, hogy a kétéves kurzus elvégzése egyúttal a sorkatonai szolgálat beszámítását is eredményezte. A felvett növendékeket az újonckiképzést és az egységes alapozást követően, a konkrét belügyi megrendelők (vagyis az állambiztonsági szervek, a BM Karhatalom és a BM Határőrség) által meghatározott speciális kimeneti követelményeknek eleget téve, intenzív elméleti és gyakorlati felkészítésben részesítették. A tanintézetben végzetek előtt két lehetőség állt. 1.) Tartalékos tiszti állományba kerültek, visszatértek a polgári életbe, előírt időközönként továbbképzésen vettek részt, és folyamatosan készen álltak arra, hogy mozgósítás esetén behívásra és alkalmazásra kerüljenek. 2.) Vagy kérelmükre, hivatásos állományba vették őket és megkezdhették hivatásos tiszti pályafutásukat, ami ugyancsak jelentős előnyt eredményezett a négyéves képzési idejű katonai főiskolákkal, illetve a hároméves Rendőrtiszti Főiskolával szemben.

4.10. A BM Határőr Tisztképző Iskolán folytatott határőrtisztképzés, 1971–1973

Jelentősnek és eredményesnek minősíthető kilenc éves működés után, 1971-ben a BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozatot is átalakították, és determináns profilját kifejezendő, az intézmény új elnevezése BM Határőr Tisztképző Iskola lett.

A BM Határőr Tisztképző Iskola fejléccel és *Szűcs György* hőr. ezredes iskolaparancsnok 1972. november 14-i aláírásával jelentés készült *az első tiszti továbbképző tanfolyam végrehajtása során szerzett tapasztalatokról*.²⁷¹ Az iskolaparancsnok jelentette, hogy a BM IV/I. csoportfőnök és a BM Határőrség törzsfőnök 001/1972. (VII. 31.) sz. közös intézkedése

²⁶⁹ KÖNYÁNÉ KUTRUCZ Katalin (2011): A megbízottak, avagy a láthatatlan légió. *Betekintő*, 2. sz. 1–9. Elérhető: www.betekinto.hu/sites/default/files/betekinto-szamok/2011_2_konyane_kutrucz_0.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 05. 21.)

²⁷⁰ *Tanévnyitás a BM Tartalékos Tisztképző Iskolán* (Hazáért 1968. 11. 13./46. sz; 11. o.)

²⁷¹ Szűcs György – HAJDÚ János (1968): A BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozatán folyó oktató-nevelőmunka néhány tapasztalata. *Belügyi Szemle*, 12. sz. 4–11., valamint Szűcs György – HAJDÚ János (1970): A BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozatán folyó oktató-nevelőmunka néhány tapasztalata. *Belügyi Szemle*, 2. sz. 106–108.

alapján szeptember 4. és november 4. között eredményesen végrehajtották az első alkalommal megszervezett, két hónapos tiszti továbbképző tanfolyamot. A meghatározott 270 órás tematikát és tananyagot maradéktalanul feldolgozták. A tisztek létszáma 54 fő volt: 25 őrsparancsnok és 29 útlevelkezelő-tiszt. A továbbképző tanfolyamot eredményesen befejezte 35 tiszt és 18 főtiszt, összesen: 53 fő. (Betegsége miatt egy tisztet vissza kellett vezényelni a szolgálati helyére.) A résztvevők összetétele vegyes volt, ami megnehezítette az oktatást: 10 főnek ETI, illetve KLKF végzettsége volt; 33 fő a kétéves, középfokú tiszti iskolai végzettséggel rendelkezett; ellenben 10 fő még alapkülső tiszti iskolát sem végzett. Az oktatott tantárgyak/és óraszámok: politikai ismeretek/50; pedagógiai ismeretek/24; határőrizet/72 (az őrsparancsnokok részére); határforgalom-ellenőrzés/72 (az útlevelkezelő-tisztek részére). Tanulmányi tapasztalatszerzés, látogatás öt alkalommal, összesen: 80 óra. (Érdekesség: az egyik „célobjektum” a KLKF BM Határőr és Karhatalmi Szaktanszék volt.) A hallgatók szorgalma és fegyelmi helyzete példás volt. A jelentéstevő következtetésként megfogalmazta, hogy a jövőben célszerű fokozni a közbülső számonkéréseket, azaz a tanfolyam félidejében, valamint a tantárgyak befejezésekor is. Javasolta a 2. tanfolyam időtartamát 30 órával megnövelni (azaz 1973. január 20. helyett január 27-én befejezni), és a növekményt a pénzügyi és ellátási ismeretekre fordítani. Javasolta a 3. tanfolyamtól kezdődően három hónapra növelni a képzést (1972. február 5-étől április 28-áig). A 90 órás növekmény célszerű felhasználása: pénzügyi és ellátási ismeretekre 30 óra; módszertani felkészítésre 40 óra; a gyakorlatigényes tantárgyak növelésére 20 óra. Végezetül javasolta 1973 őszétől kezdődően, határőrizeti évenként három alkalommal, három hónapos tanfolyamokat szervezni a következőképpen: szeptember – október – november; december – január – február; március – április – május.

A tanintézeti elosztókkal kapcsolatosan tapasztalt hiányosság megismétlődik a *Rózsa* ezredes csoportfőnök által jóváhagyott *1972. évi kiadói tervben* is.²⁷² Az I. fejezetben az RTF-n kidolgozandó tankönyvek és más kiadványok, a II. fejezetben a BM Határőr Tisztképző Iskola által készítendő jegyzetek szerepeltek. Így különösen a következők: 20. fsz. *A határőrkerület vezetése*; 21. fsz. *Határforgalmi ismeretek*; 22. fsz. *Hamis úti okmányok*; 23. fsz. *Fontosabb külföldi úti okmányok*. (Személyes tapasztalataim alapján is meggyőződésem, hogy a belügyi tanintézetek és a katonai felsőoktatási határőr tanszékek oktatási, kutatási és kidolgozási kapacitásait sokkal szorosabban kellett volna összehangolni és kölcsönösen hasznosítani. Így például a 20. fsz. jegyzet kidolgozására leginkább a ZMKA Határőr Tanszék lett volna hivatott – V. G.)

A kialakult rendnek megfelelően, *Szűcs Antal* ezredes osztályvezető felterjesztésére *Bágyi* ezredes törzsfőnök 1972. március 28-án intézkedést adott ki *az elsőéves tartalékos tiszti-jelöltek gyakorló csapatszolgálatára*.²⁷³ Legfőbb elemei: a Körmendi BM Tartalékos Tiszti Iskola elsőéves növendékei 1972. április 16-ától augusztus 28-áig gyakorló csapatszolgálaton vegyenek részt. A 3. Határőrkerület parancsnoka – az alárendeltségébe tartozó Körmendi Kiképző Ezred parancsnoka útján – biztosítsa a növendékek elosztását.

²⁷² *BM Tan. és Kik. Csfség. 1972. évi kiadói terve*. (NKE RTK ÜVI; nytsz: BM 13-24/69/1971)

²⁷³ Hőr. tőf. (1972c): *Int. az elsőéves tartalékos tisztjelöltek gyak. csapatszolg-ra/1972. 03. 28.* (MNL XIX-B-10 1972/14. dob/ 10. fsz.)

Az érintett kerületparancsnokok szervezzék meg és biztosítsák a növendékek fogadását, tevékenységük ellenőrzését és segítségét. A 3. kerületparancsnok készítsen összefoglaló jelentést és szeptember 4-éig terjessze fel a harckiképzési osztályvezetőnek. A növendékek elosztása (határőrkerület/résztevők száma). Györi Határőrkerület: 10 fő; Soproni Határőrkerület: 10 fő; Szombathelyi Határőrkerület: 10 fő; Zalaegerszegi Határőrkerület: 15 fő; Nagykanizsai Határőrkerület: 18 fő; Pécsi Határőrkerület: 18 fő; Kiskunhalasi Határőr Kerület: 19 fő; Budapesti Tartalékos Tiszti Iskolára: egy fő; összesen: 101 növendék. (Az utóbbi egy fő, feltételezhetően „nyomós és nagyon méltányolható érvek alapján” teljesíthette csapatgyakorlatát a Budapesti Tartalékos Tiszti Iskolán – V. G.)

Bágyi ezredes törzsfőnök 1972. május 4-én intézkedett a BM Határőr Tisztképző Iskola hallgatóinak gyakorló csapatszolgálatára. Előírta, hogy a nappali tagozaton tanuló, határőrizeti és határforgalmi szakos hallgatók 1972. május 15-étől 27-éig csapatgyakorlaton vegyenek részt az alegységeknél, illetve a kerülettörzsekben. Az elsőéves hallgatókat őrsökön és FEP-eken, a másodéveseket a kerülettörzsekben kell gyakoroltatni. Az elosztás során biztosítani kell, hogy egyetlen hallgató sem kerülhet vissza ahhoz az alegységhez vagy alosztályhoz, ahonnan a tiszti iskolára vezényelték. Az elsőévesek őrsparancsnok-helyettes és őrsparancsnok, illetve útlevélezkező-tiszt szerepkörben, a másodévesek a kerületnél rendszeresített törzstiszti beosztásokban gyakoroljanak. A hallgatók tevékenységének ellenőrzésére és segítésére a tiszti iskoláról tanárokat kell vezényelni: az 1. kerülethez három főt, a 11. kerülethez egy főt, a 4. kerülethez két főt, a 4. kerület alegységeihez három főt, a 6. kerülethez egy főt, a 7. és a 9. kerülethez kettő-kettő főt, összesen: 14 tanárt.²⁷⁴

20. táblázat

A hallgatók elosztása a gyakorló csapatszolgálatra – 1972. május 15–27.

Határőrkerület	II. éves/Határügy	II. éves/Határforg.	I. éves órstre	I. éves FEP-re
Györi (1.)	–	5	–	4
Soproni (11.)	6	–	–	–
Nagykanizsai (4.)	–	–	12	–
Kiskunhalasi (6.)	6	–	–	–
Orosházai (7.)	–	3	–	4
Miskolci (9.)	6	3	–	4
Összesen	18	11	12	12
Mindösszesen	53 hallgató; 30 fő határőrizeti szakon és 23 fő határforgalmi szakon.			

Forrás: Hőr. töf. intézkedése, 1972.

²⁷⁴ Hőr. töf. (1972a): *Int. a BM Határőr Tisztképző Iskola hallgatóinak gyakorló csapatszolgálatára/1972. 05. 04.* (MNL XIX-B-10 1972/14. dob/ 10. fsz. (Nem elírás: valóban ugyanazon gyűjtőben található ez az üggyirat is – V. G.)

4.11. A BM Határőr Tiszti Továbbképző és Tiszthelyettes-képző Iskolán folytatott határőrtisztképzés, 1973–1976

Mindössze két év elmúltával, 1973. augusztus 1-jén a BM Határőr Tisztképző Iskola bázisán létrehozták a BM Határőr Tiszti Továbbképző és Tiszthelyettes-képző Iskolát.²⁷⁵ A tanintézet rendeltetése lett, hogy biztosítsa: a határőrtisztek tanfolyamszerű továbbképzését; a határőr zászlósképzést kétéves tagozaton a sorállományúaknak, illetve egyéves program szerint a hivatásos tiszthelyetteseknek; a tiszthelyettes-képzést egyéves időtartamban az útlevelkezelő, a hivatásos járőr, illetve a pénzügyi-anyagi szakon. Az oktatás magas szintű végzése mellett, e tanintézetben is kiemelt feladatként kezelték a nevelőmunkát, az osztályfőnökök kiválasztását, módszertani felkészítését és tevékenységük vezetői támogatását.²⁷⁶

Bágyi ezredes törzsfőnök 1974. július 23-án intézkedést adott ki a *BM Határőr Tiszti Továbbképző és Tiszthelyettes-képző Iskolára vezénylendő alapkiképzésére*.²⁷⁷ Az intézkedéssel alapkiképzést rendelt el a tanulmányaikat 1974. augusztus 29-én megkezdő, de katonai és határőrizeti alapkiképzettséggel még nem rendelkező hallgató-jelölteknek. Az alapkiképzés ideje: augusztus 1-jétől 28-áig. Helye: a KLKF BM Határőr Tanszék Szegedi Előkészítő Évfolyamszázada. A századparancsnok gondoskodjon, hogy a résztvevők a 130 órás alapkiképzés végén, 28-án tegyék le a katonai esküt és 29-én 24 óráig érkezzenek be a BM Határőr Tiszti Továbbképző és Tiszthelyettes-képző Iskolára. (Budapest, XII. ker. Béla király út 59–61.; [közismert zsargonban: „a” Fácános.]

Földesi Jenő vezérőrnagy országos parancsnok 1974. október 29-én intézkedett az orosz nyelvi előkészítő tanfolyam megszervezésére és végrehajtására.²⁷⁸ Lényege: a Szovjetunió Állambiztonsági Bizottság Határőrcsapatok Vezetőképző Főiskolán 1975. február–július között tartandó, hat hónapos magasabb vezetői tanfolyamra vezényelt főtisztek számára orosz nyelvi előkészítő tanfolyamot kell tartani. Ideje: 1975. január 2-ától 31-éig, 24 nap, 134 óra. Helye: BM Határőr Tiszti Továbbképző és Tiszthelyettes-képző Iskola (Fácános). A törzsfőnökök és határügyi-kiképzési alosztályvezetőkől szervezett csoport létszáma 12 fő volt, és közöttük két határőr tanszékvezető is: *Mészáros István* alezredes (ZMKA Határőr Tanszék), illetve *Gondos Miklós* alezredes (BM Határőr Tiszti Továbbképző és Tiszthelyettes-képző Iskola Határőr Tanszék).

Az 1973/74. évi oktatási tapasztalatok kohéziójaként, *Szűcs György* ezredesnek, a BM Határőr Tiszti Továbbképző és Tiszthelyettes-képző Iskola parancsnokának jóváhagyásával 1975-ben egymás után születtek meg a *korszerűsített tanmenetek az 1975/76. tanévre*.²⁷⁹ Az illetékes tanszékvezetők előterjesztésében (esetenként olvashatatlan aláírásokkal) önálló dokumentumok keletkeztek a hivatásos járőr szak, az útlevelkezelői szak, az egyéves és a kétéves szakasparancsnoki szak, valamint az őrsellátói szak részére. A tanmenetek jellemzően a következő főtantárgyakat tartalmazták: marxizmus–leninizmus, jogi alapismeretek, pedagógiai és pszichológiai alapismeretek, szakmai ismeretek (azaz határőrizet,

²⁷⁵ *Belügyminiszter 011/1973. (07. 09.) BM sz. pcs.* (BM Hór. Levéltár 1991)

²⁷⁶ NÉMETH János (1975): Az osztályfőnöki munkáról. *Belügyi Szemle*, 13. évf. 2. sz. 87–90.

²⁷⁷ Hór. tőf. (1974a): *Int. a BM Hór. Tiszti Továbbképző és Tiszthelyettes-képző Iskolára vezénylendő alapkiképzésére/1974.07. 23.* (MNL XIX-B-10 1974/ 21. dob/ 1. fsz.)

²⁷⁸ Hór. opk. (1974): *Int. az orosz nyelvi előkészítő tanfolyam megszervezésére és végrehajtására/1974. 10. 29.* (MNL XIX-B-10 1974/21. dob/8. fsz.)

²⁷⁹ Szűcs György ezds. (1975): *„Korszerűsített tanmenetek” az 1975/76. tanévre.* (NKE RTK ÜVI; sz. n.)

határforgalom-ellenőrzés, ellátás és gazdálkodás) mindig az adott szaknak megfelelő differenciáltsággal, valamint harckiképzés, lökiképzés, továbbá alaki és testnevelés. Így például az útlevélkezelői szak tanmenete (előterjesztője *Németh János* alezredes határforgalmi tanszékvezető) a határforgalmi szakkiképzésre 324 tanórát súlyozott, illetve a határőrizeti kiképzésre 76 tanórát és a karhatalmi alapfelkészítésre 20 tanórát írt elő. A pénzügyi-anyagi (értsd: őrsellátói, illetve század szolgálatvezetői – V. G.) szak tanmenete (előterjesztője *Szamosvölgyi Mihály* alezredes) a valamennyi szakon egységes alapismereteken túl az alábbi speciális tantárgyakat foglalta magában, 314 tanórában. Ellátás és gazdálkodás általános szabályai; anyag-nyilvántartás; pénzügyi-, egészségügyi-, állategészségügyi-, kártérítési-, élelmezési-, gépjármű-, fegyver és műszaki-, valamint vegyvédelmi anyagi ismeretek. Az egyéves szakasparancsnoki szakon a határőrizeti szakkiképzés témakörei: határőrizeti alapismeretek; a járőrszolgálat és a bel- és őrszolgálat alapelvei; a határőrizet általános elvei; az őrs határőrizetének elvei; harckészültség az őrsön; az őrs vezetése és együttműködésének elvei; az egyes harcos és a rajkiképzés módszertana; az őrs rendes és megerősített szolgálatának elvei; üldözés az őrsön. A kétéves szakasparancsnoki szakon mindezeket túl a következő témakörök fokozták és stabilizálták a szakmai felkészítés színvonalát: a járőrszolgálat gyakorlati végrehajtása; járőrszolgálat különleges esetekben; a járőr csoportok alkalmazása; a rendes és a megerősített szolgálat vezetése; a kiképzés módszertana és gyakorlata szakasz- és őrs szinten.

A BM Határőr Tiszti Továbbképző és Tiszthelyettes-képző Iskola – csupán háromévnnyi működés után – 1976. június 30-án megtartotta az 1975/1976. évi tanévzáró és kibocsátó ünnepséget, az iskola történetének utolsó ünnepségét. Az egyéves szakasparancsnoki, hivatásos járőri, útlevélkezelői, valamint őrsellátói szakon összesen kibocsátottak 57 főt. A kétéves szakasparancsnoki szakon 12 fő másodéves hallgató végzett. A kétéves szakasparancsnoki szak I. évfolyamán 22 hallgató fejezte be a tanévet, akik – az utasításnak megfelelően – a Kun Béla Rendőr Tiszthelyettes-képző Iskolán folytatták és végezték el a II. tanévet, 1976/1977-ben. A tiszthelyettes-képző I. és II. évfolyamon összesen 91 határőrhallgató fejezte be eredményesen a BM Határőr Tiszti Továbbképző és Tiszthelyettes-képző Iskola történetének utolsó tanévet. A tanévben szervezett tizhetes továbbképző tanfolyamokon a határőr hivatásos állományból szervezett négy csoportban összesen 114 fő vett részt. A moszkvai határőr magasabb parancsnoki továbbképzés megalapozása érdekében két csoportban, 10-10 főnek két hónapos orosz nyelvi előkészítő tanfolyamot tartottak. Az iskola eredményes RBV (radiológiai, biológiai és vegyi), valamint lökiképzési továbbképzést szervezett a BM teljes központi állománya részére.

A BM Határőr Tiszti Továbbképző és Tiszthelyettes-képző Iskola végső értékelését a BM IV/I. csoportfőnök 1976 júliusában a következőképpen összegezte: a tanintézet betöltötte rendeltetését, eredményesen végezte képzési és továbbképzési feladatait. Az 1976. július–augusztusi időszak az intézményi és szervezeti átalakítás, valamint egyúttal az új intézményi létre (lásd később: BM Továbbképző Tanfolyam Parancsnokság) és a következő tanévre való felkészülés időszaka volt.

A tansegédletek kidolgozása és továbbképzésben történő alkalmazása az 1970-es években is preferált elv és gyakorlat volt. A Harckiképzési Osztály beosztottai sem tétlenkedtek a kidolgozó munkában. Így például az 1971. évben négy nagy volumenű és értékes produktumot készítettek a ZMKA-n folytatott oktatás és a törzsek továbbképzése színvonalának javítása céljából. Dokumentumok: *A határőrizeti csoportos foglalkozások*

anyaga kidolgozásának módszertana; *Elgondolás a 14. számú, egyoldalú és egyfokozatú parancsnoki és törzsvezetési gyakorlathoz; 14. számú feladat: A határőrkerület-parancsnok és helyetteseinek vezető- és irányítótevékenysége a kerület rendes és megerősített szolgálata esetén; Módszertani kidolgozás a parancsnoki és törzsvezetési gyakorlat levezetéséhez.* (A felterjesztő az osztályvezető, illetve a jóváhagyó a törzsfőnök volt, ellenben a szerzők ezúttal is névtelenek maradtak – V. G.) Ugyanebbe a sorba illeszthető az 1974-ben kiadott: *Minta a kerületparancsnok éves harckiképzési parancsának kidolgozásához*; készítette: *Bakos Károly* alezredes harckiképzési alosztályvezető.²⁸⁰ A „jó tollforgató” határőrtisztek 1974-ben is gyarapították a tansegédletek sorát. Így például *Pásztor Lajos* százados tanulmánya: *A határforgalom-ellenőrzés módszertani tapasztalatai*.²⁸¹ Vagy például 1977-ben, *Hrubi János* alezredes és *Tóth Béla* százados kötete: *A járőrszolgálatban szorongást és félelmet kiváltó váratlan helyzetek, valamint leküzdésük*.²⁸²

4.12. A BM Idegen Nyelvi Főiskola, a BM Rendőrtiszti Akadémia és a BM Központi Tiszti Iskola által folytatott tisztképzésről, 1958–1974

4.12.1. A BM Idegen Nyelvi Főiskola, a BM Rendőrtiszti Akadémia és a BM Központi Tiszti Iskola felvezetéseként

Az 1957-ben és 1958-ban kidolgozott káderfejlesztési tervek égetően szükségessé tették a belügyi tisztképzés célkitűzéseinek, követelményeinek, intézményeinek és szervezeti formáinak ismételt átgondolását és korszerűsítését. A BM Idegen Nyelvi Főiskola jogelődjét, a BM Idegen Nyelvi Iskolát (INYP) a Minisztertanács 540706/37/1954. sz. határozatával, 1954-ben létesítették, az alábbi célkitűzéssel. A hároméves képzési idejű iskola szakmailag és politikailag jól képzett, általánosan művelt belügyi tiszteket képezzen, akiknek nyelvtudása egyenértékű a hazai felsőoktatásban működtetett Idegen Nyelvek Főiskolája tanulmányi szintjével. Az 1955 őszen indított kétéves kurzus – a félbeszakított 1956/57. tanév következtében – 1958 nyarán fejeződött be. A dokumentumok alapján megállapítható, hogy az 1958-ban végzett munkáról készített jelentés aláírója *Gőz Lajos* százados iskolaparancsnok volt. Négyéves működést követően, a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány (MFMPK) 3193/1958. (VII. 3.) sz. határozatával a BM Idegen Nyelvi Iskolát „felminősítették” BM Idegen Nyelvi Főiskolának (INYP).

A BM Rendőrtiszti Akadémiát (rövidítése ennek is: RAK) a Honvédelmi Tanács 3/116/1959. sz. határozata alapján, 1959-ben hozták létre azzal a céllal, hogy pótolják a belügyi tisztképzésben kialakult jelentős lemaradást. Annak alapján megjelent a bel-

²⁸⁰ BAKOS Károly alez. (1974): *Minta a kerp. éves harckik. parancs kidolgozásához/1974.* (MNL XIX-B-10 1974/21. dob/3. fsz.)

²⁸¹ PÁSZTOR Lajos szds. (1974): *A határforgalom-ellenőrzés módszertani tapasztalatai /1974.* (MNL XIX-B-10 1974/22. d./22. fsz.)

²⁸² HRUBI János – TÓTH Béla (1977): *A járőrszolgálatban szorongást és félelmet kiváltó váratlan helyzetek, valamint leküzdésük.* (Tanulmány). (MNL XIX-B-10 1977/15. dob/7. fsz.)

ügyminiszter 18/1959. sz. parancsa, amely konkretizálta és biztosította az előírt feladatok realizálását.²⁸³

A BM Központi Tiszti Iskolát a BM Idegen Nyelvi Főiskola és a BM Rendőrtiszti Akadémia 1960-ban történt formális egyesítésével hozták létre, amely ténylegesen az idegen nyelvi tagozatból és az akadémiai tagozatból tevődött össze. Az egyesítés alapvető indoka az volt, hogy lehetővé tegyék az akadémiai tagozatra beiskolázott hallgatók közül – az I. tanulmányi félévben tanúsított teljesítményük alapján – kiválasztani azokat, akik politikai és szakmai alkalmasságuk alapján a legalkalmasabbak lesznek az idegen nyelvi tagozat elvégzésére. A sokéves tapasztalat szerint azonban ez az elgondolás a gyakorlatban nem vált be, mert a RAK-ra bevonultatott hallgatók közül nagyon kevesen feleltek meg a fenti követelményeknek. Ennek következtében a szisztéma leginkább elméleti jellegű lehetőség maradt és a gyakorlatban csupán elvétve valósult meg.²⁸⁴

4.12.2. A BM Idegen Nyelvi Főiskoláról, 1958–1971

A BM Idegen Nyelvi Főiskola elnevezése ne tévessze meg a tisztelt Olvasót. Az INYF-et azzal a rendelettel létesítették 1958-ban, hogy biztosítsa (elsősorban) a hírszerzés és (másodsorban) a kémelhárítás káderutánpótlását. A megszerzett főiskolai oklevél a tolmács és a fordítói munkakörök betöltésére jogosított. A főiskola rendeltetése lett a már operatív tapasztalatokkal rendelkező tisztek magas fokú és speciális tananyagokat is felölelő operatív továbbképzése is. Az INYF-en a marxizmus–leninizmus, az idegen nyelvi, illetve a szakmai tanszékek működtek.

Az 1958/1959. tanévtől megkezdett főiskolai képzést a nappali, az esti és a speciális tagozaton folytatták. A teljes képzési folyamatban alkalmazott egységes operatív felkészítés helyett az 1960/1961. tanévtől módosították a szisztémát: bevezették az I. tanévben a közös program szerinti általános oktatást, majd a II. tanévtől a speciális felkészítést a hírszerző, illetve kémelhárító fakultásra kettébontott évfolyamon. Az 1962/1963. tanévtől (a kutatás során az oka ismeretlen maradt – V. G.) visszatértek az egységes képzéshez, vagyis minden hallgató köteles lett elsajátítani a hírszerzési és az elhárítási ismereteket is. A marxizmus–leninizmus oktatásának követelményszintje azonos volt az egyéves pártiskola kimeneti szintjével. Központi feladatként, 1964-től az INYF hatáskörébe utalták a BM valamennyi szakterületén és szervezetében folytatott idegen nyelvi oktatás és vizsgáztatás megszervezését is. Az egységes képzés és főként az egységes hallgatói populáció (mindenki megismert mindenkít) következtében fellépő dekonspirációs veszélyeket alapos okkal feltételezve és az illetékes csoportfőnökségek igényének eleget téve, az 1967/1968. tanévtől kivonták a hírszerzői képzést az INYF hatásköréből és attól kezdve csak az elhárító szerveknél folytatandó tevékenységre készítette fel hallgatóit a főiskola.

Az INYF-en meghatározó volt a hároméves nappali tagozat, amely a végzőseit évente bocsátotta ki angol, francia és német szakon, valamint minden második évben olasz szakon. A nappalival egyenértékű, négyéves esti tagozat ugyancsak évenként bocsátotta ki

²⁸³ BLASKÓ Béla: *A rendészeti felsőoktatás évtizedei*. Elérhető: www.ajk.elte.hu/file/12_BlaskoBela-Rendeszeti-Felsooktatas.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 05. 22.)

²⁸⁴ PROHÁSZKA József (1974): *A BM tisztképzésének fejlődése. 1974. 06. 26.* (Kézirat) (NKE RTK ÜVI, sz.n.)

a végzeteket angol, francia, német, olasz és orosz szakon. Az államvizsgák előtt mindkét tagozaton szakdolgozatot kellett készíteni. A kétéves speciális tagozaton a „T” állományú hírszerző tiszteket képezték angol, francia és német nyelven. E kurzus záróvizsgával fejeződött be, és a végzeteknek lehetőségük nyílt két éven belül a teljes értékű főiskolai végzettséget biztosító államvizsgák letételére. Az I. évfolyam induló létszámát a Rendőrség, a Határőrség és a Belső Karhatalom állományából toborozták. A főiskolai felvételre – kizárólag a BM személyügyi osztály útján – a belügyi állományból azok jelentkezettek, akik megfeleltek az alábbi felvételi előfeltételeknek: 25–35, illetve esti tagozaton 25–45 éves életkor; legalább érettségi bizonyítvány; az operatív munkára alkalmasságot igazoló orvosi záradék. A feltételeknek megfelelő jelentkezők az írásbeli és szóbeli vizsga eredményének függvényében nyerhettek felvételt. A 44 hetes tanévek két félévből álltak: szeptember 1-jétől január 15-éig, illetve február 1-jétől július 15-éig. A nappali tagozat hallgatói összlétszámát 70 főben maximalizálták.

21. táblázat

BM INYF hároméves nappali tagozatos tanterv tantárgyai és óraszámjai

Tantárgyak	I. évfolyam	II. évfolyam	III. évfolyam	Összesen
Idegen nyelv	704	704	704	2112
Magyar nyelv	60	–	–	60
Marxizmus–leninizmus	160	160	136	456
Operatív ismeretek	–	250	250	500
Jogi és nemzetközi jogi ismeretek	80	–	–	80
Egyetemes és politika történet	100	–	–	100
Politikai és gazdasági földrajz	100	–	–	100
Fényképezés	–	90	–	90
Művészet- és zenetörténet	80	–	–	80
Gépjárművezetés	–	80	–	80
Lőkiképzés	30	30	30	90
Tereptan	80	80	80	240
Diplomácia és illetmen	–	20	20	40
Összesen	1394	1414	1220	4028

Forrás: PROHÁSZKA 1974.

A négyéves esti tagozat szisztémája különleges, valamint (a mai szabályozáshoz és gyakorlathoz viszonyítva) szokatlan volt. Az esti tagozat tanterve megegyezett a nappali tagozatével. Egy tantárgy kivételével valamennyi tantárgy elsajátítása levelező képzési formában történt, ellenben az idegen nyelvi oktatást kizárólag nappali képzésben folytatták, négy éven át heti nyolc-nyolc órában.

22. táblázat

BM INYF kétéves speciális tagozat tantárgyai és óraszámjai

Tantárgyak/Óraszámok	I. évfolyam	II. évfolyam	Összesen
Idegen nyelv	810	810	1620
Magyar nyelv	60	–	60
Marxizmus–leninizmus	180	180	360
Operatív ismeretek	360	360	720
Nemzetközi jogi ismeretek	40	–	40
Fényképezés	–	30	30
Általános művészeti ismeretek	90	90	180
Gépjárművezetés	–	80	80
Lövészet és sport	90	90	180
Diplomáciai szakások	–	40	40
Összesen	1570	1600	3170

Forrás: PROHÁSZKA 1974.

Az INYF szervezeti felépítése, oktatóinak összetétele és 30 fős létszáma (szűk törzs mindössze 11 fővel, valamint a speciális tanszék a vezetővel és öt tanárral, továbbá a nyelvi tanszék a vezetővel és 12 tanárral) célirányos és létszámtakarékos volt. A főiskola titkos jelleggel működött, közvetlenül a BM tanulmányi és módszertani osztályvezető irányításával és ellenőrzésével. Az intézmény anyagi ellátása a BM Külügyi Osztály hatáskörébe tartozott. A hallgatót megillette az évi két részletben biztosított szabadság (január 15-étől február 1-jéig és július 16-ától augusztus 15-éig), valamint az utolsó munkakörben folyósított illetménye. A hallgató köteles volt évente részt venni a kéthetes nyári táborozás keretében szervezett rendőri kiképzésen. Rendkívüli esetekben az INYF teljes állományát „élesben” igénybe vehették operatív munkára.

Az 1959. évben (így, naptári évhez igazodva és nem a későbbiekben megszokott tanévhez kötötten – V. G.) végzett munkáról készített összefoglaló jelentés szerint az oktatómunka és vizsgáztatás feladatain kívül a tanárok elkészítettek kettő-kettő angol, illetve francia nyelvű, valamint három német nyelvű tananyagot. A nagyfokú hiányzás következtében (1959. október 5-étől december 15-éig) kizártak 22 hallgatót a levelező tagozatról. A jelentés aláírója ez esetben is *Göőz* százados, iskolaparancsnok volt.

Az 1960. május 12-én datált ügyiraton a BM INYF, azaz *főiskolai* fejléc olvasható, ellenben az aláíró *Göőz* százados titulusa még mindig „iskolaparancsnok”. Továbbfokozza az ellentmondásokat az 1960. október 28-án és 29-én keletkezett ügyiratok aláírása is: a BM Központi Tiszti Iskola Idegen Nyelvi Főiskola fejléces iratokon *Kovács András* százados iskolaparancsnok az aláíró. Ennyi idő távlatában teljes bizonyossággal nem állapítható meg, hogy *Kovács A.* százados, a BM Központi Tiszti Iskola iskolaparancsnoka volt-e, vagy a BM Központi Tiszti Iskola Idegen Nyelvi Főiskola iskolaparancsnoka, helytelen titulussal?! (Önmagában is abszurd, hogy a „főiskola” felettes szerve a „tishti iskola” volt. Stílszerűbb lehetett volna a „BM Központi Tiszti Főiskola” elnevezés, és azon belül működtetni a két alárendelt intézményt, azaz az INYF-et és a RAK-ot – V. G.)

Az 1961. április 8-án, Kovács százados által jóváhagyott védelmi terv adataiból megállapítható, hogy az INYF a Budakeszi út és az Irén utca sarkán található objektumban, a Budakeszi út 87. sz. alatt működött.

Az INYF programját – amint említettem – az 1960/1961. tanévtől továbbfejlesztették és véglegesítették. A tanévek mindkét féléve 20–20 hétre csökkent, ellenben a tanórák száma 5271-re emelkedett (és azzal értelemszerűen a napi, illetve heti megterhelés nagyságrendje is megnőtt – V. G.). A tanév első féléve szeptember 1-jétől február 5-éig, második féléve február 6-ától július 31-éig tartott. Az I. tanév egységes programját követően a II. és III. tanévben egy-egy hírszerző, illetve kémelhárító osztályban differenciáltan folytatódott az oktatás. Kovács százados (immár) főiskola-parancsnok(!) meghívójából kiolvasható, hogy az 1961/1962. tanév végi, zártkörű diplomakiosztó ünnepséget 1962. július 14-én tartották, a BM Központi Klub külön-helyiségében.

Újabb személyi változást tükröz az INYF 1962/1963. oktatási évre kidolgozott munkaterve, ugyanis jóváhagyóként *Bekő István* őrnagy főiskola-parancsnok olvasható a fedőlapon. Ugyanő, *Bekő* alezredes főiskola-parancsnok 1964. február 4-én összefoglaló jelentést készített *A BM INYF munkájáról 1959-től napjainkig* címmel. A bevezetőben Ő is rögzítette, hogy a főiskola az MFMPK 3193/1958. sz. határozata alapján jött létre, a korábbi hároméves BM Idegen Nyelvi Iskola helyett. A főiskola eredetileg meghatározott célját a következő új elemmel egészítette ki: „Az INYF a BM részére szakmailag és politikailag jól képzett, általánosan művelt tiszteteket képezzen, akik a hírszerzési és elhárítási feladatokat – itthon és külföldön egyaránt – képesek önállóan (kiemelés tőlem – V. G.) végezni.” Számszerű összegzése alapján, az 1958–1963 közötti fél évtized során a nappali és az esti tagozaton 314 fő végzett, illetve a jelentés készítésének idején, a nappali tagozaton 121 és az esti tagozaton 177 hallgató tanult. Testületi bontást nem alkalmazott, így a határőrségi résztvevőkre nincs adat, de feltételezhetően csupán kisszámú határőrhallgatója lehetett e képzési formának.

A Nemzeti Közzolgálati Egyetem (NKE) Rendészettudományi Karán őrzött oklevél-nyilvántartó könyvek alapján²⁸⁵ azonban – a fenti 314-es adattól némi eltéréssel – az alábbiak szerint összegezhettem a végzettek számát. Az 1958–1962. kurzusban, hároméves nappali tagozaton: 18 fő. Az 1958–1962. kurzusban, négyéves esti (angol, illetve német nyelvű) tagozaton: 90 fő. Az 1958–1961. kurzusban, hároméves speciális esti (francia) tagozaton: 23 fő. Az 1959–1963. kurzusban, négyéves esti tagozaton: 199 fő (100 angol, 52 német és 47 olasz nyelvű). Mindösszesen: 330 fő szerzett főiskolai képesítést és oklevelet.

A BM tanulmányi és módszertani osztályvezető az 1963. évi 3. sz. utasításában átfogóan szabályozta „a BM állandó jellegű iskolái tanulmányi idejének és a tanulmányi munkával összefüggő egyes kérdéseit”.²⁸⁶ Az utasítás hatálya kiterjedt a BM valamennyi akkor működtetett tanintézetére, így a következőkre: BM Idegen Nyelvi Főiskola; BM Rendőrtiszt Akadémia; BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozat; BM Tűzoltó Tisztképző Iskola; BM Rendőrtiszthelyettes-képző Iskola; BM Alapfokú Rendőriskola. (Amint jól érzékelhető, e dokumentum a BM Központi Tisztiskolát nem említi, hanem annak összetevő intézményeit nevesíti, kvázi önálló intézményként – V. G.) Az utasítás egységesítette a tanévek szerkezetét, a tanítási hetek és napok időelosztását. Előírta az óraelosztás (tanórend)

²⁸⁵ *INYF oklevél-nyilvántartó könyvek 1958–1963.* (NKE RTK Tanulmányi Hivatal Irattára; a továbbiakban: NKE RTK THI)

²⁸⁶ FORRÁS: www.abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/13_31_6_63.pdf (A letöltés dátuma: 2015. 01. 19.)

kidolgozását, a vizsgajegyzőkönyvek kötelező vezetését, valamint a tanulmányi értesítő (értsd: minősítés – V. G.) készítését. A minősítést – az ismertetés és aláíratás után – meg kellett küldeni az illetékes személyügyi szerveknek. Az iskola elvégzését igazoló okleveleket és jelvényeket zárőnnepség keretében kellett átadni.

Rózsa alezredes BM IV/I. csoportfőnök 1964. január 17-én keltezett aláírásával javaslat született a *BM Főiskola felállítására*.²⁸⁷ Előzmény: a BM Kollégium 1961. június 26-i, majd 1963. június 8-i határozata ismételt kimondta, hogy javaslatot kell kidolgozni a belügyi szervek középvezetőinek továbbképzésére, valamint a jogi egyetemet nem végzett kapitányságvezetők „magas szintű parancsnoki iskolájának” megszervezésére. Indoklás: a BM képzési rendszere nem biztosítja a belügyi vezetők képzését. A BM legfelsőbb szintű iskolája, a BM Rendőrtiszti Akadémia a beosztott tisztek képzését szolgálja. Ezen kívül a főtiszti vizsgáztatás csak átmeneti jelleggel működtethető. Indokolt a BM Főiskola felállítása, amelynek jogi lehetőségét a 3541/1956. (VIII. 22.) MT határozat egyértelműen kimondja: „A személyi állomány képzése és továbbképzése érdekében a BM és szervei rendelkezhetnek saját speciális tanfolyamokkal, közép- és felsőfokú tanintézetekkel.”

A BM Főiskola célja: tisztek és főtisztek képzése olyan színvonalon, hogy a végzettek alkalmasak legyenek vezetői munkakörök betöltésére, vezetői feladatok önálló végzésére. A BM Főiskola 1964. szeptember 1-jén kezdje meg a működését, hároméves nappali és négyéves levelező képzéssel, kezdetben állambiztonsági, valamint rendőrtiszti, majd főtiszti tagozattal. Ez utóbbi 1965. január 2-án kezdje meg a működését. Javasolt szervezeti felépítése: parancsnoki törzs; hadtápparancsnokság; tanszékek: Marxizmus–leninizmus Tsz.; Politikai nyomozó Tsz.; Bűnügyi operatív Tsz.; Jogi Tsz.; Kriminálisztikai Tsz.; Közbiztonsági Tsz. A BM Főiskola a Minisztertanács által elismert főiskolai képesítést nyújtson. A képesítés biztosítsa, hogy a végzettek aspirantúrára jelentkezhessenek büntetőjogból és kriminalisztikából. A BM Főiskola a BM IV/I. csoportfőnök irányításával és ellenőrzésével működjön. A BM Főiskolát átmenetileg a BM Rendőrtiszti Akadémia objektumában kell elhelyezni, de haladéktalanul meg kell teremteni a külön objektumban való elhelyezés feltételeit.

Szorosan a tárgyhoz kapcsolódó fejleményként, ugyanazzal a fejlődéssel és egyazon nyilvántartási számon a BM Főiskola létrehozásával kapcsolatos kiegészítő feljegyzést is tartalmaz a dokumentáció. Maga a cím is – *Feljegyzés a BM Főiskola felállításával kapcsolatos problémákról* – előrevetíti a szerző negatív attitűdjét. A *BM INYF és a BM Főiskola kapcsolatáról* című bekezdésben a két főiskola eltérősegeit hangsúlyozza. Az INYF célja: a III. Főcsoportfőnökség részére idegen nyelvet ismerő hírszerző és kémelhárító tisztek képzése. A kiképzésben résztvevő tisztek „T” állományban vannak. Az INYF elhelyezése konspirált. A BM Főiskola célja: a nem titkos állományú vezetők képzése. Tananyaga, helyesen, eltér az INYF tananyagától. Jelentős eltérés van abban is, hogy a BM Főiskolán a hallgatók zöme már rendőri vezető. Az INYF épületében helyszűke miatt sem helyezhető el a BM Főiskola. Aláírója viszont nincs a (tárgyilagosságot sugalló, de valójában inkább ódzkodó hangvételű és talán az intézményi féltékenységet sem nélkülöző – V. G.) feljegyzésnek.²⁸⁸

A dokumentációból megállapítható, hogy *Benkei* belügyminiszter 1964. január 21-én továbbította a Minisztertanácsnak a javaslatot, mint miniszteri előterjesztést, de annak

²⁸⁷ RÓZSA Andor (1964): *Javaslat a BM Főiskola felállítására/1964. 01. 17.* (NKE RTK ÜVI; nytsz: BM IV/I. 13-203/1964)

²⁸⁸ *Feljegyzés a BM Főiskola felállításával kapcsolatos problémákról.* (NKE RTK ÜVI; nytsz: BM IV/I. 13-203/1964)

további sorsa nem ismeretes. (Mind a javaslattevő, mind az előterjesztő elismerést érdemlő hozzáállást tanúsított e fontos, iskolaalapító szándékban és kezdeményezésben, amely azonban valahol, valaki(k)nél elakadt. Az 1964. szeptember 1-jei kezdés hétéves késéssel, az RTF 1971/1972. tanévével valósulhatott meg. Értékes hét év veszett el. Az 1956. évi MT határozattól számítva pedig pótolhatatlan és szinte behozhatatlan 15 évet veszített el a rendészeti felsőoktatás. Anélkül, hogy feltennem a történelmietlen „mi lett volna, ha ...” kérdést, nagy biztonsággal valószínűsíthetem, hogy az 1956–1971 közötti másfél évtizedes veszteség egészen 2011-ig hátrányosan hatott a főiskolai, az egyetemi és a doktori képzés rendészeti felsőoktatásban felépítendő vertikumára, valamint a rendészettudomány manifesztációjára és végső soron a rendészet elméletére és gyakorlatára is – V. G.)

A belügyi ágazatban a tiszthelyettesi és tisztikar polgári előképztségének, illetve képzettségének javítása permanens célkitűzés és visszatérő feladat volt. A BM IV/I. Csoportfőnökség fejlécével és *Rózsa* alezredes csoportfőnök aláírásával 1966. február 11-én a megszokott rendben megjelent a felhívás a következő tanévre.²⁸⁹ Tárgya a polgári felsőoktatási intézmények, valamint a közép- és az általános iskolák levelező és esti tagozataira való jelentkezés volt. (Csak remélni lehet, hogy az általános iskolai felvételi felhívás a tiszthelyetteseket célozta meg, ellenben a tisztikarban okafogyott volt – V. G.)

Bekő alezredes főiskola-parancsnok 1967-ben javaslatot terjesztett fel az INYF átszervezésére.²⁹⁰ Rögzítette, hogy addigi működése során a főiskola eleget tett a rendeltetésének. Öt év tapasztalatai alapján azonban megállapította, hogy a képzés nem hozta meg a kívánt eredményt, vagyis az állomány magas színvonalú utánpótlásának biztosítását. A tanulmányi követelmények nem teljesítése következtében az I. tanévben rendszerint nagy volt a lemorzsolódás (12–16 fő), a magasabb évfolyamokon értelemszerűen kevesebb (egy-két fő). Még nagyobb gondot jelentett, hogy az évente kibocsátott mintegy 45 fővel szemben jóval kisebb volt a tisztigény: 14–16 hírszerző és ugyanannyi elhárító, vagyis mintegy 28–32 tisztet igényeltek a megrendelő szervek, azaz zömmel a hírszerző, a kémelhárító, a belső elhárítási és a katonai elhárító szervek, illetve kisebb részben a Rendőrség, a Határőrség és a Külföldiek Ellenőrző Országos Központi Hivatal (KEOKH). A létszám felett végzett 13–17 tiszt évenkénti felavatása és beosztásba helyezése feszültségeket okozott. Mindezek figyelembevételével, *Bekő* alezredes a következőket javasolta: mindkét, azaz a hírszerző és az elhárító szakot is önállóan indítsák el 1968 februárjától; a kibocsátási igényekhez jobban igazodó, alacsonyabb kezdő létszámot vegyenek fel; a hallgatók szigorú, minőségi felvételi követelmények alapján kerüljenek be a főiskolára és ne beiskolázással; végül teljesen elkülönítve, önálló objektumban végezzék a hírszerzők képzését.

A javaslatnak helyt adva, az 1968/69. tanévben mindössze 16 elsőéves hallgatót vettek fel; (a II. évfolyam létszáma 32 fő, a III. évfolyamé 46 volt). A tanévet valamennyien (94) befejezték: öt kitűnő, 34 jeles, 28 jó, 25 közepes, valamint két fő elégséges eredményt ért el. A kibocsátottakat tekintve: kitűnő eredménnyel végzett öt tiszt (őket egyidejűleg előléptették a soron következő rendfokozatba); jeles eredménnyel három tiszt (a várakozási idejüket egy évvel lecsökkentették); jeles eredményt ért el két tiszthelyettes (egyidejűleg kinevezték őket hadnaggyá); megfelelő eredményt ért el öt tiszthelyettes és őket előléptették alhadnaggyá. A megfontolt beiskolázási létszámok az 1969/1970. tanévben tovább javították

²⁸⁹ BM IV/I. csf. (1966): *Felhívás az 1966/67. tanévre*. (NKE RTK ÜVI; nytsz: BM IV/I. 13-19/6-1966)

²⁹⁰ INYF pk. (1967): *Javaslat az INYF átszervezésére/1967*. (NKE RTK ÜVI; 14-57/1967; illetve 1967/151-200)

a lemorzsolódási mutatókat. A tanév eleji/tanév végi létszámok az alábbiak voltak: az I. évfolyamon 20/18 fő; a II. évfolyamon 16/16 fő; a III. évfolyamon 32/32 fő; az egyéves idegen nyelvi tanfolyamon 25/21 fő (az itt végzetek között hat határőrtiszt volt); a féléves idegen nyelvi tanfolyamon 7/6 fő. Ugyanő – *Bekő* alezredes – 1968. november 15-én átiratban tájékoztatta *Szabó* vezérőrnagy országos parancsnokot „az októberben tartott nyelvvizsgázatásról”.²⁹¹ Nyelvvizsgára jelentkezett 58 határőrtiszt. Megjelent 42 fő, akik valamennyien eredményesen teljesítették a vizsgakövetelményeket. Egyúttal tájékoztatta az országos parancsnokot, hogy „a határforgalmi állománynak szervezett tíz hónapos intenzív idegen nyelvi tanfolyam addigi eredményei biztatók”.

23. táblázat

Határforgalmi állomány idegen nyelvi vizsgaeredményei INYF – 1968. október

	Alapfokon	Középfokon	Felsőfokon
Vizsgára jelentkezett	43	12	3
Megfelelt	13	4	2
Nem felelt meg	18	4	1
Nem jelent meg	12	4	–

Forrás: INYF pk. átirata nyelvvizsgázatásról, 1968.

Ugyancsak rögzítette, hogy 1968-ban összesen: 13 FEP-en, 15 csoportban 112 fő vett részt a helyileg szervezett idegen nyelvi tanfolyamokon, amelyek keretében 72 fő németül, 16 fő szerb-horvátul, 14 fő oroszul és 10 fő románul tanult. A Határőrség országos parancsnoka a következő, 1969/1970. tanévre négy tisztet és két tiszthelyettest, azaz hat főt delegálhatott a főiskola egyéves nyelvtanfolyamára.

A fentiek alapját a 0035/1964. BM sz. parancs és a végrehajtására kiadott 0020/1964. számú BM IV. főcsoportfőnöki utasítás képezte, amelyekkel az INYF hatáskörébe utalták a BM szerveinél folytatott idegen-nyelvi oktatás és vizsgáztatás irányítását és felügyeletét is. Az előző szisztéma szerint 1969-ben is folytatódott az idegen nyelvi képzés; 21 FEP-en, 30 csoportban közel 200 fő vett részt szervezett képzésben, amelynek jelentősége különösen felerősödött *Az útlevelekről szóló 1970. évi 4. törvényerejű rendelet*, valamint a végrehajtására kiadott 4/1970. (III. 3.) Korm. rendelet, továbbá a 2/1970. (III. 3.) BM rendelet hatályba lépését követően.

A szabályozásnak és a kialakult gyakorlatnak megfelelően, korlátozott számban ugyan, de a Határőrség továbbra is ütemezetten képezte az állományát az INYF-en. Így például (e bekezdésben valamennyi név ismertetését mellőzöm – V. G.) 1970 nyarán két határőrtiszt végzett a főiskolán, lásd az 526/1970. (VI. 30.) BMH sz. parancsot. Ebből az alkalomból – kiemelkedő tanulmányi eredménye elismerésül – a belügyminiszter, a 0095/1970. (VI. 27.) sz. parancsával soron kívül előléptetett hőr. alhdgy. rendfokozatba egy határőr-tiszthelyettest. A belügyminiszter-helyettes, a 00123/1970. (VIII. 5.) sz. parancsával, 1970. szeptember 1-jei hatállyal két határőr-tiszthelyettest áthelyezett az INYF-re hallgatónak. A BM IV/II. csoportfőnök a 00124/1970. (VIII. 6.) sz. parancsával, 1970. szeptember 1-jétől 1971. június 15-éig az INYF egyéves nyelvtanfolyamára vezényelte a Határőrség kilenc tisztjét és egy tiszthelyettesét.

²⁹¹ INYF pk. (1968): *Átirat nyelvvizsgázatásról/1968. II. 15.* (NKE RTK ÜVI; sz. n.)

Az INYF létszámviszonyai stabilan biztosították a feladatrendszer teljesítését. A parancsnok munkáját 13 fős, zömmel hivatásos állományú „törzs” segítette; a Marxizmus–leninizmus Tanszéken öt hivatásos, a Politikai Nyomozó Tanszéken kilenc hivatásos, az Idegen Nyelvi Tanszéken két hivatásos és 20 polgári tanár tevékenykedett. A jogi felkészítést a polgári egyetemekről átoktató, úgynevezett „külsős tanárok” végezték. A parancsnok befejezésül javaslatot tett a vezetői és oktatói munkakörök – polgári főiskolákhoz viszonyított – egységesítésére és a megnevezések módosítására a következőképpen: a tanszékvezető helyett „tanszékvezető docens”; a vezető tanár helyett „adjunktus”; a tanár helyett „tanársegéd”.

Bekő alezredes 1971. április 14-én jelentette,²⁹² hogy 1964-től 1971. február 1-éig alapfokú bizonyítványt szerzett 901 fő, akik közül nyelvvizsgát is tett 255 fő. Eredmények: 90 jeles, 135 megfelelő, 30 nem megfelelő. A nyelvvizsgázók között a Határország állományába tartozó 91 fő megfelelt, ellenben nem felelt meg 11 fő.

Ugyancsak *Bekő* alezredes, az 1971. július 13-án keltezett, 1970/1971. tanévzáró jelentésében²⁹³ összegezte a létszámadatokat és az eredményeket: a nappali tagozat I. évfolyamon 31 fő és 4,13 tanulmányi átlag; a II. évfolyamon 21 fő és 4,28; a III. évfolyamon 15 fő és 4,33. A tíz hónapos idegen nyelvi tanfolyamon kilenc, a hat hónapos idegen nyelvi tanfolyamon hét, a hathetes idegen nyelvi tanfolyamon két határőrtiszt végzett. A tanévben első alkalommal indítottak nyelvi előkészítő tanfolyamot a Moszkvába kiutazó operatív tisztek részére. Ugyancsak rögzítette, hogy a BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozatán folytatott nyelvképzést is az INYF Idegen Nyelvi Tanszék végezte. A nyelvvizsgát tett 16 határőrtiszt közül megfelelt alapfokon hét fő és középfokon öt fő; nem felelt meg négy fő.

E jelentés egyúttal az INYF utolsó tanévzáró jelentése volt. Az összefoglalóban *Bekő* alezredes rögzítette, hogy a Kormány az 1970. december 24-én hozott határozatával megszüntette az INYF-et. Az intézmény jogutódjául a belügyminiszter az RTF-et jelölte ki, és egyben ugyanott idegen nyelvi szakot is létesített. Az INYF 1958-tól 1972-ig működött. Ennek során kiképezett 847 főt (a nappali tagozaton 454 főt, esti tagozaton 393 főt), az alábbi eredményekkel.

24. táblázat

Az INYF-en eredményesen végzők száma 1958–1972 között

	Nappali tagozaton	Esti tagozaton	Összesen
Vörös oklevéllel	53	38	91
Kitűnő oklevéllel	26	31	57
Jeles oklevéllel	89	56	145
Jó oklevéllel	187	147	334
Közepes oklevéllel	87	90	177
Elégséges oklevéllel	12	31	43
Összesen	454	393	847

Megjegyzés: A végzettek közül 583 tiszt a BM III. Főcsoportfőnökség állományába, a többiek a társszervekhez kerültek.

Forrás: INYF pk. 1970/71. tanévzáró jelentése, 1971.

²⁹² INYF pk. (1971a): *Jelentés az 1964–1971 időszakról/1971. 04. 14.* (NKE RTK ÜVI; 15-146/1971)

²⁹³ INYF pk. (1971b): *1970/71. tanévzáró jelentés/1971. 07. 13.* (NKE RTK ÜVI; 14-78/1971)

Bekő alezredes a jelentést állományszervezési kérdésekkel zárta. Az 1971/1972. tanévvel egyrészt az INYF tantestülete és teljes adminisztratív állománya átkerül az RTF szervezetébe, mint az RTF főiskolai tagozata. Másrészt az 1971/1972. tanévben az INYF (1969–1972. kurzus) III. éves hallgatói (21 fő) az eredeti jogállás és program szerint fejezik be a tanulmányaikat 1972-ben. Végül az INYF (1970–1973. kurzus) II. éves hallgatói (31 fő) az RTF tantervéhez igazított program szerint, az RTF hallgatóiként fogják befejezni a tanulmányaikat 1973-ban.

Szorosan idekapcsolódik az INYF Idegen Nyelvi Tanszék fejlődéssel ellátott, de aláírás nélküli dokumentum: *Javaslat az RTF 1971/72. tanév I. évfolyam állományára*.²⁹⁴ Az RTF-re hallgatónak jelentkezett tisztek és tiszthelyettesek körében lefolytatott felvételi vizsgák alapján (feltételezhetően a felvételi bizottság vezetője – V. G.) javasolta az idegen nyelvi szakra 32 fő, az állambiztonsági szakra négy fő, a bünyügyi operatív szakra nyolc fő, azaz összesen: 44 fő felvételét, illetve mérsékelt teljesítményük következtében nem javasolta 25 fő felvételét.

4.12.3. A BM Központi Tiszti Iskola Rendőrtiszti Akadémiáról (RAK), 1959–1974

Az intézmény történetiségéhez: a BM Rendőrtiszti Akadémiát (ugyancsak RAK rövidítéssel) a Honvédelmi Tanács korábban említett határozatával, 1959-ben hozták létre. A RAK jogutód intézménye – a RAK és az INYF 1960-ban történt formális egyesítésével létrejött – BM Központi Tiszti Iskola Rendőrtiszti Akadémia lett, és továbbra is a RAK-rövidítést viselte. (Az azonos rövidítés miatt, tisztelt Olvasó, a RAK minden egyes előfordulásakor célszerű pontosan tisztázni, hogy melyikről: vagyis az 1947-es, az 1959-es vagy az 1960-as RAK-ról van szó – V. G.) Valójában a RAK a BM Központi Tiszti Iskola egyik tagozataként működött; szakzsargonban akadémiai tagozatként vagy középfokú tisztképző tagozatként lelhető fel a dokumentumokban. Végül 1971-től 1974-ig az RTF középfokú tisztképző tagozataként tett eleget a rendeltetésének. A RAK a szakmai ismeretek átadásán túl biztosította a rendőri munkához szükséges jogi és közigazgatási felkészültséget is, valamint emelte a tiszti állomány általános műveltségi színvonalát. A képzést a kétéves nappali és a hároméves levelező tagozatos formában folytatták. A nappali tagozatos képzést a RAK székhelyén, azaz a Farkasvölgyi úti objektumban folytatták, ellenben a hallgatók kollégiuma és a levelező oktatás a Karolina úton volt.

(A „tagozat” szakkifejezést többféle értelmezésben alkalmazták: egyrészt főiskolai tagozat, tisztképző tagozat és nyelvi tagozat; másrészt nappali tagozat és levelező tagozat. A félreértéseket és a párosítás esetén lehetséges ütközéseket a következőképpen igyekeztek megelőzni, illetve feloldani: főiskolai tagozat nappali és levelező képzési forma; tisztképző tagozat nappali és levelező képzési forma; nyelvi tagozat nappali és levelező képzési forma; illetve más rendszerezésben, másik platformon: nappali tagozaton folytatott képzés; levelező tagozaton ~; speciális levelező tagozaton ~; esti tagozaton ~. Személyesen is megtapasztalt tanulság: az irányítási, vezetési, képzési és más dokumentumok tanulmányozása, értelmezése során minden alkalommal nagy figyelmet kellett és kell fordítani a szövegkörnyezetre – V. G.)

²⁹⁴ *Javaslat az RTF 1971/72. tanév I. évfolyam állományára*. (NKE RTK ÜVI; 14-71/1971)

A RAK 1959 és 1971 közötti törzskönyvei²⁹⁵ az alábbiakat tükrözik. A tananyagot rendszerint a következő tantárgyak keretében oktatták: jogi ismeretek, büntetőjog és büntetőeljárás-jog; filozófia, politikai gazdaságtan, valamint nemzetközi és magyar munkásmozgalom-történet; krimináltechnika, krimináltaktika és kriminálmotodika; szakmai ismeretek; magyar nyelv és irodalom; földrajz.

A nappali tagozatos oktatás mellett nagyszámú hallgató végzett a levelező tagozaton is. Mindezzel együtt, a fokozott megrendelői igény szükségessé tette a megyékben folytatott, úgynevezett „decentralizált” oktatást is. Ennek megfelelően a RAK tanári kara az 1959–1974 közötti időszakban egyidejűleg oktatót és vizsgáztatót a nappali tagozaton (2435 főt) és a levelező tagozaton (4339 főt), valamint szervezte, irányította, ellenőrizte és vizsgáztatót a decentralizált oktatásban (869 főt), a másfél évtized során mindösszesen: 7643 főt. Ugyancsak a tanári kar feladata volt az 1964–1971 közötti időszakban a főtiszti vizsgára kötelezettek központi felkészítése és vizsgáztatása is (887 fő).²⁹⁶

A BM Központi Tiszti Iskola fejlődésével 1961. március 28-án datált, aláírás nélküli ügyirat megnevezése és tárgya: *A Rendőrtiszti Akadémia nevelési célkitűzései és nevelőmunkájának tapasztalatai – előterjesztés a Pedagógiai Tanács ülésére*. Lényege az alábbiakban foglalható össze. A RAK feladata, hogy a Honvédelmi Tanács 3/116/1959. HT sz. határozata és a belügyminiszter-helyettes 009/1960. sz. parancsa alapján „a politikai nyomozó, a bűnügyi nyomozó, a közrendvédelmi és a büntetés-végrehajtási szakterületekre politikailag és szakmailag képzett, kommunista magatartással rendelkező tiszteket neveljen”.²⁹⁷

A BM Központi Tiszti Iskola Rendőrtiszti Akadémia fejlődésével, *Preisznér József* alezredes iskolaparancsnok 1965. február 1-jei aláírásával hatályba lépett a *RAK korszerűsített rendtartása*. A bevezetőben e dokumentum is rögzítette a RAK – időközben továbbfejlesztett – feladatait: a Honvédelmi Tanács 3/116/1959. HT sz. határozata és a belügyminiszter-helyettes 009/1960. sz. parancsa alapján „a politikai nyomozó, a bűnügyi nyomozó, a közrendvédelmi, a büntetés-végrehajtási, az anyagi, valamint a közlekedésrendészeti szakterületekre marxista–leninista tudással, sokoldalú szakmai ismeretekkel és általános műveltséggel, a tanultakat a gyakorlati életben megfelelően alkalmazni tudó, kommunista magatartású és hivatásérzettel rendelkező tiszteket neveljen”.²⁹⁸

A BM IV. főcsoportfőnök a hallgatókat parancsban „vezényelte” vagy „áthelyezte” az akadémiára. (A két kategória lényege és egyúttal különbözősége az alábbiakban ragadható meg. A vezényelt hallgató – státus, létszám és bér vonatkozásában – továbbra is a küldő szerv állományába tartozott és a végzés után az eredeti szolgálati helyéhez tért vissza. Ellenben az áthelyezett hallgató minden tekintetben a központi állományba került és a végzést követően az ország területén bárhol beosztásba helyezhették – V. G.) Tanulmányi idő: a nappali képzésben két év, valamint az azt megelőző tíz hónapos előkészítő tanfolyam. Az akadémia bentlakásos hallgatóinak elszállásolása a XI. ker. Karolina út 19–21. sz. alatti objektumban biztosított és kötelező. A végzettekről minősítést kell készíteni és ismertetni. A kibocsátó ünnepségen előlépnek hadnagyi vagy alhadnagyi rendfokozatba, jelvényt és oklevelet kapnak. Az oklevél a BM-ben és szerveinél középfokú végzettséget jelent.

²⁹⁵ RAK 1959 és 1971 közötti törzskönyvei. (NKE RTK THI)

²⁹⁶ PROHÁSZKA 1974.

²⁹⁷ Rendőrtiszti Akadémia nevelési célkitűzései és nevelőmunkájának tapasztalatai – előterjesztés a Pedagógiai Tanács ülésére/1961. 03. 28. (NKE RTK ÜVI; 15-113/1961)

²⁹⁸ RAK korszerűsített rendtartása/1965. 02. 01. (NKE RTK ÜVI; 15-38/1965)

Az oklevél egyúttal – két éven belül – mentesít az egyetemek jogtudományi karain a felvételi vizsgakötelezettség alól. (A sors fintora, hogy a jogtudományi karok ezt a kedvezményt mindössze egy év elmúltával, 1966-tól kezdődően eltörölték – V. G.)

Galambos vezérőrnagy miniszterhelyettes 1968. augusztus 26-án keltezett aláírásával, *Rózsa* ezredes csoportfőnök 1968. szeptember 4-én *Preiszner* ezredes iskolaparancsnoknak címezve megküldte – az oktató-nevelő munkában történő felhasználás céljából – a *BM iskoláztatási rendszerének elvei* című stratégiai dokumentumot, amelynek kiemelését érdemlő, legfőbb elemei az alábbiak. Kifejtette, hogy a káderfejlesztési tervek és a szakmai kiképzésre hozott utasítások alapján a belügyi iskolák nappali és levelező tagozatain, valamint az állami iskolákban tömegmértékűvé vált a belügyi állomány részvétele a képzésben. Tíz év alatt (1958–1968 között) több mint 18 000 fő tanult a belügyi iskolákban a különböző, egy hónaptól kétévesig terjedő képzési formákban: nappalin 14 393 fő és levelezőn 3679 fő. A dokumentum keltezésekor 2685 (nappalin 1444, levelezőn 1241) hallgató folytatott tanulmányokat.

Az őr- és járőrszinthez igazodó alapfokú rendőrképzés 1958-tól több fejlődési fokozaton ment keresztül: alapismereti vizsgák; három-hat hónapos tanfolyamok; 1965-től tíz hónapos alapfokú rendőriskola. Azonban a Rendőrségtől eltérően, a Határőrség és a Karhatalom tisztesi állományának kiképzése a tényleges katonai szolgálat keretében folyt, a határőrségi és a karhatalmi kiképzőbázisokon. A tiszthelyettesek képzését tekintve: a BM Rendőrtiszthelyettes-képző Iskola keretében folyamatosan történt a körzeti megbízottak, valamint az anyagi szakszolgálatos tiszthelyettesek kiképzése. Korábban nem lehetett biztosítani, ellenben az 1968-ban létrehozott BM Kun Béla Tiszthelyettes-képző Iskolán lehetővé vált a határőr szakasparancsnok-helyettesek, szolgálatvezetők, útlevelkezelők, kutatók és segédoperatív tiszthelyettesek iskolarendszerű kiképzése is. A Határőrség szakszolgálati (híradó, vegyvédelmi, műszaki és más) tiszthelyetteseinek kiképzését az MN tiszthelyettesi iskolák biztosították. A tisztképzésben: a BM tiszti állomány képzése döntően a BM Rendőrtiszti Akadémián, valamint a BM Tűzoltó Akadémián, továbbá a BM Határőr és Karhatalmi Akadémián folyt. (Ez utóbbi „fals” elnevezés ismételten kérdőjelet vetít a tisztelt Olvasó elé, de azt a csoportfőnök maga szünteti meg a feladatok sorában megfogalmazott 3. sz. feladattal, ugyanis abban egyértelműen és helyesen a BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozatát nevesíti; lásd lentebb – V. G.)

A BM megfelelő kontingenssel rendelkezett a határőr és karhatalmi tisztek felsőfokú, illetve főiskolai képzésére 1960-tól a HM Egyesített Tiszti Iskolán, illetve 1967-től a KLKF-n. E két intézményben nyolc év alatt 449 határőr és karhatalmi tiszt végzett. A BM Idegen Nyelvi Főiskola a hírszerző és az elhárítótisztek speciális kiképzését végezte. A Szovjetunió állambiztonsági, rendőri, karhatalmi és határőr tiszti iskoláira a BM 1963-ig évente küldött ki hallgatókat, azóta ideiglenesen szünetelteti az ott folytatott tisztképzést. A ZMKA-n folytatott magasabb tisztképzésben 1960-tól összesen 160 fő, többségében határőr, illetve kisebb számban karhatalmi és rendőrtiszt vett részt. Mindezekkel együtt és a megtett erőfeszítések ellenére azonban elmaradás tapasztalható a vezetői állomány kiképzésében és továbbképzésében.

A főtiszti vizsgáztatás keretében 1968-ig 326 fő tett eredményes vizsgát. Ezt a képzési és egyúttal előmeneteli lehetőséget a miniszterhelyettes álláspontja szerint még néhány évig indokolt fenntartani. A szakmai továbbképző tanfolyamok valamelyikén valamennyi rendőr, határőr, karhatalmi, tűzoltó és polgári védelmi tiszt legalább egy, de inkább több

alkalommal részt vett. Iskolán kívüli képzésben vett részt az állomány közel 80%-a. Fokozódott az iskolán kívüli idegennyelv-képzés és vizsgáztatás; 1964-től közép- és felsőfokú nyelvvizsgát tett 109 fő, illetve alafokút 511 fő, összesen: 620 fő. Az állami tanintézetekben folytatott tanulmányokat tekintve: általános iskolában 10 382 fő; technikumban 1098 fő; gimnáziumban 2033 fő; felsőfokú technikumban, főiskolán és egyetemen összesen: 2354 fő; mindösszesen: 15 867 fő végzett.

A feladatok sorában:

- „ 1) a kialakult belügyi képzési rendszer értékeit minden szinten meg kell őrizni és tovább kell fejleszteni;
- 2) a határőr és karhatalmi tisztképzést tekintve, folytatni kell a KLKF-n a főiskolai szintű, illetve a ZMKA-n a magasabb parancsnoki tisztképzést;
- 3) a gyakorlatban szolgálatot teljesítő határőr és karhatalmi tisztek képzettségbeli elmaradásának pótlását a BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozatán kell biztosítani;
- 4) a belügyi tisztképzés elmúlt évtizedes eredményei megteremtették a jövőbeli felteteleit egy önálló belügyi főiskola létrehozásának. A vezetői utánpótlás képzése és a meglévő vezetők továbbképzése érdekében indokolt egy Belügyi (Jogi) Főiskola létrehozása az 1970/71. tanévtől kezdődően rendőri, idegen nyelvi, (értsd: állambiztonsági – V. G.) határőr, valamint karhatalmi tagozattal.”²⁹⁹

A BM Központi Tiszti Iskola Rendőrtiszti Akadémia (RAK) 1968–1970. évfolyam nappali tagozatának tanterve (felterjesztő: *Preiszner* ezredes iskolaparancsnok; egyetértő: *Rózsa* ezredes csoportfőnök; jóváhagyó: *Galambos* vezérőrnagy miniszter-helyettes) meghatározta: a) az alábbi szakokat (politikai nyomozó, bűnügyi nyomozó, közrendvédelmi, közlekedésrendészeti, büntetés-végrehajtási és anyagi szak); b) az akadémiai oktatás időtartamát (két év, 2940 óra); c) a tananyag első időelosztását és tartalmát. Ugyanezt tükrözik az 1969–1971. évfolyamra jóváhagyott tanrend és tematikák is.”³⁰⁰

A RAK-on, különösen a politikai nyomozó, illetve állambiztonsági szakon a szükségletnek megfelelő számban a BM Határőrség felderítő szakterülete számára is folytattak tisztképzést. A személyügyi nyilvántartások és a törzskönyvek alapján a politikai nyomozó és az állambiztonsági szakon végzett határőrök számát az alábbiakban összegeztem.

A RAK kétéves nappali tagozatán végzett határőrtisztek száma: 1959/1961-ben hét tiszt; 1960/1962-ben három tiszt; 1961/1963-ban: egy tiszt; 1962/1964-ben és 1963/1965-ben: n. a; 1964/1966-ban: hét tiszt és két tiszthelyettes; 1965/1967-ben: öt tiszt; 1969/1971-ben öt tiszt, összesen: 30 fő. Az 1966/1968-as és 1967/1969-es kurzusra n. a.

²⁹⁹ *BM iskoláztatási rendszerének elvei/1968. 09. 04.* (NKE RTK ÜVI; BM IV/1. 13-147/1968)

³⁰⁰ *RAK 1968–70. évfolyam nappali tagozatának tanterve, illetve az 1969/71. évfolyamra jóváhagyott tanrend és tematikák.* (NKE RTK ÜVI; 015-4/75-1968; illetve 015-4/53-1969)

25. táblázat

A RAK hároméves levelező tagozatán végzettek száma – 1959–1974

Kurzus	Összesen végzett	Határőrtiszt
1959–1962	136	1
1960–1963	259	4
1961–1964	373	11
1962–1965	513	14
1963–1966	597	12
1964–1967	869	18
1965–1968	413	11
1966–1969	313	10
1967–1970	254	18
1968–1971	151	5
1969–1972	249	7
1970–1973	387	n. a.
1971–1974	166	1
1972–1974 rövidített kurzus	192	n. a.
Összesen	4872	112

Megjegyzés: A hároméves levelező tagozaton kiemelkedően végeztek az alábbi határőrtisztek. Kitűnő eredménnyel: *Tompa István* őrnagy (1966) és *Deli István* hadnagy (1972). Jeles eredménnyel: *Bálint Lajos* alhadnagy és *Tóth Ferenc százados* (1965); *Füzi Imre* őrnagy és *Orosz Károly főhadnagy* (1967); *Csallóközi József százados* (1970); *Molnár Gábor* őrnagy (1972).

Forrás: a szerző saját szerkesztése

A szakokat és a képzés tartalmát elemezve megállapítható, hogy a BM Központi Tiszti Iskola Rendőrtiszti Akadémia (RAK) nem véletlenül vált az 1970-ben megalapított RTF egyik jogelőd intézményévé, ugyanúgy, mint a BM Központi Tiszti Iskola Idegen Nyelvi Főiskola (INYF) is. Amint ugyancsak és feltétlenül a RAK javára kell írni, hogy az akadémia valósította meg 1963-tól 1974-ig (1971-től, mint az RTF középfokú tisztképző tagozata) a belügyi középfokú tisztképzést, azaz a beosztott tisztek képzését.

4.13. A BM Továbbképző Tanfolyam Parancsnokságon folytatott határőrtisztképzés, 1976–1988

A BM Továbbképző Tanfolyam Parancsnokság (a továbbiakban: BM TTP vagy intézet) fejlődéssel, értékes információkat tartalmaz az 1977. március 14-re elkészített, *BM TTP törzsértekezlet anyaga* című átfogó helyzetbemutató, elemzés és értékelés. A belügyminiszter a 27/1976. BM sz. utasításával intézkedett „a BM Határőr Tiszti Továbbképző és Tiszt-helyettes-képző Iskola megszüntetéséről és a BM TTP létrehozásáról”.

Az intézet első feladatszabó értekezlete 1976. szeptember 10-én volt, amelyen a BM IV/I. csoportfőnök ismertette az intézet létesítésének előzményeit, rendeltetését és fő feladatait. A belügyminiszter 1975-ben meghatározta, hogy a BM-ben és szerveiben az eddigieknél hatékonyabbá és színvonalasabbá kell tenni a személyi állomány továbbképzését.

Ennek érdekében létre kell hozni a BM TTP-t, a IV/I. csoportfőnök alárendeltségében. A miniszter egy év elmúltával, a fent nevesített 27/1976. sz. utasítással létrehozta az intézetet, és feladatául szabta a következőket:

- a) „a BM vezetői által elrendelt, valamint a főcsoportfőnökségek, csoportfőnökségek, továbbá a BM Határőrség és a BM Kormányőrség által igényelt periodikus és más tanfolyamok szervezését és végrehajtását;
- b) a megjelenő új jogszabályok folyamatos oktatását;
- c) az idegen nyelvi előkészítő, felkészítő és továbbképző tanfolyamok, valamint nyelvvizsgák szervezését és végrehajtását;
- d) a BM központi állomány RBV és lögyakorlatainak szervezését és végrehajtását;
- e) a hatáskörbe utalt vezetői továbbképzések szervezését és végrehajtását;
- f) a BM személyi állományának továbbképzését szabályozó belső normatívák előkészítésében és kidolgozásában való részvételt;
- g) a BM országos szakkönyvtár létrehozását és működtetését;
- h) koordinálni és végezni a külföldi belügyi tanintézetek alap- és továbbképzésében résztvevő magyar hallgatók jelentkezésével, utaztatásával és ellátásával összefüggő feladatokat;
- i) koordinálni és intézni a belügyi állomány hazai felsőoktatási intézményekben történő jelentkezésével és tanulmányaival összefüggő feladatokat.”

A feldolgozott *BM TTP törzsértekezlet anyaga* című dokumentumnak aláírója nincs. Feltevélesem szerint azonban *Szűcs* ezredes lehetett, ugyanis a BM TTP parancsnokaként ő jegyezte a következő intézményi dokumentumok mindegyikét: *Tanulmányi és Vizsgaszabályzat* (1977); az *Intézeti Könyvtár Működési Szabályzata* (1978); *Rendtartás* (1978); valamint az 1979-ben, majd 1981-ben keltezett valamennyi személyügyi határozatot.³⁰¹

A BM TTP fejléccel, *Szűcs* (immár rendőr) ezredes parancsnok aláírásával és *Mándi Sándor* r. ezredes csoportfőnök 1978. december 5-én történt jóváhagyásával olvasható *A BM TTP 1978. évi munkáját összegző és értékelő jelentés*. Az értékelt évben a tevékenységének alapját képező 27/1976. BM sz. utasításnak megfelelően, a BM TTP eredményesen végezte a rendeltetéséből eredő oktatásszervezési, oktatási és vizsgáztatási feladatait. Az intézet 1978-ban 53 továbbképző tanfolyamot vezetett le. A Határőrségnek öt alkalommal tartott tizhetes szaktanfolyamokat, amelyeken 82 határőrtiszt és 24 tiszthelyettes végzett. (Törtvonallal jelölve a kezdeti létszám, illetve a végzettek száma.) Őrsparancsnoki létszám: 18/18 fő; őrsparancsnok-helyettesi létszám: 21/18 fő; őrsparancsnok politikai helyettesi létszám: 23/23 fő; FEP-parancsnoki létszám: 24/23 fő; útlevelkezelői létszám: 24/24 fő; összesen: 110/106 fő; a lemorzsolódás mindössze négy fő.

A külföldön tanulmányokat folytató magyar belügyi hallgatók koordinációjának feladat körében, a határőrtisztek és határőrhallgatók tekintetében az alábbi adatokat összesítette az intézet. Moszkvai (féléves) határőr magasabb parancsnoki vezetőképző tanfolyamon: 1978/I. félévben 12 fő; 1978/II. félévben 12 fő. Moszkvai Határőr Parancsnoki Főiskolán az előkészítő + I–IV. évfolyamon: 1978/I. félévben 47 fő; 1978/II. félévben 49 fő.

³⁰¹ *BM TTP törzsértekezlet anyaga/1977. 03. 14.* (NKE RTK ŰVI; 226-249/243/1977)

A BM TTP által szervezett idegen nyelvi tanfolyamokon történt határőrségi részvétel vonatkozásában: határőr magasabb parancsnokok két hónapos orosz nyelvi előkészítő tanfolyama: 1978. I. félévben 11 fő; 1978. II. félévben 12 fő.

A BM TTP 1978-ban orosz nyelvből 106 főt, a nyugati nyelvekből 162 főt vizsgáztatott. A határőrtiszt és tiszthelyettesi állományt tekintve, alapfokon eredményesen vizsgázott: orosz nyelvből 12 fő; német nyelvből 33 fő; szlovák nyelvből két fő. Középfokú nyelvvizsgát tettek eredményesen: angol, német, illetve román nyelvből egy-egy határőrtiszt, valamint német nyelvből a KLKF Határőr Tanszékről hét (7) hallgató.³⁰²

Az 1979. évi munkáról készített jelentés – felterjesztette *Szűcs* ezredes és 1979. november 20-án jóváhagyta *Mándi* ezredes – hasonló eredményeket tartalmazott. A BM TTP a Határőrségnek öt alkalommal tartott tízhetes szaktanfolyamokat, és azokon 98 határőrtiszt és tiszthelyettes végzett. A feljegyzések szerint, az 1979. március 5-étől május 12-éig tartott őrsparancsnok politikai helyettesi tanfolyamon kiemelkedően végzett: *Bátкаи Antal*, *Horváth István*, *Horváth László*, *Kaczur György*, *Rasek Lajos* és *Visinka Ferenc*.

A moszkvai (fél éves) határőr magasabb parancsnoki vezetőképző tanfolyamon: 1979/I. félévben kilenc fő; 1979/II. félévben 12 fő. A Moszkvai Határőr Parancsnoki Főiskolán: az előkészítő + I–IV. évfolyamon az 1979/I. félévben 49 fő; 1979/II. félévben 49 fő. Határőr magasabb parancsnokok két hónapos orosz nyelvi előkészítő tanfolyamán 1979/I. félévben 9 tiszt; 1979/II. félévben 12 tiszt.

Kandidatúrára felkészítő egyéves orosz nyelvtanfolyamon egy határőrtiszt vett részt.

Az intézetben eredményesen nyelvvizsgázott 230 fő között csupán nyolc határőrtiszt volt (3,5%); orosz KF nyelvvizsgát tett hét, illetve a nyugati nyelvekből egyetlen határőrtiszt vizsgázott, (német KF). Javították az eredményességet a KLKF-ről érkezett határőrhallgatók: orosz FF egy fő; orosz KF kilenc fő; német KF hat fő.³⁰³

Az 1980. évi munkáról készített jelentés (felterjesztette *Szűcs* ezredes, jóváhagyta *Mándi* ezredes) határőrségi vonatkozásai az alábbiak. Az intézetben orosz nyelvű tanfolyamon 165 fő, a nyugati nyelvek tanfolyamain 246 fő vett részt. Határőr magasabb parancsnokok két hónapos orosz nyelvi előkészítő tanfolyamán: 1980/I. félévben hét tiszt; 1980/II. félévben négy tiszt. Az intézetben eredményesen nyelvvizsgát tett: felsőfokon 49 fő, akik között határőrtiszt nem volt; középfokon 117 fő, közöttük öt határőrtiszt.³⁰⁴

Az 1980/1981. tanévben szervezett tízhetes határőr őrsparancsnoki továbbképző tanfolyamon kiemelkedő eredményességgel végzett: *Balogh Gyula*, *Jakus Lajos*, *Kanton Zoltán* és *Sütő Imre*. Ugyancsak e tanévben a tízhetes határforgalmi továbbképzésen dícsérettel végzett: *Halász Lajos*, *Gubu Béla*, *Megyeri István*, *Krizsoczky László* és *Varga András*. Az 1981-ben levezetett, „BM Tanintézeti Tanárok Továbbképző Tanfolyamán” a határőrtisztek közül kimagaslóan szerepelt *Duncsák Ferenc*. Az ugyancsak 1981-ben megtartott újabb határőr őrsparancsnoki továbbképző tanfolyamon kiemelkedő eredményességgel szerepeltek: *Bombolya János*, *Kálócz József*, *if. Kovács Sándor*, *Lőrincz László*, *Tóth László* és *Veress Imre*. Az 1982-ben megtartott határforgalmi továbbképző tanfolyamon kiemelkedők voltak: *Bertalan Miklós*, *Laczkó Lajos*, *Soós István*, *Szentpéteri*

³⁰² BM TTP 1978. évi munkáját összegző és értékelő jelentés. (NKE RTK ÜVI; 226-340/1978)

³⁰³ BM TTP 1979. évi munkájáról készített jelentés. (NKE RTK ÜVI; 226-44/1/1979)

³⁰⁴ BM TTP 1980. évi munkájáról készített jelentés. (NKE RTK ÜVI; 226-44/1980)

Árpád és Varga Béla; az újabb határforgalmi tanfolyam tíz résztvevője közül: *Jenei Sándor, Gampe Tibor és Sipos Endre*. Kiemelkedően végzett az őrsparancsnoki tanfolyamon *Gadanecz Ferenc és Zagyva Lajos*, illetve a pénzügyi tanfolyamon *Kis Ernő és Póka Endre*.

Vezetői váltásról tanúskodik az 1982-ben kiadott *Munkavédelmi Szabályzat*, amelyet dr. *Vágott János* r. alezredes, a BM TTP parancsnoka hagyott jóvá.

Az 1983. évi értékelő jelentésben *Vágott* ezredes egymás után elemezte és értékelt a szervezeti egységeket (Szakszolgálati és Továbbképzési Tanszék; RBV- és Lőkiképzési Tanszék; Pénzügyi-Anyagi Tanszék; Orosz Nyelvi Tanszék; Nyugati Nyelvek Tanszéke; Oktatástechnikai Alosztály) helyzetét és elvégzett feladatait. Az intézet létszáma: 42 hivatásos és 72 polgári alkalmazott volt.

A Határőrség megrendelésére az intézet az alábbi tízhetes szaktanfolyamokat szervezte és tartotta. Határőr őrsparancsnoki tanfolyam: két alkalommal, összesen: 33 fő; őrsparancsnok politikai-helyettesi tanfolyam: 14 fő; határforgalmi főelőadói tanfolyam: két alkalommal, összesen: 41 fő; felderítőtisztok egyhetes tanfolyama: 20 fő; mindösszesen: hat tanfolyam, 108 határőrtiszt résztvevővel.³⁰⁵

Az 1984. évi tevékenységről készített jelentés (felterjesztette *Vágott* ezredes és jóváhagyta *Váry Miklós* r. ezredes BM IV/II. csoportfőnök) az alábbi releváns eredményeket összegezte. A BM TTP a Határőrségnek öt alkalommal tízhetes, valamint két alkalommal héthetes tanfolyamokat tartott, és azokon 144 határőrtiszt és tiszthelyettes végzett. Őrsparancsnoki tanfolyam: 20 fő; századparancsnoki tanfolyam: 14 fő; FEP-technikus tanfolyam: 23 fő; hivatásos járőr tanfolyam: kilenc fő; útlevélkezelői tanfolyam: a tízhetesen 25 fő, illetve a két alkalommal tartott héthetes tanfolyamon összesen: 53 fő, mindösszesen: 144 fő. Tervezve volt (61 fővel), de nem lett végrehajtva a FEP-főelőadók tanfolyama.

A moszkvai (féléves) határőr magasabb parancsnoki vezetőképző tanfolyamon: 1984/I. félévben 12 fő; 1984/II. félévben 11 fő. A Moszkvai Határőr Parancsnoki Főiskolán az előkészítő + I–IV. évfolyamon: n. a. (ami csak véletlenül fordulhatott elő – V. G.). Határőr magasabb parancsnokok két hónapos orosz nyelvi előkészítő tanfolyama: 1984/I. félévben 12 tiszt; 1984/II. félévben 11 tiszt.

Az intézetben 193 fő tett eredményes nyelvvizsgát. Felsőfokon 94 fő, akik között egyetlen határőrtiszt sem volt; középfokon 99 fő, közöttük is csupán egy-egy határőrtiszt orosz, illetve német nyelvből.³⁰⁶

Az 1985. évi értékelő jelentés (felterjesztette *Vágott* ezredes, jóváhagyta *Váry* ezredes) összegzett eredményei. A TTP a Határőrségnek hat alkalommal tartott továbbképző tanfolyamokat, amelyeken 124 határőrtiszt és tiszthelyettes végzett, az alábbiak szerint. ZMKA-t végzett tisztok hathetes tanfolyama: 12 fő; tízhetes őrsparancsnok-helyettesi tanfolyam: 13 fő; FEP ügyeletes tisztok tízhetes tanfolyama két alkalommal: 20 és 21 fő; nyolchetes útlevélkezelői tanfolyam: 23 fő; kilenches útlevélkezelői tanfolyam: 35 fő.

A moszkvai (féléves) határőr magasabb parancsnoki vezetőképző tanfolyamon: 1985/I. félévben 12 fő; 1985/II. félévben 12 fő. Moszkvai Határőr Parancsnoki Főiskola előkészítő + I–IV. évfolyamán: 1985/I. félévben 41 fő; 1985/II. félévben 44 fő.

Határőr magasabb parancsnokok két hónapos orosz nyelvi előkészítő tanfolyama: 1985/I. félévben 10 fő; 1985/II. félévben kilenc fő.

³⁰⁵ BM TTP 1983. évi értékelő jelentése. (NKE RTK ÜVI; 226-44/1983)

³⁰⁶ BM TTP 1984. évi tevékenységről készített jelentés. (NKE RTK ÜVI; 226-44/5/1984)

Orosz nyelvből felsőfokú nyelvvizsgát tett három határőrtiszt, valamint középfokú nyelvvizsgát egy fő, a KLKF Határőr Tanszékről.³⁰⁷

Vágott ezredes aláírásával és Váry ezredes jóváhagyásával 1987 decemberében megjelent a BM TTP 1988. évi tanfolyamainak tájékoztatója. Tanfolyamtípusok: 25–27 napos továbbképző szaktanfolyamok; két naptól 28 napig terjedő továbbképző céltanfolyamok; két hónaptól egy évig terjedő idegen nyelvi előkészítő tanfolyamok. Egyúttal felhívta az érintettek figyelmét arra, hogy az 1988-ban várható szervezetkorszerűsítés miatt, az idegen nyelvi képzést a jövőben az RTF fogja végezni. A tanfolyamok helye változó: a BM TTP központi objektuma (azaz a XII. ker. Béla király út 59–61.), valamint Siófok, Csupak, Fadd-Dombori, Dunakeszi és Nagytétény. A közel 80 tanfolyamon több mint 3600 (!) fő vesz részt.³⁰⁸

26. táblázat

A BM Határőrség részére szervezett tanfolyamok – BM TTP 1988

Megnevezés	Időtartama (hét)	Részvevők (fő)
Útlevelkezelő tisztek, tiszthelyettesek tk. tanf.	10	30
FEP pk-k és határforg. főelőadók tk. tanf.	10	26
FEP pk-helyettesek tk. tanf.	10	25
FEP technikai tisztek tk. tanf.	10	26
Őrspk-k, pkhely-ek, pol.hely-ek tk. tanf.	10	26
KLKF-et végzett ti-k határforg. szaktanf.	10	15
ZMKA-t végzett főtisztek tk. tanf.	6	16
Sorállományú útlevelkezelők szaktanf.	8	26
Összesen	74	190

Forrás: BM TTP 1988. évi tanfolyamainak tájékoztatója

Az adatok összesítéseként megállapíthatók az alábbiak. Az 1976–1988 közötti időszak 13 évéből felleltem és feldolgoztam hét évet (1978, 1979, 1980, 1983, 1984, 1985 és 1988); erősen hiányosak az 1981. és 1982. évi adatok; nincs adat négy évre (1976, 1977, 1986, és 1987). E tények azért jelentősek, mert az összegzett adatok megközelítőleg a valószínűsíthető teljes adathalmaznak mintegy 53–55%-át teszik ki. Azaz a vonatkozó 13 évben mintegy 45–47%-kal többen vettek részt a BM TTP által szervezett továbbképzéseken és vizsgáztatásokon. A feldolgozott adatok alapján:

- az őrsparancsnokok, őrsparancsnok politikai helyettesek, hivatásos járőrök, századparancsnokok, FEP-parancsnokok, FEP-ügyeletes-tisztek, hivatásos és sorállományú útlevelkezelők, FEP-technikusok, határforgalmi főelőadók, felderítőtisztek, pénzügyi előadók, valamint a KLKF-et és a ZMKA-t végzett tisztek közel 40 szaktanfolyamán és továbbképző tanfolyamán, mintegy 770 fő végzett;
- a moszkvai vezetőképzést megelőző idegen nyelvi előkészítő tanfolyamokon 97 fő vett részt;
- eredményesen nyelvvizsgázott: 90 fő;

³⁰⁷ *BM TTP 1985. évi értékelő jelentése.* (NKE RTK ÜVI; 226-44/1985)

³⁰⁸ *Tájékoztató a BM TTP-on 1988-ban induló tanfolyamokról/1987. 12. 01.* (NKE RTK ÜVI; 222-82/1987)

- a Moszkvában tanulmányokat folytató magyar hallgatók koordinációja feladatkörében a BM TTP 69 határőrtiszt és mintegy 130–150 főiskolai hallgató ügyeit rendezte.

A fentiek alapján a BM TTP által szervezett és levezett továbbképzési formákban, illetve vizsgáztatásokon 1976–1988 között megközelítőleg 1100 fő, illetve valószínűsíthetően mintegy 450–500 fővel többen, azaz mindösszesen: 1550–1600 határőrtiszt, tiszthelyettes, főiskolai határőrhallgató és sorállományú határőr vett részt.

4.14. Összegzés

A Határőrség 1956. november 3-tól a Fegyveres Erők Minisztériuma, majd 1957. március 1-jétől a BM alárendeltségében tevékenykedett. Az újjászervezett BM Határőrség a követelményeknek és elvárásoknak megfelelően szigorította az államhatárok őrizetét és védelmét. Az 1956 őszen Tatáról szabadságotl növendékeket a BM Határőrség parancsnoka 1957 első felében berendelte a BM Akadémiára, ahol gyorsított képzéssel befejezték a kurzust, és mintegy húsz végzést tisztte avattak. A BM Határőrség Parancsnoksága megnevezést 1957. június 1-jén BM Határőrség Országos Parancsnokságra változtatták. A BM-ben 1957-ben létrehozták a Személyzeti Főosztályt és azon belül a BM Tanulmányi és Módszertani Osztályt, amely minisztériumi irányítást és felügyeletet gyakorolt a határőrségi kiképzés és továbbképzés felett is. A forradalom és szabadságharcban tanúsított magatartása és tevékenysége megtorlásaként számos határőrtisztet elbocsátottak, illetve mások önként leszereltek. A keletkezett tiszthiány pótlására a Honvédségtől és részben a Rendőrségtől tiszteket csoportosítottak át a Határőrséghez, akik számára kezdetben néhány hetes, később hat hónapos kurzusokban határőrtiszti átképző tanfolyamot szerveztek.

Az 1960-as években fokozatosan csökkentették a totális határőrizetet és erősítették a határrendészeti jellemzőket. A feladatok között minőségi hangsúlyeltolódás történt az egyre nagyobb mértékű határforgalom-ellenőrzés javára. A déli viszonylatban 1965-ben, majd nyugaton 1969-ben megszüntették a határővezetést, de a határsávi korlátozásokat továbbra is fenntartották. A nyugati határszakaszon 1971-ben befejezték az aknamező felszedését, viszont a prognosztizált biztonsági deficit ellentételezéséként kiépítették az elektromos jelzőrendszert. A kiemelkedő határforgalmi adatok mellett egyre kedvezőbbé váltak a határsértők elfogásának adatai is.

A felsorolt tanintézetek elnevezése és rendszertani hovatartozása hűen tükrözi, hogy 1958-tól kezdődően a határőrtisztképzés arculatát a belügyi, illetve a saját, azaz határőrségi tanintézetekben folytatott képzés és továbbképzés határozta meg:

- Határőr Tiszti Továbbképző és Hivatásos Tiszthelyettes-képző Iskola (1958–1959);
- BM Határőr és Karhatalom Tiszti Iskola (1959–1961);
- BM Határőr és Karhatalmi Tiszti és Tiszthelyettesi Továbbképző Tanfolyam (1961–1962);
- BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozata (1962–1971);
- BM Tartalékos Tisztképző Iskola (1967–1989);
- BM Határőr Tisztképző Iskola (1971–1973);

- BM Határőr Tiszti Továbbképző és Tiszthelyettes-képző Iskola (1973–1976);
- BM Továbbképző Tanfolyam Parancsnokság (1976–1988).

A tanintézeteken kívül jelentős mértékű és minőségű továbbképzést folytattak az országos parancsnokságon, a kerületparancsnokságokon, a végrehajtó alegységeknél és a kiképzőbázisokon. Évenként harc kiképzési intézkedéseket adtak ki és azok végrehajtását következetesen számonkérték. Az éves időelosztást 1960-tól úgy módosították, hogy a továbbképzéseket be kellett fejezni a nyári aktív időszak előtt. Jelentős személetbeli változást tükrözött, hogy 1961-től mérsékeltek a katonai tananyagok oktatását a továbbképzések során, és csak annyit engedélyeztek, amennyi a tisztek általános katonai felkészültségéhez szükséges volt. Visszaszorították a kiképzés és továbbképzés terén tapasztalt túlzott elméleti jelleget, erősítették a gyakorlatiasságot. Az eligazító és a kiképzőtisztesek rendszerbe állításával csökkentették a hivatásos állomány leterheltségét. Mindezek eredményeként a tiszti és tiszthelyettesi állomány több időt fordíthatott alapvető szakmai és vezetői feladatainak teljesítésére, a határőrizet megszervezésére, végrehajtásának ellenőrzésére, az állomány nevelésére.

A Határőrség vezetése is felismerte, hogy a nyugati nyelvek ismeretének hiánya gátolja a kulturált és megbízható határforgalom-ellenőrzést. Ezért 1961-től a szükségleteknek megfelelő gyakorisággal és létszámmal központi, illetve vidéken szervezett német és/vagy angol idegen nyelvi tanfolyamokat rendeltek el az útlevélkezelő-tisztek és tiszthelyettesek számára.

A területi továbbképzések tartalmi és módszertani egységesítése érdekében az országos parancsnokság – bevonva a szakosztályok és a tanintézetek tanári kapacitását – rendszeresen bevezető előadásokat, alap- és kiegészítő feladatokat, jegyzeteket és más tansegédleteket adott ki.

A tapasztalatok alapján a tisztek továbbképzésében is célszerű módosításokat végeztek, (így például a csoportok összetételének javítása, a különböző csoportok célirányos együttes összevonása, a továbbképzés időtartamának és témaköreinek differenciált, a helyi tapasztalatokhoz és szükségletekhez jobban igazodó meghatározása etc.) amelyek eredményeként még tovább javult a tisztikar felkészültsége.

Az országos parancsnokság folyamatosan figyelmet fordított a tiszti iskolák és a szakmai szervek közötti együttműködésre, a tanintézetben folytatott oktatás és nevelés gyakorlati jellegére, külön kiemelten a tiszti iskolás növendékek csapatgyakoroltatására.

A határőrtisztképzési rendszer a ZMKA-n és az ETI-n, majd a KLKF-n folytatott tisztképzéssel vált teljessé. Önálló oktatási egységek jöttek létre ZMKA-n és az ETI-n 1960-tól, majd a KLKF-n 1967-től, amelyek működtetésével a BM Határőrség is markánsan érvényesíthette megrendelői igényeit.

A műveltebb és magasabban képzett tisztikar érdekében, az előírt feltételekkel rendelkező tisztek és tiszthelyettesek számára lehetővé tették az egyetemek esti és levelező tagozatán történő továbbtanulást.

Mindezekkel együtt a korlátozott belügyi, saját és honvédségi tanintézeti kapacitások együttesen sem tudták kielégíteni a Határőrség határőrtiszti utánpótlás létszámigényét, ezért 1961-ben a határőr tiszthelyettesek részére is lehetővé tették a tiszti vizsgát.

Szükségességét és hiányát felismerve, 1962-től bevezették a ZMKA-ra jelentkező határőrtisztek felvételi előkészítő tanfolyamát.

A minisztériumi irányítás és felügyelet fokozása érdekében a BM Tanulmányi és Módszertani Osztályból 1963-ban megalakították – a BM IV. Személyzeti és Tanulmányi Főcsoportfőnökségen belül – a BM IV/I. Tanulmányi és Kiképzési Csoportfőnökséget.

A BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozatán 1962–1971 között folytattak határőrtisztképzést. A határőr szakra aktív határőrtiszteket és tiszthelyetteseket javasoltak hallgatóknak, akik szigorú felvételi előfeltételek és követelmények teljesítése alapján kerülhettek felvételre. A BM Akadémiát végzett tiszttel szemben támasztott képzési és kimeneti követelmények alapvetően reálisak voltak: legyen képes a határőr őrs- és század-parancsnoki, illetve a zászlóalj- és kerülettörzs-tiszti munkakörök betöltésére. Irreálisan magasnak minősíthető azonban a következő kimeneti követelmény: szükség esetén legyen képes megszervezni és vezetni a gépkocsizó lövész zászlóalj harcát. A végzetek végbizonyítványt kaptak, amely az érettségivel azonos értékű volt, és azt elfogadta a Közgazdaságtudományi Egyetem (a külkereskedelmi szak kivételével), valamint az ELTE Állam- és Jogtudományi Kara. A végbizonyítvány egyúttal egyenértékű volt az öt hónapos pártiskolai tanfolyam elvégzésével. A tagozaton a tisztképzés mellett főtiszti vizsgáztatást is végeztek.

Az országos parancsnokság az elismerő gondolatok mellett, tárgyilagos és szigorú kritikával illette a tanintézeteket és a szakmai szerveket egyaránt, amikor arra okot szolgáltatott. Így például az ellenőrző tisztek az 1963/64. kiképzési évben a tanintézetekben a tananyagok kidolgozásának színvonalát és a módszertani munka egyoldalúságát kifogásolták. Vagy például az 1964/65. kiképzési évben a szakmai szerveknél a kiképzéshez szükséges követelménytámasztás nem kellő fokát, valamint a tisztek és tiszthelyettesek foglalkozásokra történő felületes felkészülését kritizálták; egyes kerületeknél nem követték a levelező úton tanuló tisztek tanulmányi helyzetét; nem fordítottak figyelmet a bevonultatott tartalékos tisztek csapatszolgálat ideje alatti tervszerű tanulására és továbbfejlődésére.

A Hőr. Biz. rendszeres időközönként (így 1967-ben és 1969-ben is) megtárgyalta az MN oktatási intézményeiben, valamint a BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozatán folytatott tisztképzés helyzetét és egyúttal meghatározta a továbbfejlesztés feladatait. A fejlődés szinte minden téren tapasztalható volt, a tanszékek mindjobban betöltötték szerepüket a tiszti utánpótlás oktatásában és nevelésében. A kibocsátott tisztek zöme elméletileg és gyakorlatilag jól felkészült volt és eredményesen végezte a feladatait. Azonban a pozitívumok mellett kedvezőtlen jelenségek és hiányosságok is adódtak. Így például bizonyos tekintetben presztízs kérdések domináltak a tanszékek között és elszigetelték önmagukat egymástól; a kidolgozó munkában és az oktatás során túlzottan a nyugati viszonylatra összpontosítottak. Az ellenőrző tisztek kritikával illették mindegyik tanszéken a vezetői tevékenységet. A bizottság külön kitért a KLKF Határőr és Karhatalmi Tanszék ellenőrzési tapasztalataira, („mert e tanszék jelentőségét az adja, hogy döntően itt történik a Határőrség tiszti utánpótlása”), és megállapította, hogy több vonatkozásban is fejlődést tapasztaltak, de még mindig számos fogyatékoságot és hiányosságot kell leküzdeni a tanszéken.

Az ellenőrzési tapasztalatok alapján az országos parancsnok 1969-ben fokozott figyelmet fordított a határőrtiszti állomány tanintézeti képzésének és a csapatoknál folytatott továbbképzésének szakirányítására, ellenőrzésére, segítésére. Stabilizálta az oktatói állományt; a ZMKA, a KLKF és a BM Akadémia határőr tanszékeire tapasztalt, jól felkészült tiszteket helyezett. Az oktatók és a növendékek ellátását az MN oktatóival és növendékeivel azonos szintre hozta. A KLKF növendékeinek gyakorló csapatszolgálatát két és fél hónapra növelte. A BM Akadémián tanuló növendékek csapatgyakorlatát is a határsértők valószínű

mozgási idejére koncentráltatta. A ZMKA-ra jelentkező határőrtisztek szigorúbb kiválasztás és még alaposabb előkészítő tanfolyam alapján kerülhettek felvételre.

A BM szervei és így a Határőrség számára is, 1967-től 1989-ig tartalékos-tiszt-képzést és továbbképzést folytattak az általános hadkötelezettség alapján sorkatonai szolgálatra köteles magyar állampolgárok közül kiválasztott fiataloknak. A kétéves képzés elvégzése egyúttal a sorkatonai szolgálat beszámítását is eredményezte. A BM Tartalékos Tisztképző Iskolán végzetek egy része tartalékos-tiszt állományba került és visszatért a polgári életbe, majd előírt időközönként továbbképzésen vett részt. A többi végzetet – kérelmére – hivatásos állományba vették és ők megkezdték a hivatásos határőrtiszt-pályát.

Kilencéves működés után, 1971-ben átalakították a BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozatot is; az intézmény új elnevezése BM Határőr Tisztképző Iskola lett. Az iskola tisztképzést és továbbképzést folytatott. A kétéves kurzus nappali tagozatán tanuló határőrizeti, illetve határforgalmi szakos hallgatókat az I. tanévben az őrsök, illetve a FEP-ek, majd a II. tanévben a kerülettörzsbën rendszeresített tiszti beosztásokra készítették fel.

Mindössze két év elmúltával, 1973-ban – a BM Határőr Tisztképző Iskola bázisán – létrehozták a BM Határőr Tiszti Továbbképző és Tiszthelyettes-képző Iskolát. Elnevezéséhez hűen, a tanintézet rendeltetése lett, hogy biztosítsa a határőrtisztek tanfolyamszerű továbbképzését, valamint a határőr zászlósképzést, továbbá a tiszthelyettes-képzést a hivatásos járőr szakon, az útlelvélkezelői szakon, valamint az egyéves és a kétéves szakaszcsoportparancsnoki szakon, továbbá az őrsellátói szakon. Az oktatás magas szintű végzése mellett a tanintézetben is kiemelt feladatként kezelték a nevelőmunkát, az osztályfőnökök kiválasztását, módszertani felkészítését és tevékenységük vezetői támogatását. Alapfeladatai ellátása mellett az iskola más feladatokat is végzett, így például a moszkvai hat hónapos magasabb vezetői tanfolyamra vezényelt főtisztek számára négyhetes orosz nyelvi előkészítő tanfolyamokat tartott. A BM Határőr Tiszti Továbbképző és Tiszthelyettes-képző Iskola hároméves működés után, 1976 júniusában megtartotta az 1975/76. évi tanévzáró és kibocsátó ünnepséget, az iskola történetének utolsó ünnepségét. A végzeteket kibocsátotta, illetve a kétéves szakaszcsoportparancsnoki szak I. évfolyamának hallgatóit átvezényelték a Kun Béla Rendőr Tiszthelyettes-képző Iskolára és ők ott végezték el a II. évfolyamot, az 1976/1977. tanévben.

Az országos parancsnoksági törzstisztek és a tanintézeti határőr tanárok az 1970-es években is értékes produktumokat készítettek a határőrtisztképzés és továbbképzés érdekében.

A BM Idegen Nyelvi Főiskolát – a korábbi BM Idegen Nyelvi Iskola helyett – azzal a rendeltetéssel hozták létre, hogy biztosítsa a hírszerzés és a kémelhárítás káderutánpótlását. Az 1958–1971 között működött INYF feladata lett a már operatív tapasztalatokkal rendelkező tisztek magas fokú és speciális tananyagokat is felölelő operatív továbbképzése is. Belügyi központi feladatként 1964-től az INYF hatáskörébe utalták a BM valamennyi szakterületén és szervezetében, így a Határőrségnél folytatott idegen nyelvi oktatás és vizsgáztatás megszervezését is. Az illetékes csoportfőnökségek igényének eleget téve, az 1967/1968. tanévtől kivonták a hírszerzői képzést az INYF hatásköréből és attól kezdve „csak” az elhárítótiszteket képezte a főiskola. A feldolgozott törzskönyvek és oklevél-nyilvántartó könyvek alapján csupán nagyon kisszámú határőrségi résztvevője lehetett a főiskolai tisztképzésnek. Így például 1970 nyarán két határőrtiszt végzett a főiskolán, majd 1970. szeptember 1-jétől két elsőéves (határőr-tiszthelyettes) hallgató kezdte meg a tanulmányait. Ezzel szemben bőséges adathalmaz igazolja, hogy a főiskola számos alkalommal idegen

nyelvi tanfolyamokat szervezett és idegen nyelvi vizsgáztatást végzett a határőrségi csoportok számára. Így a központi és a helyi nyelvtanfolyamokon – döntően a határforgalom-ellenőrzési szakterületről – több száz határőrtiszt és tiszthelyettes vett részt. Vagy például 1964-től 1971-ig a Határőrség állományából 91 fő megfelelt, illetve 11 fő nem felelt meg a nyelvvizsgákon. Ugyancsak a főiskolára utalt feladatként, az INYF Idegen Nyelvi Tanszéke végezte a BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozatán folytatott nyelvképzést és vizsgáztatást is; így például az 1970/71. tanévben 16 határőrtiszt nyelvvizsgázott.

A BM Rendőrtiszti Akadémiát (ugyancsak RAK rövidítéssel) 1959-ben hozták létre. A RAK-nak a jogutód intézménye – a RAK és az INYF 1960-ban történt formális egyesítésével létrehozott – BM Központi Tiszti Iskola Rendőrtiszti Akadémia lett, amely továbbra is a RAK rövidítést viselte. Valójában az 1960. évi RAK a BM Központi Tiszti Iskola egyik tagozataként, majd 1971-től 1974-ig az RTF középfokú tisztképző tagozataként működött. A képzést a kétéves nappali és a hároméves levelező tagozatos formában folytatták, a politikai nyomozó, a bűnügyi nyomozó, a közrendvédelmi és a büntetés-végrehajtási szakon. A nappali tagozatos oktatás mellett nagyszámú hallgató végzett a levelező tagozaton is, de mindezzel együtt, a fokozott megrendelői igény szükségessé tette a megyékben folytatott, úgynevezett „decentralizált” oktatást is. A hallgatókat „vezényelték” vagy „áthelyezték” az akadémiára. A tanulmányi idő a nappali képzésben két év volt, de a kurzust tíz hónapos előkészítő tanfolyam előzte meg. A kiadott oklevél a BM-ben és szerveinél középfokú végzettséget jelentett. Az oklevél egyúttal – két éven belül – mentesített az egyetemek jogtudományi karain a felvételi vizsgakötelezettség alól. Ugyancsak a RAK feladata volt az 1964–1971 közötti időszakban a főtiszti vizsgára kötelezettek központi felkészítése és vizsgáztatása is.

A RAK-on, különösen a politikai nyomozó, illetve állambiztonsági szakon a szükségletnek megfelelő számban a BM Határőrség felderítő szakterülete számára is folytattak tisztképzést. A személyügyi nyilvántartások és törzskönyvek alapján a politikai nyomozó és az állambiztonsági szakon végzett határőrök száma 1959–1974 között 112 fő.

Az 1976-ban megszüntetett BM Határőr Tiszti Továbbképző és Tiszthelyettes-képző Iskola bázisán egyidejűleg létrehozták a BM Továbbképző Tanfolyam Parancsnokságot azzal a miniszteri elvárással, hogy a BM-ben és a szerveiben az eddigieknél hatékonyabbá és színvonalasabbá válják a személyi állomány továbbképzése. Az 1989-ig működtetett BM TTP magas szinten eleget tett a követelményeknek, évről évre eredményesebben végezte a rendeltetéséből eredő belügyi központi oktatásszervezési, továbbképzési és vizsgáztatási feladatokat. A Határőrség számára rendszeresen megszervezte és levezette a megrendelt továbbképző és szaktanfolyamokat; a magyar fél részéről koordinálta a moszkvai (féléves) határőr magasabb parancsnoki vezetőképző tanfolyamokon, valamint a Határőr Parancsnoki Főiskolán részt vevő magyar hallgatók ügyeinek rendezését; idegen nyelvi tanfolyamokat szervezett és nyelvvizsgáztatást végzett. A BM TTP által levezett továbbképzési formákban, illetve vizsgáztatásokon 1976–1988 között valószínűsíthetően mintegy 1550–1600 határőrtiszt, tiszthelyettes, főiskolai határőrhallgató, valamint sorállományú határőr vett részt.

5. fejezet

Főiskolai szintű határőrtisztképzés a katonai főiskolákon, 1967–1989

5.1. Az 1967–1973 közötti időszak határőrizeti és határőrségi jellemzői

Az 1960-as évek elején enyhültebbé vált nemzetközi helyzetben politikailag egyre inkább ellehetetlenült – a határőrizeti rendszer totális jellegét leginkább tükröző – robbanóaknázár fenntartása a magyar–osztrák határszakaszon. Az MSZMP Pol. Biz. 1965. május 11-i határozatában elrendelte az aknazár felszámolását, és ezzel egyidejűleg a mintegy 260 km hosszúságú elektromos jelzőrendszer (EJR) telepítését, ami 1971-re befejeződött. A stabilizálódott belpolitikai helyzetben a Kormány, ugyancsak 1965-ben, megszüntette a déli viszonylatú határővezetet, de továbbra is fenntartotta az 500 m-es határsávot.³⁰⁹

A szigorú korlátozásokkal együtt járó határővezetet 1969-ben a nyugati határszakaszon is megszüntették. A határővezet helyett 1969-ben úgynevezett „határsávot” létesítettek, amely továbbra is korlátozásokat jelentett a határterületi, illetve határközeli, valamint az ország mélységi területein élő polgároknak, továbbá a külföldieknek egyaránt. Az 1965-től telepített EJR a magyar–osztrák viszonylatban két évtizeden keresztül determinálta az addigi határőrizeti elvek érvényesülését és fejlődését. Olyannyira, hogy a Határőrség Országos Parancsnoksága 1967-ben, HT-2 jelzéssel kiadta a *Határőrizet általános elvei, alegységek tevékenysége* című, új határőrizeti szabályzatot.³¹⁰ E szabályzat – értelemszerűen a jelzőrendszeres határőrizetre koncentrálva – logikusan felépített, gondosan szerkesztett, tartalmas, érthető, jól elsajátítható és az előző – már korábban elismerő szavakkal illetett – szakmai szabályzatok színvonalához méltó produktum volt. A szabályzat II. fejezet 69. pontja a következő évtizedekben konzekvensen érvényesített négy határőrizeti alapelvet fogalmazta meg: a határőrizet legyen időben és térben folyamatos, mélységi, aktív és meglepetésszerű. Az EJR üzemben tartása, technikai kiszolgálása jelentős erőket kötött le. Ugyanakkor tény, hogy a nyomsávellenző járőrök, az álló és mozgó járőrök, a riadó-, üldöző- és záró-csoportok, valamint a mélységi tartalék erők és eszközök összehangolt alkalmazása eredményes volt. Létezésének és hatékonyságának a hazai közvéleményben, sőt a szocialista táborban is elterjedt híre következtében – az öröklött zsargonban helytelenül „vasfüggönynek” nevezett – jelzőrendszeres szolgálati szisztéma visszatartó erővel hatott. Mindezek következtében tovább differenciálódott a nyugati, a déli és az úgynevezett „baráti viszonylatok” (román, szovjet és csehszlovák határszakaszok) határőrizeti és határforgalom-ellenőrzési

³⁰⁹ PÁLVÖLGYI 1993, 9.

³¹⁰ *HT-2 Határőrizeti Szabályzat: „Határőrizet általános elvei, alegységek tevékenysége.”* Budapest, BM HOP 1967. Elérhető: www.abpa.rancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10_21_25_1967_HT2.pdf (A letöltés dátuma: 2016. 01. 10.)

rendszere, ami a határőrtisztképzésre is jelentős hatást gyakorolt. Egyrészt oktatni kellett és elsajátítani a határőrizet általános, azaz minden határszakaszon egységes elveit, tartalmát és módszertanát, másrészt a viszonylati sajátosságokat is.

A határőrizet hatékonyságának fokozását célozta és eredményezte a 022/1967. sz. belügyminiszteri utasítás a BM Határőrség és a Rendőrség együttműködéséről az MNK államhatárának őrzésében.

A Határőrség központi, területi és helyi szerveiben, az 1960-as években csupán kisebb módosítások történtek, azonban 1971. július 1-jétől jelentősebb változásokat, fejlesztést vittek végbe. Így például a teljes szervezeti felépítés egyszerűsítése; az országos parancsnokság és a kerületparancsnokságok belső szerkezetének átalakítása; a sorozott állományú határőrök addig 27 hónapos szolgálati idejének 24 hónapra csökkentése 1972. június 1-jén. Szabó vezérőrnagy országos parancsnok 1975. július 25-én írásban jelentette Benkei belügyminiszternek, hogy a 24 hónapos katonai szolgálat bevezetésével az 1972. június 25-én bevonult újoncok közül 3404 fő július 23-án katonai esküt tett. Kerület száma/újoncok száma: 1/377; 11/412; 2/376; 3/324; 4/208; 5/300; 6/310; 7/139; 8/409; 9/135; 10/100; Adyligeti határőr ezred/314. Nyolc újonc nem tehetett esküt, ugyanis hét fő kórházban, illetve egy fő – leittasodás miatt – fogdában volt.³¹¹

A következő másfél évtizedben a kialakult szervezet több-kevesebb rendszerességgel ismétlődő korrekciója („finomhangolása”) volt jellemző. Az eszközök és eljárások fejlődésével összhangban nem csupán a kiképzőbázisokon, hanem a végrehajtó szolgálatot ellátó alegységeknél is egyre fontosabbá váló tiszti és parancsnoki feladatként kezelték az állomány rendszeres továbbképzését. „A harci és a politikai kiképzés megszervezése érdekében, mint korábban is, kiképzési parancsokat adtak ki. Az újonckiképzésre külön, a hivatásos és a sorállomány politikai oktatására, nevelésére ugyancsak. A kiképzési parancsok mellékleteként adták ki a különböző kiképzési terveket. A lövészetekre 1968-tól külön lövészeti parancsokat készítettek.”³¹² Ebből fakadóan az aktív határőrtisztek kiképzésmódszertani továbbképzése, valamint a tisztjelölt növendékek, illetve (1971-től) hallgatók kiképzővé történő felkészítése minden tisztképzési formában főfeladatként szerepelt.

5.2. A katonai főiskolák létrehozása és fejlődési íve

A főiskolai szintű – illetve korabeli rendszertani megközelítésben és elnevezéssel „alapfokú” – honvédtisztképzés 1967-től a főiskolai rangra emelt katonai felsőoktatási intézményekben, majd 1996-tól 2011-ig a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen történt. A főiskolai szintű honvédtisztképzés mellett, 1967-től a katonai, majd 1996-tól a nemzetvédelmi felsőoktatás rendszerében 2008-ig főiskolai szintű határőrtisztképzést is folytattak. Az Egyesített Tiszti Iskolánál leírt gondolatokat továbbszöveve megállapítható, hogy a katonai főiskolák létrejötte nem véletlenszerűen és nem egyik napról a másikra történt, hanem jelentős mennyiségi és minőségi fejlődés alapozta meg a főiskolává válást. Az ETI-n a képzés időtartama négy tanévre nőtt (féléves csapatkiképzés és hét féléves oktatás). A szemeszterek

³¹¹ SZABÓ Gusztáv vörgey., opk. (1975): *Jelentés Benkei A. belügymin-nek/1975. 07. 25.* (MNL XIX-B-10 1972/14. dob /VII. tk./26. fsz.)

³¹² NAGY József (2001): A Határőrség területi elhelyezkedésének, tevékenységének, szerkezetének és létszámának fejlődése 1958-tól 1998-ig. *Határőrségi Tanulmányok*, 4. ksz. 31–57.

egységesen 17-17 oktatási hetet foglaltak magukban. A tanévek időbeosztása és az összóraszám (4896 tanóra), a tantárgycsoportok kialakítása, a tantárgyak összetétele és tartalma, a fokozódó vizsga- és államvizsga követelmények, az oktatás színvonala és eredményessége mindinkább közelített a polgári főiskolákéhoz.

A honvédelmi miniszter 1965-ben bizottságot jelölt ki a tisztképzés korszerűsítésének vizsgálatára és a javaslatok kidolgozására. A Katonai Tanács 1966-ban megvitatta a miniszteri előterjesztést, és azzal egyetértve utasította a minisztert a korszerűsítés feladatainak előkészítésére és végrehajtására.³¹³ A honvédelmi miniszter kiadta a korszerűsítés alapjául szolgáló 0070/1966. HM sz. direktívát, amelynek fő tartalmi jellemzői az alábbiak voltak. A földrajztanár másodképesítés helyett általános pedagógiai végzettség és oklevél biztosítása. Az orosz nyelv tanulása továbbra is kötelező; a felderítő és a határőr szakon megmaradhat a német nyelv is. A szakaszparancsnoki képzés helyett zászlóaljparancsnoki képzési cél (ami szerintem ez esetben is irreálisan túlzott volt – V. G.). A tagozatszervezés átalakítása és tanszékek szervezése, működtetése. A határőr I. évfolyam csapatkiképzését továbbra is Szegeden kell végezni. A direktíva rögzítette, hogy az új helyzetnek és igényeknek megfelelően módosítani szükséges a belügyminiszter-helyettes és a vezérkari főnök 007/1960. sz. közös utasítását.

A tisztképzési reformfolyamat rangját törvényerejű rendelettel biztosították. A MNK Elnöki Tanácsának 1967. évi 13. számú törvényerejű rendelete a Magyar Néphadsereg tiszti iskoláinak katonai főiskolává nyilvántartásáról:

„1. §. A Magyar Néphadsereg tiszti iskolái – a »Kossuth Lajos« Katonai Főiskola, a »Zalka Máté« Katonai Műszaki Főiskola és a »Kilián György« Repülő Műszaki Főiskola – a honvédelmi miniszter felügyelete alatt álló katonai felsőoktatási intézmények.

2. §. A katonai főiskolán szerzett oklevél a katonai szakképesítéssel egyidejűleg meghatározott szakokon felsőfokú technikus, vagy általános iskolai tanári képzést is nyújt.

3. §. Ez a törvényerejű rendelet 1967. szeptember 1. napján lép hatályba, végrehajtásáról a honvédelmi miniszter a művelődésügyi miniszterrel egyetértésben gondoskodik.”

Az 1967-től létrehozott katonai főiskolák három helyőrségben helyezkedtek el, így: a parancsnokképző Kossuth Lajos Katonai Főiskola Szentendrén; a műszaki, technikai, pénzügyi és hadtáptiszteket felkészítő Zalka Máté Katonai Műszaki Főiskola Budapesten, az Üllői úton; a repülőhajózó és repülőműszaki képzést adó Kilián György Repülő Műszaki Főiskola Szolnokon.

A főiskolává válás előkészítő munkálataiban a Határőrség Országos Parancsnokságának kijelölt szervei és személyei, valamint az ETI BM Határőr és Karhatalmi Tagozat határőr (és karhatalmi) tanárai is aktívan részt vettek. Az összehangolt együttműködés eredményeként a Határőrség törzsfőnöke 1967. augusztus 10-én jelenthette a BM IV/I. csoportfőnöknek, hogy „a katonai főiskolai tantervek és tantárgyprogramok kidolgozását végrehajtották”.³¹⁴

³¹³ ETI átszervezésével összefüggő 0267/1967; 02007/hör-1967; 0286/67. sz. jelentése. (BM Hör. Levéltár; 1990).

³¹⁴ BM Hör. töf. (1967): 01797/1967. sz. jelentés a katonai főiskolai tantervek kidolgozásáról. (BM Hör. Levéltár; 1990).

5.3. A Kossuth Lajos Katonai Főiskola létrehozása és fejlődési íve, 1967–2011

A Kossuth Lajos Katonai Főiskola (KLKF) múltja két évszázadra tekint vissza. A KLKF ugyanis egyik jogutódja lett az 1808-ban létesített, alap- és felsőfokú tisztképzésre rendeltetett Magyar Ludovika Hadi Akadémiának (Magyar Ludoviceum Hadi Academia). Ugyancsak jogutódja a Honvéd Kossuth Akadémiának (1947), valamint a fegyvernemi tiszti iskolák (1949) közül a parancsnoki profilúaknak (így különösen: Dózsa Lövész Tiszti Iskola; Rákosi Páncélos Tiszti Iskola; Kossuth Tüzér Tiszti Iskola), továbbá az Egyesített Tiszti Iskolának (1957).

A KLKF szerveinek és állományának zömét 1967-ben Szentendre helyőrségben helyezték el. Az első évfolyam növendékei azonban külön-külön, a csapatoknál vettek részt a csapatképzésen, így például a honvédnövendékek Debrecenben és Egerben, a határőrnövendékek Szegeden. Az előző tagozatszervezést megszüntették, általános felkészítést végző tanszékeket és fegyvernemi szaktanszékeket alakítottak ki. A szentendrei objektum halaszthatatlanná vált átépítése miatt a főiskola egy része – a BM Határőr és Karhatalmi Tagozat II., III. és IV. évfolyama is – átmenetileg Budapesten maradt oly módon, hogy az Üllői útról áttelepült a Zách utcába.

Az ETI gyakorlatának megfelelően, az 1966/1967. tanévre felvett határőrnövendékek a szegedi I. tanév befejeztével és a nyári szabadságot letöltve, 1967 szeptemberében kerültek fel Budapestre. „A szabadságról még az Üllői útra vonultunk be, azonban itt nem sokáig maradtunk, mivel ekkor alakultak meg a katonai főiskolák, az ETI jogutódjaként. A KGYRMF Szolnokon; a ZMKMF az Üllői úti objektumban maradt; a KLKF egy része Szentendrére, másik része pedig a Zách utcába települt. A határőrök és a karhatalmisták a Zách utcában kaptunk elhelyezést, és néhány napot az átköltöztetéssel töltöttünk. A II. tanévvel az a megtiszteltetés ért bennünket, hogy mi is a KLKF alapító hallgatói lehettünk, s valódi tisztképzésünk megkezdése egybeesett a főiskolai lét kezdetével.”³¹⁵

Kazai Barna ezredes főiskola-parancsnok 1967. december 8-án jelentést tett *A főiskolai képzés és működés első negyedévi tapasztalatairól* címmel.³¹⁶ Többek között elmondta, hogy a határőr- és karhatalmi állomány Szentendrére történő áttelepítése 1972-ben várható (ami valóban úgy is történt).

A kialakult tradíciókhoz híven, 1968. április 28-án „zászlóadományozási ünnepséget” tartottak a főiskolán. A főiskola zászlaját átadta *Vértessy György*, a Dunai Cement és Mészmű Váci Gyára vezérigazgatója, átvette *Kazai* ezredes főiskola-parancsnok.³¹⁷ A KLKF első kibocsátó és tisztavató ünnepsége 1968. augusztus 3-án történt, amelynek során kiváló eredménnyel tisztté avattak két határőr hadnagyot (*Mádai András*t és *Szabó*

³¹⁵ *Interjú* 2015-ben dr. ZSIGOVITS László (PhD) ny. hőr. ezredessel, aki 1966–1970 között a KLKF határőr szakán, 1981–1984 között a ZMKA határőr magasabb parancsnoki szakán végzett; 2001-ben a ZMNE-n doktori (PhD) fokozatot szerzett. A ZMKA (majd a ZMNE) oktatója 1994-től; egyetemi adjunktus, docens; a Kiváló Oktató cím kitüntettetje 2003-ban; 2004-től vezető oktató. 2015-ben az NKE oktatója, a HDI és az RDI téma-vezetője. Informatikai szakember, kiemelt területe a térinformatika. Számos hazai és uniós projekt vezetője vagy kulcsszereplője; egyik legsikeresebb produktuma a bevetésirányítási rendszer. (ZSIGOVITS 2015)

³¹⁶ KLKF pk. (1967): 03360/1967. sz. jelentés a főiskolai képzés és működés első negyedévi tapasztalatairól. (BM Hőr. Levéltár).

³¹⁷ Csapatzászló-adományozási ünnepség a KLKF-n. *Hazáért*, 1968. 05. 08. (19. sz.) 3.

Kocsis Jánost), illetve egy karhatalmi hadnagyot (*Bökönyi Istvánt*). A szentendrei bázis rekonstrukciója több évig tartott, és a felújított objektum birtokbavétele több ütemben zajlott. A BM Határőr és Karhatalmi Szaktanszék oktatói és hallgatói (köztük jómagam is – V. G.) 1972 augusztusában a Zách utcai objektumból kitelepültünk Szentendrére, és szeptember 1-jén ott kezdhettük meg az új tanévet. Az újjáépített KLFK ünnepélyes átadása 1973. március 15-én történt.

A KLFK parancsnokai 1967–1996 között: *Kazai Barna* ezredes, majd vezérőrnagy³¹⁸ (1967–1989); *Szabó János* mk. alezredes, majd ezredes, vezérőrnagy (1989–1996); *Tótmajor János* ezredes megbízott (a továbbiakban: mb.) parancsnok (1996). Szakmai felső vezetők voltak: kiképzési/oktatási helyettesek *Bissi Tibor* ezredes, *Erdei László* ezredes, *Babos István* ezredes, *Horváth János* ezredes, *Tótmajor János* ezredes, *Húth József* mk. ezredes Kiképzési/tanulmányi osztályvezetők 1967–2001 között: *Zábory Sándor* ezredes, *Babos István* ezredes, *Mátrai Ferenc* ezredes, *Danyi István* alezredes, *Berkes Pál* ezredes, *Komócsin József* alezredes.³¹⁹

A katonai felsőoktatás integrációs folyamatában a KLFK 1996-ban a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem (ZMNE) Kossuth Lajos Főiskolai Karává vált (ZMNE KLFK), majd a főiskolai kar egy év múltán, 1997-től beolvadt a ZMNE Hadtudományi Karába (ZMNE HTK), Szentendre székhellyel. A kar 2001-ben „beköltözött” az Üllői útra; 2004-ben felvette a ZMNE Kossuth Lajos Hadtudományi Kar (ZMNE KLHTK) nevet; 2008-ban áttelepült a Hungária körútra; 2011. szeptember 1-jén fuzionált a Bolyai János Hadmérnöki Karral (ZMNE BJHK); az integrált, egyetlen egyetemi kar elnevezése ZMNE Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar (ZMNE HHK) lett. E jogállásban mindössze négy hónapig működött, mert 2012. január elsejétől – nem csupán a Kar, hanem a teljes ZMNE – a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Karává (NKE HHK) vált.

A jogutód főiskolai kar mb. főigazgatója, illetve az egyetemi kar dékánjai 1996–2011 között: *dr. Ronkovich József* ezredes mb. főiskolai kari főigazgató (1996/1997); *dr. Bognár Gyula* ezredes mb. dékán (1996–1998); *dr. Bodrogi László* ezredes dékán (1998–2003); *dr. Hajdú István* ezredes dékán (2003–2008); *dr. Felházi Sándor* mk. ezredes dékán (2008–2011); *dr. Boldizsár Gábor* ezredes dékán (2011-től). Az NKE HHK dékánja 2012-től

³¹⁸ KAZAI Barna vezérőrnagy, főiskola-parancsnok: 1946-ban kezdte meg sorkatonai szolgálatát Sátoraljaúj helyen, a 25. határ vadászszázadnál. 1947–1949 között végzett a Honvéd Kossuth Akadémián; 1949–1951 között a pécsi Dózsa Gyalogos Lövész Tiszti Iskolán; 1952-ben a Magasabb Parancsnoki Tanfolyamon; majd 1957–1961 között a Frunze Katonai Akadémián. 1961–1966 között gépesített lövészadosztálytörzsfőnök. 1966. szeptember 1-jétől az ETI parancsnokának általános helyettese. 1967. február 15-étől az ETI mb. parancsnoka. A KLFK alapító parancsnokaként teljesített szolgálatot 1967. augusztus 1-jétől az 1988. december 1-jén történt nyugállományba helyezéséig. Életútja elismeréseként 2002-ben megkapta a Pro Militum Artibus (A hadtudományért) kitüntető címet. A hálás utókor a ZMNE – illetve az NKE HHK Hungária körüti objektumában – a 2010-ben létesített *Kazai Barna Tanácsteremmel* őrzi emlékét.

³¹⁹ *Interjú* 2014-ben KOMÓCSIN József ny. hv. alezredessel, aki 1975-ben végzett a KLFK gépesített lövész szakán, 1998-ban a Frunze Katonai Akadémián, majd 2000-ben az Olasz Összhaderőnemi Felsőfokú Vezérkari Tanfolyamon (ISSMI), Rómában. Négy év csapatszolgálatot követően, 1979–1984-ig a KLFK oktatójaként katonai vezetélméletet tanított a végzős hallgatóknak, a határőr szakon is. 1988-tól 2000-ig a KLFK kiképzési osztály főtisztje, majd a HTK tanulmányi osztályvezetője. 2001-ben a ZMNE Kiképzési osztály osztályvezető-helyettese, majd 2006-tól a ZMNE tanulmányi osztály vezetője lett.

ugyancsak *Boldizsár* ezredes A Hadtudományi Karon rendszerint általános, oktatási, valamint tudományos dékánhelyettesek tevékenykedtek.

5.4. A Zalka Máté Katonai Műszaki Főiskola létrehozása és fejlődési íve, 1967–2011

A Zalka Máté Katonai Műszaki Főiskola (ZMKMF) jogutód intézménye lett a Ludovika II. Tanulmányi Főcsoportból 1939-ben akadémiai rangra emelt m. kir. Bolyai János Honvéd Műszaki Akadémiának, valamint az 1947 őszén létrehozott – gazdasági, ellátó-, számvivőtiszteket, illetve tiszthelyetteseket felkészítő – Honvéd Hadbiztosi Akadémiának,³²⁰ továbbá a műszaki, ellátó és kiszolgáló profilú fegyvernemi tiszti iskoláknak, és végül az ETI adekvát intézményeinek. A „Zalka” a katonai műszaki felsőoktatás négyéves képzést folytató és determináns intézményévé vált, amely a honvédtisztek mellett műszaki szakképesítésű tiszteket képezett a BM Határőrség, a BM Karhatalom és a Rendőrség számára is. A rendszerváltást követően a főiskola – amint a „Kilián” is – elnevezést változtatott, és 1990. szeptember 29-én felvette a Bolyai János Katonai Műszaki Főiskola (BJKMF) nevet.

A BJKMF 1999-ben sikeresen teljesítette a felsőoktatási akkreditációs követelményeket. Eltérően a másik két katonai főiskolától, a „Bolyai” 1999-ig megőrizhette autonómiáját, azonban az ezredforduló radikális változást hozott e főiskola életében is. Addigi önállóságát elveszítve, 2000. január 1-jén betagozódott a ZMNE-be mint Bolyai János Katonai Műszaki Főiskolai Kar (ZMNE BJKMFK). Az egyetemi és a kari belső fejlődés eredményeként a főiskolai kar 2004-től egyetemi karrá válhatott, elnevezése Bolyai János Katonai Műszaki Kar (ZMNE BJKMK) lett. Az intézmény tradicionálisan az Üllői úti bázison működött, azonban – a bázis elidegenítésével és végleges felszámolásával, lerombolásával – 2008 nyarán a Kar is áttelepült a Hungária körúton lévő központi objektumba. A Kar elnevezése 2010-től Bolyai János Hadmérnöki Karra (ZMNE BJHMK) változott. A ZMNE két egyetemi kara, azaz a BJHMK és a Kossuth Lajos Hadtudományi Kar (KLHTK) 2011. szeptember 1-jén fuzionált, és annak eredményeként létrejött a ZMNE egyetlen karaként a Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar (ZMNE HHK), amely mindössze 2011. december 31-éig létezett. Az azt követő időszak már a jelen, azaz 2012. január elsejétől a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Karán (NKE HHK) folyó hadtudományi képzés és honvédtisztképzés jelene.

A „Zalka” és jogutód intézményeinek parancsnokai, főigazgatói, dékánjai: *Horváth János* mk. ezredes, majd vezérőrnagy főiskola-parancsnok (1967–1974); *Varga László* ezredes főiskola-parancsnok (1974–1978); *Paál György* ezredes, majd vezérőrnagy főiskola-parancsnok (1978–1989); *dr. Szabó Miklós* ezredes főiskola-parancsnok (1989–1991); *dr. Farkas Tivadar* mk. vezérőrnagy főiskola-parancsnok (1992–1996), illetve főiskolai főigazgató (1996–1999), majd főiskolai kari főigazgató (2000-ben); *dr. Berek Lajos* ezredes főiskolai kari főigazgató (2001–2004), majd egyetemi kari dékán (2004–2007); *dr. Sipos Jenő* mk. ezredes dékán (2007–2010); *prof. dr. Padányi József* mk. ezredes mb. dékán (2010/2011-ben).

³²⁰ Forrás: http://archivnet.hu/hadtortenet/politikailag_teljesen_helytelen.html (A letöltés dátuma: 2013. 12. 11.)

5.5. A Kilián György Repülő Műszaki Főiskola létrehozása és fejlődési íve, 1967–2011

A Kilián György Repülő Műszaki Főiskolán (KGYRMF) határőrtisztképzést nem folytattak, ellenben a katonai felsőoktatásról készítendő vázlat teljessége érdekében célszerű röviden vázolni a következő gondolatokat is. A KGYRMF jogutód intézménye lett a fegyvernemi tiszti iskolák közül a Kilián György Repülő-hajózó Tiszti Iskolának, a Vasvári Repülő Műszaki Tiszti Iskolának, valamint az ETI adekvát intézeteinek.³²¹ (Az elmúlt évtizedekben a főiskola számos „viharos” változást élt át, amelyek megalapozottságát, indokoltságát és vektorálisan összegzett irányát [értsd: fejlődés-e, avagy visszalépés a változás] nem tisztem és nem is fogom megítélni. Csupán vázaltszerűen néhány aktus – V. G.)

A főiskolán szerzett oklevél üzemmérnöki vagy orosz nyelvtanári másodképesítést és oklevelet biztosított 1973-tól. A képzési időt 1984-től három évre csökkentették, majd 1991-től ismét négy évre emelték, és az intézmény új nevet kapott: Szolnoki Repülő-tiszti Főiskola. Sokéves kihagyást követően, 1993 szeptemberében újrakezdődött a hazai katonai repülőgépezető-képzés, de új I. évfolyamot mindössze két évben (1994-ben és 1995-ben) indíthattak. A KLKF-hez hasonlóan, 1996. szeptember 1-jén e főiskola önállósága is megszűnt, és a ZMNE Szolnoki Repülő-tiszti Főiskolai Karaként folytatta tevékenységét. Újabb (és minden bizonnyal hátrányosabb) változást kellett elviselnie 1997 őszén, ugyanis mint főiskolai kar megszűnt, megnevezése ZMNE Szolnoki Repülő-tiszti Intézetre változott, majd beintegrálódott a Vezetés- és Szervezéstudományi Karba. Az egyetemi kari intézet „mélyrepülését” továbbfokozta a 2001. szeptemberi átszervezés, amelytől kezdve a ZMNE Bolyai János Katonai Műszaki Főiskolai Kar Repülőműszaki Intézeteként, azaz főiskolai kari intézetként működhetett tovább. Némi „termikhatást” eredményezhetett a 2004 júniusában történt újabb átszervezés, amelynek eredményeként – mert a főiskolai kar egyetemi karrá avanszált, azáltal – a főiskolai kari intézetből ismét egyetemi kari intézet lett és elnevezése ZMNE Bolyai János Katonai Műszaki Kar Repülőműszaki Intézetre változott. Az intézet új megnevezése 2007. november elsejétől ZMNE Bolyai János Katonai Műszaki Kar Repülő és Légvédelmi Intézet lett,³²² amely a két egyetemi kar 2011. évi fúziójával, értelemszerűen a ZMNE Hadtudományi és Honvédtisztképző Karába (ZMNE HHK) integrálódott. A ZMNE-n, majd a Nemzeti Közszerződési Egyetemen a nagy múltú, egykoron önálló és rangos tisztképző főiskola a Hadtudományi és Honvédtisztképző Karon belül, a Katonai Üzemeltető Intézet mindössze egyik tanszéke (!) lett, Katonai Repülő Tanszék elnevezéssel és jogállással. (A következtetések levonását a tisztelt Olvasóra bízom – V. G.)

A kialakult kép teljességéhez korrektül hangsúlyozni kell az alábbi, kedvező fejleményt is. Önálló intézetként, Katonai Repülő Intézet néven folytatja munkáját 2015-től az NKE HHK Szolnokon található Katonai Repülő Tanszéke. Az intézet alakuló ünnepségét 2015. október 21-én tartották az intézménynek helyet adó Ittebei Kiss József hadnagy Helikopter Bázison. *Dr. Palik Mátyás* alezredes, az NKE HHK Katonai Repülő Intézet mb. igazgatója elmondta, hogy hosszú út vezetett eddig, de az oktatók és a hallgatók együttes áldozatos és példamutató munkája meghozta a méltán kiérdemelt elismerést. *Dr. Boldizsár Gábor*

³²¹ MAGÓ Károly (2010): *A szolnoki repülőtér története*. Elérhető: www.jetfly.hu/rovatok/legter/mh86/a_szolnoki_repuloter_tortenete/ (A letöltés dátuma: 2018. 12. 11.)

³²² GÁL Tamás – STRAUB Kornél (1996): *Szolnoki Repülő-tiszti Főiskola. Szolnok*. Elérhető: <http://mm.iit.unimiskolc.hu/data/Winx/units/szolnok2.html> (A letöltés dátuma: 2018. 12. 11.)

ezredes dékán hangsúlyozta, hogy „köszönet illeti azokat, akik az elmúlt évtizedben részesei voltak a katonai repülőképzésnek, és átérték, segítették annak fejlődését”.³²³

A „Kilián” és a jogutód egyetemi kar/intézet/tanszék parancsnokai, illetve vezetői:³²⁴ *Brassói Tivadar* vezérőrnagy főiskola-parancsnok (1961–1982); *Zsemberi István* mk. vezérőrnagy főiskola-parancsnok (1982–1991); *Nagy Szilveszter* mk. vezérőrnagy főiskola-parancsnok (1991–1996), majd mb. kari főigazgató (1996/1997-ben); *dr. Németh Miklós* ezredes mb. intézet-igazgató (1997/1998), majd intézetigazgató (1998–2001). Prof. *dr. Óvári Gyula* ezredes intézetvezető (2001–2011); *dr. Palik Máttyás* alezredes tanszékvezető (2011-től), majd mb. intézetigazgató (2015-től).

5.6. A Kossuth Lajos Katonai Főiskolán 1967-től 1989-ig folytatott határőrtisztképzés – saját változatú – szakaszolása, általam

5.6.1. „Főiskolai” határőrtisztképzés az alapidokumentumok szerint a KLKF határőr szakán, 1967–1973

Az ETI tagozatrendszere 1967-ben áthúzódott a főiskolai szervezetbe, így értelemszerűen létrejött és továbbműködött a KLKF BM Határőr és Karhatalmi Tagozat is, *Szűcs Antal* ezredes vezetésével. Két év elmúltával, 1969. január 1-jén a tagozatból létrehozták a BM Határőr és Karhatalmi Szaktanszéket. Az új, integrált tanszék vezetője *Szűcs Antal* ezredes lett (1967–1971). Az addigi tanszékek megszűntek, és szakcsoportokká alakultak át, élükön csoportvezetőkkel: *Soós Sándor* alezredes a határőrizeti, illetve *Kuczik Károly* őrnagy a karhatalmi szakcsoport vezetője lett.

A tagozatból létrejött egyetlen szaktanszék további vezetői munkaköreiben is értelemszerűen változások történtek. Az 1969–1975 közötti időszakban: politikai tanszékvezető-helyettes *Kőrösi Ferenc* alezredes; határőr tanszékvezető-helyettes *Kisgyörgy László* alezredes, majd *Soós Sándor* alezredes; karhatalmi tanszékvezető-helyettes *Adorján Gyula* alezredes, később *Kuczik Károly* őrnagy. Határőr tanárok voltak: *Bátori Sándor*, *Dorogi János*, *Kolimár János*, *Kunfalvi Béla*, *Morvai Károly*, *Radosza Sándor* és *Szalai Géza* alezredesek; *Bodor Mihály*, *István János* és *Zámbó Tibor* őrnagyok; *Halper Attila* százados, *Falusi István* főhadnagy. Századparancsnokok: *Tamási József* őrnagy, *Németh Gyula* százados és *Vargacz József* főhadnagy, később *Hetei Bertalan* alezredes és *Papp Sándor* őrnagy. Századparancsnok politikai helyettesek: *Molnár József* őrnagy és *Bánfi Péter* százados.

A főiskola megalakulásakor a növendékek – az ETI szisztémájához hasonlóan – ugyancsak századokba szervezve tevékenykedtek. A határőrök tekintetében mindhárom évfolyam egy-egy századot alkotott (illetve a tagozathoz tartozó negyedik századként a karhatalmi működött). Az évtized fordulóján átalakították a határőr növendékszázadok szerkezetét, és egyenletes csoportosításban minden századhoz besoroltak másod-, harmad- és negyedéves szakaszokat. A heterogén struktúra valamennyi vonatkozásban előnyösebb lett (oktató- és nevelőmunka, harckészültség, ügyeleti és őrszolgálatok, belső élet és belrend, csapatgyakorlatok, alegység-parancsnoki szerepkörökben való gyakoroltatás stb.)

³²³ Forrás: www.uni-nke.hu/hirek/2015/10/21/intezette-alakult-a-tanszek (A letöltés dátuma: 2015. 10. 24.)

³²⁴ Forrás: www.szrfk.hu/galeria/2014_65_eves/index.html (A letöltés dátuma: 2013. 12. 11.)

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa (NET) 1967. évi 13. sz. törvényerejű rendelet 3. §-ában kapott felhatalmazás alapján a honvédelmi és a művelődésügyi miniszterek együttes utasításban³²⁵ szabályozták „a polgári másodképzést”. Az utasítás alapján a katonai főiskolák huszonháromféle másodképesítést nyújtottak. Az utasítás rögzítette, hogy azok a hallgatók, akik még nem szereztek oklevelet a megszűnt ETI-n, a másodképzést változatlan tanulmányi rendben folytatják és fejezik be a katonai főiskolákon. Az 1966/1967. tanévben az ETI-n, illetve a Szegedi Tanárképző Főiskolán utóvizsgára utasított növendékeket a katonai főiskolákon kellett utóvizsgáztatni.

A KLKF-n a következő szakokon indult meg a képzés 1967-ben: gépesített lövész, harcokcsizó, csapatfelderítő, táborigazgató, tábori tüzér, műszaki útépítő, műszaki gépész, határőr, karhatalmi. A parancsnoki szakokon általános iskolai tanári, a két műszaki szakon felsőfokú technikus másodképzés folyt.

A főiskolai képzés alapdokumentumai a főiskolai összkövetelmények, a szakonkénti kiképzési programok és a tantárgyi tematikák voltak. Az összkövetelmények tantervi szinten meghatározták az adott főiskolai képzés célját, a közös tantárgyak követelményeit és a főiskolán indított szakok tantervét. A kiképzési programok részletesen tartalmazták a tantárgycsoportok és a tantárgyak felépítését, tartalmát, valamint a számonkérés, vizsgáztatás és államvizsgáztatás rendjét. A tematikák teljes részletességgel meghatározták a foglalkozásokat, oktatási kérdéseket, időelosztást, az alkalmazott módszereket és eszközöket, a szervezeti kereteket, a kötelező és ajánlott irodalmat.

A főiskolai képzés célja az alábbi főbb elemeket tartalmazta. Olyan tiszték, parancsnokok képzése, akik képesek: a beosztottakat nevelni, az alegységeket összekovácsolni; a kiképzési feladatokat megszervezni és végezni; kötelékben lévő zászlóalj/osztály szintig bezárólag az alegység harcát megszervezni, vezetni. A képzési folyamat a II. és III. tanévben a szakasz-, a IV. tanévben a század- és zászlóaljparancsnoki felkészítést foglalta magában.

A határőr szakon folyó képzés célja alapjaiban megegyezett a főiskoláéval, az alábbi eltérésekkel. A határőrtiszt legyen képes: a korszerű háború és a határőrizet által megkövetelt oktatási, nevelési feladatokat alegységszinten megszervezni és végrehajtani; alegysége, azaz a határőr őrs, század, forgalomellenőrző pont (FEP) harcát megszervezni és vezetni; az őrs, FEP szolgálatát megszervezni és vezetni különböző határőrizeti módokban és viszonyok közepe; alegysége tevékenységét megszervezni és vezetni kisebb erejű fegyveres csoportok felszámolása során, valamint nagyobb erejű fegyveres csoport betörése esetén, továbbá a háború kezdeti időszakában. A képzési folyamat úgy épült fel, hogy a növendékek képesek legyenek a II. tanévben szükség esetén szakaszparancsnoki, a III. tanévben szakaszparancsnoki, őrs- és FEP-parancsnok-helyettesi, szükség esetén őrs- és FEP-parancsnoki, a IV. tanévben század-, őrs- és FEP-parancsnoki beosztások ellátására. A féléves csapatki-képzés és a hét szemeszter együttesen 4536 tanórát foglalt magában.

A szakon határőrizeti és határforgalmi ágazati szakképzés, valamint háromféle másodképzés folyt. Évfolyamonként egy szakasz FEP-parancsnoki és két szakasz őrsparancsnoki képzésben vett részt. A határforgalmi ágazati osztály növendékei általános iskolai német nyelvtanár másodképesítést és oklevelet szereztek. A határőrizeti ágazati osztályok közül az egyik általános iskolai pedagógiai tanár, a másik általános iskolai földrajz tanár másodképzésben részesült. A pedagógiai másodképzés bevezetése alapos mérlegelést követően,

³²⁵ Honvédelmi miniszter és művelődésügyi miniszter 1/1967 (HK. 7.) HM–MM sz. ut. (KLKF Irattár 1991.)

megfontoltan, a megrendelői igénynek megfelelően történt. (Előzmény: az 1964/65. határőrizeti évben első alkalommal vonultak be a Határőrséghez 18 éves újoncok – V. G.)³²⁶ Ez a tény új helyzet elé állította a határőrtiszteket a kiképzőbázisokon és a végrehajtó alegységeknél egyaránt, mert nem rendelkeztek elegendő pedagógiai és módszertani tapasztalattal a huszonevesekhez viszonyított fiatalabb korosztály kiképzéséhez, neveléséhez. Ebből fakadóan és attól kezdve a határőrtisztek pedagógiai és módszertani felkészítésére nagyobb figyelmet, több időt és energiát kellett fordítani.

A másodképzés komolyságát kifejezendő, a növendékek nemcsak a főiskolai tanórákon, hanem azokon kívül is részt vettek tanítási gyakorlatokon a kijelölt általános iskolákban, így például a Gyáli úti Általános Iskolában. A tantárgyak három tantárgycsoportot alkottak (alap-, alapozó és szaktantárgyak), de összetételük valamelyest különbözött a háromféle tantervben. Ugyancsak különböztek a vizsgák és államvizsgák is. A tantervek összehasonlítása alapján megállapítható volt, hogy legkedvezőbb helyzetben az általános iskolai pedagógiai tanár másodképzésben részesülő növendékek tanulhattak. A tantervek ugyan nem tartalmazták az elméleti és gyakorlati felkészítés arányait, de a kiképzési programok alapján elvégzett számítások szerint az elméleti felkészítés aránya 46%, a gyakorlati felkészítés aránya 54% volt. A III. tanévben évfolyammunkát, a IV. tanévben szakdolgozatot kellett készíteni. Itt kell megjegyezni, hogy a „növendék” megnevezés 1971 tavaszán³²⁷ „hallgató”-ra változott. (Hallgatóként hosszú hetekig, sőt hónapokig eltévesztettük a hivatalos megszólítást és bemutatkozást – V. G.) Ezzel egyidejűleg a végzősök zászlósi, illetve a kiválóak törzszászlósi rendfokozattal hivatásos állományba kerültek.

Ide kell beilleszteni, hogy az 1957-ben létrehozott és 1973-ig működtetett BM Karhatalom tisztikarának képzése a határőrtisztképzéssel párhuzamosan, de attól viszonylag elkülönülten folyt. A KKKF karhatalmi szakára felvett növendékek – illetve 1971-től hallgatók – a BM Határőr és Karhatalmi Tanszék alárendeltségében, évfolyamonként egy-egy szakaszba szervezve folytatták a tanulmányaikat. A karhatalmi tisztképzés – a BM Karhatalom 1971-től megkezdett és 1973-ban befejezett felszámolásával³²⁸ – kifutásos alapon, értelemszerűen megszűnt; 1975-ben az utolsó karhatalmi évfolyam hallgatóit is rendőrtisztté avatták és a Rendőrség állományába kerültek. A karhatalmi szak feletti szakmai irányítást és felügyeletet a BM Karhatalom Országos Parancsnoksága gyakorolta. A BM Karhatalom jogutód szervezete – a Honvédelmi Bizottság 2/221/1971. HB sz. határozatával – az 1971-től létrehozott Budapesti Forradalmi Készenléti Rendőri Ezred lett, három fővárosi és egy miskolci zászlóaljjal. A KKKF karhatalmi szakára 1971-ig lehetett felvételizni és – kifutásos alapon – az 1975. évi tisztaváttal fejeződött be a karhatalmi hallgatók főiskolai képzése. Mindezzel párhuzamosan – a karhatalmi szak helyett – a készenléti, azaz csapaterős rendőrtisztek számára is az 1970-ben alapított és 1971-től működő Rendőrtiszt Főiskola vált a képzési és utánpótlási bázissá.³²⁹ Amint a határőr szak és határőrhallgatók „szakgazdája”

³²⁶ *Jelentés az 1964/65. határőrizeti évben bevonultak újonckiképzéséről.* (MNL XIX-B-10. VIII. TK. 1965/17. dob./2.fsz.)

³²⁷ *NET 1971. évi 10. törvényerejű rendelet a fegyveres erők és testületek hivatásos állományának szolgálati viszonyáról.* (KKKF Irattára 1991.)

³²⁸ *09/1971. BM sz. pcs. a BM Karhatalom készenléti rendőri alakulattá történő átszervezéséről, valamint a 16/1973. BM sz. pcs. a BM Karhatalom Országos Parancsnokság megszüntetéséről és a Forradalmi Készenléti Rendőri Ezred létrehozásáról.*

³²⁹ *FORRÓ János (2006): Karhatalom az 1956-os forradalom leverése után. Rendészeti Szemle, 10. sz. 97.*

a BM Határőr és Karhatalmi Szaktanszék volt, úgy a belügyi oktatásigazgatás és felügyelet rendszeréhez igazodva a szaktanszék 1975-ig egyúttal szakgazdája volt a karhatalmi szaknak és hallgatóknak is. A BM Határőr és Karhatalmi Szaktanszék az alábbi szervezeti felépítésben tevékenykedett. Tanszékvezető; a tanszékvezető politikai helyettese, határőr tanszékvezető-helyettes, karhatalmi tanszékvezető-helyettes; tantárgybizottság-vezető; határőr tanárok; karhatalmi tanárok; tervező-szervező főtiszt; határőr századparancsnok/politikai helyettes/szolgálatvezető; karhatalmi századparancsnok/politikai helyettes/szolgálatvezető; ifjúsági segítő tiszt. A belügyi és a határőrségi képzési rendszerek 1971. évi módosításai a főiskolai és az akadémiai határőrtisztképzést is érintették.³³⁰ A centralizáció jegyében és érdekében a KLKF és a ZMKA határőr tanszékek átkerültek a BM Kiképzési Csoportfőnökség (később: BM IV/II. Oktatási és Közművelődési Csoportfőnökség) szervezetébe és állományába. (Időtálló döntés és szervezeti intézkedés volt, ugyanis ez az állapot közel két évtizedig, 1990 nyaráig fennmaradt – V. G.) A KLKF – Szegeden működtetett – előkészítő növendékszázadát, ugyancsak 1971-ben, alárendelték a Kiskunhalasi Határőrkerületnek.³³¹ (Ez pedig 1980-ig tartó állapot lett – V. G.)

Bágyi ezredes törzsfőnök 1972. október 5-én intézkedést adott ki „a KLKF harmadéves határőrhallgatóinak kiképzői csapatgyakorlatára”.³³² Lényege: a hallgatók teljesítsenek gyakorlóró csapatgyakorlatot a Határőrség kiképzőpontjain, 1972. október 5-étől december 21-éig. Képzési cél: szerezzenek közvetlen gyakorlati tapasztalatokat az újonckiképzés tervezésében, szervezésében és végrehajtásában, fejlesszék tovább oktató-módszertani ismereteiket és kiképzői gyakorlati felkészültségüket. A hallgatók főiskoláról történő útba indítását, majd segítségüket, ellenőrzésüket és visszaérkezésüket a tanszékvezető szervezze meg. A kiképzőpontok parancsnokai az oda érkező hallgatóknak vezessenek le kiképzésmódszertani foglalkozásokat. A csapatgyakorlat során követeljük meg a hallgatóktól a feszes, katonás magatartást, a fegyelmezett és határozott szakaszparancsnoki kiállást. Rendszeresen ellenőrizzék, segítsék és értékeljék a hallgatók tevékenységét. A folyamatos tanulás biztosítása és a félévi vizsgákra történő felkészülés érdekében biztosítsanak hetente egy-egy tanulnapot. A gyakorlóró csapatgyakorlat végén személyre szólóan értékeljék és minősítsék a hallgatók tevékenységét. Az írásos értékelést zárt borítékban küldjék meg a tanszékvezetőnek, aki készítsen összesített jelentést, és azt terjessze fel 1973. január 10-éig.

27. táblázat

A hallgatók elosztása a kiképzői csapatgyakorlatra – 1972. 10. 5. – 12. 21.

Határőr kerület	Kiképzőbázis	Szakasz száma	Hallgatók száma
Győri	Csorna	733.*	3
Soproni	Sopron	633.	5
Szombathelyi	Szombathely	733.**	8
Zalaegerszegi	Körmend	732.	8
Nagykanizsai	Nagyatád	732.	4
Pécsi	Siklós	633.	7

³³⁰ NAGY 2001.

³³¹ NAGY 2001.

³³² Hőr. tóf (1972b): *Int. a KLKF harmadéves határőrhallgatóinak kiképzői csapatgyakorlatára/1972. 10. 05.* (MNL XIX-B-10 1972/14. dob/14. fsz.)

Határőr kerület	Kiképzőbázis	Szakasz száma	Hallgatók száma
Kiskunhalasi	Kiskunhalas és Baja	733.**	7
Orosházai	Orosháza	732 + 733.****	1 + 2
Nyírbátori	Nyírbátor	733.*****	3
Miskolci	Szerencs	732.	2
Balassagyarmati	Balassagyarmat	633.	2
Összesen	633./14 fő; 732./15 fő; 733./23 fő		52

Megjegyzések:

- * – ****: KLLF 733. szakasz hallgatói. * = Fésűs István, Varga István, Vass József. **: Bókkon Sándor, Cingul Miklós, Dániel Imre, Harcos Ferenc, Kovács Lajos, Koronczai László, Kulcsár József, Németh Ferenc. ***: Bánhegyi János, if. Kovács Sándor, Láng István, Paulik Pál, Orosz János, Vida Szűcs Sándor, Virányi Gergely. ****: Sipos Endre, Vígh József. *****: Balogh István, Dobány Sándor, Kiss László.
- Utólag is elismerést érdemelnek mindazok a hivatásos állományú tisztek, zászlósok és tiszthelyettesek, valamint sorozott állományú tisztek és határőrök, akik évtizedeken keresztül közvetlenül és lelkiismeretesen részt vettek a főiskolai hallgatók oktatásában, gyakorlati felkészítésében, illetve a képzési feladatok támogatásában. Így például Pirger Miklós alezredes, Kosik Ferenc zászlós és Kisvarga Jenő főtörzsőrmester a Soproni Határőrkerület törzsében; Vágó Gáspár százados a Soproni Határőrkerület Dénesmajori őrs parancsnoka; Kovács Lajos alezredes a Zalaegerszegi Határőrkerület Szentgotthárdi őrs parancsnoka; Papp Zoltán szakaszvezető, a Bajai Kiképző Század kiképző sortisztje; Navratil László sorhatárőr, az RTF Határrendészeti Tanszék írónka.

Forrás: Hőr. tőf. intézkedése, 1972.

5.6.2. „Emelt szintű” határőrtisztképzés, a képzési rendszer első reformja a KLLF-n, 1973–1981

5.6.2.1. Az 1973–1981 közötti időszak jellemzői, befolyásoló körülményei

Az állam- és közbiztonságról szóló 1974. évi 17. sz. törvényerejű rendelet (tvr.) szerint a BM Határőrség feladata az államhatár őrzése, jogellenes átlépésének megakadályozása, a határforgalom ellenőrzése és a határrend fenntartása volt. A törvényerejű rendelettel szinkronban megjelent a 40/1974. (XI. 1.) MT rendelet (MT r.) a Magyar Népköztársaság államhatárának határőrizetéről. Az MT r. végrehajtásának részletszabályait a belügyminiszter 1/1975. (IV. 2.) BM sz. rendelete határozta meg. Ugyancsak fontos jogszabályként, A honvédelemről szóló 1976. évi I. törvény a Határőrséget a fegyveres erők részeként határozta meg, amelynek feladata az államhatárok őrzése, a haza katonai védelme. E sorba illeszkedik a Belügyminisztérium munkájának önkéntes segítőiről szóló 26/1975. (X. 15.) MT rendelet is, amelynek alapján újjászervezték a belügyi munka önkéntes segítőinek tevékenységét, és amelyet szintén be kellett építeni a határőrtisztképzésbe.³³³ Ugyancsak befolyásoló tényezőként kellett figyelembe venni a sorkatonai szolgálati idő csökkentéséről szóló 36/1980. sz. belügyminiszteri parancsot.

Szűcs Antal ezredes harckiképzési osztályvezető 1976. január 14-én felterjesztette a Határőrség törzsfőnökének az 1975. évi továbbképzési ütemterv végrehajtásáról készített jelentését, amelyből célszerű kiemelni az alábbi megállapításokat.³³⁴ Valamennyi kerület-

³³³ A belügyi munka önkéntes segítőinek első országos értekezlete/1976. 03. 25–26. (BM Tan. Prop. Csfég 1976; RTMAK)

³³⁴ Szűcs Antal ezds., harckik. ov. (1976): *Jelentés az 1975. évi továbbképzési ütemterv végrehajtásáról/1976. 01. 14.* (MNL XIX-B-10 1975/17. dob/7. fsz.)

és ezredparancsnok határidőre (1975. december 15.) összegezte és értékelte az 1975. évi eredményeket és hiányosságokat. Az önértékeléseket elfogadva és a központi ellenőrzések tapasztalataival megerősítve megállapítható, hogy az alárendelt egységek és alegységek az ütemtervben előírt feladatokat végrehajtották, a meghatározott célkitűzéseket és követelményeket teljesítették. A továbbképzés tervezése, szervezése és parancsnoki irányítása, ellenőrzése jónak minősíthető; a továbbképzésre kötelezett állomány részvétele 90% feletti volt. Hiányosságok: több tiszt még mindig a régi szabályzatok előírásait alkalmazza és követeli; a tiszthelyettesek egy részének ismeretszintje alacsony. Az 1. és a 2. kerület nem tartotta meg az előírt parancsnoki és törzsvezetési gyakorlatot. Az 5. kerületnél csupán megfelelő eredménnyel hajtották végre a határ menti lögyakorlatokat. A 3., 4., 5. és 10. kerületnél csak megfelelő eredményű lett a pisztolylőgyakorlat.

Szűcs ezredes harc kiképzési és *Kaszper József* ezredes személyügyi osztályvezető együttes tájékoztató jelentést készített 1976. június 14-én *A Határőrség tiszti, zászlósi és tiszthelyettesi állományának kiképzéséről, továbbképzéséről és utánpótlásáról címmel.*³³⁵ Az átfogó elemzés és összegzés legfőbb megállapításai. A hivatásos állományúak alap- és felsőfokú képzése a BM és a HM tanintézeteiben szervezeten folyt. A kibocsátott tisztek évről évre magasabb felkészültséggel kerültek ki az alegységekhez és a törzsekbe. Az 1972 őszétől bevezetett (a tanintézetekre épülő két és fél hónapos, illetve a magasabb vezetők részére a Moszkvában biztosított öt hónapos) tanfolyamszerű továbbképzés biztosította a célok és követelmények teljesítését.

A tisztek utánpótlása – évente 105 fő beiskolázásával – a katonai főiskolákon és az RTF-n biztosított. Ezek az intézmények a lemorzsolódás ellentételezésére +15%-os többletet vettek fel, és általában 75–80 tisztet (e tárgyévben 73 főt) bocsátottak ki. A szak-tiszti utánpótlás az orvosi egyetemek belügyi ösztöndíjasai, valamint a BM Tartalékos Tiszti Iskolán végzetek közül évente kettő–négy fő felvételével biztosított. A zászlósi állomány utánpótlása a zászlósképző, valamint a tiszthelyettesképző iskolákat végzetek zászlósi beosztásba történő kinevezésével ugyancsak biztosított. A tiszthelyettesek utánpótlása egyrészt a BM Határőr Tiszti Továbbképző és Tiszthelyettes-képző Iskola szakasparancsnoki szakán végzetekkel (a tárgyévben 12 fő) megoldott; másrészt a sorozott állományból a szaktisztesek felvételével (évente 16–18 fő), végül a korábban leszerelt sorállományúak köréből évente 50–60 fő felvételével rendezett.

A tiszti állomány képzettsége növekedett. A tisztek 10,5%-a a ZMKA-n, illetve a Szovjetunió akadémiáin végzett. A KLKF-n, a ZMKMF-n, illetve a BM Főiskolán végzett: 38,5%. A BM Akadémián végzett: 37,6%. Egy évnél rövidebb idejű tiszti iskolát végzett: 6,5%. A zászlósok végzettségének megoszlása: BM Akadémián végzett 10,6%; középfokú tiszthelyettesi végzettségű 60%; alapfokú végzettségű 7,9%. A tiszthelyettesek végzettségét tekintve: középfokú tiszthelyettes-képzettséggel rendelkezett 47,7%, alapfokúval 6,7%. Kiugróan magas volt azonban a szakiskolai végzettséggel egyáltalán nem rendelkezők aránya (és száma): 45,6% (427 fő).

Alapfokú tisztképzést (kérem a tisztelt Olvasót, hogy a szakkifejezés okozta ellentmondástól ezúttal is tekintsen el – V. G.) folytatott a KLKF, a ZMKMF és a Moszkvai

³³⁵ Szűcs Antal ezds., harc kik. ov. – KASZPER József ezds., szű. ov. (1976): *Együttes jelentés a Határőrség tiszti, zls-i és ths-i állományának kiképzéséről, továbbképzéséről, utánpótlásáról/1976. 06. 14.* (MNL XIX-B-10 1976/15. dob/2. fsz.)

Határőr-parancsnoki Főiskola. A KLKF határőr szakán évente a felvételi létszám 80–90 fő, a tisztté avatottak száma 50–70 fő. Az előző öt évben: 1972/68 fő; 1973/50 fő; 1974/52 fő; 1975/54 fő; 1976/64 fő. A ZMKA híradó, fegyverzeti, gépjármű, vegyvédelmi és más szakjain évente 10–12 fő végzett. Moszkvában 1973-tól kezdődően, évente 10 fő folytatott főiskolai tanulmányokat. (Az első kibocsátó és tisztavató ünnepség részükre 1978-ban volt – V. G.) Az RTF politikai nyomozó szakára évi 10 fő érettségizett hivatásos tiszthelyettest vehetnének fel, ellenben a felvettek száma ennél kevesebb volt: 1972/6; 1973/3; 1974/9; 1975/4; 1976/8 fő. Az eredménytelenség alapvető oka, hogy a határőrségi jelentkezők is egységesen a rendőri ismeretekből kötelesek felvételi vizsgát tenni. Ráadásul – szöges ellentétben a 08/1972. BMH sz. utasítás 7. pontjában előírtakkal – a Határőrség nem kapott meghívást a felvételi bizottságba, és ennek következtében nem képviselhette a határőrségi érdekeket.

A felsőfokú tisztképzés terén: a határőrtisztek felsőfokú képzése 1953-tól biztosított a ZMKA különböző tagozataira történő beiskolázással. A ZMKA-n a határőr szakra évente 14–17 fő, a politikai munkás szakra 2–3 fő, valamint a hadtáp, a híradó, a műszaki, a vegyvédelmi és más speciális szakokra 1-1 fő felvételére volt lehetőség; a tárgyévben 57 határőrtiszt tanult az akadémián. A határőrfelderítő-tiszti állomány felsőfokú képzése az RTF öt féléves speciális operatív levelező szakán biztosított; a jelentős időszakában 14 határőrtiszt tanult.

A zászlós- és tiszthelyettesképzés a BM Határőr Tiszti Továbbképző és Tiszthelyettesképző Iskola szakjain évente 60 fő részére egyéves bentlakásos képzésben, valamint a HM egyéves levelező szaktiszthelyettes-képző iskoláiban évente 15–20 fő részére biztosított. A határőrségi tanintézetben lévő 60 fő szakonkénti megoszlása: a szakaszparancsnoki és a hivatásos járőr szakon 10-10 fő, valamint az útlevélkezelői és az őrsellátói szakon 20-20 fő. A honvédségi tiszthelyettesképző iskolákba felvett 15–20 fő többsége a híradó szakon, a többi szakon pedig egy-egy fő tanult.

A tiszti állomány rendszeres továbbképzése az ötvenként ismétlődő tanfolyamokon, illetve szaktanfolyamokon ütemezetten és rendben folyt. A felső vezetők hazai központi továbbképzésén túl, 1972-től megkezdődött a moszkvai magasabb parancsnoki továbbképzés. Az öt hónapos tanfolyamon hét csoportban 74 főtiszt végzett, valamint a 8. csoportban 12 fő orosz nyelvi előkészítő tanfolyamon vett részt a Fácánosban. A beosztott tisztok rendszeres továbbképzését, ugyancsak 1972-től, fészesen megtervezték. A BM Határőr Tiszti Továbbképző és Tiszthelyettes-képző Iskolán szervezett tízhetes továbbképző tanfolyamokon 20–30 fős csoportokban tanultak a résztvevők. Az iskolán a tárgyalt öt évben (1972-től) 409 tiszt, két zászlós és 180 tiszthelyettes fejezte be a szakmai és speciális továbbképző tanfolyamokat. A szakbeosztású tiszthelyettesek speciális továbbképző tanfolyamain 27 fő tanult.

Az előterjesztők befejezőként megfogalmazták az alábbiakat. A jövőben az eddig kialakult, illetve az ez évtől részben átalakuló képzési rendszerben növelni kell a beiskolázási létszámot. Szükségességét az indokolja, hogy 1979-től emelkedni fog a nyugállományba helyezettek száma. A ZMKA beiskolázási létszámnak megőrzésével és esetleg kismértékű emelkedésével együtt is, lehetőség nyílik évi néhány fő beiskolázására a Szovjetunió különböző katonai akadémiáira is.

A BM Határőr Tiszti Továbbképző és Tiszthelyettes-képző Iskola megszűnik. Az eddigi tiszthelyettes-képzés 1976 őszétől a BM Kun Béla Tiszthelyettes-képző Iskolán folyik majd, ahol évente 35 fő beiskolázására nyílik lehetőség. A jelenlegi 23 fő elsőéves, szakasz-

parancsnoki szakos hallgató a Kun Béla Tiszthelyettes-képző Iskolán mint másodéves osztály folytatja a képzést; ennek következtében 1976. szeptember 1-jétől csak 12 fő új elsőéves határőrhallgató vehető fel az iskolára. Az iskola megszűnését követően, a beosztott tisztek továbbképzése – ötévenkénti gyakorisággal – a létrejövő BM Tanfolyam Parancsnokságon szervezett és levezetett tízhetes továbbképző tanfolyamokon történik majd. Az évente 100 óra időtartamban, helyileg szervezett és megtartott továbbképzéseken minden hivatásos köteles részt venni, és attól eltérni csak az érvényes országos parancsnoki utasítás alapján szabad.

5.6.2.2. „Emelt szintű” határőrtisztképzés a KLKF határőr szakán, 1973–1981

Az 1973-ban kezdődött reform jogalapját Az MN tiszti iskoláinak katonai főiskolává nyilvánításáról szóló 1967. évi 13. sz. törvényerejű rendelet módosítását eredményező, 1973. évi 12. sz. törvényerejű rendelet képezte. Lényege leginkább a polgári másodképzés megváltoztatásában ragadható meg.

„1. §. Az 1967. évi 13. sz. tvr. 2. § helyébe a következő rendelkezés lép: 2. §. A katonai főiskolán szerzett oklevél – a katonai szakképesítéssel egyidejűleg – meghatározott szakon üzemmérnöki, üzemgazdászti vagy általános iskolai tanári képesítést is nyújt.

3. §. Ez a törvényerejű rendelet 1973. szeptember hó 1. napján lép hatályba.”

Az MN kiképzési főfelügyelő által 1973-ban kiadott tanterv alapján a továbbfejlesztés azzal a céllal történt, hogy a végzett tiszt legyen képes a szakaszparancsnoki beosztás maradéktalan ellátására; legyen képes önálló tanulással vagy rövid tanfolyam útján megszerezni a zászlóaljparancsnoki beosztás ellátásához szükséges ismereteket; rendelkezzen a katonai akadémiai vagy polgári egyetemi felvételhez szükséges elméleti és gyakorlati felkészültséggel.³³⁶ Az új tanterv szerint a parancsnoki szakokon általános iskolai pedagógiai tanár, a műszaki szakokon üzemmérnöki másodképzés folyt. A képzés időtartama az 1 + 7 szemeszterről (első félév kiképzés, majd hét félév főiskolai oktatás) nyolcra nőtt, vagyis a két hónapos alapképzést követően azonnal megkezdődött a főiskolai oktatás. A tantervből lebontott tantárgyprogramok és tematikák összehangolására és plasztikus kifejezésére ekkor készült először kapcsolódási hálódiaagram. A hálódiaagram a felkészítés négy fő területének, valamint a tantárgyaknak és a tananyagrészeknek az egymásra épülését, integrációját, a párhuzamosságok és átfedések kizárását, továbbá a hézagok kiküszöbölését szolgálta. A tananyag elrendezettsége jól megfelelt a képzési időszakoknak és a közbülső célkitűzéseknek.

A határőr szakon folytatandó, immáron egységes szakmai képzés célját, időnormáit és tartalmát az 1974. június 3-án, *Bágyi* ezredes törzsfőnök egyetértésével kiadott a *BM határőr – általános iskolai pedagógiai tanári szak tantárgyprogramja* határozta meg. A képzési célrendszer főbb elemei az alábbiak voltak. A szakon végzett határőr tiszt az első tiszti beosztásban megszerzett szakmai tapasztalatok és a továbbképzés alapján elért parancsnoki beosztásban legyen képes: a határőrörs határőrizetét szervezni, vezetni; a határforgalom-ellenőrzés során az úti okmányokat ellenőrizni és az átléptetést végrehajtani; alegysége harcát és harccal kapcsolatos tevékenységét megszervezni és vezetni; az őrs és a kiképző század

³³⁶ BARTYIK István (1984): *A Kossuth Lajos Katonai Főiskola története 1947–1984*. Budapest, Zrínyi Katonai Kiadó. 42.

kiképzését szervezni, vezetni, közvetlenül is végezni; alegysége napi életét irányítani. A képzés végcélja (az úgynevezett „kulcsbeosztás”): őrsparancsnok, kiképzőszázad parancsnoka, útlevelkezelő, gépesített lövészsázad parancsnoka. (Itt kell megjegyezni, hogy a határőr sorállomány szolgálati ideje 1972. június elsejétől 24 hónapra csökkent. Ennek következtében változott a bevonulás, újonc-, szak- és tiszteskiképzés, valamint a leszerelés-váltás addigi ciklikus rendszere. Ezek a körülmények a főiskolai határőrhallgatók bevonultatására, alapkiképzésére és csapatgyakorlataira is hatást gyakoroltak, amelyet az 1973. évi képzési reform során figyelembe is vettek.) A képzési részcélok vagy közbeeső célok: az I. tanévben járőr- és rajparancsnokká képzés. A II. tanévben szakasparancsnokká képzés és egyidejűleg őrsparancsnoki és útlevelkezelői alapozó felkészítés. A III. tanévben az őrsparancsnokká képzés folytatása és a századparancsnoki felkészítés alapozása. A IV. tanévben az első tiszti beosztásokra történő felkészítés befejezése és a kulcsbeosztásokra történő, azaz őrs- és a gépesített lövészsázad-parancsnoki képzés folytatása (*sic!*). Amint kiolvasható, a képzési rendszer nem tűzte célul a FEP-parancsnoki, sőt a parancsnok-helyettesi felkészítést sem, valamint nem vállalta fel az őrs- és a századparancsnoki képzés „befejezését”, csupán a „folytatását”.

Az óra- és vizsgaterv szerint a képzés teljes időtartama 5124 tanóra volt: újonckiképzés (300); főiskolai képzés (4824). A főiskolai képzést a következőképpen csoportosította: alaptantárgyak 1102 tanóra, 22,8%; alapozó tantárgyak 712 tanóra, 14,7%; szaktantárgyak 2650 tanóra, 54,9%, összesen: 4464 tanóra, 92,5%. Gyakorló csapatszolgálatok a 3., 5., 7. félévben 120–120 tanóra, összesen: 360 tanóra, 7,5%. A korábbiaktól eltérően az új tanterv kiemelte a 4464 tanórán belül az elméleti és gyakorlati felkészítés óraszámait és arányait is: elmélet 1485 tanóra (33%); gyakorlat 2979 tanóra (67%). Mindezekon kívül, az intenzív kiképzővé felkészítés érdekében valamennyi érintett tantárgy mellett megjelölte, hogy az adott tantárgyon belül hány tanórát kell tantárgymódszertanra fordítani, és azok végső összege 298 tanóra volt. A hallgatók már a II. tanévben is, majd a III. tanévben évfolyammunkát, a IV. tanévben pedig szakdolgozatot készítettek. Az óra- és vizsgaterv öt államvizsgát (tudományos szocializmus, harcászat, határőrizet, pedagógia, harc kiképzés módszertana), valamint 77 közbülső számonkérést (19 beszámolót; 29 gyakorlati jegyet; 23 kollokviumot; hat szigorlatot) írt elő a nyolc félévre. A képzési rendszer előnyeinek tekinthetők az alábbiak is: *a)* A program a felkészítést a tantárgycsoportokból lebontott képzési területekre koncentráltta: politikai vezetővé és nevelővé képzés, határőrizeti és harcvezetővé képzés, kiképzővé képzés, valamint a napi élet irányítójává történő felkészítés; *b)* a határőrhallgatók három (!) idegen nyelv közül választhattak (orosz, német, angol); *c)* a főiskolai tanórákat is erőteljesen gyakorlatiasan kellett megtartani; *d)* a gyakorló csapatszolgálatok jól rendszerezettek, sokoldalúak és hatékonyak voltak.

A pedagógia magas szintű oktatása országos hírnevet vívott ki a KLKF-nek. A képzési folyamatban 1170 tanóra, a képzési idő közel 27%-a a pedagógiai másodképzést szolgálta, az alábbi összetételben. Logika: 30; anatómia: 40; pszichológia: 180; neveléstörténet: 30; pedagógiai szociológia: 30; nevelésemélet: 140; oktatásemélet: 70; szakkiképzés módszertana: 290; kiképzői szakmai gyakorlat: 320; tanítási gyakorlat: 40. A tantárgyakat minden félévben, a fokozatosság elvének betartásával, a meghatározott szintű számonkéréssel (aláírás, gyakorlati jegy, kollokvium, szigorlat, vizsgatanítás) kellett zárni. Az öt államvizsga (tudományos szocializmus, harcászat, határőrizet, pedagógia, szakkiképzés módszertana) közül kettő a másodképzést hivatott lezárni. Széles körben elterjedtek a kor-

szerű oktatástechnikai eszközök. A határőr szakon is megszülettek az alábbi produktumok. A hagyományos és a hangosított diasorozatok (így például az őrs rendes, majd megerősített szolgálatának megszervezése). Az egyéni és a kollektív oktatógépeken alkalmazott lineáris és elágazásos oktatóprogramok (téli határőrizet; vízi határszakaszok határőrizete). Egy programozott tankönyv (a határőrizet általános elvei), valamint a kombinált harcvezetői és gyakorló berendezésre készített statikus és dinamikus oktatóprogramok (üldözés az őrs erejével; fegyveres csoportok felszámolása).

Ritter Ottó alezredes tanszékvezető 1974. február 28-án felterjesztette jóváhagyásra a határőrizeti államvizsgálathoz készített elgondolást.³³⁷ Az államvizsga felépítése és tartalma. Az első napon: 40 kérdésből álló ellenőrzés a BCO-02 oktatógépen, majd írásbeli feladat megoldása (a csobánkai határőrőrs rendes szolgálatának megszervezése). A második napon: terepmunka és gyakorlati feladatmegoldás (a határőrizet végrehajtásának megszervezése és vezetése) a csobánkai őrsön, az Adyiligeti Kiképző Bázisról és a Dunakeszi Kutyavezető-képző Iskoláról bevont (30 fős) tanalegység alkalmazásával. A harmadik napon: szóbeli vizsga, tételenként három kérdéssel (a határőrizet általános elvei; a határőrizet megszervezése és az őrs tevékenységének vezetése; az őrs anyaggazdálkodása). Ugyanezen a számon *Bágyi ezredes* törzsfőnök 1974. április 3-án visszaküldte *Ritter* alezredesnek a jóváhagyott elgondolást. Egyúttal az államvizsga bizottság (ÁVB) elnökének kijelölte *Bakos Károly* alezredes mb. harckiképzési osztályvezetőt, valamint az ÁVB országos parancsnoksági tagjának *Szendi Joó László* alezredes határügyi főelőadót. Ugyanebben az irattartóban található *Bakos* alezredes 1974. augusztus 13-án keltezett jelentése a határőrhallgatók valamennyi államvizsgájának összegzett végrehajtásáról. Az ÁVB megállapította, hogy a hallgatók a kiképzési programban megfogalmazott követelményeket összességében „jó” szinten teljesítették. Képessé váltak a határőrőrs szolgálati tevékenységének, illetve a gépesített lövészzakasz és -század harcának megszervezésére és vezetésére.

28. táblázat

Az 1974. évi államvizsga-eredmények összegzése

Szakasz	Tudományos szocializmus	Határőrizet	Harcászat	Katonai pedagógia	Kiképzés módszertana	Össz. átlag
741.	3,69	3,53	3,23	3,15	3,69	3,45
841.	3,73	3,46	3,53	3,60	4,20	3,70
842.	4,08	3,78	3,56	3,43	3,95	3,76
Össz. átl.	3,83	3,59	3,44	3,39	3,94	3,63

Forrás: ÁVB-elnök jelentése, 1974.

Bágyi ezredes törzsfőnök 1974. július 27-én kiadta a *KLKF* másod- és negyedéves határőrhallgatóinak gyakorló csapatszolgálatára vonatkozó intézkedését.³³⁸ Ideje: 1974. augusztus 30-ától szeptember 27-éig. Célkitűzés: az elméleti ismeretek gyakorlatban tör-

³³⁷ RITTER Ottó alez. tv. (1974): *Elgondolás a határőrizeti államvizsgálathoz/1974. 02. 28.* (MNL XIX-B-10 1974/21. dob/12. fsz.)

³³⁸ Hör. tőf. (1974b): *Int. a KLKF II. és IV. évf. hallgatók gyak. csapatszolgálatára/1974. 07. 27.* (MNL XIX-B-10 1974/21. dob/5. fsz.)

ténő alkalmazása; szerezzenek közvetlen tapasztalatokat a másodévesek járőrparancsnok, őrsügyletes és eligazító szerepkörökben, illetve a negyedévesek őrsparancsnok-helyettes és őrsparancsnok beosztásokban. A járőrszolgálati megterhelés rendes szolgálatban a másodéveseknek napi 6 óra, a negyedéveseknek napi 4 óra, megerősített szolgálat esetén napi 8, illetve 6 óra. Kilépés, kimenő, kimaradás, szabadnap, eltávozás a másodéveseknek a sorállományúakhoz, illetve a negyedéveseknek a hivatásos állományúakhoz hasonlóan adható; szabadság csak rendkívüli esetekben engedélyezhető. A gyakorlást vezető alegységparancsnokok minden hallgatóról készítsenek jellemzést, és zárt borítékban küldjék meg a határőr tanszékvezetőnek.

29. táblázat

Hallgatók elosztása a gyakorló csapatszolgálatra – 1974. augusztus–szeptember

Határőrkerület	IV. évfolyam/fő	II. évfolyam/fő
Győri	10	27
Soproni	13	26
Szombathelyi	13	27
Zalaegerszegi	8	–
Pécsi	6	–
Kiskunhalasi	8	–
Összesen	58	80

Forrás: Hőr. tőf. intézkedése, 1974.

Földesi vezérőrnagy 1974. november 6-án jóváhagyta a fegyveres erők 1975 tavaszán hatályba lépő, új szolgálati és alaki szabályzata egységes értelmezése és végrehajtása érdekében megtartandó határőrségi központi módszertani foglalkozás levezetési tervét.³³⁹ Helye és ideje: Körmeny, 1974. november 11–12; felelős vezető *Szűcs Antal* ezredes Résztvevők: kerületparancsnokok és helyetteseik, határügyi kiképzési alosztályvezetők, kiképzőbázisparancsnokok és helyetteseik. (A felsőoktatási határőr tanszékek tisztii állománya ezúttal távol maradt, mert az intézményükben levezetett központi módszertani foglalkozásokon vettek részt. Sőt, előre felkészített foglalkozásvezetőként és bemutatóként a Határőr Szaktanszék tisztjei és hallgatói eredményesen szerepeltek a KLKF-n.)

Az 1975. évi tisztaváttal befejeződött a karhatalmi tisztképzés, és ezt a tanszék új megnevezése is visszatükrözte: KLKF BM Határőr Szaktanszék. Tanszékvezetők voltak: *Ritter Ottó* alezredes (1971–1974); *Soós Sándor* alezredes, mb. tanszékvezető (1974–1976). Az oktatásszervezési tapasztalatok alapján 1973-ban a határőrizeti szakcsoport helyett kettőt hoztak létre. A Határőrizeti szakcsoport-1 feladatkörébe tartozott a határőrizet, a határrend fenntartása és a határőr felderítés oktatása; vezetője *István János* őrnagy volt. A Határőrizeti szakcsoport-2 gondozta és oktatta a határforgalom-ellenőrzést, a belügyi anyaggazdálkodást, a határőrizeti kiképzés szakmódszertanát, valamint a határőrizetben alkalmazott műszaki-technikai berendezéseket és technikai eszközöket; a vezetője *Morvai Károly* alezredes lett.

³³⁹ *Határőrségi központi módszertani foglalkozás levezetési terve/1974. 11. 06.* (MNL XIX-B-10 1974/22. dob/24. fsz.)

5.6.3. „Az első reform korrekciója” a KLKF határőr szakán, 1977

A KLKF-n – az előző három év tapasztalatainak figyelembevételével és alapjainak változatlanul hagyásával – az emelt szintű képzési rendszert 1976–1977-ben továbbfejlesztették. Lényege a következőkben összegezhető: változott a politikai munka oktatása, a gépjárművezetői kiképzés, a harcászati felkészítés, valamint kismértékben a határőrizet oktatása. A harcvezetői jártasságok és készségek szilárdítása érdekében tanszékek közötti együttműködési foglalkozásokat és gyakorlatokat hajtottak végre. Néhány példa: páncélelharító tartalék (PET) és mozgó záró osztag (MZO) alkalmazása tüzér és műszaki hallgatók bevonásával; harckocsi szakasszal megerősített gépesített lövészsorozat támadása, határőrhallgatók alkalmazásával; rohamosztag (ROG) gyakorlat az összes fegyvernem és szakcsoport, illetve valamennyi szak hallgatóinak bevonásával. A határőrizeti szakmai felkészítésben több időt kellett fordítani az ős előretolt állásban (EÁ) vívott harcára, a diverziós fegyveres csoportok (DFCs) felszámolására és az objektumvédelemre. Ezekkel együtt a változások mennyisége és mértéke minimális volt a határőr szakon. Az 1970-es évek végétől a felvett hallgatók nem a csapatoknál töltötték el egy évet, hanem közvetlenül a főiskolán kezdték meg a tanulmányaikat. Az I. tanévben az általános katonai tanszék alárendeltségében szervezett hallgatói zászlóaljban vettek részt a főiskolai képzésben, majd a II. tanév kezdetén kerültek a fegyvernemi tanszékek állományába. Azonban a határőr elsőéves hallgatók 1980-tól azonnal Szentendrére vonultak be. Sajátos helyzetük alakult ki annyiban, hogy közvetlenül a tanszék alárendeltségébe kerültek, ugyanis Szegeden 16 év után megszűnt az I. évfolyamos határőrhallgatók csapatkiképzése és főiskolai előképzése. A szegedi tapasztalatok, értékelések, élmények és emlékek vegyesek, viszont azt mindenképp a javára kell írni, hogy „Szeged” katonává edzett és határőrré nevelt. A tanév végéig oly magas szintű járőr- és rajparancsnoki képzést, illetve magatartás- és viselkedésmintákat biztosított, amelyekre stabilan építhetett a II–III–IV. évfolyamon minden hallgató, és amelyek a főiskola elvégzését követő határőrtiszti pálya teljes ívén is hatottak. A szegedi I. évfolyamnak jellemzően kiváló kiképzőtiszteket, tanárai voltak. Így például a századparancsnok *Tota Gyula* alezredes, majd *Stumphauer Géza* őrnagy Osztályfőnök-tanárok: *Incze Vilmos*, *Sipos János*, *Vass László* és *Szabó Imre* századosok; *Karsai László* főhadnagy; *Csege Gyula*, *Dsupin Ottó*, *Varga Tibor* és *Zelei István* hadnagyok.

Bakos Károly alezredes mb. harckiképzési osztályvezető aláírásával 1977. április 30-án megjelent a *KLKF Határőr Szaktanszék 1977. évre vonatkozó, csapatokkal közös tevékenységi terve*.³⁴⁰

Csapatoknál levezetendő gyakorlati foglalkozások:

- 14. tk. *Az őr rendes szolgálatának megszervezése*; az Ágfalvai őrön; november 1–15. között; III. évfolyamú szakaszok váltva; 2-2 nap időtartamban.
- 21. tk. *A tartalék őr határőrizetének megszervezése*; a Győri Határőrkerületnél; november 1–15. között; IV. évfolyamú szakaszok váltva; 1-1 nap időtartamban.

Külső előadói igény a csapatoktól: konkrét téma és foglalkozás megjelölésével; hat alkalommal, hét határőrtiszti; összesen: 20 tanóraban.

³⁴⁰ *KLKF Hőr. Sztsz. 1977. évi, csapatokkal közös tevékenységi terve/1977. 04. 30.* (MNL XIX-B-10 1977/15. dob/1. fsz.)

A tanszéki tanárok csapatgyakorlata: *Kolimár János* májusban; *Zámbó Tibor* és *Orgován Sándor* szeptemberben.

30. táblázat

KLKF határőrhallgatók szakmai gyakorlatainak ütemezése – 1977. május–szeptember

Ideje	Évfolyam	Létszám	Megjegyzések
05. 16. – 06. 14.	IV.	65	a tervezett első tiszti beosztásban
06. 10. – 06. 22.	III.	62	Nagykanizsa; Pécs; Kkh; őrsparancsnok-helyettesként
08. 1. – 08. 26.	II.	12	Szegedi „E” szd; alparancsnokként
08. 26. – 09. 27.	II.	12	Szegedi „E” szd; alparancsnokként
08. 29. – 09. 27.	II.	61	Győr; Sopron; járőrsparancsnokként

Forrás: Közös tevékenységi terv, 1977.

Balogh Sándor ezredes ÁVB-elnök 1977. augusztus 12-én írásban jelentette *Tóth* vezérőrnagy országos parancsnoknak a KLKF végzős határőrhallgatóinak a határőrizeti és a harcászati államvizsgán elért eredményeit.³⁴¹ Egyúttal csatolta *Kőrösi Ferenc* alezredesnek, az ÁVB tagjának jelentését a harc kiképzés módszertana államvizsga eredményéről.

31. táblázat

Összesített államvizsga-eredmények – 1977

Szakasz	Létszám	Határőrizet áv.	Harcászat áv.	Harc kiképzés módszertana áv.	Összesen
741.	21	3,38	3,61	4,19	3,72
841.	22	3,31	3,59	4,14	3,68
842.	22	3,59	3,45	4,19	3,74
IV. évf. össz.	65	3,42	3,55	4,17	3,71

Forrás: ÁVB-elnök jelentése, 1977.

Seller Mihály ezredes törzsfőnök-helyettes 1977. november 24-én jelentést tett *Tóth* vezérőrnagy országos parancsnoknak a II. félévben végrehajtott továbbképzésekről és vizsgáztatásról.³⁴² Összesen vizsgázott 137 tisz, akik közül jelest (5) kapott 115 fő; jó (4) eredményt ért el 20 fő; középezt (3) 2 fő. A 11 fős kerületparancsnoki csoportban 10 fő vizsgázott, (kilenc fő 5-ös, egy fő 4-es osztályzatot kapott), egy fő igazoltan távol volt. A kerületparancsnokok névjegyzéke: 1. *Csele József*; 2. *Guba Lajos*; 3. *Suplicz József*; 4. *Németh László*; 5. *Gerencsér József*; 6. *Dudás István*; 7. *dr. Csentes Mihály*; 8. *Heizer György*; 9. *Hajnal András*; 10. *Vincze Zoltán*; 11. *S. Tóth Sándor*, valamennyien ezredesek.

³⁴¹ *Jelentés a KLKF hőr. hallgatók határőrizeti és harcászati államvizsgáiról/1977* (MNL XIX-B-10 1977/15. dob/2. fsz.)

³⁴² *Jelentés a II. félévi továbbképzésekről és vizsgáztatásról/1977. 11. 24.* (MNL XIX-B-10 1977/15. dob/4. fsz.)

32. táblázat

Osztály- és alosztályvezetők, Határőrség Országos Parancsnoksága (HOP) főelőadók vizsgaeredménye – 1977. II. félév

Kategória	Vizsgázott	Kiváló (5)	Jó (4)
Országos parancsnoksági osztályvezetők	14	12	2
Országos parancsnoksági alosztályvezetők	12	11	1
Kerület határügyi-kiképzési alosztályvezetők	11	7	4
Országos parancsnoksági főelőadók	56	47	9
Összesen	93	77	16

Forrás: Hőr. tőf-h. jelentése, 1977.

Hajós vezérőrnagy törzsfőnök 1977. december 2-án jelentést küldött *Pacsek József* vezérőrnagy MN kiképzési főfelügyelő honvédelmi miniszterhelyettes részére a *hivatásos tisztképzés átfogó vizsgálatáról* címmel.³⁴³ A kijelölt albizottság – a 02/1977. HMH sz. intézkedés 2. sz. melléklete szerint – elvégezte a vizsgálatát. Megállapította, hogy a határőr szakon a kiképzési dokumentumok cél- és feladatrendszere összhangban van a központilag kiadott követelményekkel. Az 1973–1976 között kibocsátott határőrtisztek döntő többsége a kezdeti irányítással és segítséggel rövid időn belül önállóan és eredményesen végzi a tevékenységét. A kérdőíves felméréssel a felavatott 223 tiszt közül 50 főt és közvetlen előljáróikat szólították meg. A parancsnokok a fiatal tisztek több mint 90%-áról közepes és jó minősítést adtak.

Tóth vezérőrnagy országos parancsnok 1978. december 19-én jelentést tett *Kamara János* r. vezérőrnagy belügyi államtitkárnak a BM Határőrség hivatásos és polgári állományának 1978. évi továbbképzéséről.³⁴⁴ A bevezetőben rögzítette, hogy a hivatásos és polgári állomány továbbképzése – a 24/1975. BM sz. parancs és a végrehajtására évente kiadott utasítások alapján – az elmúlt évben is rendben és eredményesen folyt. A központi továbbképzéseken 216 fő vett részt. A moszkvai öt hónapos magasabb parancsnoki tanfolyamot 22 fő végezte el. A BM TTP tízhetes továbbképző tanfolyamait 141 tiszt fejezte be az alegységparancsnoki, az útlevelkezelő, valamint az anyagi szakon. Az RTF nyolchetes továbbképző tanfolyamán 15 felderítőtiszt, illetve a hat hónapos átképzőn 28 új felderítőtiszt végzett. A ZMKA-n szervezett három hónapos számítástechnikai és informatikai tanfolyamot nyolc fő, illetve a 10 hónapos rendszerszervező tanfolyamot két tiszt végezte el. A helyileg tartandó továbbképzéseken 19 csoportban törzstechnikai és más módszertani foglalkozásokat vezettek le. Az irányított önképzés keretében biztosították a szakterületeknek megfelelő differenciálást, konzultálást és az írott tananyagot. A jelentés a mellékletek között nevesíti az országos parancsnok 01/1979. sz. intézkedését a *határőrség hivatásos, kinevezett és szerződéses állományának 1979. évi továbbképzésére*. (Az intézkedés azonban nem található a gyűjtőben – V. G.)

³⁴³ *Jelentés a hivatásos tisztképzés átfogó vizsgálatáról/1977. 12. 02.* (MNL XIX-B-10 1977/15. dob/3. fsz.)

³⁴⁴ *Jelentés a Határőrség ht. és pa. áll. 1978. évi továbbképzéséről/1978. 12. 19.* (MNL XIX-B-10 1978/15. dob/1. fsz.)

Bakos Károly alezredes ÁVB-elnök 1979. augusztus 17-én jelentést tett *Pacsek József* vezérőrnagy MN kiképzési főfelügyelő honvédelmi miniszterhelyettesnek.³⁴⁵ Jelentette, hogy a 022/1979. HMH sz. intézkedésben elrendelt szakmai államvizsgáztatást a KLKF határőr szakán eredményesen végrehajtották. A bizottság megállapította, hogy a végzettek jól felkészültek, képesek hasznosítani, alkalmazni a megszerzett elvi, elméleti ismereteket és gyakorlati tapasztalatokat. Államvizsga-eredmények: határőrizet 4,15; harcászat 3,66; szakkiképzés módszertana 4,10; mindösszesen: 4,03. Kitűnő oklevelet kaphat: egy fő; jeles oklevelet: hét fő; jó minőségű oklevelet: 35 fő; középest 16 fő; összesen: 59 oklevél.

Időrendben feltétlenül ideilleszkedik a honvédelmi miniszter 4/1979. /HK. 6./ HM. sz. utasítása a katonai tanintézetek tanári állománya összetételének javítására. Az általános követelmények megfogalmazása után a miniszter meghatározta a hivatásos állományúakkal betölthető „tanári beosztások” kategóriáit: oktató, tanár, főtanár, tanszékvezető-helyettes, tanszékvezető. (Tekintsünk el az alkalmazott terminus technicusok ellentmondásosságán, értékeljük inkább az egységesítésre törekvést. – V. G.) A polgári alkalmazottakkal betölthető „tanári beosztások” az alábbiak voltak: egyetemi/főiskolai tanársegéd; adjunktus; docens; tanár. A régi és az új munkakörök összehangolásának szabályai: 1979. január elsejei hatállyal kinevezhető egyetemi/főiskolai tanársegédnek, aki addig oktató vagy tanár volt; adjunktusnak, aki korábban tanár vagy főtanár volt; docensnek, aki főtanár, tanszékvezető-helyettes vagy tanszékvezető volt; tanárnak, aki ugyancsak főtanár, tanszékvezető-helyettes vagy tanszékvezető volt.

Bakos alezredes harc kiképzési osztályvezető – valamennyi érintett kerületparancsnok és a határőr ezredparancsnok címmel – 1981. január 23-án megküldte „a határőrhallgatók gyakorló csapatszolgálatra, illetve a csapatokkal közösen végrehajtandó gyakorlati foglalkozásainak éves tervét.”³⁴⁶

33. táblázat

A KLKF-hallgatók gyakorló csapatszolgálatra történő elosztása – 1981

Kerület/Kik. bázis	Időtartam	Alegységek	Évfolyam	Szakasz	Létszám
Győr	02. 20–24.	FEP-ek	IV.	1141.	23
Nagykanizsa	ua.	ua.	IV.	1041.	8
Kiskunhalas	ua.	ua.	IV.	1041.	11
Orosháza	ua.	ua.	IV.	1241.	18
Kiskunhalas	03. 9–28.	lovasiskola	IV.	Heti váltás	60
Győr	03. 9. – 04. 3.	őrsök	III.	1032.	20
Sopron	ua.	ua.	III.	1132/1142.	41
Győr	03. 21. – 04. 3.	ua.	I.	1214.	27
Sopron	ua.	ua.	I.	1014/1114.	50
Valamennyi	04. 14. – 05. 23.	első ti. beo.	IV.	egyenként	60
Zeg/Körmend	06. 8–20.	kik. szakasz	II.	1023.	23
Pécs/Siklós	ua.	ua.	II.	1123.	22

³⁴⁵ *Jelentés szakmai államvizsgáztatásról a KLKF határőr szakán/1979. 08. 17.* (MNL XIX-B-10 1979/16. dob/3. fsz.)

³⁴⁶ *KLKF hőr. hallgatók csapatszolgálatra és a csapatokkal végrehajtandó gyakorlati foglalkozások éves tervé/1981. 01. 23.* (MNL XIX-B-10 1981/22. dob/6. fsz.)

Kerület/Kik. bázis	Időtartam	Alegységek	Évfolyam	Szakasz	Létszám
Zalaegerszeg/Körmen	ua.	ua.	II.	1223.	24
Nagykanizsa	04. 4–16.	őrsök	III.	1032.	20
Pécs	ua.	ua.	III.	1232.	19
Nagykanizsa	ua.	ua.	III.	1132.	22
Győr	09. 1–27.	őrsök	II.	1 raj/örs	27
Sopron	ua.	ua.	II.	1 raj/örs	50

Forrás: *Közös foglalkozások éves terve*, 1981.

A KLKF-hallgatók komplex gyakorlatának helye: Soproni Határőrkerület; Miklósmajori-, Fehér úti-, Dénesmajori őrs. Ideje: november 16. – december 5. Résztvevők: a II. és a IV. évfolyam hallgatói, összesen: 138 fő.

A csapatokkal együtt végrehajtandó foglalkozások: 139 tanóra; a foglalkozások 50%-a határőr alegységeknél tervezve; másik 50%-a a KLKF-n, a Határőrségtől meghívott foglalkozásvezetőkkel.

A ZMKA-n tanuló szakbeosztású határőrhallgatók gyakorló csapat szolgálata: e bekezdés 19 hallgatót nevesített, és pontosan meghatározta, hogy ki, mikor, hol és milyen beosztásban köteles a gyakorlati feladatokat teljesíteni. Így például: *Tollár Tibor* III. éves vegyivédelmi szakos hallgató 1981. február 16-ától március 14-éig, a Zalaegerszegi Határőrkerület műszaki és vegyivédelmi századánál, szakaszparancsnoki beosztásban. A hallgatók szakonkénti megoszlása: híradó/4; gépjármű/3; hadtáp/3; műszaki/4; vegyivédelmi/3; fegyverzeti/1; pénzügyi/1 fő.

A szakbeosztású határőrhallgatók felvételi keretszáma: az ügyirat tárgyához képest szokatlan fordulattal, befejezésként meghatározta az 1981. évi felvételi keretszámokat, de kizárólag a speciális szakokra, az alábbiak szerint. KLKF műszaki szakra: 2 fő; a ZMKMF különböző szakjaira 18 fő: híradó/3; gépjármű/2; hadtáp/6; műszaki/3; vegyivédelmi/2; fegyverzeti/2 fő.

Rendszertanilag ugyancsak idekapcsolhatók a katonai felsőoktatáshoz kapcsolódó előképzési formák is. A honvédtiszti utánpótlás, illetve a katonai főiskolák utánpótlási céljával kialakították és 1974–1987 között működtették a középiskolai katonai kollégiumok hálózatát (Balassagyarmat, Eger, Győr, Nyíregyháza, Pécs, Szeged, Székesfehérvár, Szolnok, Tata, Zalaegerszeg). Az 1975–1990 között működtetett, Szakmunkások Egyetemi Előkészítő Tanfolyama (SZET) mintájára a tisztii pályát választó, de érettségivel nem rendelkező fiataloknak Katonai Előkészítő Tanfolyamot (KET) szerveztek Szolnokon. A katonai kollégiumok elnevezést 1984-től honvédkollégiumokra módosították. A rendszerváltást követően, a fokozatosan megszűnő honvédkollégiumok helyett honvédgimnáziumokat létesítettek 1990 és 1995 között (Eger, Győr, Szeged).³⁴⁷ Tény azonban, hogy a határőrtisztképzést ezek az előzménymegoldások közvetlenül nem érintették, ugyanis a pályavonzás olyannyira erős volt, hogy a KLKF határőr szakára irányuló többszörös túljelentkezés eredményeként minden évben stabilan biztosított volt a felvételi létszám.

³⁴⁷ CSIKÁNY Tamás (2008): A magyar katonai felsőoktatás 200 éve dióhéjban. *Nemzet és biztonság*, 11. sz. 76–85. Elérhető: www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/csikany_tamas-a_magyar_katonai_fels_oktatas_200_eve_diohejban.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 05. 25.)

Az 1976–1981 közötti években a tanszékvezető *Kovács Sándor* r. alezredes, a tanszékvezető politikai helyettese *Deák Vilmos* alezredes, a tanszékvezető-helyettes *Dorogi János* alezredes volt. Századparancsnokok voltak: *Papp Sándor* és *Klujber Imre* alezredek, valamint *Cserhalmi Pál* és *Orgován Sándor* őrnagyok.

A fiatalítás jegyében a tanszékre érkeztek *Berka András*, *Beregnyei József*, *Kovács István*, *Simon László* és *Sörös Nándor* századosok; *Farkas János* és *Virányi Gergely* főhadnagyok; *Balogh Zoltán*, *Szabó Károly* és *Dsupin Ottó* hadnagyok.

Az 1980-as években századparancsnokok voltak: *Eszényi István*, *Pázmándi János* és *Tóth Tibor* alezredek; *Széplasz Tibor* százados. A tanszékre kerültek: *Wilk Henrik* alezredes, *Fehér Tamás*, *Mosolygó Miklós* és *dr. Szabó Tamásné* őrnagyok. *Pálvölgyi László*, *Kóczián Gyula*, *Nagy Attila*, *Székely Zoltán* és *Vörös Tibor* századosok. *Cseh József*, *Csongrádi Róbert*, *Mák János*, *Szabó Márta*, *Teremi Zoltán*, *Virág László* és *Varga János* főhadnagyok. *Imrei József*, *Kovács Gábor*, *Muszka Gyula*, *Ritecz György*, *Sallai János*, *Szebeni Lehel*, *Szücs János*, *Virágh Rajmund* és *Veres József* hadnagyok.

A tisztikar mellett feltétlenül említést érdemelnek a tanszéken szolgálatot teljesítő, illetve dolgozó kiszolgáló és adminisztratív munkatársak is, akik az 1970-es és 80-as években pótolhatatlan segítséget nyújtottak a rendeltetésből eredő célkitűzések és követelmények teljesítéséhez. Így például a határőr zászlósok és tiszthelyettesek sorában *Kiss István*, *Fekete János*, *Kajári István*, *Severnyák István* szolgálatvezetők; az adminisztratív munkatársak körében *Kovács Ferencné Erzsike*, *Pender Zsuzsa*, *Szokol Teréz*, *Berzi Lászlóné Éva*, *Szigetiné Nagy Terézia* és *Czingáli Istvánné Zsuzsa*.

5.6.4. „Továbbfejlesztett képzési rendszer”, a második reform a KLKF határőr szakán, 1981–1986

5.6.4.1. Az 1981–1986 közötti időszak főbb jellemzői, befolyásoló körülményei

A határőrtisztképzést is érintő, az 1980-as évek elejétől történő főbb határőrségi változások az alábbiak voltak. A határforgalom-ellenőrzés hármas követelményrendszere (biztonság, gyorsaság, kulturáltság) tekintetében egyre nagyobb hangsúlyt kapott a gyorsaság, és jellemzővé vált az úgynevezett „szelektív és differenciált” határforgalom-ellenőrzés. Az államhatáron tovább nőtt a határforgalom-ellenőrző pontok száma és azok személyi állományának létszáma, illetve valamelyest csökkent a határőrsők száma és az azokon szolgálatot teljesítő állomány létszáma. A sorkatonai szolgálati idő 1982-ben 24 hónapról 18 hónapra csökkent, amelynek következtében tovább kellett szűkíteni az állomány újonc-, szak- és tiszteskiképzésének időtartamát, szerkezetét és tartalmát. Mindezek következtében a határőrtisztképzés belső szerkezetében értelemszerű korrekciók váltak szükségessé, mindenekelőtt a határforgalmi szakmai felkészítés javára.

Hajós vezérőrnagy törzsfőnök – az országos parancsnok 01/1979. és 02/1980. sz. harc- kiképzési intézkedésében foglaltaknak megfelelően – 1981. január 17-én kiadta a *hivatásos és polgári állomány 1981. évi továbbképzési tervét*.³⁴⁸ Legfőbb elemei: a tiszti továbbkép-

³⁴⁸ *Határőrség ht. és pa. állományának 1981. évi továbbképzési terve/1981. 01. 17.* (MNL XIX-B-10 1981/22. dob/1. fsz.)

zési csoportok összevonását – lehetőleg egyetlen alkalomra összpontosítva – május 31-éig hajtás végre. A továbbképzés egyik kiemelt aktualitása *A 18 hónapos katonai szolgálatra áttéréssel összefüggő határőrségi feladatok* című téma. A továbbképzés időtartama 44 óra, és azon felül 14 óra lökiképzés. A kerület- és ezredparancsnokok az önképzéshez előírt központi témák mellett határozzák meg a helyi sajátosságok által indokolt témákat, valamint november 15-éig tegyenek jelentést a harckiképzési osztályvezetőnek az éves továbbképzés végrehajtásáról. Az ügyirat elosztója szerint az intézkedést megkapták: ZMKA Határőr Tanszék; KLKF Határőr Tanszék; Kun Béla Rendőrtiszthelyettes-képző Iskola Határőr Tanszék; BM TTP; BM Tartalékos Tiszti Iskola.

Sebők Sándor ezredes törzsfőnök 1983. december 30-i aláírásával megjelent a hivatalos és polgári állomány 1984. évi továbbképzési terve.³⁴⁹ Meghatározta, hogy úgy a központi, mint a helyileg szervezett továbbképzéseket az aktív időszakok figyelembevételével és maximum két alkalomra szervezzék. A helyi továbbképzésekkel úgy épüljenek rá a központi továbbképzésekre, hogy maradéktalanul hasznosíthatóak a belügyi és a határőrségi továbbképzésen elhangzottakat. A 34 központi témára meghatározott 44 órán felül a helyi továbbképzésre előírt 26 órát a helyi sajátosságok figyelembevételével használják fel. Az önképzési témákat a közvetlen előljárók határozzák meg, és azok feldolgozását rendszeresen ellenőrizték és értékeljék.

Bakos ezredes harckiképzési osztályvezető aláírásával és *Sebők* ezredes törzsfőnök jóváhagyásával 1984. augusztus 28-án intézkedés jelent meg az 1984. szeptember 5-én és 6-án, a Nádasi lőtérén végrehajtandó országos lökiképzési módszertani foglalkozásra.³⁵⁰ Célja: megismertetni és egységesíteni az új lögyakorlatok leírását és végrehajtásuk rendjét. Résztvevők: a törzsfőnökök, határügyi-kiképzési alosztályvezetők, kiképzőbázis és önálló kiképző századparancsnokok, valamint a harckiképzési főelőadók. (Mai olvasatban is szokatlan és meglepő módon, a tanintézetek és felsőoktatási intézmények határőr tanszékeinek kiképző tisztjei, illetve tanárai nem szerepeltek a résztvevők között – V. G.)

Kiss Kálmán alezredes harckiképzési osztályvezető felterjesztésére, *Sebők* ezredes törzsfőnök az 1986. augusztus 1-jén aláírt intézkedésével módszertani foglalkozást rendelt el a határügyi-kiképzési alosztályvezetők és a kiképzőbázis-parancsnokok részére.³⁵¹ Ideje: 1986. szeptember 9–11; helye: Határőr Ezred, Adyliget. E továbbképzés rangját a szokásos mennyiségi és minőségi jegyeken túlmutató minőségi ugrás adta meg. Az újfajta minőség legfőbb elemei az alábbiakban ragadhatók meg: *a)* a továbbképzési témakörökben előzetesen kidolgozott és kiküldött vitaanyagok megvitatása, szeminarizálása; *b)* oktatófilmek alkalmazásának és moderálásának metodikája; *c)* tananyagelemzés módszertana; *d)* cél-elemzés módszertana; *e)* hálótervek és kapcsolódási diagramok készítése és alkalmazása; *f)* a módszertani kidolgozások és módszertani felkészítések ütemtervezésének és megvalósításának módszertana.

³⁴⁹ *Határőrség ht. és pa. állományának 1984. évi továbbképzési terve/1983. 12. 30.* (MNL XIX-B-10 1984/18. dob/1. fsz.)

³⁵⁰ Hő. tőf. (1984a): *Int. országos lökiképzési módszertani foglalkozásra/1984. 08. 28.* (MNL XIX-B-10 1984/18. dob/4. fsz.)

³⁵¹ Hő. tőf. (1986): *Int. hü. kik. alov. és kik. bázis pk. módszertani foglalkozására/1986. 08. 01.* (MNL XIX-B-10 1986/20. dob/3. fsz.)

5.6.4.2. „Továbbfejlesztett” határőrtisztképzés a KLKF határőr szakán, 1981–1986

A határőrtisztképzés 1981. évi továbbfejlesztett képzési rendszerének követlen előzményeiként célszerű rendszerbe illeszteni az alábbiakat. Az 1981. március 17-i belügyminiszter-helyettesi értekezleten jelentést vitattak meg a KLKF-n folytatott határőrtisztképzés helyzetéről.³⁵² (Az ügyiratgyűjtőben fellelhető az értekezletről készített emlékeztető, de sajnálatos módon a jelentés nem található. Tény viszont, hogy elismerés illeti *Hevér Antal* r. alezredes miniszterhelyettesi titkárságvezetőt az emlékeztető példaértékű szerkezetéért, vonalvezetéséért, egyértelmű, szakszerű és ezzel együtt könnyed, olvasmányos stílusáért – V. G.)

A napirendet *dr. Czéh György* r. ezredes IV/II. csoportfőnök-helyettes terjesztette elő. Jelen voltak: *Tóth Imre* vezérőrnagy országos parancsnok; *Kazai Barna* vezérőrnagy főiskola-parancsnok; *Erdei László* ezredes főiskola-parancsnok kiképzési helyettes; *Kovács Sándor* r. alezredes határőrszaktanszék-vezető. Az értekezletet levezető *Földesi* vezérőrnagy miniszterhelyettes állásfoglalása az alábbiakban összegezhető. A KLKF jelentős részt vállal abban, hogy a BM Határőrség számára politikailag és szakmailag jól felkészült tiszteket képezzen. A főiskola hallgatóinak közel egyharmada határőr! Öröndetes, hogy az 1975-ben végrehajtott ellenőrzés kedvező hatással volt és pozitív folyamatot indított el a szaktanszék munkájában. A személyi állomány megértette az 1975-ben meghatározott feladatok jelentőségét, és erőteljesen hozzáállott az ellenőrzések során feltárt hiányosságok megszüntetéséhez. A tett intézkedések, a BM Határőrség, a BM IV/II. Csoportfőnökség és a KLKF segítő együttműködése, követelménytámasztó, hatékony irányító és ellenőrző munkája, valamint a szaktanszék személyi állományának jelentős erőfeszítései eredményeként a szaktanszék az elmúlt öt évben felzárkózott a főiskola többi szakmai tanszékének színvonalára. Módszeresen keresi, kutatja azokat a lehetőségeket és megoldásokat, amelyek megvalósításával, felhasználásával az élenjáró tanszékek közé tartozhat. Nőtt a szaktanszéki vezetés hatásfoka, javult a tanári állomány felkészültsége, hozzáértése, életkori összetétele, hangulata, a munkához való viszonya. A szaktanszék szervesen illeszkedik a főiskola szervezeti és szolgálati rendjébe. Erősödött a rend és a fegyelem, a közösségi élet, a munka szervezettsége, egységessé vált a szemlélet, folyamatosan megszűntek a feszültségókok. A munkahelyi légkör jó, ami önmagában is jelentős nevelőerő. A tantervi feladatokat eredményesen, növekvő színvonalon hajtják végre. Az elméleti képzés és a határőrségi gyakorlat közötti kapcsolat szoros, amelyben jelentős szerepe van a határőrhallgatókat gyakorlati munkára fogadó határőrségi szervek körültekintő figyelmességének. Szilárdult a hallgatói állomány fegyelmi helyzete, javult a tanulmányi munka eredményessége. A jelentés átfogó képet és reális értékelést ad a szaktanszék munkájáról és a határőrtisztképzés helyzetéről.

A jövőbeni feladatok: tovább kell emelni a vezető-irányító munka színvonalát és a szervezettséget. Erősíteni kell a szolgálati rendet és a tanulmányi fegyelmet. A pedagógiai másodképzésről az üzemeltető-üzemtechnológiai másodképzésre történő átállás nem feleltetheti a szaktanszék továbbra is változatlan alapfeladatát, azaz a határőrtisztek képzését. Tovább kell erősíteni a szaktanszék együttműködési és kapcsolatrendszerét a KLKF-n, a Határőrségen, valamint a IV/II. Csoportfőnökségen belül. Erőteljesen törekedni kell a korszerűség követelményeinek érvényesítésére. Következtesen biztosítani kell, hogy

³⁵² *Jelentés a KLKF-n folyó határőrtiszt-képzés helyzetéről/1981. 03. 17-i BMH értekezlet.* (NKE RTK ÜVI; sz: BM SZÜ MINH 3-2/4-1/1981)

az oktatás és a nevelés folyamatosan igazodjon a változó határőrségi igényekhez, a tiszti állománnyal szemben támasztott fokozott követelményekhez. A szaktanszék a jövőben is fordítson nagy figyelmet a lemorzsolódás csökkentésére. Azokat a hallgatókat azonban, akikről bebizonyosodik, hogy nem felelnek meg a követelményeknek, el kell tanácsolni a főiskoláról. Inkább innen kerüljenek ki, minthogy avatás után a szakmai szervektől szereljenek le. Befejezéseként köszönetet mondott a KLKF, a BM Határőrség, valamint a BM IV/II. Csoportfőnökség vezetőinek a szaktanszék irányításában és feltételeinek biztosításában kifejtett tevékenységükért. Elismerését és köszönetét fejezte ki a szaktanszék vezetőjének és teljes személyi állományának az elmúlt öt évben végzett munkájáért.

Tóth vezérőrnagy országos parancsnok 1981. április 7-én megküldte a KLKF határőr szak tantervét *Sárvári István* ezredes MN tiszti és tiszthelyettesi kiképzési csoportfőnöknek.³⁵³ Tájékoztatta, hogy ezúton megküldi további eljárásra az 1981. szeptember 1-jén érvénybe lépő főiskolai képzési rendszer határőr szakra kidolgozott tantervét, az országos parancsnokság szervei által kidolgozott észrevételekkel együtt. Hangsúlyozta, hogy a tantervvel egyetért; megítélése szerint a tanterv tartalmazza mindazon célokat és követelményeket, amelyek teljesítésével biztosított lesz a végzett határőrtisztek szakmai hozzáértése és helytállása. Az átirat melléklete: *6. BM határőr – általános gépész üzemmérnöki szak tanterve*. Készítette: a BM Határőrség Tantervszerkesztő Bizottsága, a KLKF Határőr Szaktanszék bevonásával. (A „készítette” és a „bevonásával” kategóriák ez esetben is fellelhető abszurditását takarja el a feledés jótékony homálya – V. G.)

Az 1981 őszen bevezetett, továbbfejlesztett képzési rendszer lényege abban ragadható meg, hogy a képzési területenként csoportosított tananyagot közös oktatási egységekbe, úgynevezett „komplexumokba”, majd azokat az adott képzési szinteket felölelő „blokkokba” integrálták. Ezáltal a képzés az ismereteket és a megszerzett képességeket egymásra építő és feltételező, integrált oktatási és számonkérési folyamattá vált. A tantárgyakat integráló (fő-) és integrálódó (mellék-) tantárgyakra csoportosították. Az integráló tantárgy rendeltetése az volt, hogy a képzési terület teljes szélességében és mélységében átfogja, komplex módon ötvözze a saját és az integrálódó tantárgyak tananyagát, biztosítsa az integrált teljesítőképességek kialakítását/kialakulását. Az integrált teljesítőképességek színvonalát és értékét egyrészt a rendszeres évközi ellenőrzések (mérési pontok) útján, másrészt a képzési területekhez rendelt államvizsgákon kellett bizonyítani. A mérési pontok konzekvens rendszere a permanens tanulást célozta, feltételezte és eredményezte, ami hallgatónak és oktatóknak egyaránt állandó kötelezettséget és fokozott terhet jelentett. Sajnálatos módon előtérbe kerültek az írásos ellenőrzési formák, és háttérbe szorult a számonkérés szóbelisége. Változás az előző szisztémához képest, hogy megszűnt a II. tanévben az évfolyammunka, vagyis visszatértek az eredeti követelményrendszerhez: évfolyammunka a III., illetve szakdolgozat a IV. tanévben. A 012/1979 (HK. 7.) HM. sz. utasítás alapján készített tanterv I. kötete általános érvénnyel meghatározta mindhárom katonai főiskola képzési célját; a négyéves egységes követelmény- és feladatrendszert; külön az I. évfolyam egységes alapfelkészítésének rendjét, óra- és vizsgatervét.

Az általános képzési cél legfőbb elemei: olyan tisztek nevelése, akik képesek századparancsnoki szintű beosztásban az egységek harcát szervezni és vezetni; az alárendeltek

³⁵³ TÓTH Imre vörögy., opk. (1981): *Átirat Sárvári István ezds. MN tiszti és ths. kik. csf-nek: a KLKF határőr szak tanterve/1981. 04. 07.* (MNL XIX-B-10 1981/22. dob/4. fsz.)

nevelni, képezni és vezetni; a katonai szolgálat és életrend normáit mindenkor érvényre juttatni; az első tiszti beosztásba gyorsan beilleszkedni, és a zászlóaljparancsnoki beosztáshoz szükséges ismereteket önállóan vagy rövid céltanfolyam útján megszerezni. Az óra- és vizsgaterv a tantárgyakat három csoportba sorolta: alaptantárgyak; általános katonai tantárgyak; általános természettudományi és technikai tantárgyak. A tanév 600 tanórás félévekből állt, amely (az 1. félévben) a sorkatonai alapkiképzés 120 tanórás időtartamát is magában foglalta. A fokozatosság elvével összhangban az 1. félévben beszámolók és gyakorlati jegyek, a 2. félév végétől már kollokviumok is voltak.

A tanterv második kötete felsorolta a főiskolán működtethető szakokat, ágazatokat, a szakalapozás és a szakkiképzés feladatrendszerét, majd a szakok speciális feladatait. A határőr szak célrendszerének lényege: a képzés végcélja olyan határőrtisztek képzése, akik képesek első tiszti beosztásként őrsparancsnok általános, valamint politikai helyettesi, továbbá átképzés után útlevelkezelői, illetve kulcsbeosztásként őrsparancsnoki beosztás betöltésére, és mindezekkel egyidejűleg általános gépész üzemmérnöki feladatok ellátására. A képzés közbeeső céljai az alábbiak voltak. (Fontos megjegyezni, hogy az I. tanévben a katonai főiskolákon szakmai felkészítés még nem folyt. Kivételt képezett azonban a határőr szak, ugyanis az 1981. márciusi belügyminiszter-helyettesi értekezleten elhangzott elvárásnak érvényt szerezve a határőrizet oktatását már az I. tanév 2. félévében meg kellett kezdeni.) Elérendő közbeeső cél volt, hogy az I. tanév végén a hallgató legyen képes a határőr járőrparancsnok, az őrsügyeletes és a kiképző rajparancsnok feladatainak végrehajtására. A II. tanévben határőrraj-parancsnokká, üldöző-, záró- és kutatócsoport-parancsnokká, valamint gépesített lövész rajparancsnokká képzés. A III. tanévben őrsparancsnok-helyettesé és gépesített lövész szakasparancsnokká képzés. A IV. tanévben őrsparancsnokká és gépesített lövészszázad parancsnokká képzés. A szak óra- és vizsgaterve szerint a hat félév képzési ideje 3600 tanóra, a négyéves kurzus összideje 4800 tanóra volt. A tantárgyak bonyolult és vegyes csoportosításban jelentek meg: egyrészt mint alap- és szakalapozó tantárgyak; másrészt képzési területek szerint, azaz politikai vezetői, nevelői; határőrizet- és harcvezetői; kiképzői; napi élet irányítói. Az óra- és vizsgaterv az üzemeltető-üzemmérnöki másodképzést nem emelte ki külön képzési területként, hanem beépítette a határőrizet- és harcvezetőibe. A tanterv nem határozta meg az elmélet és a gyakorlat arányát, ellenben a képzési folyamattervből végzett számítások alapján annak mértéke megközelítően 40/60% volt. A képzési területekhez rendelt államvizsgák: tudományos szocializmus és pártpolitikai munka; gép- és harcjármű-technika; szolgálati szabályzat; határőrizet; kiképzés vezetése. Az 1982/1983. tanév végén a határőrizeti államvizsga gyakorlati vizsgáit kísérletképpen tizenegy határőr kerület 62 órán hajtották végre. A kísérlet olyannyira sikeres lett, hogy 1984-től a határőrörsökön hajtották végre a szolgálati szabályzat, valamint a kiképzés vezetése államvizsgák gyakorlati vizsgáit is.³⁵⁴ A képzés hatékonyságának fokozása érdekében a 4800 tanórán felül – különösen a délutáni időszakban – úgynevezett „fegyvernemi normagyakorlatokat” és „tanórán kívüli komplexumokat” teljesítettek a hallgatók.

³⁵⁴ *Interjú* 2015-ben dr. PÁLVÖLGYI László (PhD) ny. alez. főiskolai, majd egyetemi docenssel, aki 1982-től évfolyamparancsnokként, 1983-tól főtanárként, 1988-tól szakcsoportvezetőként, 1995-től tanszékvezető-helyettesként, majd 2000–2002 között mb. tanszékvezetőként teljesített szolgálatot a katonai, illetve nemzetvédelmi felsőoktatásban folytatott határőrtisztképzésben.

Tóth vezérőrnagy országos parancsnok 1984 márciusában kiadta intézkedését a *KLKF végzős határőrhallgatóinak alegységeknél való gyakorlati államvizsgáztatásának rendjére*.³⁵⁵ Meghatározta, hogy a gyakorló csapatbizottságot 1984. április 19-étől június 15-éig teljesítsék. A gyakorlati államvizsgákat a következő időpontokban és helyeken hajtsák végre: május 21–25. között a 2., 4., 7. és 8. kerületnél; május 28. és június 1. között a 3., 6., 10. és 11. kerületnél; június 4–8. között az 1. és 5. kerületnél. Ezt követően részletesen felsorolta az Államvizsga Bizottság kikülönített albizottságainak összetételét. A bizottság elnöke minden esetben a kerületparancsnok vagy vezető munkatársa, illetve egyik tagja az országos parancsnokság főelőadója, másik tagja a Határőr Szaktanszék oktatója volt.

34. táblázat

Az államvizsgáló hallgatók száma kerületenként – 1984. 05. 21. – 06. 8.

Kerület	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	10.	11.	Össz.
Hallgató	8	8	10	7	9	4	3	5	3	10	67

Megjegyzések: Az 1. Határőrkerületnél vizsgázók egyike *Csongrádi Róbert* zászlós volt, aki később a tanszék oktatója lett. Az 5. Határőrkerületnél vizsgázott *Piros Attila* törzsszászlós, aki kitüntetéses oklevéllel és határőr főhadnagyként végzett.

Forrás: Hőr. opk. intézkedése, 1984.

Ebben az időszakban, 1985-ben ünnepelte alapításának 25. évfordulóját a KLKF BM Határőr Szaktanszék, amelynek alkalmából a belügyminiszter a 32/1985. sz. ünnepi parancsában köszöntötte a tanszék egykori és adott személyi állományát.

Az 1986/1987. tanévtől a képzési idő (erős, de fegyelmezetten elfojtott ellenérzéseket kiváltva oktatókból és hallgatókból egyaránt – V. G.) négyről három tanévre csökkent. Ennek következtében 1987 nyarán két évfolyam végzett, az 1983–1987-es és az 1984–1987-es. A IV. évfolyam az eredeti, ellenben a III. évfolyam az úgynevezett átmeneti óra- és vizsgaterv szerint fejezte be a képzést. Számukra a tanév időtartama 1200 tanórától 1428-ra nőtt. Az államvizsgák száma matematikailag háromra csökkent, a lényegét és a tartalmát tekintve azonban nem történt könnyítés, mert a határőrizeti államvizsga magában integrálta a kiképzői és a napi élet irányítói számonkérést is. A II. évfolyam ugyancsak az átmeneti óra- és vizsgaterv szerint folytatta tanulmányait oly módon, hogy a következő évben zökkenőmentesen kapcsolódhatott az átmeneti óra- és vizsgaterv III. évfolyamához. Gyakorlatilag eme évfolyam 1988. évi kibocsátásával, kifutó rendszerben (legnagyobb örömeinkre – V. G.) megszűnt az üzemeltető-üzemmérnöki másodképzés. Az 1986/87. tanévben belépett I. évfolyam szintén az átmeneti tanterv szerint kezdte meg a tanulmányait, mert a régi képzési rendszer szerint már nem volt célszerű oktatni őket, ellenben az új képzési rendszer dokumentumai még nem voltak teljesen kidolgozva és véglegesítve.

³⁵⁵ Hőr. opk. (1984): *Int. a KLKF határőr hallgatóinak alegységeknél való gyakorlati államvizsgáztatásának rendjére/1984. márc.* (MNL XIX-B-10 1984/20. dob/17. fsz.)

5.6.5. „Korszerűsített tisztképzés”, harmadik reform a KLKF határőr szakán, 1989–1989

5.6.5.1. Az 1987–1989 közötti időszak jellemzői, befolyásoló körülményei

A Határőrség központi szerve továbbra is a Határőrség Országos Parancsnoksága volt. A Határőrség vezetői (az 1988. augusztusi állapot szerint): *Székely János* vezérőrnagy országos parancsnok; *Sebők Sándor* ezredes törzsfőnök, a parancsnok I. helyettese; *Máday András* ezredes politikai csoportfőnök; *Varga István* ezredes pénzügyi-anyagi főnök.

Magasabbegység jogállású szervek (a parancsnokok megnevezésével): 1. Győri Határőrkerület (*Vidus Tibor* ezredes); 2. Szombathelyi Határőrkerület (*Németh István* ezredes); 3. Zalaegerszegi Határőrkerület (*Joó Gábor* ezredes); 4. Nagykanizsai Határőrkerület (*Kovács Ernő* ezredes); 5. Pécsi Határőrkerület (*Lovász József* ezredes); 6. Kiskunhalasi Határőrkerület (*Vasmanszky Károly* ezredes); 7. Orosházai Határőrkerület (*Pál János* ezredes); 8. Nyírbátori Határőrkerület (*Heizer György* ezredes); 9. Miskolci Határőrkerület (*Nyirkos László* ezredes); 10. Balassagyarmati Határőrkerület (*Vincze Zoltán* ezredes); 11. Soproni Határőrkerület (*Frankó István* ezredes); valamint a Budapest Ferihegyi Légi és Folyami FEP (*Nyíri Lajos* ezredes); továbbá a Budapest Adyligeti Határőr Ezred (*Varga Jenő* ezredes). Helyi szervek voltak a határőr őrsők, a forgalomellenőrző pontok és a kiképző alegységek. Az úgynevezett „háttérintézmények” közé tartoztak az *OrszágHatár Magazin*, a Határőrség Zenekara, a Központi Könyvtár, valamint az adekvát tanszékek (lásd lentebb – V. G.).

Sebők ezredes törzsfőnök 1987. január 30-án jóváhagyta a hivatásos és polgári állomány 1987. évi továbbképzési tervét.³⁵⁶ Meghatározta, hogy az országos parancsnok 010/1985. sz. harc kiképzési parancsa alapján érvényesítsék az alábbiakat. Az összevonásokat az aktív határőrizeti időszakok és a kiemelkedő határforgalmi adatok figyelembevételével, legfeljebb két részletben hajtsák végre. A kötelezően előírt 12 témakört mindenütt egységesen dolgozzák fel. Az ajánlottként javasolt kilenc témát adaptálják és egészítsék ki a viszonylati és helyi sajátosságokkal, tapasztalatokkal. Ezen intézkedés elosztója is tükrözi a tisztképző intézetek és intézmények összetett skáláját: ZMKA, KLKF, Kun Béla Zászlóképző Iskola Határőr Tanszék vezetője; BM TTP Katonai Tanszék vezetője; BM Kutya vezető-képző Iskola Katonai Tanszék vezetője; BM Tartalékos Tisztképző Iskola parancsnoka.

A határőrségi központi továbbképzések megszervezésének és megtartásának megtisztelő feladatát 1987-ben a Pécsi Határőrkerület kapta meg. A programot felterjesztette *Nováky* alezredes törzsfőnökhelyettes, és jóváhagyta *Sebők* ezredes törzsfőnök.³⁵⁷ A program mellékleteként részletesen kidolgozott elgondolást és levezetési tervet csatoltak a továbbképzés során végrehajtandó két feladathoz. 2. sz. feladat: *A fegyveres terrorista csoport túszedéssel megkísérelt külföldre szökésének megakadályozása és a csoport felszámolása nagy forgalmú határátkelőhelyen*; 3. sz. feladat: *Elhatározás meghozatala és a harcparancs kiadása a tömegpusztító fegyverekkel mért csapások következményeinek felszámolására.*

³⁵⁶ Hivatásos és polgári állomány 1987. évi továbbképzési terve/1987. 01. 30. (MNL XIX-B-10 1987/21. dob/ 1. fsz.)

³⁵⁷ Határőrségi központi továbbképzés programja/Pécs, 1987. (MNL XIX-B-10 1987/21. dob./ 1; 10; 11; 12; 13. fsz.)

35. táblázat

A határőrségi központi továbbképzésen részt vevők – Pécs, 1987. 03. 23. – 04. 17.

Dátum	Továbbképzési csoport	Tanintézetekből
III. 23–27.	Orsz. pság-i ovez. és ő. alovez.	–/–
III. 23–27.	Kerület- és ezredparancsnokok	Tanszékvezetők
III. 23–27.	Pol. ov-k és PB titkárok	Tv. pol. h.; pv. titkár
IV. 6–10.	Pü. ag. techn. ov-k és alov-k	Hadtáp-tanárok
IV. 6–10.	Kerület- és ezredtörzsfőnökök	Tanszékvez.-helyettesek
IV. 13–17.	Hükalov, kik.bázis- és ő. kik. szd. pk.	Kik. módszertani tanárok

Alkalmazott rövidítések:

Orsz. pság-i ovez. és ő. alovez.:

Pol. ov-k és PB titkárok:

Tv. pol. h.; pv. titkár:

Pü. ag. techn. ov-k és alov-k:

Hükalov, kik.bázis- és ő. kik. szd. pk.:

Kik. módszertani tanárok:

országos parancsnoksági osztályvezetők és önálló osztályvezetők
politikai osztályvezetők és pártbizottsági titkárok
tanszékvezető politikai helyettesek és pártvezetőségi titkárok
pénzügyi-, anyagi- és technikai osztályvezetők, ~alosztályvezetők
határügyi és kiképzési alosztályvezetők, kiképzőbázis-parancsnokok,
önálló kiképzőszázad-parancsnokok
kiképzés-módszertani tanárok

Forrás: Határőrségi központi továbbképzés programja, 1987.

Székely János vezérőrnagy 1988. augusztus 15-i aláírásával összefoglaló jelentés készült a Határőrség hivatásos és polgári állománya képzésének és továbbképzésének helyzetéről.³⁵⁸ A képzés és továbbképzés normatív alapját – időrendben felsorolva – a következő belső rendelkezések adták:

- a belügyminiszter-helyettes és a vezérkari főnök 007/1960. BMH és MN VKF sz. közös utasítása a Határőrség tisztjeinek az MN tanintézeteiben történő kiképzéséről;
- a belügyminiszter 1/1979. sz. irányelve a hivatásos állományúak kiválasztásával, felkészítésével és nevelésével összefüggő feladatokról;
- a 18/1980. BM sz. paranccsal kiadott Tanulmányi Munka Szabályzata;
- a 29/1986. BM sz. parancs a belügyi hivatásos állomány képzésének korszerűsítéséről.

36. táblázat

A határőr hivatásos állományúak képzési szinterei – 1988

A képzési szintek és intézmények	Képesítés	Nappali	Levelező
<i>Egyetemi szintű képzés</i>			
ZMKA	FF	3 év	4 év
Állami egyetemek	FF	változó	változó
Külföldi egyetemek	FF	változó	változó

³⁵⁸ *Jelentés a Határőrség ht. és pa. állománya képzésének, továbbképzésének helyzetéről/1988. 08. 15. (MNL XIX-B-10 1988/19. dob/ 1. fsz.)*

A képzési szintek és intézmények	Képesítés	Nappali	Levelező
<i>Főiskolai szintű képzés</i>			
KLKF	FF	3 év	–
ZMKMF	FF	3 év	–
RTF	FF	3 év	4 év
SZU Határőr Parancsnoki Főiskola	FF	5 év	–
Tiszti vizsga	KF	egyéni felkészüléssel	
<i>Zászlós- és tiszthelyettesképzés</i>			
BM KB ZKI zászlósi tagozat	AF	1 év	–
BM KB ZKI tiszthelyettesi tagozat	AF	1 év*	1 év**
HM tiszthelyettes-képző iskolák	AF	1 év	–
<i>Alapismereti vizsga /192 óra egyéni felkészüléssel</i>	–	–	1 éven belül

Megjegyzések: *: 1988-tól; **: 1989-től

Forrás: Jelentés a hivatásos(ht.) és polgári alkalmazott (pa.) áll. képzésének, továbbképzésének helyzetéről/1988. 08. 15.

37. táblázat

Hivatásos állományúak képesítési követelménynek való megfelelése – 1988

Megnevezés	Vezető	Beo. tiszt	Beo. zls.	Beo. ths.	Össz. ht.	Kpa.	Pa.
Rendszeresítve	187	1703	591	662	3143	1124	475
Meglévő állomány	186	1580	389	855	3010	1075	514
Kép. köv. megfelel	176	1401	345	449	2371	562	514

Alkalmazott rövidítések: beo. tiszt – beosztott tiszt; beo. zls. – beosztott zászlós; beo. ths. – beosztott tiszthelyettes; össz. ht. – összes hivatásos állományú; kpa. – kinevezett polgári alkalmazott; pa. – polgári alkalmazott.

Megjegyzés: a képesítési követelménynek nem megfelelő hivatásos állományúak jelenleg tanulmányokat folytatnak, illetve meghatározott időn belül kötelesek megszerezni az előírt képesítést.

Forrás: Jelentés a ht. és pa. áll. képzésének, továbbképzésének helyzetéről/1988. 08. 15.

38. táblázat

Beiskolázási adatok 1985-től 1988. 06. 30-áig

Megnevezés	ZMKA	KLKF	ZMKMF	RTF	SZU	BMKB	HM	Polg.	Össz.
Évenkénti beiskolázási létszám	17	94	17	7	10	55	5	12	217
1985-től össz. beiskolázott	51	284	51	20	31	160	16	38	651
1985-től össz. végzett	50	249	45	16	22	158	16	26	582

Megjegyzések:

- 1985-től más szervhez (BM, HM, BVOP, TOP) áthelyezve: 129 tiszt; 37 zászlós és tiszthelyettes.
- 1985-től nyugállomány, leszerelés, elhalálozás összesen: 265 tiszt; 212 zászlós és tiszthelyettes.

Forrás: Jelentés a ht. és pa. áll. képzésének, továbbképzésének helyzetéről/1988. 08. 15.

A különböző képzési szinterekről megfogalmazott legfőbb megállapítások az alábbiakban összegezhetőek. A KLKF határőr szakán folytatott tisztképzés 1986/1987. évi korszerűsítése – az általános gépész-üzemeltető üzemmérnöki másodképzésről a kollégiumi nevelőtanár másodképzésre való visszatéréssel – megtörtént.

A katonai főiskolai határőrhallgatók kedvezőbb jogállása és a három évre csökkentett képzési időtartam következtében visszaesett a külföldi ötéves tisztképzési lehetőség vonzereje. A KLKF határőr szakára jelentkezők közül egyre kevesebben vállalták a moszkvai tanulmányokat. Ráadásul növekvő tendenciájú a lemorzsolódás is: az 1973–1978 közötti 50 hallgatóból mindössze három fő, ellenben az 1983–1988 közötti öt évben 10 hallgató kérte a hazavezenylését, sőt az 1987-ben indított tíz fős évfolyamból jelenleg csupán öt (!) hallgató folytatja a tanulmányait. Feltétlenül szükséges és megoldandó feladat az ötéves képzési idő valamilyen módon történő kompenzálása.

A szaktisztek képzése a ZMKMF különböző szakain és a KLKF műszaki szakán eredményesen folyik. Az országos parancsnokság és a két főiskola közötti együttműködés zavartalan. Kevésnek bizonyult, ezért az országos parancsnokság kezdeményezte, hogy a határőrhallgatók lényegesen hosszabb idejű csapatgyakorlaton vegyenek részt a Határőrség szakmai szerveinél.

Az RTF igazgatásrendészeti és állambiztonsági szakjain a nappali és levelező tagozaton folytatott határőrtisztképzés ugyancsak ütemezett és biztosított. A megszerzett tudást jól hasznosítják, főként a határforgalom-ellenőrzés és a határőr felderítés területén. Nagy gond azonban, hogy a végzeteknek csupán kis hányada marad a Határőrség tiszti állományában, mert rövid időn belül és jelentős számban átkerülnek a BM más területeire.

A tiszti vizsgáztatás rendszere új képzési forma, amelynek előkészítése és bevezetése – a 20/1987. BMH sz. intézkedéssel – megkezdődött. A végrehajtást a KLKF Határőr Szaktanszék fogja feladatul kapni. Az első kurzus indítása az 1989/1990. tanévre tervezett.

Az eddigi elnéző gyakorlattól eltérően a jövőben egységesen meg kell követelni az érettségi meglétét a beiskolázandó tiszthelyettesektől.

A zászlósképzés a BM Kun Béla Zászlósképző Iskola zászlósi tagozatán, az évente két alkalommal indított, 30-30 fős osztályokban folyik.

A Határőrség kezdeményezésére az 1988/1989. tanévtől a BM Kun Béla Zászlósképző Iskola tiszthelyettesi tagozatán, négy szakon megkezdődik a határőr tiszthelyettesképzés is. A rendszerben lévő kiképzetlen tiszthelyettesek és az évenként felvehető 50-50 fő nappali kiképzésével, valamint az 1993-ig indítható három levelező osztállyal hosszú távra megoldható lesz a Határőrség tiszthelyettesi igényének biztosítása.

Az alapvizsgára kötelezettek – évente általában 10–15 tiszt és 25–30 tiszthelyettes – a felvételt követő egy éven belül vizsgát tesznek. A felkészítés és vizsgáztatás a tisztek esetében a KLKF Határőr Szaktanszéken, a tiszthelyettesek esetében a BM Kun Béla Zászlósképző Iskolán folyik. Kedvezőtlen tapasztalat, hogy a vizsgázók egy része nem készült fel az elvárt alapossággal, valamint előfordult az is, hogy a közvetlen vezetők némelyike nem biztosította a kötelezően előírt felkészülési időt.

A polgári állomány képzése és továbbképzése az értékelt időszakban ütemezetten biztosított volt és eredményesen folyt.

Összességében a hivatásos és polgári állomány képzési rendszere biztosította a Határőrség számára a jól felkészült vezetői és végrehajtói állományt. A tanintézetek határőrtanszékeinek működése és a képzés hatékonysága követelményszintű volt. Kedvezőtlen,

hogy a ZMKA és a KLKF határőr tanszékek általános felügyeletét a BM IV/II. csoportfőnök, illetve szakfelügyeletét az országos parancsnok látja el. A jövőben ezen változtatni szükséges, és az általános felügyeletet is az országos parancsnok hatáskörébe kell utalni.

A hivatásos és polgári állomány továbbképzésének helyzetét a jelentéstevő az alábbiakban összegezte. A központi tanfolyamszerű továbbképzéseket tekintve: a) 1972-től tervszerűen folyik a magasabb vezetők vezénylése a Moszkvai Felsőfokú Határőr Parancsnoki Továbbképző Tanfolyamra, amelyen eddig 329 fő vett részt. 1985-ig évente két alkalommal, majd 1986-tól évi egy alkalommal utazott ki egy-egy csoport. Az eredeti öt hónapos képzési idő – a Határőrség kérésére – három hónapra csökkent; b) a ZMKA-t végzett főtisztek rendszeres tanfolyamszerű továbbképzése 1984-ig megoldatlan volt, majd a BM Továbbképző Tanfolyam Parancsnokság közreműködésével és a ZMKA Határőr Tanszék közvetlen részvételével megkezdődött a tanfolyamszerű továbbképzésük. A jövőben törekedni kell az országos parancsnokság és a kerületparancsnokságok főelőadóinak és előadóinak periodikus (ötévenként ismétlődő) és szakmaspecifikus továbbképzésére.

A helyileg szervezett továbbképzések vonatkozásában. Az évente továbbképzésre biztosítandó idő 60 óra: a politikai, az RBV-, valamint a rendőri-karhatalmi ismeretek, továbbá a lökiképzés: 6–6 óra; a speciális szakmai felkészítés: 24 óra; az általános katonai ismeretek: 12 óra. Általános tapasztalat, hogy a foglalkozások feszesen szervezettek és jól végrehajtottak. Előfordult azonban szervezetlenség, valamint nagymértékű hiányzás is, továbbá helyenként nem használták ki kellően a rendelkezésre álló időt.

Kiss Kálmán ezredes törzsfőnökhelyettes 1988. november 24-én jelentést tett a rendőr tiszthelyettesek kiképzéséről *Székely János* vezérőrnagy országos parancsnoknak.³⁵⁹ Előzmény: a 18/1980. BM sz. parancssal kiadott Tanulmányi Munka Szabályzata alapján, a Budapesti Rendőrtiszthelyettes-képző Iskola speciális rendőrtiszthelyettes-képző tagozatot indított sorköteles fiatalok számára, akik két hónapos kiképzésen vettek részt a Siklói Határőr Ezrednél, majd tíz hónapos rendőrképzésben részesültek Budapesten. *Kiss* ezredes jelentette, hogy a rövidített sorkatonai szolgálatra bevonultatott rendőr tiszthelyettesek kiképzését – a HB 10/376/1987. sz. határozata és a 017/1987. BM HÖR. TÖF. sz. intézkedése alapján – a Siklói Kiképző Bázison három ciklusban eredményesen végrehajtották, és annak befejeztével 1044 főt átadtak a Rendőrség hivatásos állományába. A feladat-végrehajtás érdekében a bázis kiképzőkeretét megerősítették négy-négy rendőr, illetve határőrtiszttel, valamint 52 határőr tiszthelyetessel és tiszttel. Végezetül jelentette, hogy a bázis felkészült az 1989-re és 1990-re engedélyezett újabb 550-550 fős kontingens fogadására és kiképzésére.

5.6.5.2. „Korszerűsített” határőrtisztképzés a KLKF határőr szakán, 1987–1989

A honvédelmi miniszter 02/1987 (HK. 01.) HM. sz. utasítása alapján az 1987/1988. tanévben bevezetett korszerűsített tisztképzés legfőbb jellemzője – az 1986/1987. tanévtől már előzetesen – három évre csökkentett (kedvezőtlen elem – V. G.) képzési idő stabilizálása volt, valamint az, hogy a megszüntetett üzemeltető-üzememérnöki másodképzés helyett

³⁵⁹ *Kiss Kálmán* ezredes, tőf. h. (1988): *Jelentés a rendőr-tiszthelyettesek kiképzéséről/1988. 11. 24.* (MNL XIX-B-10 1988/19. dob/3. fsz.)

visszatértek a pedagógiai másodképzésre (kedvező elem – V. G.) Főbb jellemzői: a képzés időtartama három év, hat szemeszter, szemeszterenként 18 hét, 540 tanóra, összesen: 3240 tanóra. A kulcsbeosztás és az első tiszti beosztás intézményrendszere továbbra is funkcionált, a képzési célok és követelmények részben változtak. A másodképzés megmaradt, a végzettek katonai-üzemmérnöki vagy katonai üzemgazdászai, a határőrök azonban kollégiumi nevelőtanár másodképesítést szereztek. A képzési alapidokumentumok hierarchiájában tantervi irányelvek, tanterv, tantárgyprogramok és tematikák szerepeltek.

A tantervi irányelvek tartalmazták a valamennyi szakon érvényes általános képzési célt, a képzés időkereteit, a képzési folyamat főbb arányait, a tantárgyak csoportosítását, a számonkérések formáit és félévenként maximált számát, a szakdolgozat-készítés és az államvizsgák főbb követelményeit, valamint szakonként meghatározták a speciális képzési célt, a tananyag csoportosítását és a tanulmányi követelményeket.

A szak tanterve rögzítette a képzési végcélokat és közbeeső célokat, az óra- és vizsgatervet, az egyes tantárgyak sajátos összetevőit, a számonkérés és vizsgáztatás alapjait. A határőr szakon folyó képzés célrendszere:

- a szak határőr őrs- és századparancsnokot képez, pedagógiai képzéssel kollégiumi nevelőtanár másodképesítést biztosít;
- a képzéssel betölthető beosztások (kulcsbeosztások): határőr őrsparancsnok, mélységi őrsparancsnok, határőr kiképző századparancsnok, határőr őrszázadparancsnok, kollégiumi nevelőtanár;
- első tiszti beosztások: határőr őrs- és századparancsnok-helyettes, határőr őrs- és századparancsnok politikai helyettes, szakaszparancsnok, valamint céltanfolyam elvégzésével felderítőtszist vagy útlelvélkezelő;
- az I. tanév végére határőr járőr, ellenőrző járőr, riadó-, üldöző- és záró-csoportparancsnok, őrsügyelet, valamint rajparancsnoki felkészültség megszerzése;
- a II. tanév végén őrsparancsnok-helyettes, határőrizeti ügyeletes és kiképző szakaszparancsnoki szint elérése;
- a III. tanév végén határőr őrsparancsnok politikai helyettes, határőr őrsparancsnok és határőr századparancsnok szint teljesítése.

A tanterv a tantárgyakat öt csoportba sorolta: politikai és társadalomtudományi, alap-, alapozó, szakalapozó és szaktantárgyak. Az elméleti és gyakorlati felkészítés arányai: elméleti 1699 tanóra, 52%; gyakorlati 1541 tanóra, 48%. A gyakorló csapatszolgálat 308 tanóra, 9,5%, amelyből 36 tanóra kollégiumi gyakorlat középiskolai honvédkollégiumban. A számonkérések száma 62, félévenként mintegy 10. A kurzusban szakdolgozatot kell készíteni (évfolyammunkát már egyáltalán nem), majd három összetett államvizsga zárja a képzést: tudományos szocializmus, határőrizet, pedagógia. Képzési területek: politikai vezetői, határőrizeti, kiképzői, napi élet irányítói, pedagógiai.

A határőrizeti oktatás – az osztrák viszonylatú őrsök prioritása mellett – minden viszonylatra kiterjedt. Az oktatásban csökkent az elhatározás- és szolgálat-szervezés-centrikusság, vagyis a határőrizeti módok és tevékenységek előkészítésén, megszervezésén túl kellő figyelmet fordított a végrehajtás vezetésére is. A szakmai felkészítésben továbbra is a határőrizeti oktatás és az őrsi felkészítés dominált. A határforgalom-ellenőrzési ismeretek oktatása a Határőrség Országos Parancsnoksága (HOP) Határforgalmi Osztály akkori vezetőjének megfellebbezhetetlen állásfoglalása alapján mindössze 12 (azaz tizenkettő!)

tanórára csökkent. A döntés meghozatalakor figyelmen kívül hagyta az egyenletesen növekvő határforgalom objektív adatait: 1973-ban 20 616 187 fő; 1976-ban 30 136 609 fő; 1978-ban 47 820 321 fő; 1986-ban 50 264 144 fő; 1988-ban 62 814 207 fő; 1989-ben 90 957 335 fő.³⁶⁰ Az állásfoglalást azzal indokolta, hogy a KLKF határőr szakán végzett tisztek csak oly módon kerülhetnek határforgalmi szakterületre, hogy sikeresen elvégzik a Határőrség által szervezett útlevelkezelői felkészítő tanfolyamot, Csornán. Ez a megrendelői igény és aránytorzulás azonban hat év első tiszti beosztásainak tükrében különösen helytelen volt. A szaktanszék 1985–1990 között 523 tisztet avatott fel és adott át a Határőrségnek. Első tiszti beosztásba helyezésük az alábbiak szerint történt. Határőr őrsre: 266 tiszt, 50,9%; útlevelkezelőnek: 87 tiszt, 16,6%; kiképző századhoz: 78 tiszt, 14,9%; felderítő tisztnak: 48 fő, 9,2% és úgynevezett „egyéb” beosztásokba került: 44 tiszt, 8,4%. (Mindkét adatsorból következően is a határforgalmi felkészítést erősíteni kellett volna, és nem visszaszorítani – V. G.)

Bár a képzési célok – a szak történetében először – nem tartalmaztak összefegyvernemi felkészítéssel kapcsolatos követelményt, és a képzési rendszer hivatalosan még a gépesített lövész szakasparancsnokká képzést sem tűzte célul, ezzel szemben a valóságban szigorlattal záruló gépesített lövész szakasparancsnoki felkészítést kellett folytatni.

A korábbi időszakokkal szemben az oktatási feladatok zömét – gyakorlatilag a szakalapozást, a szakmai képzést és a másodképzést is – a szaktanszék maga végezte, és csak kisebb részét a főiskolai oktatók. A határőrök (magunk) oktattuk a tananyag 71%-át (2296 tanórát), a főiskolai oktatók a tananyag 29%-át (944) tanórát. A számonkérés arányai is hasonlóak voltak: 39 esetben (63%) a határőr oktatók, illetve 23 esetben (37%) mások vizsgáztattak.

Az 1981–1988 közötti időszakban a tanszékvezető *dr. jur. Kátai László* ezredes; a politikai helyettes *Sörös Nándor* alezredes; a tanszékvezető-helyettes *Dorogi János* alezredes (1976–1984), majd *Virányi Gergely* alezredes (1984–1988). A határőrizeti szakcsoportvezető *István János* alezredes (1976–1983), majd *Beregnyei József* őrnagy (1983–1988). Az újként megalakított katonai szakcsoport vezetője *Kovács István* őrnagy, valamint a pedagógiai szakcsoport vezetője *Wilk Henrik* alezredes lett.

Jelentős fejleményként értékelhető, hogy 1987-ben megjelent a 46/1987. HM sz. utasítás, amely – közelítve a polgári felsőoktatási intézmények oktatói követelményrendszeréhez – intézkedett az analóg oktatói fokozatok katonai felsőoktatásban történő bevezetéséről, és a követelmények értelemszerűen a KLKF és a ZMKA Határőr Tanszék oktatóira is vonatkoztak. „Az utasítás négy-öt éves tanítási gyakorlatot, kiváló oktató-nevelő munkát, valamint a tudományos életben való jártasságot és nyelvismeretet írt elő.”³⁶¹

A főiskola élén 1988. december 1-jén parancsnokváltás történt; töretlen parancsnoki pályafutását követően nyugállományba vonult *Kazai Barna* vezérőrnagy, a KLKF alapító és népszerű parancsnoka, generációk példaképe, aki 21 éven át vezette kiemelkedő eredményességgel az intézményt.

³⁶⁰ NAGY 1990, 169, 139–159.

³⁶¹ FÜZESI Ottó (2012): Felderítő tisztképzés a KLKF-n 1967–1997. *Hadtudományi Szemle*, 5. évf. 2. sz. 8–127. Elérhető: http://epa.oszk.hu/02400/02463/00013/pdf/EPA02463_hadtudomanyi_szemle_2012_3-4_008-127.pdf (A letöltés ideje: 2019. 05. 25.)

Kazai vezérőrnagy utódja *Szabó János* mk. vezérőrnagy lett,³⁶² aki 1996. május 1-jéig parancsnokolt. *Szabó* vezérőrnagyot *Tótmajor János* ezredes oktatási helyettes követte, és 1996. augusztus 31-éig mb. parancsnokként állt a KLLKF élén.

5.7. Összegzés

(Pro forma itt és most összegzés következne. Kérem a tisztelt Olvasót, értsen egyet velem abban, hogy rendszertanilag helyesebbnek és célravezetőbbnek tartom együtt összegezni az 5. és a 8. fejezet tartalmát 1967-től 2008-ig, a 8. fejezet végén – V. G.)

---

³⁶² *Interjú* 2015-ben SZABÓ János ny. honv. mk. vezérőrnagy főiskola-parancsnokkal, aki 1961–1965 között végzett az ETI páncélostechikus szakán; 1971–1976 között a Moszkvai Malinovszkij Páncélos Akadémia hadmérnöki karán; majd 1985–1988 között a Moszkvai Vezérkari Akadémián. A tisztte avatását követően, az MN Páncélos és Gépjármű-technikai Kiképző Központban, Szabadszálláson töltött bő két évtizedes – a kiképző szakasparancsnoktól központparancsnokig ívelő – pályafutását követően, 1988–1996 között a KLLKF parancsnoka volt; majd 1996. május 1-jén az MH szárazföldi főcsoportfőnök első helyettese lett.

Vákát oldal

6. fejezet

Akadémiai, illetve egyetemi határőrtisztképzés a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián, 1955–1990

6.1. A ZMKA előzményei és létrejötte

A ZMKA gyökerei ugyancsak két évszázadosak. Az 1808. évi VII. tcz. alapján létrehozott Magyar Ludovika Hadi Akadémia (Magyar Ludoviceum Hadi Academia) kettős rendeltetésű volt: egyrészt a 14–17 éves, önként jelentkező ifjak számára tisztképzés, másrészt a ténylegesen szolgáló honvédtiszteknek felsőfokú tisztképzés.³⁶³ Hosszú évtizedek belső csatározásai és megosztottsága után ténylegesen 1872-ben kezdte meg tevékenységét az 1872. évi XVI. tcz. alapján, de csupán tanfolyam jelleggel. Később, 1883-tól katonai nevelőintézeté és egyúttal – a közös hadseregben már eredményesen működő hadapródképző intézményekkel azonos szintű – katonai középiskolává vált. Minőségi ugrás történt 1897-től, ugyanis valóban felsőfokú tanintézetként, sőt a Bécsújhelyi Mária Terézia Katonai Akadémiával egyenrangú akadémiaként működhetett. A tényleges oktatás 1899 őszén kezdődhetett meg. A hároméves (egyes források szerint négyéves) képzés végén a kadétokat hivatásos állományba vették, és a kitűnő eredménnyel végzeteket hadnaggyá léptették elő. Ma is figyelmet érdemlő együttműködéssel a Mária Terézia Akadémia és a Ludovika Akadémia egyenértékűségét úgy is biztosították, hogy meghatározott számú kadétot kölcsönösen közös tisztté képeztek ki a közös vezényleti, azaz német nyelven.

Az elmúlt évszázadban végbement objektív fejlődéssel összhangban a felsőfokú honvédtisztképzésben, majd a katonai akadémiai és a nemzetvédelmi egyetemi felsőoktatásban is jelentős stratégiai, intézményi, tartalmi, metodikai és más változások történtek. A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia (ZMKA) egyik közvetlen jogelődjének tekintett felsőfokú tanintézet, a vezérkari tisztképzésre rendeltetett Magyar Királyi Hadiakadémia – *Tövisházy-Ferjentsik Ottokár* vk. ezredes³⁶⁴ vezetésével – 1920. szeptember 27-én alakult meg Budapesten, majd 1939. március 1-jétől Magyar Királyi Honvéd Hadiakadémia elnevezéssel 1944 végéig, illetve 1945 májusáig működött. A második világháború befejezése után, két évvel később kezdődhetett meg az intézményesített tisztképzés. Az akkori külső és belső körülményeknek jól megfelelően, 1947 őszétől három újjászervezett katonai tanintézet kezdte meg a működését:

- az alapfokú tiszt- és tiszthelyettesképzést folytató Honvéd Kossuth Akadémia, *Révay Kálmán* ezredes vezetésével;

³⁶³ Forrás: http://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_Kir%C3%A1lyi_Honv%C3%A9d_Ludovika_Akad%C3%A9mia (A letöltés dátuma: 2014. 04. 03.)

³⁶⁴ CSIKÁNY 2008, 11.

- a Honvéd Hadbiztosi Akadémia – parancsnoka *Bodrossy Erik* ezredes – a hadbiztosok mellett hadtáp- (gazdászati, ellátó, számvívő) tiszteket és tiszthelyetteseket képezett, majd 1949. október 1-jén megszűnt, és jogutóda a Honvéd Hadtáp Iskola lett;³⁶⁵
- a Honvéd Hadiakadémia (*Sólyom László* vezérőrnagy, majd *Kozma István* altábornagy vezetésével), amelynek rendeltetése a tisztek felsőfokú képzése volt.

A „magasabb szintű tisztképzés” érdekében 1950. április 1-jével létrehozták a Magasabb Parancsnoki Tanfolyamot *Király Béla* vezérőrnagy parancsnokságával.³⁶⁶ A tanfolyamon a hadosztály- és hadtestszintű parancsnoki, politikai tiszti, illetve törzsparancsnoki beosztásokra készítették fel a tiszteket. A résztvevők döntő többsége a hadsereg felső vezető állományából került be a féléves tanfolyamra.

A Honvéd Hadiakadémián, illetve a Magasabb Parancsnoki Tanfolyamon folytatott képzés mellett sürgető igényként fogalmazódott meg az akadémiai rendszerű főtisztképzés és magasabb vezetőképzés összehangolt bevezetése is. Ennek eleget téve és az elődintézményekre építve a honvédelmi miniszter elrendelte a „magasabb katonai kiképzés végrehajtására” a Honvéd Akadémia 1950. október 1-jei hatállyal történő létrehozását. Az akadémia parancsnokává *Király Béla* vezérőrnagyot nevezte ki. Az őt követő parancsnokok, 1955-ig: *Kerekes Béla* vezérőrnagy, *Gyulai Mihály* ezredes, majd *Matékovits Endre* vezérőrnagy. Az intézmény 1950. október 1-jétől 1955. március 14-éig Honvéd Akadémia elnevezéssel működött, majd 1955. március 15-étől felvette a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia nevet. A ZMKA parancsnoka *Matékovits Endre* vezérőrnagy, majd *Márton András* ezredes lett.

A felvételi vizsga nélkül kiválogatott 223 hallgató három tagozatban kezdte meg tanulmányait: *a)* kétéves akadémiai tagozat négy kiképzési csoporttal (általános vagy lövész, páncélos, tüzér, repülő); *b)* egyéves magasabb parancsnoki tanfolyam; *c)* egyéves ezredparancsnoki tanfolyam. A további tanévek – a szovjet szisztémát követve – november 1-jén kezdődtek, és a következő év októberében fejeződtek be.

Az 1951/1952. tanévtől kezdődően kötelezővé tették (az általában július 15. – augusztus 15. közötti) felvételi vizsgákat. Általános felvételi követelmény volt a teljes politikai megbízhatóság, erkölcsi szilárdság, jó felfogóképesség, szorgalom és a megfelelő fizikai rátermettség. A felvételnél előnyben részesültek azok a tisztek, akik előzőleg kiváló vagy jó eredménnyel végeztek a fegyvernemi tiszti iskolákon, a Honvéd Kossuth Akadémián, a Honvéd Hadbiztosi Akadémián vagy a Honvéd Hadtáp Iskolán. Felvételi vizsgatárgyak: marxizmus–leninizmus, általános harcászat, a fegyvernemek harcászata és technikai-műszaki adatainak ismerete, tereptan, mennyiség-tani alapismeretek, magyar nyelv, valamint önkéntes alapon az orosz nyelv. Képzési célkitűzések: a tisztek kiemelkedő katonai felkészítése valamennyi fegyvernem számára; a tisztek magas fokú fegyelemre és hűségre nevelése; a csapatok kiképzéséhez, neveléséhez és a korszerű harc vezetéséhez szükséges parancsnoki és módszertani jártasságok elsajátíttatása.³⁶⁷

³⁶⁵ DÉCSEY Sándor (2007): Politikailag teljesen helytelen!? Vörös legyen-e az új csapatászló? *ArhivNet*, 7. évf. 5. sz.

³⁶⁶ OROSZI Antal (2004): *Lépünk be a múzeumba. IV. rész. Az 50-es évek*. Elérhető: www.uni-nke.hu/document/uni-nke-hu/lepjunk-be-a-muzeumba.original.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 05. 21.)

³⁶⁷ OROSZI 2004, IV. r.

Amíg korábban, a Hadiakadémián folytatott magasabb parancsnoki felkészítésben a képzési időt 1949-ben egy évre csökkentették, azzal szemben a Honvéd Akadémián 1951-ben két évre, majd 1952-ben három évre növelték, mert a tapasztalatok alapján egyértelművé vált, hogy az egyre növekvő követelményeknek megfelelő tudást nem lehet két év alatt elsajátíttatni a hallgatókkal. Az 1952/1953. tanévre felvett új első évfolyam már a hároméves kurzusban kezdte meg a tanulmányait. A minőségi képzés érdekében új, három vizsgatípusos vizsgarendszert dolgoztak ki: évközi, évvizsga és államvizsgákkal. Az eredményesen végzettek „magasabb katonai képzettségű tiszt” minősítéssel és diplomával hagyhatták el az akadémiát. A „diplomavédés” ennek a tanévnek a vizsgaidőszakában honosodott meg. Ugyancsak ekkor rendszeresítették a kiválóan végzők megkülönböztetésére a kitüntetéses (vörös) diplomát. A minőségi jegyek erősítése érdekében jelentős lépések történtek 1953 és 1955 között. Az addigi fakultások (összefegyvernemi, tüzér, páncélos, repülő, műszaki és híradó) mellé 1953-tól megszervezték a hadtáp fakultást és a kétéves levelező tagozatot. Megszüntették a Magasabb Parancsnoki Tanfolyamot, és helyette létrehozták a Továbbképző Tanfolyamot.³⁶⁸

A Honvéd Akadémia és a Sztálin Politikai Tiszti Akadémia rangos elismerését jelentette, hogy a Minisztertanács az 1953. augusztus 8-i határozatával az akadémiákat főiskolává minősítette, a képzési időt három évben határozta meg, és a sikeres felvételi előfeltételül átmenetileg a „szakérettséginek” megfelelő tudást szabta meg. Ugyanakkor azt is előírta, hogy 1955 őszétől kezdve mindkét akadémiára csak középiskolai végzettséggel rendelkező tiszteket lehet felvenni.

A honvédelmi miniszter, 1953 novemberében jóváhagyta az 1953/1954. tanévre vonatkozó irányelveket és képzési célkitűzéseket. Ezek: a tisztek magasabb fokú katonai kiképzése valamennyi fegyvernem számára a sztálini hadtudomány és a Szovjet Hadseregnek a Nagy Honvédó Háborúban szerzett tapasztalatai alapján; a tisztek nevelése a magas fokú fegyelem, valamint a Magyar Dolgozók Pártjához és a kormányhoz való hűség szellemében; a tisztekkel elsajátíttatni a csapatok kiképzéséhez, neveléséhez és a korszerű harc vezetéséhez szükséges parancsnoki és módszertani jártasságot. Azokban az években kezdődött meg a hadseregfejlesztés új, minőségi szakasza is, amit az atom- és tömegpusztító fegyverek megjelenése indokolt. Az új elveknek megfelelően a tisztképzésben is megváltoztatták a képzési arányokat: társadalomtudományi ismeretek 16%; hadműveleti-harcászati kiképzés és szakkiképzés 60%; általános ismeretek 24%.

A politikai tisztképzésben az alapfokú politikai tisztképzés időtartama fél évről egy évre, a felsőfokú politikai tisztképzés két évre, majd 1953-tól három évre nőtt. A kor szellemiségének és elvárásainak megfelelően nem véletlenül kaphatott/kapott főiskolai rangú elismerést a „Sztálin”, amely később, immáron Petőfi Sándor Katonai és Politikai Akadémiaként a felsőfokú tisztképzést folytató ZMKA Társadalomtudományi Tagozatává válhatott 1956 végén (és nem az alapfokú tisztképzést végző, presztízsében alacsonyabb szintű Egyesített Tiszti Iskolába kellett beolvadnia – V. G.). A szinte követhetetlenül különböző elnevezéseket viselő, de egyazon politikai akadémia parancsnokai az alábbi vezetők voltak, 1948–1955 között: *dr. Felkai Dénes* o. ezredes, *Otta István* ezredes, majd *Pesti Endre* ezredes.

³⁶⁸ OROSZI 2004, IV. r.

6.2. A ZMKA-n folytatott felsőfokú, majd egyetemi rangú és az egyetemi határőrtisztképzés saját szakaszolása 1955–1990 között

6.2.1. „Felsőfokú” határőrtisztképzés a ZMKA-n, felsőfokú szakmai képzéssel 1955–1970

A Honvéd Akadémia vezetése 1954 augusztusában felterjesztésben javasolta a honvédelmi miniszternek, hogy az 1954/1955. kiképzési év kezdetével az akadémia a *Zrínyi Miklós Katonai Akadémia* elnevezést viselje. Kis késéssel ugyan, de a Minisztertanács 1955. március 15-étől a Honvéd Akadémiának a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia megtisztelő nevet adományozta. A ZMKA 1955-től tehát jogutód intézménye lett az akkor hároméves akadémiai-, az egyéves ezredparancsnoki- és a féléves magasabb parancsnoki képzést folytató Honvéd Akadémiának, majd – az 1956. december 11-i egyesüléstől kezdődően – a Petőfi Sándor Katonai Politikai Akadémiának is.

A ZMKA első, azaz 1955/1956. tanévének befejeződése közel egybeesett az 1956-os forradalom és szabadságharc napjaival. E kritikus időszakban az akadémia parancsnoka – a szeptember 22-én kinevezett – *Márton András* ezredes volt, aki azonban november 13-án lemondott. A fegyveres erők minisztere a lemondást elfogadta, és ugyanazon nappal megbízta *Borbás Máté* vezérőrnagyot a parancsnoki teendő ellátásával, aki csupán 1957. január 5-éig látta el a tisztséget. Tőle *Lóránt Imre* ezredes vette át a parancsnokságot, de ugyancsak rövid időre, ugyanis 1957. február 20-ától *Csémi Károly* alezredest nevezték ki akadémiaparancsnoknak.

A forradalom és szabadságharc következtében alaposan megkésett tanévben az oktatás 1957. április 8-án kezdődött meg, és az úgynevezett „csonka” kiképzési (tanulmányi) év 1957. november 30-áig tartott.³⁶⁹ Ekkor az akadémián politikai helyettesi, összefegyvernemi lövész, tüzér, légvédelmi, vegyivédelmi, műszaki, híradó és hadtáp tagozatokon folyt az oktatás. Új feladatként jelentkezett a tudományos munka szélesebb alapokra helyezése, ennek érdekében létrehozták az intézményi tudományos tanácsot és a hadtudományi kézikönyvtárat. Az 1957/1958. tanulmányi év kezdetén életbe lépett az újjászervezett fakultásrendszer, és – a 19 tanszéktől teljesen különváltan – összefegyvernemi fakultást és fegyvernemi fakultást működtettek. Ellenben a következő, azaz 1958/59. tanévben e két fakultás helyett létrehozták az alap- és levelező fakultást. Az elkülönült fakultációs és tanszéki szervezés lehetővé tette a hatáskörök decentralizálását, valamint a felelősség és a feladatok pontos elhatárolását, továbbá a belső együttműködés javítását. Elismerve az akadémiai képzés eddigi eredményeit és javítva a végzett állomány társadalmi presztízsét, a Népköztársaság Elnöki Tanácsa (NET) 1959. évi 106. sz. határozat VIII. fejezet 43. §-a kimondta, hogy a néphadsereg katonai akadémiaja által kiadott oklevél (diploma) az egyetemek okleveleivel (diplomáival) egyenértékű.

A miniszteriális akaratoknak megfelelően, az 1960/61. tanévtől megszüntették (az 1950-től funkcionáló) politikai osztályt és politikai helyettesi rendszert. Azok helyett – egészen 1989-ig – akadémiai pártbizottságot és párt-alapszervezeteket működtettek. Tény, hogy 1957-től – a magasabb parancsnoki állomány mellett – a ZMKA-n képezték a politikai mun-

³⁶⁹ OROSZI Antal (2004): *Lépjünk be a múzeumba. V. rész.* Elérhető: www.uni-nke.hu/document/uni-nke-hu/lepjunk-be-a-muzeumba.original.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 05. 21.)

kásokat is, egészen az 1989. évi rendszerváltásig.³⁷⁰ (Nem szorul magyarázatra, hogy az MN mellett a másik „fegyveres erő”, azaz a Határőrség politikai munkásait is – V. G.) Az akadémiaparancsnoki beosztást 1961-től 1969-ig (ismét) *Borbás Máté* vezérőrnagy látta el.

Az 1964/1965. tanévtől megkezdődött a hadműveleti (értsd: vezérkari – V. G.) tanfolyam, amelyen az akadémiát korábban kimagaslóan elvégzett és a magasabb parancsnokok által javasolt főtisztek vehettek részt. A következő tanévtől megkezdődött – a szárazföldi haderőnem mellett – a másik haderőnem, azaz a légvédelmi és repülőcsapatok tisztikarának akadémiai képzése is.³⁷¹

A határőrtisztképzést tekintve, az 1950-es évek második felétől – a belügyi képzési rendszerben folytatott alapfokú határőrtisztképzéstől függetlenül – a ZMKA-n folyt a magasabb parancsnoki felkészítés a különböző honvédségi szakokon a Határőrség számára is, kezdetben önálló határőr szak és tanszék nélkül. A BM HOP fejléccel *Gyurkó* vezérőrnagy országos parancsnok és *Csémi Károly* ezredes akadémiaparancsnok 1960. április 15-én közös írásos javaslatot terjesztett fel *Révész Géza* vezérezredes honvédelmi miniszternek, „a ZMKA-ra vezényelt határőrtisztek részére határőrizeti oktatás bevezetésére”.³⁷² Kérték a javaslat jóváhagyását, amelynek lényege az alábbiakban összegezhető. A ZMKA-ra vezényelt határőrtisztek jelenleg egységes összefegyvernemi képzésben részesülnek, a lövész-tiszteknek meghatározott program szerint. Javasolták, hogy az összefegyvernemi felkészítés mellett a II. és a III. tanévben kapjanak határőrizeti szakkiképzést, a rendelkezésre álló 4450 tanórából 850 tanórában. A tanulmányaik befejezésével a kötelezően előírt társadalomtudományi és a harcászati államvizsgák mellett határőrizeti államvizsgát is tegyenek. A szakkiképzés érdekében szükségesnek tartják és kezdeményezik az akadémián egy önálló, öt-hat fős határőrizeti tanszék létrehozását. A tanszék státuszait és anyagi ellátását a Határőrség biztosítja. Az országos parancsnokság 1960 őszétől évente 15 határőrtisztet vezényel az akadémiára, akik önálló osztályban tanulnak. A tisztek a mindenkor érvényes felvételi előfeltételeknek és követelményeknek való megfelelés esetén kerülhetnek be, ugyanolyan szigorú felvételi vizsgát tesznek. Az oktatással, kiképzéssel kapcsolatos költségeket a ZMKA viseli, de a BM-ből átutalt – az előző éveknek megfelelően megállapított – személyenkénti térítés ellenében.

Gyurkó vezérőrnagy és *Csémi* ezredes közös javaslatának nyomvonalán és az együttgondolkodás követendő példájaként, 1960 szeptemberében létrehozták a ZMKA BM Határőr Tanszékét mint a határőrtisztek akadémiai képzésének szakmai és szakgazda tanszékét. A tanszék alapító és első vezetője *Feksz László* határőr alezredes lett.

Az országos parancsnok – ugyancsak szeptemberben – kiadta a ZMKA határőr tagozat (sic!) hallgatói részére összeállított, úgynevezett összkövetelményi programot.³⁷³ A dokumentum tömör és lényegre törő; mindössze a hatoldalas leíró részből és a három oldalt kitevő két mellékletből áll. A határőrizeti oktatás célját a következőképpen határozta meg: a ZMKA-n három év alatt olyan magasabb határőr-szakképzettségű tiszteket kell kiképezni,

³⁷⁰ OROSZI 2004, III. r. 30–31.

³⁷¹ OROSZI 2004, VII. r. 33.

³⁷² GYURKÓ Lajos vörgey., opk. – CSÉMI Károly ezredes., akadémiapk. (1960): *Együttes javaslat a ZMKA-ra vezényelt határőrtisztek részére határőrizeti oktatás bevezetésére/1960. 04. 15.* (MNL XIX-B-10 1960/25/26. dob./92. fsz.)

³⁷³ HÖR. opk. (1960e): *ZMKA határőr tagozat hallgatói részére összeállított összkövetelményi program/1960. szeptember* (MNL XIX-B-10 1960/25/26. dob./100. fsz. *Nem elírás! A doboz szokatlan száma: 1960. évi 25/26. sz. doboz – V. G.*)

akik képesek zászlóaljparancsnoki és kerületparancsnoki, valamint a zászlóalj- és a kerület-törzsekben vezető beosztású tiszti, továbbá az országos parancsnokságon „fontosabb tiszti teendőket” (mai olvasatban érdekes kategória – V. G.) ellátni. A mellékletek a II. és a III. évfolyamon specifikumként elsajátítandó határőrizeti tantárgy tárgykör- és óraelosztását tartalmazták. A II. évfolyamon 210, a III. évfolyamon 314, összesen: 524 tanórát (vagyis a tervezettnél jóval kevesebbet – V. G.) lehetett, illetve kellett a határőrizeti oktatásra fordítani. Az 1960. évi összkövetelményi program hűen tükrözte, hogy a teljes másodéves tananyag elvileg és gyakorlatilag is az őrsparancsnoki tudásanyag elsajátítását célozta és eredményezte; majd a harmadévesek határőrizeti tananyagának átadása és elsajátítása valóban a határőrzászlóalj és határőr kerület szintjére készítette fel a hallgatókat.

A felsőfokú határőrtisztképzés kezdetén számos nehézséget kellett leküzdeni. A kelő szakmai gyakorlati tapasztalattal felvértezett és tanárrá kinevezett határőrtisztek nem rendelkeztek pedagógiai képesítéssel, nem voltak kidolgozott tananyagok, hiányoztak az alapvető oktatási eszközök. A képzés előrehaladásával párhuzamosan kellett a pedagógiai ismereteket megszerezniük, és az oktatási tapasztalatokat gyarapítaniuk, valamint a képzés alapvető technikai feltételeit megteremteniük. Kedvezett az induláshoz, hogy ezekhez a feladatokhoz a tanszék minden segítséget megkapott a BM és a Határőrség illetékes vezetőitől, valamint az akadémia parancsnokságától és honvédségi tanszékeiktől.³⁷⁴

Hajós Sándor őrnagy harc kiképzési osztályvezető 1962. május 28-án összefoglaló jelentést készített a ZMKA-ra beiskolázott tisztek felvételéről.³⁷⁵ Saját, azaz határőrségi hatáskörben felvételi előkészítő tanfolyamot szerveztek 1962. április 9-étől május 12-éig, a Böszörményi úti laktanyában. A 25 résztvevőnek 28 kiképzési nap során 168 órát tartottak az alábbi megoszlásban. Politikai oktatás: 12; harcászat: 44; határőrizet: 8; matematika: 52; fizika: 38; magyar irodalom és nyelvtan: 14. (Ez utóbbi tantárgy szükségessége mai szemmel nézve bizarrnak tűnik, ellenben akkor indokolt volt – V. G.)

A jelentkezők felvételi vizsgát tettek május 13–25. között. Felvételt nyert: a) bentlakásos (értsd: nappali – V. G.) tagozaton a határőr szakra öt tiszti; a politikai munkás képzésre négy tiszti (köztük Kunfalvi Béla százados, aki később évekig részese lett a KLKF határőr szakán folytatott oktató-nevelőmunkának – V. G.); b) levelező tagozatos képzésre öt tiszti. Nem nyert felvételt, mert a felvételi tantárgyak egyikéből „nem megfelelő” értékelést kapott, és ezért pótfelvételi vizsgát kellett tennie augusztus 27-én: a nappali képzésre egy tiszti, a levelező képzésre négy tiszti. Nem nyert felvételt, és véglegesen kizárta magát a további eljárásból, mert két felvételi tantárgyból is „nem megfelelő” értékelést kapott: nappali tagozaton a határőr szakra három tiszti, illetve a hadtáp szakra két tiszti (egyikőjük három [!] tantárgyból kapott nem megfelelő értékelést); a levelező tagozaton egy tiszti.

A felvett hallgatók számára – ez esetben – a ZMKA akadémiai előkészítő (kvázi szintre hozó – V. G.) tanfolyamot tartott július 1-jétől szeptember 30-áig, majd azt követően kezdődött meg a tényleges I. tanév.

A hallgatói állomány összetételét alapvetően meghatározta, hogy kezdetben – a parancsnoki kijelölés és a felvételi eredmények alapján – jellemzően olyan tisztek kerülhettek be az akadámiára, akik életkorban előrehaladottak voltak, akadémiai végzettséghez kötött

³⁷⁴ TÓTH Imre (1985): Ünnepi köszöntő. In NAGY György szerk.: *25 év a határőrizet szolgálatában – a ZMKA Határőr Tanszék történetéből*. BM Könyvkiadó. 11.

³⁷⁵ HAJÓS Sándor őrgy., harc kik. ov. (1962): *Jelentés a ZMKA-ra beiskolázott tisztek felvételéről/1962. 05. 28.* (MNL XIX-B-10 1962/20. dob./17. fsz.)

beosztásban teljesítettek szolgálatot, jelentős gyakorlati tapasztalatokkal rendelkeztek. Ugyanakkor hiányoztak a beosztás ellátásához, de különösen a továbbfejlődéshez szükséges elméleti alapok és az a látókör, ami nélkül az egyre fokozódó követelményeknek már nem vagy kevésbé tudtak megfelelni. Ezért a képzés közvetlen célja, tartalma és módszertana arra irányult, hogy a hallgatók széles körű, alapos és korszerű elméleti ismereteket sajátítsanak el.³⁷⁶

Mindezekre is figyelemmel álláspontom, hogy a II. és a III. tanévben folytatott határőrizeti szakmai felkészítés vertikális felépítménye vitatható. Nem csupán utólag, hanem anno is vitatni kellett volna. Ugyanis a gyakorlati életből érkezett tisztok már eleve birtokolták a II. tanévben oktatott, őrsparancsnoki szintű tananyagot, sőt már jelentős gyakorlati tapasztalatokat szereztek az akadémiai végzettséghez kötött beosztásokban is! Mindezek ellenére a valódi akadémiai képzési célok és kimeneti követelmények teljesítésére mindössze a III. tanév 314 határőrizeti tanórāja maradt. Véleményem szerint helyesebb le(hete)tt volna a rendelkezésre bocsátott időt a II. és a III. tanévben egyaránt a kerületszintű oktatásra fordítani. Ez az időpazarló – a magyarázatok szerint „szintre hozó” – rendszerezés és struktúra sajnálatos módon az 1970-es és 1980-as évek fordulóján is hasonlóképpen működött, továbbfejlesztett változatban. Ugyanis az akadémiát megelőző egyéves felvételi előkészítő tanfolyam, az azt követő felvételi vizsga, majd a teljes I. évfolyam az őrsparancsnoki felkészítést szolgálta, mérte, értékelte és minősítette. Egyáltalán nem melleleg azt a felkészültségi szintet, amely az akadémiát megelőző, négyéves „kossuthos” határőr szak kimeneti követelménye volt. Ellenben a ZMKA-n meghatározott képzési és kimeneti követelményekben előírt, az akadémia differentia specificáját jelentő, kerületszintű tananyagot csupán a II. és a III. tanévben oktatták. (Az akadémiai hallgatók körében/körünkben okkal alakult ki a vélemény, hogy egyrészt: a felvételi vizsgával le kellett volna zárni az őrsparancsnoki szintű felkészültség és felkészítés problematikáját, s azonnal a kerületszintű oktatást kellett volna megkezdeni az I. tanévben. Másrészt: az alkalmazott struktúrában indokolatlanul hosszú a hároméves nappali és a négyéves levelező képzési idő; helyesebb és gazdaságosabb, összességében hatékonyabb lenne az egyéves felvételi előkészítő tanfolyamot és felvételi vizsgát követő kétéves nappali, illetve hároméves levelező képzés – V. G.)

Feksz ezredes tanszékvezető 1963. január 28-i jóváhagyásával olvasható egy adott évfolyammunka kidolgozását elrendelő feladatlap.³⁷⁷ *Siklós Ferenc* alezredes másodéves levelező hallgató az 1962/1963. tanévben dolgozza ki *Az ellenőrző tevékenység szerepe, feladatai, megszervezésének és végrehajtásának módjai az alegységek és egységek parancsnokai és törzsei részéről* című évfolyammunkát. Határidők: a munkaterv elkészítése: február 28.; a vázlat bemutatása: április 30.; a kész dolgozat benyújtása: augusztus 31. A kidolgozást irányító tanár (értsd: konzulens vagy témavezető – V. G.) *Mészáros István* őrnagy. Az ügyirat mellett megtalálható az elkészült 23 oldalas dolgozat – bírálat és osztályzat nélküli – eredeti példánya is.

Az akadémiaira jelentkező határőrtisztek előképzettségének növelése és a felvételi követelményeknek való minél sikeresebb megfelelése érdekében *Orbán* ezredes, a Határőrség törzsfőnöke 1963. március 25-én jóváhagyta a ZMKA négy hónapos előkészítő

³⁷⁶ Mészáros István (1985): A tanszék vezetéséről... In NAGY György szerk.: *25 év a határőrizet szolgálatában – a ZMKA Határőr Tanszék történetéből*. BM Könyvkiadó. 1985. 32.

³⁷⁷ *Feladatlap évfolyammunka kidolgozásához/1963. 01. 28.* (MNL XIX-B-10 1962/23. dob./21. fsz.)

tanfolyamának tematikáját.³⁷⁸ Az előkészítő tanfolyam időnormái: 1963. április 1-jétől július 31-éig; 122 nap, 102 kiképzési nap, 673 tanóra. Ezen belül 163 óra gépkocsivezetői tanfolyam és 510 óra előkészítő tanfolyam. Tantárgyak és óraszámok: időszerű politikai kérdések (24); matematika (180); fizika (60); harcászat (50); határőrizet (60); kémia (30); tereptan (24); tanulás módszertana (18); egyéni tanulás (48); tartalékidő (16), összesen: 510 tanóra. (Ismételten olyan érdekességeket is felfedezhetünk, amelyek a közoktatásban megszerezhető általános előképzettség hiányosságaira utalnak – V. G.)

A Határőrség 1963/64. évi harckiképzéséről (1964. szeptember 15-én) készített jelentésben³⁷⁹ Hajós alezredes harckiképzési osztályvezető megállapította, hogy az előző évi tapasztalatok alapján öt hónaposra növelt ZMKA előkészítő tanfolyam eredményesnek bizonyult. A siker legfőbb eredője, hogy az előkészítés során nagyobb figyelmet fordítottak a tanárok kiválasztására és a tananyag összeállítására.

Bágyi ezredes törzsfőnök 1969. szeptember 18-án kiadta „a ZMKA III. évfolyam határőrhallgatóinak csapatgyakorlatára” vonatkozó intézkedését.³⁸⁰ Célja: a hallgatók fejlesszék a kerület határőrizetével kapcsolatos ismereteiket és gyakorlati felkészültségüket. Időtartama: 1969. október 6–18. között, 12 nap. A hallgatók elosztása: egy-egy kijelölt kerülethez kettő-kettő hallgató, azaz a hét (1., 11., 2., 3., 4., 6. és 9.) kerülethez 14 hallgató. (Közöttük Dorogi János őrnagy, aki később évtizedeket töltött el a KLKF határőrhallgatóinak oktatásában, nevelésében, és akire egyaránt nagy tisztelettel tekintettek/tekintettünk főiskolai hallgatói és tanártársai – V. G.) Az akadémiai hallgatók tanszékről kirendelt parancsnoka Bartus József alezredes osztályfőnök volt. Szervezési intézkedés: az érintett kerületparancsnokok biztosítsák a hallgatók fogadását, foglalkoztatását és segítségét, majd október 18-án történő beszámoltatásukat és útbá indításukat a ZMKA-ra.

Az 1960–1970 közötti évtizedben a tanszék vezetője Feksz László ezredes (1960–1968), majd Mészáros István ezredes volt (1968–1980). A kibocsátott határőrtisztek büszkén viselték a katonai akadémiai végzettséget kifejező jelvényt, amint a polgári egyetemeken és (1963-tól) a BM Akadémián végzett határőrtisztek is, a saját intézményük jelvényeit.

6.2.2. „Egyetemi rangú” határőrtisztképzés a ZMKA-n, egyetemi végzettségként elismert képesítéssel, 1971–1984

Az 1969 és 1975 közötti időszakban Tóth Lajos vezérőrnagy, majd 1975-től 1982-ig dr. Lantódi József (CSc) vezérőrnagy látta el az akadémia parancsnoki beosztást, aki a parancsnokok sorában elsőként rendelkezett tudományos fokozattal, és akitől dr. Simon Sándor (CSc) vezérőrnagy vette át a parancsnoki beosztást 1982-ben. (Kérem a tisztelt Olvasót, nézze el a következő személyes vonatkozású kiegészítést: magam is azon szerencsés hallgatók közé tartoztam, akik Lantódi vezérőrnagy és Simon vezérőrnagy parancsnokokat megismerhette és mindkettőjüket mélyen tisztelte, nagyra becsülte – V. G.) Az 1970-es

³⁷⁸ Hőr. tőf. (1963): *ZMKA négyhónapos előkészítő tanfolyam tematikája/1963. 03. 25.* (MNL XIX-B-10 1962/23. dob./17. fsz.)

³⁷⁹ Hajós Sándor alez. (1964): *Jelentés a Határőrség 1963/64. évi harckiképzéséről/1964. 09. 15.* (MNL XIX-B-10 1964/20. dob./3. fsz.)

³⁸⁰ Hőr. tőf. (1969d): *Int. a ZMKA III. évfolyam hőr. hallgatóinak csapatgyakorlatára/1969. 09. 18.* (MNL XIX-B-10 1969/24. dob./30. fsz.)

évektől átfogó követelményként fogalmazódott meg a teljes, azaz a katonai főiskolai és az akadémiai tisztképzéssel szemben a nevelésközpontú oktatás és a teljesítőképes tudás biztosítása. Az akadémiaát végzett honvéd- és határórtiszttel szembeni hármaskövetelmény a következőkben összegezhető: politikai tisztánlátás, tudományos világnézet, szilárd erkölcsi magatartás kialakulása; alkalmazóképes szakmai tudás megszerzése; a magasabb vezetői beosztás ellátásához szükséges szervezői, vezetői és irányítói készségek elsajátítása.

A *Zrínyi Miklós Katonai Akadémiáról szóló 1971. évi 23. törvényerejű rendelet* megerősítette a NET korábbi, 1959. évi 106. sz. határozatát, és a ZMKA-n kiadott oklevél az egyetemi oklevéllel lett egyenértékű. Elvileg és gyakorlatilag a ZMKA a fenti törvényerejű rendelet szerint 1972-től „egyetemi rangú felsőoktatási intézményként” működött. Érdeklődésként itt kell megemlíteni, hogy az 1970-es években – az akadémiai tisztképzésen kívül – a párt, állami és tömegszervezetek vezetői számára szervezett, kétéves tartalékos-tiszti iskolát is működtettek az akadémián.³⁸¹

A Határőr Tanszék, viszonylag kis szervezetével is (tanszékvezető, tanszékvezető-helyettes, főtanárok és tanárok), egyre magasabb színvonalon teljesítette a feladatait. A képzés alapvető célja a határőr magasabb parancsnoki szakon is a katonai vezetőkkel szemben támasztott, előbbieken vázolt követelményrendszer kialakítása és magas szintű biztosítása volt. A képzést három nagy képzési területen folytatták: társadalomtudományi, hadtudományi és orosz nyelvi képzés. A csoportosítás eleve magában hordozta, hogy a határőrizet tudományrendszertanilag a hadtudományhoz tartozott. Az oktató-nevelőmunka egyre eredményesebb lett, mindjobban elősegítette a csapatigények és az ismeretek összhangját, a megszerzett tudás gyakorlatban történő alkalmazását. A képzési módszerek és eszközök egyre jobban megfeleltek a korszerű katonai vezetőképzés által támasztott szükségleteknek. A tanszék munkáját a fokozódó gyakorlatiasság, a megfontolt kísérletezés, a korszerűsödő pedagógiai munka, a tananyagfejlesztés, a tudományos kutatás, valamint a hallgatók kezdeményező és alkotó gondolkodásra nevelése, jártasságaik, készségeik és képességeik fejlesztése jellemezte.³⁸²

Az évente indított – jellemzően egy-egy – hároméves nappali és négyéves levelező osztály hallgatói egyrészt az alapfakultás, illetve a levelező fakultás szervezetében, másrészt a tanszék szakmai alárendeltségében teljesítették tanulmányi és más feladataikat. Az 1970-es évek első felében megváltozott a felvett előképzettsége, összetétele, átlag-életkora. A Határőrség illetékes vezetője úgy döntött, hogy a levelező oktatást szünetelteti, és a nappali tagozatra kizárólag pályázat alapján történhet a jelentkezés és a felvétel. Annak eredményeként fiatal, a KLKF határőr szakán végzett, tanári diplomával rendelkező, elméletileg egyre jobb felkészültségű tisztek kerülhettek be az akadémiára. Ezzel szemben tény az is, hogy gyakorlati tapasztalatuk kevesebb (s döntően alegység szintű) volt, és még nem rendelkeztek – mert nem is rendelkezhetek – a kívánatos mértékű, kiforrott vezetői kvalitásokkal. Ezek a tényezők értelemszerűen azt eredményezték, hogy az oktatás tartalmában, módszertanában és eszközrendszerében a hangsúlyok kiegyenlítődték, azaz a magas szintű elméleti oktatás mellett erőteljes gyakorlati felkészítést is folytatni kellett. Annál is inkább, mert a szakmai szervektől érkezett visszajelzések is ennek szükségességét támasztották alá. Mindezek következtében alapjaiban módosították a szakmai tananyagok

³⁸¹ NYÍRI Sándor (2012): *A múlt mindig velünk van*. Nyíregyháza, Ardlea Kiadó. 63.

³⁸² TÓTH 1985, 12.

tartalmát és strukturáját. Az 1970-es évek közepétől a szakmai tananyag (végre! – V. G.) mindössze 7%-át képezte az alegység szintű határőrizet és harcászati; a szakmai képzésre biztosított tartalom és idő 88%-át a határőrkerület szintű oktatásra fordították. Az elméleti felkészítéssel (35%) szemben a gyakorlati felkészítés aránya elérte a 65%-ot. A gyakorlati foglalkozások 9%-át terepen, főként a határőr kerületek működési területén vezették le, és a csapatgyakorlat időtartamát négy hétről felemelték hatra.³⁸³

Bágyi ezredes törzsfőnök 1972. május 22-én intézkedett a ZMKA másodéves határőr-hallgatóinak gyakorló csapatszolgálatáról.³⁸⁴ Időtartama: 1972. június 5-étől július 1-jéig. Előírta, hogy a tanszékvezető határozza meg a hallgatók tanulmányi feladatait, és azok teljesítését a tanszék tanárai a helyszíneken ellenőrizzék. A kerületparancsnokok biztosítsák a hallgatók fogadását, tájékoztatását, valamint a gyakorlati feladatok végrehajtásának feltételeit, továbbá a hallgatók törzstisztek általi ellenőrzését, segítségét. A hallgatók elosztása (határőrkerület/létszám): Győri /2 fő; Soproni/2 fő; Szombathelyi/2 fő; Zalaegerszegi/3 fő (köztük *Belovai Illés* [örnagy] hallgató); Nagykanizsai/2 fő; Pécsi/2 fő; Kiskunhalasi/3 fő; összesen: 16 fő.

A határőrizet gyakorlatában és a jogszabályi környezetben történt változások következtében az 1970-es évek második felében új szakmai szabályzatok kerültek rendszerbe, így például az alábbiak. *Hőr/1. Határőrizeti szabályzat a határőrkerület részére* (1975); *Hőr/2. Határőrizeti szabályzat a határőr őrs és tartalékőrs részére* (1975); *Hőr/3. Határforgalom-ellenőrzési szabályzat* (1976); *Hőr/7. Szabályzat a Határőrség nemzetközi vonatkozású feladatainak végrehajtására* (1979). Az új határőrizeti szabályzatok alapján – és az időközben kifejlődött tanári kidolgozói rutin eredményeként – egymás után születtek meg a tankönyvek és jegyzetek. *A határőr csapatok vezetése* (megjelent 1975-ben) című tankönyv *Nagy János* alezredes, a ZMKA Határőr Tanszék oktatójának szellemi terméke. Lektorálta *Mészáros István* alezredes.³⁸⁵ (A jól szerkesztett, tartalmas és magas színvonalú produktum valóban „mű”-nek minősíthető, és méltán kiérdemelhetné volna akár doktori értekezésként történő megközelítést, elbírálását és minősítését is – V. G.) Ugyancsak a tanszék oktatóinak szakmai, pedagógiai és tudományos kapacitását tükrözi *A kerület határőrizete* című tankönyv (1976), amelyet az akadémiai képzésben és a határőrségi továbbképzésben egyaránt hasznosítottak.³⁸⁶ Írták: *Mészáros István, Borbély József, Bartus József, Nagy János és Toldi Sándor*. Szerkesztette: *Mészáros István* alezredes; lektorálta: *Balogh Sándor* ezredes (HOP). E sorba illeszthető *Mészáros István* alezredes 1980-ban elkészült kézírata is *A határőr csapatok határőrizete és harci alkalmazása rendkívüli viszonyok közepette* címmel, amelyet a Határőrség Tudományos Tanácsa az 1980. április 18-i ülésén vitatott meg.³⁸⁷ (Az ülés meghívójához vitaanyagként csatolt kézirat további sorsáról azonban nincs adat – V. G.)

³⁸³ MÉSZÁROS 1985, 32–33.

³⁸⁴ Hőr. tőf. (1972b): *Int. a ZMKA II. éves hőr. hallgatók gyak. csapatszolg-ra/1972. 05. 22.* (MNL XIX-B-10 1972/14. dob./13. fsz.)

³⁸⁵ NAGY János (1975): *A határőr csapatok vezetése.* (Tankönyv) (MNL XIX-B-10 1977/15. dob/16. fsz.)

³⁸⁶ MÉSZÁROS István – BORBÉLY József – BARTUS József – NAGY János – TOLDI Sándor (1976): *A kerület határőrizete.* (Tankönyv). (MNL XIX-B-10 1977/15. dob/18. fsz.)

³⁸⁷ MÉSZÁROS István (1980): *A határőr csapatok határőrizete és harci alkalmazása rendkívüli viszonyok közepette.* (Kézirat). (MNL XIX-B-10 1980/18. dob/3. fsz.)

Tóth vezérőrnagy országos parancsnok az 1979. január 24-én aláírt átiratában köszönetet mondott Mándi ezredes BM IV/II. csoportfőnöknek.³⁸⁸ Megköszönte a csoportfőnök nélkülözhetetlen egyetértését a ZMKA levelező tagozatán szüneteltetett határőrtisztképzés ismételt elindításához. (Egyúttal kifejezte örömét, hogy a BM Kun Béla Rendőrtiszthelyettes-képző Iskola nappali tagozatán 1979. szeptember 1-jétől megindítható egy-egy szakaszparancsnoki, illetve anyagi osztály, valamint a levelező tagozaton egy határforgalmi osztály.)

Hajós vezérőrnagy törzsfőnök 1979. április 17-én tájékoztatta Naményi Pál vezérőrnagyot, a ZMKA parancsnok szárazföldi összefegyvernemi helyettesét arról, hogy Oláh István altábornagy honvédelmi miniszterhelyettes hozzájárult az alábbiakhoz. Az országos parancsnokság – közel félévűtizedes kihagyás után – 1980-ban és 1982-ben 20-20 fővel egy-egy levelező osztályt indíthat a ZMKA négyéves levelező fakultásán, határőr parancsnoki szakon. Részükre az akadémia felvételi előkészítő tanfolyamot szervez 1979-ben, illetve 1980-ban. A személyi feltételek biztosítása érdekében, az országos parancsnok tartósan vezényel a ZMKA Határőr Tanszékre egy tisztet 1979. szeptember 1-jétől, majd még egy tisztet 1981. szeptember 1-jétől. A képzéshez a honvédségi tanárokat és a tantermet az akadémia, illetve az összevonások és a vizsgák időszakára a szállást az országos parancsnokság biztosítja.³⁸⁹ A Határőr Tanszék tanárai, valamint a határőrségi szaktektentélyek, továbbá az akadémiai határőrhallgatók által kidolgozott korszerű tananyaghozók sokkal inkább lehetővé tették az önálló hallgatói munkát, és ez is hozzájárult ahhoz, hogy – a Határőrség megrendelői igényének eleget téve – 1980-ban újraindíthatták a levelező oktatást.

Hajós vezérőrnagy törzsfőnök 1981. március 18-án tájékoztatta Mándi ezredes BM IV/II. csoportfőnököt,³⁹⁰ hogy a hivatásos állománnyal szemben támasztott növekvő követelmények szükségessé tették néhány módosítás bevezetését a ZMKA-n folytatott határőrtisztképzés cél- és követelményrendszerében, valamint tantervében. Kérte, hogy a szükséges módosításokkal a csoportfőnök értsen egyet. A célrendszer kiegészítése: a végzett határőrtiszt [...] legyen képes a kiemelt I. kategóriájú FEP-en parancsnoki és helyettesi, valamint a II. kategóriájú FEP-en a parancsnoki beosztás ellátására. Indokolttá vált a *Határőr felderítési ismeretek* című tantárgy helyett az *Állambiztonsági és határőr felderítési ismeretek* című tantárgy bevezetése. Végezetül csatolta a preferált címjegyzékeket a határőrizeti évfolyammunkákhoz és szakdolgozatokhoz.

Sebők ezredes törzsfőnök 1984. november 1-jén jóváhagyta a ZMKA-t végzett határőrtisztek tanfolyamszerű továbbképzésének tematikai programját.³⁹¹ A továbbképzés célja: a korábbi ismeretek felfrissítése, kiegészítése és korszerűsítése úgy, hogy annak eredményeként a főtisztek a beosztásaikban magasabb színvonalon tudjanak eleget tenni a követelményeknek. (A továbbképzés helyét nem határozta meg, azonban a program alapján kialakult feltételezésem szerint a ZMKA Határőr Tanszéken hajtották végre – V. G.) Időtartama: 30 tanítási nap, 180 tanóra. Megoszlása: 31 óra társadalomtudományi, illetve

³⁸⁸ TÓTH Imre vörgey., opk. (1979): *Átirat Mándi ezds. BM IV/II. csf-nek/1979. 01. 24.* (MNL XIX-B-10 1979/16. dob/4. fsz.)

³⁸⁹ HAJÓS SÁNDOR vörgey., tőf. (1981): *Átirat Naményi Pál vörgey-nak, ZMKA pkh-nek/1979. 04. 17.* (MNL XIX-B-10 1979/16. dob/2. fsz.)

³⁹⁰ HAJÓS SÁNDOR vörgey., tőf. (1981): *Jelentés Mándi ezds. BM IV/II. csf-nek/1981. 03. 18.* (MNL XIX-B-10 1981/22. dob/5. fsz.)

³⁹¹ Hőr. tőf. (1984b): *ZMKA-t végzett határőrtisztek tanfolyamszerű továbbképzésének tematikai programja/1984. 11. 01.* (MNL XIX-B-10 1984/18. dob/5. fsz.)

150 óra hadtudományi felkészítés. Ez utóbbi részletezése: hadművészet (8); harcászat (26); rendszerszervezési és vezetésautomatizálási ismeretek, röviden: REVA (16); parancsnokok és törzsek felkészítése (28); határőrizet (60); testnevelés (12), összesen: 150 tanóra.

A BM Könyvkiadó az 1980-as években is folytatta az úgynevezett „zöld tankönyvek” kiadását. A Határőr Tanszék oktatói (*Babos Albert, Bartus József, Borbély József, Mészáros István, Sándor Vilmos, Toldi Sándor*) 1982-ben kidolgozták *A határőrizet alapjai* című tankönyvet. Szerkesztette *Mészáros István* ezredes, szakmailag ellenőrizte *Zentai József* alezredes HOP határügyi osztályvezető.³⁹² Ugyancsak 1982-ben *dr. Árva József, dr. Vigh István* és *Nagy János* közös produktumaként megszületett a *Jogi és kriminalisztikai alapismeretek* című tankönyv is. Szerkesztette *Nagy János*, lektorálta *dr. Ábel László*.³⁹³ Szintén 1982-ben megjelent *dr. Babos Albert* kandidátusi értekezésének tankönyvi változata: *Diverziós-felderítő csoportok várható tevékenysége, valamint a Határőrség tevékenysége az ellenük folytatott harcban* címmel. Lektorálták: *dr. Ábel László* és *dr. Szántó Imre*, a hadtudomány kandidátusa.³⁹⁴ Ugyancsak a BM Könyvkiadó gondozásában, 1984-ben egymás után jelentek meg a *Határőrizeti Tanulmányok* című periodika újabb számai. Így például *Vaszkó Imre* és *Berka István: A vízi határszakaszok őrzése* (1984/1.); *Nagy György: A határforgalom-ellenőrzés és az útlevelek rövid története* (1984/2.); *Czirák István: A BM határőrség hatáskörében fogatosított büntető-eljárási cselekmények a tiltott határátlépés esetén* (1984/3.)³⁹⁵

Az 1971–1984 közötti időszak tanszékvezetői: *Mészáros István* ezredes (1968–1980); *dr. Belovai Illés* (CSc) ezredes (1980–1985). Tanszékvezető-helyettesek voltak: *Borbély József* és *Toldi Sándor*. A tanszéken oktattak: *dr. Babos Albert* (CSc), *Bartus József, Kisgyörgy László, Kónya József, dr. jur. Mármarosi Ferenc, Nagy János, dr. Szilvási József* (CSc). A törzsállomány tagjai voltak *Lantos Gyula* törzsszászlós, valamint *Fábián Istvánné* és *Mikola Erzsébet* közalkalmazottak

6.2.3. „Egyetemi” határőrtisztképzés a ZMKA-n, egyetemi képesítéssel és egyetemi doktori (dr. univ.) fokozattal, 1985–1990

Az akadémia parancsnoka 1982 és 1991 között *dr. Simon Sándor* vezérőrnagy (majd altábornagy), az MTA doktora volt. *Az oktatásról szóló 1985. évi I. törvény* alapján az akadémia (tényleges, valóságos – V. G.) egyetemmé vált.³⁹⁶ Az oktatási törvény a katonai és rendvédelmi felsőoktatási intézményekre is értelemszerű hatást gyakorolt. A polgári felsőoktatási intézményekhez hasonlóan az akadémián is megalakult az Akadémiai Tanács (AT) és a Doktori Tanács (DT). A határőrtisztképzés és tudományos továbbképzés addigi

³⁹² BABOS Albert – BARTUS József – BORBÉLY József – MÉSZÁROS István – SÁNDOR Vilmos – TOLDI Sándor (1982): *A határőrizet alapjai*. (Tankönyv). (MNL XIX-B-10 1982/22. dob/7. fsz.)

³⁹³ ÁRVA József – VÍGH István – NAGY János (1982): *Jogi és kriminalisztikai alapismeretek*. (Tankönyv). (MNL XIX-B-10 1982/22. dob/6. fsz.)

³⁹⁴ BABOS Albert (1982): *Diverziós-felderítő csoportok várható tevékenysége, valamint a Határőrség tevékenysége az ellenük folytatott harcban*. (Tankönyv). (MNL XIX-B-10 1982/22. dob/8. fsz.)

³⁹⁵ *Határőrizeti Tanulmányok* című periodika 1984/1., 2. és 3. száma. (MNL XIX-B-10 1984/20. dob/19; 21; 22. fsz.)

³⁹⁶ OROSZI 2004, VII. r. 34.

elismeréseként, de főként jövőbeli eredményeinek ösztönzéseként, a DT-nak tagja lett *dr. Babos Albert* (CSc) hőr. alezredes is.

Az 1980-as évek második felében is jelentős változások zajlottak le az akadémiai oktatásban. Néhány a legfőbbek közül: a támadó hadműveletek oktatásának csökkentése, a békevezetés fokozása. Itt kell megjegyezni, hogy a gyakorlati szükségleteknek megfelelően, a szerves belső fejlődés eredményeként más idegen nyelvek (így különösen az angol és a német) oktatása is megjelent a képzési palettán, majd egyre általánosabbá vált. A képzési rendszer elemei – kimeneti követelmények, képzési célok, területek, formák, időnormák, szakok, szakirányok, specifikációk, szervezeti struktúrák – a megrendelői szükségleteknek, illetve objektív lehetőségeknek megfelelően fokozatosan változtak, fejlődtek. A képzési cél: az akadémia rendeltetésének megfelelően biztosítani, hogy a Magyar Néphadsereg (MN) csapatai, törzsei és különböző szervei részére politikailag és katonailag magasan képzett vezetőket bocsásson ki.³⁹⁷

Nagy hatékonysággal és minőségfejlesztő erővel bírtak a változatos oktatási, oktatásmódszertani eljárások, így például az akadémiaán belül, illetve a csapatokkal és törzsekkel együttműködésben végrehajtott törzsgyakorlatok, hadijátékok, zárógyakorlatok; a kiemelkedő képességű hallgatókkal történő differenciált foglalkozás, különösen a tudományos diákköri tevékenység; a mind szélesebbé vált külföldi tanulmányi utak, a pozitív értelemben irigylésre méltó és őszinte elismerést érdemlő csereprogramok és így tovább.

A képzési rendszerben továbbra is alap-, valamint levelező fakultást működtettek. Az alapfakultás gyakorlatilag a hároméves nappali tagozatos képzést jelentette, és magában foglalta a három (politikai munkás, szárazföldi összefegyvernemi, illetve a légvédelmi és repülő) tagozatot, valamint a tagozatokon belül szervezett, úgynevezett „fegyvernemi” hallgatói osztályokat.

A határőr osztályok hallgatói továbbra is sajátos, kettős helyzetben voltak: egyrészt az akadémiai rendtartás tekintetében a szárazföldi összefegyvernemi tagozathoz, másrészt a szolgálati jogviszonyból eredő ügyek vonatkozásában – a Határőr Tanszék útján – a Határőrséghez tartoztak. A levelező fakultáson a négyéves időtartamú képzés azonos értékű volt a hároméves nappali képzéssel. Azonkívül a kétéves időtartamú hadtudományi kiegészítő szakon, valamint a több hónapos szakmai cél-, átképző és továbbképző tanfolyamokon lehetett tanulmányokat folytatni. A határőr magasabb parancsnoki (értsd: egyetemi – V. G.) szakon kívül – a határőrségi igényeknek megfelelő számban – szinte minden évben végeztek határőrtisztek a ZMKA más (így a például a vegyivédelmi, fegyverzeti, gépjármű, pénzügyi, hadtáp, híradó stb.) szakain is.

A tanulmányi követelmények teljesítésével párhuzamosan a hallgatók a tudományos diákkörökben kutatótevékenységet folytathattak, és pályamunkáikkal részt vettek az akadémiai „házi” versenyeken. Ösztönzőleg hatott, hogy a bíráló bizottságok elfogad(hat)ták évfolyammunkaként és szakdolgozatként a díjazott dolgozatokat. (E témát részletesen, önálló fejezetben tárgyalom majd – V. G.) A kurzust két államvizsga zárta: a társadalomtudományi, illetve a hadtudományi (és ez utóbbin belül az összefegyvernemi harcászat, valamint a határőrizet). A kibocsátott hallgatók oklevelet kaptak; közülük a kitüntetéses

³⁹⁷ BABOS Albert – NAGY György (1985): *25 év a határőrizet szolgálatában 1960–1985. ZMKA Határőr Tanszék negyedszázados jubileuma*. Budapest, BM Könyvkiadó.

(vörös) oklevéllel végzetek nevét felvésték a kiválóan végzett hallgatók márványtáblájára, és rendszerint soron kívüli előléptetésben részesültek.

Az 1985 és 1990 közötti években tanszékvezetők voltak: *dr. Belovai Illés* (CSc) ezredes (1980–1985); *dr. Babos Albert* (CSc) ezredes (1985–1990). Tanszékvezető helyettesek voltak: *dr. Sándor Vilmos* és *dr. Nagy György*. A tanszéken oktattak: *dr. univ. Fórizs Sándor*, *dr. univ. Gáspár László*, *Grónás József*, *Gubicza József*, *dr. univ. Kónya József*, *Krüger Vilmos*, *dr. jur. Mármarosi Ferenc*, *Nagy József*, *Paku József*, *Szabó Imre*, *dr. Szilvási József* (CSc) és *Tömös Bertalan*. Törzsállomány: *Höflich Zsuzsanna*, *Fábián Istvánné*, *Mikola Erzsébet* és *Lantos Gyula*.

6.3. Összegzés

(Pro forma ugyancsak összegzés következne. Ismételten kérem a tisztelt Olvasót, értsen egyet azzal, hogy rendszertanilag helyesebb és célravezetőbb együtt összegezni a 6. és a 9. fejezet tartalmát 1955-től 2008-ig a 9. fejezetben – V. G.)

7. fejezet

Áthangolásként: határőrizetből határrendészet, határőrségből „határrendőrség”, 1989–1998–2008

7.1. A határőrizetet és a Határőrséget befolyásoló főbb hazai és nemzetközi események, 1989

A történelmi léptékkal mérhető 1989-es esztendő számos kiemelkedő változást produkált.³⁹⁸ Azok közül a határőrizetet, a Határőrség tevékenységét és működését, valamint a határőrizeti tisztképzést is leginkább befolyásoló, nagy horderejű események közül feltétlenül feljegyzendők az alábbiak.

- Január 21.: a Belügyminisztériumban bejelentették, hogy Budapesten és három kelet-magyarországi településen menekülttáborokat létesítenek a Romániából érkezők számára.
- Február 13.: *Németh Miklós* kormányfő és *Franz Vranitzky* osztrák kancellár a Nagyecenken tartott találkozón megállapodott az úgynevezett „műszaki határzár” (valójában az elektromos jelzőrendszer – V. G.) felszámolásáról. A magyar kormányfő egyúttal bejelentette, hogy Magyarország két éven belül be is fejezi azt.
- Március 17.: Magyarország csatlakozott az ENSZ menekültügyi konvenciójához.
- Április 4.: a munkaszüneti napon becslések szerint 150 ezer magyar „bevásárló-turista” utazott ki Ausztriába és vissza Magyarországra.
- Április 13.: nyilvánosságra hozták, hogy a Határőrség három héten belül megkezdí az elektromos jelzőrendszer (EJR) lebontását a magyar–osztrák határszakaszon.
- Május 2.: a magyar–osztrák határszakaszon megkezdődött az EJR bontása.
- Május 12.: a Minisztertanács rendkívüli ülésén döntés született a Bős–Nagymaros vízlépcső építési munkálatainak leállításáról.
- Június 16.: százezrek rótták le a kegyeletüket *Nagy Imre* és mártírtársai, *Gimes Miklós*, *Losonczy Géza*, *Maléter Pál* és *Szilágyi József* újratemetésén. *Göncz Árpád* nyitotta meg a szertartást, majd *Vásárhelyi Miklós*, *Rácz Sándor*, *Mécs Imre*, *Zimányi Tibor*, *Király Béla* és *Orbán Viktor* mondott beszédet.
- Június 26.: a Minisztertanács (értsd: Kormány – V. G.) elfogadta a ki- és bevándorlásról, a külföldre utazásról és az útlevélről szóló törvénytervezeteket.
- Június 27.: *Horn Gyula* magyar és *Alois Mock* osztrák külügyminiszter a hazai és a nemzetközi sajtó nyilvánossága előtt ünnepélyesen átvágta az EJR – erre az alkalomra sebtében visszaépített – szakaszát, és azzal hivatalosan is befejeződött

³⁹⁸ Forrás: *Kronológia* (1989). <http://beszelo.c3.hu/cikkek/kronologia-%E2%80%931989> (A letöltés dátuma: 2019. 05. 23.)

- a nemzetközi sajtóban „vasfüggönyként” emlegetett EJR lebontása a magyar–osztrák határszakaszon.
- Augusztus 1.: megszüntették a nyugati határszávon a határsávot és az abból fakadó valamennyi korlátozást.
  - Augusztus 14.: ideiglenesen lezárták az NSZK budapesti nagykövetségét, mert a továbbiakban már nem tudta befogadni a kivándorolni szándékozó NDK-állampolgárokat.
  - Augusztus 17.: a Reuters brit hírügynökség szerint a hónap első felében egyezeregyszáz NDK-állampolgár szökött át a magyar határon Ausztriába.
  - Augusztus 19.: Sopron közelében, a „Páneurópai piknik” keretében megnyitott államhatáron mintegy háromszáz keletnémet állampolgár átmenekült Ausztriába.
  - Augusztus 21.: csaknem ezer NDK-állampolgár lépte át a határt egyetlen hétvégén.
  - Augusztus 22.: Budapesten újabb tábort nyitottak az NDK-menekültek számára, Csillebércen.
  - Augusztus 23.: a magyar–osztrák államhatár egész szakaszán, egyazon időben több száz NDK-állampolgár kísérelt meg tiltott határátlépést.
  - Augusztus 24.: az NSZK budapesti nagykövetsége által menedékjogot kapott keletnémet állampolgárok első csoportja Ausztriába távozatott.
  - Augusztus 25.: a Magyarországon tartózkodó NDK-menekültekről tárgyalt Bonnban a magyar kormányfő és a külügyminiszter. A NET törvényerejű rendeletet alkotott az 1951-es genfi menekültügyi konvenció magyarországi érvényességéről.
  - Augusztus 31.: a Reuters brit hírügynökség szerint már több mint hatezer NDK-állampolgár szökött át Magyarországról Ausztriába.
  - Szeptember 10.: a Kormány bejelentette, hogy szeptember 11-én nulla órától engedélyezi a keletnémet állampolgárok szabad kiutazását a nyugati országokba is. A következő három napban több mint tizenkétezer éltek a rendkívüli lehetőséggel.
  - Szeptember 26.: az Országgyűlés elfogadta a ki- és bevándorlásról szóló törvényt, amely alapvető emberi jognak nyilvánította a kivándorlást, valamint az útlevéltörvényt, amely már nem korlátozta a külföldön tartózkodás idejét.
  - Október 17.: megnyílt az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság Budapesti Irodája. „Hazánk a Főbiztosság segítségét kérte annak a menekültáradatnak a megoldásához, amelyet a több tízezer, Romániából kiáramló (túlnyomórészt magyar nemzetiségű) menekült hazánkba érkezése okozott.”³⁹⁹
  - Október 23.: országszerte megemlékezéseket tartottak az 1956-os forradalom 33. évfordulóján. Délben *Szűrös Mátyás*, az Országgyűlés elnöke, ideiglenes köztársasági elnök a Parlament erkélyéről kikiáltotta a Magyar Köztársaságot.
  - November 16.: az Európai Tanács ülésén a külügyminiszter átadta Magyarország felvételi kérelmét a szervezetbe.
  - December 17.: Temesváron vérbe fojtották a kormányellenes tüntetést, ellenben a tüntetések folytatódtak; Romániában kitört a forradalom.
  - December 18.: a román hatóságok lezárták a román–magyar határszakaszt.

³⁹⁹ Vass Ferenc (2001): ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának felépítése és működése. *Magyar Rendészet*, 1. sz. 88–93.

- December 18–24.: Budapesten a különböző rendezvényeken több ezren, majd tízezren tüntettek a romániai forradalom mellett.
- December 22.: rendkívüli állapotot hirdettek ki Romániában, az ország teljes területére. Több magyar szervezet és intézmény rendszeres élelmiszer- és gyógyszersegélyszállítmányokat indított Romániába.
- December 25.: Romániában halálra ítélték és ugyanaznap kivégezték *Nicolae Ceaușescu* diktátort és feleségét.
- December 26.: a magyar ideiglenes köztársasági elnök és a kormányfő táviratban üdvözölte az új román vezetőket, akik ismételen megköszönték Magyarország segítségét és szolidaritását.⁴⁰⁰

7.2. A határőrizet és a Határőrség a reform küszöbén, 1989

A határőrizet általános elveit, tartalmát, módszertanát és eszközrendszerét, illetve a Határőrség tevékenységét és működését alapvetően az 1973–1981 közötti időszakban született jogszabályok határozták meg bő másfél évtizeden keresztül. Sőt, az Alkotmány módosításáról szóló 1989. évi XXXI. törvény új fejezetként beiktatta a fegyveres erőkre és a rendőrségre vonatkozó VIII. fejezetet, amellyel megerősítette a Határőrség „fegyveres erő” jellegét és abból következő katonai védelmi kötelezettségét: „40/A. § (1) A fegyveres erők (Magyar Néphadsereg, Határőrség) alapvető kötelessége a haza katonai védelme. A fegyveres erők feladatait és a rájuk vonatkozó részletes szabályokat alkotmányerejű törvény határozza meg.”

Mindezekkel együtt a Határőrség felső vezetői helyesen értékelték az 1980-as évek közepétől kialakult nemzetközi és hazai helyzetet, egységesen és egyértelműen a határőrizeti változások indokoltsága és racionalitása mellett „voksoltak”. Sőt, határőrségi vonatkozásban ők maguk álltak a szakmai reformfolyamatok élére. Szemléltetésként a legfőbb lépések. Már 1987-ben javaslat felterjesztése az EJR felszámolására, majd tényleges lebontása 1989-ben, valamint a nyugati határsáv megszüntetése ugyanabban az évben. Proaktív közreműködése a romániai menekültek és a keletnémet migránsok helyzetének kezelésében. A magyar–osztrák államhatáron a pozitív értelemben elhíresült „határnyitás” 1989. szeptember 11-én.

A kialakult belső és nemzetközi helyzetben „[...] az európai integrációhoz csatlakozás politikailag semleges, feladat- és eszközrendszerét tekintve a jog által szigorúan és egyértelműen körülhatárolt, tevékenységében hatékony és törvényesen működő határőrséget követelt”.⁴⁰¹ A Határőrség vezetése ezekben az években megalapozottan és reálisan „vegytiszta” rendészeti és abból fakadó határrendészeti triászban (rendeltetés, hatáskör, feladatrendszer) gondolkodott, ahhoz tervezte igazítani szervezetét, szolgálati tevékenységét és működését.

A Határőrség 1989-ben 11 határőrkerülettel, a Budapesti Határőr Ezreddel, a Budapesti Légi és Folyami Határforgalom-ellenőrző Ponttal (mint magasabbegységekkel), valamint

⁴⁰⁰ Forrás: <http://hu.wikipedia.org/wiki/1989>; valamint www.artpool.hu/kontextus/kronologia/1989.html (A leltetés dátuma: 2014. 12. 05.)

⁴⁰¹ Kiss Kálmán (1998): A Határőrség jogainak és kötelezettségeinek rendszere a határőrizetről és a Határőrségről szóló 1997. évi XXXII. törvényben. *Belügyi Szemle*, Ksz. 8–17.

177 őrssel, 42 határforgalom-ellenőrző ponttal, továbbá 46 „kiszolgáló” (ellátó, szállító, híradó, műszaki) századdal és 19 kiképző századdal rendelkezett.⁴⁰²

39. táblázat

A Határőrség hivatásos, polgári és sorozott állománya – 1989. 05. 01.

Kategória	Létszám	Arány	Megjegyzés
Tábornok és tiszt	1896	8,6%	az összes ht. állomány 60,2%-a
Zászlós és tiszthelyettes	1252	5,7%	az összes ht. állomány 39,8%-a
Polgári alkalmazott	1602	7,3%	
Sorállományú	14 191 + 3000 státusz	78,3%	
Összesen	18 941 + 3000 státusz	99,9%	

Forrás: TÖRINCSI 1999.

Fizikai és szimbolikus jelentőségéből fakadóan külön is szólni érdemes az EJR-ről. A nyugati határszakaszon telepített műszaki-technikai berendezés következtében az 1980-as években megközelítőleg tízezer jelzésre kellett reagálni évente, ugyanakkor a jelzéseknek csupán 1,5%-a eredt a határsértőktől. Az osztrák határszakaszon az 1976–1988 közötti összes elfogás mindössze 15–18%-a történt az EJR jelzései alapján. Úgy az állomány, mint a határterületi lakosság körében tovább növelte az EJR-rel szembeni ellenérzéseket, hogy a magyar államhatárt egyre inkább a külföldi határsértőkkel szemben kellett őrizni. Az elfogott határsértők körében a külföldiek aránya 1987-ben: 83,7%; 1988-ban: 97,4%; 1989-ben: 99%. Mindezekre is tekintettel a Határőrség már 1987-ben kezdeményezte az EJR felszámolását, azonban az EJR és a határsávi korlátozások megszüntetése csak az MSZMP Politikai Bizottsága 1989. február 28-i határozata alapján történhetett meg.⁴⁰³

7.3. A határőrizet és a Határőrség a reformfolyamatban 1990-től

Hosszas egyeztetéseket követően, az 1989. december 17-én megalkotott 2046/1989. (HT 17.) MT határozat előírta, hogy a Határőrség 1990. január elsejével kezdje meg és 1995. december 31-éig tegye általánossá az őrsőkön és a határforgalom-ellenőrző pontokon – a budapesti határőr ezred sorállományának érintetlenül hagyása mellett – a hivatásos és polgári állománnyal történő feladat-végrehajtást, azaz létre kell hozni a hivatásos állományúakra épülő határőrizeti rendszert. „Világos volt, hogy rendészeti feladatkörben új és új elemek jelennek majd meg, és azokhoz nem a sorállományú határőröket kell alkalmazni. Ráadásul egyre csökkent a szolgálati idejük, és egyre kevésbé lehetett felkészíteni őket a feladatokra.”⁴⁰⁴

Az eredeti elgondolásnak megfelelően, a csehszlovák viszonylatban 1990. január elsején megkezdődött a hivatásos szervezet kialakítása és a hivatásos határőrizetre áttérés

⁴⁰² TÖRINCSI József (1999): A Határőrség átszervezésének okai, körülményei és szakaszai 1989–1999 között. Előadás a ZMNE II. határőrizeti tudományos konferencián, 1999. 10. 18. *Határőrségi Tanulmányok*, 5. ksz., 191–196.

⁴⁰³ PÁLVÖLGYI 1993, 12–13.

⁴⁰⁴ BAKONDI György (1997): A magyar határőrizet 1989-től napjainkig. *Határőrségi Tanulmányok*, 1. ksz. 70–75.

végrehajtása. A „modell-kísérlet” előkészítő-kidolgozó tevékenységében a Győri Határőrkerület vezetői és kijelölt munkatársai nagy lelkesedéssel és lelkiismeretesen vettek részt, 1989-ben. Nyár végén kezdődött meg az előkészítő munka; a koncepció augusztus végére készült el és hozzákapcsolódott a Bős (Gabčíkovo)–Nagymaros Vízlépcső miatti változásokra elkészített elgondoláshoz.⁴⁰⁵ A kerület északi határszakaszán 1990. március elsejétől a gyakorlatban is megkezdték a kísérleti végrehajtást. A hivatásos határőrizetre áttérés kezdete a Balassagyarmati Határőrkerületnél: 1990. május 31.; a Miskolci Határőrkerületnél: 1990. október 1. A tapasztalatok figyelembevételével 1991. március elsejével létrehozták a Győri, a Miskolci és a Balassagyarmati Határőr Igazgatóságot. Folytatva az átszervezést, végül 1992. március elsejével valamennyi kerületet átalakították határőr igazgatósággá.

Először a dunai vízi határszakaszon, majd az év során, a szárazföldi határszakaszon is létrejöttek a hivatásos állományú határőrizeti és a határforgalmi kirendeltségek. Könnyű elképzelni a helyzet bonyolultságát, ugyanis kezdetben „egymás mellett működtek a régi sorállományú őrsök és az új, hivatásos állományú kirendeltségek [...]”, illetve „nem egy helyen bizonyos ideig vegyes állományú szervezetek funkcionáltak [...]”.⁴⁰⁶ Az akkoriban kialakult vitához (sorozott állományú határőrökkel folytatott vs. hivatásos határőrizet) jó adalékokkal szolgáltak a Miskolci Igazgatóságon szerzett tapasztalatok. Az új rendszerű határőrizet bevezetésének egyik szereplője, *dr. Prókai Béla* (CSc) hőr. ezredes igazgató hitelesen összegezte a tapasztalatokat. „A rendészeti feladatokat a jogállamiság elveinek megfelelő nyugat-európai színvonalon ellátni képes, egyre profibbá váló hivatásos állomány végzi. Egyre szélesebbé válik azon beosztottak köre, akiknek önállóan kell tudnia intézkedni, döntést hoznia, eljárást megkezdenie vagy lefolytatnia, illetve adatokat betáplálnia automatikus rendszerekbe. Az új hivatásos állomány felkészültsége, profizmusa, együttműködő-készsége, lakossági támogatottsága, megbecsülése számottevően fejlődött.”⁴⁰⁷ A képzés, továbbképzés tekintetében a következőképpen fogalmazott, tárgyilagosan beleszóva a kritikai elemet is: „Az újonnan felvettek állományba kerülését követően intenzív felkészítő és kiképző munka vette kezdetét, amelynek szervezeti, intézményi keretei, formái, módszerei bizony csak menet közben alakultak ki.”⁴⁰⁸

Az 1980/1990-es évek fordulóján a határőrizetben, a határforgalom-ellenőrzésben és a határrend tekintetében oly nagyságrendi változások történtek, amelyek új követelményeket támasztottak a Határőrséggel szemben. A „megszokott” évi másfél-kétezer határsértő helyett az 1990-es években évi 25–30 ezer jogsértő cselekmény esetében kellett eljárnia. Az 1989-től sorozatban megkötött toloncegyezményekben foglaltak végrehajtása – és azoknak a kialakult helyzethez történő rendszeres igazítása – az illegális migráció elleni fellépés fontos eszközévé vált.⁴⁰⁹ A korábbi „kisztílusú” tiltott határátlépések és határrendsértések mellett egyre inkább teret nyert az államhatárokon átható szervezett nemzetközi bűnözés,

⁴⁰⁵ TEKE András (1990): Az államhatár hivatásos állománnyal történő őrizete a Duna mentén. *Akadémiai Közlemények*, 163. sz. 145–155.

⁴⁰⁶ PRÓKAI Béla (1994): A hivatásos határőrizetre áttérés tapasztalatai. *Határőrségi Tudományos Közlemények*, 2. sz. 42–46.

⁴⁰⁷ PRÓKAI 1994, 42–46.

⁴⁰⁸ PRÓKAI 1994, 42–46.

⁴⁰⁹ TEKE András (2003): A magyar határőrség és az EU-integráció. (Előadás) A Magyar Köztársaság rendvédelmi szervei az EU-csatlakozás küszöbén című konferencia. Budapest, RTF. 2003. 02. 20. *Belügyi Szemle*, 4. sz. 25–41.

különösen az embercsempészás, az útiokmány-hamisítás, a kábítószeres és a lopott gépjárművek csempészete. A határforgalom-ellenőrzés korábban soha nem tapasztalt kihívásokkal került szembe. A külföldre kiutazó magyarok száma⁴¹⁰ 1951–1954 között évi 15–20 000; 1961-ben 309 000; 1970-ben 928 000; 1972-ben 1 067 000 volt, ami 20 évvel korábban szinte elképzelhetetlen mértékű forgalmat jelentett. A magyarok és külföldiek határforgalmi adatait illetően az 1980-as évek 45–50 milliós utasforgalma az 1990-es évek közepére 120–130 millióra növekedett, és mintegy 45 millió jármű ellenőrzését is végezni kellett. A kiegyensúlyozott és megbízható határrend (követelmény szintű) fenntartása, egyre nagyobb erőfeszítéseket igényelt. A menekültáradat, valamint a délszláv válság és polgárháború következtében új kategóriák születtek,⁴¹¹ így például: menekültügyi szükséghelyzet, konfliktushelyzet, határvédelmi helyzet. Ezek kezelésére a Határőrségnek minden tekintetben alkalmassá kellett válnia, beleértve a jogszabályi háttérrel, a pontosan behatárolt feladat- és hatáskörökkel, a reagáló és manőverező képességet, az adekvát módszertant és eszközrendszert, valamint a kellő számú és jól felkészített állomány meglétét, készenlétben tartását és hatékony alkalmazását.

Az 1991-től bejárt szakmai és testületi modernizációs ív kiemelkedő mozzanatai az alábbiakban összegezhetők. A katonai/félkatonai típusú határőrizet helyett minden tekintetben modern, az európai normákhoz illeszkedő határrendszet kialakítása és bevezetése. Ahhoz igazodva a Határőrség átalakítása az addigi fegyveres erőből korszerű rendszeti szervvé. A hivatásos állományra épülő szolgálatellátás rendszerének felépítése, fokozatos kiszélesítése, általánossá tétele és a sorozott állomány ütemezett kivonása. Az új követelményeknek legjobban megfelelő nemzetközi kapcsolatok és hazai együttműködés kialakítása, működtetése. Az új szisztémát minden téren támogató humán és logisztikai feltételek megteremtése. Mindehhez azonban nemcsak kormányzati és belügyi támogatásra, hanem belső feltételekre is szüksége volt. Ilyen kedvező belső feltételnek tekinthető az az objektív tény, hogy negyed évszázad alatt törvényszerű generációváltás történt a Határőrség tisztikarában is. Az 1993–1994. testületi évkönyv bevezetőjében *Szabó József Jenő* hőr. ezredes főszerkesztő megalapozottan fogalmazhatta meg a következő gondolatokat. „Több tényező játszott szerepet abban, hogy végül is a magyar Határőrség az 1989–90-es történelmi politikai változások, a rendszerváltozás sodrában nemcsak alkalmazkodni volt képes, hanem mindvégig szinkronban tudott lenni a társadalmi elvárásokkal, a nemzeti érdekekkel, a jogállamiság követelményrendszerével. A Határőrség egyetemi, főiskolai végzettségű tisztikara már a nyolcvanas években érzékelte a katonai szervezeti forma, az ebből fakadó totális határőrizeti módszerek és ezekkel szemben a változó feladatok ellentmondásait.”⁴¹² A határőrségi erőfeszítések és a teljes állomány helytállása nem volt hiábavaló, méltán vívott ki elismertséget a testületnek: „[...] közvélemény-kutatások adatai szerint a Határőrség az egyik legnagyobb elismertségű szervezet volt 1993 végén is az országban”.⁴¹³ A tisztikar megváltozott értékrendjének kedvező visszatükröződése állapítható meg *Szabó Imre* hőr. alezredes kutatásából is: „A Határőrség eredményeihez nagyban hozzájárult, hogy szervezetében 1991-ig a hivatásos állomány 97%-a zömében főiskolai és közel egynegyede

⁴¹⁰ BODOR Mihály: *Határforgalmi ismeretek*. (Főiskolai jegyzet) Szentendre, KKKF Hőr. Tanszék.

⁴¹¹ BAKONDI György (1995): Határőrség tegnap, ma, holnap. *Belügyi Szemle*, 11. sz. 4.

⁴¹² SZABÓ József Jenő (1994): Határőrség tegnaptól mostanáig. In KÖMÜVES József – KRISÁN Attila – UGRÓ Szilárd szerk.: *A Határőrség évkönyve 1993–94*. Budapest, BM HOP.

⁴¹³ SZABÓ 1994, 3–5.

egyetemi végzettséggel rendelkezett.⁴¹⁴ Ezek a tények egyértelműsítik, hogy a katonai főiskolai és akadémiai határőrtisztképzés színvonala és hatékonysága jelentősen hozzájárult a határőrizet és a Határőrség korszerűsítéséhez.

A modernizációs folyamat további mozzanatai. A katonai típusú határőrizet helyett a rendszet rendszerébe illesztett határrendészeti elvek, eljárások, eszközök bevezetése és alkalmazása. A magyar haderő kisebbik „fegyveres erejéből” egy korszerű, az európai gyakorlattal minden tekintetben kompatibilis határrendészeti szervezet felépítése. Az átalakítás legitimitációja és jogharmonizációja, azaz a rendeltetés, feladat- és tevékenységrendszer, valamint a szervezet beillesztése az Alkotmány, az ágazati törvények és más jogszabályok harmonikus rendszerébe. A tiltott határátlépés, mint bűncselekmény szabálysértéssé minősítése. A honvédelemről szóló 1993. évi CX. tv alapján a sorozott állományú határőrök (és honvédek) szolgálati idejének 12 hónapra történt csökkentése 1994. január 1-jétől; a határőrök végleges kivonásának ütemezett megkezdése, majd 1998. április 25-én történt befejezése. Az 1991-ben kezdődött és hosszú évekig tartó délszláv válság példaértékű megközelítése és nemzetközi jelentőséggel is bíró, kezdeményező szerepvállalás a válság határőrizeti, határrendészeti és határvédelmi kezelésében. Az államhatár megbízható őrzése és védelme, valamint a határterületi lakosság személy- és vagyonbiztonságának garantálása érdekében, a 3061/1991. sz. határozatával a Kormány meghatározta az államhatár azonnali lezárására alkalmas alegységek felállítását. „A Határőrség szervezetében olyan, sajátos rendeltetésű és feladatrendszerű alegységeket kellett létrehozni, amelyek békeidőben alkalmasak határrendészeti tevékenységre, az államhatárok azonnali lezárására, határvédelmi feladatok ellátására.”⁴¹⁵ Politikai és katonapolitikai megfontolásokból, a délszláv válság és polgárháború időszakában, az államhatár túloldalán kialakult válsághelyzetbe, különösen a polgárháborús helyzetbe történő beavatkozás minden tekintetben, katonailag pedig különösen kizárt volt. Ezért határőrizeti, határrendészeti, határvédelmi eljárásokkal és eszközökkel kellett előzetesen és alaposan felkészülni, az államhatáron áttevődő veszélyhelyzetek megelőzésére és kezelésére. A válságkezelés során a legfőbb feladatok az alábbiak voltak.⁴¹⁶ A veszélyeztetett térségben a személyek életének, testi épségének és az anyagi javak biztonságának garantálása a határon átható esetleges betörésekkel és pusztítással szemben. A potenciálisan veszélyeztetett településeken a polgárok evakuálásának előkészítése, szükség esetén a rendszer aktiválása, a személyek és a javak mélységi területekre történő áttelepítése. A hátrahagyott települések és javak őrzése, a fosztogatások és más jogsértő cselekmények megelőzése, megszakítása, megakadályozása. Az államhatáron keresztül hazánkba menekülő személyek fogadása, ellátása és biztonságának szavatolása.

A modernizációs mozzanatokra – felsorolásszerűen – visszatérve: a délszláv válság és polgárháború következtében a Határőrség előzőleg tervezett, homogén rendészeti rendeltetésének, hatáskörének és feladatrendszerének módosítása. A következő évtizedet meghatározó kettős, azaz a rendészeti és védelmi funkció, illetve a határrendészeti és határvédelmi feladatrendszer kialakítása. A duális rendeltetésnek és feladatrendszernek megfelelő szervezeti korrekció rapid végrehajtása, a különleges rendeltetésű alegységek,

⁴¹⁴ SZABÓ Imre (2001): Értékrend-változás a Határőrségnél. *Magyar Rendészet*, 1. sz. 106.

⁴¹⁵ DSUPIN Ottó (1994): A határvadász századok felállításának, felkészítésének országos tapasztalatai. *Határőrségi Tanulmányok*, 4. sz. 3.

⁴¹⁶ DSUPIN Ottó – KÓNYA József (1999): Határon kívüli válsághelyzetek és a menekülők fogadása. *Belügyi Szemle*, 47. évf. 1. sz. 73.

így az akciószázadok (későbbi elnevezéssel határvadászszázadok), valamint a határőrségi akciószolgálat megszervezése, felkészítése, rendszerbe állítása. Az előzmény nélküli, ideiglenes viszonylati parancsnokság megszervezése és sikeres működtetése.⁴¹⁷ A százmilliós nagyságrendű határforgalom gyors, kulturált, szelektív és differenciált ellenőrzése és mindezzel együtt az úgynevezett „elégséges biztonság” garantálása. A Föld számos térségéből kiinduló, a hazánkat cél- vagy tranzitországnak tekintő migrációs hullámok humánus és hatékony kezelése, a menekültügyi és az idegenrendészeti hatósági feladatok jog- és szakszerű végzése. (Így többek között, 1992-ben megkezdte működését a Határőrség Idegenrendészeti és Szabálysértési Osztálya, valamint az igazgatóságokon nyolc, úgynevezett „közösségi szállást” hoztak létre.) Aktív bűnmegelőzés folytatása, valamint a bűnüldözési hatósági jogkörben eljárva a bűnügyi felderítő és nyomozati tevékenység jog- és szakszerű végzése, eredményes közreműködés a határokon átható szervezett és egyre inkább nemzetközivé vált bűnözés elleni küzdelemben. A hazai és a nemzetközi szakmai együttműködés teljesen új alapokra helyezése. Új nemzetközi egyezmények és új hazai együttműködési megállapodások megkötése. Az együttműködés – korábban soha nem tapasztalt méretű – kiszélesítése és egyre eredményesebb folytatása. Tudatos és szisztematikus felkészülés a NATO-hoz és az EU-hoz történő majdani csatlakozáshoz, különösen az úgynevezett „schengeni” határellenőrzés követelményszintű teljesítéséhez. A helyi, területi és központi vezetés teljes vertikumának, valamint a humán tevékenység egészének – ideértve a személyzeti munkát, a megelőző és gyógyító tevékenységet, a pszichológiai szolgálat tevékenységét, a képzést, a tájékoztatási és társadalmi kapcsolatokat, a kulturális és a sporttevékenységet, az érdekvédelmet – továbbá a logisztika teljes körének (kölségvetés és a műszaki, technikai, informatikai feltételek) permanens korszerűsítése, fejlesztése.

7.4. A Határőrség sajátos jogállású és egyben kettős rendeltetésű, védelmi és rendészeti feladatokkal felhatalmazott „fegyveres erő”, 1994–1997

Az Alkotmány módosításáról szóló 1993. évi CVII. törvény 2. §-a meghatározta a fegyveres erőkre (Magyar Honvédség, Határőrség) és a rendőrségre (sic!) vonatkozó szabályokat. (Évtizedek óta érthetetlen és elfogadhatatlan sokunk számára, hogy a jogalkotó [valamint számos szaktekintély, kutató és publicista] a különböző jogszabályokban és kiadványokban helyenként és tetszőlegesen kis kezdőbetűkkel írja a Határőrséget, illetve a Rendőrséget. E tanulmányban [és egyébként is] szándékosan és következetesen az e testületeket is megillető nagy kezdőbetűket alkalmazom, amikor a mindenkor konkrét Határőrséget és Rendőrséget tárgyalom. Amennyiben csupán általánosságban írok határőrségekről vagy

⁴¹⁷ *Interjú* 2015-ben dr. univ. DSUPIN Ottó r. dandártábornokkal, az NKE c. egyetemi docensével, aki 1978-ban végzett a KLFK határőr szakán, 1986-ban a ZMKA határőr magasabb parancsnoki szakán, majd 1996-ban a ZMNE Vezérkari Tanfolyamán. Ugyancsak 1996-ban egyetemi doktor (dr. univ.) fokozatot szerzett a ZMNE-n. Tiszté avatását követően őrsparancsnok-helyettes, kiképző szakaszparancsnok, majd 1980-tól tanár a KLFK Határőr Tanszéken. 1992-től szakcsoportvezető az RTF Határrendészeti Tanszéken. 1994-től a HOP hadművelési osztályvezetője. 1995-ben a HOP ideiglenes szervezetében létesített határvadász viszonylati parancsnok. 1997-től vezetői beosztásokat látott el a BM-ben, a Miniszterelnöki Hivatalban és az ORFK-án. 2015-től a Rendőrség Oktatási és Kiképzési Központ (ROKK) igazgatója.

rendőrségekről, akkor [és csak akkor] természetesen kis kezdőbetűkkel jelölöm azokat. Ugyanígy járok el, ha korai forrásmunkákból idézek, mert az eredeti írásmódot kell korrektül visszatükröznöm – V. G.)

A módosított Alkotmány a Határőrség számára kedvezően egyértelműsítette a rendészeti feladatkörét: „40/A. § (1) A fegyveres erők (Magyar Honvédség, Határőrség) alapvető kötelessége a haza katonai védelme. A Határőrség rendészeti feladatkörében ellátja az államhatár őrzését, a határforgalom ellenőrzését és a határrend fenntartását. A fegyveres erők feladatairól és a rájuk vonatkozó részletes szabályokról szóló törvény elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.” Ennek következtében a Határőrség az Alkotmánymódosítás 1994. január elsejei hatálybalépésével sajátos jogállású és egyben kettős rendeltetésű, védelmi és rendészeti feladatokkal felruházott „fegyveres erő” lett. Száraz tény, hogy az Alkotmány továbbra sem nevesíti rendészeti szervként a Határőrséget, csupán kimondja, hogy e fegyveres erőnek rendészeti feladatköre is van. Ez a sajátos jogállás és kettősség, amely 1994. január 1-jétől 2004. december 31-éig tartott, értelemszerűen végighúzódott a megalkotott rendészeti ágazati törvények mindegyikében és a végrehajtási rendeleteikben.

Újabb fejleményként A külföldiek beutazásáról, magyarországi tartózkodásáról és bevándorlásáról szóló 1993. évi LXXXVI. törvény (Idtv.) 1994. május 1-jén történt hatálybalépésével a Határőrség is idegenrendészeti hatósági és intézkedési jogkörrel felruházott, idegenrendészeti hatósággá vált. „47. § (1) E törvény alkalmazásában idegenrendészeti hatóság az e törvényben hatósági és intézkedési jogkörrel felruházott rendőrség, határőrség, vám- és pénzügyőrség és a vízumkiadó szerv.” (Újabb konkrét példa arra, hogyan kellett volna helyesen írni a jogszabály szövegét: Rendőrség, Határőrség, Vám- és Pénzügyőrség és a vízumkiadó szerv – V. G.) A Határőrség idegenrendészeti hatósági jogkörei (címszavakban) a következők voltak: 11. § (1) vízumkiadás; 24. § (1) beutazási és tartózkodási tilalom elrendelése; 25. § (1) a külföldi beutazásakor az államhatár átlépése előtt a beutazás és tartózkodás valamennyi feltételének ellenőrzése; (2) visszairányítás; (3) vízumérvénytelenítés; 31. § (1) kiutasítás; 36. § (1) idegenrendészeti őrizetbe vétel; 43. § (1) a külföldi kijelölt helyen való tartózkodásának elrendelése; 46. § (1) a kiutasítás a külföldi kikísérésével történő végrehajtása (kitoloncolás).

A rendészeti szervvé válás ismételten jelentős állomásaként és különösen a bűnüldözési hatáskör tekintetében A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (Rtv.) meghatározta, hogy az Alkotmányban meghatározott rendészeti feladatkörében a Határőrségre nézve is irányadók az Rtv. IV–IX. fejezeteiben foglaltak (IV. A rendőrség működésének általános elvei és szabályai; v. Rendőri intézkedések; VI. A kényszerítő eszközök; VII. Titkos információgyűjtés; VIII. A rendőrség adatkezelése; IX. Jogorvoslat), a bírói engedélyhez kötött titkos információgyűjtés kivételével. (Szinte automatikusan bekerült, de zavaró tényező volt, hogy az Rtv. az értelmező rendelkezésekben egyértelműen „rendvédelmi” és nem „rendészeti” szervként nevesítette a Határőrséget – V. G.)

Logikus következményként valamennyi megjelent jogszabály, illetve az új elvek, tartalmak, módszerek (eljárások), eszközök ismeretére és gyakorlati alkalmazására – a szakmai szerveknél és a tanintézetekben egyaránt – gyorsított ütemben fel kellett készíteni és vizsgáztatni a határőr-tiszt, zászlósi és tiszthelyettesi állományt. Egy példa a hangsúlyeltolódásra: a kétpólusú világtrend szétesését követően korábban nehezen prognosztizálható méretű népvándorlás vette kezdetét keletről nyugatra és délről északra. Az illegális migránsok

kiszolgáltatottsága minden képzeletet felülmúlt. A kiinduló, majd a tranzitországokban az embercsempészek és/vagy a szállítók gyakran embertelen körülmények között utaztaták/utaztatják őket. „Több esetben az embercsempészás tragédiával végződött: például 1995 júliusában Győr közelében tizennyolc Srí Lanka-i menekült lelte halálát oxigénhiány miatt egy tehergépjármű zárt rakterében. Esztergom térségében 1996 áprilisában, egy felborult csónakból nyolc koszovói albán határsértő fulladt a Dunába.”⁴¹⁸ A probléma súlyosságát hűen kifejezte, hogy 1995 májusában, a III. Nemzetközi Határrendészeti Konferencián részt vevő 24 tagállam által elfogadott, a határforgalom-ellenőrzés nemzetközi chartája leszögezte: „az illegális migráció és az embercsempészet elleni küzdelem a határrendészeti szervek egyik legfontosabb feladata.”⁴¹⁹

A Határőrség továbbra is központi, területi és helyi szervekre tagolódott. Központi szerve a Határőrség Országos Parancsnoksága volt. A Határőrség felső vezetői ekkor: *Nováky Balázs* vezérőrnagy országos parancsnok; *Kiss Kálmán* vezérőrnagy rendészeti főigazgató; *dr. jur. Bakondi György* dandártábornok szervezési főigazgató; *Lajtár József* ezredes gazdasági főigazgató.

Területi jogállású szervek, azaz az államhatár mentén (1–11-ig hadrendi számozással) és a fővárosban diszlokáló határőr igazgatóságok (az igazgatók megnevezésével). 1. Győri Határőr Igazgatóság *Vidus Tibor* ezredes; 2. Szombathelyi Határőr Igazgatóság *dr. Babos Albert* (CSc) ezredes; 3. Zalaegerszegi Határőr Igazgatóság *Joó Gábor* ezredes; 4. Nagykanizsai Határőr Igazgatóság *Fonyódi György* alezredes; 5. Pécsi Határőr Igazgatóság *Lovász József* ezredes; 6. Kiskunhalasi Határőr Igazgatóság *Kátai József* ezredes; 7. Orosházai Határőr Igazgatóság *Dávid Károly* ezredes; 8. Nyírbátori Határőr Igazgatóság *Seres József* ezredes; 9. Miskolci Határőr Igazgatóság *dr. Prókai Béla* (CSc) ezredes; 10. Balassagyarmati Határőr Igazgatóság *Póder Pál* ezredes; 11. Soproni Határőr Igazgatóság *dr. Szabó Kocsis János* (CSc) ezredes; valamint a Budapesti (Ferihegy) Határforgalmi Igazgatóság *Rigó Károly* ezredes; továbbá a Budapesti (Adyliget) Biztosító és Kiszolgáló Igazgatóság *Bendes Győző* alezredes. Igazgatósági jogállású szervként működött a Kőrmendi Határőr Kiképző és Továbbképző Intézet, amelynek alapító és első igazgatója *dr. jur. Kátai László* ezredes volt. Helyi szervek voltak a határőrizeti kirendeltségek, a határforgalmi kirendeltségek és a határvadász-alegységek. Az úgynevezett „háttérintézmények” közé tartoztak az *OrszágHatár Magazin*, a Határőrség Zenekara, a Központi Könyvtár, valamint a katonai és rendészeti felsőoktatási határőr, illetve határrendészeti tanszékek.

A racionalizálás és takarékoság jegyében újabb, de kedvezőtlen szervezeti lépésként, 1995. január elsejével megszüntették a soproni és a zalaegerszegi határőr igazgatóságokat. Határszakaszaikat és feladataikat a szomszédos igazgatóságok (vagyis a győri és a szombathelyi, illetve a szombathelyi és a nagykanizsai) vették át. A megszünt Soproni Határőr Igazgatóság központi objektumában – ugyanezzel a dátummal – a tiszthelyettesképzés érdekében létrehozták a Kiképző és Továbbképző Intézetet. Alapító igazgatója *dr. Szabó Kocsis János* (CSc) hőr. ezredes, a megszüntetett határőr igazgatóság vezetője lett. A fővárosban létrejött, a Budapesti Határforgalmi Igazgatóság és a Budapesti Biztosító Kiszolgáló

⁴¹⁸ GAÁL Gyula (2003): Az embercsempészás elleni fellépés a határellenőrzésben. *Belügyi Szemle*, 51. évf. 6. sz. 19.

⁴¹⁹ GAÁL 2003, 20.

Igazgatóság összevonásával, az integrált Budapesti Határőr Igazgatóság (BHI). Első igazgatója *Bendes Győző* alezredes volt. Mindeközben az igazgatóságokon – a határrendészeti feladatokat ellátó szervek mellett – a szükségleteknek megfelelő gyorsasággal, egymás után kiépítették a határvadász-alegységeket.

7.5. A Határőrség kettős rendeltetésű, sajátos jogállású és szervezetű „fegyveres szerv”, 1997–2004

Az 1990-es évek végéig megalkotott releváns jogszabályok következtében kibővült a Határőrség klasszikusnak tekintett, az Alkotmányban⁴²⁰ és a honvédelmi törvényben⁴²¹ is megerősített hármas feladatrendszer (az államhatár őrzése, a határforgalom ellenőrzése és a határrend fenntartása). Az egyre inkább határrendészeti, illetve rendészeti jellegűvé vált feladatrendszer különösen az idegenrendészeti, a bűnüldözési, valamint a szabálysértési feladat- és hatáskörrel egészült ki.⁴²²

A 73/1997. (VII. 17.) OGY határozattal kijelölték a Határőrség fejlesztésének fő irányait. Ennek leglényegesebb eleme volt, hogy „a Határőrség szervezetét – a feladatrendszerének érintetlenül hagyásával – úgy kell átalakítani, hogy az állományába ne tartozzanak hadkötelezettség alapján sorkatonai szolgálatot teljesítők”.⁴²³

A határőrizeti, rendészeti és védelmi feladatrendszer minőségi szintézisét A határőrizetről és a Határőrségről szóló 1997. évi XXXII. törvény (Hőr. tv.) eredményezte. A Hőr. tv. jelentősége A határrendéségről szóló 1903. évi VIII. tc. jelentőségéhez hasonlítható, ugyanis második alkalommal történt meg, hogy törvényi szintű önálló jogszabály rendelkezett a határőrizetről és az azt ellátó szervezetről. Az ágazati törvények sorában többévi késéssel, utolsóként megszületett Hőr. tv. pontosan meghatározta a Határőrség kettős rendeltetését és feladatrendszerét, vagyis államhatár-védelmi tevékenységét, illetve rendészeti tevékenységét és bűnüldözési feladatait.⁴²⁴

„2. § Az államhatár őrzése és védelme a fegyveres erők feladata. A Határőrség kettős rendeltetésű, sajátos jogállású és szervezetű fegyveres szerv, amely a haza katonai védelmét a fegyveres erőkre, a határrendészeti feladatait az e törvény rendelkezései, valamint a rá vonatkozó más törvények és jogszabályok alapján hajtja végre.

A Határőrség államhatár-védelmi tevékenysége

21. § (1) A Határőrség az országot ért fegyveres támadás, valamint külső fegyveres csoport váratlan betörése esetén – az ország fegyveres védelmének tervében (a továbbiakban:

⁴²⁰ 1993. évi CVII. tv., az Alkotmány módosításáról 40/A § (1) bek.

⁴²¹ A honvédelemről szóló 1993. évi CX. tv. 8. § (2) bek.

⁴²² Lásd: A rendéségről szóló 1994. évi XXXIV. tv.; A külföldiek beutazásáról, magyarországi tartózkodásáról és bevándorlásáról szóló 1993. évi LXXXVI. tv.; A szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. tv.; A határőrizetről és a Határőrségről szóló 1997. évi XXXII. tv.; A Határőrség nyomozóhatóságainak hatásköréről és illetékességéről szóló 59/1997. (10. 31.) BM r., illetve A szervezett bűnözés, valamint az azzal összefüggő egyes jelenségek elleni fellépés szabályairól és ehhez kapcsolódó törvénymódosításokról szóló 1999. évi LXXV. tv. vonatkozó szabályait.

⁴²³ PRÓKAI Béla (1998): Új feladatok és kihívások előtt a Határőrség vezetése. *Belügyi Szemle*, 46. évf. 4 sz. 121–124.

⁴²⁴ Forrás: <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99700032.TV> (Időállapot: közlönyállapot [1997. V. 14.]) (A letöltés dátuma: 2016. 06. 10.)

védelmi terv) meghatározott és e feladatra felkészített egységeivel – részt vesz a Magyar Köztársaság függetlensége, területi sérthetatlensége, a lakosság és az anyagi javak megvédésében.

A Határőrség rendészeti tevékenysége, bűnüldözési feladatai

22. § (1) A Határőrség rendészeti tevékenysége során ellátja a következő feladatokat:

- a) őrzi az államhatárt, megakadályozza az államhatár jogellenes átlépését, gondoskodik az államhatár rendjének fenntartásáról;
- b) más hatóságokkal együttműködve ellenőrzi az államhatáron áthaladó személy- és járműforgalmat, a szállítmányokat, biztosítja a határátkelőhelyek rendjét;
- c) végrehajtja a külföldiek beutazásáról, magyarországi tartózkodásáról és bevándorlásáról szóló 1993. évi LXXXVI. törvényben (a továbbiakban: idegenrendészeti törvény) és végrehajtási rendeleteiben meghatározott feladatait;
- d) eleget tesz a nemzetközi szerződésekben meghatározott kötelezettségeinek, irányítja a határesemények kivizsgálásával megbízott magyar szervek tevékenységét, felügyeli az államhatár felmérésével, megjelölésével, a határjelek felújításával kapcsolatos munkák végzését, gondoskodik a határnyiladék tisztántartásáról;
- e) elhárítja az államhatár rendje, a Határőrség által őrzött objektumok ellen irányuló erőszakos cselekményeket;
- f) megteszi az államhatár rendjét közvetlenül veszélyeztető konfliktushelyzet és menekültügyi veszély kezeléséhez szükséges intézkedéseket;
- g) konfliktushelyzetben a 21. § (2) bekezdésében meghatározottakon túl felderíti az államhatár rendjét veszélyeztető fegyveres cselekményeket, illetőleg elfogja a fegyveresen vagy felfegyverkezve érkezőket;
- h) jogszabályban meghatározott közigazgatási eljárásokban szakhatóságként működik közre;
- i) rendkívüli állapot, szükségállapot és veszélyhelyzet esetén végrehajtja a jogszabályokban meghatározott rendvédelmi feladatokat;
- j) egyes szabálysértési ügyekben gyakorolja a számára jogszabályban meghatározott jogköröket;
- k) gyűjti és értékeli azokat az információkat, amelyek feladatai ellátásához szükségesek.

(2) A Határőrség ellátja a törvényben hatáskörébe utalt bűnüldözési feladatokat:

- a) elvégzi az e törvényben hatáskörébe utalt nyomozási cselekményeket;
- b) nyomozó hatóságként jár el a külön törvényben hatáskörébe utalt büntető ügyekben.”

Az államhatár őrzése és védelme, a határforgalom ellenőrzése, valamint a határrend fenntartása mint klasszikus határőrségi feladatok taglalása nem szükséges, ellenben az új hatáskörökhöz és a feladatokhoz célszerű hozzáfűzni az alábbiakat.

Az idegenrendészet vonatkozásában (Hör. tv. 46–47.§)

Előzmények: a) „A nyugati és a szocialista országok közötti politikai enyhülés hatása az idegenrendészeti szabályozás változásaiban is megjelent.”⁴²⁵ b) A külföldiek magyarországi tartózkodásáról szóló 1982. évi 12. sz. törvényerejű rendelet és végrehajtási rendeletei 1983. január 1-jén léptek hatályba, és azok egyes részfeladatait a Határőrség hajtotta végre. c) Jogszabályi alapokon nyugvó idegenrendészeti hatáskört jóval később, 1994. május 1-jén kapott, és idegenrendészeti hatósággá vált A külföldiek beutazásáról, magyarországi tartózkodásáról és bevándorlásáról szóló 1993. évi LXXXVI. törvény (Idtv.) hatálybalépésével. A Hör. tv. az alábbiakat írta elő.

„Idegenrendészeti hatáskör

46. § (1) A Határőrség idegenrendészeti feladatait az idegenrendészeti törvényben meghatározott hatáskörében végzi.

(2) A Határőrség nemzetközi szerződés vagy viszonyosság alapján végrehajtja a személyek államhatáron történő átadását, átvételét, valamint más államok között átadásra kerülő személyeknek az átadás helyére kíséréssel történő átszállítását.

47. § (1) A Határőrség meghallgatja azt a külföldit, aki a Határőrségnél menekültként való elismerésére, illetőleg ideiglenes menedékben részesítésére irányuló nyilatkozatot terjeszt elő, illetve úgy nyilatkozik, hogy visszairányítása, kiutasítása esetén az idegenrendészeti törvény 32. § (1) bekezdésében leírt veszélyek fenyegetik. Az ilyen tartalmú nyilatkozatot akkor is jegyzőkönyvbe kell venni, ha azt a külföldi az idegenrendészeti eljárás keretében tette.

(2) A Határőrség az (1) bekezdés szerinti nyilatkozatot előterjesztő külföldit – nemzetközi szerződés vagy jogszabály eltérő rendelkezése hiányában – a külön rendelkezésekben előírt azonnali intézkedések megtétele után az intézkedő határőrizeti szervhez legközelebbi menekülteket befogadó állomásra irányítja vagy kíséri.

(3) Ha a menekültügyi hatóság döntése alapján a személy menekültkénti elismerésére vagy ideiglenes védelemben részesítésére nincs mód, a Határőrség az idegenrendészeti törvényben meghatározottak szerint szükséges intézkedést foganatosítja.”

E feladatkörhöz illeszkedik, hogy a külföldiek beutazásával és tartózkodásával kapcsolatos ügyekben a jogokat és kötelezettségeket a magyar hatóságok, így azok között a Határőrség feladat- és hatáskörét, valamint az idegenrendészeti eljárások rendjét a 2002. január 1-jén hatályba lépő 2001. évi XXIX. tv, azaz az új Idtv, a végrehajtásáról szóló 170/2001. (IX. 26.) Korm. rendelet és a 25/2001. (XI. 21.) BM rendelet szabályozza majd.⁴²⁶

Ugyancsak idetartozik a később, 2007. július 1-jén hatályba lépő két jogszabály, azaz A szabad mozgás és tartózkodás jogával bíró személyek beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi I. törvény, illetve A harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló, 2007. évi II. törvény, valamint a 2008. január 1-jén hatályba lépő újabb kettő, azaz A menedéjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény, és a végrehajtásáról rendelkező 301/2007. (XI. 9.) Kormányrendelet.

⁴²⁵ GÖRBE ATTILÁNÉ ZÁN Krisztina – TÁJOK Péter (2010): Az idegenrendészeti szakterület tevékenységi stratégiája. In: Tanulmányok a rendészeti stratégiához. *Rendészeti Szemle*, Ksz. 203.

⁴²⁶ GULYÁS-KIS Zsuzsa (2003): Az idegenrendészeti jogszabályok határőr szemmel. *Belügyi Szemle*, 51. évf. 6. sz. 110–114. 110.

A bűnüldözés tekintetében (Hör. tv. 43–44. §)

„Eljárás bűncselekmény és szabálysértés gyanúja esetén

43. § (1) A Határőrség a büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. törvény (a továbbiakban: Be.) 16. §-ának (4) bekezdésében meghatározott bűncselekmények esetén lefolytatja a nyomozást.

(2) A Határőrség határterületen a törvényben és nemzetközi szerződésben meghatározott feladatainak végrehajtása során észlelt egyéb bűncselekmények esetén köteles a bűncselekményt megszakítani, a bűncselekmény elkövetésével alaposan gyanúsítható személyt elfogni, és a bizonyítási eszközök megjelölésével az illetékes hatóságnak átadni. A bizonyítási eszközök megőrzése érdekében halaszthatatlan nyomozási cselekményeket foganatosíthat.

44. § (1) A Határőrség a bűncselekmény elkövetésével alaposan gyanúsítható személy elfogása, illetőleg jogellenes határátlépésének megakadályozása, bűncselekménnyel kapcsolatba hozható jármű, tárgy vagy okmány határon való átvitelének megakadályozása érdekében a nyomozó hatóság megkeresésére – a 43. § (2) bekezdésében meghatározott esetben, illetőleg a Be. 16. §-ának (4) bekezdése szerinti bűncselekmények esetén saját hatáskörben is – határkörözést foganatosíthat.

(2) A Határőrség a saját hatáskörébe tartozó ügyben, valamint a Rendőrség, a Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálat, a nemzetbiztonsági szolgálatok, illetve a Vám- és Pénzügyőrség megkeresésére határfigyelőztetést végezhet.”

E feladatkörhöz illeszkedett a Határőrség nyomozóhatóságainak hatáskörét és illetékességét szabályozó 59/1997. (X. 31.) BM rendelet, majd két évvel később A szervezett bűnözés, valamint az azzal összefüggő egyes jelenségek elleni fellépés szabályairól és az ehhez kapcsolódó törvénymódosításokról szóló 1999. évi LXXV. törvény (az úgynevezett „szervezett bűnözés elleni” törvény), amely a szervezett bűnözői csoportok elleni hatékony fellépés érdekében felhatalmazta a Határőrség bűnügyi szerveit a bírói engedélyhez kötött titkosszolgálati eszközök alkalmazására. Mindezek eredményeként a Határőrség az államhatár őrzése és védelme, valamint a határrend fenntartása és biztosítása, továbbá az idegenrendészeti és menekültügyi tevékenység mellett egyre nagyobb súlyt helyezett a bűnüldözésre, az államhatárokon átható szervezett nemzetközi bűnözés elleni küzdelemre, a nyomozati jogköréből eredő feladatok jog- és szakszerű végzésére. A nyomozati jogkör nem egyszerűen újabb jogosultságot jelentett, hanem egyúttal hatalmas felelősséggel is párosult. Ennek alátámasztására ide illeszttem Kovács Lajos r. ezredesnek, a jelenkor egyik legnevesebb nyomozójának egyik sarkalatos tapasztalatát: „a bizonyítékok 96–98%-a nyomozati szakban keletkezik”.⁴²⁷

⁴²⁷ Kovács Lajos (2013): *Korreferátum a MABŰSZKE Dobos János emlékünnepe és konferencián*. Budapest, 2013. 12. 10. Elérhető: www.bunuldozok.hu/Data/Sites/1/online-magyar-b%C5%B1n%C3%BCld%C3%B6z%C5%91-2013-%C3%A9vi-3-4-sz%C3%A1m.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 05. 29.)

A szabálysértési hatáskört tekintve (Hör. tv. 45. §)

„Eljárás bűncselekmény és szabálysértés gyanúja esetén

45. § (1) A Határőrség a közrendre, a közbiztonságra, illetve a határ rendjére veszélyt jelentő cselekmények, a határterületen elkövetett szabálysértések esetén intézkedik a cselekmény megszakítására, a tényállás és a bizonyítékok rögzítésére, valamint a feljelentés megtételére.

(2) A Határőrség a (3) bekezdésben meghatározott szabálysértések elkövetése esetén jogosult az eljárás alá vont személy és a tanúk meghallgatására, a helyszín megsejtelésére, a tárgyi bizonyítékok beszerzésére, visszatartására, továbbá – a törvényben meghatározott feltételek megléte esetén – az elkövető előállítására.

(3) A határőr törvényben vagy kormányrendeletben meghatározottak szerint helyszíni bírságot alkalmazhat: a külföldiek rendészetével, a tiltott határátlépéssel, az útlevéllel és úti okmánnal kapcsolatos, a határrendészeti, a határjel-hamisítás és jelrongálás szabálysértés, valamint a közúti határátkelőhelyen elkövetett közlekedési szabálysértés elkövetőjével szemben.”

Rendszerszerűen idetartozik, hogy a 2000. március 1-jén hatályba lépett A szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény 35. § a) pont alapján a Határőrség „szabálysértés miatt eljáró más szerv” lett, amely a jogszabályban hatáskörébe utalt szabálysértési ügyekben a szabálysértési hatóság jogkörét gyakorolta. A 76. § (3) bekezdés szerint a Határőrség a külföldiek rendészetével, az útlevéllel és úti okmánnal kapcsolatos, a tiltott határátlépés, a határrendészeti, a határjel-hamisítás és a határjelrongálás szabálysértések elkövetése esetén jogosult volt az elkövetők előállítására. A 134. § (1)–(2) bekezdések alapján, a Határőrség a szabálysértést meghatározó jogszabályban megállapított esetekben, helyszíni bírsággal sújthatta a szabálysértés tetten ért elkövetőjét.

A Határőrség reálisan azzal számolt, hogy az EU majdani külső határait sok száz kilométeres szakaszon kell biztonságosan őriznie és ellenőriznie. Az ütemezésnek megfelelően a határátkelőhelyeken 1993-tól hivatásos állományú útlevélkezelők váltották ki a sorállományúakat, majd 1996-tól az úgynevezett „zöldhatárt” is teljes egészében hivatásos járőrök őrizték és ellenőrizték. Felgyorsította a sorozott állományúak kivonását, hogy 1997-ben napirendre került a kilenc hónapos sorkatonai szolgálat Határőrségnél történő bevezetése. Eredetileg 27 sorállományú határőrszázadot terveztek hadrendbe állítani, de a tervet már menet közben módosították, és 14 század állománya kizárólag hivatásosokból tevődött össze.⁴²⁸ A 2141/1997. (V. 30.) sz. Kormányhatározat és a 73/1997. (VII. 17.) sz. OGY határozat alapján, az 1998. április 25-én Adyiligetén tartott központi leszerelési ünnepséggel – az eredeti tervekhez képest három év késéssel ugyan, de – véglegesen befejeződött a sorállományú határőrök kivonása a határrendészetből és határvédelemből.

Az országos parancsnokság közvetlen irányítási körében tevékenykedtek a határőr igazgatóságok, amelyek száma a soproni, a zalaegerszegi és az adyiligeti igazgatóságok megszüntetésével (1995-től) tízre csökkent. A Határőrség központi és területi vezetői ebben az időszakban: *Nováky Balázs* altábornagy országos parancsnok; *Kiss Kálmán* vezérőrnagy rendészeti főigazgató; *dr. jur. Bakondi György* vezérőrnagy humánszervezési főigazgató;

⁴²⁸ FAGGYAS Zoltán (2004): *A határőrség feladatrendszerében 1989 óta bekövetkezett változások gazdálkodásra gyakorolt hatásainak elemzése, a határőrség és korszerűsítésének tudományos vizsgálata.* (Doktori értekezés) Budapest, ZMNE. 97.

Unger István ezredes gazdasági főigazgató. Az igazgatóságok vezetői (igazgatók): *Kovács Dezső* dandártábornok Győr; *dr. Babos Albert* (CSc) dandártábornok Szombathely; *Fonyódi György* dandártábornok Nagykanizsa; *Lovász József* dandártábornok Pécs; *Kátai József* dandártábornok Kiskunhalas; *Dávid Károly* dandártábornok Orosháza; *Seres József* dandártábornok Nyírbátor; *dr. Prókai Béla* (CSc) dandártábornok Miskolc; *Ferencsik Pál* ezredes Balassagyarmat; *Bendes Győző* ezredes Budapesti Határőr Igazgatóság. „A tisztikar motorja tudott lenni a változásoknak, és közben létrejött egy új, tiszthelyettesi kar, amely ma az eredményesség letéteményese, meghatározója. [...] A tisztikarban pedig egy új minőség alakult ki. [...] A ma kibocsátott tisztek egészen más tudásanyag és felkészültség birtokában kezdik meg tiszti pályájukat.”⁴²⁹ Az új helyzet elemzése alapján, az etikus vezetői tartással és magatartással összefüggésben *Prókai Béla* mélyenszántó, megfontolásra és követésre érdemes gondolatot fogalmazott meg: „Az új feladatoknak és kihívásoknak a vezetőknek és a vezető szervezeteknek egyaránt meg kell felelniük. Az ellentmondásokat, a megszorított kérdéseket a vezetőknek önállóan fel kell ismerniük, megoldást kell keresniük és találniuk azokra. Aki ezt nem vállalja, az nem felel meg a beosztásának és önként félre kell állnia.”⁴³⁰

A Határőrség szélesítette és fokozta nemzetközi együttműködési kapcsolatrendszerét, mert tudatosan és szisztematikusan készült az EU-hoz történő csatlakozás határrendészeti követelményeire és következményeire. *Tóth Judit* ideillő gondolatai a Határőrségre is érvényesek voltak: „A rendészeti szervek nem öncélúan és nem pusztán azért kapcsolódnak be a nemzetközi vérkeringésbe, mert arra jogszabály kötelezi őket, hanem azért is (szívesen elhagynám az „is” szócskát – V. G.), mert az együttműködés eszköz a rendszert működésének, felépítésének, kultúrájának korszerűsítéséhez. Nem önmagában vett cél az együttműködés más országokkal, hatóságokkal, hanem a jogalkalmazás, a közbiztonság és a jogvédelem hatékonyságának egyik lehetséges javítási eszköze, mert olyan módszereket lehet átvenni, amely a szolgáltató rendszert, a kooperatív rend társadalmi alapjait erősítheti.”⁴³¹

Az Európai Integrációs Tárcaközi Bizottság bel- és igazságügyi kérdésekkel foglalkozó munkacsoportjában a Határőrség is részt vett. A műhelymunka eredményeként a Határőrség 1998 januárjában kidolgozta *A magyar határőrizeti rendszer az európai uniós követelmények tükrében* című stratégiát, és megkezdte annak megvalósítását. Az 1997. évi amszterdami szerződéshez igazodva, 1999 májusában pontosították a stratégiát. A belügyminiszter 1999 novemberében jóváhagyta az EU-csatlakozásra történő felkészülés hároméves tervét, amely konkrét és egyértelmű feladatokat határozott meg a Határőrség számára is. A feladatok teljesítésével párhuzamosan, a BM koordinálásával 2000-ben öt minisztérium és az általuk felügyelt országos hatáskörű szervek koncepciót dolgoztak ki, amely az EU-hoz történő csatlakozással összefüggésben az egységes határellenőrzés megvalósításáról szóló 2013/2001. (I. 17.) sz. Korm. határozatban és az annak végrehajtásáról rendelkező, a schengeni joganyag átvételéről és annak gyakorlati megvalósításáról szóló 17/2001. (BK 7.) sz. BM utasításban (úgynevezett „schengeni akcióterv”) öltött testet.⁴³²

Az uniós bel- és igazságügyi együttműködés keretében és azon belül a schengeni határrendészeti együttműködés terén is az évtized végére „[...] egyértelművé vált, hogy

⁴²⁹ BAKONDI 1997, 75.

⁴³⁰ PRÓKAI 1998, 124.

⁴³¹ TÓTH Judit (2010): A rendszert nemzetközi együttműködése. In Tanulmányok a rendészeti stratégiához. *Rendészeti Szemle*, 58. évf. Ksz. 249–257.

⁴³² RITECZ György (2003): EU-csatlakozás határőr szemmel. *Belügyi Szemle*, 51. évf. 6. sz. 36–45.

az illegális migráció nemcsak azért jelent gondot az országoknak, mert e jelenség egész egyszerűen a beutazási és tartózkodási szabályok semmibe vételét jelenti, és nem csak a kitasítás és kitoloncolás sokszor megoldhatatlan nyűgje miatt, hanem mert az a bűnözést is messzemenően generálja”.⁴³³ Mindezek következtében egyáltalán nem tekinthető véletlennek, hogy az illegális határátlépések és az embercsempészség elleni küzdelem az Unió valamennyi érintett intézményében és fórumán rendszeresen visszatérő napirendként szerepelt.

A szervezeti és létszámváltozások felgyorsultak. Az évtized végén, 1999-ben a Határőrség a letisztult határrendészeti – vagyis határellenőrzési (határőrizeti és határforgalom-ellenőrzési), bünygyi-felderítő, idegenrendészeti, menekültügyi, valamint szabálysértési – feladatait az alábbi szervezeti felépítésben végezte.⁴³⁴ 10 határőr igazgatóság; 75 határőrizeti kirendeltség, 48 határforgalmi kirendeltség; 30 bünygyi-felderítő szolgálat; 14 határvadászszázad (a szervezetükben 1997. november 1-jétől kizárólag hivatásos és szerződéses állományúakkal); 10 közösségi szállás; három szakközépiskola. *Tőrincsi József* összehasonlító létszámadatait az alábbi táblázatokban összegeztem.

40. táblázat

A Határőrség létszáma 1989. 05. 1-jén: 18 941 fő + 3000 tartalék státusz

Tábornok és tisztt	1896	8,6%	az összes ht. állomány 60,2%-a
Zászlós és tiszthelyettes	1252	5,7%	az összes ht. állomány 39,8%-a
Polgári alkalmazott	1602	7,3%	
Sorállományú	14 191 + 3000	78,3%	
Összesen	18 941 + 3000	99,9%	

Forrás: TŐRINCSI 1999.

41. táblázat

Az előzővel szemben a Határőrség létszáma 1999. 08. 1-jén 13 700 fő

Tábornok és tisztt	2250	16,46%	az összes ht. állomány 19,2%-a
Zászlós és tiszthelyettes	9450	69,0%	az összes ht. állomány 80,8%-a
Közalkalmazott és köztisztviselő	2000	14,6%	
Összesen	13 700	99,9%	

Forrás: TŐRINCSI 1999.

Amint látható, a kisebb létszámúvá vált Határőrségen belül – 1998. április 25-étől – teljesen megszűnt a sorállományú kategória. Abszolút számban ugyan nőtt a tábornokok és a tisztek száma (1896 fő – 2250 fő), ellenben nagyságrendileg csökkent a teljes hivatásos állományon belüli aránya (60,2%-ról 19,2%-ra). A tábornokok és tisztek száma egyazon kategóriában található, azonban tudni kell, hogy elenyésző volt a tábornokok száma (17–19 fő) és aránya

⁴³³ Vass Gizella (2000): A határellenőrzés és az illegális migráció elleni fellépés az EU-ban. *Beliügyi Szemle*, 48. évf. 3. sz. 74–86.

⁴³⁴ TŐRINCSI 1999.

(megközelítőleg egy százalék) a tisztek számához és arányához képest. Viszont értelem-szerűen nagy volt a növekedés a zászlósok és tiszthelyettesek számában (1252 fő – 9450 fő) és hivatásos állományon belüli arányában (39,8%-ról 80,8%-ra).

A szervezeti és a létszámadatok önmagukban is üzenetértékűek, ugyanis jelzik az állománykategóriák megváltozásával egyenes arányban módosult tisztigényt, egyrészt a tisztek létszámában, másrészt szakmai összetételében is. Az 1989. évi állapotban a KLKF-n folytatott határőrtisztképzés összesen 238 határőrizeti, határforgalmi és kiképző alegység tiszti utánpótlását, illetve a ZMKMF-n végzett műszaki határőrtisztképzés 46 törzs- és kiszolgáló alegység tiszti utánpótlását biztosította. Az 1992-ben kialakított duális (határrendészeti és határvédelmi) képzési szisztémából következően az RTF határrendészeti szaka 163 határrendészeti alegység tisztikarának képzésére, át- és továbbképzésére, utánpótlására lett hivatott, illetve a KLKF-n továbbfejlesztett határőrtisztképzés a 14 határvadász-alegység tiszti állományának felkészítését kapta feladatul. A kerületparancsnoksági, majd igazgató-sági törzsekben megközelítőleg hasonló arányban teljesítettek szolgálatot a törzstisztek és vezetők a határrendészeti, illetve a határvédelmi szakterületen. A műszaki, kiszolgáló, ellátó határőrtisztek száma és aránya továbbra is kisebb mértékű volt, de a tisztképzés értelem-szerűen tovább folytatódott a BJKMF-n.

Az aktív határőrtisztek egyre szélesebb körében tudatosult, hogy határrendészeti helyt-állásuk és előmenetelük döntően a rendészeti és jogi felkészültségüktől függ majd. Ennek eredményeként megnőtt az érdeklődés és részvétel a belügyi, a határőrségi és a rendőrtiszti főiskolai határrendészeti jellegű továbbképzések, a rendészeti szakvizsgák, a rendészeti vezetőképzés és mestervezető-képzés iránt, illetve fordított arányban csökkent a katonai/nemzetvédelmi felsőoktatás vonzereje. Az 1999/2000. tanévre a ZMNE határrendészeti és védelmi szakának 15 helyére mindössze három határőrtiszt jelentkezett.⁴³⁵

Az ezredfordulóra a Határőrség komplex feladat- és tevékenységrendszer alakított ki, amelyben pontosan behatárolt volt a határőrizeti, a határforgalom-ellenőrzési és a felderítő szervek feladatköre és tevékenysége, valamint az egymás közötti belső, illetve a külső szervekkel folytatott együttműködés. Az eredményesség igazolta a várakozásokat és a megtett intézkedések hatékonyságát: 2002-ben „a határőrség nyomozó szervei több mint 2100 nyomozást rendeltek el. Azok közül 1255 vádemelési javaslattal zárult. A nyomozások eredményességi mutatója 77%-os, az ismeretlen tetteses felderítési mutató 64%-os volt; 498 embercsempész és 70 határsértő-segítő ellen indult büntetőeljárás.”⁴³⁶

Az uniós csatlakozásra felkészülő, majd az integrált határbiztonsági rendszerben tevékenykedő Határőrség komplex feladatai között jelentős szerepet töltött be a bűnmegelőzés is.⁴³⁷ A tevékenység jogszabályi alapjai már korábban adottak voltak, illetve megszülettek, így különösen:

- az 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről;
- az 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról;
- az 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről;
- A határőrizetről és a Határőrségről szóló 1997. évi XXXII. törvény;

⁴³⁵ Forrás: www.zmne.hu/Forum/99aug/etules7.htm (A letöltés dátuma: 2014. 11. 24.)

⁴³⁶ GAÁL 2003, 24.

⁴³⁷ BEDICS Károly (2003): A Határőrség bűnmegelőzési feladatai. *Belügyi Szemle*, 51. évf. 6. 4.

- a 34/1999. (II. 6.) Korm. rendelet a büntetőeljárásban résztvevők, valamint az eljárást folytató hatóság tagjai személyi védelme elrendelésének feltételeiről és végrehajtásának szabályairól;
- az 1074/1999. (VII. 7.) Korm. határozat a bűncselekmények áldozatai és hozzátartozói védelme, káruk megtérülése, enyhítése érdekében teendő jogalkotási feladatokról és egyéb intézkedésekről;
- a 4/1999. (BK.6.) BM utasítás a minisztérium szervezetei és a belügyminiszter irányítása alá tartozó önálló szervek áldozatvédelmi feladataira; a 115/2003. (X. 28.) OGY határozat a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájáról és annak mellékleteként maga a stratégia.

Feltétlenül szólni kell arról, hogy e témakörben közel húsz nemzetközi, illetve uniós közösségi ajánlás, nyilatkozat, egyezmény született a múlt század 70-es éveitől,⁴³⁸ amelyek szellemisége és tartalma beépült a hazai joganyagba és jogalkalmazásba, így a Határőrség szolgálati tevékenységébe és működésébe is. A bűnmegelőzési feladatoknak a határrendészeti képzés teljes vertikumában történő tükröztetése evidencia volt. Egyrészt a rendészeti szakközépiskolák programjában, valamint a katonai és a rendészeti felsőoktatási határőr, illetve határrendészeti tanszékek szakmai tematikáiban szervesen megjelenítették a Határőrség bűnmegelőzési feladatait, lehetőségeit és módszertanát. Másrészt a hivatásos állomány területi és központi továbbképzése, valamint vezetői továbbképzése során ezek a kérdések differenciált mélységben és módon, rendszeresen napirendként szerepeltek.⁴³⁹

A Határőrségnél véghez vitt szervezeti kultúraváltás egyik legfontosabb eleme és állomása a hagyományos személyzeti munkáról a korszerű humánerőforrás-gazdálkodásra (HR-tevékenység) történt átállás volt.⁴⁴⁰ Egységes rendszerbe foglalták:

- a toborzó munkát, a felvételre jelentkezők alkalmassági vizsgálatát, az időszakos alkalmassági vizsgálatokat, a prevenció és krízisintervenció tevékenységet;
- a képzés teljes vertikumát, hazai és nemzetközi képzési formáit, az előírt képzettség megszerzését és az állomány szakmai továbbfejlődését;
- az állomány fizikai felkészítését és fizikai állapotának szinten tartását;
- a tudományos kutatás és tudományszervezés intézményesítését, a kutatás intenzifikálását és hatékonyabbá tételét;
- a szervezetfejlesztést, a létszámgazdálkodást, a „feladat – szervezet – létszám” változó helyzethez igazított összhangját, a szükséges átcsoportosításokat és a (schengeni csatlakozást követő) leépítés következtében létszámfelettivé váló állománnyal való törődést;
- a foglalkozás-egészségügyi feladatokat, a gyógyító, megelőző tevékenységet, az egészséges és biztonságos szolgálati és munkakörülmények fenntartását;
- a parancsnoki fegyelmi és fegyelemkezelő munkát, különösen a megelőzést, a fegyelmi eljárások és a parancsnoki hatáskörbe utalt nyomozati cselekmények jog- és szakszerű lefolytatását;

⁴³⁸ Forrás: www.bunmegelozes.eu/aldozatjogszab.html (A letöltés dátuma: 2014. 05. 08.)

⁴³⁹ BALOGH Gábor (2006): A Határőrség helye, szerepe a társadalmi bűnmegelőzés rendszerében. *Belügyi Szemle*, 54. évf. 1. sz. 123.

⁴⁴⁰ BITTMAN Tibor – MONOSTORI Judit – VÁRADY Péter – VIRÁG László (2006): A Határőrség humánerőforrás-gazdálkodása. *Belügyi Szemle*, 54. évf. 1. sz. 65–72.

- a nyugállományúakkal való kapcsolattartást;
- a kegyeleti munkát;
- és végül, a mindezeket átszövő belső és külső együttműködést.

Összességében – az ütemezett létszámcsökkenések ellenére – a tudatosan és tervszerűen végrehajtott humánerőforrás-gazdálkodásnak, valamint a technikai fejlesztéseknek köszönhetően (ez utóbbiak vizsgálata nem tárgya e kutatásnak – V. G.) a Határőrség úgynevezett „relatív eredményessége” 2001-ben elérte a 84%-ot, 2002-ben pedig a 91%-ot.⁴⁴¹ Az uniós integrációs folyamat egyik meghatározó állomásaként 2002. december 18-án lezárták a csatlakozási jegyzőkönyv 24. fejezetét, amelyben fontos elemként értékelték a Határőrség addigi teljesítményét is. Ugyancsak 2002-ben megkezdődtek a kishatárforgalmi egyezmények felmondására irányuló nemzetközi tárgyalások, amelyek eredményeként egymás után szűntek meg az új szomszédos államokkal (így például Szlovákiával, Ukrajnával, Szlovéniával, Horvátországgal) korábban megkötött egyezmények.⁴⁴²

Az 1990-es években Hazánkban elburjánzott korrupció ellen a Határőrség is küzdelmet vívott. „Ősrégi” szlogen, hogy az ideérkező, illetve tőlünk távozó külföldiek elsőként és utolsóként a Határőrség szolgálati személyeivel – különösen az útlevélkezelőkkel – kerülnek hivatalos kapcsolatba. A legelső és legutolsó benyomások élménye, értéke, hatása és következményei jól ismertek. Teljességgel indokolt és érthető volt az a társadalmi elvárás és kormányzati követelmény, hogy: „A Határőrség valamennyi alkalmazottja a megjelenésében, szakszerűségében, humánumában és erkölcsiségében kellő méltósággal képviselje Hazánkat, valamint semmilyen formában és mértékben nem engedhető meg a Határőrség rendeltetésével, feladataival ellentétes jelenség, cselekvés vagy mulasztás, kiemelten az udvariasság, a korrupció és a hivatali visszaélés.”⁴⁴³

A 2003. évi adatok szerint, az államhatár mentén – akárcsak 1999-ben – 10 határőr igazgatóság alárendeltségében 75 határőrizeti és 48 határforgalmi kirendeltség, valamint 14 határvadászszázad teljesítette a határvédelmi és a határrendészeti feladatkörbe tartozó konkrét feladatokat. A Határőrség a határőrizeti és a határforgalmi kirendeltségek összevonásával 2004. július 1-jétől létrehozta a határrendészeti kirendeltségeket. A kirendeltségek egységes szervezetben és vezetéssel komplex módon teljesítették a hazai és az uniós határrendészeti követelményeket és hatékonyan végrehajtották a határrendészeti feladatrendszerből fakadó valamennyi feladatot.

7.6. „Kvázi határrendőrség”, 2005–2007

A Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény módosításáról szóló 2004. évi CIV. törvény módosította az Alkotmány VIII. fejezetét (Magyar Honvédség és a rendvédelmi szervek). Ezáltal kivonta a fegyveres erők köréből, és egyúttal megváltoztatta a Határőrség jogállását, amely 2005. január 1-jétől egyértelmű és homogén „rendvédelmi szervvé” vált. (Ismét kritikával lehetne illetni a szövegezést és az alkalma-

⁴⁴¹ RITECZ 2003, 45.

⁴⁴² TEKE 2003, 29.

⁴⁴³ BERKA István (2003): A Határőrség állományát veszélyeztető korrupcióról. *Belügyi Szemle*, 51. évf. 6. sz. 125–134.

zott „rendvédelmi” szakkifejezést, ellenben a rendvédelem vs. rendészet vitától ezúttal is eltekintek – V. G.) A Határőrség de jure ugyan nem, ellenben de facto kvázi „határrendőrséggé” töltötte be rendészeti rendeltetését, és végezte feladatait.

A Határőrség jövőképét, küldetését és stratégiai célkitűzéseit *Bédek* vezérőrnagy országos parancsnok 2006 elején tárgyilagosan és reálisan határozhatta meg. A csatlakozási folyamatban tett erőfeszítések, majd a csatlakozást követően elért eredmények alapján méltán fogalmazhatta meg, hogy „a Határőrség az évtized végére az EU határrendészeti-idegenrendészeti szerveinek élvonalába kíván tartozni”.⁴⁴⁴ (Ez azonban, amint jól ismert, egyáltalán nem valósulhatott meg – V. G.)

Az EU-hoz történt csatlakozási folyamattal párhuzamosan és annak egyik feltételül, közel egyazon időben zajlott – a schengeni követelmények időarányos teljesítésével – a schengeni övezethez való csatlakozás előkészítése is. A csatlakozási folyamatok konkrét és ütemezett tennivalóit kormányhatározatok írták elő, így különösen az alábbiak:

- 2084/1998. (IV. 8.) Korm. Határozat Magyarország és az Európai Unió közötti csatlakozási tárgyalások alapvető kérdéseiről, a tárgyaló delegáció kijelöléséről, az Európai Unió közösségi vívmányai (*acquis communautaire*) átvételének Nemzeti Programjáról, valamint a csatlakozásra való felkészülés gazdaságstratégiai hátteréről;
- 2211/1998. (IX. 30.) Korm. Határozat az Európai Unióhoz történő csatlakozásra irányuló tárgyalásokkal, illetőleg a csatlakozásra való felkészüléssel összefüggő egyes további kérdésekről;
- 2087/2000. (V. 4.) Korm. Határozat az Európai Unióhoz történő csatlakozással összefüggő, a határok őrzetével, a határforgalom-ellenőrzésével és a határátkelőhelyek fejlesztésével kapcsolatos feladatokról és intézkedésekről;
- 2013/2001. (I. 17.) Korm. Határozat az Európai Unióhoz történő csatlakozással összefüggésben az egységes határellenőrzési rendszer megvalósításáról szóló kormányzati koncepcióról;
- 17/2001. (BK 7.) BM utasítás a schengeni joganyag átvételéről és annak gyakorlati megvalósításáról;
- 2149/2001. (VI. 20.) Korm. Határozat az Európai Unió Közösségi Vívmányainak átvételéről szóló Nemzeti Program 2001. évi felülvizsgálatáról.

Az EU-hoz 2004. május 1-jén történt csatlakozást követően, a schengeni felkészülés „finisének” konkrét feladatait a teljes jogú schengeni tagságig elvégzendő feladatok megvalósításáról, valamint a schengeni vívmányok átvételéről szóló akciótervet hatályba léptető, 2328/2004. (XII. 21.) Korm. határozat írta elő.

A szisztematikus fejlesztés eredményeként 2007. december 21-én beteljesült a „Schengenland”-hoz való csatlakozás is, amely a határrendészet elveire, tartalmára és módszertanára egyaránt jelentős hatást gyakorolt.⁴⁴⁵ A szárazföldön és a határvizeken folytatott határellenőrzésben véglegesítették az úgynevezett „belső” és „külső” határszakaszokon 2004-től fokozatosan kialakított szisztémát. (A légi határok tekintetében röviddel később, 2008.

⁴⁴⁴ BÉDEK József (2006): A Határőrség stratégiai fejlesztése és a schengeni követelmények. *Belügyi Szemle*, 54. évf. 1. sz. 12.

⁴⁴⁵ KOVÁCS Gábor (2008a): A határrendészetben ható néhány általános elv fejlődés és változása „Schengen” után. *Magyar Rendészet* 8. évf. 1–2. sz. 131–144.

március 30-án történt meg a teljes jogú schengeni csatlakozás.) *Ritecz György* tanulmánya alapján⁴⁴⁶ a határszakaszok hossza [km-ben megadva] az alábbiak szerint alakult ki. „Belső határok”: osztrák [356]; szlovák [680,1]; szlovén [100,2]; összesen: 1136,3 km. „Külső határok”: ukrán [136,7]; román [447,8]; szerb [174,4]; horvát [346,3]; összesen: 1105,2 km. Mindösszesen: 2241,5 km. A Wikipédiában a következőket találjuk.⁴⁴⁷ „Az országhatár hossza 2246 kilométer. Ebből a szlovák határszakasz 679, az ukrán 137, a román 453, a szerb 164, a horvát 355, a szlovén 102, az osztrák pedig 356 km.” Ezek alapján a 2008-ra visszavetített belső határ hossza: 1137 km; a külső határ pedig 1109 km. Az egyes viszonylatokban jelölt adatok eltérése nem számottevő, és feltételezhetően a rendszeres újrafelmérések, valamint az esetenkénti határkiigazítások következtében alakultak ki. A szerző és a Wikipédia adatai összhangban vannak, ahogy összhang tapasztalható az ORFK által 2016-ban alkalmazott adatok vonatkozásában is.⁴⁴⁸

42. táblázat

Az uniós külső és belső határszakaszok hossza Magyarországon

Viszonylatok	Ritecz 1999	Wikipédia 2014	ORFK 2016
Osztrák	356,0	356	355,0
Szlovák	680,1	679	654,5
Szlovén	100,2	102	102,0
„Belső” összesen	1136,3	1137	1111,5
Ukrán	136,7	137	136,7
Román	447,8	453	447,8
Szerb	174,4	164	174,4
Horvát	346,3	355	344,8
„Külső” összesen	1105,2	1109	1103,7
Mindösszesen	2241,5	2246	2215,2

Megjegyzés: Románia és Horvátország az EU tagállamai; a schengeni megállapodást és a végrehajtási egyezményt aláírták, de a schengeni övezetnek még nem teljes jogú tagállamai; ennek következtében a magyar–román, illetve a magyar–horvát határszakaszok – az uniós és schengeni könnyítésekkel együtt is – úgynevezett „ideiglenes külső határszakaszokként” funkcionálnak.

Forrás: a szerző saját szerkesztése

7.7. „Valóságos határrendőrség” 2008. január 1-jétől

A Rendőrség és a Határőrség integrációjával 2008. január 1-jén beteljesedett a közel két évtizedes reformfolyamat és azzal a 2005–2007 közötti „kvázi határrendőrség” tényleges, „valóságos határrendőrséggé” válása. „A Rendőrség és a Határőrség integrációjának végrehajtását az államháztartás hatékony működését elősegítő szervezeti átalakításokról és az azokat megalapozó intézkedésekről szóló 2118/2006. (VI. 30.) Korm. határozat írta

⁴⁴⁶ RITECZ György (1999): „Kettős szűrő”. *Belügyi Szemle*, 47. évf. 1. sz. 77–83.

⁴⁴⁷ Forrás: <http://hu.wikipedia.org/wiki/Magyarorszag%C3%A1g> (A letöltés dátuma 2018. 12. 07.)

⁴⁴⁸ RITECZ György (2016): *Észrevételek a szerző „Határőrizeti és határrendészeti tisztképzés” című tanulmányához.* (Kézirat)

elő.⁴⁴⁹ A kormányhatározat alapján intenzív szakaszba lépett a jog- és belső normaalkotási folyamat.⁴⁵⁰

- az országos rendőrfőkapitány és az országos parancsnok haladéktalanul együttes előterjesztést készített a két szervezet integrációjának koncepciójáról, majd annak miniszteri jóváhagyása után, együttes végrehajtási tervet készítettek, illetve kiadták az ORFK vezetőjének és a Határőrség országos parancsnokának 1/2007. (OT 7.) együttes utasítását az államháztartás hatékony működését elősegítő szervezeti átalakításokról és az azokat megalapozó intézkedésekről szóló 2118/2006. (VI. 30.) Korm. határozatban meghatározott egyes feladatok végrehajtásáról;
- az Országgyűlés elfogadta az Alkotmány módosításáról szóló 2007. évi LXXXVIII. törvényt, valamint az államhatárról szóló 2007. évi LXXXIX. törvényt, mindkettőt 2008. január elsejei hatállyal. Ugyanakkor a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény módosításáról szóló 2007. évi XC. törvénnyel hatályon kívül helyezte a határőrizetről és a Határőrségről szóló 1997. évi XXXII. törvényt (amely sokéves várakozás után született meg, és mindössze egy évtizedet élt);
- a jogszabályok következtében és alapján az ORFK vezetője és a Határőrség országos parancsnoka, 3/2007. (OT 14.) számon, új együttes utasítást adott ki az államháztartás hatékony működését elősegítő szervezeti átalakításokról és az azokat megalapozó intézkedésekről szóló 2118/2006. (VI. 30.) Korm. határozatban meghatározott egyes feladatok végrehajtásáról, és egyúttal hatálytalanították az 1/2007. (OT 7.) együttes utasításukat;
- ebbe a sorba illeszkedik a 6/2007. (OT 24.) ORFK – HŐR. OPK sz. együttes utasítás az integrált rendőri szervezet jogszabályi háttérét biztosító, a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény és annak végrehajtására kiadott jogszabályok oktatásának és vizsgáztatásának egységes végrehajtásáról, valamint a 8/2007. (OT 27.) ORFK – HŐR. OPK sz. együttes utasítás a Rendőrség és a Határőrség integrációja, valamint az ezzel összefüggő szervezeti változások kapcsán végrehajtandó humánigazgatási feladatokról.

Valamennyi jogszabály kivonatolása nem indokolt, azonban feltétlenül célszerű kitérni a következőre: a 2007. július 4-én kihirdetett, 2007. évi LXXXIX. törvény az államhatárról minden korábbi kétséget eloszlatva egyértelműsítette, hogy a határrendészeti rendeltetés és feladatok letéteményese a következő év január elsejétől az új, integrált „rendőrség” lesz/lett. (A jogalkotó által ezúttal is kisbetűvel írva a „rendőrség” – V. G.) A törvény mindössze 17 paragrafust tartalmazott. A rövidege ellenére egyrészt lefektette az államhatárral, valamint az államhatár rendjének fenntartásával, továbbá az államhatár átlépésével összefüggő alapvető szabályokat, másrészt széles körű felhatalmazást adott a végrehajtási szabályok rendeletben történő meghatározására. Felhatalmazást kapott a Kormány, hogy rendeletben állapítsa meg a következőket: a határátkelőhely megnyitására és a határátlépési pont

⁴⁴⁹ ZSINKA András (2009): Az integráció humán erőforrás-gazdálkodási mérlege. Előadás A Rendőrség és a Határőrség integrációjának tapasztalatai című konferencián. Budapest, RTF. 2008. 11. 26. *Határrendészeti Tanulmányok*, 3. ksz. 42–46.

⁴⁵⁰ LIPICS László (2009): A Rendőrség és a Határőrség integrációjának hatásai az integrált határbiztonsági rendszerre. Előadás A Rendőrség és a Határőrség integrációjának tapasztalatai című konferencián. Budapest, RTF. 2008. 11. 26. *Határrendészeti Tanulmányok*, 3. ksz. 102–103.

létesítésére vonatkozó követelményeket és a működtetés feltételeit; az ideiglenes határátkelőhely megnyitásának és működésének szabályait, és kijelölje az eljárásra jogosult szervet; a belső határon az ellenőrzés ideiglenes bevezetésének feltételeit; a határátkelőhely rendjének kötelező tartalmát, megállapításának módját, részletes eljárási szabályait és feltételeit. Felhatalmazást kapott a határrendészetért (végre! – V. G.) felelős miniszter, hogy rendeletben hagyja jóvá a határjegyzőkönyvet, valamint, hogy rendeletben határozza meg a határvízen történő közlekedés engedélyezésének szabályait.

A mindezek figyelembevételével elvégzett előkészítési folyamat lezárásaként „2007. december 29-én a két szervezet vezetője aláírta a Határőrség teljes körű átadásáról és átvételéről szóló jegyzőkönyvet, és 2008. január 1-jén a határrendészeti szolgálati ággal kiegészült integrált szervezet megkezdte a működését”.⁴⁵¹ Az országos parancsnokság szervei az ORFK, illetve a tíz igazgatóság szervei a megyei rendőr-főkapitányságok szervezetébe integrálódtak. A korábbi 51 határőrizeti kirendeltség közül – a schengeni belső határok ellenőrzésének megszüntetése következtében – csupán 29 folytathatta tovább a tevékenységét a schengeni külső határszakaszokon diszlokáló főkapitányságok alárendeltségében. Az igazságügyi és rendészeti miniszter által 2007. október 3-án jóváhagyott, 2008. január 1-jétől integrált Rendőrség engedélyezett státuszainak száma 45 000 lett. Az integráció előtti 2007. évi és az azt követő, 2008. évi létszámadatokat *Zsinka András* az alábbi két táblázatban szemléltette.⁴⁵²

43. táblázat

Integráció előtti, 2007. évi létszámadatok

Szervezet/ Állomány	Rendszerezített				Meglévő			
	Ht.	Ktv.*	Ka.**	Össz.	Ht.	Ktv.	Ka.	Össz.
Rendőrség	29 557	571	7676	37 804	26 815	294	7877	34 986
Határőrség	10 135	189	1178	11 502	9453	163	1159	10 775
Összesen	49 306				45 761			

Alkalmazott rövidítések:

*: köztisztviselő, **: közalkalmazott.

Forrás: ZSINKA 2009, 44.

Az integrált Rendőrség valós létszámadatai azonban – az átszervezés címén, valamint az egészségügyi nyugdíjaztatás és más okokból távozottak következtében – a vártnál kedvezőtlenebbül alakultak ki.

⁴⁵¹ NEMES Zoltán (2009): A Rendőrség és a Határőrség integrációjának összegzett tapasztalatai, a levonható következtetések. Előadás A Rendőrség és a Határőrség integrációjának tapasztalatai című konferencián. Budapest, RTF. 2008. 11. 26. *Határrendészeti Tanulmányok*, 3. ksz. 84.

⁴⁵² ZSINKA 2009, 44.

44. táblázat

Integrációt követő, 2008. évi létszámadatok

Új szervezet/ Állomány	Rendszeresített				Meglévő			
	Ht.	Ktv.*	Ka.**	Össz.	Ht.	Ktv.	Ka.	Össz.
Rendőrség	35 406	613	8981	45 000	33 784	421	8884	43 089

Forrás: ZSINKA 2009, 44.

Kedvező volt viszont, hogy a két szervezet integrációja során – a tervezettnél megfelelően – csökkent a vezetői munkakörök száma.

45. táblázat

A vezetői munkakörök száma a Rendőrség és Határőrség integrációjában

2007. 01. 01.	Rendőrségen: 1530	Határőrségnél: 339	Összesen: 1869 vezető
2008. 01. 01.	Rendőrségen: 1674	Csökkenés: 195 munkakör/–10,4%	

Forrás: a szerző saját szerkesztése

Az országos adatok egy konkrét, belső határos főkapitányságon az alábbiak szerint tükröződtek vissza. „Az integráció kezdetén a Győri Határőr Igazgatóság létszáma közel 900 fő, a Megyei Rendőr-főkapitányság állománya 994 fő, így a két szervezet összlétszáma 1894 fő volt. Ez a létszám azonban [...] 1367-re csökkent.”⁴⁵³

A személyi állomány létszámában és összetételében hasonló állapotok alakultak ki a schengeni külső határszakaszokon, így a korábbi Orosházi Határőr Igazgatóság szakaszán is. „Tudom, hogy az állomány elvándorlásának okai nyilván nem az integrációhoz kapcsolódnak. [Ú]gy gondolom, hogy megfelelő körökben majd nagyon komolyan kellene venni azt a kérdést, hogy az új, integrált rendőri szervezetben maradók pályán-tartása hogyan, miként lenne megoldható.”⁴⁵⁴

A szakmai integráció a Rendőrség központi, területi (megyei) és helyi szerveihez való összevonással történt. A határrendészet önálló szolgálati ágként jelent meg a bűnügyi, a közrendvédelmi, a közlekedésrendészeti, az igazgatásrendészeti, valamint a személy- és objektumvédelmi szolgálati ág mellett.

Az integrációs folyamatban a Budapesti Határőr Igazgatóság (BHI) és a Repülőtéri Biztonsági Szolgálat (RBSZ) összevonását követően létrejött a Repülőtéri Rendőri

⁴⁵³ NÉMETH Lajos (2009): A Rendőrség és a Határőrség integrációjának megvalósulása a Győri Határőr Igazgatóság és a Győr–Moson–Sopron Megyei RFK esetében. A határrendészeti tevékenység rendszere a belső határokon. Előadás A Rendőrség és a Határőrség integrációjának tapasztalatai című konferencián. Budapest, RTF. 2008. 11. 26. *Határrendészeti Tanulmányok*, 3. ksz. 70.

⁴⁵⁴ DÁVID Károly (2009): Az Orosházi Határőr Igazgatóság integrálódása az egységes rendőri szervezetbe. Az integrált rendőri tevékenység megvalósulása Bács-Kiskun Megyében. Előadás A Rendőrség és a Határőrség integrációjának tapasztalatai című konferencián. Budapest, RTF. 2008. 11. 26. *Határrendészeti Tanulmányok*, 3. ksz. 75.

Igazgatóság (RRI).⁴⁵⁵ Az integráció a BHI részéről 790, az RBSZ-től 218, azaz összesen: 1008 személyt érintett; közöttük 200 tisztet, 703 zászlóst és tiszthelyettest, 15 köztisztviselőt és 90 közalkalmazottat. A szakmai feladatok teljesítéséhez viszonyítva nem kisebb feladatot jelentett a kialakult létszámhelyzet kezelése, az állomány felkészítése és a rendőri hivatás iránti elkötelezettség erősítése. Hasonlóan az országos tapasztalatokhoz, az összevonással a vártnál többen (336 fő) távoztak a rendszerből. Az RRI 715 státusza közül csak 672-t sikerült betölteni. Összességében a két korábbi szervezet létszámához viszonyítva 450 fős valós (!) létszámhiány keletkezett egyetlen év alatt. Az állomány átlagéletkora 32,7 évre csökkent. Különösen helytálló napjainkban a tapasztalatátadás problematikája a Rendőrség korfája következtében. Vitaindító előadásában *Papp Károly* r. altábornagy, az Országos Rendőr-főkapitányság vezetője ismertette, hogy „a Rendőrség életkori összetétele (korfája) napjainkra kedvezőtlené vált. Az átlagéletkor 34,6 év; a végrehajtó állomány esetében 30 év alatti; különösen alacsony a járőrök átlagéletkora, ami 24 év. A teljes állománynak mindössze 2%-a (768 fő) 50 év feletti.”⁴⁵⁶ Különösen a tisztek kiválásával jelentős szellemi kapacitáscsökkenés következett be, és hiányok keletkeztek a nagy tapasztalatú zászlósi és tiszthelyettesi állományban is, akiktől a kezdők és a fiatalabbak a gyakorlatban tanulhattak volna. A bűnügyi szakterület „nagy öregjeinek” egyike, *Bárdy Tibor* nem véletlenül hangsúlyozza a generációk egymás mellettségének fontosságát, az idősebb és tapasztaltabb mesterek tapasztalatainak átadását és a pályakezdő szakemberek bevezetését a praxisba: „Az 1940-es évek végén és az 1950-es évek elején a kezdő nyomozók két évig gyakornokok voltak, s csak azután kaphatták meg az első önálló aktáikat, ügyeiket.”⁴⁵⁷

Kérdésemet nem „költőinek” szánom: miért nem veszünk tudomást arról a régi igazságról, hogy egyetlen képzési rendszer és forma, így a rendészeti szakképzés és a rendészeti felsőoktatás sem képes a kibocsátás pillanatában „azonnal kész” tiszthelyetteseket és tiszteket átadni a megrendelőnek? Ma is figyelmet érdemel *dr. Kornis Gyula* egyetemi tanár, a Képviselőház alelnökének előadása, amelyet az 1936. évi Országos Felsőoktatási Kongresszuson tartott.⁴⁵⁸ „Az egyetem azonban semmi esetre sem vállalkozhat arra, hogy a tudományos képzésen kívül az egyes életpályákra gyakorlati-technikai értelemben is előkészítsen. Ha ezt követelné a társadalom vagy az állam az egyetemtől, akkor az egyetemet belső mivoltában támadná meg. A jogi kar például kétségkívül nem »kész« bírót, ügyvédet, közigazgatási tisztviselőt bocsát ki a falai közül, mint ahogy egy kovácműhelyből kész kovács, egy asztalosműhelyből kész asztalos kerül ki, hanem elméleti tudással felszerelt fiatal jogászokat, akik mint bírósági vagy közigazgatási gyakornokok, ügyvédjelöltek etc. belegyakorolják magukat annak a pályának a technikájába, gyakorlati titkaiba, amelyet hivatásuknak választottak. A bölcsészeti kar nem »kész« tanárokat nevel, hanem csak szaktudományi és elméleti pedagógiai képzést ad nekik; a jelöltek a tanári munkához szükséges gyakorlatot a gyakorló középiskolákban szerzik meg. Az orvosnövendékek az orvosi karon nyert elméleti képzettségüket a klinikákon egészítik ki az orvosi gyakorlattal. Az egyetem

⁴⁵⁵ Dúzs József (2009): A Rendőrség és a Határőrség integrációjának tapasztalatai a Ferihegyi repülőtéren. *Rendészeti Szemle*, 4. sz. 75–76.

⁴⁵⁶ PAPP Károly (2013): *Napjaink Rendőrsége*. Vitaindító előadás a Műhelytanácskozáson. Budapest, MTA IX. O. Állam- és Jogtudományi Bizottság Rendészeti Albizottság. 2013. 11. 28.

⁴⁵⁷ BÁRDY Tibor (2013): *Korreferátum a Műhelytanácskozáson*. Budapest, MTA IX. O. Állam- és Jogtudományi Bizottság Rendészeti Albizottság. 2013. 11. 28.

⁴⁵⁸ MÁRTONFFY 1937, 15–36.

tehát valamennyi karának hallgatóját csak elméleti fogalmakkal látja el, mintegy a szellem teleszkópjaival és mikroszkópjaival; ezek feltételezik a természetes látószervet, de élesítik, felfokozzák és elmélyítik a látást. Ezért káros minden olyan utilitarisztikus kultúrpolitika és egyetemi reformjavaslat, amely a tiszta teóriát feleslegesnek tartja és a hivatásokra való képzést, elválasztva a tudományos képzéstől, merőben gyakorlati jellegű szakiskolákra óhajtja bízni.” Milyen tapasztalatot szerezhettünk e vonatkozásban például az első önálló határőrizeti testület, a Határszéli Csendőrség (1891–1905) vizsgálata során? Emlékezzünk: a tisztii pályafutás kezdetén gyakornoki rendszert alkalmaztak, és csak azután következhetett az önálló feladatteljesítés. Könnyű belátni, hogy a kezdő fodrásznak és a vendégnek egyaránt nagyon kellemetlen, ha a frizura nem úgy sikerült, ahogy azt egyébként mindketten szerették volna. Ne feledjük azonban: a vendég túlélte a malört, és a balul sikerült frizurát vagy azonnal, vagy legközelebb helyre lehet hozni. Elfogadott tény és gyakorlat, hogy az egyetemet végzett jogász és orvos hosszú gyakorlati évek elmúltával szakvizsgázhat, és csak azt követően kezdhet önállóan praktizálni. A 30 év körüli vagy még idősebb és tapasztaltabb orvos életet menthet, és életet vehet el. A 30 év körüli vagy még idősebb és tapasztaltabb ügyészek, védők és bírák együttes tevékenysége eredményeként emberek felmentést kapnak, vagy szabadságukat veszítik. Nos, a 20 éves rendőr őrmester és a 21 éves rendőr hadnagy – illetve a jövőben a négyéves felsőoktatási alapképzés esetén a 22 éves rendőr hadnagy – alapfelkészültséggel és minimális szakmai tapasztalattal életet menthet, és életet vehet el. Visszavonhatatlanul. Nincs „legközelebb”. Nincs reparáció ...

Az integrációra visszatérve, a Ferihegyi RRI szervezetében több százas nagyságrendben kellett megoldani az integrált állomány kétirányú kölcsönös át- és továbbképzését. Speciális feladatként utasbiztonsági felkészítést kellett végezni, ráadásul nem csupán a saját állománynak, hanem az ország más repülőterein szolgálatot teljesítő rendőrök számára is. A képzés szervezését, koordinációját, irányítását jelentősen megnehezítette az is, hogy a korábbi hatfős képzési alosztály helyett az új szervezetben mindössze egyetlen oktatási státusz maradt.⁴⁵⁹ (Nem vonom kétségbe, hogy az addigi hatfős létszám esetleg túlméretezett volt, de az sem vonható kétségbe, hogy a nagy méretű szervezetre és létszámra, valamint az oly nagy volumenű át- és továbbképzési feladatrendszerre mindössze egyetlen státusz mily aránytalanságot, valamint nehézségeket, és lássuk be, igazságtalanságot okozott – V. G.)

A déli határszakaszra kitekintve, például a Baranya Megyei RFK 1260 fős (976 ht., 281 ka. és három ktv.) eredeti szervezetébe beépítettek 493 határőrségi munkakört (445 ht., 42 ka. és határőrségi köztisztviselő [hat ktv.]). Ugyanakkor – az országos tapasztalatokhoz hasonlóan – a hivatásos állomány létszáma itt is csökkent, összességében 96 fővel. Az újonnan létrejött határrendészeti szolgálati ág az uniós követelményeknek megfelelően végezte a határbiztonsági rendszer kialakítását és működtetését a Baranya Megyei RFK illetékességi területén is. Ennek érdekében a főkapitányság ellátta a határellenőrzési feladatokat és nemzetközi együttműködést folytatott a külső határon. A főkapitányság illetékességi területét elkerülték az illegális migráció országos főirányai. Ebből adódóan az ellenőrzést alapvetően a határátkelőhelyeken és a határátkelőhelyek közötti határterületen elkövetett jogellenes cselekményekre, valamint a megyében jogszerűen tartózkodó külföldiek, továbbá a kereskedelmi szálláshelyek vendégnyilvántartásainak ellenőrzésére koncentrálták. Kedvező helyzetet eredményezett, hogy az integrált állomány többségének adott volt a beosztás

⁴⁵⁹ Dúzs 2009, 80.

ellátásához szükséges állami és szakmai iskolai végzettsége, felkészültsége. A helyi továbbképzések során kiemelt figyelmet fordítottak az állomány csapaterős alkalmazásra történő felkészítésére, a gyülekezési jog hatálya alá tartozó demonstrációk, az állami és más nyilvános rendezvények védelmére, az erőszakos vagy azzal fenyegető csoportosulások, magatartások szervezett, szakszerű és hatékony lokalizálására, kezelésére.⁴⁶⁰

Viszonylag kevésbé ismert, ezért célszerű feljegyezni, hogy az integrációs folyamat mellett a Rendőrség regionális átszervezését is tervbe vették. Ugyanis az államháztartás hatékony működését elősegítő szervezeti átalakításokról és az azokat megalapozó intézkedésekről szóló 2118/2006. (VI. 30.) kormányhatározat nem csupán a Rendőrség és a Határőrség integrációjának végrehajtását, hanem a Rendőrség regionalizációját is előírta.⁴⁶¹ Az addig különálló szervezetek összevonását regionális struktúrában szorgalmazták megvalósítani, és annak következtében egy minőségileg új Rendőrség jött volna/jöhetett volna létre. (Itt kell megemlíteni, hogy a rendészet hazai gyakorlatában korábban is találhattunk példákat a regionális működésre. A határőr kerület-parancsnokságok, majd a későbbi igazgatóságok is regionális illetékességi területtel rendelkeztek, és nem a megyei felosztást követték. A Vám- és Pénzügyőrség struktúrájában és működésében kimondottan jól bevált a regionális elv és az ahhoz igazított feladat- és hatáskör. Sőt, *Tiborcz Jánostól* tudjuk, hogy a rendészeti ágazat meghatározó testülete, a Rendőrség is dolgozott regionális elv szerint: a 274.000/1949. BM rendelet alapján kilenc kerületi rendőr-főkapitányságra tagolták Magyarországot államterületét.⁴⁶²) Azonban a menet közbeni módosítások következtében végül is csak a gazdasági szakterületen alakítottak ki regionális gazdasági modellt, egy központi és hét regionális gazdasági ellátó igazgatósággal. Az is tény viszont, hogy – a rendőrségi reform keretében – a regionális szervezést 2012-ben megszüntették. Létrehozták az ORFK szervezetéből kivált Központi Gazdasági Ellátó Igazgatóságot, valamint az ORFK Gazdasági Főigazgatóságot és a fővárosi, illetve a megyei gazdasági igazgatóságokat.

A tanulmány tárgya tekintetében is kiemelten fontos feladat volt az érintett személyi állomány képzése, át- és továbbképzése, „amelyet eredményesen végrehajtottak a szakközépiskolai tanulók és a rendészeti felsőoktatási hallgatók képzésében, a rendészeti szakvizsgáztatásban, a vezetőképzésben, valamint a szakmai szerveknél tartott tanfolyamokon egyaránt”.⁴⁶³ Visszatekintve, a Rendőrség és a Határőrség évekig lebegtetett, de szakmai körökben egyre valószínűsíthetőbb integrációja minden téren gyökeres fordulatok bekövetkezését vetítette előre. Helyesen prognosztizálta 2006-ban *Tiborcz János*, hogy „a két testület fúziója – ha létrejön – a középfokú rendészeti oktatást is alapjaiban változtatja majd meg. Ma ugyanis külön van rendőr-oktatás és külön határrendész-oktatás. A rendészeti szakközépiskolákban oktatott tananyag mintegy hatvan százaléka már ma is azonos, de a fennmaradó részben speciális. Ezt fel kell majd váltania az egységes rendész-képzésnek, amelyben nyilvánvalóan a rendőri ismeretek lesznek túlsúlyban, de a helyzetből következően mindenkinek kell tanulnia határőrizeti ismereteket is [...]”⁴⁶⁴

⁴⁶⁰ DAKOS József (2009): Az integráció utáni év Baranya Megyében. *Rendészeti Szemle*, 4. sz. 93–94.

⁴⁶¹ KONDOROSI Ferenc (2008): A rendészeti stratégia. Magyarország közbiztonsági programja. *Rendészeti Szemle*, 1. sz. 4.

⁴⁶² TIBORCZ János (2006): Gondolatok a Rendőrség jövőjéről. *Beliügyi Szemle*, 54. évf. 4. sz. 71–89.

⁴⁶³ ZSINKA 2009, 42–46.

⁴⁶⁴ TIBORCZ 2006, 71-89.

Az integrációs döntéssel és a szakmai előkészítéssel párhuzamosan számos vezetői és tudományos fórumon megvitaták a Rendőrségen belül kialakítandó határrendészeti szolgálati ág jövőbeni megrendelői igényét és az azt kielégíteni hivatott határrendészeti tisztképzés „hogyan tovább” kérdéseit is. „A tanácskozásokon összegezett következtetések és javaslatok, valamint a tárgyban született tanulmányok alapozták meg a képzés-fejlesztéssel összefüggő döntéseket.”⁴⁶⁵ A Rendőrség és a Határőrség integrációja logikusan bekövetkező változásokat indukált a határrendészeti tisztképzésben is. Egyrészt 2008. január elsejével módosították az RTF Határrendészeti Tanszék kettős, azaz határőrségi és főiskolai alárendeltségét, és a tanszék, illetve állománya – a rendőri szakmai tanszékekhez hasonlóan – kizárólag az RTF szervezetébe és állományába integrálódott. Másrészt a katonai felsőoktatásban a 2008. augusztus 20-i hagyományos határőrtiszt-avatással – a nagyon eredményes fél évszázad után – megszűnt a határőrtisztképzés. Ennek következtében a határrendészeti megrendelő, azaz immáron a Rendőrség határrendészeti tisztképzésének egyedüli letéteményese és minden korábbi határőrtiszt-képző tanszék kizárólagos jogutódjává az RTF Határrendészeti Tanszék vált. Harmadrészt az RTF határrendészeti hallgatóinak felkészítésében az új helyzethez igazodó, értelemszerű korrekciókat kellett végezni. Végül, de nem utolsósorban az RTF valamennyi rendőri szakán, illetve szakirányában be kellett vezetni a határrendészeti alapismeretek oktatását. (E kérdések részletezésére a 11. fejezetben térek ki – V. G.)

A 2013. évi jubileumi kötetben⁴⁶⁶ megjelent tanulmányomat lezáró gondolatokból célszerű beemelnem a mának és a jövőnek szóló üzenet két mondatát. „Máig pontosan nem tisztázott és nem meggyőző okokból (magyarázat több is van), az önálló Határőrséget 2007. december 31-én felszámolták. Ennek következtében a 2008. január elsejétől integrált Rendőrségen belül kell őriznünk a határrendészeti ágazat értékeit és a határrendészeti tisztképzés színvonalát ugyanúgy, mint ahogy őrizzük például a közrendvédelmi, a közlekedésrendészeti és a bűnügyi tisztképzést.” Többen többféleképpen értelmezik/értelmezzük a Rendőrség és a Határőrség integrációját. Sokakkal egyetértve ma is úgy értékelem az integrációs aktust, hogy egyrészt törvényszerűen bekövetkezett lépés volt, mert egy ekkora területű és népességű országban, illetve ekkora méretű közigazgatásban és rendszerben nem engedhető meg egymás mellett az önálló „rendőrség” és egy önálló „határrendőrség” fenntartása és működtetése. Másrészt viszont, nem megszüntettek két azonos jogállású szervezetet, s nem egy új, közös jogutód szervezetet hoztak létre, hanem a nagyobb és erősebb szervezet (Rendőrség) magába olvasztotta a kisebb és kevésbé erős szervezetet (Határőrséget), valamint annak hatáskörét, feladatrendszerét, visszafogott struktúráját és létszámában csökkentett állományát.

⁴⁶⁵ KOVÁCS Gábor (2008b): Hogyan tovább? A határrendészeti tisztképzés reformja a Határőrség és a Rendőrség szervezeti integrációját követően. *Határrendészeti Tanulmányok*, 5. évf. 1. sz. 4–22.

⁴⁶⁶ VIRÁNYI Gergely (2013): Határőrizeti/határrendészeti tisztképzés 1903–1967. In GAÁL Gyula – HAUZINGER Zoltán szerk.: *A modernkori magyar határrendészet százttíz éve*. Budapest, MRTT Határrendészeti Tagozat. 225–243.

Figyelmet érdemel, hogy *Papp Károly* r. altábornagy országos rendőrfőkapitány⁴⁶⁷ 2013-ban a következő véleményt fogalmazta meg: „a Rendőrség és a Határőrség 2008. január elsejei integrációja »nem a legszerencsésebben« sikerült; az eredeti koncepció szerint (amely 2007 nyarán »megdőlt«) a Határőrséget főigazgatóságként kellett volna integrálni a Rendőrségbe.”⁴⁶⁸

Mindezzel együtt jelenleg (2016-ban) is fenntartom a 2008-ban kialakított és kifejtett, határozott álláspontomat: tiszteletben kell tartanunk, befejezett és irreverzibilis tényként kell kezelnünk az integrációt. Az egységes Rendőrség által 2008-tól ellátott határrendészet egyrészt lezárta a két évtizedes reformfolyamatot, másrészt nyilvánvalóvá tette, hogy a szintetizált és komplex határrendészeti rendeltetés, feladatkör, tevékenység- és eljárásrendszer minden vonatkozásban, így például az elvek, tartalom, eszközrendszer, módszertan és felkészítés tekintetében is teljesen új minőséget követelt és eredményezett.

46. táblázat

A Határőrség parancsnokai/főparancsnokai 1946–2007 között

Pálffy György ezredes (1946–1948)

Szalvai Mihály vezérőrnagy (1948–1950)

Kajli József alezredes, ÁVH Határőrség és Belső Karhatalom főparancsnoka (1950)

Piros László vezérőrnagy, ÁVH Határőrség és Belső Karhatalom főparancsnoka (1950–1953)

Beszédes Antal alezredes (1950)

Szalva János alezredes (1950–1953)

Valencsák János, ezredes BM Határőrség és Belső Karhatalom parancsnoka (1953–1956)

Szalva János ezredes (1956–1957)

Gyurkó Lajos vezérőrnagy (1957–1960)

Dr. Korom Mihály ezredes (1960–1963)

Szabó Gusztáv vezérőrnagy (1964–1974)

Földesi Jenő vezérőrnagy (1974–1976)

Tóth Imre vezérőrnagy (1976–1986)

Székelly János vezérőrnagy (1986–1990)

Nováky Balázs altábornagy (1990 – 1999. 01. 31.)

Kiss Kálmán vezérőrnagy (1999. 02. 01. – 1999. 11. 15. mb. opk.)

Bédek József altábornagy (1999. 11. 16. – 2007. 12. 31.)

Forrás: a szerző saját szerkesztése

⁴⁶⁷ PAPP Károly r. altábornagy, országos rendőrfőkapitány: 1983-ban kitüntetéses oklevéllel végzett a KLFK BM határőr-általános iskolai pedagógiai tanári szakán; 1993-ban az RTF bűnügyi szakán, majd 2015-ben az NKE RTK rendészeti vezető mesterszakán. A Soproni Határőrkertületnél 1983–1985 között határőr őrsparancsnok-helyettes, majd őrsparancsnok, illetve 1988-tól a törzsszázad parancsnoka volt. 1990-től a Rendőrség állományában (Sopronban, majd Szombathelyen) teljesített szolgálatot mint bűnügyi nyomozó, rendőrkapitányi referens, városi, majd megyei közrendvédelmi osztályvezető. 2000-től a Fejér MRFK állományában megyei főkapitány. 2007-től a REBISZ parancsnoka. 2010-től az ORFK rendészeti főigazgatója. 2011-től miniszteri biztos, majd BM helyettes államtitkár. 2012-től az országos rendőrfőkapitány általános helyettese. 2013-tól az Országos Rendőr-főkapitányság vezetője.

⁴⁶⁸ PAPP 2013.

7.8. A határrendészet a rendészettudomány és a rendészet rendszerében

A korábbi Határőrség rendészeti szervvé fejlődött, mert a határőrizet határrendészetté átalakulása ezt követelte a szervezettől. A határrendészettel és a határrendészeti szervezettel szembeni új kihívásokra új tudományos válaszokat kellett adni, és erre a rendészettudomány vált hivatottá. Szamel Lajos és Finszter Géza rendészeti téziseit⁴⁶⁹ a határrendészetre adaptálva, valamint kiegészítve határrendészeti tanulmányaimmal és személyes tapasztalataimmal, az alábbiakat fogalmazhattam meg:⁴⁷⁰

- a határrendészet a rendészettudomány körében, a rendészeti ágazati összetevők sorában helyezkedik el, a rendészet önálló ága;
- a határrendészet jogszabályokban és nemzetközi szerződésekben meghatározott jogi norma-, feladat- és eljárásrendszer;
- a határrendnek nem egyszerűen védelmezője a határrendészet, hanem maga is alávetett a határrendben foglalt normáknak, azaz a határrendet nem szabad a határrendhez tartozó normák megsértésével fenntartani és védelmezni;
- a határrend szerves része a közjog által létesített rendnek, azaz a közrendnek, egyben határbiztonsági és végső soron biztonsági tényező;
- amint a rendészet a közrendnek a közjog által jogsértőnek minősített emberi magatartásoktól való, közjogi eszközökkel történő oltalmazásával azonos, ugyanígy a határrendészet a határrendnek a közjog által jogsértőnek minősített emberi magatartásoktól való, közjogi eszközökkel történő oltalmazásával azonos;
- amint megfogalmazhatom „a rendészet egyenlő a közrend oltalmazása közjogi eszközökkel” képletet, ugyanígy megfogalmazhatom „a határrendészet egyenlő a határrend közjogi eszközökkel történő oltalmazásával” képletet;
- a határrendészet számára a határrend egyfelől a védelem tárgya, amely felett a határrendészetnek őrködni kell, másfelől a védelem formája, amelyet a Rendőrségnek és minden eljáró tagjának be kell tartania;
- a határrendészet rendeltetése a Rendőrség, valamint jogszabály alapján feljogosított más szervezetek és szervek tevékenysége révén a határrend megteremtése és fenntartása, megsértésének megelőzése, illetve a határrendet közvetlenül zavaró magatartás megszakítása és a megsértett határrend helyreállítása, szükség esetén védelme.

7.9. A határrendészet és a határellenőrzés meghatározása; a határrendészet tartalma; a határrendészeti rendszer

Az elmúlt években is tapasztalhattuk/tapasztalhatjuk, hogy szak kifejezéseink nem egyértelműen megfogalmazottak, lényegük és tartalmuk pontosan nem tisztázott, és gyakran tetszőlegesen, önkényesen alkalmazzuk azokat. Az átfedő, egymáshoz nagyon hasonló

⁴⁶⁹ FINSZTER Géza (2003): *A rendészet elmélete*. Budapest, KJK-KERSZÖV. 28.

⁴⁷⁰ VIRÁNYI Gergely (2012): Aktualizált gondolatok a rendészettudományhoz. In GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán szerk.: *A rendészettudomány határkövei. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, Jubileumi kötet, 11–38.

kategóriákat nemegyszer fogalompárként, máskor éppen egymás helyettesítésére használjuk mind a jogalkotás, mind a napi gyakorlat során. Jelen esetben is a határrendészet és a határellenőrzés kategóriákat kísérlem meghatározni, a következő rendezőelvek mentén: rendszerszemlélet – állapot – tevékenység.

Rendszerszemléletben – a faj és nem fogalmakkal operálva – a következők állapíthatók meg: a határrendészet a rendészeti rendszer alrendszere. A vizsgálat középpontjába helyezett határrendészet mint rendszer tágabb (vagy magasabb) kategória, mint a határellenőrzés, amelyet magában foglal. A határellenőrzés tehát szűkebb kategória, mint a határrendészet, ellenben tágabb fogalom önmaga (azaz a határellenőrzés) saját összetevőivel viszonyítva.

Az állapot („vkinek, vminek vmely időszakban jellemző létezési módja, helyzete, minősége”),⁴⁷¹ illetve a tevékenység („tartós, rendszeres cselekvés”)⁴⁷² megközelítésben az alábbi, erősen tömörített kategóriákat fogalmazom meg. *Határrendészet*: fn. 1. Az államhatárnak és a határrendnek az az állapota, hogy ellenőrzik. 2. Az ezzel foglalkozó tudományági ismeretrendszer, gyakorlat (praxis) és szakma (professzió). *Határellenőrzés*: fn. Az a tevékenység, amellyel az államhatárt és a határrendet ellenőrzik.

A határrendészet az alábbi normaalkotási, szervezeti, szakmai, tudományos (és más) összetevőket tartalmazza:

- az államhatárra és a határrendészetre vonatkozó törvény megalkotása, majd annak alapján a végrehajtási rendeletek, utasítások, intézkedések, szabályzatok kidolgozása, hatálybaléptetése, folyamatos érvényesítése;
- a határrendészet elvi és fogalmi rendszerének, szaknyelvének, tartalmának, feladatainak, szervezeteinek, a határrendészet módszertanának és eszközrendszerének meghatározása, folyamatos kutatása, vizsgálata, fejlesztése, permanens korszerűsítése;
- a rendeltetésnek és a feladatoknak adekvát szervezetek létrehozása, majd a működtetésük és fejlesztésük humán és logisztikai feltételeinek biztosítása;
- a határrendészeti rendszer felépítése és működtetése;
- a határellenőrzési (azaz a határőrizeti és határforgalom-ellenőrzési), valamint a mélységi ellenőrzési feladatok végzése;
- a határrend megteremtése és fenntartása;
- a hatáskörbe utalt idegenrendészeti, menekültügyi, közigazgatási és szabálysértési hatósági és szakhatósági intézkedések, eljárások lefolytatása, illetve az azokban való közreműködés;
- a bűnmegelőzési és bűnüldözési feladatok teljesítése;
- a különleges helyzetek kezelése, megoldása;
- a határrendészetnek mint állapotnak, azaz a határrendészet létének, helyzetének és minőségének folyamatos kutatása, elemzése, értékelése, minősítése és a szükséges innováció elvégzése.

⁴⁷¹ Állapot: fn. 1. Vkinek, vminek vmely időszakban jellemző létezési módja, helyzete, minősége. (*Magyar Értelmező Kéziszótár*, [MÉK], 1985. Budapest, Akadémiai Kiadó. 31.)

⁴⁷² Tevékenység: fn. Tartós, rendszeres cselekvés. (MÉK 1985, 1373)

A Határőrség a határrendészeti rendszerbe illesztve végezte, illetve végzi a határrendészeti feladatait. A határrendészeti rendszer definícióját *Demeter–Gyökeres–Hortobágyi–Vájlók* tanulmánya⁴⁷³ alapján a következőképpen határozhatom meg: a határrendészeti rendszer a Határőrség erőinek és eszközeinek, valamint az együttműködő és a határrendészeti feladatok végrehajtásában részt vevő valamennyi más erőnek és eszköznek a jogszabályokban és a belső normákban meghatározott, összehangolt alkalmazási rendje.

A határrendészeti rendszert a 2008-ban kiadott Határrendészeti Szabályzat⁴⁷⁴ (a továbbiakban: H. Sz.) 8. pontja alapján az alábbiak szerint értelmezem. A határrendészeti rendszer az államhatár rendjét sértő vagy veszélyeztető cselekmények megelőzését, felderítését és megszakítását, az államhatár átlépésének feltételeivel nem rendelkező személyek be-, át- és kiutazásának megakadályozását, a Magyarországon és a schengeni térségben jogellenesen tartózkodó személyek kiszűrését és az ezzel kapcsolatos idegenrendészeti intézkedések és eljárások összességét jelenti.

*A határrendészeti rendszer elemei a külső határon.*⁴⁷⁵

- határellenőrzés (határőrizet és határforgalom-ellenőrzés);
- a határrend fenntartása;
- mélységi ellenőrzés;
- idegenrendészeti intézkedések és eljárások;
- szakmai irányítás és felügyelet.

*A határrendészeti rendszer elemei a belső határon.*⁴⁷⁶

- kompenzációs intézkedések;
- a határrend fenntartása;
- mélységi ellenőrzés;
- idegenrendészeti intézkedések és eljárások;
- szakmai irányítás és felügyelet.

A határellenőrzés előzőhöz képest terjedelmesebb definíciója: a határellenőrzés egyrészt a határátkelőhelyeken annak ellenőrzésére irányuló tevékenység, hogy a személyek – beleértve a birtokukban lévő közlekedési eszközöket és tárgyakat – beléptethetők-e az ország területére, valamint a schengeni térségbe, illetve elhagyhatják-e azt, másrészt a határátkelőhelyek közötti területek és a határátkelőhelyek hivatalos nyitvatartási időn túli őrzése a határforgalom-ellenőrzés elkerülésének, illetve a tiltott határátlépések megakadályozása érdekében.⁴⁷⁷

A határellenőrzési szolgálati módok közé soroljuk az alap-, a megerősített és a rendkívüli szolgálatot. Ez utóbbiak kizárólag a meghatározott esetekben rendelhetők el, és csak a szabályzatban felsorolt intézkedések vezethetők be.

⁴⁷³ DEMETER László – GYÖKERES László – HORTOBÁGYI Ferenc – VÁJLÓK László (2006): Határrendszet az uniós tagság tükrében. *Belügyi Szemle*, 54. évf. 1. sz. 12.

⁴⁷⁴ *A Rendőrség, 8/2008. (OT 6.) ORFK utasítással kiadott Határrendészeti Szabályzata* (továbbiakban: H. Sz.) 3. pont

⁴⁷⁵ H. Sz. 9. pont.

⁴⁷⁶ H. Sz. 10. pont.

⁴⁷⁷ H. Sz. 11. pont alapján.

A határrendfenntartása körébe soroljuk a szomszédos államokkal kötött, államhatárt érintő, nemzetközi szerződésekben foglalt kötelezettségekből származó feladatokat, így különösen az alábbiakat. Az államhatár felmérésére, megjelölésére és karbantartására, a határjelek ellenőrzésére, sérülésük, hiányuk esetén a szükséges intézkedések megtételére vonatkozó feladatokat és az államhatár rendjének fenntartásával, a határesemények kivizsgálásával, rendezésével kapcsolatos feladatokat.⁴⁷⁸ Végül ugyanebbe a feladatkörbe soroljuk az államhatárt érintő építési munkák esetén követendő eljárás rendjét.⁴⁷⁹

A mélységi ellenőrzéssel biztosítjuk, illetve biztosítanunk kell⁴⁸⁰ a hatékony idegenrendészeti szűrőtevékenységet az ország területének a határterületen kívüli részén (azaz a mélységben) és a belső határok mentén. A mélységi ellenőrzés végrehajtását súlyozni kell⁴⁸¹ a következőkre:

- „a) az államhatár irányába, illetve irányából vezető nagy forgalmú közutakon, a gépjárművek »kisorolására« alkalmas helyekre;
- b) a folyókon átvezető hidakra, kompok forgalmának ellenőrzésére;
- c) az autópályák, autóutak pihenőhelyeire;
- d) az államhatár irányába, illetve irányából közlekedő személyszállító vonatok, valamint a teher- és Ro-La szerelvények ellenőrzésére;
- e) az illegális migráció áthaladási csomópontjait képező nagyobb városok vasútállomáisa, buszpályaudvarokra, szállodákra, panziókra, magán szállásokra, kempingekre, turisztaszállókra, üdülőházakra;
- f) a külföldi állampolgárok engedély nélküli munkavállalására jellemző területekre;
- g) a külföldi állampolgárok engedély nélküli árusítására kiemelten alkalmas helyszínekre.”

Az idegenrendészeti intézkedések és eljárások keretében végzi a Rendőrség: a hatáskörbe utalt idegenrendészeti és menekültügyi feladatokat, valamint a személyek államhatáron történő átadását-átvételét és hatósági átszállítását, a fogva tartást az őrzött szálláshelyeken, továbbá az idegenrendészeti jogszabályokban meghatározott esetekben történő eljárást. Az idegenrendészeti tevékenység végrehajtása során a szolgálatot ellátó személy a jogszabályban meghatározott esetekben közreműködik a menekültügyi eljárásokban is.⁴⁸²

A szabályzat – talán szokatlan lesz az elismerést kifejező jelzős szerkezet – erősen gyakorlatorientált és értékes szakmai szabályzat, amely alapos felkészítést és felkészülést tesz lehetővé a határrendészeti tiszthelyettesek, zászlósok és tisztek részére egyaránt. Precízen taglalja az államhatár átlépésének feltételeit és az ellenőrzés generális szabályait közúton, vasúton, vízen és légi határátkelőhelyen. Meghatározza és értelmezi a határátkelőhely rendjét, a kamionterminál működési rendjét; a határforgalom-ellenőrzés során a különböző szituációkban alkalmazott technológiákat, a fülkén kívüli ellenőrzés verzióit, a „kézből-kézbe” ellenőrzési szisztémát. Pontosan leírja a Schengeni Kézikönyvben meghatározott kötelező minimumellenőrzés és az alapos ellenőrzés, majd a fokozott határrendészeti ellenőrzés tartalmát, rendjét és lehetséges következményeit. Tételesen meghatározza az úti

⁴⁷⁸ H. Sz. 12. pont.

⁴⁷⁹ H. Sz. 14. pont.

⁴⁸⁰ H. Sz. 15. pont.

⁴⁸¹ H. Sz. 20. pont.

⁴⁸² H. Sz. 21. pont.

okmányok érvényességének és érvénytelenségének kritériumait; a Hazánk által elismert államok hatóságai, illetve elismert nemzetközi szervezetek által kiállított, külföldre utazásra jogosító úti okmányokat; az úti okmányba bejegyzett személyek jelenlétének ellenőrzését. Egyértelműen rögzíti a bélyegzők átvételének, továbbításának és kezelésének szigorú szabályait, a határátléptető bélyegzőre vonatkozó különleges szabályokat, hangsúlyosan kiemelve a határátlépés utólagos bejegyzésére szolgáló bélyegző alkalmazására vonatkozó különleges szabályokat. Meghatározza a határrendészeti kirendeltség szolgálati személyének eljárását a vízumkiadásban történő közreműködés során. Meggyőző módon előírja a racionális és indokolt konspirációs és biztonsági rendszabályokat, tilalmakat, külön is kiemelve az útlevelkezelőre vonatkozókat. Ismerteti a járművek közúti határátkelőhelyen történő ellenőrzésének, majd a közúti közlekedésben részt vevő gépjárművek ellenőrzésének szabályait. Algoritmusszerűen, azaz a lépések helyes sorrendjét meghatározva ismerteti a szabályzat a vasúti járművek kutatási technológiáját, a minimum- és az alapos ellenőrzés elemeit, a vasúti kutatások során alkalmazható eszközöket, a vonatkísérési feladatokat. Ugyanígy a járműforgalom ellenőrzését vízi határátkelőhelyen, a személy- és teherhajók ellenőrzését, a hajóvizsgálat végrehajtásának általános szabályait, külön a teherszállító, majd a személyszállító hajók ellenőrzésének sorrendjét, a vízi járművek kutatásának általános szabályait, végül a légi járművek ellenőrzését.

7.10. A határrendészet léte és minősége = garancia

A határrendészet megléte és minősége garantálja úgy az uniós külső, mint a belső határokon a szomszédos államokkal a rendezett határmenti viszonyok, azaz a határrend megteremtését és fenntartását, vagyis a határrendsértések megelőzését, megakadályozását, megszakítását, illetve a megsértett határrend eredeti állapotának helyreállítását, végső soron az integrált határbiztonságot.

A minőségi határrendészet *a határellenőrzés keretében* garantálja:

- egyrészt az államhatáron történő jogszerű átlépés feltételeit és kereteit, illetőleg *a határforgalom ellenőrzése révén* személyek, járművek és szállítmányok államhatáron való jogszerű átlépését, rendezett forgalmát, a személyek korlátozástól mentes és teljesen vagy differenciáltan szabad mozgását, valamint a közlekedés és az áruforgalom megkönnyítését, illetve az átlépés feltételeivel nem rendelkező személyek be- és kiutazásának megakadályozását, végső soron az államhatár átjárhatóságát és ugyanakkor a szükséges határbiztonságot;
- másrészt az államhatár határátkelőhelyek közötti szakaszainak folyamatos, megbízható ellenőrzése és felügyelete, közismert elnevezéssel: *az államhatár őrzése révén* garantálja az államhatár sérthetetlenségét, a jogellenes átlépések megelőzését, megakadályozását, az illegális bevándorlás elleni küzdelem hatékonyságát, egyben a szükséges határbiztonságot.

A minőségi határrendészet garantálja *az illegális migrációt ellenőrző mélységi háló működtetésével* Magyarország és egyúttal az EU közrendjét, közbiztonságát sértő vagy veszélyeztető cselekmények uniós külső és belső határokon, valamint határterületen, továbbá az államterület teljes mélységében való megelőzését, megszakítását, felderítését.

Meghatározásom szerint: az illegális migrációt ellenőrző mélyégi háló az illegális bevándorlás elleni megbízható küzdelem érdekében, a belső határok lebontása következtében keletkező biztonsági deficitet kompenzálni hivatott kiegyenlítő intézkedések egyikeként kialakított komplex tevékenység- és eljárásrendszer. (Teke András kifejezésével: eljárás-technológia – V. G.)

Garantálja a *hatósági és szakhatósági jogalkalmazói tevékenység keretében* az idegenrendészeti, a menekültügyi, a közigazgatási és a szabálysértési eljárások révén, a bevándorlás- és menekültpolitikával összhangban az idegenrendészeti és a menekültügyi, valamint a határrenddel és a határrendszettel összefüggő közigazgatási és szabálysértési jogi normák érvényesülését, illetőleg megsértésük esetén a szükséges eljárások lefolytatását, a megsértett jogrend helyreállítását.

Garantálja a határrendszettel összefüggő *bűnmegelőzési és bűnüldözési feladatok jog- és szakszerű végrehajtása által* a határrendészeti feladatok ellátásához szükséges információk megszerzését, az államhatárral és a határrenddel összefüggő bűncselekmények megelőzését, megszakítását, megakadályozását, felfedését, az elkövetők kilétének megállapítását, a határokon átható nemzetközi szervezett bűnözés elleni küzdelem hatékonyságának fokozását.

Garantálja a határbiztonsággal, az államhatárral, a határrenddel, a határrendszettel kapcsolatos *különleges helyzetek kezelését, megoldását:*

- a terror- és más erőszakos cselekmények elhárítását;
- a konfliktushelyzet, a menekültügyi veszély kezelését;
- a katasztrófa helyzetben végzett tevékenységet;
- a minősített időszakokban folytatott tevékenységet.

Hangsúlyozom, hogy a *határrendszet és a határellenőrzés* fenti rendszerezése nem teljes, az bővíthető és vitatható. Meggyőződésem azonban, hogy a felvázolt kettős rendszerbe minden határrendészeti szakmai kategória és szakkifejezés beilleszthető.

Azt is értenünk kell, hogy a *határrendszet* – hasonlóan a biztonságpolitika elméletéhez és gyakorlatához, a honvédelemhez, a nemzetbiztonság, a közrend és a közbiztonság védelméhez, a közigazgatáshoz, az idegenrendészethez, a menekültügyhöz, végső soron a rendszet egészéhez – nem csupán egyetlen állami szerv privilégiuma, azaz kizárólagos joga és kötelessége. Határrendészeti jogosultsága és kötelessége, feladat- és hatásköre számos állami szervnek van: elsősorban és döntően a Rendőrségnek,⁴⁸³ de a Nemzeti Adó- és Vámhivatalnak, a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatalnak, a nemzetbiztonsági szolgálatoknak, a környezetvédelmi és természetvédelmi hatóságoknak, valamint más állami szervezeteknek, továbbá az önkormányzatoknak is.

7.11. Összegzés

Legújabb kori történelmünk 1989. éve számos olyan, nagy léptékű változást hozott magával, amelyek alapjaiban befolyásolták a határőrizetet, a Határőrség szolgálati tevékeny-

⁴⁸³ A Határőrség 2007. december 31-én megszűnt; rendeltetése, feladatrendszere, szervezete és személyi állománya 2008. január 1-jén jogutódlással integrálódott a Rendőrség szervezetébe és állományába.

ségét és működését, valamint a határőrizeti tisztképzést is. A reform küszöbéhez érkezett Határőrség jogállását, rendeltetését és feladatait alapvetően az 1973–1981 között alkotott jogszabályok határozták meg. Az Alkotmány módosításáról szóló 1989. évi XXXI. törvény megerősítette a Határőrség „fegyveres erő” jellegét és abból következő katonai védelmi kötelezettségét. A határőrizetben, a határforgalom-ellenőrzésben és a határrend tekintetében oly nagyszámú változások történtek, amelyek új minőségi követelményeket támasztottak a Határőrséggel szemben. Ezek teljesítésére a Határőrségnek minden tekintetben alkalmassá kellett válnia, beleértve a jogszabályi háttérrel, a pontosan behatárolt feladat- és hatáskörökkel, a reagáló és manőverező képességet, az adekvát módszertant és eszközrendszert, a kellő számú és jól felkészített, „profi” állomány meglétét és hatékony alkalmazását, illetve a sorozott állományúak kivonását.

A Határőrség felső vezetői helyesen értékelték a kialakult nemzetközi és hazai helyzetet, és ők maguk álltak a szakmai reformfolyamatok élére. A Határőrség vezetése ezekben az években megalapozottan és reálisan határrendészeti rendeltetést, hatáskört, feladatrendszert prognosztizált, és ahhoz tervezte igazítani a tevékenységét, működését és szervezetét. A katonai/félkatonai típusú határőrizet helyett minden tekintetben modern, az európai normákhoz illeszkedő határrendészet kialakítására és bevezetésére törekedett. Stratégiai célkitűzésként a korábbi fegyveres erőből önmaga minden tekintetben korszerű és EU-kompatibilis rendészeti szervvé való átalakítását fogalmazta meg.

A megtett intézkedések és reformlépések eredményeként a Határőrség megbízhatóan, gyorsan és kulturáltan ellenőrizte a korábban soha nem tapasztalt, százmillió nagyszámú határforgalmat, és aközben garantálta az elégséges biztonságot. Humánusan és hatékonyan kezelte a migrációs hullámokat, jog- és szakszerűen végezte az idegenrendészeti hatósági és menekültügyi feladatokat. Aktív bűnmegelőzést folytatott, valamint a bűnüldözési hatósági jogkörében eljárva jog- és szakszerűen végezte a bünyügyi felderítő és nyomozati tevékenységet, eredményesen közreműködött a határokon átható szervezett és egyre inkább nemzetközivé vált bűnözés elleni küzdelemben. Teljesen új alapokra helyezte a hazai és a nemzetközi szakmai együttműködést, hatáskörében új nemzetközi és hazai együttműködési megállapodásokat kötött. Tudatos és szisztematikus felkészülést folytatott a NATO-hoz és az EU-hoz történő majdani csatlakozáshoz, különösen a schengeni határ-ellenőrzés teljesítéséhez. Az új követelményeket leginkább kiszolgáló humán és logisztikai feltételek megteremtésére törekedett, beleértve többek között a határrendészeti szakképzés megteremtését, valamint a határrendészeti tisztképzés előkészítését és bevezetését a rendészeti felsőoktatásban, továbbá a határrendészeti továbbképzési és vezetőképzési formák létrehozását és működtetését. Mindezek érdekében a felsőoktatási oktatók és tanintézeti tanárok, valamint az országos parancsnokság és a kerületparancsnokságok vezetői és törzstisztjei tervszerűen kutatták a határrendészeti szolgálati tevékenység, illetve a vezetés, a humán tevékenység és a logisztika korszerűsítésének lehetőségeit.

A megkezdett modernizációs folyamat menetében az 1991-ben kezdődött és hosszú évekig tartó délszláv válság és polgárháború a határőrizetre, a határrendészetté átalakulásra, a Határőrségre és a határőrtisztképzésre is hátrányos következményekkel járt. Módosítani kellett a Határőrség tervezett homogén rendészeti rendeltetését, hatáskörét és feladatrendszert. Kialakították a következő évtizedet meghatározó kettős, azaz a rendészeti és védelmi funkciót, illetve a határrendészeti és határvédelmi feladatrendszert. Az államhatár megbízható őrzése és védelme, valamint a határterületi lakosság személy- és vagyónbiztonságának

garantálása érdekében kiadott 3061/1991. sz. Kormányhatározatnak megfelelően a Határőrség a határvédelmi rendeltetéshez és feladatrendszerhez is igazodó szervezeti korrekciót hajtott végre. Létrehozta, felkészítette és rendszerbe állította a különleges rendeltetésű alegységeket, így az akciószázadokat (későbbi elnevezéssel határ vadászszázadokat), valamint a határőrségi akciószolgálatot; megszervezte és sikeresen működtette az ideiglenes viszonylati parancsnokságot; az eredeti tervtől eltérően megőrizte a katonai felsőoktatásban folytatott határőr tisztképzést, és az új megrendelői igénynek megfelelően korrigálta annak cél- és követelményrendszerét, tartalmát, módszertanát és eszközrendszerét.

Az Alkotmány módosításáról szóló 1993. évi CVII. törvény 2. §-a meghatározta a fegyveres erők (Magyar Honvédség, Határőrség) és a Rendőrségre vonatkozó szabályokat, illetve a Határőrség számára kedvezően egyértelműsítette a rendészeti feladatkörét. A módosított Alkotmány alapján a Határőrség (1994–1997 között) sajátos jogállású és egyben kettős rendeltetésű, védelmi és rendészeti feladatokkal felhatalmazott „fegyveres erőként” végezte a feladatait. Újabb fejleményként a külföldiek beutazásáról, magyarországi tartózkodásáról és bevándorlásáról szóló 1993. évi LXXXVI. törvény (Idtv.) 1994. május 1-jén történt hatálybalépésével a Határőrség is idegenrendészeti hatósági és intézkedési jogkörrel felruházott idegenrendészeti hatósággá vált. A rendészeti szervvé átalakulás ugyancsak jelentős állomásaként és különösen a bűnüldözési hatáskör tekintetében a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (Rtv.) meghatározta, hogy az Alkotmányban meghatározott rendészeti feladatkörében a Határőrségre nézve is irányadók az Rtv. IV–IX. fejezeteiben foglaltak, a bírói engedélyhez kötött titkos információgyűjtés kivételével. A 73/1997. (VII. 17.) OGY határozat kijelölte a Határőrség fejlesztésének fő irányait, amelynek leglényegesebb eleme az volt, hogy miközben a feladatrendszere érintetlenül maradjon, az állományából ki kell vonni a hadkötelezettség alapján sorkatonai szolgálatot teljesítő határőröket.

A határőrizeti, rendészeti és védelmi feladatrendszer minőségi szintézisét adta a határőrizetről és a Határőrségről szóló 1997. évi XXXII. törvény. A Hőr. tv. egzakt módon meghatározta a Határőrség kettős rendeltetését és feladatrendszerét, vagyis államhatárvédelmi tevékenységét, illetve rendészeti tevékenységét és bűnüldözési feladatait. A Hőr. tv. alapján, a Határőrség „kettős rendeltetésű, sajátos jogállású és szervezetű fegyveres szervként” (azaz már nem „fegyveres erőként” – V. G.) végezte államhatárvédelmi tevékenységét, illetve rendészeti feladatkörében a határőrizeti, határforgalom-ellenőrzési, idegenrendészeti és menekültügyi, nemzetközi, erőszakos cselekmények elhárítási, minősített időszakos, szakhatósági, szabálysértési, felderítési és bűnüldözési feladatait, 1997-től 2004-ig.

A Határőrség következetesen azzal számolt, hogy az EU majdani külső határait száz kilométeres szakaszon kell biztonságosan őriznie és ellenőriznie. Az ütemezésnek megfelelően a határátkelőhelyeken 1993-tól hivatásos állományú útlevélkezelők váltották ki a sorállományúakat, majd 1996-tól az úgynevezett „zöldhatárt” is teljes egészében hivatásos járőrök őrizték és ellenőrizték, végül a határ vadászszázadokban is hivatásos állományúak teljesítették a szolgálatot. Az 1998. április 25-i központi leszerelési ünnepséggel véglegesen befejeződött a sorállományú határőrök kivonása a határrendészetből és határvédelemből.

A Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény módosításáról szóló 2004. évi CIV. törvény módosította az Alkotmány VIII. fejezetét (Magyar Honvédség és a rendvédelmi szervek). Ezáltal alkotmányos szinten kivonta a fegyveres erők köréből és egyúttal megváltoztatta a Határőrség jogállását, amely 2005. január elsejétől homogén rendvédelmi szervvé vált. A Határőrség de jure ugyan nem, ellenben de facto „kvázi ha-

tárrendőrségeként” töltötte be rendészeti rendeltetését, és végezte feladatait 2005-től 2007. december 31-ig

Az EU-hoz 2004. május 1-jén történt csatlakozást követő tudatos fejlesztés eredményeként, 2007. december 21-én Magyarország is teljes jogú tagja lett a schengeni zónának. Ettől kezdve véglegessé vált az uniós normáknak és elvárásoknak teljes egészében eleget tevő külső, illetve belső határos határellenőrzési szisztéma.

A Rendőrség és a Határőrség integrációjának végrehajtását az államháztartás hatékony működését elősegítő szervezeti átalakításokról és az azokat megalapozó intézkedésekről szóló 2118/2006. (VI. 30.) Korm. határozat írta elő. A 2007. július 4-én kihirdetett 2007. évi LXXXIX. törvény az államhatárról minden korábbi kétséget eloszlatva egyértelműsítette, hogy a határrendészeti rendeltetés és feladatok letéteményese a következő év január elsejétől az új, integrált Rendőrség lesz/lett.

A Rendőrség és a Határőrség integrációjával 2008. január 1-jén a 2005–2007 közötti „kvázi határrendőrség” tényleges, „valóságos határrendőrséggé” vált. A határrendészet önálló szolgálati ágként jelent meg a bünyügyi, a közrendvédelmi, a közlekedésrendészeti, az igazgatásrendészeti, valamint a személy- és objektumvédelmi szolgálati ág mellett. Az országos parancsnokság szervei az ORFK, illetve a tíz igazgatóság szervei a megyei rendőr-főkapitányságok szervezetébe integrálódtak. A korábbi 51 határőrizeti kirendeltség közül – az úgynevezett „schengeni belső határok” ellenőrzésének megszüntetése következtében – csak 29 folytatta tovább a tevékenységét a schengeni „külső” határszakaszokon illetékes főkapitányságok alárendeltségében.

A határrendészettel és a határrendészeti szervezettel szembeni új kihívásokra, új tudományos válaszokat kellett adni, és erre a rendészettudomány vált hivatottá. A rendészettudomány fejlődése, majd a 2000-es években történt manifesztációja és elismerése véglegesen eldöntötte a határőrizet vs. határrendészet, illetve a fegyveres erő vs. rendészeti szerv vitát is. A határőrizet határrendészetté, a Határőrség pedig rendészeti szervvé alakult át. A határrendészet a rendészettudomány körében, a rendészeti ágazati összetevők sorában helyezkedik el, a rendészet önálló ága. A határrendészet rendeltetése a Rendőrség, valamint jogszabály alapján feljogosított más szervezetek és szervek tevékenysége révén a határrend megteremtése és fenntartása, megsértésének megelőzése, illetve a határrendet közvetlenül zavaró magatartás megszakítása és a megsértett határrend helyreállítása, szükség esetén védelme. A határrendészet pusztá léte önmagában nem képes maradéktalanul betölteni a rendeltetését; minőségi határrendészetet kell felépíteni és működtetni, közben folyamatosan fejleszteni és korszerűsíteni kell azt. Csakis a minőségi határrendészet garantálhatja az uniós külső és belső határokon egyaránt az integrált határbiztonságot. Azt is látnunk kell, hogy a határrendészet nem csupán egyetlen állami szerv, azaz a Rendőrség privilégiuma. Más szervek is rendelkeznek határrendészeti jogosultsággal és kötelezettségekkel. A lényeg a feladat- és hatáskörök pontos meghatározása és elhatárolása, azok maradéktalan és magas színvonalú teljesítése, valamint a kölcsönös előnyökön nyugvó és korrekt együttműködés.

Kérdezem a tisztelt Olvasót: kétséges lehet-e bárki számára, hogy az 1989–1990-ben történt jelentős nemzetközi és hazai változások egyenként is, de együttesen különösen erősen befolyásolták, sőt számos kérdésben determinálták – a határőrizet és a Határőrség korszerűsítésével párhuzamosan – a határőrizeti és határrendészeti szakképzést, tisztképzést és vezetőképzést? A hatályos jogszabályok és szakmai szabályzatok tartalma a korábban esetleg kételkedő Olvasót is meggyőzhetik arról, hogy a korszerű határrendészetben

nélkülözhetetlen, sőt döntő a professzionalizmus, ugyanis ezeket a követelményeket, illetve feladatokat az általános hadkötelezettség alapján szolgálatot teljesítő sorállományú határőrök képtelenek lennének teljesíteni, illetve végrehajtani. Világosan kell értenünk: a határrendészeti szolgálat ág határrendészei (nem értem, és számomra elfogadhatatlan, hogy például a „közlekedési rendőr” analógiájára miért nem nevezik nevén, vagyis „határrendőrnek” a határrendészt – V. G.) minden tekintetben valóságos és teljes értékű rendőrök. Vérbeli profik, és nem „betanított munkások”. A hivatásos határrendészetben – a sorozott állományúak esetében kézenfekvő és előszeretettel alkalmazott járőrsűrűség-növelés helyett – meghatározóvá vált a komplex és megbízható szakmai kompetenciákkal rendelkező, önállóan dönteni, intézkedni és cselekedni képes, professzionális határrendészeti szakemberek alkalmazása. Az átmeneti időszakban a határőrizetben és a határforgalom-ellenőrzésben fokozatosan háttérbe szorult, majd megszűnt a sorozott állományúak parancsnoki támogatására alkalmazott „tisztelet kérek jelzés” gyakorlata, azaz a szakmailag ellehetetlenült járőrök és útlevelkezelők részéről a parancsnoki döntésre, illetve intézkedésre várás és egyúttal a felelősség megosztása vagy áthárítása. (Természetesen ez a szituáció továbbra is másként értelmezendő a határvédelmi feladatok végrehajtása, az akció-, illetve határvadász-alegységek alkalmazása során.) A határrendésznek önállóan kell tisztáznia és értékelnie a kialakult helyzetet; helyben és azonnal, osztatlan felelősséggel kell döntéseket hoznia és intézkedéseket foganatosítania. Hatalmas a tudásanyag, amivel a határrendészeti járőrnek rendelkeznie és amit magabiztosan alkalmaznia kell, és ráadásul amit – egyáltalán nem mellékesen – a határrendészeti tisztnek ugyanúgy birtokolnia és uralnia kell, de természetesen a járőrszint feletti, tisztet jellemző kompetenciákkal együtt.

Mily messzire jutottunk a korábbi határőrizettől, határforgalom-ellenőrzéstől és egyúttal a klasszikus határőrtisztképzéstől! Azt olvashatjuk ugyanis a 2008-ban kiadott határrendészeti szabályzatban, hogy a határrendészeti kirendeltség vezetője az ellenőrzési jegyzőkönyv alapján közigazgatási (!) határozatban (!) dönt (!) a bírság (!) kiszabásáról (!).

Vitathatja-e bárki, hogy a testületi modernizáció és a szolgálati tevékenység eredményességéhez feltétlenül hozzájárult a határőr tisztikar magas szintű felkészültsége is, amelyet a tisztek döntő többsége a katonai, a nemzetvédelmi és a rendészeti felsőoktatásban sajátított el? Az egybecsengő válaszokat továbbbszöve, nyomatékosan hangsúlyoznom kell az alábbi két gondolatot:

- a határrendészeti tisztképzés RTF-n történt meggyökereztetése és két évtizedes eredményessége tevélegesen hozzájárult az EU-kompatibilis határrendészet meghonosításához és a Határőrség modern rendészeti szervvé történt átalakításához;
- a határrendészeti tisztképzés, átképzés, továbbképzés és vezetőképzés jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy a Határőrség 2007. december 31-i megszüntetését és a feladatrendszer rendőrségi integrációját követően a határrendészet „nem dőlt romokba”, mert a határrendészeti állomány épp az integrált rendészeti és határrendészeti felkészültségéből fakadóan vált képessé a proaktív pályamódosításra és a kreatív asszimilációra.

8. Fejezet

Főiskolai szintű határőrtisztképzés a katonai főiskolákon, 1989–1995; majd a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen, 1996–2004; végül felsőoktatási alapképzés a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen, 2005–2008

8.1. „A harmadik reform korrekciója” és a határőrtisztképzés a KLKF-n, 1989–1990

A rendszerváltozás közvetlen és közvetett hatásai következtében a katonai főiskolákon – a honvéd- és a határőrtisztképzésben egyaránt – ütemezetten és értelemszerűen kisebb-nagyobb módosításokat kellett végezni. A változásokat parancsok, utasítások, intézkedések szabályozták, amelyek különböző időpontokban és az eltérő (azaz belügyi, határőrségi és főiskolai) csatornákon érkeztek a szaktanszékre.

Az 1988–1992 közötti időszakban személyi változások történtek a Határőr Szaktanszéken is. (Kérem a tisztelt Olvasót, fogadja megértéssel az egyes, illetve a többes szám első személy formulát – V. G.) Tanszékvezetőnek neveztek ki 1988. február 1-jén. A szakmai tanszékvezető-helyettes *Beregnyei József* őrnagy, majd 1990-től *dr. jur. Farkas János* alezredes lett. A politikai helyettes, illetve 1990-ben az úgynevezett „nevelési helyettes” *Sörös Nándor* alezredes volt. A nevelési helyettes munkakört 1990. december 31-én megszüntették, és egy újabb tanszékvezető-helyettesi munkakört hoztak létre, amelyet *Kovács István* őrnagy látott el. A határőrizeti szakcsoport vezetője *Pálvölgyi László* őrnagy (1988–1995); a katonai szakcsoportvezető *Kovács István* őrnagy, majd (1989-től) *Balogh Zoltán* százados; a pedagógiai szakcsoport vezetője továbbra is *Wilk Henrik* alezredes. Oktatók voltak: *Bodor Mihály* alezredes, *Cseh József* százados, *Csongrádi Róbert* főhadnagy, *Dsupin Ottó* százados, *Fehér Tamás* őrnagy, *Kovács Gábor* hadnagy, *Mosolygó Miklós* őrnagy, *Nagy Attila* százados, *Nagy József* százados, *Papp Sándor* alezredes, *Radosza Sándor* alezredes, *Sallai János* főhadnagy, *Szabó Márta* főhadnagy, *Szabó Tamásné dr. univ.* százados, *Székely Zoltán* százados, *Szücs János* főhadnagy, *Teremi Zoltán* főhadnagy, *Varga János* őrnagy, *Virág László* őrnagy, *Virágh Rajmund* hadnagy, *Vörös Tibor* őrnagy. Tanszéki kiemelt főelőadó: *Somody-Hegyi Ervin* alezredes; tanszéki szolgálatvezető: *Kiss István* főtörzszászlós, majd *Kajári István* főtörzszászlós. Évfolyamparancsnokok: *Czobor Imre* hadnagy, *Eszényi István* alezredes, *Imrei József* főhadnagy, *Kovács Gábor* főhadnagy, *Mák János* főhadnagy, *Széplasz Tibor* főhadnagy, *Veres József* főhadnagy, *Vörös Tibor* őrnagy. Évfolyamparancsnok-helyettesek: *Imrei József* hadnagy, *Ritecz György* főhadnagy, *Szebeni Lehel* főhadnagy, *Széplasz Tibor* főhadnagy, *Szücs János* főhadnagy, *Virágh Rajmund* hadnagy. Század-szolgalatvezetők: *Kajári István* törzszászlós, *Oláh István* zászlós, *Severnyák*

István főtörzsőrmester. Adminisztratív munkatársak: *Berzi Lászlóné, Gyimesi Andrea, Rózsa Tamásné.*

Az 1989/1990. tanévben a szaktanszéken maradéktalanul végrehajtottuk a rendszerváltás és dereguláció érdekében meghatározott feladatokat. A tárgyban kiadott rendelkezéseket és azokra tett intézkedéseket a tanszék vezetőjeként a BM Határőrség országos parancsnokának és a KLKF parancsnokának tett jelentésemben⁴⁸⁴ az alábbiakban foglaltam össze:

1. Az 1989. október 16-i BM IV/II. csoportfőnöki értekezleten elhangzott feladat-szabásnak megfelelően, a pártállam és az állampárt jelképeit (csillagok és más relikviák, propagandakiadványok stb.) leszedtük.
2. A pártszervezetek és szervek megszüntetésével kapcsolatos rendelkezéseket végrehajtottuk, a dokumentációt a főiskolai pártszervezetnek átadtuk. A politikai szervek nevelési és szociálpolitikai szervekké történő átalakítását végrehajtottuk.
3. A köztársaság október 23-i kikiáltását követően a tanszék valamennyi tisztje, tiszthelyettese, zászlósa és kinevezett polgári alkalmazottja esküt tett a Magyar Köztársaságra (december 19-i befejeződéssel).
4. Az e tárgyban kiadott belügyminiszteri körlevelet kihirdettük, végrehajtottuk.
5. A tanév menetében, 1989 októberében módosítottuk a 246/233. számú hatályos tantervet és tantárgyprogramot.
6. A BM Határőrség Nevelési és Szociálpolitikai Csoportfőnök 150/2/1990. sz. átiratának megfelelően 1990. január 22-éig módosítottuk a Politikaelmélet alapjai, a Magyarország története 1918–1975, valamint a Katonai nevelés című tantárgyak tartalmát, és az addigi államvizsga-követelményt szigorlatra mérsékeljük.
7. Végrehajtottuk az MN gépesített lövész és harcokcsizó csoportfőnök 249/1990. számú, az általános harcászati kiegészítésére vonatkozó dokumentumában foglaltakat.
- 8–10. Nem csupán 1989-től, hanem már 1987 szeptemberétől (nem elírás! – V. G.) kezdve, következetesen és haladéktalanul kiiktattuk az oktatásból a hatálytalanított szabályozókat.
11. A HM-BM 3/1988. sz. együttes utasítás alapján folyamatosan működtetjük a tiszti, tiszthelyettesi érdekképviseleti szerveket, és azzal megszüntettük a korábbi párt- és KISZ-hatásköröket.
12. A 3/1990. BM sz. utasításnak megfelelően megválasztottuk és működtetjük az érdekképviseleti testületeket. A hallgatói és a hivatásos hallgatói érdekképviselet a főiskolai rendszerbe illesztve, ugyancsak rendben működik.
- 13–16. Az előzőkhöz hasonlóan beépítettük az oktatásba a következőket is: 4/1990. BM sz. utasítás a rendőrségi szolgálati azonosító jelvény rendszeresítéséről; 10/1990. BM sz. utasítás a hivatásos állományba kinevezések szüneteltetéséről; 37/1990. BM sz. utasítás az ORFK szerveinek létrehozásáról; 47/1990. BM sz. utasítás a BM archívum létesítéséről és feladatairól.

⁴⁸⁴ VIRÁNYI Gergely (1990): *Jelentés a dereguláció és a kapcsolódó intézkedések végrehajtásáról a KLKF BM Határőr Szaktanszéken.* Szentendre, KLKF. (sz. n.)

17. Az 53/1990. BM sz. utasítás alapján végrehajtottuk a tanszéknek a BM IV/II. Csoportfőnökség szervezetéből a BM HOP szervezetébe történt áthelyezését.
18. Teljes egészében felszámoltuk (1990. augusztus 17-éig) a tanszéki emlékhelyiséget. (Negyed évszázad távlatából visszatekintve úgy ítélem meg, hogy helyesebb lett volna szelektálni, vagyis az ideológiai, politikai jellegű tárgyi emlékekkel együtt nem kiselejtezni és nem megsemmisíteni a szakmai, oktatási és nevelési vonatkozású archív anyagokat, adatokat, tárgyi emlékeket is – V. G.)
19. A BM 8/1990. sz. utasítás alapján végrehajtottuk (1990. február 26-áig) a belügyi objektumokban és azok külső falain elhelyezett szimbólumokkal, agitációs és propaganda-anyagokkal kapcsolatos feladatszabást.
20. A BM 55/1990. sz. utasítás és a BM Határőrség mb. országos parancsnokának 31/1990. sz. intézkedése alapján végrehajtotta (1990. szeptember 20–27. között) a teljes körű közigazgatási deregulációs feladatokat.
21. A BM 56/1990. sz. utasításnak megfelelően töröltük (1990. augusztus 31-jei hatállyal) a fenytéseket és a fegyelmi büntetéseket.
22. A BM 60/1990. sz. utasítás és az ORFK 27/1990. sz. parancs előírásainak megfelelően a HOP-on véglegesen leadtuk (1990. augusztus 30-án) a hivatásos állományúak önvédelmi fegyvereit.
23. Töröltük a tematikából (1990. január 18-án) a 05. és 06. kódszámú (párt- és ifjúsági munka) speciális kollégiumokat.

Mindezeken túl, a tantervben megváltozott egyes tantárgyak elnevezése, tartalma, óraszám, vizsgakövetelménye, illetve törölni kellett több tantárgyat és/vagy vizsgát. Törvényszerű következményként az eredeti képzési dokumentumok nehezen áttekinthetővé, szinte kezelhetetlenné váltak, elkerülhetetlen lett azok pontosítása és egységes szerkezetbe foglalása. Ennek érdekében született meg a tantervi kiegészítés, amely egységes keretbe foglalta az eredeti tantervet és módosításait.⁴⁸⁵ A kiegészített tanterv legfőbb jellemzőit az alábbiakban lehet összegezni:

- a tanterv törölte a képzési célok tartalmából az őrs- és századparancsnok politikai helyettes felkészítést és követelményt, valamint a határőrtisztet jellemző személyiségjegyek közül a politikai érzékenységet;
- a korábbi ideológiai és pártpolitikai felkészítés helyett társadalomtudományi tantárgyak oktatását írta elő;
- a sorkatonai alapképzést 90-ről 120 tanórára növelte;
- a határőrizeti szakmai felkészítés óraszámát 643 tanóráról 586-ra csökkentette, viszont a gyakorló csapatszolgálatra fordítható időt 308 tanórától 416-ra növelte. A változások következtében a határőrizet összes tanórához viszonyított aránya 19,8%-ról 18,1%-ra csökkent, ami elviselhető volt, ellenben a szakmai gyakorlatok aránya 9,5%-ról 12,8%-ra nőtt, ami kedvezőnek ítélnélhető;
- kedvező változás történt (végre! – V. G.) a határforgalmi felkészítés javára (72 tanóra, 12,3%);

⁴⁸⁵ *Kiegészítés a határőr – kollégiumi nevelőtanárszak tantervéhez az 1990/91. tanévre.* (KLKF Hőr. Sztsz. irattára; nytsz: 210/46-47/1990.)

- a vizsgák száma 62-ről 56-ra, illetve az államvizsgák száma – a politikai államvizsga törlésével – kettőre csökkent;
- a tanterv egységesen párosította a tantárgyak óraszámait, eleget téve ezzel a főiskolán kialakított számítógépes tanórarend-tervezés egyik alapfeltételének.

Rendszertanilag célszerű beemelni egy, a határőrtisztképzést is évtizedeken keresztül jelentősen befolyásoló körülményt, nevezetesen a pártirányítás és a pártépítés kérdéskörét. A határőrtisztképzésben az 1957-től 1988-ig folytatott ideológiai és pártpolitikai nevelőmunka nagyon célirányos és erőteljes, de egyúttal – amint utólag kiderült – a szakmai felkészítésben és a szakmatörténet oktatásában egyaránt, gondosan és kínosan szelektív volt. A növendékek, majd hallgatók tananyagában – sem a katonai, sem a belügyi és a határőrségi képzési rendszerekben – egyáltalán nem szerepeltek például ilyen és hasonló adatok: „a forradalom alatt és a forradalmat követő napokban összesen 738-an disszidáltak a BM állományából (a határőrségtől 519, a rendőrségtől 173, a volt államvédelmi szervektől 29 fő)”.⁴⁸⁶ Sem az oktatók, sem az oktatottak nem ismerhették ezeket és a hasonló szenzitív információkat.

A fegyveres erők és fegyveres szervek pártirányítása kikezdhetetlen paradigma volt, amely a honvédelemben és a rendészetben egyaránt érvényesült. Amit *dr. Korinek László*⁴⁸⁷ 2006-ban megfogalmazott, az sokunk számára a mindennapi gyakorlat, a valós élet volt: „[...] a rendészeti szerveknél és az azokat irányító minisztériumokban pártszervezetek működtek, és tagjaiktól megkövetelték, hogy szakmai feladataikat a párt reájuk kötelező határozatainak maradéktalan betartásával végezzék. Ezért volt szükség arra, hogy a személyi állomány túlnyomó többsége (egyedül szolgálati helyeken akár a 90%-a is) párttag legyen, magasabb vezetői beosztást pedig e nélkül senki ne tölthessen be. [...] Az 1957. júniusi pártértekezlettel kialakult az a hatalmi struktúra, amely 33 évig jellemezte a rendészet pártirányítását.”⁴⁸⁸

Hosszú három évtized után, 1990-ben megszűntek a pártszervezetek és a politikai szervek, azok helyett nevelési és szociálpolitikai szervek, illetve munkakörök jöttek létre. Azonban mindössze néhány hónapos működés után, 1990. december 31-i hatállyal azokat is megszüntették, és a nevelési helyettes munkakörök parancsnokhelyettesire változtak. Az ETI-n, majd a KLKF-n – a teljes képzési folyamatot átfogó, szisztematikus ideológiai nevelés és pártépítő-munka eredményeként – a tisztavetés küszöbén a határőrhallgatók közel 100%-a párttaggá vált. Az alapképlet egyszerű volt, ugyanis a betölthető elsőtiszt beosztások döntő többsége őrs- és századparancsnok politikai helyettes beosztás volt, és az állománytáblákban (munkaköri jegyzékekben) a kinevezés kötelező feltételül szabták a párttagságot is. A határőr szakos hallgatók számára ez a követelmény ugyanolyan

⁴⁸⁶ TABAJDI Gábor – UNGVÁRY Krisztián (2006): Elbocsátott légió? A BM állambiztonsági testületének személyi állománya 1956–1963. *Rendészeti Szemle*, 10. sz. 7.

⁴⁸⁷ Prof. dr. KORINEK László egyetemi tanár, akadémikus a JPTE Jogtudományi Karán 1971-ben szerzett diplomát. Azt követően a pécsi egyetemen jogászgenerációk oktatója mint gyakornok, tanársegéd, adjunktus, docens. 1996-ban habilitált, majd megkapta egyetemi tanári kinevezését. 2003-tól a PTE Kriminológiai és Büntetés-végrehajtásügyi Tanszék vezetője lett. 1984-ben az állam- és jogtudományok kandidátusa, majd 1998-ban az MTA doktora. 2007-től az MTA levelező, majd 2013-tól rendes tagja. 1990-ben a BM rendészeti helyettes államtitkára, majd 1991–1993 között a Rendészeti Hivatal elnöke volt. A 2004-ben létrehozott Magyar Rendészettudományi Társaság elnöke. Kutatási területe: a kriminológia empirikus módszerei, a viktimológia és a rendészettudomány. Forrás: https://mta.hu/koztestuleti_tagok?PersonId=19617 (A letöltés dátuma: 2016. 04. 17.)

⁴⁸⁸ KORINEK László (2006): A Rendőrség pártirányítása 1956–1989. *Rendészeti Szemle*, 10. sz. 59., 64.

evidencia volt, mint az a tény, hogy a szolgálat érdekében az államhatár bármely határszakaszára beoszthatók voltak, függetlenül a szűkebb értelemben vett szülőföldtől. Sőt, a „hőskorban” (az 1940-es és 1950-es években) központi személyzeti elv és gyakorlat volt, hogy az ifjú határőr tiszttel minél messzebbre kerüljön a szűkebb szülőföldjétől, abból a megfontolásból, hogy ne kössék rokoni és baráti szálak a határterületi lakossághoz, és ennek következtében kellő eréllyel, szigorral legyen képes teljesíteni szolgálatát, és ellenállni az őt megzavaró, illetve erkölcsi tartásából „kibillentő” valamennyi kísérletnek, csábításnak. A pártépítő munkára visszatérve, a kivételt képező néhány végzős határőrhallgató jellemzően fegyelmi okból, ritkább esetben gyenge tanulmányi munkája és eredményei következtében nem nyerhetett felvételt a pártba. Abból adódóan, aki párton kívüli határőr tisztként kezdte meg a pályafutását, általában (kiképző- vagy törzs-) szakaszparancsnokként, illetve a kisszámú őrsparancsnok-helyettesi (értsd: szakmai helyettesi – V. G.) beosztások valamelyikében teljesíthetett szolgálatot. A tisztképzés során ideológiai kizáró okok vagy megfontolások (így például „másság”, másként gondolkodás, szembenállás, engedetlenség stb.) fel sem merülhettek, ugyanis egyet jelentett volna egyrészt a hallgatói jogviszony haladéktalan megszüntetésével, másrészt a testületből való azonnali leszereléssel. Nagyarányú volt a párttagság a Határőrségnek átadott ifjú tisztek körében, és ez anno teljesen indokolt és magától értetődő volt. (Aki netán ezen fennakadna, az nem értette meg az akkori idők szavát, de nem érti a mai időket sem – V. G.)

A tantervi követelmények elsajátításán túl a határőrnövendékek, majd hallgatók minden időszakban helytálltak a tanórákon kívüli feladatokban, így különösen a készenléti, az ügyeleti és az őrszolgálatokban; a főiskolai szintű módszertani foglalkozások és bemutatók megtartásában; a fővárosi díszszemléken és a vendégeket fogadó főiskolai díszszázadokban; valamint a kivételes, „éles” élethelyzetekben is. Így például: részvétel az 1970-es tiszai, majd az 1975-ös és 1980-as dunai árvízi védekezésben; a szökött fegyverek elfogása érdekében bevezetett razziában Szeged térségében; a lezuhant katonai helikopter felkutatásában a Pilisben; a szentendrei külterületen keletkezett tűz eloltásában; a csobánkai gyakorlóbázis és az izbégi lőtér építésében, bővítésében, rendszeres karbantartásában; a szentendrei munkásőrsereg lefegyverzésében. Az 1970-es évek közepétől évente mintegy 100-100 hallgató vett részt a jellemzően háromhetes mezőgazdasági betakarítási munkálatokban Záhonytól a Balaton-felvidékig (Zemplénagárd, Törökszentmiklós, Kiskunlacháza, Balatonederics), valamint számos más feladat végrehajtásában álltak helyt a határőrhallgatók.

8.2. „A tisztképzés új rendszere”, a nyolcadik reform a KLKF-n, 1991–1995

8.2.1. Az 1991–1995 közötti időszak szakmai és határőrségi jellemzői

Nováky vezérőrnagy országos parancsnok az 1991-ben végzett munkáról készítette (és 1992. január 3-án aláírt) összefoglaló jelentéséből célszerű kiemelni az alábbiakat.⁴⁸⁹ A határvédelmi és határrendészeti tevékenység szervezeti feltételeinek kialakítása mellett az RTF-n,

⁴⁸⁹ NOVÁKY Balázs vörgey., opk. (1992): *Jelentés az 1991-ben végzett munkáról, 1992.01.03.* (MNL XIX-B-10 1992/7. dob/16; 26. fsz.)

a KLKF-n és a helyileg szervezett céltanfolyamokon végrehajtották a teljes tiszti, zászlósi és tiszthelyettesi állomány jogi átképzését, és módosították a tanintézetek tantervi követelményeit. 1990. május 1-jével megszüntették a Körmentdi Kiképző Ezredet, és annak bázisán megalapították a Határőr Kiképző és Továbbképző Intézetet (HKTI). Eredményesen működtették a HKTI-t; az első 200 tiszthelyettes eredményesen befejezte az 1990/1991. tanévet, és júniusban kibocsátották őket, majd 208 fő megkezdte az 1991/1992. tanévet.

A ZMKA és a KLKF Határőr Tanszék, valamint az RTF Határrendészeti Tanszék 1992. február 27-én kiadott szervezeti állománytáblája az alábbi adatokat tartalmazta. (Jóváhagyta: *Nováky* vezérőrnagy; aláírta: *Tőrincsi József* ezredes szervezési és „M” osztályvezető.)⁴⁹⁰

47. táblázat

Felsőoktatási határőr, illetve határrendészeti tanszékek állománytáblája – 1992. 02. 27.

Állománykategória	ZMKA	KLKF	RTF
Ezredes	1	1	1
Alezredes	6	14	13
Százados	–	1	–
Zls. és ths.	1	4	1
Polg. alk.	4	3	2
Soráll.	1	7	1
Hivatásos hallgató*	45	75	75
Ösztöndíjas hallgató**	–	25	25
Összesen	58	130	118

Megjegyzések:

*: ZMKA I–III. évf.: 3 × 15; KLKF II–IV. évf.: 3 × 25; RTF I–III. évf.: 3 × 25 fő.

** KLKF I. évf.: 25; RTF előkészítő évf.: 25 fő.

Forrás: Az 1992. 02. 27-én kiadott szervezeti állománytáblák

Nováky vezérőrnagy az 1992. I. félévi munkáról készített – és július 30-án keltezett – jelentéséből az alábbi gondolatokat célszerű ideilleszteni.⁴⁹¹ Aktívabbá, célirányosabbá és szervezettebbé vált a Határőrségnél végzett tudományos munka. A Határőrség Tudományos Bizottsága (HTB) új szabályzata, a Határőrség középtávú kutatási terve és az önálló tudományos szervezői főelőadó foglalkoztatása hosszú távon stabilizálhatja a kutatóhelyi munka eredményességét. Egyetemi doktori címet szerzett négy határőrtiszt, valamint arra törekszik nyolc fő. Meghatározta, hogy a ZMKA és a KLKF Határőr, illetve az RTF Határrendészeti Tanszéken tekintsék fő feladatnak az új követelmények szerinti tisztképzés bevezetését. Meg kell kezdeni az új típusú tisztikar kialakítását, amely a felkészültségével, gondolkodásával, megjelenésével és magatartásával reprezentálja a Határőrséget. Mindehhez ki kell dolgozni a tisztikar etikai kódexét, és javítani kell a tisztek megélhetésének anyagai feltételeit és körülményeit.

⁴⁹⁰ *Felsőoktatási határőr, illetve határrendészeti tanszékek állománytáblája, 1992. 02. 27.* (MNL XIX-B-10 1992/8. dob/3. fsz.)

⁴⁹¹ Hór. opk. (1992): *Jelentés az 1992. I. félévi munkáról/1992. 07. 30.* (MNL XIX-B-10 1992/7. dob/18. fsz.)

A Határórség 1992-ben végzett munkájáról készített országos parancsnoki jelentésben a kiképzéssel és a tudományos munkával összefüggő, legfőbb megállapítások.⁴⁹²

A ZMKA Határőr Tanszék eredményesen beindította az egyéves törzstiszti képzést. A KLKF Határőr Tanszék előkészítette a négyéves képzésre való áttérést, egyúttal megkezdte a határőrségi akciószázadok tisztjeinek képzését. Létrejött az RTF Határrendészeti Tanszék, és megkezdte a nappali és a levelező tagozaton a határrendészeti tisztképzést. A Körmenyi HKTI-ben eredményesen folytatták a hivatásos járőr, az útlevelező és az akciószakasz-parancsnoki szakon a tiszthelyettesek, valamint az RTF előkészítő évfolyamon a főiskolai hallgatók képzését.

A tudományszervező munka és a tudományos kutatás középpontjában a korszerű szervezetre való áttérés elősegítése, valamint az új jogszabályok és feladatok tudományos igényű megalapozása állt. A HTB kiemelkedően hasznosnak minősíthető tudományos konferenciát rendezett *A változó Határórség* címmel és tartalommal. A HTB kiadványai-ban közel 60 tanulmány jelent meg. Tudományos fokozat megszerzésére törekszik kilenc fő. Megalakult, és megkezdte tevékenységét a Magyar Hadtudományi Társaság (MHTT) Határőr Szakosztálya.

48. táblázat

Végzett határőrtisztek, zászlósok, tiszthelyettesek; új tanévre felvett elsőévesek – 1992

Intézmények	1991/1992-ben végzettek	1992/1993-ra felvettek
ZMKA-n	11	25
KLKF és ZMKMF együttesen	50	24
Zászlós- és tiszthelyettesképző iskolákban	195	277
Polgári egyetemeken, főiskolákon	–	8
Összesen	256	334

Forrás: A Határórség 1992. évi munkájáról készített opk-i jelentés

A Határórség által 1993-ban végzett munkáról készített jelentésben (feltételezhetően ugyancsak az országos parancsnok – V. G.) a kiképzés terén az alábbiakat hangsúlyozta.⁴⁹³ A KLKF Határőr Tanszéken befejeződött a hároméves határőrtisztképzés, és áttértek a négyéves határvadász tisztképzésre. Az alaptevékenység mellett három váltásban intenzív szaktanfolyamot tartottak, 142 akciószakasz-parancsnok részére. Ideiglenes jelleggel, 53 hallgatóval megkezdtek a hivatásosjárőr-szakos tiszthelyettesképzést. Az RTF Határrendészeti Tanszéken folytatták a főiskolai alapképzésben a határrendészeti tisztképzést a hároméves nappali és a négyéves levelező tagozaton, valamint megkezdtek a kétéves másoddiplomás levelező képzést is. Az alapképzésen kívül a tanszék határrendészeti, valamint határforgalom-ellenőrzési szaktanfolyamokat, továbbá bünyügyi átképző tanfolyamot vezetett le. A ZMKA Határőr Tanszék kibocsátotta az új képzési rendszerben végzett két törzstiszti osztályt, valamint megkezdte az újonnan felépített, kétéves egyetemi (magasabb

⁴⁹² Hör. opk. (1993): *Összegző jelentés az 1992. évben végzett munkáról/1993. jan.* (MNL XIX-B-10 1993/5. dob/13. fsz.)

⁴⁹³ Hör. opk. (1994): *Összegző jelentés az 1993. évben végzett munkáról, 1994. jan.* (MNL XIX-B-10 1993/5. dob/15. fsz.)

vezetői) kurzust. A Körmenyi HKTI-n eredményesen végrehajtották a három tiszthelyettesi szakon és az RTF előkészítő évfolyamon a képzést. A nappali tagozat mellett megkezdtek a levelező tagozatos tiszthelyettesképzést, valamint a zászlósképzést is. Csornán megkezdte tevékenységét a Határforgalmi Kiképző Központ, amelyben ciklusonként 88 útlevelező alapfelkészítést végeztek, illetve végzik. A hivatásos és polgári állomány helyi továbbképzéseinek színvonala megfelelt a követelményeknek. A határőrtisztek pedagógiai és pszichológiai továbbképzése az előírt keretek között – különösen a humán tréningek során –, jó színvonalon folyt. Nem megoldott azonban a vezetők és a vezető szervezetekben szolgálatot teljesítő törzstisztek szervezett, tanfolyamszerű továbbképzése.

8.2.2. A határőrtisztképzés új rendszere a KLKF-n, 1991–1995

A katonai főiskolai határőrtisztképzés eme időszakának egyik leginkább befolyásoló tényezőjének tekinthető, hogy 1992-ben – a hagyományos határőrtisztképzés megőrzésével párhuzamosan – megkezdődött a rendészeti felsőoktatás rendszerébe szervesen beépített, önálló határrendészeti tisztképzés is. A katonai főiskolai határőrtisztképzés addigi hegemon szerepe megszűnt, kialakult a határőrizeti és a határrendészeti tisztképzés duális jellege és vegyes szisztémája. A Határőrség és a BM vonatkozó döntését – amint korábban jellemzően, így most is – számos külső és belső befolyásoló körülmény együttesen kényszerítette ki. Ezekre a későbbiekben – az RTF határrendészeti szakának és tanszékének tárgyalásakor – visszatérek, e ponton csupán két gondolatot célszerű hangsúlyozni. Egyrészt a nemzetközi helyzetben általában, valamint Magyarország külső és belső helyzetében bekövetkezett konkrét változások egyértelműsítették, hogy az addigi katonai/félkatonai típusú határőrizet és határvédelem helyett egyre inkább a határrendészet nyer teret, és ahhoz kell igazítani a tisztképzést is. Ennek megfelelően döntés született arról, hogy 1991-től 1993-ig, kifutásos alapon teljesen megszűnik a határőrtisztképzés a KLKF-n, és helyébe lép 1991-től az RTF-n folytatandó határrendészeti tisztképzés. Másrészt azonban az előkészítési folyamatra kedvezőtlenül hatott a délszláv válság, amely rávilágított arra, hogy a határrendészeti funkció dominanciája mellett a Határőrségnek meg kell őriznie a határvédelmi funkciót, és ennek következtében a katonai típusú határőrtisztképzést is. Mindezek következtében – egy év késéssel ugyan, de – 1992-től kialakult a fentebb említett duális határőrizeti/határrendészeti tisztképzési szisztéma (amely másfél évtizedig fennmaradt, és a ZMNE 2008. évi, utolsó határőrtiszt-avatásával ért véget).

A rendészeti akciószázadok (későbbi elnevezésükkel határ vadászszázadok) létrehozása és alkalmazása valódi „sikertörténetként” összegezhető. Azon túl, hogy a déli viszonylatban sikeresen teljesítették a kettős funkcióból eredő védelmi feladatokat, a határ vadászszázadok minden viszonylatban jog- és szakszerűen, eredményesen végezték a rendészeti és határrendészeti feladatokat is. A szakasz- és századparancsnoki állomány felkészítése példaértékű szervezethez és gyorsasággal valósult meg. A hatás-ellenhatás elvének megfelelően a Határőrség rendészeti akciószázadokat, illetve határ vadászszázadokat szervezett és állított hadrendbe: 1991. november 30-áig hat századot, majd 1992-ben további tizennégyet. Feladatrendszerüket a békeidőszakban, a szükségállapotban, valamint a rendkívüli állapot-

ban végrehajtandó feladatokra csoportosították.⁴⁹⁴ A katonai főiskolai határőrtisztképzés, valamint a tanszéki szellemi és oktatókapacitás nagy horderejű elismerését jelentette, hogy 1991 őszén a déli kerületeknél megalakított (kettő-kettő, összesen: hat) határvadászszázad parancsnoki állományának többnapos módszertani felkészítését a KLLKF Határőr Tanszékre bízta, a tanszék pedig eredményesen végrehajtotta a feladatot. Számos határőr- és honvédtanár, határőr- és honvédhallgató, valamint a bevont technikai személyzet is részese volt a munkának és a sikernek, közülük azonban célszerű név szerint is kiemelni a határőroktatók közül: *Dsupin Ottó* százados főtanárt, *Balogh Zoltán* százados szakcsoportvezetőt és *dr. jur. Farkas János* alezredes tanszékvezető-helyettesét.

A fentiekből következően a szakmai képzést erőteljesen a katonai típusú határőrizetre és határőrtisztképzésre kellett koncentrálni, és az oktatás centrumába a rendészeti akciószázadok (később határvadászszázadok) parancsnoki állományának felkészítése került. Képzési cél: „A határőr szakon a katonai-szakmai oktatás célja századparancsnokok képzése a Határőrség részére. A várható első-tiszti beosztás a századparancsnok-helyettesi munkakör.”⁴⁹⁵ A korábbi komplex célrendszerrel eltérően a jelen esetben „[a] KLLKF Határőr Tanszéken egynemű, határvadász századparancsnok és helyettesi beosztásra felkészítő képzési forma került bevezetésre”.⁴⁹⁶ (Gyakorlatilag hosszú évtizedek után homogén cél- és követelményrendszer alakult ki a parancsnoki profilú határőrtisztképzésben. Minden azt megelőző képzési formában ugyanis a tantervek jellemzően heterogén célkitűzéseket határoztak meg. Így különösen, hogy a végzettek legyenek képesek egyrészt a konkrét végrehajtó szolgálatot ellátó határőr őrsőkön és kis őrsőkön, forgalomellenőrző pontokon, vonatellenőrző századoknál és szakaszoknál, tartalék századoknál, tartalék őrsőkön, mélységi őrsőkön egyaránt, másrészt a kiképző-, az őr- és a kommandáns, valamint más, úgynevezett „kerület-közvetlen” századoknál az elsőtiszti munkakörben minden tiszti, illetve parancsnokhelyettesi, majd kulcsbeosztásként parancsnoki munkakör betöltésére – V. G.) Szakma-rendszertanilag a „kossuthos” határőrtisztképzés – azaz gyakorlatilag a határvadásztiszt-képzés – a Határőrség kettős funkciójából adódó határvédelmi feladatok szervezésére és vezetésére képes tisztikar megteremtését, illetve utánpótlását célozta és eredményezte. (A tisztképzés komplexitásának másik pillérét a már említett, az RTF-n 1992-től létesített határrendészeti szakon folytatott bűnüldözési, határrendészeti igazgatási, határőrizeti és határforgalom-ellenőrzési felkészültséget, összefoglalóan: határrendészeti kompetenciákat és szakképesítést eredményező határrendészeti tisztképzés jelentette – V. G.)

Kedvező fejleményként értékelendő, hogy a művelődési és közoktatási miniszter és a honvédelmi miniszter 1048/1990. (III. 1.) sz. MT határozata alapján a katonai főiskolákon és így a határőrtisztképzésben is 1991-től visszatértek a négyéves képzési rendszerre. Annak következtében egy tisztavatás kimaradt, vagyis 1994-ben nem, hanem 1995-ben avattak tiszteket. (Ellenben emlékezzünk a fordított szituációra: a képzési idő négyről három évre történt csökkentése miatt 1987-ben egyidejűleg két évfolyam is végzett, vagyis az 1983–1987-es és az 1984–1987-es.)

⁴⁹⁴ KÖMŰVES József – KRISÁN Attila – UGRÓ Szilárd szerk. (1994): *A Határőrség évkönyve 1993–1994*. Budapest, BM HOP. 98–99.

⁴⁹⁵ FÓRISZ Sándor (1994): A katonai képzés helyzete, soron lévő feladatai a KLLKF Határőr Tanszéken. *Határőrségi Tanulmányok*, 5. sz. 45–49.

⁴⁹⁶ SZABÓ László (1994): A Határőrség hivatásos állománya tovább-, át- és vezetőképzésének rendszere, helyzete, az ezzel kapcsolatos további elképzelések. *Határőrségi Tanulmányok*, 6. sz. 20–32.

A képzési időtartam ismételt megnövekedése feletti örömben ürmként vegyült, hogy (emlékezzünk ismét: miközben az 1988. évi kibocsátással megszűnt üzemeltető-üzemmérnöki másodképzés helyett, az 1986/87. tanévtől a határőr szakon visszatérhettünk a pedagógiaira) 1991 ősztől máris eltörölték a mindössze öt évvel azelőtt bevezetett pedagógiai másodképzést. Ennek következtében a kollégiumi nevelőtanár másodképzés és másodképesítés az 1993. évi tisztavatással megszűnt. A parancsnoki jellegű határőr szakon is műszaki profilú másodképzést kellett bevezetni, ami üzemmérnök-tanár másodképesítést és oklevelet adott. „A mérnök-tanárképzéssel együtt járó technikai felkészítést lényegében a lövész, a felderítő és a harcokszó szakok sem igénylik. Mindenhol a beosztottakkal jól bánó, pedagógiai felkészültséggel rendelkező alegységparancsnokokra van szükség, mivel a technikai eszközök kiszolgálásáról máshol (értsd: a katonai és a polgári műszaki felsőoktatásban – V. G.) felkészített állomány gondoskodik.”⁴⁹⁷ A négyéves képzés óraszámja 4650 tanóra volt, ami a korábban jellemző „kossuthos” 4800 tanórához viszonyítva kevesebb lett. A „visszarendeződés” következtében a képzési kapacitás egy részét 1991-től olyan másodképzésre kellett fordítani, amivel tudatilag és érzelmileg nehezen azonosult határőrök és -hallgató egyaránt, de annak ellenére tették, amit tenniük kellett, a határőröktől megszokott fegyelmezettséggel, szorgalommal és színvonalon. „A mérnök-tanár (járműgépész szakirány) másodképzés a határrendészeti és védelmi vezetői szak főiskolai szintű alapképzésének 1998-ban történt bevezetéséig tartott”.⁴⁹⁸

E pontban kell rendszerbe helyezni a KLKF határőr szakán és a Moszkvai Határőr Parancsnoki Főiskolán (MHPF) folytatott határőrtisztképzés kapcsolódásait. A belügyi és határőrségi nemzetközi együttműködés keretében, 1973-tól 1991-ig a magyar Határőrség számára is képeztek határőrtiszteket a MHPF-n. A KLKF határőr szakára jelentkezettek közül a felvételi eljárásban legeredményesebb és az orosz nyelvű képzést vállaló jelöltek számára a Határőrség 1973-tól évente 10-10 főnek lehetőséget biztosított a moszkvai határőrtisztképzésre. Az első, azaz 1973-ban kiutazó csoportot a Szegedi Előkészítő Évfolyamot megkezdő hallgatók közül válogatták ki.

Bágyi ezredes törzsfőnök 1974. július 8-án intézkedést adott ki „a Moszkvai Határőr Parancsnoki Főiskolára vezényelt – második – kiutazó csoport alapkiképzésére”.⁴⁹⁹ Legfőbb elemei: a határőr főiskola ötéves nappali tagozatán 10 magyar hallgató kezdi meg a tanulmányait; közülük kilenc fő semmilyen katonai és határőrizeti előképzettséggel nem rendelkezik, ezért nevezettek egy hónapos, 166 órás alapkiképzésben kell részesíteni 1974. július 15-étől augusztus 17-éig; helye: Adyligeti Határőr Ezred; a katonai eskü időpontja: augusztus 16. A csoport 10. tagját, (a már korábban kiképzett) *Horváth Sándor* sorállományú határőr szakaszvezetőt rajparancsnoknak vezényelte a kiképzésre. „Az Adyligeten megszervezett egy hónapos alapkiképzés és összekovácsolás után kiutaztunk Moszkvába. A képzési idő öt év volt. Az első, úgynevezett „előkészítő” tanévben intenzív orosz nyelvi felkészítésben vettünk részt, és egyúttal megkezdődött a főiskolai alapozás is. Az eredmé-

⁴⁹⁷ FÓRIZS 1994, 45–49.

⁴⁹⁸ FÓRIZS Sándor (2013): A sorállományhoz kapcsolódó határőr tisztképzés végnapjai. In GAÁL Gyula – HAUZINGER Zoltán szerk.: *A modernkori magyar határrendészet százti éve*. Budapest, MRTT Határrendészeti Tagozat. 250–256.

⁴⁹⁹ Hőr. tőf. (1974): *Int. a SZU Hőr. Pk-i Főiskolára vezényelték alapkiképzésére, 1974. 07. 08.* (MNL XIX-B-10 1974/21. dob/7. fsz.)

nyes előkészítő tanévet követte a négyéves tényleges tisztképzés.⁵⁰⁰ A végzettek, az ötéves kurzus végén megszerzett diplomával hazatérve, első alkalommal 1978-ban – a KLKF Határőr Szaktanszék végzőseivel együtt –, augusztus 10-étől részt vettek a tisztavatásra történő felkészítésben, 19-én az úgynevezett belső avatáson és 20-án a nyilvános tisztavatási ünnepségen. Azt követően az ifjú tisztek visszatértek a nyári szabadságra, majd szeptember elején, általában egyhetes speciális tanfolyamon vettek részt a határőr kerületparancsnokságokon. A néhány napos tanfolyam keretében megismerték, illetve elsajátították a határőrtisztí pálya hazai megkezdéséhez nélkülözhetetlen kiegészítő szakismereteket, a viszonylati specifikumokat és a kerületi konkrétumokat.

A külföldi kurzus folyamatában évente néhány hallgató menet közben megszakította a tanulmányait, és hazatérve vagy elhagyta a pályát („lemorzsolódott”), vagy a KLKF határőrhallgatójaként folytatta a tanulmányait, és úgy vált határőrtisztté. Ez a másfél évtizedes folyamat 1991-ben fejeződött be oly módon, hogy az összes alsóbb éves hallgatót véglegesen hazarendelték, és ők felmenő rendszerben a KLKF határőr szakán fejezték be a tanulmányaikat. A MHPF-n végzettek száma kurzusonként összegezve: 1973–1978: 8; 1974–1979: 10; 1975–1980: 9; 1976–1981: 10; 1977–1982: 10; 1978–1983: 10; 1979–1984: 10; 1980–1985: 7; 1981–1986: 7; 1982–1987: 8; 1983–1988: 8; 1984–1989: 7; 1985–1990: 9; 1986–1991: 9; összesen: 122 határőrtiszt. Menet közben hazatért 18 hallgató (12,9%).

Visszatérve a KLKF-n folytatott határőrtisztképzésre: a BM Határőr Tanszék 1992. évi kettéosztását és a KLKF-n továbbműködő tanszék újjáépítését – amint az RTF Határrendészeti Tanszék felépítését is – sikerült eredményesen megoldani. Az oktatási, nevelési és tudományos feladatok követelményszintű teljesítéséhez a Határőrség minden szervezeti, személyzeti és logisztikai feltételt biztosított. A KLKF Határőr Tanszék vezetője 1992 és 1994 között *dr. univ. Beregnyei József* ezredes, majd 1994-től (2000-ig) *dr. Főrizs Sándor* (CSc) ezredes volt. Tanszékvezető-helyettes *dr. Kovács István* (CSc) alezredes, a határőrizeti szakcsoportvezető továbbra is *dr. univ. Pálvölgyi László* alezredes (1988–1995), határőrharcászati szakcsoportvezető *Kovács Gábor* főhadnagy (1995-től). Határőrtisztek a tanszéken 1992–1997 között: *Ambrusz József, Bardócz Csaba, Dubina Ákos, Ritecz György, Soós András, Sörös Nándor, Szendrei Zsolt*. Szolgálatvezető: *Severnyák István* zászlós; adminisztratív munkatársak: *Gaszt Andrea, Nyári Éva* és *Kálmán Józsefné*.⁵⁰¹ Az 1990-es években századparancsnok: *Szendrei Zsolt* százados. Oktatói állományba kerültek:

⁵⁰⁰ *Interjú* 2014-ben dr. TEKE András (PhD) ny. hőr. ezredessel, aki 1977–1982 között végzett a Moszkvai Határőrparancsnoki Főiskola határőr, majd 1989-ban a ZMKA határőr magasabb parancsnoki szakán; 1991-ben dr. univ., majd 1997-ben doktori (PhD) fokozatot szerzett a ZMNE-n. A Győri Határőrkerületnél alegységparancsnok-helyettesként, majd határügyi tisztként teljesített szolgálatot 1982–1983, illetve 1983–1986 között. A Győri Határőrkerületnél, majd Igazgatóságon törzsfőnök-helyettes, illetve szervezési igazgatóhelyettes beosztást látott el 1989–1999 között. 2000–2001-ben EU Integrációs referens. 2001–2007 között a HOP Integrációs és Stratégiai Tervező, majd Stratégiai Tervező és Minőségfejlesztési (önálló) Osztályát vezette. Tevélegesen közreműködött a hivatásos határőrizeti rendszerre való áttérés kidolgozásában, az EU-integráció határrendészeti koordinálásában, a határőrségi és a belügyminisztériumi stratégiai tervezésben és minőségügyben, továbbá a vezetési rendszerek korszerűsítésében.

⁵⁰¹ *Interjú* 2015-ben dr. RITECZ György (PhD) ny. r. ezredessel, aki 1985-ben végzett a KLKF határőr, majd 1996-ban a ZMNE határőr magasabb parancsnoki szakán; 2003-ban doktori (PhD) fokozatot szerzett a ZMNE-n. A KLKF Határőr Tanszéken évfolyamparancsnok-helyettesként, majd tanárként, illetve főtanárként teljesített szolgálatot 1988–1991, illetve 1996–1997 között. Azt követően a HOP-on, az IRM-ben és a BM-ben betöltött osztály- és főosztály szintű vezetői beosztásokban hatékonyan közreműködött az uniós és a schengeni felkészülés határrendészeti követelményeinek teljesítésében és feladatainak végrehajtásában.

dr. Gulyás-Kis Zsuzsanna, Nagy Gábor és Ungi András alezredek; *Molnár József és Sós András* őrnagyok; *Golyán Károly* százados; *dr. jur. Simon Ildikó, Préger Árpád, Sohajda István, Szabó Zoltán, Tomku Zsolt és Torma Sándor* főhadnagyok; *Muszka Gyula, Ragályi Róbert József, Varga Norbert és Wengrin István* hadnagyok.

A főiskolai hallgatók képzésén kívül a tanszék aktívan részt vett a Határőrség más képzési és továbbképzési feladatainak teljesítésében is. A Határőrségnek átadott határőrtisztek horizontális mobilizációja, valamint a tiszthelyettesek nagymértékű fluktuációja, továbbá a sorozott állományúak ütemezett kivonása következtében a századok „harcértékének” (értsd: feltöltöttségének és felszereltségének, az állomány felkészültségének és főként bevethetőségének, alkalmazhatóságának – V. G.) érdekében a testületen belül szinte permanens kiképzésre és továbbképzésre volt szükség. A hivatásos állományúak felkészítésében és továbbképzésében – az országos parancsnokság és a kerületparancsnokságok szakértői mellett – részt vettek a KLKF és a ZMKA határőr tanszékek oktatói is. Így például 1993–1994-ben a határvadászparancsnoki állomány részére három váltásban hathetes szakaszparancsnoki céltanfolyamot és vizsgát tartottak. A módszertani gazdagságra jellemző módon az utolsó kurzusban nagy sikerű gyakorlatot tartottak Kiskunhalason, a határvadászszázad bevonásával. A felsőoktatásban addig szokatlan és újszerű képzési formaként a tanszék 1993 őszén megkezdte két, járőrszakos tiszthelyettesi osztály felkészítését is. Ugyancsak 1993/1994-ben a tanszék kidolgozta a polgári főiskolát és egyetemet végzett és azt követően a Határőrség tisztii állományába felvettek számára az úgynevezett „szakismereti tanfolyam” programját és tananyagát, majd távoktatás keretében megkezdte a képzésüket. A vizsgált időszakban az oktató- és nevelőmunka követelményszintű folytatása mellett, a tanszéki oktatók – a személyes tapasztalatok „frissítése”, illetve az új elvek és metódikák tanulmányozása érdekében – ütemezetten és sikeresen teljesítették szakmai gyakorlataikat a Határőrség vezető és végrehajtó szerveiben.⁵⁰² Visszatérve az alaprendeltetésre, a határőrhallgatók számára komplex zárógyakorlatot szerveztek a főiskola gyakorlóterén, amelyben együttműködőként részt vettek a felderítő szakos hallgatók is, valamint az Adyligetről bevont határvadászszázad határőrei, továbbá a Dunakeszi Kutya vezető-képző Iskola tanulói is.

A tanszék – a Csapatfelderítő Tanszékkel közösen – harcászati gyakorlatot tartott 1993 májusában. Modellezték a határőrizeti kirendeltség járőrözését, valamint a határvadászszázad védelmi, zárási és kutatási alkalmazását az államhatáron kialakult veszélyhelyzetben a honi területre átsodródott fegyveres csoport ellen. A közel 160 résztvevővel (főiskolai hallgatók, tiszthelyettes tanulók és sorozott állományúak), valamint a kellő számú és fajtájú technikai eszközzel végrehajtott kétnapos gyakorlaton teljesítették a célkitűzéseket, vagyis a valóságot megközelítő helyzetben eredményesen gyakoroltatták a végzős zászlósokat század- és csoportparancsnoki, a tiszthelyettes tanulókat szakaszparancsnoki, az alsóbb éves hallgatókat pedig beosztott szerepkörökben.⁵⁰³ Ezen a nyomvonalon haladva a főiskolai képzés egyik speciális mozzanatává vált a tanéveket lezáró (immár háromnapos és kétéjszakás) századgyakorlat, amely egyedülálló volt olyannyira, hogy az egész egyetemen csak a Határőr Tanszék szervezett ilyet. Érdekessége a katonai és a rendészeti képzés ötvöződése

⁵⁰² PÁLVÖLGYI 2015, 12–13.

⁵⁰³ BALOGH Zoltán (1994): Elmélkedés egy kétoldalú, kísérleti harcászati gyakorlatról. *Határőrségi Tanulmányok*, Ksz. 1–22.

volt.⁵⁰⁴ A tapasztalatok alapján továbbfejlesztve a zárógyakorlat tárgya folyamatosan bővült, és „színesebbé” vált. Csupán címszavakban a végrehajtandó feladatok: a határőrizeti kirendeltség és a határvadászszázad erőivel végrehajtott határrendészeti akció. A század ideiglenes elhelyezése, ellátása, őrzés-védelme, járőrszolgálat. Határzárás, területzárás, ellenőrző átengedő pont működtetése. Lezárt területek kutatása. Fegyveres bűnözői csoport felszámolása. Az összegzés során jövőbe mutató javaslatként vetették fel a gyakorlatot „háromfokozatúvá” fejleszteni, és abba bevonni a ZMNE Határrendészeti és Védelmi Tanszék, valamint az RTF Határrendészeti Tanszék oktatóit és hallgatóit is.⁵⁰⁵ (Ezek a képzési tapasztalatok – „megfejlve” a déli viszonylatban szerzett „éles” tapasztalatokkal – nem merülhetnek feledésbe. A tanulmány e pontjának írásakor [2014. január] kísérleties analógiák alakultak ki a magyar–ukrán határszakaszon. A jogutód Rendőrség határrendészeti szolgálati ágának, illetve a Rendőrség egészének minden tekintetben felkészültnek kell lennie az ilyen és hasonló veszélyhelyzetek kezelésére, megoldására, az államhatár őrzésére és védelmére, a határterületen élők élet- és vagyónbiztonságának garantálására – V. G.)

Az elemzett időszak befejező érdekessége, hogy a három katonai főiskola utolsó közös tisztavetési ünnepsége 1996-ban volt. Ugyanis az 1996 őszén integrálódott két főiskolai kar végzettjei 1997-től kezdődően immáron a ZMNE felavatott tisztjeiként vettek részt az ünnepségen. A tisztavetésen természetesen ott álltak az akkor még önálló BJKMF végzősei, köztük a műszaki határőrtisztek is. A „Kossuthon” és a „Zalkán”, illetve a „Bolyain” végzett határőrtisztek a tisztavetést követően tradicionálisan augusztus 21-étől szeptember 19-éig voltak szabadságon. Annak befejeztével, az országos parancsnokságon történt összevonás és központi eligazítás után a kerületparancsnokságokra utaztak. Ott néhány napos módszertani felkészítésen vettek részt, majd kiszállították őket az alegységekhez, és megkezdték szolgálatukat az első tiszti beosztásban.

A (katonai) főiskolai szintű határőrizeti/határrendészeti tisztképzés új és egyben zárófejezete a ZMNE-n történt 1996–2008 között, amelynek folyamatát és tartalmát a most következő pontban ismertetem.

8.3. A KLKF jogutód intézményében, a ZMNE-n folytatott határőrtisztképzés főiskolai képesítéssel, majd felsőoktatási alappozícióval, 1996–2005–2008

8.3.1. „Három-főciklusú” határőrtisztképzésben főiskolai képesítés a ZMNE-n, 1996–2004

A KLKF határőr szakán eredményesen működtetett, tradicionális határőrtisztképzés (és a hozzárendelt „üzemeltető mérnök-tanár” másodképzés) az 1996. évi egyetemi integráció következtében a ZMNE-n folytatódott, és a 2000. évi tisztavetéssel „kifutott”. Helyét átvette a ZMNE-n 1997-ben létesített határrendészeti és védelmi vezetői szak. Az új szak pro forma megfelelt *A felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXXVI. törvény* (Ftv.), valamint

⁵⁰⁴ FÓRIZS Sándor (1997): Mozzanatok és gondolatok a főiskolai szintű határőr tisztképzéshez. *Határőrségi Tanulmányok*, 2. sz. 1.

⁵⁰⁵ KOVÁCS Gábor (2003): ZMNE Határőr Tanszék hallgatóinak és az Adyligeti Rendészeti Szakközépiskola tanulóinak közös záró-gyakorlatának tapasztalatai – Csobánkavár 2003. *Határőrségi Tanulmányok*, 2. sz. 19–24.

A katonai és rendvédelmi felsőoktatási intézmények vezetőinek, oktatóinak és hallgatóinak jogállásáról szóló 1996. évi XLV. törvény (Jtv., de zsargonban: „kistörvény” – V. G.) előírásainak.

Azonban a határőrtisztképzés kialakult duális jellege „gellert kapott” azzal az abszurdummal, hogy a ZMNE Kossuth Lajos Főiskolai Kar (ZMNE KLFK) határrendészeti és védelmi vezetői szakán az összes határőrségi alegység, vagyis a létező 163 határrendészeti + 14 határvédelmi = 177 alegység valamennyi tisztjének egyidejű, azonos értékű határrendészeti és határvédelmi felkészítését célul tűzték ki. A határrendészeti és védelmi vezetői szak képzési célját az alábbiakban fogalmazták meg. „Az államhatárok rendszertével, őrizetével és katonai védelmével összefüggő feladatok végrehajtásában részt vevő hivatásos állomány, valamint e szférához tartozó szakemberek képzése, akik az elsajátított korszerű hadtudományi, vezetés- és szervezéstudományi, társadalomtudományi, természettudományi, műszaki tudományi elméleti és az alkalmazott jogtudomány gyakorlati módszertani ismeretei felhasználásával, egy idegen nyelv legalább középszintű ismerete birtokában képesek az államhatár rendszertét és védelmét ellátó szervezetek tevékenységének szakszerű elemzésére, értékelésére, tervezésére és a rájuk bízott szervezetek vezetésére, polgári védelmi és katasztrófa-elhárítási feladatok szakszerű végrehajtására és ezen feladatok irányítására, a fegyveres erők, a nemzetbiztonsági és rendvédelmi szervek közötti együttműködés megszervezésére. Megfelelnek az egységes európai szövetségi rendszerben a rendészeti és katonai vezetők részére előírt feltételeknek, és képesek feladataikat e rendszer keretei között ellátni. Főiskolai szintű végzettséggel képesek a megszerzett vezetői, katonai, szakmai ismereteik birtokában a határvédelmi és határrendészeti szervek alkalmazásának területén vezetni, irányítani. A vezetői felkészültségük alapján alkalmasak saját szakterületükön a vezetői funkciók gyakorlására. Széles körű műveltségük képessé teszi őket arra, hogy a határvédelmi és a rendvédelmi igazgatásban végzettségüknek megfelelő beosztásokat töltsenek be.”⁵⁰⁶

A tanszék oktatója – *dr. jur. Molnár József* alezredes – 2003-ban bemutatta a jogi és a szakmai alapozó tantárgyak óraszámainak kétségtelenül kedvező alakulását, 1981-től. Az óra- és vizsgaterveket elemezve megállapította, hogy a jogi, illetve jogi jellegű szakmai alapozó tantárgyak száma 20 órától mintegy 690 órára változott szakonként, és ez az óramennyiség természetesen minőségi-tartalmi fejlődést is eredményezett. A szerzőtől kivonatolt jogi, illetve jogi jellegű szakmai alapozó tantárgyak összesített óraszámai az alábbiak voltak.

⁵⁰⁶ Bemutatkozunk – A ZMNE Hadtudományi Kar Határőr Tanszék határrendészeti és védelmi vezető szakán folyó tisztképzés (1999). *Határőrségi Tanulmányok*, 3. ksz. 9.

49. táblázat

Jogi és jogi jellegű szakmai alapozó tantárgyak összesített óraszámai – 1981–2003

1981	Határőrpárancsnok általános gépész, üzemeltető üzemmérnöki szak	20 óra
1988	Határőr kollégiumi nevelőtanár szak	36 óra
1994	Mérnök-tanár határőr szak	144 óra
1996	Határrendészeti és védelmi vezetői szak	390 óra
1997	Határrendészeti és védelmi vezetői szak, határvédelmi szakirány	410 óra
1997	Határrendészeti és védelmi vezetői szak, határrendészeti szakirány	690 óra
2003	Határrendészeti és védelmi vezetői szak, határrendészeti szakirány	690 óra

Forrás: MOLNÁR 2003.

A fejlődés elismerésével együtt is fenntartható a képzési cél irrealitására vonatkozó kérdőjel a fenti adatok tükrében is, mert a döntéshozók figyelmen kívül hagyták azt a paradigmát, hogy a tisztképző intézmény a maga totalitásával képezi határőrtisztté vagy határrendészeti tisztté a szakra felvetteket, és nem csupán az úgynevezett „szakgazda” tanszék által folytatott konkrét szakmai oktató, nevelő és kutatótevékenységgel. A fentebb ismertetett tényezők együttesen és döntően befolyásolták a katonai, illetve új elnevezéssel: a nemzetvédelmi felsőoktatásban folytatott határőrtisztképzés valamennyi formáját és szintjét. A ZMNE határrendészeti és védelmi vezető szakán meglehetősen bonyolult képzési szisztéma alakult ki. Legfőbb jellemzői:

- az 1996. évi egyetemi integráció eredményeként megalakult ZMNE-n a főiskolai karon (Szentendre) és az egyetemi karon (Hungária körút) egyidejűleg létrejött az úgynevezett „főiskolai szintű” és az úgynevezett „egyetemi szintű” képzés;
- a kétszintű képzés differenciáltan működött a nappali és levelező tagozaton, és nehezen követhető megrendelői logika lapján történt egy-egy évfolyam indítása vagy kihagyása;
- három szakirányban folytattak felkészítést, vagyis a határrendészeti, a határvédelmi és a rendszertechnikai szakirányokban. Az 1996/1997. tanévtől pályázni, illetve felvételizni lehetett a szakon a négyéves nappali főiskolai képzésre, valamint a hároméves levelező egyetemi képzésre.

A hallgatók 1997 őszén kezdték meg a tanulmányaikat a négyéves nappali, illetve 1998 őszén a tiszthelyettesek számára újszerű képzési formaként bevezetett négyéves levelező tagozaton. A képzési folyamatban, a közös tananyag elsajátításán túl, a végzettek két szakirányban szerezhettek képesítést, nevezetesen a határrendészeti vezető, illetve a határvédelmi vezető szakirányban. A tananyag zömét a tanszék oktatói és a szakmai szervektől meghívott szaktekintélyek oktatták, kisebb részét az egyetem más tanszékeinek oktatói. A nyolcszemeszteres képzési folyamat a tradícióknak megfelelően épült fel: bevonulás, alapkiképzés, gépjárművezetői felkészítés, szemeszterenként vizsgaidőszak, a tanévek végén egy-egy hónapos csapatgyakorlat, a negyedik tanév végén szakdolgozatvédelem, záróvizsgák, diplomaosztó és tisztavatási ünnepség. A szakon hagyományosan erős vezetői felkészítést folytattak. Újszerű vonásként kell említeni az európai számítógép-használói (ECDL) jogosítványt.

A tanterv a képzést négy felkészítési területre bontotta (társadalomtudományi, szakmai alapozó, szakirányú, valamint kiegészítő felkészítés); 3120 tanórát és 73 számonkérést írt elő: 24 beszámoló, 27 gyakorlati jegy, 15 kollokvium, 5 szigorlat és 2 záróvizsga. Ez utóbbiakhoz érdekesség, hogy egyetlen összevont – határőrizet, határvédelem, határforgalom-ellenőrzés, határrendészet (sic!), határőr-felderítés – szakmai záróvizsgát kellett tenni a 8. félévben; a másik az 5. félévre előírt idegen nyelvi „záróvizsga” volt. A levelező tagozaton 1440 tanóra és 53 vizsgakötelezettség volt.

Az elemzett időszakban, 1998-ban, az egyetemi oktatói követelményeknek történt megfelelés alapján a tanszék tisztjei közül egyetemi tanársegédek lettek: *Ambrusz József* főhadnagy, *dr. Gulyás-Kis Zsuzsa* alezredes és *Ungi András* alezredes; egyetemi adjunktusok: *Kovács Gábor* őrnagy és *Sörös Nándor* alezredes; egyetemi docensek: *dr. Fórizs Sándor* (CSc) ezredes és *dr. Pálvölgyi László* (PhD) alezredes.

8.3.2. A Bologna-rendszerű határőrtisztképzésben felsőoktatási alappozit az ZMNE-n, 2005–2008

Újabb fordulópontot jelentett a nemzetvédelmi felsőoktatás, valamint az annak keretében folytatott határőrtisztképzés történetében is a bolognai folyamat hazai adaptációja.⁵⁰⁷ A felsőoktatási intézményeknek legkésőbb 2006-ban át kellett térniük a háromciklusú képzési rendszerre, illetve az intézmények egy része – jó példával elől járva – egy évvel korábban, már 2005 őszén bevezethette a Bologna-kompatibilis szisztémát. (Tárgyilagosan meg kell állapítani, hogy elismerést érdemlő módon a ZMNE is az „úttörők” közé tartozott – V. G.)

A Határőrség rendeltetéséhez, funkcióihoz és feladataihoz igazodva a felsőoktatási alapképzés (BSc) továbbra is a határvédelmi és határőrizeti feladatok végzésére és vezetésére képes tisztek felkészítésére koncentrált, de amellet egyre inkább törekedett a rendészeti és határrendészeti követelményeknek is eleget tenni. „A szakmai tantárgyak ismeretanyagában meghatározóvá vált az uniós határőrizeti rendszer működésével kapcsolatos tudnivalók oktatása.”⁵⁰⁸

A gyakorlatigényes és ezért hét féléves akkreditációjú, azonban valójában négyéves összidejű felsőoktatási alapképzésben (BSc) a nappali tagozaton a polgári életből felvett ösztöndíjas hallgatók tanultak, a hároméves levelező tagozaton a hivatásos állományból felvételt nyert tiszthelyettesek készülhettek a tisztii pályára. A megszerezhető szakképesítés megnevezése: határrendészeti és védelmi vezető. Ugyanez szerepelt a szak mindkét szakirányában, azaz a határrendészeti és védelmi vezetői, illetve a határrendészeti technikai vezetői szakirányban. A képzési folyamat végére minden hallgatónak egyrészt el kellett sajátítania a szak mindkét szakirányán egységesen elvárt kompetenciákat, másrészt rendelkeznie kellett a saját szakirányon megszerezhető speciális kompetenciákkal. Gyakorlatilag ezen a ponton „ért be” igazán a két eltérő karon lévő határőr tanszékek egyesítése, valamint a határőr, illetve a határőr-műszaki oktatói kapacitások kölcsönös hasznosítása. A szakon

⁵⁰⁷ Kovács Gábor (2004): A ZMNE-n folyó határőr tisztképzés jövője a Bolognai Folyamat tükrében. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, III. ksz. 269–273.

⁵⁰⁸ Kovács Gábor (2013): Az alap- és felsőfokú tisztképzés sajátosságai a ZMNE Határőr Tanszékén 2002 és 2008 között. In GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán szerk.: *A modernkori magyar határrendészet száltíz éve*. Budapest, MRTT Határrendészeti Tagozat. 257–273.

végzett valamennyi határőr-tiszt számára értelemszerűen biztosítottá vált – a meghatározott idejű gyakorlati szakmai tapasztalatok megszerzését követően – a mesterképzésre történő jelentkezés lehetősége.

Az 1996–2008 közötti időszakban tanszékvezetők: *dr. Fórizs Sándor* (CSc) ezredes (1996–2000), 2000-ben egyetemi tanárrá nevezték ki, *dr. Pálvölgyi László* (PhD) alezredes/mb. tv (2000–2002), *dr. (habil.) Kovács Gábor* alezredes (2002–2008). Tanszékvezető-helyettesek: *dr. Pálvölgyi László* (PhD) alezredes, *Ungi András* alezredes, *Sörös Nándor* alezredes, *dr. Faggyas Zoltán* (PhD) alezredes. Határőrizeti szakcsoportvezető: *Kovács Gábor* alezredes, jogi és rendészeti szakcsoportvezető: *dr. jur. Gulyás-Kis Zsuzsanna* alezredes.

8.4. Műszaki határőr-tiszt-képzés főiskolai képesítéssel, majd felsőoktatási alappozícióval a Zalka Máté Katonai Műszaki Főiskolán (ZMKMF), a Bolyai János Katonai Műszaki Főiskolán (BJKMF), végül a ZMNE-n, 1967–2005–2008

Az 1967-től datálódó katonai műszaki főiskolai tisztképzésben is időről időre jelentős változások történtek, így például 1973-ban, amikortól a végzetek a katonai képesítés mellé polgári, jellemzően mérnöki szakképzést is kaptak. A rendszerváltozást követő egyik legjelentősebb tartalmi fejlemény volt, hogy az 1984-ben (a katonai főiskolákban belül erős ellenszenvet kiváltó módon – V. G.) három évre csökkentett képzési idő helyett 1991-ben a BJKMF-n is bevezethették a négyéves tisztképzést. A főiskola a polgári életben analóg műszaki és közgazdasági követelményeknek maradéktalanul eleget téve képezte a gépészmérnököket, közlekedési és vegyészmérnököket, műszaki informatikus mérnököket, villamosmérnököket és közgazdászokat a Magyar Honvédség és más megrendelő szervek, így a Határőrség részére is. A határőr állományú hallgatók – zsargonban nevezték őket „határőr-hallgató”-nak, mert hiszen határőr szak nem létezett a katonai műszaki főiskolán – szakonként szétosztva folytatták tanulmányaikat, majd a végzést követően, határőr-tisztként felavatva, a Határőrség tisztikarában teljesítettek szolgálatot. A képzési programok nem tartalmaztak speciális határőr ismereteket. Javította azonban a helyzetüket, hogy a képzési folyamatban a szakmai gyakorlatokat a határőrségi szerveknél teljesítették, és „[...] ezek során van lehetőségük elsajátítani a határőrségi sajátosságokat, sőt a legtöbb esetben megismerhetik leendő beosztásukat is”.⁵⁰⁹

A Határőrség számára folytatott műszaki határőr-tisztképzés fontos állomásaként a BJKMF intézményi struktúrája 1995. augusztus 1-jétől kibővült a BJKMF Határőr Műszaki Tanszékkel, amely közel hat éven keresztül, 2001 végéig működött. „Létrehozásának jogi alapja a BM Határőrség és a Rendőrség állományába tartozók katonai tanintézetekben folyó képzéséről szóló 8/1993. (VIII. 12.) HM-BM együttes rendelet volt.”⁵¹⁰

A tanszék létesítésének főbb mozzanatai az alábbiak voltak. A Határőrség szervezési főigazgatójának 1994. október 3-i átíratja a Magyar Honvédség (MH) szárazföldi és ki-képzési főszemlélőnek. Egyeztető megbeszélés a BJKMF és az országos parancsnokság

⁵⁰⁹ KÓMŰVES József – KRISÁN Attila – UGRÓ Szilárd szerk. (1994): *A Határőrség évkönyve 1993–94*. Budapest, Határőrség Országos Parancsnoksága. 112.

⁵¹⁰ RÁDLI Tibor (2002): A Határőr Tanszék létrehozásának és működési feltételeinek megteremtése a Bolyai János Katonai Műszaki Főiskolán az 1994–95-ös években. *Bolyai Szemle*, 1. sz. 161–170.

között 1994. október 20-án. Az együttműködési megállapodás egyeztetett tervezetének felterjesztése az MH szárazföldi és kiképzési főszemlélőnek 1994. december 8-án. Egyidejűleg a belügyminiszter átiratban kezdeményezte a tanszék létesítésének támogatását a honvédelmi miniszternél, aki az 1995. január 6-án megküldött levelében kedvező választ adott. A fenntartói hozzájárulás birtokában, 1995. február 5-én hatályba lépett *A határőr tanszék létesítésének és a beosztotti állomány felkészítésének ütemterve* (nyt.sz.: 1/2-18/1/1995), majd 1995. március 8-án az előkészítő munka elvi kereteit meghatározó, 15/1995. számú országos parancsnoki intézkedés. Az együttműködési megállapodás ünnepélyes aláírása 1995. április 26-án történt. Az előkészítő munkálatok felgyorsításával 1995. augusztus 1-jén megalakult a tanszék.

A tanszék rendeltetése a BJKMF különböző (így különösen a vegyivédelmi, híradó, fegyverzeti, hadtáp, pénzügyi, páncélos és gépjármű) szakain tanulmányokat folytató, de a Határőrség állományába tartozó határőrhallgatók speciális határőrizeti szakmai felkészítése, oktatása és nevelése, szakmai gyakorlataik szervezése és koordinálása, valamint a Határőrség hatáskörébe tartozó hallgatói ügyek intézése volt. A határőr szakismereti képzés 240 elméleti tanórát és 360 tanóra gyakorlati felkészítést foglalt magában. A hallgatók a 8. félév végén határőr szakismereti vizsgát tettek, és erről az oklevél mellékletét képező tanúsítványt kaptak.

Az oktató és nevelőmunka mellett a határőr tanszék is aktívan bekapcsolódott a főiskolai és a határőrségi tudományos kutatásba, a tudományos diákköri munkába, és figyelmet fordított a közművelődésre, a tömeg- és versenysportra.

Általában évfolyamonként 8–12, tanévenként 35–40 határőrhallgató tartozott a tanszékhez, amely mindössze néhány fővel működött. Alapító és egyetlen vezetője *dr. Kovács István* (CSc) ezredes főiskolai tanár,⁵¹¹ helyettese *Faggyas Zoltán* mk. alezredes volt. A tanszék kezdeti állományába tartozott két oktató, *Sólyom János* alezredes és *Szekér Ferenc* mk. alezredes, valamint *Bíró Viktor* főtörzsőrmester, szolgálatvezető és *Kosicsár Csilla* közalkalmazott titkárnő. Az egyetemi integrációs folyamatban 2000. január elsejétől a tanszék mint a ZMNE Bolyai János Katonai Műszaki Főiskolai Kar (ZMNE BJKMFK) Határőr Műszaki Tanszék működött tovább.⁵¹² A tanszék akkori állománya: a tanszékvezető és helyettese változatlanul *Kovács* ezredes és *Faggyas* alezredes; munkatársak *Lunczner*

⁵¹¹ *Interjú* 2015-ben dr. Kovács István (CSc) ny. hőr. ezredessel, aki 1973-ban végzett a KLKF határőr, majd 1980-ban a ZMKA határőr szakán; 1994-ben szerezte meg a hadtudomány kandidátusa fokozatot. 1980-tól 1995-ig fokozatosan emelkedő beosztásokat látott el a KLKF Határőr Tanszéken: szdpk.; osztályfőnök tanár; főtanár; általános katonai szakcsoporthatózó; mb., majd kinevezett tanszékvezető-helyettes. 1995-től a BJKMF Határőr Műszaki Tanszék alapító tanszékvezetője, majd 2000–2001-ben a jogutód ZMNE BJKMFK Határőr Műszaki Tanszék vezetője és egyidejűleg mb. kari tudományos főigazgató-helyettes. A határőr tanszékek integrációját követően, 2002–2004 között a ZMNE HTK Határőr Tanszék főiskolai tanára. Jelentős eredményeket ért el a KLKF-n a programozott oktatás terén, majd a BJKMF-n az önálló Határőr Műszaki Tanszék megszervezésével, valamint az MHTT Határőr Szakosztály vezetésével és működtetésével.

⁵¹² *Interjú* 2015-ben dr. FAGGYAS Zoltán (PhD) ny. hőr. ezredessel, aki 1969–1973 között a ZMKMF vegyivédelmi, majd 1980–1983 között a ZMKA vegyivédelmi, 1995-ben a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem belügyi gazdasági szakán végzett; 2004-ben PhD fokozatot szerzett a ZMNE-n. 1995-től 2006-ig a katonai, illetve nemzetvédelmi felsőoktatásban teljesített szolgálatot: a BJKMF, illetve a ZMNE BJKMFK Határőr Műszaki Tanszéken tanszékvezető-helyettes (1996–2001), valamint mb. tanszékvezető (2001); a ZMNE HTK Határőr Tanszéken tanszékvezető-helyettes (2001–2004); a ZMNE KLHTK Határőr Tanszéken tanszékvezető-helyettes (2004–2008). Főiskolai docens 1998-tól, 2001-től egyetemi adjunktus, 2006-tól egyetemi docens, majd 2012-től címzetes egyetemi docens.

Károly ezredes, *Gaál József* mk. alezredes, *Baranyai Gyula* mk. alezredes, továbbá *Bíró Viktor* törzsszászlós és *Tomor Istvánné* közalkalmazott.⁵¹³

Annak következtében azonban, hogy 2001-ben a ZMNE Hadtudományi Kar (ZMNE HTK) Szentendréről betelepült az Üllői úti bázisra, kialakult az az abszurd állapot, hogy a BM Határőrség egyazon objektumban egymás mellett két, egyaránt főiskolai szintű képzést folytató tanszéket tartott fenn. (Önálló fejezetben tárgyalom később a Határőrség harmadik tanszékekén, a ZMNE egyetemi képzést folytató, egyetemi rangú tanszékét – V. G.) A racionalitás és költséghatékonyság elveit szem előtt tartva, a párhuzamosságok és az átfedések kiszűrésével 2001-ben a két tanszéket egyesítették, és a Hadtudományi Kar összevont tanszékeként működtették tovább. A döntésben minden bizonnyal jelentős szerepet játszott, hogy a Hadtudományi Karon és jogelőd parancsnokképző intézményeiben 1960-tól eredeztetve, immáron négy évtizede önálló tanszéket és szakot működtettek, tradicionálisan nagy hallgatói létszámmal, ellenben a műszaki profilú karon az önálló szak nélküli és mindössze hat éve működő tanszéket kellett a mérleg másik serpenyőjébe helyezni, alacsony hallgatói populációval. Végül is a ZMNE BJKMFK Határőr Műszaki Tanszék 2001. november 1-jén integrálódott a ZMNE Hadtudományi Karába, és egyesült a ZMNE HTK Határőr Tanszékkel. A két tanszékből létrejött jogutód tanszék változatlanul a ZMNE HTK Határőr Tanszék elnevezéssel működött tovább, a 2008. évi megszüntetéséig.

8.5. Összegzés

Az ETI-ből szétágazó katonai főiskolák létrehozását jelentős fejlődés előzte meg: az állandósult négyéves képzés és annak rendszertanilag helyes belső szerkezete és folyamata; a magas kontaktóraszám; a tantárgycsoportok és a tantárgyak összetétele, tartalma; a szakmai gyakorlatok egymásra épültsége; a korszerűsödő oktatásmódszertan és eszközrendszer; a fokozódó vizsga- és államvizsga követelmények; a polgári másodképzés; a polgári főiskolákat megközelítő oktatási színvonal és elismertség.

Főiskolai szintű határőrtisztképzést folytattak 1967-től a katonai parancsnokképző és a katonai műszaki felsőoktatásban, illetve 1996-tól a nemzetvédelmi felsőoktatásban, majd Bologna-kompatibilis felsőoktatási alapképzést ugyanott, 2005-től. Összhangban a határőrizet határrendszerté és a Határőrség határrendszertéi szervvé történő átalakításával, a megrendelői igénynek megfelelően a 2008. évi kibocsátó ünnepségekkel és tisztavattással a teljes határőrtisztképzést kivonták a katonai, illetve nemzetvédelmi felsőoktatásból.

A mintegy négy évtized folyamán a KLKF határőr szakára 1967-től 1999-ig felvettek legkevesebb 2230 határőrhallgatót, a KLKF műszaki szakára 1970–1990 között 66 határőr műszaki hallgatót, a ZMKMF, majd BJKMF különböző szakaira ugyancsak 1970–1990 között 292 határőrhallgatót, a Moszkvai Határőr Parancsnoki Főiskolára 1973–1989 között 150 határőrhallgatót. A KLKF határőr szakán 1969 és 2000 között határőrtisztté avattak 1670 végzettet, az induló létszám 75,4%-át; lemorzsolódott 544 hallgató (24,6%).⁵¹⁴

⁵¹³ FAGGYAS 2007, 12–15.

⁵¹⁴ FÖRIZS Sándor – SÖRÖS Nándor – AMBRUSZ József – SIMON Ildikó szerk. (2000): *A Határőr Tanszék 40 éve 1960–2000*. Budapest, Határőrség Országos Parancsnoksága. 4. sz. mell.

A KLKF BM Határőr és Karhatalmi Szaktanszéken, valamint jogutód tanszékein kitüntetéses oklevéllel végzett határőrhallgatók 1968-tól 2008-ig: *Mádai András* és *Szabó Kocsis János* (1968). *Danyi József* (1969). *Mezősi Tibor* (1971). *Fazekas Zoltán* (1972). *Fórizs Sándor* (1973). *Virányi Gergely* (1974). *Bakondi György* és *Éll Zoltán* (1975). *Szabó Károly* (1977). *Miskei László* (1979). *Molnár József* és *Dávid Károly* (1980). *Németh Lajos* (1981). *Bali József*, *Bogsch Tibor* és *Rumi Frigyes* (1982). *Dénes László*, *Ékes Tibor*, *Papp Károly*, *Pilczinger József* és *Tanyik József* (1983). *Novák István* és *Piros Attila* (1984). *Bíró Zoltán* (1985). *Pete Zoltán* (1986). *Csallóközi Csaba*, *Csizmadia Zoltán*, *Kelemen Attila*, *Safranka Sándor* és *Szokolai Gábor* (1987). *Jakab László* és *Kalkóczka Péter* (1988). *Barna Ferenc*, *Jámbor Sándor* és *Orosz Tibor* (1989). *Martinák Tamás* és *Skarupa Ferenc* (1990). *Márványkövi István* (1991). *Baros Attila*, *Csuhánics József*, *Kakócz Krisztián*, *Nagy András*, *Óber Tamás* és *Pál Péter* (2001). *Bajnóczi Árpád*, *Bauer Balázs* és *Köteles Sándor* (2002). *Árki Zsolt*, *Bakai Kristóf Péter* és *Pap Gábor* (2003). *Borhy Bence*, *Johanesz Zsolt*, *Komlyáti Beatrix*, *Kőrösi Péter*, *Papp Péter Dániel*, *Popol Erika Mária* és *Törincsi Mariann* (2004). *Kacziba Barna* (2005). *Hajnal Balázs*, *Horváth Orsolya*, *Klepach Attila*, *Kóródi Ferenc*, *Lengyel Sándor*, *Lédeczy Mónika*, *Szabó Gergely*, *Szegedi Zoltán* és *Szilágyi Gábor* (2007). (Megjegyzés: a hiányzó évekre n. a. – V. G.)

A parancsnokképző KLKF-n és a jogutód intézményekben önálló határőr tanszékét és főiskolai szakot működtettek 1967-től, majd felsőoktatási alapszakot (BSc) 2005-től 2008-ig. A BM Határőr és Karhatalmi Szaktanszék és a mindenkori jogutód tanszék (KLKF BM Határőr Szaktanszék; KLKF BM Határőr Tanszék; ZMNE KLKF Határőr Tanszék; ZMNE HTK Határőr Tanszék; ZMNE KLHTK Határőr Tanszék) az Üllői útról a főiskolával vándorolva 1967-től 1972-ig a Zách utcai objektumban, majd 1972-től Szentendrén, végül 2001-től 2008-ig ismét az Üllői úton működött.

Az 1967-es főiskolai képzés alapdokumentumait feszes logikai rendben építették fel: főiskolai összkövetelmények, szakonkénti kiképzési programok és tematikák. A főiskolai képzés általános célrendszere „hárompilléres” volt, azaz olyan tisztek, parancsnokok képzése, akik képesek a beosztottakat nevelni, és az alegységeket összekovácsolni; a kiképzési feladatokat megszervezni és végezni; a kötelékben lévő alegység harcát megszervezni, vezetni. A határőr szakon folytatott képzés cél- és követelményrendszere alapvetően helyes volt; ellenben a korábbi szakasparancsnoki képesítés helyett a gépesített lövész századparancsnoki szint előírása irreálisnak minősíthető. A speciális képzési célok helytállóak voltak. A képzési folyamat jól felépített (féléves csapatkiképzés, hét féléves oktatás) és szemeszterenként logikusan szintezett volt (járőrtárstól az őrsparancsnokig). Példaértékű módon határőrizeti és határforgalmi ágazati szakképzést, valamint háromféle másodképzést folytattak a szakon (általános iskolai pedagógiai, illetve földrajz tanárt, továbbá német nyelvtanár). A nyugati, a déli és a baráti viszonylatok határőrizeti és határforgalom-ellenőrzési rendszere differenciálódott, ennek következtében oktatni kellett a határőrizet általános elveit, tartalmát és módszertanát, másrészt a viszonylati sajátosságokat is. Az 1970-es évek elejétől a szakmai szerveknél egyre fontosabb (tiszti, illetve parancsnoki) feladatként kezelték az állomány továbbképzését. Ebből fakadóan a főiskolai tisztjelöltek kiképzővé képzésére is kiemelt figyelmet kellett fordítani.

Az 1973-ban kezdődött, úgynevezett „emelt szintű képzés” zömmel megőrizte, továbbfejlesztette az előző program eredményeit, és újabb pozitívumokkal erősítette azokat. Így például: kialakították a képzés végcélját jelentő kulcsbeosztás és az elsőtiszti beosztások

szisztémáját; célul tűzték ki, hogy a végzettek szerezzék meg a katonai akadémiai vagy a polgári egyetemi felvételhez szükséges felkészültséget is; váljanak képessé az általuk vezetett alegység mindennapi működését is tervezni, szervezni és irányítani (kvázi negyedik pillér). A szakonként bevezetett kapcsolódási hálódiaagram jól segítette a képzési dokumentumok harmonizációját. A pedagógia magas szintű művelése és a tudományos diákköri tevékenység országos elismertséget szerzett a főiskolának. A határőr szak szinte megelőzte saját korát, ugyanis a hallgatók három idegen nyelv közül választhattak (orosz, német, angol). Sajnálatosnak kell minősíteni azonban azokat a döntéseket, amelyek egyaránt eredményeztek előnyöket, illetve okoztak hátrányokat is. Így például a képzés időtartama hét szemeszterről nyolcra nőtt, vagyis a féléves csapatkiképzés helyett bevezetett két hónapos alapkiképzést követően azonnal megkezdődött a főiskolai oktatás, ami fokozta az elméleti, de mérsékelte a gyakorlati felkészültséget. Vagy például a határőr szakon megszüntették a határőrizeti és határforgalmi ágazati szakképzést, valamint a háromféle másodképzés helyett csupán egyet vezettek be.

Az 1977–1980 között a „korrigált emelt szintű képzési rendszer” elsősorban a harcvezetői jártasságok és készségek fokozását célozta és eredményezte, beleértve természetesen a határőr szakot is. Ennek érdekében hatékony együttműködési foglalkozásokat és gyakorlatokat hajtottak végre, valamennyi szak hallgatóinak és oktatóinak bevonásával.

A határőr szakon jelentős változást eredményezett (vagy okozott?), hogy 1980-tól az I. évfolyam hallgatói közvetlenül a főiskolára vonultak be, Szegeden megszűnt a csapatkiképzésük és a főiskolai oktatásuk. Ez ügyben akkoriban és a későbbiekben is számos pro és kontra álláspont alakult ki. Magam azzal – a személyesen és többszörösen is megtapasztalt – véleménnyel értettem és értek egyet, amely szerint a határőrré nevelésben és kiképzésben a szentendrei első év valamennyi eredményével együtt sem tudta maradéktalanul pótolni a szegedi első évet.

Az 1981–1986 közötti „továbbfejlesztett képzési rendszer” lényegét a tananyagot képzési területenként integráló komplexumok és blokkok szisztémája adta, ami által a képzés horizontálisan és vertikálisan integrált oktatási és számonkérési folyamattá vált, hatékonyan biztosítva az integrált teljesítőképességek kialakítását, illetve kialakulását. A határőr szakon is fokozták a képzés hatékonyságát, egyrészt a fegyvernemi normagyakorlatok és a tanórán kívüli komplexumok rendszeres teljesítésével, másrészt a gyakorlati államvizsgák határőr-őrökre kihelyezett végrehajtásával.

Azonban, eredményeivel együtt, a szisztéma határőrtisztképzésben történt kötelező másolása hosszú távon visszaható károkat is okozott. Ezek sorában első helyen kell rögzíteni a pedagógiai felkészítés minimalizálását és az általános gépész üzemmérnöki másodképzés bevezetését. Ugyancsak kritikát érdemlő módon általánossá váltak az írásos ellenőrzési formák, és háttérbe szorult a számonkérés szóbelisége. A gondok betetőzéseként újabb, irracionális csapás érte a főiskolai képzést az 1986/87. tanévtől, ugyanis a képzési időt négyről három tanévre csökkentették.

Az 1987/1988. tanévben bevezetett „korszerűsített tisztképzés” egyik legfőbb jellemzője a három évre csökkentett képzési idő stabilizálása volt, a másik (ez viszont nagy pozitívum), hogy a határőr szakon a megszüntetett üzemeltető-üzemmérnöki másodképzés helyett visszatérhettünk a pedagógiai másodképzésre, és a végzettek kollégiumi nevelőtanár másodképzést szerezhettek. A képzési alapidokumentumok jól felépített hierarchiájában az egységes tantervi irányelvek, illetve a szakonkénti tanterv, tantárgyprogramok

és tematikák összhangja érvényesült. A szakon az oktatási feladatok zömét – minden korábbi időszakkal szemben, különösen az egyedi másodképzés következtében – a szaktan-
székünk maga végezte, és csak kisebb részét a főiskolai oktatók. A szakmai felkészítésben
továbbra is az őrsi határőrizet dominált, ellenben a határforgalom-ellenőrzési ismeretek
oktatása – az észszerűtlen és szubjektív megrendelői igénynek eleget téve – hihetetlenül
keves, mindössze 12 tanórára csökkent.

A harmadik reform 1989–1990. évi „korrekcióját” számos nemzetközi és hazai ese-
mény előzte meg, amelyeknek egy része közvetlenül vagy közvetve jelentősen befolyásol-
ta a határőrizetet, a Határőrség tevékenységét és a határőrtisztképzést is. Az évtizedfordulón
a tanszéken maradéktalanul végrehajtottuk a rendszerváltás és a dereguláció érdekében
meghatározott valamennyi feladatot.

A nehezen követhető utasítások, intézkedések egyértelműsítése (kvázi „kodifikációja”)
érdekében a főiskolán tantervi kiegészítést adtak ki, amely egységes rendszerbe foglalta
az eredeti tantervet és annak valamennyi módosítását. A változások közül – e pontban – csu-
pán a következőket célszerű kiemelni: a tanterv a kimeneti célok közül törölte az őrs- (szá-
zad-) parancsnok politikai helyettes képzési célkitűzést és a politikai érzékenységet; a kép-
zési folyamatban megszüntette a szisztematikus ideológiai nevelést és pártépítő munkát;
az ideológiai és pártpolitikai felkészítés helyett társadalomtudományi oktatást határozott
meg; megnövelte a sorkatonai alapkiképzés időtartamát; a szakon javította a határforgalmi
felkészítés súlyát és arányát.

A tisztképzés új rendszere című negyedik reform 1991-től 1995-ig tartott. Kedvező
fejlemény volt a négyéves képzési rendszerre történt visszatérés. Azonban egy megfel-
lebbezhetetlen döntéssel, ugyanazon évtől (1991) eltörölték a határőr szakon mindössze öt
évvél azelőtt bevezetett kollégiumi nevelőtanár másodképzést, és e szakon is az egységes
üzem-mérnök-tanár másodképzést kellett bevezetni.

A határőrtisztképzést döntően befolyásoló határőrizeti vs. határrendészeti filozó-
fia és jegyek több évtizedes oda-vissza felerősödése, illetve gyengülése után az 1990-es
években egyértelművé vált a fejlődés határrendészeti trendje. Legfőbb elemei az alábbiak
voltak. A katonai/félkatonai típusú határőrizet helyett az európai normákhoz illeszkedő
határrendészet bevezetése. Hivatásos állományúakra épülő szolgálatellátás és a sorozott
állomány kivonása. A Határőrség kettős jogállásának megszüntetési szándéka és a testület
valódi rendészeti szervvé történő átalakításának intenzifikálása. Ugyanakkor mindezzel
párhuzamosan, az alig megkezdett modernizációs folyamat azonnali módosítása az 1991-ben
kirobbant és hosszú évekig tartó délszláv válság és polgárháború következtében. A kö-
vetkező éveket a rendészeti és védelmi funkció, illetve a határrendészeti és határvédelmi
feladatrendszer egyidejű objektív léte határozta meg. Mindezen tényezők akkumulálódtak,
és kényszerítő erővel befolyásolták, sőt determinálták a kettős – azaz határőrizeti és határ-
rendészeti – tisztképzés megteremtését. Az új jogszabályok és nemzetközi szerződések,
a határrendészeti elvek és praxis alapvetően módosították a szakmai tananyag tartalmát,
amelynek elsajátítására és alkalmazására fel kellett készíteni a Határőrség teljes tiszti, zász-
lósi, tiszthelyettesi állományát, illetve szakközépiskolai tanulóit és felsőoktatási hallgatóit.
A fentiek következtében a határőrtisztképzés addigi homogén jellege megszűnt, kialakult
a katonai főiskolai határőrizeti és a rendőrtiszti főiskolai határrendészeti tisztképzés duális
jellege és vegyes szisztémája, ugyanis az 1991-es körmendi előkészítő évfolyammal meg-
kezdődött a rendészeti felsőoktatás rendszerébe szervezesen beépített, önálló határrendészeti

tisztképzés is. A KLKF-n a szakmai képzést erőteljesen a katonai típusú határőrizetre és határőrtisztképzésre kellett összpontosítani, az oktatás középpontjába a rendészeti akciószázadok (majd határvasdászszázadok) parancsnoki állományának felkészítését helyezték. Mindemellett a főiskolai hallgatók képzésén kívül a tanszék eredményesen részt vett a Határőrség – a KLKF profiljához illeszkedő – továbbképzési feladatainak teljesítésében is. A KLKF Határőr Tanszék 1992. évi kettéosztását és az ugyanott továbbműködő tanszék újjáépítését, valamint az RTF Határrendészeti Tanszék felépítését is – a Határőrség hathatós segítségével – sikerült eredményesen megoldani.

„Főiskolai szintű határőrizeti/határrendészeti tisztképzést” is folytattak a KLKF jogutód intézményében, azaz a ZMNE-n 1996-tól 2008-ig, amelyet további két alszakaszra osztottam: határőrtisztképzés főiskolai képesítéssel (1996–2004); Bologna-kompatibilis határőrtisztképzés felsőoktatási alapfokozattal (2005–2008).

„Határőrtisztképzés főiskolai képesítéssel” a ZMNE-n (1996–2004): a KLKF határőr szakán végzett határőrtisztképzés 1996 ősztől a nemzetvédelmi felsőoktatásban folytatódott, majd a 2000. évi tisztavatással „kifutott”. Helyébe lépett – a megrendelő Határőrség egyetértésével – az 1997-ben létesített határrendészeti és védelmi vezetői szak, amelyben irreális képzési célrendszert határoztak meg. A hallgatók két szakirányban (határrendészeti vezető; határvédelmi vezető) szerezhettek képesítést. Az egyetemtől egyre inkább profilidegenné vált határrendészeti tananyag zömét a tanszék oktatóinak és a szakmai szervektől meghívott szaktekintélyeknek kellett oktatniuk, és a tananyagnak csak kisebb részét oktatták az egyetem honvédségi oktatói. A nyolcszemeszteres képzési folyamat a jól bevált tradícióknak megfelelően épült fel. Elismerést érdemel, hogy a szakon hagyományosan erős vezetői felkészítést folytattak. Újszerű vonásként kell említeni a jogi felkészítés erősítésére tett lépéseket.

Bologna-kompatibilis határőrtisztképzés felsőoktatási alapfokozattal a ZMNE-n (2005–2008): jelentős állomást jelentett a nemzetvédelmi felsőoktatás menetében is a bolognai-folyamat 2006-tól kötelező hazai adaptációja. Tiszteletet érdemlő módon a fejlesztőmunka és a minőség ötvözéseként – néhány élenjáró felsőoktatási intézménnyel együtt – a ZMNE is egy évvel korábban, azaz már 2005 ősztől bevezethette a bolognai rendszerű képzést. A határrendészeti és védelmi alapszakon folytatott felsőoktatási alapképzés (BSc) továbbra is a határvédelmi és határőrizeti feladatok végzésére és vezetésére képes tisztek felkészítését célozta, de emellett egyre inkább törekedett a rendészeti és határrendészeti követelményeknek is eleget tenni. A megszerezhető szakképesítés megnevezése: határrendészeti és védelmi vezető. A szak mindkét szakirányán végzett határőrtisztek számára biztosították – a későbbi gyakorlati tapasztalatok birtokában – a mesterképzésre történő jelentkezés lehetőségét.

A Zalka Máté Katonai Műszaki Főiskolán (ZMKMF) és jogutód intézményeiben 1967-től 2008-ig – ugyan önálló szak nélkül, de – rendszeresen képeztek a Határőrség számára is fegyverzeti, híradó-, vegyvédelmi és más, úgynevezett „műszaki szakképesítésű” tiszteket. A műszaki határőrtiszt-jelöltek speciális határőrizeti szakmai felkészítésében és képzésük koordinációjában ugyancsak elismerésre méltó fordulatot eredményezett a BJKMF Határőr Műszaki Tanszék létrehozása és működtetése 1995-től 2000-ig, illetve a BJKMF (kari) integrációját követően a ZMNE BJKMFK Határőr Műszaki Tanszék 2001-ig, végül a teljes egyetemi integrációt követően az egyetlen, integrált jogutód tanszék, azaz a ZMNE HTK Határőr Tanszék oktató-nevelő, kutató- és koordináló tevékenysége 2008-ig.

Vákát oldal

9. fejezet

Egyetemi határőrtisztképzés a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián, 1991–1996; majd a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen, 1996–2004; végül mesterképzés a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen, 2005–2008

9.1. „Új”, egyetemi határőrtisztképzés a ZMKA-n törzstiszti képzéssel és az arra épülő akadémiai alapképzéssel, 1991–1996

A ZMKA ideiglenes, mb. parancsnoka 1991. május 1-jétől június 30-áig *dr. Galovitz János* ezredes volt, majd a pályázat elnyerésével 1991. július 1-jétől 1996-áig *dr. Szabó Miklós* vezérőrnagy lett az akadémiaparancsnok. (Ismételten a tisztelt Olvasó szíves elnézését kérem a személyes vonatkozású kiegészítésért. Elismeréssel és tisztelettel gondolok vissza egykori akadémiai tanárunkra, aki a *Hadművészet története* című tantárgyat oktatta nekünk is a határőr szakon – V. G.) Az akadémiai lét és képzés befejezéséhez közeledvén itt célszerű feljegyezni, hogy a mindenkori parancsnok mellett funkcionális parancsnokhelyettesek tevékenykedtek. Visszatekintve például: első helyettes/tanulmányi helyettes *dr. Fábíán Gyula* vezérőrnagy (1984–1990) és *dr. Sebe László* dandártábornak (1991–1996). Szolgálati helyettes *dr. Fábíán Gyula* ezredes (1981–1984) és *dr. Solymos József* ezredes (1984–1986). Parancsnokhelyettes *dr. Szabó János* ezredes (1993–1997). Szárazföldi-összefegyvernemi helyettes *dr. Nagy Lajos* ezredes (1980–1989). Légvédelmi és repülőhelyettes *dr. Galovitz János* ezredes (1979-től, aki 1990-től első helyettes, és amint fentebb olvasható, mb. parancsnok is volt 1991-ben). Tudományos helyettes *dr. Czékus János* ezredes (1991–1995). Társadalomtudományi helyettes *dr. Szabó Miklós* ezredes (1984–1989, majd 1991-től akadémiaparancsnok lett), valamint *dr. Malomsoki József* ezredes (mb. helyettes 1989–1990). Anyagi-technikai helyettes *dr. Solymos József* ezredes (1990–1995).⁵¹⁵

Ez az időszak az akadémia egyetemmé válásának intenzív és felgyorsult szakasza. A ZMKA-n korábban folytatott hároméves nappali és négyéves levelező képzési forma pedagógiaiilag homogén folyamatot alkotott, amelynek egységes előfeltételei és bemeneti követelményei, valamint azonos kimeneti teljesítménye minden hallgatónak garantálta, hogy a végzést követően legalább főelőadóként folytathatja a pályafutását, majd az objektív és szubjektív feltételek és körülmények kedvező összhatása eredményeként kiszámítható

⁵¹⁵ M. SZABÓ Miklós (2004): *A magyar katonai felsőoktatás története 1947–1956*. Budapest, Zrínyi Kiadó.; M. SZABÓ Miklós (2007): *A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története 1955–1960*. Budapest, Zrínyi Kiadó.; M. SZABÓ Miklós (2008): *A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története 1961–1969*. Budapest, Zrínyi Kiadó.; M. SZABÓ Miklós (2010): *A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története 1970–1979*. Budapest, Zrínyi Kiadó.; M. SZABÓ Miklós (2011): *A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története 1980–1989*. Budapest, Zrínyi Kiadó.

kARRIERIVET járhat be a határőrtiszti pályán. Ez a szisztéma azonban – pedig csak jóval később (2005-ben!) jött „Bologna” – a végtelenségig nem volt fenntartható. A racionalitás és a takarékosság érdekében és jegyében a tiszti- és főtiszti kar besorolási és előmeneteli vertikumához jobban illeszkedő képzési rendszert kellett kialakítani. „Az 1991-ben bevezetett reform egyéves törzstiszti és kétéves akadémiai, egyetemi diplomát nyújtó, úgynevezett »egyetemi alapképzésre« osztotta fel az addig egységes hároméves kurzust. Ez utóbbi, lényegét tekintve a vezetővé képzést szolgálta.”⁵¹⁶ (Talán hatásos, de túlzottan leegyszerűsítő fogás lenne párhuzamot vonni az akkori 1 + 2 éves szisztéma és a későbbi bolognai 3 + 2 éves alap- és mesterképzés között, de nem szabad, mert a gondolatmenetet vakvágányra terelné – V. G.)

Új képzési formaként tehát megjelent 1991. szeptember elsejétől a katonai főiskolai végzettségre épülő törzstiszti képzés, valamint az ez utóbbira épülő akadémiai alapképzés. A katonai felsőoktatási intézményekben megszerezhető képesítés tanulmányi és vizsgakövetelményeit meghatározó 5/1991. (VIII. 28.) sz. HM rendelet szerint „a ZMKA katonai vezetői beosztások ellátására felkészítő, illetve tudományos tevékenységet folytató állami egyetem, ahol egyéves törzstiszti és kétéves akadémiai alapképzés folyik. A két képzési forma együttesen képezi az egyetemi oklevél megszerzésének előfeltételét”.⁵¹⁷

Az akadémiai (egyetemi) képzés általános célját a következőképpen határozták meg:⁵¹⁸ „[...] a katonai főiskolai ismeretekre és a csapatszolgálat tapasztalataira alapozva olyan katonai vezetők felkészítése, akik a képzés különböző fokozatain szerzett hadművészeti, fegyvernemi-szakmai, társadalomtudományi és idegen nyelvi ismeretek birtokában képesek – békében és háborúban egyaránt – a rájuk bízott katonai szervezetek vezetésére, továbbá különböző törzsekben és központi szerveknél felelős beosztások ellátására.” Szükségszerűen bekövetkező változásként értékelhető, hogy „a hallgatók szakmai-fegyvernemi képzésének hatékonyabbá tétele érdekében három fakultást hoztak létre: a szárazföldi össz-fegyvernem, a légvédelmi- és repülő, valamint az összhaderőnem”⁵¹⁹

A ZMKA Határőr Tanszék – a Határőrség, sőt a Belügyminisztérium egyetlen egyetemi tanszékeként – eredményesen folytatta oktató, kutató és tudományszervező tevékenységét. Az 1991-ben bevezetett képzési reform előkészítése során, majd – úgy a törzstiszti tanfolyamon, mint az egyetemi alapképzésben folytatott – oktatásban a tanszék oktatói törekedtek kiemelt figyelmet fordítani a Határőrség jogállásában, rendeltetésében, feladat- és hatáskörében beállott változásokra. A rendészeti funkció kiszélesedésével összhangban, a korábbiakhoz képest nagyobb súlyt helyeztek „a közjog néhány, számunkra nélkülözhetetlen területére, nevezetesen a büntető anyagi- és alaki, a közigazgatási (rendészeti igazgatás) anyagi- és eljárási, a szabálysértési, valamint a nemzetközi jog normáira [...]”⁵²⁰ Az oktatásban – meghívott, külső előadóként – részt vettek a Határőrség szaktekintélyei is, így különösen a felderítő, az idegenrendészeti és a nemzetközi jogi osztály munkatársai.

⁵¹⁶ SÁNDOR Vilmos (1994): A felsőfokú tisztképzés és perspektívái. *Határőrségi Tudományos Közlemények*, 2. sz. 47–62.

⁵¹⁷ M. SZABÓ Miklós – OROSZI Antal (2012): *A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története 1990–1996*. Budapest, Zrínyi Kiadó. 64.

⁵¹⁸ M. SZABÓ–OROSZI 2012, 151.

⁵¹⁹ M. SZABÓ–OROSZI 2012, 149.

⁵²⁰ MÁRMAROSI Ferenc (1995): A határőr tisztek jogismereti felkészítése a ZMKA törzstiszti tanfolyamán és alapképzésében. *Határőrségi Tanulmányok*, 2. sz. 59.

A kriminalisztikai témák szakszerű feldolgozását az RTF oktatói és az RTF krimináltechnikai laboratórium munkatársai biztosították. A határőrhallgatók képzésében újszerű elemként jelent meg az 1993/94. tanévtől bevezetett kriminológiaoktatás, amit a ZMKA és az ELTE oktatói végeztek.⁵²¹

Kifutásos alapon, 1993-ban a határőr szakon is befejeződött a korábbi szisztéma szerinti hároméves nappali és a négyéves levelező képzés. Egyúttal megkezdődött az egyéves „törzstiszti tanfolyam”, valamint az egyetemi végzettséget biztosító kétéves „egyetemi alapképzés”.⁵²² (Akkori és mai felsőoktatási fogalomrendszerünk szerint ez vitatható és nehezen értelmezhető kategória, de akkor így nevezték – V. G.) A törzstiszti tanfolyamra a legalább hároméves szolgálati idővel és előljárói javaslattal rendelkező határőrtisztek jelentkezettek, akik felvételi beszélgetést követően kerülhettek be a képzésre. A képzés céljaként olyan katonai és határőrizeti szakmai ismereteket kellett elsajátítaniuk, amelyek birtokában képesek lesznek a területi szintű szervezetben a szakirányító tevékenységet és együttműködést tervezni, szervezni és végezni, valamint amelyek kellő alapot biztosítanak a későbbi kétéves egyetemi alapképzéshez. A kétéves egyetemi alapképzésre jelentkezés előfeltételei, illetve felvételi követelményei: az egyéves törzstiszti tanfolyam elvégzése; azt követő legalább hároméves gyakorlat a területi szintű szervek valamelyikében; valamint fizikai és pszichikai alkalmasság; végül eredményes felvételi vizsga. A képzés végcélja: hadművelési-harcászati képesítésű katonai vezetők, illetve a Határőrség területi szintű szerveiben osztályvezetői, igazgatóhelyettesi és igazgatói, valamint az országos parancsnokságon alosztály- és osztályvezetői beosztások (munkakörök) betöltésére/ellátására képes vezetők felkészítése. A határőr törzstiszti tanfolyamon 1994-ben történt az első kibocsátó ünnepség, az okleveles hadművelési-harcászati képesítést nyújtó kétéves kurzuson pedig 1995-ben.

A felvételi keretszámok és a valós létszámok mindig a változó megrendelői igényeket tükrözték. Így például, amíg az 1981–1984 közötti határőr osztályban 16 helyen 16 határőrtiszt folytatott tanulmányokat, addig az 1990–1993 közötti kurzusban a rendelkezésre álló 10 helyre mindössze nyolc határőrtiszt került be. Az is tény viszont, hogy 1993-ban, a kétéves akadémiai alapképzésre biztosított 10 fő mellett, 24 határőrtiszt felvételt nyert az ugyancsak újszerű törzstiszti képzésre is, ami egyenes összefüggésben volt a Határőrség határvédelmi helyének és szerepének felerősödésével. Kimagasló beiskolázási létszámmal 27 határőrtiszt került be a kétéves akadémiai alapképzésre 1995-ben, ami pedig ugyancsak a határvédelmi funkció felértékelődésével, valamint az előző két évben végzett törzstisztek számával volt logikus összefüggésben.

Újabb változást is hozott az 1993/1994. tanév, ugyanis több évtizedes kényszerszünet után az akadémián ismét megkezdődött az okleveles hadászati-hadművelési képesítést nyújtó, egyéves intenzív Felsőfokú Vezetőképző Tanfolyam mint szakirányú továbbképzés, amely az önálló magyar vezérkari tisztképzés folytatásának volt tekinthető,⁵²³ és amely 1994-től az elnevezésében is azzá vált, ami valójában volt: Vezérkari Tanfolyam. A Felsőfokú Vezetőképző Tanfolyam első két tancsoportjának *Pásztor László* ezredes

⁵²¹ MÁRMAROSI 1995, 62–63.

⁵²² KÓMŰVES József – KRISÁN Attila – UGRÓ Szilárd szerk (1994): *A Határőrség évkönyve 1993–1994*. Budapest, BM HOP. 112.

⁵²³ OROSZI Antal (2004): *Lépünk be a múzeumba*. VIII. rész. *Beérett a minőségi fejlesztés: ZMKA – ZMNE*. 35. Elérhető: www.uni-nke.hu/document/uni-nke-hu/lepunk-be-a-muzeumba.original.pdf (A letöltés dátuma 2019. 05. 21.)

és *Tánczos Miklós* ezredes volt a tanfolyamvezetője. A Vezérkari Tanfolyamra az 1994/1995. tanévre beiskolázott két tancsoport állománya *dr. Sebe László* ezredes és *dr. Héjja István* ezredes tanfolyamvezetők irányításával tevékenykedett. Az 1996/97. tanévben indított vezérkari tanfolyamon *dr. Héjja István* ezredes és *dr. Laczkó Mihály* alezredes volt a két tanfolyamvezető, majd 1997-től prof. *dr. Sztternák György* ezredes. A határőrtisztek közül – a Határőrség megrendelői igényével összhangban – viszonylag kevesen végezték el a vezérkari tisztképző tanfolyamot; így például *Dsupin Ottó* őrnagy 1996-ban (kiemelkedő eredménnyel); majd *Dolhai Tibor* őrnagy és *Klencs László* őrnagy (1997-ben). Ugyancsak kiemelkedő eredménnyel végzett a rendőrtisztek közül 2005-ben *dr. Lovas Kázmér* r. al-ezredes

A határőrtisztképzésben, illetve határrendészeti tisztképzésben szolgálatot teljesítők számára évtizedek óta evidencia volt és ma is az, hogy az intézményben a szó teljes és nem értelmében vett képzést folytatnak, vagyis nem „csak” oktatást (tanítást és tanulást), hanem nevelést is, azaz magatartás- és személyiségformálást is. A négyszintű (főiskolai, akadémiai, tudományos, vezérkari) tisztképzés vertikumában minden időszakban vitathatatlan és egységesen elfogadott tézis volt, hogy az alapfokú tisztképző intézetekben (értsd: a belügyi és a határőrségi tiszti iskolákon, a néphadseregi fegyvernemi tiszti iskolákon, majd az ETI-n, később a katonai főiskolákon – V. G.) végzett határőrtisztképzésben a rangos oktatómunkával szorosan összehangolt és tényleges nevelőmunkát is folytattak. Ezt a paradigmát azonban másként kellett és lehetett megközelíteni az akadémiai képzésben. A ZMKA-ra felvett határőrtisztek nem ifjak, nem pályakezdők, hanem többéves gyakorlati tapasztalattal felvértezett – és döntő többségükben családos – felnőttek voltak, akiknek a személyisége szinte teljes egészében kiforrott, megszilárdult. Mit lehetett/kellett célul kitűzni nevelési vonatkozásban a ZMKA-n? Figyelmet érdemlő választ fogalmazott meg *Sándor Vilmos* 1994-ben: „[...] a kívánatosnak tartott és ma is aktuális jellembeli jó tulajdonságok kialakítása nem lehetett és nem lehet az akadémiai határőrtisztképzés fő feladata. Nevelési célunk legfeljebb a pozitív személyiségjegyek erősítése és a negatívumokban való elbizonytalanítás lehet. Az akadémiai képzés – vagyis az oktatás és nevelés – fő síkja és célja a mentális szféra és az ahhoz kapcsolódó szenzomotorikus tevékenységek csiszolása, fejlesztése, bővítése.”⁵²⁴

Az 1990-es években új lendületet vett tudományos kutatás egyre több eredményt szült, amelyek sorra beépültek az oktatás tartalmába. Ennek egyik példája az 1967. évi HT-2 szabályzatban „kőbe vésett” négy határőrizeti alapelv – a határőrizet legyen időben és térben folyamatos, aktív, mélységi és meglepetésszerű – újszerű megközelítése és meghatározása. *Sándor Vilmosra* utalok, aki 1995-ben négy megalapozott törvényszerűséget és tíz olyan elvet fogalmazott meg, amelyek tartósan érvényesültek (s feltételezem, hogy ma is hatnak – V. G.) a határrendészetben és a határrendészeti tisztképzésben.⁵²⁵ A szakirodalmi forrás digitalizált változata (még) nem áll rendelkezésre, ezért a további feldolgozást elősegítendő céllal álljon itt tömörítve és címszavakban *Sándor Vilmos* rendszerezése a négy törvényszerűségről:

⁵²⁴ SÁNDOR Vilmos (1994): A felsőfokú tisztképzés és perspektívái. *Határőrségi Tudományos Közlemények*, 2. sz. 47–62.

⁵²⁵ SÁNDOR Vilmos (1995): A határrendészetet ellátó szervezetek összetevékenységében ható törvényszerűségek és általános elvek. *Határőrségi Tanulmányok*, 1. ksz. 1–35.

1. Az államhatár kettős jellegének (politikai és vámhatár) folyamatos érvényesülése és kölcsönhatása.
2. Az adott állam közelebbi és távolabbi régiójának biztonsági helyzete, valamint az abban kialakult általános és viszonylatonkénti határhelyzet folyamatosan hatással van a határrendészeti szervezet létrehozására, alárendeltségére, elhelyezésére és alkalmazási elveire.
3. Az adott állam politikai céljainak közvetlen hatása van a határrendészeti szervezet létrehozására, alárendeltségére, elhelyezésére és alkalmazási elveire.
4. Az adott kor technikai színvonala és az adott állam anyagi, pénzügyi lehetősége folyamatosan hatással van a határrendészeti szervezet létrehozására, elhelyezésére, alkalmazási lehetőségeire és alkalmazására.

A határrendészeti szervezetek tevékenységében ható általános elvekként pedig az alábbiakat határozta meg:

- a mindenkori határhelyzet és az erő-, eszközalkalmazás összhangjának elve;
- az erő-, eszközösszpontosítás elve;
- az idő- és térbeli folyamatosság elve;
- a szervezet és a tevékenységi rendszer mély felépítésének elve;
- a meglepés elve;
- az aktivitás elve;
- a manőverezés elve;
- az együttműködés elve;
- az állomány magas szintű szakmai, erkölcsi, tudati, fizikai és pszichés felkészítésének elve;
- a magas fokú készenlét és harckészültség fenntartásának elve.

Vitathatatlan, hogy a határrendészetben ható törvényszerűségek feltárása alapozhatja meg a jól működő korábbi elvek mellett az új határrendészeti elvek meghatározását, kidolgozását, alkalmazását és határrendészeti tisztképzésbe történő bevitelét. Így születhettek meg például azok a határrendészeti elvek, amelyeket 2003-ban *Zsigovits László* fejtett ki részletesen.⁵²⁶

A ZMKA Határőr Tanszék – a személyi kapacitások felhasználásán túl – korszerű infrastruktúra megteremtésére törekedett, sikerrel. Saját kiadású tananyagok, multimédiás oktatóprogramok, vezetési modellek, valamint korszerű informatikai eszközökkel felszerelt szakkabinetek biztosították a gyakorlatias felkészítést, továbbá létrehozták az e-learning rendszerű oktatás feltételeit. Az akadémia egyetemmé történt átalakulásának évében, azaz 1996-ban⁵²⁷ a határőr tanszék vezetője *prof. dr. Sándor Vilmos* ezredes volt (1990–1996); két helyettese *prof. dr. Nagy György* és *dr. Kónya József* volt. A tanszéken oktattak: *dr. Gáspár László, Grónás József, Gubicza József, dr. Heller László, Horpácsi Ferenc, dr. Józszai János, Kiss Lajos, Kovács László, dr. jur. Mármarosi Ferenc, dr. Nagy József, dr. Orodán Sándor, Paku József, Szabó Imre, Tóthné dr. jur. Demus Mária, dr. Tömös Bertalan*

⁵²⁶ ZSIGOVITS László (2003): A bevetés-irányítási rendszer kialakítása, feladatai és feltételei. *Beliügyi Szemle*, 51. évf. 6. sz. 92–109.

⁵²⁷ ZSIGOVITS 2015.

és *Zsigovits László*. A tanszék adminisztratív állománya: *Czégel Gyöngyi*, *Lantos Gyula*, *Mikola Erzsébet* és *Vass Ferencné*.

A ZMKA parancsnoka – az 1986-ban alapított – „ZMKA Kiváló Oktatója” kitüntetést címet adományozta évente az előző tanévben kiemelkedő oktató-nevelő munkát végző oktatóknak. Az 1990-es években a határőrtisztek közül is többen megkapták a kitüntetést, így: *dr. Gáspár László* (1994), *dr. Nagy György* (1995), *dr. Tömös Bertalan* (1996), *dr. Kónya József* (1999).⁵²⁸

Összegezve: a ZMKA 1955-től 1996. augusztus 31-éig működött. Kifutásos alapon, 1996-ban befejeződött az akadémiai rendszerben folytatott képzés, és a hagyományos struktúrában utolsó alkalommal bocsátottak ki végzeteket az egyéves nappali vezérkari tanfolyamon, az ugyancsak egyéves hadtudományi kiegészítő képzésben, valamint a két-éves akadémiai nappali alapképzésben.

A határőrtisztek közül a ZMKA-n a határőr magasabb parancsnoki szakon, néhányan pedig a különböző honvédségi szakokon kitüntetési oklevéllel, illetve kiválóan végeztek, és nevüket megörökítették a dicsőségtáblákon. *Fegyveres Márton*, *Mező Sándor* és *Szöke András* (1953). *Bandur Károly*, *Pénzeli László*, *Szekér Sándor* és *Varga László* (1956). *Feksző László* (1963). *Szrapkó László* és *Zámbó Tibor* (1964). *Kovács Miklós* és *Kunfalvi Béla* (1965). *Kucsara Mihály*, *Kun István* és *Tóth Sándor* (1966). *Vaszkó Imre* (1967). *Bíró József* (1968). *Gulyás István*, *Lorencz Sándor*, *Sebők Sándor* és *Szabó Zoltán* (1972). *Hegyi János* (1973). *Horváth Attila*, *Pataki Károly* és *Szilvási József* (1974). *Fülep Imre*, *Gyarmati Károly*, *Lovász József*, *Prókai Béla* és *Szabó Kocsis János* (1975). *Varga Jenő* (1976). *Flaisz János*, *Simon László*, *Szamosvölgyi Csaba* és *Törincsi József* (1977). *Banai Zoltán*, *Heinisch Zoltán* és *Kiss Kálmán* (1978). *Bíró Gábor* és *Zubek János* (1979). *Nyári László* és *Sándor Vilmos* (1980). *Farkas János* (1981). *Horváth József*, *Kónya József*, *Máday András* és *Pál-völgyi László* (1982). *Balogh Tibor*, *Fórizs Sándor*, *Kovács Gyula*, *Lantos József* és *Velzer Ferenc* (1983). *Csörge Lajos*, *Percze László*, *Varga István* (később ezredes) és *Virányi Gergely* (1984). *Bendes Győző* és *Szabó Károly* (1985). *Bérczes László*, *Felföldi Zoltán*, *Harasztombi József*, *Kovács László*, *Radócz János*, ifj. *Ritter Ottó* és *Szabó Sándor* (1986). *Grónás József*, *Kövecses Pál*, *Martonosi József*, *Ordasi Elemér* és *Tarlukács Gyula* (1987). *Cseh József*, *Dávid Károly* és *Lukács Pál* (1988). *Ladányi Sándor*, *Teke András* és *Varga János* (1989). *Danyi István*, *Paku József*, *Samu István* és *Zakar János* (1990). *Bali József* és *Csiszár Tamás* (1991). *Takács Ferenc* (1993). *Mihályi Sándor* (1995). *Dékány István* és *Jászai Zoltán* (1996).

⁵²⁸ Dr. KÓNYA József (PhD) ny. hőr. ezredes, 1973-ban végzett a KLFK határőr, majd 1982-ben – kiváló eredménnyel – a ZMKA határőr szakán. 1973-tól 1979-ig a Zalaegerszegi Hőr. Kerület Apátistvánfalvai őrsén, majd a kerületparancsnokságon teljesített szolgálatot. Az akadémia elvégzése után a ZMKA Hőr. Tanszéken folytatta pályafutását. 1984-ig oktató; 1984–87 és 1988–91 között tancsoportvezető, főtanár; 1989-ben egyetemi doktor (dr. univ.), majd 1996-ban doktor (PhD) fokozatot szerzett; 1992-ben a törzstiszti osztályok koordinátora; 1990-től egyetemi docens; 1993-tól 1995-ig szakcsoportvezető; 1998-ig tanszékvezető-h; 1998–2004 között a ZMNE Határőrizeti- és Védelmi Tsz. vezetője, hőr. ezredes. 2006-ban nyugállományba vonult, de a ZMNE, majd az NKE c. egy. docenseként ma is aktív kutató, fejlesztő és oktató tevékenységet folytat. (Közben, 2008-tól 2013-ig a védelmi igazgatás terén kormánytisztviselőként dolgozott.) Főbb kutatási és oktatási területei: euroatlanti integráció; határbiztonság; államhatár rendészete és védelme; rendszerszervezés; alkalmazott informatika; tananyagmodellek.

9.2. Egyetemi határőrtisztképzés a ZMNE-n, egyetemi képesítéssel és doktori (PhD-) fokozattal, 1996–2005

Megőrizve és továbbfejlesztve a katonai felsőoktatásban kialakított főiskolai és akadémiai képzést, az 1961-től megkezdett hadtudományi képzést (aspirantúra) és az 1985-től bevezetett egyetemi doktori képzést, a ZMNE 1996-tól egy egységes rendszerbe foglalt négy-ciklusú képzési szisztémát vezetett be: a főiskolai szintű tisztképzést, az egyéves törzstiszti képzést, az arra épülő kétéves egyetemi alapképzést, valamint a doktori (PhD) képzést.

Az integrált egyetem első rektora *dr. Szabó Miklós* vezérőrnagy lett, aki 1996-tól 2007-ig látta el a rektori tisztséget. A jogelőd ZMKA-n folytatott határőrtisztképzés rangját és a határőr oktatók elismerését is jelentette, hogy prof. *dr. Sándor Vilmos* hőr. ezredes 1997–2008 között két ciklusban is oktatói rektorhelyettes lehetett. Együttműködő partnerei voltak a következő helyettesek: tudományos rektorhelyettes prof. *dr. Szilágyi Tivadar* ezredes (1997–2002) és prof. *dr. Solymosi József* (2003–2008); intézeti és nemzetközi kapcsolatok rektorhelyettes prof. *dr. Szabó János* ezredes (1997/1998) és *dr. Harai Dénes* ezredes (mb. 1998/1999); katonai rektorhelyettes *dr. Piószeghy János* dandártábornok (2001–2004).

Megbízott kari főigazgatók az integrációs (1996/1997) tanévben: a Kossuth Lajos Katonai Főiskolai Karon *dr. Ronkovich József* ezredes (aki 1996. szeptember 1-jén *Tótmajor János* ezredes mb. főiskola-parancsnoktól vette át a vezetői tisztséget); a Szolnoki Repülő-tiszti Főiskolai Karon *Nagy Szilveszter* mk. vezérőrnagy.

Az egyetemi karok dékánjai: a Hadtudományi Karon *dr. Bognár Gyula* ezredes (mb.) (1996–1998), *dr. Bodrogi László* ezredes (1998–2003), *dr. Hajdú István* ezredes (2003–2008), *dr. Felházi Sándor* mk. ezredes (2008–2011). A Vezetés- és Szervezéstudományi Karon prof. *dr. Csűrös János* ezredes (mb.) (1996–1998), majd dékán (1998–2003), prof. *dr. Gazda Pál* ny. ezredes (2003–2004), *dr. Grósz Zoltán* alezredes (mb.) 2004-ben. A 2004-ben létrehozott Bolyai János Katonai Műszaki Karon dékán: *dr. Berek Lajos* ezredes (2004–2007), majd *dr. Sipos Jenő* mk. ezredes (2007–2010). A 2010-ben létrehozott Bolyai János Hadmérnöki Karon prof. *dr. Padányi József* mk. ezredes mb. dékán (2010–2011). A 2011 őszén integrált egyetlen Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar dékánja *dr. Boldizsár Gábor* ezredes lett. A 2012. január 1-jén létesített NKE Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar – alapító – dékánja ugyancsak *dr. Boldizsár Gábor* ezredes.

A Határőr Tanszék több pályázati projektet is megnyert. Ezek egyikeként, oktatási és továbbképzési céllal 2002-től létrehozta egy minden tekintetben korszerű bevetés-irányítási központot, amely mindössze néhány évig szolgálhatta a határőrtisztképzés ügyét. A központ hatékonyan segítette a hallgatók szakmai és vezetői, erősen gyakorlatias felkészítését a felsőoktatási alapképzésben és mesterképzésben egyaránt.⁵²⁹ A tanszék tökélyre fejlesztette a háromszintű, komplex határrendészeti gyakorlatok előkészítésének, végrehajtásának, irányításának és elemzésének, értékelésének módszertanát, amely harmonizált az EU integrált határigazgatási elveivel és az uniós határellenőrzési szervek jó gyakorlatával is. Az alap- és mesterképzésre a komplex vezetési gyakorlat „tette fel a koronát”. Fő mozzanatai önmagukban is kifejezők: a kiskunhalasi és a pécsi határőr-igazgatóság megerősítésének és a megerősített szolgálat előkészítésének gyakorlása; az igazgatóságok

⁵²⁹ KÓNYA József (2007): A Határrendészeti és Védelmi Tanszék története. In GÖRBE ATTILÁNÉ ZÁN Krisztina – NYÁRI Éva szerk.: *ZMNE KLHTK Határőr Tanszék Emlékkönyve 2000–2007*. Budapest, BM HOP. 16–20.

megerősített szolgálatának megszervezése; a rendkívüli szolgálat végrehajtása, a készenléti erők bevetése egy, a mélységben kialakult határrendészeti művelet során; határrendészeti akció előkészítése és levezetése a csobánkai gyakorlótéren, valós körülmények szimulálásával; az erők kivonása; a művelet lezárása és értékelése.⁵³⁰

A tanszéki tudományos élet elismerését is jelentette, hogy a 2004. december 15-én létrehozott, immáron egyetlen és integrált Határőr Tanszék feladatkörébe utalták a határőrségi tudományos szervezői tevékenység ellátását is. (Visszatekintve, racionális vezetői döntés volt – V. G.) Számontartott eredmény volt, hogy a Határőrség tudományos periodikája, a nemzetközileg is elismert és jegyzett *Határrendészeti Tanulmányoknak* 16 száma jelent meg abban a periódusban, a tanszék gondozásában.⁵³¹

Elismeréssel kell feljegyezni a ZMNE (egyetemi) Határrendészeti és Védelmi Tanszéken, az 1990-es években is jó színvonalon végzett tudományos kutatótevékenységet. Együttműködve a Határőrség szaktekintélyeivel és a ZMNE (főiskolai) Határőr Tanszék oktatóival, az egyetemi tanszék jelentős szerepet vállalt az államhatáron kialakuló konfliktusok és válsághelyzetek kezelésével összefüggő szakelmélet és metodika kutatásában, amelynek eredményeként hozzájárult a határbiztonság újszerű értelmezéséhez, megteremtéséhez és fenntartásához. A tudományos fokozattal rendelkező oktatók szisztematikusan segítették a fokozatszerzésre törekvő határőr és más belügyi oktatókat, kutatókat és szakembereket.⁵³²

Az 1996-ban létrejött ZMNE – egyetemi rangú – Határrendészeti és Védelmi Tanszék vezetői 2004-ig: prof. dr. Sándor Vilmos ezredes (1996–1997), prof. dr. Nagy György ezredes (1997–1998), dr. Kónya József (PhD) ezredes (1998–2004). Az adott időszakban hivatásos oktatók voltak: dr. Gáspár László, Grónás József, dr. Gulyás-Kis Zsuzsa, dr. Horpácsi Ferenc, dr. Nagy József, dr. Szabó Imre, Tóthné dr. Demus Mária, dr. jur. Varga Norbert, dr. Zsigovits László. A Határőr Műszaki Tanszék 2001. november 1-jei összevonásával a Határrendészeti és Védelmi Tanszék állományába kerültek dr. Kovács István, Faggyas Zoltán, Lunczner Károly, dr. jur. Molnár József, Sörös Nándor és Ungi András hivatásos oktatók is. A tanszéki szolgálatvezető Bíró Viktor törzszászlós lett; több munkafolyamatot ellátó ügyintézők voltak: Gaszt Andrea, Kálmán Józsefné és Nyári Éva.

⁵³⁰ KÓNYA József – ZSIGOVITS László – KOVÁCS Gábor (2007): A válság- és konfliktuskezelés információs és bevetés-irányítási modelljének kifejlesztése, oktató és kutatóközpont létrehozása, a komplex határrendészeti vezetési gyakorlatok. In GÖRBE ATTILÁNÉ ZÁN Krisztina – NYÁRI Éva szerk.: *ZMNE KLHTK Határőr Tanszék Emlékkönyve 2000–2007*. Budapest, BM HOP. 25–29.

⁵³¹ *Interjú* 2015-ben GÖRBE ATTILÁNÉ dr. ZÁN Krisztina (PhD) r. alezredessel, aki 1990-ben az RTF igazgatásrendészeti szakán főiskolai, 2004-ben a ZMNE határrendészeti és védelmi vezetői szakán egyetemi képzést és oklevelet, majd 2010-ben ugyancsak a ZMNE-n doktori (PhD) fokozatot szerzett. Pályafutását rendőrtisztként kezdte, majd 2001-től határőrtisztként az országos parancsnokságon teljesített szolgálatot. 2004-től a ZMNE KLHTK Határőr Tanszéken tudományos kutatóként és egyben a Határőrség tudományos szervezőjeként dolgozott. A Határőrség megszűnését követően ismételten a Rendőrség állományában teljesít szolgálatot. A közelmúlt időszakban az NKE Fenntartói Testület Hivatalában dolgozott, jelenleg az NKE Tudományos Ügyek Irodájának vezetője.

⁵³² KÓNYA 2007, 16–20.

9.3. A Bologna-rendszerű határőrtisztképzés a ZMNE-n, felsőoktatási alapképzéssel, mesterképzéssel és doktori (PhD-) képzéssel, 2005–2008

Az újként megalapított és 2005. szeptember elsejétől indított határrendészeti és védelmi vezető alapképzési (BSc) szak hat féléves és 180 kredit értékű volt. Az alapszakon két szakirányt alakítottak ki: a határrendészeti és védelmi vezetői, illetve a határrendészeti technikai vezetői szakirányt. Az elméleti és gyakorlati képzés aránya 40–60%, a szakmai gyakorlat időtartama 9–12 hét volt.

A 2005-ben bevezetni tervezett kétéves mesterképzésben (MSc) – a nappali és a levelező tagozaton egyaránt – kizárólag a belső pályázók közül felvételt nyert határőrtisztek vehettek volna részt. A képzési cél főbb tartalmi összetevői: a kibocsátott vezetőképes; a Határőrségnél a szakterületét magas szinten művelni; a rábízott szervezetet vezetni; szakmai feladatait a nemzetközi szövetségi rendszerek keretében is eredményesen megoldani; szakirányítói feladatok végzésére; az együttműködő partnerekkel az együttműködés megszervezésére, vezetésére, irányítására. A megszerzhető képesítés: okleveles határrendészeti és védelmi vezető (MSc), amely a felsőoktatási alapképzésben megszerzhető képesítéstől (határrendészeti és védelmi vezető – BSc) szemantikailag az „okleveles” jelzős szerkezettel tért el, és szintjében a korábbi „egyetemi szintű” végzettségre és képesítésre utalt. „A mesterképzésben (MSc) – bár a teljesen kidolgozott, részletes dokumentáció (tantárgyi programok, tananyagok stb.) rendelkezésre állt – hallgatók felvételére a rendvédelmi szervek igényeinek megfelelően, nem került sor.”⁵³³

A 2005/2006. tanévben a „kifutó” főiskolai határőrtisztképzés keretében hét nappali oktatási csoportban és két szakirányban, valamint a kiegészítő egyetemi képzésben három levelező osztályban mintegy 140 hallgató határőr szakismereti felkészítését végezte a tanszék. Ez kiegészült nyolc informatikus határőrhallgató határőrizeti szakmai oktatásával is. A 2006/2007. tanévben a tanszéken, a két szakirányon négy nappali és két levelező oktatási csoportban (92, illetve 24 tisztjelölt), valamint az egyéves egyetemi kiegészítő képzésben két levelező osztályban 24 fő vett részt a képzésben. A rendészeti szakképzettség fokozása érdekében a végzős hallgatók részére 150 tanóraban, kötelező fakultáció keretében kiegészítő „rendőri felkészítést” tartottak. Az utolsó, azaz a 2007/2008. tanévvel véglegesen befejeződött a határőrtisztképzés négy tanulócsoportban, illetve a kiegészítő egyetemi képzés egy osztályban.⁵³⁴

Folytatva az akadémiai hagyományokat, a ZMNE-n is több határőrtiszt kitüntetéses oklevéllel, illetve kiválóan végzett, és az ő nevüket is megörökítették a dicsóségtáblákon. *Pacsi Imre* (1999). *Barna Ferenc*, *Gaál Gyula*, *Hortobágyi Ferenc*, *Horváth Attila*, *Kovács Zoltán*, *Nagy Sándor*, *Pardi Géza* és *Szalkai István* (2000). (Ugyanezen évben a ZMNE rektora egyúttal Zrínyi Emlékgyűrűt adományozott Gaál Gyula őrnagynak – V. G.) *Kelemen Attila* (2003). *Zán Krisztina* (2004). *Balogh Miklós*, *Balogh Gábor*, *Gábrriel Péter Gábor*, *Gergely István*, *Hortobágyi Dániel*, *Nagy Lászlóné*, *Pintér Csaba*, *Sütő Péter*, *Szabó József* és *Szabó Szilveszter* (2005).

A rendőrtisztek közül néhányan ugyancsak kitüntetéses oklevéllel végeztek a ZMKA, majd a ZMNE különböző honvédségi szakain. Így például: *Vörösmarty Mihály* (1980). *Basa*

⁵³³ KOVÁCS 2013, 257–273.

⁵³⁴ KOVÁCS 2013, 257–273.

Szabó Ernő és Szöllősi Tamás (1982). Csiki István (1983). Kiss Mihály és Takács János (1984). Nagy István és Túri Sándor (1985). Gyöngy Ernő (1986). Bódi Imre és Kubinszki István (1987). Bozsó Zoltán, Börcsök László és dr. Mlinarikné Csóri Éva (2002). Osvát László Mihály (2004).

Elismeréssel kell szólni az integrált egyetemi tanszék esetében is az oktatás magas színvonaláról, a változatos és korszerű módszertanról. Így különösen a szaktantermi gyakorlati foglalkozásokról, a vezetési gyakorlatokról és a zárógyakorlatokról. Tradícióihoz méltóan, a tanszék aktívan részt vett az egyetemi szintű zárógyakorlatok előkészítésében és végrehajtásában. Azon kívül eredményes évről-évre tanszéki zárógyakorlatokat tartott – *Virtus 2006*, *Virtus 2007* fedőnévvel – a pécsi és a kiskunhalasi szakmai szervek bevonásával. Ugyancsak elismerően lehet szólni a hazai és külföldi pályázatokon való eredményes szereplésről, a külföldi tapasztalatszerzésről és a „legjobb gyakorlatok” (best practice) átvételéről, s ami még fontosabb volt, a saját tapasztalatok, azaz a „hazai jó gyakorlat” külföldön történő transzferálásáról, valamint a szakmai szervezetekkel való együttműködésről. Az oktatással és kutatással párhuzamosan a tanszék célirányos nemzetközi kapcsolatokat is kialakított, valamint működtetett, így például a Lübecki Rendőr Akadémiával és a Német Szövetségi Határőrség budapesti összekötő tisztjével. A tanszék oktatói, közösen a spanyol együttműködő intézménnyel, junior partnerként részt vállaltak *A török határőrség képzési rendszerének korszerűsítése* című projekt megvalósításában. Dr. Gubicza József alezredes szakértőként vett részt *Az ukrán határőrség képzési rendszerének korszerűsítése* című projektben.⁵³⁵

A ZMNE KLHTK Határőr Tanszék vezetője 2004–2008 között: dr. (habil) Kovács Gábor alezredes Oktatási tanszékvezető-helyettes, dr. Horpácsi Ferenc alezredes, majd Ungi András alezredes; a gazdasági tanszékvezető-helyettes dr. Faggyas Zoltán alezredes volt. A több évtizedes határőr hagyományokhoz hűen a tanszék hallgatói és oktatói ismételten bizonyították helyállásukat az árvízi védekezésben, amelynek elismerésül dr. Horpácsi Ferenc és dr. Kovács Gábor alezredes, valamint Szolomájer Csaba főhadnagy kitüntetésben részesült.⁵³⁶ A ZMNE Egyetemi Tanácsa – újjáélesztve az akadémiai hagyományt – 1998-ban „Kiváló Oktató” kitüntető címet alapított, amelyet az előző tanévben végzett kiemelkedő oktató-nevelő munka elismeréseként évente öt oktatónak adományozott pedagógusnapon. A rangos elismerést több határőr-tiszt is megkapta, így Horpácsi Ferenc (2001); dr. Kovács Gábor (2002); dr. Zsigovits László (2003).

9.4. Összegzés

A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia 1955-től 1996-ig a katonai felsőoktatás nagy múltú és rangos intézménye – „zászlóshajója” – volt, majd 1996-tól 2011-ig Zrínyi Miklós

⁵³⁵ Interjú 2015-ben dr. GUBICZA József (PhD) t.ü. ezredessel, aki 1977–1981 között végzett a KLKF határőr, 1982–1983-ban az RTF nemzetbiztonsági, majd 1986–1989-ben a ZMKA határőr magasabb parancsnoki szakán. 1989–1998 között a ZMKA Határőr Tanszék, illetve a ZMNE Határrendészeti és Védelmi Tanszék egyetemi tanársegédje, adjunktusa, majd 2005–2008 között a ZMNE KLHTK Határőr Tanszék egyetemi docense volt. A Határőrség megszűnését követően az IRM Oktatási Főigazgatóságon főosztályvezető-helyettes, majd 2011-től a BM OKF képzési főosztályvezetője; az NKE Katasztrófavédelmi Intézet egyetemi docense.

⁵³⁶ Kovács Gábor (2007): ZMNE Határőr Tanszék története. In GÖRBE ATTILÁNÉ ZAN Krisztina – NYÁRI Éva szerk.: *ZMNE KLHTK Határőr Tanszék Emlékkönyve 2000–2007*. Budapest, BM HOP. 6–11.

Nemzetvédelmi Egyetemként működött. A ZMKA-n és a ZMNE-n 1955–2008 között folytatott „egyetemi” szintű határőrtisztképzés az alábbiak szerint összegezhető.

„Felsőfokú” határőrtisztképzés a ZMKA-n, felsőfokú szakmai képesítéssel (1955–1970): az 1950-es évek második felétől a Határőrség számára is az akadémián folyt a magasabb parancsnoki felkészítés, kezdetben a honvédségi szakokon, speciális határőr szak és tanszék nélkül. Azonban 1960 szeptemberében létrehozták az akadémiai tisztképzés önálló határőr szakát és tanszékét, a ZMKA BM Határőr Tanszékét. A megalakulást követően számos nehézséget kellett leküzdeni, de ahhoz a tanszék minden segítséget megkapott a megrendelő Határőrségtől és az akadémiától. A határőrhallgatói állomány összetételéhez, széles körű gyakorlati tapasztalataihoz, illetve kevésbé kedvező előképzettségéhez igazodva a szakon a képzés kezdetben döntően arra irányult, hogy a hallgatók alapos és korszerű elméleti ismereteket sajátítsanak el.

„Egyetemi rangú” határőrtisztképzés a ZMKA-n, egyetemi végzettségként elismert képesítéssel (1971–1984): az akadémián folytatott oktató- és kutatótevékenység elismeréseként, a vonatkozó törvényerejű rendelet alapján a ZMKA 1972-től „egyetemi rangú felsőoktatási intézményként” működhetett. Átfogó követelményként fogalmazták meg az akadémiai tisztképzéssel szemben is az oktatás nevelésközpontúságát és a teljesítőképes tudás biztosítását. A tanszék évről évre eredményesebben teljesítette a feladatait, és a határőr magasabb parancsnoki szakon folytatott képzés egyre színvonalasabbá vált. Az 1970-es évek közepére kedvezően megváltozott a felvettek előképzettsége, összetétele. Zömmel fiatal, a KLFK határőr szakán végzett, elméletileg jó felkészültségű, de viszonylag kevés gyakorlati tapasztalattal rendelkező tiszt került be az akadémiára. Ennek következtében a magas szintű elméleti oktatás mellett erőteljes gyakorlati felkészítést kellett folytatni, s ehhez igazították az oktatás tartalmát és módszertanát.

„Egyetemi” határőrtisztképzés a ZMKA-n, egyetemi képesítéssel és doktori (dr. univ.) fokozattal (1985–1990): Az oktatásról szóló 1985. évi I. törvény alapján az akadémia de jure és de facto egyaránt, valódi egyetemmé vált. A Határőrség és az akadémia közötti összhang folyamatos biztosítása, valamint a képzés permanens minősége érdekében a képzési rendszer elemeit – így különösen a kimeneti követelményeket, képzési célokat, területeket, formákat, időnormákat, szakokat, szakirányokat stb. – és az oktatás módszertanát a megrendelői szükségleteknek és az objektív lehetőségeknek megfelelően fokozatosan fejlesztették. A határőr osztályok hallgatói továbbra is sajátos, kettős helyzetben voltak: egyrészt az akadémián a szárazföldi összefegyvernemi tagozathoz, másrészt a szolgálati jogviszony terén – a tanszék útján – a Határőrséghez tartoztak. Ide kapcsolódik, hogy a határőr magasabb parancsnoki szakon kívül – a határőrségi igényeknek megfelelő számban – az akadémia más szakain is tanultak határőrtisztek, akik ugyancsak a tanszék közvetítésével tartották a hivatalos kapcsolatot az országos parancsnoksággal.

„Új”, egyetemi határőrtisztképzés a ZMKA-n, egyetemi képesítéssel és doktori (dr. univ.) fokozattal (1991–1996): a megrendelői igényekhez és az előmeneteli lehetőségekhez jobban igazodó új, „kétlépcsős” képzési formaként megjelent 1991. szeptember elsejétől a katonai főiskolai végzettségre épülő egyéves törzstiszti képzés, valamint az azt követő kétéves akadémiai alapképzés. Az egyetemi határőr tanszék eredményesen folytatta oktató- és nevelőtevékenységét a „kifutó” képzésben, illetve a belépő törzstiszti tanfolyamon és az egyetemi alapképzésben egyaránt. A kibővült tananyagok (így különösen a jog, a kriminalisztika és a kriminológia) oktatásához a tanszék igénybe vette a Határőrség

szaktekintélyeit, valamint az RTF és az ELTE oktatóit. Elismerés illeti a tanszékét az 1990-es években új lendületet vett tudományos és tudományszervező tevékenységéért is, amelynek eredményei sorra beépültek az oktatás tartalmába, illetve amellyel hozzájárult számos határőrtiszt és más rendészeti szakember tudományos előmeneteléhez és fokozat-szerzéséhez.

„Egyetemi” határőrtisztképzés a ZMNE-n (1996–2005): a katonai felsőoktatásból 1996-ban kifejlesztett nemzetvédelmi felsőoktatásban, illetve a ZMKA-ból létrehozott ZMNE-n jogfolytonosak voltak a korábban megszokott felsőoktatási képzési formák és szakkifejezések (főiskolai szakok, egyetemi szakok, doktori [PhD-] képzés).

A „Bologna-kompatibilis” határőrtisztképzés (2005–2008): a nemzetvédelmi felsőoktatás rendszerében is felépítették a három főciklusú bolognai szisztémát, azaz a felsőoktatási alapképzést, a mesterképzést, illetve a már korábban megkezdett doktori (PhD-) képzést.

A ZMNE-n 1996-tól datált egyetemi határőrtisztképzésben, majd különösen a 2005-ben bevezetett Bologna-rendszerű mesterképzésben a meghatározott képzési célok és követelményrendszerek egyértelműsítették, hogy a szakon a Határőrség mindkét nagy szakterületére (határrendészet, határvédelem) középvezetőket képeznek, akik kellő vezetői tapasztalatok birtokában a későbbiekben felső vezetőkké válhatnak. A megszerezhető mesterképzés (MSc) az okleveles határrendészeti és védelmi vezető képesítés volt, és a tanszék ahhoz igazította a képzés szerkezetét, tartalmát, módszertanát és eszköztárát. Azonban az elért oktatási készenlét ellenére – a Határőrség megrendelői igényének megszűnésével – 2005-től már nem vehettek fel hallgatókat a mesterképzésre.

Változatos és nehezen követhető határőr szakmai tanszéki struktúra alakult ki a felvázolt egyetemi integráció folyamatában. A katonai akadémia és a katonai főiskolák 1996 előtti időszakában az alapképlet egyszerű volt, ugyanis egyidejűleg egymás mellett működött a KLKF Határőr Tanszék mint a főiskolai határőr szak, illetve a ZMKA Határőr Tanszék mint az akadémiai (értsd: egyetemi – V. G.) határőr szak szakmai és szakgazda tanszéke. Harmadik tanszékként 1995-ben létrejött és 2001-ig működött a BJKMF Határőr Műszaki Tanszék, amely összefogta, gondozta a BJKMF különböző (mérnöki, pénzügyi, informatikai és más) szakain tanulmányokat folytató határőr tisztjelölteket. (Emlékezzünk: szak nélkül működött ez a tanszék, ugyanis „határőr műszaki szak” nem létezett a szakstruktúrában – V. G.)

A KLKF Határőr Tanszék a főiskola 1996-ban történt egyetemi integrációja következtében értelemszerűen a ZMNE Kossuth Lajos Főiskolai Kar (KLKF) Határőr Tanszékként működött tovább. A főiskolai kar egy évvel későbbi, azaz 1997. évi további integrációja eredményeként a tanszék a ZMNE Hadtudományi Kar (HTK) Határőr Tanszékként folytatta a tevékenységét. Tovább komplikálta a helyzetet, hogy az 1997/98. tanévtől egyazon Hadtudományi Karon belül, egyidejűleg egymás mellett két határőrségi tanszék is létezett és működött. Szentendrén *dr. Berkes Pál* ezredes oktatási dékánhelyettes alárendeltségében a HTK Határőr Tanszék a főiskolai szintű, illetve Hungária körúton az általános dékánhelyettes – *dr. Hajdú István* ezredes – alárendeltségében a HTK Határrendészeti és Védelmi Tanszék az egyetemi szintű képzés letéteményeseként és szakgazdájaként.

A HTK Határőr Tanszék 1997–2001 között továbbra is a Hadtudományi Kar székhelyén, azaz Szentendrén működött, majd együtt mozogva a karral, 2001-ben betelepült az Üllői útra. A kép bonyolultságához hozzátartozik, hogy a műszaki karon létesített BJKMFK Határőr Műszaki Tanszék szintén az Üllői úti bázison működött.

Ergo: a BM Határórség 1995 és 2001 között három határőr tanszékot tartott fenn a katonai felsőoktatásban. Az irracionális és gazdaságtalan állapot megszüntetése érdekében – amint korábban utaltam arra – a ZMNE HTK Határőr Tanszék 2001. november 1-jén integrálta a ZMNE BJKMFK Határőr Műszaki Tanszékot, s ezzel a határőr tanszékek száma kettőre csökkent.

A fejlődés újabb állomásaként – 2004-ben a ZMNE Hadtudományi Kar elnevezése ZMNE Kossuth Lajos Hadtudományi Kar lett (ZMNE KLHTK) lett, az egyetemen tanszéki integrációk történtek és annak „nyomvonalán” – összevonták a két határőrségi tanszékot is. A Határórség országos parancsnoka (a 24/2004. [VII. 2.] számú szervezési intézkedésével) a ZMNE Kossuth Lajos Hadtudományi Karon 2004. december 15-i hatállyal jogutód nélkül megszüntette a ZMNE KLHTK Határrendészeti és Védelmi, illetve egyidejűleg a ZMNE KLHTK Határőr Tanszékot is. Együttal 2004. december 16-i hatállyal létrehozta – ugyanazzal az elnevezéssel – a ZMNE KLHTK Határőr Tanszékot. A katonai felsőoktatás immáron egyetlen határőr tanszéke *dr. Kovács Gábor* (PhD) alezredes, majd ezredes vezetésével működött tovább, a tanszék 2008-ban bekövetkezett megszüntetéséig és a határőrtisztképzés katonai felsőoktatásból történt kivonásáig.

Összességében: amint az akadémia és a katonai főiskolák közötti viszonyrendszerre, ugyanúgy a nemzetvédelmi felsőoktatásban folytatott határőrtisztképzés teljes vertikumára, illetve valamennyi határőr tanszék tevékenységére és működésére is jelentős hatást gyakorolt – pro és kontra – az egyetemi integrációs folyamat. Egyrészt elismeréssel kell szólni a mindhárom határőr tanszéken végzett oktatás és nevelés színvonaláról; a jó színvonalú tehetséggondozásról; a szakmai szervekkel való együttműködésről; a pályázatokon való eredményes szereplésről; valamint a külföldi és a hazai „jó gyakorlat” kölcsönös cseréjéről. Másrészt azonban látni kell a következőket is: a tanszékek feletti intézményi irányítás megosztott volt; a tanszéki feladat- és hatáskörök időnként átfedték egymást; irracionális és gazdaságtalan határőr szakmai tanszéki struktúra alakult ki (két eredeti tanszék után 1995-től három); 2001-től ismét kettő; majd 2004-ben egyetlen tanszék, amely 2008-ban végleg megszűnt.

Visszatekintve a tanszék és valamennyi jogelőd tanszék történetének főbb állomásaira, egyetértek *Kovács Gáborral*, aki végkövetkeztetésként megfogalmazta, hogy a tanszékeken szolgálatot teljesítő oktatók és dolgozók küldetése és célja valamennyi fejlődési szakaszban azonos volt, jelesül, hogy mindig a kor színvonalának megfelelő tudással felvértezett határőrtiszteket bocsássanak ki.⁵³⁷ A képzési célok és kimeneti követelmények fél évszázados eredményes teljesítéséért elismerés illeti a katonai felsőoktatási intézmények érintett honvéd-oktatóit és dolgozóit, valamint minden határőr tanszék állományát. Külön elismerés illeti a nemzetvédelmi felsőoktatásból 2008-ban kivont Határőr Tanszék vezetőit, oktatóit és adminisztratív dolgozóit azért a felelősségteljes és kitartó munkáért, amit a tanszék működésének utolsó éveiben végeztek. Gyakorlatilag 2005–2006-ban valamennyien helyesen értették, hogy a kedvezően megváltozott nemzetközi és belső viszonyok közepette, az egyébként önmagában is korszerű, de az uniós integrált határellenőrzés követelményeinek is leginkább megfelelő határrendészet a Határórség még erőteljesebb rendészeti jellegű fejlődését igényli és eredményezi. Mindezek következtében logikusan adódott a feladat, hogy tovább kell erősíteni a rendészeti felsőoktatásban, azaz az RTF-n folytatott határrendészeti

⁵³⁷ Kovács 2007, 6–11.

tisztképzést, és még inkább háttérbe fog szorulni a katonai/nemzetvédelmi felsőoktatásban végzett határőrtisztképzés. A Határőrség és a Rendőrség 2008. január elsejei integrációja és a határőrtisztképzés 2008 nyarán történő kivonása felkészülten érte a tanszék állományát, akik határörhöz méltóan, valóban az „utolsó centiig” helyálltak tisztességgel és becsülettel, ugyanúgy, ahogy a gyakorlati életben is elvárás volt minden egykori határőrrel, illetve ma is elvárás a jelenkor határrendészeivel szemben.

A megszüntetett tanszék és minden jogelődjének valamennyi munkatársát felsorolni nem lehetséges, azonban álljon itt azok neve, akik az utolsó összetételben szolgálták a határőrtisztképzés ügyét, és akik valamennyien helyálltak. *Dr. habil. Kovács Gábor* ezredes, egyetemi docens, tanszékvezető; *prof. dr. Sándor Vilmos* ny. dandártábornok, egyetemi tanár; *dr. Gubicza József* (PhD) alezredes, egyetemi docens. Egyetemi adjunktusok: *dr. Horpácsi Ferenc* (PhD) alezredes, tanszékvezető-helyettes és *dr. jur. Wengrin István* alezredes. Tudományos kutató: *Görbe Attiláné Zán Krisztina* alezredes. Szakoktató: *dr. jur. Tánczos Zsolt* őrnagy. Hallgatói századparancsnok: *Göttlinger Gábor* százados. Szolgálatvezető: *Gerendai Gábor* zászlós. Adminisztratív munkatársak: *Kálmán Józsefné* és *Nyári Éva*. Az ütemezetten csökkentett oktatói létszámot korábbi tanszéki, illetve más külső előadók bevonásával kompenzálták, így: *prof. dr. Nagy György* ny. ezredes, *dr. Kónya József* (PhD) ny. ezredes, *dr. Gáspár László* (PhD) ny. alezredes, *dr. Faggyas Zoltán* ny. alezredes (PhD) (korábbi tanszékvezető-h.), *dr. Zsigovits László* (PhD) ny. alezredes, *dr. Demus Mária* (PhD) ny. alezredes, *Pacsi Imre* ny. alezredes, *dr. jur. Hautzinger Zoltán* alezredes. Itt kell megörökíteni azokat a kiszolgáló és adminisztratív munkatársakat, akik ciklusokon átívelően, hosszabb ideig dolgoztak az akadémiai, illetve az egyetemi tanszékeken: *Fábián Lajos*, *Fábián Istvánné*, *Lantos Gyula*, *Lévay Katalin*, *Mikola Erzsébet* és *Vass Ferencné*.⁵³⁸

50. táblázat

A határőr tagozat és a határőr tanszékek, illetve a tagozatparancsnok és a tanszékvezetők jegyzéke a katonai és nemzetvédelmi felsőoktatásban. 1960–2008

KLKF BM HATÁRŐR ÉS KARHATALMI TAGOZATON, TAGOZATPARANC SNOK

1967–1969: Szűcs Antal ezredes

(Megjegyzés: A KLKF BM Határőr és Karhatalmi Tagozat 1967-ben jött létre mint a főiskolai rendszerbe átemelt ETI BM Határőr és Karhatalmi Tagozat jogutódja.)

KLKF BM HATÁRŐR ÉS KARHATALMI SZAKTANSZÉKEKEN, TANSZÉKVEZETŐK

1969–1971: Szűcs Antal ezredes

1971–1974: Ritter Ottó alezredes

1974–1975: Soós Sándor alezredes/mb. tv.

(Megjegyzés: A KLKF BM Határőr és Karhatalmi Tagozattól 1969. január 1-jén létrehozták a BM Határőr és Karhatalmi Szaktanszéket.)

⁵³⁸ KÓNYA 2007, 16–20.

KLKF BM HATÁRŐR SZAKTANSZÉKEN, TANSZÉKVEZETŐK

1975–1976: Soós Sándor alezredes/mb. tv.

1976–1981: Kovács Sándor r. alezredes

1982–1988: dr. jur. Kátai László ezredes

1988–1992: Virányi Gergely ezredes

1992–1994: dr. univ. Beregnyei József ezredes

1994–1996: dr. Fórizs Sándor (CSc) ezredes

(Megjegyzés: Az 1975. évi tisztaváttal befejeződött a karhatalmi tisztképzés, ennek következtében a szaktanszék megnevezése homogénné változott.)

BJKMF HATÁRŐR MŰSZAKI TANSZÉKEN, TANSZÉKVEZETŐ

1995–2000: dr. Kovács István (CSc) ezredes

(Megjegyzés: A határőr műszaki tisztek főiskolai szintű képzésének összehangolása és speciális felkészítésük érdekében a Határőrség a BJKMF-n is önálló határőr tanszékot hozott létre, de szak nélkül 1995–2000 között; majd a jogutód tanszékot a ZMNE-n működtette 2000–2001 között.)

ZMNE KOSSUTH LAJOS FŐISKOLAI KAR (ZMNE KLKF) HATÁRŐR TANSZÉKEN, TANSZÉKVEZETŐ

1996–1997: dr. Fórizs Sándor (CSc) ezredes

(Megjegyzés: A ZMNE létrejöttével, a KLKF 1996. szeptember 1-jén az egyetem főiskolai karává vált: ZMNE Kossuth Lajos Főiskolai Kar/ZMNE KLKF.)

ZMNE HADTUDOMÁNYI KAR (ZMNE HTK) HATÁRŐR TANSZÉKEN, TANSZÉKVEZETŐK

1997–2000: dr. Fórizs Sándor (CSc) ezredes

2000–2001: dr. Pálvölgyi László (PhD) alezredes/mb. tv.

(Megjegyzés: Az egyetemi integráció menetében a ZMNE KLKF 1997. szeptember 1-jén betagozódott a ZMNE Hadtudományi Karába – ZMNE HTK.)

ZMNE BJKMFK HATÁRŐR MŰSZAKI TANSZÉK, TANSZÉKVEZETŐ

2000–2001: dr. Kovács István (CSc) ezredes

(Megjegyzés: Az integráció újabb mozzanataként a BJKMF 2000. január 1-jén főiskolai karként betagozódott a ZMNE-be mint Bolyai János Katonai Műszaki Főiskolai Kar/ZMNE BJKMFK.)

ZMNE HADTUDOMÁNYI KAR (ZMNE HTK) HATÁRŐR TANSZÉKEN, TANSZÉKVEZETŐ

2001–2002: dr. Pálvölgyi László (PhD) alezredes/mb. tv.

2002–2004: dr. Kovács Gábor (PhD) alezredes

(Megjegyzés: A határőr tanszékek integrációs folyamatában 2001. november 1-jén összevonták a ZMNE HTK Határőr Tanszékét és BJKMFK Határőr Műszaki Tanszékét. A jogutód tanszék megnevezése továbbra is: ZMNE HTK Határőr Tanszék.)

ZMNE KOSSUTH LAJOS HADTUDOMÁNYI KAR (ZMNE KLHTK) HATÁRŐR TANSZÉKEN, TANSZÉKVEZETŐ

2004–2005: dr. Kovács Gábor (PhD) alezredes

(Megjegyzés: A ZMNE HTK 2004-ben felvette a ZMNE Kossuth Lajos Hadtudományi Kar nevet/ZMNE KLHTK.)

ZMKA HATÁRŐR TANSZÉKEN, TANSZÉKVEZETŐK

1960–1968: Feksz László ezredes

1968–1980: Mészáros István ezredes

1980–1985: dr. Belovai Illés (CSc) ezredes

1985–1990: dr. Babos Albert (CSc) ezredes

1990–1996: prof. dr. Sándor Vilmos (CSc) ezredes

(Megjegyzés: A ZMKA Határőr Tanszék 1960–1996 között működött mint a felsőfokú, majd egyetemi szintű, végül az egyetemi határőrtisztképzés szakmai tanszéke.)

**ZMNE HADTUDOMÁNYI KAR HATÁRRENDSZETI ÉS VÉDELMI TANSZÉKEN,
TANSZÉKVEZETŐK**

1996–1997: prof. dr. Sándor Vilmos (CSc) ezredes

1997–1998: prof. dr. Nagy György (CSc) ezredes

1998–2004: dr. Kónya József (PhD) ezredes

(Megjegyzés: A ZMNE HTK Határrendészeti és Védelmi Tanszék – a ZMKA Határőr Tanszék átnevezésével – 1996. szeptember 1-jén kezdte meg működését mint az egyetemi határőrtisztképzés jogfolytonos szakmai tanszéke.)

**ZMNE KOSSUTH LAJOS HADTUDOMÁNYI KAR (ZMNE KLHTK) HATÁRŐR
TANSZÉKEN, TANSZÉKVEZETŐ**

2004–2008: dr. (habil) Kovács Gábor (PhD) ezredes

(Megjegyzés: A katonai és nemzetvédelmi felsőoktatási határőr tanszékek integrációs folyamatának utolsó mozzanataként, 2004. december 15-én összevonták a ZMNE KLHTK Határőr Tanszékét, valamint a ZMNE KLHTK Határrendészeti és Védelmi Tanszékét. Az egyetlen jogutód megnevezése továbbra is: ZMNE KLHTK Határőr Tanszék, amely a korábbi „főiskolai” és „egyetemi” határőr tanszékek valamennyi feladatát végezte, beleértve a felsőoktatási alapképzést és a mesterképzést is. A 2008. évi kibocsátó és tisztavatási ünnepségekkel a határőrtisztképzés a katonai, illetve nemzetvédelmi felsőoktatásban befejeződött, és a Határőr Tanszékét jogutód nélkül megszüntették.)

Forrás: a szerző saját szerkesztése

10. fejezet

A határőr hivatásos állomány képzése, továbbképzése a belügyi és határőrségi képzési rendszerekben, 1996–2008

Az 1990-es években a rendészeti képzés egészéhez hasonlóan a Határőrség képzési rendszere is szervesen beépült a közoktatás, a szakképzés és a felsőoktatás makrorendszerébe.⁵³⁹ A rendészeti képzés reformjához az ágazati törvények (idegenrendészeti, rendőrségi, határőrségi, katasztrófavédelmi etc.) mellett kedvező háttérrel biztosított a korszerű szakképzési és felsőoktatási jogszabályi környezet is. Így különösen:

- *A szakképzésről szóló 1993. évi LXXVI. törvény;*
- *A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény;*
- *A felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvény;*
- *A fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvény;*
- *A katonai és rendvédelmi felsőoktatási intézmények vezetőinek, oktatóinak és hallgatóinak jogállásáról szóló 1996. évi XLV. törvény;*
- *A BM irányítása alá tartozó rendészeti szakközépiskolákra vonatkozó szabályokról szóló 30/1999. (VIII. 24.) BM-OM együttes rendelet.*

A belügyi irányítás alá tartozó rendészeti oktatási rendszer továbbfejlesztésének céljaként tűzték ki, hogy:

- a belügyminiszter az irányítói és fenntartási jogkörében a humánerőforrás-gazdálkodás szükségletei kielégítésének érdekében közvetlenül megfogalmazhassa az alap-, közép- és felsőfokú képzés, valamint a vezetőképzés, a továbbképzés és a tudományos kutatás szakmai követelményeit;
- az oktatási intézmények garantáltan érvényesítsék a szakmai követelményeket és tartalmi igényeket;
- a rendészeti ágazat különböző ágainak azonos, illetve erőteljes hasonlóságot mutató elveinek, tartalmának és módszertanának átadása és elsajátítása során egyre inkább közelítsenek egymáshoz a rendészeti (rendőr, határőr, tűzoltó, polgári védelmi) képzési rendszer meglehetősen szétforgácsolt formái, elemei;
- az EU-csatlakozáshoz való felkészülés érdekében, a képzési rendszer centralizálása is segítse elő a képzési célok, követelmények és igények harmonizációját;
- a képzés terén is fokozódjék a koncepcionális, a szervezeti és a gazdasági döntések racionalitása és hatékonysága;
- az átfogó korszerűsítés eredményeként koherens módon épüljenek egymásra a különböző képzési formák és szintek;

⁵³⁹ SZABÓ László (2001): A belügyi oktatási rendszer korszerűsítése. *Belügyi Szemle*, 49. évf. 10. sz. 31.

- a rendészeti képzés legyen egyre inkább egységes, de elégítse ki a megrendelő szervek sajátos és specifikus igényeit is;
- összességében a végzett tiszthelyettesek, zászlósok, tisztek, vezetők és magasabb vezetők minden tekintetben feleljenek meg egyrészt a 21. század általános társadalmi elvárásainak, másrészt a Belügyminisztérium és a rendészeti szervek konkrét követelményeinek, igényeinek.

Az ezredfordulóra érvényesült az a követelmény, hogy a rendészeti szervek csak megfelelő előképzettséggel és szakirányú végzettséggel rendelkező, valamint testületenként egységes alkalmassági követelményeknek megfelelő személyeket alkalmazzanak; a korábban tapasztalt közvetlen állományba vétellel szemben a jelentkezők az adekvát rendészeti oktatási intézményen keresztül juthattak be a testületekbe.

Elődei tapasztalatai alapján példaértékű képzési rendszert alakított ki a Határőrség az 1990-es években. A képzés irányítása és felügyelete a vezetői/parancsnoki hierarchiához kötött, szakirányítása pedig feszesen szervezett és hatékony volt. A szakirányítás vertikuma a következőképpen épült fel: kirendeltségi humán főelőadó; igazgatóságokon működtetett képzési alosztály; országos parancsnokságon szervezett képzési osztály, később főosztály; a szakképzés tekintetében a BM Oktatási Főosztály. A tudományszervező tevékenység irányító testülete a Határőrség Tudományos Tanácsa (HTT) volt. A Határőrség, logikus rendszert alkotva felépítette:

- a sorozott állományú határőrök kiképző alegységeknél végzett (alap, újonc, tiszt és szak) kiképzését;
- a sorozott állományú határőrök szisztematikus kiképzését (értsd: továbbképzését – V. G.) a végrehajtó szolgálatot ellátó alegységeknél;
- a speciális (híradó, harcjármű-vezető, nehézfegyver-kezelő, gépjárművezető, kutya-vezető stb.) beosztásokba tervezett határőrök központi szakkiképzését és továbbképzését;
- a Körmentdi Határőr Kiképző és Továbbképző Intézetben (HKTI) folytatott alapismereti vizsgáztatást;
- a HKTI-ben végzett tiszthelyettesképzést járőr-, útlevelkezelő és szakaszparancsnoki szakokon;
- a HKTI-ben (valamint részben az ORFK Oktatási és Kiképző Központjában) végzett zászlósképzést;
- a KKKF-n folytatott határőrtisztképzést;
- a BJKMF-n végzett műszaki határőrtisztképzést;
- az RTF-n létesített határrendészeti tisztképzést és előkészítő évfolyamát a HKTI-n;
- a ZMKA-n átalakított kétfélecsős, azaz a törzstiszti és az arra épülő magasabb parancsnoki határőrtisztképzést;
- a határőrségi központi, illetve regionális, ötévenként ismétlődő és/vagy soron kívüli tanfolyamokat, módszertani bemutatókat, parancsnoki és törzsvezetési gyakorlatokat;
- a műszaki, informatikai, pénzügyi, fegyverzeti és más specialisták belügyi és honvédségi szerveknél történő továbbképzését;
- a külföldi cserelátogatásokat, tanulmányi utakat és tanfolyamokat;
- a hivatásos állományúak kötelező testnevelését, lögyakorlatait és szisztematikus önképzését.

10.1. Határőrségi szakmai alapképzés

A kialakult képzési struktúrán belül – az ezredforduló éveiben hivatalos szakkifejezésekkel – a határőrségi, úgynevezett „alapképzések” a következők voltak: „alapszintű szakmai képzés, azaz alapszintű alapképzés”; „középfokú szakmai képzés”; „felsőfokú szakmai alapképzés”.⁵⁴⁰

10.1.1. „Alapszintű szakmai képzés, azaz alapszintű alapképzés”

(E többszörösen bizarr elnevezésen utólag, tisztelt Olvasó, időszerűtlen lenne meditatálni – V. G.) A rendészeti szakközépiskolák által szervezett szakmai alapképzésen vettek részt a közvetlenül hivatásos vagy szerződéses állományba – akár érettségi nélkül – felvett határőr-tiszthelyettesek. A 18–24 hetes alapképzés befejezésével megszerzett szakmai alapvégzettség kizárólag a meghatározott első (így különösen a járőr, útlevélkezelő, illetve határvadász) beosztások betöltésére jogosított, további előmenetelre azonban nem, és a középfokú szakképesítési követelménynek való megfelelést sem biztosította.

10.1.2. „Középfokú szakmai képzés” (értsd: határrendészeti szakképzés – V. G.)

10.1.2.1. *A határrendészeti szakképzés felvezetéseként a rendészeti szakképzésről*

A határrendészeti szakképzés a belügyi képzési rendszer egészéhez és különösen a rendőri szakképzéshez kapcsolódva alakult ki és fejlődött, s nem a „légüres térben” jött létre és működött, illetve működik ma is. (Lásd a korábbi fejezetekben vázolt előzményeket, így például Székely János vezérőrnagy 1988. augusztus 15-i összefoglaló jelentését a Határőrség hivatásos és polgári állománya képzésének és továbbképzésének helyzetéről – V. G.)⁵⁴¹

Az MSZMP KB 1972. június 15-i határozata az állami oktatás helyzetéről és fejlesztésének feladatairól, új távlatokat nyitott a belügyi képzésben is. A BM Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség 1972-ben átfogó tervet dolgozott ki a rendőrképzés reformjára. Gyakorlatilag az akkor működő Alapfokú Rendőriskola tananyagának korszerűsítését és újabb rendőrképző iskolák alapítását írták elő. 1974-ben bevezették a zászlósképzést: a BM Kun Béla Rendőrtiszthelyettes-képző Iskolából BM Kun Béla Rendőrzászlós-képző Iskola lett, négy – állambiztonsági, közbiztonsági, közlekedésrendészeti, illetve anyaggazdálkodási – szakkal. Az 5/1976. sz. BM utasítással a Kerepestarcsán (Kistarcsán) működtetett BM Rendőrképző Iskola és a Budapesti székhelyű BM Tartalékos Tiszti Iskola („Tarti”) helyet cserélt, és azt követően a „Tarti” a megszüntetéséig, azaz 1989-ig Kerepestarcsán működött. Ugyancsak 1976-ban módosították az alapfokú rendőrképzés feladatait, és újabb rendőrképző iskolákat hoztak létre Miskolcon és Szombathelyen, tíz hónapos képzési idővel és kettő-kettő (közrendészeti, illetve közlekedésrendészeti) szakkal. A rendőrképző iskolákon

⁵⁴⁰ KAPOSÍ Attila (2006): A határőrség képzési rendszere, formái, intézményei. *Belügyi Szemle*, 54. évf. 1. sz. 73–84.

⁵⁴¹ SZÉKELY János vörgey., opk. (1988): *Összefoglaló jelentés/1988. 08. 15.* (MNL XIX-B-10 1988./19. dob./1. fsz.)

folytatott tiszthelyettesképzésben a nappali tagozat mellett, megkezdték a levelező tagozatos képzést; az iskolák feladatául szabták a határőr tiszthelyettes-képzést is; 1978-tól bevezették az osztott képzést: öt hónapos iskolai oktatás, majd öt hónapos gyakorló szolgálat.

A 18/1980. BM sz. parancs mellékleteként kiadott *BM Tanulmányi Munka Szabályzat* több vonatkozásban is újabb mérföldkönek tekinthető. Így például az addig „alapfokú rendőrképzés”-t felváltotta a „rendőrtiszthelyettes-képzés”. A Budapesti, a Miskolci és a Szombathelyi Rendőrképző Iskola új elnevezése BM Rendőrtiszthelyettes-képző Iskola (RTKI) lett. (Hozzá tartozik a kép egészéhez, hogy a Budapesti RTKI értelemszerűen a fővárosban, illetve kihelyezett tagozata Csopakon működött.) Az addigi Budapesti BM Tiszthelyettes-képző Iskola pedig a BM Kun Béla Zászlóképző Iskola titulust kapta.⁵⁴²

A Rendőrség egyáltalán nem csökkenő létszámihiányára és a permanens fluktuációra való hivatkozással kiadták A hivatásos állomány oktatása korszerűsítésének feladatairól szóló 26/1986. BM sz. parancsot és annak végrehajtására a 11/1986. BMH sz. intézkedést. A parancs és a végrehajtási intézkedése alapján 1986-ban kibővítették a Csopaki Kiképző Tábort; újabb RTKI-t létesítettek Szegeden; a Budapesti RTKI áttért a hét hónapos oktatás és három hónapos gyakorlószolgálat szisztémára. Az iskolarendszerű rendőrtiszthelyettes-képzés időtartama 1989-ben 12 hónapra növekedett. Ugyancsak 1989-ben a Budapesti RTKI Csopaki Tagozata a szükséges fejlesztést követően önállóvá vált, és megalakult a Csopaki BM RTKI.

A katonai és a rendészeti felsőoktatásban folytatott határőr-, illetve rendőrtiszt-képzéshez hasonlóan, evidens módon a tiszthelyettesképzésben is végrehajtották 1989-ben és 1990-ben a rendszerváltásból fakadó depolitizálás központilag elrendelt feladatait. Az 1990-es évek elejére stabil és jó színvonalú, egyéves képzési kurzusokat működtettek. Azonban az eredmények elismerésével együtt is, az egyre fokozódó társadalmi és testületi elvárások újabb korszerűsítést követeltek.

Dr. Pintér Sándor r. vezérőrnagy országos rendőrfőkapitány vezetői tevékenységének korszakos mozzanata volt a „rendőr-szakma” felvétele az Országos Képzési Jegyzékbe (OKJ) és azzal szoros összhangban az érettségire épülő kétéves időtartamú rendőr szakközépiskolák létrehozása. Az egyéves tiszthelyettesképzést fokozatosan felváltotta a kétéves rendőr-szakközépiskolai képzés: 1992/93-tól Budapesten, majd 1993/94-től Miskolcon.⁵⁴³ A szakközépiskolák fenntartója jogfolytonosan az Országos Rendőr-főkapitányság (ORFK) volt.

1992-ben megszüntették a BM Zászlóképző Iskolát, és annak bázisán létrehozták az ORFK Oktatási és Kiképző Központot (OKK) (amely majd 1997-ben, jogutód nélkül szűnik meg.) A zászlóképzés megőrzése mellett az OKK szaktanfolyami és továbbképzési feladatokat is végzett, valamint szakirányítást gyakorolt a tiszthelyettesképző tanintézetek felett, beleértve a gazdasági ellátást is.⁵⁴⁴

⁵⁴² KENEDLI Tamás (2008): A Budapesti Rendészeti Szakközépiskola és a rendőr tiszthelyettes-képzés története (1. rész). *Hadtudományi Szemle*, 1. évf. 3. sz. 60–71. Elérhető: http://epa.oszk.hu/02400/02463/00003/pdf/EPA02463_hadtudomanyi_szemle_2008_3_060-071.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 05. 13.)

⁵⁴³ SZABÓ Gyula (1995b): A rendőrtiszthelyettes-képzés 50 éve. *Hadtudomány*, 3. sz. 93–101.

⁵⁴⁴ BARTOS László (2009): Gondolatok a rendészeti oktatásról. *Rendészeti Szemle*, 3. sz. 3.

Az érintett minisztériumok nélkülözhetetlen támogatását megszerezve az országos rendőrfőkapitány 1993-ban létrehozta a Budapesti Rendőr Szakközépiskolát, a Budapesti RTKI helyett. Sok évtizedes tabuk dőltek le, ugyanis ettől kezdve a tiszthelyettesi állományba csak az kerülhetett be, aki érettségizett, és a kétéves rendőri szakképzésben részesült. A képzés időtartama 24 hónap, 3168 tanóra volt. (Kétéves képzési időre ez a tanóramennyiség szokatlanul magas; leginkább a hároméves, hat féléves kurzusok óraszámához hasonlítható – V. G.) 1994-ben megszüntették az önálló Szombathelyi RTKI-t és a Szegedi RTKI-t. Az előbbi a Budapesti, az utóbbi pedig a Miskolci Rendőr Szakközépiskola kihelyezett tagozataként végezte tovább a rendőrképzést.

Az 1994-ben hatályba lépett rendőrségi törvény a hivatásos állományba vételt érettséghez és szakközépiskolai rendőr szakképzettséghez kötötte, s ennek következtében a rendőr szakközépiskolák váltak a rendőr tiszthelyettesek utánpótlásának kizárólagos bázisává.

1996-ban a Csupaki BM RTKI, valamint a Miskolci Rendőr Szakközépiskola Szegedi Tagozata önálló rendőr szakközépiskolákká alakultak: létrejött a Csupaki Rendőr Szakközépiskola és a Szegedi Rendőr Szakközépiskola. Valamennyi rendőr szakközépiskola 1996 áprilisától, az akkor létrehozott Készenléti Rendőrség alárendeltségébe került „a képzés gyakorlati jellegének erősítése” jelszavával. A szakközépiskolai tanulók gyakorlati alkalmazása során azonban gyakran jogsértő, illetve a jogsértés veszélyét magukban hordozó helyzetek keletkeztek. Ezek további megelőzése érdekében a belügyminiszter – mindössze nyolc hónap elteltével – visszaállította az iskolák eredeti státuszát, és azok 1997 januárjában ismét az ORFK alárendeltségébe kerültek. Ugyancsak 1997-ben megszüntették a Budapesti Rendőr Szakközépiskola Szombathelyi Tagozatát.⁵⁴⁵

Újabb jelentős változás történt 1999-ben. Ismét *dr. Pintér Sándor* – de immár belügyminiszterként – az új alapító okiratok kiadásával 1999. szeptember 1-jével megalapította az addigi rendőr szakközépiskolák és a határrendészképző szakközépiskolák jogutód intézményeiként a rendészeti szakközépiskolákat. A Budapesti Rendészeti Szakközépiskola, Miskolci Rendészeti Szakközépiskola, Szegedi Rendészeti Szakközépiskola, illetve Csupaki Rendőr Szakközépiskola, valamint a határrendészképző szakközépiskolák (Adyligeti Határrendészképző Szakközépiskola, Körmenyi Határrendészképző Szakközépiskola és Soproni Határrendészképző Szakközépiskola) 1999-ben egységesen rendészeti szakközépiskolákká (RSZKI) „avanzáltak”, és a BM alárendeltségébe kerültek.

Valamennyi RSZKI fenntartója 1999-től – az ORFK és a Határőrség Országos Parancsnoksága helyett – a Belügyminisztérium lett. A fenntartói felügyeletet és irányítást a BM Oktatási Főosztály (majd 2001. január 1-jétől a BM Oktatási Igazgatóság, később Főigazgatóság) gyakorolta, illetve látta el. A közvetlen minisztériumi felügyelet és irányítás egyúttal megteremtette az „integrált rendőr- és határrendész-képzés” lehetőségét és feltételeit is, amely előrevetítette a határrendészeti tiszthelyettesek és zászlósok esetleges jövőbeli horizontális mobilizációját.

⁵⁴⁵ KENEDLI 2008.

A BM Oktatási Főosztály alapító vezetője *dr. Janza Frigyes* r. ezredes – később dandártábornok, majd vezérőrnagy – volt.⁵⁴⁶ Rövid idő alatt nagy kidolgozó munkát végezve 2000 őszétől az új követelményekhez igazított határrendészeti és rendőrszakképzési központi programok, valamint tanintézeti pedagógiai programok és helyi tantervek szerint folyt tovább a képzés. Az addig homogén képzési profilt felváltva megkezdődött a kétféle szakképzés; így a rendőrképzés mellett Miskolcon már 1999-ben, majd Szegeden 2001-ben bevezették a határrendészeti képzést is, illetve Sopronban (ugyancsak 2001-ben) megkezdték a rendőrök felkészítését is. A rendészeti pályák és egyúttal a rendészeti szakközépiskolák vonzerejét is jelzi, hogy 2000-ben 3654, 2001-ben pedig 4611 jelentkező kérte a felvételt a hét szakközépiskolába. Azonban az állami felsőoktatás intenzív fejlesztése és azzal szemben az érettségizők számának csökkenése hátrányos következményként szűkítette a rendészeti szervekhez jelentkezők körét és számát. 2000-ben és 2001-ben a felvettek száma azonos volt a fluktuációs veszteséggel, így a létszámhiány nem mérséklődött.⁵⁴⁷

A nagy léptékű változásokat követve és tükrözve kidolgozták, és megjelent a 19/2001. (X. 10.) BM rendelet az egyes szakmai és vizsgáztatási követelmények kiadásáról szóló 38/1997. (VI. 27.) BM rendelet módosításáról, amely egységesítette a kétféle szakképzés szakmai és vizsgakövetelményeit. A szakközépiskolai képzési rendszer átalakításával megváltozott a tanulók jogviszonya is. A teljes képzési időben ösztöndíjasként tanultak, csak a második tanév végén kerültek hivatásos állományba, az eredményes szakmai vizsga után.⁵⁴⁸ A módosított jogviszonyhoz igazítva újraszabályozták a tanulók szakmai gyakorlatának rendszerét is azzal a céllal, hogy a tanulók eredményesen részt vehessenek a szakmai gyakorlatokon, és a tanintézeti elméleti felkészültség mellé megszerezhessék az első beosztásuk ellátásához szükséges alapvető gyakorlati jártasságokat is.

A rendészeti szakközépiskolák a belügyminiszter által 2000-ben kiadott központi program, valamint az ahhoz igazított, saját maguk által készített pedagógiai program alapján végezték az oktató és nevelőmunkát. 2001-ben teljeskörűen bevezették a rendőr és határrendész (sic!) központi programot. Az Adyligeti RSZKI igazgatója, *dr. univ. Beregnyei József* hőr. ezredes három év gyakorlata alapján megalapozottan fogalmazhatta meg, hogy minden értékének elismerésével együtt is „[...] a központi programnak erőteljesebben keretjellegűnek és az által rugalmasabbnak kellene lennie. Több mozgásteret kellene biztosítani az intézeti pedagógiai programnak”.⁵⁴⁹ Figyelmet érdemlő javaslatként fogalmazta

⁵⁴⁶ DR. JANZA FRIGYES ny. r. vezérőrnagy, c. egyetemi magántanár 1971-ben, állatorvosként kezdte meg belügyi szolgálatát a BM Kutya-vezető-képző Iskolában. 1983-tól az iskola parancsnoka lett, majd hivatásos állományba vették. Oktatói feladatainak ellátása mellett filozófiai, igazgatásszervezési és bünyügyi tanulmányokat folytatott. Munkakörével párhuzamosan, a BM Tudományszervezési Osztály instruktorként az 1970-es évek közepétől részt vett a belügyi tudományszervezés és a rendőrképzés ellenőrzésében. 1979-től ellátta a zászlósképzés és a tartalékosbiztonsági-képzés felügyeletét. Kezdeményező szerepet töltött be a BM Oktatási Főosztály, majd Igazgatóság, később Főigazgatóság, valamint a BM Rendészeti és Bünymegelőzési Intézet, a BM Rendészeti Vezetőképző és Kutatóintézet, a BM Oktatási, Képzési és Tudományszervezési Főigazgatóság, továbbá a NOK, az ILEA és a KERA létrehozásában. Iskolateremtő motorja volt a rendészeti szakképzés, szakvizsgáztatás és vezetőképzés korszerűsítésének. Kiemelkedő szerepe volt az MRTT 2004-ben történt létrehozásában, amelynek ma is főtitkára. Elévülhetetlen érdemeket szerzett a rendészeti felsőoktatás korszerűsítésében, az NKE 2012. évi megalapításában és az NKE Fenntartói Testület működtetésében.

⁵⁴⁷ VÁRFALVAI Dénes (2001): Főiskolát végzett járőrök? *Belügyi Szemle*, 49. évf. 10. sz. 44–58.

⁵⁴⁸ SZABÓ 2001, 36.

⁵⁴⁹ BEREGNYEI József (2003a): Előzetes összegzett tapasztalataink a határrendész szakképzésről. *Határőrségi Tanulmányok*, 2. sz. 25–31.

meg a szakközépiskolai oktatók központi jellegű pedagógiai továbbképzését, valamint a szakterületüknek megfelelő differenciált tapasztalatcseréket és a szakmódszertani foglalkozásokat, amelyek keretében az idősebb oktatók átadhatják hasznos és bizonyítottan bevált tapasztalataikat a kezdőknek. Előremutató kíváncsalmként vetette fel, hogy a jövőben a határrendész szakképzésben a digitalizált tananyagfordozók kerüljenek többségbe a hagyományos tansegédletekkel szemben.

A rendészeti szakközépiskolák igazgatói (a 2003. május 1-jei állapot szerint). Adyligeti RSZKI: *dr. univ. Beregyei József* hőr. ezredes; Budapesti (Kerepesi út) RSZKI: *Babus László* r. alezredes; Csepel RSZKI: *dr. jur. Solti Kálmán* r. alezredes; Körmendi RSZKI: *dr. jur. Kátai László* hőr. ezredes; Miskolci RSZKI: *Mocsári Sándor* r. alezredes; Soproni RSZKI: *Szarvas János* hőr. alezredes; Szegedi RSZKI: *dr. jur. Török Ágnes* r. alezredes.

Újabb „racionalizálás” (?) gyanánt azonban 2003-ban megszüntették a Budapesti, a Csepel és a Soproni Rendészeti Szakközépiskolákat. Jelenleg (2016-ban) négy rendészeti szakközépiskola működik: az Adyligeti, a Körmendi, a Miskolci és a Szegedi RSZKI.

A rendészeti szervek állományába felvett, de szakközépiskolai szakképesítéssel nem rendelkezők, valamint a más fegyveres vagy rendészeti szervektől átvettek számára rendőr szakon 2004-től, majd határrendész szakon 2005-től megkezdődött az iskolarendszeren kívüli szakképzés is. Újabb fejleményként 2008-tól bevezették az EU és a magyar szakképzési rendszer elvárásainak megfelelő, kompetenciaalapú moduláris rendőr szakmai képzést, amely lehetővé tette, hogy a teljes szakképesítések mellett részszerkezeteket is szerezhetek a vizsgázók, amennyiben a teljes szakképesítést nem sikerült elérniük.

A Rendőrség és Határőrség integrációját követően a szakképzés is „integrálódott”: kölcsönösen bevezették a rendőrök határrendészeti, illetve a határrendészek rendőri felkészítését, és 2008-tól az OKJ-ben szereplő egységes „rendőr” szakképesítés szerezhető. A korábban önálló rendőr és határrendész szakképesítések helyett megjelent a közrendvédelmi rendőr és a határrendészeti rendőr szakmai elágazás. A határrendész szakképzés mint önálló OKJ-s szakmai képzés 2009 júniusáig tartott, és akkor kibocsátották az utolsó határrendész szakos tanulókat. A 2010-ben kiadott OKJ és a 2011-ben megjelent szakmai és vizsgakövetelmény szerint lehetővé vált, hogy a korábbi közrendvédelmi rendőr és határrendészeti rendőr szakmai elágazások mellett a tanulók közlekedési rendőr vagy bünyügyi rendőr elágazáson is tanulhatnak. A korábbi úgynevezett „generalista” rendőrképzés helyett speciális rendőrképzés vette kezdetét, a tanulók az utolsó félévben lévő modulban a négy szakiránynak megfelelően szakosodhatnak. Az új rendészeti életpályamodellnek megfelelően 2012-től továbbfejlesztették a modularizált rendészeti képzést annak érdekében, hogy az egységes rendészeti képzéssel megalapozzák a belügyi rendészeti szervek közötti esetleges későbbi átjárhatóságot.⁵⁵⁰

⁵⁵⁰ Források: *Miskolci Rendészeti Szakközépiskola pedagógiai programja* (2014). Elérhető: www.mrszki.hu/images/docs/alapdok/mrszki_ped_program_2014.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 05. 21.), valamint *Szegedi Rendészeti Szakgimnázium* (é. n.). Elérhető: <http://szrszg.hu/iskola-tortene/> (A letöltés dátuma: 2019. 05. 21.)

10.1.2.2. Határrendészeti szakképzés, kiemelt figyelemmel a Körmendi Rendészeti Szak- középiskolára

A határrendészeti szakképzés elvégzése biztosította az OKJ-ben meghatározott képesítési követelménynek megfelelő, középfokú szakképesítést. A határrendészeti szakképzés a hivatásos és szerződéses tiszthelyettesek, valamint zászlósok felkészítését szolgálta. A végzettek a határőrizeti és a határforgalmi kirendeltségek, a határavadasszázadok, a bűnügyi-felderítő szolgálatok, valamint az idegenrendészeti szakterület tiszthelyettesi és zászlósi beosztásait foglalhatták el. A szakképzés formái:

- nappali tagozatos kétéves határrendész szakképzés, amelynek résztvevői tanulói jogviszonyban voltak;
- az alapképzést végzett, érettségizett tiszthelyettesek számára biztosított egyéves távoktatásos határrendész szakképzés. A résztvevők két-három év gyakorlat birtokában, a folyamatos szolgálatellátás mellett teljesítették a tanulmányi követelményeket, és a kurzus végén határrendész szakképzettséget kaptak.⁵⁵¹

A határrendészeti tisztképzés kutatása során külön kiemelendők a határrendészeti szakképzés és a tisztképzés kapcsolódásai, különösen a Körmendi Határőr Kiképző és Továbbképző Intézet (HKTI) nagyra értékelt szerepe és tevékenysége az RTF határrendészeti hallgatóinak 1991–1995 közötti, egyéves előképzésében. A Körmendi HKTI 1990. április 1-jén kezdte meg működését, a belügyminiszter 25/1990. sz. utasítása és az országos parancsnok 6/1990. sz. parancsa alapján. A HKTI az önálló határőr tiszthelyettesképzés bázisaként a járőr, valamint az útlevelkezelő szakon kezdte meg a tevékenységét. Korábban a járőr- és útlevelkezelő szolgálatot sorozott állományúak teljesítették, akiknek az újonc-, szak- és tisztessiképzése a kiképzőbázisokon, majd a heti, sőt napi gyakoriságú továbbképzése az őrökön és a forgalomellenőrző pontokon történt. A hivatásos járőrök és útlevelkezelők ütemezett és egyre nagyobb létszámú rendszerbe állításával azonban szükségessé vált az iskolai rendszerű tiszthelyettesképzés.

Kimagasló eredményességgel folytatott alapfeladatán túl, a *dr. jur. Kátai László* ezredes igazgató által vezetett HKTI, *dr. univ. Beregnyei József* oktatási igazgató-helyettes irányításával pótolhatatlan tevékenységet végzett 1991-től 1995-ig a határrendészeti tisztképzés érdekében is. Megkezdte és egymás után négy évben teljesítette az RTF határrendészeti szakára felvett hallgatók előkészítő, vagy úgynevezett „nulladik” évfolyamának egyéves előképzését. („Nulladik” évfolyamos hallgató: helytelen, fantáziátlan és méltatlan megnevezés – V. G.) A körmendi előképzés a KLKF határőr I. évfolyam szegedi előképzéséhez hasonlóan értékkeremtő cél-, feladat- és tevékenységrendszer volt, a pedagógiai folyamat nélkülözhetetlen periódusa. „Körmend” is határőrré nevelt, és olyan alapokat biztosított, amelyek egyértelműen és egyaránt hatottak a felsőbb éves tanulmányokra, majd a tiszti pályafutásra. Az előképzést azonban – a Határőrségtől és a HKTI-től független okból – a négyéves rendszerű rendőrtiszti főiskolai tisztképzés tervezett bevezetésének egyik előfeltételeként, 1995-ben meg kellett szüntetni. (Sajnálatos módon azonban a négyéves

⁵⁵¹ JUNG Tibor (2001): A határőrség tiszthelyettesi-, zászlósi állománya képzési rendszerének jelene és továbbfejlesztésének lehetséges formája. *Határőrségi Tanulmányok*, 5. sz. 61–77. 67. (NKE RTK Határrendészeti Tanszék könyvtára)

tisztképzés, a megmásított belügyminisztériumi döntés következtében, mégsem kezdődhetett meg – V. G.)

Nováky vezérőrnagy országos parancsnok 1992. június 5-én jóváhagyta a HKTI tantervét.⁵⁵² Hatálya kiterjedt egyrészt a nappali tagozatos szakokra: határrendészeti járőr, határforgalmi útlevelkezelő, határrendészeti akciószakasz-parancsnok, RTF határrendészeti szak előkészítő évfolyam; másrészt az intézetben végrehajtott továbbképző tanfolyamokra. Az alapképzésben részt vevők számára a tanterv minden szakon biztosította a KLKF határőr, valamint az RTF határrendészeti szakára történő jelentkezés lehetőségét. Az RTF előkészítő évfolyamot eredményesen befejezett hallgatót – kérelmére – az országos parancsnok mentesíthette a főiskolai tanulmányok megkezdése alól, és biztosította számára, hogy megkezdje hivatásos szolgálatát a Határőrség tiszthelyettesi állományában.

A határrendészeti szakképzés általános célját a következőképpen határozták meg: „Olyan végrehajtó állomány felkészítése, akik képesek és készek is minden helyzetben jog- és szakszerűen, kulturáltan intézkedni, hatékonyan eljárni, továbbá akik nemcsak tudatilag, hanem érzelmileg is azonosulnak hivatásukkal.”⁵⁵³

A határrendészeti szakképzés speciális célja az RTF előkészítő évfolyamon: hivatásos járőr és útlevelkezelő tiszthelyettesi alapképzés megadásával a tisztképzés megkezdéséhez szükséges elméleti és gyakorlati alapismeretek elsajátítása. A végzett hallgató legyen képes az RTF határrendészeti szakán a főiskolai tanulmányok megkezdésére, illetve a hivatásos járőr és útlevelkezelő tiszthelyettesi szolgálat ellátására.

51. táblázat

Az RTF előkészítő évfolyam óra- és vizsgaterve – 1992/1993.

Alaptantárgyak	Tanóra	Alapozó tantárgyak	Tanóra
Állampolgári ismeretek	10	Általános és int. lélektan	30
Idegen nyelv	110	Jogi és igazgatási ismeretek	25
Testnevelés	118	Kriminálisztikai alapismeretek	10
Szakalapozó tantárgyak	Tanóra	Szaktantárgyak	Tanóra
Lökiképzés	59	Határrendészeti szolgálati ismeretek	159
Harcászat	64	Határforgalmi szolgálati ismeretek	159
Tereptan	30	Felderítő és rendészeti alapismeretek	48
Híradó alapismeretek	10	Kynológiai alapismeretek	10
Alaki kik. és szabályzati ismeretek	35	Gyakorló csapat szolgálat	128
Informatika és számítástechnika	50	Gépjárművezetői kiképzés	35
Pénzügyi-anyagi-technikai alapism.	6	Tartalékidő	23
Eü., körny. véd., szü. alapismeretek	10	Vizsgák	77
Összesen: 1200 tanóra, 3 beszámoló, 8 gyakorlati jegy, 3 kollokvium, 2 záróvizsga.			

Forrás: A HKTI tanterve, 1992.

⁵⁵² *HKTI tanterve/1992. 06. 05.* (NKE RTK ÜVI; nytsz: BM HOP 044/1992)

⁵⁵³ BEREGNYEI József (2003b): A határőr tiszthelyettes-képzés múltja, jelene és lehetséges jövője. *Belügyi Szemle*, 51. évf. 6. sz. 29–35.

Az 1992/1993. tanévtől megkezdtek a határvadász szakasparancsnoki szakon is a képzést. A tíz hónapos alapképzés helyett a tanintézetben bevezették az úgynevezett „ciklusos rendszerű” tiszthelyettesképzést, amely tízhetes tanintézeti felkészítést és tízhetes szakmai gyakorlatot foglalt magában, majd a kurzus vizsgával zárult. A ciklusos képzés lényege a tanintézeti kapacitás növelése volt, ugyanis a párhuzamosságok eredményeként egységnyi idő alatt több kurzust lehetett kibocsátani. Hátránya lehetett – bár ezt sokan sokféleképpen értelmezték és vitatták –, hogy kevésbé alapos elméleti felkészítés alapján kellett teljesíteni a szakmai gyakorlatot, ellenben kétségtelenül előnyére vált a végzetek gyakorlatiasabb felkészültsége. A ciklusos rendszerű képzést felváltotta a 18 hetes, majd 2003-tól a 22 hetes alapképzés. Mindezek mellett Körmenden megkezdődött a levelező rendszerű tiszthelyettesképzés is, valamint a már szakképzett járőrök és útlevelkezelők részére az 1993/1994. tanévben bevezették az öt hónapos időtartamú határőr zászlósképzést. A „csúcsra járatott” 1994/1995. tanévben végzetek létszáma: a ciklusos rendszerű képzésben két kurzus 180, majd 183 fővel; a zászlósképzésben útlevelkezelői szakon 29 fő, a járőrszakon 27 fő, a szakasparancsnoki szakon 20 fő és az RTF előkészítő évfolyamon 34 fő, összesen: 473 fő.

Abból következően, hogy a Körmendi HKTi mindezekkel együtt sem tudta kielégíteni a Határőrség fokozatosan növekvő tiszthelyettesigényét, ütemezetten létrehozták a többi határőrségi tanintézetet is: 1993-ban a Csonnai Határforgalmi Kiképző Központot, 1995-ben a Soproni HKTi-t, majd 1998-ban az Adyligeti Határrendészképző Szakközépiskolát. Ezek a tanintézetek ugyancsak megérdemelnek egy önálló és alapos kutatást, de e kutatási tárgyban és ebben a kötetben nincs elég hely, illetve idő részletesen feltárni és megörökíteni az általuk végzett, kétségtelenül hiánypótló és magas szintű tevékenységet.

Célszerű azonban röviden kitérni egy speciális – és több intézményt érintő – képzési területre, a határforgalmi felkészítésre. A rendszerváltás éveiben ugrásszerűen megnövekedett és összetételében megváltozott határforgalom új követelményeket támasztott a határforgalom-ellenőrzést végző személyi állománnyal szemben is. E követelmények jelentős mértékben közrejátszottak a sorozott állományúak kivonásában és a hivatásos állományúakkal végrehajtott ellenőrzés bevezetésében. A Határőrség számára a sor- és hivatásos állományú útlevelkezelők szakkiképzését centrálisan és hagyományosan a Győri Határőrkerület (majd Igazgatóság) alárendeltségében működtetett Csonnai Határforgalmi Kiképző Központban (HKK) végezték.⁵⁵⁴ Hivatásos állományú útlevelkezelők alatt nem csupán a tiszthelyetteseket, hanem a tiszteket is értették, ugyanis – különösen a nagy forgalmú, frekvenciált határforgalmi kirendeltségeken – útlevelkezelő-tiszti munkaköröket is létesítettek. Ellenben (visszaulva az V. fejezetre – V. G.) a KLFK határőr szakán végzett és erőteljesen az őrsi határőrizetre felkészített határőrtisztek, amennyiben határforgalmi kirendeltségekre kerültek elsőtiszti beosztásba, akkor a munkakör elfoglalása előtt kötelezően elvégezték a tízhetes határforgalmi szaktanfolyamot. (Emlékeztetőül: ugyanezzel a képzési formával találkoztunk a BM Továbbképző Tanfolyam Parancsnokság [BM TTP], illetve találkoztunk majdani jogutódja, a BM Továbbképző és Módszertani Intézet [BM TMI] képzési palettáján is – V. G.)

Az útlevelkezelő tiszthelyettesek tízhetes felkészítési formája az 1990-es évekre is áthúzódott. „A határforgalmi szakmai felkészítés három alapintézménye a tradicionális

⁵⁵⁴ KÓMÓTVES József – KRISÁN Attila – UGRÓ Szilárd szerk. (1994): *A Határőrség évkönyve 1993–94*. Budapest, BM HOP. 117.

Csornai Határforgalmi Kiképző Központ, a Körmentdi HKTI és az RTF Határrendészeti Tanszék volt.”⁵⁵⁵ Csornán a beosztott útlevelezézők intenzív szakkiképzését végezték, a határforgalmi szakismeretek óraszámja 110 volt. A Körmentdi HKTI-n a csornai tananyag és az afeletti ismeretek megszerzésével az útlevelezézői szakon végzett tiszthelyettesek képessé váltak a szolgálati csoportba beosztottak szolgálati tevékenységét szervezni, vezetni, irányítani, és váratlan helyzetekben a szükséges beavatkozásokat megtenni. A szakon 254 tanórát fordítottak a határforgalmi szakismeretekre. Mindezeket túlmenően a zászlósképző kurzusban végzetek a vezetői felkészítés eredményeként alkalmassá váltak a határforgalmi kirendeltségvezető tiszt távollétében annak helyettesítésére, természetesen a kizárólagos hatáskörbe utalt jogkörök kivételével. Az RTF előkészítő szakának hallgatói Körmentden 159, majd a hároméves kurzusban az RTF-n 201, összesen: 360 tanóraban sajátították el a határforgalmi (és hasonlóan magas óraszámaban a határőrizeti) szakismereteket. Az alapos elméleti oktatás és a szakmai gyakorlatok eredményeként az RTF-n végzett határrendészeti tisztek egyaránt képessé váltak a határőrizeti és a határforgalmi kirendeltségeken a beosztott tiszti, a kirendeltségvezető-helyettesi és a kirendeltségvezetői munkakörök betöltésére. A KLKF határőr szakán az 1990-es években is alacsony óraszámaban (32 tanóraban) oktatnak határforgalmi alapismereteket, de – az 5. fejezetben leírtaktól eltérően – ezúttal érhető okokból, ugyanis ott célirányosan és intenzíven a határvédelmi szakterületre készítették fel a határőrtiszteket. Később, ha közülük valaki horizontális pályamozgással átkerült a határforgalmi szakterületre, akkor szükségszerűen kötelezték a tízhetes határforgalmi szaktanfolyam elvégzésére.

Nováky vezérőrnagy országos parancsnok vezetői tevékenységének emlékezetes mozzanataként a „határrendész” szakma 1993-ban megjelent a MüM 7/1993. sz. rendeletével kiadott OKJ-ben, és államilag elismert középfokú szakképzettséget biztosított. Ennek eredményeként 1995 és 1998 között a határőrségi tanintézetekben is meghatározóvá vált a kétéves iskolarendszerű szakképzés, és megtörtént a tanintézetek határrendészsképző szakiskolává, majd szakközépiskolává átalakítása, átminősítése.

Újabb fejleményként – amint korábban kifejtettem – 1999. szeptember elsejétől az addigi rendőrségi és határőrségi szakközépiskolákból egységes rendészeti szakközépiskolákat hoztak létre és működtettek a BM Oktatási Főosztály felügyeletével.

Az átmenet éveiben a kétéves szakképzés mellett, ideiglenes képzési formaként tovább folytatták a 22 hetes alapképzést is, amelynek elvégzésével, bár szolgálatba állhattak, de államilag elismert végzettséget nem kaptak a határőr tiszthelyettesek.

Fejlődésének minőségi állomásaként az addigi Körmentdi HKTI mint Szent László Határrendészsképző Szakiskola (nem elírás: szakiskola és még nem szakközépiskola – V. G.), a *Belügyi Közlönyben* 1995. április 7-én megjelent alapító okiratának megfelelően, megkezdte az OKJ-ben szakmaként elismert kétéves határrendész szakképzést. Az államilag elismert szakképzettség birtokában a végzettek nemcsak tiszthelyettesi, hanem zászlósi beosztásokat is betölthettek. A tanulók komplex képzése, azaz oktatása és nevelése érdekében egyre több időt és energiát fordítottak az oktatók pedagógiai felkészítésére, továbbképzésére. A szakiskola oktatói változatos és jó színvonalú módszertani munkát végeztek (normáztatás, fakultatív oktatás, a járőr és az előkészítő osztályok közös gyakoroltatása,

⁵⁵⁵ SÍPOS Endre (1994): A határforgalom-ellenőrzési alapképzés és tanfolyamszerű továbbképzés helyzete, tapasztalatai és feladatai. *Határőrségi Tanulmányok*, 3. sz. 9–19.

lovaskiképzés), amelynek eredményeként a végzettek nagyon jól hasznosítható elméleti és gyakorlati felkészültséggel járultak hozzá a korszerű hivatásos határőrizetre áttéréshez. A továbbfejleszhető korábbi tananyagokat korszerűsítették, valamint teljesen új tananyag-hordozókat (mintákat, fogalomgyűjteményeket, tansegédleteket) dolgoztak ki. Kibővítve a választékot, a világnyelvek oktatása mellett lehetővé tették az úgynevezett „határnyelvek” (szlovák, román, szerb, horvát, szlovén) viszonylatonként differenciált elsajátítását is.⁵⁵⁶

Fejlődésének újabb állomásaként 1998-tól Szent László Határrendészeti Szakközépiskolaként végezte a tevékenységét. Mindössze egy év elmúltával – a rendőrségi és a határőrségi szakközépiskolák belügyi centralizációját követően –, 1999-től kezdve (és napjainkban is) Körmenyi Rendészeti Szakközépiskolaként (RSZKI) folytatja oktató és nevelő munkáját.

A szakközépiskola képzési kínálata a következő: a) érettségire épülő iskolarendszerű kétéves nappali szakképzés; b) periodikus továbbképzés a tiszthelyettesek részére; c) megrendelt szakmai továbbképzések és tanfolyamok tartása.

A HKTI alapító és első igazgatója *dr. jur. Kátai László* hőr. ezredes volt, őt *dr. jur. Tiborcz János* r. ezredes, majd *dr. jur. Orbán Péter* r. altábornagy követte; a szakközépiskola mai (2016) igazgatója: *Hollósi Gábor* r. ezredes

10.1.3. A „felsőfokú szakmai alapképzés”

A „felsőfokú szakmai alapképzés” (ugyancsak torz szakkifejezéssel – V. G.) a katonai és a rendészeti felsőoktatásban folytatott tisztképzés határőrségi elnevezése volt. (Megjegyzem: időnként háromnyelvű [közoktatási, szakképzési és felsőoktatási] zsebszótárra lett volna szükség a szakkifejezések dzsungelében történő megnyugtató eligazodáshoz – V. G.) Tovább bonyolította a fogalmi zűrzavart a felsőoktatásban alkalmazott többlépcsős képzés. Egyfelől a katonai felsőoktatásban a főiskolai, illetve az egyetemi végzettséget eredményező kimenet, majd a nemzetvédelmi felsőoktatásban 2005-től a bolognai követelményeknek elegendő felsőoktatási alapképzés (BSc) és mesterképzés (MSc) bevezetése. Másfelől a rendészeti felsőoktatásban biztosított főiskolai kimenet, majd 2006-tól a Bologna-kompatibilis felsőoktatási alapképzés (BA), végül 2008-tól a mesterképzés (MA). A katonai és nemzetvédelmi, illetve a rendészeti felsőoktatásban folytatott határőrizeti, illetve határrendészeti tisztképzés kimeneti céljait és követelményeit, szerkezeti felépítését és folyamatát, tartalmát, módszertanát és eszközrendszerét az 5., 6., 8. és 9. fejezetekben részletesen ismertettem, illetve a 11. fejezetben ugyancsak részletesen kifejtem majd, így azok tárgyalása e fejezetben nem volna helyes. Egyetlen kiegészítésként viszont előre kell bocsátanom, hogy a határőrségi képzési vertikumban ugyancsak a „felsőfokú szakmai alapképzés” körébe tartozott az RTF-n 2001-ben bevezetett egyéves (illetve a különböző forrásokban: kétszer öt hónapos) „felsőfokú határrendészeti szervező (tiszt) szakképzés”, amelynek elvégzésére a Határőrséghez felvett, felsőfokú állami végzettséggel igen, de felsőfokú szakmai végzettséggel nem rendelkezőket kötelezték. Az iskolarendszeren kívüli képzési forma egyéves időtartamot ölelt fel.

⁵⁵⁶ KÖMŰVES–KRISÁN–UGRÓ 1994, 114–116.

10.2. Határőrségi szakmai továbbképzés, átképzés, vezetőképzés és vezetői továbbképzés

A Határőrség alapképzésre felépített tovább-, át- és vezetőképzési alrendszere jól biztosította a megszerzett tudás szinten tartását és fejlesztését, valamint a pályán való szakmai és vezetői előmenetelt, továbbá a pályán való horizontális átjárást.

A továbbképzés fő formái – azaz a központilag szervezett, tanfolyamrendszerű, viszonylag hosszabb időtartamú, illetve az igazgatóságokon és a kirendeltségeken megtartott, rövidebb idejű továbbképzések – harmonikus egységet alkottak. A központi szisztéma kiemelését érdemlő lényegi eleme volt, hogy minden hivatásos állományú számára a képesítés megszerzésétől számított ötévenként ismétlődő, úgynevezett „periodikus” továbbképző tanfolyamot határozott meg. A hivatásos állományúak – tiszti, zászlósi és tiszthelyettesi kategóriákra, valamint a különböző szakbeosztások szerint csoportosítva – a továbbképzési célkitűzéseket és követelményeket „arra a tanintézetre és tananyagra építve teljesítették, amelyben és amilyen alapképesítést szereztek”.⁵⁵⁷ Másik nagy vívmánya e szisztémának, hogy amennyiben menet közben a hivatásos állományú újabb szakképesítést szerzett, akkor attól számítva kezdődött meg a következő ötéves periódusa. Ugyanígy jártak el, amennyiben új eszköz vagy eljárás került a rendszerbe, mert annak alkalmazására soron kívüli (cél-) tanfolyamon felkészítették az érintett hivatásos állományúakat, majd számukra akkor kezdődött meg az újabb ötéves ciklus.

A Határőrség mindenkori kiképzési szabályzatában és a kiképzési intézkedésekben foglaltaknak megfelelően a határőr és a határrendészeti tisztképzést folytató tanszékek oktatói évtizedeken keresztül, állandó és szoros szimbiózisban éltek a Határőrséggel. Példaértékű együttműködés alakult ki a szakmai szervek és a felsőoktatási oktatók között e vonatkozásban is. A központi továbbképzések tematikáját és témáit a tanszékvezetők és oktatók időben megismerték; a szakterületüknek megfelelően ők is rendszeresen részt vettek a szakmai továbbképzéseken, és eredményesen eleget tettek a vizsgakötelezettségeiknek. Azt követően maguk is bekapcsolódtak a következő tanfolyamok szervezésébe, a résztvevők oktatásába és vizsgáztatásába. Ezzel párhuzamosan beépítették az új ismereteket és gyakorlati tapasztalatokat a főiskolai és egyetemi képzésbe is. Minden évfolyamot úgy indítottak szakmai gyakorlatokra, és a végzősöket úgy avatták tisztté, hogy a hallgatók az eredeti képzési programon túl elsajátították a közben megváltozott joganyagot, valamint a szakma elméletében született „legfrissebb” elveket, illetve a gyakorlatban alkalmazott legújabb eljárásokat és a megszerzett tapasztalatokat is.

A tiszthelyettesek és zászlósok továbbképzése magában foglalta egyrészt az évente – központilag, területileg és/vagy helyileg – megtartott továbbképzéseket, valamint a szisztematikus és számonkért önképzést; másrészt az átjárást lehetővé tevő szakmai vizsgákat; végül a konkrét vezetői beosztásokra felkészítő tanfolyamokat, tréningeket.

Az átképzés intézményét a gyakorlati szükségletek kielégítése érdekében hozták létre. Az 1990-es években számos olyan pályázó került be a tisztikarba, akik nem az egyenes ágon, azaz nem a katonai és a rendészeti felsőoktatási intézmények határőr vagy határrendészeti szakán szereztek képesítést, hanem ezen intézmények más szakain, vagy pedig a polgári felsőoktatási intézményekben. A jelentkezők az állami felsőfokú (főiskolai vagy

⁵⁵⁷ SZABÓ 1994, 22.

egyetemi) képesítés birtokában felvételt nyertek a Határőrség hivatásos állományába, tiszti rendfokozatot és beosztást kaptak, azonban kötelezték őket, hogy az úgynevezett „átképző tanfolyamokon” szerezzék meg az előírt alap- és szakismereteket. Az átképzés törzsanyaga a KKKF határőrizeti, illetve az RTF határrendészeti tananyagára épült. Az oktatás és a vizsgáztatás az érintett tanszékek bázisán történt. A határőrzászlósi és tiszthelyettesi kategóriák tekintetében hasonló folyamat játszódott le, amelynek letéteményese a Körmenyi HKTI volt.

A tiszti állomány továbbképzését és vezetőképzését tekintve a testületnél – a tudatos és tervezhető vezetői utánpótlás, valamint vezetői előmenetel érdekében – vezetői utánpótlási adatbankot kellett felépíteni és gondozni. Valamennyi tiszttal ötvenként köteles volt részt venni a határőrségi vagy belügyminisztériumi központi továbbképzésen, évente pedig a területileg megtartott továbbképzések valamelyikén. A tisztek továbbképzését szolgáló kétszintű, gondosan tervezett és feszesen koordinált feladatot területi szinten az 1995-ben létrehozott igazgatósági oktatási központokban, illetve központi szinten, az Adyligeten 1998-ban létesített Határőrségi Vezetőképző és Továbbképző Intézetben (HVTKI) oldották meg.

A határőrségi vezetőképzés és vezetői továbbképzés központi szervezésben folyt, ami újabb lendületet vett a HVTKI létrehozásával. A tanfolyamokra bekerülni elsősorban és döntően magasabb vezetői/parancsnoki kezdeményezéssel lehetett, saját kérelemre csak kivételes esetben. Az intézet végezte a vezetői utánpótlásra tervezett tisztek vezetővé képzését, a vezetők ötvenkénti vezetői továbbképzését, valamint a teljes tisztikar ötvenkénti továbbképzését. A tananyagot a Belügyminisztérium, a Határőrség és az együttműködő partnerek közép- és felső vezetői oktatták. A képzésben részt vettek a ZMNE vezető oktatói is. A kezdeti tapasztalatok alapján a tanfolyamok programját kiegészítették a személyiségfejlesztő tréningekkel is. Színesítették a programokat a meghívott külföldi előadók, akik főként a német és brit partnerektől érkeztek.

Eredményesen folyt a határőrségi vezetők vezetői és idegen nyelvi továbbképzése a külföldi intézményekben is, így különösen Németországban, illetve az USA-ban⁵⁵⁸ és Kanadában is. E tanfolyamok kettős célt szolgáltak, ugyanis a szakmai továbbképzés mellett idegen nyelvű felkészítést is folytattak.

Abból fakadóan, hogy a rendészeti felsőoktatásban (2008-ig) nem folyt sem egyetemi szintű, sem mesterképzés, valamint, hogy ennek ellenére és legalább részben eleget tegyen a megrendelői igényeknek, az RTF 2002-ben létrehozta a bűnügyi vezető, illetve a közbiztonsági vezető továbbképzési szakot. Az iskolarendszeren kívüli, kétéves képzésre a Határőrség tisztjei is bekerülhettek.

10.3. A belügyi képzési rendszerben felépített rendészeti alap- és szakvizsgák, valamint a rendészeti közép- és felsővezető-képzés a határőrtiszti állomány továbbképzésében

A határőrtiszti állomány a rendészeti alap- és szakvizsgák, valamint a rendészeti vezetőképzés és a rendészeti mestervezető-képzés tekintetében ugyancsak a belügyi alap- és tovább-

⁵⁵⁸ DÁVID Károly hőr. ezredes, igazgató, Orosházai Határőr Igazgatóság (1995): *Felfedeztük Amerikát, avagy egy határőrségi tanulmányi út az USA-ban*. BM HOP. (Sz: 3-6/2-8/95)

képzési rendszerhez igazodott. Jelentős fejlődést eredményezett a korábban decentralizáltan működtetett rendőrségi és határőrségi vezetőképző és továbbképző intézmények minisztériumi összehangolása és központosítása, az RTF Rendészeti Vezetőképző Továbbképző és Kutatóintézet (RTF RVTKI) létrehozása 2000-ben, az Adyligeti objektumban. Előzményei sorában feltétlenül említést érdemelnek a következő relevanciák: az RTF-n 1976-ban indított, majd 1982-ben alapjaiban megújított vezetőképző tanfolyam; az 1996-ban létesített ORFK Rendőrségi Vezetőképző Intézet és különösen annak kapitányságvezetői tanfolyama; valamint az 1998-ban létrehozott Határőrségi Vezetőképző és Továbbképző Intézet. Az RTF RVTKI-ban folytatott rendészeti szakvizsgák, továbbá a vezetőképző és mestervezető-képző tanfolyamok értelemszerűen lehetőséget biztosítottak a határőrtisztek számára is a tanulásra és az előmenetelre. Az intézet alapító és ma is hivatalban lévő főigazgatója *dr. Dános Valér* ny. r. vezérőrnagy.⁵⁵⁹

A 2000. február 1-jétől működtetett RTF RVTKI-t 2005-ben kivonták az RTF szervezetéből és hatásköréből, majd a jogutód intézményt több alkalommal is átszervezték és átnevezték:⁵⁶⁰

- 2005-ben BM Oktatási Főigazgatóság Rendészeti és Bűnmegelőzési Intézet (BM OF RBI);
- 2006-tól Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium (IRM) Oktatási Főigazgatóság Rendészeti és Bűnmegelőzési Intézet (IRM OF RBI);
- 2010-ben ORFK Rendészeti Vezetőképző és Kutatóintézet (ORFK RVKI);
- 2011-ben BM Rendészeti Vezetőképző és Kutatóintézet (BM RVKI);
- 2012-től BM Oktatási, Képzési és Tudományszervezési Főigazgatóság (BM OKTF);
- 2014-től 2016. augusztus 31-éig BM Közszolgálati Személyzetfejlesztési Főigazgatóság (BM KSZF).

(Megjegyzés: 2016. szeptember 1-jétől az intézmény új besorolása és elnevezése BM Vezetőképzési, Továbbképzési és Tudományszervezési Főosztály [BM VTTF] lett. Ezt azonban nem tükröztetem, mert a kéziratot 2016. augusztus 31-én lezártam – V. G.)

10.3.1. A rendészeti alap- és szakvizsgáról

Kezdetben A rendészeti szakvizsgáról, a rendészeti vezetőképzésről és a rendészeti mestervezető-képzésről szóló 2/2002. (BK 1.) BM utasítás, majd a 23/2004. (BK 16.) BM utasítás, a 14/2006. (BK 7.) BM utasítás, valamint a 21/2011. (VII. 13.) BM sz. rendelet, továbbá A rendészeti alapvizsgáról és a rendészeti szakvizsgáról, a Rendészeti Alap- és Szakvizsga Bizottságról, valamint a rendészeti alapvizsga vizsgabiztosai és a rendészeti szakvizsga vizsgabiztosági névjegyzékről szóló 274/2012. (IX. 28.) Korm. rendelet alapján a magasabb munkakörök betöltéséhez képesítési követelményként előírt rendészeti szakvizsgát kellett, illetve kell tenni.

⁵⁵⁹ *Interjú* 2016-ban dr. DÁNOS Valér (CSc) ny. r. vezérőrnagy, főigazgatóval, aki 1995-től a rendészeti vezetőképzésért és továbbképzésért hivatott – fentiekben ismertetett – belügyi intézmények vezetője volt. 2016-ban a BM Közszolgálati Személyzetfejlesztési Főigazgatóság (BM KSZF) főigazgatója. 2014-től az NKE egyetemi magántanára.

⁵⁶⁰ KARDOSNÉ SÁRFI MÓNICA BM KSZF (2016): *Az RTF RVTKI és jogutód intézményeinek szervezeti változásai*. (Kézirat) Budapest, BM Közszolgálati Személyzetfejlesztési Főigazgatóság.

A vizsgáztatást 2002-től az RTF RVTKI, illetve a fentiekben ismertetett jogutód intézmények keretében működtetett Rendészeti Szakvizsga Bizottság végezte, majd 2012-től a Rendészeti Alap- és Szakvizsga Bizottság végzi. A vizsgáztatás tervezése, szervezése, koordinációja és kiszolgálása a Rendészeti Alap- és Szakvizsga Központ feladatkörébe tartozik. A rendészeti szakvizsga szervesen beépült a tiszti állomány előmeneteli (karrier-) rendszerébe, és egyenértékűvé vált a mintául szolgáló közigazgatási szakvizsgával. A szisztémát fokozatosan továbbfejlesztve, 2012-re kiteljesedett a rendészeti alap- és szakvizsgák, valamint a rendészeti vezetőképzés és rendészeti mestervezető-képzés ma is (azaz 2016-ban) érvényes vertikuma.

A 274/2012. (IX. 28.) Korm. rendelet (e jogszabály és a rendészeti alapvizsga intézménye a kutatási időszakhoz képest egy évvel későbbi, ellenben a szisztéma mai teljessége érdekében fontosnak tartom a beillesztését – V. G.) szerint a hivatásos állomány tagjának, ha e kormányrendelet alapján mentességgel nem rendelkezik, a szolgálati viszony létesítését követő egy éven belül rendészeti alapvizsgát kell tennie. A rendészeti alapvizsgával rendelkező személy a jogszabályban meghatározott közigazgatási alapvizsga-kötelezettség teljesítése alól mentesül. Vizsgára az bocsátható, aki részt vett a vizsgát megelőző egynapos felkészítésen. A rendészeti alapvizsga számítógépes rendszerben kitöltött vizsgából áll, amelynek során a vizsgázónak egy, a számítógép által véletlenszerűen generált feladatsort kell megoldania.

Rendészeti szakvizsgára a munkáltató kötelezése alapján vagy önkéntesen lehet jelentkezni. Olyan szolgálati beosztásba vagy munkakörbe, amelynek betöltéséhez követelmény a rendészeti szakvizsga megléte, a hivatásos állomány tagja akkor nevezhető ki, ha – az egyéb képzettségi követelményeknek való megfelelés mellett – rendelkezik rendészeti szakvizsgával. Ha a hivatásos állomány tagja magasabb beosztásból vagy munkakörből kerül a meghatározott beosztásba vagy munkakörbe, és nem rendelkezik rendészeti szakvizsgával, a rendészeti szakvizsgát a beosztásba helyezést követő két éven belül köteles megszerezni. Az e rendelet alapján teljesített rendészeti szakvizsgát a közigazgatási szakvizsgáról szóló kormányrendeletben meghatározott közigazgatási szakvizsgával egyenértékűnek kell tekinteni.

Rendészeti szakvizsgára az a jelentkező bocsátható, aki a vizsgát megelőző háromnapos felkészítésen hiányzás nélkül részt vett. A vizsgára nem bocsátható jelölt köteles a felkészítést előlről kezdeni. A rendészeti szakvizsga a kötelező és egy választható vizsgatárgyból áll; a vizsgatárgyak írásbeli és szóbeli vizsgarészből állnak.

A rendészeti szakvizsga célja, hogy a rendészeti szervek hivatásos állományú tagjai, jogszabályban meghatározott beosztásaiba kinevezett, illetve kinevezendő tisztek a rendészeti szervek tevékenységével és a közigazgatás működésével kapcsolatban átfogó, rendszerezett tudásanyagot sajátítsanak el, valamint hogy a vizsgázók kiegészítsék és felfrissítsék szakmai ismereteiket.⁵⁶¹

⁵⁶¹ *Interjú* 2016-ban ZALICZAY Ágnes osztályvezetővel, a BM Közszolgálati Személyzetfejlesztési Főigazgatóság Rendészeti Alap- és Szakvizsga Központ vezetőjével, a Rendészeti Alap- és Szakvizsga Bizottság titkárával.

A BM Közszolgálati és Személyzetfejlesztési Főigazgatóság irattári dokumentumai alapján a rendészeti szakvizsgán (RSZVI) oklevelet kapott rendészeti tisztek száma és azon belül a határőrtisztek, illetve határrendészeti tisztek száma a 2002–2011 közötti időszakban:⁵⁶²

52. táblázat

RSZVI oklevelet kapott rendészeti tisztek és határ(rend)őrtisztek 2002–2011.

Év	Rendészeti tisztek	Határ(rend)őrtisztek
2002	154	13
2003	186	56
2004	244	19
2005	345	68
2006	388	81
2007	366	59
2008	283	5
2009	484	48
2010	414	12
2011	472	18
Összesen	3336	379

Megjegyzések:

1. 2008-ban a határrendészeti tisztek számának nagyságrendi visszaesése megérthető, mert 2008 az integráció éve volt;
2. 2008-tól 2011-ig a szabadon választható „határrendészeti igazgatás” vizsgatantárgy alapján valószínűsített adatokat vettem alapul.

Forrás: a szerző saját szerkesztése

10.3.2. A rendészeti vezetőképzésről és mestervezetővé képzésről

Alapfeladatai ellátása mellett az intézet és különösen annak vezetőképzési szervezeti egysége – így 2000-től 2005-ig vezetőképzési osztály; 2006-ban vezetőképzési alosztály; majd azt követően vezetőképzési és szervezési osztály – *Dános* vezérőrnagy vezetésével több mint tíz évig dolgozott a kompetenciaalapú, moduláris képzési rendszer kialakításán és továbbfejlesztésén. A kutatás eredményeként hazánkban elsőként készült el a belügyi ágazat teljes kompetenciatérképe, valamint az arra felépített háromfokozatú, egymásra épülő közép- és felsővezető-képzés, továbbá a vezetői továbbképzés egységes rendszere. A 2010-es években kifejlesztették a vezetőkiválasztás tudományosan megalapozott neurális eszközrendszerét, a Komplex Vezető-kiválasztási Rendszert.

A rendészeti vezetőképzésre a rendészeti szakvizsgával rendelkező és más meghatározott előfeltételeknek eleget tevő, osztályvezetői beosztásba tervezett (vagy már azt betöltő) és az illetékes területi vagy központi vezető által támogatott tisztek nyerhettek felvételt. A kurzus célja volt: a kooperatív vezetési stílus elsajátítása; olyan tudásanyag,

⁵⁶² *BM Közszolgálati Személyzetfejlesztési Főigazgatóság irattári dokumentumai 2002–2011.* Budapest, BM KSZF Irattár.

illetve magatartásformák és önfejlesztési technikák elsajátítása, amelyek birtokában a végzetek képesek a vezetői munkakörök és a szervezetben betöltött szerepük szerinti vezetői kompetenciáknak megfelelni, tevékenységükkel a Határország stratégiai fejlesztési céljainak megvalósítását elősegíteni, a társadalmi és a nemzetközi elvárásoknak eleget tenni. A képzés tanintézeti összevonásokból és munka melletti önálló felkészülésből, majd komplex vizsgából (egyéni, páros és csoportos gyakorlati feladatmegoldásból, helyzetgyakorlatok és szituációs feladatok megoldásából) tevődött össze.⁵⁶³ A (középvezetői) képzés során feldolgozandó témakörök és egyúttal elsajátítandó, illetve fejlesztendő főbb kompetenciák:⁵⁶⁴ integritás, önkontroll, önbizalom, önfejlesztés, alkalmazkodóképesség, döntési képesség, problémamegoldó képesség, konfliktuskezelés, kommunikáció és prezentáció, tárgyalástechnika, együttműködés, empátia, csapatmunka, mások megismerése, motiváció, ügyfélorientáltság és partnerközpontúság, munkatársak fejlesztése, előrelátás, elvárások támasztása, irányítás, időgazdálkodás, vezetési technikák.

A rendészeti mestervezetővé képzésre – ugyancsak a szükséges előjárói támogatás birtokában – a főosztályvezetői vagy magasabb beosztásokba tervezett, rendészeti szakvizsgával és rendészeti vezetőképző végzettséggel rendelkezők, illetve jogszabály alapján e követelmények alól mentességet élvezők nyerhettek felvételt. A képzés célja a kooperatív vezetési stílus elmélyítése és fejlesztése, olyan tudásanyag, magatartásformák, önfejlesztési technikák és felső vezetői kompetenciák elsajátítása, amelyek birtokában a végzetek képesek megfelelni a felső vezetőkkel szemben támasztott követelményeknek. A (felső vezetővé képző) tanfolyamon továbbfejlesztendő kompetenciák:⁵⁶⁵ önismeret, empátia, identitás, kommunikáció, prezentáció, együttműködés, problémamegoldás, ügyfélorientáltság, változásra nyitottság (változásmenedzsment), munkatársak fejlesztése, protokoll, projektmenedzselés, pénzügyi menedzsmentszemlélet, teljesítménymotiváció, ellenőrzés, vezetői időgazdálkodás, delegálás, stratégiai szemlélet, tárgyalástechnika.

A rendészeti vezetőképző tanfolyamon (RVKT) és a rendészeti mestervezető-képző tanfolyamon (RMVKT) végzett határőrtisztek, illetve határrendészeti tisztek adatai – ugyancsak a BM KSZF irattári dokumentumai alapján – az alábbiakban összegezhetők.

53. táblázat

*Rendészeti vezetőképző tanfolyamon és rendészeti mestervezető-képző tanfolyamon végzett határ(rend)őrtisztek, 2001–2011.*⁵⁶⁶

Évszám	RVKT	RMVKT
2001	5	5
2002	21	–
2003	20	8
2004	13	4

⁵⁶³ Interjú 2016-ban BARANYAI Henriett r. őrnaggyal, a BM Közszolgálati Személyzetfejlesztési Főigazgatóság Képzés- és Tanfolyam-szervező Csoport vezetőjével.

⁵⁶⁴ DÁNOS Valér (2015): A rendészeti vezetőképzés és továbbképzés múltja és jelene. (Előadás) *A rendészeti oktatás 25 éve című konferencia*. Körmeny, 2015. 05. 14.

⁵⁶⁵ DÁNOS 2015.

⁵⁶⁶ *BM Közszolgálati Személyzetfejlesztési Főigazgatóság irattári dokumentumai 2002–2011*. Budapest, BM KSZF Irattár.

Évszám	RVKT	RMVKT
2005	15	2
2006	3	2
2007	4	2
2008	n. a.	n. a.
2009	1	n. a.
2010	1	–
2011	5	n. a.
Összesen	88	23

Forrás: a szerző saját szerkesztése

A határőrizeti és határrendészeti tisztképzés korábbi, illetve későbbi oktatói közül többen is elvégezték a vezetőképző vagy a mestervezető-képző tanfolyamot: *Lakatos Gábor* őrnagy (RVKT, 2002), *dr. jur. Csentes Zoltán* ezredes (RMVKT, 2003), *Szücs János* alezredes (RVKT, 2005), *dr. Hautzinger Zoltán* alezredes (RVKT, 2005), *dr. jur. Cseh József* alezredes (RMVKT, 2005).

A korábban már említett fogalmi átfedés és ellentmondás e kérdéskörben is tetten érhető. Ugyanis a rendészeti praxisban mintegy öt évvel hamarabb meggyökeresedtek a „mestervezető” és a „mestervezető-képzés” terminus technicusok, mint ahogy meghonosodott a bolognai adaptációval korszerűsített felsőoktatásban a „mesterképzés” és a „mesterszak”, illetve a rendészeti felsőoktatásban a „rendészeti vezető mesterszak” és a „rendészeti mestervezetővé képzés”. A belügyminiszter irányítása alá tartozó szervek hivatásos állományú tagjainak továbbképzési és vezetőképzési rendszeréről, valamint a rendészeti utánpótlási és vezetői adatbankról szóló 2/2013. (I. 30.) BM rendelet 11. pontja jelenleg is (2016-ban) a „rendészeti vezetővé képző tanfolyam”, illetve 13. pontja „a rendészeti mestervezetővé képző tanfolyam” terminus technicusokat alkalmazza. A belügyminiszter irányítása alá tartozó rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományát érintő személyügyi igazgatás rendjéről szóló 31/2015. (VI. 16.) BM rendelet 7. pontja a vezetői beosztásba kinevezés szabályait határozza meg. Ezek körében a 24–26. § konzekvensen a „rendészeti vezetővé képző tanfolyam” és „a rendészeti mestervezetővé képző tanfolyam”, illetve a „beosztott vezetői szolgálati beosztás” és a „középvezetői vagy kiemelt vezetői beosztás” szakkifejezéseket alkalmazza. Reményt keltő a tendencia, amely arra utal, hogy a belügyi belső képzési rendszer a vitatott szakkifejezéseket belátható időn belül átengedheti a Bologna-kompatibilis rendészeti felsőoktatásnak. Különösen azért, mert a belügyi képzési rendszer minden következmény nélkül megteheti, hogy a rendészeti mestervezetővé képzést átnevezi „rendészeti felsővezető képzés”-nek, és a végzeteket „rendészeti felső vezetők”-nek titulálja, ellenben a rendészeti felsőoktatás nem térhet el a bolognai terminus technicusoktól. Abból kiindulva, hogy a rendészeti praxisban rendszertanilag valójában alsószintű vezetők, középvezetők és felső vezetők találhatók, a belügyminiszteri vagy kormányrendelet minden további nélkül pontosítható, például a következőképpen: „[...] rendelet a rendészeti alap- és szakvizsgáról, valamint a rendészeti közép- és felső vezetők képzéséről” címmel.

10.4. A határőrtisztek részvétele az iskolarendszeren kívüli nemzetközi és európai uniós felkészítésben

A rendszerváltást megelőzően a határőrizeti szakmai és vezetői képzés, továbbképzés és aspirantúra külföldi lehetőségeit mindenekelőtt a Szovjetunió, továbbá a Varsói Szerződés tagállamai biztosították. Azt követően értelemszerű változások történtek e téren is.

A Határőrség felső vezetői nagy súlyt helyeztek a külföldi tapasztalatok, különösen a legjobb gyakorlatok (best practice) elsajátítására. Az uniós és más nemzetközi források kiaknázásával a rendészeti és közöttük a határrendészeti szakemberek, oktatók és kutatók számos nyugat-európai országban, valamint az USA-ban is tanulmányokat folytathattak a különböző profilú és időtartamú tanfolyamokon, illetve külföldi szakértők meghívásával szervezett hazai továbbképző tanfolyamokon, szemináriumokon. Így például a határőrségi közép- és felső vezetők 1994–1995-ben az USA-ban hasznos (és a mai helyzetben is figyelmet érdemlő) tapasztalatokat szereztek, amelyeket *Dávid Károly* hór. ezredes tanulmányából ismerhettünk meg.⁵⁶⁷ A Georgia államban található Brunswick város egyik önálló városrészében, Glyncóban található az USA Szövetségi Rendészeti Kiképző Központ mint fő kiképzési központ. Azon kívül Arizonában és Új Mexikóban is működtetnek egy-egy kiképzőpontot, amelyek – különleges programjaikkal – a glyncói alapprogramot egészítik ki. A Glyncói Kiképző Központ 71 szövetségi és tagállami intézmény – és azok sorában a Határőrség – részére képezi a hallgatókat, évente húszezres nagyságrendben. A kiképzőközpont állandó oktatói kerettel, valamint a különböző hatóságok által egy-két évre delegált ideiglenes oktatókkal, továbbá az egy-egy speciális témához meghívott szaktekintélyekkel mint külső óraadókkal rendelkezik. A képzési idő három–hat hónap, attól függően, hogy mely rendészeti szerv számára képezik az adott csoport hallgatóit. A kurzus kezdetén általános, egységes felkészítésben részesülnek a hallgatók, majd azt a megrendelő rendészeti szerv igényének megfelelően felépített szakkiképzés követi. A bemeneti előfeltételek – ugyancsak a megrendelőik igényei szerint – eltérők; így például közép- vagy felsőfokú végzettséget írnak elő, és a hallgatók életkora a 22–50 életév közötti széles skálán mozog. A szövetségi szerveket tekintve a határőrök kiválasztási folyamata a legszigorúbbak közé tartozik. A jelentkezőnek négyéves főiskolai végzettséggel kell rendelkeznie. Alapkövetelmény a spanyol nyelv ismerete. Évente 7000–10 000 fő írásbelizik. A legmagasabb pontszámot elérők szóbelizhetnek, amelynek során főként a kapcsolatteremtő, a problémamegoldó és az ítélőképesség színvonalát mérik, minősítik. A felvételiztetést a fizikai képességvizsgálatok zárják. A procedúra végén csak a legjobbat veszik fel. A kiképzés első öt hónapja (19 hét, 91 nap) a központban folyik, amelyben évente több száz, a kimagasló években 1000–1100 főt képeztek ki a Határőrség részére. Az első szolgálati helyeket a déli határszakaszon jelölik ki, ahol két hónapos utóképzésben részesülnek a kiképző központ szakirányításával tevékenykedő helyi kiképzőtisztek által. Ezt az időszakot az úgynevezett próbaidős vizsga zárja. Újabb két hónapos utóképzés és a végső próbaidős vizsga következik. Ezek után gyakornoki minősítéssel, önállóan folytathatja a tevékenységét, és tanfolyamokhoz kötötten haladhat előre a karrierívén: gyakornok; oktató, rangidős határőr, állomásfelügyelő, parancsnokhelyettes, parancsnok. Az USA Határőrségén belül a megszokott értelemben vett tisztképzés nincs, és az általunk ismert és alkalmazott előléptetési rendszer sincs. A tiszt előléptetés nincs

⁵⁶⁷ DÁVID 1995.

szolgálati időhöz kötve. A megüresedő tiszti helyekre pályázatokat írnak ki, és a pályázók közül – az addigi pályafutása, felkészültsége, tevékenysége és magatartása alapján – kiválasztják a leginkább megfelelő személyt, aki a kinevezésekor tiszti rangfokozatot kap.

Vagy például a Felderítő Főosztály és az RTF Határrendészeti Tanszék érintett szakemberei 1996-ban egyhónapos kriminalisztikai továbbképzésen vettek részt a Német Szövetségi Határőrség központi tanintézetében, Lübeckben. A határőr-igazgatóságok, valamint az országos parancsnoksági szakfőosztályok, továbbá a felsőoktatási tanszékek vezetői 1998-ban kéthetes „Schengen-szemináriumon” vettek részt a Német Szövetségi Határőrség Kiképző és Továbbképző Központjában, Swisttal Heimerzheimben, illetve a meghatározott uniós belső és külső határszakaszokon. A Határőrség szakértői, különösen a bűnügyi-felderítő szakterület és a belső ellenőrzési szolgálat kijelölt vezetői és munkatársai 1998 decemberében a korrupcióellenes tevékenységgel összefüggő háromhetes szemináriumon vettek részt a Quanticói FBI Nemzeti Akadémián, az USA-ban.⁵⁶⁸

Idegen nyelvi képzésen kérelemre vagy előljárási kezdeményezésre lehetett részt venni. A kurzust rendszerint szintfelmérés vagy felvételi vizsga előzte meg. A felkészítést elsősorban az angol, német és francia nyelvekre, másodsorban az úgynevezett „határnyelvek”-re, azaz a szomszédos országok nyelvére koncentrálták. A felkészítést döntően hazai intézményekben (munka alóli felmentéssel vagy munka mellett), illetve kisebb részben külföldön folytatták. Az 1990-es évektől kezdődően felfutó rendszerben, a több ezer hivatásos állományú tiszthelyettes és tisztet számláló testületben egyrészt a tanintézetekben végzetek megbízható idegen nyelvi alapokkal kerültek a szolgálati helyekre, másrészt pedig ütemezetten, előbb vagy utóbb mindenki legkevesebb egy alkalommal idegen nyelvi képzésen és/vagy továbbképzésen vett részt.

A rendészeti szakképzésben rögtön az 1990-es évek elején felmerült a nemzetközi képzések iránti igény. Ennek érdekében eredményes kapcsolatok alakultak ki a rendészeti szakközépiskolák, illetve a holland, ukrán, bosznia-hercegovinai és más partnerek között.⁵⁶⁹

Az 1990-es években több ezer határőrtiszt és tiszthelyettes vett részt szervezett formában a különböző nemzetközi, rendszerint idegen nyelvű szakmai tanfolyamok, nyelvtanfolyamok és továbbképzések valamelyikében. Egyes képzéseket kétoldalú kormányközi egyezmények alapján, másokat a releváns nemzetközi (Interpol) vagy uniós intézmények (CEPOL, AEPD) és projektek (Phare, Enfpol-118, Tempus, Schengen-szeminárium) segítségével szerveztek. Ebbe a sorba illeszkednek a KERA, az ILEA és a NOK által biztosított lehetőségek is. A feladat nagyságrendjét jól kifejezi, hogy például egyetlen évben (2000-ben) 170 határőrségi szakember vett részt a különböző szervezett nemzetközi képzésekben.⁵⁷⁰

A közvetlen csatlakozási folyamatban a Határőrség kiemelt figyelmet fordított az állomány EU-kompatibilis felkészítésére is. Nagy intenzitással folytatta az állomány úgynevezett schengeni acquis-specifikus és idegen nyelvi továbbképzését. Így például a twining-projekt keretében egyetlen év alatt (2002-ben) 50 összekötő tisztet és 100 okmányszakértőt képezett ki. Ugyanabban az évben a teljes határőrségi állomány közel 23%-a „iskolapadban ült”, valamilyen képzési formában.⁵⁷¹

⁵⁶⁸ MÁDAY András – FODOR Attila (1999): *Harc a korrupció ellen. Határőrségi Tanulmányok*, 2. sz. 87–99.

⁵⁶⁹ BODA József (2001): *Nemzetközi oktatás és képzés a magyar rendvédelmi szerveknél. Belügyi Szemle*, 49. évf. 10. sz. 59–79.

⁵⁷⁰ BODA 2001, 70–71.

⁵⁷¹ TEKE 2003, 31.

A rendészeti felsőoktatásban már a legelső, azaz az 1971/1972. főiskolai tanévtől megkezdődött a nemzetközi képzés is. Az RTF-n kezdetben az állambiztonsági szakon szovjet vendégtanárok közreműködésével folyt az oktatás. Az első külföldi hallgatókat 1978-tól fogadta a főiskola, kisebb részben az akkori szocialista tábor, illetve döntően az úgynevezett „harmadik világ” azon országaiból, amelyek – akkori kifejezéssel – „a társadalmi fejlődés szocialista orientációját választották”. A nemzetközi kontingens képzése a rendszerváltásig tartott, és addig mintegy 250 fő végzett a főiskolán. A rendszerváltás kezdetétől az iskola-rendszerű komplex képzés helyébe – a nyugat-európai partnerintézményekkel kötött megállapodások alapján – az egy- és kéthetes hallgatói tapasztalatcserék léptek.⁵⁷²

Belügyi relációban a rendészeti tisztikar nemzetközi jellegű felkészítésében és továbbképzésében meghatározó intézménnyé vált a BM Nemzetközi Oktatási Központ (NOK), valamint a Közép-Európai Rendőr Akadémia (MEPA, illetve KERA), továbbá a Nemzetközi Rendészeti Akadémia (ILEA). Ugyancsak fontos lehetőségeket biztosítottak a katonai és a rendészeti felsőoktatási intézmények által szervezett általános és speciális nemzetközi képzési stúdiumok. Külföldön egymás után nyíltak meg a két- és többoldalú megállapodások alapján a képzési lehetőségek; egyrészt az együttműködő rendészeti szervezetekben és saját tanintézetekben, másrészt az EU intézményeiben, különösen az Európai Rendőr Akadémia (CEPOL), az Európai Rendőrákadémiák Szövetsége (AEPC), valamint a Frontex által szervezve és koordinálva.

10.4.1. Határőr-tisztek továbbképzése a BM Nemzetközi Oktatási Központban (NOK)

Az iskolarendszeren kívüli képzések egyik rangos intézményét, a BM Nemzetközi Oktatási Központot (a továbbiakban: NOK) *dr. Pintér Sándor* belügyminiszter alapította, az 1999. június 18-án aláírt Alapító Okirattal. Első – és valóban iskolateremtő – igazgatója *dr. Boda József* r. ezredes lett.⁵⁷³

A NOK főigazgatója 2010-től 2016-ig *dr. jur. Farkas István* r. ezredes, majd ugyanez – az intézmény átszervezésével, 2016. szeptember 1-jétől – a NOK igazgatója.⁵⁷⁴

A NOK 1999. július 1-jén kezdte meg a működését. Alapító okiratában meghatározott fő feladatai: a KERA és az ILEA magyar titkárságok működési feltételeinek biztosítása; a békefenntartói (missziós) feladatokra kijelölt rendészeti szakemberek célirányos felkészítése; speciális szak- és nyelvtanfolyamok; továbbképzések; nemzetközi és hazai konferenciák

⁵⁷² SÁRKÁNY István (2001): *Kimutatás az RTF-n 1971-től szervezett nemzetközi tanfolyamokról/2001*. Idézi: BODA 2001, 60.

⁵⁷³ Dr. BODA József (PhD) r. ezredes, 1997–1999 között a Budapesti ILEA magyar igazgatója. A belügyminiszter 1999. 07. 1-jétől megbízta a NOK megszervezésével és igazgatói teendőinek ellátásával, majd 1999. 10. 1-jével kinevezte a NOK első igazgatójának. A jogutód intézmény (azaz az IRM Nemzetközi Oktatási és Polgári Válságkezelési Központ) főigazgatója 2010. 01. 1-jétől 2010. 06. 30-áig.

⁵⁷⁴ *Interjú* 2016-ban dr. jur. FARKAS István r. ezredessel, aki 1983-tól 1989-ig járőr, majd járőrvezető volt a BRFK-n; 1992-ben az RTF bünyügyi szakán, valamint 2000-ben a PTE Állam- és Jogtudományi Karán végzett, majd 2010-ben felnőttoktatási szakértő felsőfokú képesítést szerzett a BME-n. 1992–1999 között a Rendőrség Különleges Szolgálatának (Terrorelhárító Szolgálat) műveleti parancsnoka. 1999-ben és 2010-ben a NOK igazgatóhelyettese és egyidejűleg mb. igazgatója; 2010. 07. 1-jétől a NOK főigazgatója, majd 2016. 09. 1-jétől – az intézmény új besorolása következtében – igazgatója.

a rendészeti szervek számára; az EU-hoz való csatlakozás érdekében meghatározott képzési feladatok ellátása; együttműködés az RTF Vezetőképző, Továbbképző és Kutató Intézetével.

A NOK felelős a rendészeti oktatást végző nemzetközi szervezetekkel kötött szerződésekből, megállapodásokból, illetve jogszabályi kötelezettségekből eredő feladatok végrehajtásáért, valamint a különféle továbbképzések megszervezéséért és lebonyolításáért. A NOK önállóan és nemzetközi partnereivel együttműködve, magyar és külföldi rendészeti dolgozók részére különleges képzési lehetőségeket kínál, ami alkalmat ad a résztvevőknek a közbiztonságot érintő legújabb kihívások és az azokra született rendészeti válaszok megismerésére, valamint a legjobb gyakorlatok (best practice) elsajátítására, továbbá a hosszú távú rendészeti együttműködést elmélyítő személyes kapcsolatépítésre.

A kezdetekhez viszonyítva, a NOK feladatköre és azzal együtt a rendészeti képzést, illetve továbbképzést végző, kiemelt nemzetközi partnereinek köre ötösrre bővült:⁵⁷⁵

- Közép-Európai Rendőrákadémia (KERA);
- Nemzetközi Rendészeti Akadémia (ILEA);
- Európai Rendőrákadémia (CEPOL);
- Európai Rendőrákadémiák Szövetsége (AEPC);
- Nemzetközi Pénzügyi Nyomozói Akadémia (ICOFI);

A NOK a megrendelői igényeket leginkább kielégítő témákhoz és azok tartalmához igazodó, különböző hosszúságú rendészeti képzéseket szervezett, illetve szervez itthon és külföldön egyaránt. A képzések munkanyelve kötött, így például az ILEA esetében angol, többnyelvű szinkrontolmácsolási lehetőséggel; a CEPOL esetében angol, tolmácsolás nélkül; a KERA esetében német, ugyancsak tolmácsolás nélkül. A programokat magasan kvalifikált magyar és külföldi szakértők bevonásával, az oktatást és a személyes kapcsolatépítést teljes mértékben támogató környezetben, kiemelkedő minőségben valósítja meg. Az intézmény a nemzetközi rendészeti képzéseken túl nyelvtanfolyamok, a rendészettel összefüggő egyéb események, konferenciák számára is helyszínt biztosít, és kutatási tevékenységet is folytat. A kurzusokat az érintett rendészeti szervezetekkel és képzési partnerekkel együttműködésben, a célcsoportok igényeinek megfelelően alakítja ki.

Boda ezredes, a NOK igazgatója, a 2009. július 22-én keltezett átiratában tájékoztatta *Sárkány* vezérőrnagyot, az RTF rektorát a NOK 2009. I. félévi tevékenységéről.⁵⁷⁶ A tartalmas és értékes tájékoztatóból két érdekesség: az ILEA nagy és kiskurzusain az 1995. évi megalakulástól 2009-ig diplomát szerzett összesen: 13 647 fő, közöttük 3770 magyar résztvevő; a KERA/MEPA integrált határbiztonsági tanfolyamán 2005-ben és 2006-ban végzetek részére egyhetes szakszemináriumot tartottak Bécsben, amelynek négy magyar határrendészeti résztvevője is volt.

A NOK eddigi működése során több ezer hazai rendészeti szakember, közöttük több száz határőrtiszt – illetve a 2008. évi integrációt követően: határrendészeti tiszt – végzett, illetve vesz részt ma is a különböző nemzetközi továbbképzéseken, nyelvtanfolyamokon, szakmai és tudományos rendezvényeken. (Bő évtizedes, személyes együttműködési tapasztalataim alapján is megállapíthatom, hogy a NOK – illetve 2006-tól 2010-ig: IRM NOK,

⁵⁷⁵ Forrás: www.nokitc.hu/nok/page.php?7 (A letöltés dátuma: 2018. 12. 03.)

⁵⁷⁶ *Tájékoztató az IRM NOK 2009. I. félévi tevékenységéről/2009. 07. 22.* (NKERTK ÜVI; nytsz: NOK 201-35-8/2009.)

majd 2010. január 1-jétől június 30-ig IRM Nemzetközi Oktatási és Polgári Válságkezelési Központ, azt követően ismét NOK – minden tekintetben beváltotta a hozzá fűzött reményeket és nagy számban, magas színvonalon szervezte, végezte és végzi ma is a rendeltetésből eredő feladatait – V. G.)

10.4.2. Határőrtisztek továbbképzése a Közép-Európai Rendőrákadémián (KERA)

A hatékonyabb nemzetközi együttműködés érdekében 1991-ben – *dr. Günther Bögl* bécsi rendőrfőkapitány és *Fontányi Gábor* bécsi magyar követ kezdeményezésére – a magyar és az osztrák rendőrség együttesen kidolgozta a közös továbbképzéshez szükséges javaslatokat. *Dr. Boross Péter* magyar és *dr. Franz Löschnak* osztrák belügyminiszter 1991. március 12-én felhívással fordult Európa nemzeti rendőrségeihez. Lényege: az utóbbi évek tapasztalatai azt mutatták, hogy az egyes államok rendőrségei önmagukban csak részben képesek eredményesen küzdeni a nemzetközi bűnözés, különösen a terrorizmus, valamint a kábítószer- és a fegyverkereskedelem ellen. A jövő útja csakis az államhatárok feletti közvetlen rendőri együttműködés bővítése lehet. Fontos lépés ezen az úton a közös európai rendőrképzésre való törekvés és konkrétan a közös európai rendőrákadémia felállítására vonatkozó elképzelés. Egy ilyen akadémia egyrészt a szakképzés legmagasabb színvonalát nyújthatná, másrészt elősegíthetné és elmélyíthetné a nemzeti rendőrségek közötti kapcsolatokat és információcserét. „Az aláíró miniszterek – attól az óhajtól vezéreltetve, hogy a nemzetközi szervezett bűnözés Európa minden államára súlyos veszélyt jelent – felhívják az európai nemzeti rendőrségek (kormányok) vezetőit, hogy csatlakozzanak a közös európai rendőrákadémia létrehozásának gondolatához” – zárult a nyilatkozat.⁵⁷⁷

A létrehozott Osztrák–Magyar Rendőrákadémia (Austrian–Hungarian Police Academy – AHPA) keretében már 1992. január 20-tól megkezdődött az első német nyelvű, öt hónapos továbbképzés. A 10-10 magyar és osztrák hallgató Budapesten és Bécsben, ciklikusan teljesítette a képzési feladatokat. Az együttműködés elmélyítése érdekében a belügyminiszterek 1992. március 12-én, Budapesten közös nyilatkozatot írtak alá a közvetlen rendőri együttműködésre és a célirányos közös képzésre. Az AHPA platformján és az 1992. évi továbbképzési tapasztalatok alapján – a fokozódó érdeklődést és a kiszélesedett megrendelői igényt kielégítve – a Cseh, a Lengyel, a Szlovák és a Szlovén Köztársaság bevonásával 1993-ban létrehozták a Közép-Európai Rendőrákadémiát (KERA, azaz Mitteleuropäische Polizeiakademie – MEPA). A tagállamok száma rövidesen tovább nőtt, ugyanis 1994-ben az NSZK, majd 1996-ban a Svájci Államszövetség is csatlakozott az egyezményhez, és a KERA jelenleg – azaz 2016-ban – hét tagállamot számlál. A KERA Magyarországi Képviselőtének alapító vezetője (1992-től 2007. június 30-áig) *dr. jur. Magyar József*

⁵⁷⁷ Forrás: www.nokitc.hu/pdf/01-nyilatkozat-1991-03-12.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 12. 04.)

r. ezredes – az RTF korábbi oktatási főigazgató-helyettese – volt. A KERA Magyar Nemzeti Iroda vezetője 2007. július 1-jétől *Fehér Zoltán* r. alezredes, a NOK osztályvezetője.⁵⁷⁸

A KERA közösen létrehozott és működtetett oktatási és oktatásszervező intézmény, amely továbbképzéseket tervez és szervez rendőri középvezetők számára. Kezdeti felvételi előfeltételek voltak: felsőfokú szakmai és állami végzettség; legalább öt éves szakmai gyakorlat; 28–40 éves életkor; német nyelvtudás. A hazai jelentkezők fél éves intenzív szaknyelvi felkészítésen vettek részt, amelyet követően szakmai anyaggal bővített állami nyelvvizsgát tettek. Közülük a legeredményesebb négy fő nyerhetett felvételt a bűnügyi, illetve három fő a határrendészeti KERA-kurzusra. A kurzusok munkanyelve a német (rendőri/rendészeti szak-) nyelv. A magas szintű nyelvtudás nem véletlenül követelmény, ugyanis az oktatás, valamint a záródolgozat elkészítése és megvédése, továbbá a vizsgáztatás egyaránt német nyelven történik. A KERA Magyarországi Képvisellete, majd jogutódja, a KERA Magyar Nemzeti Iroda a NOK szervezetében működik. A magyar fél elismerését jelzi, hogy a nyolc tagállam illetékes miniszterei 2001. május 22-én, Budapesten írták alá a további együttműködésről szóló közös nyilatkozatot.⁵⁷⁹ A KERA kétféle, azaz bűnügyi, illetve határrendészeti tanfolyami képzést, (értsd: továbbképzést – V. G.) szemináriumokat és külföldi gyakorlati hospitációkat, valamint nyelvtanfolyamokat szervez, továbbá oktatási és információs kiadványokat alkot. Tevékenysége során együttműködik a nemzeti és nemzetközi oktatási intézményekkel, szakértőkkel, intézetekkel, szervezetekkel, hatóságokkal és más intézményekkel.

KERA-bűnügyi tanfolyam: a továbbképzés célja mindazon ismeretek és tapasztalatok átadása és elsajátítása, illetve bővítése, elmélyítése, amelyek az államhatárokon átlépő, illetve átható nemzetközi feladatok megoldásához szükségesek. Az erősen gyakorlatorientált oktatás központi témája: nemzetközi együttműködés a határokon átlépő súlyos bűnözés elleni rendőri fellépésben. Az évente, tavasszal megrendezett, három hónapos tanfolyamon a hallgatók minden tagállamban eltöltenek egy-két hetet; a megnyitó Bécsben, a diplomaosztás Budapesten történik. Egy-egy kurzus maximált létszáma 26 fő.

KERA-határrendészeti (speciális) tanfolyam: a kurzus képzési célja a speciális határőrizeti ismeretek elmélyítése és nívómunka elsajátítása, valamint hogy a résztvevőkben kialakuljon a kellő érzékenység az államhatárokkal összefüggő bűnözéssel szemben, illetve az adekvát rendészeti és határrendészeti megelőzési és fellépési stratégiák iránt. A bűnügyi tanfolyamok mintájára, de rövidebb időtartamban, 1995-től – osztrák kezdeményezésre – minden ősszel négyhetes határrendészeti kurzusokat is tartottak/tartanak a tagországokból felvett 3-3, összesen: 24 szaktiszt számára, rendszerint Csehországban vagy Németországban történő nyitással, majd Ausztriában vagy Magyarországon történő zárással. Hazai relációban elsősorban a határőrségi bűnügyi-felderítő szakterület, illetve a 2008. évi integráció óta a Rendőrség határrendészeti szolgálati ága tisztjeinek.

⁵⁷⁸ *Interjú* 2016-ban FEHÉR Zoltán r. alezredessel, aki 1986-ban végzett a Budapesti Rendőrtiszthelyettes-képző Iskolán, 1992-ben az RTF bűnügyi szakán, 2004-ben a KERA bűnügyi kurzusán, majd 2010-ben az RTF rendészeti vezető mesterszakán. Közben, 2004-ben, a SOTE Egészségügyi Főiskolai Karán addiktológiai konzultáns bachelor képesítést is szerzett. 1986–1989 között ór, járőr, majd vizsgáló a BRFK-n; 1992-től 2000-ig kiemelt főnyomozó a BRFK-n; 2000–2007 között kiemelt főnyomozó az ORFK Bűnügyi Főigazgatóságán; 2007. július 1-jétől a NOK osztályvezetőjeként a KERA Magyar Nemzeti Iroda vezetője. Jelenleg (2016-ban) doktorandusz a NKE Hadtudományi Doktori Iskolában.

⁵⁷⁹ Forrás: www.nokitc.hu/nok/pdf2/KERA/1.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 02. 24.)

KERA-szemináriumok: a folyamatosan változó gyakorlati szükségletekhez és az aktuális megrendelői igényekhez igazodva a KERA évente több alkalommal, különböző jellegű szemináriumokat szervez. Egy-egy szeminárium előkészítése és levezetése a kezdeményező, illetve a megrendezésre jelentkező tagország(ok) feladata. A szemináriumok résztvevőit az adekvát szakterületek, illetve szakágak tisztjei közül delegálják a tagországok. Ugyanakkor egyes szemináriumok, „utótálalkozók” kifejezetten a KERA tanfolyamokon korábban végzetek ismeretbővítését, frissítését szolgálják.

Hospitációk: a KERA koordinációjával a tagországok rendőrségei, határrendőrségei gyakorlati hospitációs lehetőséget biztosítanak a rendőrségi, határrendőrségi vezetők számára. A hospitációk célja a munkamódszerek tökéletesítése, a nyelvtudás fejlesztése és végső soron a közép-európai rendőri, határrendészeti együttműködés színvonalának javítása.

Az információs és publikációs lehetőségek tárházát a KERA-tankönyv, a KERA-újság (szakfolyóirat), a KERA-honlap, a szemináriumi összefoglalók és a csoportdolgozatok alkotják.

A KERA éves rendezvénytervek és beszámolók alapján, a Határőrség számára biztosított színes paletta érzékeltetésére következzenek a határőrségi részvételre vonatkozó, konkrét adatok:

- 1995-ben: egy hónapos határőr KERA-tanfolyam: szeptember/október, 3 fő.
- 1996-ban: egy hónapos határőr KERA-tanfolyam: szeptember/október, 3 fő. (Megjegyzés: a KERA-hoz 1996-ban, nyolcadikként csatlakozott Svájc első alkalommal vett részt e képzésben, 2 fővel.)
- 1997-ben:
  - Egy hónapos határőr KERA-tanfolyam: szeptember/október, 3 fő.
  - Nemzetközi szeminárium: NOK, 1 fő.
- 1998-ban: egy hónapos határőr KERA-tanfolyam: szeptember/október, 3 fő.
- 1999-ben:
  - Egy hónapos határőr KERA-tanfolyam: szeptember/október, 4 fő.
  - KERA-tankönyv (abban határrendészeti és határőrségi fejezet) kiadása: I. félévben.
- 2000-ben:
  - Egy hónapos határőr KERA-tanfolyam: szeptember/október, 3 fő.
  - Határőr KERA-utótálalkozó/1995, 1996, 1997-ben végzetek: ősszel, 5 nap, 41 fő.
- 2001-ben:
  - Nemzetközi szeminárium Ausztriában: 3 fő.
  - Egy hónapos határőr KERA-tanfolyam: szeptember/október, 3 fő.
  - Szakmai és nyelvi hospitáció német nyelvterületen: 2–4 hét, 4 fő.
- 2002-ben:
  - Egy hónapos határőr KERA-tanfolyam: szeptember/október, 3 fő.
  - Egyhetes szeminárium Ausztriában: 3 fő.
  - Határőr KERA-utótálalkozó/1998, 1999-ben végzetek: ősszel; 5 nap; 35 fő.
  - Egy hónapos szakmai és nyelvi hospitáció az NSZK-ban: 4 fő.
- 2003-ban:
  - Egy hónapos szakmai és nyelvi hospitáció az NSZK-ban: 3 fő.
  - Egy hónapos határőr KERA-tanfolyam: szeptember/október, 3 fő.
  - Négynapos szeminárium külföldön: 2 alkalommal, 3-3 fő.

- 2004-ben:⁵⁸⁰
  - Szakmai és nyelvi hospitáció német nyelvterületen: 2–4 hét, 10 fő.
  - Egy hónapos határőr KERA-tanfolyam: szeptember/október, 3 fő.
  - Nemzetközi szeminárium: október, 4 nap, NOK, 11 fő.
  - Nemzetközi szemináriumok külföldön: 2 × 3 nap, 2-2 fő.
  - Határőr KERA-utótálatkozó/1995, 2000, 2001-ben végzetek: ősszel; 5 nap; 60 fő.
- 2005-ben:
  - Kéthetes szakmai és nyelvi hospitáció az NSZK-ban: 4 alkalommal 1-1 fő.
  - Egy hónapos KERA speciális határrendészeti képzés: szeptember/október, 3 fő.
  - Egy hónapos integrált speciális határbiztonsági tanfolyam: ősszel, 5 fő.
  - Egyhetes szeminárium az NSZK-ban: decemberben, 1 fő.
- 2006-ban:
  - Schengen-szeminárium: márciusban, 4 nap, 4 fő.
  - Két-, illetve háromhetes hospitáció az NSZK-ban: 4 alkalommal 1-1 fő.
  - Nemzetközi szemináriumokon részvétel: 5 alkalommal 1-1 fő.
  - Határőr KERA-utótálatkozó/1996, 1997, 2002-ben végzetek: ősszel, 6 nap; 54 fő.
  - Egy hónapos KERA speciális határrendészeti képzés: szeptember/október, 3 fő.
  - Rendészeti szakszótár (határrendészeti szakkifejezések is) összeállítása: december.
- 2007-ben:
  - SIRENE-szeminárium: január, 4 × 1 hét, 4 fő.
  - Schengen-továbbképzés: február, 2 × 2 nap; 1-1 fő.
  - Migráció, emberkereskedelem, szeminárium: február, 3 fő.
  - Légi toloncolás – határőr-szeminárium, az NSZK-ban: február, 1 fő.
  - 15 éves a KERA/ünnepség: március.
  - Kétszer egyhetes határőr operatív képzés: április, 1-1 fő.
  - Négyhetes szakmai és nyelvi hospitáció az NSZK-ban: 2 × 1 fő.
  - Embercsempészet elleni szeminárium, Spanyolországban: június, 1 fő.
  - Schengen-szeminárium Budapesten: június, 3 fő.

A határőr KERA-kurzusain 1995-től 2007-ig végzett határőrtiltsztek száma az alábbiak szerint összegezhető. (Előbb azonban, időrendben itt célszerű feljegyezni, hogy a határőr KERA létrehozását megelőzően, a KERA bűnügyi kurzusán, 1993-ban egyetlen határőrtiltszt végzett, a Pécsi Határőr Igazgatóságról.)

Évszám/végzetek száma: 1995/3; 1996/3; 1997/3; 1998/3; 1999/3 (közöttük dr. Fórizs Sándor hőr. ezredes, a ZMNE Határrendészeti és Védelmi Tanszék vezetője); 2000/3; 2001/3; 2002/3 (közöttük dr. jur. Verhóczki János hőr. őrnagy, az RTF Határrendészeti Tanszék oktatója); 2003/3 (közöttük Kiss Lajos hőr. alezredes, ugyancsak az RTF Határrendészeti Tanszék oktatója); 2004/3; 2005/3; 2006/3; 2007/3 fő. A 13 évfolyamon 39 határőrtiltszt végzett.

⁵⁸⁰ A rendezvényterveken és beszámolókon kívül lásd JANZA Frigyes – SAMU István (2003): *Együttműködési megállapodás a BM OF és a Határőrség Rendészeti Főigazgatóság között a KERA-n történő képzésre.* (NOK KERA Irattár)

A KERA integrált határrendészeti tanfolyamán 2008-tól 2013-ig végzetek összesítése. A schengeni övezet 2007. december 15-i kibővítését és a Határőrség 2008. január 1-jén történt integrációját követően – új elnevezéssel, azaz a KERA integrált határrendészeti tanfolyamán – végzett határrendészeti tisztek száma: 2008/3; 2009/3; 2010/3; 2011/2; 2012/3; 2013/3 fő. Az integrált határrendészeti KERA-kurzus hat évfolyamán 2008-tól 2013-ig 17 határrendészeti tiszt végzett.

A KERA speciális tanfolyamán 2014 és 2015-ben: ismételten újabb elnevezéssel, a KERA speciális tanfolyamán e két évben végzetek száma három-három, azaz hat határrendészeti tiszt.

Összegezve: a KERA határőr, határrendészeti, illetve speciális kurzusát az 1995–2015 közötti 21 évben összesen: 62 határőrtiszt és határrendészeti tiszt végezte el.

Az idegennyelv-képzés terén: a határőr KERA-ra közvetlenül előkészítő idegen nyelvtanfolyamokon kívül és az azokon részt vett határőrtisztek számán felül, a KERA által szervezett és koordinált alap-, közép- és felsőfokú nyelvvizsgákra felkészítő, valamint idegen nyelvi szinten tartó tanfolyamokat nem vizsgáltam teljes körű részletességgel, de összességében több százas nagyságrendű volt. Így például 1996-ban 12 fő; 1998-ban 2 csoportban 14 fő; 1999-ben 2 csoportban 17 fő; 2000-ben 2 csoportban 14 fő; 2000-ben szintén 2 csoportban 14 fő; 2002-ben 2 vegyes csoportban 11 + 12 fő; 2003-ban 2 csoportban 24 fő; 2004-ben 8 csoportban 65 fő; 2005-ben 7 csoportban 74 fő, 2006-ban szintén 7 csoportban 80 fő, azaz csupán egyetlen szűréssel 337 határőrtiszt.

10.4.3. Határőrtisztek továbbképzése a Nemzetközi Rendészeti Akadémián (ILEA)

A kétpólusú világrendszer viharos összeomlását követően nemcsak az európai, hanem az amerikai külügyi és belbiztonsági szervek is hatékony megoldásokat kerestek a nemzetközi szervezett bűnözés, különösen a terrorizmus megelőzésére és kezelésére. Az USA illetékesei döntést hoztak egy nemzetközi továbbképző intézmény Európában történő létrehozásáról. Több európai lehetséges helyszín megtekintése után *Louis Freeh*, a Szövetségi Nyomozó Iroda (Federal Bureau of Investigation – FBI) igazgatója és *dr. Pintér Sándor* r. altábornagy országos rendőrfőkapitány 1994-ben Budapesten megállapodtak, hogy kezdeményezik a Nemzetközi Rendészeti Akadémia Magyarországon történő megalapítását.

Teljes nevén a Nemzetközi Rendészeti Akadémia, Budapest, Magyarország (International Law Enforcement Academy, Budapest, Hungary) a Magyar Köztársaság Kormánya (magyar fél) és az Amerikai Egyesült Államok Kormánya (amerikai fél) által megkötött megállapodás aláírása napján – azaz 1995. április 24-én – jött létre, és megkezdte továbbképzési tevékenységét 11-11 cseh, lengyel és magyar résztvevővel.⁵⁸¹ A hivatalos megnyitó ünnepséget azonban – az 1995. évi oklahomai terrortámadás következtében – egy év múlva, 1996. április 22-én tartották. Az akadémia székhelye az Országos Rendőr-főkapitányság Oktatási és Kiképző Központjában (ORFK OKK [Budapest XII. kerület, Böszörményi út 21.]),

⁵⁸¹ 165/1996. (XI. 20.) Korm. rendelet a Magyar Köztársaság Kormánya és az Amerikai Egyesült Államok Kormánya között a Nemzetközi Rendészeti Akadémia létesítéséről szóló, Budapesten, 1995. április hó 24. napján aláírt Megállapodás kihirdetéséről. Elérhető: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99600165.KOR (A letöltés dátuma: 2018. 12. 03.)

illetve 1999-től a jogutód intézményében, a BM Nemzetközi Oktatási Központban (NOK) van; működési feltételeit az ORFK OKK, majd az RSZKK biztosította, illetve a NOK biztosítja.

Az akadémiát azzal a céllal hozták létre, hogy elmélyítsék a szervezett bűnözés elleni harcban a nemzetközi együttműködést; összehangolják a kelet-közép-európai országok és az amerikai rendészeti szervek közötti tevékenységet; fejlesszék a szervezett bűnözés elleni harcban részt vevők szakmai képzettségét. Az akadémia feladata a gyakorlattal rendelkező rendészeti szakemberek, középszintű vezetők: *a)* szakmai továbbképzése; *b)* vezetőképzése; *c)* speciális elméleti és gyakorlati felkészítése a bűnügyi tudományok legújabb eredményei alapján, valamint a bűnügyi technika legfejlettebb módszereinek és eszközeinek bemutatása révén; *d)* szakmai és tudományos tanácskozások rendezése. Az akadémiát az amerikai fél által kinevezett igazgató vezeti és képviseli, aki az amerikai fél budapesti nagykövetségének diplomatája. Az akadémia Amerikai és Magyar Titkárságra tagozódik. Az Amerikai Titkárság alkalmazottai az USA Budapesti Nagykövetség állományába tartoznak. A Magyar Titkárság a NOK osztály jogállású szervezeti egysége, amely részt vesz az ILEA alapvető napi feladatainak ellátásában.

A magyar fél részéről a Budapesti ILEA kinevezett vezetői, időrendben: *dr. Margitai Domokos* r. ezredes, az ILEA magyar igazgatója (1995–1997); *dr. Boda József* r. ezredes, az ILEA magyar igazgatója (1997–1999), *Szabó Miklós* r. alezredes, az ILEA Magyar Titkárság osztályvezetője (1999–2001), *Gósi Tiborné* r. alezredes, az ILEA Magyar Titkárság osztályvezetője 2001-től.⁵⁸²

Az akadémia egyidejűleg 130 fő képzését teszi lehetővé. A hallgatók a rendészeti szervek középvezető tisztjei, illetve – kivételesen – a középvezetői beosztásokba tervezett tisztok, akik döntően a korábbi szocialista országokból és az egykori Szovjetunió utód-államaiból érkeznek. A hallgatók döntő többsége rendőrtiszt, de részt vesznek a szervezett bűnözés és a terrorizmus elleni küzdelemben közreműködő rendészeti szervek tisztjei is, így különösen a titkosszolgálati, a határrendészeti, a vám- és pénzügyőr, valamint a büntetés-végrehajtási tisztok is. A jelentkezési feltételek: betöltött 25. életév; minimum ötéves rendészeti gyakorlat; saját rendészeti szakterületén kivívott elismertség; erkölcsileg kifogástalan életmód; kitűnő fizikai, egészségi, mentális és pszichikai állapot; a végzést követő további, legkevesebb három év időtartamú rendészeti tiszt szolgálat vállalása. A hallgatójelölteket a tagállamok nevezik meg és delegálják. Az amerikai fél feladata az egyes országok által benyújtott jelentkezési lista alapján a hallgatók kiválasztása.

Az ILEA alapvető továbbképzési formái: *a)* héthetes rendészeti középvezető-továbbképző program (az úgynevezett „nagykurzus”), amely az 1935-től, a Virginia állambeli Quantico-ban működő FBI Nemzeti Akadémia program-modelljének megfelelője; *b)* egy-

⁵⁸² *Interjú* 2016-ban Gósi Tiborné r. alezredes főtanácsossal, a NOK Nemzetközi Rendészeti Akadémia (ILEA) Magyar Titkárság osztályvezetőjével, aki 1977-től 1997-ig – különböző szakterületeken és beosztásokban – a Rendőrségnél és a BM-ben teljesített szolgálatot. Az RTF 1990–1994 között történt elvégzése előtt, majd utána is számos rendészeti profilú képzésben vett részt Európában és az USA-ban, beleértve Quantico-ban az FBI Nemzeti Akadémia (FBI National Academy/FBI NA) elvégzését is 2002-ben. Az ILEA-n 1997-től oktatásszervezőként dolgozott, majd 2001-ben a Magyar Titkárság vezetőjévé nevezték ki. Munkaköri tevékenysége mellett gyakran tart előadásokat itthon és külföldön az ILEA és a partner-intézmények által szervezett nemzetközi képzések során. 2012-től öt évre választott tagja az FBI Nemzeti Akadémiát Végzett Hallgatók Szövetsége (FBI National Academy Association/FBI NAA) Európai Tagozat Végrehajtó Bizottságának.

vagy kéthetes speciális továbbképzések („kiskurzusok”). A 16 nyelvű szinkrontolmácsolással megvalósuló képzést elsősorban amerikai szakértők végzik, de mellettük az EU és Magyarország számos rendészeti szaktekintélye is részt vesz az oktatómunkában. A továbbképzést sikeresen befejező hallgatók számára az ILEA oklevelet állít ki. Az oklevél iskolai végzettséget vagy szakképzettséget nem igazol.

A *rendészeti középvezető-továbbképző program*, azaz nagykurzus kezdetben nyolc-hetes, később 6 + 1 hetes volt, majd kialakult a jelenleg is érvényes héthetes program. Ennek során személyiségfejlesztő szakmai és középvezetői felkészítést folytatnak, évente négy alkalommal, 50-50 hallgatónak. Egy-egy nagykurzusra mindig három ország 16-16 hallgatója érkezik, csökkentve a tolmácsolási és fordítási nehézségeket. (Az angol nyelvismeret a hallgatói felvételnél nem előfeltétele.) A fennmaradó két helyet – a részt vevő három ország valamelyikének nyelvét tárgyalási szinten beszélő – magyar rendészeti tisztek töltik be, ezzel is elismerve Magyarországnak mint befogadó országnak az akadémia létrehozásában és működtetésében nyújtott támogatását. E képzési formában jelenleg (azaz 2016-ban) 31 ország rendészeti szakemberei vesznek részt. A nagykurzus főbb témakörei: terrorizmus elleni harc; szervezett bűnözés; kábítószer-rendészet; robbanóanyagok, lőfegyverek; gyermekek kizsákmányolása, emberkereskedelem; pénzügyi bűncselekmények nyomozása; számítógépes bűnözés; vezetéselmélet és etika; utcai túlélési taktikai képzés. A hangsúlyt nem a technikai készségek és képességek elsajátítására, hanem minden téma esetében a vezetői kompetenciák fejlesztésére helyezik. A közös képzés felbecsülhetetlen lehetőséget biztosít arra, hogy a résztvevők személyes ismeretséget és szoros munkakapcsolatokat alakítsanak ki, és azok birtokában elmélyítsék az országaik közötti rendészeti együttműködést.

Az ILEA lehetővé teszi a részt vevő országok által igényelt, speciális témákra kidolgozott *rövid időtartamú képzések (kiskurzusok)* előkészítését és levezetését is. Az egy- vagy kéthetes kiskurzusok főbb témakörei: bűnügyi helyszínelés; terrorizmus; vám- és határrendészet; fedett nyomozások; kihallgatási technikák; szervezett bűnözés; korrupció; szerzői jogvédelem; ügyészi konferencia; személy- és objektumvédelem; robbantások, lőfegyverek; női vezetők a rendészetben; környezetvédelem. Kezdetben csak kevés alkalommal szerveztek kiskurzust, majd egyre inkább nőtt a rövidebb időtartamú, speciális képzések iránti igény.

54. táblázat

A Budapesti ILEA résztvevőinek száma 1995-től 2016. 12. 31-éig

Kurzus	Alkalom	Országok száma	Résztevők száma	Magyar résztvevők	
				száma	aránya
Nagykurzus	101	31	4 646	554	11,9%
Kiskurzus	432	102	16 537	5111	30,9%
Összesen	533	133	21 183	5665	26,7%

Megjegyzés: amennyiben az összes magyar résztvevőt (5665 fő) 100%-nak tekintjük, akkor a magyarok 9,8%-a (554 fő) a nagykurzuson, illetve 90,2%-a (5111 fő) a kiskurzuson végzett.

Forrás: Gósi 2016.

A Budapesti ILEA-n 1995 és 2011 között az alábbi, határrendészettel is összefüggő speciális kiskurzusok zajlottak. (Zárójelben a magyar résztvevők száma.):

- 1996-ban: bevándorlás és menekültügyi képzés; 1 alkalommal (8 fő);
- 1997-ben: bevándorlás és menekültügyi képzés; 3 alkalommal (20 fő);
- 1999-ben: menekültügyi és migrációs képzés; 4 alkalommal (87 fő);
- 2000-ben: menekültügyi és migrációs képzés; 3 alkalommal (64 fő);
- 2004-ben: határbiztonsági képzés; 1 alkalommal (3 fő);
- 2011-ben: határőrizeti képzés CBP; 1 alkalommal (n. a.).

Összegezve: 13 alkalommal, 182 rendészeti tiszt végzett, akiket egyrészt a Határőrségtől (azon belül különösen a bűnügyi felderítő, valamint az idegenrendészeti és szabálysértési szakterületről), illetve a jogutód Rendőrség határrendészeti szolgálati ágától, másrészt több rendészeti szerv releváns szakterüleiről delegáltak. Helyesen kell látni, hogy az ILEA elsősorban a rendőrtisztek nemzetközi továbbképzésére létrehozott intézmény. Ebből következően, valamint a Határőrség speciális rendeltetéséből, feladat-, tevékenység- és eljárásrendszeréből fakadóan az akadémia kurzusain értelemszerűen lényegesen kevesebb határőrtiszt végzett, mint rendőrtiszt. Ez az evidencia azonban egyáltalán nem csökkenti az akadémiának a határőrtisztek, majd határrendészeti tisztok képzésében, továbbképzésében betöltött szerepét és megteremtett értékeit.

A Budapesti ILEA eredményes működése alapján az amerikai kormány úgy határozott, hogy újabb akadémiákat hoznak létre a Föld más térségeiben is. Így 1999-ben Bangkokban (Thaiföld); 2001-ben Gaborone-ban (Botswana); 2005-ben San Salvadorban (El Salvador); valamint 2001-ben a már végzettek számára rendeltetett továbbképző központot Roswellben (Új-Mexikó).

„A Budapesti ILEA mintaként szolgált a ma, szerte a világon működő további négy ILEA számára, és ma is a Budapesti ILEA a zászlóshajó” – mondta ünnepi köszöntőjében *Colleen Bell* nagykövet 2015-ben, a Budapesti ILEA 20. éves jubileumi és egyben a 100. nagykurzus diplomaátadó ünnepségét követően.⁵⁸³

10.4.4. Határőrtisztek továbbképzése az Európai Rendőrakadémián (CEPOL)

Az Európai Rendőrakadémiát (Collège Européen de Police – CEPOL) az Európai Unió Tanácsa a 2005. szeptember 20-án megalkotott 2005/681/IB tanácsi határozatával hozta létre. A CEPOL rendeltetése a tagállami rendőrségek vezető beosztású tisztjeinek képzése, valamint a nemzeti rendőrségek közötti együttműködés megkönnyítése azáltal, hogy európai dimenziójú rendőrségi képzési tevékenységeket szervez és koordinál. Célja, hogy ösztönözze az uniós tagországok vezető beosztású rendőrtisztjei közötti, határokon átvívelő együttműködést a bűnözés elleni küzdelem, illetve a közbiztonság és közrend fenntartására irányuló tevékenységek körében.

⁵⁸³ BELL, Colleen: *Köszöntő a Budapesti ILEA alapításának 20. évfordulója alkalmából rendezett ünnepség keretében*. Elérhető: http://hungarian.hungary.usembassy.gov/bell_0717a2015.html (A letöltés dátuma: 2018. 12. 20.)

Az EU ügynökségeként működő szervezet titkársága 2005-től 2014-ig Bramshillben (Egyesült Királyság) működött, majd 2014. október 1-jén áttelepült Budapestre. A CEPOL Titkárság igazgatója 2010-től *dr. jur. Bánfi Ferenc* ny. r. vezérőrnagy. Az igazgató az uniós tagállamok képviselőiből, jellemzően a tagállami rendőrákadémiák (egységesen e szak kifejezéssel illetik a rendőrtisztképző iskolákat, rendőri szakfőiskolákat, rendőrtiszt főiskolákat is – V. G.) vezetőiből álló Igazgatótanácsnak tartozik felelősséggel. Az Igazgatótanács – amelynek elnöke mindenkor az EU Elnökségét adó ország képviselője – korábban évente négy alkalommal, illetve 2012-től két alkalommal ül össze. A Titkárság alkalmazottakat foglalkoztat, akik két osztály – az oktatási, tudományos kutatási és fejlesztési, illetve az adminisztratív osztály – keretében látják el a szervezet működtetésével kapcsolatos napi feladatokat. A CEPOL Magyar Nemzeti Iroda vezetője *Horváczy Emese* c. r. ezredes osztályvezető, a NOK igazgatóhelyettese.⁵⁸⁴

A CEPOL évente 60–100 tanfolyamot, szemináriumot és konferenciát szervez. Az ügynökség által kezdeményezett képzési és tudományos feladatokat, tevékenységeket és rendezvényeket – amelyek számos rendészeti szakterületet és szakágat lefednek – a tagállamok rendőrákadémiáinak segítségével hajtják végre.⁵⁸⁵ A CEPOL Magyar Nemzeti Iroda 2010 óta a CEPOL keretpartnere, évente két-három, különböző témájú CEPOL-képzést implementál Magyarországon. A NOK, illetve az IRM NOK, majd az IRM Nemzetközi Oktatási és Polgári Válságkezelési Központ Nemzetközi Programiroda, illetve a CEPOL Magyar Nemzeti Iroda által szervezett CEPOL-rendezvényeken történt magyar részvételt illetően célszerű kiemelni az alábbiakat, különös figyelemmel az RTF oktatóinak, illetve a Határőrség, majd a Rendőrség határrendészeti szolgálati ága tisztjeinek részvételére.

55. táblázat

RTF-oktatók, határőr-, határrendészeti tisztek a CEPOL-rendezvényeken – 2007

Rendezvény	Célország	Résztevő
Családon belüli erőszak – szeminárium	Portugália	egy RTF-oktató
Angolnyelv-tanárok továbbképzése	Egyesült Királyság	egy RTF-oktató
AGIS-konferencia	Ciprus	egy RTF-oktató
AGIS-csereprogram	Portugália	egy RTF-oktató
AGIS-csereprogram	Belgium	egy RTF-oktató
Bűnügyi szakértői szeminárium	Magyarország	egy RTF-oktató
Európai rendőrképzési rendszerek – konferencia	Görögország	kettő RTF-oktató
Információs szeminárium	Németország	egy RTF-oktató

⁵⁸⁴ *Interjú* 2016-ban HORVÁCZY Emese c. r. ezredes, osztályvezetővel, a NOK igazgatóhelyettesével, aki 1995–1998 között az RTF igazgatásrendészeti, majd 2001–2005 között a Szegedi Tudományegyetem kommunikáció szakán végzett. 1999-től 2009-ig, illetve 2013-ban rendészeti kommunikációs munkaköröket töltött be a BRFK-n, az NNI-ben, az IRM-ben, majd a BM-ben. 2010 és 2012 között az IRM Nemzetközi Oktatási és Polgári Válságkezelési Központ CEPOL Magyar Nemzeti Iroda vezetője, egyúttal CEPOL Nemzeti Kapcsolattartó; 2014. január 1-jétől a NOK CEPOL Magyar Nemzeti Iroda vezetője és CEPOL Nemzeti Kapcsolattartó; 2012-ben, majd 2015 novemberétől Magyarország szavazati jogú tagja a CEPOL Vezetőttestületében.

⁵⁸⁵ Forrás: http://europa.eu/about-eu/agencies/regulatory_agencies_bodies/pol_agencies/cepol/index_hu.htm (A letöltés dátuma: 2019. 02. 01.)

Rendezvény	Célország	Résztevő
Afganisztáni misszió előkészítése	Afganisztán	egy RTF-oktató
Embercsempészet – előkészítő ülés	Spanyolország	egy hőr. tiszt
Bűnügyi felderítés – szeminárium	Litvánia	egy hőr. tiszt
Embercsempészes, illegális bevándorlás szeminárium	Spanyolország	egy hőr. tiszt
Összesen	12 alkalom	10 RTF-oktató, 3 határőrtiszt

Forrás: HORVÁCZY 2016.

56. táblázat

RTF-oktatók, határőr-, határrendészeti tisztek a CEPOL-rendezvényeken – 2008

Rendezvény	Célország	Résztevő
Közrendvédelmi szeminárium	Ausztria	egy RTF-oktató
Angol nyelvtanfolyam	Egyesült Királyság	egy RTF-oktató
Bűnözés és igazságszolgáltatás – konferencia	Franciaország	egy RTF-oktató
Családon belüli erőszak – szeminárium	Málta	egy RTF-oktató
Európai rendőrségek – szeminárium	Portugália	egy RTF-oktató
Menedzsment és vezetés – szeminárium	Csehország	egy RTF-oktató
Embercsempészes, illegális bevándorlás szeminárium	Litvánia	egy rendőrtiszt
Embercsempészes, illegális bevándorlás szeminárium	Csehország	egy rendőrtiszt
Embercsempészes, illegális bevándorlás szeminárium	Belgium	egy rendőrtiszt
Összesen	9 alkalom	6 RTF-oktató, 3 (határ)rendőrtiszt

Forrás: HORVÁCZY 2016.

57. táblázat

RTF-oktatók, határőr-, határrendészeti tisztek a CEPOL-rendezvényeken – 2009

Rendezvény	Célország	Résztevő
Tömegkezelés – kutatási szimpózium	Svédország	egy RTF-oktató
AGIS-csereprogram	Észak-Írország	egy RTF-oktató
Európai rendőrségek – szeminárium	Németország	egy RTF-oktató
Rendőrtudományok – előkészítő ülés	Magyarország	egy RTF-oktató
Repülőterek biztonsága	Franciaország	egy rendőrtiszt
Összesen	5 alkalom	4 RTF-oktató és 1 (határ)rendőrtiszt

Forrás: HORVÁCZY 2016.

58. táblázat

RTF-oktatók, határőr-, határrendészeti tisztek a CEPOL-rendezvényeken – 2010

Rendezvény	Célország	Résztevő
KTM ülése*	Norvégia	egy RTF-oktató
KTM ülése*	Olaszország	egy RTF-oktató
KTM ülése*	Egyesült Királyság	egy RTF-oktató
Tréning és Kutatási Munkacsoport ülése**	Egyesült Királyság	egy RTF-oktató
Rendőri Felsővezetői Csereprogram	Bulgária	egy RTF-oktató
Tömegrendezvények – kutatási szimpózium	Portugália	egy RTF-oktató
Rendőri együttműködés és Schengen – szeminárium	Szlovákia***	egy RTF-oktató
Rendőrtudományok – konferencia	Norvégia	kettő RTF-oktató
Kelet-európai szervezett bűnözés	Románia	egy RTF-oktató
Európai rendőrségek – szeminárium	Németország	egy RTF-oktató
Repülőtéri biztonság – szeminárium	Spanyolország	egy rendőrtiszt
Interpol Rendőri Kutatások Munkacsoport ülése	Franciaország****	egy rendőrtiszt
Összesen	12 alkalom	11 RTF-oktató, 2 (határ)rendőrtiszt

Megjegyzések:

*: Kutatási és Tudományos Munkacsoport (a továbbiakban: KTM) tagja: *Dr. Bodonyi Ilona* (RTF)**: Tréning és Kutatási Munkacsoport tagja: *dr. univ. Kiss Rita* (RTF)***: A résztvevő *dr. Varga János* ny. hőr. ezredes (RTF)****: A résztvevő *dr. Hautzinger Zoltán* r. alezredes (ORFK)

Forrás: HORVÁCZY 2016.

59. táblázat

RTF-oktatók, határőr-, határrendészeti tisztek a CEPOL-rendezvényeken – 2011

Rendezvény	Célország	Résztevő
KTM ülése	Franciaország	egy RTF-oktató
KTM ülése	Litvánia	egy RTF-oktató
KTM ülése	Görögország	egy RTF-oktató
KTM ülése	Egyesült Királyság	egy RTF-oktató
Kutatási és tudományos összekötők ülése	Észtország	egy RTF-oktató
Képzési és Kutatási Bizottság (KKB) ülése	Románia	egy RTF-oktató
KKB ülése	Ausztria	egy RTF-oktató
KKB ülése	Portugália	egy RTF-oktató
Közösségi rendőrség – szeminárium	Írország	egy RTF-oktató
Bűnmegelőzés – szeminárium	Svédország	egy RTF-oktató
Bűncselekmények áldozatai – szeminárium	Svédország	egy RTF-oktató
Emberi jogok és rendőretika – szeminárium	Szlovénia	egy RTF-oktató
Kihallgatások – szeminárium	Svédország	egy RTF-oktató
PPP – szeminárium	Spanyolország	egy RTF-oktató
Rendőrtudományok – szeminárium	Spanyolország	kettő RTF-oktató
Európai rendőrképzési rendszerek – szeminárium	Portugália	kettő RTF-oktató
Családon belüli erőszak – szeminárium	Portugália	egy RTF-oktató

Rendezvény	Célország	Résztevő
Extrémizmus és radikalizmus – szimpózium	Németország	egy RTF-oktató
Jövőbeli bűnügyi trendek – elnökségi konferencia	Lengyelország	egy RTF-oktató
Repülőtéri biztonság – szeminárium	Hollandia	egy rendőrtiszt
Rendőri együttműködés és Schengen – szeminárium	Szlovákia	egy rendőrtiszt
Összesen	21 alkalom	21 RTF-oktató, 2 (határ)rendőrtiszt

Forrás: HORVÁCZY 2016.

60. táblázat

RTF-i oktatók, határőrtisztek, (határ)rendőrtisztek a CEPOL-rendezvényeken mindösszesen – 2007–2011

Év	Alkalom	RTF oktató	Határőrtiszt/(határ)rendőrtiszt
2007	12	10	3
2008	9	6	3
2009	5	4	1
2010	12	11	2
2011	21	21	2
Mindösszesen	59	52	11

Megjegyzés: e konkrét adatokon felül – okkal valószínűsíthetően – a határrendészeti szolgálati ág több rendőrtisztje is részese lehetett a határrendészettel összefüggő CEPOL-rendezvényeknek, akiket a homogén „ORFK” megjelölés takar. Így különösen a következő témákban szervezett szemináriumok és csereprogramok esetén: illegális migráció, illegális bevándorlás elleni küzdelem; emberkereskedelem megelőzési mechanizmusok; biztonsági intézkedések a nemzetközi repülőtereken; drog- és fegyvercsempészet; nyelvtanfolyamok.

Forrás: HORVÁCZY 2016.

Bár a kutatás időintervallumához képest később keletkeztek, de rendszertanilag ideilleszkednek az alábbi adatok.⁵⁸⁶ A CEPOL az EU ügynöksége; jogi személyiséggel rendelkezik; székhelye 2014 óta Budapest (Magyarország). E döntés jelentőségét Hazánk számára az a tény adja, hogy a CEPOL az első olyan uniós intézmény, amelynek székhelye Budapestre került – hangsúlyozta *dr. Pintér Sándor* belügyminiszter 2014. november 6-án, a szervezet székházának átadó ünnepségén. Kiemelte, hogy a magyar fél tíz éven át biztosítja az ügynökségnek az elhelyezést, a munkakörülményeket és a szükséges támogatást. *Dr. Bánfi Ferenc*, a CEPOL igazgatója úgy fogalmazott, hogy az átadás nemcsak szalagátvágási esemény, hanem szimbolikus értékű is: annak az igénynek a kifejezése, hogy szükség van autonóm európai rendészeti képzési ügynökségre.⁵⁸⁷

Az NKE, szintén 2014-ben keretpartneri megállapodást írt alá a CEPOL-lal, amelynek alapján az uniós ügynökség keretpartnerévé vált, és annak eredményeként szemináriumok, képzések és más rendezvények megszervezésére pályázhat. 2015. november 25-én megjelent

⁵⁸⁶ *Interjú* 2016-ban dr. univ. Kiss Rita nemzetközi referenssel, aki 1983-tól nyelvtanár az RTF-n, majd 1987-től főiskolai docens. Angol nyelvi szakcsoportvezető és egyben az Idegen Nyelvi Intézet vezetőhelyettese 1996–2001 között. Egyetemi doktor (dr. univ.) fokozatát 1987-ben szerezte az ELTE-n. 2001-től az RTF oktatási főreferense. 2005-től az RTF, majd 2012-től az NKE RTK nemzetközi referense.

⁵⁸⁷ *Forrás:* <http://mno.hu/belfold/atadtak-a-cepol-szekhazat-1257134> (A letöltés dátuma: 2019. 02. 01.)

az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2015/2219. sz. rendelete az Európai Unió Bűnüldözési Képzési Ügynökségéről (CEPOL), valamint a 2005/681/IB tanácsi határozat felváltásáról és hatályon kívül helyezéséről. A rendelet 2016. július 1-jétől lépett hatályba, és egyidejűleg hatályon kívül helyezte – az 534/2014/EU rendelettel módosított – 2005/681/IB határozatot.

A 2015/2219. (EU) sz. rendelet legfőbb elemei közül az alábbiakat célszerű kiemelni.⁵⁸⁸ Létrejön az Európai Unió Bűnüldözési Képzési Ügynöksége (European Union Agency for Law Enforcement Training), amely a 2005/681/IB határozat által létrehozott Európai Rendőrakadémia (CEPOL) helyébe lép, annak a jogutódja, valamint továbbra is a CEPOL rövidítést használja. A CEPOL – külön hangsúlyt helyezve az emberi jogok és alapvető szabadságok bűnüldözéssel összefüggő védelmére – támogatja, fejleszti, megvalósítja és koordinálja a bűnüldöző szervek tagjainak képzését, különösen a két vagy több államot érintő súlyos bűnözés és a terrorizmus megelőzése, illetve az ellenük való küzdelem, valamint a közrend fenntartása terén. Kiemelt figyelmet fordít a különösen fontos nemzetközi események rendészeti biztosítási feladatainak, valamint az uniós missziók tervezésének és vezetésének oktatására, beleértve a rendészeti vezetési és nyelvismereti képzést is. Hangsúlyt helyez az uniós szervek, így különösen az Europol, az Eurojust és a Frontex szerepének, feladatainak, tevékenységének és együttműködésének oktatására. Oktatókat képez ki, oktatási eszközöket és módszertanokat fejleszt ki, és az egész életen át tartó tanulás távlatában alkalmazza azokat, valamint támogatja a bevált tanulási gyakorlatok cseréjét. Összekapcsolja a tagállami bűnüldöző szervek tagjainak képzésével foglalkozó intézmények hálózatát, és minden tagállamban egyetlen, a hálózaton belül működő nemzeti egységgel áll összeköttetésben.

A CEPOL többéves stratégiai elemzéseket készít a képzési igényekről, valamint többéves tanulmányi programokat dolgoz ki. Annak alapján évekre lebontott tanulmányi programokat és képzési tevékenységeket támogat, végrehajt és koordinál, beleértve a harmadik országokban megvalósuló uniós missziókat és kapacitásfejlesztést is. Előmozdítja a tagállamokban folyó bűnüldözéssel kapcsolatos képzések kölcsönös elismerését, valamint az uniós szinten nyújtott képzések tagállamok általi elismerését, a szubszidiaritás elvének megfelelő tiszteletben tartása mellett. A CEPOL a rendeletben meghatározott célkitűzéseinek keretein belül hozzájárul a képzési tevékenységekkel kapcsolatos kutatás fejlesztéséhez és ösztönzi azt, valamint terjeszti a kutatási eredményeket. Előmozdítja és kialakítja a partnerséget az uniós szervekkel, valamint állami és magán felsőoktatási intézményekkel, továbbá szorosabb partnerség kialakítását ösztönözheti a tagállamok egyetemei és bűnüldözési képzéssel foglalkozó intézményei között. Minden tagállam CEPOL nemzeti egységet hoz létre vagy jelöl ki, amelynek szerepe, hogy kapcsolattartó szerv legyen a CEPOL felé a tagállami bűnüldöző szervek tagjainak képzésével foglalkozó nemzeti intézmények CEPOL hálózatán keresztül. Minden egyes tagállam nemzeti jogának és erőforrásainak megfelelően maga határozza meg a nemzeti egységének megszervezését és személyzetét. A CEPOL igazgatási és irányítási struktúrája a következőkből áll: az igazgatótanács; az ügyvezető igazgató; adott esetben az igazgatótanács által létrehozott tudományos képzési bizottság; és ugyancsak adott esetben az igazgatótanács által létrehozott egyéb tanácsadó testületek. A CEPOL-t az ügyvezető igazgató irányítja, aki a CEPOL ideiglenes alkalmazottja és törvé-

⁵⁸⁸ Forrás: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32015R2219> (A letöltés dátuma: 2019. 02. 01.)

nyes képviselője. Kizárólag az igazgatótanácsnak tartozik felelősséggel, feladatai teljesítése során utasításokat sem kormányoktól, sem más szervektől nem kérhet, és nem fogadhat el.

Nagyszerű fejleményként ugyancsak ideillesztendő, hogy széleskörű egyeztetés és együttműködés alapján 2015 októberében megkezdődött a CEPOL-mesterképzés. A képzés kétéves, négy-szemeszteres és hét modult ölel fel. A résztvevő országok kettő-kettő főt delegálhatnak minden kurzusra. Hazánkban volt az ünnepélyes megnyitó és az 1. modul oktatása, az NKE és a NOK közös rendezésében.⁵⁸⁹ A kurzus ünnepélyes megnyitóján prof. dr. Patyi András rektor hangsúlyozta: megtiszteltetés az NKE számára, hogy hozzájárulhat az európai rendőrtisztképzés e kiemelten fontos programjához, hiszen a mesterkurzus résztvevői Európa különböző pontjain hasznosíthatják az itt szerzett ismereteket, erősítve a közrendet és a közbiztonságot. Olyan különleges és unikális tudást szerezhetnek, amelyet mindennapi munkájuk során hasznosítani tudnak, a nemzetközi életben és saját hazájuk területén. Dr. Pintér Sándor belügyminiszter kiemelte, a Kormány nagy erőfeszítéseket tett annak érdekében, hogy a CEPOL-központ Magyarországra kerüljön. Az EU vezetőinek és polgárainak azon elvárása, hogy Európában mindenhol azonos biztonság legyen, akkor valósulhat meg, ha a rendőrök a biztonságot veszélyeztető kihívásokra azonos módon reagálnak, a feladat megoldásához szükséges ismeretekkel egyformán rendelkeznek. Mindez csak hatékony képzési rendszerrel, a legmagasabb szintű oktatással valósítható meg, ezt szolgálja az első európai közös mesterprogram. Dr. Bánfi Ferenc igazgató elmondta, hogy a hatékony rendészeti munka alapja a bizalom, és a tizenhárom európai tagállam együttműködéséként megvalósult közös mesterképzési program a kapcsolatépítésben és a bizalom-erősítésben is segítséget nyújt. A mesterképzés megkezdése egyúttal az európai rendészeti tevékenység és együttműködés sikerét is elhozta a tagállamok számára, ugyanis jelentős fejlődést eredményez a nemzetközi szervezett bűnözés és terrorizmus elleni küzdelemben.

10.4.5. Határőrtisztek továbbképzése az Európai Rendőrakadémiák Szövetsége (AEPC) keretében

Az Európai Rendőrakadémiák Szövetsége (Association of European Police Colleges – AEPC) 1996-ban alakult meg. Más források, illetve fordítások szerint: Európai Rendőrtisztügyi Akadémiák Szövetsége – AEPC. Ismét másutt: Európai Rendőrfőiskolák Szövetsége – AEPC. (E kérdésben [is] jó lenne nemzetközi és hazai konszenzusra jutni – V. G.) A szervezet célja a rendőrképzés korszerű nemzetközi trendjeinek és kapcsolódási pontjainak meghatározása, a tagországok képzési központjainak, illetve a nemzetközi rendőri együttműködéseknek a szakmai támogatása. Az AEPC tagja lehet az a rendőrtiszteket képző intézmény, amelynek országa Európában található, és amely 1950-ben aláírta az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezményt.

Az RTF – és jogutód intézménye, az NKE – 2003 óta tagja az AEPC-nek. A NOK 2009-ben csatlakozott a jelenleg (2016-ban) 42 tagországot és 48 rendőrképző intézményt számláló szervezethez. Az AEPC magyar kapcsolattartója az RTF részéről mindenkor a nemzetközi kapcsolatokért felelős főigazgató-helyettes, majd rektorhelyettes; az NKE

⁵⁸⁹ TÓTH Nikolett (2015): A CEPOL mesterképzés elindítása európai siker. Elérhető: https://issuu.com/bonum-publicum/docs/2015_11. 30–33. (A letöltés dátuma: 2019. 05. 24.)

RTK részéről *dr. Nagy Judit* (PhD) r. ezredes tanszékvezető egyetemi docens, tudományos és nemzetközi dékánhelyettes; a NOK részéről *Horváczy Emese* c. r. ezredes osztályvezető, mb. főigazgató-helyettes. A 2003–2007 közötti időszakra vonatkozóan a határőrtisztek, illetve a 2008–2011 közötti évekre a határrendészeti tisztek AEPC-programokban történt részvételére nem tártam fel adatokat; ezek megismerése további kutatást igényel. Kapcsolódó és ösztönző érdekességként feljegyzésre érdemes, hogy az AEPC – együttműködve az NKE-vel és a NOK-kal – 2015. október 4–6. között Budapesten, az NKE székhelyén szervezte meg éves konferenciáját és igazgatótanácsi ülését. A konferencia központi témája a rendészeti képzés volt.

10.4.6. Határőrtisztek továbbképzése a Frontex keretében

Az 1985. évi schengeni megállapodás (amely a hazai zsargonban Schengeni Egyezményként terjedt el – V. G.) a határellenőrzési intézkedésekre és azokon belül, különösen az uniós belső határok átlépését megkönnyítőkre összpontosított. Az 1990. évi schengeni végrehajtási egyezmény (SVE) számos kérdésben továbbfejlesztette, illetve kiegészítette a megállapodást, így többek között megfogalmazta, hogy a szerződő felek támogatják az ellenőrzést végző személyi állomány egységes kiképzését és továbbképzését. Az európai határrendészeti képzés összehangolására irányuló lépések első időszaka az 1990–2005 közötti másfél évtizedre tehető. Az 1995-ben hatályba lépett SVE következtében az uniós határellenőrzés fejlesztése mellett a tagállami és a tagállamok közötti határrendészeti felkészítésben is jelentős eredmények születtek. Így például közös követelményrendszer és képzési program kialakítása a beosztott határőrök és a középszintű vezetők részére; közös továbbképzések szervezése és végrehajtása a nemzeti képzési intézmények bázisán.⁵⁹⁰

Az SVE gyakorlati alkalmazásának megkezdését követően a képzési együttműködést is segítő, első együttes fellépés a *Sherlock* volt, amely az 1996–2000 közötti időszakban a tagállamok személyazonosításra alkalmas okmányainak, illetve azok előállítási és ellenőrzési technikáinak jobb megismerését kívánta elősegíteni, a hamisítások eredményesebb felfedése érdekében.⁵⁹¹ Az *Oisin együttes fellépés* (1997–2000) a rendészeti ágazat valamennyi szegmensében, így a képzés és továbbképzés terén is javítani kívánta az együttműködés hatékonyságát. Az *Odyseus projekt* 1998–2002 között, azaz időben részben átfedve a fenti két program futamidejével, de azok intézkedéseitől elkülönülten, az átlagosnál hatékonyabban kívánta segíteni a menekültügy, a bevándorlás és a külső határok ellenőrzése területén

⁵⁹⁰ *Interjú* 2016-ban dr. Kiss Lajos (PhD) r. alezredessel, aki 1979-ben végzett a KLKF határőr, majd 1993-ban a ZMKA határőr magasabb parancsnoki szakán; doktori (PhD) fokozatot szerzett 2015-ben az NKE HDI-ben. 1993-tól 2002-ig a ZMKA Határőr Tanszék, majd 2002-től az RTF, illetve 2012-től az NKE RTK Határrendészeti Tanszék oktatója, főiskolai docens. Közben 2003–2005 között Ausztriában az Ideiglenes Határőr Kiképzőközpontban magyar nemzeti szakértő, majd 2007-től 2010-ig és 2011-től napjainkig a Frontex magyar képzési koordinátora.

⁵⁹¹ Kiss Lajos (2014b): Az egységes európai határrendészeti képzés és oktatás megteremtése első szakaszának eddig nem vizsgált dokumentumai: „*Sherlock*” együttes fellépés, „*Oisin*” és „*Odyseus*” programok. *Határrendészeti Tanulmányok*, 11. évf. 1. sz. 10–14. 11–12. Elérhető: http://rendeszet.hu/hatarrendeszetitagozat/documents/Tan_XI_14-4.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 12. 03.)

a képzést, a csereprogramokat és az együttműködést. Az Európai Tanács 1999-ben elfogadta a 2004-ig terjedő tamperei programot, amelynek negyedik fejezete nyomatékosan hangsúlyozta az Unió jövőbeni külső határainak speciálisan felkészített szakemberekkel történő hatékony ellenőrzésének fontosságát. Az *Oisin II. projekt az Oisin program 2002.* 12. 31-éig való meghosszabbítását eredményezte.

Az Európai Tanács – a 2001. szeptember 11-i merényleteket követően – a Laekenben megtartott ülésén nagy jelentőségű határozatot fogadott el az Unió továbbfejlesztése és biztonságpolitikája érdekében. „Az Unió külső határainak eredményesebb ellenőrzése segíteni fogja a terrorizmus, az illegális migrációs hálózatok és az embercsempészet elleni küzdelmet. Az Európai Tanács arra kéri az Európai Bizottságot és a Tanácsot, hogy dolgozzanak ki elgondolást a külső határok ellenőrzésért felelős szervezetek közötti együttműködés megteremtése érdekében és vizsgálják meg annak feltételeit, milyen szervezeti keretek között vagy közös szervezet keretében valósítható meg a külső határellenőrzés.”⁵⁹² Belgium javaslatára a schengeni értékelő munkacsoport 2002-ben elkészítette az EU külső határainak ellenőrzésére, a kiutasításra és visszafogadásra vonatkozó Schengeni Katalógust, döntően azzal a céllal, hogy segítse a tagjelölt országok schengeni felkészülését, és ajánlásokat fogalmazzon meg a schengeni *acquis* és a legjobb gyakorlatok helyes alkalmazására. „Általános szabályként, a határrendészeti feladatokat végrehajtó állománynak speciálisan kiképzett, megfelelő szakmai háttérrel rendelkező személyeknek kell lenniük. A kevesebb szakmai tapasztalattal rendelkező személyek csak kiegészítő feladatokra alkalmazhatók a megfelelő szakmai tapasztalattal rendelkező személyek mellett. Ebben a kérdésben nem tehetünk kivételt a személyes adatok és a bizalmas adatokat tartalmazó adattárak kezelése esetében, vagy amikor a tisztviselők döntése a személyek fizikai épségét vagy szabadságát befolyásolja.”⁵⁹³

(Abból kiindulva, tisztelt Olvasó, hogy az uniós határrendészetben egyidejűleg egymás mellett és egymással együttműködve több rendészeti szervezet is részt vesz, és nem csupán egyetlen testület végzi a határrendészeti feladatokat, a 10.4.6. címben a „határőrtisztek” helyett valószínűleg kifejezőbb lehetne a „határrendészeti tisztviselő” terminus technicus. Ez az átfogó kategória minden érintett szervezet [határőrség, határrendőrség, határrendőrség, vámőrség, biztonsági szolgálatok etc.] valamennyi speciálisan felkészített és a határrendészetben foglalkoztatott szakemberét [hivatásos állományúakat, kormánytisztviselőket, köztisztviselőket, közalkalmazottakat és munkavállalókat] magában foglalná. Azonban a kutatás tárgyához és vonalvezetéséhez hűen, miközben a speciálisan felkészített és megfelelő szakmaisággal rendelkező határrendészeti állományról írok, akkor hazai relációban elsősorban és döntően a korábbi határőrtisztekre, illetve a mai határrendészeti tisztekre koncentrálok – V. G.)

Ausztria és Svédország 2002-ben előterjesztett projektjavaslata alapján a schengeni tagállamok a tagjelöltek bevonásával kidolgozták egy egységes közös képzési alapprogram tervezetét (Common Core Curriculum). Az Európai Tanács által 2003-ban elfogadott projekt meghatározta a képzés szintjeit, tantárgyszerkezetét, időkereteit, az oktatás módszereit

⁵⁹² Kiss Lajos (2014a): A Schengeni katalógus és az ARGO program szerepe az egységes európai határrendészeti képzés megteremtésében. *Határrendészeti Tanulmányok*, 11. évf. 2. sz. 51. Elérhető: http://rendeszet.hu/hatarrendeszetitagozat/documents/HatRTan2014-2_000.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 12. 03.)

⁵⁹³ Kiss 2014a, 52.

és törzsanyagát, valamint a valamennyi határőr által elsajátítandó minimum oktatási alapprogramot is (Core Curriculum for Border Guard Training).⁵⁹⁴

A részt vevő országok határellenőrzésért felelős vezetőinek (Common Unit) javaslatára Traiskirchenben, az osztrák Biztonsági Akadémia (Sicherheitsakademie) objektumában 2003 őszén megkezdte működését az Ideiglenes Határőr Kiképzőközpont (Ad hoc Centre for Border Guard Training) egy-egy osztrák, finn, olasz, lengyel, német és magyar szakértővel. A szakértők részletesen kidolgozták és véglegesítették a képzési programot, amely három szintet, nyolc modult és 27 tantárgyat foglalt magában.

A résztvevőket a first-level (első szintű), second-level (második szintű) és mid-level officer (középszintű) tisztviselő kategóriákba sorolták. (Első szintű tisztviselő: az a határőr, aki nem jogosult kényszerítő intézkedések és eszközök alkalmazására; második szintű tisztviselő: aki jogosult kényszerítő intézkedések és eszközök alkalmazására; középszintű tisztviselő: a határőrök csoportjának olyan vezetője, aki jogosult döntést hozni a csoport nevében.) Az alapszintű képzési program 2004 közepére elkészült, és megkezdődött az alkalmazása. Az ideiglenes kiképzőközpont – eleget téve a rendeltetésének – 2005 végén befejezte működését Traiskirchenben, egyúttal átadta szerepét, feladatait és tevékenységét a Frontex Képzési Egységének, amely minőségileg is új időszakot nyitott az európai határrendészeti képzési együttműködésben.⁵⁹⁵

Az Európai Unió Tagállamai Külső Határain Való Operatív Együttműködési Igazgatásért Felelős Európai Ügynökséget (Frontex)⁵⁹⁶ az Európai Tanács hozta létre 2004-ben, varsói székhellyel. A szakmai feladatok elsődlegessége mellett, az ügynökség segítséget nyújtott a tagállamoknak a közös képzési szabványok kialakításában, valamint a határőrök/határrendőrök közös és tagállami képzésében is. A nemzeti képzési koordinátorok Traiskirchenben, 2006 júniusában megtartott konferenciáján a Lübecki Szövetségi Rendőr Akadémia (Németország) képviselője előzetesen tájékoztatta a résztvevőket a mid-level (középszintű) képzés előkészítésének helyzetéről. Négyhetes angol nyelvű képzést vázolt fel, amelynek legfőbb célja a résztvevők nemzetközi határrendészeti együttműködésre történő felkészítése. A középszintű képzést konkrétan előkészítő konferenciát Lübeckben rendezték meg, 2006 augusztusában. A következőt októberben a budapesti RTF szervezte (a Határőrség szakmai támogatásával és előfinanszírozásával), majd novemberben Varsó megrendezte e sorban az utolsót. Az ügynökség 2006-ban elindította a mid-level képzési projektet, amelynek első szakasza 2009-ig tartott.⁵⁹⁷ A lübecki akadémia koordinálásával működtetett, négyhetes angol nyelvű (a tolmácsolás kizárt) nemzetközi kurzus programját heti váltással más-más tagállamban kellett teljesíteni. (Kezdetben: Németország/Lübeck; Litvánia/Vilnius; Magyarország/Budapest és Szeged; Szlovénia/Ljubljana.) A nemzeti képzési modulok minden héten egyrészt az általános elemeket (így például a határellenőrzést végző nemzeti szervezet; a határellenőrzés nemzeti rendszere; a nemzetközi szervekkel

⁵⁹⁴ Kiss Lajos (2016): The Presentation and Evaluation of the Project Core Curriculum for Border Guard Training. *Policajná Teória a Prax*, No. 1. 47–59.

⁵⁹⁵ Kiss Lajos (2013): Az egységes európai határrendészeti képzés megteremtésének első szakasza. *Határrendészeti Tanulmányok*, 2. sz. 14–23. Elérhető: http://rendeszet.hu/hatarrendeszetitagozat/documents/Tan_X_2.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 12. 03.)

⁵⁹⁶ Frontex: a francia *frontières extérieures* (külső határok) kifejezésből képzett mozaikszó.

⁵⁹⁷ Kiss Lajos (2010): A Frontex mid-level képzésének lehetséges helye és szerepe a határrendészeti képzésben a Stockholmi Program megjelenését követően. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, 10. sz. 351–352.

történő határrendészeti együttműködés; a nemzeti határrendészeti oktatás); másrészt a tagállamonként előre megtervezett sajátos témákat tartalmazták (így például nálunk a magyar integrált határellenőrzési rendszer, illetve a helyi szintű határrendészeti akció megszervezése és vezetése). A projektben részt vevő országok kurzusonként egy-egy főt jelölhettek – első sorban és döntően – „a közelmúltban főiskolát vagy középszintű vezetői képzést biztosító oktatási intézményekben végzett és a határellenőrzés területén dolgozó fiatal tisztek” közül. A csoportlétszám az első 10 tanfolyamon konzekvensen 15-15 fő volt; ez a szigor azonban a 11. tanfolyamtól kezdődően enyhült, és a létszám 15–19 fő között alakult.

A mid-level képzés Lübeckben kezdődött meg, 2007 márciusában. A képzések első szakasza 2009 áprilisáig, majd a második 2013 novemberéig tartott; az első szakaszban 10, a másodikban 13 kurzust szerveztek. Az összesen 23 alkalommal megtartott képzésen 30 országból 359 fő vett részt, közöttük négy magyar résztvevő: *Duber Imre, Hollós Tamás, Német Gábor* és *Vida Gábor*.⁵⁹⁸ Hazánkban 2007 és 2011 között nyolc képzési hetet tartottak. Ezeket minden alkalommal az RTF Határrendészeti Tanszék szervezte; 2007-ben a HOP, majd 2008-tól az ORFK szakmai irányításával és előfinanszírozásával, valamint a határrendészeti együttműködő szervek támogatásával. A 2007-ben négy alkalommal levezetett képzési héten, 26 országból 60 fő; 2008-ban két alkalommal, 21 országból 30 fő; 2010-ben és 2011-ben az egy-egy képzési hét során, 23 országból 31 fő vett részt. Az összesen nyolc alkalommal megszervezett hazai oktatási héten 29 országból 121 fő vett részt, közöttük két magyar résztvevő.⁵⁹⁹

A tudományos kutatás iránti kötelező alázat és kutatói tisztesség megsértése lenne, ha elhallgatnám *Kiss Lajosnak* az értekezése 221. oldalán megfogalmazott kritikai észrevételét. „Sajnálatosnak tartom, hogy a Rendőrtiszti Főiskola, amelynek a középszintű képzés, a képzés tartalmát és szintjét tekintve is a profiljába tartozott, a képzések magyarországi programheteinek megszervezését 2011-től nem támogatta. A partnerintézményi státusz megteremtésének elutasítása azt eredményezte, hogy fokozatosan kikerültünk a Frontexszel történő gyakorlati képzési együttműködésből. Annak ellenére, hogy az ezt követő időszakban, éppen a fenti körülményekből adódóan, a középszintű képzést tervező és szervező országok köréből kikerültünk, célszerűnek tartanám megpróbálni a visszatérést a gyakorlati képzési együttműködésben részt vevő országok körébe. Ez biztosítaná, hogy ismét bekapcsolódjunk ebbe a folyamatba annak minden előnyével és nehézségével együtt. [...] Célszerűnek tartanám, ha a Nemzeti Közsolgálati Egyetem a Frontex ügynökséggel partnerségi megállapodást kötne, és ismételten bekapcsolódna annak képzési együttműködésébe, elsődlegesen a középszintű képzésbe és a szárazföldi és légi határokkal kapcsolatos projektekbe.”⁶⁰⁰

(Az RTF menedzsméntjének magam is tagja voltam 2010–2011-ben mint oktatási és tudományos rektorhelyettes. Ebből következően az akkori döntéshozatalban részben engem is felelősség terhel, amit természetesen vállaltam. Egyetlen érvet fogalmazhatok meg ma

⁵⁹⁸ Kiss 2016.

⁵⁹⁹ Kiss Lajos (2015): *A határrendészeti képzés fejlődési vonalai a schengeni térségben*. (Doktori értekezés) Budapest, NKE HDI. 8. és 9. sz. melléklet. 234. Elérhető: <http://m.ludita.uni-nke.hu/repositorium/bitstream/handle/11410/10128/Kiss%20Lajos%20C3%A9rtekez%C3%A9s?sequence=1&isAllowed=y> (A letöltés dátuma: 2019. 05. 24.)

⁶⁰⁰ Kiss 2015, 221.

is: abban a költségvetési évben [nem először] könyörtelen prés alá került az intézményünk, és ez okozta a nemzeti képzési hét támogatásának megvonását – V. G.)

Az értekezés – 2015. január 10-én lezárt – adatai szerint: „A Frontex belátható időn belül nem tervezi saját képzési intézmények létrehozását, ezért a schengeni térség határrendészeti képzési együttműködésében még hosszú ideig meghatározó szerepet fog betölteni az európai szinten meghatározóan tartalmilag koordinált és a nemzeti oktatási és képzési intézményekre épülő határrendészeti képzés.” Egyfelől tiszteletben tartom a Frontex álláspontját, másfelől azonban, különös figyelemmel a közelmúltban kialakult kontinentális és valószínűsíthetően egyre nagyobb tömegű migrációra, valamint arra is, hogy a Frontex 2015 szeptemberében, konzorciumi formában elindította *Közös európai határőr vezetői mesterprogramját*, amelyben Magyarország nem vesz részt, megfogalmazódott bennem a kérdés: nem kellene befolyásolni és módosíttatni a Frontex ez irányú jövőbeni szándékait? Egyetérték a szerzővel, aki hangsúlyozza, hogy először a partnerségi megállapodást kell megkötnünk, és arra alapozva lehet, illetve kell kiterjesztenünk a jövőbeni képzési együttműködést a Frontexszel.

E fejezet végéhez közeledvén rögzíteni célszerű az alábbi gondolatokat. A Határőrség képzési és továbbképzési eredményei jól szemléltetik a képzési szakterület jelentőségét. Így például csupán egyetlen évről, 2005-ről az alábbi adatokat összegezhettem *Varga János*. „Alapképzésben 908, továbbképzésben 9523, átképzésben 1301 fő, nemzetközi képzésben 15 fő, speciális képzésben (kutyavezető, bűnügyi technikus, okmányszakértő) 176 fő vett részt. A felsőoktatási határőrhallgatók közül 34-en nyújtottak be tudományos diákköri munkát. Négy fő doktori (PhD) tanulmányokat folytatott. A schengeni alapból finanszírozott tanfolyamokon idegen nyelvet tanult 440 fő. Rendészeti szakvizsgázott 35 határőrtiszt, a rendészeti vezetőképzésben hat fő, a mestervezető-képzésben egy fő vett részt. A »Schengeni Kézikönyv« alkalmazására 1404 határőr, 944 rendőr és 20 idegenrendészeti tisztviselő lett felkészítve.”⁶⁰¹ Lenyűgöző adatok, amelyek hűen tükrözik a Határőrség új iránti fogékonyságát és a kihívásoknak megfelelési képességét.

A hivatásos határőrízetre áttérés menetében, majd annak befejezését követően is, a Határőrség ismétlődő zászlósi és tiszthelyettesi létszámhiánnyal működött. Alapvető oka a valószínűsítettnél nagyobb mértékű pályaelhagyás (lemorzsolódás) és az annak következtében kialakult fluktuáció volt. Az alapképzési és szakképzési képzési rendszer jellemzően „tömegkiszolgáló üzemmódban” működött, de azzal együtt is a – gyorsított ütemű, a rövidített időtartamú, a párhuzamos, a ciklusos és más – képzési formák, illetve kapacitások épp hogy pótolták a hiányzó létszámot. A kibocsátó ünnepeket követő néhány hónapon belül pedig újabb és újabb létszámhiányok keletkeztek, amelyek a megtartóképeség hiányát, illetve alacsony fokát jelezték.

A belügyi és határőrségi hivatásos állomány felkészítése mellett, a csatlakozási folyamat szervezését képezte a központi és helyi közigazgatásban dolgozó köztisztviselők uniós szakmai és idegen nyelvi felkészítésében történő részvétel is.⁶⁰² A Magyar Közigazgatási Intézet szervezésében tartott, az EU-val összefüggő általános, majd szektorális és szakmaspecifikus tanfolyamokon a belügyminisztériumi köztisztviselők mellett értelemszerűen

⁶⁰¹ VARGA 2006, 34.

⁶⁰² MAJERCSIK János (2003): A rendvédelmi szervek az EU-csatlakozás küszöbén. *Belügyi Szemle*, 51. évf. 4. sz. 117.

a rendészeti szervek, így a Határőrség állományában dolgozó köztisztviselők meghatározott köre is részt vett. (Érdekességként megjegyzem, hogy a szakmai továbbképzésben – elnyert pályázat alapján – oktatóként közreműködtek/közreműködtünk a Határőrség szaktekinélyei és az RTF határrendészeti oktatói is – V. G.)

Ugyancsak e helyen kell említeni a határőrtiszti és tiszthelyettesi pályára orientáló, polgári középiskolákban folytatott fakultációs rendészeti, illetve határrendészeti képzést is. Ennek feltárása és vizsgálata, különösen a határőrizeti és határrendészeti tisztképzéssel, illetve szakképzéssel való viszonyrendszere, hatásmechanizmusa és hatékonyságvizsgálata egy újabb kutatás tárgyát képezheti.

10.5. Összegzés

Az 1990-es években a Határőrség képzési rendszere is beépült a közoktatás, a szakképzés és a felsőoktatás komplex rendszerébe. A képzés reformjához a rendészeti ágazati törvények mellett kedvező háttérrel biztosított a korszerű szakképzési és felsőoktatási jogszabályi környezet is. A Határőrség képzési cél- és követelményrendszere, felépítése és folyamata a belügyi rendészeti oktatási rendszerhez illeszkedett. A Határőrség valamennyi állománykategória tekintetében racionális elemekből álló, logikusan egymásra épülő, példaértékű képzési rendszert alakított ki. A képzés irányítása és felügyelete a központi és területi szinten egyaránt a vezetői/parancsnoki hierarchiához kötött, szakirányítása pedig feszesen szervezett és hatékony volt.

A határőrségi alapszintű, középfokú és felsőfokú szakmai képzésről

A közvetlenül hivatásos vagy szerződéses állományba felvett határőr tiszthelyettesek a 18–24 hetes „alapszintű szakmai alapképzéssel” megszerzett szakmai alapvégzettséggel kizárólag a meghatározott első beosztásokat láthatták el.

A „középfokú szakmai képzés”, azaz a határrendészeti szakképzés a belügyi képzési rendszer egészéhez és főként a rendőri szakképzéshez kapcsolódva alakult ki és fejlődött. 1976-ban a tíz hónapos képzési idejű rendőrképző iskolák feladatául szabták a határőr tiszthelyettesképzést is. Az 1989-ben 12 hónapra növelt tiszthelyettesképzés színvonalas felkészültséget biztosított. Az 1990-es évek elején a fokozódó társadalmi elvárások és megrendelői igények kielégítése érdekében felvették az OKJ-be az érettségire épülő rendőrszakmát, majd a határrendészeti szakmát. Az egyéves tiszthelyettesképzés helyett ütemezetten bevezették a kétéves szakképzést. A határrendészeti szakképzés elvégzése biztosította az OKJ-ben előírt középfokú szakképesítéssel a pályakezdést és a pályán való előmenetel lehetőségét is. A határrendészeti szakképzés formája a kétéves nappali tagozatos, illetve az egyéves távoktatásos szakképzés volt.

A belügyminiszter 1999-ben – a rendőr és a határrendészsképző szakközépiskolák jogutód intézményeiként – hét rendészeti szakközépiskolát alapított. 2000 őszétől az új szakképzési központi programok, tanintézeti pedagógiai programok és helyi tantervek szerint folytatódott a kétféle szakképzés, majd azok szakmai és vizsgakövetelményeit 2001-ben egységesítették. 2003-ban megszüntettek három rendészeti szakközépiskolát; azóta

és jelenleg (2016-ban) is négy RSZKI működik: az Adyligeti ~, a Körömdi ~, a Miskolci ~ és a Szegedi RSZKI. A rendőr szakon 2004-től, majd a határrendészeti szakon 2005-től megkezdődött az iskolarendszeren kívüli szakképzés is. Újabb fejleményként 2008-tól bevezették az EU és a magyar szakképzési rendszer elvárásainak megfelelő, kompetenciaalapú moduláris rendőrszakmai képzést.

A határrendészeti tisztképzés és szakképzés viszonyrendszerében külön elismerést érdemel a Körömdi HKTI tevékenysége. A HKTI mint önálló határőr tiszthelyettesképző tanintézet 1990-ben kezdte meg a tevékenységét, járőr és útlevelkezelő szakon. Alapfeladatain túl, 1991-től megkezdte és egymást követő négy tanévben magas szinten folytatta az RTF határrendészeti szakára felvett hallgatók előkészítő évfolyamának egyéves előképzését. Ismételten hangsúlyozni szükséges, hogy a körömdi „belépő” a négyéves határrendészeti tisztképzés pedagógiai folyamatának nélkülözhetetlen és értékkeremtő periódusa volt. Akárcsak korábban „Szeged”, ugyanúgy „Körömdi” is határőrré nevelt, és olyan alapokat biztosított, amelyek egyértelműen és egyaránt hatottak a felsőbb éves tanulmányokra, majd a tiszti pályafutásra. Az előképzést azonban – a négyéves rendszerű rendőrtiszti főiskolai tisztképzés tervezett bevezetésének egyik előfeltételeként – 1995-ben meg kellett szüntetni. A határrendészeti szakképzés speciális célja egyúttal az – 1991/1992. tanévet megelőzően, majd 1995-től ismételten gyakran vitatott – ekvivalencia-kérdésre is (nevezetesen: hogyan „egyenértékűsíthetők” a szakképzés és a tisztképzés meghatározott szakaszai?), meggyőző és megnyugtató választ adott. Az RTF előkészítő évfolyamán folytatott előképzés összetett speciális célokat szolgált:

- a hivatásos járőr és útlevelkezelő tiszthelyettesi alapképesítés megadásával;
- a tisztképzés megkezdéséhez szükséges elméleti és gyakorlati alapismereteket biztosított;
- a végzett hallgató képessé vált az RTF határrendészeti szakán a hároméves nappali kurzus megkezdésére;
- amennyiben nem kívánta a főiskolai tanulmányokat folytatni, tiszthelyettesként megkezdhetette a hivatásos járőr vagy útlevelkezelői beosztás ellátását.

Közben a Körömdi HKTI-t is korszerűsítették, és 1995-től mint Szent László Határrendészeti Szakiskola 1995-ben megkezdte a kétéves határrendészeti szakképzést. Abból következően, hogy „Körömdi” a célirányos fejlesztésekkel (határvadász szakaszpáncsnoki szak; ciklusos rendszerű képzés; 18 hetes, majd 22 hetes alapképzés; levelező rendszerű tiszthelyettesképzés; zászlósképzés; kétéves szakképzés) együtt sem tudta kielégíteni a Határőrség fokozatosan növekvő tiszthelyettesigényét, ütemezetten létrehozták a többi határőrségi tanintézetet is. Így a Csornai Határforgalmi Kiképző Központot (1993-ban), a Soproni HKTI-t (1995-ben), majd az Adyligeti Határrendészeti Szakközépiskolát (1998-ban). Fejlődésének újabb állomásaként „Körömdi” 1998-tól mint Szent László Határrendészeti Szakközépiskola végezte a tevékenységét, majd 1999-től Körömdi Rendészeti Szakközépiskolaként (RSZKI) működik, napjainkban is.

A Rendőrség és Határőrség 2008. évi integrációját követően kölcsönösen bevezették a rendőrök határrendészeti, illetve a határrendészek rendőri felkészítését. Ugyancsak 2008 óta az OKJ-ben szereplő egységes „rendőr” szakképesítés szerezhető a közrendvédelmi rendőr, illetve a határrendészeti rendőr szakmai elágazással, majd 2010-től a közlekedési

rendőr, illetve a bűnügyi rendőr elágazással is. Az OKJ-s önálló határrendészeti szakképzés 2009-ben megszűnt.

A felsőfokú szakmai alapképzés határőrségi fogalomkörében egyrészt hangsúlyoztam, hogy a katonai és a nemzetvédelmi, valamint a rendészeti felsőoktatásban folytatott határőrizeti, illetve határrendészeti tisztképzés kimeneti cél- és követelményrendszerét, szerkezetét és folyamatát, tartalmát, módszertanát és eszközrendszerét a korábbi V., VI., VIII. és IX. fejezetekben részletesen ismertettem, illetve a következő, XI. fejezetben ugyancsak részletesen kifejtem. Másrészt egyetlen kiegészítésként előre kellett bocsátanom, hogy a Határőrség képzési vertikumában és szakszótárában ugyancsak a felsőfokú szakmai alapképzés körébe tartozott az RTF-n 2001-ben bevezetett egyéves (kétszer öt hónapos) felsőfokú határrendészeti szervező (tiszt) szakképzés is.

A határőrségi szakmai továbbképzés, átképzés, vezetőképzés és vezetői továbbképzés összességéeként

A Határőrség alapképzésre felépített tovább-, át- és vezetőképzési alrendszere jól biztosította a megszerzett tudás szinten tartását és fejlesztését, valamint a pályán való szakmai és vezetői előmenetelt, továbbá a horizontális átjárást.

A „szakmai továbbképzés” fő formái – a központilag szervezett tanfolyamrendszerű és viszonylag hosszabb időtartamú, illetve az igazgatóságokon és a kirendeltségeken megtartott rövidebb idejű továbbképzések – harmonikus egységet alkottak. Minden hivatásos állományú köteles volt részt venni a képesítés megszerzésétől számított ötvenként ismétlődő, periodikus továbbképző tanfolyamon. Valamennyi tiszt köteles volt ötvenként határőrségi vagy belügyminisztériumi központi továbbképzésen, évente pedig a területileg megtartott továbbképzések valamelyikén részt venni. A tisztek továbbképzését területi szinten az 1995-ben létrehozott igazgatósági oktatási központokban, illetve központi szinten az Adyligeten 1998-ban létesített Határőrségi Vezetőképző és Továbbképző Intézetben (HVTKI) biztosították.

A felsőoktatási határőr, illetve határrendészeti tanszékek oktatói a továbbképzések terén is folyamatos kapcsolatot tartottak a szakmai szervekkel. A központi továbbképzéseken és vizsgákon ők is részt vettek, majd maguk is bekapcsolódtak a következő tanfolyamok szervezésébe, a résztvevők oktatásába és vizsgáztatásába. Ezzel párhuzamosan folyamatosan beépítették az új ismereteket és gyakorlati tapasztalatokat a főiskolai és egyetemi képzésbe.

Az „átképzés” intézményét a gyakorlati szükségletek kielégítése érdekében hozták létre. Az 1990-es években számos olyan pályázó került be a testületbe, akik az állami felsőfokú (főiskolai vagy egyetemi) képesítés birtokában felvételt nyertek a hivatásos állományba, tiszti rendfokozatot és beosztást kaptak, de kötelezték őket, hogy az átképző tanfolyamokon szerezzék meg az előírt alap- és szakismereteket. Az átképzés törzsanyaga a KLKF határőrizeti, illetve az RTF határrendészeti tananyagára épült. Az oktatás és a vizsgáztatás az érintett tanszékek bázisán történt.

A „határőrségi vezetőképzés és vezetői továbbképzés” központi szervezésben folyt, ami újabb lendületet kapott az Adyligeti HVTKI 1998-ban történt létrehozásával. Az intézet végezte a vezetői utánpótlásra tervezett tisztek vezetővé képzését, a vezetők ötvenkénti

vezetői továbbképzését (valamint a teljes tisztikar öt évenkénti központi továbbképzését is). A foglalkozásokat a BM, a Határőrség és az együttműködő partnerek felső- és középvezető szakteknitélyei, valamint a ZMNE vezető oktatói, továbbá a meghívott külföldi előadók tartották. A tanfolyamok programját személyiségfejlesztő tréningekkel teljesítették ki. Ugyancsak eredményesen folytatták a határőrségi vezetők vezetői és idegen nyelvi továbbképzését a külföldi együttműködő intézményekben is.

A belügyi képzési rendszerben felépített rendészeti alap- és szakvizsgák, valamint rendészeti közép- és felsővezető-képzés összegzéseként

A határőrtiszti állomány a rendészeti alap- és szakvizsgák, valamint a rendészeti vezetőképzés és a rendészeti mestervezető-képzés tekintetében ugyancsak a belügyi alap- és továbbképzési rendszerhez igazodott. A szisztémát 2002-től fokozatosan továbbfejlesztve, 2012-re kiteljesedett a rendészeti alap- és szakvizsgák, valamint a rendészeti vezetőképzés és rendészeti mestervezető-képzés ma is (azaz 2016-ban) érvényes vertikuma.

A rendészeti alap- és szakvizsgáról

Időrendben 2002-től képesítési követelményként előírt rendészeti szakvizsgát kellett, illetve kell tenni a meghatározott munkakörök betöltéséhez. A rendészeti szakvizsga célja, hogy a rendészeti szervek hivatásos állományú tagjai közül a jogszabályban meghatározott beosztásokba kinevezett, illetve kinevezendő tisztek a rendészeti szervek tevékenységével és a közigazgatás működésével kapcsolatban átfogó, rendszerezett tudásanyagot sajátítsanak el, valamint hogy a vizsgázók kiegészítsék és felfrissítsék szakmai ismereteiket. A rendészeti szakvizsga szervesen beépült a tiszti állomány előmeneteli (karrier) rendszerébe, és egyenértékűvé vált a közigazgatási szakvizsgával.

Időrendben egy évtizeddel később, azaz 2011-től a hivatásos állomány tagjának, ha a vonatkozó kormányrendelet alapján mentességgel nem rendelkezik, a szolgálati viszony létesítését követő egy éven belül rendészeti alapvizsgát kell tennie. A rendészeti alapvizsgával rendelkező személy a jogszabályban meghatározott közigazgatási alapvizsga-kötelezettség teljesítése alól mentesül.

A szakvizsgáztatást 2002-től az RTF RVTKI, illetve a jogutód intézmények keretében működtetett Rendészeti Szakvizsga Bizottság végezte; a kiterjesztett alap- és szakvizsgáztatást 2012-től a Rendészeti Alap- és Szakvizsga Bizottság végzi. A vizsgáztatás tervezése, szervezése, koordinációja és kiszolgálása ugyancsak a jogutód intézmény (jelenleg, azaz 2016-ban a BM KSZF) szervezetében működő Rendészeti Alap- és Szakvizsga Központ feladatkörébe tartozik.

A BM KSZF irattári dokumentumai alapján, a 2002–2011 közötti időszakban a rendészeti szakvizsgán 3336 rendészeti tiszt és közöttük 379 határőrtiszt, illetve határrendészeti tiszt (11,4%) kapott oklevelet. (A 2012. évtől bevezetett rendészeti alapvizsgát teljesítő határrendészeti tisztek számát és arányát már nem vizsgáltam – V. G.)

A rendészeti vezetőképzésről és mestervezetővé képzésről

A rendészeti vezetőképzésre a rendészeti szakvizsgával rendelkező és más meghatározott előfeltételeknek eleget tevő, osztályvezetői beosztásba tervezett (vagy már azt betöltő) és az illetékes területi vagy központi vezető által támogatott tisztek nyerhettek felvételt. A kurzus célja a kooperatív vezetési stílus elsajátítása; olyan tudásanyag, illetve magatartásformák és önfejlesztési technikák elsajátítása, amelyek birtokában a végzettek képesek a vezetői munkakörök és a szervezetben betöltött szerepük szerinti vezetői kompetenciáknak megfelelni, tevékenységükkel a Határőrség stratégiai fejlesztési céljainak megvalósítását elősegíteni, a társadalmi és a nemzetközi elvárásoknak eleget tenni.

A rendészeti mestervezetővé képzésre – ugyancsak a szükséges előjárói támogatás birtokában – a főosztályvezetői vagy magasabb beosztásokba tervezett, rendészeti szakvizsgával és rendészeti vezetőképző végzettséggel rendelkezők, illetve jogszabály alapján e követelmények alól mentességet élvezők nyerhettek felvételt. A képzés célja a kooperatív vezetés stílus elmélyítése és fejlesztése, olyan tudásanyag, magatartásformák, önfejlesztési technikák és felső vezetői kompetenciák elsajátítása, amelyek birtokában a végzettek képesek megfelelni a felső vezetőkkel szemben támasztott követelményeknek.

A BM KSZF irattári dokumentumai alapján a 2001–2011 közötti időszakban a rendészeti vezetőképző tanfolyamon 88 fő, valamint a rendészeti mestervezető-képző tanfolyamon 23 fő, összesen: 111 határőrtiszt, illetve határrendészeti tiszt végzett. Közöttük öten a határőrizeti és határrendészeti tisztképzésben teljesítettek szolgálatot.

A határőrségi köztisztviselők továbbképzéséről

A belügyi és határőrségi hivatásos állomány felkészítése mellett a csatlakozási folyamat részét képezte a központi és helyi közigazgatásban dolgozó köztisztviselők uniós szakmai és idegen nyelvi felkészítésében történő részvétel is. A Magyar Közigazgatási Intézet szervezésében tartott tanfolyamokon a belügyminisztériumi köztisztviselők mellett értelemszerűen a Határőrség állományában dolgozó köztisztviselők is részt vettek.

A Határőrség állományának idegen nyelvi képzéséről

A döntően hazai intézményekben, illetve kisebb részben külföldön folytatott felkészítést elsősorban az angol, német és francia nyelvekre, másodsorban a szomszédos országok nyelvére összpontosították. Felfutó rendszerben, a több ezer hivatásos állományú tiszthelytett és tisztet számláló testületben egyrészt a tanintézetekben végzettek megbízható idegen nyelvi alapokkal kerültek a szolgálati helyekre, másrészt pedig ütemezetten mindenki legkevesebb egy alkalommal idegen nyelvi képzésen, illetve továbbképzésen vett részt.

A határőrtisztek iskolarendszeren kívüli nemzetközi és európai uniós felkészítésének összegzéseként

A Határőrség felső vezetői nagy súlyt helyeztek a külföldi tapasztalatok, különösen a legjobb gyakorlatok (best practice) elsajátítására. Az uniós és más nemzetközi források kiaknázásával a határrendészeti szakemberek, oktatók és kutatók számos alkalommal tanulmányokat folytathattak külföldön, illetve a külföldi szakértők meghívásával szervezett hazai továbbképző tanfolyamokon, szemináriumokon. Az 1990-es években több ezer határőrtiszt és tiszthelyettes vett részt szervezett formában a különböző nemzetközi, rendszerint idegen nyelvű szakmai tanfolyamok, illetve nyelvtanfolyamok valamelyikében. A közvetlen csatlakozási folyamatban a Határőrség kiemelt figyelmet fordított az állomány EU-kompatibilis felkészítésére, és nagy intenzitással folytatta az állomány úgynevezett schengeni acquis-specifikus, valamint idegen nyelvi továbbképzését.

Belügyi relációban a rendészeti tisztakar nemzetközi jellegű felkészítésében és továbbképzésében meghatározó intézménnyé vált a BM Nemzetközi Oktatási Központ (NOK), valamint a Közép-Európai Rendőr Akadémia (MEPA, illetve KERA), továbbá a Nemzetközi Rendészeti Akadémia (ILEA). Ugyancsak fontos lehetőségeket biztosítottak a katonai és a rendészeti felsőoktatási intézmények által szervezett általános és speciális nemzetközi képzési stúdiumok. Külföldön egymás után nyíltak meg a két- és többoldalú megállapodások alapján a képzési lehetőségek; egyrészt az együttműködő rendészeti szervezetben és saját tanintézetekben, másrészt az EU intézményeiben, különösen az Európai Rendőr Akadémia (CEPOL), az Európai Rendőrakadémiák Szövetsége (AEPIC) és a Frontex által szervezve és koordinálva.

Az 1999-ben alapított NOK felelős a rendészeti oktatást végző nemzetközi szervezetekkel kötött szerződésekből, megállapodásokból, illetve jogszabályi kötelezettségekből eredő feladatok végrehajtásáért, valamint a különféle továbbképzések megszervezéséért és lebonyolításáért. A NOK, önállóan és nemzetközi partnereivel együttműködve, magyar és külföldi rendészeti dolgozók részére különleges képzési lehetőségeket kínál, ami alkalmat ad a résztvevőknek a közbiztonságot érintő legújabb kihívások és az azokra született rendészeti válaszok megismerésére, valamint a legjobb gyakorlatok (best practice) elsajátítására, továbbá a hosszú távú rendészeti együttműködést elmélyítő személyes kapcsolatépítésre. A képzések munkanyelve magyar, angol és német lehet. A programokat magasan kvalifikált magyar és külföldi szakértők bevonásával, az oktatást és a személyes kapcsolatépítést teljes mértékben támogató környezetben, kiemelkedő minőségben valósítja meg. A NOK eddigi működése során több ezer külföldi és hazai rendészeti szakember, közöttük több száz határőrtiszt – illetve a 2008. évi integrációt követően határrendészeti tiszt – végzett, illetve vesz részt ma is a különböző nemzetközi továbbképzéseken, nyelvtanfolyamokon, szakmai és tudományos rendezvényeken.

A határőrtisztek Közép-Európai Rendőrakadémián (KERA) folytatott továbbképzéséről

Az 1992-ben létesített Osztrák–Magyar Rendőrakadémia bázisán, 1993-ban létrehozott Közép-Európai Rendőrakadémia (MEPA vagy KERA) a Felek által közösen működtetett

oktatási és oktatásszervező intézmény, amely továbbképzéseket tervez és szervez rendőri középvezetők számára. A kurzusok munkanyelve a német. A KERA Magyar Nemzeti Iroda a NOK szervezetében működik. A KERA kétféle – bűnügyi és határrendészeti – továbbképző tanfolyamokat, valamint szemináriumokat, külföldi gyakorlati hospitációkat, továbbá nyelvtanfolyamokat szervez, végül oktatási és információs kiadványokat készít.

A határrendészeti továbbképző tanfolyam (szakzsargonban: határőr KERA) célja a speciális határőrizeti ismeretek elmélyítése és nívumok elsajátítása, valamint hogy a résztvevőkben kialakuljon a kellő érzékenységgel az államhatárokkal összefüggő bűnözéssel szemben, illetve az adekvát rendészeti és határrendészeti megelőzési és fellépési stratégiák iránt. Hazai relációban elsősorban a határőrségi bűnügyi-felderítő szakterület, majd 2008-tól a Rendőrség határrendészeti szolgálati ágának tisztjei vettek, illetve vesznek részt a kurzuson. A határőr KERA 13 kurzusán 1995-től 2007-ig 39 határőrtiszt végzett, közöttük az RTF Határrendészeti Tanszék három oktatója is. A KERA integrált határrendészeti tanfolyamát 2008-tól 2013-ig 17 határrendészeti tiszt végezte el. A KERA speciális tanfolyamán 2014 és 2015-ben hat határrendészeti tiszt végzett. Összegezve: a határőr KERA, majd az integrált határrendészeti, illetve a KERA speciális kurzusát az 1995–2015 közötti 21 évben összesen 62 határőrtiszt és határrendészeti tiszt végezte el.

Az idegennyelv-képzés terén: a határőr KERA-ra közvetlenül előkészítő idegennyelv-tanfolyamokon kívül és az azokon részt vett határőrtisztek számán felül a nyelvvizsgákra felkészítő, valamint a szinten tartó tanfolyamokon összességében több száz határőrtiszt vett részt. Így például az elemzett 1996–2006 közötti években legkevesebb 337 fő.

A határőrtisztek Nemzetközi Rendészeti Akadémián (ILEA) történet továbbképzéséről

A Nemzetközi Rendészeti Akadémia (ILEA) a magyar és az amerikai felek által megkötött megállapodás alapján, 1995-ben jött létre Budapesten; működési feltételeit az ORFK OKK biztosította, illetve a NOK biztosítja. Az ILEA létrehozásának célja, hogy elmélyítsék a szervezett bűnözés elleni harcban a nemzetközi együttműködést; összehangolják a közép-kelet-európai országok rendőrségei és az amerikai rendőrségek közötti tevékenységet; fejlesszék a szervezett bűnözés elleni harcban résztvevők szakmai képzettségét. Feladata a gyakorlattal rendelkező rendészeti szakemberek, középszintű vezetők: *a)* szakmai továbbképzése; *b)* vezetőképzése; *c)* speciális elméleti és gyakorlati felkészítése a bűnügyi tudományok legújabb eredményei alapján, valamint a bűnügyi technika legfejlettebb módszereinek és eszközeinek bemutatása révén; *d)* szakmai és tudományos tanácskozások rendezése. Alapvető továbbképzési formái: a héthetes rendészeti középvezető-továbbképző program (az úgynevezett „nagykurzus”); illetve az egy- vagy kéthetes speciális továbbképzés („kiskurzus”).

A Budapesti ILEA-n 1995 és 2011 között 13 alkalommal vezettek le határrendészettel összefüggő speciális kiskurzusokat, amelyekben 182 rendészeti tiszt végzett, akiket egyrészt a Határőrségtől (azon belül különösen a bűnügyi felderítő, valamint az idegenrendészeti és szabálysértési szakterületről), illetve a jogutód Rendőrség határrendészeti szolgálati ágától, másrészt több rendészeti szerv releváns szakterületeiről delegáltak.

A határőrtisztek Európai Rendőrákadémián (CEPOL) folytatott továbbképzéséről

Az Európai Rendőrákadémiát (CEPOL) az Európai Unió Tanácsa 2005-ben hozta létre. Rendeltetése a tagállami rendőrségek vezető beosztású tisztjeinek képzése, valamint a nemzeti rendőrségek közötti együttműködés megkönnyítése azáltal, hogy európai dimenziójú rendőrségi képzési tevékenységeket szervez és koordinál. Célja, hogy ösztönözze az uniós tagországok vezető beosztású rendőrtisztjei közötti, határokon átívelő együttműködést a bűnözés elleni küzdelemben, illetve a közbiztonság és közrend fenntartásában. Az EU ügynökségeként működő szervezet titkársága 2005-től 2014-ig Bramshillben (Egyesült Királyság) működött, majd 2014-ben Budapestre települt. A CEPOL évente 60–100 tanfolyamot, szemináriumot és konferenciát szervez. Az ügynökség által kezdeményezett képzési és tudományos feladatokat, tevékenységeket és rendezvényeket a tagállamok rendőrákadémiáinak segítségével hajtják végre.

A vizsgálat során kiemelt figyelemmel elemeztem az RTF oktatóinak, valamint a Határőrség, továbbá a Rendőrség határrendészeti szolgálati ága tisztjeinek részvételét; 2007-től 2011-ig összesen: 59 alkalommal, 52 főiskolai oktató és 11 határőrtiszt, illetve határrendészeti tiszt vett részt a CEPOL keretében szervezett továbbképzéseken.

A határőrtisztek továbbképzéséről az Európai Rendőrákadémiák Szövetsége (AEPC) keretében

Az Európai Rendőrákadémiák Szövetsége (AEPC) 1996-ban alakult meg. Az AEPC célja a rendőrképzés korszerű nemzetközi trendjeinek és kapcsolódási pontjainak meghatározása, a tagországok képzési központjainak, illetve a nemzetközi rendőri együttműködéseknek a szakmai támogatása. Az RTF 2003-ban, a NOK 2009-ben csatlakozott a jelenleg (2016-ban) 42 tagországot és 48 rendőrképző intézményt számláló szervezethez. A 2003–2007 közötti időszakra a határőrtisztek, illetve a 2008–2011 közötti évekre a határrendészeti tisztek AEPC-programokban történt részvételére vonatkozó adatok feltárása és megismerése további kutatást igényel.

A határőrtisztek továbbképzéséről a Frontex keretében

Az európai határrendészeti képzés összehangolására irányuló lépések első időszaka az 1990–2005 közötti másfél évtizedre tehető. Az uniós képzési együttműködést segítő együttes fellépések sorát a *Sherlock*, az *Oisín*, az *Odysseus* és az *Oisín II. projektek* alkották. Az Európai Tanács a 2001. évi, Laekenben megtartott ülésén nagy jelentőségű határozatot fogadott el az Unió továbbfejlesztése érdekében, amely – többek között – elvezetett a Frontex 2004. évi létrehozásához. A schengeni értékelő munkacsoport 2002-ben kidolgozta az EU külső határainak ellenőrzésére vonatkozó Schengeni Katalógust, döntően azzal a céllal, hogy segítse a tagjelölt országok schengeni felkészülését. Ausztria és Svédország 2002-ben előterjesztette, majd az Európai Tanács 2003-ban elfogadta a közös képzési projekt alapjait. Az ausztriai Traiskirchenben 2003 ősztől megkezdte működését az Ideiglenes Határőr Képzőközpont, és 2004 közepén megkezdődött az alapszintű képzési program alkalmazása.

A kiképzőközpont 2005 végén befejezte működését, átadta szerepét és feladatait a közben létrehozott Frontexnek. A varsói székhelyű uniós ügynökség Képzési Egysége segítséget nyújtott, illetve nyújt a tagállamoknak a közös képzési szabványok kialakításában, valamint a határrendészeti tisztviselők közös és tagállami képzésében is. A középszintű (mid-level) képzést konkrétan előkészítő konferenciák egyikét 2006 októberében a budapesti RTF rendezte meg, a Határőrség szakmai támogatásával és előfinanszírozásával.

A mid-level képzés Lübeckben kezdődött meg, 2007 márciusában. A képzések első szakasza 2009 áprilisáig, majd a második 2013 novemberéig tartott. A két szakaszban, összesen 23 alkalommal megtartott képzésen 30 országból 359 fő vett részt, közöttük négy magyar résztvevő. Hazánkban 2007 és 2011 között nyolc képzési hetet tartottak. Ezeket minden alkalommal az RTF Határrendészeti Tanszék szervezte; 2007-ben a HOP, majd 2008-tól az ORFK szakmai irányításával és előfinanszírozásával, valamint a határrendészeti együttműködő szervek támogatásával. Az összesen nyolc alkalommal megszervezett hazai oktatási héten 29 országból 121 fő vett részt (köztük két magyar résztvevő.)

Egyetértve *Kiss Lajossal*, a Frontex nemzeti képzési koordinátorával, magam is fontosnak tartom, hogy a magyar fél partnerségi megállapodást kössön, és arra alapozva terjessze ki a jövőbeni képzési együttműködést a Frontexszel.

Vákát oldal

11. fejezet

Határrendészeti tisztképzés a Rendőrtiszti Főiskolán, 1971–2011

11.1. A Rendőrtiszti Főiskola létesítésének közvetlen előzményeiről

Az MSZMP KB 1969. november 28-án megtárgyalta és elfogadta a BM munkájáról készített átfogó jelentést, majd annak figyelembe-vételével a BM Kollégiuma 1970. május 8-án határozatot hozott a Rendőrtiszti Főiskola létrehozásáról, a tisztképzés színvonalának emeléséről, a belügyi tudományos munka központi szervezéséről és irányításáról. Az 1970. december 24-én kihirdetett 1970. évi 39. törvényerejű rendeletével a NET – többek között – elrendelte a következőket:

„1.§ Az 1971/72. tanévvel – Rendőrtiszti Főiskola (a továbbiakban: főiskola) elnevezéssel – főiskolát kell létesíteni, Budapest székhellyel.

2.§ (1) A főiskola feladata, hogy a belügyminiszter által meghatározott tiszti munkakörök betöltéséhez szükséges politikai, szakmai képzést nyújtson.

(2) A főiskola hároméves nappali és négyéves levelező tagozattal működik.

3.§ (1) A főiskola felügyeletét a belügyminiszter látja el.

(2) A főiskola tantervét a belügyminiszter a művelődésügyi miniszterrel egyetértésben hagyja jóvá. Az államvizsga bizottságok elnökeit – a belügyminiszter javaslatára – a művelődésügyi miniszter nevezi ki.

4.§ Ez a törvény (sic!) a kihirdetése napján lép hatályba, végrehajtásáról a belügyminiszter a művelődésügyi miniszterrel egyetértésben gondoskodik.”

A főiskola alapító – és arculatát évtizedekre meghatározó, nagy tekintélyű – parancsnok *dr. Györök Ferenc* r. ezredes, majd vezérőrnagy lett.⁶⁰³ A főiskola létrehozásával és működésével kapcsolatos konkrét feladatokat az 1971. augusztus 9-én kiadott 010/1971. BM sz. parancs határozta meg. Az RTF két jogelőd intézménye az 1958-ban létesített hároméves BM Idegen Nyelvi Főiskola (INYF) és az 1959-ben létrehozott kétéves BM Rendőrtiszti Akadémia („59-es” RAK) volt. A közvetlen jogelődök mellett természetesen az 1947–1949

⁶⁰³ Dr. Györök Ferenc r. vezérőrnagy, főiskola-parancsnok 1949-ben, 21 évesen sorkatonai szolgálatot teljesített a Magyar Néphadsereg győri alakulatánál; a szűrő-kutató kiválasztást követő kiképzés után a katonai belső biztonsági szolgálat alosztályvezető-helyetteseként kezdte meg hivatásos szolgálatát. 1957-ben vizsgáló a Gyorskocsi utcában, majd ugyanabban az évben a Székesfehérvári Járási Rendőrkapitányság vezetője lett. 1958-tól 1962-ig elvégezte a Moszkvai Belügyi Egyetem speciális szakát. Hazaérkezése után az újonnan megalakított BM Bűnügyi Csoportfőnökségen a Bűnügyi Osztály vezetője lett, majd hamarosan kinevezték a BRFK bűnügyi helyettesének. A belügyminiszter 1970-ben megbízta a létesítendő Rendőrtiszti Főiskola alapításával és megszervezésével összefüggő feladatok irányításával és koordinálásával, majd kinevezte az új főiskola első parancsnokának. Iskolateremtő beosztását – permanens kutató, fejlesztő, innovatív módon – másfél évtizeden keresztül, nyugállományba vonulásáig (1986) látta el.

között működtetett Rendőrákadémia („47-es” RAK) és az 1953-ban létesített Korvin Ottó Bűnügyi Szakiskola tapasztalatait is hasznosította a főiskola.

A belügyminiszter az 1971. június 18-i országos parancsnoki értekezleten meghatározta, hogy fel kell építeni a belügyi kiképzés, továbbképzés és vezetőképzés egységes, egymásra épülő rendszerét. Egyúttal megerősítette, hogy az RTF-n, a főiskolai szintű képzés mellett, 1975-ig középfokú rendőrtisztképzést is folytatni kell, mégpedig a rendőrákadémiai oktatás keretében. Mindezekkel együtt, a belügyi képzési rendszerben végzett többszöri profiltisztítás jegyében, az újonnan létrehozott RTF feladatkörét szinte azonnal, majd a későbbiekben több alkalommal is módosították.

Az RTF ünnepélyes tanévnyitóját – a belügyminiszter személyes jelenlétével – 1971. szeptember 25-én tartották.⁶⁰⁴

A törvényerejű rendelet végrehajtására kiadott 4/1971. (X. 19.) BM-MM sz. együttes rendelet előírta: „a főiskola 1971. szeptember 1-jén kezdje meg a működését.” (Az együttes rendelet kissé megkésett kihirdetésének napja – azaz 1971. október 19. – nonszensz, ugyanis akkor már megkezdődött a főiskolai működés – V. G.) A rendelet legfőbb elemei az alábbiak voltak. A főiskola élén a belügyminiszter által kinevezett parancsnok áll. A jogi és igazgatási jellegű tantárgyakat oktató főiskolai tanárok, docensek, valamint tanszékvezetők, helyetteseik és szakcsoportvezetők kinevezéséhez a művelődésügyi miniszter egyetértése szükséges. A belügyminiszter meghatározza a főiskola szervezeti és működési szabályzatát, a főiskolai szakokat és a felvétel rendjét. A belügyminiszter a művelődésügyi miniszterrel egyetértésben állapítja meg a főiskola tanulmányi és vizsgaszabályzatát, valamint azoknak a tantárgyaknak a vizsgakövetelményeit, amelyeket a tudományegyetemek állam- és jogtudományi karain is oktatnak. Az államvizsga-bizottságok tagjait a belügyminiszter nevezi ki. A főiskolán szerzett oklevél a jogi karok esti és levelező tagozatán, a művelődésügyi miniszter külön utasításában meghatározott tanulmányi kedvezményekre jogosít. A főiskolán szerzett oklevél – a képesítés általános fokozata szempontjából – a más főiskolákon szerzett oklevelekkel egyenértékű.

11.2. A Rendőrtiszti Főiskoláról és a főiskolán folytatott határrendészeti tisztképzésről, 1971–1991

Az új intézmény központja a Rendőrtiszti Akadémia (RAK) Farkasvölgyi úti objektumában, így különösen a főépületben (korábban az Isteni Szeretet Leányai Kongregáció Rendháza), a tanulmányi épületben (Chathry Szaléz Ferenc villája) és az egyik tanépületben (Karády Katalin villája) kezdte meg a működését. A tervszerű bővítés folyamatában később, 1976-ban és 1977-ben elkészült az önálló konyhablokk és étterem; 1977-ben a tantermi épületegyüttes, majd 1980-ban a kollégiumi és egészségügyi épület. Végül 50 tanterem és közel 400 férőhelyes kollégium alakult ki. Története során az RTF legkevesebb hét objektumban működött (XII. ker. Farkasvölgyi út 12., II. ker. Budakeszi út 87., V. ker. Váci utca.; XI. ker. Karolina út 19–21., III. ker. Laktanya utca 33., I. ker. Alsóhegy út 16–18., VIII. ker. Makarenkó u. 6.) A széttagoltság számos nehézséget és hátrányt okozott a vezetésben

⁶⁰⁴ BENKEI András (1971): Tanévnyitó beszéd az RTF-n, 1971. 09. 25. *Magyar Rendőr*, 39. sz. 3. (RTMAK)

és irányításban, az oktató és nevelő munkában, a kollégiumi elhelyezésben, a tudományos kutatótevékenységben és a logisztikában egyaránt.

Az RTF 1971. évi ideiglenes állománytáblázata 266 hivatásos és polgári állományú státust tartalmazott az alábbiak szerint.⁶⁰⁵ Parancsnokság (9); Tanulmányi Osztály (23); Anyagi Alosztály (15); Állambiztonsági Fakultás (9); Rendőri Fakultás (5); Tudományos és Tananyagszerkesztő Osztály (16); aspiránsok (8). Tanszékek: Marxizmus–leninizmus (16); Anyagi (7); Állambiztonsági (19); Államigazgatási és Rendészeti (20); Államjogi és Nemzetközi Jogi (6); Büntetés-végrehajtási és Kriminológiai (10); Büntetőjogi és Büntetőeljárás-jogi (11); Bűnügyi és Kriminálpszichológiai (14); Katonai (13); Kriminálisztikai (14); Orosz Nyelvi (14); Nyugati Nyelvek Tanszéke (37). A dokumentum elosztója egyúttal rávilágít az 1971-ben működtetett és a főiskolával kölcsönösen együttműködő belügyi tanintézetekre, nevezetesen: Kun Béla Tiszthelyettes-képző Iskola; Alapfokú Rendőrképző Iskola; Kutyavezető Kiképző Iskola; BM Akadémia Tűzoltó Tagozat; BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozat; Átmeneti Tanfolyam-parancsnokság.

11.2.1. Az 1971. évi „tanterv-tervezet” alapján folytatott képzés, 1971–1973

A hároméves főiskolai tagozaton az 1971/1972. tanévben kezdődött meg a képzés, az RTF tanterv-tervezete alapján. Az azt követő évtizedben (felsőoktatási tapasztalataim szerint az útkeresés folyamatában törvényszerű kísérő jelenségként – V. G.) három esetben adtak ki „új alaptantervet” (1973; 1976; 1983; lásd később), és azokat többé-kevésbé ugyan, de szükségszerűen korrigálták. A főiskolai végzettséget és képesítést biztosító nappali, levelező és speciális levelező tagozatos főiskolai képzés alaptantere mellett menet közben több, úgynevezett „rész-tantervet” is bevezettek, így például: a tisztképző tagozat; a nyelvtanfolyamok; a vezetői továbbképző tanfolyamok; a bűnügyi, a katonai elhárító, a kémelhárító, a közbiztonsági és más átképző tanfolyamok tanterve.

A főiskolai szakok a következők voltak: politikai nyomozói, később állambiztonsági, még később nemzetbiztonsági, amely gyakorlatilag 1990-től szünetelt, majd A rendvédelmi felsőoktatás alapképzési szakjainak képesítési követelményeit meghatározó 55/1999. (III.31.) Korm. rendelet módosításáról szóló 170/2003. (X.21.) Korm. rendelet alapján formálisan és valóságosan is megszűnt; katonai elhárítói (1973-ban megszűnt); idegen nyelvi (1973-ban megszűnt); bűnügyi nyomozói; igazgatásrendészeti; közlekedési; közrendvédelmi, végül a büntetés-végrehajtási (de csak az 1972/73. tanévtől, vagyis nem azonnal, 1971-től). A közrendvédelmi, valamint a közlekedési/közlekedésrendészeti szakokat a főiskola négy évtizede folyamán több időszakban önállóan, illetve – a megrendelői igényekhez igazodva és/vagy az akkreditációs követelmények kielégítése érdekében – néhány ciklusban integrált közbiztonsági szakként működtették, és az adekvát szakmai tanszékeket is a változásokhoz igazították.

A végzettek kétféle kedvezménnyel (tantárgybeszámítással és rövidített képzési idővel) egyetemi tanulmányokat folytathattak az állam- és jogtudományi karokon, ahol egyetemi diplomát szerezhettek. A főiskola kölcsönös alapokon nyugvó együttműködést folytatott az MSZMP KB Politikai Főiskolával, a tudományegyetemek bölcsészettudományi, valamint

⁶⁰⁵ RTF ideiglenes állománytáblázata/1971. (NKE RTK ÜVI; nytsz: BM 13-83/37-1/49/1971)

állam- és jogtudományi karaival, a Tanácsakadémiával (a későbbi Államigazgatási Főiskolával), a ZMKA-val és a katonai főiskolákkal, az Országos Kriminológiai Intézettel (OKRI), továbbá az MTA Jogtudományi Intézetével. Ugyancsak szorosan együttműködött az állambiztonsági, a büntetés-végrehajtási és a rendőrségi szervekkel, amelyek rendszeresen megküldték a szakmai szabályzatokat, utasításokat, intézkedéseket, módszertani kiadványokat, valamint a közösen kijelölt gyakorlati szakemberek részt vettek a tananyag-készítésben, az oktatásban és vizsgáztatásban, illetve a főiskolai oktatók értelemszerűen és differenciáltan részt vettek az adekvát megrendelő szervek értekezletein, valamint szakmai, módszertani és más továbbképzésein.⁶⁰⁶

Bekő alezredes – ezúttal mint az RTF parancsnok-helyettese – 1971. december 16-án jelentést készített az 1971/72. tanév I. félévi feladatainak végrehajtásáról. Hangsúlyozta, hogy az RTF sokoldalú előkészítésével és megszervezésével kapcsolatos átfogó intézkedések találkoztak a tanszékek, az évfolyamok és a tanfolyamok személyi állománya döntő többségének egyetértésével. Tudatosult a fő célkitűzés, vagyis, hogy a BM hatékonyabbá tegye a tisztii utánpótlást. Az 1971-ben bevonult nappali „legelső” I. évfolyam július végétől augusztus végéig egyhónapos, „jó” eredménnyel értékelt alapfelkészítésen vett részt a Csupaki Kiképző Táborban, majd szeptember 1-jén megkezdődött a tényleges főiskolai oktatás a választott szakokon. Kiemelkedőnek ítélte meg, hogy a jogi tantárgyak oktatásába eredményesen bekapcsolódtak a külső, egyetemi oktatók.

A főiskola és jogelődjeinek (BM INYF és BM RAK) 1971. (naptári) évi tevékenységének értékeléséről *Győrök* vezérőrnagy 1972 januárjában jelentést tett a belügyminiszternek, majd a szakcsoportvezetők értekezletén részletes tájékoztatást adott arról.⁶⁰⁷

Az INYF-i képzésről, illetve az RTF idegen nyelvi tagozatáról

Az 1970/1971. tanév befejeztével 15 végzős szerzett főiskolai oklevelet, akik még hagyományos módon az INYF-en végeztek (1968–1971. kurzus). A jogelőd és a főiskola közötti átmenet érdekében az INYF 1969–1972. kurzus 1971/1972. tanévben végzős főiskolai hallgatói (21 fő harmadéves) az eredeti tanterv és változatlan program szerint, 1972-ben fejezik be a főiskolát. Az előző két évfolyammal szemben, a nyelvi szak 1970–1973. kurzus hallgatói (31 fő másodéves) módosított programmal kezdték meg az RTF II. évfolyamát az 1971/1972. tanévben, és 1972/1973-ban végeznek majd. Mivel a tantervüket hozzáigazították az RTF tantervéhez, lehetőséget kapnak, hogy 1973-ban teljes értékű RTF-i képesítést és oklevelet szerezzenek, és azzal az egyetemek jogtudományi karain, kedvezménnyel egyetemi tanulmányokat folytassanak.

⁶⁰⁶ Győrök Ferenc (1971): A Rendőrtiszti Főiskola szerepe a Belügyminisztérium előtt álló feladatok megoldásában. *Belügyi Szemle*, 9. évf. 8. sz. 29.

⁶⁰⁷ Győrök Ferenc (1972a): *Az RTF működésének főbb tapasztalatai és a következő feladatok/Értékelés és feladatszabás az 1972. 03. 03-i szakcsoportvezetői értekezleten.* (NKE RTK ÜVI; 015-70/1972).

A RAK, illetve az RTF által folytatott középfokú tisztképzésről

Az 1969–1971. kurzus 207 hallgatója az 1970/1971. tanév végén eredményesen befejezte a RAK kétéves nappali tagozatát. A RAK utolsó kétéves nappali tagozatos kurzusa (93 fő) az 1971–1973 közötti, amelynek „akadémistái” az RTF tisztképző tagozatán 1973-ban szereznek középfokú tiszti végzettséget és szakképesítést. A RAK utolsó hároméves, 1971–1974. levelező kurzusára 166 főt vettek fel. A RAK levelező I-II-III. évfolyamon a jelentés készítésekor (1972 januárjában) 904 hallgató vett részt a középfokú tisztképzésben.

Az RTF főiskolai tagozatáról

1971 májusában, rendben végrehajtották az „első” főiskolai I. évfolyam hallgatóinak (188 fő) felvételiztetését majd július 24-étől augusztus 28-áig a katonai alapkiképzésüket („előtáborozás”), majd szeptember 1-jén megkezdték a főiskolai képzésüket. Az idegen nyelvi hallgatókkal együtt, 1971. szeptember 1-jén 188 fő elsőéves, 31 fő másodéves és 21 fő harmadéves főiskolai hallgató kezdte meg, illetve folytatta a főiskolai tanulmányokat.

Az idegen nyelvi továbbképzésről és nyelvvizsgáztatásról

Az 1970/71. tanévben eredményesen befejezte a tíz hónapos intenzív idegen nyelvi tanfolyamot 28 fő. 1971-ben a Szovjetunióba készülő 19 fő elvégezte a nyelvtanfolyamot. A belügyi szerveknél nyelvvizsgát tett 249 fő, valamint 43 csoportban újabb 205 fő vett részt az idegen nyelvképzésben. Az RTF továbbra is ellátta a Határőr Tiszti Iskola és a Kun Béla Tiszthelyettes-képző Iskola keretében folytatott idegen nyelvoktatást.

Az 1971/72. tanévről készített főiskola-parancsnoki értékelés a műfajához méltóan és utólagosan elemezve is, figyelmet érdemlően jól szerkesztett, logikus és érthető.⁶⁰⁸

A főiskolai képzésről

Az INYF III. évfolyam 21 hallgatója (az eredeti INYF-i tanterv szerint) eredményesen elvégezte a kurzust. Az RTF II. évfolyamát (a korigált INYF-i program szerint) 31 fő megkezdte és 30 fő befejezte. Az RTF I. évfolyamára felvett 188 fő közül 176 eredményesen befejezte a tanévet.

A rendőrtiszti akadémiai középfokú képzésről

Az 1971–1973. közötti kétéves nappali kurzust 93 fő kezdte meg; a jelenlegi létszám 89 fő; az 1971–1974. közötti hároméves levelező kurzusra 166 új I. évest vettek fel. A levelező

⁶⁰⁸ GYÖRÖK Ferenc (1972b): *Összefoglaló értékelés és feladat szabás az 1971/72. oktatási évben folytatott tevékenységről.* (NKE RTK ÜVI; 015-230/1972)

képzésben az I-II-III. évfolyamon 904 hallgató folytat tanulmányokat. E képzési formában előreláthatóan az 1972–1975. kurzus lesz az utolsó, a két szakon (politikai nyomozó, illetve bűnügyi szaknyomozó szakon) mintegy 150–170 fővel.

A szakmai tanfolyamokról

A tanévben befejeződött a két alkalommal levezetett két hónapos bűnügyi operatív tanfolyam (összesen: 92 fő részére), az egy hónapos közrendvédelmi tanfolyam (87 fővel), valamint a katonai elhárítótiszti tanfolyam (21 fővel).

Az idegen nyelvi továbbképzésről

Az 1971/1972. tanévben, a tíz hónapos intenzív idegen nyelvi tanfolyamot eredményesen befejezte 26 fő; külföldi tanulmányokra előkészítő hat hónapos orosz nyelvi tanfolyamot vezettek le három alkalommal, a kémelhárító, a katonai elhárító és a bűnügyi technikus csoportoknak (a létszámra n. a.). A Határőr Tiszti Iskola és a Kun Béla Tiszthelyettes-képző Iskola keretében folytatott idegennyelv-oktatást az értékelt időszakban is eredményesen végezték a főiskola tanárai.

A feladatok sorában

Fel kell készülni a középvezetők vezetői továbbképzésének előkészítésére, megszervezésére és ismétlődő levezetésére; nagy figyelmet kell fordítani a kezdő tanárok felkészítésére, valamint a tanári állomány rendszeres továbbképzésére.

A jogszabályokhoz, az állami irányítás egyéb jogi eszközeihez, valamint a belügyi parancsokhoz, utasításokhoz, intézkedésekhez igazított intézményi normatívák, azaz irányítási, képzési, tudományos, logisztikai és más belső szabályozók kidolgozása és bevezetése „gőzerővel” folyt. Így például 1972 márciusában hatályba lépett az „RTF Ideiglenes Iskolarendje”,⁶⁰⁹ amely önálló fejezetekben szabályozta az alábbiakat. A hallgatók jogállása; a hallgatók általános magatartása; dicséret, fenyítés, panaszjog; szabadság és eltávozás; egészségügyi ellátás; kulturális lehetőségek; pénzügyi-anyagi ellátás, anyagi felelősség; külön rendelkezés a RAK-hallgatói számára; a hallgatói szakaszparancsnok jogállása és feladatai; a tanterem-tüyeletes feladatai; a szobaparancsnok feladatai.

Az RTF létesítése alapvető változásokat idézett elő a rendőrtisztképzés valamennyi elemében, így a felvételi rendszerben is.⁶¹⁰ Amíg a RAK elvégzése minden rendőrtiszt számára kötelező volt, addig a főiskolára történő irányítás, jelentkezés és felvétel nem kötelező jelleggel, hanem a káderfejlesztési terveknek megfelelően, parancsnoki javaslat alapján folyt. Ez azonban nem jelentett automatizmust, ugyanis a korábbi beiskolázással szemben

⁶⁰⁹ RTF pk. 7/1972. (03. 06.) sz. parancsa az RTF Ideiglenes Iskolarendjéről. (NKE RTK ÜVI)

⁶¹⁰ Jelentés az RTF felvételi munkájának tapasztalatairól 1971–1976 között. Előterjesztés az RTF FT 1976. 09. 01-jei ülésén. (NKE RTK ÜVI; 15-340/1976)

szigorú felvételi vizsgát kellett tenni. A felvételi vizsgák követelményeit és rendszerét maga az RTF dolgozta ki 1971 áprilisában azzal a céllal, hogy a küldő szervek részéről javasoltak közül a főiskolai tanulmányok folytatására leginkább alkalmas jelölteket vegyék fel. A megalkult főiskolára felvételét kérhette minden katonaviselt (e követelmény eleve a férfiaknak kedvezett, és hátrányos helyzetbe hozta a nőket – V. G.) és feddhetetlen, 30 éven aluli, érettségizett magyar állampolgár, aki a belügyi tiszt szolgálatot hivatásának választotta, és a felvételi követelményeknek megfelelt. Kezdetben kizárólag belső pályázók jelentkezhetek annak érdekében, hogy a szolgálatteljesítésben kitűnt tiszthelyettesek, illetve polgári alkalmazottak tisztekké válhassanak. (A külső polgári pályázók számára történő „nyitás” 10 évvel később lesz majd – V. G.)

A felvételiztetés normatív alapját az RTF-re való felvétel rendjéről szóló 08/1972. (IV. 5.) BMH utasítás foglalta egységes keretbe.⁶¹¹ Az utasítás alapján, szervezeten és eredményesen megtörtént az 1975–1978. kurzusra történt felvételiztetés. A továbbfejlesztett felvételi vizsgarendszer jól bevált. Felvételi létszámok: idegen nyelvi szakra 40 fő; politikai nyomozó szakra 50 fő; katonai elhárító szakra 16 fő; bünyügyi nyomozó szakra 60 fő; közrendvédelmi szakra 20 fő; közlekedésrendészeti szakra 10 fő; igazgatásrendészeti szakra 30 fő; büntetés-végrehajtási szakra 25 fő, összesen: 251 fő. Kedvező volt mind a belügyi ágazat, mind a főiskolai tisztképzés tekintetében, hogy a megrendelő szervek oly nagy számban javasolták (mert objektíve megtehették) az állományukban legalább három éve szolgálatot teljesítő és érettségizett jelentkezők főiskolai felvételét, hogy az RTF-nek – néhány más felsőoktatási intézménnyel szemben – egyáltalán nem volt/nem lett szüksége az érettségivel nem rendelkező jelentkezők érettségi vizsgára felkészítő tanfolyamának megszervezésére és működtetésére.⁶¹²

A felvételi munka tapasztalatairól készített jelentés újszerű, racionális javaslatokat tartalmazott, így például a következőt: 1975-től kezdve a Tartalékos Tisztképző Iskoláról és a polgári életből felvett hallgatók szak megjelölése nélkül kerüljenek be a főiskolára. Az 1. tanulmányi félévet követően történjen meg – a nevezettekkel és a majdani fogadó szervekkel egyeztetve – a hallgatók szakválasztása és elosztása. A felvételi követelményeket később kiterjesztették az 1975-től induló levelező képzés hallgatóira is, az értelemszerű eltérésekkel. A felvételi vizsgák három elemből tevődtek össze: a marxista-leninista ismeretek felmérése; a szakmai felkészültség megállapítása; orvosi és pszichikai alkalmasságvizsgálatok. Az új szisztéma kezdetben ugyan meg nem értéssel találkozott, de versenyhelyzetet teremtett, és minőségjavulást eredményezett. A felvételi rendszer rövid időn belül bizonyította létjogosultságát, amit az alábbi adatok is igazolnak.

61. táblázat

Az RTF felvételei adatai – 1971–1976

Kurzus	Javasolva	Elutasítva	Felvett	Előfelvett	Végzett
1971–1974	244	59	185	–	178
1972–1975	336	75	247	14	218
1973–1976	363	134	220	9	180

⁶¹¹ *Jelentés az RTF-re való felvételi munka tapasztalatairól 1971–1974.* (NKE RTK ÜVI; 15-620/1974)

⁶¹² Györök Ferenc (1981a): Tízéves a Rendőrtiszti Főiskola 1971–1981. *Belügyi Szemle*, 19. évf. 9. sz. 3–13.

1974–1977	310	74	202	34	n. a.
1975–1978	285	96	169	20	n. a.
1976–1979	312	71	231	10	n. a.
Összesen	1850	509	1254	87	n. a.

Megjegyzések:

1. Az adatszolgáltatás időpontja 1976. szeptember 1. volt, ezért csupán három kurzus kibocsátási adatait tartalmazza.
2. Az előterjesztés egyúttal határőrségi vonatkozású adattal is szolgált: az 1976/1977. tanév kezdetén 16 határőrhallgató folytatott tanulmányokat az állambiztonsági szakon. (A III. évfolyamon kilenc, a II. évfolyamon négy, az I. évfolyamon három fő.)

Forrás: Jelentés az RTF felvételi munkájának tapasztalatairól 1971–1976/FT 1976. 09. 01.

Az 1972/1973. oktatási évre kiadott munkaterv két aláírója Györök vezérőrnagy és Rózsa ezredes csoportfőnök, majd jóváhagyója Galambos vezérőrnagy miniszterhelyettes volt. Az 1972. június 20-án keltezett dokumentum számos érdekességet tartogat.⁶¹³ Időbeli hatálya egyértelműsítette, hogy a tanév július 1-jén kezdődött és 1973. június 30-áig tartott. A munkaterv a főfeladatok sorában kiemelte, hogy a tanév végére meg kell szervezni a főiskolai III. évfolyam (nyelvi szak) államvizsgáit és kibocsátó ünnepségét.

(E ponton „érnek össze” a hiányos, egymásnak időnként és helyenként ellentmondó információk. Ugyanis az 1970-ben alapított és az oktatást 1971-ben megkezdett Rendőrtiszti Főiskola az első főiskolai kibocsátó ünnepséget és tisztavatást már 1973-ban megrendezte, és nem 1974-ben, amint a köztudatban utólag kialakult. Való igaz, első alkalommal 1974-ben avatott tisztte olyan hallgatókat, akik eredendően az RTF-re jelentkeztek, felvételiztek és a teljes hároméves nappali kurzust az RTF hallgatóiként teljesítették [1971–1974 között]. Ez azonban nem feledtetheti azt a tényt, hogy az RTF már egy évvel korábban, azaz 1973-ban is saját főiskolai hallgatóit bocsátotta ki. Ennek következtében korrekcióra szorulnak az RTF későbbi kiadványai, így például: *A 30 éves RTF jubileumi évkönyve 1971–2001*. Ugyanis a 249. oldalon, a 8. sz. mellékletben [*Az RTF-en oklevelet szereztek 1974–2000 között*] az 1971., 1972. és 1973. évek rovata üres [és ez helytelen], majd az 1974. évben 156 fő olvasható. Azonban e táblázatnak is ellentmondva, mindössze egyetlen lapozást követően, a 251. oldalon található a 9. sz. melléklet: *Akikre büszkék vagyunk – a kiválóan végzett hallgatók névsora*. E melléklet – alaposan rációfalva az előzőre – első helyen az 1973-ban (!) kiválóan végzett öt rendőrtiszt nevét tartalmazza [akik méltán megérdemelték és megérdemlik a nevük megörökítését: *Aradi István, Karanicz János, Kunsági Nándor, Perger Antal és Varga Csaba*], összhangban az RTF Főépületében található márványtáblákra felvésett nevekkkel. Ugyanez a hiányosság és ellentmondás – lavinászerűen – megismétlődik az RTF 35 éves jubileumi évkönyvében a 130. és a 132. oldalon, majd a 40 éves jubileumi évkönyvben, a 151. és a 153. oldalon. Őszintén sajnálom, különösen azért, mert e három jubileumi kötet megalkotásának magam is részese voltam – V. G.)

Ugyancsak meg kell szervezni 1973-ban, a RAK nappali II. évfolyam és a RAK levelező III. évfolyam záróvizsgáit és kibocsátó ünnepségét – olvasható az újabb főfeladat. A feladatok sorában az alábbiakat hangsúlyozta. Minden szinten és szervezeti egységnél nagyobb figyelmet kell fordítani a szakköri tevékenységre; a tanszékek és a szakcsoportok szervezzék meg tantárgyaik szakköreit, és dolgozzák ki a szakköri tematikát az 1972/1973.

⁶¹³ *Munkaterv az RTF 1972/73. oktatási évére/1972. 07. 01 – 1973. 06. 30.* (NKE RTK ÜVI; 015-231/1972)

tanévre. Létre kell hozni a főiskola tudományos diákkörét (ez vezet később a TDT létrehozásához – V. G.), amely összefogja és koordinálja a szakkörök tevékenységét. A következő tanévben mielőbb létre kell hozni a Főiskolai Tanácsot, valamint 1972. október 20-áig a Büntetés-végrehajtási Tanszéket. „Össztanári” értekezleten kell értékelni az 1971/1972. tanév feladatait és meghatározni az 1972/73. tanév feladatait; hi: 1972. július 1.⁶¹⁴

Időrendben itt célszerű röviden szólni az intézményi tervezés, feladatszabás, illetve összegzés és értékelés duplikált szisztémájáról. A főiskola egyrészt a BM szerveként a naptári évekhez igazodó, másrészt mint felsőoktatási intézmény a tanévekhez igazodó tervezési és elszámolási szisztéma szerint működött évtizedeken keresztül. (Akárcsak a katonai felsőoktatási határőr tanszékek.) Ez a részleges átfedés jelentős pluszterhet okozott, mindenekelőtt a menedzsmentnek, de a tanári és az adminisztratív állománynak is. Így például az 1972. évi munkáról készített értékelés egyrészt magában foglalta az 1971/1972. tanév II. félévének, azaz az 1972. január 1. és június 30. közötti értékelésének átemelését, másrészt az 1972/1973. tanév I. félévének, vagyis az 1972. július 1-jétől december 31-éig terjedő időszakának elemzését és értékelését, valamint a két értékelés összegzését. Az 1972. decemberében készített éves munkaértékelésből célszerű kiemelni az alábbiakat. A főiskolai tagozaton a hallgatók létszáma (emlékeztetésként, kizárólag nappali tagozaton): I. évfolyamon 252 fő; II. évfolyamon 180 fő; III. évfolyamon 30 fő (csak idegen nyelvi szakon); összesen: 462 fő. Az akadémiai tagozaton folytatott középfokú tisztképzésben: a nappali I. évfolyamon 130 fő; a nappali II. évfolyamon 89 fő, összesen: 219 fő; a levelező I. évfolyamon 204 fő; a levelező II. évfolyamon 176 fő; a levelező III. évfolyamon 438 fő; összesen: 818 fő. A naptári évben az alábbi továbbképző tanfolyamokat vezették le. Orosz nyelvi előkészítő tanfolyam (egy-egy alkalommal 29, illetve kilenc fő); német nyelvű előkészítő tanfolyam (12 fő); kétéves speciális nyelvtanfolyam (14 fő); három hónapos katonai elhárító tanfolyam (20 fő); két hónapos bűnügyi tanfolyam (49 fő); tíz hónapos középfokú nyelvvizsgára felkészítő tanfolyam (kilenc fő); összesen: 142 fő.

A tényleges főiskolává válás újabb állomását eredményezte a belügyminiszter 9/1973. sz. parancsa, amelynek alapján létrehozták az RTF Főiskolai Tanácsát (RTF FT). A tanáccsal párhuzamosan szintén megalakították az RTF Tudományos Bizottságát (RTF TB), a 07/1973. BM sz. parancs alapján. (A főiskolán folytatott tudományos munkát minisztériumi szinten is kiemelt figyelemmel kísérték, és későbbi fejlesztését a tudományos kutatás elméletében és gyakorlatában történt újabb és újabb változásokhoz igazították, így például a 8/1978., az 5/1982. és 11/1982., a 10/1985., majd a 14/1987. BM sz. parancssal.) A főiskolán az oktatás és tudományos kutatás mellett a kezdetektől fogva nagy súlyt helyeztek a korszak ideológiai követelményeinek, valamint a belügyi és testületi elvárásoknak megfelelő szellemű nevelésre is.⁶¹⁵

Figyelemmel a megrendelői igények változásaira, 1973 elején Győrök vezérőrnagy és Rózsa ezredes csoportfőnök aláírásával javaslat született az RTF-n közbiztonsági szak létrehozására és a katonai elhárító szak megszüntetésére.⁶¹⁶ Lényege az alábbiakban foglалható össze:

⁶¹⁴ Jelentés az 1972. évi munkáról/1972. 12. 20. (NKE RTK ÜVI; 015-431/1972)

⁶¹⁵ Az RTF nevelő- és osztályfőnöki munkájának ideiglenes irányelvei, valamint a kollégiumi irányító szervek ideiglenes működési szabályzata. (NKE RTK ÜVI; 15-630/1975)

⁶¹⁶ Javaslat az RTF-n közbiztonsági szak létrehozására és a katonai elhárító szak megszüntetésére/1973. 02. 22. (NKE RTK ÜVI; 15-191/1973)

- A BM Kollégium 1972. december 22-i ülésén a belügyminiszter döntést hozott arról, hogy a közrendvédelmi és a közlekedésrendészeti szakok összevonásával 1973-tól egységes közbiztonsági szakot kell létesíteni. Indokolás: a közbiztonság további erősítése és fejlesztése a közbiztonság három szolgálati ágának (közrendvédelem, közlekedésrendészet és karhatalom) összevonását és egységes közbiztonsági szak kialakítását indokolja. Az új szakon kell képezni a közrendvédelmi és a közlekedésrendészeti tiszteket, valamint a Készenléti Rendőri Ezred, továbbá a Kormányőrség tisztí állományát. Olyan felkészültséget kell biztosítani, amely lehetővé teszi, hogy a kibocsátott tisztek a szolgálatok igényeinek megfelelően az egyik szolgálati ágból a másikba átképzés nélkül áthelyezhetőek legyenek. Ennek érdekében az 1–5. félévekben egységes, majd a 6. félévben szakosító képzést kell folytatni. (Utólag visszatekintve is nagyszerű megoldásnak értékelhető szisztéma volt; logikusan egymásra építette az általános [generalista] majd a speciális felkészítést – V. G.) Az új szakra a közrendvédelmi és a közlekedésrendészeti szolgálatok állományából 1973-mal kezdődően, ellenben a KRE-től 1975-től, célszerű megkezdeni a beiskolázást, mert addig a KLKF Határőr és Karhatalmi Tanszéke biztosítja a tisztí utánpótlást. (E kérdésben emlékezzünk az 5. fejezetben leírtakra – V. G.) Az RTF hároméves közbiztonsági szak, 1973–1976. kurzus javasolt tantárgy- és óraelosztása: I. politikai tantárgyak (630) és orosz nyelv (240); II. jogi tantárgyak (810); III. szakmai tantárgyak (790); IV. belügyi csapattevékenység (870); tartalékidő (100), összesen: 3440 tanóra.
- A katonai elhárítótisztek képzése a jövőben a KLKF-n történjék, és e szakot 1973-tól meg kell szüntetni az RTF-n – fogalmaztak a javaslattevők, majd így folytatták. Adottságainál fogva a KLKF biztosítani tudja a katonai elhárítótisztek részére szükséges korszerű katonai ismereteket, a katonai jellegű nevelést, az elhárító munkában jól hasznosítható pedagógiai ismereteket, valamint a belügyi munkához szükséges társadalomtudományi és orosz nyelvi felkészítést is. A speciális szakmai, jogi és kriminalisztikai ismereteket mintegy 1500 órában az RTF tanszékei oktatni tudják. A szükséges területi szakmai gyakorlatokat a BM III/IV. Csoportfőnökség biztosíthatja. Személyi feltételekhez: az RTF Állambiztonsági Tanszék katonai elhárító szakcsoportját négy fővel meg kell erősíteni; egy fő a tanszéken, illetve három fő a KLKF BM Határőr és Karhatalmi Szaktanszék állományában teljesítsen szolgálatot, a megszűnő karhatalmi szakcsoport helyett; a karhatalmi tanárokat át kell helyezni az RTF közbiztonsági szakára tanári, illetve századparancsnoki beosztásokba. A KLKF négyéves „katonai elhárító és pedagógiai tanár szak” 1973–1977. kurzus javasolt tantárgy- és óraelosztása az alábbi volt. I. politikai (880) és orosz nyelv (282); II. általános és szakalapozó (1156); III. szakmai, azaz: idegen hadsereg ismeretek, ellenség tanulmányozása, állambiztonsági munka alapjai, kémelhárítás, katonai elhárítás, valamint gyakorlatok (1871); IV. jogi tantárgyak (611), összesen: 4800 tanóra. (Egy-egy ilyen és/vagy hasonló elgondolásnak, javaslatnak számos összefüggése és több olvasata van. Elfogadom és osztom az előterjesztők jóindulatát és jószándékát. Ezzel együtt azonban álláspontom a következő: számomra ismeretlen okból a katonai elhárítói tisztképzés RTF-ről KLKF-re történő transzferálása valamennyi érintett fél [hallgatók, RTF és KLKF, valamint megrendelő szervek és végső soron a praxis, azaz a katonai elhárítás] együttes szerencséjére, nem valósult meg a gyakorlatban – V. G.)

11.2.2. Tisztképzés az 1973. évi alaptanterv szerint, 1973–1976

Az 1971. évi „tanterv-tervezet” alapján folytatott képzést a kezdeti tapasztalatok alapján 1972-ben értelemszerűen továbbfejlesztették, majd 1973-ban szintetizálták, és – kvázi visszamenőleges hatállyal „szentesítve” – 1973-ban kiadták az RTF 1971–1974. közötti, nappali kurzusra érvényes tantervét.⁶¹⁷ A dokumentumot 1973. június 19-én Györök vezérőrnagy és Rózsa ezredes csoportfőnök terjesztette fel, majd – az 1970. évi 39. törvényerejű rendelet 3. § (2) bekezdésnek megfelelően – két miniszter hagyta jóvá: Benkei András belügyminiszter és Ilku Pál művelődésügyi miniszter. A tanterv maga kétkötetes: a tanterv I. kötete a politikai nyomozó, a bűnügyi nyomozó és a közrendvédelmi, a II. pedig az idegen nyelvi és a katonai elhárító szakra érvényes.

Az 1973. évi tantervből az alábbiakat célszerű kiemelni. A főiskolára való felvétel a belügyminiszter-helyettes 08/1972. (IV. 5.) BMH sz. utasítása szerint történt. A képzési idő három év (hat félév); illetve a katonai elhárító szakon két és fél év (öt félév). Kizárólag azok kérhették felvételüket a katonai elhárító szakra, „akik az 1961. évet követően végeztek katonai főiskolát”. (A dokumentum pontatlan. A következőképpen hangzana helyesen: „[...] akik az 1961. évet követően végeztek a HM Egyesített Tiszti Iskolán, illetve 1967-et követően a három katonai főiskola bármelyikén, és az előképzettség beszámításával számukra a képzési idő lerövidül” – V. G.)

A politikai nyomozó, a bűnügyi nyomozó, valamint a közrendvédelmi szakon az 1. és 2. félévben általános és egységes oktatást folytattak, majd a 3. félévtől megkezdték a szakirányú felkészítést. A képzési folyamatban négy alkalommal intenzív gyakorlati kiképzést tartottak: az 1. félév előtt öt, majd a 2. és a 4. félév után négy-négy, valamint a 6. félévben szintén négy hét időtartamban. Aki az idegen nyelvi szakon tanult, és bármely nyugati nyelvből nyelvvizsgával rendelkezett, köteles volt egy másik idegen nyelvet választani, és abból államvizsgát tenni. Aki a katonai elhárító szakon tanult, és orosz nyelvből vizsgával rendelkezett, köteles volt továbbra is az orosz nyelvet tanulni, és abból magasabb fokú nyelvvizsgát tenni. Szakdolgozatot kellett készíteni és beadni az államvizsgák előtt legalább két hónappal. A kiadott főiskolai oklevél – valamennyi szakon – a tudományegyetemek állam- és jogtudományi karainak esti és levelező tagozatainak, a művelődésügyi miniszter 164/1972. (MK 22.) MM sz. utasítása alapján, tantárgyi beszámításra adott lehetőséget.

Az 1973. július 13-án, Györök vezérőrnagy által jóváhagyott Óra- és vizsgatervek az 1972–1975-ös évfolyamra című táblázatok⁶¹⁸ ugyanezen szakokat erősítették meg. A tantárgyak csoportosítása (I. politikai tantárgyak és idegen nyelv; II. jogi tantárgyak; III. szakmai tantárgyak; IV. belügyi csapattvékenység) megegyezett. Az azokra fordítható idő és a vizsgák száma hasonló, illetve az államvizsgák száma teljesen azonos volt. Nagyságrendi eltéréseket mutatott – teljesen nyilvánvaló okokból – az idegen nyelvi tanórák száma. A tantervekhez csatolt óra- és vizsgatervek között négy táblázaton az 1973. évi jóváhagyás olvasható. Ellenben a közrendvédelmi szak táblázatán nincs dátum és jóváhagyás, ezért feltételezhetően az 1971-es eredeti óra- és vizsgatervet csatolták – változtatás nélkül – az 1973-as dokumentációhoz.

⁶¹⁷ RTF tanterve 1971-1974. (NKE RTK ÜVI; 15-425/1-1973)

⁶¹⁸ Óra- és vizsgatervek az 1972–75-ös évfolyamra/1973. 07. 13. (NKE RTK ÜVI; sz. n.)

62. táblázat

Szakok, tanórák, idegen nyelvi órák és vizsgák az 1972–1975. évfolyamra

Szakok	Politikai nyomozó	Bűnügyi nyomozó	Közrendvédelmi	Idegen nyelvi	Katonai elhárító
Tanórák száma	2930	2930	2958	2967	2956
Idegen nyelv	253	257	297	1134	531
Vizsgák száma	54	50	50	40	46

Forrás: Óra- és vizsgatervek az 1972–1975-ös évfolyamra, 1973.

63. táblázat

Államvizsgák az 1972–1975. évfolyamra

Államvizsgák/Szakok	Politikai nyomozó	Bűnügyi nyomozó	Közrendvédelmi	Idegen nyelvi	Katonai elhárító
Filozófia	+	–	–	+	+
Politikai gazdaságtan	–	+	+	–	–
Büntetőjog	+	+	+	+	+
Kriminálisztika	+	+	+	–	–
Idegen nyelv	–	–	–	+	–
Belbiztonsági és harcászati ismeretek	–	–	–	–	+
Szolgálati ismeretek	+	+	+	+	+
Összesen	4	4	4	4	4

Kiegészítések:

1. A törzskönyvek és az oklevél-nyilvántartó könyvek alapján megállapítható, hogy az INYF 1970 és 1973 közötti (hároméves, hat féléves) idegen nyelvi kurzus hallgatói 1973 nyarán mint az RTF idegen nyelvi szak végzősei fejezték be a főiskolát. A szakon 30 fő végzett. Közülük kitűnő minősítésű oklevelet kapott Karanicz János, Kunsági Nándor és Perger Antal, akiknek nevét az RTF márványtabláin is megörökítették mint az RTF 1973-ban kiválóan végzett hallgatóit.
2. Az 1971–1974. évi tantervtervezet alapján bevezetett – 1971. szeptember 1. és 1973. december 29. közötti egyetlen kurzusban megvalósított – öt féléves katonai elhárító szakon 24 belügyi tiszt végzett. Közülük 14 fő korábban az ETI, valamint a KLKF Határőr és Karhatalmi Tagozatán, 10 résztvevő pedig a katonai főiskolák más szakain végzett. A katonai elhárító szak befejeztével kitűnő minősítésű oklevelet kapott *Ara-di István* és *Varga Csaba*, akiknek nevét ugyancsak megörökítették az RTF márványtabláin, az 1973-ban kiválóan végzettek között.
3. Gyakorlatilag 1973-ban adtak ki első alkalommal rendőrtiszt főiskolai oklevelet, 54 főnek: nyáron 30 főnek az idegen nyelvi szakon, majd decemberben 24 főnek a katonai elhárító szakon.
4. Az 1972 és 1975 közötti kurzus képzési időtartamát a katonai elhárító szakon is három évre, hat félévre növelték, de ezt is csupán ebben az egyetlen kurzusban. Az osztályban 15 katonai elhárítótiszt végzett, 1975-ben.
5. Az 1973–1976. kurzustól kezdve – szintén a törzskönyvek és az oklevél-nyilvántartó könyvek alapján – többé nem indult katonai elhárító szak.

Forrás: Óra- és vizsgatervek az 1972–75-ös évfolyamra, 1973.

Az 1972/1973. tanévben tíz hónapos német nyelvtanfolyamot tartottak 12 tűzoltótiszt számára, majd az 1973/1974. tanévben tíz hónapos angol nyelvtanfolyamot kilenc rendőrtisztnek. Tíz hónapos orosz nyelvi előkészítő tanfolyamot szerveztek a Szovjetunióban működtetett kriminálisztikai szakértői szaktanfolyamra beiskolázott 14-14 tiszt számára, az 1973/1974., majd az 1975/1976. tanévben.

Az 1973. évi munkát összegző, elemző és értékelő jelentés⁶¹⁹ rögzítette, hogy 1973-ban kidolgozták az RTF tantervét, óra- és vizsgatervét, tanulmányi és vizsgaszabályzatát, a nevelési irányelveket, a hallgatói rendtartást, valamint a szakdolgozat-készítés szabályait. Az RTF módosított felépítése az alábbi oktatási szervezeti egységeket foglalta magában. Marxizmus–leninizmus Tanszék; Államjogi, Igazgatási és Rendészeti Tanszék; Büntetőjogi és Büntetőeljárás-jogi Tanszék; Bűnügyi és Kriminálpszichológiai Tanszék; Kriminálisztikai Tanszék; Katonai Tanszék; Nyugati Nyelvek Tanszéke; Orosz Nyelvi Tanszék; Büntetés-végrehajtási Tanszék; Vezetéstan Tanszék; Tanulmányi és Tananyagszerkesztő Osztály.⁶²⁰ Az 1972/1973. tanévben megkezdett büntetés-végrehajtási, valamint igazgatásrendészeti szak elsődleges tapasztalatai kedvezők. Új megrendelői igényként bevezették és eredményesen folytatták az állambiztonsági képzésen belül a szakosított kémelhárítói, illetve a belső elhárítói képzést. A tárgyévben a RAK I. évfolyamán a tanulmányi időt másfél évre rövidítették, az érintett hallgatók 1974-ben végeznek majd, de a nyelvtanulást 1975. júniusig folytatniuk kell. Az 1972 őszén indított kétéves idegen nyelvi képzést a RAK-hoz igazították és telepítették, mintegy újabb RAK-szakot létesítve.

A Szovjetunióba készülők idegen nyelvtanfolyamát hat hónapról felemelték tíz hónapra. A tíz hónapos idegen nyelv-tanfolyamon felkészítettek 11 főt az NDK tűzoltó tiszt iskolára, valamint 14 főt a Szovjetunióban működő szakértői szakközépiskolába, bűnügyi technikus képzésre. Öt féléves idegen nyelvi tanulmányait eredményesen befejezte hat vietnámi hallgató. A BM fővárosi és vidéki szerveinél öt fős kiscsoportokban a tárgyévben is idegen nyelvi tanfolyamokat és nyelvvizsgákat szerveztek; e képzési formában 1971 és 1973 között 368 fő végzett. A két hónapos alapfokú állambiztonsági tanfolyamon 36 fő, valamint az ugyancsak két hónapos bűnügyi továbbképző tanfolyamon 98 fő vett részt.

64. táblázat

Összesített 1973. évi hallgatói létszámok a nappali képzésben

Képzés/Szakok	Főiskolai képzés			KF-tisztképzés			10 hó nyelvi tanf.	
	I. é.	II. é.	III. é.	RAK II. é.	2 é. nyelvi II. é. I. é.		orosz	német
Politikai nyomozó	54	60	57	19	–	–	15	–
Katonai elhárító	–	16	24	–	–	–	15	–
Nyelvi	29	30	28	–	15	12	–	–
Bűnügyi nyomozó	56	62	50	60	–	–	–	–
Közbiztonsági	34	29	21	45	–	–	–	–
Igazgatásrendészeti	32	30	–	–	–	–	–	–
Büntetés-végrehajtási	21	24	–	–	–	–	–	–
Bűnügyi tech. előkészítő	–	–	–	–	–	–	14	–
Tűzoltó-előkészítő	–	–	–	–	–	–	–	11
Összesen	226	251	180	124	15	12	44	11

Forrás: Összefoglaló jelentés az RTF 1973. évi munkájáról, 1973.

⁶¹⁹ *Összefoglaló jelentés az RTF 1973. évi munkájáról/1973. 12. 07.* (NKE RTK ÜVI; 15-646/1-1973)

⁶²⁰ *BM RTF munkaköri nomenklatúrája/1973. 01. 09.* (NKE RTK ÜVI; BM 16-728/1973)

65. táblázat

Összesített 1973. évi hallgatói létszámok a RAK levelező képzésben

Kurzusok/Szakok	1970–1973.	1971–1974.	1972–1974. rövidített
Politikai nyomozó	76	68	82
Bűnügyi nyomozó	146	54	114
Közrendvédelmi	54	3	–
Igazgatásrendészeti	22	10	–
Közlekedési	28	7	–
Büntetés-végrehajtási	12	8	–
Anyagi	42	13	–
Összesen	380	163	196

Forrás: Összefoglaló jelentés az RTF 1973. évi munkájáról, 1973.

A 18/1973. (X. 22.) BM sz. parancs alapján 1974-ben újjászervezték a vezetőképzés és vezetői továbbképzés rendszerét.⁶²¹ Az ötéves ciklusokra megtervezett szisztémában a következő csoportosítást alakították ki: felső vezetők politikai továbbképzése az MSZMP Politikai Főiskolán; középvezetők vezetői továbbképzése az RTF-n; az első két csoportba nem besorolt vezetők úgynevezett „helyi” továbbképzése.

Az újonnan létrehozott Vezetéstani Tanszék és a Vezetői Továbbképző Tanfolyam Parancsnokság gondozásában 1974. október 14-én megkezdtek a középvezetők rendszeres továbbképzését a nyolchetes vezetőképző, illetve vezető-továbbképző tanfolyamok keretében, évi két alkalommal, 100–100 résztvevővel. A tanfolyamhallgatókat az RTF Karolina úti objektumában helyezték el.

A vezetőképző és vezetői továbbképző tanfolyamon az alábbi képzési követelményt fogalmazták meg. A tanfolyam biztosítsa az általános politikai és szakmai ismeretek felújítását; a korszerű vezetéstudomány elveinek és módszereinek átadását és elsajátítását; a szakterületi specialitások megismerését és alkalmazóképes elsajátítását. A tanfolyam tanterve öt tantárgyat és 258 órát tartalmazott: politikai (70); vezetési (70); pszichológiai és pedagógiai (30); szolgálati (78); „M” és szervezési ismeretek (10). A tanfolyam elvégzéséről a résztvevők „igazolást” kaptak. A végzetek létszáma: 1974 őszi tanfolyamon 85; 1975 tavaszi tanfolyamon 80; 1975 őszi tanfolyamon 99; 1976 tavaszi I. tanfolyamon 86; 1976 tavaszi II. tanfolyamon 66; 1977 tavaszi tanfolyamon 37; 1977 őszi tanfolyamon 116; 1978 tavaszi I. tanfolyamon 103; 1978 tavaszi II. tanfolyamon 43; összesen: 715 vezető.

Az RTF 1974. évi munkájáról készített összefoglaló jelentésből⁶²² kiemelendők az alábbiak. Az RTF 1974-ben sikeresen befejezte, és a júniusi, majd a decemberi kibocsátással lezárta a nagy létszámú RAK-tisztképzést mind a nappali (123 fő), mind a levelező (368) képzési formában. Ugyancsak 1974-ben kibocsátotta az első, „eredendő” főiskolai hallgatókat a nappali képzésben. Az oktatók és a vezetők tapasztalatokat szereztek a Moszkvába

⁶²¹ Győrök Ferenc (1974): *Jelentés a vezetőképzés és vezetői továbbképzések tapasztalatairól.* (NKE RTK ÜVI; 15-6/45-1978)

⁶²² *Összefoglaló jelentés az RTF 1974. évi munkájáról.* (NKE RTK ÜVI; 15-950/1974)

készülő hallgatók tíz hónapos idegen nyelvi felkészítésében. Az intézmény rátért az új rendszerű kétéves idegennyelv-képzésre. Előkészítette a főiskolai speciális levelező tagozat beindítását. Biztosította a vezetőképző és vezetői továbbképző tanfolyamok létrehozásának alapjait. Végrehajtotta a két hónapos bűnügyi nyomozó tanfolyamot, valamint három alkalommal idegen nyelvi tanfolyamot tartott. Az RTF FT elfogadta az RTF 1975–1979 közötti középtávú tudományos kutatási tervét. A főiskola törzsszállománya 358 fő (142 hivatásos, 128 kinevezett és 88 szerződéses polgári állományú munkavállaló).

A sürgető tisztségnyelvi kielégítése érdekében – a négyéves levelező képzési formát egy évvel megelőzve – már az 1974/1975. tanévtől öt féléves (hároméves) speciális levelező tagozatot indítottak olyan rendőrtisztek részére, akik RAK-ot végeztek, de a pillanatnyilag betöltött beosztáshoz előírt főiskolai végzettséggel nem rendelkeztek. (E képzés normatív háttérét – kissé késedelmesen – a 022/1973. BM sz. utasítást módosító 020/1975. [VIII. 27.] BM sz. utasítás rendezte.) Az 1974/1975. tanévben úgynevezett „kihelyezett tagozatokat” is indítottak Pécsen és Szegeden, ezeket azonban 1975. szeptember 1-jétől megszüntették, és az oktatást centralizálták. A résztvevők az alábbi főtantárgyak tananyagát sajátították el. Zárójelben jelölve az államvizsga-szintű (áv.) számonkérés. Filozófia; magyar munkásmozgalom-történet; politikai gazdaságtan; tudományos szocializmus (áv); pszichológia; bevezetés az állam- és jogtudományokba; államjog; államigazgatási jog; büntetőjog (áv); büntetőeljárás-jog; kriminológia; kriminalisztika (áv); statisztika; szolgálati ismeretek (áv); vezetéstan. E képzési forma utolsó kurzusa az 1978–1981 közötti volt.

Az oklevél-nyilvántartó könyvek alapján az öt féléves speciális levelező tagozaton végzetek száma az alábbiakban összegezhető. 1974–1977: 217 fő; 1975–1978: 162 fő; 1976–1979: 145 fő; 1977–1980: 94 fő; 1978–1981: 157 fő, összesen: 775 fő. A speciális levelező tagozaton a politikai nyomozó, illetve állambiztonsági szakon végzett határőrtisztek száma a személyi iratgyűjtők alapján: 1974–1977 között 7 fő; 1975–1978 között 4 fő; 1976–1979 között 3 fő; az 1977–1980 kurzusra n. a.; 1978–1981 között 3 fő, összesen: 17 határőrtiszt. Közülük jeles eredménnyel végzett 1977-ben *Gampe László* és *Kenéz Sándor*.

Az idegen nyelvi és a katonai elhárító szakot 1973-ban megszüntették, de 1974-től öt-tíz hónapos bűnügyi átképző tanfolyamokat vezettek be az olyan honvéd- és határőrtisztek részére, akik katonai elhárító tisztként, illetve határőr felderítő tisztként teljesítettek szolgálatot.⁶²³

A nyilvántartási könyvek alapján megállapíthatók az alábbi adatok. Az 1974. október 28-ától december 20-áig tartó nyolchetes bűnügyi átképzőn 49 fő; az 1975. január 20. és március 28. közötti tízhetes bűnügyi átképzőn 83 fő; az 1975. november 10. és 1976. január 30. közötti tízhetes bűnügyi átképzőn 72 fő végzett. Az első két tanfolyamnak határőr résztvevője nem volt, a harmadik tanfolyamra viszont n. a.

A BM IV/I. Csoportfőnökség 1974. május 15-étől szeptember 30-áig, két szakbizottságban 24 szakértővel vizsgálta és elemezte az RTF hároméves működésének tapasztalatait.

⁶²³ LOVAS Attila – SIMON Ferenc (1996): A határőr felderítési szakismeretek oktatása az RTF határrendészeti szakán. *Határőrségi Tanulmányok*, 1. sz. 104–133.

Az értékelő jelentést az 1975. március 25-i miniszteri értekezlet napirendjeként megvitatták, és a miniszter elfogadta azt.⁶²⁴ Az 1971/72. tanévben a főiskolai nappali I. évfolyamon 188 hallgató kezdte meg a tanulmányait öt szakon (politikai nyomozó, katonai elhárító, idegen nyelvi, bűnügyi nyomozó, közrendvédelmi). A főiskolai képzéssel párhuzamosan a középfokú tisztképzést és a tanfolyami képzést is folytatták. Az elhelyezés és oktatás egyidejűleg több objektumban történt: a Farkasvölgyi úton, a Budakeszi úton, a Karolina úton és a Laktanya utcában.

Az 1972/1973. tanév végére kialakultak az 1974/1975. tanévben is működő szakok (politikai nyomozó, idegen nyelvi, bűnügyi nyomozó, közbiztonsági, igazgatásrendészeti, büntetés-végrehajtási), és befejezték tanulmányaikat a RAK nappali tagozatos hallgatói. Előnyös változásokat eredményezett a BM Tudományszervezési Osztály 1973-ban történt létrehozása és az által a belügyi szintű tudományszervezési feladatok leválasztása a főiskoláról.

Az 1973/1974. tanévben előkészítették a RAK-on végzetek (241 fő) speciális levelező tagozaton történő képzését, valamint megszervezték a középszintű továbbképző tanfolyamát, amelyet 1974 őszén meg is kezdtek. Az 1973/1974. tanév végével befejeződött az INYF nappali tagozata és a RAK levelező tagozata. E tanévben első alkalommal avattak rendőrtisztté az RTF nappali tagozatán kezdett és végzett (1971–1974-es kurzus) hallgatókat.

Az 1975-ben hatályba léptetett szervezeti és működési szabályzat (SzMSz) az alábbi tanszékeket nevesítette. Marxizmus–leninizmus; Állambiztonsági; Államjogi és Igazgatásrendészeti; Büntetőjogi és Büntetőeljárás-jogi; Büntetés-végrehajtási; Bűnügyi és Kriminológiai; Kriminálisztikai; Közbiztonsági és Közlekedésrendészeti; Nyugati Nyelvek; Orosz Nyelvi; Vezetéstan Tanszék. Az értékelt időszakban két tanár kandidátus fokozatot szerzett, így már négy tudományos fokozatos és négy aspiráns oktatott a főiskolán. Kezdetben a főiskola parancsnoka egymaga, helyettesek nélkül vezette az intézményt, majd létrehozták az állambiztonsági, és később a rendőri parancsnokhelyettes beosztást; 1974-től újabb átcsoportosítással kialakították az oktatási helyettes és a tudományos helyettes munkaköröket. Az oktatási szervezeti egységek közül három tanszék a parancsnok, valamint nyolc tanszék a helyettesek alárendeltségében működött, majd 1974-től valamennyi tanszéket egységesen alárendelték az oktatási helyettesnek. A törzsszállomány létszáma 358 fő. A felvételi rendszer szabályait a 08/1972. BM sz. utasítás határozza meg. A hallgatók fizikai felkészültsége nem éri el az elvárt szintet. Ezt a tényt az RTF-n és a BM két tanintézetében (Kun Béla Tiszthelyettes-képző Iskola, Alapfokú Rendőr Iskola) 1973 őszén végrehajtott terheléses vizsgálat adatai támasztják alá. A főiskola öt objektumban helyezkedik el, illetve működik. A Farkasvölgyi és a Budakeszi úton folyik az oktatás; a Laktanya utcai és a Váci utcai objektumokban vannak a kollégiumok; a Karolina úton pedig a vezetői továbbképző tanfolyam tantermei és hálókörletei. A Budakeszi úti objektumot 1976. július 1-jéig folyamatosan kiüríti és átadja más célra. Ennek kompenzálására a BM I/II. Csoportfőnökség 125 főnek hálókörletet biztosít 1976-ra és 1977-re a BM Makarenko utcai épületében.

⁶²⁴ *Jelentés az RTF működésének 3 éves tapasztalatairól/1974.05.15. – 09.30.* (NKE RTK ÜVI; sz: BM IV/I. 13-27/4/1975)

66. táblázat

A RAK-on mint az RTF középfokú tisztképző tagozatán, valamint az RTF főiskolai nappali tagozatán 1971–1975 között kibocsátottak száma

Év	Tisztképző tagozat		Főiskolai nappali tagozat								Össz.
	RAK/N	RAK/L	Pol. ny.	Bü. ny.	Krv.	Közl.	Bv.	Ig. r.	Id. ny.	Kat. elh.	
1971	207	149	–	–	–	–	–	–	15	–	371
1972	–	245	–	–	–	–	–	–	21	–	266
1973	89	387	–	–	–	–	–	–	30	22	528
1974	123	368	55	50	–	21	–	–	30	–	647
1975	–	–	61	58	–	29	24	29	27	15	243
Össz.	419	1149	116	108	–	50	24	29	123	37	2055

Rövidítések:

Pol. ny. – politikai nyomozó szak; Bü. ny. – bünyügyi nyomozó szak; Krv. – közrendvédelmi szak; Közl. – közlekedérendészeti szak; Bv. – büntetésvégrehajtási szak; Ig. r. – igazgatásrendészeti szak; Id. ny. – idegennyelvi szak; Kat. elh. – katonai elhárító szak; RAK/N – rendőrákadémiai tisztképzés nappalin; RAK/L – rendőrákadémiai tisztképzés levelezőn.

Megjegyzések:

1. Az RTF 1974-ben sikeresen befejezte és lezárta a nagy létszámú RAK tisztképzést mind a nappali, mind a levelező képzési formában.
2. Ugyancsak 1974-ben kibocsátotta az első tényleges főiskolai hallgatókat a nappali képzésben.

Forrás: a szerző saját szerkesztése

A belügyminiszter 022/1973. (XI. 17.) BM sz. utasítása alapján az 1975/1976. tanévvel kezdődően bevezették a hároméves nappali tagozattal egyenértékű, felsőfokú szakmai és egyúttal főiskolai végzettséget biztosító négyéves levelező tagozatot.⁶²⁵ A főiskolán, szoros ütemezéssel, egymást követték a rövidebb időtartamú idegen nyelvi tanfolyamok is. Ezek sorában feltétlenül meg kell említeni az alábbiakat. A Szovjetunió ÁBB Állambiztonsági Dzerzsinszkij Főiskola egyéves kémelhárító és katonai elhárító továbbképző tanfolyamára beiskolázottak számára szervezett tíz hónapos orosz nyelvi előkészítő tanfolyam. E kurzus földi továbbképzésre a korábbi Rendőrákadémián, az Idegen Nyelvi Főiskolán, valamint a még működő Rendőrtiszti Akadémián, továbbá a katonai és polgári felsőoktatási intézményekben (KLKF, ZMKMF, ZMKA, MLEE, illetve az állam- és jogtudományi karokon) végzetek jelentkezhetnek. A nyelvi előkészítőt 1972–1975 között eredményesen befejezte 88 tiszt; 1972/1973-ban: 30 fő, 1973/1974-ben és 1974/1975-ben: 29-29 fő. A feldolgozott tanulmányi dokumentáció alapján a résztvevők körében határőrtisztekre n. a.

Az 1976. január 1-jei állapot szerint a főiskolán 145 hivatásos, 133 kinevezett és 91 szerződéses polgári alkalmazott, összesen: 369 munkavállaló teljesített szolgálatot, illetve dolgozott. Az 1976. évi munkáról készített jelentésből⁶²⁶ célszerű kiemelni az alábbiakat. Az egységes főiskolai rend erősítése és a nevelőmunka javítása céljából az 1975/1976. tanév kezdetétől bevezették az egységes hallgatói formaruhát, váll-lapot és karjelzést. A kialakult gyakorlathoz igazodva a belügyminiszter a 12/1976. sz. parancsával zászló

⁶²⁵ SIMON László alez., okt. alov. (1979): *Jelentés az RTF levelező tagozatán folyó oktatásról.* (NKE RTK ÜVI; 15-190/1979)

⁶²⁶ GYÖRÖK Ferenc (1977): *Jelentés az 1976. évi munkáról/1977. 01. 10.* (NKE RTK ÜVI; 15-780/1976)

adományozását engedélyezte a főiskolának. Az ünnepséget – az 1976. évi tisztavatással egybekötve – az adományozó Magyar Optikai Művek (MOM) Csörsz utcai sporttelepén rendezték meg.

67. táblázat

Az 1976-ban kibocsátott főiskolai és tanfolyamhallgatók száma

Kurzus	ÁB I.	ÁB II.	Bü. ny.	Kb.	Ig. gr.	Bv.	Össz.
Nap. tag. 1973–1976	48	21	52	29	29	20	200
2 é. KF. id. ny. tanf.	–	11	–	–	–	–	11
10 hó orosz ny. elők. tanf.	–	30	–	–	–	–	30
10 hó orosz ny. elők. tanf.	–	–	14	–	–	–	14
2 hó vezetőképző tanf. I.	86	–	–	–	–	–	86
2 hó vezetőképző tanf. II.	66	–	–	–	–	–	66
Összesen	200	62	66	29	29	20	407

Rövidítések:

ÁB I. – állambiztonsági I. szak; ÁB II. – állambiztonsági II. szak; 2 é. KF. id. ny. tanf. – 2 éves középfokú idegennyelvi tanfolyam.

Forrás: GYÖRÖK 1977.

11.2.3. Tisztképzés az 1976. évi alaptanterv szerint, 1976–1983

A belügyminiszter jóváhagyta, és az 1976/1977. tanévtől bevezették az új tantervet. E tanévben a főiskolai és tanfolyamhallgatók száma: a nappali, a speciális levelező tagozaton, a kétéves középfokú idegennyelvi-tanfolyamon és a katonai elhárító tanfolyamon 1580 hallgató, valamint – első alkalommal – 20 fő nyelvtanfolyamos hallgató Vietnámból, így mindösszesen: 1600 hallgató.

A nappali tagozatra felvett I. évfolyam nyári kiképzésének korszerűsítése során figyelembe vették a hallgatók előképzettségét és gyakorlati tapasztalatait.⁶²⁷ Így 1976-ban a tartalékosztizti iskoláról felvettek számára június 7-étől augusztus 14-éig tartott, 374 tanóraban; a kiképzés és a szállás helye a Karolina úti objektum volt. A rendőrségi és más szervektől felvett hallgatók július 19-étől augusztus 28-áig, 258 tanóra időtartamban, a Laktanya utcai objektumban teljesítették a nyári kiképzés feladatait. A parancsnokok figyelemmel voltak azokra a hallgatókra is, akik nem rendelkeztek gépjárművezetői engedéllyel; számukra megszervezték a nyári kiképzés menetében az elméleti felkészítést és vizsgáztatást, majd a tanév kezdetétől a gyakorlati oktatást és vizsgáztatást.

A BM Továbbképző Tanfolyam Parancsnokság (BM TTP) 1976-tól fokozatosan átvette a főiskolán kívül szervezett képzések jelentős részét, így főként az idegen nyelvi továbbképző tanfolyamokat. Ennek következményeként az RTF Idegen Nyelvi Tanszékről elvontak és a TTP-hez átcsoportosítottak négy hivatásos és 12 polgári státust.⁶²⁸

Az oktatási tapasztalatok alapján 1976-ban továbbfejlesztett, öt hónapos kémelhárítói, katonai elhárítói és határőr-felderítő átképző tanfolyam tanterve az alábbiakat foglalta ma-

⁶²⁷ RTF pk. 15/1976. sz. parancsa a nyári kiképzés végrehajtására. (NKE RTK ÜVI)

⁶²⁸ GYÖRÖK 1977.

gában.⁶²⁹ Képzési cél: „A végzett hallgató a szolgálat megkezdése után rövid idő elteltével legyen képes a [...] határőr-felderítőbiztonsági munkakör betöltésére és a szakfeladatok önálló végzésére.” A hallgatók az átképzés befejezésekor tanfolyami záróvizsgát tesznek, és arról bizonyítványt kapnak. Alap- és alapoó tanfolyamok: időszzerű politikai kérdések (52 óra); jogi, vezetői, rendőri és karhatalmi ismeretek (52 óra); büntetőjog (88 óra); büntetőeljárás-jog (66 óra). Szaktanfolyamok: szolgálati ismeretek (348 óra, és ezen belül 102 óra határőr-felderítési szakismeret); kriminalisztika (66 óra); testnevelés (36 óra), összesen: 704 óra. Összevont záróvizsga volt büntetőjogból és büntetőeljárás-jogból, valamint komplex záróvizsga a szolgálati ismeretekből és kriminalisztikából.

Az 1971-ben megkezdett kétéves idegen nyelvi képzés tapasztalatait a 016/1974. BM sz. parancsban szintetizálták, majd a tantervet az 1976/1977. tanévtől korszerűsítették. Képzési cél: a BM különböző szervei számára felső- és középfokú idegennyelv-tudással, illetve fordítói, idegen nyelvi ügyintézői, gépírói, valamint politikai, rendőri és állambiztonsági alapismeretekkel rendelkező polgári alkalmazottak és tisztthelyettesek képzése, akik alkalmassá válnak a speciális nyelvtudást igénylő munkakörök betöltésére.⁶³⁰ A kétéves nappali tagozatos idegen nyelvi képzésre az érettségizett belügyi alkalmazottak és a belügyi munkakörökbe felvételüket kérő – elsősorban női – munkatársak jelentkezhetnek, akik már a tanfolyam során vagy a végzést követően fordítóként, ügyintézőként vagy gépíróként hasznosították a megszerzett tudást. A hallgatók az I. tanévben polgári alkalmazottként, a II. tanévben próbaidős örmesterként vettek részt a képzésben. A végzéskor rendőrtiszti akadémiai oklevelet kaptak. A gyakorlati életben folytatott szolgálatteljesítéssel párhuzamosan további kétéves kiegészítő levelező tagozaton főiskolai végzettséget és oklevelet szerezhettek. Ugyancsak az 1976/1977. tanév kezdetével hatályba lépett az új szervezeti és működési szabályzat, összesen 353 státussal (141 hivatásos, 121 kinevezett és 91 szerződéses polgári alkalmazott).

A méretében legnagyobb és egyúttal legjelentősebb megrendelő szakmai szervvel, azaz a Rendőrséggel kialakított viszonyrendszerben fontos előrelépést eredményezett a BM Országos Rendőr-főkapitányság létrehozásáról szóló 4/1977. BM sz. parancs, majd különösen a 4/1979. BMH sz. intézkedés a BM ORFK és szervei, valamint az RTF közötti együttműködésről.

A főiskola törzs- és tanári állományának továbbképzésére – amint minden évben – 1977-ben is figyelmet fordítottak.⁶³¹ A főiskola-parancsnok 1977. évi 7. sz. parancsa előírta, hogy – a 3/1976. (IX. 23.) BMH sz. parancsnak megfelelően – a hivatásos állományúak továbbképzésére 100 órát kell fordítani: szakmaira 60 órát; rendőri, karhatalmi továbbképzésre: 16 órát; lögyakorlatokra: 14 órát és RBV kiképzésre: 10 órát. A kpa. és szpa. állomány részére 24–36 órás továbbképzést kell tartani, a szakterületi és munkaköri differenciálásnak megfelelően.

Az új szisztéma szerint, de egyúttal korrigált hat hónapos átképző tanfolyamot tartottak az 1977/1978. tanévben 104 tisztnek. Az 1. és a 3. osztályban a katonai elhárítók, a 2. osztályban a határőr-felderítők, a 4. osztályban a kémelhárítók, az 5. osztályban a közbiztonsági

⁶²⁹ Az 1976-ban továbbfejlesztett, öt hónapos kémelhárítói, katonai elhárítói és határőr-felderítő átképző tanfolyam tanterve. (NKE RTK ÜVI; 15-535/1976)

⁶³⁰ A kétéves nyelvtanfolyam tanterve 1976/77-től. (NKE RTK ÜVI; sz. n.)

⁶³¹ RTF pk. 7/1977. (03. 15.) sz. parancsa az RTF hivatásos, kinevezett és szerződéses polgári állományának 1977. évi továbbképzésére. (NKE RTK ÜVI; 15-70/7/1977)

tisztek felkészítését végezték. A törzskönyvek és névjegyzékek alapján megállapítható, hogy az 1. katonai elhárító osztályban két határőrtiszt, valamint a 2. határőr-felderítő osztályban 27 határőrtiszt szerzett szakképesítést. E hallgatók eredetileg – 1968 és 1977 között – döntően a KLKF határőr szakán, illetve néhányan másutt (leginkább a ZMKMF-n) végeztek, majd határőrtisztként a határőr-felderítő, illetve a katonai elhárító szerveknél teljesítettek szolgálatot, és a szükséges speciális szakképzettséget az RTF-n szerezhették meg. (Kérem a tisztelt Olvasót, nézze el a következő privát vonatkozású megjegyzést: a 29 határőrtiszt közül 23-at személyesen ismerhettem, illetve ismerek ma is – V. G.)

Az 1977. évi munkáról készített jelentés⁶³² figyelmet érdemlő releváns adatai az alábbiak. A nappali tagozaton, a speciális levelező tagozaton, a kétéves középfokú idegennyelvtanfolyamon, az öt hónapos, majd a hat hónapos átképző tanfolyamon, a két hónapos vezetői továbbképző tanfolyamon és a vietnámi nyelvtanfolyamon mindösszesen 640 hallgató végzett. Az 1977/78. tanév hallgatóinak összlétszáma 1783 fő volt. Az 1973-ban kiadott ideiglenes nevelési irányelveket 1975-ben továbbfejlesztették, majd 1977-ben kiváltották *Az RTF nevelőmunkájának irányelvei* című belső szabályozóval. A tudományos kutató- és kidolgozó munka eredményeként megszületett 71 darab kiadvány, 157 szerzői ívben és 28 011 példányban; a nappali és a speciális levelező tagozat végzősei 418 szakdolgozatot készítettek. Utólag is elismerést érdemel a tanárok gyakorlati felkészültségének és tapasztalatainak megőrzésére irányuló vezetői törekvés. *Az RTF tanárainak gyakorlati munkára vezénylési terve az 1977–1981. közötti időszakra* című dokumentum⁶³³ személyenként és szolgálati helyenként konkretizálta, hogy az adott ciklusban esedékes 40 oktató mindegyike köteles összesen hat hónap időtartamú szakmai gyakorlaton részt venni. A főiskola munkavállalóinak létszáma 1978. december 31-én 389 fő volt: 147 hivatásos, 145 kinevezett és 98 szerződéses polgári alkalmazott.⁶³⁴

Ismételten hat hónapos bűnügyi átképző tanfolyamot vezettek le 1978-ban 79 tisztnek, majd megszervezték a tíz hónaposra és 1152 tanórára növelt katonai elhárító tanfolyamot az 1979/80., majd az 1981/82. tanévben is, ez utóbbi kettő tanfolyamon két-két határőrtiszt résztvevővel.

A tíz hónapos katonai elhárító tanfolyam (KET) jogelődje a hat hónapos átképző tanfolyam volt, amelyen 94 fő végzett: 1977-ben kezdődött 31 fővel, majd 1978-ban 42 fő és 1979-ben 21 fő.⁶³⁵ A tanfolyami képzés átszervezését a BM III/IV. csoportfőnök 1978. február 28-án datált, 61-221/1978. sz. átirata tette szükségessé. Lényege: hat hónapról tíz hónapra kellett növelni a képzési időt, és a bővítés eredményeként születő óramennyiséget elsősorban és döntően a szolgálati ismeretek elsajátítási szintjének növelésére kellett fordítani. A megrendelői igénynek megfelelően az RTF kidolgozta a tíz hónapos KET tantervét, amelyet a személyügyi miniszterhelyettes 1979. június 28-án jóváhagyott. A minőségi követelmény fokozása a képzési célban is visszatükröződött: a végzett hallgató a szolgálatának megkezdése után legyen képes a katonai elhárítói munkakör önálló betöltésére. A korábbiakhoz képest egyetlen plusz tantárgy, az orosz nyelv lépett be a képzésbe. Az első tanfolyam 1979 szeptemberétől 1980 júniusáig tartott, és azt 21 fő végezte el (négy kitűnő,

⁶³² Györök Ferenc (1978): *Jelentés az 1977. évi munkáról/1978. 01. 05.* (NKE RTK ÜVI; 15-410/1977)

⁶³³ *Az RTF tanárainak gyakorlati munkára vezénylési terve 1977–1981.* (NKE RTK ÜVI; 15-157/1977)

⁶³⁴ *Jelentés az RTF káderhelyzetéről és javaslat a káderutánpótlásra.* (NKE RTK ÜVI; 15- 190/1979)

⁶³⁵ *Tájékoztató jelentés a tízhónapos KET-en folytatott képzésről.* (NKE RTK ÜVI; 15-386/1980)

öt jeles és 12 fő jó eredménnyel). A megszerzett végzettség – a képesítési követelményekről szóló 18/1980. BM sz. parancs – alapján felsőfokú szakmai képesítést biztosított.

„Kuriózumként” értékelhető, intenzív kétéves angol és francia nyelvű tanfolyamokat tartottak a főiskolán a Vietnámból érkezett belügyi tiszték számára: 1978–1980 között kilenc főnek; 1979–1981 között 11 főnek; valamint 1980–1982 között két turnusban tíz, illetve hét főnek; továbbá 1981–83 között tíz főnek, összesen: 47 tisztnek.

Az 1977. évi miniszteri feladatszabás és a belügyminiszter 11/1978. BM sz. parancsa alapján az 1978/1979. tanévtől ismételtelen bevezetett középfokú tisztképzés tantervének felterjesztője Györök vezérőrnagy, jóváhagyója Benkei belügyminiszter volt. A tanterv legfőbb elemei az alábbiak szerint összegezhetők.⁶³⁶ A középfokú tisztképzésre a 40 éves életkor alatti, hivatásos zászlósok jelentkezhetnek. A kiválóan végzeteket hadnagyi, a jó és a közepes eredményűeket alhadnagyi, illetve a közepes alattiakat törzszászlósi rendfokozatba léptették elő. A végzetek a középfokú képesítéssel betölthető, beosztott tiszti munkaköröket látták el, és századosi rendfokozatig juthattak előre. A kétéves nappali és a hároméves levelező középfokú tisztképző tagozaton a képzést a bűnügyi-, a közrendvédelmi, valamint a közlekedésrendészeti szakon folytatták.

68. táblázat

A kétéves nappali és a hároméves levelező középfokú tisztképzés tantárgyai és óraszámjai

Tantárgy	Kétéves nappali	Hároméves levelező
Alapkiképzés	264	–
Filozófia	149	40
Politikai gazdaságtan	166	40
Nemzetközi munkásmozgalom történet	134	40
Pszichológia	48	18
Orosz nyelv	230	–
Büntetőjog	242	68
Büntetőeljárás-jog	132	34
Kriminálisztika	328	70
Kriminológia	104	24
Rendőri ismeretek	100	–
Gépírás	32	–
Szolgálati ismeretek*	427	84
Testnevelés	184	–
Tartalékidő	44	38
Szakmai gyakorlat	176	–
Összesen	2760	456

Megjegyzés: *Szolgálati ismeretek: állambiztonsági; bűnügyi; közbiztonsági; igazgatásrendészeti szolgálati ismeretek.

Forrás: A középfokú tisztképzés tanterve az 1978/79. tanévtől, 1977.

⁶³⁶ *A középfokú tisztképzés tanterve az 1978/79. tanévtől/1977. 09. 03. (NKE RTK ÜVI; 15-240/3-1977)*

Az 1978. évi munkáról készített és *Földesi* vezérőrnagy miniszterhelyettes által jóváhagyott jelentés⁶³⁷ az 1978. évi kibocsátási adatokat az alábbiak szerint összegezte. Nappali tagozaton: 172 fő; speciális levelező tagozaton: 306 fő; kétéves nyelvtanfolyamon: 12 fő; átképző tanfolyamon: 182 fő; határőr felderítő átképző tanfolyamon: 15 fő; vezetői továbbképző tanfolyamon 147 fő, összesen: 834 tiszt és főtiszt végzett. A tudományos kutató és kidolgozó munka eredményeként 117 kiadvány született, 228 szerzői ívben és 43 441 példányban.

A felsőfokú (értsd: a felsőfokú szakképesítést és egyúttal főiskolai végzettséget biztosító – V. G.) főiskolai tisztképző tagozat mellett – merítve az 1971–1975 közötti, kétéves közép fokú rendőrtisztképzés tapasztalataiból – 1978-tól ismételten lehetővé tették a középfokú tisztképzést. Indokolás: a BM képzési rendszerében 1974-ben megszüntették a középfokú tisztképzést, ezáltal az egységes képzési rendszerből kiesett egy lépcsőfok. A sürgető igényekre tekintettel a belügyminiszter 1977. május 9-én elrendelte a középfokú tisztképzés ismételt beindítását. Irányelv: a képzést az 1978/1979. tanévtől, a kétéves nappali tagozaton öt osztályba szervezve, 100 hallgatóval és évente, illetve a hároméves levelező tagozaton a mindenkorl szűkségleteknek megfelelő létszámban és gyakorisággal kell indítani. Ennek eredményeként kialakul a négylépcsős képzési rendszer: alapfokú rendőrképzés; tiszthelyettes- és zászlósképzés; középfokú tisztképzés; felsőfokú (főiskolai) tisztképzés.

A 16-614/1979. BM sz. intézkedéssel a BM IV/II. Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség megnevezése BM IV/II. Oktatási és Közművelődési Csoportfőnökségre változott (ami – személyes tapasztalataim szerint – inkább formai és kevésbé lényegi változást eredményezett – V. G.).

Az 1978/79. tanév befejeztével a nappali tagozaton kibocsátottak 218 tisztet; a négyéves levelező tagozaton első alkalommal történt diplomaosztó ünnepség, 165 fő részvételével; a kétéves nyelvtanfolyamon 21 fő, valamint az öt hónapos átképzőn 111 fő végzett (63 fő állambiztonsági, 38 fő bűnügyi és tíz fő közbiztonsági szakon); mindösszesen: 515 fő szerzett felsőfokú, illetve a nyelvtanfolyamon középfokú képesítést és oklevelet.

A BM Központi Tiszti Iskola Rendőrtiszti Akadémia fejlődéssel⁶³⁸ ellátott törzskönyvek alapján, 1971–1979 között a kétéves középfokú (angol, francia, német, olasz, illetve spanyol) idegen nyelvi tanfolyamon kibocsátottak száma az alábbiak szerint összegezzhető. 1973-ban: 19 fő; 1974-ben: 12 fő; 1975-ben: 14 fő; 1976-ban: 11 fő; 1977-ben: tíz fő; 1978-ban: 12 fő; 1979-ben: 21 fő; 1980-ban: 20 fő; összesen: 119 fő. (Két érdekesség: *a*) a női hallgatók között egyetlen egy férfi tanult, az 1973–1975. kurzusban; *b*) a tanfolyam ugyan középfokú volt, de 1977-ben valamennyi résztvevő felsőfokú nyelvvizsgát tett.) Az oktatásra az 1972–1974 közötti kurzusban összesen 5546 tanórát fordítottak, de az óramennyiség (oka nem derül ki a jelentésből – V. G.) kurzusonként csökkent, így például az 1976–1978. évfolyamon 2253-ra.⁶³⁹ Tantárgyak és óraszámok: marxista–leninista alapismeretek (198); nemzetközi és magyar munkásmozgalom-történet (132); országismeret (72); jogi ismeretek (66); rendőri ismeretek (133); gépírás (212); testnevelés (144); idegen nyelv (1296!); összesen: 2253 tanóra. A feszített tempójú oktatás menetében négy-négy beszámoló, illetve gyakorlati jegy, valamint összesen tíz vizsga (kollokvium, szigorlat, záróvizsga) volt. A kétéves nappali idegen

⁶³⁷ Györök Ferenc (1979): *Jelentés az 1978. évi munkáról/1979. 01. 05.* (NKE RTK ÜVI; 15-460/1978)

⁶³⁸ *BM Központi Tiszti Iskola Rendőrtiszti Akadémia törzskönyvei 1971–1979.* (NKE RTK THI komplett)

⁶³⁹ *Jelentés a 2 éves nyelvtanfolyamok tapasztalatairól, javaslat a korszerűsített tantervre.* (NKE RTK ÜVI; 15-100/1979)

nyelvi tanfolyamon végzettek között (sajnálattal kellett megállapítanom – V. G.) határőrségi alkalmazottakra utaló adat nincs.

Egyúttal itt kell megjegyezni, hogy a főiskolai idegen nyelvi képzésen túl az RTF Nyugati Nyelvek Tanszéke és az RTF Orosz Nyelvi Tanszék feladatai közé tartozott a Határőr Akadémián (*sic!*), valamint a BM Kun Béla Tiszthelyettes Iskolán folytatott idegennyelvi képzés is.

Az 1979/1980 tanévre felvételt nyert 549 hallgató: a főiskolai hároméves nappali képzésre 166 fő, a négyéves levelezőre 159 fő; a tisztképző tagozaton a kétéves nappali képzésre 74 fő, a hároméves levelezőre 108 fő; a kétéves nyelvtanfolyamra 21 fő; a tíz hónapos KET-re 21 fő.

Földesi vezérőrnagy 1981. február 14-i aláírásával megjelent a BM Személyügyi Főcsoportfőnökség 1981. évi munkaterve,⁶⁴⁰ amelyből az alábbi elemeket célszerű kiemelni:

- a tiszti utánpótlás bázisának kiszélesítése és folyamatos biztosítása érdekében 1981. december 31-éig elő kell készíteni az érettségizett munkásfiatalok és fizikai dolgozók körében az RTF-re történő felvétel rendjét;
- meg kell szervezni, hogy az első csoport az 1982/1983. tanévben megkezdhesse a tanulmányait. Ki kell dolgozni az 1982-ben kísérletképpen bevezetésre kerülő esti tagozatos képzés oktatási dokumentumait;
- el kell készíteni a tanintézetek tanári állománya gyakorlati munkára vezénylésének 1982–1986 közötti öt éves tervét (23. o.) Az RTF 1981/1982. évi felvételi keretszáma: a főiskolai tagozaton nappali képzésre 146 fő, levelező képzésre 124 fő; a tisztképző tagozaton nappalira 89 fő, a levelezőre 121 fő.

Györök vezérőrnagy 1981-ben átfogó jelentést készített az RTF tisztképző tagozatán folytatott oktató-nevelő munkáról.⁶⁴¹ A jelentés 2. sz. melléklete tételes kimutatást tartalmazott a középfokú tisztképzésben a RAK-on, majd az RTF Tisztképző Tagozatán (RTF TK TAG) 1959-től 1981-ig kibocsátott, illetve az 1984-ig kibocsátásra tervezett tisztekről.

69. táblázat

A RAK-on és az RTF Tisztképző Tagozatán (TK TAG) 1959-től 1981-ig kibocsátott, illetve az 1984-ig kibocsátásra tervezett tisztek száma

Kétéves nappali kurzus	Kibocsátva	Hároméves levelező kurzus	Kibocsátva	Intézmény
1959–1961	213	–	–	RAK
1960–1962	206	1959–1962	135	RAK
1961–1963	211	1960–1963	243	RAK
1962–1964	210	1961–1964	366	RAK
1963–1965	230	1962–1965	491	RAK
Összesen	1070		1235	
1964–1966	201	1963–1966	555	RAK
1965–1967	156	1964–1967	1288	RAK
1966–1968	187	1965–1968	381	RAK

⁶⁴⁰ *BM Személyügyi Főcsoportfőnökség 1981. évi munkaterve.* (NKE RTK ÜVI; BM SZFCSE 3-88/1981)

⁶⁴¹ *Györök Ferenc (1981c): Jelentés az RTF Tisztképző Tagozat munkájáról/1981. 11. 02.* (NKE RTK ÜVI; 15-441/1981)

1967–1969	192	1966–1969	310	RAK
1968–1970	211	1967–1970	249	RAK
Összesen	947		2783	
1969–1971	207	1968–1971	148	RAK
1970–1972	–	1969–1972	245	RAK
1971–1973	89	1970–1973	380	RTF TK TAG
1972–1974	123	1971–1974	457	RTF TK TAG
1973–1975	–	1972–1975	–	Megszüntetve
Összesen	419		1230	
1974–1976	–	1973–1976	–	Megszüntetve
1975–1977	–	1974–1977	–	Megszüntetve
1976–1978	–	1975–1978	–	Megszüntetve
1977–1979	–	1976–1979	–	Megszüntetve
1978–1980	81	1977–1980	–	RTF TK TAG
Összesen	81		–	
1979–1981	68	1978–1981	150	RTF TK TAG
1980–1982	64	1979–1982	110	RTF TK TAG
1981–1983	–	1980–1983	122	RTF TK TAG
1982–1984	–	1981–1984	134	RTF TK TAG
Összesen	132		516	
Mindösszesen	2649		5764	
Nappali és levelező középfokú tisztképzés együttesen: 8413				

Forrás: Györök 1981c.

Az 1981. december 8-i miniszterhelyettesi értekezleten, Györök vezérőrnagy előterjesztésében önálló napirendként megtárgyalták az RTF tisztképző tagozatán folytatott oktató-nevelő munka tapasztalatait és további feladatait.⁶⁴² A személyügyi miniszterhelyettes a napirend összefoglalásaként az alábbiakat hangsúlyozta. A középfokú tisztképzési forma reális igényeket elégít ki, ugyanis jelenleg még mindig közel 6000 olyan beosztás van a belügyi ágazatban, amelyekhez képesítési követelményként a tisztképző tagozat van előírva. A számvetések alapján legalább 1985-ig fenn kell tartani ezt a lehetőséget, és azzal kiképezhető az ötéves káderutánpótlási tervben szereplő 711 fő. Arra kell ösztönözni a beiskolázó szerveket, hogy – szakítva eddigi álláspontjukkal – elsősorban a nappali képzést preferálják, arra irányítsák a beosztottaikat, és csak másodsorban a levelező képzésre. Az 1985. évi céldátum eléréséig – az értelemszerű és szükséges kisebb korrekciókkal – a tisztképző tagozaton a hatályos tantervvel kell továbbhaladni. Végül arra kell törekedni, hogy a megrendelők a középfokú tisztképzési igényeiket fokozatosan áthangolják a főiskolai tagozaton folyó tisztképzésre.

A Rendőrség, a titkosszolgálatok, a Határőrség és más belügyi szervek, valamint az IM Büntetés-végrehajtás számára tisztképzést folytató főiskolán imponálók az 1971–1981 kö-

⁶⁴² Györök Ferenc (1981b): *Előterjesztés az RTF Tisztképző Tagozatán folyó oktató-nevelőmunka tapasztalatairól és további feladatairól az 1981. 12. 08-i MH-i értekezleten.* (NKE RTK; nytsz: BM SZÜMH 3-2/15/1981); Kiss Lajos r. vörögy. (1981): *Előzetes észrevételek az 1981. 12. 08-i előterjesztéshez/1981. 11. 10.* (NKE RTK; nytsz: BM IV/I. CSF. 12-1797/6/1981)

zötti periódus kidolgozói adatai: összesen 260 oktatói anyag született, 900 ív terjedelemben és 110 ezer példányban.

A négyéves levelező tagozaton kibocsátottak száma 1975 és 1982 között összesen: 761 fő (1975–1979: 187 fő; 1976–1980: 162 fő; 1977–1981: 235 fő; 1978–1982: 177 fő).

Dr. Tóth István r. alezredes tanulmányi osztályvezető, az 1982. április 9-én keletkezett jelentésében összegezte az átképző tanfolyamok addigi tapasztalatait és az oktatói dokumentumok korszerűsítésével kapcsolatos javaslatait.⁶⁴³ Az RTF-n 1977-től folyamatossá vált a belügyi hivatásos állományba felvett, előzőleg polgári és katonai egyetemet, illetve főiskolát végzetek belügyi átképzése. Az átképzőn végzetek – a 26/1977. BM sz. parancs alapján felsőfokú szakmai (belügyi) képesítést kaptak. Az átképző tanfolyamok rendszerint hat hónap, 700 tanóra időtartamúak voltak. Ettől eltérően – a BM III/IV. Csoportfőnökség, valamint a HOP Felderítő Osztály igényének megfelelően és a belügyminiszter-helyettes engedélyével – az elhárító és felderítő tisztek átképzése 1979-től a tíz hónaposra és 1000–1100 tanórára növelt „katonai elhárító tanfolyamokon” történt.

70. táblázat

Az átképző tanfolyamokon 1977 és 1982 között végzetek száma

Év	Állambiztonsági	Katonai elhárítói	Bűnügyi	Közbiztonsági	Igazgatásrendészeti
1977	31	–	–	–	–
1978	112	–	59	11	–
1979	63	21	38	10	–
1980	56	26	32	9	8
1981	26	–	–	–	–
1982	18	18	–	–	–
Össz.	306	65	129	30	8

Megjegyzés: a hat hónapos átképző tanfolyamokon 473 fő, a tíz hónaposra növelt katonai elhárító átképzőn 65 fő, mindösszesen: 538 fő végzett.

Forrás: TÓTH 1982.

A szakmai átképző tanfolyamok mellett 1982-től ismét vezetőképző tanfolyamokat indítottak (hat hónap időtartamban), a létrehozásáról kiadott 16/1982. BM sz. parancs és a végrehajtását szabályozó 11/1982. BMH sz. intézkedés alapján. A tanfolyam felépítése: öt hónapos elméleti felkészítés; egy hónapos szakmai gyakorlat; záródolgozat kidolgozása és megvédése; záróvizsga. A képzés tantárgy- és óraelosztása az alábbi volt: I. Időszerű társadalmi és jogpolitikai ismeretek: 140 óra; II. vezetés- és szervezéstudományi ismeretek: 220 óra; III. személyzeti munka és a gazdálkodás irányítása: 80 óra; IV. a kapitányság vezetése: 210 óra; összesen: 650 óra. Az első, 1982. szeptember 20-ától 1983. március 20-áig tartott vezetőképző tanfolyamon rendőrkapitányság-vezetők és bűnügyi osztályvezetők vettek részt (36 fő, 3 × 12 fős osztályokban).⁶⁴⁴ A tanfolyamnak határőr résztvevője nem volt.

⁶⁴³ TÓTH István (1982): *Az átképző tanfolyamok tapasztalatai, az oktatói dokumentumok korszerűsítése/1982. 04. 19.* (NKE RTK ÜVI; 15-122/1982)

⁶⁴⁴ Győrök Ferenc (1982): *Jelentés az 1982. 09. 20-án induló vezetőképző tanfolyam előkészítettségének helyzetéről/1982. 09. 13.* (NKE RTK ÜVI; 15-50/35/1982)

Az 1982-ben végrehajtott felvételi vizsgáztatás eredményéről készített jegyzőkönyvet *Mándi* ezredes írta alá mint a felvételi bizottság elnöke.⁶⁴⁵ Az 1982–1985. évi hároméves nappali tagozat igazgatásrendészeti szakára a Határőrség állományából felvételt nyert hat fő. (Közöttük Vass Ferenc főtörzsőrmester, aki később az RTF Határrendészeti Tanszék főállású oktatója lett.) A bizottság elutasította alacsony pontszáma miatt egy, illetve egészségügyi alkalmatlansága miatt két határőr tiszthelyettes felvételi kérelmét. Az 1982–1986 közötti négyéves levelező tagozat igazgatásrendészeti szakára felvételt nyert kilenc határőr tiszthelyettes, illetve – az előző indokokkal – elutasították egy-egy fő felvételi kérelmét.

Az 1982/1983. tanévre érvényes – és *dr. Beck György* r. ezredes oktatási és tudományos helyettes által felterjesztett, majd *Győrök* vezérőrnagy által jóváhagyott – kiadói tervben 70 főiskolai jegyzet, tansegédlet, tanulmány, publikáció és más produktum szerepelt 236,5 szerzői ívben és 32 200 példányban.⁶⁴⁶

Czukor József ezredes, a Határőrség határforgalmi osztályvezetője az 1983. április 7-én keltezett átiratával, az oktatásban történő hasznosítás céljából mellékelten megküldte az RTF Igazgatásrendészeti Tanszék vezetőjének az 1983. április 20-án 00:00 órától bevezetésre kerülő új átléptető bélyegző és új típusú párnafesték leírását tartalmazó dokumentációt. Ugyanő – *Czukor* ezredes – és ugyanilyen céllal, az 1983. június 9-én datált kísérő levelével megküldte a „World Service Authority” útlevélről készített leírást és jellegzetességeket.⁶⁴⁷

Az 1983-ban végzett felvételi vizsgáztatás eredményéről készített – és ugyancsak *Mándi* ezredes által aláírt – jegyzőkönyvből a határőrségi felvételizőkre vonatkozóan megállapíthatóak az alábbi adatok.⁶⁴⁸ Az 1983–86 közötti, hároméves nappali tagozatra felvételizők között, alacsony pontszámuk miatt elutasították két fő felvételét. Az 1983–1987. évi négyéves levelező tagozat állambiztonsági, illetve igazgatásrendészeti szakára felvételt nyert egy-egy fő; ugyancsak alacsony pontszámuk miatt elutasították két fő felvételét. Az RTF tisztképző tagozat 1983–1985 közötti, kétéves nappali képzés bünyügyi szakára felvételt nyert egy fő, valamint előfelvételt nyert egy fő az 1984–1987 közötti, hároméves levelező kurzus igazgatásrendészeti szakára.

11.2.4. Tisztképzés az 1983. évi alaptanterv szerint, 1983–1989

Előzmények: A rendészeti felsőoktatás helyzetéről és fejlesztéséről szóló – és *Tóth* al ezredes tanulmányi osztályvezető által szerkesztett – előterjesztést 1981 októberében belügyminiszter-helyettesi, majd decemberében miniszteri értekezleten vitatták meg.⁶⁴⁹ (Azt megelőzően két alkalommal, 1975-ben és 1980-ban tárgyalták ezt a témát, eme rangos fórumokon.) Az 1980-as években a főiskolán a következő képzési formákat működtették: főiskolai tagozat; tisztképző tagozat; kétéves nyelvtanfolyam; vezetővé képző tanfolyam; vezetői továbbképző tanfolyam. A továbbfejlesztés érdekében három kiemelt célkitűzést határoztak meg: a szakfőiskolai jelleg erősítését; az oktatás hatékonyságának és színvonalának emelését; a képzés gyakorlatiasságának fokozását. Az RTF FT 1981. november 25-i

⁶⁴⁵ *Jegyzőkönyv az 1982. évi felvételi bizottsági döntésekről.* (NKE RTK ÜVI; 15-10/84/1982)

⁶⁴⁶ *RTF Kiadói Terve 1982. 09. 01 – 1983. 08. 31.* (NKE RTK ÜVI; 15-187/1982)

⁶⁴⁷ „World Service Authority” útlevélről készített leírás. (NKE RTK ÜVI; nytsz: BM HÖR. 00262/4/1983)

⁶⁴⁸ *Jegyzőkönyv az 1983. évi felvételi bizottsági döntésekről.* (NKE RTK ÜVI; 15-10/62/1983)

⁶⁴⁹ *Előterjesztés a rendészeti felsőoktatás helyzetéről és fejlesztéséről/1981.* (NKE RTK ÜVI; 15-90/4/1981)

határozatára is figyelemmel,⁶⁵⁰ az 1981 decemberében tartott miniszteri értekezlet konkrét feladatként fogalmazta meg, hogy: *a)* az 1976-os tanterv helyett új tantervet kell készíteni, és az 1983/1984. tanévtől be kell vezetni; *b)* elő kell készíteni a polgári életből közvetlenül történő hallgatói felvételiztetést; *c)* ki kell dolgozni a felsőfokú végzettség jellegét és a szakterületek igényeit jobban összehangoló átképzési rendszert.

Az 1983-tól bevezetett főiskolai képzés tantárgyainak csoportosítása jellemzően követte a korszak állami és belügyi elvárásait (ideológiai és politikai tantárgyak; államtudományi és jogi tantárgyak; alapozó és szakalapozó tantárgyak; szakmai tantárgyak), valamint a tantárgyak megnevezése, struktúrája és tartalmi módosításai tükrözték a rendészeti felsőoktatás szerves fejlődését.

71. táblázat

Az 1971. évi „Tantervtervezet” és az „Új alaptanterv”-ek (1973, 1976, 1983)

	1971	1973	1976	1983
I. Ideológiai és politikai tantárgyak				
Etika	–	–	–	+
Filozófia	+	+	+	+
Nemzetközi és magyar munkásmozgalom történet	+	+	+	–
Magyar munkásmozgalom-történet	–	–	–	+
Politikai gazdaságtan	+	+	+	+
Szociológia	+	–	–	+
Tudományos szocializmus	–	–	+	+
II. Állam- és jogtudományi tantárgyak				
Bevezetés az állam- és jogtudományokba	+	+	+	+
Nemzetközi jog	+	+	–	–
Alkotmányjog	–	+	–	–
Államjog	+	+	–	–
Magyar államjog	–	–	+	+
Államigazgatási jog	+	+	+	+
Polgári jog	–	+	–	–
Polgári és pénzügyi jogi ismeretek	–	–	–	+
Büntetőjog	+	+	+	+
Büntetőeljárás-jog	–	+	+	+
Kriminológia	–	+	+	+
Kriminológia és kriminálstatistika	–	–	–	+
III. Alapozó és szakalapozó tantárgyak				
Belügyi igazgatási ismeretek	–	+	–	–
Belbiztonsági ismeretek	–	+	–	–

⁶⁵⁰ *Az RTF új tantervének koncepciója/az FT 1981. II. 25-i határozata.* (NKE RTK ÜVI; sz. n.)

	1971	1973	1976	1983
Idegen nyelv	+	+	+	+
Harcászati ismeretek	-	+	-	-
Katonai ismeretek és RBV	+	+	-	-
Közművelődési ismeretek	-	-	-	+
Kriminálpszichológia	-	-	+	-
Logika	+	+	-	-
Pedagógia	-	-	-	+
Pszichológia	+	+	+	+
Statisztikai és számítástechnikai ismeretek	-	-	-	+
Személyiség-lélektan	-	+	+	-
Szociálpszichológia	-	-	+	-
Technikai ismeretek	+	+	+	+
Tereptan	-	-	-	+
Testnevelés	+	+	+	+
Ügyviteli ismeretek	-	-	+	-
IV. Szakmai tantárgyak				
Bűnügyi szolgálati ismeretek	-	-	-	+
Igazgatásrendészeti ismeretek	-	-	-	+
Közlekedésrendészeti ismeretek	-	-	-	+
Kriminalisztika	+	-	+	-
Krimináltaktika	+	+	-	+
Krimináltechnika	+	+	+	+
Kriminálmetodika	-	+	-	+
Népgazdaság és társadalmi tulajdon védelme	-	-	+	+
Rendőri ismeretek	-	-	+	+
Rendőri karhatalmi ismeretek	-	-	-	+
Speciális kollégiumok	-	+	+	+
Szabálysértési ismeretek	-	-	-	+
Szakmai ismeretek	+	-	+	-
Szolgálati ismeretek	+	+	+	+
Vezetési és szervezési ismeretek	-	-	+	+
Vezetéstani ismeretek	+	-	-	-
Vezetéstani és szolgálatsszervezési ismeretek	-	+	-	-

Forrás: a szerző saját szerkesztése

Az 1983/1984. tanévtől az állambiztonsági szakon belső specializálódás történt: elkülönült a kémelhárító és a katonai elhárító tisztképzés. A határőr felderítő tisztek értelemszerűen mindkettő, de leginkább a katonai elhárító specializációban folytathattak tanulmányokat.

A BM IV. Főcsoportfőnökség – dr. Péter János r. vezérőrnagy miniszterhelyettes által jóváhagyott – 1984. évi munkatervében a tárgyhoz kapcsolódó adatok.⁶⁵¹ Újjá kell szervezni az RTF FT-t, 1984. február 29-éig. A felsőoktatási intézmények és a belügyi tanintézetek tanévnyitó és kibocsátó ünnepségeit gondosan meg kell szervezni, és kellő ünnepélyességgel kell megtartani. Így az RTF-n június 28-án, a ZMKA Határőr Tanszéken július 20-án, a KLFK Határőr Szaktanszéken, augusztus 19-én és 20-án, valamint az Ybl Miklós Építőipari Műszaki Főiskola Tűzvédelmi Tanszéken (a dátumra n. a.). (A belügyi tanintézetek konkrét időpontjai e kutatásban indifferensek, felsorolásuk azonban hűen tükrözi az akkori „palettát”: BM Tartalékos Tisztképző Iskola; VCSEK BM Kun Béla Zászlósképző Iskola; BM Rendőrtiszthelyettes-képző Iskola Budapest/Szombathely/Miskolc; BM Tűzoltó Kiképző Központ – V. G.)

Győrök vezérőrnagy a levelező oktatás korszerűsítéséről készített feladattervet terjesztett fel 1984-ben Péter vezérőrnagynak.⁶⁵² Jelentette, hogy az 1980-tól valamennyi szakra kiterjesztett egységes, négyéves levelező tagozatos képzés jól bevált. Szükségtelenné tette az esti tagozat indítását és a vidéki konzultációs központok működtetését. A korszerűsítéssel összefüggésben – többek között – javasolta a felvételi korhatár leszállítását 32–35 évre, valamint hogy a tisztképző tagozaton az utolsó kurzusindítás 1985-ben legyen. Czukor ezredes, a HOP határforgalmi osztályvezetője 1984-ben megküldte az 1984. június 22-én 00:00 órától bevezetendő új átléptető bélyegző leírását tartalmazó dokumentációt.⁶⁵³

Győrök vezérőrnagy és Kiss Lajos r. vezérőrnagy főcsoportfőnök-helyettes együttes aláírásával 1984-ben összefoglaló jelentés készült az RTF új felvételi rendszerének addigi tapasztalatairól és az 1984/85. tanév felvételi munkájáról.⁶⁵⁴ (A felterjesztés borítóján Péter vezérőrnagy miniszterhelyettes „egyetérték” szignója található.) Kiemelendők az alábbi gondolatok. Az új rendszerű felvételi vizsgáztatás alapját – a belügyi képzés történetében első alkalommal kiadott – *BM Tanulmányi Munka Szabályzata* (18/1980. BM sz. parancs), valamint az 1981. november 23-i miniszterhelyettesi értekezlet állásfoglalása adta. A fentiek alapján 1981-től mindkét képzési formában, vagyis a főiskolai tagozaton és az 1978-tól bevezetett tisztképző tagozaton is egységes felvételi vizsgát vezettek be. Ez jelentős lépés volt, annál is inkább, mert a tisztképzőre jelentkezők közül a kiemelkedő felvételi eredményt elérőket – a küldő szerv egyetértésével – átirányíthatták a főiskolai képzésre és viszont, azaz a főiskolai tagozatra javasolt, de gyengébb eredményt elérők átirányíthatókká váltak a tisztképzőre. Ugyancsak 1981-től, kísérleti jelleggel a bűnügyi szakra jelentkezett külső és belső pályázók esetében egyaránt, bevezették a pályaalalmassági vizsgálatokat is. A tapasztalatok kedvezők, a vizsgálatok beváltak. Az 1982/1983. tanévtől új felvételi tárgyak léptek be: magyar nyelv és irodalom, egyetemes és magyar történelem, valamint kiadták *A felvételi vizsgák témakörei a főiskolai és a tisztképző hallgatók részére* című dokumentumot, amelynek segítségével előzetesen és célirányosan felkészülhetnek a felvételizők. Ugyancsak kedvező változás, hogy – az 1982/1. BMH körlevél alapján – a levelező tagozatra

⁶⁵¹ *BM IV. FCSFSEÉG 1984. évi munkaterve.* (NKE RTK ÜVI; 15-42/4-1984)

⁶⁵² Győrök Ferenc (1984): *Feladatterv a levelező oktatás korszerűsítéséről/1984. 05. 22.* (NKE RTK ÜVI; 15-113/1-1984)

⁶⁵³ HOP Határforgalmi Osztály (1984): *Új átléptető bélyegző leírása.* (NKE RTK ÜVI; nytsz: BM HOP. 00262/4-1984)

⁶⁵⁴ Győrök Ferenc – Kiss Lajos (1984): *Jelentés az RTF új felvételi rendszerének eddigi tapasztalatairól és az 1984/85. évi felvételi munkáról/1984. 08. 31.* (NKE RTK ÜVI; 15-50-36/1984)

beiskolázhatók a zászlósok is, nem csupán a tiszthelyettesek. A felvételi vizsgáztatás három berendeléssel történik: 1.) orvosi és pszichológiai alkalmasság-vizsgálatok; 2.) írásbeli vizsga; 3.) szóbeli vizsga és bizottsági beszélgetés. A jelentés rögzíti, hogy megrendelői igény hiányában a főiskola az 1984/1985. tanévben nem indít kétéves nappali tisztképzőt. Kedvező és elismerő megállapítást tartalmaz a jelentés határőrségi vonatkozásban: „tervszerű és megalapozott személyzeti munkára utal az a tény, hogy az értékelt időszakban a Határőrségtől felvételre javasoltak 74%-a felvételt nyert”.

72. táblázat

Összesített kimutatás a főiskolai tagozatra és a tisztképző tagozatra felvett zászlósi és tiszthelyettesi állományról – 1975–1984

Évszám	N/L	Felvett zls-k és tts-k száma		Összesen
		Főiskolai tagozatra	Tisztképző tagozatra	
1975	N	44	–	44
1975	L	35	–	35
1976	N	94	–	94
1976	L	45	–	45
1977	N	106	–	106
1977	L	54	–	54
1978	N	104	84	188
1978	L	54	69	123
1979	N	120	57	177
1979	L	19	46	65
1980	N	128	70	198
1980	L	37	57	94
1981	N	184	–	184
1981	L	47	94	141
1982	N	123	45	168
1982	L	46	72	118
1983	N	122	–	122
1983	L	71	41	112
1984	N	145	–	145
1984	L	73	32	105
Összesen		1651	667	2318

Forrás: Győrök–Kiss 1984.

Főiskolai fejléccel, de aláírás és pontos dátum nélküli dokumentum készült 1984-ben *Jelentés A BM-re háruló feladatok megvalósításáról az RTF-n* címmel, az alábbiakban összegzett, egzakt adatokkal alátámasztva.⁶⁵⁵

⁶⁵⁵ *Jelentés a BM-re háruló feladatok megvalósításáról az RTF-n/1984.* (NKE RTK ÜVI; 15-3/10/1984)

73. táblázat

Az RTF-ről 1975-től 1984-ig kibocsátott hallgatók összesített kimutatása

Szakok	Főiskolai képzés		Speciális két éves levelező képzés	Tisztképző tagozat		Összesen
	három éves nappali	négy éves levelező		két éves nappali	három éves levelező	
Állambiztonsági	279	257	565	13	101	1215
Bűnügyi	262	300	598	104	223	1487
Közbiztonsági	212	107	232	103	107	761
Igazgatásrendészeti	141	135	84	21	61	442
Büntetésvégrehajtási	72	87	–	–	–	159
Összesen	966	886	1479	241	492	4064

Forrás: Jelentés a BM-re háruló feladatok megvalósításáról az RTF-n, 1984.

74. táblázat

Átképző tanfolyamon végzettek száma 1975–1984 között

Megnevezés	6 hónapos	10 hónapos
Állambiztonsági tanfolyam	310	141
Bűnügyi tanfolyam	321	–
Közbiztonsági tanfolyam	36	–
Igazgatásrendészeti tanfolyam	8	–
Összesen	675	141

Forrás: Jelentés a BM-re háruló feladatok megvalósításáról az RTF-n, 1984.

Vezetőképző és vezetői továbbképző tanfolyamon végzettek száma 1975–1984 között: vezetőképzőn 72 fő, vezetői továbbképzőn 803 fő, összesen: 875 fő.

Kétéves intenzív nyelvtanfolyamon végzettek száma 1975–1984 között: angol (57); német (43); francia (20); olasz (16); orosz (10); spanyol (6), összesen: 152 fő.

Hat hónapos kémelhárító tanfolyamot tartottak az 1984/85. tanévben (szeptembertől februárig) egy tízfős vietnámi csoportnak.

Kétéves rövidített kiegészítő tisztképző levelező tagozaton: a középfokú tisztképző tagozaton végzettek számára – a főiskolai kiegészítő képzést lehetővé tevő 1/1978. BM-OM együttes utasítás alapján – megszervezték 1983-tól 1991-ig a kétéves rövidített, úgynevezett „kiegészítő képzést” is, a főiskolai végzettség és egyúttal felsőfokú szakmai képesítés megszerzése érdekében. A személyi iratgyűjtők alapján megállapítható, hogy a 1983–1985 között mindössze egy határőrtiszt végzett; a többi kurzusra (1985–1987., 1987–1989., 1989–1991.) azonban n. a.

A főiskola és személyi állománya az alaprendeltetés ellátása mellett huzamos időn keresztül belügyi tartalékot képezett. *Bohár János* r. ezredes, a BM ORFK II. Csoportfőnökség csoportfőnökhelyettese 1985-ben átiratban tájékoztatta *dr. Jakó Pál* r. ezredest, az RTF Közbiztonsági Tanszék vezetőjét a főiskola rendőri-karhatalmi erőbe történő

bevonásáról.⁶⁵⁶ (Tárgya és tartalma alapján az ügyiratot inkább a hatáskörrel rendelkező főiskola-parancsnoknak „illetett volna” címezni – V. G.) Az *Irányelvek a rendőri-karhatalmi tartalékerők létrehozásának, felkészítésének, működésének követelményeire* című dokumentum legfőbb elemei az alábbiakban összegezhetők. A tartalékerők létrehozásának szükségessége: a nemzetközi helyzet alakulása, a belső helyzetből adódó gondok, az erőszakos jellegű bűnözés számszerű növekedése és súlyosbodása indokoltá teszi jelentős létszámú és ütőképes rendőri-karhatalmi erők megszervezését, felkészítését és készenlétben tartását. Ezt az erőt úgy kell készenlétben tartani, hogy biztosított legyen annak azonnali igénybevétele az ország bármely területén jelentkező váratlan feladatok végrehajtására.

75. táblázat

Számvetés a készenléti erők kialakításához

Intézmény	Zászlóalj	Század	szakasz	Raj	Létszám
Rendőrtiszti Főiskola	1	3	12	36	360
Tartalékos Tisztképző I.	–	2	6	18	190
Kun Béla Zászlósképző I.	–	1	4	12	130
Kutyavezető-képző I.	–	1	3	9	90
<i>Rendőrtiszthelyettes-képző iskolák</i>					
Budapest	1	4	16	49	400
Miskolc	–	1	4	12	150
Szombathely	–	1	4	12	150
Csopaki BM Kik. Tábor	–	2	8	24	200
Összesen	2	15	57	172	1670

Megjegyzések:

1. Az alegység-parancsnoki állományt az intézmények tanári karaiból kellett összeállítani.
2. A speciális kiképzési program összetevői: I. karhatalmi kiképzés (50); II. lökiképzés (40); III. testnevelési kiképzés (20); IV. híradóismeretek (6); V. alaki kiképzés (4); összesen: 120 tanóra.

Forrás: Irányelvek a rendőri-karhatalmi tartalékerők létrehozásának, felkészítésének, működésének követelményeire, 1985.

Az RTF Vezetés- és Szervezési Tanszék fejléccel (dátum és aláírás nélküli) jelentés olvasható a tanszék 1980–1985 közötti ötéves tervének értékeléséről és további feladatairól.⁶⁵⁷ A (feltehetőleg) tanszékvezetői elemzés és értékelés, az eredmények összegzésén túl, kritikus hangvételű és egyúttal előremutató, releváns észrevételt fogalmazott meg a kétéves tisztképző tagozatról és az arra épülő főiskolai kiegészítő szakról: „A kétéves tisztképző tagozaton végzett oktatást korábban is bíráltuk, mert nem tartjuk életképesnek.” A legnagyobb gondot az jelentette, hogy a felvettek az eleve alacsonyabb műveltségi bázisra építve kevesebb tudást kaptak, mint a hároméves nappali és a négyéves levelező tagozatosok, valamint az összehangolás és a gyakoroltatás nem volt kellően megoldott. A végzetek többsége a tisztképzés befejezése után – ráadásul felvételi vizsga nélkül – megjelent, de már a főisko-

⁶⁵⁶ *Irányelvek a rendőri-karhatalmi tartalékerők létrehozásának, felkészítésének, működésének követelményeire/1985. 08. 28.* (NKE RTK ÜVI; nytsz: BM ORFK 50-677/1/1985)

⁶⁵⁷ *RTF Vezetés- és Szervezési Tanszék 1980–1985 közötti munkájának értékelése.* (NKE RTK ÜVI; 15-3/4-1985)

lai kiegészítő szakon, és mindezek következtében alacsonyabb tudásszinttel, de mégiscsak főiskolai végzettséget szerzett, és ily módon stabilizálta helyzetét a tisztikarban. Az előterjesztő „nyomatékosan javasolta” e képzési forma megszüntetését. (A tisztképző tagozat sorsa végül 1986-ban „beteljesedett”. *Takács Jenő* r. ezredes „M” és szervezési csoportfőnök 1986. június 27-én tájékoztatta *Győrök* vezérőrnagyot, hogy a belügyminiszter jóváhagyta az RTF szervezetében a „Tisztképző Tagozat” megszüntetését és egyúttal a „Nemzetközi Tagozat és Tanfolyamok Parancsnoksága” létrehozását.)⁶⁵⁸ A Vezetés- és Szervezéstan Tan-szék legjelentősebb feladata a vezetői továbbképző, valamint a vezetőképző tanfolyamok megszervezése és levezetése volt. Az értékelt öt év során magyar csoportok részére összesen nyolc alkalommal szerveztek vezetői továbbképző tanfolyamot. Egy-egy alkalommal kapitányságvezetői (37 fő), igazgatásrendészeti (36 fő), pénzügyi-anyagi (27 fő), egészségügyi (30 fő részére), illetve négy alkalommal állambiztonsági vezetői továbbképző tanfolyamot (135 fő). Azok sorában például az 1981. február 23-tól levezetett állambiztonsági középvezetők 252 tanórás vezetői továbbképző tanfolyamát, amelynek programja alapvetően a teljes cikluson végighúzódott.⁶⁵⁹ Az általános és speciális tananyagellátás biztosított volt, azzal együtt is, hogy a biztonsági és titokvédelmi szabályok szigorú keretek között tartották a tananyag-kidolgozás, sokszorosítás és feldolgozás lehetőségeit. Feltétlenül említést érdemel ezek sorában a speciális felkészítés érdekében született, *A BM Határőrség központi szerveinél és csapatainál folyó elhárító munka elveinek és gyakorlatának rendszerezése és továbbfejlesztése* című tanulmány.⁶⁶⁰ Az 1984/85. tanévben vezetői továbbképző tanfolyamot szerveztek a Vietnámból érkezett 10 fős vezetői csoport részére. Ugyancsak öt év alatt a bűnügyi vezetői, a rendőrkapitányság-vezetői és az állambiztonsági vezetői vezetőképző tanfolyamokon összesen 94 fő végzett. (Lásd például az 1983. október 3-ától levezetett, 708 tanórára növelt, úgynevezett „bővített típusú” állambiztonsági vezetőképző tanfolyamot.⁶⁶¹) Évente egy-egy alkalommal 10 hónapos katonai elhárító, illetve határőrfelderítő tiszti átképző tanfolyamot szerveztek a katonai főiskolai végzettséggel rendelkező honvéd- és határőrtiszteknek. Ugyancsak évi egy alkalommal hat hónapos alaptanfolyamot tartottak a főiskolai vagy egyetemi végzettséggel nem rendelkező (rendőrségi, határőrségi és büntetés-végrehajtási) tiszteknek.

Újabb – de ezúttal aláírás nélküli – átfogó jelentés készült az RTF 1980–1985 közötti öt éves tevékenységének értékeléséről és a következő öt éves időszak fő feladatairól.⁶⁶² Legfőbb megállapításai az alábbiakban összegezhetők. A főiskolán – az 1980-ban megkezdődött – Marxista-Leninista Esti Egyetemet (MLEE) végzettek speciális képzésének keretében a nappali tagozaton 60 fő, a levelezőn 53 fő, összesen: 113 fő végzett; ők a felsőfokú szakmai képesítés mellett egyúttal felsőfokú politikai végzettséget is szereztek. A főiskolai tagozaton a nappali képzésben 943 fő, a levelezőn 958 fő, összesen: 1901 fő szerzett főiskolai oklevelet. A tisztképző tagozaton nappali képzésben 172 fő, levelező képzésben

⁶⁵⁸ *Értesítés szervezeti változásokról/1986. 06. 27.* (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BM „M” SZFCSF 16-154/2-1986)

⁶⁵⁹ *Tematika a vezetői továbbképző tanfolyamok részére/1981. 01. 27.* (NKE RTK ÜVI; 15/1/B/1981).

⁶⁶⁰ DOHÁNY Zoltán – HEGEDŰS László (1981): *A BM Határőrség központi szerveinél és csapatainál folyó elhárító munka elveinek és gyakorlatának rendszerezése és továbbfejlesztése.* (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BM III/IV. Csfég. 61/73-9/a/1981)

⁶⁶¹ *Az állambiztonsági vezetőképző tanfolyam programja/1983. 10. 03.* (NKE RTK ÜVI; 15/18/7-1983)

⁶⁶² *Jelentés az RTF 1980-1985 közötti 5 éves tevékenységének értékeléséről és a következő 5 éves időszak fő feladatairól.* (NKE RTK ÜVI; 15-4/7/1985)

586 fő, összesen: 758 fő szerzett középfokú képesítést. A vezetőképző tanfolyamokon 95 fő, a vezetői továbbképző tanfolyamokon 212 fő, összesen: 307 fő végzett.

Sikeres volt a külföldi vendéghallgatók képzése: a) 1985-ben befejeződött a vietnámi hallgatók kétéves idegen nyelvi képzése; kilenc tanfolyamon 106 fő szerzett nyelvtanári képesítést; b) 1984-ben kétéves tiszti tanfolyamot végzett 12 mozambiki hallgató; c) 1985-ben öt hónapos vezetőképző tanfolyamon vett részt 10 vietnámi hallgató. A nyelvvizsgáztatás keretében 5 év alatt 549 fő alap-, 142 fő közép-, valamint 132 fő felsőfokú oklevelet kapott. Egységesítették a szakmai gyakorlatok rendszerét: az I. tanév végén minden hallgató közbiztonsági-, majd a II. tanév végén szakonként differenciált gyakorlaton vett részt. Az RTF Tanulmányi Osztály által jegyzett és a bűnügyi átképző tanfolyam számára 1985-ben kiadott új tematika – *A bűnügyi tudományok témacsoportos komplex oktatásának tematikája* címmel – 152 óra előadást, 12 óra szemináriumot és 36 óra gyakorlatot írt elő.

A főiskolán hat kandidátus és 14 egyetemi doktor oktatott. A kutató- és kidolgozó-munka eredményeként 185 kiadvány jelent meg 589,2 szerzői ívben és 69 860 példányban. A törzs- és tanári állomány 1985. július 1-jei létszámhelyzete: 140 ht., 156 kpa., 84 szpa., összesen: 380 fő. A hivatásos állományból távozott 57 fő (köztük 36 tanár); érkezett 54 fő (33 fő a tanári munkakörökbe). A kpa. és szpa. állományból távozott 106 fő, érkezett 112 fő. A tárgyi feltételek viszonylag kedvezők, ellenben a Makarenko utca 6. sz. alatti objektum felújítása elhúzódik.

Az RTF FT 1985. április 24-én jelentést vitatott meg az RTF nappali tagozatán 1977–1981 között végzett tisztek bevételeiről tapasztalatairól.⁶⁶³ Az előterjesztés aláírója *Deák Zsigmond* ezredes tanszékvezető volt. (Az előző bevételevizsgálat és visszacsatolás az 1974–1977 között végzett 449 főre terjedt ki. Akkor nem választották külön, hogy a megkérdezettek milyen [nappali, levelező, speciális levelező] tagozaton végeztek.) Az 1985. évi vizsgálat a résztvevők körét szűkítve, célirányosan a nappali tagozaton végzett rendőrtisztekre terjedt ki, valamint nem vizsgálta az állambiztonsági tisztek bevételeit. Felmértek 122 bűnügyest, 86 közbiztonságit és 25 igazgatásrendészetit, összesen: 233 rendőrtisztet. A jelentés alaphangját a pozitív summázat adta meg: „A végzett tisztek a gyakorlati életben beváltak, döntő többségük jó szakemberként, fegyelmezetten és eredményesen dolgozik, hivatás-szeretete és hivatásudata megfelelő, a politikai és a közéletben aktív.” Az oktatással kapcsolatos főbb észrevételek az alábbiak voltak. A tananyag korszerűségével és az oktatás színvonalával a megkérdezettek 71%-a elégedett, illetve 25%-a részben elégedett volt; 4%-a nem volt elégedett. Túlzottan elméletinek ítélte meg az oktatást: 74,6%. Az elméleti és a gyakorlati felkészítés arányait helyesnek tartotta: 22,4%. Túlzottan gyakorlatiasnak vélte: 2,2%. (Oka nem ismert, de matematikailag hiányzik 0,8% – V. G.) A számonkérés jónak minősítette 48,9%, megfelelőnek ítélte meg 45,1%, nem megfelelőnek tartotta 6%. Az osztályfőnöki nevelőmunkát kedvezőnek minősítette 48,3%; a többség kedvezőtlen véleményt alkotott.

Az oktatásról szóló 1985. évi I. törvény szellemiségének megfelelően és követve a hazai felsőoktatásban kialakult/kialakuló gyakorlatot, 1985-ben ugyancsak előterjesztés született az RTF FT-ülésére a polgári főiskolákon rendszeresített oktatói címek és tanári beosztások RTF-n való bevezetésére. A dokumentumot *Guttengéber Ádám* alezredes tanszékvezető jegyezte. Az RTF jogelőd intézményeiben – a nyelvtanári munkakörök kivételével – minden

⁶⁶³ *Jelentés az 1977–1981 között végzett tisztek bevételeiről tapasztalatairól.* (NKE RTK ÜVI; 15-8/1-1985)

oktatói beosztás „hivatásos” volt. Az RTF-n ez valamelyest módosult. A főiskola tanszékei ekkor az alábbiak voltak: Marxista–leninista, Állambiztonsági, Államjogi és Igazgatásrendészeti, Büntetőjogi és Kriminálisztikai, Bűnügyi és Kriminálpszichológiai, Közbiztonsági és Testnevelési, Vezetés- és Szervezési, Idegen Nyelvi, Büntetés-végrehajtási. Kizárólag hivatásos állományúak tölthették be az állambiztonsági, a közbiztonsági, a bűnügyi operatív és a kriminálisztikai oktatói beosztásokat. Azonban a többi oktatói munkakörben 50-50%-ban hivatásos (ht.), illetve kinevezett polgári alkalmazott (kpa.) tanárok oktattak. A jelentés készítésének időszakában a főiskola 101 ht. és 66 kpa. oktatót foglalkoztatott. A ht. oktatói beosztások konkrét megnevezésében vegyítették a polgári és a belügyi tanintézeti vezetői beosztásokat (munkaköröket), illetve az oktatói besorolásokat (címeket): tanszékvezető, tanszékvezető-helyettes, szakcsoportvezető, kiemelt főtanár, főtanár, tanár, tanársegéd. A kpa. oktatók megnevezését (és zárójelben a hivatással történő megfeleltetését) a következők szerint rendszerezték: docens (tanszékvezető-helyettes); adjunktus (szakcsoportvezető); tanársegéd (kiemelt főtanár). Amint látható, a polgári oktatók között tanszékvezető nem volt/nem is lehetett, mert azt a beosztást/munkakört minden tanszéken kizárólag hivatásos tölthette be, valamint a főtanár és tanár kategóriát sem alkalmazták körükben; továbbá ugyancsak érzékelhető, hogy a főiskolai tanár kategória akkor még ismeretlen volt az RTF-n.

Tóth vezérőrnagy országos parancsnok 1985. október 21-én tájékoztatta Győrök vezérőrnagyot arról, hogy a kérelmének helyt adva biztosítja a vezetőképző tanfolyamhoz igényelt határőrzeti és határforgalom-ellenőrzési bemutató foglalkozások megtartását, valamint az azokon résztvevő tanárok és hallgatók elhelyezését és ellátását a Ferihegyi FEP-en, a Győri és a Soproni Határőrkerület-parancsnokságon, illetve a kérelemben megjelölt végrehajtó alegységeknél.⁶⁶⁴

Győrök vezérőrnagy aláírásával 1986. január 21-én megjelent *Az RTF 1981–85 közötti tevékenységének értékelése és a következő tanév főfeladatai* címet viselő dokumentum.⁶⁶⁵ Legfőbb megállapításai az alábbiakban összegezhetők: *a)* az értékelt időszakban, 1982-ben korszerűsítették a rendőrhallgatók gyakorló szolgálatának (értsd: szakmai gyakorlatának – V. G.) addigi rendszerét. Attól kezdve a nappali tagozat I. évfolyamának befejeztével minden rendőrhallgatónak egységes közbiztonsági gyakorló szolgálatot kellett teljesítenie. Azonban a II. tanévet követő nyáron mindenki a saját szakának megfelelő, speciális gyakorló szolgálatot látott el; *b)* Megszervezték a vezetővé képzést és a vezetői továbbképzések rendszerét; *c)* tantervi követelménnyé tették egy idegen nyelv legalább alapfokú elsajátítását, és az „a tisztí műveltség részévé vált”; *d)* az oktatói állomány minőségi összetétele csak lassan változott. A tárgyidőszakban sem sikerült megvalósítani, hogy a főiskolára – különösen a szakmai tanszékekre – elméletileg jól felkészült, magasan kvalifikált, ugyanakkor nagy gyakorlati tapasztalatokkal rendelkező, valamint a gyakorlati munkában élenjáró rendőrtisztek kerülhessenek. Ennek több oka van. A tanári munkakörök – az oktatás színvonalának állandó növelése, illetve magas szinten való tartása érdekében – a gyakorlati életben nagy tapasztalatokkal rendelkező szakembereket igényelnek. Ezzel szemben a gyakorlati területeken is egyre égetőbb szükség van ezekre a tapasztalt munkatársakra, mert

⁶⁶⁴ TÓTH Imre vörögy., opk. (1985): *Átírat Győrök F. vezérőrnagynak/1985. 10. 21.* (NKE RTK ÜVI; nytsz.: HOP. 00299/39/1985)

⁶⁶⁵ *Az RTF 1981–'85 közötti tevékenységének értékelése és a következő tanév főfeladatai.* (NKE RTK ÜVI; 15-8/1-1986)

a nagyarányú fiatalítás következtében az újonnan belépő szakemberek oktatása és nevelése terén nélkülözhetetlen szerep hárul az idősebbekre és tapasztaltabbakra. A tervszerű tanári mobilitást gátolja az is, hogy a tanári besorolások legfeljebb azonos, de legtöbbször alacsonyabb besorolásúak és bértételűek, mint a szakmai szervezetben, ezért vonzerejük alacsony. Megtetézi mindezt az a tény is, hogy a tanári állománnyal szemben támasztott magas fokú képesítési és tudományos követelmények ugyancsak csökkentik a tanári pálya vonzerejét és annak következtében a kiválasztási lehetőségek kiszélesítését; e) a tanári állomány politikai, szakmai, pedagógiai továbbképzését, valamint közéleti tapasztalatainak bővítését, továbbá a belügyi szervek munkájában való részvételét ugyan „tovább erősítettük, de mindez még további fejlesztésre szorul”.

Az 1985/1986. tanévet értékelő jelentés – aláírta 1986. június 23-án *Kellner András* r. alezredes osztályvezető – releváns elemei az alábbiak.⁶⁶⁶ Az oktatók közül kandidátusi fokozatot szerzett *Pápainé Faragó Katalin*; kandidátusi értekezését benyújtotta *Dantesz Péter*, *Keserű István* és *Sárkány István*. A kutató- és kidolgozó munka eredménye 31 darab kiadvány, 135 szerzői ívben és 13 250 példányban.

76. táblázat

Hallgatók száma a főiskolai képzésben és a tisztképző tagozaton – 1985/1986.

Képzési forma	I. évf.	II. évf.	III. évf.	IV. évf.	Összesen
Főiskolai nappali tagozat	237	222	211	–	670
Főiskolai levelező tagozat	239	229	164	191	823
Főiskolai kiegészítő képzés	–	140	–	–	140
Tisztképző levelező tagozat	–	75	26	–	101
Összesen	476	666	401	191	1734

Forrás: KELLNER 1986b.

Hallgatók száma a tanfolyami képzésben: kétéves idegen nyelvi (13); hat hónapos katonai elhárító (31); öt hónapos átképző (112); vezetőképző (31), összesen: 187 fő. A heterogén összetételű katonai elhárító tanfolyamon hét határőrtiszt is végzett (akik közül négyet ugyancsak személyesen ismerhettem, a KLKF határőr szakáról – V. G.). A katonai elhárító tanfolyamok tantárgyai jellemzően a következők voltak: Magyarország története; büntetőjog és büntetőeljárás-jog; kriminológia; kriminalisztika; rendészeti ismeretek; szolgálati ismeretek; testnevelés. Az 1985/86. tanévben mindösszesen 1921 főiskolai, tisztképzős és tanfolyamhallgató vett részt a képzésben.

Ugyancsak *Kellner* alezredes osztályvezető aláírásával 1986. június 24-én előterjesztés készült az RTF tantervének meghosszabbítására. Indokolás: a jelenlegi tanterv 1983-ban lépett hatályba; korszerűsítette és egyúttal kiváltotta az 1976-ban készített előző tantervet. A BM új oktatási koncepciója szerint az RTF képzési idejét négy évre kell felemleni. Ennek következtében jelenleg új tantervet készíteni nem célszerű. Azonban „a meglévőt a közben

⁶⁶⁶ KELLNER András (1986b): *Jelentés az 1985/86. tanévben végzett munkáról/1986. 06. 23.* (NKE RTK ÜVI; 15-4/3-1986)

kialakult változásokhoz és megrendelői igényekhez kell igazítani, tovább kell fejleszteni és célszerű 1990-ig hatályban tartani”.⁶⁶⁷

77. táblázat

Javasolt négyéves főiskolai képzés tantárgy- és óraelosztása – 1986

I. tantárgycsoport			
Filozófia	132	Ideológiai harc időszerű kérdései	43
Etika	35	Közművelődési ismeretek	20
Politikai gazdaságtan	145	Szociológia	30
Tudományos szocializmus	120	Magyarország és a BM-szervek története	85
Összesen			610
II. tantárgycsoport			
Pszichológia és pedagógia	70	Statisztika és számítástechnika	90
Kriminálstatisztika	20	Vezetés és szervezés	165
Összesen			345
III. tantárgycsoport			
Bevezetés az állam- és jogtudomány	30	Állam- és jogelmélet	20
Magyar államjog	110	Államigazgatási jog	145
Igazgatásrendészeti és szabálysértési ismeretek	60	Nemzetközi jog	80
Összesen			445
IV. tantárgycsoport			
Büntetőjog	205	Büntetőeljárás-jog és krimimáltaktika	160
Krimináltechnika	50	Kriminálmetodika	120
Kriminológia	100	Szolgálati ismeretek	660
Szakmai gyakorlat	340		
Összesen			1635
V. tantárgycsoport			
Testnevelés	233	Katonai és karhatalmi alapkiképzés	50
Tereptan	42	Lőkiképzés	38
RBV-ismeretek	30	Alaki kiképzés	55
Módszertani foglalkozás-vezetés	4	Munkavédelmi ismeretek	14
„M” és szervezési ismeretek	26	Karhatalmi ismeretek	60
Idegen nyelv	400	Gépjárművezetői kiképzés	110
Összesen			1062
I–V. mindösszesen:			4097

Forrás: KELLNER 1986b.

Az 1986. évi felvételi bizottsági döntéseket összegző jegyzőkönyvből – aláírója Györök vezérőrnagy ezúttal, mint a Felvételi Bizottság elnöke, jóváhagyója Kiss Lajos vezérőrnagy főcsoportfőnök-helyettes – megállapíthatók az alábbi adatok.⁶⁶⁸ A határőr tiszthelyettes,

⁶⁶⁷ KELLNER András (1986a): *Előterjesztés az RTF hatályos tantervének meghosszabbítására/1986.06.24.* (NKERTK ÜVI; 15- 4/4-1986)

⁶⁶⁸ *Jegyzőkönyv az 1986. évi felvételi bizottsági döntésekről.* (NKE RTK ÜVI; 15-10/58/1986)

illetve zászlósi állományból felvételt nyert az 1986–1989 közötti, hároméves nappali tagozat állambiztonsági szakára egy fő és igazgatásrendészeti szakára hét fő; alacsony pontszáma miatt elutasítva egy fő. Az 1986–1990. évi négyéves levelező tagozat igazgatásrendészeti szakára felvételt nyert ugyancsak hét fő; alacsony pontszámuk miatt elutasították egy-egy fő felvételét az állambiztonsági és az igazgatásrendészeti szakra.

A szokásos rendnek megfelelően, az 1986/1987. tanév végén is értékelték a hallgatók körében meghirdetett szocialista versenymozgalom eredményeit. Az RTF parancsnokának 1980/10. sz., majd 1984. évi 12. sz. parancsa alapján szervezett versenymozgalomban részt vehettek a nappali tagozatos hallgatók, valamint a hat hónapnál hosszabb idejű bármely intenzív tanfolyam hallgatói, és a következő címeket érthették el: kiváló hallgató (KH), élenjáró hallgató (ÉH); kiváló szakasz (KSz), élenjáró szakasz (ÉSz).⁶⁶⁹ A tanév végén ünnepélyesen kihirdették, hogy a nappali III. évfolyam 12 szakasza közül hét (!) szakasz különféle elismerésekben részesült: egy szakasz 3 × KSz; egy szakasz 2 × KSz; három szakasz 1 × KSz; két szakasz 1 × ÉSz lett.

78. táblázat

Egyéni versenyben született eredmények – 1986/1987.

Kitüntető cím	N. III. é.	N. II. é.	N. I. é.	Összesen
3 × KH	22	–	–	22
2 × KH	13	17	–	30
1 × KH	12	14	22	48
KH összesen	47	31	22	100
3 × ÉH	15	–	–	15
2 × ÉH	24	13	–	37
1 × ÉH	21	31	26	78
ÉH összesen	60	44	26	130
KH + ÉH összesen	107	75	48	230

Forrás: RTF pk. 12/1984. [09. 01.] sz. pcs. az RTF-n folyó SZVM-ről, 1984.

Dicséretes módon, az 1986/87. tanévben a szocialista versenymozgalomban kitüntető címet értek el az alábbi határőrhallgatók is. 3 × KH: *Szincsák Demeter* hőr. törzszászlós III. évf.; 1 × KH: *Zombori András* hőr. törzszászlós II. évf.; *Czvitkó Zoltán* hőr. zászlós I. évf. és *Major István* hőr. zászlós I. évf.; 3 × ÉH: *Gampe Tibor* hőr. törzszászlós, III. évf.; 1 × ÉH: *Radics Gyula* hőr. törzszászlós II. évfolyamos hallgató.

Jól bevált képzési formaként – a tisztí vizsga bevezetéséről szóló 20/1987. belügyminiszter-helyettesi intézkedés alapján – az 1987 és 1990 közötti években is működtették a „tisztí vizsga” intézményét. (E képzési forma mindössze három évvel később, az intézkedést hatálytalanító 67/1990. BM. sz. utasítással szűnt meg.) A tíz hónapos levelező rendszerű képzésre a 45. életév alatti, érettségizett – esetleg BM tartalékos tisztí iskolát is végzett – és beosztott tisztí beosztásban szolgálatot teljesítő vagy abba tervezett hivatásos

⁶⁶⁹ RTF pk. 12/1984. (09. 01.) sz. parancsa az RTF-n folyó szocialista versenymozgalomról/SZVM (NKE RTK ÜVI).

zászlósok és tiszthelyettesek vehettek részt. A végzettséggel kizárólag beosztott tiszti munkaköröket láthattak el, és századosi rendfokozatot érthettek el. A tiszti vizsgára felkészítő egyéves levelező tagozaton 1988-ban és 1989-ben határőrségi résztvevőkre n. a.

A Vám- és Pénzügyőrség megrendelésére a főiskolán meghonosodott a pénzügyőrtisztek képzése is: 1987-től a vámnyomozói szakon (de csak levelező tagozaton), majd 1991-től – a nappali és a levelező tagozaton egyaránt – a vámigazgatási szakon is. A képzést kezdetben szakmai tanszék nélkül végezték, majd 1991-ben létrehozták a Vám- és Pénzügyőr Tanszéket, mint a két szak „szakgazda” tanszékét.

Az 1987. évi nyári kiképzés ütemezését és végrehajtását *dr. Belovai Illés* r. ezredes főiskola-parancsnok⁶⁷⁰ 1987/3. sz. intézkedése szabályozta.⁶⁷¹ I. ütem: polgári pályázók rendőri alapkiképzése: június 1-jétől július 10-éig. II. ütem: gépjárművezetői elméleti tanfolyam, a jogosítvánnyal nem rendelkezőknek: június 29-étől július 10-éig. III. ütem: a teljes I. évfolyam kiképzése: július 13-ától augusztus 14-éig, Siklóson a Határőrség Kiképző Bázisán; majd augusztus 16-ától 19-éig Budapesten a FRE-nél. IV. ütem: gépjárművezetői gyakorlati tanfolyam: augusztus 31-étől.

Belovai ezredes főiskola-parancsnok jóváhagyásával kiadták az 1987. október 5-én kezdődött vezetőképző tanfolyam programját.⁶⁷² Az állambiztonsági, a bűnügyi, illetve a közbiztonsági vezetők részére szervezett tanfolyamot részben közös, illetve részben differenciált témacsoportok szerint vezették le. Témacsoportok: I. időszerű politikai (92 óra); II. vezetési és szervezési (176 óra); III. személyügyi és gazdálkodási ismeretek (60 óra); IV. állambiztonsági/bűnügyi/közbiztonsági szervek vezetése (220 óra). Ezekon kívül: 40 óra testnevelés és 12 óra tartalékidő; összesen: 600 óra. A vezetőképző tanfolyamon határőrségi résztvevőre n. a.

A főiskola jövője szempontjából fontos információt tartalmazott a BM Személyügyi Csoportfőnökség 1988. évi munkaterve.⁶⁷³ *Az egyetemi szintű rendőrtisztképző intézmény létrehozásának feladatai és ütemezése* címszó alatt a következők olvashatók: előterjesztés miniszterhelyettesi értekezleten 1988. március; belügyminiszteri értekezleten 1988. június; a Honvédelmi Bizottság ülésén 1988. II. félév; a Minisztertanács ülésén 1988. II. félév. (A szándék és az előterjesztés további sorsáról információk nincsenek. A sajnálatos tény azonban vitathatatlan: különböző okok következtében, mégsem jött létre a rendészeti felsőoktatás egyetemi rangú intézménye, egészen 2012-ig – V. G.)

A munkatervi feladatnak eleget téve, *Belovai* ezredes aláírásával – és természetesen számos névtelen tanár, tanszékvezető, valamint a tanulmányi vezető alapos és gondos alkotótevékenysége eredményeként – 1988-ban megszületett *Az egyetemi szintű rendőrtisztképzés megalapozása céljából kidolgozott négyéves képzési idejű Rendőrtiszti Akadémia*

⁶⁷⁰ DR. BELOVAI Illés (CSc) határőr, majd rendőr ezredes, főiskolai tanár, főiskola-parancsnok, 1958–1960 között végzett az ETI határőr szakán; 1960-tól 1970-ig a Határőrségnél teljesített szolgálatot mint szakaszparancsnok, őrsparancsnok-helyettes, majd őrsparancsnok; 1970-ben főtiszti vizsgát tett; 1970–1973 között a ZMKÁ határőr szakán, majd 1979-ben a ZMKÁ hadművelési tanfolyamán végzett. 1973-tól 1980-ig a ZMKÁ Határőr Tanszék főtanára. 1980-ban elvégezte a MLEE filozófia-szakosító képzését. 1980-tól 1985-ig a ZMKÁ Határőr Tanszék vezetője; 1983-ban a hadtudomány kandidátusa (CSc) fokozatot szerzett. 1985–1986-ban a BM Tudományszervezési Osztály vezetője. 1986-tól 1990-ig az RTF parancsnoka, közben 1988-tól főiskolai tanár.

⁶⁷¹ RTF pk. 1987/3. sz. intézkedése a nyári kiképzés végrehajtására. (NKE RTK ÜVI)

⁶⁷² Az 1987. 10. 05-én kezdődő vezetőképző tanfolyam programja. (NKE RTK ÜVI; 15-157/1987/A)

⁶⁷³ BM Személyügyi CSFSÉG 1988. évi munkaterve (NKE RTK ÜVI; nytsz: BMSZÜ 3-1/1988).

tantervi célkitűzései című előterjesztés és javaslat.⁶⁷⁴ Az előterjesztés mai szemmel nézve is: a) korszerű általános tantervei irányelveket fogalmazott meg; b) valamennyi szakra differenciáltan meghatározta a szakszempontokat; c) pontosan leírta 31 tantárgy konkrét kimeneti célkitűzéseit. A véleményezésre megküldött dokumentum címzettjei a BM és szerveinek magasabb vezetői voltak, összesen 17 fő. (A javaslat további sorsa az ügyiratdosszié alapján nem követhető – V. G.)

Szorosan e gondolatmenethez kapcsolódik, hogy *Szakács Gábor* r. alezredes tanulmányi osztályvezető-helyettes 1989-ben sikeresen megvédte *A tehetség gondozás és a kutatóvá válás helyzete, fejlesztésének lehetőségei az Rendőrtiszti Főiskolán* című, kétkötetes kandidátusi értekezését.⁶⁷⁵ Utólag feldolgozva is megállapítható, hogy a disszertáció magas minőséget hordozott és hordoz még ma is. (A rendészeti felsőoktatás korszerűsítésével foglalkozó javaslattevőknek és döntéshozóknak ma is tartogathat figyelembe vehető/veendő gondolatokat – V. G.) Számos értékes következtetése és javaslata közül e helyen feltétlenül fel kell jegyezni az alábbiakat. A rendőrtiszti főiskolai képzési rendszer gyökeres korszerűsítése érdekében egyetemi szintű belügyi felsőoktatási intézmény létrehozását javasolta, „BM Államigazgatási és Rendőrákadémia”, vagy „BM Államigazgatási és Rendőregyetem” elnevezéssel. A vizionált egyetem karai: BM Államigazgatási Főiskolai Kar, BM Rendőrtiszti Főiskolai Kar, valamint BM Államigazgatási és Rendőrákadémiai (Egyetemi) Kar. Sajnálatos módon a szigorúan titkos minősítés, vagy talán más okok következtében (?) az értekezés ténye, illetve ez irányú következtetéseinek és javaslatainak lényege – vagyis az egyetemi szintű rendészeti felsőoktatás ideája és gyakorlati megvalósítása – nem épült be a rendészeti szakmai nyilvánosságba és közgondolkodásba. Tény viszont, hogy – néhány évet előreugorva – 1994-ben és 1995-ben a tervezett négyéves főiskolai tisztképzés programjának kidolgozásakor több gondolatát, következtetését és javaslatát is figyelembe vettük. (Azonban az is tény, hogy a négyéves nappali tagozatos főiskolai képzés bevezetését a BM-ben mégsem engedélyezték, és azzal a rendészeti egyetemmé válás lehetőségét még inkább elodázták – V. G.)

Belovai ezredes, a 9/1988. (IX. 27.) sz. parancsával értékelte a nappali tagozat I. és II. évfolyam 1987/88. tanévben folytatott versenymozgalmi eredményeit.⁶⁷⁶ (Feltételezhetően a III. évfolyam értékelése korábban, azaz a tisztavatás előtt megtörtént – V. G.) Az előző évekhez viszonyítva nagyfokú visszaesés történt. A két évfolyam 24 szakasza közül mindössze kettő (az I/8. közbiztonsági ~, valamint az I/12. büntetés-végrehajtási ~) teljesítette az Éljenjáró Szakasz kitüntetett cím követelményeit; azonban 22 szakaszt – „kizáró körülmény miatt” – nem értékelték. (A kizáró körülményt nem nevezte meg – V. G.)

⁶⁷⁴ BELOVAI Illés r. ezredes. (1988): *Az egyetemi szintű rendőrtisztképzés megalapozása céljából kidolgozott 4 éves képzési idejű Rendőrtiszti Akadémia tantervi célkitűzései* című. előterjesztés és javaslat/1988. 02. 22. (NKE RTK ÜVI; 15-77/1988)

⁶⁷⁵ SZAKÁCS Gábor (1989): *A tehetség gondozás és a kutatóvá válás helyzete, fejlesztésének lehetőségei az RTF-n.* (Kandidátusi értekezés) Budapest, Magyar Tudományos Akadémia (NKE RTK ÜVI; 320-50/1990)

⁶⁷⁶ RTF pk. 9/1988. (09. 27.) sz. parancsa az 1987/88. tanév SZVM értékeléséről. (NKE RTK ÜVI)

79. táblázat

Az egyéni versenyben elért eredmények – 1987/1988.

Kitüntető cím	N. II. é.	N. I. é.	Összesen
2 × KH	14	–	14
1 × KH	15	31	46
KH összesen	29	31	60
2 × ÉH	8	–	8
1 × ÉH	28	24	52
ÉH összesen	36	24	60
KH + ÉH összesen	65	55	120

Megjegyzés: elismerést vívtak ki az alábbi határőrhallgatók az 1987/88. tanévben. 2 × KH: *Czytiko Zoltán* hőr. zászlós II. éves hallgató; 1 × KH: *Kántor Tibor* hőr. zászlós I. éves hallgató; 2 × ÉH: *Major István* hőr. törzs-zászlós II. éves hallgató.

Forrás: RTF pk. 9/1988. [09. 27.] sz. pcs. az 1987/88. tanév SZVM értékeléséről, 1988.

Az 1988. évi felvételi bizottsági jegyzőkönyvből⁶⁷⁷ – amelynek aláírója *Belovai* ezredes volt – megállapítható, hogy a Határőrség zászlósi és tiszthelyettesi állományából felvételt nyert az 1988–91. közötti, hároméves nappali tagozat bünyügyi szakára egy fő, valamint igazgatásrendészeti szakára három fő; alacsony pontszáma miatt elutasítottak egy-egy főt az állambiztonsági, illetve az igazgatásrendészeti szakról. Az 1988–1992 közötti négyéves levelező tagozat igazgatásrendészeti szakára felvételt nyert négy fő és ugyanezen szakról – alacsony pontszáma miatt – elutasítottak hat főt.

Az RTF vezetői és vezető oktatói megbízásainak, továbbá oktatói munkakörei betöltésének követelményeiről szóló 8/1988. BM sz. utasítás, valamint a végrehajtásáról kiadott 4/1988. BMH sz. intézkedés és ütemterv egyrészt stabilizálta a főiskolán folytatott személyzeti munka rendjét és az oktatók helyzetét, másrészt számos oktatói követelményt és kötelezettséget írt elő. Az ütemterv az RTF és a nem belügyi irányítással működő felsőoktatási intézmények belügyi állományú vezetőinek és vezető oktatóinak megbízása, valamint az oktatói kinevezések végrehajtásának határidejét 1988. szeptember elsejében határozta meg. A szabályozás hatálya az RTF-n kívül kiterjedt a ZMKA Határőr Tanszék, a KLKF Határőr Tanszék, az Ybl Miklós Műszaki Főiskola Tűzvédelmi Tanszék, valamint a Budapesti Közgazdaság-tudományi Egyetem Gazdaságvédelmi Kutató Csoport vezetőire és oktatóira is. Az utasítás az alábbi munkaköröket rendszeresítette. Főiskola-parancsnok (főigazgató), parancsnokhelyettes (főigazgató-helyettes); tanszékvezető, tanszékvezető-helyettes, szakcsoportvezető, vezető oktató; főiskolai tanár, docens, adjunktus és tanársegéd; nyelvtanár, lektor, testnevelő, műszaki tanár, szakoktató, kollégiumi nevelőtanár. Ugyancsak erősítette a főiskola helyzetét a BM hivatásos állománya képesítési követelményeiről szóló 25/1988. sz. belügyminiszeri utasítás, amely – többek között – tételesen meghatározta, hogy mely munkakörök betöltéséhez követelmény az RTF-n szerzett képesítés és oklevél.

Az 1987-ben előrevetített döntések eredményeként 1988-tól ismételtelen az RTF hatáskörébe került a teljes belügyi nyelvtanítás és nyelvvizsgáztatás, amelynek feladatait

⁶⁷⁷ *Jegyzőkönyv az 1986. évi felvételi bizottsági döntésekről.* (NKE RTK ÜVI; 15-10/58/1986)

a főiskola 63 főre növelt Idegen Nyelvi Tanszéke szervezte, irányította és végezte. A feladat nagyságrendjére jellemző, hogy a tanszék az 1988/1989. tanévben a saját főiskolai hallgatók nyelvképzésén túl 58 képzési csoportban 384 idegen nyelvi tanfolyamhallgató (köztük határőrök is) oktatását és vizsgáztatását teljesítette. A főiskolai és a tanfolyami idegen nyelvi oktatás összes óraszámja 34 856 tanóra volt a tanévben, ami egy nyelvtanára vetítve átlagosan 553 tanórát, illetve tanítási hetenként 16 tanórát jelentett.

Alig egy év elmúltával a kiadását követően, 1989. január 24-én máris megjelent a belügyminiszter-helyettes 1/1989. BMH sz. intézkedése a 4/1988. BMH sz. intézkedés módosításáról.⁶⁷⁸ A miniszterhelyettes az oktatói munkakörökre kinevezési, adományozási és engedélyezési okiratokat rendszeresített, az alábbiak szerint.

80. táblázat

Az oktatói munkakörökre kinevezési, adományozási és engedélyezési okiratok

Oktatói fokozat/cím	Okirat jellege	Kibocsátója
Főiskolai tanár, főiskolai docens	kinevezési	belügyminiszter
Főiskolai adjunktus, főiskolai tanársegéd	kinevezési	RTF parancsnoka
Címzetes főiskolai tanár, címzetes főiskolai docens	adományozási	belügyminiszter
<i>Az RTF egykori oktatói részére</i>		
Címzetes főiskolai tanár, címzetes főiskolai docens	engedélyezési	belügyminiszter

Forrás: Belügyminiszter-helyettes 1/1989. BMH sz. intézkedése, 1989.

A Vörös Csillag Érdemrenddel Kitüntetett Rendőrtiszti Főiskola (VCSÉK RTF) fejléccel, *Kellner* alezredes aláírásával és *Belovai* ezredes jóváhagyásával 1988. november 1-jén megjelent az 1989/90. tanév felvételi rendje. A hároméves nappali tagozaton a következő szakokra lehetett jelentkezni: állambiztonsági I. és állambiztonsági II.; bűnügyi I. és bűnügyi II.; igazgatásrendészeti I. és igazgatásrendészeti II.; közbiztonsági; büntetés-végrehajtási. Különlegesség: az állambiztonsági II., a bűnügyi II. és az igazgatásrendészeti II. szakok nyelvi szakok voltak, mindháromban orosz, német és angol nyelvi csoportokkal. A négyéves levelező tagozaton a következő szakokat indította a főiskola: állambiztonsági, bűnügyi, igazgatásrendészeti, valamint közbiztonsági. Utolsó alkalommal hirdették meg a kiegészítő szakot, amelyre a tisztképző tagozatot végzettek felvételizhettek. A kiegészítő nappalira a hivatásos és polgári alkalmazott belső pályázók, a levelezőre a belsők és külsők is jelentkezhetek. Felvételi előfeltételek voltak: legfeljebb 35 éves életkor a nappalin, 40 éves életkor a levelezőn; érettségi bizonyítvány; egészségügyi, fizikai és pszichológiai alkalmasság; rendezett családi és magánélet; a belső pályázók esetében a személyzeti (beiskolázási) tervben való szerepeltetés és a felvételi vizsgákat megelőző, úgynevezett „előkészítő tanfolyam” eredményes elvégzése.

⁶⁷⁸ 1/1989. BMH sz. int. az RTF vezetői, vezető oktatói megbízásainak és oktatói munkakörei betöltésének követelményeiről szóló 8/1988. BM sz. ut. vh-ra kiadott 4/1988. BMH sz. int. módos-ról/1989. 01. 24. (NKE RTK ÜVI; nytsz: BM 10-27/1-89)

Belovai ezredes 1989. május 12-én a főiskola állománytáblázatával és az 1993-ig tervezett létszámfejlesztéssel összefüggő jelentést terjesztett fel *Takács Jenő* r. vezérőrnagy „M” és szervezési csoportfőnöknek.⁶⁷⁹ Hangsúlyozta, hogy a jogállamiság dominanciája, a kiszélesedett nemzetközi kapcsolatok és a több szektorú gazdaságra áttérés következtében megnőtt oktatási követelmények – így különösen a jogi műveltség, az angol és a német nyelv, a számítástechnikai felkészültség, valamint a tudományos kutatás iránti belügyi igények – fokozódása, továbbá mindezen feladatok jó színvonalú teljesítése érdekében szerény mértékű, de jelentős hatású létszámfejlesztés szükséges és indokolt a felsőfokú rendőrtisztképzésben.

81. táblázat

A főiskola 1993-ig minimálisan szükséges létszámfejlesztési igénye

1991		1992		1993		Összesen	
Ht.	Polg.	Ht.	Polg.	Ht.	Polg.	Ht.	Polg.
10	10	2	5	2	1	14	16

Forrás: a szerző saját szerkesztése

Az 1989. évi Felvételi Bizottság elnöke *Belovai* ezredes, egyik tagja *Hegyi János* hőr. ezredes, a HOP Személyzeti Osztály vezetője volt. A bizottsági jegyzőkönyvből⁶⁸⁰ megállapíthatók az alábbi felvételi adatok.

82. táblázat

Az 1989. évi felvételi adatok

Szak	Nappali		Levelező		Kieg. lev.	Össz.
	Felvett	Előfelvett	Felvett	Előfelvett	Felvett	Felvett
Állambiztonsági	15	–	15*	–	5	35
Bűnügyi	77	71	14	–	78	240
Közbiztonsági	42	7	–	7	13	69
Igazgatásrendészeti	31**	12	25***	–	8	76
Összesen	165	90	54	7	104	420

Megjegyzés: a Határőrség zászlósi és tiszthelyettesi állományából:

*: levelező állambiztonsági szakra felvéve két fő;

** : nappali igazgatásrendészeti szakra felvéve egy fő és elutasítva egy fő;

***: levelező igazgatásrendészeti szakra felvéve két fő és elutasítva öt fő.

Forrás: a szerző saját szerkesztése

⁶⁷⁹ BELOVAI Illés (1989): *Az RTF hatályon kívül helyezett 1987. évi állománytáblázata, valamint a főiskola 1993-ig tervezett létszámfejlesztése.* (NKE RTK ÜVI; 15-85/2-1989)

⁶⁸⁰ *Jegyzőkönyv az 1989. évi felvételi bizottsági döntésekről.* (NKE RTK ÜVI; 15-10/208/1989)

11.2.4.1. Időrendi beillesztésként: a BM Továbbképző és Módszertani Intézetben folytatott határőrtisztképzésről, 1989–1991

Az időtengely 1989–2011 közötti szakaszán itt és most célszerű rendszerbe helyezni a mindössze két évig működtetett BM Továbbképző és Módszertani Intézetben (BM TMI) folytatott határőrtisztképzést is. Az intézetet 1989-ben hozták létre, a megszüntetett BM TTP jogutód intézményeként. Szerteágazó továbbképző tevékenysége során szorosan együttműködött a belügyi szervekkel és intézményekkel, így a Határőrség Országos Parancsnokságával és a Rendőrtiszti Főiskolával is.

Dr. Bökönyi István r. ezredes intézetparancsnok 1989. december 29-i aláírásával megjelent a BM TMI 1990. évi tanfolyamairól szóló intézeti tájékoztató.⁶⁸¹ A TMI központi objektuma: XII. ker. Béla király út 59–61.; (128 főnek szállás, étkezés). Objektumai: VIII. ker. Makarenko u. 6. (csak szállás, 60 főnek); BM Lötér/Fót; BM Lötér/Nagytétény; BM Kutya-vezető-képző Iskola Audiovizuális Lötére/Dunakeszi. Oktatási szervezeti egységek, illetve személyek: Tanfolyam-szervezési és Nemzetközi Oktatási Tanszék; Módszertani Tanszék; Vegyvédelmi és Lőkiképzési Tanszék; Pénzügyi és Anyagi Tanszék; oktatásszervezési kiemelt főelőadó. Tanfolyamtípusok: *a)* továbbképző szaktanfolyamok; *b)* továbbképző céltanfolyamok (egy naptól négy hétig); *c)* alapképzést/alapképesítést biztosító tanfolyam (egyéves); *d)* idegen nyelvi előkészítő tanfolyamok (10–12 hónaposak); *e)* egyéb tanfolyamok (például állami felsőoktatási intézmények felvételi vizsgáit előkészítő tanfolyam). Összesen 59 (!) tanfolyam egyetlen évben, azaz 1990-ben.

Határőrségi vonatkozású tanfolyamok voltak az alábbiak.

- az 1989-ben megkezdett és 1990-re áthúzódó tanfolyamok sorában: FEP technikus tisztek és megbízottak tanfolyama; befejezés 1990. január 19-én; tanfolyamszervező: *Pitcz Zoltán* hőr. őrnagy;
- az 1990. évi határőrségi alap-, szak- és továbbképző tanfolyamok körében:
  - tiszthelyettesek útlevélkezelői szaktanfolyama; 10 hét; 01. 22. – 03. 30.; 24 fő;
  - híradófőnökök és híradó-századparancsnokok továbbképző tanfolyama; nyolc hét; 02. 5. – 03. 30.; 13 fő;
  - híradó-szakaszparancsnokok és technikusok továbbképző tanfolyama; két alkalommal 10-10 hét; 01. 5. – 04. 13. és 10. 18. – 12. 14.; 13-13 fő;
  - FEP technikai megbízottak továbbképző tanfolyama; kilenc hét; 04. 2. – 06. 8.; 22 fő;
  - határátkelőhely-ügyeletesek továbbképző tanfolyama; kilenc hét; 09. 3. – 11. 2.; 22 fő;
  - KLKF-n végzett határőrtisztek határforgalmi szaktanfolyama; 10 hét; 09. 17. – 11. 23.; 18 fő;
  - őrsparancsnokok és helyettesek továbbképző tanfolyama; 10 hét; 09. 17. – 11. 13.; 26 fő;
  - útlevélkezelők alaptanfolyama; nyolc hét; 11. 5. – 12. 28.; 20 fő;

⁶⁸¹ *Tájékoztató a BM TMI 1990. évi tanfolyamairól/1989. 12. 29.* (NKE RTK ÜVI; nytsz: BM TMI 226-10/90-49/1989)

- FEP-parancsnokok és határforgalmi főelőadók továbbképző tanfolyama; három nap; 02. 20–22.; 65 fő.
- összesen: 10 tanfolyam, 236 résztvevővel; a tanfolyamszervező ugyancsak *Pitcz* őrnagy.

A BM TMI 1989. évi fegyelmi helyzetértékeléséről készített átfogó és alapos jelentés – készítője *Pitcz* őrnagy, ez esetben mint fegyelmi főtiszt – sajnálatos módon határőrségi vonatkozású adatot is tartalmazott. Két tanfolyamhallgató (mindketten határőr hadnagyok) Budapesten parkoló személygépkocsiját ismeretlen elkövetők feltörték 1989. október 30-án, és az abban szabálytalanul tárolt két darab szolgálati igazolványt ellopták. Nevezettek „figyelmeztetésben és kioktatásban részesültek”.⁶⁸²

A Határőrség országos parancsnoka 16 főt (egy tisztet és 15 zászlóst, illetve tisztthelettest) vezényelt hallgatónak a BM TMI-re az 1989. november és 1990. január közötti, tízhetes FEP-technikai továbbképző tanfolyamra. Ugyancsak három határőrtisztet vezényelt hallgatónak a BM TMI által szervezett tízhetes anyagi-technikai továbbképző tanfolyamra, az 1990. január-március közötti kurzusra.

A BM Oktatási és Közművelődési Csoportfőnökség fejléccel, 1990. május 28-án javaslat született „a külföldön tanuló magyar belügyi dolgozók képzésének hazai tanintézetekben történő folytatására”.⁶⁸³ A javaslatot készítette *Bökönyi* ezredes intézetparancsnok; aláírta *dr. Darázs Ferenc* r. ezredes mb. csoportfőnök; a javaslattal egyetértett *dr. Ilcsik Sándor* r. altábornagy miniszterhelyettes. A javaslat főbb tartalmi elemei:

- kivonni a külföldi tanintézetekből a magyar hallgatókat, az alábbiak szerint:
  - SZU BM Akadémiáról az előkészítő + I–IV. évf. hallgatókat (26 fő);
  - SZU Rendőr Szakközépiskolából a bűnügyi szakértői szak I–II. évf. hallgatókat (10 fő);
  - SZU Tűzoltó Mérnök-képző Műszaki Főiskola előkészítő + I–IV. évf. hallgatókat (20 fő);
  - SZU ÁBB Határőr Parancsnoki Főiskoláról az előkészítő + I–IV. évf. hallgatókat (35 fő);
- ez utóbbi kategóriáról részleteiben: az előkészítő (hat fő) és az elsőéves (hét fő) hallgatókat be kell iskolázni a KLKF határőr szakára az 1990/91. tanévtől. A másodéves (öt fő) és a harmadéves (kilenc fő) hallgatók számára a KLKF határőr szakán szerveznek speciális határőr szakos átképző tanfolyamot egy, illetve két tanév időtartamban. A negyedévesek (nyolc fő) Moszkvában fejezzék be a kurzust, 1991-ben;
- az előzőektől eltérően, a dokumentumban folytatni javasolták a külföldön történő képzést a német Humboldt Egyetemen (egy év előkészítő évfolyam itthon + négy év külföldön), valamint a lengyel BM Akadémián (öt féléves levelező rendszerű képzés).

Bökönyi ezredes igazgató 1990. június 1-jén aláírta az átadás-átvételi jegyzőkönyvet, és azal megkezdődött a TMI addigi objektumának átadása a PM Állami Zárolt Vagyont Keze-

⁶⁸² *BM TMI 1989. évi fegyelmi helyzetértékelése.* (NKE RTK ÜVI; nytsz: BM TMI 226-44/22/1989)

⁶⁸³ *Javaslat a külföldön tanuló magyar belügyi dolgozók képzésének hazai tanintézetekben történő folytatására/1990. 05. 28.* (NKE RTK ÜVI; nytsz: BM OKCSF 13-56-16/1990)

ló Bizottságnak. *Dr. Horváth Balázs* belügyminiszter – *dr. Verebélyi Imre* közigazgatási államtitkár és *dr. Korinek László* rendészeti helyettes államtitkár előzetes egyetértésével – 1990. augusztus 31-én jóváhagyta a BM TMI szervezeti felépítését, az alábbiak szerint.⁶⁸⁴ Igazgatóság; Tanulmányi és Szervezési Csoport; Rendészeti Továbbképzési Tanszék; Vezetői Továbbképzési Tanszék; Közgazdasági Tanszék; Idegen Nyelvi Továbbképzési Tanszék; Lövészeti és Védelembiztosítási Tanszék; Oktatási Csoport; Módszertani Csoport; Gazdasági Hivatal. Az intézet hivatásos és polgári állományú munkavállalóinak létszáma: 117 fő.

A BM TMI fejlődéssel, *Szép Zoltán* hőr. őrnagy (az intézetben 1979-től BM központi állományú határőrségi irányvonalevezető, tanszékvezető-helyettes, majd oktatásigazgatási kiemelt főelőadó – V. G.) aláírásával és *Bökönyi* ezredes jóváhagyásával úgynevezett „emlékeztető” olvasható a TMI 1990. évi tevékenységét értékelő és 1991. évi feladatait meghatározó értekezletről, amelyet 1991. január 30-án tartottak.⁶⁸⁵ Az intézeti értekezleten *Bökönyi* ezredes hangsúlyozta, hogy a januárban megtartott országos vezetői értekezleten nyomatékosan kapott hangot a rendőri szakoktatás reformjának kérdése.

Mindezek után, az SZMSZ 1990. évi hatályba léptetését követő mindössze 12 hónap és 12 nap elmúltával, 1991. szeptember 12-én *dr. Boross Péter* belügyminiszter jóváhagyta a megszüntetendő BM TMI feladatainak átcsoportosítására és státusainak felhasználására vonatkozó javaslatot.⁶⁸⁶ (Felterjesztők: *Morvay István* politikai államtitkár, *dr. Verebélyi Imre* közigazgatási államtitkár, *Komor Attila* gazdasági helyettes államtitkár és *dr. Korinek László*, a Rendészeti Hivatal elnöke.) Az 1991. július 16-i belügyminiszteri értekezleten meghozott döntés alapján 1991. szeptember 1-jével a BM TMI megszűnt. Feladatait az RTF-re, valamint az új intézményként kialakított Rendészeti Szervek Kiképző Központjára, továbbá az ORFK-ra kellett átcsoportosítani. Az RSZKK feladatul kapta többek között a rendészeti szervek, így a Határőrség központi lökiképző tanfolyamait is.

Az RTF feladatkörébe kerültek az idegen nyelvi továbbképzési feladatok, a külföldön tanuló magyar belügyi hallgatók ügyei, valamint a TMI I. ker. Alsóhegy út 16–18. sz. alatti objektumának átvétele és üzemeltetése, az RTF levelező tagozatának elhelyezése és képzése céljából. (Mindezek érdekében a TMI átadandó összes, azaz 116 státusa közül az RTF megkapott 53, bérrel lefedett státust.) Érdekességként célszerű feljegyezni, hogy az egymás melletti ORFK központi objektum (I. ker. Somlói út 51.) és az RTF levelező tagozat (I. ker. Alsóhegy út 16–18.) közös objektumvédelmi tervét 1992. szeptember 1-jén, *dr. Pintér Sándor* r. vezérőrnagy országos főkapitány hagyta jóvá.

11.2.5. Tisztképzés az 1990. évi „új tantervi irányelv” alapján, 1990–1991

Visszatérve az RTF-re, amint a BM-ben és valamennyi rendészeti szervében, úgy az RTF-n is végrehajtották a rendszerváltásból adódó feladatokat 1989 őszén és 1990-ben.

⁶⁸⁴ *A BM TMI szervezeti felépítése/1990. 08. 31.* (NKE RTK ÜVI; nytsz: BM TMI 12-414/37-1990)

⁶⁸⁵ *A BM TMI 1990. évi tevékenységét értékelő és 1991. évi feladatszábo értekezlet/jkv./1991. 01. 30.* (NKE RTK ÜVI; nytsz: BM TMI 226-31/8/1991)

⁶⁸⁶ *Javaslat a megszüntetésre kerülő BM TMI feladatainak átcsoportosítására és státusainak felhasználására/1991. 09. 12.* (NKE RTK ÜVI; nytsz: BM TMI 16-92/1991)

Belovai ezredes főiskola-parancsnok 1989. december 23-i aláírásával megjelent az 1990. január 1-jétől december 31-éig terjedő időszakra érvényes „új tantervi irányelv”.⁶⁸⁷ Annak alapján a főiskola fő célkitűzései, illetve fő feladatai:

- valamennyi képzési formában a szakmai felkészítésre helyezi a hangsúlyt;
- az alapképzés mellett továbbra is kiemelt feladatként kezeli a vezetőképzést és a vezetői továbbképzést;
- fokozza az együttműködést a szakmai szervezetekkel és azok vezetőivel;
- kiemelt figyelmet fordít a tanterv és a tananyagok korszerűsítésére;
- kidolgozza az 1990/91. tanévtől bevezetésre kerülő új tantervet;
- (az Államigazgatási Főiskolához hasonlóan) kidolgozza a kétéves másoddiplomás képzés és a szakosító továbbképzés koncepcióját;
- felkészül az úgynevezett „belső védelmi” szakmai nyelvvel bővített, állami idegen nyelv-vizsgáztatás végrehajtására;
- erősíti a tudományos kutatást annak érdekében, hogy az RTF egyre inkább a belügyi kutatás egyik meghatározó bázisává váljék;
- kidolgozza a rendőrtisztképzés szervesen egymásra épülő rendszerének koncepcióját;
- megszervezi az intézményi tudományos diákköri konferenciát (ITDK), és felkészül az Országos Tudományos Diákköri Konferenciára (OTDK).

A belügyi szervezeti korszerűsítés folyamatában 1989. december 31-i hatállyal megszüntették a BM Tudományszervezési Osztályt. Jogutódja 1990. január 1-jei hatállyal az RTF-re telepített BM Közbiztonsági és Szakoktatási Kutatások Programiroda lett, önálló kiadói jogkör nélkül.⁶⁸⁸

Belovai ezredes aláírásával 1990. február 22-én megjelent az 1/1990. sz. főiskola-parancsnoki parancs az 1989/90. tanév II. félévi tanrendjének módosításáról.⁶⁸⁹ A 8/1990. (II. 13.) BMH sz. intézkedés alapján: 1.) a nappali tagozat I. évfolyamán az „állambiztonsági II.” szak „bűnügyi II.” szakká; 2.) a nappali tagozat II. évfolyamán az „állambiztonsági I.” szak „bűnügyi I.” szakká; 3.) a nappali tagozat II. évfolyamán az „állambiztonsági II.” szak „bűnügyi II.” szakká változott. 4.) A nappali tagozat III. évfolyam az eredeti tanterv szerint fejezi be a tanévet és a képzést. 5.) A levelező tagozatos módosításokra később lesz intézkedés. (Valójában elnevezésbeli változtatás történt, azaz megszüntették az állambiztonsági terminus technicust. Az átnevezett nemzetbiztonsági szak a képzési palettán még az 1990-es években is létezett ugyan, de nem működtek, majd a már említett, a rendvédelmi felsőoktatás alapképzési szakjainak képesítési követelményeit meghatározó 55/1999. [III.31.] Korm. rendelet módosításáról szóló 170/2003. [X.21.] Korm. rendelet alapján, formálisan és valóságosan is törölték a szakstruktúrából – V. G.)

Ugyan formalitásnak tűnhetett, de valójában lényegi fordulatot és tartalmi változásokat eredményezett a 4/1990. BM. sz. parancs, amely előírta a „Vörös Csillag Érdemrenddel Kitüntetett Rendőrtiszt Főiskola” elnevezésének megváltoztatását; „rég-új” elnevezése BM Rendőrtiszt Főiskola lett.

⁶⁸⁷ RTF tantervi irányelvei 1990. 01. 01-től 1990. 12. 31-ig. (NKE RTK ÜVI; 15-34/12-1989)

⁶⁸⁸ BM Közbiztonsági és Szakoktatási Kutatások Programiroda létrehozása. (NKE RTK ÜVI; 15-8/6-1990)

⁶⁸⁹ RTF PK 1/1990. (02. 22.) sz. parancsa az 1989/90. tanév II. félévi tanrendjének módosításáról. (NKE RTK ÜVI)

Berkesi Ferenc r. ezredes csoportfőnök 1990. március 21-én átiratban tájékoztatta *Belovai* ezredest arról, hogy a 8/1990. BMH sz. intézkedése alapján az RTF szervezeti – az 1987-ben jóváhagyott állománytáblázathoz⁶⁹⁰ viszonyítva – több elemében is módosítják.⁶⁹¹ Megszűnik az Állambiztonsági Tanszék és 15 státusza átkerül a Kriminálisztikai és Kriminológiai, valamint a Bűnügyi Tanszékhez. A Közbiztonsági és Testnevelési Tanszék állományából kiválik a Testnevelési Szakcsoport, majd: a) Közrendvédelmi Tanszék elnevezéssel működik tovább a tanszék; b) az általános helyettes alárendeltségében megalkul a Testnevelési, Önvédelmi és Lőkiképzési Szakcsoport. A Továbbképzési és Levelező Alosztály átalakul Levelező és Továbbképző Tagozat-parancsnoksággá. A főiskolai törzs- és tanári állomány létszáma: 144 hivatásos, 183 kpa. és 56 szpa., összesen: 383 fő.

Belovai ezredes, a 4/1990. (VI. 7.) sz. parancsával részletesen szabályozta a nappali tagozat új III. évfolyamának (1988/91. kurzus) és új II. évfolyamának (1989/92. kurzus) nyári gyakorló szolgálatát.⁶⁹² A határőrhallgatókat tekintve: a II. évfolyam bűnügyi szakán egy fő a Győri Határőrkerület Felderítő Osztályán teljesített gyakorlatot; a III. évfolyamon két bűnügyes hallgató a HOP Felderítő Osztályon, egy közbiztonsági szakos hallgató a Siklósi Kiképző Bázison, valamint egy igazgatásrendészeti hallgató a Gyékényesi FEP-en teljesítette a nyári szakmai gyakorlatot.

Csörge Lajos hőr. ezredes, a HOP felderítő osztályvezetője 1991. április 11-én levélben kérte *Beck* ezredest, az RTF oktatási és tudományos főigazgató-helyettesét, hogy a Határőrség felderítőtisztjeinek továbbképzése céljából szíveskedjék megküldeni 15 példányt *A bűncselekmények elkövetésének operatív felderítése* című főiskolai tankönyvből.⁶⁹³

A főiskola élén szervezeti és egyúttal személyi változás történt 1990-ben: „főiskola-parancsnok” helyett, „főiskolai főigazgató” vezette az intézményt. Az RTF első főigazgatója *dr. Kratochwill Ferenc* (CSc) egyetemi docens lett.⁶⁹⁴ Kezdetben a főigazgató általános helyettese *Tóth Tihamér* r. ezredes, az oktatási helyettes *dr. Beck György* r. ezredes volt, majd őket *Dénes Sándor* r. ezredes, illetve *dr. Magyar József* r. ezredes követte. Az RTF-n megalakult a – több mint 50 fős – Főiskolai Tanács (FT), valamint az operativitás fokozása érdekében az FT Elnöksége (a vezetői értekezlet öt tagja, plusz egy oktató [*dr. jur. Blaskó Béla* őrnagy] és egy dolgozó [*Hajdók Béla* gondnokságvezető] részvételével, amely két FT-ülés között felelősen és hatékonyan gyakorolta az FT által delegált hatásköröket); továbbá megújult a Tudományos Bizottság.

⁶⁹⁰ *A BM RTF állománytáblázata/1987.* (NKE RTK ÜVI; nytsz: BM MSZCSF 16-35-21/1987)

⁶⁹¹ *Az RTF szervezeti felépítésének módosítása/1990. 03. 21.* (NKE RTK ÜVI; nytsz: BM SZÜ 16-132/1-1990)

⁶⁹² *RTF pk. 4/1990. (06. 07.) parancsa a nappali tagozat III. és II. évfolyam nyári gyakorlatára.* (NKE RTK ÜVI)

⁶⁹³ *Csörge Lajos* (1991): *Átirat Beck György r. ezredesnek/1991.04.11.* (NKE RTK ÜVI; nytsz: BM HOP FELD. O. 79 0133/1991)

⁶⁹⁴ *Dr. KRATOCHWILL Ferenc* (CSc) egyetemi docens, RTF főigazgató: 1956-ban kizárólagos oklevéllel végzett az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán. Pályakezdként fogalmazó, majd 1960-tól tanácsvezető bíró. 1962-től az ELTE ÁJK Büntetőeljárás-jogi Tanszék oktatója. Kandidátusi (CSc) fokozatát 1972-ben szerezte a büntetőeljárás-jog témaköréből. 1980-ban miniszteri biztostként feladatot kapott a miskolci jogászképzés megszervezésére. 1981-ben a Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem Állam- és Jogtudományi Intézetének alapító igazgatója. Az intézet karrá fejlesztésével, 1983-ban az Állam- és Jogtudományi Kar első dékánja. 1984-től a MűM Felsőoktatási Főosztály főosztályvezető-helyettese. 1986-tól az ELTE ÁJK Büntetőeljárás-jogi Tanszék vezetője. 1990-től az 1993-ban bekövetkezett haláláig, az RTF mindenki által tisztelt és népszerű főigazgatója.

Dénes ezredes, a főigazgató általános helyettese a 2/1991. (VI. 14.) sz. utasításával új főiskolai karjelvény viselését rendelte el. A főiskola nappali tagozatán végzett hallgatók ünnepélyes tisztavatási és egyúttal az RTF új csapatzászló-adományozási ünnepségét 1991. június 28-án rendezték meg.

Az 1990/1991. tanévben belépő I. évfolyam részére módosították, majd szinte évenként továbbfejlesztették a tantárgyi struktúrát. Egyes korábbi tantárgyakat megszüntettek, lépészetesen új tantárgyakat vezettek be, és a tananyag tartalmát értelemszerűen a gyökeresen megváltozott új helyzethez igazították. Az alábbi tantárgyakból szakonként differenciáltan összeállított tantervek és tantárgyi programok alapján folytatták az oktatást a hároméves nappali és a négyéves levelező tagozat különböző szakain.

Tantárgycsoportok és tantárgyak az 1990/1991. tanévtől

I. Társadalomtudományi tantárgyak: emberi kapcsolatok pszichológiája, etika, idegen nyelv, közgazdasági alapismeretek, logika, magyar rendvédelem-történet, pedagógia, politológia, pszichológia, statisztika, szociológia, vezetési és szervezési ismeretek.

II. Állam- és jogtudományi tantárgyak: bevezetés az állam- és jogtudományokba, államigazgatási jog, büntetőjog, büntetőeljárás-jog, emberi jogi alapismeretek, idegenrendészeti jog, kriminológia, magyar alkotmányjog, nemzetközi jog, polgári jog, szabálysértési jog.

III. Alapozó és szakalapozó tantárgyak: belügyi gazdálkodási ismeretek, rendőri igazgatási ismeretek,* katonai ismeretek, számítástechnika és informatika, testnevelés, védelmi-önvédelmi ismeretek.

IV. Szakmai tantárgyak: kriminalisztika, krimináltaktika, krimináltechnika, kriminálmetodika, kriminálstatisztika, igazságügyi orvos- és elmekórtan, rendőri alapismeretek, szolgálati alapismeretek,** szolgálati szakismeretek.***

V. Kötelező alternatív tantárgyak és speciális kollégiumok, így például filozófiatörténet, kommunikáció, retorika.

Megjegyzések:

*: a rendőri igazgatási ismeretek tantárgy az 1992/93. tanévtől magában integrálta az igazgatásrendészeti szakszolgálat következő elemeit: általános rendészet; idegenrendészet; szabálysértési jog;

** : szolgálati alapismeretek (büntetés-végrehajtási; bűnügyi; csapaterős; határrendészeti [1992-től]; igazgatásrendészeti; karhatalmi; közbiztonsági; közlekedésrendészeti; közrendvédelmi alapismeretek);

***: szolgálati szakismeretek (büntetés-végrehajtási; bűnügyi szolgálati, határrendészeti [1992-től]; igazgatásrendészeti, közlekedésrendészeti; közrendvédelmi; pénzügyi nyomozói; vámigazgatási szakismeretek).

Időben és rendszertanilag ideillik, hogy ebben az évben jelent meg a belső normatívák minősítésének megváltoztatásáról szóló 34/1991. BM. sz. utasítás, amelynek jelentősége később értékelődött fel igazán, ugyanis egyre nyilvánvalóbbá és evidenciává vált a korábbi minősítések következtében elzárt dokumentumok kutathatósága.

Dr. Boross Péter belügyminiszter 1991. szeptember 1-jén jóváhagyta az RTF-re felvett polgári pályázók katonai szolgálatával kapcsolatos előterjesztést. Az RTF-n 1990-ben kibővült a polgári pályázók köréből történő felvétel lehetősége, és nagyszámú jelentkezővel jelentős változásokat okoztak a pályázók. Az MH Vezérkar (VK) hadkiegészítési

csoportfőnök 02/1991. sz. intézkedés 22. pontja kimondta, hogy: „Az RTF-re felvételt nyert sorkötelesek a sorkatonai szolgálatuknak – hasonlóan a katonai főiskolák hallgatóihoz – az adott tanintézetben tesznek eleget.” Az ORFK vezetőjének 37/1991. sz. intézkedése alapján az RTF-re előfelvételt nyert sorköteles rendőrhallgatók katonai alapkiképzését és katonai eskütételét, majd rendőrtiszthelyettes alapképzését a Szombathelyi Rendőrtiszthelyettes-képző Iskola köteles megszervezni és végezni. A rendőrhallgatók az előképzés alatt az RTF „nulladik” évfolyamos hallgatói, akik *A hivatásos szolgálati jogviszonyról szóló 1970. évi 10. törvényerejű rendelet* alapján nem nevezhetők ki sem hivatásos, sem próbaidős jogviszonyba. Ha a szakmai alapképzés a hallgatónak felróható okból félbeszakad, akkor köteles a Határőrség sorállományában teljesíteni a hadkötelezettség további időtartamát.⁶⁹⁵

A miniszter által jóváhagyott javaslat alapján, 1991. november 20-án megjelent az ORFK vezetőjének, a Határőrség országos parancsnokának és az RTF főigazgatójának együttes intézkedése az RTF-re előfelvételt nyert sorköteles rendőrhallgatók sorkatonai szolgálatának végrehajtására.⁶⁹⁶ Az intézkedés előírta, hogy az előfelvételt nyert 136 fő (a miniszteri dokumentumban még 138 fő szerepelt, nyilvánvalóan két fő visszalépett közben – V. G.) 1991. november 28-án kell behívni a Szombathelyi Határőrkerület székhelyén működtetett Szombathelyi Rendőrtiszthelyettes-képző Iskola objektumába. (Amint érzékelhető, a behívás a megszokott tanévkezdéshez viszonyítva meglehetősen később történt, de csak ebben az egyetlen évben – V. G.) A kerületparancsnok – együttműködve az iskolaparancsnokkal – hozzon létre egy kiképzőszázadot. A határőr alapkiképzés időtartama 1991. december 2. – 1992. január 15.; közben, december 14-én katonai eskü.

A határőr alapkiképzés után az 1991/92. tanév hátralévő részében az RTF Személyügyi Osztály (Ez bizony baki volt! – V. G.) által meghatározott kiképzési terv szerint rövidített időtartamú speciális rendőrtiszthelyettes alapképzésben kell részesíteni őket. Az előkészítő évfolyamszázad a Határőrség sorállományú tartalékát képezi, és határőrizeti feladatokra történő igénybevételét a Határőrség országos parancsnoka engedélyezheti. A várható határőrizeti igénybevételek végrehajtására a kerületparancsnok és az iskolaparancsnok dolgozzon ki előzetes megállapodást. Az előkészítő évfolyamot eredményesen befejezett hallgatók 1992. augusztus 3-án az RTF I. évfolyam rendőrhallgatói állományába kerülnek majd. Az intézkedés aláírói: *dr. Pintér* vezérőrnagy országos rendőrfőkapitány, *Nováky* vezérőrnagy országos parancsnok és *dr. Kratochwill* főigazgató.

A Rendőrség igényéhez igazodva az addig egységes közbiztonsági szak helyett 1990-től a közrendvédelmi, valamint a közlekedésrendszeti szakon folytatták tovább a képzést.

A polgári és katonai felsőoktatási intézményekben végzett, majd belügyi munkakörökben hivatásos szolgálatot teljesítők és polgári alkalmazottak számára 1990-ben bevezették az egyéves és a kétéves másoddiplomás képzést. Az egyéves képzésben a jogi karokon, valamint az Államigazgatási Főiskolán végzettek vehettek részt; bármely más egyetemi diplomával és főiskolai oklevéllel rendelkezők kizárólag a kétéves képzésre jelentkezhettek.

Az egyéves másoddiplomás képzésben az 1990/91. tanévben 11 fő végzett, lemorzsolódott három fő; az 1991/92. tanévben a kurzust mindössze öt fő kezdte meg, és eredményesen el is végezte.

⁶⁹⁵ *Javaslat az RTF-re jelentkezett előfelvételsek katonai szolgálatának, illetve hallgatói jogviszonyának rendelkezéseire/1991. 09. 01.* (NKE RTK ÜVI; nytsz: BM 12-507/1991)

⁶⁹⁶ *65/1991. (II. 20.) HÖR – ORFK – RTF sz. együttes intézkedés az RTF-re előfelvételt nyert sorkötelesek sorkatonai szolgálatának végrehajtására.* (NKE RTK ÜVI)

Időrendben célszerű visszacsatolni az RTF-n működtetett igazgatásrendészeti szakhoz is, mert az 1971–1991 közötti két évtizedben a Határőrség igényének megfelelően e szakon is képeztek néhány határőrtisztet évente. Azonban 1992-től, az önálló határrendészeti szak megalapításával a bűnügyi és az igazgatásrendészeti szakon folytatott addigi megrendelői igény csökkent, és azt követően amint a határőr felderítés-, ugyanúgy a határrendészeti igazgatás számára is döntően a határrendészeti szakon képezték a tisztii utánpótlást.

A főiskola létrehozása és két évtizedes működésének alkalmából, *dr. Kratochwill* főigazgató a *20 éves a Rendőrtiszti Főiskola* című ünnepi kiadvány előszavában megalapozottan fogalmazhatta meg az alábbiakat: „Húsz év távlatából bizonyossággal megállapítható, hogy a rendőrtiszti képzés főiskolai szintre emelése a maga korában időszerű és bölcs döntés volt. [...] A történelmi változások most újabb feladatokat állítanak elénk. A jövő század számára kell a társadalom szolgálatát vállaló, a megváltozott feladatok végrehajtására alkalmas tiszteket képeznünk. Új társadalmi és gazdasági körülmények között, új szellemben és új módszerekkel.”⁶⁹⁷

Az RTF-n 1973 és 1991 között 6365 fő szerzett főiskolai képesítést és oklevelet; a nappali tagozaton 3425 fő, a levelezőn 2940 fő.⁶⁹⁸

11.3. A Rendőrtiszti Főiskoláról és a főiskolán folytatott határrendészeti tisztképzésről, 1992–2006

11.3.1. A határrendészeti szak megalapítása és a Határrendészeti Tanszék létrehozása a Rendőrtiszti Főiskolán, 1992

A határőrizetben történt jelentős változások következményeként már az 1980-as években törvényszerűen megszületett a határőrtisztképzés korszerűsítésének igénye is. Az 1989–1990. évi események és folyamatok tükrében különösen egyértelművé vált, hogy az MK államhatárának őrizetéről szóló 40/1974. (XI. 1.) MT rendeletben, valamint az MK államhatáráról, annak rendjéről, őrizetéről és átlépésének szabályairól szóló törvényjavaslat alapelveit megfogalmazó 2046/1989. (HT. 17.) MT határozatban foglalt határőrizeti, határforgalom-ellenőrzési és határrend fenntartási feladatok végrehajtása, illetve a végrehajtással szemben támasztott követelmények, eljárások, jogosultságok és kötelezettségek megváltozása – már az akkori jelenben is, de a jövőben különösen – kevésbé a katonai, hanem egyre inkább a rendészeti felkészültséget igényli a Határőrség meglévő és jövőendő tisztjeitől, valamint tiszthelyetteseitől. A Határőrség rendészeti jellegének felerősödése, sőt elsődlegessé (tipikussá) válása és a határőrtisztképzés addigi hegemon katonai jellege között mély ellentmondások keletkeztek, amelyeket fel kellett oldani. Az új, rendészeti jellegű képzés megszerzése érdekében az oktatás jellegét és tartalmát gyökeresen megváltoztatva, a megrendelői új követelmények és igények kielégítését biztosító képzési rendszert kellett kialakítani és bevezetni. A gyakorlati szükségletek változásainak nagyságrendje minőségi fejlesztést követelt a határőrtisztképzésben is, vagyis már nem volt elégséges az új elvek,

⁶⁹⁷ KRATOCHWILL Ferenc (1991): Előszó. In KELLNER András szerk.: *20 éves a Rendőrtiszti Főiskola*. 1. kötet. Budapest, RTF.

⁶⁹⁸ BECK György (1991): Az RTF-n folyó nevelő-oktatómunka. In KELLNER András szerk.: *20 éves a Rendőrtiszti Főiskola*. 1. kötet. Budapest, RTF. 11–12.

ismeretek és tapasztalatok megszokott, korrekciószerű beépítése az oktatásba, hanem alapjaiban kellett korszerűsíteni a képzést. A határőrtisztképzésben oly nagy horderejű fejlesztést kellett végrehajtani, mint amilyen harminc évvel korábban (1960-ban), az önálló határőrtiszt-képzés ETI-n és a ZMKA-n való bevezetésével történt. Az oktatásban a hangsúlyt a katonai/félkatonai jellegű határőrizet helyett a megújult és szakma-rendszerintanilag helyére került rendészeti jellegű határőrizetre, határforgalom-ellenőrzésre, határrendészeti igazgatásra és határőr felderítésre, összefoglaló elnevezéssel a határrendészetre kellett át-helyezni.⁶⁹⁹

A határőrtisztképzés korszerűsítése *Váry Miklós* r. ezredes BM IV/II. oktatási és köz-művelődési csoportfőnök és *Kiss Kálmán* hőr. ezredes törzsfőnökhelyettes irányításával, 1989-ben kezdődött meg az országos parancsnokság kiképzési és érintett szakosztályainak, valamint a „kossuthos” és a „zrínyis” határőr tanszékek bevonásával. A képzéskorszerűsítés fő irányai az alábbiak voltak: 1.) határrendészeti átképzésben részesíteni a Határőrség teljes hivatásos állományát; 2.) határrendészeti feladatokra is felkészíteni a katonai felső-oktatási intézmények határőrhallgatóit; 3.) határrendészeti tiszthelyettesképzést létesíteni Körmenten; 4.) határrendészeti tisztképzést alapítani az RTF-n.

A tisztképzés modernizációs folyamatában a felsőoktatási tanszékek vezetői és kijelölt oktatói mellett részt vettek a belügyi és határőrségi szervek felkért munkatársai is, így különösen *dr. jur. Farkas János* hőr. alezredes a BM IV/II. Csoportfőnökségről, valamint *dr. jur. Dián József* hőr. alezredes a HOP Nemzetközi és Jogi Osztályról. Az eredeti elgondolás szerint az 1990/91. tanévben megkezdődött volna az RTF határrendészeti szakán a képzés, illetve a KLKF határőr szakán kifutásos alapon 1992-ben, vagy 1993-ban teljesen megszűnt volna a határőrtisztképzés.

A fenti elgondolástól eltérően, a különböző befolyásoló körülmények, így döntően a felügyelet és irányítás 1990-ben történt átalakulása (értsd: 1990. július elsejével a megszüntetett BM IV/II. Csoportfőnökség szervezetéből és állományából a HOP szervezetébe és állományába kerültek a „kossuthos” és „zrínyis” határőr tanszékek – V. G.), valamint a jogszabályi háttér megteremtésének lelassulása, továbbá a tárgyi és pénzügyi feltételek hiánya következtében nem valósulhatott meg az 1990/91. tanévi kezdés, sőt a módosított 1991/92. tanévi kezdés sem.

Nováky vezérőrnagy országos parancsnok 1991. január 17-én jelentést tett *dr. Korinek László* rendészeti helyettes államtitkárnak.⁷⁰⁰ Jelentette, hogy *Kiss* ezredes törzsfőnök és *dr. Bakondi* ezredes törzsfőnök-helyettes január 14-én tájékoztatta *Szabó* vezérőrnagyot, a KLKF parancsnokát a határőrtisztképzés jövőbeli alakulásáról. Ennek lényege: a Határőrség 1991-ben nem indít új I. évfolyamot a KLKF-n. A jelenlegi 46 fős II. évfolyam és a 27 fős I. évfolyam a KLKF-n fejezi be a tanulmányait 1992-ben, illetve 1993-ban. A Határőr Tanszék 1993. augusztus 31-éig működik, és többes feladatot lát el. Egyrészt továbbra is oktatja, és kifutásos alapon felavatja e két évfolyam hallgatóit. Másrészt előkészíti és bevezeti az RTF-n a határrendészeti tisztképzést. Mindeközben három ütemben áttelepül az RTF-re. A főiskola parancsnoka hangsúlyozta, hogy a KLKF ebben az időszakban is – akárcsak az elmúlt három évtizedben – minden feltételt biztosít a képzési célok és követelmények

⁶⁹⁹ VIRÁNYI Gergely (1994): Az RTF Határrendészeti Tanszék létrehozása, működésének eddigi tapasztalatai és a határrendészeti tisztképzés további korszerűsítése. *Határőrségi Tanulmányok*, 3. sz. 20–35.

⁷⁰⁰ NOVÁKY Balázs vörgey., opk. (1991a): *Jelentés Korinek L. BM rend. h. áll. titk-nak/1991. 01. 17.* (MNL XIX-B-10 1991/10. dob/2. fsz.)

teljesítéséhez. Az országos parancsnok 1991. április 4-én ismét jelentést tett a rendészeti helyettes államtitkárnak. Jelentette, hogy a törzsfőnökhelyettes e témában megbeszélést folytatott *Schärer János* vezérőrnagy, HM kiképzési főcsoportfőnökkel, aki a fenti szándékkal és ütemezéssel teljes mértékben egyetértett.⁷⁰¹

Újabb lépésként 1991 júniusában ismételten előterjesztés készült miniszteri rendelet kiadására és annak mellékleteként határrendészeti szak és tanszék 1992-ben történő alapítására, illetve létrehozására az RTF-n. Még ebben az időszakban is rendezőelv volt, hogy a KLKF határőr szakja és tanszéke megszűnik, és három ütemben áttelepül az RTF-re. Kifutásos alapon felavatja a KLKF-n végzeteket, valamint azzal fordított arányban az RTF-n kiteljesíti a határrendészeti tisztképzést, és azt követően a Határőrség kizárólag abban az intézményben fogja képezni teljes határrendészeti tiszt állományát.

A belügyminiszteri rendelet kiadása – a szükséges művelődési és közoktatási minisztériumi, valamint magyar tudományos akadémiai egyetértés beszerzése ellenére is – számunkra ismeretlen okból késett. Mindeközben a BM rendészeti helyettes államtitkár előzetes engedélyével,⁷⁰² 1991 júliusában a KLKF határőr szakára jelentkezőket – írásos beleegyezésükkel – a KLKF Határőr Tanszéken nem a határőr szakra, hanem az RTF-n alapítandó határrendészeti szakra felvételiztettük, értelemszerűen az RTF követelményei szerint. (Történelem, magyar nyelv és irodalom, idegen nyelv, illetve egészségügyi, fizikai és pszichikai alkalmasság.) Az ily módon felvettek 1991 őszén bevonultak Körmentre, és – mint az RTF határrendészeti szak (legelső) előkészítő évfolyamának hallgatói – részt vettek az egyéves előképzésben. Ennek következtében a Határőrség nem indított I. évfolyamot az 1991/1992. tanévben a KLKF határőr szakán.

A korszerűsítési folyamattal párhuzamosan, 1991 nyarára lényeges megváltozott a határhelyzet, ami számos – és másfél évtizedre kiható – következménnyel járt. A globális és különösen az európai relációban kialakult tömeges migráció, az öbölháború, majd a jugoszláviai válság és polgárháború ráirányították a figyelmet arra, hogy az ilyen és hasonló helyzetek, folyamatok kezelése a tervezett homogén határrendészettel nem lehetséges. Körvonalazódott, hogy a határrendészetté válás folyamatába beékelődik egy átmeneti időszak, amelyben meg kell őrizni a korábbi értelemben vett határőrizeti feladatokat, eljárásokat, eszközöket, szervezeti elemeket, és azokkal szoros összefüggésben a határőrtisztképzést is a KLKF-n. A Határőrség vezetőinek ez irányú döntése 1991 szeptemberében született meg. Attól kezdve a KLKF Határőr Tanszéken két irányban folyt a határőrizeti és határrendészeti tisztképzés korszerűsítése.

Egyrészt a katonai főiskolai képzési rendszer soron lévő reformjához igazodva stabilizálni és továbbfejleszteni kellett a határőrtisztképzést, és a kimenetnél biztosítani a határvédelmi szakterület részére a határvadász-alegységek parancsnoki és beosztott tiszt állományának felkészítését, utánpótlását. *Kiss Kálmán* ezredes törzsfőnök 1991. október 21-én *Mészáros Ferenc* vezérőrnagy MH szárazföldi és kiképzési főcsoportfőnök intézkedését kérte arra, hogy a KLKF határőr szakja is megjelenjen a KLKF 1992/1993. évi felvételi tájékoztatójában. Hangsúlyozta, hogy a határőr szakon is bevezetendő négyéves képzési

⁷⁰¹ NOVÁKY Balázs vörgey. (1991b): *Újabb jelentés Korinek L. BM rend. h. áll. titk-nak /1991. 04. 04.* (MNL XIX-B-10 1991/10. dob/3. fsz.).

⁷⁰² KORINEK László BM rend. h. áll. titk. (1991): *Előzetes engedély felvételiztetésre/1991. július.* (MNL XIX-B-10 1991/10. dob/4. fsz.)

rendszer és az évente 25 hallgató felvétele előzetesen egyeztetett a KKKF parancsnokával és *Deák János* vezérőrnagy, MH vezérkari főnökkel.⁷⁰³

Másrészt fel kellett gyorsítani a határrendészeti szakalapítást és a tanszék létrehozását az RTF-n, különösen annak tükrében, hogy 1992 szeptemberében az RTF-n meg kellett kezdeni a körmendi előképzést befejező előkészítő évfolyamnak, mint (legelső) főiskolai I. évfolyamnak a képzését. A joghézag megszüntetése érdekében *Nováky* vezérőrnagy kezdeményezésére *dr. Kratochwill* főigazgató 1992. január elején írásos javaslatot terjesztett fel a szakalapításra. A javaslatot *dr. Boross Péter* belügyminiszter 1992. január 28-án jóváhagyta, és azzal az aktussal 1992. szeptember elsejei hatállyal megalapította az RTF határrendészeti szakját.⁷⁰⁴ A belügyminiszter felhatalmazása alapján a határrendészeti tisztképzés előkészítésére, összehangolására és a szakmai felkészítés végzésére *Nováky* vezérőrnagy országos parancsnok és *dr. Kratochwill* főigazgató – az 1992. február 14-én aláírt megállapodással – 1992. március elsejei hatállyal létrehozták az RTF Határrendészeti Tanszékét. A megállapodásban keretjelleggel szabályozták a szakindítás és a tanszék létrehozásának, működtetésének alapvető kérdéseit. A megállapodás záradékának megfelelően *Dr. Kratochwill* főigazgató és *dr. Bakondi* ezredes, a Határőrség szervezési főigazgatója 1992. november 25-én elemezték a megállapodásban foglaltak megvalósulását, és pontosították a további együttműködést. Mindezt emlékeztetőben rögzítették, és csatolták a megállapodáshoz.⁷⁰⁵

A Határrendészeti Tanszék az országos parancsnokság háttérintézményeként működő, a HOP Szervezési Főigazgatóság kikülönített szervezeti egysége lett, egyben az RTF önálló tanszéke és tudományos alkotóhely. A működés személyi és tárgyi feltételeit a megállapodásban foglaltaknak megfelelően a parancsnokság és a főiskola biztosította. A tanszék feladatai az alábbiak voltak: 1.) a hároméves nappali és a négyéves levelező tagozaton, továbbá az egy- és két éves másoddiplomás levelező tagozaton tanuló határrendészeti hallgatók szakmai felkészítése, a szakmai tantárgyak oktatása, a szakmai tananyagok kidolgozása; 2.) a Határőrség tisztjeinek határrendészeti átképzése és továbbképzése; 3.) részvétel a határőrségi és a főiskolai tudományos kutatómunka végzésében és továbbfejlesztésében.

Az irányító és képzési dokumentumok a határrendészeti szakon folyó képzés célját az alábbiakban fogalmazták meg. A végzett tiszt a megszerzett felsőfokú határrendészeti szakmai képesítés birtokában legyen képes egyrészt a határrendészeti szakterületen a határőrizet, a határforgalom-ellenőrzés, a határrendészeti igazgatás és a határőr felderítés terén a főiskolai végzettséggel betölthető valamennyi munkakör ellátására és azokban a jogi, pedagógiai, pszichológiai, informatikai, vezetéstudományi, idegen nyelvi, gazdasági, kriminálstatistikai, kriminalisztikai, kriminológiai, bűnügyi és határvédelmi ismereteit, továbbá határrendészeti szakismereteit hatékonyan alkalmazni. Másrészt a határőrizeti és határforgalmi kirendeltségen, közösségi szálláson vezetőként az adott szerv működését és szolgálati tevékenységét szervezni, vezetni, valamint a működés és a szolgálati tevékenység

⁷⁰³ Kiss Kálmán edzs., tőf. (1991): *Átirat Mészáros F. vörögy. MH szf. és kik. fcsf-nek/1991. 10. 21.* (MNL XIX-B-10 1991/10. dob/5. fész.)

⁷⁰⁴ LAKATOS Gábor szds., szerk. (1997): *Összefoglaló jelentés az RTF határrendészeti Tanszék akkreditációs helyzetéről I. kötet 1996. május – 1997. augusztus.* (RTF Hr. Tsz. Könyvtára; sz: 3-8/11-37/1997)

⁷⁰⁵ *HŐR-RTF megállapodás RTF-n Hr-i Tsz. létrehozásáról és működéséről/1992. 02. 14.* (NKE RTK ÜVI; 15-22/3-B/1992)

feltételeit biztosítani.⁷⁰⁶ Az oktatás személyi feltételei biztosítottak voltak. A határrendészeti tisztképzés a határőrtisztképzésből nőtt ki; szellemi és személyi bázisát a KLKF Határőr Szaktanszékről áthelyezett öt oktató adta. (*Cseh József* százados; *Dsupin Ottó* százados; *dr. univ. Varga János* őrnagy; *dr. jur. Farkas János* alezredes tanszékvezető-helyettes; *dr. univ. Virányi Gergely* ezredes tanszékvezető. A tanszéki szolgálatvezető *Kajári István* törzsszázlós, valamint a tanszéki adminisztrátor, az országos parancsnokságról áthelyezett *Makai Aladárné Marika* volt.)

(Mi, öten a gyökereinket nem felejtettük. Jó iskoláink és fantasztikus nevelőink, tanáraink voltak a Kossuthon és a Zrínyin egyaránt. Valamennyien a KLKF határőr szakán, majd a ZMKA határőr magasabb parancsnoki szakán végeztünk. Két kollégánk [*Farkas* és *Cseh*] jogász képesítést is szerzett, illetve egyikük [*Cseh*] az RTF kétéves másoddiplomás levelező tagozat elvégzésével megszerezte a negyedik diplomáját is. Ketten [*Varga* és *Virányi*] egyetemi doktori [dr. univ.] címet, majd mindketten doktori [PhD-] fokozatot szereztünk a Zrínyin. Ötödik kollégánk [*Dsupin*] a tanszéken megkezdte tanulmányait, majd az országos parancsnokságra történt áthelyezését követően szerezte meg egyetemi doktori [dr. univ.] címét, ugyancsak a Zrínyin. A KLKF elhagyásakor büszkeséggel töltött el bennünket, hogy „kossuthosok” lehettünk, és megkíséreltünk minden addigi határőr értéket „átvinni a túlsó partra”. Az RTF magasabb vezetői – de különösen *dr. Kratochwill Ferenc* főigazgató, *dr. Szakács Gábor*⁷⁰⁷ r. alezredes tanulmányi osztályvezető-helyettes és *Kenyeres András*⁷⁰⁸ r. alezredes személyügyi osztályvezető – nagyfokú nyitottsággal fogadták a határrendészeti tisztképzés ideáját, és minden segítséget megadtak annak előkészítéséhez és megvalósításához. Valamennyien megtiszteltetésnek tartottuk és tartjuk ma is, hogy a határrendészeti tisztképzés megteremtésének részeseivé válhattunk, és szolgálatába szegődhettünk. Akkori helyzetünkre pontosan illett a mondás: „jó időben, jó helyen voltunk” – V. G.)

A jóváhagyott szervezeti és személyzeti ütemtervnek megfelelően, a kiírt oktatói pályázatok útján a tanszék 1994-re, két év alatt három ütemben érte el a 14 fős létszámát, és kialakította a három – határőrizeti, határforgalmi, rendészeti és felderítő – szakcsoportot. Felvételi keretszámok évente: nappali tagozaton 30; levelezőn 60; egy- és kétéves másoddiplomás levelezőn 20-20 hallgató. A nappali tagozatra az érettségizett polgári pályázók felvételizhettek. A levelezőre az érettségivel rendelkező határőr-tiszthelyettesek és zászlósok, valamint a határőrségi közalkalmazottak jelentkezhettek. Az utóbbiak számára e lehetőség 1995-től megszűnt, és azt követően kizárólag a nappalira felvételizhettek ugyanúgy, mint bármely más polgári pályázó. A döntés helyes volt, mert a levelező osztályokban homogén összetételű, egységes szakképzettséggel és gyakorlati tapasztalatokkal rendelkező, hivatásos

⁷⁰⁶ VIRÁNYI 1994, 27–30.

⁷⁰⁷ DR. SZAKÁCS GÁBOR (CSC) r. alezredes, majd ezredes, egyetemi docens: 1984-ben végzett az RTF-n; 1988-ban az ELTE pedagógia szakán; 1989-ben a hadtudomány kandidátusa. 1984-től 1989-ig a BM Tudományszervezési Osztályon kutató és tudományszervező. 1989-től 1995-ig az RTF Tanulmányi Osztályon osztályvezető-helyettes, majd ugyanott a Tanulmányi Hivatal vezetője. 1996-tól 2013-ig felső vezetői munkakörökben töltött be a belügyi és a kormányzati szervezetben, az oktatásigazgatás terén. 2012-től az NKE Közigazgatás-tudományi Karán szakcsoport-, később kutatócsoport-vezető, majd 2015-től mb. tanszékvezető, egyetemi docens. Főbb oktatási és kutatási területei: felsőoktatás; felnőttképzés, kiemelten a vezetőképzés; kompetenciamenedzsment; emberi erőforrás-gazdálkodás.

⁷⁰⁸ KENYERES ANDRÁS r. alezredes, majd ezredes, főtanácsos: 1963-tól rendőr; 1972–1975 között végzett az RTF nappali tagozatán; 1975–1981 között szaktanár, tanársegéd, évfolyamparancsnok; 1981–2008-ig az RTF Személyügyi Osztály vezetője.

állományú tiszthelyettesekből és zászlósokból összetevődő hallgatói populációt kellett kialakítani. A másoddiplomás képzésben azok a határőrtisztek vehettek részt, akik polgári egyetemeken vagy főiskolákon szereztek állami felsőfokú végzettséget, és annak alapján nyertek felvételt a Határőrség tisztikarába, de egyúttal kötelezték őket a szakmai felsőfokú képzés meghatározott időn belüli megszerzésére. Az egyéves képzésben a jogi karokon és az Államigazgatási Főiskolán végzett határőrtisztek vehettek részt; bármely más egyetemi diplomával vagy főiskolai oklevéllel rendelkezők a kétéves kurzusra kérhették a felvételüket. A társszervek tisztikarából határőrtisztté átminősített személyeket alapvetően az átképző tanfolyamok elvégzésére kötelezték, de részt vehettek a kétéves másoddiplomás képzésben is, amely számukra értelemszerűen „kiváltotta” az átképző tanfolyamot. A határrendészeti szak első tantervét az RTF FT 1992. február 20-án fogadta el.

83. táblázat

A határrendészeti szak tanterve az 1992/1993. tanévtől

Tantárgycsoportok/tantárgyak	3 é. nap.	4 é. lev.	1 é. MD. lev.	2 é. MD. lev.
1. KÖTELEZŐ TANTÁRGYCSONPORT				
1.1. Jogi tantárgyak				
Bevezetés az állam- és jogtudományokba	45	12	–	10
Államigazgatási jog	80	30	–	30
Büntetőjog	290	92	–	62
Büntetőeljárás-jog	88	40	–	40
Emberi jogi alapismeretek	15	8	–	8
Magyar alkotmányjog	72	20	–	20
Nemzetközi jog	15	–	–	28
Polgári jog	18	–	–	32
1.2. Funkcionális tantárgyak				
Belügyi gazdálkodási ismeretek	36	20	–	–
Idegen nyelv	486	–	–	–
Pedagógia	30	8	–	–
Pszichológia	66	20	20	20
Rendőri alapismeretek	105	–	–	–
Számítástechnika és informatika	60	18	–	–
Vezetési és szervezési ismeretek	60	20	20	
1.3. Társadalomtudományi tantárgyak				
Magyarország Európában	84	28	–	–
Kötelező alternatív tantárgy	30	18		
2. SZAKMAI TANTÁRGYCSONPORT				
Határrendészeti általános ismeretek	60	20	20	20
Határrendészeti igazgatási szakismeretek	141	104	104	76
Határőrizeti kirendeltség szakismeretek	201	32	32	30
Határforgalmi kirendeltség szakismeretek	201	32	42	26
Határrendészeti század szakismeretek	195	32	34	26
Bűnügyi alapismeretek	15	8	–	–
Kriminológiai alapismeretek	15	10	10	10
Kriminalisztikai alapismeretek	30	10	10	10

Kriminálstatisztika	30	16	12	8
Emberi kapcsolatok pszichológiája	36	10	–	–
Védelmi és önvédelmi ismeretek	376	–	–	–
Összesen	2880	608	304	456
SZÁMONKÉRÉSEK				
Alíírás	8	4	1	1
Gyakorlati jegy	12	–	–	–
Beszámoló	16	13	6	7
Kollokvium	21	20	7	18
Szigorlat	1	–	–	–
Záróvizsga	1	1	–	–
Nyelvvizsga	1	–	–	–
Államvizsga	3	3	2	3
Összesen	63	41	16	29

Megjegyzések:

1. Az egyéves MD levelező tagozat tanterve a határrendészeti szakra is elkészült, de mindössze egyetlen jelentkező volt, ezért nem indult el.
2. Minden hallgató köteles volt valamely tantárgyat felvenni az alábbi „Kötelező alternatív tantárgyak” közül: etika, filozófiatörténet, logika, politológia, retorika, szociológia.
3. Idegennyelv-vizsgát kellett tenni a nappali tagozaton.
4. A záróvizsga az államigazgatási jogból tett tantárgyi záróvizsga volt, nem azonos a mai értelemben vett záróvizsgálával, (amely a korábbi államvizsgák helyébe lépett).
5. Államvizsgák: 1. büntetőjog (kivételez az egyéves MD levelező tagozat); 2. határrendészeti igazgatási szakismeretek; 3. összevontan a következő négy szakmai főtantárgyból: határrendészeti általános ismeretek, határőrizeti kirendeltség szakismeretek, határforgalmi kirendeltség szakismeretek, határrendészeti század szakismeretek.

Forrás: A határrendészeti szak – RTF FT által – 1992. 02. 20-án elfogadott tanterve, 1992.

Kakula Tibor alezredes a Zalaegerszegi Határőr Igazgatóság határőrizeti osztályvezetője 1992. június 8-án az RTF határrendészeti tanszékvezetőnek címzett átiratával megküldte az előzetesen egyeztetett (32 darab) igazgatósági és alegység szintű intézkedést és utasítást, illetve irányítási, vezetési, határőrizeti és más dokumentumokat az oktatásban történő hasznosítás céljából.⁷⁰⁹

Az 1992/93. tanévben a nappali I. évfolyamot a Körmentről érkezett 30 hallgató kezdte meg. A levelező tagozatra a tervezett 60 helyett csak 19 hallgató került be, ugyanis a 108 belső pályázó közül mindössze annyian feleltek meg a felvételi követelményeknek. (A Határőrség vezetői erélyesek és következetesek voltak e kérdésben: a határőrségi tisztigény mennyiségi kielégítése nem mehetett a minőség rovására – V. G.) A kurzus végén 14-en kaptak oklevelet a szakon.

A rendőri szakokra felvett hallgatók szombathelyi előkészítő évfolyamával összefüggő normatív szabályozás és gyakorlat évente megismétlődött, így például 1992-ben az alábbi eltérésekkel.⁷¹⁰ Az előfelvételt nyert hallgatók száma 100 fő volt; a behívásuk a „rendes” tanévhez viszonyított „rendes” időben, 1992. augusztus 27-én történt. Az augusztus 31.

⁷⁰⁹ KAKULA Tibor alez. (1992): *Átirat RTF Hr. Tsz. tv.-nek/1992. 06. 08.* (NKE RTK ÜVI; nytsz: BM Hör. Zeg. T-63/1992)

⁷¹⁰ HŐR OPK–ORFK–RTF PK 5/1992. (08. 06.) sz. együttes intézkedése az RTF-re előfelvételt nyert sorkötelesek sorkatonai szolgálatának végrehajtására. (NKE RTK ÜVI)

és október 10. közötti határőr alapkiképzés végére képesekké váltak határőr járőrtársi feladatok ellátására. Az alapkiképzést követően az RTF Tanulmányi Osztály (itt már helyesen – V. G.) által meghatározott teljes időtartamú és programú rendőrtiszthelyettes alapképzésben vettek részt az 1992/93. tanév végéig.

Kiss Kálmán ezredes törzsfőnök 1992. február 20-án – az oktatásban történő hasznosítás céljából – az RTF Igazgatásrendészeti Tanszék vezetőjének megküldte az 1992. március 1-jén 00:00 órától bevezetésre kerülő H-90 típusú határátléptető bélyegző és párnafesték leírását tartalmazó dokumentációt.⁷¹¹

Dénes ezredes általános helyettes 1992. május 19-én kiadta a 15/1992. sz. parancsát az 1992. évi nyári szakmai gyakorlat megszervezésére és végrehajtására,⁷¹² amelyből megállapítható, hogy az új II. évfolyam igazgatásrendészeti szakán két határőrhallgató tanult, akik a Határőrségnél teljesítették a gyakorlatot.

Ugyanő – *Dénes* ezredes – 1992. május 22-én datálta a 2/1992. sz. intézkedését *A nap-pali tagozat I. évfolyamos hallgatók 1992. évi nyári kiképzésére*.⁷¹³ Egyéni bevonulás 1992. augusztus 16-án az RTF-re, majd ugyanaznap leszállítás Csopakra, a Rendőrtiszthelyettesképző Iskolára – a határrendészeti szakos hallgatók kivételével. Kiképzés ideje és helye: augusztus 17-étől 29-áig, Csopakon, illetve a határrendészeti hallgatóknak az RTF-n. Felvonulás Budapestre: augusztus 29-én. A kiképzés folytatása az RTF-n augusztus 31-étől szeptember 12-éig, valamennyi hallgató részére.

Dr. Kratochwill főigazgató aláírásával 1992. szeptember 30-án megjelent a 3/1992. sz. határozat az RTF TB tagjainak felmentéséről, illetve kinevezéséről.⁷¹⁴ A főigazgató az RTF TB 14/1987. sz. főiskola-parancsnoki parancsral megbízott elnökét és tagjait, az FT 09. 23-i határozatának figyelembevételével és addigi tevékenységük elismerésével, felmentette. Egyúttal, október 1-jei hatállyal megbízta az RTF TB elnökének *dr. Sárkány István* alezredes főiskolai tanárt.

Az RTF 1992. évi munkájáról készített és 1993. január 27-én datált értékelésben *dr. Kratochwill* főigazgató megállapította, hogy az 1991-ben elfogadott új tanterv és az 1992-ben történt módosítások eredményeként a képzés eredményes volt,⁷¹⁵ a Tagozatparancsnokság és a Hallgatói Tanács közötti együttműködés elvszerű és eredményes. Elkészült a főiskolai diákkörök új szabályzata. Az ORFK megrendelésére négyhetes gazdaságvédelmi nyomozói tanfolyamot szervezett a főiskola 1992 őszén. Az értékelt évben 23 főiskolai kiadvány született 93 ív terjedelemben és 15 610 példányban.

A funkcionális tanszékek (Államtudományi és Igazgatásrendészeti, Büntetőjogi és Büntetőeljárás-jogi, Határrendészeti, Idegen Nyelvi, Kriminálisztikai, Kriminológiai, Pedagógiai és Pszichológiai, Számítástechnikai és Informatikai, Testnevelési és Küzdősportok, Vezetélméleti), valamint a társadalomtudományi tanszékek, továbbá a szakmai

⁷¹¹ Kiss Kálmán ezredes., tőf. (1992): *Átirat RTF Igrend. Tsz. tv-nek/1992. 03. 01.* (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BM HÖR. 0129/1992)

⁷¹² RTF főig. ált. h. 15/1992. (05. 19.) sz. parancsa a nyári gyakorló szolgálatra. (NKE RTK ÜVI)

⁷¹³ RTF főig. ált. h. 2/1992. (05. 22.) sz. intézkedése az 1992. évi nyári kiképzésre. (NKE RTK ÜVI)

⁷¹⁴ RTF főig. 3/1992. (09. 30.) sz. hat. az RTF Tud. Biz. tagjainak felmentéséről, ill. kinevezéséről. (NKE RTK ÜVI)

⁷¹⁵ KRATOCHWILL Ferenc (1993): *Az RTF 1992. évi munkájának értékelése/1993. 01. 27.* (NKE RTK ÜVI; 15-30/5-1993)

tanszékek (Büntetés-végrehajtási, Bűnügyi, Államtudományi és Igazgatásrendészeti, Közrendvédelmi és Közlekedésrendészeti, Vám- és Pénzügyőri) egyaránt megfeleltek a velük szemben támasztott követelményeknek. (Az Államtudományi és Igazgatásrendészeti Tanszék e rendszerben kettős minőségben szerepelt, egyrészt funkcionális tanszékként, másrészt az igazgatásrendészeti szak szakmai tanszékeként.)

84. táblázat

Az RTF oktatóinak száma – 1992. 12. 31.

Oktatói munkakörök	Hivatásos állományú	Közalkalmazott	Összesen
Főiskolai tanár	3	4	7
Főiskolai docens	10	12	22
Főiskolai adjunktus	30	48	78
Főiskolai tanársegéd	18	26	44
Nyelvtanár	–	9	9
Összesen	61	99	160

Forrás: KRATOCHWILL 1993.

A 160 fős populációban: a) tudományos fokozattal rendelkezett 30 fő; egyetemi végzettségű 132 fő és főiskolai végzettségű 28 fő; b) 2 vagy több idegen nyelvből vizsgázott 14 fő; 1 idegen nyelvből vizsgázott 30 fő; nincs nyelvvizsgálója 116 főnek. Az oktatói és dolgozói állomány 34%-a kicserélődött az év folyamán; 68 fő távozott és 73 új felvételis lépett be a rendszerbe. Kedvező, hogy az oktatók 1992. július 1-jétől differenciált bérfejlesztésben részesültek. Kedvezőtlen azonban, hogy a területi szervek és a főiskola állományának továbbra is jelentős illetménykülönbségei még mindig nem teszik lehetővé a területi szervek kiemelkedő képességű, alkalmas szakembereinek „főiskolára csábítását”. (Személyes tapasztalatom is, hogy e kifogásolt jelenség valójában évtizedeken átívelő és visszatérően elodázott abszurditás, amely érthetetlen, és amelyet „büntetlenül” nem lehet/nem szabad a végtelenségig konzerválni – V. G.)

Az 1992. évi munkát összegző jelentésben a főiskola főigazgatója a Határrendészeti Tanszék tekintetében az alábbiakat rögzítette. Az 1992. évi tapasztalatok alapján tett tanszéki javaslatokra a Határőrség országos parancsnoka a 46/1992. sz. intézkedésében átfogóan szabályozta a körmendi előképzés főiskolai oktatással történő összehangolását, valamint az előképzés és a főiskolai oktatás szervezeti, személyi és tárgyi feltételeinek biztosítását. A tanszék megkezdte az I. évfolyam oktatását a nappali és a levelező tagozaton. Az oktatónevelő munka az országos parancsnokság által decemberben végrehajtott bizottsági ellenőrzés megállapításai szerint is követelményszintű, a tanszék és a hallgatók jól beilleszkedtek a főiskola képzési rendszerébe, szolgálati és munkarendjébe. A tanszék folytatta a KLKF-n végzett tudományos kutatótevékenységet; jelenleg is részt vesz az országos parancsnokság által létrehozott három tudományos kutatócsoport tevékenységében; figyelmet fordít a tudományos diákköri tevékenység szervezésére és végzésére.

Dr. Kratochwill főigazgató aláírásával 1993. május 27-én megjelent a 14/1993. sz. intézkedés az RTF Közrendvédelmi és Szakoktatási Kutatások Programiroda alárendeltségének

megváltozásáról.⁷¹⁶ Lényege: az intézkedés kiadása napjától az RTF Rendészeti Kutató Intézet igazgatóhelyettese látja el a Programiroda irányítását és felügyeletét.

A BM Kabinetiroda fejléccel és *dr. Bosánszky Lajos* kabinetfőnök aláírásával 1993. szeptember 23-án megküldött intézkedés az RTF – 1993. szeptember 27. és október 15. közötti időszakban végrehajtandó – általános felügyeleti vizsgálatáról ad tájékoztatást.⁷¹⁷ Ennek egyenes következményeként (időrendi „szépséghibával” ugyan – V. G.) 1993. október 1-jei keltezéssel megjelent az RTF főigazgató 21/1993. sz. intézkedése az RTF általános felügyeleti ellenőrzésének végrehajtására.⁷¹⁸ A szisztematikus és szigorú felügyeleti ellenőrzést lezáró, a főiskola BM által végrehajtott általános törvényességi ellenőrzéséről szóló, 1993. november 22-én datált összefoglaló jelentés az alábbi főbb következtetéseket tartalmazta.⁷¹⁹ „A főiskolán a kitűzött céloknak megfelelően mindinkább kiteljesedik a többirányú rendészeti képzés (rendőri, büntetés-végrehajtási, határrendészeti, vám- és pénzügyőri), amely felveti a főiskola névváltoztatásának szükségességét. Szükséges megteremteni a rendészeti területen dolgozó vezetők továbbképzésének – mint új képzési formának – az intézményes kereteit és feltételeit. A tanári állomány viszonylag stabil, jól felkészült, az oktatás ügye mellett elkötelezett, megfelel a vele szemben támasztott követelményeknek. Rendszeresítve: 105 hivatásos állományú, 337 közalkalmazotti, illetve 680 hallgatói státus.”

A betegség miatt 1993-ban tartósan távollévő, majd 1993. október 14-én elhalálozott, fantasztikusan nagy tiszteletnek örvendő *dr. Kratochwill Ferenc* főigazgatónk helyettesítését *Dénes* ezredes, a főigazgató általános helyettese mint mb. főigazgató látta el. Az 1993. évi költségvetés a következő létszámadatokat tartalmazta:⁷²⁰ hét főiskolai tanár, 28 docens, 80 adjunktus, 46 tanársegéd és szakoktató, hét (főállású! – V. G.) kutató, 250 dolgozó, összesen: 418 munkavállaló. Az oktatói munkakörben foglalkoztatottak 1993. szeptember 1-jei tényleges létszámát *Dénes* ezredes az alábbiak szerint összesítette.⁷²¹

85. táblázat

Oktatói munkakörben foglalkoztatottak az RTF-n – 1993. 09. 01.

Oktatói munkakörök	Hivatásos állományú	Közalkalmazott	Összesen
Főiskolai tanár	4	4	8
Főiskolai docens	12	16	28
Főiskolai adjunktus	31	49	80
Főiskolai tanársegéd	17	28	45
Nyelvtanár	–	10	10
Összesen	66	107	171

Forrás: DÉNES 1994.

⁷¹⁶ RTF főig. 14/1993. (05. 27.) sz. int. az RTF Közrendvédelmi és Szakoktatási Kutatások Programiroda alárendeltségének megváltozásáról. (NKE RTK ÜVI)

⁷¹⁷ BOSÁNSZKY Lajos kabinetfőnök (1993): *Intézkedés ált. felügyeleti ell-ről/1993. 09. 23.* (NKE RTK ÜVI nytsz: BM 11-720/8/1993)

⁷¹⁸ RTF főig. 21/1993. (10. 01.) sz. int. az RTF általános felügyeleti ellenőrzésének végrehajtására. (NKE RTK ÜVI)

⁷¹⁹ *Összefoglaló jelentés a főiskola, BM által végrehajtott általános törvényességi ellenőrzéséről/1993. 11. 22.* (NKE RTK ÜVI; nytsz: BM 11-72/1993)

⁷²⁰ *Az 1993. évi költségvetés létszámadatai.* (NKE RTK ÜVI; nytsz: KGO/1256/1993)

⁷²¹ DÉNES Sándor (1994): *Az RTF 1993. évi munkaértékelése/1994. 02. 28.* (RTF Könyvtár; 739/558/35/1994)

Eredményesen végrehajtották 1993. június 25-én a hagyományos tisztavatási ünnepséget a főiskola udvarán; majd augusztus 15. és szeptember 11. között a nappali tagozat I. évfolyam hallgatóinak 152 tanórás alapkiképzését, amelyen 32 fő határrendészeti hallgató is részt vett. A főiskolai oktatási szervezeti tanszékei 1993. október 1-jén: Államtudományi; Büntetés-végrehajtási; Büntetőjogi; Bűnügyi; Határrendészeti; Idegen Nyelvi; Közrendvédelmi; Kriminológiai; Kriminológiai; Pedagógiai és Pszichológiai; Számítástechnikai; Társadalomtudományi; Testnevelési és Küzdősportok; Vám- és Pénzügyőri; Vezetélméleti; továbbá Rendészeti Kutató Intézet. A főiskola ismételten együttműködési megállapodást kötött november 12-én az Adyligeti Határőr Biztosító és Kiszolgáló Igazgatósággal, az RTF objektumának sorozott állományú határőrökkel történő őrzéséről.

11.3.2. A gyorsított ütemű tisztképzés tanterve a főiskolán és a határrendészeti szakon, 1993

Dénes ezredes mb. főigazgató 1993. november 29-én kiadta a 11/1993. sz. intézkedését „a gyorsított ütemű kiképzés tantervének és tematikáinak elkészítésére”.⁷²² A feszített tempójú kidolgozást, egyeztetést és véglegesítést követően Dénes ezredes és Kellner alezredes aláírásával 1993. december 21-én hatályba lépett *A minősített időszakban a gyorsított ütemű képzés tanterve és tematikái* című dokumentum.⁷²³

(A gyorsított képzés tanterve a maga nemében páratlan, egyedülálló érték, amelynek aktualitása [kell-e indokolnom?] különösen felértékelődik a 2015-től kialakult európai és globális migrációs helyzet tükrében. A záradék szerint mindössze két példányban készült: az 1. sz. pld. felterjesztve a Belügyminisztériumba, a 2. sz. pld. pedig az NKE RTK Ügyviteli Irattárban található. Álláspontom szerint: időtlen időig őrízni kell, és különösen az RTK 2017-ben tervezett költözésekor kell megóvni az esetleges „lelelejtezési lendület-től” – V. G.)

A tanterv hatálya a nappali tagozat hallgatóira terjedt ki. A levelező képzés mindaddig szünetel(t volna), amíg vissza nem vonják a minősített időszakot. A képzés célja és jellege: a minősített időszak sajátosságainak megfelelően gyorsított ütemben megvalósítani azon képzési követelmények és feladatok döntő többségét, amelyeket a főiskola hatályos tanterve alaphelyzetben előír a nappali tagozatos hallgatóknak. A gyorsított ütemű képzés három változata:

- „A” változat: 90 nap, 720 tanóra, az 1. tanulmányi félévben lévő hallgatóknak;
- „B” változat: 60 nap, 480 tanóra, a 2. és 3. tanulmányi félévben lévőknek;
- „C” változat: 30 nap, 240 tanóra, a 4. és 5. tanulmányi félévben lévőknek.

A 6. félévben tanulmányokat folytató III. éves hallgatók haladéktalanul befejezik a képzést, záróvizsgáznak, majd a soron kívüli tisztavatást és elosztást követően azonnal megkezdik a tiszti szolgálatukat.

⁷²² RTF főig. ált. h. 11/1993.(11.29.) sz. int. gyorsított ütemű kik. tanterv és tematikák elkészítésére. (NKE RTK ÜVI)

⁷²³ Minősített időszakban a gyorsított ütemű képzés tanterve és tematikái/1993. 12. 21. (NKE RTK ÜVI; 15-91/1993)

86. táblázat

Gyorsított ütemű képzés tantárgy-, óra- és vizsgarendje a határrendészeti szakon – 1993

Tantárgyak/Verziók	A	B	C
Bevezetés az állam- és jogtudományokba	2	–	–
Emberi jogi alapismeretek	8	4	2
Magyar alkotmányjog	8	4	–
Államigazgatási jog	48	24	–
Polgári jogi alapismeretek	4	2	–
Nemzetközi jogi alapismeretek	12	6	
Összevont záróvizsga	+	+	+
Büntetőjog	48	24	12
Büntetőeljárás-jog	48	24	–
Összevont záróvizsga	+	+	+
Pedagógiai alapismeretek	16	8	4
Pszichológiai alapismeretek	24	–	–
Összevont záróvizsga	+	+	+
Kriminológiai alapismeretek	8	4	2
Kriminálisztikai alapismeretek	16	8	4
Rendőri alapismeretek	24	12	
Bűnügyi alapismeretek	16	8	4
Összevont záróvizsga	+	+	+
Határrendészeti ált. ismeretek	16	–	–
Határőrizeti szakismeretek	66	46	10
Határforgalom-ellenőrzési szakismeretek	66	46	10
Határőr-felderítési szakismeretek	60	40	20
Határrendészeti igazgatási szakismeretek	48	48	10
Határőrségi informatikai rendszerek	30	30	30
Határvédelmi ismeretek	102	102	102
Határőrkiképzés módszertana	30	30	30
Határőrségi gazdálkodási alapismeretek	20	10	–
Összevont záróvizsga	+	+	+
Tanórák összesen	720	480	240

Forrás: Minősített időszakban a gyorsított ütemű képzés tanterve és tematikái, 1993.

11.3.3. A határrendészeti szak tantervének módosítása az 1993/1994. tanévtől

Az RTF FT az 1993. március 31-i ülésén megtárgyalta és elfogadta az előző, vagyis az 1992. február 20-án elfogadott határrendészeti tanterv módosításait.⁷²⁴

⁷²⁴ Kiegészítés és módosítás az RTF 1992-ben elfogadott tantervéhez/1993. 03. 31. (NKE RTK ÜVI; 15-30/4-49)

87. táblázat

A határrendészeti szak módosított tanterve az 1993/1994. tanévtől

Tantárgycsoportok/tantárgyak	3 é. nap.	4 é. lev.	1 é. MD. lev.	2 é. MD. lev.
1. KÖTELEZŐ TANTÁRGYCSOPORT				
1.1. Jogi tantárgyak				
Bevezetés az állam- és jogtudományokba	45	12	–	10
Államigazgatási jog	96	30	–	30
Büntetőjog	261	92	–	62
Büntetőeljárás-jog	66	40	–	40
Emberi jogi alapismeretek	30	8	–	8
Magyar alkotmányjog	72	20	–	20
Nemzetközi jog	15	–	–	28
Polgári jog	18	–	–	32
1.2. Funkcionális tantárgyak				
Belügyi gazdálkodási ismeretek	30	20	–	–
Idegen nyelv	486	–	–	–
Pedagógia	30	8	–	–
Pszichológia	66	20	20	20
Rendőri alapismeretek	105	–	–	–
Számítástechnika és informatika	75	18	–	–
Vezetési és szervezési ismeretek	60	20	20	–
1.3. Társadalomtudományi tantárgyak				
Magyarország Európában	84	28	–	–
Szociológia	30	–	–	–
Kötelező alternatív tantárgy	36	18	–	–
2. SZAKMAI TANTÁRGYCSOPORT				
Határrendészeti általános ismeretek	60	20	20	20
Határrendészeti igazgatási szakismeretek	141	104	104	76
Határőrizeti kirendeltség szakismeretek	201	32	32	30
Határforgalmi kirendeltség szakismeretek	201	32	42	26
Határrendészeti század szakismeretek	195	32	34	26
Bűnügyi alapismeretek	15	8	–	–
Kriminológiai alapismeretek	30	10	10	10
Kriminálisztikai alapismeretek	15	10	10	10
Kriminálstatisztika	15	16	12	8
Emberi kapcsolatok pszichológiája	36	10	–	–
Védelmi és önvédelmi ismeretek	366	–	–	–
Összesen	2880	608	304	456
SZÁMONKÉRÉSEK				
Aláírás	8	4	1	1
Gyakorlati jegy	14	1	–	–
Beszámoló	16	13	5	10
Kollokvium	23	17	7	16
Szigorlat	1	–	–	–
Záróvizsga	1	1	–	–
Nyelvvizsga	1	–	–	–
Államvizsga	3	3	2	3
Összesen	67	39	15	30

Megjegyzések: a tantárgystruktúra, a tantárgyak és a számonkérések alapvetően nem változtak, kisebb módosítás történt egyes tantárgyak óraszámában és a számonkérések szintjében. A szociológia egységiesen kötelezővé vált a nappali tagozaton.

Forrás: Kiegészítés és módosítás a hr. szak 1992-ben elfogadott tantervéhez, 1993.

Az 1993/1994. tanévben újabb nappali I. évfolyamú határrendészeti osztály érkezett Körmenről a Farkasvölgyi útra, 32 fővel. A négyéves levelező tagozat I. évfolyam 60 helyére a 141 belső pályázó közül mindössze 42 fő nyert felvételt a határrendészeti szakra (majd 1997-ben 35-en végeznek). A kétéves másoddiplomás levelezőn 18 határőrtiszt kezdte meg a tanulmányokat. Kellő számú jelentkező hiányában nem indult egyéves másoddiplomás levelező képzés a határrendészeti szakon. Ugyanis e képzési formára a Határőrségtől mindössze egyetlenegy fő jelentkezett; beleegyezésével és a HOP Személyügyi Osztály egyetértésével az RTF Tanulmányi Osztály átirányította az igazgatásrendészeti szakra.

A felsőoktatási alapképzés mellett egymást követték a – elsősorban a határőrizeti és határforgalmi kirendeltségek tisztjeinek szervezett – határrendészeti, illetve bünyügyi-felderítő átképző tanfolyamok, valamint a határrendészeti továbbképző tanfolyamok. Az 1992/1993. tanévben tízhetes *Határrendészeti igazgatási tanfolyam* (51 fő); négyhetes *Határforgalom-ellenőrzési tanfolyam* (18 fő); 1993/1994-ben nyolchetes *Határrendészeti igazgatási tanfolyam* (25 fő). *Bünyügyi átképző szaktanfolyam* volt 1993. október 11. és december 10. között, amelyen célzottan a kirendeltségvezető felderítő helyettesek, valamint az e munkakörökbe tervezett, de felderítő szakképzettséggel nem rendelkező határőrtisztek (22 fő) vettek részt.

Az 1993/1994. tanév közepén a határrendészeti szak hallgatói létszáma: nappali II. évfolyamon 29; nappali I. évfolyamon 30; levelező II. évfolyamon 16; levelező I. évfolyamon 42; a 2 éves másoddiplomás levelezőn 16 hallgató. A másoddiplomás levelező tagozaton folytatott képzéshez egy kiegészítés: 1993-ban új megrendelői igényként merült fel a Határőrség részéről, hogy a másoddiplomás képzésben részt vevő határrendészeti hallgatók összlétszámát 180 főről 400 főre emelje fel a főiskola. Ezt az igényt azonban „a költségvetési helyzetünk miatt el kellett utasítanunk, mert a többletköltség fedezetét saját erőből nem tudtuk biztosítani”, fogalmazta meg a főiskola főigazgatója az RTF 1994. évi költségvetési tervezetében.⁷²⁵ (Utólag is értem és megértem a főiskola főigazgatójának álláspontját. Ellenben ma is eszembe jut a megválaszolatlan kérdés: a pluszforrást miért nem biztosította a HOP és/vagy a BM? – V. G.) A tanszék alapismereti vizsgára felkészítő féléves tanfolyamokat tartott 1993-ban és 1994-ben egy-egy alkalommal, 20-20 főnek.

A fiatal tanszék oktató-nevelő munkáját és működését kiemelt figyelem kísérte. Az országos parancsnokság által 1992 decemberében végrehajtott bizottsági ellenőrzés, az 1993. szeptemberi témavizsgálat, az 1993 októberében végzett BM általános törvényességi ellenőrzés és az 1994 januárjában tartott határőrségi utóellenőrzés összegzett következtetései alapján is a tanszék működése jog- és szakszerű, illetve az általános és a szakmai képzés egyaránt korszerű volt.

Az RTF főigazgató korábban idézett, 21/1993. sz. intézkedése 2. pont *A képzés szakmai feltételeinek ellenőrzése* 29–33. bekezdése szerint az alábbiakat vizsgálták. „A határrendészeti szak alapításának, valamint a Határrendészeti Tanszék létrehozásának, működésének tapasztalatai. A határrendészeti szakon folyó képzés fejlesztésének további lehetőségei, tekintettel az 1993. szeptember 1-jén hatályba lépett, felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvényből fakadó belügyi feladatokra.” Az 1993. november 22-én keltezett, *Összefoglaló jelentés a főiskola BM által végrehajtott általános törvényességi ellenőrzéséről* című dokumentum 2.7. pontja az alábbiakban rögzítette a határrendészeti szak működésével kap-

⁷²⁵ KRATOCHWILL Ferenc (1994): *Az RTF 1994. évi költségvetése.* (NKE RTK ÜVI; sz. n.)

csolatos tapasztalatokat.⁷²⁶ „A határrendészeti szakot és tanszéket 1992-ben alapították, így annak tevékenységéről mélyreható elemzéseket az ellenőrzés nem készíthetett. A tanszék rendeltetése a megváltozott határőrségi feladatrendszerhez igazodó, határrendészeti szaktevékenységre felkészítő, felsőfokú tisztképzés. Emellett a tanszék szerepet kapott a határőrszti állomány továbbképzésében és a tudományos kutatómunkában is. A képzés a főiskola oktatási rendszeréhez idomul, a tananyag jelentős részét a főiskola különböző tanszékei oktatják. A Határrendészeti Tanszék a szaktantárgyak oktatásáért felel, oktatói kara is ennek megfelelően lett kinevezve. Összességében megállapítható, hogy a szak integrálódott a főiskola képzési rendszerébe, az intézmény szervezeti egységeivel korrekt együttműködést tudott kialakítani. Problémamentes a Határőrség és a főiskola kapcsolata is, a szakirányítást pedig eredményesnek minősíthetjük.” (Inkorrektnek tartom, hogy bár az összegző jelentést megalapozó jelentések egyikében, a BM Rendészeti Főosztály fejléccel ellátott és *dr. Nagy Károly* r. vezérőrnagy főosztályvezető által aláírt jelentés [készítője *dr. Horváth Sándor*] a határőrségi szakirányítást „példásnak” minősítette, ellenben a végleges dokumentumban csupán az enyhébb, „eredményesnek minősíthetjük” megállapítás szerepel – V. G.)⁷²⁷

Dénes ezredes mb. főigazgató az RTF 1993. évi munkájáról készített – és korábban már érintett – értékelő jelentésében⁷²⁸ a határrendészeti szakról és a tanszékről a következőket fogalmazta meg: „[...] a tanszék 1993 őszen folytatta a nappali és a levelező tagozaton, valamint megkezdte a kétéves másoddiplomás levelező tagozaton is a képzést.” Az oktatás tartalma megfelelt a gyakorlat diktálta követelményeknek, tükrözte a határrendészeti szolgálati tevékenység elveit, tartalmát és módszertanát a főiskolai alapképzésben, valamint a tanfolyami át- és továbbképzésben egyaránt. A tanszék a gyakorlatias felkészítés érdekében szoros és eredményes kapcsolatot tartott a szakirányító szervekkel és a végrehajtó alegységekkel.⁷²⁹ A viharos sebességgel érkező új ismereteket haladéktalanul beépítette az oktatásba; következetesen ügyelt a megfogalmazott rendezőelvre: szakmai tananyagként oktatni a közben elavult ismeretanyagot szigorúan tilos! A határrendészet gyakorlatában idejétmúlt ismeretek a szakmai tantárgyakból azonnal átkerültek a szakmatörténeti tantárgyba, és kizárólag abban oktathatták azokat. A tanszék szoros és eredményes együttműködést folytatott a következő szervezetekkel, intézményekkel: az RTF társtanszékei; a HOP főosztályai és önálló osztályai; a határőr igazgatóságok; a ZMKA és a KLKF határőr tanszékek; Körömdi HKTI; BM Menekültügyi és Migrációs Hivatal; ENSZ Menekültügyi Főbiztosság Budapesti Iroda; ORFK Igazgatásrendészeti Főosztály; Menekülteket Befogadó Állomás, Bicske; Ideiglenes Szállás, Kerepestarcsa.

Az ORFK megrendelésére az RTF-n 1994. január 18-án első alkalommal megkezdődött a gazdaságvédelmi szaknyomozó szakképzés; a résztvevőket a bűnügyi szak nappali tagozat II. évfolyamos hallgatói közül választották ki.

⁷²⁶ *Összefoglaló jelentés a főiskola, BM által végrehajtott általános törvényességi ellenőrzéséről.* (NKE RTK ÜVI nytsz: BM 11-72/1993)

⁷²⁷ *Részjelentés a főiskola, BM által végrehajtott általános törvényességi ellenőrzéséről.* (NKE RTK ÜVI sz: BM RFÖO 8-994/5/1993; 22.)

⁷²⁸ DÉNES Sándor (1994): *Az RTF 1993. évi munkaértékelése.* (RTF Könyvtár; 739/558/35/1994. 02. 28.)

⁷²⁹ *Interjú* 2014-ben Kovács Lajos ny. hőr. alezredessel, aki 1974-ben végzett a KLKF határőr szakán. Tisztté avatását követően a Zalaegerszegi Határőrkerületnél a rönöki, a szentgotthárdi, az apátistvánfalvai őrsön parancsnokhelyettesként és őrsparancsnokként, majd 1995–1999 között a Körömdi HKTI-n, osztályfőnök tanárként teljesített szolgálatot.

Az intézmény élén 1994. március 1-jén vezetői váltások történtek. *Dénes* ezredes mb. főiskolai főigazgatót követve *dr. Dános Valér* (CSc) r. dandártábornok lett a főiskola kinevezett parancsnoka.⁷³⁰ „Főigazgató” helyett ismételten „parancsnok” került a főiskola élére, és e változás nem csupán elnevezésbeli, hanem jelentős hatásköri és vezetéstechnikai különbségeket is eredményezett.⁷³¹ A parancsnokot két helyettes segítette a tevékenységében: általános parancsnokhelyettes maradt *Dénes* ezredes, az oktatási parancsnokhelyettes *dr. jur. Matei László* r. ezredes lett; a tudományos helyettesi tisztség megszűnt. (Megjegyzés: a tudományos tevékenységet a létrehozott RTF Rendészeti Vezetőképző és Kutató Intézet [RVTKI] főigazgatója irányította és felügyelte – V. G.) A távollévő parancsnok helyettesítési sorrendjét az általános-, majd az oktatási helyettes, végül a főtitkár alkotta.⁷³²

Dános dandártábornok 1994. március 31-én kiadta a 7/1994. sz. intézkedését az 1994. évi felvételi vizsgák végrehajtására.⁷³³ A főiskola vonzerejét hűen tükrözi, hogy közel 3500 jelentkező felvételiztetését kellett megszervezni és végrehajtani. A felvételizők két írásbeli vizsgát tettek: magyar nyelvből, irodalomból és történelemből, illetve szakmai ismeretekből. Az írásbeli vizsgán elért eredmények alapján berendelték bizottsági beszélgetésen vettek részt a szakmai bizottságokban, így a határrendészeti szakbizottságban is.

Dénes ezredes, a 4/1994. sz. parancsával részletesen meghatározta az 1994. évi nyári gyakorló szolgálat és szakmai gyakorlat rendjét.⁷³⁴ Az 1993–96. kurzus I. évfolyamát gyakorló szolgálatra, valamint az 1992–95. kurzus II. évfolyamát szakmai gyakorlatra vezényelte – vagylagosan – július 4-étől 29-éig, illetve augusztus 1-jétől 26-áig. A határrendészeti hallgatók – külön elosztás és feladatfüzet szerint – a Határőrség szerveinél teljesítették a gyakorlati feladatokat.

Az 1994. június 3-án megrendezett Pedagógus Napi Ünnepségen a főiskola vezetői, oktatói, dolgozói és hallgatói – mély tisztelettel emlékezve a főiskola elhunyt főigazgatójára – Kratochwill Ferenc Emléktáblát avattunk az RTF Főépületében.

Dános dandártábornok a június 13-án kiadott 1/1994. sz. körlevelével a Levelező és Továbbképző Tagozat Parancsnokság irányítását – átmeneti jelleggel – a Tanulmányi Hivatal vezetőjének hatáskörébe utalta.⁷³⁵ Ugyanő – *Dános* dandártábornok – a szeptember

⁷³⁰ Dr. DÁNOS Valér (CSc) r. dandártábornok, főiskolai tanár, főiskola-parancsnok: 1971-ben bűnügyi nyomozóként kezdte a belügyi pályát. 1977-ben kitüntetéssel végzett az RTF-n, majd 1982-ben (summa cum laude minősítéssel) az ELTE ÁJK-n. 1990-től az MTA állam- és jogtudomány kandidátusa. 1977-től 1990-ig az RTF-n oktatott. 1990-ben a BM Nemzetközi, Oktatási és Tudományos Osztály vezetője; 1991-től a Rendészeti Kutatóintézet igazgatóhelyettese, majd mb. igazgatója; közben 1992-ben a *Belügyi Szemle* mb. főszerkesztője. 1994-ben és 1995-ben az RTF parancsnoka, egyúttal főiskolai tanár. Azt követően a rendészeti vezetőképzésért és továbbképzésért felelős – korábban ismertetett és különféle elnevezésű – belügyi központi intézmények vezetőjeként folytatta tovább a pályafutását. 2016-ban a BM Közszolgálati Személyzetfejlesztési Főigazgatóság (BM KSZF) főigazgatója. 2014-től az NKE egyetemi magántanára.

⁷³¹ DÁNOS Valér (1994): *Előterjesztés az RTF-n folyó oktató-nevelőmunka korszerűsítésére/1994. 02. 18.* (NKE RTK ÜVI; sz. n.)

⁷³² RTF pk. 19/1994. sz. int. a főiskola-parancsnok helyettesítéséről. (NKR RTK ÜVI)

⁷³³ RTF pk. 7/1994. (03. 31.) sz. int. az 1994. évi felvételi vizsgákra. (NKR RTK ÜVI)

⁷³⁴ RTF pk. ált. h. 4/1994. sz. pcs. az 1994. évi nyári gyakorló szolgálatra és szakmai gyakorlatra. (NKE RTK ÜVI)

⁷³⁵ RTF pk. 1/1994. sz. körlevele a Levelező és Továbbképző Tagozat Parancsnokság irányításáról. (NKE RTK ÜVI)

7-én kiadott 2/1994. sz., valamint 3/1994. sz. körlevelekkel⁷³⁶ elrendelte a nappali tagozat I. évfolyam részére a tanévnyitó ünnepség szeptember 12-én, illetve az ünnepélyes eskütétel szeptember 15-én történő megrendezését. (Visszatekintve, talán célszerűbb lehetett volna a két ünnepséget egyetlen rendezvényként szervezni és megtartani – V. G.)

Eltérve az RTF-n történt kibocsátó ünnepségek korábbi rendjétől, a főiskola – hagyományteremtő szándékkal – első alkalommal és nagy sikerrel nyilvános tisztavatási ünnepséget rendezett a Budavári Palota Oroszlános Udvarában, 1994. július 1-jén. A rendezvény sikere érdekében sokan és sokat dolgoztak, akik közül feltétlenül említést érdemelnek Dénes ezredes, valamint Cserhalmi Pál alezredes, az RTF Díszszázalój parancsnoka.

A felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvény (Ftv.) hatályba lépését követően, kifutásos alapon, az RTF-n is megszüntették az egyéves és kétéves másoddiplomás levelező képzést. Átmeneti jelleggel 1994/1995-ben hároméves másoddiplomás levelező képzés indult, de az 1994–1997 közötti egyetlen kurzussal a másoddiplomás képzési forma végleg megszűnik, és 1997-től véglegessé válik a hároméves nappali és a négyéves levelező tagozatos képzés.

Az 1994/1995. tanév előkészítése érdekében, Dános dandártábornok kiadta a 12/1994. sz. intézkedést a vezetői és tanári továbbképzésre, valamint a tanévnyitó [ügynevezett össztanári – V. G.] konferencia megrendezésére.

88. táblázat

Az 1994/1995. tanévet előkészítő rendezvények ütemezése

Dátum	Időpont	Téma	Hely
Aug. 22.	8.00–13.00	Az Rtv. értelmezése, előttünk álló feladatok	„A”
Aug. 23.	8.00–13.00	Pedagógiai és oktatásszervezési módszertan	„A”
Aug. 24.	8.00–13.00	Belső információ, ügyvitel és informatika	„A”
Aug. 25.	8.30–	Tanévnyitó tanári konferencia	„A”
Aug. 26.	8.00–13.00	Magasabb vezetők és tanzékvezetők tréningje	„A”

Forrás: RTF pk. 12/1994. sz. intézkedése, 1994.

A tanórarendi követelmények teljesítésén túl a nappali tagozatos hallgatók rendszeresen ügyeleti szolgálatokat, valamint rendőri-karhatalmi biztosítási feladatokat láttak el az RTF főigazgató általános helyettes 3/1991. sz. intézkedése,⁷³⁷ majd a rendőri csapaterő szervezéséről és kiképzéséről szóló 18/1993. (IX. 15.) RTF főigazgatói intézkedés⁷³⁸ alapján. (E két belső rendelkezés időtállóságát jól kifejezi, hogy azokat 11 év múlva, a 2/2002. sz. általános helyettesi intézkedés fogja kiváltani – V. G.) A megrendelői igényeknek megfelelően – és a tanórán kívüli oktatási, nevelési feladatok keretébe illesztve – 1994. december 2-ától 7-éig, a 759 fős nappali tagozatról 200 hallgató, valamint a kijelölt tanárok sikeresen részt vettek az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet (EBEÉ) Budapesten

⁷³⁶ RTF pk. 2/1994. (09. 07.), és 3/1994. (09. 07.) sz. körlevele a nappali tagozat I. évfolyam részére a tanévnyitó ünnepség 09. 12-én, illetve az ünnepélyes eskütétel 09. 15-én történő megrendezésére. (NKE RTK ÜVI)

⁷³⁷ RTF főig. ált. h. 3/1991. sz. int. a nappali tagozatos hallgatók szolgálatba vezénylésének elveiről. (NKE RTK ÜVI)

⁷³⁸ RTF főig. 18/1993. (09. 15.) int. rendőri csapaterő szervezéséről és kiképzéséről. (NKE RTK ÜVI)

megrendezett konferenciájának rendészeti biztosításában.⁷³⁹ (Megjegyzés: az 1994. december 5-én és 6-án megrendezett csúcstalálkozón az EBEÉ, a korábbi években végbement pozitív folyamatok eredményeként Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet [EBESZ] alakult át – V. G.)

Dános dandártábornok 1994 őszén kiadta a 21/1994. sz. intézkedést a nappali tagozatos hallgatók tanulmányi pótlékának bevezetéséről.⁷⁴⁰ Az intézkedés szerint az 1–5. szemeszterben elért tanulmányi eredményeik alapján a hallgatók a következő félévben jogosulttá váltak az alábbi tanulmányi pótlékra; 5,00 esetén: 8000 Ft/hó; 4,99–4,51 esetén: 6000 Ft/hó; 4,50–4,10 esetén: 4000 Ft/hó. Ugyanő – *Dános* dandártábornok – rövid időn belül, a 10/1995. (II. 28.) számon új intézkedést adott ki „a tanulmányi pótlék megállapításáról”, és egyúttal hatálytalanította az előzőt.⁷⁴¹ Lényege, hogy az 5,00-s tanulmányi eredmény esetén „1,5 egység”, valamint a 4,99–4,50 tanulmányi eredmény esetén „1 egység” tanulmányi pótlék illeti meg a hallgatót. Az egy egységre jutó összeg megállapításáról szóló 22/1995. (VIII. 2.) sz. intézkedéssel az „1 egységet” 2000 Ft-ban határozta meg, vagyis a hallgatói alapilletményen felül 3000, illetve 2000 Ft tanulmányi pótlékban részesültek a kitűnő és jeles eredményű hallgatók.⁷⁴²

A főiskolaparancsnok 1994. évi összegző és értékelő jelentéséből az alábbiakat célszerű kiemelni.⁷⁴³ Az oktatók a képzést és a tudományos kutatást az addigi 15 tanszék helyett 12 tanszéken folytatták, amelyeket számos vonatkozásban át is alakítottak. Így például homogén Államtudományi Tanszék jött létre; létrehozták a Közbiztonsági Tanszéket (a Közrendvédelmi és a Közlekedésrendészeti Tanszék, valamint az Államtudományi és Igazgatásrendészeti Tanszék Igazgatásrendészeti Szakcsoport összevonásával); a Bűnüldözési Tanszéket (a Bűnügyi, illetőleg a Kriminálisztikai Tanszék összevonásával); a Bűnügyi Tudományok Tanszékét (a Büntetőjogi és Büntetőeljárás-jogi, valamint a Kriminológiai Tanszék összevonásával). A Pedagógiai és Pszichológiai Tanszék jogutóda a Pszichológiai Tanszék és Laboratórium lett. A Számítástechnikai és Informatikai Tanszék helyébe a Számítástechnikai és Informatikai Központ lépett. Az RTF Rendészeti Kutatóintézet feladatait kibővítve létrejött az RTF Rendészeti Vezetőképző és Kutató Intézet (RVTKI), amely szervezetileg is beépült a főiskola struktúrájába, és magában integrálta az addigi Vezetéseméleti Tanszéket. Az RVTKI a kutatás és a kutatásszervezés mellett két tantárgyat is gondozott és oktatott: a rendészeti vezetési ismereteket, valamint a számviteli ismereteket. Ugyancsak a főiskola szervezeti egységként létrejött a Magyar Rendvédelem-történeti Dokumentációs Központ. A főiskolán összesen 97 hivatásos és 374 közalkalmazott munkavállaló teljesített szolgálatot, illetve dolgozott oktatóként, adminisztratív munkatársként vagy fizikai dolgozóként. Az oktatók 81,9%-a egyetemi végzettséggel, 74%-a idegennyelv-ismerettel és 14,5%-a tudományos fokozattal rendelkezett.

⁷³⁹ RTF pk. ált. h. 12/1994. sz. pcs. az EBEÉ-n biztosító szolgálatot ellátó törzstiszti és hallgatói állományra vonatkozóan; valamint RTF pk. 5/1994. (II. 29.) sz. körlevele az EBEÉ miatt megváltozó oktatási és munkarendről. (NKE RTK ÜVI)

⁷⁴⁰ RTF pk. 21/1994. sz. int. a nappali tagozatos hallgatók tanulmányi pótlékának bevezetéséről. (NKE RTK ÜVI)

⁷⁴¹ RTF pk. 10/1995. (02. 28.) sz. int. a tanulmányi pótlék megállapításáról. (NKE RTK ÜVI)

⁷⁴² RTF pk. 22/1995. (08. 02.) sz. int. az egy (1) egységre jutó összeg megállapításáról. (NKE RTK ÜVI)

⁷⁴³ DÁNOS Valér (1995): *Beszámoló jelentés az RTF 1994. évi munkájáról/1995. 01. 25.* (RTF Könyvtár; 15-1000/0016/001-1995)

A képzési feladatok teljesítésével párhuzamosan, a tudományos kutató- és kidolgozó-tevékenység eredményeként az oktatók 15 tankönyvet készítettek, és azokat 20 900 példányban a hallgatók rendelkezésére bocsátotta az intézmény.

11.3.4. Az 1994/1995. tanévtől bevezetett „átmeneti tanterv” adaptációja a határrendészeti szakon

Az RTF FT 1994. május 24-i ülésén elfogadott és az 1994/1995. tanévtől bevezetett „átmeneti tantervet” az alábbiak szerint adaptáltuk a határrendészeti szakon.

89. táblázat

A határrendészeti szak átmeneti tanterve az 1994/1995. tanévtől

Tantárgycsoportok/tantárgyak	3 é. nap.	4 é. lev.	2 é. MD. lev.
1. Jogi tantárgyak			
Bevezetés az állam- és jogtudományokba	45	12	10
Emberi jogi alapismeretek	30	8	8
Magyar alkotmányjog	72	20	20
Államigazgatási jog	96	30	30
Büntetőjog	261	92	62
Büntetőeljárás-jog	66	40	40
Polgári jogi ismeretek	18	20	32
Nemzetközi jogi alapismeretek	15	–	28
2. Funkcionális és társadalomtudományi tantárgyak			
Belügyi gazdálkodási ismeretek	30	20	–
Idegen nyelv	468	–	–
Pedagógia	30	8	–
Pszichológia	66	20	20
Rendőri alapismeretek	105	–	–
Számítástechnika és informatika	75	18	–
Vezetés és szervezés	30	20	–
Etika	30	18	–
Szociológia	54	18	–
Kötelező alternatív tantárgy	36	–	–
Politológia	30	10	–
3. Szakmai tantárgyak			
Határrendészeti általános ismeretek	40	10	10
Határrendészeti igazgatási szakismeretek	148	60	44
Határőrségi gazdálkodási ismeretek	30	10	10
Határőrségi informatikai rendszerek	76	12	8
Határvédelmi ismeretek	96	24	12
Szakkiképzési ismeretek	36	10	21
Határőrizeti szakismeretek	148	26	20
Határforgalom-ellenőrzési szakismeretek	152	28	20
Határőr-felderítési szakismeretek	150	60	44

Tantárgycsoportok/tantárgyak	3 é. nap.	4 é. lev.	2 é. MD. lev.
Bűnügyi alapismeretek	16	8	10
Kriminológiai alapismeretek	30	10	–
Kriminalisztikai alapismeretek	14	10	10
Kriminálstatisztika	15	16	8
Emberi kapcsolatok pszichológiája	36	10	–
Védelmi és önvédelmi ismeretek	366	–	–
Összesen	2880	608	456
SZÁMONKÉRÉSEK			
Aláírás	8	5	2
Gyakorlati jegy	20	1*	–
Beszámoló	19	13	2
Kollokvium	23	18	2
Szigorlat**	1	1	1
Záróvizsga	–	–	–
Nyelvvizsga***	1	–	–
Államvizsga****	3	3	3
Összesen	71	41	10

Megjegyzések:

*: a négyéves levelezőn egyetlen gyakorlati jegy: számítástechnika és informatika;

** : államigazgatási jog szigorlat, egységesen;

***: a nyelvvizsga csak a nappali tagozaton követelmény;

****: államvizsgák egységesen: büntetőjog államvizsga; határőrizet és határforgalom-ellenőrzés összevont államvizsga; határrendészeti igazgatás és határőr-felderítés összevont záróvizsga.

Forrás: Az RTF FT által 1994. 05. 24-én elfogadott átmeneti tanterv, 1994.

Az 1994/1995. tanévben a szak megközelítette a „teljes fordulaton” történő működést. Nappali tagozaton: előkészítő évfolyam (30 fő) Körmenyden, valamint I-II-III. évfolyam (91 fő) a főiskolán. A négyéves levelező tagozaton: I–II–III. évfolyam (117 fő). A kétéves másoddiplomás levelező I–II. évfolyamon (19 + 16 =) 35 fő. Tanfolyamhallgatók összesen: 125 fő. Mindösszesen: 398 hallgató, az RTF egyetlen szakán és szakmai tanszékén!

A tanszék rövid időn belül beilleszkedett az RTF és a külföldi partnerek közötti nemzetközi együttműködés rendszerébe, így különösen a német (Münster és Lübeck), az ukrán (Hmelnickij) és a szlovák (Pozsony) relációban. *Nováky* vezérőrnagy és *Dános* dandártábornok előzetes engedélyével mint tanszékvezető 1994-ben – az RTF történetében előzmény nélküli – írásos együttműködési megállapodást köthettem a Pozsonyi Rendőrtisztviselői Főiskola Határ- és Idegenrendészeti Tanszék vezetőjével, amelynek alapján hosszú éveken keresztül interaktív oktatói és hallgatói tapasztalatcserét folytattunk, és amelynek nyomvonalán két éven belül a főiskolák közötti együttműködési megállapodást is megkötötték a főiskola-parancsnokok.

Az 1994/1995. tanév végéig *Dános* dandártábornok intenciói szerint, *Matei* ezredes irányításával és *Szakács* alezredes vezetésével a tanszékvezetők és a kijelölt oktatók feszített ütemben kidolgoztuk a négyéves főiskolai tisztképzés programját. A négyéves tisztképzést az 1995/1996. tanévtől terveztük bevezetni, de a korábbi ígérvénnyel ellentétben, a belügyminiszter nemleges döntése alapján mégsem valósulhatott meg. (Meggyőződésem, tisztelt Olvasó, hogy:

- a BM Személyügyi Csoportfőnökség 1988. évi munkatervének következetes végrehajtásával;
- a Belovai ezredes irányításával, 1988-ban kidolgozott tantervi célkitűzések elfogadásával;
- valamint Szakács alezredes kandidátusi gondolatmenete szerint haladva;
- továbbá Dános dandártábornok, Matei ezredes és Szakács alezredes vezényletével;
- a négyéves főiskolai tisztképzés 1995-től történő megvalósításával legkevesebb 15 évvel előbbre tartanánk az egyetemi rangú rendészeti felsőoktatás, a rendészettudományos kutatás és innováció, a rendészettudományi tehetséggondozás, a doktori képzés, minősítés és fokozatszerzés, valamint számos rendészeti gyakorlati kérdés tekintetében – V. G.)

A megváltoztatott miniszteri álláspont a határrendészeti szakon különösen súlyos következményeket okozott, ugyanis – amint később részletezni fogom – az 1 + 3 éves képzési szisztémát le kellett szűkíteni a „tisztn” háromévesre. Némi öröm volt az ürömben, hogy a négyéves nappali rendszerhez kidolgozott elemek közül sikerült megvalósítani a hároméves nappali tagozaton az 1995/1996. tanévre bevonult teljes I. évfolyam újrendszerű hat hetes alapképzését, majd csak azt követően kezdődött meg a tényleges főiskolai oktatás.

Matei ezredes – az 1995. május 30-án kiadott 3/1995. sz. intézkedésével – a képzés minőségének permanens javítása érdekében oktatásfejlesztési bizottságot hozott létre, két albizottsággal: tananyagszerkesztő és kiadói ~, valamint oktatástechnikai albizottsággal.⁷⁴⁴ Ugyanő – *Matei ezredes* – július 5-én, az 1/1995. sz. körlevéllel elrendelte a szokásos vezetői továbbképzés, valamint tanévnyitó össztanári értekezlet megtartását.⁷⁴⁵ A vezetői továbbképzés ideje és helye: augusztus 28–30., 9.00–12.00 és 14.00–16.00 között; 113-as tanácsterem. Előadók, illetve foglalkozásvezetők: a bramshilli Stafe College vezető oktatói. A tanévnyitó össztanári értekezlet ideje: szeptember 1-jén, 9.00 órától; helye: „A” terem.

Az RTF FT 1995. június 29-i határozatainak megfelelően, illetve az 1995/96. tanév kezdetével, azaz augusztus 15-én – ideiglenes jelleggel – hatályba léptek a következő belső normatívák: hallgatói rendtartás; fegyelmi szabályzat; kártérítési szabályzat; a kollégium szervezeti és működési szabályzata, valamint házirendje.

A főtitkár, *dr. jur. Auguszt János* r. ezredes, az 1995. augusztus 24-én kiadott 2/1995. sz. intézkedésével új főiskolai karjelzés rendszeresítését rendelte el, egyúttal meghatározta, hogy az 1976-ban bevezetett előző karjelzés szeptember 15-éig viselhető.⁷⁴⁶

11.3.5. A képzésfejlesztés rövid, közép- és hosszú távú feladatai a határrendészeti szakon az 1995/1996. tanévtől

A tanszéki tudományos és innovatív tevékenység egyik erőssége volt, hogy az ütemezetten bevezetett képzési formákkal párhuzamosan, szisztematikusan kutattuk a tisztképzés további korszerűsítésének lehetőségeit, mert abból indultunk ki, hogy a képzési rendszer

⁷⁴⁴ RTF pk. okt. h. 3/1995. (05. 30.) sz. int. Oktatásfejlesztési Bizottság létrehozására. (NKE RTK ÜVI)

⁷⁴⁵ RTF pk. okt. h. 1/1995. (07. 05.) sz. körlevele tanszékvezetői továbbképzésről és össztanári értekezletről. (NKE RTK ÜVI)

⁷⁴⁶ RTF főtitk. 2/1995. (08. 24.) sz. int. egyenruházati és formaruházati cikkek rendszeresítéséről. (NKE RTK ÜVI)

megfelelt a 90-es évek követelményeinek, de valószínűleg nem fog megfelelni az ezredfordulót követő gyakorlati szükségleteknek. A továbbfejlesztés feladatait rövid, közép- és hosszú távra csoportosítottam.

A korszerűsítés rövid távú feladatait az alábbiakban összegeztem. Az 1991-ben kidolgozott tantervhez, óra- és vizsgatervhez viszonyított módosításokat bevezettük az 1994 őszen induló első évfolyamok számára, és egyidejűleg realizáltuk az 1995/1996-ban avatottak felkészítésében is. A határrendészeti szakterületre addig egységes szakmai képzés helyett bevezettük az általános alap-, alapozó és szakalapozó felkészítést követő, differenciált szakirányú szakmai felkészítés és szakmai gyakorlatok rendszerét. Ennek lényege, hogy az új szisztémában a hallgatók az előkészítő évfolyamon, majd az I. és II. tanévben egységes határrendészeti (határőrizeti, határforgalom-ellenőrzési, határrendészeti igazgatási, határőr felderítési) szakmai felkészítésben vettek részt. Azt követően az 5. félévben megnövelt óraszámban az osztály egyik fele határőrizeti, a másik fele határforgalmi szakirányú oktatásban részesült. A 6. félévben a másik rendezőelv alapján ismételtén két csoportba osztottuk őket: a hallgatók egyik fele a határrendészeti igazgatási szakismereteket, másik fele a határőr felderítési szakismereteket sajátította el, ugyancsak megnövelt óraszámban. A 6. félévben előírt szakmai gyakorlatot ennek megfelelően kellett teljesíteniük a tervezett első tiszti beosztásban: határőrizeti vagy határforgalmi kirendeltségen és ugyancsak vagylagosan rendészeti, vagy felderítő helyettesként. Az államvizsgák (akkor még így kellett nevezni) számát minden szakon háromban maximálták. Ennek következtében a – főiskolán egységesen kötelező – büntetőjogi államvizsga mellett a matematikailag lehetséges két szakmai államvizsgát összetett vizsgaként építettük fel: határőrizet és határforgalom-ellenőrzés, illetve határrendészeti igazgatás és határőr felderítés államvizsga. Természetesen e fenti szisztéma nélkülözhetetlen előfeltétele az volt, hogy a Határőrség személyzeti szervei 11 havi előrelátással, a III. tanév kezdetére (és ne a végére) pontosan meghatározzák valamennyi végzős hallgató leendő tiszti szolgálati helyét és beosztását. Sajnálatos módon a személyzeti munka gyakorlatában több hallgató esetében eltérítették egymástól a tervezett és a ténylegesen megvalósult beosztásokat, s annak következtében a differenciált szakirányú szakmai felkészítés szisztémája mindössze két évig működhetett.

A korszerűsítés középtávú feladata szervesen illeszkedett a főiskola soron lévő modernizációjához, amelynek tervezett elemei az alábbiak voltak. Az 1995/1996. tanévtől a teljes főiskolán bevezetik az egységes négyéves nappali tagozatos képzést. Azzal összhangban megszűnik a sorkatonai szolgálat letöltése, mint előfeltétel. A határrendészeti szakon megszűnik a körmendi előkészítő évfolyamon folytatott előképzés, ami egyébként egyúttal „kiváltotta” a sorkatonai szolgálati kötelezettséget is. A nappalira felvett hallgatókat a bevonulástól a tisztavatásig a főiskolán képezzük. A belső pályázó hivatásos állományú tiszthelyettesek és zászlósok kizárólag a levelező tagozatra jelentkezhetnek, és annak időtartama a felvettek előképzettségétől függően három vagy négy éves lesz. A hivatásos belső pályázók a nappali tagozatra többé nem felvételizhetnek, és annak következtében megszűnik egy-egy évfolyam és egy-egy osztály heterogén összetétele. Korábban ugyanazon évfolyam nappali tagozatán egymás mellett haladt egy, a hivatásos állományúakból összeállított osztály (kettős jogállású hallgatók), illetve egy, a polgári életből felvettekből álló osztály (ösztöndíjas hallgatók). Ugyanígy bonyodalmakat okozott az a lehetőség (főként a kis létszámú szakokon), amely szerint egyazon nappali tagozatos osztályban egymás mellett ültek a kettős jogállású és az ösztöndíjas hallgatók is. A belső polgári pályázók levelező tagozatos

lehetősége végleg megszűnik, ők kizárólag a nappali tagozatra jelentkezhetnek. A levelező másoddiplomás képzés időtartama egységesen három évre növekszik.

A korszerűsítés egyes elemei megvalósultak, mások ellenben nem. A határrendészeti szak vonatkozásában a „legfájdalmasabb” fordulatot az okozta, hogy 1995-ben meg kellett szüntetnünk a körmendi előképzést, ellenben nem engedték bevezetni a négyéves képzést. Következménye: az addigi 1 + 3 éves képzési folyamatot és tartalmat egy mindössze hároméves ciklusba kellett besűrítelnünk a szakon, de természetesen – a hallgatókkal közösen végigjárt bipoláris folyamat végére – ugyanazt a kimeneti teljesítményt kellett produkálni.

A tanszéken ugyancsak középtávú korszerűsítési feladatként kezeltük a határrendészeti vezetőképzés előkészítését és bevezetését is, azzal a rendezőelvvvel, hogy a határrendészeti és a határvédelmi tisztképzés célirányosságához hasonlóan biztosítani kell a szakterületi differenciálást és előmeneteli lehetőséget a vezetőképzésben is. Magyarán a középvezetők (szakmai osztály- és főosztályvezetők) felkészítése szakmaspecifikus legyen, azonban az igazgatósági és országos parancsnoksági felső vezetők képzése integráltan történjék. Reális lehetőségként számoltunk azzal, hogy az RTF Rendészeti Vezetőképző és Kutató Intézet (RVTKI) 1994/1995. évi kurzusai és tapasztalatai alapján, az 1995/1996. tanévtől megkezdődhet a határrendészeti vezetőképzés is.

A rövid- és középtávú korszerűsítési elgondolások a közvetlen hozamon túl, a hosszú távú modernizáció szándékát és megalapozását szolgálták. A tanszék oktatói valamennyien arra törekedtek és a hallgatókat is arra ösztönözték, hogy szorgalmas és fegyelmezett oktató-, nevelő- és tudományos munkával közösen hozzájáruljunk az RTF felsőoktatásban kivívott rangjának megőrzéséhez, jó hírnevének erősítéséhez és majdani egyetemmé válásához.

A főiskola élén ismét változás történt az 1995/1996. tanévben; *dr. jur. Fazekas Attila* r. dandártábornok lett a főiskola parancsnoka 1996. január 1-jétől.⁷⁴⁷

Dénes ezredes az 1996. május 20-án kiadott, 1/1996. sz. parancsával átfogóan szabályozta az 1996. évben teljesítendő nyári gyakorló szolgálat és szakmai gyakorlat rendjét.⁷⁴⁸ A nappali tagozat 1995–1998. kurzus I. évfolyam 263 hallgatója között a 36 fős határrendészeti ~, illetve az 1994–1997. kurzus II. évfolyam 267 hallgatója között a 31 fős határrendészeti osztály egységesen július 1-jétől 31-éig hajtotta végre a feladatokat, az alábbiak szerint. A szakmai felkészítéssel szoros összhangban, az I. évesek határőrizeti, illetve a II. évesek határforgalmi kirendeltségen teljesítettek szolgálatot.

⁷⁴⁷ Dr. jur. FAZEKAS Attila r. dandártábornok, főiskola-parancsnok, 1980-ban summa cum laude minősítéssel végzett a JATE Állam- és Jogtudományi Karán. Azt követően vizsgálóként teljesített szolgálatot a Szolnoki Rendőrkapitányságon, majd a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Rendőr-főkapitányság Vizsgálati Osztály vezetője lett. 1985-ben elvégezte az RTF átképző tagozatát; másfél évig az RTF Büntetőjogi Tanszék Kriminológiai és Kriminálmetodikai Szakcsoport oktatójaként dolgozott. 1987-ben elvégezte az RTF-n a Magyar Rendőrség Vezetőképző Tanfolyamát és visszatért Szolnokra, az MRFK Vizsgálati Osztályára. 1991-től 1995-ig a JNSZ MRFK vezetője volt. 1996. január 1-jén kinevezték az RTF parancsnokának. Kérelmére 1997 őszén a testületből és egyúttal a főiskoláról is a polgári szférába távozott.

⁷⁴⁸ RTF pk. ált. h. 1/1996. (05. 20.) sz. pcs. 1996. évi nyári gyakorló szolgálatra és szakmai gyakorlatra. (NKE RTK ÜVI)

90. táblázat

Határrendészeti hallgatók elosztása a nyári szakmai gyakorlatra – 1996. 07. 01–31.

Igazgatóság	N. I. évf./HÖK	N. II. évf./HFK
Győr	8	4
Szombathely	2	5
Nagykanizsa	5	4
Pécs	4	4
Kiskunhalas	5	3
Orosháza	5	1
Miskolc	5	3
Balassagyarmat	2	7
Összesen	36	31

Rövidítések: HÖK – határőrizeti kirendeltség; HFK – határforgalmi kirendeltség

Forrás: RTF pk. ált. h. 1/1996. (05. 20.) sz. pcs., 1996.

Fazekas dandártábornok, az 1996. április 11-én keltezett 2/1996. sz. határozatával közzétette az 1996. évi záróvizsga bizottságok (ZVB) elnökeit és tagjait.⁷⁴⁹ Igazodva a főiskolán kialakított szisztémához, a határrendészeti szakon is külső, azaz határőrségi szaktekintélyek látták el a tisztségeket. A *Határőrizet és határforgalom-ellenőrzés* záróvizsgán ZVB-elnökként szerepeltek: *dr. jur. Bakondi György* vezérőrnagy, a HOP szervezési főigazgatója; *dr. Babos Albert* (CSc) ezredes a Szombathelyi Határőr Igazgatóság igazgatója, *dr. Prókai Béla* (CSc) ezredes a Miskolci Határőr Igazgatóság igazgatója és *Dávid Károly* ezredes az Orosházai Határőr Igazgatóság igazgatója; *Béndeke József* ezredes a HOP Határőrizeti Főosztály, valamint *Kovács Gyula* ezredes a Határforgalmi Főosztály vezetője. A bizottság tagjai lettek: *Samu István* ezredes határügyi osztályvezető, *Gulyás Mihály* ezredes határforgalmi osztályvezető, *Szamosvölgyi Csaba* alezredes szakigazgatási alosztályvezető és *Szép Zoltán* alezredes adatnyilvántartó, elemző és értékelési alosztályvezető. A „határrendészeti igazgatás és határőr felderítés” záróvizsgán elnökök voltak: *Bakondi* vezérőrnagy, *Babos* ezredes, valamint *Cziráky István* ezredes, a HOP Felderítő Főosztály vezetője. ZVB tagként közreműködtek: *dr. jur. Csentes Zoltán* ezredes rendészeti osztályvezető; *dr. jur. Rácz Károly* ezredes bűnüldözési osztályvezető, *Szöke István* ezredes felderítő osztályvezető és *dr. jur. Holló Miklósné* alezredes hatósági alosztályvezető.

A határrendészeti hallgatókat kezdetben a belügyi és más szállókon helyezték el a fővárosban, mert a férőhelyek korlátozott száma miatt a főiskola kollégiumában nem kaphattak szállást. Ez a hátrányos állapot végül 1996. szeptember 1-jétől megszűnt, ők is beköltöztek a kollégiumba. Ennek eredményeként kedvezőbb lehetőségek nyíltak egyrészt a tanulmányi és a tudományos diákköri munkához, másrészt a Határőrség sajátos életviszonyaihoz igazodó körülmények közepette végzendő szisztematikus nevelőmunkához, magatartás- és személyiségformáláshoz, tanórán kívüli szolgálatellátáshoz, közösségformáláshoz, közművelődési és sporttevékenységhez. A nappali osztályokban és a levelező

⁷⁴⁹ RTF pk. 2/1996. (04. 11.) sz. határozata a záróvizsga bizottságok elnökei és tagjai kijelöléséről. (NKE RTK ÜVI)

évfolyamokon – őrizve az évtizedes hagyományokat – e főiskolán is osztályfőnöki rendszert működtettünk, eredményesen.

Dénes ezredes az 1996. október 16-án datált, 5/1996. sz. körlevelében meghatározta az október 30-án tartandó 25 éves jubileumi emlékülés programját.⁷⁵⁰ Ünnepi beszédet tartottak: *Kuncze Gábor* belügyminiszter, *dr. jur. Túrós András* r. vezérőrnagy, az ORFK közbiztonsági főigazgatója és *dr. jur. Fazekas Attila* r. dandártábornok főiskola-parancsnok.

Dr. Blaskó Béla (CSc) r. ezredes, mb. főiskolai főigazgató⁷⁵¹ 1997. július 10-én kiadta a 14/1997. sz. intézkedését a Közép- és Kelet-európai Rendőri Akadémiák V. Rektori Konferenciájának előkészítésére.⁷⁵² Az RTF nagy sikerrel rendezte meg a konferenciát 16 külföldi delegáció részvételével, 1997. szeptember 24–26. között.

A tradicionális, 1997/98. tanévnyitó (összstanári) értekezletet szeptember 1-jén tartották, amelynek minisztériumi előjárója *dr. jur. Kacziba Antal* rendvédelmi helyettes államtitkár volt.

Az 1997-ben „ötéves tanszék” tanári kara és a hallgatói állománya egyaránt kiemelt feladatának tekintette az oktató- és nevelőmunkát, és mindent megtettek a képzési és kimeneti követelmények teljesítése érdekében. A képzési csoportok (előkészítő évfolyam, nappali I–III., levelező I–IV., kétéves másoddiplomás levelező I–II., hároméves másoddiplomás levelező I–III.) fokozatosan léptek be, és a hallgatói létszám évről évre nőtt. Az 1991/1992. tanévben 33 (előkészítő évfolyamos) hallgató, majd 1992/1993-ban 83 fő, 1993/1994-ben 168 fő, 1994/1995-ben 222 fő, 1995/1996-ban 244 fő, 1996/1997-ben 254 hallgató vett részt a különböző képzési formákban.⁷⁵³

A követelménytámasztás szigorúságát és következetességét jelezték a lemorzsolódási adatok is. Így (az 1 + 3 éves) nappali tagozaton az 1991–1995-ös kurzusban az induló létszám 33 fő volt, végzett 28 fő (85%), lemorzsolódott öt fő (15%). Ugyanezek az adatok az 1992–1996-os kurzusra: 32, 26 (81%), illetve hat (19%); majd az 1993–1997-esre: 33, 28 (85%) és öt (15%). A négyéves levelező tagozaton az 1992–1996-os kurzusban a kezdő létszám 19 fő volt, eredményesen befejezte 14 fő (74%), lemorzsolódott 5 fő (26%); ugyanezen adatok az 1993–1997-esre: 42, 33 (79%) és kilenc fő (21%). A kétéves másoddiplomás képzés 1993–1995 közötti kurzusát a szakon megkezdte 18 fő, elvégezte 15 fő (83%); lemorzsolódott három fő (17%). Az RTF-n egyetlen alkalommal indított, 1994–1997 közötti hároméves másoddiplomás képzés határrendészeti szakját 18 határőrtiszt kezdte meg és 12 végezte el; különösen nagy volt a lemorzsolódás: 6 fő, azaz 33%.

⁷⁵⁰ RTF pk. ált. h. 5/1996. (10. 16.) sz. körlevele a „25 éves az RTF” emlékülésre/1996. 10. 30. (NKE RTK ÜVI)

⁷⁵¹ Prof. dr. BLASKÓ Béla r. vezérőrnagy, főtanácsos, tanszékvezető egyetemi tanár, főiskolai főigazgató, 1973-ban kezdte meg rendőri szolgálatát. 1981-ben kitüntetéses oklevéllel, főhadnagyként végzett az RTF-n, majd a Büntetőjogi és Kriminológiai Tanszék tanársegédjeként megkezdte felsőoktatási pályafutását. Kezdetben büntető anyagi jogot, büntető eljárásjogot, kriminológiát és krimináltaktikát oktatott, majd a büntető anyagi jogra szakosodott. 1987-ben summa cum laude végzett az ELTE ÁJK-n. 1988-tól a Büntetőjogi Szakcsoport, 2000-től a Büntetőjogi és Kriminológiai Tanszék, majd a Bűnügyi Tudományok Intézetének vezetője. 1990-ben egységes jogi szakvizsgát tett. 1996-ban az állam- és jogtudomány kandidátusa (CSc), majd 1997-től doktori (PhD) fokozatos. 1996-tól főiskolai tanár és az RTF parancsnokának oktatási helyettese lett. Két ciklusban (1997–2001, illetve 2001–2005) a főiskola választott, nagy formátumú főigazgatója volt. 2007-ben habilitált, 2009-től egyetemi tanár.

⁷⁵² RTF mb. f.őg. 14/1997. (07. 10.) sz. int. a Közép- és Kelet-európai Rendőri Akadémiák V. Rektori Konferenciájának (1997. 09. 24–26.) előkészítésére. (NKE RTK ÜVI)

⁷⁵³ LAKATOS 1997.

A képzési formák és feladatok bővülésével összhangban 1997-ig ütemezetten nőtt az oktatók száma, és átalakultak a szakcsoportok is (vezetőképző és továbbképző; rendészeti és felderítő; határőrizeti; határforgalmi). A megalakulást követő két évben az oktatói pályázatok elnyerésével kibővült, majd azt követően az országos parancsnoksági kezdeményezésre kialakult a tanszéki tantestület maximális létszáma. Az oktatók heterogén összetétele jól segítette az új, azaz határrendészeti követelményeknek való megfelelést és szakmai felkészítést. A KLKF Határőr Tanszékről áthelyezett öt oktató mellé nyolc fő a Határőrségtől, két fő a Rendőrségtől és egy fő a Nemzetbiztonsági Hivaltaltól érkezett. Kezdetben a tanszéken főiskolai tanár nem volt; négy docens, öt adjunktus, hat tanársegéd oktatott. Az oktatói fokozatoknak való megfelelés érdekében jogászhallgatóként egyetemi tanulmányokat folytatott négy oktató (*Cseh József, Lovas Attila, Szádvári László és Verhóczy János*) a szegedi JATE-en, egy oktató (*Vass Ferenc*) pedig a pécsi JPTE-en. Tíz oktató 17 állami nyelvvizsgával rendelkezett, és többen is egyéves nyelvtanfolyamon vettek részt (*Kiss Attila, Szarvas János, Varga Béla, Varga János, Virányi Gergely*). Egy oktató (*Szücs János*) megkezdte a doktori képzést a ZMNE-n. A gyakorlati tapasztalatok szinten tartása céljából valamennyi oktató, évente kettő-négy hét időtartamban szakmai gyakorlatot teljesített a Határőrség szerveinél, valamint rendszeres munkakapcsolatot tartott az országos parancsnokság adott szakirányító főosztályaival, osztályaival, valamint más szakmai szerveivel, továbbá tudományos grémiumaival. Az oktatási (tanóratartás, konzultáció, tanári ügyelet, vizsgáztatás, felvételiztetés stb.) kötelezettségek maradéktalan teljesítésén túl – saját tudományos előmenetelük, illetve a kutatási és jegyzetkészítési tervekben meghatározott konkrét feladatok határidőre és jó színvonalon történő teljesítése érdekében – az oktatók ütemezetten és heti-kétheti rendszerességgel úgynevezett „kutatónapon” vehettek részt, amelyet valóban kutatásra, illetve tanulmányok és tananyagok kidolgozásra kellett fordítaniuk. A legtöbb oktató helyesen élt ezzel a kedvezménnyel; azonban néhányan és időnként ösztökélésre szorultak, mert a kapott lehetőséget nem igazán használták ki.

A tanszék szervezeti felépítése és személyi összetétele 1992–1997 között az alábbiak szerint alakult. Tanszékvezető: *dr. univ. Virányi Gergely* ezredes; egymást követő tanszékvezető-helyettesek: *dr. jur. Farkas János, dr. jur. Boross Zsuzsanna* és *dr. univ. Varga János* alezredek. Szakcsoportvezetők: *dr. jur. Csentes Zoltán* ezredes, *Dsupin Ottó, dr. univ. Székelyhídi István, Cseh József, Kiss Attila* és *Varga Béla* alezredek. Beosztott oktatók: *Nagy Gábor* és *Szarvas János* alezredek; *Dörner Péter, Szádvári László, Szücs János* és *Vass Ferenc* őrnagyok; *Ecet Pál, Simon Ferenc, Lovas Attila, Verhóczy János* századosok; *Lakatos Gábor* főhadnagy Szolgálatvezető: *Kajári István* főtörzsszászlós; adminisztratív munkatársak: *Gönczi Andrea, Horváth Péterné, Juhos Katalin, Makai Aladárné*.

A rendőri szervekkel folytatott együttműködés érdekében *Blaskó* ezredes kiadta a 12/1998. (II. 13.) sz. intézkedést a kettős jogállású rendőrhallgatók ideiglenes közterületi szolgálatba vezénylésére.⁷⁵⁴ Lényege: a Kiképzési és Szervezési Osztály vezetője (értsd: a nappali tagozatos hallgatók parancsnoka – V. G.) további intézkedésig vezényeljen naponta a tanórák után 100-100 hallgatót a meghatározott kerületi rendőrkapitányságok megerősítésére, a sorozatgyilkos felderítése és elfogása érdekében. (A főiskola a megerősítést

⁷⁵⁴ RTF főig. 12/1998.(02. 13.) sz. int. a ht. rendőrhallgatók ideiglenes közterületi szolgálatba vezénylésére. (NKE RTK ÜVI)

egy hónapon keresztül következetesen biztosította, majd a 15/1998. [III. 12.] sz. főigazgatói intézkedéssel fejezte be – V. G.)

A felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvény (Ftv.) 122. § alapján, a törvény hatályba lépését követően – legkésőbb 1998. június 30-áig – valamennyi felsőoktatási intézményt egységes eljárás alkalmazásával akkreditálni kellett.⁷⁵⁵ A Magyar Akkreditációs Bizottság (MAB) által meghatározott ütemezésnek megfelelően az 1997/98. tanévben sikeresen megtörtént az RTF intézményi akkreditációja. A MAB Plénümának 1999. évi határozata szerint az intézmény tovább folytathatta képzési és kutatási tevékenységét a következő – azaz a 2008/2009. tanévi – program-akkreditációig.

A főiskola objektumának tervszerű fejlesztése eredményeként 1997-et követően végre megvalósulhatott a Levelező és Továbbképző Tagozat (Alsóhegy útról való) felköltöztetése a Farkasvölgyi útra, majd jóval később (2009-ben) megtörténhetett a technikai lőtér (úgynevezett „teremlőtér”)⁷⁵⁶ kialakítása, valamint (2012-ben) a szabadtéri akadálypálya létesítése. Sajnálatos módon soha nem épülhetett meg az egyébként abszolút nélkülözhetetlen, (kell-e indokolni? – V. G.) de mégis beteljesületlen álomná vált uszoda.

A Határőrséggel folytatott együttműködés keretében *Blaskó* ezredes kiadta a 16/1998. (03. 18.) sz. intézkedését „a határőr díszszakasz felállításáról”.⁷⁵⁷ A Határőrség országos parancsnokának kérésére biztosította annak lehetőségét, hogy a Határrendészeti Tanszék I. és II. éves hallgatói állományából kiválasztott 25 fős díszszakasz felkészüljön, és április 25-én közreműködjön – az akkor már csupán kilenc hónapot szolgált – sorállományú határőrök központi és egyben legutolsó leszerelési ünnepségén, Adyligeten. A díszszakasz parancsnokának *Szadvári László* őrnagyot, tartalékának *Verhóczki János* őrnagyot jelölte ki.

Blaskó ezredes 1998. április 28-án kiadott 1/1998. sz. határozata alapján a határrendészeti záróvizsga bizottságok testületi résztvevői az alábbi szaktekintélyek voltak. Elnökök: *Bakondi* vezérőrnagy, *Babos* dandártábornok, *Dávid* ezredes és *Prókai* dandártábornok. Tagok: *Gulyás* ezredes, *Samu* ezredes, *Szóke* ezredes, valamint *dr. Teke András* (PhD) ezredes, a Győri Határőr Igazgatóság igazgatóhelyettese, továbbá *Csentes* ezredes, de ezúttal mint a HOP Vezetőképző és Továbbképző Intézet tanszékvezetője.

Blaskó dandártábornok az ügyeleti szabályzat kiadásáról szóló 15/1999. (09. 30.) sz. főigazgatói intézkedéssel átfogóan újraszabályozta a hallgatók ügyeleti szolgálatba vezénylésének elveit és a szolgálatellátás szabályait.⁷⁵⁸ Ezzel egyidejűleg a tárgyban korábban keletkezett valamennyi belső normatívát hatályon kívül helyezte.

Az 1990-es évek közepétől a határrendészeti szakon stabilizálódtak az intézményi, személyi és tárgyi feltételei annak, hogy az átfogó határrendészeti – határőrizeti, határforgalom-ellenőrzési, bűnügyi-felderítő, idegenrendészeti és menekültügyi – felkészítés eredményeként a Határőrség a határrendészeti munkakörökben szolgálatot teljesítő valamennyi tisztjét a szakon képeztesse. Gyakorlatilag a határrendészeti szak a határrendészet – azaz a határellenőrzés (értsd: határőrizet és határforgalom-ellenőrzés – V. G.), valamint a határőr felderítés, továbbá a határrendészeti igazgatás – valamennyi tiszt munkakörének elsődleges és meghatározó utánpótlási bázisává vált az 1995. évi tisztavatással kezdődően.

⁷⁵⁵ SÁRKÁNY István (1998): A Rendőrtiszti Főiskola akkreditációjáról. *Belügyi Szemle*, 46. évf. 4. sz. 118–120.

⁷⁵⁶ RTF *teremlőtér biztonsági rendszabályai/2009. 02. 17.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/1/6/2009)

⁷⁵⁷ RTF *főig. 16/1998. (03. 18.) sz. int. határőr dísz-szakasz felállításáról.* (NKE RTK ÜVI)

⁷⁵⁸ RTF *főig. 15/1999. (09. 30.) sz. int. az ügyeleti szabályzat kiadásáról.* (NKE RTK ÜVI)

Ennek eredményeként a Határőrség, a szak „felfutásával” fordított arányban ütemezetten csökkentette, majd minimalizálta a határőr tisztjelöltek képzését az RTF rendőri szakain.

Rendszertanilag itt célszerű beilleszteni a többször is érintett határőr-felderítő tisztképzést.⁷⁵⁹ Az egységes ÁVH létrehozásával, 1950. január 1-jétől létrejöttek a határőrségi felderítő szervek is, és megkezdődött a – szakmatörténetben még ma is kevésbé ismert – határőr-felderítő tevékenység. A szükségszerű belső átszervezéseket követően lényeges változásokat hoztak az 1960-as évek, ugyanis a határőr-felderítés terén is kettős irányítás és felügyelet alakult ki. A felderítő szervek rendszertanilag a Határőrséghez, de egyúttal az állambiztonsági szervekhez is tartoztak, és a határőr-felderítő tevékenység az állambiztonsági munkának is szerves részévé vált. A határőr-felderítés alapfeladatai voltak: az államhatár operatív biztosítása, az államhatárral összefüggő (így különösen a tiltott határátlépés, valamint az ember- és árucsempészség) bűncselekmények, valamint az azokhoz kapcsolódó előkészületi és kísérleti cselekmények megelőzése és megakadályozása, illetve bekövetkezésük esetén az elkövetők felderítése, elfogása. A tevékenység megkezdéséhez szükséges tisztikart egyrészt az állambiztonsági szervektől vették át a Határőrség állományába, másrészt az újonnan felvett hivatásos állományt szaktanfolyamokon, illetve az államvédelmi és a belügyi tanintézetekben készítették fel, így például 1950–1953 között a „Vorosilovon”, vagy például 1959-től 1967-ig a BM Rendőrtiszti Akadémián.

Újabb jelentős fejleményként, 1964-től megkezdtek a határőr-felderítő tisztek iskola-rendszerű képzését – az 1948-tól működtetett – RAK-on is. A RAK tisztképző kétéves nappali tagozatán három-négy fő, illetve a hároméves levelező tagozatán három-öt határőrnövendék végzett évente. E két képzési forma mellett megkezdtek a tízhetes átképző tanfolyamokat is, amelyekre a már aktív határőrtiszteket iskolázták be. Az „átképző” elvégzésével megkezdheték a szolgálatteljesítést, azonban két-három év gyakorlati munka után ütemezetten beiskolázták őket a hat hónapos felderítő szaktanfolyamra, amely teljes értékű szakképzettséget biztosított számukra. Újabb változást hozott a RAK-on megalapított politikai nyomozó szak, amelynek keretében – kizárólag a szükségleteknek megfelelő számban – évente néhány határőr-felderítő tisztet is képeztek.

Emlékeztetőként: a jogelődökben folytatott állambiztonsági képzést hivatott pótolni az RTF-n 1971-ben létrehozott Állambiztonsági Tanszék. Az állambiztonsági szak mellett, rögtön 1971-ben – önálló szakként – katonai elhárító szakot indítottak, amelynek gondozását az AB Tanszék Katonai Elhárító Szakcsoportja látta el. Azonban a szakot mindössze két év elteltével (1973-ban) megszüntették, attól kezdve a katonai elhárítókat és a határőr felderítőket az úgynevezett „átképző” tanfolyamokon készítették fel. Mindezek mellett a Határőrség a 90-es évek elején is felvett néhány főt a bűnügyi szakra, illetve beiskoláztott a bűnügyi átképző tanfolyamra, majd a végzést követően határőr-felderítő tisztként foglalkoztatta őket.

A bűnügyi átképző tanfolyam célirányos tartalmi módosításával „bűnügyi-felderítő átképző szaktanfolyamot” vezetett be a Határrendészeti Tanszék 1994. szeptember 19-étől december 19-éig, majd ismételten 1996. március 4-étől május 31-éig. E szaktanfolyamokon a határőrizeti és a határforgalmi kirendeltségek vezetőinek felderítő helyettesei, illetve a más felderítői beosztásba tervezett, de felderítői szakképzettséggel nem rendelkező határőrtisztek vettek részt. Az évtized végéig hét alkalommal levezetett, 370 órás szaktanfolyamokon összesen 200 határőrtiszt vett részt.

⁷⁵⁹ LOVAS–SIMON 1996.

A határrendészeti igazgatási szaktanfolyamon a határőrizeti és a határforgalmi ki- rendeltségek vezetőinek rendészeti helyettesei, illetve az e beosztásokba tervezett, de rendészeti szakképzettséggel nem rendelkező határőrtisztek vettek részt. (A tanfolyamok számára és létszáma n. a. – V. G.)

A tanszék részt vett az alapismereti vizsgára felkészítő tanfolyamok szervezésében, megtartásában is. A jellemzően 160 órás alapismereti tanfolyamon – a határrendészeti szakmai alapfelkészültség megszerzése érdekében – a Határőrség hivatásos állományába más fegyveres szervektől átvett tisztek, valamint a polgári életből felvett, főiskolai vagy egyetemi végzettséggel igen, ellenben határrendészeti szakmai felkészültséggel nem rendelkező, de határőrtisztnek kinevezett személyek vettek részt. Az 1990-es években a tanszék összesen kilenc alkalommal szervezett alapismereti tanfolyamot, amelyen közel 180 határőrtiszt vett részt. (Ezt a képzési formát váltja ki később, 2001-től az RTF RVTKI által gondozott egyéves, illetve kétszer öt hónapos levelező rendszerű határrendészeti szervező [tiszt] szakképzés, amelyet a tanszék dolgozott ki, és amelyben a tanszék oktatói tartották a szakmai tanórákat, valamint részt vettek a hallgatók vizsgáztatásában.)

11.3.6. A képesítési követelményekkel összhangban kidolgozott új tanterv, 1999–2006

Az ezredfordulón a főiskola képzési rendszerének alapjait a rendvédelmi felsőoktatás alapképzési szakjainak képesítési követelményeiről szóló 55/1999. (III. 31.) sz. Korm. rendelet szabta meg. Az 1999/2000. tanévben, felmenő rendszerben bevezették a képesítési követelmények alapján készített új tantervet, az alábbi szerkezeti felépítésben: a kötelező, a szakmai-, valamint a szabadon választott tantárgycsoportok:

- I. a *kötelező tantárgycsoportban* 1370 tanóra az alábbiak szerint: *a)* jogi tantárgyak – 606; *b)* funkcionális tantárgyak – 580 (pedagógia: 30, vezetés és szervezés: 60, idegen nyelv: 490); *c)* társadalomtudományi tantárgyak – 184 óra;
- II. a *szakmai tantárgycsoportban* a szakoknak megfelelően differenciált szakmai tantárgyak, összesen: 1150 óra;
- III. a *szabadon választott tantárgycsoportban* 60 órányi tananyag. A 6 féléves nappali tagozaton összesen: 2580 tanóra, valamint az I. és II. tanévet követően 160-160 órás szakmai gyakorlat.

A kormányrendelet figyelembe-vételével elfogadott 1999. évi szervezeti és működési szabályzat (RTF SZMSZ) a következő alapképzési szakokat sorolta fel: bűnügyi nyomozó, pénzügyi szaknyomozó; büntetés-végrehajtási; határrendészeti; igazgatásrendészeti; közlekedésrendészeti; közrendvédelmi; nemzetbiztonsági; továbbá vámigazgatási szervező. (A sutára sikeredett „szervező” elnevezés okkal megfogalmazódó esetleges kérdőjeleitől ezúttal tekintsünk el – V. G.)

91. táblázat

Az RTF felvételi adatai az 1999/2000. tanévre

Tagozat	Felvételi keret	Jelentkezők száma	Felvettek száma	Ht. álló. száma/aránya
Nappali	270	2513	254	56 fő/22%
Levelező	255	1862	267	267 fő/100%

Forrás: RTF főig. tájékoztatója vez. értekezleten, 1999.

A nappali I. évfolyam alapkiképzése differenciáltan történt; a polgári életből felvettek számára négyhetes volt; a ht. állományú hallgatók csak a 3. héten csatlakoztak.

A nappali tagozaton 719 hallgató tanult, és közülük 704 eredményesen, illetve 15 fő eredménytelenül zárta a tanévet. A levelező tagozat létszáma 1812 hallgató volt, akik közül 1716 fő eredményesen, illetve 96 fő nem teljesítette a szigorú tanulmányi követelményeket. A két tagozaton összesen 668 végzős záróvizsgázott: 592 eredményesen, illetve 76 eredménytelenül.

Az éves ütemterveknek megfelelően a 22/2000., illetve a 21/2000. sz. főigazgatói intézkedések pontosan meghatározták a 2000. évi nyári szakmai gyakorlatok, illetve az új I. évfolyam alapkiképzésének rendjét.⁷⁶⁰ A gyakorló szolgálatot és a szakmai gyakorlatot választás szerint: a nappali tagozat I. évfolyamát befejezett hallgatók július 3-ától 28-áig, vagy július 31-jétől augusztus 25-éig, illetve a II. évfolyamot befejezett hallgatók július 10-étől augusztus 4-éig, vagy augusztus 7-étől szeptember 1-jéig teljesíthetik. Hangsúlyos elemként jelent meg, hogy a szakmai tanszékek vezetői és a KSZO vezetője készítsenek ellenőrzési terveket, majd azok szerint hajtsák végre az ellenőrzéseket, elemzéseket és jelentéseket. Az új I. évfolyamos hallgatók alapkiképzését differenciáltan kell végrehajtani: a polgári életből felvett ösztöndíjas hallgatóknak augusztus 21-étől szeptember 15-éig, illetve a hivatásos, kettős jogállású hallgatóknak szeptember 4-étől 15-éig.

Az együttműködési kapcsolatok bővítése jegyében, a főiskola főigazgatója és a BM Nemzetközi Oktatási Központ (NOK) igazgatója határozatlan idejű együttműködési megállapodást kötött 2000. június 1-jén. Az együttműködés tartalma kiterjedt a tantervi és a tanterven kívüli oktatásra, különösen a NOK taktikai létesítményeinek igénybevételére, a tudományos kutatásra, a közös pályázati tevékenységre, valamint a publikálási lehetőségek kölcsönös biztosítására.

A *Tempus-Phare projekt* keretében megvalósított kétéves futamidejű kutatás befejezéseként – és a Hanns Seidel Alapítvány pénzügyi támogatásával – 2000-ben megszületett a *Határellenőrzés az Európai Unióban* című tankönyv. Előzménye: az RTF – a Határőrséggel és a Rendőrséggel közösen – 1998-ban összetett felsőoktatási pályázatot nyújtott be *Az európai rendőrségek együttműködési tapasztalatai*, valamint a *Schengeni Egyezmény tapasztalatainak oktatása* címmel. A schengeni tagállamokban végrehajtott kutatás eredményeként „a Határőrség és a Rendőrség előtt újabb lehetőségek nyíltak meg a határőr- és rendőrtisztek, köztisztviselők és közalkalmazottak uniós felkészítésének kiszélesítésére”.⁷⁶¹

⁷⁶⁰ RTF főig. 22/2000. (05. 31.) sz. int. a 2000. évi szakmai gyakorlatokról, valamint a 21/2000. (05.31.) sz. int. a 2000. évi alapkiképzésről. (NKE RTK ÜVI)

⁷⁶¹ BÉNDEK József (2000): Előszó a Határellenőrzés az EU-ban című tankönyvhöz. In VIRÁNYI Gergely szerk.: *Határellenőrzés az EU-ban*. Budapest, HSA.

A terjedelmes (268 oldal), hat fejezetből álló kötetet éveken keresztül kötelező tananyagként hasznosították a határrendészeti szakon folytatott képzés valamennyi formájában, illetve hasznosították a határőrségi továbbképzések során. A kötet fejezetei és szerzői: 1. *Az EU, a Schengeni Egyezmények és a magyar határrendészet* (Virányi G.) 2. *Határforgalom-ellenőrzés a schengeni tagállamokban* (Varga J.) 3. *Zöldhatárőrizet a schengeni tagállamokban* (Sallai J.) 4. *Idegenrendészet és menekültügy a schengeni tagállamokban* (Vass F.) 5. *A határrendészeti szervek együttműködése a schengeni tagállamokban* (Szőke I.) 6. *A Schengeni Információs Rendszer és a SIRENE irodák* (Vájlók L.) Lektorálták: dr. jur. Berta Krisztina BM Miniszteri Kabinet EU Integrációs Iroda, főosztályvezető; Samu István hőr. ezredes HOP rendészeti főigazgató-helyettes; Dr. Parádi József (CSc) főiskolai tanár, RTF.

11.3.6.1. Az RTF 30 éves jubileuma, 1971–2001

A 2001-ben kiadott, *30 éves a Rendőrtiszti Főiskola* jubileumi évkönyvből célszerű kiemelni az alábbi adatokat.⁷⁶² 1974 és 2000 között a főiskolán összesen 11 138 fő végzett: közülük 9846 rendőrtiszt, 617 büntetés-végrehajtási tiszt, valamint 328 pénzügyőr tiszt, továbbá 347 határőrtiszt. (A nappali tagozaton 147, a levelezőn 200.)

Évente a nappali tagozaton a rendőri szakokra általában 200, a többi szakra 60–80, illetve a levelező tagozatra mintegy 250 elsőéves hallgatót vettek fel. A nagymértékben megnőtt rendőrségi (és részben büntetés-végrehajtási) megrendelői igény kielégítése érdekében a 90-es évek második felében és az ezredfordulón úgynevezett „keresztfél éves levelező tagozaton” is képzést folytatott a főiskola.

92. táblázat

RTF felvételi keretszámok a 2001. évben, tagozatonként

Szakok	Nappali	Levelező	Keresztfél éves levelező
Büntetés-végrehajtási	15	15	20
Bűnügyi nyomozó	130	110	140
Gazdaságvédelmi nyomozó	15	15	–
Pénzügyi nyomozó	–	15	–
Határrendészeti	25	25	–
Igazgatásrendészeti	15	–	–
Közlekedésrendészeti	20	20	20
Közrendvédelmi	20	45	40
Vámigazgatási	20	15	–
Összesen	260	260	220

Megjegyzés: a főiskola vonzerejét meggyőzően kifejezi, hogy a túljelentkezés összességében közel tízszeres volt; kiemelkedett a vámigazgatási szakon (28,6-szeres), valamint az igazgatásrendészeti szakon (17,5-szeres).

Forrás: ILLÉS 2001.

⁷⁶² ILLÉS György szerk. (2001): *30 éves a Rendőrtiszti Főiskola 1971–2001*. 8. sz. melléklet. Budapest, RTF.

Ugyancsak említést érdemel, hogy – a korábbi két évtizedhez képest – az 1990-es években a főiskolán is jelentős szerepet kapott az önkormányzatiság, az érdekképviselet és az egyesületi tevékenység. Valós hatásköröket gyakorolhattak az erre rendeltetett grémiumok, így a Főiskolai Tanács, a Hallgatói Önkormányzat, a Kollégiumi Bizottság, a Közalkalmazotti Tanács, a Belügyi és Rendvédelmi Dolgozók Szakszervezete, a Független Rendőrszakszervezet Főiskolai Hallgatói Tagszervezete, a Diák-Sportegyesület, a Baráti Egyesület, valamint a Belügyi Nyugdíjasok Budapesti Egyesületének Főiskolai Tagozata. Konstruktív párbeszéd, egyeztetett döntéselőkészítés és nagyfokú együttműködési készség jellemezte a főiskola és az érdekképviseletek vezetőit egyaránt. Valamennyi tisztségviselő nevét, beosztását felkutatni és felsorolni e kötet tárgya miatt nem lehetséges és nem is indokolt, azonban feltétlenül célszerű kiemelni – kvázi *primus inter pares* alapon – a következő tisztségviselőket. A HÖK-elnökök közül a 2001-ben tisztté avatott *Gárdonyi Gergely* bűnügyi hallgatót (aki másfél évtized elmúltával: doktorandusz; r. ezredes; főtanácsos; valamint a Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet bűnügyi igazgatóhelyettese – V. G.), *Piros Edit* főmunkatársat, a Közalkalmazotti Tanács elnökét. *Kissné Ferencz Éva* testnevelő tanárt, a Diák-Sportegyesület ügyvezető elnökét. *Dénes Sándor* ny. r. dandártábornokot, a Baráti Egyesület elnökét. *Rosta Pál* ny. r. ezredest, a Belügyi Nyugdíjasok Főiskolai Tagozatának vezetőjét.

Blaskó dandártábornok – követve a BM-ben és a megrendelő rendészeti szervek gyakorlatában beállt változásokat – a 2001. szeptember 24-én kiadott 32/2001. sz. főigazgatói intézkedéssel és az intézkedés mellékletét képező szolgálati utasítással ismételt és teljeskörűen szabályozta az RTF ügyeleti és szolgálati rendszerét, és egyúttal hatálytalanította az előző, azaz a 15/1999. (IX. 30.) sz. intézkedést.⁷⁶³

A gyakorlati felkészítés és felkészültség fokozása, illetve a főváros közbiztonságának javítása érdekében a főigazgató általános helyettese és a gazdasági igazgató kiadták A gyakorlószolgálat végrehajtására vonatkozó 1/2001. (XI. 29.) sz. együttes intézkedést.⁷⁶⁴ Lényege: a nappali tagozat I. és II. éves hivatásos, kettős jogállású rendőrhallgatói teljesítsenek gyakorló szolgálatot, és bővítsék tapasztalataikat a BRFK I., II. és XII. kerületi rendőrkapitányságok ideiglenes alárendeltségében. Időtartama: 2001. november 1. és december 7., majd 2002. február 1. és május 15. között, hétfőtől csütörtökig, 14.00 és 20.00 óra között. A feladat-végrehajtást – az érintett szakmai tanszékvezetőkkel együttműködve – a KSZO vezetője szervezze, koordinálja és ellenőrizze.

A határőrtisztképzés egyik tradicionális értéke a mindenkori intézményeken és generációkon átívelő nevelés, azaz magatartás- és személyiségformálás volt. Ezt az ideát és gyakorlatot erősítette meg a jogalkotó 1996-ban, ugyanis A katonai és rendvédelmi felsőoktatási intézmények vezetőinek, oktatóinak és hallgatóinak jogállásáról szóló 1996. évi XLV. törvény preambuluma előírta, hogy a fegyveres szervek hivatásos állományának sajátos életviszonyaihoz igazodó körülmények közepette kell(ett) végezni a tisztképzést. Ennek is érvényt szerezve és A tanórán kívüli nevelőmunka hatékonyságának javítása érdekében a 32/2001. (IX. 24.) sz. főigazgatói intézkedés nyomvonalán 2002. november 13-án

⁷⁶³ RTF főig. 32/2001. (09. 24.) sz. int. az RTF ügyeleti szolgálatairól. (NKE RTK ÜVI)

⁷⁶⁴ RTF főig. ált. h. és RTF gazd. ig. 1/2001. (11. 29.) sz. együttes int. a gyakorlószolgálat végrehajtására. (NKE RTK ÜVI)

megjelent a 2/2002. (XI. 13.) sz. általános helyettesi intézkedés az RTF nappali tagozatos hallgatói szolgálat-vezénylésének egységes szerkezetbe foglalt elveiről és rendjéről.⁷⁶⁵

Az alapfeladatok teljesítése mellett a Határőrség a tanszéket bízta meg a *Schengeni Közös Kézikönyv* magyar változatának kidolgozásával. Jelentős fegyvertény volt, hogy az unióhoz csatlakozott tíz új tagország közül elsőként Magyarország készült el, a 2002. június 30-i állapotnak megfelelően. A kidolgozó team vezetője *dr. Főríz Sándor* ezredes volt, aki mellett fel kell jegyezni a tanszékről *Szádvári László* őrnagy és *Vass Ferenc* őrnagy nevét is. A tanszék és a HOP Képzési Főosztály együttműködése „ismételten igazolta, hogy az összehangolt képzési szakterület képes hatékonyan segíteni a határrendészet gyakorlatának fejlődését”.⁷⁶⁶

A határrendészeti szak tantervében szereplő 2591 tanórából a tanszék oktatói 794 órát (30,6%) tartottak, és értelemszerűen a 2×160 órás nyári szakmai gyakorlatot is gondozták. Az oktatók közül (*dr. jur. Verhóczki János* őrnagy 2002-ben), *Kiss Lajos* alezredes 2003-ban elvégezte a KERA határrendészeti képzését, és ennek is tulajdoníthatóan *Kiss* alezredes 2003-tól 2005-ig az ausztriai uniós határrendészeti képzési központban dolgozott.⁷⁶⁷

A rendvédelmi felsőoktatás alapképzési szakjainak képesítési követelményeit meghatározó 55/1999. (III. 31.) Korm. rendelet módosításáról szóló 170/2003. (X. 21.) Korm. rendelet alapján, 2003-ban – de jure is – megszűnt a nemzetbiztonsági szak.

A főiskola személyi feltételei, illetve oktatóinak mutatói a 2000–2003 között ugyan lassú, de biztató javulást mutattak.⁷⁶⁸ Az intézmény 150 főállású oktatót foglalkoztatott, közülük 130-an oktatói fokozattal rendelkeztek; két fő a tudomány (MTA) doktora, valamint 26 fő PhD tudományos fokozattal bírt; öten habilitáltak; 60 főnek felsőfokú, 75 főnek középfokú és 30 főnek alpfokú állami nyelvvizsgálója volt.

A 2000-ben bevezetett gazdaságvédelmi szaknyomozó szak után, 2003-ban a katasztrófavédelmi szervező szakon is megkezdődött a felsőoktatási alapképzés.

Fontos megrendelői igényt elégített ki a főiskola 2003 elején a bűnügyi, illetve a közbiztonsági vezető szakirányú továbbképzési szakok – keresztféléves – indításával. Előzménye: a 43/2002. (VI. 18.) OM. rendelettel létesített bűnügyi vezető, illetve a közbiztonsági vezető szakirányú továbbképzési szak tantervét és oktatási programját az RTF FT a 2002. október 2-i ülésén fogadta el.⁷⁶⁹ A képzésben részt vehettek: akik korábban az RTF közrendvédelmi, közlekedési, közlekedésrendészeti vagy igazgatásrendészeti szakán végeztek, illetve akik egyetemi vagy főiskolai végzettséggel és felsőfokú rendőrszervező szakmai képesítéssel, valamint legalább hároméves rendőri, illetve belügyi szakmai gyakorlattal rendelkeztek. A levelező képzés időtartama három félév, 360 tanóra, 90 kredit. Megoszlása: I. félév: 114 óra; II. félév: 130 óra; III. félév: 116 óra; összesen: 360 tanóra. Ezen belül 300 tanóra

⁷⁶⁵ RTF főig. ált. h. 2/2002. (11. 13.) sz. int. a nappali tagozatos hallgatók szolgálat-vezénylésének elveiről. (NKE RTK ŰVI)

⁷⁶⁶ VARGA 2006, 33.

⁷⁶⁷ FŐRÍZS Sándor (2007): Egy ciklus a Határrendészeti Tanszéken. In VARGA János szerk.: *RTF Határrendészeti Tanszék – Jubileumi Évkönyv 1992–2007*. Budapest, RTF. 5–7.

⁷⁶⁸ BÉKÉSI Tihamér (2003): A rendészeti tisztképzés aktuális kérdései. Interjú dr. Blaskó Béla r. vezérőrnagy tanszékvezető főiskolai tanárral, az RTF főigazgatójával. *Magyar Rendészet*, 1–2. sz. 5–15

⁷⁶⁹ Közbiztonsági vezető szakirányú továbbképzési szak tanterve és oktatási programja/2007. 09. 03. (NKE RTK ŰVI; 15-1000/89//2007)

az RTF-n, valamint 30-30 tanóra területi szakmai gyakorlat a II., illetve III. félévben. Számonkérés: hét aláírás, egy gyakorlati jegy, 10 kollokvium, egy szigorlat, egy záróvizsga.

Ugyancsak az indítás küszöbén állt a bűnmegelőzési szervező szakirányú továbbképzési szak. E szakirányú továbbképzési szak tantervét és oktatási programját 2003. szeptember 24-i ülésén fogadta el az RTF FT (majd az oktatási tapasztalatok alapján ugyancsak továbbfejlesztették).⁷⁷⁰ E képzési forma jogalapját A felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvény 74. § (1) bekezdés c) pontjában foglalt felhatalmazás alapján kiadott, A rendvédelmi felsőoktatás szakirányú továbbképzési szakjainak képesítési követelményeiről szóló 19/2003. (VI. 20.) OM rendelet jelentette. (Egyúttal e rendelet hatálytalanította A bűnügyi vezető és a közbiztonsági vezető szakirányú továbbképzési szakok képesítési követelményeiről szóló 43/2002. [VI. 18.] OM rendeletet.) A képzésben való részvétel előfeltétele: egyetemi vagy főiskolai végzettség. Az oklevélben szereplő szakirányú szakképzettség megnevezése: „bűnmegelőzési szervező”. A képzés tanulmányi területei: alapozó ismeretek, szakmai törzsanyag, speciális szakmai ismeretek, szakdolgozat, záróvizsga. A levelező képzés időtartama: három félév, 538 tanóra, 112 kredit. Megoszlása: I. félév: 108 óra; II. félév: 130 óra; III. félév: 300 óra; összesen: 538 tanóra. Számonkérés: 18 beszámoló, 10 gyakorlati jegy, 11 kollokvium, két záróvizsga. A bűnmegelőzési szervező szakirányú továbbképzési szak a 2003/2004. tanévben indult először, háromszemeszteres, keresztféléves képzésként, és a kezdő 53 közül 47 fő eredményesen végzett.

A Felnőttképzési Akkreditáló Testület (FAT) a 2004. május 5-én keltezett tanúsítvány megküldésével arról tájékoztatta *Blaskó* vezérőrnagyot, hogy a lefolytatott intézményi akkreditációs eljárás eredményeként a FAT tanúsítja, hogy az RTF akkreditált felnőttképzési intézet. A RTF akkreditációs lajstromszáma: 0887; érvényessége: 2004. május 5-étől 2008. május 5-éig terjed.⁷⁷¹ Az RTF mint felnőttképzési intézet 2004-től oktatást és vizsgáztatást végzett az OKJ-ben is szereplő szakképzések körében. Így: rendőrszervező (tiszt); határrendészeti szervező (tiszt); közterület-felügyelő; személy- és vagyonőr; biztonságsszervező; magánnyomozó; ingatlanközvetítő; nyilvántartási és okmányügyintéző; társasházkezelő, ingatlankezelő szakképzésben.

Dános dandártábornok, az RTF RVTKI igazgatója 2004. június 1-jén aláírt jelentésében arról tájékoztatta *Blaskó* vezérőrnagyot, hogy az RTF RVTKI átkerül a BM Oktatási Főigazgatóság (BM OF) alárendeltségébe, *BM Rendészeti Intézet és Bűnmegelőzési Akadémia* elnevezéssel.⁷⁷² Az RVTKI eddigi feladatrendszerének megosztása az alábbiak szerint várható. A valamennyi érintett fél között kialakult konszenzus alapján az RTF feladatkörében maradnak a következők: a rendőrszervező (tiszt) és a határrendész-szervező (tiszt) felsőfokú szakképzések; a főiskolai tanulmányokra épülő ismeretújító és ismeretbővítő továbbképzések; az RTF tevékenységéhez közvetlenül kapcsolódó kutatási és tudomány-szervezési feladatok. Az RVTKI minden más feladata a BM OF feladatkörébe kerül.

⁷⁷⁰ *Bűnmegelőzési szervező szakirányú továbbképzési szak tanterve és oktatási programja/2007. 09. 03., majd 2009. 12. 15.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/89/1/2007, majd 15-1000/30-8/2009, illetve 15-1000/30-12/2009)

⁷⁷¹ *Felnőttképzési Akkreditáló Testület 2004. 05. 05-i határozata.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/5/48/2004)

⁷⁷² *DÁNOS Valér (2005): Tájékoztató jelentés az RTF RVTKI-nek a BM OF alárendeltségébe történő áthelyezéséről.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/45/4/2005)

A BM 2005-ben visszatérően ellenőrizte a 2003. évi átfogó ellenőrzés alapján készített intézkedési tervben foglaltak végrehajtását. Megállapította, hogy a szükséges intézkedések tervezettek, megvalósítottak, ellenőrzöttek és értékelték voltak. A tehetséggondozás különböző formái – így különösen a tudományos diákköri tevékenység, a demonstrátori foglalkoztatás, a tehetségkutató pályázat, valamint a Leonardo és az Erasmus projektekben lehetővé vált mobilitás – vonzók és eredményesek. A tudományos és szakmai kiadványokban (*Magyar Rendészet, Rendvédelmi Füzetek, Rendjel*), és a honlapon folyamatosan nyomon követhető az információk nyilvánossága és minősége.

A bűnmegelőzési szervező szakirányú továbbképzési szak – második alkalommal indított kurzusát – 2005-ben 55 fő kezdte meg, és 43 fő végezte el.

A szükséges normatív szabályozás és az egyeztetett előkészítést követően az RTF 2005. április 30-án átadta és BM Oktatási Főigazgatóság (BM OF) átvette az RTF Rendészeti Vezetőképző, Továbbképző és Kutatóintézetet (RTF RVTKI).

A főiskola élén 2005-ben vezetői váltás történt: a két sikeres főigazgatói ciklust maga mögött tudható *Blaskó* vezérőrnagyot követően *dr. Sárkány István* (CSc) r. dandártábornok lett az RTF új főigazgatója.⁷⁷³

Az RTF FT 2005. december 7-én elfogadta az RTF Minőségbiztosítási Bizottság 2003–2005. közötti időszakról készített jelentését.⁷⁷⁴ Az előterjesztés a felsőfokú szakképzés kérdéskörében az alábbiakat tartalmazta. A rendőrszervező (tiszt) felsőfokú szakképzést – a 14/2000. (V. 9.) BM. sz. rendelet alapján – az RTF a 2000/2001. tanévvel átvette az ORFK Rendészeti Szervek Kiképző Központjától (RSZKK). Azt követően a rendelet módosítására kiadott 19/2001. (X. 10.) BM. sz. rendelet a határrendész szervező (tiszt) felsőfokú szakképzést is az RTF feladatkörébe utalta.

93. táblázat

A 2003–2006. között RTF-n végzett határrendész szervezők száma

Képzési forma	2003/2004	2004/2005	2005/2006	Összesen
Határrendész szervező	67	52	32	151

(Rövid megjegyzésként: ma is fenntartom álláspontomat, hogy a „határrendészeti szervező” terminus technicus helyesebb lett volna, illetve lenne – V. G.)

Forrás: RTF Minőségbiztosítási Bizottság jelentése, 2005.

⁷⁷³ Prof. dr. SÁRKÁNY István r. dandártábornok, majd ny. r. vezérőrnagy, tanszékvezető egyetemi tanár, főiskolai főigazgató, főiskolai rektor, majd kari dékán: 1969-ben summa cum laude végzett az ELTE ÁJK-n. Belügyi szolgálatát 1970-ben kezdte meg. 1973 óta megszakítás nélkül az RTF főállású oktatója. 1984-ben jogi szakkvizsgát tett. 1987-ben az állam- és jogtudomány kandidátusa (CSc). 1988-tól főiskolai tanár. 1992-től a Kriminológiai Tanszék, majd 1994-től a Bűnügyi Tudományok Tanszékét vezette. Két ciklusban (1998-tól, majd 2003-tól) oktatási főigazgató-helyettes. Ugyancsak két ciklusban (2005–2009; 2009–2011) nagy formátumú főiskolai főigazgató, illetve főiskolai rektor. 2012-ben az NKE RTK első kari dékánja. 2006-ban habilitált, 2007-től egyetemi tanár.

⁷⁷⁴ *RTF Minőségbiztosítási Bizottság jelentése/2005. 12. 07.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/36-12/2005)

A 2005. január 13-án – *Blaskó* vezérőrnagy főigazgató által – jóváhagyott 2005. évi főiskolai munkaterv⁷⁷⁵ végrehajtásáról szóló és 2005. december 30-án datált, de már *Sárkány* dandártábornok, főigazgató által jóváhagyott jelentésből⁷⁷⁶ a képzéssel és képzésfejlesztéssel összefüggő legfőbb megállapítások az alábbiakban összegezhetők. A munkatervi ütemezésnek megfelelően eredményesen lezárultak az előző évről áthúzódó és a tárgyévre beütemezett feladatok. Így különösen: az RTF 2003. évi átfogó felügyeleti ellenőrzéséből fakadó képzési feladatok 2005. évre beütemezett feladatainak végrehajtása; a bolognai folyamat időarányos teljesítése (lásd később – V. G.); a MAB részére készítendő jelentések, felterjesztések határidőre és jó minőségben történt elkészítése; a felsőoktatási alapszakok szakalapítási és szakindítási dokumentációjának kidolgozása, belső és külső egyeztetése, a 2006. évi szakindítás előzetes előkészítése. A főiskolai képzésben az elméleti és gyakorlati oktatás, a nyári szakmai gyakorlatok, valamint a felvételiztetés és az alapkiképzés hatékony teljesítése. A végzős hallgatókról a tanulmányi jellemzések elkészítése; a Kratochwill Ferenc Díj követelményei teljesítésének értékelése és a díj odaítélése. A szakirányú továbbképzési szakokon és a felsőfokú szakképzésben a megrendelői igényeknek megfelelően a képzések indítása és eredményes befejezése. A Főiskolai Tanács, a Tudományos Tanács, a Társadalmi Tanács, a Bologna Bizottság, valamint a Minőségbiztosítási Bizottság, az Oktatási Bizottság, a Nevelési Bizottság, továbbá a Tanulmányi és Tananyagszerkesztő Bizottság, illetve más grémiumok szisztematikus működtetése. Az egyetemeken működő Professzorok Tanácsa mintájára a Tanárok Tanácsa létrehozása⁷⁷⁷ és azzal egyidejűleg a – 2001-től működtetett – Stratégiai Bizottság kiváltása, megszüntetése. Az RVTKI áthelyezése a BM OF alárendeltségébe.⁷⁷⁸ A nemzetközi kapcsolatok ütemezett fenntartása. A hallgatói érdekvédelmi rendszer, a Hallgatói Önkormányzat (HÖK) és a Kollégiumi Bizottság működési feltételeinek biztosítása, tevékenységének segítése, vezetői támogatása. A tanórán kívüli elfoglaltságok szervezése, koordinációja; a nappali tagozat I. évfolyam osztályfőnökeinek kiválasztása és pedagógiai módszertani felkészítése. A minősített időszaki feladatok tervezése és begyakorlása; az ügyeleti és őrzés-védelmi rendszerek szabályozása, működtetése. A fegyelemkezelő munkában a prevenció erősítése, a fegyelmi eljárások során a jog- és szakszerűség maradéktalan biztosítása. Az évzáró, a tanévnyitó és más ünnepek méltó megrendezése.

Az RTF FT 2005. május 25-én elfogadta az FT 2002–2005 közötti hároméves tevékenységéről készített beszámolót.⁷⁷⁹ A Határrendészeti Tanszék állományát érintő információk: az FT a 2002. november 27-i ülés elfogadta *Fórizs Sándor* ezredes főiskolai tanári pályázatát, aki 2003-ban meg is kapta tanári kinevezését. A 2003. május 27-i FT-ülés odaítélte a főiskolai docens oktatói fokozatot *Verhóczki Jánosnak* és *Szadvári Lászlónak*. A 2005. február 23-i FT-ülés elfogadta a második ötéves ciklusra érvényes, általános főigazgató-

⁷⁷⁵ Az RTF 2005. évi munkaterve (NKE RTK ÜVI; 15-1000/40-2/2005)

⁷⁷⁶ Jelentés az RTF 2005. évi munkatervnek végrehajtásáról. (NKE RTK ÜVI; 15-1000/40-3/2005)

⁷⁷⁷ Emlékeztető az RTF FT 2005. 09. 28-i üléséről. (NKE RTK ÜVI; 15-1000/36-8/2005)

⁷⁷⁸ RTF főig. 8/2005. sz. int. az RVTKI BM OF alárendeltségébe történő helyezéséről. (NKE RTK ÜVI)

⁷⁷⁹ Beszámoló az RTF FT 2002-2005 közötti tevékenységéről. (NKE RTK ÜVI; 15-1000/36-5/2005)

helyettesi pályázatamat. A 2005. június 7-i ülésén az FT elfogadta *Fórizs Sándor* főigazgató oktatási helyettesi, valamint *Varga János* tanszékvezetői⁷⁸⁰ pályázatát.

A tanszék a *Schengeni határellenőrzés tapasztalatainak adaptációja a Kárpát-medencében* címmel, 2005/2006-ban – az EU által támogatott Leonardo da Vinci mobilitás-projekt keretében – pályázatot nyújtott be a Tempus Közalapítványhoz. A fogadó német partner a Lübecki Szövetségi Rendőrakadémia, amely korábban a Szövetségi Határőrség Tanintézte volt. A jogelőd és a jogutód intézmény egyaránt meghatározó szerepet töltött be a schengeni normák alkalmazásához és a nemzetközi együttműködéshez szükséges továbbképzésben. A projekt eredményeként a tanszék három oktatója (*Varga János, Török Sándor* és *Molnár Ákos*) Lübeckben részese lehetett az oktatásban megvalósuló legjobb gyakorlatok (best practice) elsajátításának, majd hazatérve, a határrendészeti szakon hasznosították az uniós határellenőrzési tapasztalatokat.⁷⁸¹ Így például a korrupciós kockázatok kezelése terén a Schengeni Katalógus a magyar szabályozásnak megfelelő ajánlásokat tett, és egyúttal az annak megfelelő legjobb gyakorlatokat ismertette, csokorba szedve a határellenőrzés gyakorlata során a korrupció megelőzésére leginkább hatékonynak bizonyult módszereket és eszközöket.⁷⁸²

Sárkány dandártábornok 2006. január 9-én jóváhagyta az RTF 2006. évi munkatervét,⁷⁸³ amely a rendszeresen ismétlődő és szokásos (diplomaosztó, tisztavatás, tanévnyitó, nyári gyakorlat, alapkiképzés, főiskolai napok, pedagógus nap, gólyabál) feladatokon túl az alábbi különlegességeket is tartalmazta. Az RTF II. nevelési konferenciájának megrendezése (február 15.); 35 éves az RTF – emlékkönyv, emlékülés és konferencia (május 25); a Budapesten akkreditált rendőri/rendészeti attasék, valamint összekötő tisztek találkozója (május 26.)

Sárkány dandártábornok jóváhagyásával 2006. január 16-án megjelent a rendőrszervező (tiszt) felsőfokú szakképzés hallgatói tájékoztatója.⁷⁸⁴ A kurzus felépítése: két félév; négy-négy összevonás, összesen: 25 oktatási nap; menet közben területi szakmai gyakorlat a saját (küldő) szervnél; a kurzus végén elméleti és gyakorlati vizsga. A főiskola a megszerzett felsőfokú szakképesítést „bizonyítvány” kiadásával igazolja. Ugyanő – *Sárkány* dandártábornok – tájékoztatta *Gergényi Péter* vezérőrnagyot, a BRFK vezetőjét arról, hogy a fővárosi állomány nagy érdeklődésére való tekintettel a beütemezett tanfolyamokkal

⁷⁸⁰ Dr. habil. VARGA János ny. hőr. ezredes, tanszékvezető főiskolai tanár, majd egyetemi docens, 1975-ben végzett a KLKF, 1989-ben a ZMKA határőr szakán; dr. univ. címét 1992-ben a ZMKA-n, doktor (PhD) fokozatát 1997-ben szerezte a ZMNE-n. 1975–1979 között a 2. Hőr. Kerület Hétforrási őrsén, majd 1983-ig a Kőszegi FEP-en teljesített szolgálatot. 1983-ban a KLKF Hőr. Tanszék oktatója lett. Az RTF Hr. Tanszék öt alapítójának egyike. Ő az egyetlen, aki 1992-től a tanszék oktatója; 1993-tól szakcsoportvezető; 1994-től tanszékvezető-helyettes; 2005-től tanszékvezető; 1992-ben főiskolai docens, 1999-től főiskolai tanár; 2010-ben habilitált; 2015-től egyetemi docens. Sokoldalú szakmai és tudományos közéleti tevékenységet folytat, példaértékű lelkiismeretességgel és szorgalommal. 2004-ben egyik alapító tagja volt az MRTT Határrendészeti Tagozatának, amelynek 2008-tól elnöke. Főbb oktatási, kutatási területei: határforgalom-ellenőrzés; uniós határellenőrzés; tehetséggondozás; határrendészeti felsőoktatás.

⁷⁸¹ VARGA János – TÖRÖK Sándor – MOLNÁR Ákos (2006): Új lehetőségek a „legjobb gyakorlat” adaptálására. *Határrendészeti Tanulmányok*, 1. sz. 18–27. Elérhető: http://rendeszet.hu/hatarrendeszetitagozat/haret_2006_1.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 12. 10.)

⁷⁸² VARGA János (2012): Korrupciós kockázatok a határrendészetben. *Magyar Rendészet*, 3. sz. 13–21.

⁷⁸³ RTF 2006. évi munkaterve. (NKE RTK ÜVI; 15-1000/33-1/2006)

⁷⁸⁴ *Rendőrszervező (tiszti) felsőfokú szakképzés hallgatói tájékoztatója/2006. 01. 16.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/47/2006)

párhuzamosan a BRFK számára külön rendőrszervező kurzust hirdet 60 fő részvételével, 2006. november 27-étől 2007. július 10-éig.

A tágabb értelemben felfogott teljes rendészeti ágazat irányában történt nyitás jó példázataként a Polgári Légiközlekedési Hatóság 2006-ban két évig érvényes engedélyt adott⁷⁸⁵ az RTF számára a légiközlekedés-védelmi oktatások szervezésére és lebonyolítására, amelyek alapján tényleges oktatást és vizsgáztatást folytatott a főiskola.

Sárkány dandártábornok 2006. január 30-i jóváhagyásával megjelent a főiskolai *Feladatterv a felsőoktatásról szóló CXXXIX. törvény hatályba lépésével keletkező feladatok szakterületenkénti lebontására és végrehajtásának ütemezésére*.⁷⁸⁶ Az irányítás, felügyelet, vezetés, képzés, kutatás, működés és logisztika teljes körű szabályozásának legfőbb elemei közül az alábbiakat célszerű kiemelni. A június 30-áig terjedő öt hónapos időszakban a feszes ütemű kidolgozás, belső és külső egyeztetés eredményeként az RTF Szenátusának (a továbbiakban: Szenátus) el kell fogadnia – és a felettes jóváhagyást igénylők esetében – jóváhagyásra fel kell terjesztenie az alábbi sarkalatos dokumentumokat. Az alapító okiratot, a szervezeti és működési szabályzatot. A hallgatói követelményrendszert képező nyolc darab szabályzatot. A minőségfejlesztési programot, az intézményfejlesztési tervet, valamint a kutatási, fejlesztési és innovációs stratégiát. Végül a komplex képzési programot, beleértve a felsőoktatási alap- és mesterképzés, a szakirányú továbbképzés, továbbá a felsőfokú szakképzés teljes dokumentációját, a nélkülözhetetlen mellékletekkel és más kellekekkel együtt.

Az Ftv., valamint a Bergenben 2005-ben kiadott, *A felsőoktatás minőségbiztosításának európai standardjai* című irányelvek, továbbá a MAB 2005 júliusában kiadott minőségértékelési szempontrendszer alapján, a Szenátus 2006. május 23-án elfogadta az RTF Minőségfejlesztési programját, (majd a következő évben, 2007. február 8-án létrehozta a Minőségfejlesztési Bizottságot).

A Szenátus a MAB ütemtervének megfelelően, időben később (a 2007. május 16-i ülésén) megvitatta és elfogadta *dr. Ruzsonyi Péter* (PhD) bv. ezredes tanszékvezető főiskolai tanár⁷⁸⁷ – a főiskola első minőségügyi felelősének szerkesztésében – *Az RTF Minőségfejlesztési Bizottság átfogó jelentését a minőségbiztosítás 2005/2006. tanévi tapasztalatairól*.⁷⁸⁸ Előzmény: A felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény 21. § (6) bekezdése valamennyi felsőoktatási intézmény számára előírta a minőségfejlesztési tevékenység évenkénti önértékelését, dokumentálását és közreadását. A 2005/2006. tanév minőségbiztosítási önértékelésének legfőbb megállapításai az alábbiak voltak. Az RTF az előírásoknak megfelelően kialakította és hatékonyan működteti a minőségbiztosítási rendszert. A küldetés, a jövőkép,

⁷⁸⁵ *Polgári Légiközlekedési Hatóság 510493/1/2006. sz. engedélye légi-közlekedés védelmi oktatásra.* (RTF Könyvtár)

⁷⁸⁶ *Feladatterv a felsőoktatásról szóló CXXXIX. törvény hatályba lépésével keletkező feladatok szakterületenkénti lebontására és végrehajtásának ütemezésére.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/52/2006)

⁷⁸⁷ Prof. dr. RUZSONYI Péter bv. ezredes, majd dandártábornok, bv. főtanácsos, tanszékvezető egyetemi tanár: 1983-ban nevelő a Budapesti Fegyház és Börtönben, majd 1984–1989 között a BVOP-on teljesített szolgálatot. 1985–1988 között esti tagozaton végzett az ELTE BTK pedagógiai szakán. 1999-ben summa cum laude minősítéssel doktori (PhD) fokozatot szerzett. 1999-ben az RTF BV Tanszék vezetője és főiskolai docens. 2003-tól főiskolai tanár. 2004-ben felsőfokú bv-i szaktanfolyami vizsgát tett. 2006-ban, ugyancsak summa cum laude minősítéssel habilitált. 2009-től egyetemi tanár. 2012-ben, kiváló eredménnyel rendészeti szakvizsgát tett. 2012–2015 között az NKE RTK dékánja.

⁷⁸⁸ *2005/2006. tanévi önértékelő jelentés/2007. 05. 16-i szenátusi ülés jkv.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/43-4/2007)

az értékrend reális és stabil. Az intézmény egészének és szervezeti egységeinek működése, valamint a vezetés belső és külső kapcsolatai tervezettek, szervezettek, eredményesek. A főiskola hatékonyan együttműködik a „profilbarát” hazai felsőoktatási intézményekkel, a megrendelő szervekkel, valamint tíz ország partnerintézményeivel. A főiskola alapszakjai: büntetés-végrehajtási, bűnügyi, gazdaságvédelmi, határrendészeti, igazgatásrendészeti, katasztrófavédelmi, közlekedésrendészeti, közrendvédelmi, pénzügyi nyomozói, vámigazgatási. Kiadott oklevelek száma a 2005/2006. tanévben (törtvonallal jelölve a nappali/levelező tagozat adata): a határrendészeti szakon 29/18; RTF-n összesen: 223/324. Szakirányú továbbképzési szakok: a bűnügyi vezetői, a közbiztonsági vezetői, valamint a bűnmegelőzési szakirányú továbbképzési szak. Az OKJ-ben szereplő szakképzések: rendőrszervező (tiszt) képzés; határrendészeti szervező (tiszt) képzés; közterület-felügyelő szakképzés.

94. táblázat

RTF oktatóinak száma és végzettsége – 2006. 01. 01.

Szervezeti egység	Létszám	Tud. fokozat	Doktorandusz	Nyelvvizsga (fő/db)
Alkotmányjogi és Közig. Jogi Tsz.	9	2	3	7/11
Bűnügyi és Gazdaságvédelmi Tsz.	11	–	2	7/9
Büntetés-végrehajtási Tsz.	6	1	2	4/4
Büntetőjogi és Kriminológiai Tsz.	14	2	4	13/17
Határrendészeti Tsz.	8	1	3	7/9
Idegen Nyelvi Intézet	13	4	1	13/26
Katasztrófavédelmi Tsz.	4	2	2	3/6
Kriminálisztikai Tsz.	10	2	2	7/10
Közbiztonsági Tsz.	10	1	4	9/11
Pszichológiai Tansz. és Labor.	4	2	1	4/7
Számtechn. és Informatikai Közp.	6	–	–	1/1
Társadalomtudományi Tsz.	7	6	–	7/13
Testnev. és Küzdősportok Tanszéke	6	1	1	4/4
Vám- és Pénzügyőri Tsz.	9	1	2	7/7
Vezetéstudományi Tsz.	3	3	–	3/6
Főigazgató és helyettesei	3	3	3	3/6
Összesen:	123	31	30	85/147

Megjegyzések: a fenntartó IRM által meghatározott takarékosági intézkedések következményeként a főiskola jelentős létszámcsökkenést (42 fő, közöttük 24 oktató) szenvedett el. A 2006. január 1-jétől állományban maradt 123 oktató között egyetemi tanár: négy fő; főiskolai tanár: 14 fő; habilitált: hat fő. A 30 oktató hét egyetem doktori iskoláiban folytatott doktori tanulmányokat; kiemelendők a Pécsi Tudományegyetem (14 fővel), valamint az ELTE és a ZMNE (öt-öt fővel).

Forrás: 2005/2006. tanévi önértékelés, 2007.

A Határrendészeti Tanszék 2005/2006. tanévi önértékeléséről: a tanszék állományában PhD-fokozatos volt *Varga János*; doktori tanulmányokat folytatott *Hanuska Miklós*, *Kiss Lajos* és *dr. jur. Verhóczki János*; a szakmai felkészítéshez rendelkezésre állt egy korszerűen felszerelt határrendészeti szaktanterem és a 721 kötetes tanszéki szakkönyvtár. A Határőrség biztosította a kihelyezett gyakorlati képzéshez szükséges személyi, technikai és informatikai

feltételeket az országos parancsnokságon, a meghatározott igazgatóságokon és a kirendeltségeken, valamint a Soproni Oktatási Központban.⁷⁸⁹

A 2118/2006. (VI. 30.) Korm. határozat – többek között – előírta a ZMNE és az RTF integrációjának vizsgálatát is, amelyet az érintett minisztériumok, valamint intézmények szakértőiből összeállított munkabizottság elvégzett, és a Belügyminisztérium hathatós támogatásával sikerült elhárítani a főiskola „Zrínyi” általi integrálását.

11.4. A rendészeti felsőoktatás a bolognai folyamatban, 2006–2011

11.4.1. A bolognai folyamat előkészítése a rendészeti felsőoktatásban, 2004–2006

Az RTF FT a 2004. május 12-i ülésén – a 2003-ban létrehozott Bologna Bizottság⁷⁹⁰ elnökeként tett előterjesztésében – megvitatta és elfogadta *A Bolognai Folyamat adaptációja az RTF-n* című jelentést. Lényege az alábbiakban összegezhető. Az EU-ban a személyek szabad áramlása a négy alapszabadság egyike. A felsőoktatás átfogó reformjának alap gondolata az, hogy az egységesülő Európában mielőbb biztosítani kell a munkaerőpiacra felkészítő felsőoktatási rendszerek közelítését, kompatibilitását, egymással való összehasonlíthatóságát, az oktatók és a hallgatók mobilitását, majdani munkaerőként való alkalmazhatóságuk elősegítése érdekében.

A bolognai folyamat – saját megfogalmazásomban – felsőoktatási integrációs stratégiai cél-, tevékenység- és eszközrendszer, amely az egységes Európai Felsőoktatási Térség kialakítását célozza és eredményezi, és amely az egységes Európai Kutatási Térséggel történő integrációja révén elvezet a Tudás Európájához.⁷⁹¹ Legfőbb állomásai az alábbiak: Európai Egyetemek Magna Chartája, Bologna 1988. Lisszaboni Konvenció 1997. Sorbonne-i Nyilatkozat 1998. Bolognai Nyilatkozat 1999. Prágai Nyilatkozat 2001. Berlini Nyilatkozat 2003. Oktatási miniszterek következő ülése: Bergen (Norvégia) 2005.

A bolognai folyamat főbb tartalmi elemei a modernizáció menetében különböző időpontokban születtek, terjedelmük gyakran változott, és mára (értsd: 2004-re – V. G.) leginkább a következőképpen csoportosíthatók:

- többciklusú képzési rendszer a felsőoktatásban;
- egységes európai kreditrendszer (kredittranszfer és kreditakkumuláció);
- hallgatók mobilitása (beleértve a „fejkvóta”, az ösztöndíj és más források átvitelét is);
- oktatók, kutatók és ügyintézők mobilitása;
- oktatási és kutatási adatbázisokhoz való kölcsönös hozzáférés;
- könnyen érthető és összehasonlítható fokozatok és képesítések;
- képzések, részképzések, képzési idők és a képesítések kölcsönös elismerése („diploma supplement”);
- minőségbiztosítás és akkreditáció a felsőoktatásban;
- rövidebb ciklusú képzések kapcsolódása a felsőoktatáshoz;
- élethosszig tartó tanulás („life long learning”) és a felsőoktatás;

⁷⁸⁹ 2005/2006. tanévi önértékelés/2007. 05. 16-i szenátusi ülés jkv. (NKE RTK ÜVI; 15-1000/43-4/2007)

⁷⁹⁰ RTF főig. 37/2003. sz. int. az RTF Bologna Bizottság létrehozására. (NKE RTK ÜVI)

⁷⁹¹ VIRÁNYI Gergely (2004): A Bologna Folyamat és megvalósítása a hazai rendészeti felsőoktatásban. *Határrendészeti Tanulmányok*, 2. sz. 76–92.

- felsőoktatási intézmények átfogó (képzés, kutatás, intézményirányítás és intézményfinanszírozás) reformja;
- a felsőoktatás európai dimenziói, integrált tanulmányi programok és közös fokozatok/végzettségek („joint degree”);
- egységes Európai Felsőoktatási Térség (EFT) és egységes Európai Kutatási Térség (EKT),
- az EFT vonzereje és versenyképessége;
- nemzetközi csereprogramok harmadik országokkal.

A bolognai folyamatból adódó kötelezettségek értelmében 2006-tól, felmenő rendszerben a rendészet területén korszerű, lineáris és többciklusú felsőoktatással fogunk rendelkezni, amely lehetőségeink maximális kiaknázásával szolgálni fogja a tudásalapú társadalom kiépülését, valamint ezzel egyidejűleg az RTF minél gyorsabb és hatékonyabb beilleszkedését az egységes Európai Felsőoktatási Térségbe, továbbá elősegíti a hazai rendészeti szervek elvárt uniós harmonizációját. A korszerűsített rendészeti felsőoktatás a jogi és igazgatási képzési területen, az igazgatási képzési ágban rendszerbe illesztett rendészeti képzési programokat fogja össze. Az EU-kompatibilis rendészeti felsőoktatás első képzési főciklusában (bachelor) felsőoktatási alapfokozatot és felsőfokú rendészeti szakképzettséget lehet szerezni. Az elsőre épülő második képzési főciklus (master) mesterfokozatot és az azt igazoló rendészeti mesteroklevelet eredményez, és ezzel megvalósul a rendészeti felsőoktatásban a mintegy másfél évtizede jogosan hiányolt szakmai „egyetemi kimenet”. A későbbi, harmadik képzési főciklusban doktori (PhD) fokozatot lehet majd elnyerni.

A jövőbeli „bűnügyi igazgatási alapszakon” a jelenlegi bűnügyi nyomozó, a gazdaságvédelmi nyomozó és a pénzügyi nyomozó szak, illetve a „rendészeti igazgatási alapszakon” a jelenlegi büntetés-végrehajtási, a határrendészeti, az igazgatásrendészeti, a katasztrófavédelmi, a közlekedésrendészeti, a közrendvédelmi és a vámigazgatási szak szakiránnyá válik. A szakok szakirányokká történő válása szükségszerűen következik a bolognai követelményekből (szakszámcsökkentés, szakintegráció), de ez egyáltalán nem jelent visszalépést a képzési célokban és követelményekben, összességében a főiskolán folytatott rendészeti tisztképzés minőségében és rangjában. Megszerezhető képesítés: bűnügyi igazgatásszervező; rendészeti igazgatásszervező.

A megszerzett szakképesítés birtokában a végzettek hivatásos tisztként, köztisztviselőként vagy közalkalmazottként megkezdhetik szolgálatukat a rendészeti szerveknél, illetve folytathatják tanulmányaikat mesterképzésben, mindenekelőtt a saját intézményünkben, illetve az együttműködő egyetemek adekvát mesterszakjain. A mesterképzés döntően a saját mesterszakot (rendészeti mesterszak) és kisebb részben az együttműködő felsőoktatási intézmények mesterképzéséhez való csatlakozást foglalja magában. Megszerezhető képesítés: okleveles rendészeti szervező. A mesterképesítés birtokában a végzettek megkezdik (vagy folytatják) szakmai pályafutásukat a rendészeti szerveknél, és annak folyamán részt vehetnek az intézményünkben szervezett szakirányú továbbképzésben, illetve az élethosszig tartó tanulás más képzési formáiban.

A doktori képzést illetően intézményünk (2011-ig) az együttműködési megállapodások alapján, partnerintézmények doktori iskoláin közreműködik a doktori programok és alprogramok kidolgozásában, valamint a rendészeti szakemberek, oktatók és kutatók doktori

képzésében. Ezzel párhuzamosan mindent megtesz annak érdekében, hogy 2012-től megkezdje a saját, rendszertudományi doktori iskolájában a doktori képzést.

Korszerűsítési elgondolásunkat egyeztetttük a megrendelő rendészeti szervekkel mint felhasználói szférával (Országos Rendőr-főkapitánysággal, Határőrség Országos Parancsnokságával, Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatósággal, Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságával, Vám- és Pénzügyőrség Országos Parancsnokságával), amelyek támogatásukról biztosítottak, és a dokumentációt aláírásukkal erősítették meg. Ez év május 14-én – a Magyar Köztársaság Belügyminiszterének támogató véleményével és az RTF FT határozatával együtt – határidőre felterjesztettük a felsőoktatási alapszakjainkhoz szükséges szakalapítási (szaklétesítési) beadványunkat a MAB-nak. Jelenleg részletesen kimunkáljuk a szakindítási kérelmeket, és a közeljövőben ugyancsak felterjesztjük a MAB-nak – fejeződött be az előterjesztés.

A MAB a 2004. szeptember 29-én kelt, 2004/7/V/16., illetve 2004/7/V/17. számú határozataival támogatta a bünyügyi igazgatási, illetve a rendészeti igazgatási alapszakok képzési és kimeneti követelményeinek engedélyezését.

A szakalapítási engedélyek birtokában az RTF FT a 2005. február 23-i ülésén elfogadta, majd *Blaskó* vezérőrnagy március 16-án benyújtotta a felsőoktatási alapképzési szakok szakindítási kérelmét és komplett tantervi dokumentációját.⁷⁹²

A bünyügyi igazgatási alapszak szakirányai: bünyügyi nyomozó, gazdaságvédelmi nyomozó, pénzügyi nyomozó. A rendészeti igazgatási alapszak szakirányai: büntetés-végrehajtási, határrendészeti, igazgatásrendészeti, katasztrófavédelmi, közlekedés-rendészeti, közrendvédelmi, vám- és jövedéki igazgatási. A képzés alapnormái: nappali tagozaton 6 félév, legalább 2100 tanóra, valamint a levelező tagozaton 8 félév, legalább 600 tanóra, továbbá mindkét tagozaton 180-180 kredit. A képzés tervezett indítása: a 2006/2007. tanévtől.

95. táblázat

Rendészeti igazgatási alapszak határrendészeti szakirány tantárgyai és óraszámai – 2006/2007. tanévtől

Tantárgyak	Nappali tagozat	Levelező tagozat
Bevezetés az állam- és jogtudományba	28	10
Magyar alkotmányjog	84	20
Pedagógia	28	8
Pszichológia	70	24
Számítástechnika és informatika	70	–
Robotzsaru	14	–
Vezetési és szervezési ismeretek	42	12
Etika (szv)	28	8
Politológia (szv)	28	8
Szociológia (szv)	28	8
Kommunikáció, retorika (szv)	28	8
Kriminálisztikai alapismeretek	28	10

⁷⁹² BLASKÓ Béla (2005): *Tájékoztató jelentés a rendészeti és bűnmegelőzési helyettes államtitkár részére az RTF tevékenységének és feladatainak időarányos végrehajtásáról/2005. 03. 16.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/5-27/2005)

Tantárgyak	Nappali tagozat	Levelező tagozat
Kriminológiai alapismeretek	28	10
Büntetőjog*	168	66
Büntetőeljárás-jog	84	32
Közigazgatási jog	84	28
Polgári jog	28	20
Intézkedéstaktika	56	–
Testnevelés, önvédelem	140	–
Veszélyhelyzet-kezelés	14	–
Nemzetközi és EU-jog	56	20
Bűnügyi alapismeretek	28	10
Idegen nyelv	210	64
Határrendészeti általános ismeretek	28	12
Határrendészet-történet	14	4
Határőrségi humánforrás-gazdálkodási ismeretek	28	12
Határőrségi gazdálkodási ismeretek	28	14
Határellenőrzési szakismeretek*	266	100
Határrendészeti igazgatási szakismeretek**	154	56
Határőrségi bűnügyi-, felderítő szakismeretek**	140	56
Bevetési ismeretek	42	–
Szabadon választott szakmai ismeretek***	56	32
Szakmai gyakorlat	70	–
Összesen	2198	652

Megjegyzések:

(szv – álláspontom szerint, a *szabadon választható* társadalomtudományi tantárgyak mindegyikét kötelezően oktatni kellett volna – V. G.)

*: önálló záróvizsgát kellett tenni büntetőjogból, valamint határellenőrzési szakismeretekből.

**: összevont záróvizsga volt a határrendészeti igazgatási és a határőrségi bűnügyi-, felderítő szakismeretekből.

***: a szabadon választott szakmai ismeretek választéka: határrendészeti kirendeltségek vezetése; határrendészeti igazgatási (orientációs) gyakorlat; bűnügyi, felderítő (orientációs) gyakorlat.

Számonekérések (törtvonallal jelölve a nappali/levelező adatokat): aláírás 3/6; beszámoló 9/10; gyakorlati jegy 20/15; kollokvium 29/34; záróvizsga 3/3.

Forrás: Felsőoktatási alapképzési szakok szakindítási kérelme, 2005.

Az RTF FT a 2005. október 27-i ülésén megvitatta és elfogadta, majd *Sárkány* dandártábornok főigazgató a MAB-nak előterjesztette a rendészeti vezető mesterszak létesítésére irányuló kérelmet.⁷⁹³ (A korábbiakban alkalmazott „szakalapítás” terminus technicust felváltotta a „szaklétesítés” – V. G.) A tervezett képzés a nappali és a levelező tagozaton egyaránt négy féléves, 120 kredites, de értelemszerűen 1200, illetve 400 tanórás lehet. A megszerezhető képesítés: okleveles rendészeti vezető.

⁷⁹³ SÁRKÁNY István ddtbk. (2005): *Kérelmek rendészeti vezető mesterszak létesítésére/2005. 10. 27.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/74-75/2005)

96. táblázat

Rendészeti vezető mesterszak tantárgyai és óraszámai a 2005. évi szaklétesítési kérelemben

Tantárgyak	Nappali tagozat
Bel- és igazságügyi rendészeti ismeretek	28
Biztonságpolitikai ismeretek	56
Bűnmegelőzés elmélete és gyakorlata	34
Etikett, protokoll	28
Integrált társadalomtudományi ismeretek	56
Kommunikáció	14
Közszolgálati jog	48
Kriminálisztika	28
Logisztika	28
Marketing	14
Munkajog	28
Nemzetközi összehasonlító szervezattan	28
Pénzügyi jog	28
Statisztika	28
Tudományos kutatás módszertana	28
A rendészet és a rendészeti igazgatás elmélete	32 (zv)
A rendészeti szervek működésének jogi alapjai	84 (zv)
Vezetés és szervezés; a rendészeti szervek vezetése	168 (zv)
Rendészeti szervek gazdálkodása	28
Humánpolitika, humánerőforrás-gazdálkodás	56
Konfliktus-megelőzés, válságkezelés	28
Rendkívüli helyzetek és minősített időszakok	28
Minőségbiztosítás	28
Rendészettechnikai ismeretek	56
Rendészeti szervek felsőszintű irányítása	28
Rendészeti szervek időszerű feladatai	28
Rendészeti szervek nemzetközi együttműködése	28
Rendészeti szervek speciális jellemzői	28
Rendészeti szervek gazdálkodása	34
Összesen	1200

Megjegyzések:

1. Nyári szakmai gyakorlat a 2. félév után.
2. A levelező tagozat esetén értelemszerűen harmadolni kell minden tantárgy óraszámát.
3. (zv) Összevont záróvizsga a megjelölt főtantárgyakból.

Forrás: Kérelem rendészeti vezető mesterszak létesítésére, 2005.

Fésűs László, a MAB elnöke 2005. december 19-én tájékoztatta *Sárkány* dandártábornok, főigazgatót,⁷⁹⁴ hogy a MAB a 205/10/VII/2/25. sz. határozatával támogatta az RTF által benyújtott rendészeti igazgatási alapszak biztonsági szakiránnyal való kiegészítését, valamint

⁷⁹⁴ Fésűs László MAB-elnök (2005): *Átirat a biztonsági szakirány tárgyában/2005. 12. 19.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/66/1/2005)

a 205/10/VII/2/26. sz. határozatával ugyancsak támogatta a biztonsági szakirány RTF-n történő indítását. Erre is figyelemmel, *dr. Lampertth Mónika* belügyminiszter 2006. január 16-án jóváhagyta *Sárkány* dandártábornok előterjesztését és azzal a rendészeti igazgatási felsőoktatási alapszak biztonsági szakirányán előkészített képzés 2006/2007. tanévtől történő meghirdetését és megkezdését.⁷⁹⁵

Fésűs László elnök, a 2006. július 10-én keltezett átiratában tájékoztatta *Sárkány* dandártábornokot (immár mint főiskolai rektort) arról, hogy a MAB, a 2006/6/X/1/34. sz. határozatával támogatta a rendészeti vezető mesterszak létesítését.⁷⁹⁶

11.4.2. Felsőoktatási alapképzés a rendészeti felsőoktatásban a 2006/2007. tanévtől

A 2006/2007. tanév előkészítését és bevezetését az alábbi jogszabályok határozták meg. A 289/2005. (XII. 22.) Korm. rendelet a felsőoktatási alap- és mesterképzésről, valamint szakindítás eljárási rendjéről; majd a 15/2006. (IV. 3.) OM rendelet az alap- és mesterképzési szakok képzési és kimeneti követelményeiről; illetve a kifutó képzést tekintve a 289/2005. (XII. 22.) Korm. r. által hatályon kívül helyezett 55/1999. (III. 31.) Korm. rendelet.

A bolognai szisztémának megfelelően csökkenteni kellett az alapképzési szakok számát, és annak következtében két új integrált alapszakot hoztunk létre, tíz szakiránnyal, amelyekhez tizenegyedikként hozzákapcsoltuk a 2005-ben létesített és 2006-ban első alkalommal indított magánbiztonsági szakirányt is. A szakszerkezet felépítése: bünyügyi igazgatási alapszak (bünyügyi, gazdaságvédelmi és pénzügyi nyomozó szakirányokkal); valamint rendészeti igazgatási alapszak (bünyítés-végrehajtási, határrendészeti, igazgatásrendészeti, katasztrófavédelmi, közlekedésrendészeti, közrendvédelmi, [magán] biztonsági és a vámigazgatási szakirányokkal).

A felsőoktatási alapképzési folyamat felépítése a nappali tagozaton: egy hónapos alapkiképzés; hat tanulmányi félév; az I. és II. tanév végén 160-160 órás nyári szakmai gyakorlat; a 6. félévben szakdolgozat, majd három záróvizsga: rendszerint a közel valamennyi szakirányban kötelező bünyítőjogi, valamint a szakirányban differenciáltan előírt két szakmai záróvizsga.

A felsőoktatási alapképzés mellett tovább folytatódott a kétszer öt hónapos rendőrszervező (tiszt) szakképzés is. A „rendőrszervező” továbbfejlesztett és 2006. szeptember 1-jétől hatályos tanterve⁷⁹⁷ a következő struktúrát tartalmazta: 15 elméleti modul: 200 tanóra; 11 gyakorlati modul: 136 tanóra; területi szakmai gyakorlat: 64 tanóra; összesen: 400 tanóra az I–V. ciklusban. A képzés szakaszolása (ciklus/tanóra): I/68; II/66; III/66; IV/136~; V/64 tanóra.

Sárkány dandártábornok 2006. szeptember 29-i aláírásával hatályba lépett a 30/2006. sz. rektori intézkedés⁷⁹⁸ a hallgatók külföldi gyakorlata és tanulmányai,

⁷⁹⁵ SÁRKÁNY István ddtbk. (2006): *Előterjesztés a rendészeti igazgatási alapszak biztonsági szakiránnyal történő kiegészítésére és a képzés 2006/2007. tanévtől történő megkezdéséhez.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/50/2006)

⁷⁹⁶ Fésűs László MAB-elnök (2006): *Átirat a rendészeti vezető mesterképzési szak létesítéséről/2006. 07. 10.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/50/1-2006)

⁷⁹⁷ *A rendőrszervező (tiszt) szakképzés tanterve/2006. 09. 01-től.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/44-1/2006)

⁷⁹⁸ *30/2006. (09. 29.) rektori intézkedés a külföldi mobilitásra.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/1/30/2006)

illetve az oktatók külföldi tanulmányi útjai támogatását megvalósító *Socrates–Erasmus és Leonardo da Vinci mobilitási projektekkel* kapcsolatos teendőkről, a 2006. október 1-jétől 2007. november 30-áig terjedő időszakra. A projektvezető (koordinátor) tisztséggel *dr. Parádi József* főiskolai tanárt bízta meg.

Sárkány dandártábornok 2006. október 19-én jóváhagyta a 2006. őszi események következtében kidolgozott új objektumvédelmi tervet, egyúttal hatálytalanította az előző (az RTF főigazgatója által 2003. november 23-án jóváhagyott) tervet.⁷⁹⁹

Kiemelkedően fontos, a hatályos felsőoktatási törvénynek eleget tevő felsőoktatás-felügyeleti és irányítási aktusok történtek 2006 végén: december 5-én *dr. Petrétei József* (PhD) igazságügyi és rendészeti miniszter jóváhagyta az RTF új, egységes szerkezetbe foglalt alapító okiratát; december 20-án a Felsőoktatási Regisztrációs Központ kiadta az RTF-nek mint felsőoktatási intézménynek a működési engedélyét.

A Szenátus a 2006. december 13-i ülésén tudomásul vette a miniszteriális döntést, amely szerint 2007. január 1-jével – a drasztikus költségvetési szigorítások következtében – az RTF hatályos, 2005-ben jóváhagyott állománytáblázatában foglalt 289 fős létszámot 233 főre kellett csökkenteni (–56 fő, –19,3%). A hivatásos állományúak száma 54 helyett 43 fő (–11 fő, –20,3%), a közalkalmazottak száma 235 fő helyett 190 fő (–45 fő, –19,1%) lett. A Szenátus megszüntette a tudományos rektorhelyettesi munkakört, és feladat-átcsoportosítással létrehozta a rendészeti és tudományos, illetve az oktatási és nemzetközi rektorhelyettesi munkaköröket; egyúttal megszüntetett kettő-kettő osztályvezetői és osztályvezető-helyettesi beosztást. A korrigált SZMSZ az alábbi oktatási szervezeti egységeket sorolta fel. Intézetek: Idegen Nyelvi; Rendészeti Vezetőképzési, Továbbképzési és Kutató. Tanszékek: Alkotmányjogi és Közigazgatási Jogi; Büntetőjogi és Kriminológiai; Büntetés-végrehajtási; Bűnügyi; Gazdaságvédelmi; Határrendészeti; Nemzetbiztonsági; Közrendvédelmi; Közlekedérendészeti; Kriminálisztikai; Pszichológiai Tanszék és Laboratórium; Társadalomtudományi; Testnevelési és Küzdősportok; Vám- és Pénzügyőri, valamint a tanszéki jogállású Számítástechnikai és Informatikai Központ. Ezekhez csatlakozott a 2000-ben létrehozott Katasztrófavédelmi Tanszék. (A nemzetbiztonsági szak és tanszék a palettán pro forma szerepelt, de valójában a szakot szüneteltették, és szakmai tanszék sem működött – V. G.)

A Szenátus a 2007. március 21-i ülésén elfogadta a kriminalisztikai szakértő szakirányú továbbképzési szak kimeneti követelményeit, tantervét és képzési programját; a képzés tervezett indítása: 2007 szeptembere.⁸⁰⁰ Ugyancsak a Szenátus a 2007. március 28-án tartott, soron kívüli ülésén elfogadta – a rendészeti vezető mesterképzési szak szakalapítási engedélyezéséről szóló 14/2006. OKM sz. rendelet alapján kidolgozott – mesterképzési szakindítási kérelmet, majd azt felterjesztette a MAB-nak. Tervezett indítás: 2008 szeptembere.⁸⁰¹

⁷⁹⁹ RTF objektumvédelmi tervei/2006. 10. 19. (NKE RTK ÜVI; 1127/6/2006 „T”), illetve/2003. 11. 23. (NKE RTK ÜVI; 924/3/2003 „T”)

⁸⁰⁰ Kriminalisztikai szakértő szakirányú továbbképzési szak/2007. III. 21-i szenátusi ülés jkv. (NKE RTK ÜVI; 15-1000/43-2/2007).

⁸⁰¹ Rendészeti vezető mesterképzési szak /2007. III. 28-i szenátusi ülés jkv. (NKE RTK ÜVI; 15-1000/43-3/2007)

Az Oktatási Hivatal fejlécével és 2007. június 4-i keltezéssel megérkezett az OHFRKP/1407/2007. sz. határozata, amely arról tájékoztatta *Sárkány* dandártábornokot, hogy a hatályos törvényi előírásoknak megfelelően az OH nyilvántartásba vette az RTF adatait.⁸⁰²

A Szenátus (ugyancsak a MAB ütemezése szerint, időrendi eltolódással, 2008. április 2-án) megvitatta és elfogadta *dr. Valcsicsák Imre* (CSc) tanszékvezető főiskolai tanár, minőségbiztosítási felelős szerkesztésében a Minőségfejlesztési Bizottság 2006/2007. tanévről készített jelentését.⁸⁰³ Az összegzés legfőbb megállapításai. Az oktatómunkát és tudományos kutatást 15 oktatási szervezeti egységben (tanszéken, illetve intézetben) 121 főállású oktató végezte. Közöttük 21 főnek volt tudományos fokozata; kilenc oktató habilitált; 98 fő 143 nyelvvizsgával rendelkezett. Doktori tanulmányokat folytatott 26 fő, nyolc egyetem doktori iskoláiban; legtöbben (12 fő) a Pécsi Egyetemen, valamint (6 fő) a ZMNE-n. Főállású kutatója a főiskolának nem volt. Az Erasmus/Leonardo projektben 15 külföldi intézményben 26 fő vett részt a főiskoláról: 11 hallgató képzésben, 10 hallgató szakmai gyakorlaton és 5 fő oktatói mobilitásban szerezhettek nemzetközi tapasztalatokat. Az értékelt tanévben három tanszéken öt demonstrátort foglalkoztattak.

97. táblázat

Hallgatók száma a kifizető „főiskolai képzésben” a 2006/2007. tanévben

RTF-n/Határrendészeti szakon	Nappali II–III. évf.	Levelező II–IV. évf.	Összesen
RTF-n összesen	345	639	984
Határrendészeti szakon	41	59	100

Forrás: Minőségfejlesztési Bizottság 2006/2007. tanévi jelentése, 2008.

98. táblázat

Hallgatók száma a megkezdett „bolognai képzésben” a 2006/2007. tanévben

RTF-n/Határrendészeti szakon	Nappali I. évf.	Levelező I. évf.	Összesen
RTF-n összesen	182	272	454
Határrendészeti szakon	31	–	31

Forrás: Minőségfejlesztési Bizottság 2006/2007. tanévi jelentése, 2008.

Ugyancsak a Minőségfejlesztési Bizottság 2006/2007. tanévi jelentése alapján, a Határrendészeti Tanszék nyolc oktatója között: egyetemet végzett öt fő, főiskolai végzettsége volt három főnek; PhD fokozata volt egy főnek és három fő doktori képzésben vett részt; hét oktató kilenc nyelvvizsgával rendelkezett. Oktatói fokozatok: egy főiskolai tanár, három docens, két-két tanársegéd és szaktanár.

A Határrendészeti Tanszék által szervezett – a *Schengeni Közös Kézikönyvet*, illetve az azt kiváltó Határátlépési Kódexet feldolgozó – egyhetes tanfolyamon 2006-ban

⁸⁰² Oktatási Hivatal OHFRKP/1407/2007. sz. határozata az RTF adatainak nyilvántartásba vételéről. (NKE RTK ÜVI)

⁸⁰³ Minőségfejlesztési Bizottság 2006/2007. tanévi jelentése/2008. 04. 02. (NKE RTK ÜVI; 15-1000/43-2/2008)

és 2007-ben 2505 (!) fő vett részt a Határőrség állományából. Közöttük a teljes tisztii állomány, osztályvezető szintig bezáróan; a rendészeti szakközépiskolák és a felsőoktatási intézmények kijelölt oktatói; a szolgálati csoport- és részlegvezetők, valamint a helyettesítésükre kijelölt személyek.⁸⁰⁴

Ugyancsak a tanszék – az RTF és a Határőrség támogatásával – pályázati úton korszerű számítástechnikai és digitális okmányvizsgálati eszközöket nyert, amelyek alkalmazásával nemzetközi színvonalon képes oktatni az okmányok vizsgálatát a főiskolai alapképzésben. Ennek eredményeként 2006-ban és 2007-ben a tíz kurzusban szervezett, kéthetes okmányvizsgálói tanfolyamot 200 határőr végezte el.⁸⁰⁵

Megalakulásától kezdve a tanszék oktatói számos alkalommal külföldi továbbképzéseken, cserelátogatásokon vettek részt, így például (zárójelben a kiküldő, illetve támogató): Németország 1994, Rendőr Vezetőképző Akadémia, Münster (RTF). Ausztria 1999, Szövetségi Belügyminisztérium, Bécs (Tempus). Hollandia 1999 és 2000, Holland Királyi Határőrség, Amszterdam (Tempus). Franciaország 2000, Francia Rendőrség Párizs (Tempus). Franciaország 2004 és 2005, Rendőrképző Intézet, Cannes-Ecluse (RTF). Egyesült Királyság 2007, Rendőr Vezetőképző Intézet, Bramshill (RTF). Lehetőségünk nyílt az Európai Rendőrfőiskolák Szövetsége (AEPC) rektori konferenciáján való részvételre Moszkvában (2002), majd Szófiában (2004). E sorozatban például *Varga János* alezredes 2006-ban az „Europol és az Európai rendőri együttműködés” címmel megrendezett, egyhetes kurzuson vett részt az ausztriai Traiskirchenben. *Hanuska Miklós* őrnagy két alkalommal egy-egy hetes szemináriumon vett részt az angliai Bramshillben. Az oktatók közül két fő is lehetőséget kapott a KERA intenzív előkészítő németnyelv-tanfolyamának, majd a KERA-nak az elvégzésére (*Verhóczki János/2002; Kiss Lajos/2003*), és ez távlatokat nyitott újabb külföldi továbbképzésekhez, valamint a kutatómunkához és a doktori (PhD) képzéshez.

A tanszék 1992–2007 közötti törzsállománya:⁸⁰⁶ *Balla József* őrnagy; *Barkó József* őrnagy; *dr. jur. Boross Zsuzsanna* alezredes; *dr. jur. Cseh József* alezredes; *dr. jur. Csentes Zoltán* ezredes; *Dörner Péter* őrnagy; *Dunavölgyi Szilveszterné* kpa.; *dr. univ. Dsupin Ottó* alezredes; *Ecet Pál* százados; *dr. jur. Farkas János* alezredes; *dr. Főríz Sándor* (CSc) ezredes; *Gál Rozália* kinevezett polgári alkalmazott; *Gönczi Andrea* kinevezett polgári alkalmazott; *Hanuska Miklós* százados; *Heller László* alezredes; *Horváth Péterné* kinevezett polgári alkalmazott; *Juhos Katalin* kinevezett polgári alkalmazott; *Kajári István* főtörzszászlós; *Kis Attila* alezredes; *Kiss Lajos* alezredes; *Korda András* törzsszermester; *Lakatos Gábor* százados; *Lovas Attila* alezredes; *Makai Aladárné* kinevezett polgári alkalmazott; *Molnár Ákos* őrnagy; *Nagy Gábor* alezredes; *Nagyházi Linda* kinevezett polgári alkalmazott; *Simon Ferenc* százados; *Szarvas János* alezredes; *Szádvári László* alezredes; *dr. univ. Székelyhídi István* alezredes; *Székely Jánosné* kinevezett polgári alkalmazott; *Székely Kornél* százados;

⁸⁰⁴ VARGA János (2007): A Rendőrtisztii Főiskola Határrendészeti Tanszékének tevékenysége 2005–2007 között, fejlesztésének irányai. In VARGA János szerk.: *15 éves a Rendőrtisztii Főiskola Határrendészeti Tanszéke – Jubileumi Évkönyv 1992–2007*. Budapest, RTF. 8–17.

⁸⁰⁵ VERHÓCZKI János (2007): A Határőrség okmányvizsgálóinak felkészítése a Rendőrtisztii Főiskolán. In VARGA János szerk.: *15 éves a Rendőrtisztii Főiskola Határrendészeti Tanszéke – Jubileumi Évkönyv 1992–2007*. Budapest, RTF. 48–57.

⁸⁰⁶ SZÉKELY Jánosné (2007): A Határrendészeti Tanszék törzsállománya 1992–2007. In VARGA János szerk.: *15 éves a Rendőrtisztii Főiskola Határrendészeti Tanszéke – Jubileumi Évkönyv 1992–2007*. Budapest, RTF. 58–59.

Szűcs János alezredes; Török Sándor alezredes; Vájlok László százados; dr. jur. Vajta István alezredes; Varga Béla alezredes; dr. Varga János (PhD) alezredes; Vass Ferenc alezredes; dr. jur. Verhóczki János alezredes; Virág Róbert zászlós; dr. Virányi Gergely (PhD) ezredes; Tripponné Gyárfás Emese kinevezett polgári alkalmazott.

Bazsa György MAB-elnök, a 2007. július 3-án datált átiratában a második intézményi akkreditációs alapinformációkról tájékoztatta *Sárkány* dandártábornokot.⁸⁰⁷ Lényege: a 2007 januárjában újjáalakult MAB úgy határozott, hogy különválasztja a felsőoktatási intézmények szervezeti működtetésének értékelését (úgynevezett „intézményi akkreditáció”) és a képzéseik értékelését („programakkreditáció”). A második intézményi akkreditációs eljárásban sorra kerülő RTF akkreditációs beadványának beküldési határideje várhatóan 2009. január 31. lesz.

Az RTF felvállalta – az IRM kezdeményezésére, illetve az ORFK Oktatási Igazgatóság, valamint az ORFK Bűnügyi Szakértő és Kutató Intézet közreműködésével – az igazságügyi szakértő szakirányú továbbképzési szak 2007 őszén történt indítását és gondozását.

Sárkány vezérőrnagy 2007. október 17-én tájékoztatta a Szenátust, hogy – a megrendelő ORFK-val és a fenntartó minisztériummal egyeztetve – 2008-ban az RTF nem indítja a bűnügyi vezető, valamint a közbiztonsági vezető szakirányú továbbképzési szakot.⁸⁰⁸

Dr. jur. Piros Attila, az IRM rendészeti helyettes államtitkára a 2007. december 12-én keltezett ügyiratban⁸⁰⁹ tájékoztatta *Sárkány* vezérőrnagyot az alábbiakról. Az államháztartás hatékony működését elősegítő szervezeti átalakításokról és azokat megalapozó kérdésekről szóló 2118/2006. (VI. 30.) Korm. határozat⁸¹⁰ 6. bekezdés h) pontjában foglaltaknak megfelelően az IRM Oktatási Főigazgatóság integrálódik a Rendőrtiszti Főiskolába. Az integráció előkészítése és végrehajtása érdekében a főiskola rektora és *Szabó László*, az OF főigazgatója készítsenek együttes intézkedési tervet.

Sárkány vezérőrnagy 2007. december 21-én jóváhagyta a főiskola 2007. évi munkatervi feladatainak végrehajtásáról szóló összefoglalást.⁸¹¹ Kiemelést érdemlőek az alábbiak. A Határőrség megrendelésére a Határrendészeti Tanszék hat alkalommal szervezett és tartott okmányvizsgálói tanfolyamot. Megrendelői döntés alapján megszűnt a határrendészeti szervező (tiszt) képzés, és attól kezdődően – a Határőrség előrelátó humángazdálkodásának és megrendelői igényének megfelelően – az új felvételiknek a „rendészeti szervező – rendőrtiszt” felsőfokú szakképzésen kellett részt venniük. A nappali tagozatos felsőbb évesek nyári szakmai gyakorlata, valamint az I. évfolyam alapkiképzése rendben és eredményesen megtörtént. A 2007 áprilisában megrendezett XXVIII. OTDK-n az RTF-ről tizenhét hallgató vett részt, és közülük tizenöten helyezéseket, díjakat és más elismeréseket értek el, illetve szereztek. A tehetségprogram keretében hét tanszéken nyolc demonstrátor tevékenykedett. Az Erasmus mobilitási projektből fakadó feladatokra kiadott 10/2007. (VII. 6.) sz. rektori

⁸⁰⁷ BAZSA György MAB-elnök (2007): *Átirat a második (ezúttal intézményi) akkreditációs kör tárgyában/2007. 07. 03.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/76/2007)

⁸⁰⁸ *A 2007. 10. 17-i szenátusi ülés jegyzőkönyve.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/43-6/2007)

⁸⁰⁹ PIROS Attila IRM rend. h. áll. titk. (2007): *Átirat az IRM OF integrációjáról.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/94-2007)

⁸¹⁰ *Az államháztartás hatékony működését elősegítő szervezeti átalakításokról és azokat megalapozó kérdésekről szóló 2118/2006. (06. 30.) Korm. határozat. Határozatok Tára, 2007. évi 64. sz.*

⁸¹¹ *Az RTF 2007. évi munkatervének végrehajtásának értékelése.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/45-1/2007)

intézkedés⁸¹² új lendületet adott – a hallgatók, az oktatók és a dolgozók tekintetében egyaránt – a főiskolán folytatott képzéshez és kutatáshoz.

Sárkány vezérőrnagy rektor és *dr. jur. Bencze József* r. altábornagy országos rendőrfőkapitány 2008. január 24-én együttműködési megállapodást kötött az RTF Határrendészeti Tanszék további működésére.⁸¹³ Lényege az alábbiakban összegezhető. A 2007. december 31-éig, a HOP szervezetéhez tartozó RTF Határrendészeti Tanszék 2008. január 1-jétől jogfolytonosan az RTF rendőri szakmai tanszékeként működik tovább. A tanszék: szakirányfelelős szakmai tanszék és egyben tudományos műhely, amely az oktatási és tudományos rektorhelyettes irányításával végzi képzési és kutatási feladatait. A tanszék alapvető feladatai:

- a felsőoktatási alapképzésben a határrendészeti szakirány tantervének, tantárgy-programjainak gondozása és továbbfejlesztése;
- a határrendészeti szakmai felkészítés végzése és korszerűsítése;
- a határrendészeti át- és továbbképző tanfolyamok szervezése és levezetése;
- határrendészeti szakkabinet működtetése;
- határrendészeti alapismeretek oktatása más rendőri szakirányokban, a rendőrszervező (tiszt) képzésben, rendőri át- és továbbképző tanfolyamokon;
- részvétel a rendészeti vezető mesterképzés és a doktori képzés előkészítésében, majd az oktatásban;
- a rendészet és különösen a határrendészet elméletének és gyakorlatának kutatása, a határrendészeti szakkönyvtár működtetése, az MRTT Határrendészeti Tagozat befogadása;
- részvétel a közös európai határrendőri képzés kidolgozásában, az ORFK és az RTF ilyen irányú nemzetközi kapcsolataiban, a Frontex középszintű (mid-level) képzéseinek szervezésében és végrehajtásában;
- a tanszék állományából a Frontexhez delegált magyar nemzeti szakértő munkafeltételeinek biztosítása.

A tanszék munkaköri jegyzéke: tanszékvezető; tanszékvezető-helyettes; öt oktató; egy kabinetkezelő; két több munkafolyamatot ellátó ügyviteli alkalmazott. Az oktatói utánpótlás érdekében az ORFK biztosítja, hogy – elnyert pályázat alapján – a Rendőrség hivatásos állományú tagjai oktatói munkaköröket lássanak el a tanszéken.

Sárkány vezérőrnagy és *Szabó László* főigazgató – a feladatmeghatározásnak megfelelően – az RTF és a BM OF integrációjára együttes intézkedési tervet készítettek, és azt 2008. február 29-én felterjesztették az IRM-be. Az integráció javasolt fordulónapja: 2008. december 31., illetve 2009. január 1. A tervet *dr. jur. Draskovics Tibor* miniszter 2008. május 14-én jóváhagyta.⁸¹⁴ Lényege: az IRM OF 2009. január 1-jétől az RTF rektorának irányítása alá tartozik, RTF Szakképzési és Felnőttképzési Főigazgatóság elnevezéssel.

⁸¹² 10/2007. (07. 06.) sz. rektori int. a hallgatók külföldi gyakorlata és tanulmányai, illetve az oktatók és dolgozók külföldi tanulmányi útjai támogatását biztosító Erasmus mobilitási projektből fakadó feladatokra. (NKE RTK ÜVI)

⁸¹³ RTF-ORFK emü. m. az RTF Hr. Tsz. további működésére/2008. (NKE RTK ÜVI; 15-1000/25/1/2008), valamint: Emü. m. a 15-1000/25/1/2008. számon létrejött emü. m. kiegészítéséről/2008. (15-1000/25/1/1/2008)

⁸¹⁴ Intézkedési terv az IRM OF-nak az RTF-be történő integrációjáról, és az RTF hatékonyabb működéséről/2008. 05. 14. (NKE RTK ÜVI; nytsz.: IRM OF/TE/25/2008)

Az OF jogait az RTF veszi át, illetve gyakorolja. Ezzel szemben, minden korábbi döntéstől és intézkedéstől eltérően, *dr. Turi András*, az IRM rendészeti helyettes államtitkára a 2008. december 11-én keltezett (sz. n.) ügyiratában tájékoztatta *Sárkány* vezérőrnagyot, hogy a jogszabályi környezet megváltozása, valamint az igazságügyi és rendészeti miniszter döntése alapján az IRM Oktatási Főigazgatóság 2009. január 1-jével mégsem integrálódik a Rendőrtiszti Főiskolába.

Az 1971-től folytatott hagyományos főiskolai alapképzés – 37 sikeres év után – 2008-ban, illetve 2009-ben kifutásos alapon befejeződött: a nappali tagozaton a 2005–2008. kurzussal, a levelezőn pedig értelemszerűen egy évvel később, a 2005–2009. kurzussal.

11.4.3. Felsőoktatási mesterképzés a rendészeti felsőoktatásban a 2008/2009. tanévtől

Sokunk sokéves álma valósulhatott meg 2008 szeptemberében a rendészeti vezető mesterképzési szak bevezetésével. Előzmény: *Bazsa György* MAB elnök a 2007. június 5-én keltezett levelében arról tájékoztatta *Sárkány* vezérőrnagyot, hogy 2007/6/VIII/3/16 sz. határozatával a MAB támogatta a rendészeti vezető mesterképzési szak indítását az RTF-n.⁸¹⁵ Az oklevélben szereplő szakképzettség megnevezése: okleveles rendészeti vezető. A képzés főbb időnormái: nappali tagozaton négy félév, 1200 tanóra, 160 óra területi szakmai gyakorlat, 120 kredit; levelezőn négy félév, 400 tanóra, 120 kredit; tervezett indítása: 2008. szeptember 1.

99. táblázat

A rendészeti vezető mesterszak tanterve, óra- és vizsgarendje a 2008/2009. tanévtől

Tantárgyak	Nappali tagozaton					Levelező tagozaton				
	1. f.	2. f.	3. f.	4. f.	Ö.	1. f.	2. f.	3. f.	4. f.	Ö.
Bevezetés az állam- és jogtudományba	28	–	–	–	28	10	–	–	–	10
Bűnmegelőzés elmélete és gyakorlata	–	–	–	14	14	6	–	–	–	6
Informatika	14	–	–	–	14	6	–	–	–	6
Kriminológia	28	–	–	–	28	8	–	–	–	8
Logisztika	28	–	–	–	28	8	–	–	–	8
Nemzetközi összehasonlító szervezattan	–	28	–	–	28	8	–	–	–	8
Biztonságpolitika	–	56	–	–	56	–	20	–	–	20
Közigazgatási jog	–	14	–	–	14	–	6	–	–	6
Minőségbiztosítás	–	–	–	28	28	–	–	8	–	8
Munkajog	28	–	–	–	28	10	–	–	–	10
Nemzetbiztonsági ismeretek	–	14	–	–	14	–	6	–	–	6
Nemzetközi bűnügyi együttműködés	28	14	–	–	42	–	14	–	–	14
Pedagógia és pszichológia	–	–	28	–	28	–	–	8	–	8
Pénzügyi jog	28	–	–	–	28	8	–	–	–	8
Rendészet és rend-i ir. elmélete	–	28	42	–	70	–	–	–	20	20

⁸¹⁵ BAZSA György MAB-elnök (2007): *Átirat a rendészeti vezető mesterképzési szak indításáról az RTF-n/2007. 06. 05.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/59/1/2007)

Tantárgyak	Nappali tagozaton					Levelező tagozaton				
	1. f.	2. f.	3. f.	4. f.	Ö.	1. f.	2. f.	3. f.	4. f.	Ö.
Rend. szervek működésének jogi alapjai	–	–	56	28	84	–	–	26	–	26
Vezetés-szervezés; rend. tev. vezetése	34	28	28	42	132	–	14	18	16	48
Rendészeti technikai ismeretek	–	34	34	–	68	–	22	–	–	22
Etikett, protokoll	–	28	–	–	28	–	–	8	–	8
Integrált társadalomtudományi ismeretek	28	28	–	–	56	–	–	18	–	18
Kommunikáció	28	–	–	–	28	–	10	–	–	10
Konfliktus megelőzés, válságkezelés	–	–	28	–	28	10	–	–	–	10
Közszolgálati menedzsment	–	14	–	–	14	–	–	6	–	6
Rk. helyzetek és min. időszakok kezelése	–	14	–	–	14	–	6	–	–	6
Statisztikai ismeretek	–	–	28	–	28	–	–	8	–	8
Szaknyelvi ismeretek	–	–	56	–	56	20	–	–	–	20
Tudományos kutatás módszertana	28	–	–	–	28	8	–	–	–	8
Vezetői készségfejlesztési tréning	–	–	–	14	14	–	–	–	14	14
Humánpolitika, humán erőforrás gazd.*	–	–	–	28	28	–	–	–	10	10
Rendészeti szervek gazdálkodása*	–	–	–	34	34	–	–	–	8	8
Rendészeti szervek felsőszintű irányítása*	–	–	–	28	28	–	–	–	8	8
Rendészeti szervek időszerű feladatai*	–	–	–	28	28	–	–	–	10	10
Rendészeti szervek nemzetközi em-je*	–	–	–	28	28	–	–	–	8	8
Válságkezelési gyakorlat	–	–	–	28	28	–	–	–	6	6
Összesen:	300	300	300	300	1200	102	98	100	100	400

Megjegyzések:

1. A mesterszak nappali és levelező tagozatán az alábbi számonkéréseknek kellett eleget tenni. (Törtszámmal jelölve a nappali és a levelező számonkérések mennyisége.) Aláírás: 3/3; beszámoló: 21/17; gyakorlati jegy: 6/5; kollokvium: 12/11; komplex záróvizsga: 1/1.
2. A * jelöléssel megkülönböztetett valamennyi tantárgy magában foglalta az általános ismereteket, valamint differenciáltan a megrendelő szerveknek megfelelő speciális tananyagot. E követelménynek eleget téve a jelölt tantárgyak részletesen tartalmazták: a Határőrség felsőszintű irányításának rendjét, a Határőrség időszerű feladatait, illetve a határőrségi humán erőforrás-gazdálkodás, a határőrségi gazdálkodás és a határőrizeti együttműködés sajátos és különös elveit, tartalmát, módszertanát és eszközzrendszerét. Azonban a létesítési dokumentációban 2007-ben jóváhagyott tananyag tartalmát – a 2008. január 1-jén történt rendőrségi és határőrségi integráció következtében – értelemszerűen a Rendőrség határrendészeti szolgálati ágára módosítottuk, és úgy vezették be a 2008 szeptemberében megkezdett rendészeti vezető mesterképzésben.

Forrás: A MAB-elnök átirata a rendészeti vezető mesterképzés indításáról az RTF-n, 2007.

A Szenátus a bolognai folyamat újabb jelentős állomásaként, a 2008. május 28-i ülésén megcélozta a második mesterszak létesítését és indítását. Határozatot hozott a bűnmegelőzési menedzser mesterszak létesítési beadványáról.⁸¹⁶ Azt követően a rektor az előterjesztést továbbította egyetértésre a Jogi Karok Dékáni Kollégiumának. Következő lépések: a kollégium támogatása esetén a kérelmet megküldi a MAB-nak szakbizottsági eljárásra; kedvező esetben 2009. szeptember 1-jén megkezdődhet az újabb mesterszakon is a képzés, illetve csúszás esetén egy évvel később.

A tervezett négy féléves képzés a nappali tagozaton 1200, a levelezőn 400 tanórát foglalt magában és 100-100 kreditértékű volt.

⁸¹⁶ *Bűnmegelőzési menedzser mesterszak létesítési kérelme/2008. 06. 18.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/43-4/2008)

100. táblázat

A tervezett bűnmegelőzési menedzser mesterszak tantárgyai és óraszámjai

Tantárgyak	Nappali tagozat	Levelező tagozat
Alkotmányjog	28	8
Közigazgatási jog	28	8
Integrált társadalomtudományi ismeretek	42	14
EU intézményrendszere és jogi alapjai	28	8
Közgazdasági és pénzügyi ismeretek	28	6
Bevezetés a rendészettudományba	28	8
Nemzetközi összehasonlító szervezettan	14	6
Büntetőjog	28	8
Büntetőeljárás-jog	28	8
Emberi és kisebbségi jogok	28	8
A bűnmegelőzés pszichológiája	28	8
Kriminálstatisztika	28	8
Vezetés-, szervezésemélet és gyakorlata	28	8
Rendészet és a rendészeti igazgatás elmélete	70	20
Önismeret és készségfejlesztés	14	6
Kommunikáció és gyakorlata	28	10
Reszocializáció	28	8
Áldozatvédelem	28	10
Gyermek- és ifjúságvédelem	28	10
Szenvedélybetegségek megelőzése	28	10
Romológia	28	8
Szaknyelvi ismeretek	52	20
Számítógépes kommunikáció és elemzés	14	6
Információvédelem és informatikai prevenció	14	6
Kriminológia	70	24
Bűnözéskontroll	28	10
A bűnmegelőzés elmélete	84	28
A bűnmegelőzés gyakorlata	84	28
A bűnmegelőzés jogforrásai	42	14
Összehasonlító bűnmegelőzés	84	28
Adatvédelem és nyilvánosság	14	6
Katasztrófák elleni védekezés	14	6
Környezet- és természetvédelem	14	6
Közlekedési baleset-megelőzés	14	6
Biztonságpolitika	10	5
Biztonságvédelem	18	7
Tartalékidő	28	12
Összesen	1200	400

Megjegyzések:

1. Szakmai gyakorlat (mindkét tagozaton): négy hét a 2. félévet követően.
2. Számonkérések: 14 aláírás; nyolc beszámoló; hét (7) gyakorlati jegy; 11 kollokvium; két szigorlat; két (komplex) záróvizsga.

Forrás: Bűnmegelőzési menedzser mesterszak létesítési kérelme, 2008.

A Szenátus 2008. szeptember 24-én elfogadta az intézményi akkreditációra felkészülés helyzetéről készített előterjesztést.⁸¹⁷ Lényege: a megmérettetés és minősítés kiterjed a felsőoktatási alapképzés alapszakjaira és a működő, kriminalisztikai szakértő szakirányú továbbképzési szakra. A második körös akkreditáció menetében az RTF a 2008/2009. tanévben kerül sorra. Legfőbb feladatok és határidők: az önértékelés elkészítése és az akkreditációs beadvány megküldése a MAB-nak (2009. 01. 31.); a MAB Látogató Bizottság (LB) látogatása a főiskolán (legkésőbb 05. 31-éig); a LB jelentésének összeállítása (06. 30-áig); azt követően MAB-plénumvita és határozathozatal.

Ugyancsak a Szenátus a 2008. november 4-i ülésen elfogadta a rendészeti kommunikációs és szakújságírói szakirányú továbbképzési szak létesítési és indítási dokumentációját.⁸¹⁸ Lényege: a képzés szükségessége vitathatatlan, elég csupán a megszámlálhatatlanul sok és szakszerűtlen rendészeti témájú tudósítást olvasni, hallgatni, illetve nézni a médiában. A képzést a Budapesti Kommunikációs és Üzleti Főiskola létesíti, majd indítja, az RTF ebben „közreműködő partnerként” fog részt venni.

Alapos előkészítés után, 2008. december 1-jén megalakult a Szent György Szakkollégium, a hallgatói tehetséggondozás és ifjú tudósutánpótlás egyik meghatározó műhelye, amelynek alapító és népszerű igazgatója *dr. Anti Csaba* (PhD) r. őrnagy volt.

11.4.4. A Rendőrség és a Határőrség integrációjából fakadóan a felsőoktatási alapképzés értelemszerű korrekciója a 2008/2009. tanévtől

A Rendőrség és a Határőrség 2008. január 1-jén történt integrációját követően és annak sikere érdekében a Szenátus a 2008. május 28-i ülésén megvitatta és elfogadta a felsőoktatási alapképzés dokumentumainak szükséges korrekcióját a 2008/2009. tanévtől kezdődően.⁸¹⁹ A határozat legfőbb elemei az alábbiakban összegezhetők. Az RTF és a Határrendészeti Tanszék már 2006-tól tudatosan készült a bekövetkező integráció képzési támogatására és a megváltozó megrendelői igények kielégítésére:

- a vonatkozó hatályos jogszabályok és állami irányítás egyéb jogi eszközei mellett maradéktalanul figyelembe vette és alkalmazta az oktatás tartalmát jelentősen befolyásoló rendőrségi belső normatívákat,⁸²⁰ így különösen az alábbiakat:
  - 8/2008. (OT 6.) ORFK utasítás a Rendőrség Határrendészeti Szabályzatáról. A terjedelmes (325 pontba szedett) szabályzat jól szerkesztett és tartalmas. Tükrözte a Határőrségben felhalmozódott határrendészeti szakértelmet, szaktudást és tapasztalatot, valamint az uniós határellenőrzésnek mindenben megfelelő elveket, alkalmazott eljárásokat és eszközöket. Példaértékűen rendszerezte és részletesen meghatározta az együttműködéssel kapcsolatos kirendeltségve-

⁸¹⁷ *Előterjesztés az intézményi akkreditációra felkészülés helyzetéről/2008. 09. 24.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/43-5/2008).

⁸¹⁸ *Rendészeti kommunikációs és szakújságírói szakirányú továbbképzési szak létesítési és indítási dokumentációja/2008. 11. 04.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/43-6/2008)

⁸¹⁹ *A főiskolán folytatott felsőoktatási alapképzés dokumentumainak szükséges korrekciója a Rendőrség és a Határőrség integrációjából fakadóan, a 2008/2009. tanévtől kezdődően/2008. 05. 28.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/43-3/2008)

⁸²⁰ Forrás: www.police.hu/a-rendorsegrol/jogszabalyok/orfk-utasitasok?page=17 (A letöltés dátuma: 2018. 12. 06.)

zetői ismereteket és teendőket; a határrendészeti együttműködés elveit; hogyan kell biztosítani az együttműködést; mely szervekkel kell együttműködést szervezni és folytatni; az együttműködés konkrét tartalma stb. (Sajnálatos azonban, hogy nem tartalmazta a határrendészeti kirendeltségvezető komplex vezetői tevékenységének átfogó elveit, tartalmát és módszertanát – V. G.);

- ugyanebbe a „csokorba” tartoztak az alábbi utasítások is, ugyanis mindezek hatálya egyaránt kiterjedt az Országos Rendőr-főkapitányságra (központi szerv), az országos rendőrfőkapitány közvetlen irányítása alá tartozó szervekre (területi szervek), valamint a rendőrkapitányságokra és a határrendészeti kirendeltségekre (helyi szervek);
  - 7/2008. (OT 6.) ORFK utasítás a határforgalom ellenőrzése során alkalmazott határátléptető, a határátlépés helyének és idejének utólagos bejegyzésére szolgáló, valamint a kiegészítő bélyegzők alkalmazásáról. (Mellékletei titkos, illetve szigorúan titkos minősítésűek, a világhálón értelemszerűen nem érhetőek el – V. G.);
  - 31/2008. (OT 17.) ORFK utasítás a Rendőrség minőségügyi tevékenységéről;
  - 29/2008. (OT 16.) ORFK utasítás a pályázatok szervezésének és végrehajtásának rendjéről;
- a főiskola valamennyi képzési formában korszerűsítette a határrendészeti szakmai felkészítés tartalmát, mert az integráció törvényszerű és logikus változásokat indukált azokban:
- a 2007-ben előzetesen módosított oktatás másfél éves tapasztalatai alapján megszerezte, majd a 2008/2009. tanév kezdetével – az ORFK-ra előzetesen felterjesztett és elfogadott javaslatnak megfelelően – egységesítette a határrendészeti felkészítést a rendészeti igazgatási alapszak öt rendőri szakirányában, illetve a rendőri felkészítést a határrendészeti szakirányban;
  - a rendőrszervező (tiszt) felsőfokú szakképzés tananyagába is beépítette a határrendészeti szakmai ismereteket;
  - nem indított határrendészeti szervező (tiszt) felsőfokú szakképzést;
- a megrendelői igényt kielégítve, az RTF rektora és az országos rendőrfőkapitány által jóváhagyott terv szerint 2008. januárjától áprilisáig az érintett tanszékek és oktatók 146 tanórás kurzussal hozzájárultak a ZMNE-n 2008-ban megszűnő képzésben tanulmányaikat befejező határőrhallgatók rendőri szakmai profilú felkészítéséhez.⁸²¹

A tanszékre háruló újszerű, illetve korrekciós feladatokat a tanszékvezető ötös csoportosításban mutatta be az integráció közel egyéves tapasztalatait elemző és megvitató konferencián.⁸²²

- a végzős határrendészeti hallgatók rendőri kompetenciáinak erősítését az indokolta, hogy a lehető legjobban megalapozzák a pályán való horizontális átjárhatóságot.

⁸²¹ RTF rektora és ORFK vezetője (2008): *Terv a ZMNE KLHTK határrendészeti és védelmi vezetői szak hallgatóinak rendőri szakmai ismereti felkészítésére /2008. 01. 11.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/52/2008)

⁸²² VARGA János (2009): Az RTF hallgatói határrendészeti felkészítésének megújítása az integrált Rendőrség követelményei szerint. Előadás *A Rendőrség és a Határőrség integrációjának tapasztalatai* című konferencián. Budapest, RTF. 2008. 11. 26. *Határrendészeti Tanulmányok*, 3. ksz. 36.

- A vezetői előrelátás hihetetlen gyorsasággal, már 2008-ban bebizonyosodott, ugyanis „a nappali tagozaton felavatott 18 határrendészeti tiszt közül 15-en bünygyi, ketten közrendvédelmi, egy fő pedig személyvédelmi szakterületre került”,⁸²³
- a rendészeti igazgatási alapszak határrendészeti szakirány óra- és vizsgatervét módosították. A határrendészeti szakmai tanórák száma 826-ról 574-re csökkent. Megszüntették négy szakmai tantárgy (határőrségi bünygyi felderítő szakismeretek; bevetési ismeretek; határőrségi humánerőforrás-gazdálkodás; határőrségi gazdálkodás) oktatását. A felszabaduló tanórákat átcsoportosították a rendőri szakmai felkészítésre. Megemelt óraszámokban oktatták a kriminalisztikát (28-ról 128-ra), a bünygyi ismereteket (28/84). Bevezették a közlekedésrendészeti (28), a közrendvédelmi és a csapatszolgálati ismereteket (14-14). Az intézkedéstaktikai ismereteket kiterjesztették a 4. és 5. félévre is (14-14). Összességében a szakirányban az eredeti 2198 tanóra 2226-ra nőtt (+28). A nyári szakmai gyakorlatokat a rendőri szakos hallgatókéhoz igazították; az I. tanévet követően az ORFK intézkedésében meghatározott, idegenforgalmilag frekvenciált szolgálati helyeken gyakoroltak; a II. tanév végén határrendészeti kirendeltségen teljesítették a szakmai gyakorlat előírt szakfeladatait járőr, útlevelkezelő, kirendeltségügyeletes és szolgálati csoportvezető beosztásokban;
  - a tanszék kidolgozta és a rendészeti igazgatási alapszak valamennyi rendőri szakirányában megkezdte a határrendészeti alapismeretek oktatását, mert „a Rendőrség valamennyi szolgálati ágánál szolgálatot teljesítő rendőrtiszteknek megfelelő általános határrendészeti ismeretekkel és a határrendészeti szolgálati ágánál szolgálatot teljesítő rendőrtisztekkel való együttműködési képességgel kell rendelkeznie.”⁸²⁴ A tantárgyat tagozatonként eltérő óraszámokban (8, illetve 28 tanóra), két kreditpont értékű, kollokviummal záródó kritériumtantárgyként vezették be;
  - a nemzetközi képzésre is hatást gyakoroltak az integrációs következmények, így különösen az Erasmus programban RTF-n részt vevő külföldi hallgatók oktatására, valamint a Frontex mid-level képzés magyarországi egyhetes kurzusaira;
  - a tanszék oktatói beépítették az RTF által tervezett és levezetett egyéb képzések programjába is a határrendészeti alapismereteket, sőt szervező és koordináló szerepet töltek be egyes képzési formák előkészítésében és működtetésében, így például a természetvédelmi őrszolgálat megrendelésére, 2008-ban biztosított továbbképző kurzuson.

A 2007/2008. („integrációs”) tanévben a Határrendészeti Tanszék hallgatói állománya: nappali tagozaton 65 hallgató (I./18; II./29; III./18); levelező tagozat IV. évfolyamon 29 hallgató (a levelező III-II-I. évfolyamokon hallgató már nem volt); összesen: 94 hallgató. A tanszéken 2008. május 1-jén hat fő (öt oktató és egy titkárnő) dolgozott. Név szerint: *Varga János, Verhóczki János, Kiss Lajos, Molnár Ákos, Hanuska Miklós* és *Gál Rozália*.

A határrendészeti szak felvételi létszámadatait is értelemszerűen a megrendelő, azaz a Határőrség határozta meg. A nappali tagozaton 1991-től 1994-ig évente 30 fő; azt követően jellemzően 25 fő; magasabb volt 2002-ben és 2003-ban (50-50 fő); alacsonyabb volt

⁸²³ VARGA 2009, 37.

⁸²⁴ VARGA 2009, 38.

2007-ben és 2008-ban (15–20 fő).⁸²⁵ A levelező tagozaton 1993–1996 között viszonylag nagy volt a felvételi létszám (60–75 fő); az 1997–2004 közötti években jellemzően 15–20 főre csökkent; majd 2005–2008 között a levelezőre nem vettek fel hallgatókat.

Az ütemezésnek megfelelően a Szenátus 2009. január 28-án elfogadta, majd *Sárkány* vezérőrnagy január 30-án felterjesztette a MAB-nak az intézményi akkreditációs beadványt.⁸²⁶ Legfőbb megállapításai közül kiemelendők a következők: a sikeres megméretetéshez biztató, hogy a 116 főállású oktató közül 33-an fokozatosok, 13-an habilitáltak, 28-an doktoranduszok, valamint az intézményben akadémiai doktorok és egyetemi tanárok is oktatnak.

A Közép-Magyarországi Regionális Munkaügyi Központ főigazgatója, *Vass István* – a 2009. február 12-én keltezett levelében – értesítette a főiskola rektorát, hogy az RTF-et, mint „felnőttképzést folytató intézményt” a 01-0302-04 számon, 2009. január 22-étől 2013. január 22-éig nyilvántartásba vette.⁸²⁷ Az átirat 34 felnőttképzési tevékenységet sorolt fel, amelyek között a főiskola által is folytatott képzési formák szerepeltek. (Lásd korábbi feljegyzésemet – V. G.) Véletlen egybeesés vagy sem, de *Bakonyi László*, az Oktatási Hivatal elnöke március 24-én megküldte az új OKJ szerinti szakképzések adatait, amelyek szinkronban voltak az előző dokumentummal.

A tanév befejeztével, 2009. június 25-én és 26-án a nappali tagozaton első alkalommal történt diplomaosztó és tisztavatási ünnepség a 2006-ban megkezdett Bologna-kompatibilis felsőoktatási alapképzésben. A kétéves rendészeti vezető mesterszakon eredményesen befejezte az I. tanévet az első kurzus. A kriminalisztikai szakértő szakirányú továbbképzési szakon ugyancsak első alkalommal történt kibocsátás (február 6-án). Az oktatók részére pedagógiai, módszertani felkészítést tartottunk két ütemben (január 29-én és augusztus 26-án).

A Szenátus 2009. december 15-én, a 28/2009. sz. határozatával elfogadta az RTF Tehetséggondozási Programját, *Csernyikné dr. Póth Ágnes* tanszékvezető tanár szerkesztésében.⁸²⁸ A program szerkezeti felépítése és tartalma meggyőző válaszokat adott az alábbi kérdésekre. Miért fontos az RTF-n a tehetséges hallgatókkal való foglalkozás? Kit tartunk tehetséges hallgatónak? A program célja, legfontosabb feladatai, szervezeti és személyi háttere; Tehetséggondozási Tanács, Mentori Testület, mentorok. A tehetséggondozási program tartalmi elemei így különösen a következők: az egyéni munka; a szakirodalom figyelemmel kísérése, fordítása és terjesztése; a tudományos diákköri tevékenység; a külföldi tanulmányi utak; az önvédelmi és küzdősportokban történő részvétel. Végetetül a programba való bekerülés és részvétel szabályai, valamint a programban maradás kritériumai, továbbá a tehetséggondozás keretében folytatott együttműködés szinterei. A 2009. naptári év egészében az Erasmus projekt keretében 15 hallgató egy-egy hónapos szakmai gyakorlaton vett részt a külföldi partnereknél, közöttük *Sifter Csilla* határrendészeti hallgató is, a Chemnitzi Rendőr-igazgatóságon, Németországban. Az oktatók és az adminisztratív dolgozók közül 10 fő vett részt külföldi mobilitáson.

⁸²⁵ FÓRIZS Sándor (2013): A sorállományhoz kapcsolódó határőr tisztképzés végnapjai. In GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán szerk.: *A modernkori magyar határrendészet száztizéve*. Budapest, MRTT Határrendészeti Tagozat. 256.

⁸²⁶ *Önértékelő jelentés az RTF intézményi akkreditációjához/2009. 01. 30.* (NKERTK ÜVI; 15-1000/30-1/2009)

⁸²⁷ Vass István főigazgató átirata (2009): *RTF, mint felnőttképzést folytató intézmény nyilvántartásba vétele/2009. 02. 12.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/62/1/2009)

⁸²⁸ *RTF Tehetséggondozási Programja/2009. 12. 15.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/43-5/2009)

A 2009/2010. tanév kezdetén a hallgatói létszámok a felsőoktatási alap- és mesterképzésben, valamint a szakirányú továbbképzési szakon: az alapképzésben nappali tagozaton 494, illetve a levelező tagozaton 1009; a mesterszakon 65; a kriminalisztikai szakirányú továbbképzési szakon 12 hallgató.

Dr. jur. Turi András helyettes államtitkár 2009. szeptember 15-én átiratot küldött *Sárkány* vezérőrnagynak.⁸²⁹ Tárgya: a felsőoktatási alap- és mesterképzésről, valamint a szakindítás eljárási rendjéről szóló 289/2005. (XII. 22.) Korm. rendelet módosítása. Tájékoztatta a rektort, hogy az OKM felsőoktatási és tudományos szakállamtitkára – a 2009. 09. 10-én kelt, 20685-1/09. sz. levelében – jelezte, hogy az IRM javaslatának megfelelően a fenti Korm. rendelet soron következő módosításakor kezdeményezni fogják a bűnügyi igazgatási és rendészeti igazgatási alapképzési szakok „gyakorlatigényes szakként” történő megjelölését. (Ennek jelentőségét az adta, hogy a gyakorlatigényes alapképzési szakok esetében a képzési idő hat félévről hét félévre növelhető. A támogató szándék ellenére az alapképzési szakok [számomra ismeretlen okból] továbbra is hat félévesek maradtak – V. G.)

Sárkány vezérőrnagy az október 5-én aláírt felterjesztésben jelentette *dr. Draskovics Tibor* miniszternek, hogy az RTF – az Európai Üzleti Polytechnikum, Gimnázium és Szakközépiskolával közösen – kidolgozta a „rendészeti asszisztens felsőfokú szakképesítés” OKJ-be történő felvételéhez szükséges dokumentációt.⁸³⁰ Kérte, hogy a miniszter támogassa a kezdeményezést, és egyúttal aláírásra, valamint továbbításra mellékelte az NSZFI főigazgatójának küldendő miniszteri átiratot.

Ugyancsak 2009-ben, az új követelményeknek megfelelően felépített és a korábbi rendőrszervező (tiszt) felsőfokú szakképzést kiváltó „rendészeti szervező rendőrszervező elágazás” felsőfokú szakképzés terv szerint megkezdődött két kurzusban (februárban és szeptemberben), majd a tapasztalatok alapján egységes szerkezetbe foglalva (decemberben) megjelent e felsőfokú szakképzési forma feladataira és felelőseire vonatkozó 1/2009. (XII. 1.) RTF oktatási és tudományos rektor-helyettesi intézkedés.⁸³¹

Az RTF 2009. január 27-én megjelent, 2009. évi tankönyv- és jegyzetkészítési terve⁸³² összesen 46 kiadványt tartalmazott. A főiskola oktatói és a felkért külső szaktekintélyek az alapképzés támogatására 35 darab, valamint a mesterképzés érdekében 11 darab kötetet céloztak meg (168, illetve 54 szerzői ív terjedelemben). A Határrendészeti Tanszék által beütemezett jegyzetek az alábbiak voltak. *Varga János: A Rendőrség határrendészeti szerveinek nemzetközi együttműködése. Verhóczki János: Idegenrendészet. Sárkői Botond r. őrnagy (ORFK): A nemzeti és a nemzetközi migrációs értékelés alapjai. Bálint Attila és Brájer Pál r. mk. alezredes (ORFK): A határrendészetben alkalmazott technikai eszközök és berendezések. Varga János (szerk): A rendészeti szervek nemzetközi együttműködése.*

⁸²⁹ TURI András h. államtitk. (2005): *A felsőoktatási alap- és mesterképzésről, valamint a szakindítás eljárási rendjéről szóló 289/2005. (12. 22.) Korm. rendelet módosításának kezdeményezése/2009. 09. 15.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/32/6/2009)

⁸³⁰ *Előterjesztés a rendészeti asszisztens felsőfokú szakképesítés OKJ-be történő felvételéhez/2009. 10. 05.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/79/3/2009)

⁸³¹ *RTF okt. és tud. rektor-h. 1/2009. (12. 01.) sz. int. a rendészeti szervező rendőrszervező elágazás felsőfokú szakképzés feladataira és felelőseire.* (NKE RTK ÜVI)

⁸³² *RTF 2009. évi tankönyv- és jegyzetkészítési terve/2009. 01. 27.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/40/2009)

A Minőségfejlesztési Bizottság 2009/2010. tanévi jelentéséből⁸³³ (amelynek szerkesztője ezúttal is *dr. Valcsicsák Imre* volt, és amelyet a Szenátus a 2011. június 8-i ülésén fogadott el) feltétlenül ki kell emelni az alábbiakat. A főállású oktatók száma 108 fő; közöttük hét egyetemi tanár, egy egyetemi docens, 12 főiskolai tanár; három fő az MTA doktora, 29 fő kandidátus (CSc) vagy PhD-doktor, valamint három fő egyetemi doktor (dr. univ.). Doktori tanulmányokat folytat 22 fő. Habilitált 12 fő. 80 oktató 131 nyelvvizsgával rendelkezik. A Határrendészeti Tanszék négy oktatója közül egy fő PhD fokozatos és egyben főiskolai tanár volt; egy fő doktori tanulmányokat folytatott; a négy oktató hat nyelvvizsgával rendelkezett. A határrendészeti szakon nappalira felvételt nyert 25 fő; levelező képzés a szakon nem indult. Az értékelt tanévre felvételt nyert a főiskola nappali tagozatára 191, valamint levelező tagozatára 313 fő.

101. táblázat

Az RTF hallgatóinak létszáma a 2009/2010. tanévben

Tagozat	2009/2010. I. félév	2009/2010. II. félév
Nappali tagozaton	471	463
Levelező tagozaton	951	941
Összesen	1422	1404

Megjegyzés: a kifutó főiskolai képzés, azaz a levelező IV. évfolyam létszáma: 207 hallgató.

Forrás: A Minőségfejlesztési Bizottság 2009/2010. tanévi jelentése, 2011.

Dr. Pintér Sándor belügyminiszter 2010. augusztus 30-án jóváhagyta az RTF alapító okiratát,⁸³⁴ és egyidejűleg hatálytalanította az előző, 2009. december 4-én keltezett alapító okiratot. A képzési rendszer tekintetében az alábbiakat célszerű kiemelni:

- egymásra épülő, (állami és szakmai) felsőfokú végzettséget biztosító képzések: felsőoktatási alapképzés, mesterképzés, doktori képzés. (Igen, hangsúlyozom: a főiskolai rangú felsőoktatási intézmény a fenntartójától 2010-ben „zöld utat” és támogatást kapott a rendészettudományi doktori képzés [!] előkészítéséhez, feltételeinek megteremtéséhez, engedélyeztetéséhez és bevezetéséhez – V. G.);
- a felsőoktatás keretében folyó, (állami) felsőfokú végzettségi szintet nem biztosító képzések: felsőfokú szakképzés, szakirányú továbbképzés, valamint (2010. január 1-jétől) rendészeti szakvizsgáztatás.

Sárkány vezérőrnagy 2011. január 10-i jóváhagyásával megjelent a *2010. évi munkaterv végrehajtásának értékelése* című dokumentum, amelynek legfőbb megállapításai az alábbiakban összegezhetők.⁸³⁵ Az éves időelosztásnak és a képzési dokumentumoknak megfelelően rendben folyt az oktatás a két felsőoktatási alapszakon, a mesterszakon, a kriminális szakértő szakirányú továbbképzési szakon, valamint az új követelmények szerint felépített, rendészeti szervező rendőrszervező elágazás felsőfokú szakképzésben. Az oktatók

⁸³³ *Minőségfejlesztési Bizottság 2009/2010. tanévi jelentése/2011. 06. 08.* (NKE RTK ÜVI; 26000/4/7/2011)

⁸³⁴ *RTF Alapító Okirata/2010. 08. 30.* (NKE RTK ÜVI; nytsz: BMA-177/1/2010)

⁸³⁵ *RTF 2010. évi munkatervének értékelése/2011. 01. 10.* (NKE RTK ÜVI; 26000/3-1/2010) (Megjegyzés: az RTF-n évtizedekig alkalmazott 15-1000/ kezdetű nytsz. mellé „belépett” a 26000/ kezdetű nytsz. is – V. G.)

és a tanszékek/intézetek a félévi, majd év végi önértékelést teljesítették. Az oktatók differenciált pedagógiai módszertani továbbképzése negyedévenként megtörtént.

Külföldön, Erasmus képzésben 11 hallgató, szakmai gyakorlaton 10 hallgató, valamint oktatói mobilitáson öt fő, illetve külföldről az RTF-n 32 hallgató képzésben és négy oktató mobilitáson vett részt. A Szent György Szakkollégium 12 tagja egyhetes külföldi tanulmányi úton volt 2010 áprilisában. Az év során újabb 10 oktató külföldi mobilitáson vett részt. Demonstrátori tevékenységet folytatott kilenc tanszéken 13 hallgató; közöttük *Banász Rita* és *Sifter Csilla* határrendészeti hallgatók.

A Határrendészeti Tanszék oktatója, *Molnár Ákos* őrnagy az oktatói mobilitás keretében 2010. januárban egyhetes tanulmányi úton volt Berlinben.

Sárkány vezérőrnagy 2011. január 19-én jóváhagyta az RTF 2011. évi munkatervét.⁸³⁶ A legfőbb feladat az oktatás folytatása: az alap- és mesterképzésben, a kriminalisztikai szakértő szakirányú továbbképzési szakon, valamint az új követelmények szerint felépített (rendészeti szervező, rendőrszervező elágazás) felsőfokú szakképzésben, továbbá a légi közlekedésvédelmi továbbképző tanfolyamon.

A tudományos kutatás és a tudományszervező tevékenység kiemelt rendezvényeinek tárgya és ideje: *A felsőoktatás, a rendészeti felsőoktatás és a belügyi képzés modernizációja* című konferencia (01. 27.); XXX. Jubileumi OTDK Had- és Rendészettudományi Szekció (04. 18–20.); Bűnügyi Oktatók Találkozója/BOT (06. 03.); Rendészeti Ágazat Doktoranduszainak III. Országos Fóruma (11. 16.)

A nemzetközi kapcsolatok terén: Az Erasmus Intenzív Program keretében, együttműködve a Lyoni és a Bochumi Egyetemmél, kéthetes közös idegen nyelvi kurzus megtartása (02. 27. – 03. 13.); Szent György Szakkollégium egyhetes külföldi tanulmányi útja (04. 24–30.); Alsó-Szászországból és Brandenburgból 20-20 rendőrtisztjelölt fogadása nyári szakmai gyakorlatra (június–július); *A kritikus infrastruktúrák védelme* címmel elnyert uniós pályázat végrehajtása (december 31-éig).

A 2011. március 15-i adatszolgáltatás szerint⁸³⁷ a felsőoktatási alapképzésben 1458 (napalinnal: 476, levelezőn 982) hallgató; a mestervezető-képzésben 64 levelező hallgató vett részt.

Az MRTT Határrendészeti Tagozata 2011. március 17-én nagy sikerű konferenciát rendezett, „Az illegális migráció kezelésének aktuális kérdései” címmel.

Az Oktatási Hivatal elnöke, *dr. jur. Princzinger Péter* levélben tájékoztatta a főiskola rektorát, hogy a Hivatal 2011. március 28-án határozatot hozott a kriminalisztikai szakértő szakirányú továbbképzési szak korábban nyilvántartásba vett képzési és kimeneti követelményeinek módosításáról.⁸³⁸ Lényege: a meghirdetés kezdő tanéve 2007/2008.; a képzés időtartama három félév; kreditértéke 90 kreditpont. A képzés megnevezése: kriminalisztikai szakértő szakirányú továbbképzési szak. A szakképzettség oklevélben történő megnevezése: kriminalisztikai szakértő + a szakterület megnevezése: fegyverszakértés; írásszakértés; nyomszakértés; okmányszakértés; ujjnyomatszakértés.

⁸³⁶ RTF 2011. évi munkaterve/2011. 01. 19. (NKE RTK ÜVI; 26000/4/4/2011)

⁸³⁷ Adatszolgáltatás az RTF hallgatói létszámáról/2011. 03. 15. (NKE RTK ÜVI; 26000/21/1/2011).

⁸³⁸ Oktatási Hivatal 2011. 03. 28-i határozata a kriminalisztikai szakértő szakirányú továbbképzési szak korábban nyilvántartásba vett képzési és kimeneti követelményeinek módosításáról. (NKE RTK ÜVI; 26000/3/30/2011)

A Szenátus a 13/2011. (IV. 6.) sz. határozatával elfogadta, majd *Sárkány* vezérőrnagy a 11/2011. (V.2.) sz. rektori intézkedéssel kiadta az RTF Etikai Kódexét, mint az intézmény erkölcsi önszabályozásának dokumentumát.⁸³⁹

A főiskola rektora a 2011. április 8-án keltezett ügyiratában⁸⁴⁰ tájékoztatta *dr. Kis Norbert* miniszteri biztost, hogy a Szenátus 2011. április 6-án megválasztotta az NKE Előkészítő Testületbe delegált tagokat: prof. *dr. Blaskó Béla* r. vezérőrnagyot, *dr. Virányi Gergely* ny. hőr. dandártábornokot és *Németh Viktória* vámgazgatási hallgatót.

A főiskola nagy sikerrel megrendezte 2011. április 16–18-án a XXX. Jubileumi OTDK Had- és Rendészettudományi Szekcióját, majd 2011. június 3-án a Bűnügyi Oktatók Találkozóját (BOT).

A Szenátus 2011. május 25-én határozatot hozott⁸⁴¹ a következő öt oktató, illetve dolgozó delegálásáról az NKE Ideiglenes Szenátusa megválasztását koordináló Választási Bizottságba: *Artner Ramóna*, *dr. Budaházi Árpád* (PhD), *dr. Freyer Tamás* (PhD), *dr. Schubaurné dr. Hargitai Vera*, valamint *dr. Nemesánszkyné Szendrey Zsuzsa*. (2011 júniusában a jövőendő egyetemi karok képviselőiből létrejött és megkezdte működését az NKE Ideiglenes Szenátusa [ISZ], amelynek elnöki tisztét prof. *dr. Sárkány István* ny. r. vezérőrnagy, az RTF rektora töltötte be. Az RTF-ről megválasztott ISZ-tagok: *Blaskó Béla*, *Freyer Tamás*, *Juhász Zoltán*, *Ruzsonyi Péter*, *Szedres László*, *Virányi Gergely*. Az RTF-ről delegált ISZ-tagok: *Zelizi Emese* II/3. bűnügyi- és *Németh Viktória* III/11. vámgazgatási-, valamint *Nádasi Krisztián* r. hadnagy, II. éves mesterszakos hallgató, továbbá *Takácsné Egyed Veronika* könyvtárvezető.)

A Szenátus a 2011. június 22-i (maratoni hosszúságú) ülésén 14 napirendet tárgyalt. Azok sorában elbírált öt tanszék-, illetve intézetvezetői pályázatot. A Határrendészeti Tanszék vezetői munkakörére kiírt pályázatot ismételtén *dr. Varga János* ny. hőr. ezredes habilitált főiskolai tanár nyerte el. Ugyanitt határozat született a 2012. évi pályázati felhívásról is. A nappali tagozatra felvehető 237 hallgató. (Közöttük 25 fő a határrendészeti szakirányra). A levelező tagozatos keretszám 280 hallgató. (A levelezőn határrendészeti szakirány nem indult.)⁸⁴² Ugyanezen szenátusi ülést követően *Sárkány* vezérőrnagy kérelemmel fordult *Stéger Csilla* főosztályvezetőhöz, amelyben kérte, hogy az Oktatási Hivatal – a becsatolt, 37/2011. (VI. 22.) sz. szenátusi határozat alapján – engedélyezze a migrációs szakirány nyilvántartásba vételét.⁸⁴³

A kétéves rendészeti mestervezető (MA) levelező tagozaton a 2008–2010. kurzusban 28 fő és közöttük három, majd a 2009–2011. kurzusban 30 fő, közöttük kettő, azaz összesen: öt határrendészeti tiszt eredményesen teljesítette a követelményeket.

Az előző években kialakult szisztémának megfelelően, a nyári szakmai gyakorlatra kiadott 17/2011. (VI. 23.) sz. rektori intézkedés szerint a nappali tagozaton az új III. és II. évfolyamos hallgatók egységesen július hónapban kötelesek a gyakorlatot teljesíteni. Ettől

⁸³⁹ RTF Etikai Kódexe/2011. 05. 02. (NKE RTK ÜVI; 26000/1/11/2011).

⁸⁴⁰ SÁRKÁNY István vörgy. (2011): *Átirat Kis Norbert miniszteri biztosnak/2011. 04. 08.* (NKE RTK ÜVI; 59/411/2011)

⁸⁴¹ RTF Szenátus határozata az NKE Ideiglenes Szenátusa Megválasztását Koordináló Választási Bizottságba történő delegálásról/2011. 05. 05. (NKE RTK ÜVI; 26000/4/2/7/2011)

⁸⁴² RTF szenátusi ülés emlékeztető/2011. 06. 22. (NKE RTK ÜVI; 26000/4/2/8/2011)

⁸⁴³ RTF Szenátus 37/2011. (06. 22.) sz. határozata a migrációs szakirány nyilvántartásba vételéhez. (NKE RTK ÜVI)

való eltérés, azaz augusztus hónapban történő szakmai gyakorlat a hallgató kérelmére engedélyezhető, méltánylást érdemlő esetben.⁸⁴⁴ Az egyetlen hónapra koncentrált megoldás jól bevált, ugyanis a hallgatók, a főiskola és a szakmai szervek számára egyaránt jóval kedvezőbb volt a tervezés, szervezés, végrehajtás, ellenőrzés és segítség, mint a nyári időszak július és augusztus hónapjait átfogó és emiatt elhúzódó gyakoroltatás esetén.

A 40 éves RTF jubileumi ünnepségét a Belügyminisztériumban rendezték meg 2011. július 1-jén.

Az RTF nappali tagozatos hallgatóinak utolsó alkalommal történt nyilvános tisztavatási ünnepsége 2011. július 2-án történt a Budai Várban, a Kapisztrán téren. (A következő, azaz a 2012. évi avatás immár az NKE Rendészettudományi Karának első tisztavatási ünnepsége lett – V. G.)

Sárkány vezérőrnagy 2011. augusztus 17-én összefoglaló jelentést terjesztett fel *Zsinka András* r. dandártábornok, BM személyügyi főosztályvezetőnek a 2010/2011. tanévben végzett munkáról.⁸⁴⁵ Legfőbb adatai az alábbiak szerint összegezhetők. Az oktatást és a kutatást 15 tanszéken, illetve intézetben 104 főállású rendészeti oktató végezte. Közöttük 37 fő tudományos fokozatos volt, 24 fő doktori képzésben vett részt. Hat oktató doktor (PhD) fokozatot szerzett: *Buzás Gábor*, *Christián László*, *Fliegauf Gergely*, *Mógor Judit*, *Nagy Judit* és *Szendrei Ferenc*. Az oktatók 75 szellemi produkttal gyarapították a tankönyvek, jegyzetek, tanulmányok táráit.

102. táblázat

A 2010/2011. tanévben végzetek száma

Képzés megnevezése	Nap. BA	Lev. BA	Lev. MA	Krim. szakértő	Össz.
Bűnügyi ig. + Rendészeti ig./BA*	133	196	–	–	329
Rendészeti vezető mesterszak/MA	–	–	30	–	30
Kriminalisztikai szakértő SZTSZ	–	–	–	12	12
Összesen	133	196	30	12	371
*Rendészeti igazgatási alapszakon belül					
Határrendészeti szakirányban	21	–	–	–	21

Megjegyzések:

1. A rendészeti szervező képzésben két csoportot indított a főiskola: az R-25. csoportot 131 fővel és az R-26. csoportot 20 fővel.
2. Bár az Oktatási Hivatal a 2010. június 2-án kelt határozatával nyilvántartásba vette a bűnmegelőzési szervező szakirányú továbbképzési szakot, a jelentkezők alacsony száma miatt a 2010/2011. tanévben nem kezdődött meg a képzés.

Forrás: Beszámoló a 2010/2011. tanévről, 2011.

A Szenátus a 2011. szeptember 21-i ülésén megvitatta, módosította, egységes szerkezetben elfogadta – és egyúttal hatálytalanította a korábbi, 2006. május 23-ától alkalmazott – HÖK Alapszabályt.⁸⁴⁶ Az RTF oktatói és hallgatói létszámadatairól 2011. október 15-én készített

⁸⁴⁴ RTF rektorának 17/2011. (06. 23.) sz. int. a 2011. évi nyári szakmai gyakorlatra. (NKE RTK ÜVI)

⁸⁴⁵ SÁRKÁNY István vörgy. (2011): *Összefoglaló jelentés a 2010/2011. tanévről/2011. 08. 17.* (NKE RTK ÜVI; 26000/3/74/2011)

⁸⁴⁶ RTF HÖK Alapszabálya/2011. 09. 21. (NKE RTK ÜVI; 26000/1-29/2011)

főiskolai adatszolgáltatás az alábbiakban foglalható össze.⁸⁴⁷ Az RTF főállású oktatóinak száma 2011. október 15-én 90 fő. Oktatói besorolásuk: hat egyetemi tanár; egy egyetemi docens; 10 főiskolai tanár; 17 főiskolai docens; 14 főiskolai adjunktus; 19 főiskolai tanársegéd; két nyelvtanár; három testnevelő tanár; 18 szaktanár. Főállású kutatója továbbra sem volt a főiskolának.

103. táblázat

A 2011. október 15-i állapotnak megfelelő hallgatói létszám

Képzés megnevezése	Nap. BA	Lev. BA	Lev. MA	Krim. szakértő	Össz.
Bűnügyi ig. + Rendészeti ig./BA	545	1028	–	–	1573
Rendészeti vezető mesterszak/MA	–	–	57	–	57
Kriminálisztikai szakértő SZTSZ	–	–	–	31	31
Összesen	545	1028	57	31	1661

Forrás: Adatszolgáltatás az RTF létszámkeretéről, 2011.

Az egyetemi integráció és az egyetemi karrá avanszálás szemeszterében, azaz a 2011/2012. tanév első négy, illetve egyúttal az RTF valóban legutolsó négy hónapjában végzett oktatómunkát az alábbiak szerint összegeztük.⁸⁴⁸

A 2011. szeptember–december közötti időszakban időarányosan elvégeztük a tanévre meghatározott képzési feladatokat. Az alapképzési, a mesterképzési, a szakirányú továbbképzési és más képzési követelményeket a megrendelő szervek elvárásainak megfelelően, magas színvonalon teljesítettük. A felsőoktatási alapképzés keretében két alapszakon (bűnügyi igazgatási, illetve rendészeti igazgatási alapszakon) és azokon belül tizenegy szakirányban (a bűnügyi, gazdaságvédelmi, illetve pénzügyi nyomozó; illetve a büntetés-végrehajtási, határrendészeti, igazgatásrendészeti, magánbiztonsági, katasztrófavédelmi, közlekedésrendészeti, közrendvédelmi, vámigazgatási szervező szakirányban) folytattuk az oktató- és nevelőmunkát. A nappali tagozaton, az I. évfolyamon: 216 fő, a II. évfolyamon 173 fő, a III. évfolyamon 156 fő, összesen: 545 hallgató kezdte meg a tanévet. A levelező tagozaton az I. évfolyamon 283 fő, a II. évfolyamon 274 fő, a III. évfolyamon 234 fő, a IV. évfolyamon 233 fő; összesen: 1024 hallgató iratkozott be. Az I. évfolyamon megkezdődött az Informatikai Intézet gondozásában az Egységes Digitális Rádiórendszer (EDR) oktatása. A kétéves rendészeti vezető mesterképzési szakon az I. évfolyam létszáma 24 fő, a II. évfolyamé 33 fő; összesen: 57 fő volt. A szakon újraszervezték a tantárgyfelelős oktatókat és új szakfelelőst jelöltek ki. A három féléves kriminálisztikai szakértő szakirányú továbbképzési szakon 31 fő I. évfolyamos hallgató kezdte meg a kurzust. Az egyéves „rendészeti szervező rendőrszervező elágazás” képzésben az R-27-es csoport 114 fővel kezdte meg a tanévet. Az értékelt időszakban is többféle posztgraduális tanfolyamot és vizsgáztatást szerveztünk a civil szféra számára, így például a légiközlekedés-védelmi tisztek tanfolyamát, valamint a biztonsági és fegyveres biztonsági őrök vizsgáztatását. Az Erasmus programban kilenc tanszék 13 oktatója vett részt mint az RTF-n tanulmányokat folytató

⁸⁴⁷ Adatszolgáltatás az RTF létszámkeretéről/2011. 10. 15. (NKE RTK ÜVI; 26000/3/95/2011)

⁸⁴⁸ VIRÁNYI Gergely (2011): *Jelentés a 2011. 09–12. havi oktató és tudományos tevékenységről.* (sz. n.)

külföldi hallgatók oktatója, vagy mint külföldre kiutazott vendégoktató. A hallgatók köréből kiválasztott 24 demonstrátort foglalkoztattak kilenc tanszéken, közöttük *Hamar Zsolt* harmadéves és *Marton Mária Éva* másodéves határrendészeti hallgatókat.

Az RTF főállású oktatóinak száma 2011. október 15-én 90 főre csökkent. Oktatói besorolásuk: hat egyetemi tanár; egy egyetemi docens; 10 főiskolai tanár; 17 főiskolai docens; 14 főiskolai adjunktus; 19 főiskolai tanársegéd; két nyelvtanár; három testnevelő tanár; 18 szaktanár. Az oktatók a képzési feladatokon túl számos produktumot – publikációt, tankönyvet, jegyzetet és más tananyagot – dolgoztak ki. Elismerést érdemlő módon a kijelölt team – a határrendészeti tanszékvezető, *dr. habil. Varga János* ny. hőr. ezredes irányításával, valamint az érintett tanszékek bevonásával, továbbá szorosan együttműködve a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatallal – kidolgozta a rendészeti igazgatási szak migrációs szakirány létesítési és indítási dokumentációját.

Ugyancsak elismerés illeti az egyetemi integráció előkészítésében részt vett tanszék-és intézetvezetőket, a bevont oktatókat és munkatársakat, így például az Oktatási Előkészítő Bizottságban a koordinációs tevékenység két központi szereplőjét, *dr. jur. Verhóczki János* r. alezredest és *Paplogó Edit* főmunkatársat.

Az értékelt időszak egyik jelentős eredménye volt az EU által támogatott, hároméves időtartamú COREPOL pályázat elnyerése: „Konfliktuskezelés, mediáció, helyreállító igazságszolgáltatás és az etnikai kisebbségek-rendőrök konfliktusának kezelése” címmel. A három rendőrtisztképző intézmény (Német Rendőrség Egyeteme, Münster; Ausztria Biztonsági Akadémiája, Bécs; valamint az RTF) által elnyert kutatás koordinátora *dr. habil. Kozáry Andrea* főiskolai tanár volt. Ugyancsak a főiskola hírnevét erősítette, hogy 2011 októberében prof. *dr. Ruzsonyi Péter* bv. ezredes tanszékvezető egyetemi tanárt Manchesterben, az Európai Börtönnevelési Társaság 13. nemzetközi konferenciáján újabb két évre beválasztották a szervezet vezetőségébe mint közép-európai referenst.

104. táblázat

Az RTF parancsnokai, főigazgatói, illetve rektorai (1970–2011), majd az NKE RTK dékánjai (2012-től)

Dr. Györök Ferenc r. vezérőrnagy, főiskola-parancsnok (1970–1986)

Dr. Belovai Illés (CSc) r. ezredes, főiskolai tanár, főiskola-parancsnok (1986–1990)

Dr. Kratochwill Ferenc (CSc) egyetemi docens főigazgató (1990–1993)

Dr. Dános Valér (CSc) r. dandártábornok, főiskolai tanár, főiskola-parancsnok (1994–1995)

Dr. jur. Fazekas Attila r. dandártábornok, főiskola-parancsnok (1996–1997)

Prof. dr. Blaskó Béla r. vezérőrnagy, tanszékvezető egyetemi tanár, főigazgató (1997–2005)

Prof. dr. Sárkány István ny. r. vezérőrnagy, egyetemi tanár, főigazgató, majd rektor (2005–2011)

Prof. dr. Sárkány István ny. r. vezérőrnagy, egyetemi tanár, kari dékán (2012. január–március)

Prof. dr. Ruzsonyi Péter bv. dandártábornok, egyetemi tanár, kari dékán (2012. április – 2015. május)

Dr. habil. Boda József ny. nb. vezérőrnagy, tansz. vez. egyetemi docens, kari dékán (2015. június 1-jétől)

Forrás: a szerző saját szerkesztése

105. táblázat

Az RTF parancsnokának, főigazgatójának, illetve rektorának helyettesei 1970–2011

1970-es években:

Preiszner József ezredes; Bekő István alezredes; dr. Prohászka József ezredes; Bíró Sándor alezredes;
Dr. Láng György ezredes

1980-as években:

Bíró Sándor ezredes; Dr. Láng György ezredes; Tóth Tihamér ezredes; dr. Beck György ezredes

1990-es években:

Tóth Tihamér ezredes; dr. Beck György ezredes; Dénes Sándor ezredes; dr. Magyar József ezredes;
dr. Finszter Géza (CSc) ezredes; dr. Matei László ezredes; prof. dr. Blaskó Béla ezredes;
prof. dr. Sárkány István ezredes; dr. Lőrincz József (CSc) bv. ezredes

2000-es években:

prof. dr. Sárkány István ezredes; dr. Lőrincz József (CSc) bv. ezredes;
dr. Virányi Gergely (PhD) hőr. ezredes; dr. Németh Zsolt (PhD) ezredes;
prof. dr. Főríz Sándor hőr. ezredes; prof. dr. Molnár Miklós.

Megjegyzés: a helyettesek száma (egy-három), illetve munkaköri megnevezése, feladat- és hatásköre változatos volt: állambiztonsági, rendőri, általános, oktatási, tudományos, nemzetközi, rendészeti helyettes, illetve e munkakörök többszörös variációival is találkozhattunk. Rendszerint kinevezéssel, esetenként megbízással látták el a munkakört, azaz általában „főállású” helyettesként ténykedtek, de voltak olyanok is, akik az eredeti (tanszék- vagy intézetvezetői) munkakörüik ellátása mellett végezték a helyettesi feladatokat is. (A munkakörök konkrét megnevezése és időtartama nélkül) a helyettesi beosztásokat az alábbi oktatók látták el.

Forrás: a szerző saját szerkesztése

106. táblázat

Az RTF működésének utolsó évében (2011) a főiskola és a szervezeti egységek vezetői

A FŐISKOLA VEZETŐI

Rektor: prof. dr. Sárkány István (CSc/PhD) ny. r. vezérőrnagy tszvez. egyetemi tanár
Oktatási és tudományos rektor-h.: dr. Virányi Gergely (PhD) ny. hőr. dandártábornok, főiskolai tanár
Rendészeti és nemzetközi rektor-h.: prof. dr. Molnár Miklós (CSc/PhD) tanszékvezető egyetemi tanár
Főtitkár: dr. jur. Sike Veronika r. őrnagy
Gazdasági igazgató: dr. Szedres László ny. ezredes
Személyügyi osztályvezető: dr. jur. Sipos Csilla
Tanulmányi hivatallévezető: dr. Derce László

TANSZÉK- ÉS INTÉZETVEZETŐK

Dr. habil. Balla Zoltán (PhD) ny. r. alezredes, főiskolai tanár (Alkotmányjogi és Közig-i Jogi Tanszék)
Prof. dr. Ruzsonyi Péter (PhD) bv. ezredes, egyetemi tanár (Büntetés-végrehajtási Tanszék)
Prof. dr. Blaskó Béla (CSc/PhD) r. vezérőrnagy, egyetemi tanár (Büntetőjogi és Kriminológiai Tanszék)
Prof. dr. Sárkány István (CSc/PhD) ny. r. vezérőrnagy, egyetemi tanár (Bűnügyi és Gazdaságvédelmi Tanszék)
Dr. habil. Varga János (PhD) ny. hőr. ezredes, főiskolai tanár (Határrendészeti Tanszék)

- Dr. habil. Bleszity János (CSc) t.ú. vezérőrnagy, főiskolai tanár mb. tvez. (Katasztrófavédelmi Tanszék)
 Dr. Major Róbert (PhD) r. alezredes, főiskolai docens mb. tvez. (Közbiztonsági Tanszék)
 Dr. Balláné prof.dr. Füzster Erzsébet (CSc/PhD) r. ezredes, egyetemi tanár (Kriminológiai Tanszék)
 Csernyikné dr. Póth Ágnes (PhD) főiskolai tanár (Pszichológiai Tanszék és Laboratórium)
 Dr. habil. Kozáry Andrea (CSc) főiskolai tanár (Társadalomtudományi Tanszék)
 Dr. Freyer Tamás (PhD) főiskolai tanár (Testnevelési és Küzdősportok Tanszék)
 Dr. jur. Szabó Andrea püő. alezredes, mb. (Vám- és Pénzügyőri Tanszék)
 Prof. dr. Molnár Miklós (CSc/PhD) egyetemi tanár (Vezetéstudományi Tanszék)
 Mátételkiné dr. habil. Holló Magdolna (PhD) főiskolai tanár, mb. int. vez. (Idegnyelvi Intézet)
 Révész István ny. r. ezredes, főiskolai adjunktus (Informatikai Intézet)

Forrás: a szerző saját szerkesztése

A fejezet végéhez közeledvén célszerű röviden beilleszteni az RTF Főiskolai Tanácsa és főigazgatója által – az ezredfordulót követően – alapított és adományozott kitüntetésekkel összefüggő alapinformációkat.

A hallgatók tanulmányi munkájának, szolgálati, közösségi, tudományos diákköri, sport- és közművelődési tevékenységének ösztönzésére és elismerésére az FT a 2001. október 31-i ülésen *Kratochwill Ferenc Díjat* alapított.⁸⁴⁹

Lényege: a díj a tanulmányi idő alatt többször is elnyerhető; elnyerése nem érinti a tanulmányi és vizsgaszabályzatban meghatározott kitüntetéses oklevél, valamint a „Jó tanuló-Jó sportoló” díj odaítélését; első alkalommal a 2001/2002. tanév végén kerül átadásra. (2002-ben, 2003-ban, majd 2010-ben egyetlen hallgató sem kapta meg a Díjat – V. G.) A Kar főépületében elhelyezett dicsőségtáblákon a Kratochwill Ferenc Díj kitüntetettjeinek névjegyzéke – a 2004 és 2011 közötti hét évben – hét hallgató nevét tartalmazza, közöttük 2011-ben *Sifter Csilla* határrendészeti szakos hallgatóét.

A *Kratochwill Ferenc Érem* adományozása rendjéről 2002-ben kiadott, majd 2009-ben továbbfejlesztett szabályzat szerint az érem évente egy-egy főállású oktatónak és dolgozónak adományozható, aki hivatásos vagy közalkalmazott jogviszonyban legalább négy éve a főiskola állományához tartozik, az oktató-nevelő munkában, illetve az oktatást segítő tevékenységben kiemelkedő értékeket hozott létre, és példaképpül állítható a közösség elé.⁸⁵⁰ A dicsőségtáblákon a 2003 és 2011 közötti kilenc évben az éremmel kitüntetettek sorában kilenc rendészeti pedagógus és kilenc főiskolai dolgozó található.

A *Rendőrtiszti Főiskolai Emlékgyűűrű* alapításáról szóló 6/2003. sz. főigazgatói intézkedés és a módosításáról kiadott 14/2009. sz. rektori intézkedés lényege az alábbiakban foglalható össze. Az oktatás területén, illetve az oktatást segítő területeken kiemelkedő személyek elismerésül emlékgyűűrű adományozható: a) az RTF példamutató munkát végző hivatásos és közalkalmazott dolgozóinak; b) külső személyeknek; c) a végzős évfolyamelső hallgatónak. E dicsőségtáblákra a 2003-tól 2009-ig terjedő hét évben 18 személy nevét vésték fel: 10 hallgatóét, valamint egy rendészeti pedagógus és hét külső

⁸⁴⁹ *Kratochwill Ferenc Díj adományozásának követelményei és rendje/2001. 10. 31.* (NKE RTK ÜVI; sz. n.)

⁸⁵⁰ *Kratochwill Ferenc Érem adományozása rendjéről 2002-ben kiadott, majd 2009-ben továbbfejlesztett szabályzat.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/53/2002; és 15-1000/1-19/2009)

személy nevét. A legelső alkalommal kitüntettek sorában – méltán megérdemelten – *dr. Györök Ferenc* ny. vezérőrnagy neve olvasható.

11.5. Összegzés

Az RTF létesítésének közvetlen előzményeiről

A főiskolát a NET 1970. évi 39. törvényerejű rendeletével hozták létre, hároméves nappali és négyéves levelező tagozattal. Közvetlen jogelőd intézményei az 1958-ban létesített hároméves BM Idegen Nyelvi Főiskola (INYF) és az 1959-ben létrehozott kétéves BM Rendőrtiszti Akadémia (RAK) volt. A főiskola központja a RAK Farkasvölgyi úti objektumában kezdte meg a működését. Az első, ünnepélyes tanévnyitót 1971. szeptember 25-én tartották.

Az 1971. évi „tanterv-tervezet” alapján folytatott képzésről (1971–1973)

Az 1971. évi ideiglenes szervezeti és állománytáblázat az állambiztonsági, illetve a rendőri fakultást, valamint 12 tanszéket, továbbá 266 hivatásos és polgári állományú státust tartalmazott.

Az INYF-i képzés integrálásáról: az 1970/1971. tanév befejeztével 15 végzős szerzett főiskolai oklevelet, akik még hagyományos módon az INYF-en végeztek (1968–1971. kurzus). Az INYF 1969–1972. kurzus 1971/1972. tanévben végzős főiskolai hallgatói az eredeti tanterv és változatlan program szerint, 1972-ben fejezték be, ugyancsak az INYF-et. Az előző két évfolyammal szemben, az INYF 1970–1973. kurzus hallgatói módosított programmal kezdték meg az RTF idegen nyelvi szakát a II. évfolyamon az 1971/1972. tanévben, majd 1972/1973-ban végeztek. Mivel a tantervüket hozzáigazították az RTF tantervéhez, 1973-ban teljes értékű RTF-i képesítést és oklevelet szereztek.

A RAK-i tisztképzés integrálásáról: az 1969–1971. kurzus hallgatói az 1970/1971. tanév végén eredményesen befejezték a középfokú tiszti végzettséget és szakképesítést biztosító RAK kétéves nappali tagozatát. A RAK utolsó kétéves nappali tagozatos kurzusa az 1971–1973 közötti volt, amelynek akadémiáit az RTF tisztképző tagozatán 1973-ban végeztek. A RAK utolsó hároméves, 1971–1974. levelező kurzusának hallgatói 1974-ben végeztek, ugyancsak az RTF tisztképző tagozatán.

Az RTF főiskolai tagozatáról: a hároméves főiskolai tagozaton az 1971/1972. tanévben kezdődött meg a képzés, az RTF tantervtervezete alapján. Főiskolai szakok voltak: politikai nyomozói; katonai elhárítói; idegen nyelvi; bűnügyi nyomozói; közlekedési; közrendvédelmi; majd az 1972/1973. tanévtől: igazgatásrendészeti; büntetés-végrehajtási. Első alkalommal 1973-ban adtak ki rendőrtiszti főiskolai oklevelet: nyáron az idegen nyelvi szakon, majd decemberben a katonai elhárító szakon.

A továbbképző tanfolyamokról: az RTF a jogelődöktől átvette és tovább folytatta egyrészt az idegen nyelvi továbbképzést, az intenzív idegen nyelvképzést és a nyelvvizsgáztatást, beleértve a más belügyi tanintézetekben folytatott nyelvvizsgáztatást és vizsgáztatást is. Másrészt a megrendelői igényeknek megfelelő rendszerességgel levezette a bűnügyi operatív, a közrendvédelmi, valamint a katonai elhárító tiszti tanfolyamokat.

A főiskola 1971-ben kidolgozta a felvételi vizsgák új rendszerét azzal a céllal, hogy a küldő szervektől javasolt első pályázók közül a főiskolai tanulmányok folytatására leginkább alkalmas jelöltek kerüljenek felvételre. Az új szisztéma versenyhelyzetet teremtett, és minőségjavulást eredményezett minden testületben, így a Határőrségnél is.

Az 1972/1973. tanévben új megrendelői igényként bevezették és eredményesen folytatták az állambiztonsági képzésen belül a szakosított kémelhárítói, illetve a belső elhárítói képzést. 1973-ban – a közrendvédelmi és a közlekedésrendészeti szakok összevonásával – egységes közbiztonsági szakot létesítettek. Ugyancsak 1973-ban létrehozták a Főiskolai Tanácsot és a Tudományos Bizottságot. Nem szorul magyarázatra, hogy a főiskolán az oktatás mellett a kezdetektől fogva nagy súlyt helyeztek a korszak ideológiai követelményeinek, valamint a belügyi és testületi elvárásoknak megfelelő nevelésre is. Az RTF 1973-ban módosított szervezete tíz, többé-kevésbé integrált tanszéket tartalmazott. Előnyös változásokat eredményezett a BM Tudományszervezési Osztály 1973-ban történt létrehozása, és általa a belügyi tudományszervezési feladatok leválasztása a főiskoláról.

Az 1973. évi „alaptanterv” szerint folytatott tisztképzésről (1973–1976)

Az 1971. évi tantervtervezet alapján folytatott képzést 1972-ben továbbfejlesztették, 1973-ban szintetizálták, és visszamenőleges hatállyal kiadták az 1971–1974 közötti nappali kurzusra érvényes tantervet, valamint az 1972–1975. évfolyamra érvényes óra- és vizsgaterveket. Ma is figyelmet érdemelhet, hogy a politikai nyomozó, a bűnügyi nyomozó, valamint a közbiztonsági szakon az 1. és 2. félévben általános és egységes oktatást folytattak, majd a 3. félévtől megkezdték a szakirányú felkészítést.

Az RTF 1974-ben kibocsátotta az első, tényleges főiskolai hallgatókat a nappali képzésben. Sikeresen befejezte és a júniusi, majd a decemberi kibocsátással lezárta a nagy létszámú RAK-tisztképzést úgy a nappali, mint a levelező képzési formában. 1974 őszén megkezdte a középvezetők rendszeres továbbképzését. A sürgető tisztigény kielégítése érdekében – egy évvel megelőzve a négyéves levelező képzési formát – az 1974/1975. tanévtől öt féléves speciális levelező tagozatot indított olyan rendőrtisztek részére, akik RAK-ot végeztek, de a betöltött beosztáshoz előírt főiskolai végzettséggel nem rendelkeztek. Az idegen nyelvi és a katonai elhárító szakot 1973-ban megszüntették, de 1974-től öt-tíz hónapos bűnügyi átképző tanfolyamokat vezettek be az olyan honvéd- és határőrtisztek részére, akik katonai elhárítótisztként, illetve határőr felderítőtisztként teljesítettek szolgálatot. A főiskola törzsállománya 1974-ben 358 fő (142 ht., 128 kpa. és 88 szpa.) volt.

Kezdetben a főiskola parancsnoka egymaga, helyettesek nélkül vezette az intézményt, majd létrehozták az állambiztonsági és később a rendőri parancsnokhelyettes beosztást; 1974-től feladatátcsoportosítással kialakították az oktatási helyettes és a tudományos helyettes munkaköröket.

Az 1975/1976. tanévvvel kezdődően bevezették a hároméves nappali tagozattal egyenértékű, négyéves levelező tagozatot. A főiskolai rend erősítése és a nevelőmunka javítása céljából bevezették az egységes hallgatói formaruhát, váll-lapot és karjelzést. Az 1976. január 1-jei állapot szerint 369 munkavállaló (145 ht., 133 kpa. és 91 szpa.) teljesített szolgálatot, illetve dolgozott a főiskolán. A BM TTP 1976-ban fokozatosan átvette a főiskolán kívül

szervezett képzések jelentős részét, így főként az idegen nyelvi továbbképző tanfolyamokat. Az RTF 1976-ban továbbfejlesztette az öt hónapos kémelhárítói, katonai elhárítói és határőr felderítő átképző tanfolyamokat.

Az 1976. évi „alaptanterv” szerint folytatott tisztképzésről (1976–1983)

Az 1976/1977. tanévtől új tantervet vezettek be. A nappali I. évfolyam differenciált nyári kiképzésen vett részt, ugyanis figyelembe vették a hallgatók szakmai előképzettségét és gyakorlati tapasztalatait. Ugyancsak korszerűsítették a kétéves idegen nyelvi képzést. A tanév kezdetével hatályba lépett az új SZMSZ, 353 státussal (141 ht., 121 kpa., 91 szpa.).

Az 1973-ban kiadott (és 1975-ben továbbfejlesztett) ideiglenes nevelési irányelveket 1977-ben kiváltották *Az RTF nevelőmunkájának irányelvei* című belső szabályozóval. Az 1977/1978. tanévben az új szisztéma szerinti, hat hónapos átképző tanfolyamokat tartották a katonai elhárítóknak, a határőr felderítőknak, a kémelhárítóknak és a közbiztonsági tiszteknek. Utólag is elismerést érdemel a tanárok gyakorlati tapasztalatainak megőrzésére és frissítésére irányuló vezetői törekvés; a gyakorlati munkára vezénylési tervben személyenként konkretizálták a szakmai gyakorlat helyét és időtartamát. A főiskola munkavállalóinak létszáma 1978. december 31-én 389 fő (147 ht., 145 kpa. és 98 szpa.) volt.

A főiskola az 1978/1979. tanévtől ismételen bevezette a kétéves nappali és a hároméves levelező középfokú tisztképző tagozaton a képzést a bűnügyi, a közrendvédelmi és a közlekedésrendészeti szakon. Ennek eredményeként kialakult a négylépcsős belügyi képzési rendszer: alapfokú rendőrképzés; tiszthelyettes- és zászlósképzés; középfokú tisztképzés; felsőfokú (főiskolai) tisztképzés. Az 1978/1979. tanév befejeztével a négyéves levelező tagozaton első alkalommal történt diplomaosztó ünnepség. Újabb hat hónapos bűnügyi átképző tanfolyamot vezettek le 1978-ban, majd megszervezték a tíz hónaposra növelt katonai elhárító tanfolyamot az 1979/1980. és az 1981/1982. tanévekben.

A megrendelői szférával kialakított viszonyrendszerben fontos előrelépést eredményezett 1979-ben az ORFK és az RTF közötti együttműködés miniszterhelyettesi intézkedéssel történt szabályozása. Az 1981. decemberi miniszter-helyettesi értekezleten a személyügyi miniszterhelyettes erőteljesen hangsúlyozta, hogy a középfokú tisztképző tagozatot legalább 1985-ig működtetni kell. Az ugyancsak 1981 decemberében tartott belügyminiszteri értekezleten a miniszter meghatározta, hogy az 1976-os tanterv helyett új tantervet kell készíteni, és az 1983/84. tanévtől be kell vezetni; elő kell készíteni a polgári életből közvetlenül történő hallgatói felvételiztetést; a felsőfokú végzettség jellegét és a szakterületek igényeit jobban összehangoló átképzési rendszert kell kidolgozni.

A szakmai átképző tanfolyamok mellett 1982-től ismét vezetőképző tanfolyamokat indítottak, hat-hat hónap időtartamban.

Az 1983. évi „alaptanterv” szerint folytatott tisztképzésről (1983–1989)

Az 1983/1984. tanévtől bevezetett főiskolai tantervben a tantárgyak csoportosítása, megnevezése, struktúrája és tartalmi módosításai jól visszatükrözték a rendészeti felsőoktatás belső fejlődését. Az állambiztonsági szakon specializálódás történt: elkülönült a kémelhárító,

illetve a katonai elhárító tisztképzés. A határőr felderítőtisztok mindkettő, de főként a katonai elhárító specializációban folytathattak tanulmányokat.

A levelező oktatás korszerűsítéséről 1984-ben készített főiskola-parancsnoki feladat-terv szerint az 1980-tól valamennyi szakra kiterjesztett egységes, négyéves levelező tagozatos képzés jól bevált. Szükségtelessé tette az esti tagozat indítását és a vidéki konzultációs központok működtetését. Javasolta, hogy a tisztképző tagozaton az utolsó kurzusindítás 1985-ben legyen. Az RTF új felvételi rendszerének addigi tapasztalatairól és az 1984/1985. tanév felvételi munkájáról készített összefoglaló jelentés kedvező és elismerő megállapítást tartalmazott határőrségi vonatkozásban: „Tervszerű és megalapozott személyzeti munkára utal az a tény, hogy az értékelt időszakban a Határőrségtől felvétellel javasoltak 74%-a felvételt nyert.”

A középfokú tisztképző tagozaton végzetek számára megszervezték 1983-tól a két-éves rövidített, úgynevezett „kiegészítő képzést” is; a belügyminiszter végül 1986-ban jóváhagyta a kétéves kiegészítő tisztképzés megszüntetését.

A főiskola huzamos időn keresztül belügyi tartalékot képezett; 360 fős rendőri, karhatalmi zászlóaljat kellett szerveznie, speciális program szerint felkészítenie, majd állandó készenlétben tartania.

A főiskola az 1980-as években is ütemezetten szervezte az át-és továbbképző tanfolyamokat; így például évente egy-egy alkalommal tíz hónapos katonai elhárító, illetve határőr felderítőtisztai átképző tanfolyamot szerveztek a katonai főiskolai végzettséggel rendelkező honvéd- és határőrtiszteknek. Ugyancsak évi egy alkalommal hat hónapos alaptanfolyamot tartottak a főiskolai vagy egyetemi végzettséggel nem rendelkező, rendőrségi, határőrségi és büntetés-végrehajtási tisztoknak.

A főiskola több alkalommal bevételezést végzett, és a tapasztalatokat (1981-től, illetve 1985-től) figyelembe vette a képzés korszerűsítése során.

Követve a hazai felsőoktatásban kialakult/kialakuló gyakorlatot, 1985 után az RTF is bevezette (101 hivatásos és 66 polgári „tanára” számára) az oktatói címeket és munkaköröket.

Az együttműködés keretében a Határőrség készségesen és magas szinten biztosította a főiskolai rendőrsztályok oktatásához igényelt szakmai bemutató és gyakorlati foglalkozások levezetését a fővárosban, a kerületparancsnokságokon és a végrehajtó alegységeknél.

Az 1986-ban készített értékelő jelentés egyik sarkalatos megállapítása akár később is készülhetett volna. Nevezetesen: az oktatói állomány minőségi összetétele csak lassan változott. A tárgyidőszakban sem sikerült megvalósítani, hogy a főiskolára – különösen a szakmai tanszékekre – elméletileg jól felkészült, magasan kvalifikált, ugyanakkor nagy gyakorlati tapasztalatokkal rendelkező, valamint a gyakorlati munkában élenjáró rendőrtisztek kerülhessenek. Az RTF 1986-ban előterjesztést készített a főiskolai tanterv meghosszabbítására, mert felcsillant annak reménye, hogy – a BM új oktatási koncepciója szerint – az RTF képzési idejét négy évre kell felemelni. A szokásos rendnek megfelelően az 1986/1987. tanév végén is értékelték a hallgatók körében meghirdetett szocialista versenymozgalom eredményeit; dicséretes módon hat határőrhallgató is kitüntető címet ért el. Jól bevált képzési formaként, a főiskola az 1987 és 1990 közötti években is működtette a tíz hónapos levelező rendszerű „tisztvi vizsga” intézményét.

A főiskola jövője szempontjából nagy horderejű elhatározás körvonalazódott a BM IV/I. Csoportfőnökség 1988. évi munkatervében, „az egyetemi szintű rendőrtisztképző

intézmény létrehozásának feladatai és ütemezése” címszó alatt; majd ennek alapján ugyanabban az évben a főiskola elkészítette *Az egyetemi szintű rendőrtisztképzés megalapozása céljából kidolgozott négyéves képzési idejű Rendőrtiszti Akadémia tantervi célkitűzései* című előterjesztést. (A tisztelt Olvasó fantáziájára bízom annak körvonalazását, hogy ennek megvalósulásával mennyi mindent nyerhetett volna a rendészeti felsőoktatás, a rendészet-tudomány és a rendészet – V. G.)

Az 1987/1988. tanévben folytatott versenymozgalomban ismételten elismerést vívott ki három határőrhallgató. 1988-ban, az RTF vezetői és vezető-oktatói megbízásainak, továbbá oktatói munkakörei betöltésének követelményeiről szóló belügyminiszteri utasítás, valamint a végrehajtásáról kiadott belügyminiszter-helyettesi intézkedés egyrészt stabilizálta a főiskolai oktatók helyzetét, másrészt számos oktatói követelményt és kötelezettséget írt elő. (Emlékeztetőként: hatálya a ZMKA és a KLKF határőr tanszékek vezetőire és oktatóira is kiterjedt.) Ugyancsak 1988-ban, ismételten az RTF hatáskörébe került a teljes belügyi nyelvoktatás és nyelvvizsgáztatás. Az RTF 178 oktatója között (1988-ban) 14 fő dr. univ. címmel és 8 fő CSc fokozattal rendelkezett, azaz összesen: 22 fő (11,4%). Lényegesen kedvezőbb volt viszont a végzettség szerinti összetétel: főiskolát végzett 35 fő, egyetemet 143 fő (80,4%).

A főiskola hároméves nappali tagozatán az 1989/90. tanévben a következő szakokra lehetett jelentkezni: állambiztonsági I. és II.; bünyügyi I. és II.; igazgatásrendészeti I. és II.; közbiztonsági; büntetés-végrehajtási; a négyéves levelező tagozaton: állambiztonsági, bünyügyi, igazgatásrendészeti, közbiztonsági. Utolsó alkalommal hirdették meg a kétéves kiegészítő szakot.

Az időtengelyen itt helyeztem rendszerbe az 1989-től csupán két évig működtetett BM TMI-ben folytatott képzést is, amelynek keretében a határőrtisztek több százas nagyságrendben vettek részt a határőrségi alap, szak- és továbbképző tanfolyamokon. Az 1991-ben megszüntetett BM TMI feladatait átcsoportosították az RTF-re, valamint az új intézményként kialakított ORFK Rendészeti Szervek Kiképző Központjára (ORFK RSZKK).

Az 1990. évi „új tantervi irányelv” alapján folytatott tisztképzésről (1990–1991)

Amint a BM-ben és a rendészeti szervezetben, úgy az RTF-n is végrehajtották a rendszer-váltásból adódó feladatokat 1989 őszén és 1990-ben.

Az 1990. január 1-jétől december 31-éig terjedő időszakra érvényes „új tantervi irányelv” alapján a főiskola 1990-ben valamennyi képzési formában a szakmai felkészítésre helyezte a hangsúlyt; továbbra is kiemelt feladatként kezelte a vezetőképzést és továbbképzést; kidolgozta az 1990/91. tanévtől bevezetésre kerülő új tantervet; kidolgozta a kétéves másoddiplomás képzés és a szakosító továbbképzés koncepcióját; felkészült az állami, szakmai nyelvvel bővített idegennyelv-vizsgáztatásra; erősítette a tudományos kutatást. A minisztériumban 1989. december 31-i hatállyal megszüntették a BM Tudományszervezési Osztályt, amelynek jogutódja 1990. január 1-jétől az RTF-re telepített BM Közbiztonsági és Szakoktatási Kutatások Programiroda lett. A főiskola-parancsnok 1990. februárban módosította a tanév II. félévi tanórarendjét; az állambiztonsági szakot átnevezte bünyügyi szakká. A személyügyi miniszterhelyettes 1990 márciusában több ponton módosította az RTF állománytáblázatát; megszüntette az Állambiztonsági Tanszéket, egyúttal több tanszéket átalakított. A törzs- és a tanári állomány létszáma 383 fő volt (144 ht., 183 kpa. és 56 szpa.).

A főiskola „rég-új” elnevezése BM Rendőrtiszti Főiskola lett. A főiskola-parancsnok 1990-ben részletesen szabályozta a nappali tagozat hallgatóinak nyári gyakorló szolgálatát; valamennyi határőrhallgatót a Határőrség szakmai szerveihez vezényelte nyári szakmai gyakorlatra. Az 1990/91. tanévben belépő I. évfolyam részére módosították, majd szinte évenként továbbfejlesztették a tantárgyi struktúrát, és a tananyag tartalmát a gyökeresen megváltozott új helyzethez igazították. A megrendelői igénynek eleget téve a közbiztonsági szak helyett a közrendvédelmi és a közlekedésrendészeti szakon folytatták tovább a képzést. A polgári és katonai felsőoktatási intézményekben végzett, majd belügyi munkakörökben szolgálatot teljesítő hivatásos állományúak és polgári alkalmazottak számára 1990-ben bevezették az egy- és a kétéves másoddiplomás képzést.

1991-ben megjelent a belső normatívák minősítésének megváltoztatásáról szóló belügyminiszteri utasítás, amelynek alapján egyre kutathatóbbá váltak a korábban minősített dokumentumok. A belügyminiszter szeptember 1-jén jóváhagyta az RTF-re felvett polgári pályázók sorkatonai szolgálatával kapcsolatos főiskolai előterjesztést, majd november 20-án megjelent az ORFK vezetőjének, a Határőrség országos parancsnokának és az RTF főigazgatójának együttes intézkedése az RTF-re előfelvételt nyert sorköteles rendőrhallgatók előkészítő évfolyamáról.

Az RTF határrendészeti szakának megalapításáról és a Határrendészeti Tanszék létrehozásáról (1992)

A felvázolt 1989–1990. évi események és folyamatok tükrében különösen egyértelművé vált, hogy az oktatásban a hangsúlyt a katonai/félkatonai jellegű határőrizetről a megújult és szakmarendszertanilag helyére kerülő határrendészetre kellett áthelyezni. A Határőrség a képzéskorszerűsítés egyik fő irányaként kezelte, hogy önálló határrendészeti tisztképzést kell bevezetni az RTF-n.

Az eredeti elgondolás szerint az 1990/1991. tanévben megkezdődött volna az RTF határrendészeti szakán a képzés, ellenben ez nem valósulhatott meg, sőt a módosított 1991/1992. tanévi kezdés sem. A BM rendészeti helyettes államtitkár engedélyével 1991 nyarán a KLKF határőr szakra jelentkezettek a Határőr Tanszéken nem a KLKF-re, hanem az RTF-re felvételiztették, de értelemszerűen az RTF felvételi követelményei szerint. Az ily módon felvettek – mint az RTF határrendészeti szak (legelső) előkészítő évfolyamának hallgatói – 1991 őszén bevonultak Körmendre, az egyéves előképzésre.

A belügyminiszter 1992. január 28-án megalapította – 1992. szeptember 1-jei hatállyal – az RTF határrendészeti szakát. A Határőrség országos parancsnoka és az RTF főigazgatója (az 1992. február 14-én aláírt megállapodással) 1992. március 1-jei hatállyal létrehozták az RTF Határrendészeti Tanszékét. A tanszék hármas feladatrendszere: a határrendészeti hallgatók felkészítése; a határőrtisztek határrendészeti átképzése és továbbképzése; határrendészeti tudományos kutatás. A szakon folyó képzés összetett célja lett, hogy a végzett tiszt legyen képes egyrészt a határrendészeti szakterületen a végzettséggel betölthető valamennyi tiszti munkakör betöltésére, másrészt a határőrizeti és határforgalmi kirendeltség, valamint a közösségi szállás vezetői beosztásának ellátására. A határrendészeti tisztképzés a határőrtisztképzésből nőtt ki; az új tanszék szellemi és személyi bázisát a KLKF Határőr Szaktanszékről áthelyezett öt oktató képezte.

A határrendészeti szak első tantervét 1992. február 20-án fogadta el az RTF FT. Képzési formák és felvételi keretszámok évente: hároméves nappali tagozaton 30; négyéves levelezőn 60; egy- és kétéves másoddiplomás levelezőn 20-20 hallgató. Az 1992/1993. tanévben a nappali I. évfolyamot a Körmentől érkezett 30 hallgató kezdte meg. A levelező tagozaton a tervezett 60 helyre a 108 belső pályázó közül mindössze 19 főt vettek fel.

Az RTF 1992. évi munkájáról készített értékelés, valamint az országos parancsnokság által végrehajtott bizottsági ellenőrzés szerint is a tanszéki oktató-nevelő munka és tudományos kutatótevékenység követelményszintű volt, az oktatók és a hallgatók jól beilleszkedtek a főiskolán. A főiskolai összegzés szerint a 160 oktató között tudományos fokozattal rendelkező 30 fő; egyetemi végzettségű volt 132 fő. A főiskola-parancsnok kedvezőnek ítélte meg, hogy az oktatók az év közepétől differenciált bérfejlesztésben részesültek. Kedvezőtlennek tartotta azonban, hogy a területi szervek és a főiskola állományának továbbra is jelentős illetménykülönbségei még mindig nem teszik lehetővé a területi szervek kiemelkedő képességű és oktatásra alkalmas szakembereinek „főiskolára csábítását”.

A tanszék rövid időn belül beilleszkedett a Határország, az RTF és a külföldi partnerek közötti nemzetközi együttműködés rendszerébe, és konkrét együttműködési feladatokat végzett. Rangos és két évtizedes folyamatot indított el az 1993-ban megrendezett nemzetközi határrendészeti konferenciával.

Az 1993/1994. tanév első felében, 15 tanszéken 171 oktató (64 ht. és 107 kpa.) végezte a képzési és kutatási feladatokat.

A gyorsított ütemű tisztképzés tantervéről a főiskolán és a határrendészeti szakon (1993)

Feszített tempójú kidolgozás, egyeztetés és véglegesítés után 1993. december 21-én hatályba lépett *A minősített időszakban a gyorsított ütemű képzés tanterve és tematikái* című program. Hatálya a nappali tagozat hallgatóira terjedt ki; a levelező képzés mindaddig szünetelt volna, amíg vissza nem vonják a minősített időszakot.

A határrendészeti szak tantervének módosításáról (1993/1994)

Az FT 1993. március 31-én kisebb mértékben módosította – az 1992. február 20-án elfogadott – határrendészeti tantervben szereplő tantárgyak óraszámát és a számonkérések szintjét. Az 1993/1994. tanévben újabb nappali I. évfolyamú határrendészeti osztály lépett be, 32 fővel. A négyéves levelező tagozat I. évfolyam 60 helyére, a 141 belső pályázó közül mindössze 42 fő nyert felvételt a határrendészeti szakra. A kétéves másoddiplomás levelezőn 18 határőrtiszt kezdte meg a tanulmányokat. Az egyéves másoddiplomás levelező képzésben a határrendészeti szakra a Határorségtól mindössze egyetlenegy fő jelentkezett, aki – beleegyezésével – az igazgatásrendészeti szakra nyert felvételt. A felsőoktatási alapképzés mellett egymást követték – elsősorban a határőrizeti és határforgalmi kirendeltségek tisztjeinek szervezett – határrendészeti, illetve bűnügyi-felderítő átképző tanfolyamok, valamint a határrendészeti továbbképző tanfolyamok. A tanszék alapismereti vizsgára felkészítő féléves tanfolyamokat tartott 1993-ban és 1994-ben egy-egy alkalommal, 20-20 főnek.

Kiírt pályázatok útján a tanszék 1994-re elérte a megcélzott 14 fős létszámot és három szakcsoportot (határőrizeti, határforgalmi, rendészeti és felderítő) alakított ki. A tanszék tevékenységét és működését a BM, az országos parancsnokság és a főiskola egyaránt kiemelt figyelemmel kísérte. Az első 22 hónap folyamán kapott négy (!) felügyeleti ellenőrzés mindegyike megállapította, hogy a tanszéki működés jog- és szakszerű, illetve az oktató-, nevelő- és tudományos munka követelményszintű volt.

A képzés és a tudományos kutatás 1994-ben a korábbi 15 tanszék helyett 12 tanszéken folytatódott. A Rendészeti Kutató Intézet (RTF RKI) korszerűsítésével létrejött a Rendészeti Vezetőképző és Kutató Intézet (RTF RVTKI). Ugyancsak a főiskola szervezeti elemeként létrehozták a Magyar Rendvédelem-történeti Dokumentációs Központot. A főiskolán 97 hivatásos és 374 közalkalmazott munkavállaló teljesített szolgálatot, illetve dolgozott. A főiskola – hagyományteremtő szándékkal – első alkalommal és nagy sikerrel nyilvános tisztavatási ünnepséget rendezett a Budavári Palota Oroszlános Udvarában 1994. július elsején.

Az 1994/1995. tanévi „átmeneti tanterv” határrendészeti adaptációjáról

Az FT által elfogadott és az 1994/95. tanévtől bevezetett átmeneti tantervet a határrendészeti szak is adaptálta. A tanterv a hároméves nappalira és a négyéves levelezőre koncentrált, de a kifutó kétéves másoddiplomás levelező képzés adatait is tartalmazta. Az 1994/1995. tanévben a szak megközelítette a „teljes fordulaton” történő működést: a nappali, a levelező és a kétéves másoddiplomás levelező tagozaton, valamint a tanfolyamokon 398 (!) határrendészeti hallgató oktatását és vizsgáztatását teljesítette.

A képzésfejlesztés rövid, közép- és hosszú távú feladatairól a határrendészeti szakon, az 1995/1996. tanévtől

A tanszéki tudományos és innovatív tevékenység keretében a tisztképzés további korszerűsítésének feladatait rövid, közép- és hosszú távra csoportosítottuk.

A rövidtávú korszerűsítés lényege: az egységes határrendészeti szakmai képzés helyett, az általános alap-, alapozó és szakalapozó felkészítésre épülő, differenciált (az 5. félévben határőrizeti vagy határforgalom-ellenőrzési, illetve a 6. félévben határrendészeti igazgatási vagy határőr felderítési) szakirányú szakmai felkészítés és szakmai gyakorlatok bevezetése. Azonban a generalista képzésre épülő differenciált szakirányú szakmai felkészítés szisztémája – a végzetek elosztása során kialakult személyzeti ellentmondások következtében – mindössze két tanévben működhetett.

A korszerűsítés középtávú elemei az alábbiak voltak: 1.) Az 1995/1996. tanévtől a főiskola minden szakon bevezeti az egységes négyéves nappali tagozatos képzést; a határrendészeti szakon megszűnik az egyéves körmendi előképzés; a nappalira felvett hallgatókat a bevonulástól a tisztavatásig a főiskolán képezzük. (A körmendi előképzést megszüntettük, de a négyéves képzés mégsem valósult meg. Ennek következtében a határrendészeti szak különösen súlyos hátrányt szenvedett. Ugyanis az 1 + 3 éves képzési szisztémát „tisztn” háromévesre kellett csökkentenünk, amelyben ugyanazt a kimeneti teljesítményt kellett produkálni.) 2.) A hivatásos állományú tiszthelyettesek és zászlósok kizárólag a levelező

tagozatra jelentkezhetnek, amelynek időtartama (a felvettek előképzettségétől függően) három- vagy négyéves lesz. 3.) A belső polgári pályázók kizárólag a nappali tagozatra jelentkezhetnek. 4.) A levelező másoddiplomás képzés időtartama egységesen három évre növekszik. 5.) Határrendészeti közép- és felsővezető-képzés előkészítése és bevezetése.

A rövid és középtávú korszerűsítési elgondolások a közvetlen hozamon túl a hosszú távú modernizáció szándékát és megalapozását szolgálták, azaz: hozzájárulás az RTF felsőoktatásban kivívott rangjának további erősítéséhez és majdani egyetemmé válásához.

Az 1997-ben ötéves tanszék tanári kara és a hallgatói állománya egyaránt kiemelt feladatnak tekintette az oktató- és nevelőmunkát, és mindent megtett a képzési és kimeneti követelmények teljesítése érdekében. A képzési formák fokozatosan léptek be, és a hallgatói létszám évről évre nőtt. A követelménytámasztás szigorúságát és következetességét hűen tükrözték a részletezett lemorzsolódási adatok. A képzésfejlesztéssel összhangban 1997-ig kialakult a tanszéki tantestület maximális létszáma, és átalakultak a szakcsoportok is (vezetőképző és továbbképző; rendészeti és felderítő; határőrizeti; határforgalmi). Az oktatók heterogén összetétele jól segítette a határrendészeti követelményeknek való megfelelést és szakmai felkészítést.

A MAB ütemezésének megfelelően az 1997/1998. tanévben sikeresen megtörtént az RTF intézményi akkreditációja. A Plénum 1999. évi határozata szerint a főiskola tovább folytathatta képzési és kutatási tevékenységét, a 2008/2009. tanévi programakkreditációig. A tanszék I. és II. éves hallgatói állományából kiválasztott 25 fős díszszakasz lelkiismeretesen felkészült, és 1998. április 25-én közreműködött – az akkor már csupán kilenc hónapig szolgált – sorállományú határőrök központi és egyben legutolsó leszerelési ünnepségén Adyligeten.

Az 1990-es évek közepétől a határrendészeti szak a határrendészet – azaz a határellenőrzés (értsd: határőrizet és határforgalom-ellenőrzés – V. G.), valamint a határőr felderítés, továbbá a határrendészeti igazgatás – valamennyi tiszti munkakörének elsődleges utánpótlási bázisává vált. A Határőrség a szak felfutásával fordított arányban ütemezetten csökkentette, majd minimalizálta a határőr tisztjelöltek képzését az RTF rendőri szakain.

A főiskolai képzés mellett a tanszék továbbra is részt vett a Határőrség tisztikárának alap-, szak- és továbbképzésében, így különösen az alapismereti vizsgára felkészítő tanfolyamok, a bűnügyi átképző, majd bűnügyi felderítő átképző tanfolyamok, valamint a határrendészeti igazgatási szaktanfolyamok szervezésével és levezetésével, továbbá a határrendészeti szervező (tiszt) felsőfokú szakképzéssel.

A képesítési követelményekkel összhangban kidolgozott új tanterv szerint folytatott képzésről (1999–2006)

Az 1999/2000. tanévtől felmenő rendszerben bevezettük a vonatkozó Kormányrendelet alapján készített új tantervet, a következő alapképzési szakokkal: bűnügyi nyomozó, pénzügyi szaknyomozó; illetve büntetés-végrehajtási, határrendészeti, igazgatásrendészeti, közlekedésrendészeti, közrendvédelmi, nemzetbiztonsági, vámigazgatási szervező alapképzési szak. A főiskola főigazgatója és a NOK igazgatója 2000-ben együttműködési megállapodást kötött, amely különösen a NOK taktikai létesítményeinek igénybevételét célozta és eredményezte.

A tanszéki oktatók és szakmai tekintélyek – schengeni tagállamokban – végrehajtott kutatása eredményeként 2000-ben megszületett a *Határelőírás az Európai Unióban* című tankönyv, amelyet kötelező tananyagként hasznosítottunk a határrendészeti szakon folytatott képzésben és a határőrségi továbbképzések során is.

A 2001-ben kiadott, *30 éves az RTF* című jubileumi évkönyv adatai alapján 1974 és 2000 között a főiskolán 347 határőr-tiszt végzett (nappalin 147, levelezőn 200).

Alapfeladatainak teljesítése mellett a tanszék feladatul kapta a *Schengeni Közös kézikönyv* magyar változatának kidolgozását. A tanszék és a HOP Képzési Főosztály együttműködése eredményeként az EU-hoz csatlakozott tíz új tagország közül Magyarország készítette el elsőként (2002-ben) a nemzeti példányt, amelyet a határrendészeti szakképzésben, tisztképzésben, továbbképzésben és vezetőképzésben egyaránt hasznosítottak.

A tanszéki oktatók közül *Verhóczy* őrnagy 2002-ben, majd *Kiss* alezredes 2003-ban elvégezte a KERA határrendészeti képzését. Ennek is tulajdoníthatóan *Kiss* alezredes 2004-től 2006-ig az ausztriai uniós határrendészeti kiképzési központban teljesített szolgálatot.

A főiskolán 2003-ban a katasztrófavédelmi szervező szakon is megkezdődött a felsőoktatási alapképzés, és ugyancsak 2003-ban – de jure is – megszűnt a nemzetbiztonsági szak. Fontos megrendelői igényeket elégített ki a főiskola 2003 elején a bünyügyi, illetve a közbiztonsági vezető szakirányú továbbképzési szakok keresztfél éves indításával, majd a bünymegelőzési szervező szakirányú továbbképzési szak 2003/2004. tanévben történt megkezdésével.

Az oktatók mutatói biztató javulást mutattak: az intézmény 2003-ban 150 főállású oktatót foglalkoztatott; közülük 130-an oktatói fokozattal rendelkeztek; két fő a tudomány (MTA) doktora, 26 fő PhD volt; öten habilitáltak.

Az RTF mint 2004-ben nyilvántartásba vett felnőttképzési intézet oktatást és vizsgáztatást végzett az OKJ-ben engedélyezett szakképzések körében, így többek között a határrendészeti szervező (tiszt) felsőfokú szakképzésben is; a 2003–2006 között indított három kurzusban 151 határrendészeti tiszt végzett.

A BM szakértői 2005-ben visszatérően ellenőrizték a 2003. évi átfogó ellenőrzés alapján készített intézkedési tervben foglaltak időarányos végrehajtását; megállapították, hogy a szükséges intézkedések tervezettek, megvalósítottak, ellenőrzöttek és értékelték voltak.

Az RTF 2005-ben átadta és BM Oktatási Főigazgatóság (BM OF) átvette az RTF Rendészeti Vezetőképző, Továbbképző és Kutatóintézetet (RTF RVTKI).

Az FT a 2005. június 7-i ülésén elfogadta *Fórizs Sándor* főigazgató oktatási helyettesi, valamint *Varga János* tanszékvezetői pályázatát.

A tanszék három oktatója a 2005/2006. tanévben Lübeckben tanulmányozta az oktatásban megvalósuló legjobb gyakorlatok (best practice) módszertanát, majd hazatérve a határrendészeti szakon hasznosították az uniós határelőírás tapasztalatokat.

A főiskola oktatóinak számát 2006. január 1-jén 24 fővel csökkenteni kellett; az állományban maradt 123 főállású oktató között 31 tudományos fokozatos és 30 doktorandusz volt. A tanszék állományában PhD fokozatos volt egy fő; doktori tanulmányokat folytatott három fő.

A 2006. évi programok sorából kiemelkedett az RTF II. nevelési konferenciájának megrendezése, a 35 éves RTF méltó megünneplése, valamint a Budapesten akkreditált rendőri/rendészeti attasék és összekötő tisztek találkozója.

A teljes rendészeti ágazat irányában történt nyitás jó példázataként, a Polgári Légiközlekedési Hatóság 2006-ban két évig érvényes engedélyt adott az RTF számára a légiközlekedés-védelmi oktatások és vizsgáztatások szervezésére és lebonyolítására.

A Szenátus 2006-ban elfogadta az RTF minőségfejlesztési programját; 2007-ben létrehozta a Minőségfejlesztési Bizottságot, majd ugyanabban az évben elfogadta a bizottság jelentését a 2005/2006. tanév minőségbiztosításáról.

A bolognai folyamat előkészítéséről a rendészeti felsőoktatásban (2004–2006)

Az FT 2004. május 12-én elfogadta *A Bolognai Folyamat adaptációja az RTF-n* című előterjesztést. Május 14-én a belügyminiszter és a megrendelő szervek támogatásával felterjesztettük a felsőoktatási alapszakokhoz szükséges szakalapítási beadványt a MAB-nak. A MAB a 2004. szeptember 29-én hozott határozataival támogatta a bünyügyi igazgatási, illetve a rendészeti igazgatási alapszak képzési és kimeneti követelményeinek engedélyezését. A szakalapítási engedélyek birtokában az FT 2005. február 23-án elfogadta, majd *Blaskó* vezérőrnagy március 16-án benyújtotta a felsőoktatási alapképzési szakok 2006/2007. tanévtől történő szakindítási kérelmét. A képzés a nappali tagozaton hároméves, a levelezőn négyéves. Bünyügyi igazgatási alapszak szakirányai: bünyügyi nyomozó, gazdaságvédelmi nyomozó, pénzügyi nyomozó szakirány. Rendészeti igazgatási alapszak szakirányai: büntetés-végrehajtási, határrendészeti, igazgatásrendészeti, katasztrófavédelmi, közlekedésrendészeti, közrendvédelmi, vám- és jövedéki igazgatási szakirány.

Az FT 2005. október 27-én elfogadta és *Sárkány* dandártábornok főigazgató a MAB-nak előterjesztette a rendészeti vezető mesterszak létesítésére irányuló kérelmet.

A MAB-elnöke 2005. december 19-én tájékoztatta *Sárkány* dandártábornokot, hogy a MAB támogatta az RTF által benyújtott rendészeti igazgatási alapszak biztonsági szakiránnyal való kiegészítését, egyúttal a biztonsági szakirány RTF-n történő indítását. A belügyminiszter 2006. január 16-án jóváhagyta a biztonsági szakirányon előkészített képzés 2006/2007. tanévtől történő meghirdetését és megkezdését.

A MAB-elnöke 2006. július 10-én tájékoztatta *Sárkány* dandártábornokot arról, hogy a MAB támogatta a rendészeti vezető mesterszak létesítését.

A rendészeti felsőoktatásban folytatott felsőoktatási alapképzésről, a 2006/2007. tanévtől

A 2006/2007. tanévben az RTF is megkezdte a Bologna-kompatibilis felsőoktatási alapképzést két új integrált alapszakon és 11 szakirányban, így a határrendészeti szakirányban is. A képzés alapnormái: nappali tagozaton hat félév, legalább 2100 tanóra, valamint a levelező tagozaton nyolc félév, legalább 600 tanóra, továbbá mindkét tagozaton 180-180 kredit. Felépítése a nappali tagozaton: egy hónapos alapkiképzés; hat tanulmányi félév; az I. és II. tanév végén 160-160 órás nyári szakmai gyakorlat; a 6. félévben szakdolgozat, majd három záróvizsga. Önálló záróvizsgát kellett tenni büntetőjogból, illetve a határellenőrzési szakismeretekből; összevont záróvizsga volt a határrendészeti igazgatási és a határőrségi bünyügyi felderítő szakismeretekből. *Sárkány* dandártábornok 2006. október 19-én jóváhagyta a 2006. őszi események következtében kidolgozott új objektumvédelmi tervet.

Az igazságügyi és rendészeti miniszter 2006. december 5-én jóváhagyta a főiskola új alapító okiratát; december 20-án a Felsőoktatási Regisztrációs Központ kiadta az RTF-nek mint felsőoktatási intézménynek a működési engedélyét.

Minisztériumi döntés következtében az RTF állománytáblázatában foglalt 289 fős létszámot 2007. január 1-jével 233 főre kellett csökkenteni. A Szenátus 2007. március 21-én elfogadta a kriminalisztikai szakértő szakirányú továbbképzési szak kimeneti követelményeit, tantervét és képzési programját; a 2007. március 28-án tartott, soron kívüli ülésén elfogadta a mesterképzési szakindítási kérelmet, majd felterjesztette a MAB-nak. A főiskola 2007-ben felvállalta az igazságügyi szakértő szakirányú továbbképzési szak 2007 őszén történt indítását és gondozását. *Sárkány* vezérőrnagy 2007. október 17-én tájékoztatta a Szenátust, hogy 2008-ban az RTF nem indítja a bűnügyi vezető, valamint a közbiztonsági vezető szakirányú továbbképzési szakot.

A Határőrség megrendelésére, a Határrendészeti Tanszék 2007-ben hat alkalommal szervezett és tartott okmányvizsgálói tanfolyamot. Megrendelői döntés alapján megszűnt a határrendészeti szervező (tiszt) képzés, és attól kezdődően (a Határőrség előrelátó humángazdálkodásának és megrendelői igényének megfelelően) az új felvételések a rendészeti szervező – rendőrtiszt felsőfokú szakképzést kellett elvégezzék.

A Minőségfejlesztési Bizottság 2006/2007. tanévről készített jelentése alapján a képzést és a kutatást 15 tanszéken, illetve intézetben 121 főállású oktató végezte. Közöttük 21 fő tudományos fokozatos volt; kilenc oktató habilitált; doktori tanulmányokat folytatott 26 fő. A nyolc határrendészeti oktató között egyetemet végzett öt fő; PhD fokozata volt egy főnek és három fő doktori képzésben vett részt.

Az 1971-től folytatott tradicionális főiskolai alapképzés a nappali tagozaton 2008-ban, a levelezőn pedig egy évvel később, 2009-ben befejeződött.

A rendészeti felsőoktatásban folytatott mesterképzésről, a 2008/2009. tanévtől

A MAB elnöke 2007. június 5-én arról tájékoztatta *Sárkány* vezérőrnagyot, hogy a MAB támogatta a rendészeti vezető mesterképzési szak 2008/2009. tanévi indítását az RTF-n. Az oklevélben szereplő szakképzettség megnevezése: okleveles rendészeti vezető. A képzés főbb időnormái: nappali tagozaton négy félév, 1200 tanóra, 160 óra területi szakmai gyakorlat, 120 kredit; levelezőn szintén négy félév, 400 tanóra, 120 kredit.

A mesterszak tantervében egyedi jelöléssel megkülönböztetett valamennyi tantárgy magában foglalta az általános ismereteket, valamint differenciáltan a megrendelő szerveknek megfelelő speciális tananyagot. A megjelölt tantárgyak részletesen tartalmazták: a Határőrség felső szintű irányításának rendjét, a Határőrség időszerű feladatait, illetve a határőrségi humán erőforrás-gazdálkodás, a határőrségi gazdálkodás és a határőrizeti együttműködés sajátos és különös elveit, tartalmát, módszertanát és eszközrendszerét. Azonban – a 2008. évi integráció következtében – a létesítési dokumentációban 2007-ben jóváhagyott tartalom értelemszerűen a Rendőrség határrendészeti szolgálati ágára módosítva került be a 2008-ban megkezdett rendészeti vezető mesterképzés tananyagába.

A főiskolán 2008. december 1-jén megalakult a Szent György Szakkollégium, a hallgatói tehetséggondozás és ifjú tudósutánpótlás egyik meghatározó műhelye.

A felsőoktatási alapképzés rendőrségi és határőrségi integrációból fakadó korrekciójáról, a 2008/2009. tanévtől

A Határrendészeti Tanszék és az RTF már 2006-tól tudatosan készült a bekövetkező integráció képzési támogatására és a megváltozó megrendelői igények kielégítésére. A Szenátus 2008. május 28-án elfogadta a felsőoktatási alapképzés – integráció miatti – módosítását a 2008/2009. tanévtől kezdődően. A korrekció legfőbb elemei: a főiskola és a tanszék maradéktalanul alkalmazta az oktatás tartalmát befolyásoló jogszabályokat és rendőrségi belső szabályozókat. Valamennyi képzési formában korszerűsítette a határrendészeti szakmai felkészítés tartalmát. Egységesítette a határrendészeti felkészítést a rendészeti igazgatási alapszak öt rendőri szakirányában, illetve a rendőri felkészítést a határrendészeti szakirányban. A rendőrszervező (tiszt) felsőfokú szakképzés tananyagába is beépítette a határrendészeti szakmai ismereteket. Többé nem indított határrendészeti szervező (tiszt) felsőfokú szakképzést. A Rendőrség megrendelői igényét kielégítve, 2008. januártól ápriliséig az érintett tanszékek és oktatók 146 tanórás kiegészítő programmal hozzájárultak a ZMNE-n 2008-ban megszűnő képzésben tanulmányaikat befejező határőrhallgatók rendőri profilú felkészítéséhez.

A Szenátus által 2009. január 28-án elfogadott akkreditációs beadvány szerint a 116 főállású oktató között 33 fokozatos, 13 habilitált és 28 doktorandusz volt. A 2009-re készített tankönyv- és jegyzetkészítési terv öt darab határrendészeti jegyzetet tartalmazott.

A tanév befejeztével, 2009 júniusában a nappali tagozaton első alkalommal történt diplomaosztó és tisztavatási ünnepség a 2006-ban megkezdett felsőoktatási alapképzésben. A kriminalisztikai szakértő szakirányú továbbképzési szakon szintén első alkalommal, február 6-án kibocsátották a végzeteket. Ugyancsak 2009-ben, két kurzusban (februárban és szeptemberben) megkezdődött a rendőrszervező (tiszt) felsőfokú szakképzést kiváltó rendészeti szervező, rendőrszervező elágazás felsőfokú szakképzés.

A Szenátus 2009. december 15-én elfogadta az RTF Tehetséggondozási Programját.

A 2009/2010. tanévben a tanszék négy oktatója közül egy fő PhD fokozatos és egyben főiskolai tanár volt; egy fő doktori tanulmányokat folytatott; a négy oktató hat nyelvvizsgával rendelkezett. A határrendészeti szakon nappalira felvételt nyert 25 fő; levelező képzés a szakon nem indult.

A Minőségfejlesztési Bizottság 2009/2010. tanévi jelentéséből célszerű kiemelni, hogy a főállású oktatók száma 108-ra csökkent; 80 oktató 131 nyelvvizsgával rendelkezett. Az oktatók között: hét egyetemi tanár, egy egyetemi docens, 12 főiskolai tanár volt; habilitált 12 fő; 32 fő tudományos fokozattal és három fő egyetemi doktori címmel rendelkezett; doktori tanulmányokat folytatott 22 fő.

A belügyminiszter által 2010. augusztus 30-án jóváhagyott főiskolai alapító okirat a rendészeti felsőoktatás két alrendszerként az alábbiakat határozta meg: *a)* egymásra épülő, (állami és szakmai) felsőfokú végzettséget biztosító képzések: felsőoktatási alapképzés, mesterképzés, doktori képzés; *b)* a felsőoktatás keretében folyó, (állami) felsőfokú végzettségi szintet nem biztosító képzések: felsőfokú szakképzés, szakirányú továbbképzés, valamint a rendészeti szakvizsgáztatás.

A 2010. évi munkaterv végrehajtásának rektori értékelése szerint rendben folyt az oktatás a két felsőoktatási alapszakon, a mesterszakon, a kriminalisztikai szakértő szakirányú továbbképzési szakon, valamint a rendészeti szervező rendőrszervező elágazás felsőfokú szakképzésben. Ugyancsak sikeresnek minősítette a tehetséggondozást, így különösen: a demonstrátori tevékenységet; az Erasmus projekt keretében folytatott mobilitást; a Szent György Szakkollégium tevékenységét; valamint a főiskola és a Rendészeti Doktoranduszok Országos Egyesülete közötti együttműködés 2010. évi mozzanatait.

Az RTF 2011-ben is végrehajtotta az alaprendeltetésből eredő képzési feladatait az előbbieken ismertetett képzési formákban, valamint a légi közlekedésvédelmi továbbképző tanfolyamon. A tudományos kutatás, kidolgozás és tudományszervező tevékenység középpontjába a rendészeti felsőoktatás modernizációját és az egyetemi integráció előkészítését helyezte. Mindezek mellett a főiskola eredményesen megrendezte a XXX. Jubileumi OTDK Had- és Rendészettudományi Szekcióját, a Bűnügyi Oktatók Találkozóját, majd a Rendészeti Ágazat Doktoranduszainak III. Országos Fórumát. Következésképpen működött a nemzetközi kapcsolatokat, különösen a hallgatói és az oktatói mobilitást. Az MRTT Határrendészeti Tagozata nagy sikerű konferenciát rendezett az illegális migráció kezelésének aktuális kérdéseiről.

Az Oktatási Hivatal 2011-ben határozatot hozott a kriminalisztikai szakértő szakirányú továbbképzési szak – korábban nyilvántartásba vett – képzési és kimeneti követelményeinek módosításáról.

A Szenátus 2011. június 22-i ülésén ismételtén *dr. Varga János* ny. hőr. ezredes habilitált főiskolai tanár nyerte el a határrendészeti tanszékvezetői pályázatot. Ugyanitt határozat született a 2012. évi pályázati felhívásról is: a nappali tagozatra felvehető 237 hallgató (közöttük 25 fő a határrendészeti szakirányra); a levelező tagozatos keretszám 280 hallgató (a határrendészeti szakirányon nem indult képzés). A szenátusi ülést követően *Sárkány* vezérőrnagy átiratban kérte az Oktatási Hivatalt, hogy – a becsatolt szenátusi határozat alapján – engedélyezze a migrációs szakirány nyilvántartásba vételét.

A 40 éves RTF jubileumi ünnepségét 2011. július 1-jén a Belügyminisztériumban, majd az RTF nappali tagozatos hallgatóinak utolsó nyilvános tisztavatási ünnepségét 2011. július 2-án, a Budai Várban rendezték meg.

A kétéves rendészeti mestervezető (MA) levelező tagozaton a 2008–2010. kurzusban 28 fő és közöttük három, majd a 2009–2011. kurzusban 30 fő, közöttük kettő, azaz összesen öt határrendészeti tiszt eredményesen teljesítette a követelményeket.

A 2010/2011. tanévben az oktatást és a kutatást 15 tanszéken, illetve intézetben 104 főállású rendészeti pedagógus végezte, számuk azonban 2011 őszén 90 főre csökkent.

A 2011. szeptember-december közötti időszakban időarányosan elvégeztük a tanévre meghatározott képzési feladatokat. Az alapképzési, a mesterképzési, a szakirányú továbbképzési és más képzési követelményeket a megrendelő szervek elvárásainak megfelelően, magas színvonalon teljesítettük. Az oktatási, nevelési és kutatási feladatok színvonalas teljesítésével párhuzamosan, az RTF minden vonatkozásban felkészült a 2012. január 1-jei egyetemi integrációra és egyetemi karrá válásra.

Az RTF különböző rendőri szakain és határrendészeti szakán kibocsátott határrendészeti tisztek számszerű összesítése (1971–2011)

Bár kezdetben nem működött önálló határrendészeti szak és tanszék, az RTF első és második évtizedében is képeztek határőrtiszteket a különböző – főként a politikai nyomozó, az állambiztonsági, a katonai elhárító, a bűnügyi nyomozó és az igazgatásrendészeti – szakokon. A megőrzött főiskolai törzskönyvek alapján⁸⁵¹ az adott kurzusokban részt vevő határőrtisztek száma az alábbiak szerint összegezhető. (A meglehetősen szűkre szabott személyi adatok alapján egyes nappali évfolyamokon nem állapítható meg teljes bizonyossággal a hallgatók Határőrséghez való tartozása. Ezért őket nem szerepeltethetem az adott kurzusnál, hanem a „nincs adat” [n. a.] jelölést alkalmazom – V. G.)

A hároméves nappali tagozat különböző rendőri szakain 1974-től 1996-ig összesen: 49 határőrtiszt végzett. 1971–1974: 3 fő; 1972–1975: 1 fő; 1973–1976: 3 fő; 1974–1977: 8 fő; 1975–1978: 5 fő; 1976–1979 és 1977–1980: n. a.; 1978–1981: 2 fő; 1979–1982: mindössze 1 határőrhallgató tanult, akit azonban a végzés előtt, méltatlanná válás okán, fegyelmileg eltávolítottak a főiskoláról. 1980–1983: 3 fő; 1981–1984: 2 fő; 1982–1985: 2 fő; 1983–1986: 1 fő; 1984–1987: 2 fő; 1985–1988: 2 fő; 1986–1989: 3 fő; 1987–1990: 5 fő; 1988–1991: 1 fő; 1989–1992 és 1990–1993: n. a. 1991–1994: 2 fő; 1992–1995: 1 fő; 1993–1996: 3 fő végzett. A kiválóan, illetve kitüntetéses oklevéllel végzett hallgatók dicsőségtabláira több, az RTF különböző rendőri szakain végzett határőr tiszt neve is felkerült: *Kalcsó Dezső* őrnagy és *Kaufmann Konrád* őrnagy (1979); *Bognár László* főhadnagy (1982); *Szalai Antal* főhadnagy (1984); *Szincsák Demeter* főhadnagy (1987); *Balázs Andor* főhadnagy (1991).

A hároméves nappali tagozat határrendészeti szakán a szak 1992/93. tanévi belépésétől kezdve az egyetemi integráció előtti utolsó főiskolai tanévvel (2010/2011.) bezárólag 347 határőrtiszt végzett 1995 és 2011 között. 1992–1995: 28 fő; 1993–1996: 26 fő; 1994–1997: 27 fő (egy fő leszerelt); 1995–1998: 29 fő (három fő pótzáróvizsgázott /pótzv.); 1996–1999: 17 fő (egy pótzv.); 1997–2000: 22 fő (két pótzv.); 1998–2001: 11 fő; 1999–2002: 17 fő; 2000–2003: 14 fő (három pótzv.); 2001–2004: 14 fő (két pótzv.); 2002–2005: 28 fő (egy fő leszerelt); 2003–2006: 20 fő (egy pótzv.); 2004–2007: 21 fő (egy pótzv.); 2005–2008: 17 fő (egy pótzv.); 2006–2009: 21 fő (egy szakdolgozó; 4 pótzv.); 2007–2010: 14 fő (öt pótzv.); 2008–2011: 21 fő (egy fő pótzv.).

Kiemelkedő eredményességgel végeztek a hároméves nappali tagozat határrendészeti szakán az alábbi hallgatók. *Kiváló* minősítéssel: *Szikora Gábor* (1995); *Csoma Ákos* és *Hautzinger Zoltán* (1996); *Gáspár Tamás*, *Molnár Szabolcs* és *Pulics János Gyula* (1997); *Csécsi Soma Miklós* (1998); *Mizsák Éva* és *Szabó Krisztián* (1999); *Pölöskei Anett* (2001). *Kitüntetéses* oklevéllel: *Bacsa László* és *Takács Éva* (2000); *Szkárosi Éva* (2003), *Gáspár Gyula* (2004); *Hegedűs Tamás* (2006). *Jeles* minősítéssel: *Láposi Szilvia Éva* (2002); *Varga Balázs* (2003); *Rosca György* (2005); *Papp András* és *Tóth Tamás* (2006); *Hollós Tamás* (2007); *Sándor Nikolett* (2010). *Kitűnő* minősítéssel: *Petrás Roland* és *Zámbó Péter István* (1998); *Bede Sándor* (2002); *Horváth Szabolcs* (2005); *Józsa Katalin* (2009); *Rozim Anita* (2010); *Sifter Csilla* (2011). A kiválóan, illetve kitüntetéses oklevéllel végzett

⁸⁵¹ RTF főiskolai törzskönyvek 1971–2011. (NKE RTK THI)

hallgatók dicsőségtábláin a határrendészeti szak nappali tagozatán végzetek tiszték közül a következők neve is olvasható: *Szikora Gábor* főhadnagy (1995); *Csoma Ákos* főhadnagy és *Hautzinger Zoltán* főhadnagy (1996); *Petrás Roland* főhadnagy és *Zámbó Péter István* főhadnagy (1998); *Bacsa László* főhadnagy és *Takács Éva* főhadnagy (2000); *Pölöskei Anett* főhadnagy (2001). A Határőrség és a Rendőrség 2008. január 1-jén történt integrációját követően, értelemszerűen a határrendészeti szakon felavatottak is rendőrtisztként szerepelnek az adattárakban. Az oklevél-nyilvántartó könyvek alapján a 2008–2011 közötti négy évben mindössze egyetlen határrendészeti hallgató végzett kitüntetéses oklevéllel: *Sifter Csilla* r. hdgy. (2011). Sajnálatos módon a 2002–2010 közötti kilenc diplomaosztó és tisztavatási ünnepségen egyetlen határrendészeti tiszt sem végzett kitüntetéses oklevéllel és nem szerepel a dicsőségtáblákon.

Tanulmányi Vándordíj: tanszéki hagyomány, hogy a Határőrség országos parancsnoka által 1994-ben alapított Tanulmányi Vándordíjat (Díztör) a hallgatókból és a tanszék egy oktatójából álló kuratórium a tanév befejezése előtt 100 nappal odaítéli a nappali tagozat azon végzős hallgatójának, aki a legkiemelkedőbb teljesítményt nyújtotta a tanulmányi és a tudományos diákköri munkában, illetőleg a legelfogadottabb személyiség a hallgatótársai körében. A „100 napos ünnepség” keretében a Díztörrel díjazottak 1996-tól 2006-ig: *Hautzinger Zoltán*⁸⁵² (1996). *Pulics János* (1997). *Zámbó Péter István* (1998). *Szabó Krisztián* (1999). *Takács Éva* (2000). *Pölöskei Anett* (2001). *Bede Sándor* (2002). *Szkárosi Éva* (2003). *Gáspár Gyula* (2004). *Vasuth Erik* (2005). *Hegedűs Tamás* (2006).⁸⁵³

A hároméves nappali tagozat rendőri és határrendészeti szakain 1971–2011 között 396 határőrtiszt szerzett főiskolai képesítést és oklevelet.

A négyéves levelező tagozat állambiztonsági és rendőri szakain – a határrendészeti szak 1992. évi létesítését megelőzően – 91 határőrtiszt szerzett főiskolai képesítést és oklevelet, az alábbi részletezés szerint.

⁸⁵² Dr. habil. HAUTZINGER Zoltán (PhD) intézetvezető egyetemi docens, oktatási dékánhelyettes, 1996-ban kitüntetéses oklevéllel, határőr főhadnagyként végzett az RTF határrendészeti szakán. A HÖR OPK által adományozott Tanulmányi Vándordíj első kitüntetettje. Egyetemi diplomát kapott 2000-ben a PTE ÁJK-án, majd ugyanott 2010-ben doktori (PhD) fokozatot. Az RTF RVTKI-ban 2003-ban rendészeti szakvizsgázott, majd 2005-ben rendészeti vezető képesítést szerzett. 1996-tól 1999-ig jogi szakoktató, majd csoportvezető a Soproni RSZKI-ban. 2000-től 2007-ig a Pécsi Határőr Igazgatóságon, majd 2008–2012 között a jogutód Baranya MRFK-án középvezetői beosztásokat látott el. Az NKE RTK-án 2012-től a Bevándorlási és Állampolgársági Tanszék vezetője; ugyanott 2015-től oktatási dékánhelyettes, valamint a Kriminálisztikai Intézet mb. vezetője. Főbb szakmai, oktatási és kutatási területei: bevándorlás, idegenrendészet, migráció; katonai büntetőjog; kriminálisztikai azonosításméletek. 2002-től a Pécsi Határőr Tudományos Közlemények fardadatlan szerkesztője. 2015-től (2018-ig) az MTA Bolyai János kutatói ösztöndíjasa. 2016-ban habilitált.

⁸⁵³ VARGA János (2012): *NKE RTK Határrendészeti Tanszék története*. Elérhető: <http://rtk.uni-nke.hu/oktatasi-egysegek/hatarrendeszeti-tanszek/hatarrendeszeti-tanszek-tortenete> (A letöltés dátuma: 2018. 10. 13.)

107. táblázat

A négyéves levelező tagozaton végzett határőr-tisztek 1979–1995

Kurzus/Szak	ÁB.	BŰ.	IGR.	Össz.
1975–1979	5	1	1	7
1976–1980	–	1	1	2
1977–1981	1	4	–	5
1978–1982	4	–	–	4
1979–1983	–	–	8	8
1980–1984	2	–	5	7
1981–1985	1	–	5	6
1982–1986	–	–	9	9
1983–1987	1	–	1	2
1984–1988	3	–	5	8
1985–1989	2	–	6	8
1986–1990	1	–	8	9
1987–1991	–	–	3	3
1988–1992	–	–	4	4
1989–1993	–	–	4	4
1990–1994	–	–	2	2
1991–1995	–	–	3	3
Összesen	20	6	65	91

Rövidítések: ÁB. – állambiztonsági szakon; BŰ. – bünyügyi szakon; IGR. – igazgatásrendészeti szakon.
 Megjegyzés: Az értékelt 17 kurzusban a különböző szakokra felvett 103 fős határőrlelétszámhoz viszonyítva 91 határőrtiszt végzett (88,4%), és lemorzsolódott 12 határőrhallgató (11,6%). Kedvező, hogy 12 kurzusban egyáltalán nem volt lemorzsolódó határőrhallgató. Ellenben kiugróan magas volt a lemorzsolódás az 1985–1989. kurzusban: három fő évisméltéssel és két fő törléssel.

Forrás: a szerző saját szerkesztése

A négyéves levelező tagozaton a határrendészeti szak 1992/1993. tanévi belépésétől az egyetemi integráció előtti utolsó, azaz a 2010/2011. főiskolai tanévvel bezárólag a rendőri és a határrendészeti szakokon összesen: 377 határőrtiszt végzett.

108. táblázat

A négyéves levelező tagozat rendőri és határrendészeti szakain összesen végzett határőrtisztek száma, 1996–2011

Kurzus/Szak	BŰ.	IGR.	KL.	HATR.	Össz.
1992–1996	–	–	–	14	14
1993–1997	2	2	–	35	39
1994–1998	–	1	–	24	25
1995–1999	2	–	1	54	57
1996–2000	1	–	–	46	47
1997–2001	–	–	–	13	13
1998–2002	3	–	–	24	27

Kurzus/Szak	BŰ.	IGR.	KL.	HATR.	Össz.
1999–2003	1	–	–	15	16
2000–2004	1	2	–	12	15
2001–2005	–	4	–	18	22
2002–2006	2	3	–	46	51
2003–2007	2	4	–	19	25
2004–2008	–	–	–	22	22
2005–2009	–	–	–	4	4
2006–2010	–	–	–	–	–
2007–2011	–	–	–	–	–
Összesen	14	16	1	346	377

Rövidítések: BŰ. – bűnügyi szakon; IGR. – igazgatásrendészeti szakon; KL. – közlekedésrendészeti szakon; HATR. – határrendészeti szakon.

Megjegyzések:

1. Testületi és szakváltással a határrendészeti szakról a bűnügyi szakra váltott egy-egy fő az 1993–1997., az 1995–99. és az 1996–2000. kurzusban; valamint a büntetés-végrehajtási szakra az 1996–2000. kurzusban egy fő; továbbá a közrendvédelmi szakra az 1999–2003. kurzusban két fő.
2. Kivételes esetként jegyezhető fel, hogy az 1995–1999. kurzusban a négyéves levelező tagozat határrendészeti szakán egy olyan határőrtiszt is végzett, aki előzőleg a KLKF határőr szakán szerzett főiskolai képesítést és oklevelet, és ismeretlen okból – bár az lett volna természetes – mégsem a kétéves másoddiplomás levelezőn szerzett újabb főiskolai végzettséget az RTF-n.

Forrás: a szerző saját szerkesztése

A négyéves levelező tagozat rendőri és határrendészeti szakain 1979–1995 között 91 fő, majd 1996–2011 között 377 fő, mindösszesen: 468 határőrtiszt szerzett főiskolai képesítést és oklevelet.

Kiemelkedő eredményességgel végeztek a négyéves levelező tagozaton az alábbi határőrtisztek. Kiváló minősítéssel: Vörösmarty Mihály (1996); Novákné Koplányi Edit és Tanczos Zsolt (1997); Horváth Lőrinc (1998). Kitűnő minősítéssel: Szabó Zsigmond (1997); Stelmach László (2000); Lőrincz Attila (2006). Jeles minősítéssel: Németh Péter Sándor, Fülöp Attila, Kovács Pál, Páti Ferenc és Szalay István (1989); Barta István és Juhász József (2000); Csupor Zoltán és Vályiné Taliga Mária (2002); Dudás Attila Csaba (2003); Vámos Mihály (2004); Stir Mihály (2005); Baráth Szilárd, Csomós András, Oláhné Váradi Erika, Szabó László és Vígh Tibor (2006); Márton György (2007); Vass Ferenc (2008). Kitüntetéses oklevéllel: Bandi Zsolt Ferenc (1989); Puskás Miklós (2001).

A hároméves speciális levelező tagozaton – amint korábban részleteztem – a politikai nyomozó, illetve állambiztonsági szakon 1974 és 1981 között 17 határőrtiszt végzett, és közöttük 1977-ben jeles eredményt ért el Gampe László, valamint Kenéz Sándor.

A kétéves tisztképző kiegészítő levelező tagozaton 1983–85 között ugyancsak egy határőrtiszt végzett; a többi kurzusra (1985-től 1991-ig) n. a.

Az egyéves tiszti vizsgára felkészítő levelező tagozatra (1988-ban és 1989-ben) határőrtisztekre ugyancsak n. a.

Az öt féléves katonai elhárító tisztképző szaktanfolyamot 1971 és 1974 között hét határőrtiszt végezte el.

A tíz hónapos nappali katonai elhárító tanfolyamon 1980/1981-ben négy fő, 1982/1983-ban öt fő, 1983-ban egy fő, 1984/1985-ben kilenc fő, 1985/1986-ban két fő, összesen: 21 határőrtiszt végzett.

A tíz hónapos átképző tanfolyamon az 1988/1989. tanévben két határőrtiszt vett részt (akik korábban a KLKF határőr szakán szereztek főiskolai képesítést és oklevelet, de átminősítéssel rendőrtisztként folytatták a pályájukat); majd az 1989/1990. tanévben egy határőrtiszt végzett.

A kétéves másoddiplomás levelező tagozaton a különböző rendőri szakokon, de első-sorban és döntően az igazgatásrendészeti szakon 1990–1992 között nyolc, 1991–1993 között 16, majd 1992–1994 között 21, 1993–1995 között négy, összesen: 49 határőrtiszt folytatott tanulmányokat, egyenes összefüggésben a határőrizet határrendészetté és a félkatonai jellegű Határőrség modern rendészeti szervvé történő átalakításának koncepciójával. (A határőrtisztek számának rendészeti felsőoktatásban történt megnövelése a Határőrség vezetőinek bölcs előrelátását tanúsította, amely később egyértelműen beigazolódott – V. G.) Az értékelt kurzusok 53 résztvevője közül 49 fő (92,5%) végzett, ellenben lemorzsolódott négy fő (7,5%). Érdekességgént kiemelés érdemel, hogy a kétéves másoddiplomás levelező tagozat különböző rendőri szakain olyan határőrtisztek is végeztek, akik a KLKF határőr szakja után már egyetemi képesítést és oklevelet is szereztek a ZMKA határőr magasabb parancsnoki szakán, így például *Bánhegyi János, Béndek József, Cseh József, Éll Zoltán, Kovács Gyula, Máday András* és *Szepesi István*.

A kétéves másoddiplomás levelező tagozatot a határrendészeti szakon az 1993–1995. kurzusban 18 határőrtiszt kezdte meg, és 15 fő (83%) végezte el.

A hároméves másoddiplomás levelező képzésben a határrendészeti szakon az 1994–1997. közötti kurzusban 18 határőrtiszt vett részt és 12-en végeztek (66%).

Az egyéves másoddiplomás képzésben mindössze egyetlen határőrtiszt végzett az 1993/1994. tanévben, de az igazgatásrendészeti szakon.

Az egy-, két- és hároméves másoddiplomás levelező képzésben a különböző rendőri és a határrendészeti szakon mindösszesen 77 határőrtiszt végzett. A másoddiplomás levelező képzésben kiváló minősítéssel végzett *Botos Tibor, Papp László* és *dr. Schubert Miklósné*.

A személyi iratgyűjtők, a törzskönyvek és a kiadott oklevél-nyilvántartó könyvek alapján megállapítottam, hogy a különböző tisztképzési formákban 1971 és 2011 között legkevesebb 990 határőr, illetve határrendészeti tiszt végzett.

109. táblázat

Az RTF-n 1971–2011 között végzett határőr, illetve határrendészeti tisztek száma

Hároméves nappali tagozat különböző rendőri szakain	1974–1996	49 tiszt
Hároméves nappali tagozat határrendészeti szakán	1995–2011	347 tiszt
Négyéves levelező tagozat állambiztonsági és rendőri szakain	1979–1995	91 tiszt
Négyéves levelező tagozat határrendészeti szakán	1996–2011	377 tiszt
Hároméves speciális levelező tagozaton	1974–1981	17 tiszt
Kétéves tisztképző kiegészítő levelező tagozaton	1983–1985	1 tiszt
Öt-féléves katonai elhárító tisztképző szaktanfolyam	1971–1974	7 tiszt
Tíz hónapos nappali katonai elhárító tanfolyam	1980–1986	21 tiszt

Tíz hónapos átképző tanfolyam	1988–1990	3 tiszt
Kétéves másoddiplomás levelező tagozat rendőri szakain	1990–1995	49 tiszt
Kétéves másoddiplomás levelező tagozat határrendészeti szakán	1993–1995	15 tiszt
Hároméves másoddiplomás levelező tagozat határrendészeti szakán	1994–1997	12 tiszt
Egyéves másoddiplomás levelező tagozat igazgatásrendészeti szakán	1993–1994	1 tiszt
1971–2011 között összesen		990 tiszt

Megjegyzések:

1. Nagy biztonsággal valószínűsíthető, hogy a 990-es számhoz viszonyítva többen végeztek, mert egyrészt esetenként az adott kurzus adatai hiányosak voltak (lásd a n. a. megjegyzéseket). Másrészt az állambiztonsági szakterületen, így a határőr felderítés terén és a katonai elhárítás határőrségi területén is jellemző volt, hogy egy-egy tényleges határőrtiszt rendőrtiszti rendfokozatot viselt, és nem határőrtisztit. Harmadrészt ugyan-csak előfordult, hogy az adott tisztjelöltet valamely más rendészeti szerv iskolázta be, majd a tanulmányok menetében vagy a tisztavatást követően pályamódosítással került a Határőrség tisztikarába. (Amint ugyanez a jelenség esetenként fordított irányban is megismétlődött.)
2. Ebben az adathalmazban nem szerepelnek a határrendészeti szervező (tiszt) képzésben kibocsátottak (több mint 300 fő), valamint az alap- és szakismereti tanfolyamokon, továbbá a különböző továbbképző tanfolyamokon végzettek. Így például „csupán” a schengeni határellenőrzési tanfolyamon 496 fő (saját forrás – V. G.), vagy például az okmányvizsgálói tanfolyamon 200 fő.⁸⁵⁴

Forrás: a szerző saját szerkesztése

A felsőoktatási intézményekhez hasonlóan az RTF-n is evidenciaként tekintettek a szakdolgozatokra mint a kimeneti követelmények nélkülözhetetlen egyikére. A határrendészeti témájú szakdolgozatok, illetve a határrendészeti szervező képzésben előírt vizsgadolgozatok konzultálása és védetése elsősorban a tanszék és a főiskola oktatóira, másodsorban a szakmai szervek szaktekintélyeire hárult.

110. táblázat

Határrendészeti témájú szakdolgozatok, 1991–2010⁸⁵⁵

Nappali tagozaton/szakdolgozatok	211
Levelező tagozaton/szakdolgozatok	341
Összesen	552

Megjegyzések:

1. Határrendészeti szakon végzett hallgatók egy része más tantárgyakból és más tanszékhez írta a szakdolgozatát.
2. Az 552 dolgozat közé sikeres TDK-pályamunkaként került be 42 darab (a nappali tagozaton 26 darab, a levelezőn 16 db).
3. A szakdolgozatokon kívül a határrendészeti szervező (tiszt) képzésben készített vizsgadolgozatokat (309 db) is katalogizálta a szerkesztő. Így a katalógus összesen 861 szak- és vizsgadolgozatot tartalmaz.
4. Elismerés illeti a szakdolgozati és vizsgadolgozati jegyzéket összeállító, anonim szerkesztőt. Sajnálatos módon azonban a forrást óvatosan kell kezelni, mert például Barcsay Zoltán főtörzsszázlós szakdolgozatával összefüggő adat több kételyt is ébreszt. A Határrendészeti Tanszék 1992-ben jött létre; Szádvári László százados 1993-ban került a tanszékre; Szádvári László „alezredes” 1991-ben nem konzultálhatta az ominózus szakdolgozatot. Feltételezhetően tévesen került be a jegyzékbe az 1991-es évszám. Vagy például egy másik baki: ugyanaz a hallgató és a szakdolgozata két sorszámmal is (854., illetve 858.) szerepel.

Forrás: a szerző saját szerkesztése

⁸⁵⁴ VERHÓCZKI 2016, 18., 50.

⁸⁵⁵ Forrás: http://rtk.uni-nke.hu/downloads/tanszekek/hor/Tanszeki_szakdolgozatok.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 10. 13.)

111. táblázat

A határrendészeti témájú, 861 darab szakdolgozat és vizsgadolgozat konzulensei

Határrendészeti Tanszék oktatói	582 esetben
Határrendészeti szervek szaktekintélyei	279 esetben
RTF-oktatók	12 esetben
Két vagy több konzulens egy adott dolgozatra	22 esetben

Forrás: a 110. táblázat forrása alapján a szerző saját szerkesztése

Az 1971–2010 közötti felsorolás „konzulens” rovatában 25 tanszéki oktató összesen 582 dolgozatot konzultált. A személyenkénti adat értelemszerűen összefüggött a tanszéken eltöltött idővel és a munkakörrel. (Ezzel együtt a kutatás során kínos szembesülni – egykori tanszékvezetőként – azzal, hogy e téren egyenetlen terhelés alakult ki a tanszéken, amit gondosabb vezetői munkamegosztással csökkenteni lehetett volna – V. G.) Az oktatók közül hat fő 30-nál több (ö.: 393), hét fő tíznél több (ö.: 134), illetve 11 fő tíznél kevesebb (ö.: 55) dolgozatot konzultált. Tovább rontja az aránytalanságot, hogy több olyan oktató is érkezett, majd távozott a tanszékről, aki közben egyetlen dolgozatot sem konzultált. Álljon itt a harminc dolgozat feletti konzulensek névjegyzéke (és zárójelben a dolgozatok száma): *Szádvári László* (94); *Varga János* (82); *Hanuska Miklós* (58); *Vass Ferenc* (55); *Barkó József* (40); *Verhóczy János* (34); *Vájlók László* (30); összesen: 393. A kutatás utolsó, azaz 2010/2011. tanévében – a katalógus lezárását követően – a hallgatók eredményesen megvédtek nyolc, határrendészeti témájú szakdolgozatot.⁸⁵⁶ A fentiek alapján 1991–2011 között mindösszesen 869 határrendészeti témájú eredményes főiskolai szakdolgozat és határrendészeti szervezői vizsgadolgozat született.

Varga János 2008 őszén megfogalmazott tanszéki önértékelése 2011-re kivetítve is helytálló. A tanszék a 2008. évi integrációt követően is kiemelt feladatként kezelte, és a szinte minimálisra csökkentett oktatói létszámmal megoldotta a határrendészeti szolgálati ág megrendelői követelményeinek teljesítését. A jogi és a szakmai környezetet folyamatosan figyelemmel kísérte, és a változásokat az oktatásban tükröztette. Követte és oktatta a releváns uniós és hazai jogszabályokat, rendszeresen korszerűsítette az ismerethordozókat. Fejlesztette az alapképzést (BA), kidolgozta és oktatta a mesterképzés (MA) határrendészeti szakágra vonatkozó tantárgyait, illetve tananyagait. Szoros együttműködést folytatott a határrendészeti szolgálati ág központi, területi és helyi szerveivel, valamint megőrizte és továbbfejlesztette hazai és külföldi kapcsolatrendszerét. Szisztematikusan végrehajtotta az RTF középtávú tudományos kutatási tervében foglalt feladatokat. Továbbra is eredményesen vonta be hallgatóit a tehetséggondozásba, a szakkollégiumi és a tudományos diákköri tevékenységbe. Az MRTT Határrendészeti Tagozat befogadó intézményeként meghatározó szerepet töltött be a tagozat, sőt az MRTT tudományos közéletében. Felvállalta és működtette a *Határrendészeti Tanulmányok* elektronikus kiadványát. Megőrizte, ápolta és továbbvitte a határőrségi és a tanszéki arculatot, értékeket, tradíciókat.⁸⁵⁷

⁸⁵⁶ Forrás: http://rtk.uni-nke.hu/uploads/media_items/tanszeki-szakdolgozatok.original.pdf (A letöltés dátuma: 2016. 12. 13.)

⁸⁵⁷ VARGA 2008, 40–41.

112. táblázat

Az RTF Határrendészeti Tanszéken tanszékvezetők – 1992–2016

Dr. Virányi Gergely (PhD) hőr. ezredes, főiskolai tanár (1992–1999)

Dr. Varga János (PhD) hőr. alezredes, főiskolai tanár/mb. tv. (1999–2000)

Prof. dr. Főríz Sándor hőr. ezredes, egyetemi tanár (2000–2005)

Dr. habil. Varga János (PhD) ny. hőr. ezredes, egyetemi docens (2005–2016)

Forrás: a szerző saját szerkesztése

A fejezet végéhez közeledvén az alábbi gondolatokkal célszerű zárni az RTF-n folytatott rendészeti és határrendészeti tisztképzés témakörét.

Az RTF fenntartója 1970-től 2006-ig a BM, majd a kormányzati struktúra átalakításával 2006-tól az IRM, végül 2010-ben és 2011-ben ismételten a BM. A rendészeti felsőoktatás mögötti megrendelő szervek az alábbiak voltak. Az állambiztonsági szervek és a Rendőrség, 1971-től. A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, 1972-től. A Vám- és Pénzügyőrség (később a jogutód NAV) 1987-től a vámnnyomozói (később pénzügyi nyomozó) szak, majd 1991-től a vámigazgatási szak tekintetében is. A határrendészeti szak esetében 1992-től 2007-ig a Határőrség, majd 2008-tól a jogutód Rendőrség. Az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság 2003-tól. A Személy- és Vagyonyvédelmi, Magánnyomozói Szakmai Kamara 2006-tól. Végül – és ez már az NKE Rendészettudományi Kar jelenéhez tartozó elem – a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal, 2012-től.

A főiskolai képzés 1971-től, majd a felsőoktatási alapképzés (BA) 2006-tól a nappali tagozaton hároméves volt; a levelező tagozaton eredetileg négyéves volt, majd 2009-től e tagozaton is háromévesre csökkent.

A 2008-ban megkezdett rendészeti vezető mesterszak (MA) négy féléves volt, és a megrendelői igényeknek megfelelően (utólag is mély sajnálattal kell rögzítenem – V. G.) csak levelező tagozaton folyt.

Az előzőkön kívül, a három féléves szakirányú továbbképzési szakok keretében kriminalisztikai szakértő, illetve bűnmegelőzési szervező szakképzettséget lehetett szerezni.

A korábbi bűnügyi vezető és a közbiztonsági vezető szakirányú továbbképzési szakok 2008-tól beépültek a rendészeti vezető mesterszak képzési és kimeneti követelményeibe.

Emelt fővel megállapíthatjuk, hogy az RTF az 1971–2011 közötti négy évtizedben betöltötte rendeltetését, megfelelt a vele szemben támasztott követelményeknek. Egyrészt a felsőfokú képesítésű rendőr, határőr, büntetés-végrehajtási, katasztrófavédelmi és pénzügyőr szakemberek képzésének meghatározó színterévé vált. Másrészt hozzájárult a nemzetközi, valamint hazai mércével megmért és elismert „rendészeti szakértelmiség” kialakulásához, megerősödéséhez. Harmadrészt (maga, majd jogutód intézménye, az NKE Rendészettudományi Kara) kizárólagos felhatalmazást nyert a rendészeti felsőoktatásban és tisztképzésben az állami és szakmai felsőfokú képesítés, illetve az azt tanúsító oklevél kiadásához, s betölti a hazai felsőoktatásban az „öt” joggal megillető helyét és szerepét.

12. fejezet

Határőrizeti és határrendészeti tudományos kutatás és tudományos diákköri tevékenység, figyelemmel a belügyi tudományos munkára, valamint a had- és rendészettudományokra, 1964–2011

12.1. Határőrizeti és határrendészeti tudományos kutatás, kidolgozás és tudományszervezés, figyelemmel a Határőrségnél, a Belügyminisztériumban, valamint a saját és a belügyi tanintézetekben, továbbá a katonai, a nemzetvédelmi és a rendészeti felsőoktatási intézményekben folytatott tudományos tevékenységre, 1964–2011

A kutatás során visszatérően tapasztalható volt a határőrségi és belügyi törzstisztek, valamint a tanintézeti oktatók szakmai felkészültsége és rátermettsége eredményeként született parancsok, utasítások, intézkedések, szakmai, módszertani és más kiadványok példaértékű szerkezeti felépítése, tartalma és nyelvezete, összességében a dokumentumok oktatásra és követésre méltó magas minősége. Az egyre színvonalasabb országos parancsnoksági, illetve kerület- és zászlóalj-parancsnoksági felterjesztések, intézkedések és más dokumentumok közül – logikus szerkezetével, tartalmi teljességével, harmonikus mellékleteivel és tiszta, jól érthető nyelvezetével – számos produktum külön elismerést érdemel. Jó példák sokaságát lehetne, de most csupán néhányat lehet megemlíteni. Így például a BMH BKH Tiszti Iskola 1954. december 13–18. között végrehajtandó felvételi vizsgáihoz készített, magas minőségű harcászati és fegyvernemi tematikákat (kidolgozta *Soós Sándor* főhadnagy harcászati előadó). Ugyanígy az 1956. évi kiskunhalasi harckiképzési parancsot, amelyet ugyanő – azaz *Soós* főhadnagy –, de ezúttal mint kiképzési alosztályvezető-helyettes készített; aláírója *Moravszky* őrnagy kerületparancsnok. Vagy például az 1961-ben Pécssett végrehajtott újonckiképzésről beérkezett jelentést, amelynek kidolgozója *Lipusz* alezredes; aláírója *Jelenszky* alezredes kerületparancsnok. Ugyancsak gondosan szerkesztett, alapos és színvonalas jegyzőkönyvet állított össze *Magyar* százados a Nyírbátori Tisztes Iskolán 1961 szeptemberében végrehajtott tisztesvizsgáztatásról. A Határőrség területi és helyi szervei részéről tapasztalható kreativitás és kezdeményezőkézség jó példáját szolgáltatja *Szalva ezredes*, az 1. (Csornai) Határőrkerület parancsnoka is, aki 1961. május 26-án

módszertani jellegű produktumot terjesztett fel az országos parancsnoknak.⁸⁵⁸ A *Tájékoztató a határsértők módszereiről és ravaszságairól* című segédletet azzal a céllal dolgozták ki, hogy egyrészt emeljék a kerület tisztjeinek és tiszthelyetteseinek általános és szakmai műveltségét, elősegítsék a szolgálatszervezést és az oktatást, másrészt módszertani segítséget nyújtsanak a legénység határőrizeti szakmai kiképzéséhez és továbbképzéséhez. A dokumentumon a következő országos parancsnoki szignó olvasható: „Orbán elvtárs! Én jónak tartom az anyagot. Esetleg más kerületekhez is ki kellene adni. Mi a véleményed? Korom, 1961. 06. 05.”

Hajós Sándor alezredes harckiképzési osztályvezető 1965. október 4-i keltezéssel, összefoglaló jelentést készített a Határőrség harckiképzési helyzetéről az 1964/65. határőrizeti év tapasztalatai alapján:⁸⁵⁹

- a tanintézetekben folytatott oktatómunka terén: a határőrtisztképzés az elmúlt határőrizeti évben is az 1962-ben létesített BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozatán, valamint az MN tanintézeteiben, vagyis az 1960-tól működtetett MN ETI BM Határőr és Karhatalmi Tagozatán, illetve a ZMKA-n 1960-ban létesített Határőr Tanszéken folyt. E tanintézetek határőr tanszékei egyre inkább betöltik helyüket és szerepüket a tisztii állomány kiképzésében és nevelésében. „Természetesen a hiányosságokat sem szabad elhallgatni. Az ETI BM Határőr és Karhatalmi Tagozatán végrehajtott ellenőrzések során megállapították, hogy [...] a kellő vezetői irányítás és követelménytámasztás hiányából fakadóan az utóbbi években nem végeztek tudományos kidolgozó munkát, annak ellenére, hogy a feltételek és a lehetőségek biztosítottak voltak.”
- a csapatoknál folytatott tudományos munka állapotát tekintve: 1964 elején a Határőrség valamennyi alakulatánál létrehozták az Önálló Tudományos Köröket (ÖTK). Azok vezetését választották, és kialakították a különböző szakcsoportokat. Számtottevő eredmény még egyetlen kerületnél sem született, de helyes irányban halad a tevékenység, különösen a 3., 5. és 6. kerületnél. Néhány kerületnél (így különösen Sopronban, Csornán, Szombathelyen és Nyírbátorban) nem értették meg kellően a tudományos munka lényegét és fontosságát. Nem vonják be a magasabb katonai iskolát (értsd: ZMKA-t – V. G.) végzett tiszteket a kerület előtt álló feladatok megoldásába; nem bízzák meg őket egy-egy feladat, tanulmány elkészítésével, javaslat kidolgozásával. „Több helyen nem értik a sokéves gyakorlati tapasztalatok alapján felszínre hozható és általánosítható értékek célszerűségét; csupán elvont és nagy-nagy tudományos fejtegetésekre gondolnak, amikor az ÖTK-k tevékenysége kerül szóba.”

Az 1965/1966. határőrizeti év kiképzési helyzetének értékeléséről készített jelentés (aláírta *Hajós* alezredes 1966. szeptember 22-én) legfőbb megállapításai.⁸⁶⁰ „A csapatoknál folyó tudományos munka terén, az 1963/1964-ben létrehozott ÖTK-k nem tudták betölteni a sze-

⁸⁵⁸ SZALVA János ezds., kerpk. (1961): *Tájékoztató a határsértők módszereiről és ravaszságairól*. Segédlet, 1961. 05. 26. (MNL XIX-B-10 1961/24. dob.)

⁸⁵⁹ HAJÓS Sándor alez., harckik. ov. (1965): *Jelentés a Határőrség harckiképzési helyzetéről az 1964/65. határőrizeti év tapasztalatai alapján/1965. 10. 04.* (MNL XIX-B-10 1965/17. dob/5. fsz.)

⁸⁶⁰ HAJÓS Sándor alez., harckik. ov. (1966): *Jelentés az 1965/1966. határőrizeti év kiképzési helyzetének értékeléséről/1966. 09. 22.* (MNL XIX-B-10 1966/22. dob/1. fsz.)

repüket. Nem váltak alkalmassá a tudományos munka irányítására, és ennek következtében nem születtek számottevő munkák, produktumok az elmúlt időszakban.”

A BM-ben és a Határőrségnél folytatott tudományos kutató- és kidolgozó munka az 1970-es évektől egyre szervezettebben és jobb színvonalon folyt. A HTB – a belügyi tervezés mintájára – éves, középtávú és hosszú távú kutatási terveket dolgozott ki, azok megvalósításáért következetesen dolgozott, és mindenkor bírta a Határőrség felső vezetőinek elvi és valóságos támogatását.

A ZMKA Határőr Tanszék munkáját az 1970-es években a fokozódó gyakorlatiaság, a megfontolt kísérletezés, a korszerűsödő pedagógiai munka, a tudományos kutatás és a tananyag-fejlesztés jellemezte. Az új határőrizeti szabályzatok alapján – és az időközben kifejlődött tanári kidolgozói rutin eredményeként – egymás után születtek meg a rangos tankönyvek és jegyzetek. *A határőr csapatok vezetése* (megjelent 1975-ben) című tankönyv Nagy János alezredes szellemi terméke. Lektorálta Mészáros István alezredes⁸⁶¹ (A jól szerkesztett, tartalmas és magas színvonalú produktum tényleges „mű”-nek minősíthető, és méltán kiérdemelhetne volna akár doktori értekezésésként történő megközelítését, elbírálását és minősítését is – V. G.) Ugyancsak a tanszék oktatóinak szakmai, pedagógiai és tudományos kapacitását tükrözi *A kerület határőrizete* című tankönyv (1976), amelyet az akadémiai képzésben és a határőrségi továbbképzésben egyaránt hasznosítottak.⁸⁶² Írták: Mészáros István, Borbély József, Bartus József, Nagy János és Toldi Sándor. Szerkesztette: Mészáros István; lektorálta: Balogh Sándor ezredes (HOP).

Amint korábban vázoltam, a BM Kollégiuma 1970. május 8-án határozatot hozott a belügyi tisztképzés színvonalának emeléséről, az RTF létrehozásáról, valamint a belügyi tudományos munka központi szervezéséről és irányításáról. Az RTF és a jogelőd intézmények (a BM INYF és a BM RAK) 1971. évi tevékenységének értékeléséről Györök vezérőrnagy 1972. januárjában jelentést tett a belügyminiszternek.⁸⁶³ A tudományos munkáról szólva a főiskola-parancsnok kiemelte, hogy „az RTF a BM tudományos rendszerén belül kutatóbázis, a tanszékek pedig kutatóműhelyek”.

Az 1972/1973. oktatási évre kiadott munkaterv aláírói: Györök vezérőrnagy és Rózsa ezredes csoportfőnök; jóváhagyója Galambos vezérőrnagy miniszterhelyettes. A dokumentum előírta, hogy „a következő tanévben mielőbb létre kell hozni [...], valamint a Főiskola Tudományos Diákkörét, amely összefogja és koordinálja a szakkörök tevékenységét”.⁸⁶⁴ Az RTF tényleges főiskolává válásának újabb állomását eredményezte a belügyminiszter 07/1973. sz. parancsa a Főiskolai Tudományos Bizottság létrehozásáról.

A belügyminiszter ugyancsak 1973-ban arról döntött, hogy az egyes belügyi szerveknél hagyományosan végzett kutatások körét kibővítve, a tudományos munkát szervezettebbé kell tenni. Ennek érdekében létrehozta a BM Tudományszervezési Osztályt, meghatározta a belügyi kutatóhelyek körét, és megteremtette a kutatómunka alapvető feltételeit.⁸⁶⁵

⁸⁶¹ NAGY János (1975): *A határőr csapatok vezetése*. (Tankönyv) (MNL XIX-B-10 1977/15. dob/16. fsz.)

⁸⁶² MÉSZÁROS István – BORBÉLY József – BARTUS József – NAGY János – TOLDI Sándor (1976): *A kerület határőrizete*. (Tankönyv) (MNL XIX-B-10 1977/15. dob/18. fsz.)

⁸⁶³ GYÖRÖK Ferenc (1972a): *Az RTF működésének főbb tapasztalatai és a következő feladatok/Előterjesztés az 1972. 03. 03-i szakcsoportvezetői értekezleten*. (NKE RTK ÜVI; 015-70/1972)

⁸⁶⁴ *Munkaterv az RTF 1972/73. oktatási évre/1972. 07. 01 – 1973. 06. 30.* (NKE RTK ÜVI; 015-231/1972).

⁸⁶⁵ HORVÁTH István belügyminiszter (1982): *A belügyi tudományos munka helyzete és további feladatai/1982. 10. 20.* (NKE RTK ÜVI; nytsz: BM 3-320/5/1982).

Az 1967-től működtetett KLKF-n az 1973-ban bevezetett, úgynevezett „emeltszintű képzés” zömmel megőrizte és továbbfejlesztette az előző program eredményeit, valamint újabb pozitívumokkal erősítette azokat. Így például a pedagógia magas szintű művelése, valamint a tudományos diákköri tevékenység országos elismertséget szerzett a főiskolának, továbbá a BM Határőr és Karhatalmi Szaktanszéknek is. A KLKF-n az 1970-es években a tanszékek „[...] munkájának lényeges részét képezte a főiskola tudományos kutatásaiban való részvétel. Ennek az oktatás szempontjából is a leglényegesebb részét képezte a tankönyv- és jegyzetírás, az oktatási segédanyagok, diárorok és oktatófilmek készítése, amelyet nagy lendülettel, kellő szakértelemmel folytattak. Ezen kívül a tanárok részt vettek a főiskolán kiírt pályázatokon, az újító mozgalomban és publikációk készítésében.”⁸⁶⁶ Mai korszerű kifejezéssel élve, a tudományos kompetenciák fejlesztését jól segítették a különböző kiadványok, így például a *Katonai Főiskolai Közlemények* című és más periodikák.

Az RTF 1974. évi munkájáról készített összefoglaló jelentésből kiemelendő, hogy az RTF FT elfogadta az RTF 1975–1979 közötti középtávú tudományos kutatási tervét.⁸⁶⁷

A belügyi és testületi tananyag-kidolgozás eredményeként – a BM Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség kiadványaként – a *Határőrizeti Tanulmányok* (szakmai és tanintézeti zsargonban az úgynevezett „zöld-tankönyvek”) sorában számos produktum jelent meg, amelyek hosszú éveken keresztül, valamennyi tanszéken és a továbbképzések során is alapműként funkcionáltak. Így például az alábbiak. *Az EJR alkalmazása a kerület és az őrs határőrzésében* (1971/2. sz.); írta: *Deli Sándor* alezredes; elbírálta a Határőrség Tudományos Tanácsa.⁸⁶⁸ *A határőrkerület vezetésének elvi, gyakorlati és módszertani kérdései* (1971/3. sz.); írták: *Hajós Sándor* alezredes és *Sándor Gyula* alezredes; elbírálta *Bágyi János* ezredes.⁸⁶⁹ Az 1974-ben kiadott, *A határőrizet általános elvei* című, öt fejezetet tartalmazó tankönyv szerzői a KLKF Határőr Tanszék oktatói voltak. *Bodor Mihály* őrnagy: I. Az államhatárok kialakulása és a határőrzés fejlődése. *Morvai Károly* alezredes: II. Az államterület, az államhatár, a határrend. *Zámbó Tibor* őrnagy: III. A Határőrség alapvető feladatai. *Kisgyörgy László* alezredes (aki közben átkerült a ZMKA Határőr Tanszékre): IV. A Határőrség szervezeti felépítése, erői és eszközei. *Soós Sándor* alezredes (aki egyúttal szerkesztette is a kötetet): V. A határőrizet alapelvei, a határőrzés. Az országos parancsnokság részéről lektorálták: *Szűcs Antal* ezredes és *Kovács Sándor* r. alezredes.⁸⁷⁰

Szintén a zöld-tankönyvek sorozatába illeszkedett *Az őrs határőrzésének megszervezése I. kötet*, amelynek mindhárom fejezetét *Hajdú János* százados (a BM Határőr Tiszti Továbbképző és Tiszthelyettes-képző Iskola tanára) írta. Fejezetek: I. Az őrs határőrzésének általános elvei; II. Az őrs rendes szolgálatának megszervezése; III. Az együttműködés elvei és megszervezése az őrsön. Az iskola más határőrtisztjei is helytálltak, ugyanis megalkották *Az őrs határőrzésének megszervezése 2. kötet* című tankönyvet. Szerzők és fejezeteik. *Hajdú János* százados: IV. Az őrs megerősített szolgálatának megszervezése és végrehajtása. *Erdős*

⁸⁶⁶ FÜZESI 2012, 23.

⁸⁶⁷ *Összefoglaló jelentés az RTF 1974. évi munkájáról.* (NKE RTK ÜVI; 15-950/1974)

⁸⁶⁸ DELI Sándor (1971): *EJR alkalmazása a kerület és az őrs határőrzésében.* (Tankönyv) (MNL XIX-B-10 1977/15. dob/14. fsz.)

⁸⁶⁹ HAJÓS Sándor – SÁNDOR Gyula (1971): *A Határőrkerület vezetésének elvi, gyakorlati és módszertani kérdései.* (Tankönyv) (MNL XIX-B-10 1977/15. dob/15. fsz.)

⁸⁷⁰ BODOR Mihály – MORVAI Károly – ZÁMBÓ Tibor – KISGYÖRGY László – SOÓS Sándor (1974): *A határőrizet általános elvei.* (Tankönyv) (MNL XIX-B-10 1974/21. dob/25. fsz.)

Sándor alezredes: V. Az őr határőrizetének és megszervezésének sajátosságai télen, vízi határszakaszon, valamint a kis létszámmal őrzött nagy határszakaszon. *Hortobágyi Richárd* alezredes: VI. Az üldözés megszervezése, vezetése és végrehajtása az őrön. *Szűcs György* ezredes (aki egyben szerkesztette is a kötetet): VII. A felderítő és diverziós csoportok felszámolása az őrön. A tankönyvet lektorálták: *Balogh Sándor* ezredes és *Czukor József* alezredes, mindketten az országos parancsnokságról.⁸⁷¹ Ugyanebben a sorozatban és évben megjelent *A hamis útlevelek felismerése* című kötet is. Írták: *Németh János* alezredes és *Mányoki László* őrnagy Fejezetek: I. Az útlevelek gyártása; II. Az útlevelek hamisítása; III. A hamis és hamisított útlevelek felhasználása az államhatár átlépésére. Szerkesztette: *Szűcs György* ezredes; lektorálta: *Szemenyei Pál* alezredes határforgalmi osztályvezető.⁸⁷² A *Határőrizeti Tanulmányok* 1975/1. számaként megjelent *Nyíri Lajos* alezredes és *Jakab László* alezredes közös produktuma, *Az úti okmányokra vonatkozó adatok gyűjtése, nyilvántartása és értékelése* címmel; lektorálta *Szemenyei Pál* alezredes osztályvezető.⁸⁷³ Ugyancsak a 70-es években *Szabó János* hőr. százados munkájaként, 1979-ben megjelent *A határsértők valószínű mozgási irányainak kialakulása, változásuk okai és megbízható ellenőrzésük* című kötet; az országos parancsnokságról lektorálta: *Zentai József* őrnagy.⁸⁷⁴

Az 1976–1980 közötti években a Határőrségnél is újabb lendületet vett a tudományos kutató- és kidolgozótevékenység.⁸⁷⁵ A tudományos munka szervezettebb összefogása, irányítása és hatékonyabb segítése érdekében 1979-ben megalakult a HTB. A határőrizeti állományban csupán egy fő, *Sági László* rendelkezett tudományos fokozattal; védelem előtt állt *Babos Albert*; aspiránsok voltak: *Belovai Illés*, *Kovács Jenő*, *Szabó Kocsis János*, *Toldi Sándor*. Az *Előadások, tájékoztatók és továbbképzési anyagok* című sorozatban megjelent 20 darab, valamint az *Elvek, módszerek, tapasztalatok* című sorozatban 10 darab kiadvány. Az együttműködő szervek kiadtak 7 darab határőrizeti, illetve határőrségi vonatkozású produktumot (amelyek közül *Babos Albert* egymaga hatot készített). A *Belügyi Szemle* számaiban kilenc publikáció jelent meg (azok sorában hármat *Berka István* írt). A BM Filmstúdióban öt darab határőrségi oktatófilm készült el.

Tóth vezérőrnagy országos parancsnok 1979. szeptember 11-én javaslatot terjesztett fel *Kamara* vezérőrnagy belügyminisztériumi államtitkárnak.⁸⁷⁶ A 27/1978. BM sz. parancs alapján javasolta az alábbi két téma felvételét a belügyi tudományos kutatások témajegyzékébe. 1. *Az államhatár őrizetét elősegítő operatív eszközök és módszerek továbbfejlesztése*; kutató: *Szelecsán János* alez; konzulense: *Bárány Imre* ezredes 2. *A tömeges határforgalom-ellenőrzés korszerűsítése*; kutató: *Erdős Sándor* alez; konzulense: *Czukor József* ezredes.

⁸⁷¹ HAJDÚ János – ERDŐS Sándor – HORTOBÁGYI Richárd – SZÜCS György (1974): *Az őr határőrizetének megszervezése*. 1–2. kötet. (Tankönyv) (MNL XIX-B-10 1974/22. dob./26. fsz.)

⁸⁷² NÉMETH János – MÁNYOKI László (1974): *A hamis útlevelek felismerése*. (Tankönyv) (MNL XIX-B-10 1974/22. dob./27. fsz.)

⁸⁷³ NYÍRI Lajos – JAKAB László (1975): *Az úti okmányokra vonatkozó adatok gyűjtése, nyilvántartása és értékelése*. (MNL XIX-B-10 1977/15. dob./17. fsz.)

⁸⁷⁴ SZABÓ János (1979): *A határsértők valószínű mozgási irányainak kialakulása, változásuk okai és megbízható ellenőrzésük*. (Tanulmány) (MNL XIX-B-10 1980/18. dob./8. fsz.)

⁸⁷⁵ ÁBEL László HTB elnök (1981): *Jelentés a BM Határőrségnél 1976–1980 között végzett tudományos munkáról/1981.02.01.* (NKE RTK ÜVI; nytsz: BM Hőr. Pol. Csf. 01156/1981)

⁸⁷⁶ TÓTH Imre vörögy., opk. (1979): *Javaslat belügyi kutatási témajegyzékre/1979. 09. 11.* (MNL XIX-B-10 1979/16. dob./11. fsz.)

Szilvási József őrnagy 1979-ben összeállította a ZMKA határőrhallgatói által 1971-től 1978-ig készített határőrizeti tárgyú évfolyammunkák, szakdolgozatok és tudományos pályaművek katalógusát.⁸⁷⁷

113. táblázat

ZMKA határőrhallgatók által készített szellemi termékek 1971–1978

Évszám	Évfolyammunkák	Szakdolgozatok	Pályaművek
1971	11	9	n. a.
1972	16	2	n. a.
1973	8	1	2
1974	12	4	5
1975	14	12	1
1976	16	14	1
1977	11	10	4
1978	9	8	3
Összesen	97	60	16

Forrás: a szerző saját szerkesztése, SZILVÁSI 1979 alapján

A témák gazdagságának érzékeltetésére következzenek néhány szerző és műve.

Az évfolyammunkák sorában:

- Nováky Balázs főhadnagy 1971: *A vezetési funkciók gyakorlása az őrs vezetésében;*
- Nagy György főhadnagy 1974: *Az őrs határőrizete rendkívüli időszakban;*
- Simon László főhadnagy 1976: *A korszerű határforgalom-ellenőrzés.*

A szakdolgozatok között:

- Sebők Sándor őrnagy 1971: *A kerület határőrizete téli időszakban;*
- Lakatos István őrnagy 1973: *A razzia megszervezése – komplett kidolgozás;*⁸⁷⁸
- Kátai László százados 1976: *A kerület információs rendszerének korszerűsítése.*

A tudományos pályaművek között:

- Pál János százados 1973: *A határőr csapatok vezetésének általános elvei;*
- Szilvási József százados 1973: *A tartalék őrsök alkalmazásának elvei és gyakorlata;*
- Prókai Béla százados 1974: *Hálódigramos tervezés a Határőrségnél;*
- Babos Albert százados 1974: *A diverziós-felderítő csoportok elleni harc a határ-örzetben;*
- Belovai Illés őrnagy 1974: *Korszerű vezetéstechnikai eszközök a határőrizetben;*
- Berka István főhadnagy 1975: *A személyiség megismerésének elvei, módszerei az őrsön;*
- Kiss Kálmán főhadnagy 1977: *Szolgálatszervezés az őrsön.*

⁸⁷⁷ SZILVÁSI József (1979): *A ZMKA határőr hallgatói által 1971-től 1978-ig készített határőrizeti tárgyú évfolyammunkák, szakdolgozatok és tudományos pályaművek katalógusa* (MNL XIX-B-10 1980/18. dob/4. fsz.)

⁸⁷⁸ LAKATOS István (1973): *A razzia megszervezése – komplett feladat és módszertan.* (MNL XIX-B-10 1984/18. dob/6. fsz.)

114. táblázat

A ZMKA határőrhallgatók által kidolgozott szellemi termékek hasznosíthatósága előadasként, illetve a csoportos, a gyakorlati és az ellenőrző foglalkozásokon I.

Az őrsszintű produktumok tekintetében		
Keletkezési ideje	Mennyisége (db)	Témája
1971–1978	5	Rendes szolgálat az őrson
1973–1978	4	Megerősített szolgálat az őrson
1974–1978	4	Üldözés az őrson
1978-ban	3	A rendkívüli viszonyok határőrizete
1973–1978	3	Egyéb kategória

Forrás: a szerző saját szerkesztése SZILVÁSI 1979 alapján

115. táblázat

A ZMKA határőrhallgatók által kidolgozott szellemi termékek hasznosíthatósága előadasként, illetve a csoportos, a gyakorlati és az ellenőrző foglalkozásokon I.

A kerületszintű művek esetében		
Keletkezési ideje	Mennyisége (db)	Témája
1971–1978	15	A kerület rendes határőrizeti módban
1972–1978	15	A kerület megerősített határőrizeti módban
1971–1978	2	A kerület riadócsoportjának alkalmazása
1971–1978	23	Razzia a kerület működési területén
1972–1978	6	A rendkívüli viszonyok határőrizete
1971–1976	3	Egyéb kategória

Forrás: a szerző saját szerkesztése SZILVÁSI 1979 alapján

A BM Tudományos Tanács (BM TT) 1980-ban – *dr. Szalma László* (CSc) r. ezredes BM tudományszervezési osztályvezető előterjesztésében – megvitatta a tudományos fokozatosok és az aspiránsképzésben résztvevők helyzetéről készített összefoglaló jelentést.⁸⁷⁹ A tudományos munka és minősítés jogszabályi alapját – a BM-ben és szerveinél is – *A tudományos minősítésről szóló 1970. évi 9. törvényerejű rendelet* adta. A belügyi ágazatban végzett tudományos tevékenység alapvető elveit és célkitűzéseit a 07/1973. BM sz. parancs határozta meg, amelynek megvalósításához és továbbfejlesztéséhez újabb adalékokkal szolgált a tudományos káderképzést szabályozó, 28/1976. BM sz. utasítás. Az 1974-ben kiadott belügyi távlati tudományos kutatási terv konkrét kutatási témacsoportokat határozott meg, erőteljesen orientálva a kutatni szándékozó rendészeti szakembereket és oktatókat. A tárgyévben (1980) 32 fő rendelkezett tudományos fokozattal, akik közül 30 fő a különböző tudományok kandidátusa (CSc), illetve két fő az állam- és jogtudományok doktora (DSc) volt. A fokozatosok körében kedvezőtlennek minősítette a nők (két fő) és a fiatalok számát (mindössze egy fő volt 35 évesnél fiatalabb). A fokozatosok 10%-a túlhaladta a nyugdíjkorhatárt, és 33%-a öt évvel megközelítette azt.

⁸⁷⁹ SZALMA László r. ezredes. (1980): *Jelentés a tudományos fokozattal rendelkezők és az aspiránsképzésben résztvevők helyzetéről/BM TT 1980. 09. 28.* (NKE RTK ÜVI; nytsz: BM 54-194/1980)

Tudomány doktora

Az állam- és jogtudományok doktora: *Kertész Imre* (1971) és *Katona Géza* (1973)

Kandidátusok

- állam- és jogtudományban: *Déri Pál* (1975), *Diczig István* (1975), *Illár Sándor* (a SZU-ban, 1977), *Katona Géza* (1962), *Kertész Imre* (1961), *Kiss Lajos* (a SZU-ban, 1972), *Láng György* (1973), *Szalma László* (1967);
- orvostudományban: *Halmy László* (1972), *Hotovy Eleonóra* (1968), *Major Sándor* (1978), *Sági László* (1976), *Sóbel Mátyás* (1977), *Várnai László* (1975);
- kémia tudományban: *Faragó Sándor* (1973), *Györe János* (1967), *Hornyák István* (1977), *Huszár Jenő* (1970), *Leisztner László* (1976), *Major György* (1968), *Szántó József* (1962), *Szegő Péter* (1979);
- filozófiatudományban: *Erdős Konrád* (1972);
- hadtudományban: *Opál Sándor* (1980);
- közgazdaság-tudományban: *Anderkó János* (1968);
- műszaki tudományokban: *Rácz Tamás* (1979), *Tar József* (1980);
- pszichológiatudományban: *Bollók Sándor* (1980), *Kovács József Sándor* (1976);
- történelemtudományban: *Sziklai Sándorné* (1964).

Fokozatszerzésre 36 fő pályázott aspirantúrában (belföldi ösztöndíjas, belföldi levelező vagy külföldi levelező formában), illetve szervezett képzésen kívüli egyéni felkészüléssel. Megfelelő arányban vettek részt a tudományos továbbképzésben és minősítésben a BM Korvin Ottó Kórház orvosai, valamint az RTF tanárai (*Anderkó János; Erdős Konrád; Illár Sándor; Láng György; Sziklai Sándorné*). Figyelemre méltók a BM Határőrség tudományos káderképzésre irányuló törekvései, olvasható a jelentésben. Fokozatszerzésre pályázó határőr-tisztek voltak: *Babos Albert, Belovai Illés, Kovács Jenő, Szabó Kocsis János* és *Toldi Sándor*.

A ZMKA Határőr Tanszéken folytatott tananyagfejlesztés sorába illeszthető *Mészáros István* alezredes 1980-ban elkészült kézírata is, *A határőr csapatok határőrizete és harci alkalmazása rendkívüli viszonyok közepette* címmel, amelyet a HTT az 1980. április 18-i ülésén megvitattott és támogatott.⁸⁸⁰

Az RTF Marxizmus–leninizmus Tanszék és a BM Határőrség Politikai Csoportfőnökség 1981-ben együttműködési megállapodást kötött „az oktató-nevelő munkában folytatott együttműködésről”.⁸⁸¹ (A fellelt ügyiraton az aláírások hiányzanak – V. G.) Az együttműködési feladatok az alábbiak voltak. A főiskolán tanuló határőrhallgatók tanulmányi munkájának segítése a csoportfőnökség részéről. Az RTF tanári és hallgatói állományának tájékoztatása a Határőrség tevékenységéről, valamint a Határőrség és a Rendőrség közötti együttműködésről. A főiskolai jegyzetek, illetve a határőrségi kiadványok kölcsönös cseréje. A tanszék tanárainak tanulmányi kirándulása egy-egy határőrkerületnél, kiképzőponton,

⁸⁸⁰ MÉSZÁROS István alez. (1980): *A határőr csapatok határőrizete és harci alkalmazása rendkívüli viszonyok közepette*. (Kézirat) 1980. 04. 18. (MNL XIX-B-10 1980/18. dob/3. ísz.)

⁸⁸¹ RTF M-L Tanszék és a BM Határőrség Pol. Csűség közötti együttműködési megállapodás/1981. (NKE RTK ÜVI; sz. n.)

őrsön és határátkelőhelyen. A csoportfőnökség beosztottai és a politikai osztályvezetők részére tanulmányi látogatás az RTF-n és a tanszéken. Az országos parancsnokság személyi állományának tájékoztatása az RTF-n folyó képzésről, valamint a Rendőrség és a Határőrség közötti együttműködésről. A határőrizettel és a Határőrséggel összefüggő szakdolgozatokat és tudományos diákköri dolgozatokat készítő hallgatók tevékenységének segítése a csoportfőnökség részéről.

Gergely Attila r. alezredes, az Állambiztonsági Tanszék vezetője 1981-ben összegző jelentést készített a határőr-felderítő-hallgatók által 1976–1980 közötti időszakban készített szakdolgozatokról. Legfőbb megállapításai: a szakdolgozati témajegyzéket a Határőrség Felderítő Osztály igényei szerint állították össze; az értékelt időszakban a határőr felderítés témakörében 19 darab szakdolgozat készült; a szakdolgozatok gyakorlati életben való hasznosíthatósága jónak ítéltető meg; „több szakdolgozatban is jól kitapintható a tudományos igényesség.”⁸⁸²

Dr. Horváth István belügyminiszter szignójával 1982-ben összefoglaló jelentés született a belügyi tudományos munka helyzetéről és további feladatairól.⁸⁸³ Visszatekintés: a belügyminiszter 1973-ban arról döntött, hogy a tudományos munkát szervezettebbé kell tenni; ennek érdekében 1973-ban létrehozta a BM Tudományszervezési Osztályt, meghatározta a belügyi kutatóhelyek körét, és megteremtette a kutatómunka alapvető feltételeit. A fejlődést jól jellemzi, hogy amíg 1972-ben mindössze négy szervnél – és jellemzően egymástól elszigetelt – kutatások folytak, addig 1982-re 19 belügyi kutatóhelyen több mint 300 belügyi dolgozó foglalkozott, több esetben összehangolt kutatással, és kilenc főállású kutatója volt a tárcának. Hatályba lépett a BM 1975-től 1984-ig terjedő távlati tudományos kutatási terve. Annak alapján öt főirányon belül az első öt évben 121 téma, a második ciklusban 163 téma, összesen: 284 téma kutatása folyt, illetve folyik. (A releváns témákat tekintve a 2. főirányon belül helyezkedett el A közbiztonság védelmét és az államhatár biztonságos őrzését célzó hatékony szolgálati rendszer kialakítása című, illetve a 4. főirányon belül A belügyi munka színvonalas végzéséhez szükséges képzés korszerűsítése című téma – V. G.)

A személyi feltételek vonatkozásában: 1973-ban csupán 18 dolgozó rendelkezett tudományos fokozattal a BM-ben és a belügyi szerveknél. A tudományos képzés eredményeként 1982-ig a fokozatosok száma 40 lett (36 fő kandidátus és négy fő a tudomány doktora); fokozatszerzés előtt állt 42 fő. Tudományági besorolásuk: állam- és jogtudományban 13 fő; hadtudományban 10 fő; orvostudományban hat fő; politika-tudományban négy fő; műszaki tudományokban három fő; a kémiai, illetve a pszichológiai tudományban kettő-kettő fő; a biológia-, illetve a történelemtudományban egy-egy fő.

A fellendült tudományos kutató- és kidolgozó munka eredményeként már az első öt-éves periódusban nagyszerű produktumok születtek: összesen 97 tanulmány, 38 új eszköz és 68 korszerűsített eljárás. A tárcaszintű tudományos irányítás szervezeti grémiumai a BM TT és a kutatóhelyi tudományos bizottságok (összesen: 16). A BM Tudományszervezési Osztály pályázataira 1974–1980 között 201 belügyi dolgozó 160 pályaművet nyújtott be. Következtetések, feladatok: az elért eredményekkel együtt is indokolt a belügyi tudományos munka szervezeti kereteinek továbbfejlesztése; a viszonylag elkülönülten tevékenykedő

⁸⁸² GERGELY Attila r. ezds. (1981): *Jelentés a határőr-felderítőhallgatók által, 1976-1980 között készített szakdolgozatokról /1981. 02. 19.* (NKE RTK ÜVI; sz. n.).

⁸⁸³ HORVÁTH 1982.

kutatóhelyek hálózatát célszerű kiegészíteni egy központi kutatóintézettel; tovább kell szélesíteni és elmélyíteni a hazai és a külföldi tudományos együttműködést.

A belügyi tudományos tanulmányok és cikkek válogatott bibliográfiája 1974–1983 című kiadvány viszonylag szerény, de biztató határőrségi eredményességet tükrözött.⁸⁸⁴ Az értékelt időszakban 47 belügyi disszertáció született; közöttük *Babos Albert*, *Belovai Illés* és *Szabó Kocsis János* értekezése. Az elkészített 135 tanulmány sorában három határőr szerző négy tanulmánnyal szerepel (*Babos* és *Belovai* egy-egy; *Szabó Kocsis* két művel.) A tudományos pályázatokon díjazott 92 pályamű között *Szűcs György* és *Hajdú János* mint páros szerző egy, illetve *Pál János* szintén egy pályamunkát készített. A bibliográfiában felsorolt 276 tétel között hat határőrtiszt kilenc szellemi terméke található.

Szalma ezredes osztályvezető 1983. július 19-én tájékoztatót készített a BM TT részére, *A belügyi kutatóhelyek 1981–1985 közötti középtávú tudományos kutatási terveiben foglalt feladatok időarányos végrehajtásáról* címmel.⁸⁸⁵ A középtávú tervekben összesen 172 téma kutatása szerepelt, amelyek közül 37, az előző tervből áthúzódó feladat volt. A 37 témából két év alatt határidőre befejeződött: 17 kutatás, egyáltalán nem készült el: 15, valamint folyamatban maradt: öt kutatás. Az újként felvett 135 téma közül határidőre befejeződött: 16; nem fejeződött be: 15; a többi pedig folyamatban lévő volt, amelyek határideje később jár le. Az értékelt két évben tudományos fokozatot szerzett 13 fő, valamint 20 fő megkezdte a levelező aspirantúráját. Befejezésül a BM TT felkérte a kutatóhelyek vezetőit (értsd: a rendészeti szervek első számú vezetőit, és nem a testületi tudományos bizottságok elnökeit – V. G.), hogy tegyenek további erőfeszítéseket a középtávú kutatási tervekben foglaltak eredményesebb végrehajtása érdekében.

Az országos parancsnokság kiadványaként, az *Elvek, módszerek, tapasztalatok* című sorozatban 1983-ban megjelent, majd a tisztképzésben és a továbbképzésben egyaránt kötelező irodalomként hasznosították *Lakatos István* alezredes: *A BM Határőrség által őrzött objektumok őrzés-védelmének megszervezése* című tanulmányát. Lektorálta *Balogh Sándor* ezredes osztályvezető.⁸⁸⁶

A BM Könyvkiadó gondozásában, 1984-ben is egymás után jelentek meg a *Határőrizeti Tanulmányok* című sorozat újabb számai. Így például *Vaszkó Imre* és *Berka István*: *A vízi határszakaszok őrzése* (1984/1.); *Nagy György*: *A határforgalom-ellenőrzés és az útlevelek rövid története* (1984/2.); *Czirák István*: *A BM határőrség hatáskörében foganatosított büntető-eljárási cselekmények a tiltott határátlépés esetén* (1984/3.)⁸⁸⁷

Az *Előadások, tájékoztatók és továbbképzési anyagok* című sorozatban 1984-ben megjelent *Tarsoly Sándor* százados: *A fegyelemre nevelés a Határőrségnél* című átfogó

⁸⁸⁴ *Belügyi tudományos tanulmányok és cikkek válogatott bibliográfiája 1974–1983.* (NKE RTK ÜVI; 15-9/26-1984)

⁸⁸⁵ SZALMA László (1983): *Tájékoztató a BM TT részére, „A belügyi kutatóhelyek 1981-1985 közötti középtávú tudományos kutatási terveiben foglalt feladatok időarányos végrehajtásáról” címmel/1983. 07. 19.* (MNL XIX-B-10 1984/20. dob/24. fsz.)

⁸⁸⁶ LAKATOS István (1983): *A BM Határőrség által őrzött objektumok őrzés-védelmének megszervezése.* (Tanulmány) (MNL XIX-B-10 1983/20. dob/5. fsz.)

⁸⁸⁷ VASZKÓ Imre – BERKA István (1984): *A vízi határszakaszok őrzése.* (Tanulmány) (MNL XIX-B-10 1984/20. dob/ 21. fsz.); NAGY György (1984): *A határforgalom-ellenőrzés és az útlevelek rövid története.* (Tanulmány) (MNL XIX-B-10 1984/20. dob/ 19. fsz.); CZIRÁK István (1984): *A BM határőrség hatáskörében foganatosított büntető-eljárási cselekmények a tiltott határ-átlépés esetén.* (Tanulmány) (MNL XIX-B-10 1984/20. dob/ 22. fsz.)

tanulmánya, amely ajánlott irodalomként bekerült a határőrtisztképzés programjába is. Lektorálta: *Hegy Adolf* ezredes⁸⁸⁸

Új távlatokat nyitott és egyben feladatokat határozott meg 1984. október 19-én a belügyi dolgozók tudományos képzéséről és minősítéséről szóló 35/1984. sz. BM utasítás, amely egyúttal hatálytalanította a tárgyban korábban született, 28/1976. sz. BM utasítást. Az új utasítás hatálya kiterjedt a belügyi rendészeti szervek, a belügyi központi apparátus, a belügyi tanintézetek, a katonai és polgári felsőoktatási intézmények belügyi tanszékei, valamint az RTF hivatásos állományú tagjaira és közalkalmazottjaira egyaránt. A tudományos továbbképzés célja, hogy szervezett formában lehetőségeket biztosítson azoknak a belügyi dolgozóknak, akik az előírt követelményeknek megfelelnek, szolgálati helytállásukkal és tevékenységükkel bizonyították a tudományos munkára való alkalmasságukat, és tudományos feladatok megoldására készülnek. A tudományos képzés történhet belföldön és külföldön, ösztöndíjas vagy levelező formában. A képzésben résztvevő tevékenysége: egyéni tanulmányi rend szerint tanulmányokat folytat; eleget tesz az előírt vizsgakötelezettségeknek; kutatási tevékenységet végez; tudományos értekezést készít, amellyel egyetemi doktorátus vagy a tudomány kandidátusa fokozat elnyerésére pályázik.

Beck ezredes oktatási és tudományos helyettes aláírásával, 1985. május 25-én megjelent az RTF-n folyó tudományos munkáról és a további feladatokról szóló jelentés.⁸⁸⁹ A dokumentum pontosan felsorolta a hivatásos és polgári alkalmazott oktatók által megszerzett tudományos fokozatokat, illetve címeiket. Kandidátus (CSc) tudományos fokozattal rendelkeztek: *Anderkó János* – közgazdaságtan-tudomány 1968; *Erdős Konrád* – filozófia 1972; *Illár Sándor* – állam- és jogtudomány 1977; *Kis Géza* – pszichológiatudomány 1981; *Tánczos Tibor* – történelem 1974. Az alábbi oktatók úgynevezett „kisdoktori címet” szereztek, amit a későbbi szabályozás egyetemi doktornak (dr. univ.) ismert el: *Csikyné Hartai Magdolna* főhadnagy, *Kercs László* százados, *Keserű István* alezredes, *Turai Tamás* százados; *Csondor Attiláné*, *Jámbor Ottó*, *Madarász Gabriella*, *Öry Károly*, *Pásztor Miklósné*, *Rácz Lajos*, *Szabó Dezső*, *Szacski Jánosné*. Kandidátus fokozatszerzésre törekedtek: *Galántai Béla* őrnagy, *Kovács József* alezredes, *Kovács Lajos* őrnagy, *Szili László* alezredes, *Tóth Mihály* alezredes, *Tóth Tihamér* ezredes, *Zsiga József* alezredes, valamint *Pápainé Faragó Katalin*. Egyetemi doktori címre javasolt oktatók, a hivatásos állományból: *Gergely Attila* ezredes, *Gyebrószki András* százados, *Hrivnák Andrea* százados, *Képes Endre* bv. százados, *Kincses Ildikó* százados, *Kraviánszky Mihályné* bv. őrnagy, *Kunsági Nándor* őrnagy, *Magyar József* alezredes, *Mikó István* alezredes, *Pénzes Zoltánné* százados, *Sárkány István* őrnagy, *Szalva Jánosné* őrnagy, *Szegezcki László* őrnagy, *Telkes András* hdgy. és *Tóth István* alezredes. A polgári oktatók közül: *Bárdos Judit*, *Borsány Ildikó*, *Kiss Rita*, *Kovács Zsuzsanna*, *Lányi Tamás*, *Nádas Gábor*, *Tóth Judit*, *Vass Éva* és *Vörös Edit*.

A dokumentum szerint az RTF-n 1980–1984 között mindösszesen 190 jegyzet és tanszéklet készült, 459 szerzői ívben és 54 020 példányban. A vezetőképző tanfolyamon kiemelkedő színvonalú szakdolgozatot készített 11 hallgató. (Közöttük *Kopasz Árpád* r. százados, aki később megyei rendőrfőkapitánnyá, majd különösen az ORFK személyügyi szolgálatának vezetőjeként hathatós segítséget nyújtott az RTF-n folytatott tisztképzéshez – V. G.)

⁸⁸⁸ TARSOLY Sándor (1984): *A fegyelemre nevelés a Határőrségnél*. (Tanulmány) (MNL XIX-B-10 1984/18. dob./8. fsz.)

⁸⁸⁹ *Jelentés az RTF-n folyó tudományos munkáról és feladatokról/1985. 05. 25.* (NKE RTK ÜVI; 15-43/18-1984).

A tudományos munkát hatékonyan segítették az együttműködő szervek is; így például kiemelkedő volt az Állambiztonsági Tanszéknek a BM III. Főcsoportfőnökséggel és a Határőrség Felderítő Osztállyal, illetve az Államjogi és Igazgatásrendészeti Tanszéknek a Határőrség Határforgalmi Osztállyal folytatott együttműködése.

Ugyanebben az ügyiratdossziében, ellenben aláírás és nyilvántartási szám nélküli jelentés található az RTF 1981–1985 közötti középtávú tudományos kutatási tervének végrehajtásáról. Előzmény: A középtávú tudományos kutatási tervet – a bekövetkezett személyi változások és más befolyásoló körülmények következtében – 1983. május elsején hagyta jóvá a miniszterhelyettes, a 15-7/4-c/1983. nyt. számmal. Az értékelés legfőbb megállapításai. Az RTF TB élén az elnöki tisztségben *dr. Illár Sándort dr. Erdős Konrád*, illetve a titkári poszton *dr. Zsiga Józsefet dr. univ. Turai Tamás* váltotta. Az 1981-ben létrehozott RTF Tudományos Kutatócsoport vezetője és két kutató munkatársa egyenletes teljesítményt nyújtott. A kutatási tervben szereplő 17 téma feldolgozása időarányosan és ütemesen haladt. *Keserű István* hőr. alezredes befejezte a 12. fsz. alatti, *A Határőrség megalakulása és tevékenysége 1945–46-ban* című kutatást. A kandidátusi munkahelyi vita 1985. december 12-én sikeresen lezajlott, a következő lépés a TMB előtti nyilvános védés. Kandidátusi fokozatszerzésre törekedett 19 oktató. Az értékelést öt évben 219 kiadvány készült el, 634 szerzői ív terjedelemben és 88 000 példányban. A főiskola tanárai és hallgatói a *Belügyi Szemlében* 59 tanulmányt jelentettek meg.

Az ügyirat elosztója alapján oktatási és tudományos szervezeti egységek 1985-ben: Marxizmus–leninizmus; Állambiztonsági; Államjogi és Igazgatásrendészeti; Büntetőjogi és Kriminálisztikai; Bűnügyi és Kriminálpszichológiai; Közbiztonsági és Testnevelési; Vezetés- és Szervezéstan Tanszék; Tudományos Kutatócsoport.

Dr. Belovai Illés (CSc) r. ezredes BM tudományos szervezési osztályvezető aláírásával 1986. február 3-án megjelent *A belügyi dolgozók egyetemi doktori disszertációi 1959–1984* című kiadvány. Az értékelt 25 évben 44 belügyi dolgozó szerzett egyetemi doktori címet 20 tudományterületen, illetve tudományágban. A legtöbb címet a közgazdaságtudományban (12) és a politikatudományban (kilenc) szerezték. A pedagógia, a pszichológia és a történelemtudományban három-három, illetve a többi tudományágban egy-egy siker született. A BM Határőrség állományából *Németh Gyula* egyetemi doktori címet szerzett 1983-ban a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem (MK KGTE) Általános Karán, *A BM Határőrség gazdálkodásának jellemzői és ellenőrzési tevékenysége* című értekezésével.

Ugyanő – *Belovai* ezredes – 1986. február 6-i keltezéssel tájékoztatót adott ki az 1981–1985 közötti tudományos kutatási tervek végrehajtásának tapasztalatairól.⁸⁹⁰ A bevezetőben hangsúlyozta, hogy a BM-ben folytatott tudományos munka elvi irányításának rendjét szabályozó 07/1973. BM sz. parancs alapján, valamint a BM Távlati Tudományos Kutatási Tervében meghatározottak szerint az értékelt időszakban eredményesen folyt a belügyi tudományos munka. A legfőbb megállapítások az alábbiak voltak:

- az előző tervidőszakról áthúzódó 39, valamint az újként betervezett 197, továbbá a pótlólag felvett 42 téma, összesen: 278 téma közel 60%-át eredményesen befejezték a kutatók. A közben történt szervezeti és személyi változások és más befolyásoló körülmények következtében 18 témát törölni kellett, valamint 19 téma kutatását abbahagyták. Viszonylag sok (75) téma kutatása áthúzódik a következő

⁸⁹⁰ BELOVAI Illés (1986): *Tájékoztató az 1981-1985. évi tudományos kutatási tervek végrehajtásának tapasztalatairól/1986. 02. 06.* (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BM TUDSZERVO. 54-64/1/1986).

tervidőszakra, ami kedvezőtlen tény. A tervek teljesítése és a tudományos eredmények függvényében megállapítható, hogy: „[...] a BM Határőrség kutatói jelentősen hozzájárultak ahhoz, hogy a belügyi tudományos munka színvonala összességében a célkitűzéseknek megfelelően emelkedett. Ugyancsak figyelemre méltó fejlődés történt továbbá [...] az RTF tudományos tevékenységében.”

- a belügyi szakterületen 287 szellemi produktum született, valamint 223 technológiai termék, új eszköz és módszer került be a gyakorlatba. A tudományos eredményeket ismertető publikációk és a tudományos konferenciákon tartott előadások száma megközelítette a 850-et. Belügyi állományú szakemberek, tanárok és hallgatók a hazai és nemzetközi pályázatokon 151 pályaművel, valamint 250 tudományos diákköri dolgozattal szerepeltek. Az értékelt időszakban 19 kutatóhelyen 340–350 fő végzett tudományos kutató és kidolgozó feladatokat. A tervidőszak kezdetén, négy kutatóhelyen 11 főállású függetlenített kutató dolgozott. Sajnálatos módon azonban ezek az adatok nemhogy javultak volna, hanem romlottak, ugyanis három kutatóhelyen nyolc főállású kutató tevékenykedik. A ciklusban két fő a tudomány doktora, 34 fő a tudomány kandidátusa, valamint 28 fő egyetemi doktor fokozatot, illetve címet szerzett, és velük együtt összesen: 136 fokozatos tevékenykedik a belügyi ágazatban;
- tovább szélesedett a szakkönyvtári hálózat; a kutatóhelyeken nyolc szakkönyvtár és öt kézikönyvtár működik. Bővült a tudományos együttműködés intézményi hálózata is; a belügyi kutatóhelyek 52 hazai kutatóhellyel folytatnak rendszeres vagy eseti együttműködést. A belügyi kutatók – a külföldi tudományos együttműködés keretében – a szocialista országokban 71, illetve a kapitalista országokban 10 alkalommal vettek részt tudományos kutatásban vagy tapasztalatcserén. A BM TT és a kutatóhelyi tudományos bizottságok rendeltetésszerűen és hatékonyan működtek. A kutatóhelyi tudományos tevékenység eredményességét továbbra is jelentős mértékben meghatározza a szakmai vezetők/parancsnokok személyes tudományos szemlélete és igényessége, valamint a tudományos munkához nyújtott elvi támogatása és konkrét materiális segítsége;
- az 1986–1990 közötti tervidőszak tervezéséhez: a kutatóhelyek 310 kutatási téma kutatását és feldolgozását tűzték célul, amelyben az áthúzódó 75-ös restancia is benne foglaltatik. „Öröndetes módon nőtt [...] az államhatárok őrizetével és védelmével, a határforgalom ellenőrzésével, a határrend fenntartásával, továbbá a Határőrséggel összefüggő témák köre is.” A tudományos tervek szerint 20 belügyi kutatóhelyen közel 500 fő folytat kutatásokat. A következő periódusban három fő a tudomány doktora, 44 fő a tudomány kandidátusa tudományos fokozatot, illetve 35 fő egyetemi doktori címet akar szerezni. A tudományos együttműködés további bővülését jelzi 58 hazai kutatóhely bevonása a belügyi célú kutatások végzésébe.

A belügyi szolgálati kiadványok tekintetében 1975–1985 között közel 300 darab és azok sorában 29 darab határőrségi kiadvány jelent meg.⁸⁹¹ A belügyi filmgyártás keretében 1981–1985 között 55 filmet készítettek; 42 oktatófilmet, amelyek közül 12 darab határőrizeti, illetve határőrségi témájú volt, valamint 13 propagandafilmet. (Ez utóbbi műfajban

⁸⁹¹ *Belügyi „Szolgálati kiadványok” 1975–85 között.* (NKE RTK ÜVI; nytsz: BM IV/II. 13-121-2/1986)

határőrségi film nem készült.)⁸⁹² A BM Könyvkiadó által 1986-ról közzétett tájékoztató címjegyzék szerint⁸⁹³ a 34 darab belügyi kiadvány között négy darab határőrségi produktum volt: az 1986/1. sz. *Határőrizeti Tanulmány*, valamint egy darab egyetemi jegyzet a ZMKA Határőr Tanszék, illetve két főiskolai jegyzet a KLKF Határőr Tanszék hallgatói részére. Ugyanezen kategóriában azonban 1987-ben – úgy a belügyi, mint a határőrségi relációban – megtorpanás tapasztalható: 23 darab belügyi és mindössze egyetlen határőrségi kiadvány született (1987/1. sz. *Határőrizeti Tanulmány*).⁸⁹⁴

Az *Elvek, módszerek, tapasztalatok* című sorozatban az 1980-as évek második felében is értékes, a határőrtisztképzésben és továbbképzésben jól hasznosított kiadványok születtek. Így például 1986-ban az alábbiak.⁸⁹⁵ *Dr. Fülöp Attila őrnagy: A parancsra elkövetett cselekményért való felelősség a hatályos büntetőjogban* (lektorálta: dr. jur. Wolf Siegfried őrnagy); *Tímár Vince* alezredes: *Közművelődési bizottságok a közművelődés szolgálatában* (lektorálta: Krisán Attila alezredes); *Csuka Gyula* alezredes: *A belügyi munkát önkéntesen segítők mozgalma* (lektorálta: dr. Ábel László vezérőrnagy); *Zsigovits László őrnagy: A videotechnika alkalmazása a Határőrség magasabb-egységeinél* (lektorálta: Krisán Attila alezredes). Vagy például 1988-ban, *Kocsis László* százados: *A sajátos enyhítő és súlyosbító körülmények értékelése a katonai ítélkezésben és fegyelmi eljárásban* című tanulmánya (lektorálta ugyancsak dr. Wolf őrnagy). Az *Elvek, tájékoztatók és továbbképzési anyagok* című sorozatban – az 1988. II. félévi nevelési konferencia írásos anyagaként – megjelent *Varga János* százados: *A fiatal határőrök személyiség-rendszerének vizsgálata a katonapszichológiai megismerés szempontjából, és a megismerés sajátosságai* című tanulmánya (lektorálta: Lunczner Károly őrnagy).

Dr. Stefán Géza r. ezredes, a BM Tudományszervezési Osztály új vezetője 1986. október 31-én előterjesztésben foglalta össze a belügyi oktatási intézmények és a kutatóhelyi tudományos bizottságok közti munkakapcsolatok helyzetével és továbbfejlesztésével összefüggő gondolatokat.⁸⁹⁶ A téma időszerűségét alátámasztotta a BM 1986-ban hatályba lépett új oktatási koncepciója is, amelyben többek között célul tűzték ki az RTF egyetemi szintre történő fejlesztését. Ebből fakadó evidens követelményként fogalmazta meg a koncepció a főiskolán folytatott tudományos munka színvonalának emelését, és a kibocsátott tisztek tudományos munkára való alkalmasságának fokozását is. A belügyi szakterület egészében

⁸⁹² *Belügyi filmek 1981–85 között.* (NKE RTK ÜVI; nytsz: BM IV/II. 13-136/3/1985)

⁸⁹³ *Tájékoztató címjegyzék az 1986. évben megjelent kiadványokról.* (NKE RTK ÜVI; nytsz: BM KK 15-43/9/1987)

⁸⁹⁴ *Tájékoztató címjegyzék az 1987. évben megjelent kiadványokról.* (NKE RTK ÜVI; nytsz: BM KK 15-39/13/88)

⁸⁹⁵ FÜLÖP Attila (1986): *A parancsra elkövetett cselekményért való felelősség a hatályos büntetőjogban.*; TÍMÁR Vince (1986): *Közművelődési bizottságok a közművelődés szolgálatában.*; CSUKA Gyula (1986): *A belügyi munkát önkéntesen segítők mozgalma.*; ZSIGOVITS László (1986): *A videotechnika alkalmazása a Határőrség magasabb-egységeinél.*; KOC SIS László (1988): *A sajátos enyhítő és súlyosbító körülmények értékelése a katonai ítélkezésben és fegyelmi eljárásban.*; VARGA János (1988): *A fiatal határőrök személyiség-rendszerének vizsgálata a katonapszichológiai megismerés szempontjából, és a megismerés sajátosságai.* (MNL XIX-B-10 1986/20. dob/5; 6; 7. és 9. fsz.)

⁸⁹⁶ STEFÁN Géza (1986): *Előterjesztés a belügyi tanintézetek és a kutatóhelyi tudományos bizottságok közti munkakapcsolatok továbbfejlesztésére/1986. 10.31.* (NKE RTK ÜVI; nytsz: BM TUDSZERVO 54-189/3/1986)

a tudományos munka személyi feltételei egyrészt kedvezőek voltak, ugyanis a tanintézetek 498 fős tanári állományán belül 407 fő (82%) főiskolai vagy egyetemi végzettséggel rendelkezett. Másrészt kedvezőtlen volt, hogy a tudományos fokozattal, illetve címmel rendelkezők száma 1986 őszén erősen mérsékelt képet mutatott.

116. táblázat

A felsőoktatási és tanintézeti oktatók tudományos fokozatai – 1986

Intézmény/Fokozat	Kandidátus	Egyetemi doktor	Összesen
Felsőoktatási intézményben			
RTF	7	16	23
ZMKA Hör. Tanszék	1	–	1
KLKF Hör. Szaktanszék	–	–	–
Ybl Miklós ÉMF Tűzvédelmi Tanszék	–	–	–
Összesen	8	16	24
Tanintézetben			
BM TTP	–	1	1
BM Tartalékos Tisztképző I.	–	–	–
BM Kun Béla Zászlósképző I.	–	–	–
Bp. Rendőrtiszthelyettes-képző I.	–	–	–
Szombathelyi Rendőrtiszthelyettes-képző I.	1	–	1
Miskolci Rendőrtiszthelyettes-képző I.	–	–	–
Szegedi Rendőrtiszthelyettes-képző I.	–	–	–
BM Tűzoltó Kiképző Központ	–	–	–
BM Kutyavezető-képző Iskola	–	–	–
Összesen	1	1	2
Mindösszesen	9	17	26

Forrás: STEFÁN 1986.

A tudományos aktivitásra jellemző, hogy a *Stefán* ezredes által összesített újabb adatsor szerint⁸⁹⁷ 1981-től 1987-ig a Határőrségnél 16 kutatás zárult le eredményesen, valamint 109 tanulmány, publikáció és más szellemi termék született.

A felhalmozott tapasztalatokra is figyelemmel, a belügyminiszter és az MTA elnöke a belügyi tudományos munkával összefüggő együttműködési megállapodást kötött 1987. június 8-án, majd annak végrehajtásáról június 22-én megjelent a 14/1987. BM parancs.

Ugyancsak az 1987. évben újabb lendületet vett a harc kiképzési osztály kidolgozótevékenysége is. Anonim szerzők és szerkesztők produktumaként – két, gondosan szerkesztett és alaposan kidolgozott, jól hasznosítható kötetben – kiadták az újonckiképzés általános katonai és szakmai kiképzésének programját (I. kötet), majd részletes programját (II. kötet).⁸⁹⁸

⁸⁹⁷ STEFÁN Géza (1987): *A BM kutatóhelyeken elért fontosabb tudományos kutatási eredmények 1981–1987.* (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BM TUDSZO. 222-163/7-4/8-1/89.)

⁸⁹⁸ Hör. Harcik. Osztály (1987): *Az újonckiképzés általános katonai és szakmai kiképzésének programja (I. kötet) és részletes programja (II. kötet)* (MNL XIX-B-10 1987/21. dob/18. és 19. fsz.)

A BM Határőrség 1986–1990 közötti, középtávú tudományos kutatási terve 37 kutatási témát – jellegük szerint 27 tanulmányt, nyolc doktori disszertációt és két tankönyvet – tartalmazott.⁸⁹⁹ A határrendészeti helyzetben történt hangsúlyeltolódást is tükröző módon a 37 közül 18 téma (48,7%) a határőrségi bűnügyi és felderítő tevékenység körébe tartozott. Ugyanezen ügyiratdossziében fellelhető a HTB 1985. szeptember 18-án érvényes összetétele, amely visszatükrözte a tudományos fokozattal rendelkezők javuló számát és arányait. A 11 fős HTB elnöke, titkára és öt tagja fokozat nélküli volt. Azonban ettől függetlenül valamennyien nagy affinitással és felelősségérzettel képviselték az őket delegáló szakterületeket, így különösen a határőrizeti, a felderítő, a kiképzési, a pénzügyi anyagi, valamint a személyügyi szakterületeket. Viszont a HTB négy tagja immár kandidátus volt: *Babos Albert* és *Szilvási József* a ZMKA Határőr Tanszékről, és ami talán még jelentősebb, hogy *Prókai Béla* és *Szabó K. János* a határőrizeti szakmai szervezetben teljesített szolgálatot, és aközben szerzett tudományos fokozatot.

Ugyancsak *Stefán* ezredes előterjesztésében a BM TT, az 1987. június 25-i ülésén megvitatta a belügyi tudományos fokozatosok helyzetéről szóló jelentést.⁹⁰⁰ Legfőbb megállapításai az alábbiakban összegezhetők. A tudományos fokozatszerzés keretei az 1950-es években alakultak ki hazánkban. A tudományos minősítés rendjére vonatkozó jogszabályok 1970-ben és 1983-ban lényegesen megváltoztak, és azok nyomvonalán jelentős fejlődést eredményezett *A belügyi tudományos továbbképzés részletes szabályait meghatározó 35/1984. BM sz. utasítás*. Az 1983. évi 24. törvényerejű rendelet kimondta: „1. § A társadalom és a tudomány fejlődése érdekében kifejtett eredményes tudományos tevékenységért tudományos fokozat adományozható [...]. 5. § A kandidátus fokozat elnyerésének alapja olyan tudományos feladat megoldása, amely egyúttal a pályázó tudományos kutatásra való alkalmasságát bizonyítja.” A kedvező szemléleti változás a BM-ben és szerveinél is éreztette hatásait. A kezdeti elszigetelt és leginkább amatőr jellegű kutatások egyre inkább szervezetté váltak. Létrejött a BM Tudományszervezési Osztály, a BM TT, és létrejöttek a testületi tudományos bizottságok. Megkezdődött a középtávú kutatási tervekben foglalt feladatok végrehajtása és hasznosítása. Az osztály létrehozásának évében csupán 14 tudományos fokozatos dolgozott a belügyi ágazatban. A fokozatszerzés szervezett képzésen kívül, a kész disszertáció benyújtásával és megvédésével történt.

A legfrissebb felmérésben (1987. május 31-i állapot) részt vett fokozatosok száma 47 fő; közülük 26 fő beosztott tiszt vagy közalkalmazott, 21 fő pedig osztály-, illetve magasabb beosztású vezető. A felmérésből kimaradt hét személy, külföldi utak miatt vagy operatív érdekből. Az aktív fokozatosok száma tehát 54 fő: a tudomány doktora három fő, kandidátusa 51 fő. Az adat nem tartalmazza a nyugállományba vonultakat, az egyetemi doktori címmel rendelkezőket és az aspiránsokat. A kutatási eredmények hasznosítását elsősorban az adott tudományág determinálja. Egyértelműen hasznosítják a természettudományi, orvosi, biológiai, kémiai eredményeket. A hadtudományi disszertációkban megfogalmazott ajánlások, javaslatok, intézkedések jelentős részét bevezették (szabályzatok, utasítások, szolgálat szervezési modell és más formában). Összességében az értekezésekben feltárt új tudományos eredmények közel 70%-a a mindennapok gyakorlatává vált. Fokozatszerzés

⁸⁹⁹ *BM Határőrség 1986–1990 közötti, középtávú tudományos kutatási terve*. (MNL XIX-B-10 1985/19. dob/10. fsz.)

⁹⁰⁰ STEFÁN Géza (1987): *Előterjesztés a belügyi tudományos fokozatosok helyzetéről a BM TT 1987. 06. 25-i ülésén*. (NKE RTK ÜVI; nytsz: BM TUDSZO. 54-52/1/1987)

éves bontásban: 1972/4; 1973/1; 1974/1; 1975/4; 1976/3; 1977/4; 1978/3; 1979/2; 1980/4; 1981/8; 1982/7; 1983/4; 1984/10; 1985/6; 1986/6, összesen: 67 fő. Az 54 aktív fokozatos területi megoszlása: 11 kutatóhelyen 50 fő (köztük két kandidátus a Határőrségnél); kilenc kutatóhelyen nincs fokozatos; ellenben „nem kutatóhelyen” négy fokozatos tevékenykedik.

117. táblázat

A belügyi fokozatosok tudományágak szerinti megoszlása – 1987

Tudományág/Fokozat	MTA doktora (DSc)	Kandidátus (CSc)	Összesen
Orvos	1	10	11
Had	–	11	11
Kémia	1	7	8
Állam- és Jog	1	6	7
Politika	–	5	5
Műszaki	–	5	5
Biológia	–	2	2
Történelem	–	2	2
Filozófia	–	1	1
Pedagógia	–	1	1
Pszichológia	–	1	1
Összesen	3	51	54

Forrás: STEFÁN 1987.

Értékes határőrségi és RTF-i vonatkozású adatokat tartalmaz – szintén *Stefán* ezredes aláírásával – *A BM kutatóhelyein elért fontosabb tudományos kutatási eredmények az 1981-1985 közötti tervidőszakban és az 1986-1987. években* című összegzés, amely az 1988. szeptemberi állapotot tükrözi.⁹⁰¹ A Határőrségnél eredményesen lezártak 12 kutatási témát. A határőrtisztek közötti kandidátusok a hadtudományban: *Babos Albert* (1981), *Belovai Illés* (1982), *Szabó Kocsis János* (1983), *Prókai Béla* és *Szilvási József* (1985), *Boros László* (1987); egyetemi doktorok: *Németh Gyula* (MK KGTE 1983), *Szalontai János* és *Tóth Béla* (POLFŐ 1984), *Nagy György* (ZMKA 1987). A közel nyolc év során alkotott tanulmányok, publikációk és más szellemi termékek összegzéseként: *Előadások, tájékoztatók* című sorozatban megjelent 30 szerző 28 produktuma. *Elvek, módszerek, tapasztalatok* című sorozatban 15 szerző 15 publikációja. *Tanulmányok a magyar határőrizet történetéből* című sorozatban négy szerző öt tanulmánya. A BM Könyvkiadó által megjelent kilenc szerző hét műve. A ZMKA kiadásában egy szerző egy tanulmánya. A *BM Szemlében* megjelent 58 szerző 50 cikke.

Székely János vezérőrnagy országos parancsnok a Határőrség hivatásos és polgári állománya képzésének és továbbképzésének helyzetéről készített és 1988. augusztus 15-én aláírt jelentésében az alábbiak szerint fogalmazott. A tudományos munka alapvetően eredményesnek minősíthető. Tudományos fokozattal rendelkezik 10 határőrtiszt, valamint a BM

⁹⁰¹ STEFÁN Géza (1989): *A BM kutatóhelyein elért fontosabb tudományos kutatási eredmények az 1981-85 közötti tervidőszakban és az 1986-87. években.* (NKE RTK ÜVI; nytsz: BM TUDSZO. 226-163/7-4/8-1/1989)

más szakterületeire áthelyeztek hat, tudományos fokozatos határőr-tisztet. Jelenleg aspiráns a Határőrségen belül négy, valamint a BM különböző szakterületein ugyancsak négy határőr-tiszt. Befejezésül viszont, az országos parancsnok ma is figyelmet érdemlő kritikával szolt arról, hogy „a megvédett disszertációk napi munkavégzésben történő hasznosítása csak eseti jelleggel és minimális mértékben fordul elő”.⁹⁰²

Az RTF-n 1981-től 1988. június 30-ig elért kutatási eredmények. Összesen 25 kutatási témát zártak le: az ötéves középtávú kutatási terv szerint tizennégyet, majd 1986-ban és 1987-ben, azaz két év alatt tizenegy témát, ami egyértelműen javuló tendenciát igazolt. Összesen megjelentettek 287 tanulmányt, publikációt és más szellemi produktumot: az 1981–1985 közötti öt évben 178-at, majd két és fél év alatt 109-et, ami ugyancsak jelentős fejlődést bizonyított. A tudomány doktora fokozatot szerzett *Láng György* (1981). Kandidátus fokozatot ért el *Kis Géza* (1981); *Kovács József* és *Kovács Lajos* (1984); *Szacski Jánosné* (1985); *Pápainé dr. Faragó Katalin*, *Dantesz Péter* és *Keserű István* (1986); *Sárány István* (1987). Egyetemi doktor címet szerzett: *Pásztor Miklósné* (ELTE 1981), *Sárány István* (ELTE 1985). Egyetemi doktor (dr. univ.) fokozatot szerzett: *Parádi József* (ELTE 1986), *Gergely Attila* (ZMKA 1986), *Mikó István* (POLFŐ 1986), *Kiss Rita* (ELTE 1987) és *Tóth Mihály* (ZMKA 1987).

Időrendben és röviden itt kell visszautalni arra, hogy *Belovai* ezredes főiskola-parancsnok *Az 1990. január 1-jétől december 31-éig terjedő időszakra érvényes tantervi irányelv* című dokumentumban nyomatékosan hangsúlyozta, hogy „a főiskola erősíti a tudományos kutatást annak érdekében, hogy az RTF egyre inkább a belügyi kutatás egyik meghatározó bázisává váljék”.⁹⁰³

A határőrségi tudományos aktivitás eredményeként, a HTB 1990. május 31-én kiadta a *Határőrségi Közlemények* című periodika I. évfolyam 1. számát. Az előző évben meghirdetett tudományos pályázatra beérkezett tanulmányok közül összeállított válogatás meggyőzően tükrözte a tisztikar felkészültségét és innovációs képességeit.⁹⁰⁴ Így például az alábbi pályamunkák. *Czukur József – dr. jur. Bakondi György: A határforgalom-ellenőrzés új koncepciója* (6. o.); *Dr. Főrizs Sándor – Dr. Gáspár László – Paku József: Határőrizet és Határőrség a '90-es években* (40. o.); *dr. univ. Berka István: Nagybani elgondolás a határőrizeti rendszer fejlesztésére* (74. o.). Ugyancsak 1990-ben megjelent *dr. jur. Csentes Zoltán: A menekültüggyel összefüggő tevékenység – mint új elem – helye, szerepe a BM Határőrség megváltozott feladatrendszerében* című lektorált tanulmánya, amely haladéktalanul bekerült a tisztképzésbe és továbbképzésbe. (Lektorálta: *dr. [CSc] Tóth Judit*, a BM Menekültügyi Hivatal munkatársa.)

Dr. Bökönyi István (CSc) r. ezredes a BM TMI igazgatója 1991. május 20-án javaslatot terjesztett fel *A rendészeti tudományos kutatóintézet létesítésére*.⁹⁰⁵ Az előterjesztés címzettje *dr. Korinek László* rendészeti helyettes államtitkár volt. A kialakult helyzet vázolója során az előterjesztő megállapította, hogy sok évtizedes hiányosságot hivatott

⁹⁰² SZÉKELY János vörög., opk. (1988): *Jelentés a Határőrség hivatásos és polgári állománya képzésének és továbbképzésének helyzetéről/1988. 08.15.* (MNL XIX-B-10 1988/19. dob/1. fsz.)

⁹⁰³ RTF tantervi irányelvei 1990. 01. 01-től 1990. 12. 31-ig. (NKE RTK ÜVI; 15-34/12-1989)

⁹⁰⁴ *Tudományos pályázatra beérkezett tanulmányok* (1990). *Hör. HTB Határőrségi Közlemények*, I. évf./1. sz. (MNL XIX-B-10 1990/14. dob/ 2. és 3. fsz.)

⁹⁰⁵ BÖKÖNYI István (1991): *Javaslat rendészeti tudományos kutatóintézet létesítésére/1991. 05. 20.* (NKE RTK ÜVI; sz. n.)

pótolni a javasolt kutatóintézet. Javaslat az alábbi elemeket tartalmazta. A kutatóintézet az RTF szervezetében, a főiskolai főigazgató közvetlen alárendeltségében működjön, RTF Rendészeti Tudományos Kutatóintézet elnevezéssel. A javasolt kutatóintézettől függetlenül működjön tovább változatlan rendeltetéssel és létszámmal (azaz három fővel) az RTF Tudományos Kutató Csoportja is.

Nováky vezérőrnagy országos parancsnok 1992. I. félévi munkáról készített jelentéséből az alábbi gondolatokat célszerű ideilleszteni.⁹⁰⁶ „Aktívabbá, célirányosabbá és szervezetesebbé vált a Határőrségnél végzett tudományos munka. A HTB új szabályzata, a Határőrség középtávú kutatási terve és az önálló tudományos szervezői főelőadó foglalkoztatása hosszú távon stabilizálhatja a kutatóhelyi munka eredményességét. Egyetemi doktori címet szerzett négy határőrtiszt, valamint arra törekszik nyolc fő.”

Ugyanő – Nováky vezérőrnagy – az 1992. évi kiképzést és tudományos munkát összegző és értékelő jelentésében megállapította az alábbiakat.⁹⁰⁷ A tudományos szervező munka és a tudományos kutatás középpontjában a korszerű szervezetre való áttérés elősegítése, valamint az új jogszabályok és feladatok tudományos igényű megalapozása állt. A HTB kiemelkedően hasznosnak minősíthető tudományos konferenciát rendezett *A változó Határőrség* címmel és tartalommal. A HTB kiadványaiban közel 60 tanulmány jelent meg. Tudományos fokozat megszerzésére törekszik kilenc fő. Megalakult és megkezdte tevékenységét a Magyar Hadtudományi Társaság (MHTT) Határőr Szakosztálya.

Az 1992-ben megalapított RTF Határrendészeti Tanszék – amint korábban utaltam erre – a főiskola valamennyi más tanszékéhez hasonlóan, úgynevezett „tudományos alkotóhely” lett. A határrendészeti tisztképzés és továbbképzés mellett a tanszék fő feladata lett a határőrségi és a főiskolai tudományos kutatómunka végzésében való részvétel is. A korábban megkezdett nyomvonalon, a tanszék megőrizte és egyúttal továbbfejlesztette a KLKF Határőr Tanszéken megkezdett tudományos kutatómunkát. Az RTF 1992. évi munkáját összegző (sz. n.) jelentésében a főiskola főigazgatója elismerően állapította meg, hogy a Határrendészeti Tanszék „folytatta a KLKF-n végzett tudományos kutatótevékenységet, és jelenleg is részt vesz az országos parancsnokság által létrehozott három tudományos kutatócsoport tevékenységében”. Az oktatási kötelezettségek maradéktalan teljesítésén túl – saját tudományos előmenetelük, illetve a kutatási és jegyzetkészítési tervekben meghatározott konkrét feladatok határidőre és jó színvonalon történő teljesítése érdekében – az oktatók ütemeztetten és heti-kétheti rendszerességgel úgynevezett „kutatónapon” vettek részt, amelyet valóban kutatásra, illetve tanulmányok és tananyagok kidolgozásra kellett fordítaniuk.

Az RTF 1993. évre kiadott munkatervének II. 7. pontjaként a tanszék regisztráltatta a következő tudományos feladatot: nemzetközi határrendészeti konferenciát szervez, a Hanns-Seidel Alapítvány (HSA) segítségével. Határidő: 1993. július 31; felelős: tanszékvezető. A HSA Budapesti Képviselőtének támogatását elnyerve, valamint a HOP és az RTF, mint rendező szervek megbízásából és segítségével, a mindössze 15 hónapos tanszék 1993 nyarára hét ország kilenc delegációjának részvételével nagyszerű Nemzetközi Határrendészeti Konferenciát (NHK) szervezett, amelyen 23 külföldi és közel 100 hazai küldött vett részt. Az első alkalommal még viszonylag szűk körű NHK másfél évtized elmúltával

⁹⁰⁶ NOVÁKY Balázs vörgey., opk. (1992): *Jelentés az 1992. I. félévi munkáról.* (MNL XIX-B-10 1992/7. dob/18. fsz.)

⁹⁰⁷ NOVÁKY Balázs vörgey., opk. (1993): *Jelentés az 1992. évi kiképzési és tudományos munkáról.* (MNL XIX-B-10 1993/5. dob/13. fsz.)

„a határrendészeti szervezetek – valamennyi Földrészt érintő – első számú és egyetlen világfórumává nőtte ki magát. [...] A konferencia hidat képez a migrációt kibocsátó, valamint a tranzit- és célországok között. [...] A konferencia életre hívása és működtetése unikum.”⁹⁰⁸ Így például a 2004. évi XIII. plenáris ülésen már 50 ország és 20 nemzetközi szervezet vett részt. Az NHK jelentőségét és értékét az is növelte, hogy az EU közösségi határrendészeti szervei, intézményei – így például, a kockázatelemző központ (Helsinki), az ideiglenes képzési központ (Traiskirchen, Ausztria), a szárazföldi határok központja (Berlin), a légi határok központja (Róma) és végül számunkra talán a legfőbb, az Európai Határrendészeti Ügynökség (Varsó) – közül egyiket sem sikerült hazánkban telepíteni. Az utóbbi intézmény székhelyére Magyarország is pályázatot nyújtott be, akárcsak Észtország, Lengyelország, Málta és Szlovénia. Végül Lengyelország lett a nyertes, és 2005. május 1-jétől működve „[...] a határrendészeti központ lett az első olyan uniós ügynökség, amely egy új EU-tagállamban kapott helyet”.⁹⁰⁹ Az NHK jelentőségét mi sem bizonyítja meggyőzőbben, hogy a magyar Határőrség és a jogutód Rendőrség házigazdájává vált annak és az NHK mintegy két évtizedig eredményesen és hatékonyan szolgálta az uniós határrendészetet és az EU biztonságát.⁹¹⁰

A Határőrség által 1993-ban végzett munkáról készített jelentésben az országos parancsnok az alábbiakat hangsúlyozta.⁹¹¹ „Az 1993-ban kiadott új Tudományos Munka Szabályzata (TMSZ) korszerű kereteket biztosított a tudományos kutatás eredményességéhez. A tudományos rendezvények és pályázatok egyre gyakoribbak és hatékonyabbak.” (A jelentésből kiemelem az alábbiakat – V. G.) Sikeres volt a *Határőrségek az egységesülő Európában* címmel, az RTF-n megrendezett Nemzetközi Határrendészeti Konferencia. Elkészült *A Magyar Határőrség a rendszerváltás folyamatában* című tanulmány, amely az elmúlt három év történéseit dolgozta fel tudományos igénnyel és hitelesen. Rendszeressé vált a tudományos tájékoztatás és a publikációs tevékenység. A szakmai és a tudományos kiadványok egyre inkább hasznosultak a gyakorlatban és a képzésben, illetve továbbképzésben. Az elmúlt évben három fő egyetemi doktori címet és egy fő kandidátusi fokozatot szerzett. Közel 40 fős tagsággal eredményesen végezte tevékenységét az MHTT Határőr Szakosztálya. Az 1993. november 22-én keltezett *Jelentés az RTF BM által végrehajtott általános törvényességi ellenőrzéséről* 2.7. pontja az alábbiakban rögzítette a határrendészeti szak és tanszék működésével kapcsolatos tapasztalatokat. „Mindezek mellett a tanszék jelentős szerepet kapott a tudományos kutatómunkában is.”⁹¹²

A katonai felsőoktatási határőr tanszékekhez hasonlóan, az RTF Határrendészeti Tanszéknek is egyik erőssége lett a tudományos és innovatív tevékenység. A tanszék a maga kapacitásaival a működése első napjától következetesen minden megtett annak érdekében,

⁹⁰⁸ BAKAI Kristóf Péter – PETŐVÁRI Bence (2006): A Határőrség nemzetközi kapcsolatrendszere. *Belügyi Szemle*, 54. évf. 1. sz. 133., 140.

⁹⁰⁹ TAR Gábor (2006): Európai Határrendészeti Ügynökség a közös európai határőrség helyett? *Belügyi Szemle*, 54. évf. 1. sz. 142–148.

⁹¹⁰ VARGA János (2011): *Egy nemzetközi tudományos konferencia utóélete és reményteli jövője*. Elérhető: <http://rendeszet.hu/hatarrendeszetitagozat/documents/VargaEgykonferenciautoelete.pdf> (A letöltés dátuma: 2018. 05. 13.)

⁹¹¹ NOVÁKY Balázs vörög., opk. (1993): *Jelentés a Határőrség által 1993-ban végzett munkáról* (MNL XIX-B-10 1993/5. dob/15. fsz.)

⁹¹² *Jelentés az RTF, BM által végrehajtott általános törvényességi ellenőrzéséről/1993. 11. 22.* (NKE RTK ÜVI; nytsz: BM 11-72/1993)

hogyan az RTF eredményesen teljesítse az előtte álló felsőoktatási akkreditáció követelményeit, valamint, hogy hozzájáruljon a rendészeti felsőoktatás távlati célkitűzéseinek megfogalmazásához és valóra váltásához. A következő gondolatokat 1994-ben írtam le: „Hosszú távon szeretnénk elérni a rendészeti tisztképzés és a vezetőképzés egyetemi rangra történő emelését, valamint a rendészeti vonatkozású tudományos minősítés lehetőségének megteremtését.”⁹¹³ (Ma, 2016-ban őszinte örömmel summázhatom az alábbiakat. Sokévtizedes hiányt pótolva 2004. május 24-én megalakult a Magyar Rendészettudományi Társaság, majd október 29-én az MRTT Határrendészeti Tagozata is. 2007-ben létrejött az MTA IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya Rendészettudományi Bizottsága, amely 2012-ben újjáalakult mint az MTA IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztály Állam és Jogtudományok Bizottsága Rendészeti Albizottsága. 2012. január 1-jén egyetemi karrá vált a rendészeti felsőoktatás mindaddig főiskolai rangú intézménye. 2016-ban megkezdődhetett a doktori képzés a rendészettudományi doktori iskolában és nyugtázhatjuk, hogy mindezek összegzett eredményeként ténylegesen manifesztálódott és betölti rendeltetését a rendészettudomány – V. G.)

Az új lendületet vett határrendészeti tudományos kutatás egyre több eredményt szült, amelyek sorra beépültek az oktatás tartalmába. Ennek egyik példája az 1967. évi HT-2 szabályzatban „köbe vésett” négy határőrizeti alapelv – a határőrizet legyen időben és térben folyamatos, aktív, mélységi és meglepetésszerű – újszerű megközelítése és meghatározása. Prof. dr. Sándor Vilmos ezredes, a ZMKA Határőr Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára 1995-ben négy megalapozott törvényszerűséget és tíz olyan elvet fogalmazott meg, amelyek tartósan érvényesültek (s feltételezem, hogy ma is hatnak – V. G.) a határrendészetben és a határrendészeti tisztképzésben.⁹¹⁴ Vitathatatlan, hogy a határrendészetben érvényesülő törvényszerűségek feltárása alapozhatja meg a jól működő korábbi elvek mellett az új határrendészeti elvek meghatározását, kidolgozását, alkalmazását és határrendészeti tisztképzésbe történő bevitelét. Így születhettek meg például azok a határrendészeti elvek, amelyeket dr. Zsigovits László (PhD) részletezett 2003-ban.⁹¹⁵

A Határőrség számára folytatott műszaki határőrtisztképzés fontos állomásaként, a Bolyai János Katonai Műszaki Főiskola (BJKMF) intézményi struktúrája 1995. augusztus 1-jétől kibővült a BJKMF Határőr Műszaki Tanszékkel, amely közel hat éven keresztül, 2001 végéig működött. Az oktató és nevelőmunka mellett e határőr tanszék is aktívan bekapcsolódott a főiskolai és a határőrségi tudományos kutatásba, a tudományos diákköri munkába.

Az MHTT Határőr Szakosztálya *A határőrség képzési rendszerében megvalósuló szakmai elmélet és gyakorlat kölcsönhatása az EU-integrációs törekvések jegyében* címmel nagy sikerű tudományos konferenciát rendezett 1998. április 17–18-án, a Soproni II. Rákóczi Ferenc Határrendészeti Szakközépiskolában. A konferencia védnökei voltak: dr. Szabó Kocsis János (CSc) hőr. ezredes, a szakközépiskola igazgatója, illetve dr. Kovács István hőr. (CSc) ezredes, a szakosztály elnöke, a BJKMF Határőr Műszaki Tanszék vezetője.

⁹¹³ VIRÁNYI 1994, 20–35.

⁹¹⁴ SÁNDOR Vilmos (1995): A határrendészetet ellátó szervezetek összetevékenységében ható törvényszerűségek és általános elvek. *Határőrségi Tanulmányok*, 1. ksz. 1–35.

⁹¹⁵ ZSIGOVITS László (2003): A bevetés-irányítási rendszer kialakítása, feladatai és feltételei. *Belügyi Szemle*, 51. évf. 6. sz. 92–109.

A tudományos kutatás intenzitásnövekedésének és az eredmények hasznosításának másik példájaként *Balogh Zoltán: A továbbképzések tartalmi kérdései a Határőrségnél* címmel 2000-ben elvégzett kutatását hozom fel. A kutató a kirendeltségvezetők továbbképzési igényeit dolgozta fel. Egyrészt interjút készített három igazgatóság vezetőjével, két rendészeti igazgatóhelyetttel, hat határőrizeti osztályvezetővel. Másrészt kérdőíves felméréssel megszólított kilenc határőrizeti osztályvezetőt és 46 kirendeltség-vezetőt. Az eredmények – azzal együtt is, hogy a különböző vezetői körbe tartozók egymásnak is ellentmondó véleményeket fogalmaztak meg ugyanazon kérdésekben – összességében le-sújtók voltak. Rávilágítottak arra, hogy a megtett erőfeszítések nem elegendők; a jövőben feszebb tervezésre, szervezésre, a tananyag permanens frissítésére, korszerűbb oktatási metodikák és technikák alkalmazására van szükség. Főbb megállapításai túlmutattak a szoros értelemben vett képzési és továbbképzési feladatokon, ugyanis azok másik része a meg-újuló szervezeti kultúrához, a humánerő-gazdálkodáshoz és a logisztikai feltételekhez kapcsolódott. Egyik végső konklúzióját szó szerint idézem: „A vizsgálati eredmények tükrözik, hogy a beérkezett javaslatok alapján jól meg lehet határozni a valós továbbképzési igényeket. Ehhez azonban szükséges a három vezetői szint közötti megfelelő kommunikáció és a konszenzusra törekvés.”⁹¹⁶

Az ezredfordulón a tudományos szervező tevékenység megújult irányító testülete a Határőrség Tudományos Tanácsa (HTT) volt.⁹¹⁷ Elismeréssel kell feljegyezni a ZMNE határ-őrztisztjei által – az eredményes oktató munkával párhuzamosan – jó színvonalon végzett tudományos kutató, illetve kutatást segítő és kutatásszervező tevékenységet. A tudományos fokozattal rendelkező oktatók szisztematikusan segítették a fokozatszerzésre törekvő határőr és más rendészeti oktatókat, kutatókat és szakembereket.⁹¹⁸ Ugyancsak elismerést vívtak ki azok a szakteknitélyek is, akik tudományos fokozatot ugyan nem szereztek, de ők maguk lelkesen és lelkiismeretesen sokat tettek a Határőrségnél folytatott tudományos kutatásért. Így például a ZMNE által adományozott Pro Militum Artibus [A hadtudományért] kitüntető címben részesült *Karacs Károly* ny. hőr. ezredes (2001-ben) és *Máday András* ny. hőr. ezredes (2002-ben). A tanszéki tudományos élet elismerését is jelentette, hogy a ZMNE-n 2004. december 15-én létrehozott – immáron – egyetlen Határőr Tanszék feladatkörébe utalták a határőrségi tudományos szervezői tevékenység ellátását is. Ugyancsak számontartott eredmény volt, hogy a nemzetközileg is elismert és jegyzett *Határrendészeti Tanulmányoknak* tizenhat száma jelent meg abban a periódusban, a tanszék gondozásában. A Határőrség 2005. évi szakmai és tudományos képzési és továbbképzési eredményei jól szemléltetik a szakterület jelentőségét. Négy határőrtiszt doktori (PhD) tanulmányokat folytatott. A felsőoktatási határőrhallgatók közül 34-en nyújtottak be tudományos diákköri pályamunkát.⁹¹⁹

A Határőrségnél felhalmozott szellemi potenciál egyik kiemelkedő produktuma a 2005-ben kiadott, *A határőrségi pszichológiai tevékenység szakmai protokollja* című hiánypótló, jól szerkesztett és terjedelmes (kilenc fejezet, 203 oldal) kézikönyv volt.⁹²⁰

⁹¹⁶ BALOGH Zoltán (2000): A továbbképzések tartalmi kérdései a Határőrségnél. *Határőrségi Tanulmányok*, 3. sz. 39–46. 39.

⁹¹⁷ SZABÓ 2001, 31.

⁹¹⁸ KÓNYA 2007, 16–20.

⁹¹⁹ GÖRBE ATTILÁNÉ ZÁN 2005.

⁹²⁰ VIRÁG László (2005): *A határőrségi pszichológiai tevékenység szakmai protokollja*. Kézikönyv. *Határrendészeti Tanulmányok*, 2. ksz. 1–203.

Alapötlet: *Virág László* hőr. alezredes munka- és szervezet-szakpszichológus; kidolgozták a Határőrségi Pszichológiai Szakszolgálat pszichológusai.

A 2004. május 24-én létrehozott Magyar Rendészettudományi Társaságban (MRTT) egymás után létrejöttek a tagozatok is. A 2004. október 29-én, Pécsen (!) megalapított Határrendészeti Tagozat befogadó intézménye az RTF Határrendészeti Tanszéke lett. A tagozat számos tudományos rendezvényt szervezett, amelyek egyfelől nemcsak a szűkebb értelemben vett határőrségi kérdésekre, hanem a rendészet nagy kérdéseire is válaszokat kerestek, másfelől kivétel nélkül kedvező visszhangot váltottak ki. Érzékeltetés gyanánt néhány cím a hazai és nemzetközi tudományos és szakmai konferenciák sorából:

- *A Magyar Köztársaság Határőrsége és a schengeni követelmények;*
- *Európai biztonság – Schengen-térség – Határrendészet;*
- *Új kihívások a XXI. század elején;*
- *Bűnmegelőzési Projekt. Rendészet – Határrendészet – Határőrség.*

Az MHTT Határőr Szakosztállyal közösen: *Nemzetközi együttműködés – Schengen-térség – Határrendészet a Hágai Program tükrében.* Az MRTT Bűnügyi Tagozatával közösen: *A Rendőrség és a Határőrség a nemzetközi rendőri együttműködésben.* Az MHTT Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportjával együttműködve: *Határőrség a minőség útján. Határellenőrzés a veszélyhelyzetek tükrében. Határőrség és Rendőrség – az integrált rendvédelem.* A tagozat alapító és az első hároméves ciklusban tevékenykedő tisztségviselői: az Elnökség tagjai lettek *Bendes Győző* dandártábornok, *Ritecz György* alezredes, *Verhóczki János* alezredes és *Zámbó Péter* ezredes; a titkár *Hautzinger Zoltán* őrnagy volt; az elnöki tisztséget én láthattam el.⁹²¹ Elismeréssel kell szólni az MRTT Zala Megyei Csoportjának tudományszervező és rendészeti kutatást segítő, támogató tevékenységéről is, amelynek alapító vezetője *Németh József* hőr. alezredes⁹²²

Blaskó vezérőrnagy az RTF 2005. évi kutatási tervének határrendészeti fejezetében négy kutatási témát hagyott jóvá. *Hanuska Miklós: A határrendészet elvei és metodikája 1867-től napjainkig.* *Verhóczki János: A Határőrség szabálysértési jogköre és eljárásai.* *Varga János: A határátkelőhelyek története, valamint: Katonai alakulatok és szállítmányok átléptetése az államhatáron.*⁹²³

Az RTF 2006. évi kutatási terve⁹²⁴ 92 kutatási témát tartalmazott, amelyek közül hét témát a tanszék oktatói kutattak. *Varga János: A német rendészeti felsőoktatás hazai határrendészeti tisztképzésben hasznosítható megoldásai, módszerei és tananyagai. Szádvári*

⁹²¹ HAUZINGER Zoltán (2008): A határrendészeti tudomány szervezése. In VARGA János szerk.: *15 éves a Rendőrtisztviselői Főiskola Határrendészeti Tanszék – Jubileumi Évkönyv 1992–2007.* Budapest, RTF. 21–25.

⁹²² Dr. NÉMETH József (PhD) r. alezredes, főtanácsos: 1987-ben végzett a KLKF határőr szakán; 1996-ban a ZMKA határrendészeti és védelmi vezetői szakán; 2002-ben az RTF RVTKI rendészeti vezetőképző kurzusán. Hadtudományi doktori (PhD) fokozatát 2011-ben kapta meg a ZMNE-n. 1987-től 2013-ig a Nagykanizsai Határőrkerületnél, illetve Igazgatóságán, majd a jogutód Zala MRFK-n teljesített szolgálatot, kezdetben beosztott tisztként, majd vezetőként. 2013-tól a Rendőrség Tudományos Tanácsának elnöke. 2016-tól az NKE RTK Rendészeti Vezetéstudományi Tanszék oktatója. Aktív tudományos, tudományszervezési és közéleti tevékenységet folytat. Elévülhetetlen érdemeket szerzett az MRTT Zala Megyei Csoportjának létrehozásával és színvonalas működtetésével. Főbb kutatási és oktatási területei: illegális migráció; terrorizmus; rendészeti vezetés; rendészettudomány.

⁹²³ RTF 2005. évi kutatási terve. (NKE RTK ÜVI; 15-1000/60/2005)

⁹²⁴ RTF 2006. évi kutatási terve. (NKE RTK ÜVI; 15-1000/53/2006)

László: *A határrendészeti kirendeltség vezetése.* Verhóczki János: *A schengeni egyezmények szerepe a bűnözés elleni küzdelemben.* Hanuska Miklós: *Rendkívüli helyzetek és feladatok a határellenőrzésben.* Török Sándor: *Embercsempészet a XXI. században.* Kiss Lajos: *Rendészeti elvek és eljárások.* Varga János: *Határátkelőhelyek történetének kutatása.*

Az RTF 2007. évi részletes kutatási terve⁹²⁵ 74 kutatási témát tartalmazott, amelyek között az alábbi hatot a tanszék oktatói jegyezték. Varga János: *A német rendészeti felsőoktatás hazai határrendészeti tisztképzésben hasznosítható megoldásai, módszerei és tananyagai.* Verhóczki János: *A schengeni egyezmények szerepe a bűnözés elleni küzdelemben.* Hanuska Miklós: *Rendkívüli helyzetek és feladatok a határellenőrzésben.* Hanuska Miklós – Vajta István.: *Az informatikai biztonság.* Kiss Lajos: *A rendészeti elvek és eljárások.* Varga János: *A határátkelőhelyek történetének kutatása.*

Az RTF kezdeményezésére és támogatásával a rendészeti ágazat doktoranduszai 2009. november 24-én megalakították a Rendészeti Doktoranduszok Országos Egyesületét (RDOE). Az egyesület céljai: a rendészettudományhoz – akár csak érintőlegesen is – kapcsolódó doktorandusz-hallgatók és doktorjelöltek tevékenységének összehangolása országos szinten. Adekvát válaszok kidolgozása a rendészet és a rendészettudomány területén jelenleg létező és később megszülető kérdésekre. A tagok rendészeti szakmai és rendészettudományi felkészültségnek segítése. A kutatói és oktatói utánpótlás erősítése. A szakértői és pályázati tevékenység, valamint a hazai és a nemzetközi együttműködés koordinálása. Az Elnökség vezetőjének *dr. jur. Csányi Csaba* r. századost, a főiskola oktatóját választották meg; öt *dr. jur. Budaházi Árpád* r. főhadnagy, ugyancsak a főiskola oktatója követte; a jelenlegi (2016) elnök *dr. jur. Szilvássy György Péter* r. főhadnagy, az NKE Rendészettudományi Kar oktatója. Az Egyesület élére Tiszteletbeli Elnökséget is választottak, amelynek elnöke prof. *dr. Korinek László* akadémikus, a Pécsi Tudományegyetem tanszékvezető egyetemi tanára. Az Elnökség tagjait a rendészeti ágazat szaktekintélyei alkotják. Az RDOE a megalapítást követő percekben együttműködési megállapodást írt alá a Doktoranduszok Országos Szövetségével. Az RTF és az RDOE ugyanaznap megrendezte – a doktoranduszok produktumainak, elért eredményeinek bemutatását lehetővé téve – a Rendészeti Ágazat Doktoranduszainak I. Országos Fórumát, amelyet attól kezdve, évente megrendeznek.

Az RTF 2010. évi kutatási terve⁹²⁶ 65 témát tartalmazott, amelyek sorában hat produktumot ismét a Határrendészeti Tanszék oktatói jegyezték. Varga János: *A határrendészeti tisztképzés korszerűsítése.* Verhóczki János: *A schengeni egyezmények a bűnözés elleni küzdelemben.* Molnár Ákos: *A bűnmegelőzés határrendészeti vonatkozásai.* Kiss Lajos: *Határrendészeti képzés Európában, valamint: A Frontex alapszintű és mid-level oktatási programja.* Varga János: *Az embercsempészés elleni küzdelem – Közös kutatás a Szlovák Rendőrtisztviselői Főiskola Határ- és Idegenrendészeti Tanszékkel.*

A tanszékek és az oktatók az önálló „főiskolai lét” utolsó évében, azaz 2011-ben is számos tudományos konferenciát szerveztek, illetve az együttműködő partnerek által szervezett rendezvényeken vettek részt. Az MRTT Társadalomtudományi Tagozat és az RTF Társadalomtudományi Tanszék közös rendezvényeként tudományos tanácskozást tartottak, „Kerekasztal-beszélgetés a magyarországi roma stratégiáról” címmel. Az MRTT és az RTF Katasztrófavédelmi Tanszék együttműködésével megrendezték *A kritikus infrastruktúrák*

⁹²⁵ RTF 2007. évi részletes kutatási terve. (NKE RTK ÜVI; 15-1000/58/2007)

⁹²⁶ RTF 2010. évi kutatási terve/2009. 12. 15. (NKE RTK ÜVI; 15-1000/79/3/2009)

katasztrófavédelme című tudományos konferenciát. A Magyar Tudomány Ünnepe belügyi ünnepélyes megnyitójának keretein belül a főiskola rendezte meg a *Törvényesség, hatékonyság és helyi közbiztonság a rendészetben* című nemzetközi tudományos és szakmai konferenciát. Oktatóink közreműködtek a Belügyi Tudományos Tanács által szervezett, *Terrorizmus és demokrácia a 21. században* című nemzetközi konferencia megrendezésében.

Az oktatók – nem csupán résztvevőként, hanem – több alkalommal előadóként is szerepeltek a megrendelő rendészeti szervek és más együttműködő partnerek által szervezett rendezvényeken. Így például az alábbiakban: *Mediáció és helyreállító igazságszolgáltatás. A diszkrimináció kulturális mintázatai – diszkrimináció az igazságszolgáltatásban. A határrendészeti kutatások új kihívásai. Szer-telen Ifjúsági Nap – drogprevenció. Országos Baleseti Helyszínelő Verseny. Magyar Nemzeti Múzeum: Teleki László, az Országgyűlés halottja.*

Az RTF és az RDOE sikeresen megrendezte a Rendészeti Ágazat Doktoranduszainak II. Országos Fórumát, 2010. november 17-én, majd 2011 őszén a III. Országos Fórumot is, (amelyen 27 doktorandusz, négy szekcióban mutatta be a nagy érdeklődéssel kísért prezentációkat). Az RDOE és az NKE RTK 2012-től is folyamatosan, évenként lehetőséget teremt a rendészet területén kutató doktoranduszok számára a tudományos eredményeik bemutatására. A sikeres hagyományt követve, 2016 őszén immár a VIII. Országos Fórumot szervezi az Egyesület és a Rendésztudományi Kar.

A 2011/2012. tanév első négy és egyúttal az RTF „legutolsó” négy hónapjában végzett főiskolai és tanszéki tudományos tevékenységre is egyaránt helyt álló, a korábban megfogalmazott megállapítás: „Időarányosan elvégeztük a tanévre meghatározott [...] tudományos kutató és kidolgozó feladatokat, [...] felkészültünk az egyetemi karrá váláshoz”.⁹²⁷

12.2. Határőrtisztek és rendészeti szaktekintélyek tudományos képzése a hadtudományban, 1980–2011

Álláspontom szerint tárgyilagosan el kell ismernünk azt, ami jó, és mindazoknak, akik a rendésztudományos képzés és minősítés hívei vagyunk, tanulnunk kell a korábbi eredményekből és okulnunk kell az esetleges kudarcokból.

12.2.1. Határőrtisztek tudományos képzése a hadtudományban, 1980–2011

A határőrtisztek tudományos képzésének és fokozatszerzésének elsődleges intézménye a ZMKA, majd a ZMNE Hadtudományi Doktori Iskola (HDI) volt. Számottevő lehetőségeket biztosítottak a polgári egyetemek profilbarát doktori iskolái is, és azok sorában különösen a Pécsi Tudományegyetem ÁJK DI, amellyel a BM és az RTF az ezredfordulón konkrét együttműködési megállapodást is kötött a rendőrségi, határőrségi és más belügyi szakemberek tudományos képzése és fokozatszerzése céljából.

Az oktatás és felsőoktatás, valamint a tudományos minősítés rendjének különösen kedvező jogalkotási aktusok (így különösen az 1960. évi 24. törvényerejű rendelet a Magyar

⁹²⁷ VIRÁNYI 2011, 9–12.

Tudományos Akadémiáról; az 1961. évi III. törvény az oktatásról; az 1962. évi 22. törvényerejű rendelet a felsőoktatási intézményekről; az 1963. évi 19. törvényerejű rendelet a tudományos minősítésről és a tudományos fokozatokról)⁹²⁸ és mindezek gyakorlati megvalósulása eredményeként 1961-ben a ZMKA-n megkezdődhetett a hadtudományi képzés. Az MTA Tudományos Minősítő Bizottsága 1963-ban, a tudománytörténetben első alkalommal ítélte oda a *hadtudomány kandidátusa* (CSc) tudományos fokozatot, *Lóránt Imre* vezérőrnagynak, a ZMKA parancsnok általános és tudományos helyettesének.⁹²⁹ A hadtudományban folytatott tudományos továbbképzés és minősítés terén elismeréssel és köszönettel kell szólni arról, hogy a ZMKA és a ZMNE folyamatosan nyitott és segítőkész volt a határőrtisztek tudományos képzése, fokozatszerzése és egyetemi habilitációja terén is. Jelentős áttörésként értékelhető ma is, hogy a hadtudományi aspirantúra keretében az 1980-as években határőrtisztek is felzárkóztak a kandidátusok soraiba. Időrendben: *Babos Albert* (1981); *Belovai Illés* (1982); *Szabó-Kocsis János István* (1983); *Prókai Béla* (1984); *Keserű István* (1985); *Szilvási József* (1985).

A fejlődés újabb állomásaként a tudományos fokozatokról és a tudományos minősítésekről szóló 1983. évi 24. törvényerejű rendelet alapján, egyetemi doktori fokozat (dr. univ.) adományozására jogosult felsőoktatási intézmény lett a ZMKA is. Az intézmény Doktori Tanácsa 1985-ben kezdte meg tevékenységét. Tovább javította az oktatás és tudományos képzés feltételeit, hogy az akadémia 1987-ben megkapta az állami nyelvvizsgáztatás jogát is. A hadtudomány kandidátusa (CSc) fokozatot korábban megszerzett határőrtisztekhez újabb kandidátusok társultak: *Boros László* (1987); *Sándor Vilmos* (1988); *Parádi József* (1990); *Nagy György* (1993); *Kovács István* (1994); *Fórizs Sándor* (1995); *Orodán Sándor* (1995); *Bacsa Gábor* (1996); *Gáspár László* (1996); *Papp Antal* (1998).⁹³⁰ (Mindösszesen: 16 kandidátus.)

Az oktatásról szóló 1985. évi I. törvény alapján 1985-től 1996-ig folyt az intézményesített egyetemi doktori képzés, kedvező lehetőséget biztosítva a határőrtisztek számára is. A ZMKA által adományozható *egyetemi doktor* (dr. univ.) fokozatot a honvédtisztek mellett több határőrtiszt is megszerezte. Időrendben a következők: *Kovács Gábor* (szül.: Pásztón, 1949-ben – V. G.) (1987), *Nagy György* (1987), *Berka István* (1988), *Csuka Gyula* (1988), *Fórizs Sándor* (1988), *Beregnyei József* (1988), *Pásztor László* (1988), *Erdős Sándor* (1989), *Gáspár László* (1989), *Kónya József* (1989), *Székelyhídi István* (1991), *Teke András* (1991), *Virányi Gergely* (1991), *Varga János* (1992), *Gubicza József* (1993), *Nagy József György* (1993), *Pálvölgyi László* (1993), *Tömös Bertalan* (1993), *Sallai János* (1994), *Bajtai Csaba* (1995), *Dsupin Ottó* (1996). (Összesen: 21 egyetemi doktor.)

Az egyetemé válás folyamatának újabb jelentős mozzanata lett az Országos Akkreditációs Bizottság (OAB) 1995. december 19-én kelt állásfoglalása, amely „tanúsítja, hogy a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia hadtudomány tudományágban alkalmasságát doktori (PhD-) képzésre és fokozatszerzésre elismeri”.⁹³¹ Ugyancsak e sorba illeszkedő fejlemény, hogy a ZMKA Akadémiai Habilitációs Bizottsága 1995-ben megkezdte tevékenységét, majd

⁹²⁸ Forrás: <http://allamszocializmus.lapunk.hu/?modul=oldal&tartalom=716507> (A letöltés dátuma: 2018. 12. 28.)

⁹²⁹ OROSZI Antal (2004): *Lépjünk be a múzeumba VII. rész. A minőségi fejlesztés évei*. 32. Elérhető: www.uni-nke.hu/document/uni-nke-hu/lepjunk-be-a-muzeumba.original.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 05. 21.)

⁹³⁰ TOLNAI Márton szerk: *MTA Köztestületi Tagok*. (1999. és 2009. évi kötetek) MTA, Budapest.

⁹³¹ OROSZI é. n., VIII. r. 35.

1996 tavaszán „az egyetemi doktorok ünnepélyes avatásával egyidejűleg – az intézmény történetében első alkalommal – habilitációs okleveleket adtak át”.⁹³²

Mindezek figyelembevételével a HDI-n 1996. szeptember elsejétől folyt doktori (PhD-) képzés, majd a Magyar Akkreditációs Bizottság a 2002/2/III. MAB határozatával véglegesen akkreditálta a HDI-t. Az akkreditáció alapján az immáron ZMNE jogosult lett a társadalomtudományok tudományterületen belül a hadtudományok tudományágban doktori képzésre, doktori fokozat odaítélésére, valamint habilitációs eljárás lebonyolítására. Jogosulttá vált arra is, hogy – az előírt feltételek megléte és követelmények teljesítése esetén – doktori fokozatként honosíthatja a külföldön szerzett tudományos fokozatot. A 2002. évi akkreditáció a HDI huszonhárom tudományszakát ismerte el, azok sorában a „rendvédelem (határrendészet, közrendvédelem, katasztrófavédelem) tudományszakot” is, amely a 2008-tól szűkített struktúrában is tovább élt a tömörített „rendvédelem” gyűjtőnévvel. Érdemes megtekinteni a doktori témák színes palettáját és a témavezetők sokoldalúságát.⁹³³ Ugyancsak a MAB 2002/2/III. számú határozata értelmében a ZMNE jogosulttá vált „a műszaki tudományok tudomány-területen, azon belül a katonai műszaki tudományágban is doktori képzésre, doktori fokozat odaítélésére, valamint habilitációs eljárás lefolytatására”.⁹³⁴ Ennek alapján, 2002-ben megkezdődtek a doktori aktusok és habilitációs eljárások nyolc tudományszakon a Katonai Műszaki Doktori Iskolában (KMDI) is, amely 2010-től Hadmérnöki Doktori Iskola (HMDI) elnevezéssel működött tovább.

A tudományos képzés és minősítés új követelményeinek eleget téve a ZMKA és a ZMNE (valamint a jogutód NKE) doktori iskoláiban számos egykori határőr-, illetve mai határrendészeti tiszt is doktori (PhD-) fokozatot szerzett. Betűrendben: *Balla József* (2014), *Endrődi István* (2005), *Faggyas Zoltán* (2004), *Gaál Gyula* (2005), *Görbe Attiláné Zán Krisztina* (2010), *Gubicza József* (2001), *Horpácsi Ferenc* (2005), *Jószai János* (2002), *Kiss Lajos* (2015), *Kovács Gábor* (2001) (szül.: Szerencsen, 1963-ban. E kötetben az imént egyetlen alkalommal megnevezett dr. univ. Kovács Gábort kivéve minden rovatban és hivatkozásban Kovács Gábor r. dandártábornok⁹³⁵ értendő – V. G.); *Lipics László* (2013), *Nagy József* (a Nagykanizsai Határőr Igazgatóság pszichológusa) (2004), *Németh József* (2011), *Ritecz György* (2003), *Sebestyén Attila* (2010), *Szabó Imre* (2002), *Tari Tamás* (2013), *Tájok Péter* (2008), *Tollár Tibor* (2008), *Tóth László* (2004), *Tóthné Demus Mária* (2007), *Unger István* (2005), *Zsigovits László* (2001).⁹³⁶ Összesen: 23 (PhD-) doktor. Az egyetemi doktor (dr. univ.) fokozatot szerzett határőrtisztek közül – az 1995-ben időszakos lehetőségként

⁹³² M. SZABÓ–OROSZI 2012, 270.

⁹³³ Forrás: www.zmne.hu/tkkek/tudtev/phd_tem_07.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 12. 18.)

⁹³⁴ Forrás: <https://hkk.uni-nke.hu/kutatas-es-tudomanyos-élet/doktori-iskolak/katonai-muszaki-doktori-iskola/bemutakozas> (A letöltés dátuma: 2019. 05. 13.)

⁹³⁵ *Interjú* 2015-ben dr. habil. KOVÁCS GÁBOR r. dandártábornok, tanszékvezető egyetemi docenssel, az NKE oktatási rektor-helyettesével, aki 1987-ben végzett a KLKF határőr, majd 1992-ben a KLKF kollégiumi nevelőtanár szakán. Az 1992/93. tanévben elvégezte a ZMKA határőr tiszti képzését, és ugyanott, 1995-ben megszerezte az egyetemi képesítést is. A ZMNE-n 2001-ben védte meg doktori (PhD) értekezését, majd 2008-ban habilitált. 2002-től a ZMNE KLHTK Határőr Tanszéken mb. tanszékvezető, majd 2005-től 2008-ig tanszékvezető. 2008 szeptemberétől az RTF Vezetésméleti Tanszék egyetemi docense. 2010-ben és 2011-ben hosszú távú szakértői tevékenységet végzett Ankarában. 2012-től az NKE RTK Vezetésméleti – majd Rendészeti Vezetéstudományi – Tanszék vezetője és egyidejűleg az NKE oktatási rektorhelyettese.

⁹³⁶ Forrás: http://uni-nke.hu/x/konyvtar/doktori_kandidatusi-es-phd-ertekezesek-tartalomjegyzekai (A letöltés dátuma 2018. 12. 18.)

megnyitott ekvivalencia („egyenértékűsítési”) eljárással – 1996/1997-ben doktor (PhD-) fokozatot kapott: *Kónya József, Pálvölgyi László, Teke András, Varga János és Virányi Gergely* (öt fő).⁹³⁷ A határőrtisztek közül ugyancsak doktori (PhD-) fokozatot szerzett két fő: a történelemtudományban *Sallai János* a Debreceni (2002), illetve az állam- és jogtudományban *Hautzinger Zoltán* a Pécsi Tudományegyetemen (2010). (Mindösszesen: 30 PhD-fokozatos.)

Összegezve: a hadtudományi aspirantúra követelményeinek eredményes teljesítésével 1981-től 1998-ig 16 határőrtiszt szerzett kandidátusi fokozatot. A ZMKA által adományozható egyetemi doktor (dr. univ.) fokozatot 21 határőrtiszt kapta meg 1987-től 1996-ig. A tudományos képzés és minősítés új követelményeinek eleget téve a ZMNE és a jogutód NKE, illetve a polgári egyetem doktori iskoláiban 1996–2015 között 30 fő egykori határőr, illetve mai határrendészeti tiszt szerzett doktori (PhD) fokozatot. Mindösszesen: 67 tudományos fokozat, illetve cím.⁹³⁸

12.2.2. Rendészeti szaktekintélyek tudományos képzése a hadtudományban, 1980–2011

A már említett egyetemi nyitottság és nagyfokú segítőkészség eredményeként a határőrtiszteken kívül számos hivatásos és közalkalmazott rendészeti szakember, felsőoktatási oktató és kutató is tudományos fokozatot szerezhetett a hadtudományban, amiért ugyancsak elismerés és köszönet illeti az akadémiát, illetve egyetemet.⁹³⁹ Bátorítólag és meggyőzően hatott az érdeklődőkre, hogy a tudományos képzés és fokozatszerzés minden időszakban legitim alapokra épült, lásd például *A honvédelmi és a belügyi ágazat hivatásos állományú tagjai doktori képzésben történő egyes szabályairól szóló 13/2001. (V. 30.) HM-BM együttes rendeletet*.

A hadtudomány doktora (DSc): *Láng György* r. ezredes: *A büntetőjog-politikai elvek érvényesítése a bűnmegelőző és bűnfelderítő tevékenységben* (1980).

Kandidátusok (CSc), *doktorok* (PhD) és *egyetemi doktorok* (dr. univ.) (betűrendben): *Bökönyi István* r. ezredes: *A rendőr-tiszthelyettes és zászlósképzés felszabadulás utáni története, helyzete, fejlesztésének lehetőségei* (1988), *Csefkó Tamás* r. őrnagy: *A lábnymocsapás kriminalisztikai jelentősége* (1990), *Csobod Sándor* r. őrnagy: *Az írárok és az iratok, mint információhordozók, és azok szerepe az ismeretlen bűnelkövetők felderítésében* (1990), *Dettné dr. jur. Légrády Ilona* püö. ezredes: *A magyar vámszedés kialakulása és fejlődése a honfoglalástól 1300-ig* (1994), *Gergely Attila* r. ezredes: *A terrorizmus időszerű kérdései és elhárításának néhány jellemző sajátossága* (1985), *Gergely Attila* r. ezredes: *A terrorizmus kérdései; a bűnüldözési felderítés problémái* (1988), *Kiss Mihály Pál* r. őrnagy: *A megyei rendőr-főkapitányságok gazdálkodási, működési, fenntartási rendszerének fejlesztése* (1990), *Mózes János* r. őrnagy: *A belügyi szervek gazdálkodásának és a személyi állomány*

⁹³⁷ Forrás: phdnyilvant.xls. Elérhető: www.mab.hu/web/doc/xregi/phdnyilvant.xls (A letöltés dátuma: 2018. 12. 18.)

⁹³⁸ VIRÁNYI Gergely (2014): A rendészettudományról – határrendészeti elfoglaltsággal. In GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán szerk.: *Rendészettudományi gondolatok. Írások az MRTT megalapításának egy évtizedes jubileuma alkalmából*. Budapest, MRTT. 67–78.

⁹³⁹ RTF jubileumi évkönyvek 1971–2001; 1971–2006; 1971–2011. (NKE RTK Könyvtára), valamint: https://opac.uni-nke.hu/webview?sf_entry=kandid%Eltusi&session=47768187&rs=&style=kws&infile=presearch.glue&searcher=kws.glue&nh=500&beforedate=&afterdate=&sort1=&sort2= (A letöltés dátuma: 2019. 05. 13.)

illetményviszonyainak jelenlegi jellemzői és korszerűsítésének lehetőségei (1990), Németh Gyula r. alezredes: *A Rendőrség logisztikai támogatásának átalakítása* (2011), Opál Sándor r. alezredes: *Titkos szervezetek története* (1980), Sárközi Irén r. alezredes: *Nők a rendészetben* (2009), Sebesi Béla r. ezredes: *A bűnözés aktuális társadalmi, gazdasági összefüggései, figyelemmel a rendőri (belügyi) feladatokra és feltételekre* (1990), Szabó Gyula r. alezredes: *A magyar rendőrtisztképzés 1945–1948* (1994), Szabó Gyula r. alezredes: *A rendőrtisztképzés 1945–1948 között és a ráható tényezők* (1997), Szabó Károly r. alezredes: *A kiemelkedő képességű és tehetséges hallgatók felismerésének lehetőségei, és a velük való foglalkozás (képességfejlesztés) módszerei a Belügyminisztérium rendőrségi és határőrségi tanintézetekben* (1991), Tóth Judit: *A Belügyminisztériumban folyó agitációs és propagandamunka főbb elvi, politikai kérdései 1944–1962* (1988), Újhelyi Gabriella: *Tudománypolitika, tudományszervezés a Belügyminisztériumban* (1989).

A fokozatot szerzett szaktekintélyek közül többeket személyesen is megismerhettem, és az értekezéseiket feldolgozhattam. Meggyőződéssel és nyomatékosan hangsúlyozom ma is, hogy: egyrészt a fenti hadtudományi aktusok minden alkalommal jogszerűen illeszkedtek az akkori tudományterületi struktúrához és minősítési eljárásrendhez; másrészt kétség nem férhetett, és nem férhet ma sem a produktumok elismert tudományos értékeihez. Mi okozhat esetleg problémát? Válasz: az akkori – és részben a jelenbe is áthúzódó – rendszerszintű állapot abszurditása. Azaz, mivel korábban nem manifesztálódott a rendészettudomány, nem létezett rendészettudományos képzés és rendészettudományi doktori iskola, (anno) fel sem vetődhetett az érintettekben, hogy *rendészeti* szakemberekként, a *rendészeti* tárgyú értekezéseikkel, a *rendészettudományban* szerezzenek fokozatot.

12.3. A rendészeti ágazathoz kapcsolódó magasabb tudományos fokozatosok 1971–2011

A kutatás tárgyához, azaz a határőrizeti és határrendészeti tisztképzéshez közvetlenül ugyan nem kapcsolódnak, azonban közvetve a határrendészeti tisztképzésre, tudományos továbbképzésre és minősítésre is hatottak és hatnak azok a közismert rendészeti szaktekintélyek, oktatók és kutatók, akik méltán megérdemlik e kötetben való megőrkítésüket is.

Akadémikus: prof. dr. Korinek László egyetemi tanár; állam- és jogtudomány – kriminológia; MTA levelező tagja 2007; MTA rendes tagja 2013.

*A tudomány doktora vagy az MTA doktora.*⁹⁴⁰

- Dr. Kertész Imre (DSc) r. ezredes; állam- és jogtudományok – kriminalisztika; 1971.
- Dr. Katona Géza (DSc) r. ezredes; állam- és jogtudományok – bünyügyi tudományok, rendőrtudomány; 1973.
- Dr. Láng György (DSc) r. ezredes; hadtudomány; 1980.
- Prof. dr. Irk Ferenc (DSc) egyetemi tanár; állam- és jogtudományok – kriminológia; 1986.
- Prof. dr. Halmy László (DSc) egyetemi tanár; orvostudományok – endokrinológia, obezitológia; 1986.

⁹⁴⁰ Forrás: http://mta.hu/koztestuleti_tagok/?tag_kereso_sbmt=1&degree%5B0%5D=4&degree%5B1%5D=2&page=10 (A letöltés dátuma: 2014. 09. 01.)

- *Dr. Diczig István* (DSc) r. ezredes; állam- és jogtudományok – kriminológia; 1988.
- Prof. *dr. Szigeti Péter* egyetemi tanár (MTA doktora); állam- és jogtudományok – közigazgatási jog; 2002.
- Prof. *dr. Finszter Géza* (MTA doktora) r. ezredes, egyetemi tanár; állam- és jogtudományok – rendőrségi jog; 2007.
- Prof. *dr. Bukovics István* (MTA doktora) pv. vezérőrnagy egyetemi tanár; műszaki tudományok; 2009.

A kutatás időintervalluma ugyan 2011-ig tartott, de célszerű feljegyezni: prof. *dr. Kerecsi Klára* egyetemi tanár (MTA doktora); állam- és jogtudományok – kriminológia; 2013.

(Mélységes sajnálattal kell megállapítanom, hogy az egykori határőr-, illetve mai határrendészeti tisztek közül e rangos tudósok körében [2016-ban írom e sorokat] nincs egyetlen akadémikus, tudomány doktora és MTA doktora sem – V. G.)

12.4. Határőrtisztek, akik a hazai felsőoktatásban habilitáltak, valamint magasabb oktatói fokozatokat szereztek, 1989–2011

A kutatás időtartama ugyan 2011-ig terjed, azonban egyes kérdések vizsgálata során – mint például ez esetben is – célszerűnek tartom a 2011-től keletkezett adatokat is érinteni. A felsőoktatási normáknak eleget téve – döntően a katonai és a nemzetvédelmi, valamint a rendészeti felsőoktatásban – számos egykori határőrtiszt és mai határrendészeti, illetve rendészeti tiszt teljesítette, illetve teljesíti az egyetemi és főiskolai oktatói címek, fokozatok követelményeit. Közülük kiemelendők az alábbiak. Eredményesen habilitált hét fő. A köztársasági elnök egyetemi tanárnak kinevezett négy tisztet, és jelenleg ugyanerre esélyes még két fő. A miniszterelnök hat főiskolai tanárt nevezett ki. Egyetemi docensként oktatott, illetve oktat hét tiszt.

Habilitáltak: *Nagy György* (1996 – ZMKA); *Sándor Vilmos* (1996 – ZMKA); *Fórizs Sándor* (1998 – ZMNE); *Kovács Gábor* (2008 – ZMNE); *Sallai János* (2008 – Debreceni Egyetem); *Varga János* (2010 – ZMNE); *Endrődi István* (2015 – NKE).

Egyetemi tanárok: *Nagy György* (1996 – ZMKA); *Sándor Vilmos* (1996 – ZMKA); *Fórizs Sándor* (2000 – ZMNE; 2012 – NKE RTK); *Sallai János* (2013 – NKE RTK).⁹⁴¹ Esélyesek: *Kovács Gábor* és *Varga János* (NKE RTK).

Főiskolai tanárok: *Beregnyei József* (1989 – KLKF); *Kovács István* (1995 – BJKMF); *Sallai János* (2010 – Kodolányi János Főiskola); *Varga János* (1999 – RTF); *Virányi Gergely* (1999 – RTF); *Fórizs Sándor* (2005 – RTF).

⁹⁴¹ *Interjú* 2015-ben prof. dr. SALLAI János r. ezredessel, aki 1978–1982 között végzett a KLKF határőr, majd 1989–1992-ben a ZMKA határőr magasabb parancsnoki szakán. A hadtudomány egyetemi doktora (dr. univ.) 1994-ben a ZMNE-n. A történelemtudomány doktora (PhD) 2002-ben a Debreceni Egyetemen, majd ugyanott habilitált 2008-ban. Kétéves határőrőrsi szolgálatot követően, 1984-től 1989-ig, majd 1993-tól 1998-ig a KLKF Határőr Tanszéken adjunktus, docens, szakcsoportvezető. 1992-ben főelőadó a HOP Határőrizeti Főosztályon. 1998–2000 között a Határőrség VTKI szakcsoportvezetője. 2000-től 2004-ig az RTF RVTKI Kutatásszervezési Osztály vezetője. 2005-ben a BM RBI Kutatási és Tudományszervezési Osztály vezetője. 2010-ben a Kodolányi János Főiskola főiskolai tanára. 2012-ben az NKE RTK egyetemi docense, majd 2013-tól tanszékvezető egyetemi tanára.

Egyetemi docensek: *Fórizs Sándor* (1998 – ZMNE); *Pálvölgyi László* (1998 – ZMNE); *Kovács Gábor* (2002 – ZMNE; 2008 – RTF; 2012 – NKE RTK); *Gubicza József* (2005 – ZMNE; 2012 – NKE KVI); *Endrődi István* (2012 – NKE KVI). *Hautzinger Zoltán* (2012 – NKE RTK); *Balla József* (2015 – NKE RTK); *Varga János* (2015 – NKE RTK).

A tudományos képzés és fokozatszerzés eredményeiről egyrészt elismerően, másrészt kritikával és önkritikával kell szólnom a következő három gondolatban.

A ZMKA, majd ZMNE határőr oktatói a tudományos követelmények teljesítésében szinte valamennyien kiemelkedően helytálltak. Így különösen *Babos Albert*, *Belovai Illés*, *Gáspár László*, *Gubicza József*, *Faggyas Zoltán*, *Fórizs Sándor*, *Horpácsi Ferenc*, *Jószai János*, *Kónya József*, *Kovács Gábor*, *Nagy György*, *Nagy József*, *Sándor Vilmos*, *Szabó Imre*, *Szilvási József*, *Tóthné Demus Mária*, *Tömös Bertalan* és *Zsigovits László*.

Az elismerés akkor is megilleti őket, ha jól tudjuk, hogy egyetemi oktatóként „szigorúbb prés” alatt álltak, mint a főiskolai oktatók.

A KLKF határőr oktatói közül – sajnos már kevesebben, de néhányan – tudományos fokozatot szereztek/szereztünk: *Beregnyei József*, *Kovács István*, *Pálvölgyi László*, *Varga János* és *magam*. A KLKF Határőr Szaktanszék 1988–1992 közötti vezetőjeként e vonatkozásban csak részben tekinthetek vissza megelégedéssel, mert egyrészt korábban ugyan senki nem szerzett fokozatot a tanszéken, másrészt azonban erőteljesebb vezetői követelménytámasztással több tudományos fokozat is születhetett volna.

Az RTF Határrendészeti Tanszéken szolgálatot teljesítő határőrtisztek közül ketten doktori (PhD) fokozatot értünk el 1997-ben: *Varga János* és *magam*, mindketten ekvivalenciaeljárással. Tény, hogy azt követően, 1998–2013 között a tanszék oktatói közül egyetlen határőrtiszt sem szerzett tudományos fokozatot. Egy oktató, *Dsupin Ottó* a tanszékről történt távozása után érte el az egyetemi doktori (dr. univ.) fokozatot. Az őt váltó új kolléga, *Székelyhídi István* egyetemi doktori (dr. univ.) fokozatosként érkezett a tanszékre. Egy-egy oktató megkezdte, de nem fejezte be tanulmányait a hadtudományi, illetve az állam- és jogtudományi doktori iskolában, majd mindketten távoztak is a tanszékről. (Ezeket az ugyancsak „szerény” adatokat személyes kudarcélményként is éltem meg; 1992 és 1999 között, közel két ciklusban vezetője voltam a tanszéknek, amelynek élén még erélyesebb követelménytámasztást kellett volna tanúsítanom. E helyzetre is illő egy korábbi mondásom: magyarázat persze lehet, de mentség nincs – V. G.)

Dicséretes és reménykeltő azonban a mai mérleg, ugyanis az öt fős oktatói karban *Varga János* 2010-ben habilitált; *Balla József* – a tanszékről áthelyezését követően – 2014-ben doktori (PhD-) fokozatot szerzett, majd 2015-ben visszatért a tanszékre; *Kiss Lajos* 2015-ben ugyancsak doktori (PhD-) fokozatot szerzett; jelenleg (2016-ban) a tanszék két másik oktatója – *Molnár Ákos* és *dr. jur. Székely Zoltán* – egyben doktorandusz is.

12.5. A rendészeti felsőoktatási oktatók tudományos és magasabb oktatói fokozatai, 1970–2011

Nagy múltú egyetemek a tudósok generációit képezik egyrészt a „fogyasztói szférának”, másrészt saját maguk „újratermelése” céljából. Mindig is kedvezőtlenebb helyzetben voltak a főiskolák, amelyeknek az oktatói utánpótláshoz adekvát egyetemek adekvát szakait és doktori képzését kellett igénybe venniük.

E vertikumban különösen hátrányos helyzetben volt a rendészeti felsőoktatás, két okból fakadóan: 1.) fél évszázadon keresztül ellentmondásos volt a belügyi képzési követelményrendszer, mert a közép- és felső vezetői beosztásokhoz egyetemi végzettséget írt elő, de nem biztosított rendészeti egyetemet. Ennek következtében az RTF-n végzett állam-biztonsági, bünyügyi és igazgatásrendészeti tisztek rendszerint a jogi karokon, illetve a köz-biztonsági/közrendvédelmi/közlekedésrendészeti és a határrendészeti tisztek leginkább a ZMKA-n, illetve a ZMNE-n szereztek egyetemi végzettséget; 2.) még kedvezőtlenebb helyzet alakult ki az RTF-n a minőségi felsőoktatási követelmények teljesítésében, mert az oktatói munkakörök elnyeréséhez egyetemi végzettséggel és tudományos fokozattal kellett rendelkezni. Ergo: a rendészeti felsőoktatás főiskolai végzettségű oktatói maguk is kénytelenek voltak valamely „profilbarát” egyetemen egyetemi képzést és doktori fokozatot szerezni.

Az NKE létrejötte és működése ezt az ellentmondást (is) feloldja azáltal, hogy a főiskolán, illetve a felsőoktatási alapszakon (BA) végzett oktatók mesterképzést (MA) és oklevelet szerezhetnek saját egyetemükön. A rendészeti felsőoktatás „igazi” egyetemi rangra emelkedését persze az fémjelzi, hogy az NKE 2016-tól jogosultságot kapott rendészettudományi doktori képzésre, doktori fokozat odaítélésére, valamint arra, hogy doktori fokozatként honosíthatja a külföldön szerzett rendészettudományos fokozatot. A „rendészettudományi egyetemmé” válás beteljesedését pedig attól a naptól datálhatjuk majd, amikor az NKE felavatja az első rendészettudományi doktorokat is.

Az RTF évkönyveiben és a kari honlapon megörökített oktatók 1970-től (és e kérdés-körben is meghaladva a 2011-ig terjedő időszakot) számos tudományos fokozatot szereztek, illetve szereznek. A fokozatok egy részét „magukkal hozták”, azaz fokozatosként kerültek a főiskolára, illetve a korábbi oktatók is egyre növekvő számban és arányban megszerzik azt.⁹⁴² A 2011. évi jubileumi évkönyv adatai szerint az MTA doktora, illetve a tudomány doktora (DSc) hét oktató; kandidátus (CSc-fokozatot szerzett 36 oktató; közülük hatan az ekvivalenciaeljárás keretében PhD-fokozatot is kaptak. Doktor (PhD-fokozatot szerzett 35 oktató. Ide illeszkedik, hogy az évkönyv 2011. évi kiadását követően, 2014-ig doktor (PhD-) fokozatot szerzett öt oktató. A fokozatok csoportosítása: állam- és jogtudományban 42; hadtudományban 14; nyelvtudományban nyolc; történelem-, pszichológia-, nevelés-, filozófia, szociológia-, politika-, műszaki- és sporttudományban együttesen: 19; mindösszesen: 83 fő.

A habilitáció tekintetében: 2011-ig habilitált 18 fő; habilitáltként érkezett 2008–2014 között három fő; összesen: 21 habilitált oktató.

A magasabb oktatói fokozatok tekintetében: egyetemi tanár kinevezést nyert (2016-ig) 13 oktató; főiskolai tanár lett 22 oktató; 2012–2014 között egyetemi docens oktatói fokozatot ért el négy fő; habilitált egyetemi docensként érkezett 2008–2014 között három fő; egyetemi docensként érkezett 2012–2014 között nyolc fő; mindösszesen: 50 fő.

MTA doktora/tudomány doktora (DSc): Állam- és jogtudományokban: *Irk Ferenc* (kriminológia 1986); *Szigeti Péter* (közigazgatási jog 2002); *Finszter Géza* (rendőrségi

⁹⁴² Források: Győrök 1981a, 3–13. (RTMAK). KRATOCHWILL Ferenc (1991): *20 éves az RTF 1971–1991*. Budapest, RTF (RTF Könyvtár). ILLÉS György szerk. (2001): *A 30 éves RTF jubileumi évkönyve 1971–2001*. Budapest, RTF (RTF Könyvtár). BUDAHÁZI Árpád szerk. (2006): *A 35 éves RTF jubileumi évkönyve 1971–2006*. Budapest, RTF (RTF Könyvtár). BUDAHÁZI Árpád szerk. (2011): *A 40 éves RTF jubileumi évkönyve 1971–2011*. Budapest, RTF (RTF Könyvtár). Valamint: <https://rtk.uni-nke.hu/oktatasi-egyseg/altalanos-bemutatas> (A letöltés dátuma: 2019. 05. 13.)

jog, 2007) és *Kerezsi Klára* (kriminológia, 2013). Hadtudományban: *Láng György* (1980). Történelemtudományban: *Zachar József* (1996) és *Szakály Sándor* (2006). (Összesen: hét „nagydoktor”.)

Kandidátusok (CSc): *Balogh Sándor László* (1977). *Barabás Andrea Tünde* (1995). *Blaskó Béla* (1996, majd PhD 1997). *Bleszity János* (1987, majd PhD 1997). *Bócz Endre* (1976). *Bodrogi Károly* (1961). *Bólyai János* (1997). *Dános Valér* (1990). *Dettné Légrády Ilona* (1995). *Erdős István* (1983). *Erdős Konrád* (1972). *Finszter Géza* (1984). *Fórizs Sándor* (1995, egyúttal PhD). *Gergely Attila* (1988). *Illár Sándor* (1977). *Irk Ferenc* (1976). *Keserű István* (1986). *Kis Géza* (1981). *Kiss Lajos* (1972). *Kovács József* (1984). *Kozáry Andrea* (1995). *Kratochwill Ferenc* (1972). *Lőrincz József* (1994). *Mikó István* (n. a.). *Molnár Miklós* (1993, majd PhD 1997). *Parádi József* (1990). *Sár László* (1990). *Sárány István* (1987, majd PhD 1997). *Szabó Kovács Judit* (1977). *Szacski Jánosné* (1985). *Szakács Gábor* (1989). *Szalma László* (1966). *Szigeti Péter* (1989). *Szikinger István* (1990). *Tarján Gábor* (1998, egyúttal PhD). *Valcsicsák Imre* (1986). *Zachar József* (1977). (Összesen: 37 fő.)

Doktori (PhD-) fokozatot szereztek: *Balla Zoltán* (2002); *Balláné Füsztler Erzsébet* (1998); *Bodonyi Ilona* (2001); *Budaházi Árpád* (2012); *Buzás Gábor* (2010). *Christián László* (2010); *Csányi Csaba* (2010); *Csernyikné Póth Ágnes* (2003); *Czenczer Orsolya* (2008). *Fogarasi Mihály* (2005); *Freyer Tamás* (2005). *Illés György* (n. a.). *Kovács Gábor* (2001); *Krémer Ferenc* (2002). *Linder Viktória* (2010); *Liszkainé Nagy Éva Katalin* (2007). *Major Róbert* (2010); *Mátételkiné Holló Magdolna* (2001); *Mészáros Bence* (2011); *Mészáros Judit* (2004); *Molnár Katalin* (2000). *Németh Zsolt* (2003). *Olasz György* (2006). *Pásztor Miklósné* (n. a.); *Pődör Andrea* (2002). *Ruzsonyi Péter* (1999). *Sallai János* (2002); *Simicskó István* (2009). *Szabó Kovács Judit* (n. a.); *Szendrei Ferenc* (2011). *Tolnainé Kabók Zsuzsa* (2010). *Varga Ádám* (2001); *Varga János* (1997); *Vígh András* (2008); *Virányi Gergely* (1997). (Összesen: 35 fő.)

Doktor (PhD) fokozatot szereztek az évkönyv 2011. évi kiadását követően:⁹⁴³ *Farkas Johanna* (2013); *Fliegauf Gergely* (2011); *Nagy Judit* (2011); *Sibalinné Fekete Katalin* (2011); *Szabó Andrea* (2014). (Összesen: 5 fő.)

Habilitáltak 2011-ig: *Balla Zoltán* (2008). *Balláné Füsztler Erzsébet* (2007). *Blaskó Béla* (2008). *Bleszity János* (2006). *Bodonyi Ilona* (2010). *Finszter Géza* (2007). *Fórizs Sándor* (1998). *Irk Ferenc* (2004). *Kovács Gábor* (2008). *Kozáry Andrea* (2006). *Mátételkiné Holló Magdolna* (2009). *Molnár Miklós* (2000). *Ruzsonyi Péter* (2006). *Sallai János* (2008). *Sárány István* (2006). *Szigeti Péter* (1997). *Valcsicsák Imre* (2002). *Varga János* (2010). (Összesen: 18 fő.)

Egyetemi tanárok 2016-ig: *Balláné Füsztler Erzsébet* (2008). *Blaskó Béla* (2009). *Finszter Géza* (2010). *Fórizs Sándor* (2000). *Irk Ferenc* (2004). *Kerezsi Klára* (2016). *Molnár Miklós* (2003). *Ruzsonyi Péter* (2009). *Sallai János* (2013). *Sárány István* (2007). *Szakály Sándor* (2006). *Szigeti Péter* (1999). *Zachar József* (2002). (Összesen: 13 fő.)

Főiskolai tanárok 2011-ig: *Balla Zoltán*; *Balláné Füsztler Erzsébet*; *Blaskó Béla*; *Bleszity János*; *Bócz Endre*; *Csernyikné Póth Ágnes*; *Dettné Légrády Ilona*; *Erdős István*; *Finszter Géza*; *Fórizs Sándor*; *Freyer Tamás*; *Irk Ferenc*; *Kozáry Andrea*; *Köpf László*; *Lőrincz József*; *Mátételkiné Holló Magdolna*; *Németh Zsolt*; *Ruzsonyi Péter*; *Sárány István*; *Valcsicsák Imre*; *Varga János*; *Virányi Gergely*. (Összesen: 22 fő.)

⁹⁴³ Forrás: <http://rtk.uni-nke.hu/oktatasi-egysegsek> (A letöltés dátuma: 2018. 12. 18.)

Egyetemi docensekké váltak 2012–2014 között: *Balla Zoltán; Christián László; Major Róbert; Nagy Judit*. (Összesen: 3 fő.)

Habilitált egyetemi docensként érkeztek 2008–2014 között: *Kovács Gábor* (2008); *Sallai János* (2012); *Kerecsi Klára* (2014). (Összesen: 3 fő.)

Egyetemi docensként érkeztek 2012–2014 között: *Balogh Ágnes; Barabás Andrea Tünde; Fantoly Zsanett; Hautzinger Zoltán; Hegedűs Judit; Hollán Miklós; Madai Sándor; Polt Péter*. (Összesen: 8 fő.)

Jövőbe mutató és reményt keltők a fenti adatok. A 2012-ben létrehozott Kar olyan fokozatos és habilitált oktatókkal erősödött, akik magukban hordozzák az egyetemi tanárrá válás esélyét. Így például *Sallai János*, aki 2013-ban és *Kerecsi Klára*, aki 2016-ban egyetemi tanári kinevezést nyert.

Dr. habil. Boda József ny. nb. vezérőrnagy tanszékvezető egyetemi docens, a Kar dékánja⁹⁴⁴ az RTF és az NKE RTK korábbi vezetőinek 2015. december 15-i találkozásán az alábbiakat hangsúlyozta.⁹⁴⁵ A minőségi mutatók javulását meggyőzően kifejezik az RTK oktatóinak 2015. évi adatai. A Karon 78 főállású oktató végzi az oktató-, nevelő- és kutatótevékenységet. Közülük 44 fő (56%) tudományos fokozattal rendelkezik és 30 fő (38,5%) doktori tanulmányokat folytat. A Karon mindössze négy olyan oktató van (5,5%), aki még nem kezdte meg a doktori képzést.

12.6. Határőrizeti és határrendészeti tudományos diákköri tevékenység, kiemelt figyelemmel a hadtudományra és a rendészettudományra, 1967–2011

A határőrizeti és határrendészeti tisztképzés 1903–2011 közötti időszakának kutatása során a katonai és a nemzetvédelmi, illetve a rendészeti felsőoktatás határőr és határrendészeti hallgatóinak tudományos diákköri tevékenységét is vizsgáltam, különös figyelemmel az Országos Tudományos Diákköri Tanács (OTDT) által 1987-ben megalakított Hadtudományi Szekcióra (1989–2007), majd a 2009-ben továbbfejlesztett Had- és Rendészettudományi Szekcióra (2009–2011). A 2012-től létesített Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Karán (NKE RTK) folyó tudományos diákköri tevékenység a jelen, de a kép teljessége érdekében, érintőlegesen azt is vázolom.

⁹⁴⁴ Dr. habil. BODA József ny. nb. vezérőrnagy, tanszékvezető egyetemi docens, NKE RTK dékánja: 1976-ban végzett a KLKF csapatfelderítő, 1987-ben a ZMKA felderítő szakán, 1996-ban az RTF felsőfokú bünyügyi átképző tanfolyamán. Egyetemi doktor (dr. univ.) címet szerzett 1995-ben a ZMKA-n, majd doktori (PhD) fokozatot 2007-ben, a ZMNE-n. Mélységi felderítő parancsnok 1976-tól 1991-ig. A Rendőrség Különleges Szolgálatának műveleti parancsnokhelyettese 1991-től 1997-ig. A Budapesti ILEA magyar igazgatója 1997–1999 között. 1999-ben a NOK igazgatója és 2010. 01. 1-jétől a jogutód IRM Nemzetközi Oktatási és Polgári Válságkezelési Központ főigazgatója. 2010. 07. 1-jétől a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat, majd 2014. 07. 16-tól a Szervezett Bűnözés Elleni Koordinációs Központ főigazgatója. Közben 2012-től az NKE egyetemi docense; 2014-ben habilitált; 2013-tól az NKE Nemzetbiztonsági Intézet Polgári Nemzetbiztonsági Tanszék vezetője; 2015. 06. 1-jétől az NKE RTK dékánja.

⁹⁴⁵ BODA József (2015): *Előadás az RTF és az NKE RTK korábbi vezetőinek találkozásán*. Budapest RTF.

A felsőoktatási tehetséggondozás leghatékonyabb formái a tudományos diákkörök.⁹⁴⁶ (Évtizedek távlatából legyünk elnézők a mára teljesen meghonosodott tudományos „diákkörök” szakkifejezéssel szemben, ugyanis a „diák” leginkább a középiskolai terminus technicusok körébe sorolható. Sokkal inkább „felsőoktatásrendszer-barát” lehetett volna és lehetne a „tudományos hallgatói körök” elnevezés – V. G.) Az országos tudományos diákköri konferenciasorozat bő hat évtizedes múltra tekint vissza. Kiemelt szerepét a felsőoktatási tehetséggondozásban valamennyi felsőoktatási törvény – így A nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény is – rögzítette. A konferenciasorozat célja a felsőoktatásban tanuló tehetséges hallgatók munkájának megbecsülése, a tanár-hallgató kapcsolatok erősítése, támogatása, a hallgatói tudományos tevékenység országos nyilvánossága és elismerése. Az országos konferencia a legkiválóbb egyetemisták és főiskolások tudományos és művészeti eredményeinek bemutatási és értékelési fóruma, amely ösztönözi az intézményi hallgatói tudományos tevékenységet, egyúttal támogatja és elismeri annak résztvevőit, azaz a tehetséges hallgatókat és mestereiket/témavezetőiket, valamint segítséget ad a kutatómunkában a továbbhaladáshoz, a szakmai kibontakozáshoz és a pályakezdéshez.

Az első intézményi tudományos diákköri konferenciát az Eötvös Loránd Tudományegyetem és a Veszprémi Vegyipari Egyetem rendezte 1951-ben. A kezdeti sikerek hatására, az intézményi konferenciák széles körben elterjedtek, és 1955-ben megszervezték a Tudományos Diákkörök Első Országos Konferenciáját (I. OTDK), amelyen 109 pályamunkát mutattak be a résztvevők, 19 szakkonferencia keretében.⁹⁴⁷ Az OTDK-k jelölése római számokkal és törtvonallal a megrendezés éve: I./1955., II./1956., III./1959., IV./1960., V./1962., VI./1963., VII./1965., VIII./1967., IX./1970., X./1972., XI./1973., XII./1975., XIII./1977., XIV./1979., XV./1981., XVI./1983., XVII./1985., XVIII./1987., XIX./1989., XX./1991., XXI./1993., XXII./1995., XXIII./1997., XXIV./1999., XXV./2001., XXVI./2003., XXVII./2005., XXVIII./2007., XXIX./2009., XXX./2011., XXXI./2013., XXXII./2015.⁹⁴⁸

12.6.1. Határőrizeti tudományos diákköri tevékenység a katonai felsőoktatásban, 1967–1989

A honvédtisztképzés rendszerében, az Egyesített Tiszti Iskola jogutódjaiként 1967-ben létrehozott Kossuth Lajos Katonai Főiskola (KLKF), Zalka Máté Katonai Műszaki Főiskola (ZMKMF) és a Kilián György Repülő Műszaki Főiskola (KGYRMF), illetve a belügyi tisztképzésben az 1970-ben alapított Rendőrtiszti Főiskola (RTF) haladéktalanul bekapcsolódott a tudományos kutatásba és a tudományos diákköri mozgalomba. Az értelemszerű kezdeti nehézségek (az intézmények viszonylagos zártsága és a tananyagok nagy részének „titkos” vagy enyhébb esetben „szolgálati használatra” minősítése) nem kedveztek a tudományos diákköri kutatásoknak és a nyilvános megmértetésnek. A „nyílt” tananyagok és témák kutatásával a katonai főiskolák és az RTF hallgatói egyre lelkesebben vettek részt az intézményi

⁹⁴⁶ Forrás: <http://otdt.hu/hu/cms/otdk/> (A letöltés dátuma: 2018. 12. 18.)

⁹⁴⁷ ANDERLE Ádám szerk. (2012): A magyar tudományos diákköri konferenciák története 1951–2011. In Cziráki Szabina – Szendrői Péter: *Hat évtized, harminc OTDK – változatlan célok, növekvő tekintély*. Elérhető: www.matud.iif.hu/2012/02/17.htm (A letöltés dátuma: 2018. 12. 18.)

⁹⁴⁸ BALOGH Judit – MÁTÉ Gábor (2011): *Fejezetek az állam- és jogtudományok országos konferenciáinak történetéből*. Elérhető: http://otdk.2011.ajk.pte.hu/tartalom/szekcio_tortenet.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 12. 18.)

tudományos diákköri konferenciákon (ITDK), majd a tehetséggondozás országos szintű rendezvényein, az OTDK adekvát szekcióiban. Különösen ösztönzőleg hatottak az intézményekben alkalmazott tudományos diákköri ügyrendek, valamint a tanulmányi és vizsgaszabályzatok azon előírásai, amelyek szerint a meghatározott eredményű pályamunkát az illetékes tanszékek és szaktanszékek – rendszerint jeles osztályzattal – elfogadhatták évfolyammunkaként, illetve szakdolgozatként. A hallgatói tudományos kutatás mennyiségi és minőségi fejlesztése, valamint az eredmények hasznosítása érdekében az 1970-es évek közepétől a tanárok, szaktanárok és osztályfőnökök éves munkaértékelésének egyik összetevője lett a tudományos diákköri tevékenység elvi támogatása és konkrét segítése, a konzultált pályamunkák száma és eredményessége.

A parancsnoki profilú és ennek érdekében erős pedagógiai másodképzést folytató KLKF hallgatói – a Pécsi Tanárképző Főiskola által 1971-ben megszervezett Pedagógusjelöltek (Első) Országos Találkozója (I. PJOT) eredményes nyomvonalán – 1973-ban, a Szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán megrendezett II. PJOT-on több pályamunkával versenyeztek. A „kossuthos” hallgatók – és köztük határőrök is – együtt vetélkedtek/vetélkedtünk a tanító- és tanárképző főiskolák hallgatóival, valamint a tudományegyetemek pedagógia szakosaival. A közös gondolkodás és együttműködés újabb lépcsőfokaként a konferencia-előkészítő bizottságok 1974-ben Szombathelyen közös rendezvényként szervezték meg a III. PJOT-ot, illetve a következő OTDK pedagógiai, pszichológiai és népművelési szekcióját, amelyen szintén részt vettek a határőrhallgatók is, és ismételten több helyezést értek/értünk el. A tudományos diákköri tevékenység meghonosítása és elmélyítése terén végzett pedagógiai munkásságuk elismeréseként feltétlenül említést érdemelnek a KLKF katonapedagógiát oktató tanárai, így különösen *Csinos Tamás* hv. százados, *Csordás Szilveszterné, Lang Elemér, dr. Pirithy Dezső, Székely Erzsébet* és *Vladár Sándor* hv. alezredes tanszékvezető.

(Kérem a tisztelt Olvasót, engedje meg, hogy személyes példát hozzak. Harmadéves „kossuthos” határőrhallgatóként a szakasztársammal, Kovács Lajos hallgatóval, *Elmélet és gyakorlat a programozott oktatásban* című pályamunkánkkal a Pedagógusjelöltek II. Országos Találkozásán, 1973-ban Szegeden II. díjat kaptunk. Negyedéves hallgatóként, az újabb egyéves kutatótevékenységgel továbbfejlesztett, *Elmélet és gyakorlat a programozott oktatásban* II. című pályamunkánkkal a III. PJOT rendezvényén 1974-ben, Szombathelyen kiemelt I. díjat nyertünk. Pedagógiai témavezetőnk Lang Elemér, szakmai konzulensünk Soós Sándor hőr. alezredes volt – V. G.)

Az általános tantárgyakat oktató tanszékek és a szaktanszékek, így a BM Határőr Szaktanszék tisztjeinek összehangolt közreműködésével néhány éven belül visszatükröződtek a hallgatói tudományos tevékenység eredményei. A tanárok (határőr-szaktanárok) és a határőrhallgatók közötti tudományos együttműködés nagyságrendjét és színvonalát jól érzékelteti, hogy például az 1982 és az 1986 közötti négy tanévben a határőrhallgatók 178 pályamunkát készítettek, és azok közül 118 valamilyen elismerésben részesült.⁹⁴⁹ Közöttük például *Tanyik József* hallgató, aki pedagógiai témájú pályamunkájával az intézményi konferencián, majd az 1983. évi XVI. OTDK-n is I. helyezést ért el.⁹⁵⁰ A Határőrizeti TDK mobilizálására – érthető okokból – rendszerint a belépő fiatal határőrtisztek kaptak többlet-

⁹⁴⁹ STEFÁN Géza (1986): *Előterjesztés a belügyi oktatási intézmények és a kutatóhelyi tudományos bizottságok közti munkakapcsolatok továbbfejlesztésére/1986. 10. 31.* (NKE RTK ÜVI; nytsz: BM TUDSZERVO. 54-189/3/1986)

⁹⁵⁰ Forrás: <http://tortenesz.extra.hu/tanyik-jozsef/> (A letöltés dátuma: 2016. 05. 13.)

feladatot, mint például *Beregnyei József, Berka András, dr. jur. Farkas János, Pálvölgyi László, Simon László, Sörös Nándor, Szabó Károly, Varga János.*

A KKKF-hez hasonlóan, szintén elismeréssel kell szólni a ZMKMF-ről is; így például a hadtáp és pénzügyi szakos hallgatókról, akik egyre aktívabban részt vettek és eredményesen szerepeltek a („profilbarát”) Gazdasági Főiskolák Országos Tudományos Diákköri Konferenciáin. Ugyancsak figyelmet érdemelnek a KGYRMF repülőhajózó, repülésirányító és repülő-műszaki hallgatói is, akik kezdetben – az önálló országos szekció hiányában – jellemzően a polgári felsőoktatási intézmények műszaki, technikai, számítástechnikai és más tudományos találkozóin mérettették meg magukat, majd evidens módon ők is bekapcsolódtak az 1989-től belépett Hadtudományi Szekció programjába.

Az 1980-as években az országos tudományos diákköri konferenciákkal párhuzamosan négy alkalommal megrendezték a Katonai Főiskolák Tudományos Diákköri Konferenciáját (KFTDK), amelynek az RTF is részese volt, és amelyeken a katonai és rendészeti felsőoktatási intézmények hallgatói versenyeztek. (E sajátos rendezvények további kutatást igényelnek és érdemelnek – V. G.) Ebben a sorban az RTF-n megrendezett 1988. évi IV. KFTDK lett az utolsó, ugyanis 1989-től átadta helyét az OTDK Hadtudományi Szekciónak.

Az 1990-es években, a kötelező tananyag elsajátításán túl a KKKF BM Határőr Tan széken is gondot fordítottak a tehetséggondozásra. „A tanszék hallgatóinak és oktatóinak dicséretére szolgál, hogy a XXI. OTDK-n 1993-ban a Kilián György Repülő Műszaki Főiskolán, a végzős határőrhallgatók közül négyen, hét különféle elismerést hoztak el a pályamunkájukkal.”⁹⁵¹ (Valószínűleg elkerülte az általam is nagyra becsült szerkesztők figyelmét, hogy a KGYRMF új elnevezése 1991-ben, Szolnoki Repülőtiszt Főiskola [SZRF] lett – V. G.)

Az 1950-ben létrehozott Honvéd Akadémia kezdeti eredményeinek elismeréseként a Minisztertanács a 2051/18/1953. sz. határozatával főiskolai rangú intézménnyé minősítette a Honvéd Akadémiát, amely nem sokkal később, 1955-ben felvette a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia (ZMKA) nevet. Az MT határozat a tanulmányi időt három évre emelte, és előírta, hogy 1955 őszétől kezdve kizárólag középiskolai végzettségű tiszteket lehet felvenni. Ezzel az előfeltétellel az akadémián kialakulhattak a hallgatói tudományos munka csirái. A tudományos diákköri fejlődés oktatói feltételét a tanári állomány minőségi összetételének szisztematikus javulása biztosította. Így például 1966-ban a tanárok 95%-a felsőfokú végzettséggel rendelkezett, 16%-ának két diplomája volt, valamint 12 kandidátus és 12 aspiráns dolgozott az intézményben. A hallgatói oldalról a feltételek további javulását eredményezte az ETI-n és a katonai főiskolákon egyre magasabb színvonalon folytatott képzés, amelynek folyamányaként az 1960-as évek végétől egyre jobban felkészült tisztek kerültek ki a csapatokhoz, majd az 1970-es években a csapatoktól az akadémiára, hallgatónak. A minőségi fejlődés szükségszerű velejárójaként az akadémiát végzett tiszttel szemben támasztott követelményrendszernek szerves összetevője lett az is, hogy „[...] a kibocsátott tisztet jellemezze tudományos gondolkodásmód és alkotótevékenységre való képesség, értse a hadseregben folyó tudományos munka célját, ismerje annak elveit, módszereit és irányításának rendjét”.⁹⁵²

⁹⁵¹ KÖMŰVES József – KRISÁN Attila – UGRÓ Szilárd szerk. (1994): *A Határőrség évkönyve 1993–1994*. Budapest, BM HOP. 109.

⁹⁵² HARCZ Tibor (1989): A hallgatói tudományos tevékenység kialakulása és fejlődése a ZMKA-n – 1. rész. *Akadémiai Közlemények*, 155. sz. 175–193.

A további fejlesztés irányában hatott egyfelől a tudománypolitikai elvek akadémián történő érvényesülésével foglalkozó 02/1971. sz. ZMKA parancsnoki intézkedés, amely új alapokra helyezte a hallgatók tudományos tevékenységével összefüggő feladatokat, másfelől az intézményi Tudományos Tanács 1974. október 8-i ülésén megvitatott és 1975-ben kiadott, *A ZMKA hallgatóinak a tudományos munka végzésére és irányítására való felkészítésének irányelvei* című dokumentum. Először jelent meg intézményi belső szabályozóban, hogy azok a tudományos diákköri munkák, amelyek eleget tesznek a meghatározott követelményeknek, elfogadhatók évfolyam-, illetve szakdolgozatnak. Az irányelvekben ugyancsak „egyértelműsítették, hogy a hallgatók tudományos munka végzésére és irányítására való felkészítésének céltudatos és hatékony segítése az akadémia minden vezetőjének, szervének, testületének és tanárának fontos szolgálati kötelessége. Minden rendelkezésre álló eszközzel és arra alkalmas módon támogatni kell a tudományos diákkörök működését.”⁹⁵³

Az első akadémiai diákkörök (összesen: öt) az 1975/76. tanévben szerveződtek intézményi szinten összehangolt és irányított hallgatói tudományos diákkörökké. A fakultásokhoz, tagozatokhoz, szakokhoz, illetve az általános és szakmai tanszékekhez kötődve egymás után létrejöttek az összefegyvernemi, a légvédelmi és repülő, a társadalomtudományi, az idegen nyelvi, a számítástechnikai és más tudományos diákkörök, s így azok sorában a Határőrizeti Tudományos Diákkör is. Az 1977/1978. tanévben hirdették meg először a hallgatói tudományos pályázati rendszert. A pályázatra a hallgatók 27 pályamunkát neveztek, amelyek közül 16 dolgozat különféle elismerésben részesült (kettő-kettő I. és II., három III. helyezés és kilenc különdíj), valamint tízet megjelentettek publikációként. Tovább erősítette az akadémiai belső folyamatokat a honvédelmi miniszter 47/1977. HM sz. utasítása, amely meghatározta a Magyar Néphadseregben (MN) folytatandó tudományos munka elveit, követelményeit és rendjét. Mindezek együttes hatásaként 1978-ban és 1979-ben 50 pályamunkát készítettek az akadémisták. Az intézmény történetében első alkalommal 1979 júniusában ült össze a hallgatói tudományos diákköri tevékenységgel foglalkozó konferencia. Dr. Lantódi József (CSc) vezérőrnagy akadémiaparancsnok kiemelte, hogy „a képzési követelményekhez hozzáfűzünk még egy újabbat is: a végzettek legyenek képesek a tevékenységükkel kapcsolatos tudományok alkalmazásán túl azok művelésére is”.⁹⁵⁴ Kezdetben a diákkörökben megrendezett versenyek és az akadémiai konferenciák jelentették a megmérettetés és minősítés fórumait, majd – különösen az oktatásról szóló 1985. évi I. törvényt követően – az akadémisták számára is természetessé vált az OTDK adekvát szekcióiban való szereplés és versenyzés lehetősége. A legeredményesebb pályamunkákat elfogadták diplomamunkaként (szakdolgozatként), valamint megjelentették a *Hallgatói Közleményekben* és más periodikákban, továbbá oktatási segédletként hasznosították az arra leginkább alkalmasakat.

Az 1980–1986 közötti időszakban (1980, 1982, 1984) meghonosodtak az ágazati, azaz a szárazföldi összefegyvernemi, a légvédelmi és repülő, valamint a társadalomtudományi ágazati tudományos diákköri konferenciák. Megjelent a *Hallgatói Közlemények* című kiad-

⁹⁵³ BÖLCSFÖLDI József (1989): A hallgatói tudományos tevékenység kialakulása és fejlődése a ZMKA-n – 2. rész. *Akadémiai Közlemények*, 156. sz. 153–184.

⁹⁵⁴ BÖLCSFÖLDI 1989, 153–184.

vány (1980); 1984-ben kiadták a ZMKA oktató, nevelő munkájának irányelveit, amelyek e témakörre is kiterjedtek; 1985-ben megjelent a *Hallgatói Tudományos Élet Hírei* című periodika.

(Ismét kérem a tisztelt Olvasót, legyen elnéző újabb személyes példám miatt. A ZMKA 1981–1984 közötti nappali tagozatos [határőrtiszt-] hallgatójaként három tudományos diákköri pályamunkát készítettem. Azok közül kettő érdemel említést, a harmadikkal nem értem el elismerést. Az *Osztályelsői tapasztalatok a tanulmányi munka szervezésében és irányításában* című pályamunkámat publikációként hasznosították a vezető-irányító munkában [ZMKA *Akadémiai Értesítő*, 1983/3. sz. 167–175.]; *A határőr őr rendes szolgálata vezetésének vezetéselméleti kérdései* című pályamunkámat elfogadták szakdolgozatként, és ugyancsak megjelent publikációként [ZMKA *Hallgatói Közlemények*, 1983/11. sz. 48.]. Témavezetőm mindkét esetben Toldi Sándor hőr. alezredes, nagyra becsült osztályfőnökünk volt – V. G.)

A tudományos diákköri tevékenység különösen megélénkült, és kedvező irányban fejlődött Az oktatásról szóló 1985. évi I. törvény és a végrehajtásáról rendelkező 41/1985. (X. 5.) MT sz. rendelet, valamint a művelődésügyi miniszter tudományos diákkörökről szóló 109/1986. (Műv. K. 19.) MM sz. utasítása alapján. Megnőtt a diákköri dolgozatok száma, javult a minősége, s egyre inkább jellemzővé vált a dolgozatok hasznosítása, így például publikációként és oktatási segédanyagként, továbbá egyre gyakoribbá váltak az elismerések. Az ágazati konferenciák tapasztalatainak figyelembevételével 1986 áprilisában megrendezték a II. ITDK-át. A rendezvényen 145 hallgató és 80 tanár vett részt, akik közül – a dolgozatok bemutatását, illetve megmértetését követő fórumon – 8 hallgató és 12 tanár fejtette ki véleményét, valamint a jövőre vonatkozó javaslatait. Zárszavában *dr. Simon Sándor* altábornagy akadémiaparancsnok nyomatékosan kiemelte az osztályfőnökök szerepét. „Hangsúlyozom, hogy a hallgatói tudományos diákköri tevékenységben az osztályfőnökök kulcsszerepet töltenek be. Semmivel nem pótolható a feladatuk és felelősségük a hallgatók megismerésében, a tudományos érdeklődésük feltárásában, a tudományos munkára való ösztönzésükben, a módszertani tapasztalatok átadásában, a kutatói tevékenység irányításában és értékelésében. Ezt kell erősíteni és továbbfejleszteni.”⁹⁵⁵

Az akadémia egészében fellendült tudományos diákköri tevékenység sodorvonalában a ZMKA Határőr Tanszéken, az 1982 és 1986 közötti négy tanévben 95 pályamunka született, amelyek közül 82 különböző elismerésekben részesült.⁹⁵⁶ Az 1987–1989 közötti éveket alapvetően a minőségi fejlesztés és fejlődés jellemezte szinte minden tekintetben: szabályozók, hallgatói pályázati rendszer, intézményi konferencia, országos konferenciákon való szereplés és így tovább. Az akadémián 1989-ben 19 hallgatói tudományos diákkör működött, amelyek 26 intézményi rendezvényt szerveztek. A házi konferenciákon 31 dolgozat versenyzett, és azok közül 10 pályamunka továbbjutott az országos konferenciákra.⁹⁵⁷

⁹⁵⁵ BÖLCSFÖLDI 1989, 153–184.

⁹⁵⁶ STEFÁN 1986.

⁹⁵⁷ BÖLCSFÖLDI József (1990): A hallgatói tudományos tevékenység 1989. évi eredményei a ZMKA-n. *Akadémiai Közlemények*, 161. sz. 219–231.

12.6.2. Rendészeti tudományos diákköri tevékenység a rendészeti felsőoktatásban, 1971–1989

A rendészeti felsőoktatásban folytatott tehetséggondozás is hosszú évtizedekre nyúlik vissza. *Dr. jur. Lakatos János* ny. r. ezredes, a tudományos diákköri tevékenységet segítő és támogató oktatók egyik jeles képviselője megalapozottan fogalmazhatta meg az alábbiakat.⁹⁵⁸ A tudományos önképzőköri tevékenység a jogelőd RAK-on kezdődött meg. Az akkori követelményeknek megfelelő szakköröket a kezdetektől fogva annak érdekében működtették, hogy a tisztjelöltek a tantervi célkitűzéseket és kimeneti követelményeket meghaladó tudásra tegyenek szert, amelynek birtokában még eredményesebben végezhetik munkájukat a rendőrtisztzi pályán. A polgári felsőoktatási intézményekhez hasonlóan, a megalapított RTF-n is egyre élénkülő tudományos diákköri mozgalom alakult ki, és egymás után létrejöttek a tudományos diákkörök. Az 1970-es évek kezdetén mindössze négy diákkör alakult meg: a büntetőjogi (később büntető- és büntetőeljárás-jogi), a kriminalisztikai, a pszichológiai (később kriminálpszichológiai), valamint a büntetés-végrehajtási. Rövid időn belül hat újabb diákkör társult az előzőkhöz: állambiztonsági; állam- és államigazgatási jogi; bűnügyi; közlekedési; kriminálstatistikai és kriminológiai; marxista diákkör. Az 1970-es évek közepén 10 diákkör működött, évente átlagosan 200–250 hallgatóval. Az RTF hallgatói 1973-tól minden OTDK-n indultak, és a profilbarát „civil” (így főként az állam- és jogtudományi, illetve a társadalom-tudományi) szekciók munkájában vettek részt. A főiskolán 1974-ben létrehozták az első Intézményi Tudományos Diákköri Tanácsot (ITDT), és életbe lépett az RTF Tudományos Diákköreinek Működési Szabályzata. A TDT első elnöke *dr. jur. Dános Valér* r. százados lett, aki főállású elnökként láthatta el a tisztségét.

Új lendületet vett a diákköri tevékenység az 1976-ban megújított ITDT irányításával.⁹⁵⁹ „A tudományos diákköri munka az oktató-nevelő munka fontos területe, amely elősegíti a hallgatók tudományos képességeinek kibontakoztatását és fejlesztését. Az eredményesség további biztosítása érdekében, a tudományos diákköri munka irányítására, koordinálására – a 112/1973. M.K.8/MM utasítás alapján – létrehozom az RTF Tudományos Diákköri Tanácsát. Elnöke: *dr. Kovács József* r. őrnagy; titkára *dr. Sárkány István* r. főhadnagy. A TDT a jogkörét és feladatait az RTF Tudományos Diákköreinek Működési Szabályzata alapján látja el” – olvasható *Győrök* vezérőrnagy főiskola-parancsnok 9/1976. parancsában.

A főiskolán végzett tudományos munkát minisztériumi szinten is folyamatosan figyelemmel kísérték és permanens fejlesztését a tudományos kutatás elméletében és gyakorlatában történt újabb változásokhoz igazították, így például a 8/1978., az 5/1982., a 11/1982., a 10/1985., majd a 14/1987. BM paranccsal.

Az 1975–1981 közötti hét évben az RTF hallgatói az országos konferenciákon – különösen a jogi, pedagógiai, pszichológiai és közművelődési szekciókban – 30 pályamunkát mutattak be, amelyekkel hat I. és öt II. díjat értek el, valamint többen pénz- és tárgyjutalomban részesültek.⁹⁶⁰ A legelső országos sikert az ELTE által megrendezett 1975. évi XII. OTDK Állam- és Jogtudományi Szekcióban (ÁJT SZ), az *Idegenforgalom és a bűnözés*

⁹⁵⁸ LAKATOS János (2011): A Rendőrtisztzi Főiskola tudományos diákköri munkájához. In HARAI Dénes: *Tudomány és biztonság – A had- és rendészettudományi hallgatók tudományos diákköri munkájának története*. Budapest, ZMNE.

⁹⁵⁹ RTF pk. 9/1976. sz. parancsa a TDT megalakításáról (RTF NKE ÜVI)

⁹⁶⁰ GYÖRÖK 1981a, 3–13.

című pályamunkával elért II. helyezést hozta meg az RTF-nek. (A hallgató nevét és konzulensét nem sikerült megállapítanom – V. G.) Kiemelést érdemel, hogy az 1981. évi XV. OTDK Oktatástechnikai és Tantárgy-pedagógiai Szekciójában nívódíjat kapott *Tóth Lajos* harmadéves hallgató.⁹⁶¹

A tudományos diákköri munkában az 1980–1985 közötti ciklusban szakítottak a preferált jogcentrikussággal, és más tudományágakat is szorgalmaztak. A főiskolán nyolc diákkör működött: marxista–leninista, állambiztonsági, bűnügyi, közbiztonsági és közlekedérendészeti, büntetőjogi és kriminalisztikai, államjogi és igazgatásrendészeti, büntetés-végrehajtási, valamint a pszichológiai diákkör. A főiskola hallgatói részt vettek a XV., XVI. és XVII. OTDK-n, valamint a II. KFTDK-n, továbbá az I. Közlekedésbiztonsági és Közlekedéspedagógiai TDK (KBKP TDK) rendezvényein, amelyeken 61 pályaművel versengtek, és 29 helyezést értek el.⁹⁶² Az RTF hallgatói 19 tudományos pályamunkát neveztek a következő évben, azaz 1986 áprilisában megrendezett III. KFTDK-ra és a II. KBKP TDK-ra.⁹⁶³

A megelégnült tudományos diákköri tevékenység eredményeként az 1982 és 1986 közötti négy tanévben 101 pályamunka született, amelyek közül 48-at különféle elismerésben részesítettek.⁹⁶⁴ Sikerként könyvelte el a főiskola, hogy 1988-ban megrendezhette a IV. KFTDK-t, amely – amint említettem – egyúttal az utolsó is volt, ugyanis az 1989. évi OTDK-n debütált a Hadtudományi Szekció.

12.6.3. Határőrizeti és határrendészeti tudományos diákköri tevékenység, kiemelt figyelemmel az OTDK Hadtudományi Szekcióra, 1989–2007

Az addigi erőfeszítések és eredmények elismerését jelentette, hogy 1987. évi XVIII. OTDK időszakában megalakult az OTDK Hadtudományi Szekciója (HTSZ). Elnöke *dr. Szenes Zoltán* alezredes (ZMKA) lett. Az OTDT döntése alapján, 1989-től önálló szekcióban mérhették össze tudásukat, és bizonyíthatták tudományos munkára való alkalmasságukat a katonai, a rendészeti és a polgári felsőoktatási intézmények hadtudományi pályamunkákkal regisztrált hallgatói. (A HTSZ mellett természetesen továbbra is indulhattak más, profilbarát szekciókban is a katonai, illetve a rendészeti felsőoktatási hallgatók – V. G.)

A HTSZ-t legelső alkalommal a ZMKMF rendezte meg 1989-ben, a XIX. OTDK keretében. A XX. OTDK-át 1991-ben a ZMKA, a XXI.-et 1993-ban a Szolnoki Repülőtiszt Főiskola rendezte. A XXII.-et 1995-ben tartották – és ezúttal, első alkalommal – az RTF-n. A XXIII. OTDK-át 1997-ben a ZMNE Kossuth Lajos Főiskolai Kar (ZMNE KLFK) rendezte. A XXIV.-et 1999-ben a Bolyai János Katonai Műszaki Főiskola (BJKMF), a XXV.-et 2001-ben a ZMNE, a XXVI.-at 2003-ban ugyancsak a ZMNE, a XXVII.-et 2005-ben a ZMNE Bolyai János Katonai Műszaki Kar (ZMNE BJKMK), a XXVIII.-at 2007-ben a ZMNE szervezte. Az 1989. évi XIX. OTDK Hadtudományi Szekcióban nyolc egyetem és főiskola (ZMKA, KLFK, ZMKMF, KGYRMF, BME, ELTE, RTF és a Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskola) hallgatói vettek részt, akik 14 tagozatban 113 pályamunkát mutattak

⁹⁶¹ RTF pk. 5/1981. (04. 24.) sz. parancsa (NKE RTK ÜVI).

⁹⁶² Jelentés az RTF 1980-1985 közötti 5 éves tevékenységének értékeléséről és a következő 5 éves időszak fő feladatairól (NKE RTK ÜVI; 15-4/7/1985).

⁹⁶³ Jelentés az RTF-n folyó tudományos munkáról és a további feladatokról. (NKE RTK ÜVI; 15-43/18-1984)

⁹⁶⁴ STEFÁN 1986.

be. A „zrínyis” hallgatók XIX. OTDK-n szerzett elismerései: öt darab I. díj, három darab II. díj, egy darab III. díj, valamint egy darab aranyplakett.⁹⁶⁵

A ZMKA-n az 1988. évi viszonylagos mennyiségi megtorpanás, majd az 1989. évi elmozdulás után egy lassú, de fokozatos és minőségi jegyekkel jellemezhető fejlődés volt tapasztalható.⁹⁶⁶ Az akadémián 1990-ben 59 hallgató 51 pályamunkát készített (hússzal többet, mint 1989-ben), és azok közül 36 dolgozatot mutattak be. Ellenben – sajnálatos módon – visszaesett a hallgatói publikációk száma, az előző évi 31 cikk helyett csak 22 jelent meg.

A ZMKA hallgatóinak szorgalmát és versenyszellemét tükrözi, hogy 1993-ban az akadémia a HTSZ-ben részt vevő intézmények közötti rangsorban (25 pályamunkával, tíz I–II–III. díjjal és hat különdíjjal) megszerezte a legjobb helyezést. (Az eredményesség egyértelmű elismerése mellett ne feledjük azonban, hogy az akadémiai hallgatók a praxisból érkeztek, és szakfőiskolát végzett tisztként a kutató-kidolgozó tevékenységben is jelentős gyakorlati tapasztalatokra tettek szert – V. G.) Az akadémiai elődök jó példáit követve, a létrehozott ZMNE-n, valamint annak Határrendészeti és Védelmi Tanszékén is jó színvonalon folyt a határőrhallgatók foglalkoztatása a tudományos diákköri munkában, illetve a tehetséggondozás más munkaformáiban. Nem hagyható figyelmen kívül az a tény sem, hogy az 1997-es sikerben – a bemutatott 65 pályamunka közül 37 az egyetemen született – minden bizonnyal közrejátszott az előző évben történt egyetemi integráció is, amelynek során az addigi akadémia úgy vált egyetemmé, hogy a szentendrei és a szolnoki katonai főiskola hallgatói állományát is magába olvasztotta. Ugyancsak feltétlenül említést érdemel és a ZMNE javára kell írni, hogy az országos konferenciákkal párhuzamosan több alkalommal is lehetőséget biztosított az együttműködő külföldi katonai felsőoktatási intézmények hallgatóinak is tudományos pályamunkák benyújtására és megmérettetésére, így például 1999-ben hét, majd 2007-ben négy külföldi partnerintézmény hallgatói versenyezhetek.⁹⁶⁷

Az RTF hallgatóinak széles körű nyitottságát és sokoldalúságát jellemezte, hogy az 1991. évi XX. OTDK-n a különböző – állam- és jogtudományi, hadtudományi, humán-tudományi, tantárgypedagógiai és oktatástechnikai, valamint társadalomtudományi – szekciókban 60 dolgozattal vettek részt, és 41 díjat, elismerést szereztek.⁹⁶⁸

Az RTF Határrendészeti Tanszék a kezdetektől fogva figyelmet fordított a tudományos diákköri tevékenység szervezésére és eredményes végzésére is. A Határrendészeti Tudományos Diákkör vezetője *dr. univ. Varga János* alezredes lett (1996–1996 között, majd 1998–1999-ben ismételt). Az 1992/1993. tanévben, azaz a tanszék első tanévében máris két tudományos diákköri dolgozat született, és mindkettőt díjazták is az intézményi konferencián. Attól kezdve egyre több határrendészeti hallgatót megérintett a tudományos kutatás és kidolgozás varázsa. Az 1993/1994. tanévben: 11 dolgozat és két díj; 1994/1995:

⁹⁶⁵ SZENES Zoltán (1990): A hallgatói tudományos diákköri munka helyzete. Előadás a ZMKA 1989. 11. 22-ei ITDK-n. *Akadémiai Közlemények*, 161. sz. 211–218.

⁹⁶⁶ SZENES Zoltán (1991): A hallgatói tudományos diákköri munka 1990. évi helyzete. Előadás a ZMKA 1990. 11. 22-ei ITDK-n. *Akadémiai Közlemények*, 178. sz. 78.

⁹⁶⁷ HARAI Dénes (2011): *Tudomány és biztonság – A had- és rendészettudományi hallgatók tudományos diákköri munkájának története*. Elérhető: <http://hhk.uni-nke.hu/kutatas-es-tudomanyos-elet/kari-tudomanyos-diakkor/otdk-s-tortenetunk> (A letöltés dátuma: 2018. 12. 18.)

⁹⁶⁸ PARÁDI József (1991): Tudományos diákköri tevékenység az RTF-n. In KELLNER András szerk. (1991): *20 éves az RTF*. Budapest, RTF. 31–32.

öt dolgozat és egy díj; 1995/1996: hét dolgozat és hat díj; 1996/97: hat dolgozat és öt díj (*Bodócsi Mihály* hdgy.; *Hautzinger Zoltán* főhadnagy; *Nagy Ákos* hdgy.; *Lisztes Mihály* hdgy.; *Nagy István* hdgy.; *Prikler István* törzsszászlós).

Lakatos János imént hivatkozott írása szerint kiemelkedően sikeres volt az 1993. évi XXI. OTDK ÁJTSZ-ben részt vevő nyolc hallgató, akik valamennyien nívódíjban részesültek. (Sajnos azonban az adataik nem ismeretesek – V. G.)

Az intézményi tudományos diákköri munka eredményességének országos elismerését tükrözte, hogy 1995. április 18–19-én az RTF megrendezhette a XXII. OTDK ÁJTSZ-t, valamint párhuzamosan a HTSZ-t. Az állam- és jogtudományi szervező bizottság elnöke *dr. Jankovics Kornélia* docens gazdaságvédelmi tanszékvezető, a hadtudományi szervező bizottság elnöke *dr. Parádi József* hőr. alezredes docens és a két bizottság közötti koordinátor *dr. Németh Zsolt* r. alezredes docens lett.⁹⁶⁹ Kiemelést érdemel, hogy az 1995. évi XXII. OTDK ÁJTSZ-ben első alkalommal versenyezhetett „rendőrtisztis” határrendészeti hallgató: *Vájlok László*, a nappali tagozat végzős hallgatója, *Az államhatárral összefüggő bűncselekmények* című pályamunkájával Nívódíjat nyert; a témavezetője (tv.) *Lovas Attila* százados volt.

A rendszeres szervezeti leépítés és létszámcsökkentés egyik következményeként az RTF főigazgatója 1995-ben – eredeti munkakörük maradéktalan ellátása mellett – egy-egy főállású oktatót bízott meg az ITDT elnöki (*dr. Németh Zsolt* r. alezredes), valamint a titkári (*dr. jur. Lakatos János* r. alezredes) feladatok teljesítésével. Az ITDT 1997-ben megerősítette tisztségükben a megbízott elnököt és titkárt, majd az RTF FT 1998-ban elfogadta az RTF Tudományos Diákköreinek Ügyrendjét. Az ITDT következetesen képviselte azt az álláspontot, hogy: „Országos konferenciára csak olyan dolgozatot nevezhető, amely valóban színvonalas, és amelynek elbírálásában külső szakemberek is részt vettek.”⁹⁷⁰ Mindezek következtében az 1990-es évek második felében új lendületet vett a tudományos diákköri mozgalom, amit az elért eredmények is szemléltetnek. Az RTF hallgatói a XXIII. OTDK-n (1997) az ÁJTSZ-ben 19 dolgozatot mutattak be, és 14 elismerést kaptak; a Társadalomtudományi Szekcióban nevezett hét dolgozathoz négy különdíjat kapott; a HTSZ-ben négy dolgozattal két díjat szereztek.

Az 1999. évi XXIV. OTDK HTSZ-t a BJKMF rendezte. A szekcióban nyolc felsőoktatási intézmény hallgatói versenyeztek, valamint rajtuk kívül hat ország hét tanintézetéből is érkeztek hallgatók a konferenciára. A felsőoktatási határőr, illetve határrendészeti tanszékekről 19 határőr, illetve határrendészeti hallgató kapott meghívást: a ZMNE egyetemi képzési rendszeréből kettő, a ZMNE főiskolai hallgatói közül hét, a BJKMF-ről három, illetve az RTF-ről hét hallgató. Az RTF-es hallgatók a XXIV. OTDK-n az ÁJTSZ-ben 43 dolgozatot neveztek, 23 elismerést kaptak; a Társadalomtudományi Szekcióban nevezett öt dolgozathoz egy különdíjat; a HTSZ-ben indított hét dolgozattal hat elismerést szereztek. A különböző tagozatokban a határőrhallgatók közül I. helyezést ért el: *Benczúr Attila* alezredes (ZMNE Budapest), *Siska Gábor* őrnagy (RTF) és *Ipacs Róbert* zászlós (BJKMF). Értékes II. helyezést értek el: *Zámbó Péter* főhadnagy (RTF) és *Hortobágyi Dániel* zászlós (ZMNE Szentendre). III. helyezést ért el: *Révész Szabolcs* hadnagy (RTF).

⁹⁶⁹ RTF pk. 7/1995. (01. 31.) sz. intézkedése a XXII. OTDK Állam- és Jogtudományi, valamint Hadtudományi Szekciójának megrendezésére (NKE RTK ÜVI).

⁹⁷⁰ LAKATOS 2011.

A helyezéseken kívül a hallgatók öt különdíjat is kaptak. Megalapozottan foglalhatta össze a tapasztalatokat a tudományos diákköri munka egy másik jeles támogatója, *dr. Varga János* hőr. alezredes mb. tanszékvezető: „[...] összegzésként megállapítható, hogy tradícióinkhoz méltóan képviselték a Határőrséget, s bizvást kijelenthető, hogy a határőrségi tudományos kutatás személyi utánpótlása is erősödött.”⁹⁷¹

A XXIV. OTDK-n helyezett RTF-es határrendészeti hallgatók, a témáik és a témavezetőik.

Siska Gábor őrnagy levelező tagozatos hallgató: *Szent László lovagkirály vitézsége és a határőrizet*; I. helyezés; témavezető (tv.): *dr. Teke András* ezredes; *Zámbó Péter* hallgató: *A kábítószer probléma és a határőrség szerepe a kábítószer bűnözés üldözésében*; II. helyezés; tv.: *Szöke István* ezredes; *Révész Szabolcs* hallgató: *A lopott gépjárművek felfedezésének tapasztalatai az orosházi Határőr Igazgatóság területén 1992-től 1997-ig*; III. helyezés; tv.: *Lovas Attila* százados.

Ugyan helyezést nem értek el, de elismerés illeti az alábbi hallgatóinkat is. *Pokorny Katalin* hallgató: *A külső határok védelmével kapcsolatos teendők az európai uniós csatlakozás előtt és után*; tv.: *Szabó Zoltán* ezredes; *Ilauszki Tibor* hallgató: *A határőrizeti kirendeltségeken szolgálatot teljesítő állomány munkaidőrendjének lehetőségei*; tv.: *Szűcs János* alezredes.

A 2001. évi XXV. OTDK Hadtudományi Szekcióját a ZMNE Vezetés- és Szervezés-tudományi Karán (ZMNE VSZTK) tartották.⁹⁷² Nyolc felsőoktatási intézményből 107 pályamunkát mutattak be. Négy külföldi katonai intézmény 11 hallgatója önálló tagozatban versengett. Rendészeti hallgatók a XXV. OTDK-n elismerésben részesítettek között:

- *Bebesi Zoltán* r. főhadnagy ZMNE VSZTK: Biztonság- és Védelempolitikai Tagozatban; I. hely; + tárgyjutalom;
- *Tóth Gusztáv* hőr. százados ZMNE HTK: Hadtörténelem I. Tagozatban; III. helyezés; + könyvjutalom;
- *Kovács Zsolt* hőr. őrnagy ZMNE HTK; Hadtörténelem III. Tagozatban; II. helyezés; + különdíj;
- *Szentes Ferenc* hőr. zászlós és *Bakai Kristóf Péter* hőr. hallgató ZMNE HTK: Határrendészet és Védelem I. Tagozatban; I. helyezés;
- *Szendrei János* hőr. törzsőrmester ZMNE HTK: Határrendészet és Védelem I. Tagozatban; II. helyezés;
- *Fórizs Eszter* hőr. törzsőrmester RTF: Határrendészet és Védelem I. Tagozatban; III. helyezés;
- *Kuntner Andrea* hőr. zászlós ZMNE VSZTK: Határrendészet és Védelem I. Tagozatban; különdíj;
- *Tóth Elek* hőr. hdgy. ZMNE HTK: Határrendészet és Védelem I. Tagozatban; különdíj;
- *Draskóczy József* hőr. őrnagy ZMNE HTK: Határrendészet és Védelem II. Tagozatban; I. hely; + különdíj;

⁹⁷¹ VARGA János (2000): A felsőoktatási intézmények határőr hallgatóinak tudományos diákköri tevékenysége a XXIV. OTDK tükrében. *Határőrségi Tanulmányok*, 1. sz. 154–179.

⁹⁷² 2001. évi XXV. OTDK Hadtudományi Szekció eredményei. Elérhető: <http://otdt.hu/upload/files/Had25.pdf> (A letöltés dátuma: 2019. 05. 27.)

- Nagy Sándor hőr. őrnagy ZMNE HTK: Határrendészet és Védelem II. Tagozatban; II. helyezés; + különdíj;
- Barna Ferenc hőr. őrnagy ZMNE HTK: Határrendészet és Védelem II. Tagozatban; III. helyezés; + különdíj;
- Sebestyén Attila hőr. őrnagy ZMNE HTK: Katonai Informatika Tagozatban; III. helyezés;
- Bálint Attila hőr. mk. őrnagy ZMNE HTK: Határrendészet és Védelem II. Tagozatban; különdíj;
- Czukor Gergely hőr. zászlós ZMNE BJKMFK: Katonai Kommunikáció Tagozatban; könyvjutalom;
- Szurcsik Zoltán hőr. tötzsőrmester ZMNE HTK: Rendvédelem és Rendvédelem-történet Tagozatban; II. hely;
- Cingul Edina határrendészeti hallgató RTF: Rendvédelem és Rendvédelem-történet Tagozatban; különdíj;
- Johanesz Zsolt hőr. hallgató ZMNE HTK: Határrendészet és Védelem II. Tagozatban; különdíj;

A szekcióban két hallgató kapott Pro Scientia Aranyérmet. Egyikőjük *Bebesi Zoltán* r. főhadnagy volt. Pályamunkájának címe: *Magyarországra irányuló és az országon áthaladó kábítószer-csempészet módszerei, különös tekintettel a heroinra és a kokainra.*⁹⁷³

*A 2003. évi XXVI. OTDK Hadtudományi Szekció határrendészet és határvédelem tagozatában az RTF határrendészeti hallgatóinak eredményei.*⁹⁷⁴

- Csupor Zoltán: *Az embercsempészés elleni küzdelem a határőrizeti kirendeltségen*; tv.: Vass Ferenc alezredes; III. helyezés + különdíj;
- Nagypál Krisztián: *A titkos információgyűjtés szerepe a felderítésben és a bizonyításban, jogszabályi fejlődése a rendszerváltozás után*; tv.: dr. Jung Sándor r. őrnagy; különdíj;
- Szabó Anita: *A menedékjog intézménye a Magyar Köztársaságban*; tv.: Vass Ferenc alezredes; különdíj;
- Szkárosi Éva: *Az idegenrendészet jogi szabályozása, jogharmonizációs kötelezettségeinkre tekintettel*; tv.: Vass Ferenc alezredes; helyezést nem ért el;
- Láposi Szilvia Éva: *A határrendészeti igazgatási szakismeretek oktatása az RTF-n*; tv.: Vass Ferenc alezredes; helyezést nem ért el. (Elismerést érdemel Vass alezredes négy témavezetéssel – V. G.)

A 2005. évi XXVII. OTDK Hadtudományi Szekcióban 12 intézményből 109 hallgató vett részt. A szekcióátlaghoz viszonyítva (9 pályamunka/intézmény) kedvező, hogy összesen 22 belügyi hallgató 21 dolgozattal versenyzett. Nyolc szerző, hét határrendészeti téma és 16 elismerés (hét helyezés, hat különdíj, három tárgyjutalom) a jellemző mutatók.⁹⁷⁵

⁹⁷³ Forrás: <http://hkk.uni-nke.hu/kutatas-es-tudomanyos-elet/kari-tudomanyos-diakkor/otdk-s-tortenetunk> (A letöltés dátuma: 2018. 12. 21.)

⁹⁷⁴ 2003. évi XXVI. OTDK HTSZ eredményei. Elérhető: <https://hkk.uni-nke.hu/kutatas-es-tudomanyos-elet/kari-tudomanyos-diakkor/otdk-s-tortenetunk> (A letöltés dátuma: 2019. 05. 22.)

⁹⁷⁵ PARÁDI József (2005): *A XXVII. OTDK (IX.) Hadtudományi Szekció. 2005. 05. 20–21.* Elérhető: http://users.atw.hu/szbrmtt/RTH/RTH_XIII-XVevf_22-26sz.pdf (A letöltés dátuma: 2015. 08. 20.)

- Zán Krisztina (ZMNE): *A Határőrség nemzetközi tevékenysége az Európai Unió csatlakozás és a schengeni felkészülés tükrében, különös tekintettel a protokoll tevékenységre*; I. helyezés.
- Zseli Attila (ZMNE): *A schengeni vízum kibocsátása, sajátosságai és hamisításának tapasztalatai*; I. helyezés.
- Nagy Lászlóné (ZMNE): *Menekültpolitika uniós sztenderek alapján*; II. helyezés.
- Szigeti Béla (RTF): *Bevetési szervek alkalmazása a migrációs háló működtetése során – az „Őszirózsza 2004” akció megtervezése és végrehajtása*; II. helyezés.
- Székely Zoltán – Bugnits Richárd (RTF): *Rendvédelem-történeti Füzetek repertórium*; II. helyezés.
- Gajdáné Bada Éva (RTF): *A visszautasítási őrizet elrendelésének szabályai, gyakorlati végrehajtása a Kiskunhalasi Határőr Igazgatóságon*; III. helyezés.
- Gáspár Gyula (RTF): *A világ menekülteinek helyzete fél évszázad tükrében*; IV. helyezés + különdíj.

Küldődíjat kaptak: Török Sándor hőr. alezredes, Gábrriel Péter Gábor hőr. százados, Bartus Gábor hőr. zászlós, Eleki Zsolt hőr. hallgató és Zán Krisztina hőr. alezredes (valamennyien ZMNE), illetve Bodó Bernadett r. hadnagy, Egervári Zsolt r. hadnagy és Slikker Csaba r. hadnagy (valamennyien RTF).

Tárgyjutalomban részesültek: Komáromi László r. hadnagy, Cseh Krisztián hőr. hallgató, Balogh Gábor hőr. százados és Zán Krisztina hőr. alezredes (valamennyien ZMNE).

A helyezettek témavezetői: dr. Horpácsi Ferenc, Varga Norbert és dr. Antal László (valamennyien ZMNE); dr. Parádi József, dr. Varga János, Vass Ferenc és dr. jur. Verhóczki János (valamennyien RTF).

A témavezetők közül pénzjutalmat kapott: dr. Horpácsi Ferenc hőr. alezredes (ZMNE) és dr. Parádi József hőr. alezredes (RTF).

A 2005. évi XXVII. OTDK más szekcióiban is eredményesen szerepeltek az RTF hallgatói. Az ÁJT Szekció Kriminálisztikai Tagozatában egy-egy I., II. és III. helyezést, valamint egy különdíjat; a HTSZ Rendvédelem és Rendvédelem-történeti Tagozatában öt különféle helyezést és két különdíjat értek el, illetve szereztek.

Az OTDK-kon díjazott pályamunkák szerzőin kívül feltétlenül említést érdemelnek az intézményi konferencián továbbjutásra javasolt, illetve a 2003–2006 közötti országos konferenciákon részt vevő, de kiemelt helyezést el nem ért RTF-es határrendészeti hallgatók is, így a következők.⁹⁷⁶

2003-ban:

- Remes Anita: *A Balassi Bálint Határ vadász Század helye, szerepe az igazgatóság határellenőrzési rendszerében*; tv.: Vass Ferenc;
- Lőrincz Péter: *A vizsgálati munka és a visszautasítás*; tv.: Vass Ferenc;

⁹⁷⁶ HANUSKA Miklós (2008): Tudományos Diákköri Tevékenység a Rendőrtisztai Főiskola Határrendészeti Tanszékén 2003–2007 között. In VARGA János szerk.: *15 éves az RTF Határrendészeti Tanszék. Jubileumi Évkönyv 1992–2007*. Budapest, ORFK. 26–34.

- Csiger Zsolt: *A bevetési egységek átvizsgáló technikái*; tv.: dr. jur. Verhóczki János;
- Honfi Péter: *A külföldiekkel szemben alkalmazható rendőri intézkedés*; tv.: Vass Ferenc.

2004-ben:

- Horváth Szabolcs: *A mobil hőkamerás gépjármű és alkalmazása a határőrizetben*; tv.: dr. jur. Verhóczki János;
- Vasuth Erik: *A határforgalom-ellenőrzés technológiája*; tv.: Demeter Tamás;
- Oláhné Váradi Erika: *Védett állatok és növények államhatáron való átszállítása, felfedésük lehetőségei*; tv.: Dr. Varga János;
- Nagy Sándor: *A Biharkeresztes Határrendészeti Kirendeltségen működő Hatósági Osztály felépítése, feladata, szolgálat ellátásának rendje*; tv.: Szádvári László;
- Posta Klára: *Rajka Határforgalmi Kirendeltség története*; tv.: Dr. Varga János;
- Hónig Anett: *A Drávaszabolcsi Határforgalmi Kirendeltség története*; tv.: Dr. Varga János.

2005-ben:

- Márton György: *Az elfogás és előállítás a Ferihegy-2 Határrendészeti Kirendeltségen*; tv.: Hanuska Miklós;
- Aradi Ádám: *A Szövetségi Rendőrség*; tv.: prof. dr. Fórizs Sándor;
- Borsos Tímea: *Mentorképzés a Határőrségnél*; tv.: Hanuska Miklós;
- Vezdán Csaba: *A Tompai HFK története*; tv.: dr. Varga János;
- Illés Mónika Éva: *A határ vadász-század feladata a migrációs háló működtetésében*; tv.: Hanuska Miklós;
- Eszenyi Klára Kamilla: *A szolgálati lovak alkalmazása*; tv.: Hanuska Miklós;
- Mezei Nándor: *Lőkiképzés a Határőrségnél*; tv.: Hanuska Miklós;
- Kozma Ágnes Kata: *A Határőrség konfliktuskezelési feladatai*; tv.: Hanuska Miklós.

2006-ban:

- Verebélyi Balázs: *ADR szállítmányok államhatáron történő átléptetése*; tv.: Hanuska Miklós;
- Kovács Erika: *A magyar és schengeni vízumok ellenőrzése és kezelése*; tv.: Hanuska Miklós;
- Vellai István: *A menet közbeni határforgalom ellenőrzés gyakorlati végrehajtása a Budapest-Hegyeshalom vasútvonalon*; tv.: dr. Varga János;
- Nagy Dániel Gábor: *A Budapesti Határőr Igazgatóság Vasúti Határrendészeti Kirendeltség bemutatása*; tv.: Hanuska Miklós;
- Benke Györgyi: *Közokirat-hamisítás okmányvizsgálói szemmel a vasúti ellenőrzés során*; tv.: dr. Varga János;
- Berke László: *A kompetencia alapú emberi erőforrás-gazdálkodási rendszer határőrségi bevezetésének lehetősége*; tv.: dr. Varga János;
- Pálfi Györgyi: *A vezető sikerességének lehetséges okai*; tv.: Hanuska Miklós.

A hagyományoknak megfelelően, az RTF 2006. április 3-án és 4-én megrendezte a soros ITDK-át. A hallgatók kilenc tagozatban 66 dolgozatot mutattak be, amelyek közül a zsűrik 43 pályamunkát javasoltak az OTDK-ra.

A Szenátus 2007. február 7-én elfogadta az RTF Tudományos Diákköreinek Működési Rendjét, valamint a TDT Módosított Ügyrendjét.⁹⁷⁷ Ezek lényege: a hatályos felsőoktatási törvény előírásaihoz igazodva, a szakdolgozatok leadási határidejével (március 31.) összhangba hozta az ITDK időpontját, amelyet minden alkalommal legkésőbb március 15-éig kell megrendezni. Ez által egységesen és határidőn belül lehetővé vált az ITDK-án kiemelkedő pályamunkák szakdolgozatként történő elfogadása.

Kimagasló eredményességgel zárult a 2007. évi XXVIII. OTDK HTSZ. A nyolc felsőoktatási intézményből érkezett 77 pályamunka között a határrendészet és határvédelem tagozatban 21, valamint a hadtörténelem és rendvédelem-történet tagozatban egy, azaz összesen: 22 dolgozat (az összes pályamunka 28,6%-a) versengett, és valamennyi hallgató valamilyen elismerést (I–III. helyezést és/vagy különdíjat) szerzett.⁹⁷⁸ Oly magas volt a határrendészeti és határvédelmi tárgyú pályamunkák száma, hogy három tagozatot szerveztek a bemutatásukhoz. A pályaművek alábbi színes palettája betekintést enged a határrendészeti elmélet és gyakorlat komplexitásába, valamint a tisztképzés összetett tananyagába, továbbá meggyőzően kifejezi a határrendészeti hallgatók sokoldalúságát.

A határrendészet és határvédelem I. tagozatban

- Szilágyi Gábor (ZMNE KLHTK): *Magyarországról induló, Balkán felé irányuló gépjárműcsempészet*; témavezetője; tv.: Huszek Csaba; I. helyezés.
- Vellai István (RTF): *A menet közbeni határforgalom-ellenőrzés gyakorlati végrehajtása a Budapest–Hegyeshalom vasútvonalon*; tv.: dr. Varga János; II. helyezés.
- Kerner Kata (ZMNE KLHTK): *Az európai uniós tartózkodási engedélyek hamisításának jellemzői*; tv.: dr. Antal László; III. helyezés.
- Kovács Erika (RTF): *A magyar és a Schengen-vízumok ellenőrzése és kezelése*; tv.: Hanuska Miklós; különdíj.
- Verebélyi Balázs (RTF): *ADR-szállítmányok államhatáron történő átléptetése*; tv.: Hanuska Miklós; különdíj.
- Nagy Dániel Gábor (RTF): *Budapesti Határőr Igazgatóság Vasúti Határrendészeti Kirendeltség bemutatása*; tv.: Hanuska Miklós; különdíj.
- Benke Györgyi (RTF): *Közokirat-hamisítás okmányvizsgálói szemmel a vasúti ellenőrzés során*; tv.: dr. Varga János; különdíj.

A határrendészet és határvédelem II. tagozatban:

- Vedó Attila (RTF): *Magyarország államhatárának megjelölése 1867–2000*; tv.: dr. Parádi József; I. helyezés. + különdíj.
- Horváth Orsolya (ZMNE KLHTK): *A Határőrség állományának lehetséges feladatai, az azokra történő felkészítés rendszere és továbbfejlesztésének lehetőségei*; tv.: dr. Gubicza József; II. helyezés.

⁹⁷⁷ RTF Tudományos Diákköreinek Működési Rendje és a TDT Módosított Ügyrendje/2007. 02. 07. (NKE RTK ÜVI; 15-1000/43-1/2007)

⁹⁷⁸ 2007. évi XXVIII. OTDK HTSZ eredményei. Elérhető: <http://otdt.hu/hu/xxviii-otdk-eredmenyek> (A letöltés dátuma: 2019. 05. 22.)

- *Lédeczy Mónika (ZMNE KLHTK): A Határőrség idegenrendészeti központjainak illegális migráció kezelésében betöltött szerepe, valamint a Nyírbátori Határőr Igazgatóság Idegenrendészeti Központ feladatai a komplex rendszerben; tv.: dr. Tánczos Zsolt; III. helyezés. + különdíj.*
- *Szabó Gergely (ZMNE KLHTK): Ártánd Magyar – Román Közös Kapcsolattartási Szolgálati Hely működése; tv.: dr. Kovács Gábor; különdíj.*
- *Szegedi Zoltán (ZMNE KLHTK): Az alternatív energiaforrások felhasználási lehetőségei a Határőrségnél; tv.: dr. Kovács Gábor; különdíj.*
- *Eszenyi Klára (RTF): A szolgálati lovak alkalmazása a Határőrségnél; tv.: Hanuska Miklós; különdíj.*
- *Vezdán Csaba (RTF): A Tompai HFK története; tv.: dr. Varga János; különdíj.*
- *Berde László (ZMNE KLHTK): Ártánd határátelöhely története Trianontól napjainkig; tv.: dr. Nagy György; különdíj.*

A határrendészet és határvédelem III. tagozatban:

- *Balla József (ZMNE KLHTK): Személyazonosítás elmélete és gyakorlata a határforgalom-ellenörszében; tv.: dr. jur. Varga Norbert; I. helyezés.*
- *Szántó Mihály (ZMNE KLHTK): A Határőrség bünygyi statisztikája a statisztikai tudományok kialakulása tükrében; tv.: Pusztayné dr. Jakab Róza; II. helyezés.*
- *Kalmár Ádám (ZMNE KLHTK): A Mohácsi Határrendészeti Kirendeltség folyami határforgalom-ellenörszésének története és technológiája; tv.: dr. Horpácsi Ferenc; III. helyezés.*
- *Dóczi Zoltán (ZMNE KLHTK): A Pécsi Határőr Igazgatóság drávai határszakaszának határörszete, a határrende és a határvízi közlekedésre vonatkozó szabályok az EU külső határán; tv.: dr. Horpácsi Ferenc; különdíj.*
- *Egyed Rezső (ZMNE KLHTK): A Balassagyarmati Határőr Igazgatóság együttműködési rendszere, továbbfejlesztésének lehetséges irányai; tv.: dr. Horpácsi Ferenc; különdíj.*
- *Baranyai Gábor (ZMNE KLHTK): A terrrorszervezetek jellemzői, tevékenységi körük, a terrorizmus elleni küzdelem határörszégi feladatai; tv.: dr. Horpácsi Ferenc; különdíj.*

A hadtörténelem és rendvédelem-történet tagozatban

- *Kutasi Imre (RTF): Végyvári rendszer a Magyar Királyságban a török hódoaltság idején; tv.: dr. Parádi József; különdíj.*

(A lelkiismeretes témavezetők közül kiemelést érdemelnek azok az egyetemi és főiskolai oktatók, akik egyazon konferencián több hallgató pályamunkáját is segítették, így különösen: *Hanuska Miklós; dr. Horpácsi Ferenc; dr. Kovács Gábor; dr. Parádi József; dr. Varga János*. Ugyancsak köszönet illeti a szakmai szervek szaktekinélyeit, akik szolgálati feladataik teljesítésén túl, önzetlenül támogatták az egyetemi és főiskolai hallgatók tudományos ambícióit és kezdeti lépéseit. Így különösen: *Huczek Csaba* bünygyi technikus; *dr. Antal László* igazságügy-i szakértő; *Pusztayné dr. Jakab Róza* osztályvezető ügyész – V. G.)

Időrendben ide illeszthető, hogy az RTF hallgatói a XXV–XXVIII. OTDK-n (2001–2007 között) 74 pályamunkát mutattak be; 20 dolgozattal dobogós helyezést értek el, és 28 különdíjat kaptak.

12.6.4. Határrendészeti tudományos diákköri tevékenység, kiemelt figyelemmel az OTDK Had- és Rendészettudományi Szekcióra, 2009–2011

A XXIX. OTDK új, kibővített Had- és Rendészettudományi Szekcióját (HRTSZ) első alkalommal a ZMNE BJKMK-n rendezték meg, 2009-ben. Ugyanekkor kezdte meg működését az OTDT Had- és Rendészettudományi Szakmai Bizottsága is, amelynek elnöke prof. dr. Harai Dénes ny. ezredes (ZMNE), illetve alelnöke dr. jur. Lakatos János ny. r. ezredes (RTF) lett.

A téma szakavatott, több évtizedes ismerője és támogatója, Harai ezredes 2011-ben – az RTF által megrendezett XXX. Jubileumi OTDK előtti mérlegkészítés során – nem kis büszkeséggel fogalmazhatta meg a következőket: „[...] eddig minden országos konferencián közel száz hallgató vett részt időszerű és tudományos igénnyel kidolgozott pályamunkával. Ez is megerősíti, hogy hallgatóink készülnek katonai és rendészeti hivatásukra. Szabadidejük egy jelentős részét is szakmai kérdések átgondolásával, kidolgozásával és pályázattal töltik.”⁹⁷⁹

Az RTF hallgatói 2009-ben, a XXIX. OTDK Had- és Rendészettudományi Szekciójában 14 pályaművel öt helyezést értek el, és hét különdíjat nyertek. Az ÁJT SZ-ben öt pályamunkával szerepeltek, de sajnálatos módon helyezést nem értek el.⁹⁸⁰

Az előző pontban és az e pontban felvázolt hét országos konferencia adatait az alábbi táblázatban összegeztem.

118. táblázat

RTF hallgatóinak OTD-eredményei – 1997–2009

OTDK	Szekció	Bemutatott	Helyezés	Díj	Küöldíj	Összes elismerés
1997. XXIII.	Állam- és jogtudományi	19	n. a.	n. a.	n. a.	14
	Társadalomtudományi	7	–	–	4	4
	Hadtudományi	4	–	2	–	2
1999. XXIV.	Állam- és jogtudományi	43	n. a.	n. a.	n. a.	23
	Társadalomtudományi	5	–	–	1	1
	Hadtudományi	11	n. a.	n. a.	n. a.	6
2001–2007. XXV–XXVIII.	Összesen	74	20	–	28	48
2009. XXIX.	Állam- és jogtudományi	5	–	–	–	–
	Had- és Rendészettudományi	14	5	–	7	12
Mindösszesen		182	n. a.	n. a.	n. a.	110

Megjegyzés: a fellelt adatok alapján, a 110 elismerés belső összetétele nem állapítható meg.

Forrás: a szerző saját szerkesztése

⁹⁷⁹ HARAI 2011.

⁹⁸⁰ LAKATOS 2011.

Az előző konferenciákkal, de különösen az előző OTDK-val szemben szokatlanul alacsonynak minősíthető a 2009. évi XXIX. OTDK-n „debütált”, Had- és Rendészettudományi Szekcióban tanúsított határrendészeti aktivitás. A tíz intézményből összesen bemutatott 80 pályamunka között a határrendészeti hallgatók mindössze hat dolgozatot (7,5%) prezentáltak, a határrendészet és határvédelem tagozatban. A versenyzők közül öten a ZMNE hallgatói voltak, csupán egyetlen RTF-es volt közöttük. A tagozatban egy-egy I. és II. helyezést értek el, valamint két különdíjat kaptak a pályázók. Javította a helyzetet, hogy *A rendészet társadalomtudományi kérdései* című tagozatban is szerepelt egy „zrínyis” határőrhallgató, aki II. helyezést ért el, és egyúttal különdíjat is kapott.⁹⁸¹ (A „zrínyisek” kitétek magukért, hisz emlékezzünk: 2008-ban megszűnt a ZMNE-n a határőrtisztképzés. Ellenben tanulságos és a jövőt tekintve megengedhetetlen volt az RTF-es határrendészeti hallgatók passzivitása – V. G.)

Résztevők és eredményeik:

A határrendészet és határvédelem tagozatban:

- *Lipics László* (ZMNE KLHTK, határrendészeti és védelmi vezetői szak): *A teljes jogú schengeni csatlakozás, valamint a Határőrség és Rendőrség integrációjának várható hatásai a magyar-osztrák államhatáron*; tv.: *dr. Horpácsi Ferenc*; I. helyezés.
- *Andor László* (ZMNE KLHTK, határrendészeti és védelmi vezetői szak): *Az integrált Rendőrség tovább- és vezetőképzési rendszere, továbbfejlesztési lehetőségei*; tv.: *dr. Gubicza József*; II. helyezés.
- *Endrődi Krisztina* (ZMNE KLHTK, határrendészeti és védelmi vezetői szak): *A rendészeti szerveknél alkalmazott szolgálati kutyák kiképzése*; tv.: *dr. Gubicza József*; különdíj.
- *Varga Balázs* (ZMNE KLHTK, biztonság- és védelempolitikai szak): *A koszovói albán migráció magyarországi hatása egy volt határőr szemszögéből*; tv.: *dr. habil. Kiss Zoltán László*; különdíj.
- *Tőzsér Gábor* (ZMNE KLHTK, határrendészeti és védelmi vezetői szak): *Vezetői és forgalmi engedélyek okmányismerete, jellemző hamisításai*; tv.: *Nagy Attila*.
- *Csiszár Balázs* (RTF, határrendészeti szak): *A kábítószer felfedése a határforgalom-ellenőrzés során*; tv.: *Molnár Ákos*.

A rendészet társadalomtudományi kérdései tagozatban:

- *Jeszenei Hajnalka* (ZMNE KLHTK, határrendészeti és védelmi vezetői szak): *Vezető-szerepet betöltők és vezető-szerepre készülők a Rendőrségnél*; tv.: *dr. Gubicza József*; II. helyezés + különdíj.

⁹⁸¹ KOVÁCS László szerk. (2009): *XXIX. OTDK Had-és Rendészettudományi Szekciója*. Rezümé-kötet. Budapest, ZMNE BJKMK. Elérhető: www.otdk.hu/site/xxix-otdk (A letöltés dátuma: 2019. 05. 20)

(A témavezetők sorában külön elismerés illeti dr. Gubicza Józsefet, aki egymaga három pályázó tevékenységét segítette – V. G.)

A következő, azaz a 2011. évi OTDK elé célszerű beilleszteni, hogy szükségszerűen az RTF-n is többször változott a tisztségviselők személye, akik lelkiismeretesen és sokat tettek a tudományos diákköri tevékenység folyamatos végzése és ismételt megújítása érdekében. Így például 2004-től az ITDT elnöke dr. *Lakatos János*, titkára dr. *Szilvásy György Péter* r. főhadnagy, illetve 2007-től dr. *Giebiszer Gyöngyi* r. százados volt. Az ITDT elnöke 2010-től prof. dr. *Ruzsonyi Péter* bv. ezredes, majd 2012-től dr. *Németh Zsolt* ny. r. ezredes lett. A jelenlegi (2016-ban) elnök dr. *Mészáros Bence* r. ezredes Az ITDT titkára 2010-től dr. *Mógor Judit* pv. százados volt; a jelenlegi titkár *Zsámbokiné dr. Ficskovszky Ágnes* püő. őrnagy.

Az előző évtizedek tudományos diákköri tevékenységének megkoronázásaként a 40 éves évfordulóját ünneplő RTF rendezhette meg a XXX. Jubileumi OTDK HRTSZ-t, 2011-ben. A HRTSZ ügyvezető elnöki tisztséget magam láthattam el; az ügyvezető titkár dr. *Szilvásy György Péter* r. főhadnagy, a hallgatói képviselő *Bognár Veronika* volt; az ügyvivői feladatokat *Kováts Zsuzsa* tudományos és *Paplogó Edit* oktatási főmunkatárs végezte lelkiismeretesen és nagy szorgalommal.

A szekcióba 11 intézményből 138 benevezés érkezett, és a szakmai bizottság 131 pályamunkát fogadott el. A szekció 19 tagozata közül tizben a rendészettudományi tárgyú dolgozatokkal versenyeztek. Összesen 125 pályamunkát mutattak be, a versenyzők 19 darab I., 21 darab II. és 10 darab III., összesen: 50 darab helyezést, valamint 54 különdíjat szereztek. Figyelemmel az előző OTDK-n tanúsított passzivitásra, valamint arra is tekintettel, hogy „főiskolai” hallgatóként utolsó alkalommal szerepelhettek a „rendőrtisztis” hallgatók, mennyiségben és minőségben egyaránt kiemelkedőt produkáltak. (Előzőleg, a 2010. március 8–11. között megrendezett ITDK-n 51 hallgató vett részt, közülük 42 fő pályamunkáját OTDK-ra továbbították a bíráló bizottságok. A 2010. november 9–11. között ismételt megrendezett ITDK-n 58 pályamunkát mutattak be, és azok közül 51-et OTDK-ra javasoltak. A határrendészeti hallgatók közül hatan versenyeztek, és öten továbbjutottak az OTDK-ra.) Az OTDK-n valamennyi RTF-es pályázó kizárólag a HRTSZ-ben indult és szerepelt. Hallgatóink 58 pályamunkát mutattak be, amelyekkel nyolc I., 11 II. és öt III. helyezést, valamint 24 különdíjat, összesen: 48 elismerést szereztek.

119. táblázat

Az RTF hallgatóinak részvétele a 2011. évi XXX. Jubileumi OTDK Had- és Rendészettudományi Szekcióban

Résztvevők	Pályaművek	I. hely	II. hely	III. hely	Küöldíj	Összes elismerés
Összes résztvevő	125	19	21	10	50	100
RTF-es résztvevő	58	8	11	5	24	48

Forrás: a szerző saját szerkesztése

A HRTSZ-ben az RTF hallgatói között öt határrendészeti hallgató versenyzett.

- *Gaszó Emese: A rendőr löfegyverhasználata (tv.: dr. jur. Verhóczki János).*
- *Hamar Zsolt: Cigarettcempészet Magyarország határain; (tv.: Molnár Ákos).*
- *Kiss Ádám: Határellenőrzés a mohácsi folyamszakaszon; (tv.: Molnár Ákos).*

- Révész János: *Az internet segítségével elkövetett szerzői jogok megsértése, valamint a felderítés és bizonyítás nehézségei a cyber-térben*; (tv.: dr. Vigh András); különdíj.
- Sifter Csilla: *A rendőri korrupció megjelenésének jellemző okai* (tv.: dr. jur. Verhóczy János)

(Közvetve ideilleszthető, hogy az MRTT 2011. évi közgyűlésén „az RTF Szent György Szakkollégium hallgatói igazgatójaként végzett szervezőmunkájáért, valamint a tudományos diákkörben végzett tudományos tevékenységéért” az MRTT Elnöksége elismerő oklevélben részesítette Sifter Csilla határrendészeti hallgatót – V. G.)

A működésének 40. évfordulóját ünneplő RTF 2011 őszén is megrendezte a szokásos intézményi, de mint főiskola az utolsó „főiskolai” ITDK-t. A kialakított nyolc tagozatban 37 pályázó mutatta be dolgozatát. Az eredményhirdetés során a bíráló bizottság hét I. helyezést, kilenc II. helyezést és öt III. helyezést állapított meg; a dolgozatok közel 95 %-át szakdolgozatként való elfogadásra is alkalmasnak találta; végül 17 dolgozatot továbbításra javasolt a 2013-ban megrendezendő XXXI. OTDK-ra.

12.6.5. Határrendészeti tudományos diákköri tevékenység az NKE Rendészettudományi Karán, 2012–2015

Az előzőekben ismertetett néhány összetevő időben kiterjesztett elemzéséhez hasonlóan a határrendészeti tudományos diákköri tevékenység vizsgálatát is célszerűnek tartom 2015-ig meghosszabbítani, ugyanis a 2012. január 1-jén létrehozott Nemzeti Közszerológiai Egyetemmel „új időszámítás kezdődött” a hallgatói tudományos diákköri tevékenységben is. Az NKE Hadtudományi és Honvédtisztképző Kara (NKE HHK) adott otthont a 2013. évi XXXI. OTDK HRTSZ-nek. Az NKE RTK egyetemi hallgatói e konferencián a HRTSZ-ben 29 pályamunkával 23 elismerést szereztek, majd *Juhász Ágnes Orsolya* hallgató Pro Scientia Aranyérmét nyert. A determináns szekción kívül nyolc dolgozattal szerepeltek az ÁJTSZ-ben; egy II. helyezést értek el, és két különdíjat kaptak. Az RTK 38 hallgatója 37 pályamunkával 27 elismerést kapott.⁹⁸²

120. táblázat

Az NKE RTK hallgatóinak eredményei a 2013. évi XXXI. OTDK-n

Megnevezés	ÁJTSZ*	HRTSZ**	Összes dolgozat	Összes szerző
Dolgozatok/szerzők száma	8/8	29/30	37	38
1. helyezés	–	3/3	3	3
2. helyezés	1/1	6/6	7	7
3. helyezés	–	1/1	1	1

⁹⁸² 2013. évi XXXI. OTDK eredményei. Elérhető: http://otdt.hu/hu/otdk-rezume?ResumeSearchForm%5Botdk_szam%5D=31 (A letöltés dátuma: 2019. 05. 27.)

Megnevezés	ÁJT SZ*	HRTSZ**	Összes dolgozat	Összes szerző
Különdíj	2/2	13/13	15	15
PSA***	–	1	1	1
Elismerés összesen	3/3	24/24	27	27

Rövidítések:

*: Állam- és Jogtudományi Szekció;

** : Had- és Rendészettudományi Szekció

***: Pro Scientia Aranyérem

Megjegyzés: tovább erősítette a határrendészeti hallgatók presztízsét a XXXI. OTDK Had- és Rendészettudományi Szekciójában a Határrendészeti Tanszék két versenyzője: *Kovács Fruzsina* hallgató: *A határellenőrzés lehetséges fejlődési irányai*; II. helyezés; tv.: *Kiss Lajos*; illetve *Hegedűs Dániel* hallgató: *Az új szabálysértési törvény bemutatása, változások az előző szabályozáshoz képest – aktualitások*; III. helyezés; tv.: *Molnár Ákos*.⁹⁸³

Forrás: a szerző saját szerkesztése

A Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kara (SZIE GTK), valamint az NKE HHK által Gödöllőn megrendezett, 2015. évi XXXII. OTDK HRTSZ-ben hét intézmény kilenc karáról 145 pályamunkát nyújtottak be a hallgatók. A pályázók 16 tagozatban mérték össze a tudásukat. Az NKE hallgatói összesen: 15 darab I., 15 darab II. és 10 darab III. helyezést értek el, valamint számos különdíjat kaptak.⁹⁸⁴

121. táblázat

Az NKE két adekvát karának hallgatói által elért eredmények a XXXII. OTDK Had- és Rendészettudományi Szekciójában

Kar/Helyezés	I.	II.	III.	Összesen
Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar (HHK)	10	10	4	24
Rendészettudományi Kar (RTK)	5	5	6	16
Összesen	15	15	10	40

Megjegyzés: Az NKE RTK határrendészeti hallgatói közül III. helyezést ért el: *Balog Klaudia*, a *Vadászat Magyarországon* című dolgozatával; tv.: *Molnár Ákos*.

Forrás: a szerző saját szerkesztése

Tovább javították a 2015. évi mérleget – az NKE KTK által szervezett – ÁJT SZ-ben elért eredmények is. A szekció 30 tagozatában 11 egyetem mintegy 500 hallgatója versengett. Az NKE-ről 25 hallgató vett részt a konferencián; tizenöten a Közigazgatás-tudományi Karról, tízen pedig a Rendészettudományi Karról, akik ebben a szekcióban egy I., két II. és egy III. helyezést, valamint több különdíjat is elnyertek.⁹⁸⁵

⁹⁸³ VARGA János (2013): A tehetséggondozás gyümölcsei. *Határrendészeti Tanulmányok*, 1. sz. 2–6. Elérhető: http://rendeszet.hu/hatarrendeszetitagozat/documents/Tan_X_13-1.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 12. 21.)

⁹⁸⁴ 2015. évi XXXII. OTDK eredményei. Elérhető: http://otdk.hu/hu/otdk-rzume?ResumeSearchForm%5Botdk_szam%5D=32 (A letöltés dátuma: 2019. 05. 27.)

⁹⁸⁵ Forrás: <http://uni-nke.hu/hirek?tag=OTDK> (A letöltés dátuma: 2018. 12. 21.)

12.6.6. Tudományos diákköri adattáblázatok 1989–2015

A Hadtudományi, illetve a Had- és Rendészettudományi Szekció két és fél évtizedéről követhetnek néhány, a feltárt adatok alapján összeállított reprezentatív adattáblázat.

122. táblázat

HTSZ és HRTSZ rendező intézmények, pályaművek, eredmények – 1989–2015

OTDK	Szekció	Rendező	Pályamű	Hely	Kd.	Hr. pm.	Hr. ei.
1989.	XIX.	HTSZ	ZMKMF	103	n. a.	n. a.	n. a.
1991.	XX.	HTSZ	ZMKA	91	n. a.	n. a.	n. a.
1993.	XXI.	HTSZ	SZRF	89	n. a.	n. a.	4
1995.	XXII.	HTSZ	RTF	67	n. a.	n. a.	n. a.
1997.	XXIII.	HTSZ	ZMNE KLFK	65	n. a.	n. a.	n. a.
1999.	XXIV.	HTSZ	BJKMF	104	n. a.	n. a.	19
2001.	XXV.	HTSZ	ZMNE VSZTK	97	45	n. a.	17
2003.	XXVI.	HTSZ	ZMNE HTK	95	39	n. a.	5
2005.	XXVII.	HTSZ	ZMNE BJKMFK	109	38	n. a.	7
2007.	XXVIII.	HTSZ	ZMNE KLHTK	77	40	n. a.	22
2009.	XXIX.	HRTSZ	ZMNE BJKMK	80	28	17	7
2011.	XXX.	HRTSZ	RTF	126	51	52	5
2013.	XXXI.	HRTSZ	NKE HHK	122	42	52	2
2015.	XXXII.	HRTSZ	NKE és SZIE	135	44	62	1
Mindösszesen		14 szekció		1360	327	183	89
2017.	XXXIII.	HRTSZ	NKE RTK	n. a.			

Rövidítések:

Kd.: különdíj;

Hr. pm.: határőrizeti/határrendészeti pályaművek száma az összes pályamunkán belül;

Hr. ei.: határőrizeti/határrendészeti pályaművekkel kapott elismerések száma;

HTSZ: Hadtudományi Szekció;

HRTSZ: Had- és Rendészettudományi Szekció

Megjegyzések:

1. Egyes rovatok adatai nemlegesek, hiányosak vagy nem megbízhatóak, ezért ott a „nincs adat” (n. a) jelölést alkalmaztam.
2. A helyezéseken és különdíjakon kívül szinte minden konferencián számos más elismerést is kiosztottak, így például csupán 2015-ben 88 tárgyjutalmat.

Forrás: a szerző saját szerkesztése

Az 1989–2015 között 14 alkalommal megrendezett OTDK HTSZ-ben, illetve HRTSZ-ben a hallgatók mindösszesen 1360 pályamunkával versenyeztek, amelyekkel legkevesebb 327 darab helyezést és 183 darab különdíjat szereztek. A szekcióban 1989 és 2011 között négy alkalommal (1989, 1999, 2005, 2011) emelkedett 100 fölé a pályamunkák száma. Az addigi legmagasabb értéket a 2011. évi Jubileumi XXX. OTDK-n érte el a szekció (126). Örvendetes, hogy az NKE 2012. évi megalakulását követően a szekció 2013-ban stabilizálta a 100 feletti adatot (122); sőt, 2015-ben az eddigi legmagasabb értéket produkálta (135). Az elért eredmények ez esetben is kötelezik a mai hallgatókat és mestereiket; ergo: a 2017. évi OTDK-n legkevesebb 135 vagy még több pályamunkát „illik” versenyeztetni a HRTSZ-ben!

123. táblázat

A határőr, illetve határrendészeti hallgatók által elért eredmények részletezése a HTSZ-ben, majd a HRTSZ-ben – 1989–2015

OTDK (éve)	Pályamű	Hely	Különdíj	Tárgyjutalom	Más elismerés	Össz. elismerés
XIX–XX.	nincs adat					
XXI. (1993)	4	n. a.	n. a.	n. a.	7	7
XXII–XXIII.	nincs adat					
XXIV. (1999)	19	6	5	–	–	11
XXV. (2001)	17	n. a.	n. a.	n. a.	21	21
XXVI. (2003)	5	n. a.	n. a.	n. a.	4	4
XXVII. (2005)	7	7	6	3	–	16
XXVIII. (2007)	22	9	15	–	–	24
XXIX. (2009)	7	3	3	–	–	6
XXX. (2011)	5	–	1	–	–	1
XXXI. (2013)	2	2	–	–	–	2
XXXII. (2015)	1	1	–	–	–	1
Mindösszesen:	89	28	30	3	32	93

Forrás: a szerző saját szerkesztése

Az 1993. évi XXI. OTDK HTSZ-ben négy „kossuthos” végzős határőrhallgató hét különféle elismerést kapott. Az 1999. évi XXIV. OTDK HTSZ-ben 19 felsőoktatási határőr, illetve határrendészeti hallgató vett részt, akik közül I. helyezést ért el három fő; II. helyezést ért el két fő; III. helyezést ért el egy fő, valamint öt különdíjat is kaptak; összesen: 11 elismerés. A 2001. évi XXV. OTDK HTSZ-ben 17 határrendészeti hallgatót 21 elismerésben részesítettek. A 2003. évi XXVI. OTDK HTSZ határrendészet és határvédelem tagozatában öt határrendészeti hallgató négy elismerést kapott. A 2005. évi XXVII. OTDK HTSZ-ben nyolc határrendészeti hallgató, hét pályamunkával hét helyezést ért el, valamint hat különdíjat és három tárgyjutalmat, összesen: 16 elismerést kapott. Kimagasló eredményességgel zárult a 2007. évi XXVIII. OTDK HTSZ: 22 határrendészeti hallgató 24 elismerést szerzett (kilenc helyezés, 15 különdíj). A 2009. évi XXIX. OTDK HRTSZ-ben ismét hét határrendészeti hallgató vett részt és hat elismerést kapott (három helyezés, három különdíj). A 2011. évi XXX. Jubileumi OTDK HRTSZ-et az RTF rendezhette meg; a szekcióban öt határrendészeti hallgató versenyzett, és közülük egy fő különdíjat kapott. A 2013. évi XXXI. OTDK HRTSZ-ben két határrendészeti hallgató vett részt, és egy-egy II., illetve III. helyezést értek el. A 2015. évi XXXII. OTDK HRTSZ-ben III. helyezést ért el egy határrendészeti hallgató.

A tények: bármily sajnálatos és kellemetlen szembe kell nézni azokkal. Az országos konferenciákon a határrendészeti versenyzők, dolgozatok és elismerések száma 2009-től 2015-ig csökkent. A rendészeti felsőoktatásban folyó határrendészeti tisztképzés oktatóira és hallgatóira fokozott felelősség és feladat hárul e negatív trend megállítása és visszafordítása érdekében.

Összességében, az 1989–2015 között 14 alkalommal megrendezett OTDK HTSZ-ben és HRTSZ-ben a felsőoktatási határőr, illetve határrendészeti hallgatók – hangsúlyozom:

legkevesebb – 89 pályamunkával vettek részt, és ugyancsak legkevesebb 93 elismerést (28 helyezést; 30 különdíjat; három tárgyjutalmat; illetve 32 nem részletezett helyezést, különdíjat, tárgyjutalmat vagy más elismerést) szereztek. Együttal emlékeztetek arra, hogy e szekción kívül az OTDK más szekcióiban is eredményesen szerepeltek határőr és határrendészeti hallgatók, lásd például *Vájlak László* hallgatót és Nívódíját az 1995. évi XXII. OTDK ÁJTSZ-ben.

124. táblázat

Az RTF, majd az NKE RTK rendészeti felsőoktatási hallgatóinak az országos tudományos diákköri konferenciákon való részvétele a különböző szekciókban és az elért helyezések száma 2001–2007, valamint 2009–2015 között

OTDK/Szekció	ÁJTSZ	HTSZ	HRTSZ	Társtud.	Ped-Pszich.	Össz.	Hely + Kd.	
2001.	XXV.	10	2	–	2	–	14	4
2003.	XXVI.	6	10	–	1	–	17	3
2005.	XXVII.	11	11	–	1	1	24	7
2007.	XXVIII.	6	9	–	1	–	16	5
Összesen		33	32	–	5	1	71	19
2009.	XXIX.	5	–	13	–	–	18	5
2011.	XXX. (!)	–	–	58	–	–	58	24
2013.	XXXI.	8	–	30	–	–	38	15
2015.	XXXII.	8	–	49	–	–	57	25
Összesen		21	–	150	–	–	171	69
Mindösszesen		54	32	150	5	5	1	88

Rövidítések:

Hely + Kd.: helyezések és különdíjak együttes száma;

(!): az RTF működésének utolsó éve.

Forrás: a szerző saját szerkesztése

Megfigyelhető, hogy a rendészeti felsőoktatási hallgatók aktivitása számottevően erősödött. A 2001 és 2007 közötti négy konferencián 71, majd a 2009-től 2015-ig megtartott újabb négy konferencián 171 pályamunkát mutattak be (240%-os növekedés). Értelemszerűen növekedett az elismerések száma is, abszolút értékben 19-ről 69-re. Fontosabb azonban, hogy a bemutatott dolgozatokhoz viszonyítva jelentősen nőtt (27%-ról 40%-ra) az elismerésben részesítettek aránya. Nem csupán matematikai véletlennek tekinthető, és mindenképpen kifejező, hogy a 2001 és 2007 közötti négy konferencián még eggyel több pályamunkát (azaz 33-at) indítottak az ÁJTSZ-ben, mint a HTSZ-ben (32). A szekción belül jellemzően a következő tagozatokban szerepeltek a rendészeti hallgatók: szociológiai; történeti; közrendvédelmi és közbiztonsági; büntetés-végrehajtási; bűnügyi. Ugyancsak érthető, hogy a profilbarát társadalomtudományi, illetve pedagógiai és pszichológiai szekciókban is megmérettették magukat az RTF hallgatói, még ha szerény mértékben is (öt, illetve egy dolgozattal).

Az OTDK Had- és Rendészettudományi Szekció 2009-ben történt belépése gyökeres átrendező hatást fejtett ki a rendészeti felsőoktatási hallgatók tudományos tevékenységében. Az integrált szekció „szinte mindent vitt”. Az előző négy konferencia 32 dolgozatával

szemben a 2009–2015 közötti négy konferencián az új szekcióban 150 pályamunkát prezentáltak. Azokon kívül, ugyanezen a négy konferencián az ÁJTSZ-ben 21 dolgozattal szerepeltek. Sőt, a 2011. évi XXX. Jubileumi OTDK-n – épp abból eredően, hogy a rendező intézmény maga az RTF volt – valamennyi rendészeti pályamunkával (58) kizárólag a Had- és Rendészettudományi Szekció rendészettudományi tagozataiban vettek részt, és egyetlen pályamunkát sem indítottak más szekciókban. A rendészeti felsőoktatási hallgatók a vizsgált nyolc konferencián 242 pályamunkával versenyeztek; azok közül a Hadtudományi, majd a Had- és Rendészettudományi Szekcióban 182 dolgozatot (75,2%), illetve a három „civil” szekcióban 60 dolgozatot (24,8%) prezentáltak.

A 2011. évi Jubileumi XXX. OTDK Had- és Rendészettudományi Szekció rendészettudományi tagozatai jól lefedték és kifejezték a rendészettudomány komplexitását: 1. Bűnügyi és kriminalisztikai; 2. Büntetés-végrehajtási; 3. Civil- és magánbiztonság; 4. Katasztrófa- és tűzvédelem; 5. Rendészet (azon belül: közrendvédelem, közlekedésbiztonság és közlekedésrendészet; határrendészet; idegenrendészet; igazgatásrendészet; csapaterős tevékenység); 6. Rendészet és politika, kriminálpolitika; 7. Rendészeti bűnmegelőzés; 8. Rendészeti etika, kommunikáció, szociológia; 9. Rendészeti jog és a rendészet elmélete; 10. Rendészeti informatika és logisztika; 11. Rendészeti pedagógia, pszichológia és kriminálpszichológia; 12. Rendészeti vezetés; 13. Rendészettörténet; 14. Rendészet az EU-ban; 15. Vám- és jövedéki igazgatás.

A 2013. évi XXXI. OTDK Had- és Rendészettudományi Szekciójában szintén az imént felsorolt, 2011. évi rendészettudományi témakörökben lehetett pályázatot benyújtani.

Számszaki és szerkezeti átrendeződés történt azonban a 2015. évi XXXII. OTDK Had- és Rendészettudományi Szekció Gödöllőn megtartott rendezvényén. A kialakított 16 tagozat – jelentős része – még inkább harmonizált a rendészettudomány összetettségével, gazdagságával, sokszínűségével: 1. Biztonság- és védelempolitika elmélete; 2. Biztonság- és védelempolitika gyakorlata; 3. Bűnügy és kriminalisztika; 4. Haditechnika és biztonságtechnika; 5. Hadművészet története; 6. Hadtörténelem; 7. Rendészettörténet; 8. Iparbiztonság, katasztrófavédelem és környezetbiztonság; 9. Katonai műveletek; 10. Kriminológia; 11. Logisztika; 12. Rendészet; 13. Társadalomtudomány; 14. Tűzvédelem és mentésirányítás; 15. Vám- és jövedéki igazgatás; 16. Védelmi elektronika és infokommunikáció.

A már nevesített hallgatók elismerése és köszöntése mellett álljon itt a had- és rendészettudományokban leginkább kiemelkedett hallgatók névjegyzéke.

125. táblázat

Pro Scientia Aranyéremmel (PSA) kitüntetett hallgatók – 1989–2015

Év	Szekció	Kitüntetett	Intézmény	Témavezető/Konzulens
1989	Hadtudomány	Antal Zoltán	n. a.	n. a.
1989	Hadtudomány	Molnár Eszter	RTF	Parádi József
1989	Hadtudomány	Teke András	ZMKA	Vidus Tibor
1991	Hadtudomány	Kántor Tibor	RTF	Parádi József
1991	Hadtudomány	Padányi József	ZMKA	n. a.
1991	Hadtudomány	Pohl Árpád	ZMKA	n. a.
1993	Hadtudomány	Kolossa Sándor	ZMKA	n. a.
1993	Hadtudomány	Kuti Géza	ZMKA	n. a.
1993	Hadtudomány	Töltési Imre	ZMKA	n. a.

Év	Szekció	Kitüntetett	Intézmény	Témavezető/Konzulens
1993	ÁJT/Társadalomtud.	Buzás András	RTF	Sléder Judit
1995	Hadtudomány	Horváth Gábor	ZMKA	n. a.
1995	Hadtudomány	Magyar István	ZMKA	n. a.
1997	Hadtudomány	Baráth István	ZMKA	n. a.
1997	Hadtudomány	Resperger István	ZMNE	n. a.
1999	Hadtudomány	Lénárt Sándor	ZMNE	n. a.
2001	Hadtudomány	Bebesi Zoltán	ZMNE VSZTK	Soós István
2001	Hadtudomány	Papp Tamás	ZMNE HTK	Ruttai László
2003	Hadtudomány	Czikora Ildikó	ZMNE HTK	Palik Mátyás
2003	Hadtudomány	Ruszin Romulusz	ZMNE HTK	Felházi Sándor
2005	Hadtudomány	Tóthi Gábor	ZMNE KLHTK	Kaiser Ferenc
2007	Hadtudomány	Hetényi Soma Ambrus	ZMNE KLHTK	Kaiser Ferenc
2009	Had- és Rendészettud.	Mészáros Katalin Éva	ZMNE BJKMK	Földi László
2009	Had- és Rendészettud.	Tongori András	ZMNE KLHTK	Kolossa Sándor
2011	Had- és Rendészettud.	Schmidt Petra	ZMNE BJKMK	Földi László
2011	Had- és Rendészettud.	Kiss Roland	ZMNE KLHTK	Horváth Csaba
2013	Had- és Rendészettud.	Juhász Ágnes Orsolya	NKE	n. a.
2015	Had- és Rendészettud.	Ragács Nikoletta	SZIE	n. a.

Megjegyzések: közöttük határőrhallgató volt *Kántor Tibor* hőr. zászlós és *Teke András* hőr. százados; *Kántor Tibor* (RTF) pályamunkájának címe n. a. *Teke András* (ZMKA) pályamunkája: *A Gabčíkovo (Bős)-Nagymarosi vízlépcsőrendszer építésének várható hatásai az 1. Határőrkerület határőrizeti rendszerére*. Buzás András hallgató ugyan más szekcióban érdemelte ki a PSA-t, de az RTF hallgatójaként e rangos névsorban neki is helye van.

Forrás: a szerző saját szerkesztése a www.otdt.hu/site/psa; valamint www.otdt.hu/upload/files/1537259337_PSA1989-2017_evszerint.pdf alapján. (A letöltések dátuma: 2019. 05. 13.)

A tehetséggondozás és annak legfőbb „terepe”, a tudományos diákköri kutatás és alkotás ugyanúgy bipoláris tevékenység, mint a képzés – azaz az oktatás és a nevelés – egésze. Számos tanár, szaktanár, osztályfőnök pedagógiai lelkiismeretessége és segítőkészsége nélkül nem jöhettek volna létre a mennyiségi és főként a minőségi eredmények. A nevesített és jóval több névtelen hallgató szorgalma és kitartása mellett a gondos és lelkes konzulensek, témavezetők, mesterek, mentorok szerepe is elvitathatatlan.

126. táblázat

Mestertanár Aranyéremmel kitüntetett oktatók – 1999–2015⁹⁸⁶

Év	Szakmai bizottság	Kitüntetett oktató	Intézmény
1999	Hadtudomány	Dr. Koczka József	ZMNE
1999	Hadtudomány	Dr. Németh Zsolt	RTF
2001	Állam- és Jogtudomány	Dr. Lakatos János	RTF
2001	Hadtudomány	Dr. Hajdú István	ZMNE
2001	Hadtudomány	Dr. Óvári Gyula	ZMNE
2003	Hadtudomány	Dr. Horváth Csaba	ZMNE
2003	Hadtudomány	Dr. Parádi József	RTF

⁹⁸⁶ *Forrás:* www.otdt.hu/upload/files/1524638036_Mestertan%C3%A1rok1989_2017.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 05. 13.)

Év	Szakmai bizottság	Kitüntetett oktató	Intézmény
2005	Hadtudomány	Dr. Fekete Károly	ZMNE
2007	Hadtudomány	Dr. Lükő Dénes	ZMNE
2009	Had- és Rendészettudomány	Dr. Ványa László	ZMNE
2009	Had- és Rendészettudomány	Kolossa Sándor	ZMNE
2011	Had- és Rendészettudomány	Dr. Kaiser Ferenc	ZMNE
2011	Had- és Rendészettudomány	Dr. Tarján Gábor	RTF
2013	Had- és Rendészettudomány	Dr. Szelei Ildikó	NKE HHK
2013	OTDT	Dr. Padányi József	NKE
2015	Had- és Rendészettudomány	Dr. Kozáry Andrea	NKE RTK
2015	OTDT	Dr. Patyi András	NKE

Megjegyzés: közöttük eredetileg határőrtiszt volt *dr. Parádi József*.

Forrás: a szerző saját szerkesztése a www.otdt.hu/upload/files/1524638036_Mestertan%C3%A1l-rok1989_2017.pdf alapján. (A letöltés dátuma: 2019. 05. 13.)

127. táblázat

*A tudományos diákköri tevékenységet segítő oktatók más elismerései – 1989–2015*⁹⁸⁷

KITÜNTETÉS KIVÁLÓ MUNKÁÉRT – 1989

Dr. Keserű István, RTF

Dr. Szauter Lajos, ZMNE

ELISMERÉS A TUDOMÁNYOS DIÁKKÖRI SZERVEZŐ MUNKÁÉRT – 1991

Dr. Húth József, KLFK

Dr. Parádi József, RTF

TÉMAVEZETŐ MESTER KITÜNTETÉS – 1991

Dr. Mártfai György, ZMNE

Dr. Pokordi László, ZMNE

Dr. Szenes Zoltán, ZMNE

Dr. Szabó János, HM Védelmi Kutató Intézet

TÉMAVEZETŐ MESTER KITÜNTETÉS – 1995

Dr. Somorác András, ZMNE

Dr. Szabó László, ZMNE

ISKOLATEREMTŐ MESTERTANÁR KITÜNTETÉS – 1997

Dr. Szabó József, ZMNE

Dr. Szabó László, ZMNE

XXX. JUBILEUMI OTDK EMLÉKÉREM – 2011

Dr. Blaskó Béla, RTF

Dr. Hajdú István, ZMNE

Dr. Lakatos János, RTF

Dr. Padányi József, ZMNE

OTDT ARANYKITŰZŐ – 2013

Dr. Kis Norbert, NKE

Megjegyzés: közöttük eredetileg határőrtiszt volt *dr. Keserű István* és *dr. Parádi József*.

Forrás: a szerző saját szerkesztése

⁹⁸⁷ *Forrás:* <http://otdt.hu/hu/cms/kituntetesekek/az-otdt-egyeb-kituntetesei/> (A letöltés dátuma: 2018. 12. 21.)

A kitüntetésben és más elismerésben méltán részesített oktatók mellett feltétlenül említést érdemelnek azok a határőrtisztek is, akik katonai, nemzetvédelmi és rendészeti felsőoktatási oktatóként, illetve a szakmai szervek szaktekintélyeként ugyancsak sokat tettek a határőr- és a határrendészeti hallgatók tudományos diákköri sikereiért.

A ZMKA, illetve ZMNE határőrtisztjei közül, név szerint is: *dr. Babos Albert, dr. Belovai Illés, dr. Gáspár László, dr. Gubicza József, Görbe Attiláné dr. Zán Krisztina, dr. Fórizs Sándor, dr. Horpácsi Ferenc, dr. Kónya József, dr. Kovács Gábor, dr. Nagy György, dr. Sándor Vilmos, Toldi Sándor és dr. Zsigovits László.* A KLKF Határőr Tanszék tisztjei közül: *Balogh Zoltán, dr. univ. Beregyei József, Bodor Mihály, Dorogi János, Dsupin Ottó, dr. jur. Farkas János, István János, Kolimár János, Kőrösi Ferenc, Kunfalvi Béla, Mosolygó Miklós, dr. Pálvölgyi László, Radosza Sándor, dr. Ritecz György, dr. Sallai János, Soós Sándor, Sörös Nándor, Virág László és Wilk Henrik.* A BJKMF Határőr Műszaki Tanszéken: *dr. Faggyas Zoltán és dr. Kovács István.* Az RTF Határrendészeti Tanszéken: *dr. jur. Cseh József, Hanuska Miklós, Lakatos Gábor, Lovass Attila, Nagy Gábor, Simon Ferenc, Szádvári László, Szücs János, dr. jur. Török Sándor, dr. Varga János, Vass Ferenc, Vájlok László és dr. jur. Verhóczy János.* A Határőrség szaktekintélyei közül: *Karacs Károly, Kovács Gyula, Máday András, Szabó Zoltán, Szőke István, dr. Teke András és Vidus Tibor,* valamennyien határőrezredesek és felső vezetők.

12.7. Összegzés

A határőrizeti és határrendészeti tudományos kutatás, kidolgozás, tudományszervezés összességéeként (1964–2011)

A kutatás során visszatérően tapasztalható volt a határőrségi törzstisztek és tanintézeti oktatók által készített parancsok, utasítások, intézkedések, illetve szakmai, módszertani és más produktumok (felvételi anyagok, kiképzési programok, tematikák, tansegédletek, összefoglaló jelentések, elemzések, esettanulmányok, kivizsgálási jegyzőkönyvek stb.) logikus szerkezeti felépítése, tartalma és tárgyilagossága, összességében a dokumentumok követésre és oktatásra méltó magas minősége. Külön is említést érdemel, hogy egy-egy feladat vagy probléma megközelítése, vizsgálata, majd a megoldás kidolgozása során objektivitásra törekedtek; egyaránt tárgyilagosan kezelték és figyelembe vették a pozitívumokat, az előnyös és ösztönző elemeket, illetve a negatív jelenségeket, körülményeket és más hátráltató tényezőket is. Ezzel együtt a Határőrség központi, területi és helyi szerveiben, valamint tanintézeteiben folytatott tudományos tevékenység értékelése és önértékelése során az 1960-as években még a kritikai és önkritikai elemek voltak túlsúlyban.

Azonban az 1970-es évektől – amint a BM-ben, úgy – a Határőrségnél is egyre szervesettebben és jobb színvonalon folyt a tudományos kutató- és kidolgozó munka, és a testület felső vezetői a lehető legteljesebb mértékben támogatták azt. A ZMKA Határőr Tanszék tudományos tevékenységét az 1970-es években a megfontolt kísérletezés, a tematikus kutatás és tananyagfejlesztés jellemezte; egymás után születtek meg a rangos tankönyvek és jegyzetek. A KLKF-n a pedagógia magas szintű művelése és a tudományos diákköri tevékenység országos elismertséget szerzett a főiskolának, s egyúttal a BM Határőr Szaktan-széknek is. A határőrségi és tanintézeti kidolgozó munka eredményeként számos tankönyv,

jegyzet, tansegédlet és oktatófilm született, és azokat következetesen hasznosították a tisztek képzésében és továbbképzésében egyaránt. Az 1970-ben alapított RTF a BM tudományos rendszerén belül deklarált kutatóbázisként, a tanszékek pedig kutatóműhelyként funkcionáltak. A belügyminiszter a tudományos munka szervezettebbé tétele érdekében 1973-ban létrehozta a BM Tudományszervezési Osztályt, meghatározta a belügyi kutatóhelyek körét, és megteremtette a kutatómunka alapvető feltételeit.

A BM TT rendszeres időközönként – így például 1980-ban, 1983-ban, 1987-ben – megvitatta a tudományos fokozatosok és az aspiránsképzésben résztvevők helyzetéről, valamint a kutatási tervekben foglaltak végrehajtásáról készített összefoglaló jelentéseket. Megfogalmazta ajánlásait, és felkérte a kutatóhelyek vezetőit, hogy tegyenek további erőfeszítéseket a kutatási célkitűzések és a több százas nagyságrendű feladatok eredményesebb teljesítése, valamint a tudományos képzés és fokozatszerzés érdekében.

A személyügyi munka és az egyéni ambíciók összhangja eredményeként ugyan lassú, de biztos emelkedést mutatott a tudományos fokozatosok száma. 1972-től 1986-ig 67 fő szerzett tudományos fokozatot. 1973-ban csupán 18, (*Stefán* ezredes 1987. évi forrása szerint: 14); 1980-ban 32; 1982-ben 40; 1983-ban 47; 1987-ben 54 aktív fokozatos volt a tárcának, és közöttük értelemszerűen határőrtisztek is. Az 54 fő közül a tudományágak szerint az orvostudományban és a hadtudományban szereztek a legtöbbet (11-11 fokozatot).

A kutató- és kidolgozó munka eredményeként az 1980-as években is egymás után jelentek meg a *Határőrizeti Tanulmányok* című, valamint az *Előadások, tájékoztatók és továbbképzési anyagok* című sorozat számai, továbbá az újabb „zöld tankönyvek”.

Új feladatokat határozott meg 1984-ben a belügyi dolgozók tudományos képzéséről és minősítéséről szóló belügyminiszteri utasítás, amelynek hatálya egyaránt kiterjedt a belügyi rendészeti szervek, a belügyi központi apparátus, a belügyi tanintézetek, a katonai és polgári felsőoktatási intézmények belügyi tanszékei, valamint az RTF hivatásos állományú tagjaira és közalkalmazottjaira.

Az RTF-n 1985-ben összefoglaló jelentés készült a főiskolán folytatott tudományos munkáról és a további feladatokról. A dokumentum szerint kandidátus fokozattal rendelkezett: öt fő; úgynevezett kisdoktori címet szerzett: 12 fő; kandidátus fokozatszerzésre törekedett: nyolc fő; egyetemi doktori címre javasoltak 15 hivatásos és 10 polgári oktatót. Az RTF-n 1980–1984 között 190 jegyzet és tansegédlet készült, 459 szerzői ívben és 54 020 példányban. A tudományos munkát hatékonyan segítették az együttműködő szervek is, így például a HOP Felderítő Osztály és a Határforgalmi Osztály. Az 1981–1985 közötti öt évben értelemszerűen gazdagabbak az adatok: kandidátusi fokozatszerzésre törekedett 19 oktató, illetve 219 kiadvány készült el, 634 szerzői ív terjedelemben és 88 000 példányban. A tanárok és hallgatók 59 tanulmányt jelentettek meg a *Belügyi Szemlében*.

Az 1986-ban készített tudományszervezési jelentés szerint, az 1959–1984 közötti 25 évben 44 belügyi dolgozó szerzett egyetemi doktori címet, közöttük egy fő a BM Határőrség állományából. Az 1981–1985 közötti belügyi tudományos kutatási adatok (így a tervezett témák, a szellemi és gyakorlati produktumok, a beadott pályázatok, a tudományos diákköri dolgozatok, a kutatással foglalkozók, a fokozatot szerzettek és az összes fokozatos száma, valamint a szakkönyvtári hálózat bővülése, a belügyi és a határőrségi szolgálati kiadványok, a filmgyártás, a hazai és külföldi kutatási együttműködés és más faktorok adatai) lenyűgözők voltak, és önmagukért beszéltek. A ciklusban egy területen visszalépés történt: a korábbi 11 főállású kutató helyett nyolc dolgozott a belügyi ágazatban.

A tudományszervezési osztályvezető 1986. októberi előterjesztése alapján az RTF-n és a három felsőoktatási belügyi tanszéken, valamint a kilenc belügyi tanintézetben a személyi feltételek egyrészt kedvezők voltak (a 498 fős tanár között 407 fő [82%] főiskolai vagy egyetemi végzettséggel rendelkezett); másrészt azonban a tudományos fokozattal, illetve címmel rendelkezők száma 1986 őszén nagyon alacsony volt: mindössze kilenc kandidátus és 17 egyetemi doktor. Ugyancsak az osztályvezető által 1987-ben készített újabb összesítés pozitív megállapítása volt, hogy 1981-től 1987-ig a Határőrségnél 16 kutatás zárult le eredményesen, valamint 109 tanulmány, publikáció és más szellemi termék született. A 11 fős HTB 1985. évi összetétele a tudományos fokozattal rendelkezők javuló számát és arányait tükrözte: már négy tagja is kandidátus volt. A Határőrség 1986–1990 közötti, középtávú tudományos kutatási terve 37 kutatási témát tartalmazott, amelyek közül – a változó határrendészeti helyzethez igazodva – 18 téma (48,7%) a bűnügyi és felderítő tevékenység körébe tartozott.

A ZMKA-n megalakult 1985-ben az Akadémiai Tanács és a Doktori Tanács. Jelentős fejleményként 1987-ben megjelent a 46/1987. HM sz. utasítás az oktatói fokozatok katonai felsőoktatásban történő bevezetésére, amelynek követelményei a KLKF és a ZMKA határőr tanszékeinek oktatóira is vonatkoztak, és amely többek között a tudományos életben való jártasságot is előírta.

A Határőrségnél 1981-től 1988-ig eredményesen lezártak 12 kutatási témát. A szellemi termékek sorában 117 szerző 106 műve jelent meg. A határőrtisztek között hat kandidátus és négy egyetemi doktor volt; javította az eredményességet, hogy a BM más szakterületeire áthelyezett határőrtisztek között hatan tudományos fokozatosok voltak. Ezzel együtt az országos parancsnok az 1988. augusztus 15-i jelentésében megalapozott kritikával szolt arról, hogy a disszertációk napi munkavégzésben történő hasznosítása csak eseti jelleggel és minimális mértékben tapasztalható.

Az RTF-n 1981-től 1988. június 30-áig 25 kutatási témát zártak le; megjelentettek 287 tanulmányt, publikációt és más szellemi produktumot; a tudomány doktora fokozatot szerzett egy fő, kandidátus fokozatot nyolc fő és egyetemi doktor címet ugyancsak nyolc fő. A főiskola arra törekedett, hogy egyre inkább a belügyi kutatás egyik meghatározó bázisává váljék. A BM TMI igazgatója 1991-ben javaslatot tett egy rendészeti tudományos kutatóintézet – RTF szervezetében történő – létesítésére, amely sok évtizedes hiányosságot hivatott pótolni.

Az 1990-es években a határőrségi tudományos aktivitás eredményeként megjelent a *Határőrségi Közlemények* című időszakos kiadvány I. évfolyam 1990/1. száma, amely – az előző évben meghirdetett tudományos pályázatra beérkezett tanulmányok közül összeállított válogatással – meggyőzően tükrözte a tisztikar felkészültségét és innovációs képességeit. Nem véletlen, hogy az országos parancsnok az 1992. évet értékelő jelentésében hangsúlyozta, hogy a tudományszervezés és a kutatás középpontjában törvényszerűen a korszerű szervezetre való áttérés tudományos igényű megalapozása és elősegítése állt. A HTB kiemelkedően hasznosnak minősíthető tudományos konferenciát rendezett *A változó Határőrség* címmel és tartalommal. Megalakult és közel 40 fős tagsággal eredményesen végezte tevékenységét az MHTT Határőr Szakosztálya. Tudományos fokozat megszerzésére törekedett kilenc fő. Rendszeressé vált a tudományos tájékoztatás és a publikációs tevékenység. A szakmai és a tudományos kiadványok egyre inkább hasznosultak a gyakorlatban, a képzésben és a továbbképzésben.

Az 1992-ben megalapított RTF Határrendészeti Tanszék a képzés mellett fő feladatként folytatta a tudományos kutatást is. A főiskola legfiatalabb tanszéke 1993 nyarán *Határőrsek az egységesülő Európában* címmel Nemzetközi Határrendészeti Konferenciát (NHK) szervezett, amelynek jelentőségét mi sem bizonyítja meggyőzőbben, mint hogy a Határőrseg és a jogutód Rendőrseg közel két évtizedig hatékonyan működtette az NHK-t. A tanszék törekedett mindent megtenni annak érdekében, hogy a főiskola eredményesen teljesítse a felsőoktatási akkreditációs követelményeket, másrészt, hogy hozzájáruljon a rendészeti felsőoktatás távlati célkitűzéseinek megfogalmazásához és valóra váltásához, így különösen a rendészeti tisztképzés és a vezetőképzés egyetemi rangra történő emeléséhez, valamint a rendészeti vonatkozású tudományos minősítés és fokozatszerzés megteremtéséhez.

A Határőrseg tisztképzési rendszere 1995-től kibővült a BJKMF Határőr Műszaki Tanszékkel, amely ugyancsak aktívan bekapcsolódott a határőrségi kutatótevékenységbe, valamint a főiskolai tudományos diákköri munkába. Az MHTT Határőr Szakosztálya *A Határőrseg képzési rendszerében megvalósuló szakmai elmélet és gyakorlat kölcsönhatása az EU-integrációs törekvések jegyében* címmel nagy sikerű tudományos konferenciát rendezett 1998-ban a Soproni II. Rákóczi Ferenc Határrendészeti Szakközépiskolában.

Az ezredfordulón a tudományos szervező tevékenység megújult irányító testülete a Határőrseg Tudományos Tanácsa (HTT) volt. Elismeréssel kell feljegyezni a ZMNE Határőr Tanszéken végzett tudományos kutató, illetve kutatást segítő és kutatásszervező tevékenységet. Egyrészt a tudományos fokozattal rendelkező oktatók szisztematikusan segítettek a fokozatszerzésre törekvő határőr és más rendészeti oktatókat, kutatókat és szakembereket. Másrészt a tanszék látta el a határőrségi tudományos szervezői tevékenységet is. A Határőrseg 2005. évi tudományos továbbképzési eredményeit erősítette, hogy négy határőrtiszt doktori (PhD-) tanulmányokat folytatott, valamint a felsőoktatási határőrhallgatók közül 34-en tudományos diákköri pályamunkát nyújtottak be. A Határőrsegnél felhalmozott szellemi potenciál egyik kiemelkedő produktuma a 2005-ben kiadott, *A határőrségi pszichológiai tevékenység szakmai protokollja* című hiánypótló, jól szerkesztett és terjedelmes kézikönyv volt.

Az RTF 2005. évi kutatási terve négy, a 2006. évi kutatási terve hét, a 2007. évi részletes kutatási terve hat, a 2010. évi kutatási terve ugyancsak hat határrendészeti témát tartalmazott. Az RTF kezdeményezésére és támogatásával, a rendészeti ágazat doktoranduszai 2009. november 24-én megalakították a Rendészeti Doktoranduszok Országos Egyesületét (RDOE). A főiskola és az RDOE ugyanazon napra megszervezte a rendészeti ágazat doktoranduszainak I. Országos Fórumát, és azt évente megrendezik (2016 őszén immár a VIII. Országos Fórumot.) Az RTF tanszékei és oktatói 2011-ben, azaz a főiskolai status quo utolsó évében is számos szakmai, képzési, illetve az egyetemi integrációval összefüggő tudományos konferencián és más rendezvényen vettek részt, illetve több esetben előadóként is szerepeltek. Az RTF „legutolsó” négy hónapjában végzett főiskolai és tanszéki tudományos tevékenységre is egyaránt helytálló volt a korábban megfogalmazott megállapítás: a főiskola állománya időarányosan elvégezte a meghatározott tudományos kutató- és kidolgozófeladatokat, és lelkiismeretesen felkészült az egyetemi karrá váláshoz.

A határőrtisztek hadtudományban történt tudományos képzéséről (1980–2015)

A határőrtisztek tudományos képzésének és fokozatszerzésének elsődleges intézménye a ZMKA, majd a ZMNE Hadtudományi Doktori Iskola (HDI) volt. Az oktatás és a felsőoktatás, valamint a tudományos minősítés rendjének kedvező jogalkotási aktusok és azok gyakorlati megvalósulása eredményeként a ZMKA-n 1961-ben megkezdődhetett a hadtudományi képzés is. A hadtudományban folytatott tudományos továbbképzés és minősítés terén elismeréssel és köszönettel szoltam arról, hogy a ZMKA és a ZMNE folyamatosan nyitott és segítőkész volt a határőrtisztek tudományos képzése, fokozatszerzése és egyetemi habilitációja terén is. Utólag visszatekintve is jelentős áttörésként értékelhető, hogy a hadtudományi aspirantúra keretében hat határőrtiszt is kandidátus fokozatot szerezhetett 1981–1985 között. Azt követően, 1987-től 1998-ig újabb 10 fő, így összesen: 16 határőrtiszt szerzett kandidátus fokozatot a hadtudományban.

A ZMKA-n 1985-től 1996-ig folyt az intézményesített egyetemi doktori képzés, kedvező lehetőséget biztosítva a határőrtisztek számára is. A ZMKA által adományozható egyetemi doktor (dr. univ.) fokozatot 1987-től 1996-ig 21 határőrtiszt kapta meg.

A tudományos képzés és minősítés új követelményeinek eleget téve a ZMKA és a ZMNE (valamint a jogutód NKE) doktori iskoláiban (2015-ig) 23 határőrtiszt, illetve mai határrendészeti tiszt szerzett doktori (PhD-) fokozatot. A korábban egyetemi doktor (dr. univ.) fokozatot szerzett határőrtisztek közül – az úgynevezett ekvivalenciaeljárással – 1997-ben doktori (PhD-) fokozatot kapott öt határőrtiszt. A határőrtisztek közül ugyancsak doktori (PhD-) fokozatot szerzett egy-egy fő a történelemtudományban, illetve az állam- és jogtudományban. A határőrtisztek körében így összesen 30 fő szerzett doktori (PhD-) fokozatot.

Összegezve: a hadtudományi aspirantúra követelményeinek eredményes teljesítésével 1981-től 1998-ig 16 határőrtiszt szerzett kandidátusi fokozatot. A ZMKA által adományozható egyetemi doktor (dr. univ.) fokozatot 1987-től 1996-ig 21 határőrtiszt kapta meg. A ZMNE és a jogutód NKE, illetve a polgári egyetemek doktori iskoláiban 1996–2015 között 30 fő egykori határőr, illetve mai határrendészeti tiszt szerzett doktori (PhD-) fokozatot. Összegezve: 1981-től 2015-ig 67 tudományos fokozatot, illetve címet értek el a határőr- és határrendészeti tisztek.

A rendészeti szaktekintélyek hadtudományban történt tudományos képzéséről (1980–2011)

A már említett egyetemi nyitottság és nagyfokú segítőkészség eredményeként a határőrtiszteken kívül számos hivatásos és közalkalmazott rendészeti szakember, felsőoktatási oktató és kutató is tudományos fokozatot szerezhetett a hadtudományban, amiért ugyancsak elismeréssel és köszönettel illetem az akadémiát, illetve egyetemet.

Az MTA, a ZMKA, illetve a ZMNE tudományos továbbképzési és minősítési rendszerében 1980-tól 2011-ig a hadtudomány doktora (DSc) lett egy fő. A hadtudományi kandidátusok (CSc), doktorok (PhD) és egyetemi doktorok (dr. univ.) névjegyzékén 17 rendészeti szaktekintély neve található.

A rendészeti ágazathoz kapcsolódó magasabb tudományos fokozatosokról (1971–2011)

A kutatás tárgyához közvetlenül ugyan nem kapcsolódnak, ellenben közvetve a határrendészeti tisztképzésre és tudományos továbbképzésre, minősítésre is hatottak és hatnak azok a tudósok – konkrétan egy akadémikus és 10 fő a tudomány doktoraként, illetve az MTA doktoraként – akik méltán kiérdemelték e kötetben való megőrkítésüket is. Egyúttal sajnálattal kellett megállapítanom, hogy az egykori határőr-, illetve mai határrendészeti tisztek közül egyetlen akadémikus, tudomány doktora és MTA doktora nincs e rangos „tudósklubban”.

A hazai felsőoktatásban habilitált, valamint magasabb oktatói fokozatokat elért határőrtisztekről (1989–2011)

A felsőoktatási normáknak eleget téve, döntően a katonai és a nemzetvédelmi, valamint a rendészeti felsőoktatásban számos egykori határőrtiszt és mai határrendészeti tiszt teljesítette, illetve teljesíti az egyetemi és főiskolai oktatói címek, fokozatok követelményeit. Eredményesen habilitált 1996–2015 között hét fő. A köztársasági elnök 1996–2013 között egyetemi tanárnak kinevezett négy tisztet öt esetben, és jelenleg (2016) ugyanezre esélyes még két fő. A miniszterelnök hat főiskolai tanárt nevezett ki. Egyetemi docensként oktató, illetve oktat hét tiszt, tíz különböző variációban.

A tudományos képzés és fokozatszerzés eredményeit egyrészt elismerően összegezhetem, különösen a ZMKA és ZMNE „egyetemi” Határőr Tanszéke vonatkozásában; másrészt kritikát és önkritikát fogalmaztam meg a KLKF határőr, illetve az RTF határrendészeti oktatóinak tekintetében. Dicséretes és reménykeltő azonban az egyetlen jogutód, azaz az NKE RTK Határrendészeti Tanszék mai mérlege, ugyanis a mindössze öt fős oktatói karban egy habilitált doktor (dr. habil.), két doktor (PhD) és két doktorandusz végzi a képzési és kutatási feladatokat.

A rendészeti felsőoktatás oktatóinak tudományos képzésben és minősítésben történt részvételéről (1970–2011)

Az egyetemek a tudósok generációit képezik egyrészt a praxisnak, másrészt saját oktatóik utánpótlása céljából. E téren különösen hátrányos helyzetben volt a rendészeti felsőoktatás, mert a belügyi képesítési követelményrendszer ugyan egyetemi végzettséget írt elő a közép- és felső vezetői beosztásokhoz, de rendészeti egyetemi lehetőséget nem biztosított. Ugyancsak kedvezőtlen helyzet alakult ki a minőségi felsőoktatási követelmények teljesítésében, mert az oktatói munkakörök elnyeréséhez egyetemi végzettséggel és tudományos fokozattal kellett/kell rendelkezni; emiatt az RTF főiskolai végzettségű oktatói maguk is kénytelenek voltak valamely egyetemen egyetemi képesítést és doktori fokozatot szerezni. Az NKE létrejötté ezt az ellentmondást (is) feloldja azáltal, hogy az RTK – „csak” főiskolát, illetve felsőoktatási alapszakot végzett – rendészeti oktatói is a saját egyetemükön szerezhetnek mesterképzést és rendészettudományi doktori fokozatot, valamint habilitálhatnak.

A rendészeti felsőoktatási oktatók tudományos és magasabb oktatói fokozatairól (1970–2014)

Az RTF évkönyveiben és a kari honlapon megörökített oktatók számos tudományos fokozatot szereztek. Azok egy részét az újonnan érkezők magukkal hozták, illetve a „régii” oktatók is egyre többen megszerezték azt. A 2011. évi jubileumi évkönyv adatai szerint az MTA doktora, illetve a tudomány doktora (DSc) hét oktató; kandidátus (CSc) fokozatot szerzett 36 oktató; közülük hatan, az ekvivalenciaeljárás keretében PhD-fokozatot is kaptak. Doktori (PhD-) fokozatot szerzett 35 oktató. Az évkönyv 2011. évi kiadását követően, 2014-ig doktor (PhD) fokozatot szerzett öt oktató; mindösszesen: 83 fő. A habilitáció tekintetében: 2011-ig habilitált 18 fő; habilitáltként érkezett 2008–2014 között három fő; összesen: 21 habilitált oktató. A magasabb oktatói fokozatok tekintetében: egyetemi tanár kinevezést nyert (2016-ig) 13 oktató; főiskolai tanár lett 22 oktató; 2012–2014 között egyetemi docens oktatói fokozatot ért el négy fő; habilitált egyetemi docensként érkezett 2008–2014 között három fő; egyetemi docensként érkezett 2012–2014 között nyolc fő; mindösszesen: 50 fő. Jövőbe mutató és reményt keltők a fenti adatok.

A határőrizeti és határrendészeti tudományos diákköri tevékenység összegzéseként (1967–2011)

A határőrizeti és határrendészeti tisztképzés 1903–2011 közötti időszakának kutatása során a katonai és a nemzetvédelmi, illetve a rendészeti felsőoktatás határőr- és határrendészeti hallgatóinak tudományos diákköri tevékenységét is vizsgáltam, különös figyelemmel az 1987-ben megalakított Hadtudományi Szekcióra (1989–2007), majd a 2009-től továbbfejlesztett Had- és Rendészettudományi Szekcióra (2009–2011). A 2012-től létesített NKE RTK-n folyó tudományos diákköri tevékenység a jelen, de a kép kiteljesítése érdekében azt is érintettem. A Tudományos Diákkörök Első Országos Konferenciáját (I. OTDK) 1955-ben, illetve a legutóbbit, azaz a XXXII. OTDK-t 2015-ben, 60 év elmúltával rendezték meg.

A katonai felsőoktatásban folytatott határőrizeti tudományos diákköri tevékenységről (1967–1989)

A honvédtisztképzés rendszerében az 1967-ben létrehozott KLKF, ZMKMF és KGYRMF haladéktalanul bekapcsolódott a tudományos diákköri mozgalomba is. A meglehetősen zárt intézmények és a minősített tananyagok nem kedveztek a diákköri kutatásoknak. Azonban a „nyílt” témák kutatásával és az eredmények bemutatásával a honvéd- és a határőrhallgatók is egyre lelkesebben vettek részt a tudományos diákköri konferenciákon. Ösztönzőleg hatottak egyrészt azok az előírások, amelyek szerint a meghatározott eredményű pályamunkát elfogadhatták évfolyammunkaként, illetve szakdolgozatként, másrészt az 1970-es évek közepétől az oktatók munkaértékelésének egyik összetevője lett a tudományos diákköri tevékenység támogatása és konkrét segítése.

A parancsnoki profilú és ennek érdekében erős pedagógiai másodképzést folytató KLKF hallgatói – és köztük határőrök is – 1973-tól együtt vetélkedtek a tanító- és tanárképző főiskolák hallgatóival, valamint a tudományegyetemek pedagógia szakos hallgatóival.

Ugyancsak elismerés illeti a ZMKMF és a KGYRMF tanárait és hallgatóit is, akik kezdetben szintén a polgári felsőoktatási intézmények tudományos találkozóin szerepeltek, majd ők is bekapcsolódtak a létrehozott OTDK HTSZ programjába.

Az 1980-as években az országos tudományos diákköri konferenciákkal párhuzamosan négy alkalommal megrendezték a Katonai Főiskolák Tudományos Diákköri Konferenciáját (KFTDK) is, amelynek az RTF is részese lett, és amelyeken a katonai és rendészeti felsőoktatási intézmények hallgatói versenyeztek.

A Minisztertanács 1953-ban főiskolai rangú intézménnyé minősítette (az 1950-ben létrehozott) Honvéd Akadémiát, amely később, 1955-ben felvette a ZMKA nevet. Az MT határozat alapján alakulhattak ki a hallgatói tudományos munka csírái az akadémián. A tudományos diákköri fejlődés személyi feltételeit a tanári és a hallgatói állomány minőségi összetételének javulása biztosította, különösen az 1970-as évektől. Az első akadémiai diákkörök az 1975/1976. tanévben szerveződtek hallgatói tudományos diákkörökké, így a Határőrizeti TDK is. Az 1977/1978. tanévben először, majd évente meghirdették a hallgatói tudományos pályázati rendszert. Kezdetben a diákkörönként szervezett versenyek és az intézményi konferenciák jelentették a megmérettetés és minősítés fórumait, majd az 1985-ben megszületett oktatási törvény és végrehajtási rendeletei alapján az akadémiák számára is természetessé vált az országos konferenciákon való versenyzés. Az akadémia egészéhez hasonlóan a Határőr Tanszéken is fellendült a tudományos diákköri tevékenység. Az 1987–1989 közötti éveket szinte minden tekintetben a minőségi fejlesztés és fejlődés jellemezte.

A Rendőrtiszti Főiskolán folytatott rendészeti tudományos diákköri tevékenységről (1971–1989)

A rendészeti tudományos önképzőköri tevékenység a jogelőd RAK-on kezdődött meg, majd a megalapított RTF-n is egyre élénkülő tudományos diákköri mozgalom alakult ki. Egymás után létrejöttek a tudományos diákkörök: kezdetben négy, majd hat újabb diákkör. A főiskolán 1974-ben létrehozták az Intézményi Tudományos Diákköri Tanácsot (ITDT), és életbe lépett az RTF Tudományos Diákköreinek Működési Szabályzata. A főiskola hallgatói 1973-tól minden OTDK-n indultak, és ők is a profilbarát – így különösen a jogi, illetve a társadalomtudományi – szekciók munkájában vettek részt. Az 1980–1985 közötti ciklusban szakítottak a jogcentrikussággal, és más tudományágakat is preferáltak. A főiskola 1988-ban megrendezhette a IV. KFTDK-t, amely egyúttal az utolsó is volt, ugyanis az 1989. évi OTDK-n debütált a Hadtudományi Szekció.

A határőrizeti és határrendészeti tudományos diákköri tevékenységről, kiemelt figyelemmel az OTDK Hadtudományi Szekcióra (1989–2007), majd az OTDK Had- és Rendészettudományi Szekcióra (2009–2015)

Az 1987. évi XVIII. OTDK időszakában megalakított HTSZ-t legelső alkalommal a ZMKMF rendezte meg 1989-ben, a XIX. OTDK keretében; utolsó alkalommal a ZMNE szervezte meg, a 2007. évi XXVIII. OTDK-n.

Az elődök jó példáit követve, a katonai főiskolák és a ZMKA határőr tanszékein, majd az integrált ZMNE-n, illetve annak Határrendészeti és Védelmi Tanszékén is jó színvonalon tevékenykedtek a határőrhallgatók a tudományos diákköri munkában és a tehetséggondozás más munkaformáiban. Az RTF Határrendészeti Tanszék azonnal, a kezdetektől fogva figyelmet fordított a tudományos diákköri tevékenység szervezésére és eredményes végzésére.

A tudományos diákköri adattáblázatok összegzéseként (1989–2015)

Az 1989–2007 között 10 alkalommal megrendezett HTSZ-ben összesen 897 pályamunkát mutattak be (közel 90 pályamunka/konferencia). A 2009 és 2011 között, két alkalommal megrendezett HRTSZ-ben 206 pályamunkát (103 pályamunka/konferencia) mutattak be, ami 14%-os növekedést jelentett. A 2012. évtől megalapított NKE további eredménynövelő hatást fejtett ki. A 2013-ban és 2015-ben megrendezett OTDK HRTSZ-ben a bemutatott dolgozatok száma 257 (körülbelül 129 pályamunka/konferencia), ami az előző (103-as) adathoz viszonyítva újabb, 12,5%-os növekedést jelentett. Ismételten hangsúlyozom, hogy az eddig felfelé ívelő eredmények újabb erőfeszítésekre kötelezik a mai hallgatókat és mestereiket a 2017. évi és az azt követő országos konferenciákon.

Az RTF, majd az NKE RTK rendészeti felsőoktatási hallgatói a 2001–2015 közötti időszakban megrendezett nyolc OTDK öt szekciójában (állam- és jogtudományi; hadtudományi; had- és rendészettudományi; társadalomtudományi; pedagógiai és pszichológiai) 242 pályamunkával versenyeztek, és azokkal 88 helyezést, illetve különdíjat érdemltek ki. A 242 pályamunka között magasan a legtöbbet (182 dolgozat, 75,2%) a hadtudományi, illetve a had- és rendészettudományi szekcióban „futtatták”, és második helyre „csúszott vissza” a korábban erőteljesen preferált állam- és jogtudományi szekció (54 pályamunka, 22,3%).

A 2011. évi Jubileumi XXX. és a 2013. évi XXXI. OTDK HRTSZ rendészettudományi tagozatai helyesen tükrözték a rendészettudomány komplexitását. Kedvező átrendeződés történt a 2015. évi XXXII. OTDK HRTSZ-ben, és a kialakított tagozatok még inkább harmonizáltak a rendészettudomány összetett struktúrájával.

A HTSZ-ben, majd a HRTSZ-ben 1989–2015 között mindösszesen bemutatott 1360 pályamunkával a hallgatók bizonyíthatóan legkevesebb 327 helyezést, 183 különdíjat és 88 tárgyjutalmat értek el, illetve kaptak.

Az összesített eredményeken belül: a határőr, illetve határrendészeti hallgatók az 1989–2015 között 14 alkalommal megrendezett OTDK-n legkevesebb 89 pályamunkával vettek részt, és ugyancsak legkevesebb 93 elismerést szereztek.

A had- és rendészettudományokban leginkább kiérdemesült hallgatók, azaz a „pro scientiások” névjegyzéke az 1989–2015 közötti időszakban 27 hallgató és közöttük két határőrhallgató nevét tartalmazza.

A tudományos diákköri kutatás és alkotás folyamatában sem születhetnének meg a felvázolt eredmények a lelkiismeretes tanárok, szaktanárok és osztályfőnökök nélkül, akik mint segítőkész konzulensek, témavezetők, mesterek, mentorok mindig is részesei voltak és lesznek a hallgatói sikereknek. Közülük is a legjobbak – azaz a nemzetvédelmi, a rendészeti és a közszolgálati felsőoktatás 1999-től 2015-ig *Mestertanár Aranyéremmel* kitüntetett oktatóinak – névjegyzéke 17 nevet tartalmaz, és közöttük egy korábbi határőrtiszt

nevét is. Rajtuk kívül a katonai és nemzetvédelmi, a rendészeti és a közszolgálati felsőoktatásban folytatott tudományos diákköri tevékenységet segítő munkássága elismerésül szintén 17 oktató – és közöttük két korábbi határőrtiszt – ugyancsak rangos elismerésekben részesült.

A fejezet lezárásaként a legmélyebb tisztelet hangján szólok „a” Hallgatókról (így, nagy kezdőbetűvel – V. G.) A kutatásban beazonosítottakról és a névtelenül maradt legjobbakról egyaránt, akik a tanulmányi célkitűzések és követelmények teljesítése során arra törekedtek és törekszenek, hogy minél magasabb szinten sajátítsák el a rendészeti és határrendészeti szakmai, vezetői, kiképzői, idegen nyelvi, informatikai és más kompetenciákat. A legjobbak közötti legjobbakról, az ifjú tudósokról, akik időt és energiát nem sajnálva azon fáradoztak/fáradoznak, hogy kialakítsák önmagukban a rendészettudományos szemlélet és gondolkodás alapjait, elsajátítsák a kutatásmódszertan elveit és gyakorlatát, „megízleljék” a kutatási eredményeket és sikerélményeket, s elkötelezett híveivé váljanak a rendészettudománynak és a jövő tudósgenerációinak.

13. fejezet

Végső összegzés és tézisek

Az e fejezetben több helyen alkalmazott, zárójeles (határ)rendészeti szerkezettel jelképesen utalni szándékozom arra az evidenciára, hogy a határrendészeti tisztképzést összegző gondolatok és megfontolásra javasolt ajánlások a rendészeti tisztképzés egészét is érintik, mert nem létezhetnek attól függetlenül.

13.1. Végső összegzés

13.1.1. Az 1–4. fejezetben feldolgozott határőrizeti és határrendészeti tisztképzésről, 1867–1988

Az 1867. évi kiegészést követő négy évtizedben (1867–1905) a katonai jellegű határőrizet mellett fokozatosan kialakult és teret nyert a rendészeti profilú határőrizet. Az államszervezésből és a közigazgatásból levezetve a határőrizet és a határrendészet, illetve a tisztképzés megszervezése, végrehajtása, irányítása és felügyelete terén is racionalításra, gazdaságosságra és hatékonyságra törekedtek.

Kezdetben a Magyar Királyi Pénzügyőrség (1867–1891) teljesítette az államhatárok rendészetével összefüggő feladatokat is. A testület tisztii állományába (biztosok, főbiztosok, felügyelők és főfelügyelők) jelentkezőknek érettségivel kellett rendelkezniük. Szolgáltatukat fogalmazógyakornokként kezdték a pénzügyi igazgatóságon. A kezdő pénzügyőr tisztviselők négyhónapos biztosii képzését 1874-től a területileg illetékes pénzügyi igazgatóságokon, majd 1895-től a központilag szervezett tanfolyamokon végezték.

Az első önálló határőrizeti testület, a Határszéli Csendőrség (1891–1905) tisztjeivel szemben még szigorúbb felvételi előfeltételeket (érettségi vizsga + idegennyelv-ismeret) és tanulmányi követelményeket támasztottak. Ezek ellentételezéseként fokozott és stabil egzisztenciát biztosítottak a tisztek számára, ami jelentősen megnövelte a pálya vonzerejét és megtartóképességét. Biztosították a tisztikarba való bekerülés kétféle módját: egyrészt a saját altisztek tisztképzésre történő felvételét; másrészt a társszervektől átjelentkező tisztek átvételét, átképzését és szakvizsgáztatását.

Az 1906–1945 közötti időszakban, az 1903-ban megszületett és ütemezetten hatályba léptetett rendészeti és határrendészeti jogszabályok következtében a határrendészeti szervek jogállása, rendeltetése, hatásköre, szervezeti felépítése, eljárás- és eszközrendszere még inkább rendészeti jellegűvé vált, és az ezzel adekvát megrendelői igényt szolgálta ki az állomány kiképzése is. Kivételt képezett az első, majd a második világháborút megelőző felkészülési időszak és a fegyveres küzdelmek időszaka. Akkor ugyanis az előzőleg kialakult és biztatóan fejlődött rendészeti jellegű határőrizet helyett törvényszerűen az államhatárok,

illetve a demarkációs vonalak védelme, szükség esetén a fegyveres harci cselekményekben való részvétel vált elsődlegessé, és értelemszerűen ahhoz igazodott a tisztképzés cél- és követelményrendszere, tartalma, módszertana és eszközrendszere is.

Az 1906-tól 1914-ig domináns szerepet betöltő Magyar Királyi Határrendőrség által is alkalmazott kategóriák voltak a szigorú felvételi előfeltételek és követelmények, valamint a próbaidős szolgálat. A tiszteknek a Ludovika Akadémia vagy a Jogi Akadémia által kiadott diplomával kellett rendelkezniük; a többségüknek jogi képesítése volt. Mindhárom fenti testület állományában jól bevált gyakorlat volt a próbaidős szolgálat, majd az azt követő véglegesítés vagy elbocsátás alternatív intézménye.

Az 1921–1931 közötti évtizedben a határőrizet főerejévé előlépett Magyar Királyi Vámőrség valójában a Honvédség álcázott része volt, és ez a tény a tisztképzésben is hátrányokat okozott, mert egyidejűleg és párhuzamosan kellett folytatni a gyalogsági tisztképzést, valamint a vámőri és a határőrizeti szakkiképzést is.

Az 1932–1937 közötti időszakban a Vámőrségből szervezett Magyar Királyi Határőrség vált a határőrizet főerejévé, amelynek határrendészeti szerepét háttérbe szorították, katonai és határvédelmi jellegét egyre erősítették és ezt a tisztképzésben is érvényesítették.

Az 1938-tól 1945-ig terjedő időszakban – evidens módon – még inkább háttérbe szorult a határőrizet, és létrejöttek a határvédelemre szakosodott csapatok, a Határőrségből megszervezett Magyar Királyi Honvéd Határvadászok. A határvadász tiszték sem részesültek iskolarendszerű határszolgálatos szakképzésben; határőrizeti szakmai felkészültségüket a gyakorlatban kellett megszerezniük és fejleszteniük.

A határőrizet második világháborút követő újjászervezésére, valamint a Honvéd Határőrség (1945–1949) határvadászaira és a Magyar Állami Határrendőrség (1945–1949) határrendőreire hasonló tisztelettel és elismeréssel tekinthetünk vissza, mint az első világháború utáni évek határrendőreire, honvédjeire, pénzügyőreire és vámőreire. A testületi felső vezetőknek és tisztikarnak mindkét alkalommal a romba dőlő határbiztonságot, határvédelmet, határrendet, határőrizetet és határforgalom-ellenőrzést kellett a semmiből újjáépíteni, a sokéves háborús frusztrációval terhelt altiszti és sorozott állományt újjászervezni, és rövid idő alatt átképezni, valamint az újoncokat kiképezni, majd általuk és velük fegyelmezett, kitartó és eredményes szolgálatot ellátni.

Az 1950–1956 közötti időszakban a határőrizet determináns szervezetét jelentő ÁVH Határőrség (1950–1953), majd a BM Határőrség (1953–1956) tisztjeinek képzését egyrészt az ÁVH saját tisztképző tanintézetében (1950–1955), másrészt a katonai tanintézetekben (1950–1956) folytatták. A határőrtiszt-jelölteket az ÁVH Vorosilov Határőr és Belső Karhatalmi Tiszti Iskolán (1950–1953), majd a BM Határőrség és Belső Karhatalom Tiszti Iskolán (1953–1955) a korszak eltűzött ideológiai és politikai elvárásainak megfelelően készítették fel. Az eszmei elkötelezettség és politikai megbízhatóság a felvétel legfőbb előfeltételei voltak. E saját tanintézetekben a szakmai és kiképzői felkészítés kiemelkedően erős és gyakorlatias volt. Ellenben a katonai fegyvernemi tiszti iskolákon (1955–1957) folytatott határőrtisztképzésben a határőrizeti szakkiképzés időtartama és tartalma minimálisra csökkent, a növendékek szinte teljes egészében harcászati kiképzésben részesültek.

Az 1957-től 2007-ig terjedő fél évszázadban az újjászervezett BM Határőrség látta el a határőrizeti, határvédelmi és határrendészeti feladatokat. Az 1957–1976 közötti két évtizedben a határőrtisztképzés arculatát a felvázolt belügyi és határőrségi tanintézetekben folytatott képzés határozta meg, ami egyik ritka fejezete volt a képzéstörténetnek. (Határőr

Tiszti Továbbképző és Hivatásos Tiszthelyettes-képző Iskola [1958–1959], BM Határőr és Karhatalom Tiszti Iskola [1959–1961], BM Határőr és Karhatalmi Tiszti és Tiszthelyettesi Továbbképző Tanfolyam [1961–1962], BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozata [1962–1971], BM Tartalékos Tisztképző Iskola [1967–1989], BM Határőr Tisztképző Iskola [1971–1973], BM Határőr Tiszti Továbbképző és Tiszthelyettes-képző Iskola [1973–1976], BM Továbbképző Tanfolyam Parancsnokság [1976–1988], BM Központi Tiszti Iskola Rendőrtiszti Akadémia [1960–1971]).

A belügyi és határőrségi tanintézetek mellett a ZMKA-n és az ETI-n, illetve a KLKF-n folytatott határőrtisztképzéssel vált teljessé a képzési, továbbképzési és vezetőképzési vertikum. A fenti honvédségi intézményekben is önálló belügyi oktatási egységek jöttek létre 1960-tól, illetve 1967-től. A határőrtiszti létszámhiány csökkentése érdekében a tiszthelyettesek részére 1961-ben bevezették a tiszti vizsgát. A felvételi vizsgák és a tanulmányi követelmények eredményesebb teljesítése érdekében 1962-től megszervezték a ZMKA-ra jelentkező határőrtisztek felvételi előkészítő tanfolyamát. A műveltebb tisztikar érdekében a határőrtisztek és tiszthelyettesek számára lehetővé tették a polgári egyetemek esti, illetve levelező tagozatán történő továbbtanulást.

A határőrtisztképzés akkori helyzete és jövője szempontjából is fontos javaslat született 1964-ben, azonban a BM Főiskola felállítására vonatkozó belügyminiszteri előterjesztés nem valósult meg. Tény viszont, hogy az 1968-ban kiadott belügyi képzés-stratégiai dokumentum ismét megcélolta a Belügyi (Jogi) Főiskola létrehozását az 1970/1971. tanévi kezdéssel (rendőri, idegen nyelvi, karhatalmi, valamint határőr [!] tagozattal.) Végül az önálló belügyi főiskola 1964-re tervezett indítása hétéves késéssel kezdődhetett meg, az RTF 1971/1972. (első) tanévével, de határőr tagozat nélkül. Az 1968. évi stratégia ugyancsak meghatározta, hogy folytatni kell a KLKF-n a főiskolai szintű, illetve a ZMKA-n a magasabb parancsnoki határőrtisztképzést.

Az 1970-es és 1980-as évek határőrizeti és határőrségi jellemzői sorából kiemelkedtek az alábbiak. Osztrák viszonylatban 1971-ben befejeződött az aknamező felszedése és az elektromos jelzőrendszer telepítése. A határőrizettel, illetve a Határőrséggel összefüggő, kiemelkedően fontos jogszabályok léptek hatályba 1974 és 1976 között. Az 1980-as években a megnövekedett határforgalom ellenőrzése során prioritást élvezett a szelektív és differenciált határforgalom-ellenőrzés. A megváltozott joganyag, a jelzőrendszeres határőrizet, valamint a határforgalom-ellenőrzés metodikája szükségszerűen befolyásolta a határőrtisztképzés belső szerkezetét és tartalmát, eszközrendszerét és módszertanát is.

13.1.2. A katonai főiskolákon folytatott határőrtisztképzésről, 1967–1989

Főiskolai szintű határőrtisztképzést folytattak 1967-től a katonai parancsnokképző, valamint a katonai műszaki felsőoktatásban; amíg a KLKF-n nagy létszámú határőr szakot és szakmai tanszéket működtettek, addig a ZMMF-n évente néhány főt képeztek a különböző szakokon. A KLKF határőr szakán a képzési cél- és követelményrendszer alapvetően helyes volt, azonban a gépesített lövész századparancsnoki szint előírása irreálisnak minősíthető. Az 1973-ban kezdődött emelt szintű képzés újabb pozitívumokkal erősítette az eredeti programot. Az 1977–1980 közötti, korrigált emelt szintű képzési rendszer elsősorban a harcvezetői jártasságok és készségek fokozását célozta és eredményezte. Az I. évfolyamú

határőrhallgatók 1980-tól közvetlenül a főiskolára vonultak be, ugyanis Szegeden megszüntették a csapatkiképzésüket és a főiskolai előképzésüket. Az 1981-től módosított képzési rendszer lényegét egyfelől az integrált komplexumok és blokkok szisztémája adta (pozitív elem), másfelől a pedagógiai másodképzés megszüntetése és az általános gépész üzemmérnöki másodképzés bevezetése jelentette (a szakon: negatív elem). Az 1986/1987. tanévtől négyről három tanévre csökkentették a képzési időt (negatívum). Az 1987/1988. tanévtől korszerűsített tisztképzés keretében a szakon a műszaki másodképzés helyett visszatértek a pedagógiai másodképzésre (pozitívum).

13.1.3. A ZMKA-n folytatott határőrtisztképzésről 1955–1990

Az 1950-es évek második felétől a Határőrség számára is a ZMKA-n folyt a felsőfokú határőrtisztképzés, kezdetben a honvédségi szakokon, majd 1960 szeptemberétől az akadémia önálló határőr szakán és tanszékén. A határőr magasabb parancsnoki szakon a képzés eleinte döntően arra irányult, hogy a hallgatók alapos és korszerű elméleti ismereteket sajátítsanak el. Az 1970-es évek közepétől többnyire a KLKF határőr szakán végzett és elméletileg jól képzett, de kevés gyakorlati tapasztalattal rendelkező tisztet vettek fel; ennek következtében, a magas szintű elméleti oktatást erőteljes gyakorlati felkészítéssel kellett ötvözni. A szakon kívül – a határőrségi igényeknek megfelelő számban – az akadémia más szakain is tanultak határőrtisztek.

A ZMKA 1972-től egyetemi rangú felsőoktatási intézményként egyetemi szintű, majd 1985-től – jogilag és gyakorlatilag egyaránt egyetemmé válva – tényleges egyetemi határőrtisztképzést folytatott, egyetemi képesítéssel és doktori (dr. univ.) fokozattal.

13.1.4. Az RTF-n folytatott határőrtisztképzésről, 1971–1989

Az 1970-ben alapított RTF az 1971/1972. tanévtől magában integrálta – majd ütemezetten kifuttatta – az INYF főiskolai képzését és a RAK középfokú tisztképzését; egyidejűleg létrehozta az RTF főiskolai tagozatát, és azon is megkezdte a képzést az RTF tantervtervezete alapján. A felvételi vizsgák új rendszere versenyhelyzetet teremtett, és minőségjavulást eredményezett minden testületben, így a Határőrségnél is. Az idegen nyelvi és a katonai elhárító szakot 1973-ban megszüntették, de 1974-től öt-tíz hónapos bűnügyi átképző tanfolyamokat vezettek be azon honvéd- és határőrtisztek részére, akik katonai elhárító tisztként, illetve határőr felderítő tisztként teljesítettek szolgálatot. Az 1977/1978. tanévtől új szisztéma szerinti, hat hónapos átképző tanfolyamokat tartottak a határőr-felderítőknek is. Az 1983/1984. tanévtől bevezetett főiskolai alaptanterv alapján az állambiztonsági szakon belül elkülönült a kémelhárító, illetve a katonai elhárító tisztképzés; a határőr felderítő tisztek mindkettő, de főként az utóbbi specializációban folytathattak tanulmányokat. A főiskola az 1980-as években évente egy alkalommal tíz hónapos határőr felderítő tiszti átképző tanfolyamot szervezett a katonai főiskolai végzettséggel rendelkező határőrtiszteknek. Az RTF 1988-ban elkészítette *Az egyetemi szintű rendőrtisztképzés megalapozása céljából kidolgozott négyéves képzési idejű Rendőrtiszti Akadémia tantervi célkitűzései* című előterjesztést, amely azonban ugyancsak nem valósulhatott meg.

Az időtengelyen itt helyeztem rendszerbe az 1989-től csupán két évig működtetett BM TMI-ben folytatott képzést is, amelynek keretében a határőrtisztek több százas nagyságrendben vettek részt a határőrségi alap-, szak- és továbbképző tanfolyamokon.

13.1.5. A határőrizet határrendészté, illetve a Határőrség „határrendőrséggé” válásáról, 1989–2008

Az 1980-as évek végéig a határőrizetben, a határforgalom-ellenőrzésben és a határrend vonatkozásában történt jelentős változások új és minőségi követelményeket támasztottak a Határőrséggel szemben. A reform küszöbéhez érkezett Határőrség vezetése az európai normákhoz illeszkedő határrendésztet felépítésére és bevezetésére törekedett, valamint stratégiai célkitűzésként önmaga minden tekintetben korszerű és EU-kompatibilis rendészeti szervvé való átalakítását fogalmazta meg. Ennek érdekében az új követelményeket leginkább kiszolgáló humán feltételek megteremtését célozta meg, beleértve többek között az államilag is elismert középfokú határrendészteti szakképzés megteremtését; a határrendészteti tisztképzés előkészítését és bevezetését a rendészeti felsőoktatásban, illetve a határőrtisztképzés kivonását a katonai felsőoktatásból; valamint a határrendészteti továbbképzési és vezetőképzési formák korszerűsítését.

Azonban a modernizációs folyamat menetében az 1991-ben kezdődött és hosszú évekig tartó délszláv válság és polgárháború a határőrizetre, a határrendészté átalakulásra, a Határőrségre és a határőrtisztképzésre nézve is hátrányos következményekkel járt. Az 1993-ban módosított Alkotmány alapján a Határőrség 1994–1997 között sajátos jogállású és egyben kettős rendeltetésű – védelmi és rendészeti feladatokkal felhatalmazott – fegyveres erőként végezte a feladatait. Újabb fejleményként az 1993-ban született idegenrendészteti törvény alapján, 1994-től a Határőrség is idegenrendészteti hatósági és intézkedési jogkörrel felruházott idegenrendészteti hatósággá vált. A bűnüldözési hatáskör tekintetében, az 1994-ben hatályba lépett rendőrségi törvény meghatározta, hogy az Alkotmányban meghatározott rendészeti feladatkörében a Határőrségre nézve is irányadók a rendőrségi törvény meghatározott fejezeteiben foglaltak, a bírói engedélyhez kötött titkos információgyűjtés kivételével.

Az 1997-ben megszületett határőrizeti törvény alapján a Határőrség kettős rendeltetésű, sajátos jogállású és szervezetű fegyveres szervként végezte államhatár-védelmi tevékenységét, illetve rendészeti feladatait. Mindeközben a Határőrség 1993-tól 1998-ig ütemezetten kivonta a sorállományú határőröket a határrendésztetből és határvédelemből. A 2004-ben történt alkotmánymódosítással kivették a fegyveres erők köréből és a Határőrség 2005. január 1-től rendvédelmi szervvé vált; a testület de facto kvázi határrendőrséggé vált. A Rendőrség és a Határőrség integrációjával a kvázi határrendőrség 2008. január 1-től tényleges, valószínű határrendőrséggé vált, és a határrendészteti szolgálati ág önálló szolgálati ággént funkcionál a Rendőrség szolgálati ágainak sorában.

Az 1990-es években a rendészeti képzés reformjához kedvező háttérrel biztosítottak a korszerű rendészeti ágazati, valamint a hazai felsőoktatási és szakképzési jogszabályok. Alapkövetelménnyé vált, hogy a rendészeti szervek csak megfelelő előképzettséggel és szakirányú végzettséggel rendelkező, valamint a komplex alkalmassági követelményeknek

megfelelő személyeket alkalmazhatnak. A korábbi évtizedek tapasztalataira is figyelemmel, a Határőrség logikus rendben egymásra építette a határrendészeti alapképzést, szakképzést és felsőfokú képzést, majd feszesen irányította, illetve felügyelte azt. A felvázolt folyamattal összhangban a Határőrség 1992-ben bevezette a határrendészeti tisztképzést az RTF-n, valamint – az eredeti tervtől eltérően – egyidejűleg megőrizte és 2008-ig folytatta a katonai, illetve nemzetvédelmi felsőoktatásban is a határőrtisztképzést.

A rendszettudomány fejlődése, majd manifesztációja és elismerése véglegesen eldöntötte a határőrizet vs. határrendészet, illetve a fegyveres erő vs. rendészeti szerv vitát is: a határőrizet határrendészetté, a Határőrség pedig rendészeti szervvé alakult át. Vitathatatlan tény, hogy a testületi modernizáció és a szolgálati tevékenység eredményességéhez jelentősen hozzájárult a határőrtisztikar magas szintű felkészültsége is, amelyet a tisztek döntő többsége a katonai és a nemzetvédelmi, valamint a rendészeti felsőoktatásban sajátított el.

13.1.6. A katonai és nemzetvédelmi felsőoktatásban folytatott határőrtisztképzésről, 1989–2008

A KLKF-n folytatott határőrtisztképzés 1989/1990. évi korrekcióját is a határőrizetet és a Határőrséget befolyásoló nemzetközi és hazai körülmények determinálták. Az évtizedfordulón e tanszék is maradéktalanul végrehajtotta a rendszerváltás és dereguláció érdekében meghatározott valamennyi feladatot, és az 1990/1991. tanévben a tantervi kiegészítés alapján folytatta a képzést. *A tisztképzés új rendszere* című, negyedik reform az 1991/1992. tanévtől 1995-ig tartott. Kedvező fejlemény volt, hogy a főiskola visszatérhetett a négyéves képzési rendszerre (pozitív elem). Azonban egyidejűleg eltörölték a határőr szakon mindössze öt évvel ezelőtt bevezetett kollégiumi nevelőtanár másodképzést, és az egységes üzemmérnök-tanár másodképzést kellett bevezetni e szakon is (negatív elem). A szakmai képzést erőteljesen a katonai típusú határőrizetre és határőrtisztképzésre kellett összpontosítani, az oktatás középpontjába a rendészeti akciószázadok, majd határvadászszázadok parancsnoki állományának felkészítését helyezték. Mindemellett a tanszék eredményesen részt vett a KLKF profiljához illeszkedő, határőrségi továbbképzési feladatok teljesítésében is. Főiskolai szintű határőrtisztképzést is folytattak a KLKF jogutód intézményében, azaz a ZMNE-n 1996-tól 2008-ig, amelyet további két alszakaszra osztottam: határőrtisztképzés főiskolai képesítéssel (1996–2004), majd Bologna-kompatibilis határőrtisztképzés felsőoktatási alapfokozattal (2005–2008).

A ZMKMF-n és jogutód intézményeiben 1967-től 2008-ig – ugyan önálló szak nélkül – de rendszeresen képeztek a Határőrség számára is műszaki szakképesítésű tiszteket. A műszaki határőrtiszt-jelöltek határőrizeti szakmai felkészítésében és a képzésük koordinációjában elismerésre méltó fordulatot eredményezett a BJKMF Határőr Műszaki Tanszék létrehozása és működtetése 1995-től 2000-ig, illetve a főiskolai kari integrációt követően a ZMNE BJKMFK Határőr Műszaki Tanszék 2001-ben. Végül a teljes egyetemi integrációt követően az egyetlen jogutód, azaz a ZMNE HTK Határőr Tanszék koordinálta a határőrhallgatók különböző műszaki szakokon folytatott tisztképzését is, 2008-ig.

A ZMKA-n új egyetemi határőrtisztképzést folytattak, egyetemi képesítéssel és doktori (dr. univ.) fokozattal 1991-től 1996-ig. Annak keretében bevezették a megrendelői igé-

nyekhez és az előmeneteli lehetőségekhez jobban igazodó, kétlépcsős képzési formaként a katonai főiskolai végzettségre épülő egyéves törzstiszti képzést, valamint az azt követő kétéves akadémiai alapképzést. Az egyetemi határőr tanszék a kifutó és a belépő új képzésben egyaránt eredményesen végezte oktató- és nevelőtevékenységét, amelyhez igénybe vette a Határőrség szaktekintélyeit, valamint az RTF és az ELTE oktatóit is. Elismerés illeti a tanszék az 1990-es években új lendületet vett tudományos és tudományszervező tevékenységéért is. Az integrált ZMNE-n 1996-tól datált egyetemi határőrtisztképzésben, a szakon a Határőrség számára középvezetőket képeztek, akik kellő vezetői tapasztalatok birtokában a későbbiekben felső vezetőkké válhattak. A 2005-ben bevezetett Bologna-rendszerű képzésben a mesterképzésben meghatározott képzési célok és követelményrendszerek ugyancsak egyértelműsítették, hogy a mesterszakon megszerzhető képesítés (MSc) az okleveles határrendészeti és védelmi vezető képesítés volt, illetve lett volna, ugyanis az elért oktatási készenlét ellenére – a Határőrség megrendelői igényének megszűnésével – 2005-től már nem vehettek fel hallgatókat a mesterképzésre. A képzési célok és kimeneti követelmények 1960 és 2008 közötti eredményes teljesítéséért ezúttal is elismerés illeti minden határőr tanszék teljes hivatásos, polgári és sorozott állományát, valamint a katonai felsőoktatási intézmények valamennyi érintett honvédségi oktatóját és dolgozóját.

13.1.7. A belügyi és a határőrségi képzési rendszerekről, 1990–2008

Az 1990-es években a Határőrség teljes képzési vertikumának reformjához kedvező hátteret biztosítottak a korszerű szakképzési és felsőoktatási jogszabályok, valamint a rendészeti ágazati törvények. A Határőrség minden állománykategória tekintetében racionális, feszesen irányított és hatékony képzési vertikumot alakított ki, amelynek egyre erősödtek a határrendészeti, illetve rendészeti jegyei.

A hivatásos vagy szerződéses állományba felvett határőr-tiszthelyettesek kötelesek voltak szakmai alapvégzettséget szerezni a rendészeti szakközépiskolák által szervezett, 18–24 hetes szakmai alapképzéssel. Az alapvégzettség kizárólag a meghatározott kezdő beosztások betöltésére jogosított, további előmenetelre nem.

A határrendészeti szakképzés a belügyi képzési rendszer egészéhez és főként a rendőri szakképzéshez kapcsolódva alakult ki, és többlépcsős fejlődést követően nyerte el ma is érvényes formáját. A szakképzés az OKJ-ben meghatározott középfokú szakképesítés megszerzését és az annak alapján történő előmenetelt biztosította. A végzettek a határrendészeti szakterület tiszthelyettesi és zászlósi beosztásait foglalhatták el. A szakképzés formája a nappali tagozatos egy-, majd kétéves, illetve az alapképzésre épített egyéves távoktatásos szakképzés volt.

A felsőfokú szakmai alapképzés határőrségi fogalomköréhez sorolták egyrészt a katonai és a nemzetvédelmi, valamint a rendészeti felsőoktatásban folytatott határőrizeti, illetve határrendészeti tisztképzést, másrészt az RTF-n 2001-ben bevezetett egyéves felsőfokú határrendészeti szervező (tiszt) szakképzést is.

A határőrségi szakmai továbbképzés, átképzés, vezetőképzés és vezetői továbbképzés kiszámíthatóan biztosította a megszerzett tudás szinten tartását és fejlesztését, valamint a pályán való szakmai és vezetői előmenetelt, továbbá a horizontális átjárást.

A határőrtiszti állomány a rendészeti alap- és szakvizsgák, valamint a rendészeti vezetőképzés és a rendészeti mestervezető-képzés tekintetében ugyancsak a belügyi alap- és továbbképzési rendszerhez igazodott. A szisztémát 2002-től fokozatosan továbbfejlesztve 2012-re kiteljesedett a rendészeti alap- és szakvizsgák, valamint a rendészeti vezetőképzés és rendészeti mestervezető-képzés ma is (azaz 2016-ban) érvényes vertikuma.

A belügyi és határőrségi hivatásos állomány felkészítése mellett az uniós csatlakozási folyamat részét képezte a központi és helyi közigazgatásban dolgozó köztisztviselők uniós felkészítése, amelyben a Határőrség állományában dolgozó köztisztviselők is részt vettek. A több ezer hivatásos állományú tiszthelyettest és tisztet számláló testületben egyrészt a tanintézetekben végzetek megbízható idegen nyelvi alapokkal kerültek a szolgálati helyekre, másrészt pedig ütemezetten mindenki legkevesebb egy alkalommal idegen nyelvi képzésen vagy továbbképzésen vett részt.

A külföldi tapasztalatok, különösen a legjobb gyakorlatok (best practice) elsajátítása érdekében a határrendészeti szakemberek, oktatók és kutatók számos alkalommal tanulmányokat folytathattak a külföldi és a hazai továbbképző tanfolyamokon, szemináriumokon. A belügyi tisztikar és így a határőrtisztek nemzetközi felkészítésében és továbbképzésében is meghatározó intézménnyé vált a NOK, valamint a KERA, továbbá az ILEA. Ugyancsak fontos lehetőségeket biztosítottak a katonai és a rendészeti felsőoktatási intézményekben szervezett általános és speciális nemzetközi képzési stúdiumok. A két- és többoldalú megállapodások alapján külföldön is egymás után nyíltak meg az újabb képzési lehetőségek; egyrészt az együttműködő rendészeti szervezetekben, másrészt CEPOL, az AEPC és a Frontex intézményeiben.

13.1.8. Az RTF-n folytatott határrendészeti tisztképzésről, 1991–2011

A rendszerváltásból fakadó feladatokat ugyancsak maradéktalanul végrehajtó RTF az 1990-es naptári évben az új tantervi irányelv alapján folytatta a képzést. Az 1990/1991. tanévben belépő I. évfolyam részére bevezette az új tantervet, majd szinte évenként továbbfejlesztette azt. Minden képzési formában a szakmai felkészítésre helyezte a hangsúlyt, és továbbra is kiemelt feladatként kezelte a vezetőképzést és vezetői továbbképzést. Ugyancsak 1990-ben megkezdte az egy- és a kétéves másoddiplomás képzést.

Az 1992-ben alapított határrendészeti szak legelső előkészítő évfolyamának hallgatói már az alapítást megelőző évben, azaz 1991 őszen bevonultak Körmentre az egyéves előképzésre. Azt követően mint az RTF I. évfolyamos határrendészeti hallgatói az 1992/1993. tanévben megkezdték a hároméves főiskolai oktatást. Azzal egyidejűleg a négyéves levelező tagozaton is megkezdődött a tisztképzés. A szak szakgazda tanszéke az 1992. március 1-jén létesített Határrendészeti Tanszék lett. Az akkori délszláv helyzet tükrében ennyi idő távlatából is érthető, hogy 1993-ban az RTF-n hatályba lépett a minősített időszakban *A gyorsított ütemű képzés tanterve és tematikái* című képzési dokumentum, amely értelemszerűen a szakon is érvényes volt. Az RTF FT 1993-ban kisebb mértékben módosította az eredeti (1992. évi) határrendészeti tantervet, és az 1993/1994. tanévtől érvényesítette azt. A nappali és a levelező tagozat mellett a szakon is megkezdődött a kétéves másoddiplomás levelező képzés. Az 1994/1995. tanévtől bevezetett átmeneti tantervet a határrendészeti szak is adap-

tálta. Az 1990-es évek közepétől a szak a határrendészet valamennyi tisztí munkakörének elsődleges utánpótlási bázisává vált. A Határórség a szak felfutásával fordított arányban ütemeztetten csökkentette, majd minimalizálta a határőr tisztjelöltek képzését az RTF rendőri szakain. A főiskolai képzés mellett a tanszék továbbra is részt vett a Határórség tisztikarának alap-, szak- és továbbképzésében, így különösen az alapismereti vizsgára felkészítő tanfolyamok, a bűnügyi átképző, majd bűnügyi felderítő átképző tanfolyamok, valamint a határrendészeti igazgatási szaktanfolyamok levezetésével, továbbá a határrendészeti szervező (tiszt) felsőfokú szakképzéssel.

Az 1997/1998. tanévben sikeresen megtörtént az RTF és azon belül a tanszék intézményi akkreditációja. Az 1999/2000. tanévtől felmenő rendszerben a szakon is bevezették a képesítési követelményekkel összhangban kidolgozott új tantervet. A tanszéki oktatók és a bevont szakmai tekintélyek schengeni tagállamokban végrehajtott kutatása eredményeként 2000-ben megszületett a *Határellenőrzés az Európai Unióban* című tankönyv, amelyet kötelező tananyagként hasznosítottak a határrendészeti szakképzésben, tisztképzésben, továbbképzésben és vezetőképzésben egyaránt.

A tanszék és a HOP együttműködése eredményeként 2002-ben elkészült a *Schengeni Közös Kézikönyv* nemzeti példánya, amelyet ugyancsak egyaránt hasznosítottak a teljes képzési vertikumban.

A 2006/2007. tanévben – kétéves előkészítőtevékenységet követően – az RTF is megkezdte a Bologna-kompatibilis felsőoktatási alapképzést két integrált alapszakon és 11 szakirányban, így a határrendészeti szakirányban is. Továbbhaladva a bolognai nyomvonalon, a főiskola a 2008/2009. tanévtől bevezette a mesterképzést a rendészeti vezető mesterszakon. Az 1971-től folytatott főiskolai alapképzés 2008-ban a nappali tagozaton, a levelezőn pedig 2009-ben befejeződött.

Az RTF és a Határrendészeti Tanszék már 2006-tól tudatosan készült a Rendőrség és a Határórség bekövetkező integrációjának képzési támogatására és a megváltozó megrendelői igények kielégítésére. A főiskola a 2008/2009. tanévtől kezdődően bevezette a felsőoktatási alapképzés indokolt módosításait. A kurzusok befejeztével, 2009-ben a nappali tagozaton, majd 2010-ben a levelező tagozaton első alkalommal történt diplomaosztás, illetve tisztavatás a felsőoktatási alapképzésben; ugyancsak 2010-ben lezajlott az első kibocsátó ünnepség a mesterképzésben is. Az RTF nappali tagozatos hallgatóinak utolsó nyilvános tisztavatási ünnepsége 2011. július 2-án történt a Budai Várban.

Az RTF 2011-ben is színvonalasan végrehajtotta az alaprendeltetésből eredő képzési feladatait. A tudományos kutatás és kidolgozás centrumába az egyetemi integráció előkészítését helyezte, és a főiskola minden vonatkozásban felkészült a 2012. január 1-jei egyetemi integrációra és egyetemi karrá válásra.

A határőrizeti és határrendészeti tisztképzés legújabb-kori történetére visszaillesztva objektív tények igazolják az 1989-től született belügyminisztériumi és határórségi vezetői döntések előrelátását, helyességét: 1.) Az 1960-tól datált önálló határőrtisztképzés – értékekben gazdag 48 év után – kifutásos alapon megszűnt a katonai, illetve nemzetvédelmi felsőoktatásban. A ZMNE Határőr Tanszéken 2008-ban avattak utolsó alkalommal határőr tiszteket. 2.) Az RTF-n 1992-től bevezetett önálló határrendészeti tisztképzés maradéktalanul beváltotta a reményeket, negyed évszázad óta magas szinten eleget tesz a felsőoktatási és a megrendelői követelményeknek. 3.) A 2012. évi egyetemalapítással a Nemzeti

Közszolgálati Egyetem (NKE)⁹⁸⁸ vált a rendészeti felsőoktatás bázisintézményévé.⁹⁸⁹ Az NKE Rendészettudományi Kar (RTK) kizárólagos feladat- és hatáskörébe tartozik a határrendészeti tisztképzés, amelynek letéteményese az NKE RTK Határrendészeti Tanszék. 4.) Az 1992. évi létesítésének 25. évfordulóját ünneplő és 2012-től immáron egyetemi rangú tanszék egyedüli jogutód intézménye lett a katonai és rendészeti felsőoktatási intézmények valamennyi korábbi határőr tanszékének.

13.1.9. A határőrizeti és határrendészeti tudományos kutatás, kidolgozás, tudományszervezés végső összegzéseként, 1964–2011

Az értékelt időszakban jellemző volt a határőrségi törzstisztek és tanintézeti oktatók által készített produktumok magas minősége. Ezzel együtt a tudományos tevékenység értékelése és önértékelése során az 1960-as években még a kritikai és önkritikai elemek voltak túlsúlyban. Viszont az 1970-es évektől a Határőrségnél is egyre szervezettebben és jobb színvonalon folyt a tudományos kutatómunka. A ZMKA Határőr Tanszék tudományos tevékenységét az 1970-es években a tematikus kutatás és tananyagfejlesztés jellemezte. A KLKF-n a pedagógia magas szintű művelése és a tudományos diákköri tevékenység országos elismertséget szerzett a főiskolának, s egyúttal a BM Határőr Szaktanszéknek is. Az 1970-ben alapított RTF tudományos kutatóbázisként, a tanszékek pedig kutatóműhelyként funkcionáltak. A belügyminiszter a tudományos munka szervezettebbé tétele érdekében 1973-ban létrehozta a BM Tudományszervezési Osztályt, és megteremtette a kutatómunka alapvető feltételeit.

A BM Tudományos Tanács rendszeres időközönként megvitatta a tudományos kutatás helyzetét, és megfogalmazta ajánlásait. A belügyi ágazatban a szolgálati és az egyéni érdekek összehangolásával 1972-től kezdve, majd különösen 1984 után egyre többen szereztek tudományos fokozatot, és ez a tendencia kedvezően befolyásolta a határőrségi tudományos közéletet. Jelentős mozzanatként 1987-ben megjelent az oktatói fokozatok katonai felsőoktatásban történő bevezetésére vonatkozó HM-utasítás, amelynek követelményei a KLKF és a ZMKA határőr tanszékek oktatóira is vonatkoztak. Az RTF az 1980-as években arra törekedett, hogy egyre inkább a belügyi kutatás egyik meghatározó bázisává váljon. Az 1990-es években a határőrségi kutatás középpontjában a korszerű határrendészet és az annak adekvát szervezet megteremtése állt. A belső normatívák minősítésének megváltoztatásáról szóló, 1991-ben megjelent belügyminiszteri utasítás alapján egyre kutathatóbbá váltak a korábban minősített dokumentumok. Az 1992-ben létesített RTF Határrendészeti Tanszéknek is egyik fő feladata lett a tudományos kutatás. A Határőrség tisztképzési rendszere 1995-től kibővült a BJKMF Határőr Műszaki Tanszékkel, amely ugyancsak aktívan bekapcsolódott a határőrségi kutatótevékenységbe. Az ezredfordulót követően a tudományszervező tevékenység megújult irányító testülete a Határőrség Tudomá-

⁹⁸⁸ Az NKE létrehozásáról a Kormány a 1278/2010. (XII. 15.) sz. határozatával döntött. Létesítésének szabályairól a 2011. évi XXXVI. törvény, majd működésének alapelveiről és céljairól a Nemzeti Közszolgálati Egyetemről, valamint a közigazgatási, rendészeti és katonai felsőoktatásról szóló 2011. évi CXXXII. törvény rendelkezett.

⁹⁸⁹ Kovács Gábor (2012): A Nemzeti Közszolgálati Egyetem, mint a közszolgálati képzés bázisa: a jelenlegi helyzetkép, jövőbeni változások, fejlődési tendenciák és kihívások. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, 13. k. 371–379.

nyos Tanácsa (HTT) volt. Elismeréssel kell feljegyezni a ZMNE Határőr Tanszéken 2008-ig végzett tudományos kutató és kutatást segítő, valamint a tanszék által ellátott határőrségi tudományszervezői tevékenységet is. Az RTF határrendészeti oktatói a 2000-es években évente négy-hat határrendészeti témát kutattak eredményesen. Az RTF 2011. évében a főiskolai és tanszéki oktatók időarányosan elvégezték a meghatározott kutatási és kidolgozási feladatokat, és felkészültek az egyetemi karrá váláshoz.

A határőr-tisztek tudományos képzésének és fokozatszerzésének elsődleges intézménye a ZMKA HDI, majd a ZMNE HDI volt. A hadtudományi aspirantúra keretében 1981–1998 között 16 határőr-tiszt szerzett kandidátus fokozatot a hadtudományban. A ZMKA által adományozható egyetemi doktor (dr. univ.) fokozatot 1987-től 1996-ig 21 határőr-tiszt kapta meg. A tudományos minősítés új követelményeinek eleget téve 2015-ig 30 határőr-tiszt szerzett doktor (PhD) fokozatot; 28 fő a hadtudományban és egy-egy fő a történelemtudományban, illetve az állam- és jogtudományban. A határőr- és határrendészeti tisztek 1981-től 2015-ig 67 tudományos fokozatot, illetve címet értek el. Sajnálatos módon az egykori határőr-, illetve mai határrendészeti tisztek között egyetlen akadémikus, tudomány doktora és MTA doktora sincs. (Ez a feladat és felelősség a mai és a jövőbeli határrendészeti tisztek generációira hárul – V. G.)

A felsőoktatási normáknak eleget téve, döntően a katonai és a nemzetvédelmi, valamint a rendészeti felsőoktatásban 1989–2015 között több egykori határőr-tiszt és mai határrendészeti tiszt teljesítette, illetve teljesíti az egyetemi és főiskolai oktatói címek, fokozatok követelményeit; közöttük: négy egyetemi tanár, hat főiskolai tanár és hét egyetemi docens; heten habilitáltak. Az oktatói megfelelés és előmenetel szempontjából is előnyös lépés volt az NKE létrejötte, mert attól kezdve a Rendészettudományi Kar csak főiskolát vagy felsőoktatási alapszakot végzett (határ)rendészeti oktatói is a saját egyetemükön szerezhetnek mesterképzést, rendészettudományi doktori fokozatot, illetve habilitálhatnak.

13.1.10. A határőrizeti és határrendészeti tudományos diákköri tevékenység végső összegzéseként (1967–2015)

A honvédtisztképzés rendszerében az 1967-ben létrehozott KLKF, ZMKMF és KGYRMF haladéktalanul bekapcsolódott a tudományos diákköri mozgalomba. A nyílt témákkal a határőr-hallgatók is egyre lelkesebben vettek részt a tudományos diákköri tevékenységben. A ZMKA-n az első akadémiai diákkörök az 1975/1976. tanévben szerveződtek hallgatói tudományos diákkörökké, így a határőrizeti is. Kezdetben az akadémiai hallgatók is az intézményi rendezvényeken, majd az országos konferenciákon versenyeztek. Az 1980-as években az OTDK-kal párhuzamosan négy alkalommal megrendezték a KFTDK-t, amelyeken a katonai és rendészeti felsőoktatási hallgatók vettek részt.

Az 1970-ben alapított RTF-n is egymás után létrejöttek a tudományos diákkörök. A főiskola hallgatói 1973-tól minden OTDK-n indultak, és különösen a jogi, illetve a társadalomtudományi szekció munkájában vettek részt. Az RTF-n folytatott tudományos diákköri tevékenység elismerését jelentette, hogy a főiskola 1988-ban megrendezhette a IV. KFTDK-t, valamint 1995-ben a XXII. OTDK AJTSZ-t és azzal párhuzamosan a HTSZ-t.

Az 1990-es évektől új lendületet vett a határőr-, illetve a határrendészeti hallgatók tudományos diákköri tevékenysége. A HTSZ-ben, majd a HRTSZ-ben 1989–2015 között

bemutatott 1360 pályamunkával a hallgatók bizonyíthatóan legkevesebb 327 helyezést értek el, 183 különdíjat és 88 tárgyjutalmat kaptak. Az összesített eredményeken belül a határőr-, illetve határrendészeti hallgatók az 1989–2015 között 14 alkalommal megrendezett OTDK-n legkevesebb 89 pályamunkával vettek részt, és ugyancsak legkevesebb 93 elismerést szereztek. A had- és rendészettudományokban 1989–2015 között leginkább kiérdemesült hallgatók, azaz a pro scientiások (27-es) névjegyzéke két határőrhallgató nevét is tartalmazza.

13.2. Tézisek

A határőrrizeti és határrendészeti tisztképzési rendszerek évszázados vizsgálata, illetve kutatási adatainak összegzése alapján számos tézis fogalmazható meg, amelyek valamennyi vagy majdnem valamennyi képzési rendszerre érvényesek voltak, és amelyeket a jövőben is célszerű lehet figyelembe venni, illetve adaptálni.

13.2.1. A határrendészeti tisztképzés cél- és követelményrendszerének, tartalmának, illetve a gyakorlati szükségleteknek az összhangja

A határrendészeti tisztképzés cél- és követelményrendszerét, tartalmát a megrendelő Belügyminisztérium és a határrendészeti szervezet (Rendőrség) határozza meg. A határrendészeti tisztképzés konkrét szakmai célkitűzései és követelményei mindig összhangban kell legyenek a konkrét gyakorlati szükségletekkel. A szakmai tananyagának és felkészítésnek folyamatosan követnie kell a határrendészeti gyakorlat változásait.

13.2.2. A bemeneti előfeltételek és felvételi követelmények, illetve a minőségi és mennyiségi igények összefüggése

Konzolidált viszonyok közepette a tisztképzésre jelentkezőket szigorú előfeltételek megléte és felvételi követelmények teljesítése esetén vehetik fel; ellenben tömeges tisztigény esetén a szigor – átmenetileg és értelemszerűen – enyhíthető. A bemenő feltételek sorában a jövőben is célszerű egyaránt biztosítani a külső és a belső pályázók felvételét, valamint az érettségivel, illetve a felsőoktatásban szerzett oklevéllel történő bejutást. Ez utóbbi különösen felértékelődik a bűnügyi szakterületen, mert a magasán kvalifikált bűnözőkkel szemben csakis a még magasabban kvalifikált bűnüldözők vehetik fel eredményesen a küzdelmet.

13.2.3. A képzés centralizációjának, időtartamának és egymásra épültségének, illetve a határőrrizeti operatív helyzet lényeges megváltozásának és a határőrrizeti rendszerek átalakításának összhangja

Kiegyensúlyozott körülmények közepette a képzés központosított, időtartama optimalizált, a képzési szintek és feladatok szorosan egymásra építettek. Ezzel szemben a határőrrizeti operatív helyzet nagymérvű kedvezőtlen megváltozása esetén a tisztképzés – ideiglene-

sen – a normál viszonyoktól eltérő felépítésben és rövidített időtartamban is végezhető. A kiképzési idő drasztikus rövidítése és a minimális felkészültséggel felvértezett határrendészek bevetése, alkalmazása kizárólag kivételes helyzetekben fogadható el. Ma már nem emlékszem, hogy kitől sajátítottam el a szlogent, de mélyen egyetértettem és ma is egyetértek vele: a rendkívüli helyzetek rendkívüli megoldásokat követelnek. Ez a paradigma egyaránt érvényes a praxisra és a (határ)rendészeti képzés teljes vertikumára is: kétség nem férhet a 2015–16-ban kialakult tömeges migráció kezelése érdekében végzendő, rövidített idejű határ vadász-kiképzés indokoltságához.

13.2.4. Prioritások és hangsúlyok

Sarkalatos vitatéma a tananyagprioritások meghatározása és az, hogy milyen ismeretekkel, jártasságokkal, készségekkel, képességekkel, korhú kifejezéssel élve: milyen kompetenciákkal vértessük fel a kibocsátott tiszteket. A határrendészeti tisztképzés során mire helyezzük a hangsúlyokat. A képzéstörténeti múlt mindegyik kérdésre – pro és kontra egyaránt – megadja az adekvát válaszokat, amelyekből meríteni lehet. Összegzett válaszom: az alábbiakban felsoroltak mindegyike egyaránt fontos és nélkülözhetetlen, s azok között minimálisak a hangsúlybéli különbségek.

13.2.4.1. A társadalomelméleti felkészítés nélkülözhetetlensége

A társadalomelméleti felkészítés objektív szükségletet elégít ki. Racionális és indokolt elvárás, hogy a szakértelmiség soraiba lépő határrendészeti tiszt korszerű műveltséggel és jól konvertálható ismeretekkel rendelkezzen az állam- és közigazgatás-tudományok, a biztonság- és politikatudományok, a közszolgálat, a közpénzügyek és más releváns diszciplínákban.

13.2.4.2. A jogtudományi felkészítés nélkülözhetetlensége

A jogtudományi felkészítés elvitathatatlan követelménnyé és egyben előnnyé is vált. A határrendészeti tisztképzésben a jogi alpműveltség, valamint a szükséges és elégséges szintű jogi felkészültség nélkülözhetetlen alapokat biztosít a szakmai felkészítéshez, és ami még fontosabb: a gyakorlati életben folytatott határrendészeti szolgálati tevékenység jog- és szakszerűségéhez.

13.2.4.3. A határőrizeti/határrendészeti szakmai felkészítés jellegének és tartalmának, illetve a szolgálati tevékenység katonai vagy rendészeti jellegének összhangja

A határőrizeti/határrendészeti szakmai felkészítés jellege és tartalma alapvetően igazodik a szolgálati tevékenység katonai vagy rendészeti jellegéhez. A határőrizeti/határrendészeti szakmai felkészítés szerepe, nagyságrendje és szintje minden időszakban egyenes

összefüggésben áll az adott időszakot átfogó határőrizet vagy határrendészet jellegével és dominanciájával, valamint az azt ellátó szervezet katonai vagy rendészeti profiljával és a szervezet – éppen az előzőkből fakadó – megrendelői igényével. Azon szervezetek tevékenységében, működésében és tisztképzésében, amelyek alaprendeltetesként és főfeladatként őrzik és védik az államhatárokat, ellenőrzik a határforgalmat és fenntartják a határrendet, maradéktalanul érvényesülnek a határőrizeti, illetve határrendészeti prioritások. Ellenben más szervezetek tisztképzésében nagy valószínűséggel háttérbe szorulhat a határőrizeti, illetve határrendészeti szakmai felkészítés.

13.2.4.4. Generalisták vagy specialisták képzése

Minden képzési koncepció visszatérő kérdése, hogy általános (generalista) képzést folytasson, vagy erőteljes specializációt célozzon meg. A szakmatörténet is igazolja álláspontomat: a két véglet közötti dialektikus megoldás a helyes út, vagyis a kezdeti általános, egységes oktatást a képzési folyamat meghatározott szakaszától specialisták célirányos és erőteljes felkészítésévé kell átalakítani. Nem veszhet el a lényeg, esetünkben a határrendészeti szakmai felkészítés.

13.2.4.5. A határőr/határrendészeti szakokon folytatott tisztképzés, illetve a tisztképző intézmény profiljának összhangja

Javaslom paradigmaként kezelni, hogy valamennyi felsőoktatási szak célkitűzéseit és kimeneti követelményeit az adott főiskola vagy az adott egyetemi kar egésze képes és hivatott teljesíteni, és nem önmagában a szakgazda tanszék, az adott szakon folytatott konkrét szakmai oktató-, nevelő- és kutatótevékenységével. Általánosan kialakult normák szerint a tananyag mintegy 70%-a tanintézeti közös tananyag minden szakon, és megközelítően 30%-a szolgálja a szakonkénti szakmaspecifikus felkészítést. Azonban a 30%-os specifikumot sem szabad elválasztani, szembeállítani pedig különösen nem szabad a 70%-os törzsanyaggal, mert kizárólag e két nagy összetevő mennyiségi és minőségi összegzése eredményeként kaphatunk a kimenetnél határőr-, határvadász-, vagy határrendészeti tisztet. Nem véletlen, hogy a jogalkotók és a felsőoktatási döntéshozók szigorú intézményi feltételekhez és megfeleléshez kötik a már létesített és indított alap- és mesterszakok újabb indítási kérelmének más intézményekben történő engedélyezését.

13.2.4.6. A határőrtisztek és határrendészeti tisztek horizontális, illetve keresztirányú megfeleltethetőségéről és mobilizációjáról

Saját határőrizeti szakmai felkészültségükön túl a KKKF határőr szakán végzett tisztek megközelítették a gépesített lövésztisztek felkészültségét is. (Fordított irányban természetesen ez nem állt fenn.) Ebből fakadóan a kétféle tiszti pálya között – a döntően egyirányú – átjárhatóság esélye realitás volt, azaz a határőrtiszt rövid úton honvédtiszté válhatott volna; más kérdés azonban, hogy erre nem, vagy csak nagyon elvétve találhatnánk példát.

Ehhez hasonlóan az RTF határrendészeti szakán végzett tisztek felkészültsége ugyanígy megközelítette a rendőrtisztek felkészültségét (a viszonyosság azonban itt sem állt fenn). A nagyfokú átfedésből eredően minimális gondot okozott a rendőrtisztté válás a Határőrség és a Rendőrség integrációja során. Ellenben a közel egyenértékű, de keresztirányú automatikus megfelelés – azaz „kossuthos” határőrtiszt rendőrtisztnek, illetve „rtf-es” határrendészeti tiszt honvédtisztnek – rendszertanilag szinte kizárt volt és ma is az. Való igaz, hogy több „kossuthos” határőrtiszt is rendőri egyenruhát öltött, és rendőri szolgálati igazolványt kapott, de nem attól vált szakképzett rendőrtisztté; a valódi szakképzettséget kizárólag a rendészeti felsőoktatásban, azaz az RTF-n szerezhette meg. Azonban tőlük eltérően a mai határrendészeti tiszt valójában és ténylegesen határrendészeti rendőr, pontosabban határrendőrtiszt, és még pontosabban: egyben valódi rendőrtiszt is. Ezt kell tudatilag, érzelmileg erősíteni a határrendészeti tisztjelöltekben, és felvértezni őket a magas színvonalú és megbízható, rendőri profilú felkészítéssel.

13.2.4.7. A határőrizeti, határrendészeti testületek kettős jogállása, illetve a kisebbségi identitás következményei a praxisban és a tisztképzésben

Határvadász-, határőr- és határrendészeti tisztek egymást követő generációi tapasztalhatták/ tapasztalhattuk meg, hogy mit jelentett a testület kettős jogállása és a kisebbségi identitás a praxisban és a tisztképzésben egyaránt. A Határőrség kettős jogállása – azaz fegyveres erő, de egyben fegyveres rendészeti szerv is – kétszeres rendeltetést, kötelezettségeket, feladatrendszert, felelősséget és elszámoltatást követelt, illetve okozott. Ugyanakkor a testület a mindenkori honvédség és rendőrség között kettős kisebbségben lebegett és működött, nem lehetett azokkal egyenértékű fegyveres erő sem, és rendészeti szerv sem. Mindeközben pedig – erős pályavonást és pályamegtartó-képességet eredményezve – a Határőrség békeidőben is harci feladatokat teljesített élesben ugyanúgy, mint a Rendőrség, a Tűzoltóság, vagy a titkosszolgálatok, és nem csupán békekiképzést folytatott a laktanyákban, a gyakorló- és lőtereken, mint a Honvédség. Ugyanígy kettős elvárás jellemezte a határőrtisztképzést is, ugyanis egyaránt meg kellett felelnie a tisztképző intézmény és a testület követelményeinek.

13.2.4.8. Az informatikai felkészítés és az idegen nyelvi képzés nélkülözhetetlensége

Az informatikai felkészítés és az idegen nyelvi képzés együttesen tárgyalható követelményét az általam hárompilléres paradigmának nevezett kompetenciák triászával írhatom le: szakmaiság, informatika és idegen nyelv. Tapasztalatom szerint bárki, bármilyen pályán (ipari, kereskedelmi, műszaki, művészeti, pedagógiai stb.) és bármilyen szintű (alap-, közép- vagy felsőfokú) munkakört tölt be, az eredményes és sikeres megfeleléshez korszerű és magas szintű a) szakmai, b) informatikai és c) idegen nyelvi kompetenciák szükségesek, amelyek kellő gyakoriságú, mélységű és minőségű alkalmazása eredményeként ténylegesen kialakulhat a profizmus. Kell-e hangsúlyozni az informatikai és az idegen nyelvi felkészítés és felkészültség fontosságát? Okkal valószínűsítem, hogy e kérdésre valamennyi tisztelt Olvasó egyértelmű nemmel válaszol. Különösen annak fényében, hogy a felvett hallgatók

eleve hihetetlenül magas szinten művelik az informatikát, és bizony mind az informatikai, mind a szakmai oktatóknak – nemhogy lépést kell tartaniuk a hallgatókkal, hanem – felül kell múlniuk őket! Ehhez viszont elengedhetetlen, hogy a rendészeti tisztképzésben ne csupán az informatikai, hanem a szakmai oktatók is a lehető legjobban felkészültek legyenek az informatika elméletében, gyakorlati alkalmazásában és oktatásmódszertanában. Éppen ezért is, az oktatói továbbképzések rendszerében hangsúlyosabban alkalmazni kell az informatikai módszertani továbbképzéseket is, mert e téren kialakulhat egy olyan nemkívánatos abszurd helyzet, amelyben az oktató informatikailag elmarad a hallgató mögött.

Közismert tény az is, hogy a nem gyakorolt, nem alkalmazott idegennyelv-tudás megkopik, és a konkrét gyakorlati szükségletek esetén kellemetlen, sőt megengedhetetlen szituációkat keletkeztet a feledés. Ennek megelőzése és a nyelvtudás karbantartása érdekében célszerű rendszeresen ismétlődő, szinten tartó kurzusokat szervezni az idegen nyelvet nem vagy csupán alkalmyszerűen hasznosító határrendészeti tiszteknek.

13.2.4.9. A nemzetközi felkészítés nélkülözhetetlensége

Az európai uniós, valamint a nemzetközi megállapodások alapján megnyílt, közös képzési formák nélkülözhetetlenek, és a jelentőségük felbecsülhetetlen: a közös képzés és egy-egy közös kutatás semmivel nem pótolható lehetőségeket biztosít ahhoz, hogy a résztvevők személyes ismeretségeket és szoros munkakapcsolatokat alakítsanak ki, és azok birtokában elmélyítsék a tagállamok közötti oktatási, tudományos és végső soron a rendészeti együttműködést is.

13.2.4.10. A tisztképzés gyakorlatiassága érdekében a tisztképző intézmény és a szakmai szervek együttműködése

A tisztképzés gyakorlatiasságára, a gyakorlati felkészítésre minden tanintézetben, felsőoktatási intézményben és képzési formában, folyamatosan törekedni kell. Hatékony tisztképzést lehetetlen a nagy előadótermek falai közé szorítva folytatni. A tantermi órákat is kiskötelékben és gyakorlatiasan kell levezetni. Nem lehet eléggé hangsúlyozni a szaktantermekben, kabinetekben, gyakorlótereken, valamint a szakmai szerveknél levezetett foglalkozások jelentőségét, továbbá a nélkülözhetetlen szakmai gyakorlatokat. A szakmai szervek nélkül képtelenség teljesíteni a képzési és kimeneti követelményeket. Röviden fogalmazva: a magas szintű elméleti ismereteket nem lehetne párosítani a gyakorlati kompetenciákkal, és mindezek ötvözeteként nem születhetne meg a korszerű és megbízható teljesítményképes tudás.

13.2.4.11. A vezetővé, parancsnokká képzés: kiemelt prioritás és hangsúly

A vezetői, parancsnoki felkészítésre a jövőben is nagy hangsúlyt kell helyezni, mert a határrendészeti tiszt formálisan és ténylegesen is vezető, s nem „csupán” felsőfokon képzett szakember. Éppen ezért a vezetőképzésben integrálódik és csúcsosodik ki minden általános, alapozó, szakalapozó és szakismeret, illetve az alkalmazóképes, teljesítőképes tudás, vala-

mennyi kompetencia. Nem véletlen, hogy a tisztképzés egyik legkényesebb faktora a vezetőképzés, amely befolyásolja a tisztképzés valamennyi kérdését és az azokra adott válaszokat.

Az első vezetői kinevezés csupán megelőlegezi a formális vezetői tekintélyt. Minden tisztnek önmagának kell kivívnia a tényleges, valóságos tekintélyét a munkatársai, valamint együttműködő partnerei, továbbá saját közép- és felső vezetői körében. Egyrészt szakmailag bizonyítania kell, hogy ő maga is uralja mindazt, amit nagy tapasztalatú zászlósi és tiszt-helyettesei végeznek. Másrészt meg kell találnia a közös hangot, meg kell nyernie őket, és el kell fogadtatnia magát, nem csupán szakemberként, hanem vezetőként is. Nem véletlenül történt, hogy *Papp Károly* r. altábornagy országos rendőr-főkapitány 2013-ban, a tárgyhoz kapcsolódó tudományos műhelytanácskozáson megrendelői igényként egyértelműsítette: „[...] a gyakorlatban ma másfajta parancsnoki, vezetői szemléletre és oktató-nevelő munkára van szükség. A képzésben elvárom a kommunikációs, a konfliktuskezelő és a konfliktusmegoldó képesség kifejlesztését.”⁹⁹⁰

13.2.4.12. A nevelés, valamint a nevelővé és a kiképzővé képzés, illetve a szolgálati eredményesség összefüggése

Nem szorul indokolásra, hogy már a beosztott tiszti, de különösen a majdani közép- és felső vezetői tevékenységhez elengedhetetlen a rendészeti magatartástudomány, valamint a rendészeti pszichológia elveinek, tartalmának, komplex eszközrendszerének és módszertanának magas szintű ismerete és tudatos, szisztematikus alkalmazása is.

A nevelés, a magatartás- és személyiségformálás elkerülhetetlenül fontos a rendészeti szakterület egészében és annak minden ágában. Az adott szervezet előtt álló célkitűzések teljesítéséhez és a konkrét feladatok végrehajtásához kompetenciagazdag, jól felkészült, gondolkodó, kreatív, kezdeményező, aktív és kitartó személyi állományra (legénység-re, altisztekre, tisztokra, főtisztekre és tábornokokra) van szükség. És engedelmességre. Hangsúlyozom, nem engedelmes robotokra, hanem engedelmes humánerőre. Nem a vakfegyelemről, nem az eszetlen feladat-végrehajtásról írok most, hanem az értelmes, tudatos és a hierarchikus rendszerben szükségszerű, de belülről fakadó konzekvens engedelmeségről.

Az NKE a felsőoktatási intézményi hálónak – e vonatkozásban is – nem csupán egy, hanem különleges intézménye, mert a tudás átadásán, illetve elsajátításán túl fáradhatatlanul törekszik a társadalom egésze, de különösen a közszféra által megkövetelt közszolgálati attitűd és személyiségjegyek kialakítására, illetve magatartásformák, viselkedésminták átadására, a közszolgálati kultúra és érintkezés elsajátíttatására is. Általános érvényű, az egyetem valamennyi hallgatójára vonatkoztatható gondolatokat fogalmazott meg prof. *dr. Patyi András*, az egyetem rektora: „Amikor integritás-menedzsmentről beszélünk, tulajdonképpen egyszerű dolgokról van szó: élethelyzetek modellezésén és ismeretek átadásán keresztül megpróbálunk embereket felkészíteni arra, hogyan tartsák be a közszolgálatra és a mögötte meghúzódó általános emberi magatartásokra vonatkozó etikai normákat.”⁹⁹¹

⁹⁹⁰ PAPP 2013.

⁹⁹¹ PATYI András (2014): Az etikus tisztviselő a kötelességekre fókuszál. *Bonum Publicum*, 4. sz. 3.

13.2.4.13. A hallgatók és az avatottak ösztönzése, differenciálása; előnyök, hátrányok, kockázatok

A képzési rendszerek közel mindegyikében fellelhetőek a hallgatók és az avatottak ösztönzésére, differenciálására irányuló törekvések – ösztöndíjas, próbaidős hivatásos, illetve tényleges hivatásos hallgatói jogviszony; illetmény és rendfokozat; avatási rendfokozat; a végzést követő első tiszti beosztás; a későbbi tanulmányokra bejutás kedvezménye stb. –, amelyek napjainkban is léteznek, és a jövőben is megőrizendő értékek és hagyományok.

13.2.5. Az intézményi széttagoltság és integráció optimuma

Optimális intézményi struktúrát eredményezett az 1967-től létrejött három katonai főiskola (parancsnoki; mérnöki; repülő) és az azokra épült, integrált katonai akadémia.

Ugyancsak jó példaként lehet megközelíteni az RTF-et is mint a rendészeti felsőoktatás és tisztképzés egyetlen integrált felsőoktatási intézményét.

A rendészeti felsőoktatás és az RTF az intézményi integráció újabb, minőségileg legmagasabb fokát – álláspontom szerint: optimumát – érte el a Nemzeti Közszerződési Egyetem és az NKE Rendészettudományi Kar 2012-ben történt létrejöttével, ugyanis valódi egyetemi karként, valódi egyetemi végzettséget és képzettséget biztosíthat a rendészeti ágazat megrendelő rendészeti szerveinek a teljes bolognai vertikumban: rendészeti felsőoktatási alapképzés és mesterképzés, valamint rendészettudományi doktori képzés.

13.2.6. Katonai és határőrizeti, rendészeti és határrendészeti pedagógusok

Ma is izgalmas kérdések a következők: a (határ)rendészeti tisztképzést végző oktatók száma, jogviszonya (hivatásos vagy polgári állományúak) és egymáshoz viszonyított aránya; az oktatók összetétele (főállásúak, szerződésesek, eseti meghívottak); gyakorlati és oktatási tapasztalataik karbantartása; az oktatók általános felsőoktatási és speciális követelményeknek való megfelelése és mindezzel szoros összefüggésben a nagy ellentmondás: szakmai karrier vagy oktatói karrier?

A rendészeti hallgatók oktatását és nevelését a rendészet gyakorlatában, valamint a tudományos közéletben tapasztalt oktatók kell, hogy szolgálják. Sajnos, az e téren elért vitathatatlan eredmények ellenére is, mindmáig megoldatlan hiányosság terhét hordozzuk: a rendészeti felsőoktatási pályát a rendészeti praxisban szolgáló legkiválóbb szaktekintélyeknek is vonzóvá kell(ene) tenni egzisztenciális, morális és minden más tekintetben. Az RTF-n, 1986-ban készített főiskola-parancsnoki értékelés egyik sarkalatos megállapítása akár később is készülhetett volna. Nevezetesen: „[...] az oktatói állomány minőségi összetétele csak lassan változott. A tárgyidőszakban sem sikerült megvalósítani, hogy a főiskolára – különösen a szakmai tanszékekre – elméletileg jól felkészült, magasan kvalifikált,

ugyanakkor nagy gyakorlati tapasztalatokkal rendelkező, valamint a gyakorlati munkában élenjáró rendőrtisztek kerülhessenek.”⁹⁹²

Figyelmet érdemlő és követésre ösztönző lehet az alábbi, Franciaországban szerzett személyes tapasztalatom is. A Cannes-Ecluses Rendőrtisztképző Iskolán 2005-ben megismerhettem, hogy a szakmai szervektől pályázat alapján kiválasztott és oktatói munkakörökbe vezényelt tisztek mandátuma három évre szól. Azt követően automatikusan visszakerültek a gyakorlati életbe. Kivételként – az oktató kimagasló tevékenysége esetén –, az iskolaparancsnok kezdeményezésére a küldő szerv vezetője egy évvel meghosszabbíthatta a tisztt vezetőjét. A hosszabbítást az érintett tisztt nem kérelmezhetette. A negyedik év leteltével újabb hosszabbítási lehetőséget nem kapott, neki is vissza kellett térnie a praxisba. Azt követően, legkevesebb három év gyakorlati tapasztalatszerzés után ismételt pályázhatott a következő hároméves tanintézeti ciklusra. Az évtizedes tapasztalatok szerint minden meghirdetett munkakörre többszörös volt a túljelentkezés, erőteljes és kívánatos szelekció érvényesülhetett. Kialakult az előnyös mobilitás a szakmai és az oktatói karrierív, illetve a termékeny összhang a rendészeti gyakorlat és a rendészeti tisztképzés között. Mi tette vonzóvá a tanintézeti oktatói pályát? Válasz – az egzisztenciális biztonság: szolgálati lakás azonnali biztosítása a városban; a feleség munkahelyi, illetve a gyermekek iskolai elhelyezésének intézményesített megoldása; személyes előmeneteli és jövedelmi garanciák. Garantálták az alábbiakat. Az oktatói munkakörben nem lesz alacsonyabb a kezdeti besorolása és jövedelme, mint amit a praxisban elért. A praxisba visszatéréskor legalább ugyanolyan szintű beosztásba fogják helyezni, mint a tanintézetben volt. Az oktatói ciklusban értelemszerűen emelkedett jövedelme a praxisba visszatéréskor nem csökkenhet. Amennyiben oktatói jövedelememelkedése nem tartott lépést a praxisban bekövetkezett jövedelememelkedéssel, akkor előre kell sorolni arra az illetményszínvonalra, amit a praxisban maradása esetén elérhetett volna.

13.2.7. A határőrizeti és határrendészeti tudományos kutatás és kidolgozás permanenciája

A magas színvonalú határrendészeti tudományos kutatás és kidolgozás örök követelmény. A vizsgált időszak kezdetén a szakmai felkészültség és a törzskultúra biztosította a kidolgozott dokumentumok alapját, egységességét és színvonalát. Töreksem tárgyilagosan, elfogulatlanul, de egyúttal önkritikával is üzeni a következő gondolatot a határrendészeti utasítások, intézkedések, szabályzatok, illetve a tankönyvek, jegyzetek mai és jövőbeli kidolgozóinak. Ismételt hangsúlyozom, távol áll tőlem, hogy megkíséreljem visszafelé forgatni a történelem kerekét, és utódainkat sem ösztönzöm erre. Kérem azonban, hogy ne fogjanak tollat, illetve ne üljenek a billentyűzethez mindaddig, amíg meg nem ismerik *Bulbuk Emil* 1930-ban kiadott Határszolgálati Utasítását, valamint *Zsilinszky Sándor* 1931-es *Határőrszolgálat* című segédletének szerkezetét, felépítését, tartalmát, nyelvezetét, stílusát, és ami legfőbb, a szellemiségét. E produktumok ugyanis megérették arra, hogy valamilyen mintaként kezeljük a határrendészeti normaalkotásban és a tananyagkészítésben,

⁹⁹² GyÖRÖK Ferenc (1986): *Az RTF 1981-85 közötti tevékenységének értékelése és a főfeladatok.* (NKE RTK ÜVI; 15-8/1-1986).

illetve a határrendészeti praxisban és a tisztképzésben egyaránt. Okkal és örömmel fogalmazódik meg bennem a kérdés: lehetséges, hogy a Rendőrség – 8/2008. (OT 6.) ORFK utasítással kiadott – Határrendészeti Szabályzatának szerzői és szerkesztői tanulmányozták és figyelembe vették e két kiadványt? Ugyanis, amint korábban jeleztem, e Határrendészeti Szabályzat erősen gyakorlatorientált, precíz és értékes szakmai szabályzat, amely alapos felkészítést és felkészülést tesz lehetővé a határrendészeti tiszthelyettesek, zászlósok és tisztek részére egyaránt.

A későbbiekben a határőrizeti operatív helyzetbeállítások és szituációs gyakorlatok alapozták meg az újítási kísérleteket és hatásvizsgálatokat, valamint a kapott eredmények egyre színvonalasabb összegzését és leírását, majd tudományos igényű rendszerbe foglalását, továbbá az eredmények hasznosítását. Az 1980-as évektől összhangba került és kiteljesedett a határőrizeti és határrendészeti kutatások *testületi – tanintézeti – és egyéni* érdekazonossága és eredményessége.

A jelenben és a jövőben, a szakmai szervezetben és a tisztképzésben szolgálatot teljesítő határrendészeti tisztikar tudományos kutatási feladata és felelőssége továbbra is adott, sőt az objektív határrendészeti létszámcsökkenés következtében relatíve e téren is fokozottabb, mint korábban volt.

13.2.8. A tehetség gondozás a jövő záloga

A határőr és a határrendészeti hallgatók teljes értékű felsőoktatási hallgatók voltak, és ma is azok minden tekintetben, így a tudományos diákköri tevékenységben is. A katonai és a rendészeti felsőoktatási hallgatók a polgári felsőoktatási hallgatókhoz képest ugyan némi késéssel, de rövid időn belül bekapcsolódtak a tudományos diákköri tevékenységbe. A nyílt témák kutatásával, majd a tananyagok kezdeti témazártságának enyhítésével a határőr, illetve határrendészeti hallgatók is növekvő, majd később változó számban és eredményességgel vettek részt az intézményi és az országos konferenciákon. A pályamunkák mennyiségi optimumának beállítása, illetve a színvonal és az elismerések stabilizálása a jövőben is őrizendő érték és egyben feladat. Feltétlenül biztosítani kell az ifjú tudósutánpótlás gördülékenységét, például azáltal, hogy a Rendészeti Doktoranduszok Országos Egyesülete, a Rendészetelméleti Kutatóműhely, a Rendészettörténeti Kutatóműhely, valamint a rendészeti tudományos diákkörök szervezeten és ütemezetten beléptetik a tudományos vertikumba a legifjabb generáció tagjait. Ennek menetében gondosan folytatni kell a tehetségekutatást és tehetséggondozást, mert leginkább a mai ifjú tehetségek lesznek azok, akik a rendészeti praxisban támogatni fogják a tudományos kutatást és innovációt, valamint az őket is követő, majdani ifjú tehetségeket.

Négy évtizedes meggyőződésem, hogy a mai hallgatók jobbak, mint mi voltunk fél évszázaddal ezelőtt. A maiak szélesebb körű általános műveltséggel, magasabb szintű idegen nyelvi és kimagasló informatikai felkészültséggel, valamint a kor követelményeinek megfelelő nyitottsággal és rámenősséggel jönnek a rendészeti ágazatba. Egyúttal őszintén remélem, hogy ezt a pozitív megállapítást újabb fél évszázad elmúltával a maiak is megfogalmazhatják majd, vagyis a 2066-os hallgatók ugyancsak jobbak lesznek, mint a 2016-os maiak.

13.2.9. Beszéljünk közös nyelven

Dacára a szakmai és tudományos fejlődésnek, a mintegy két évtizedes modernizáció folyamatában több esetben tapasztalhattuk, hogy a (határ)rendészeti szakkifejezéseink nem egyértelműen megfogalmazottak. Arra kell törekednünk, hogy szakítsunk e helytelen gyakorlattal, és közös (szak)nyelven beszéljünk. Ma is paradigmának tekintem, hogy a rendészet valamennyi összetevőjének, így a rendészeti és a határrendészeti képzés teljes vertikumának kérdéseire is a rendészettudomány hivatott meggyőző válaszokat adni, és nem más tudományág. Vitára bocsátom az alábbi alapdefiníciókat.

A rendészeti képzés speciális képzési rendszer, amely a teljes rendészeti ágazat számára rendészeti képesítésű szakemberek felkészítését célozza és eredményezi. Magában foglalja: a rendészeti szakképzést; a rendészeti felsőoktatásban az alap- és mesterképzést, valamint a rendészettudományi doktori képzést; továbbá az iskolarendszerű és azon kívüli átképző, szakmai továbbképző, közép-, illetve felsővezető-képző és vezetői továbbképző tanfolyamokat.

A határrendészeti képzés a rendészeti képzés része, amely a határrendészeti szolgálati ág számára határrendészeti képesítésű szakemberek felkészítését célozza és eredményezi.

A rendészeti tisztképzés a rendészeti képzés és egyben a rendészeti felsőoktatás összetevője, amely a rendészeti képesítésű tisztek felkészítését célozza és eredményezi.

A határrendészeti tisztképzés a határrendészeti képzés és egyben a határrendészeti felsőoktatás összetevője, amely a határrendészeti képesítésű tisztek felkészítését célozza és eredményezi.

A rendészeti felsőoktatás az államtudományi és közigazgatási, a rendészeti, a katonai, a nemzetbiztonsági, továbbá a nemzetközi és európai közszolgálati felsőoktatás önálló képzési ága, amely rendészeti alap-, mester- és doktori fokozatot biztosít. Magában foglalja az NKE Rendészettudományi Karán és a karközi Katasztrófavédelmi Intézetben működtetett rendészeti alapszakokat és szakirányait, szakirányú továbbképzési szakokat, valamint mesterszakokat, továbbá az NKE RDI-ben folyó rendészettudományi doktori képzést.

Értelmezése: a rendészeti felsőoktatás tudatosan tervezett és szervezett, horizontálisan és vertikálisan gondosan összehangolt pedagógiai cél-, feladat-, tevékenység-, módszer- és eszközrendszer:

- *amely* a teljes rendészeti ágazat és a magánbiztonsági szféra számára a tisztii, közalkalmazotti, köztisztviselői, kormánytisztviselői, illetve civil munkavállalói munkakörök betöltésére hivatott, felsőfokú képesítésű rendészeti szakemberek felkészítését célozza és eredményezi;
- *amely* kiegyensúlyozott jogszabályi környezetben, stabil fenntartói háttérrel, hosszú távon prognosztizálható megrendelői igényekkel, kiforrott filozófiával, pozitív jövőképpel, határozott identitással és sajátos arculattal eredményesen betölti rendeltetését, magas szinten eleget tesz a vele szemben támasztott társadalmi, felsőoktatási és konkrét megrendelői követelményeknek;
- *amely* arra törekszik, hogy a végzett hallgatók biztos alapokon nyugvó, korszerű és jól továbbfejleszthető társadalomelméleti ismeretekkel, modern informatikai felkészültséggel, stabil idegennyelv-tudással és magas szintű szakmai, vezetői és kommunikációs kompetenciákkal rendelkezzenek;

- *amely* hivatásával folyamatosan kettős célt teljesít: magas kvalitású, a nemzetközi szintéren is helytállni képes szakembereket képez egyrészt a rendészet mai feladatainak eredményes ellátására, másrészt egyben a megrendelő szervek jövőre orientált fejlesztéséhez;
- *amelyben* egységes egészet képez a rendészeti szervek sajátos szolgálati és életviszonyaihoz igazodó körülmények közepette végzett oktatás, nevelés és a rendészetet tárgyának tekintő tudományos kutatómunka;
- *amelynek* fókuszában a rendészeti oktatás, nevelés, rendészettudományos kutatás és a mindezeket szolgáló képzési környezet folyamatosan ellenőrzött minősége áll;
- *amelynek* első főciklusában, az alapképzésben rendészeti felsőoktatási alapfokozatot (bachelor, baccalaureus) lehet szerezni; az elsőre épülő második főciklus, azaz a mesterképzés mesterfokozatot (master, magister) és azt igazoló rendészeti mesteroklevelet eredményez; a harmadik főciklusban, a doktori képzésben pedig rendészettudományi doktori (PhD) fokozatot lehet elnyerni.

A határrendészeti felsőoktatás a rendészeti felsőoktatás része, amely a rendészeti igazgatási alapszak határrendészeti szakirányaként felsőoktatási alapfokozatot, a rendészeti vezető mesterszak elvégzésével mesterfokozatot, végül az NKE RDI kimenetén rendészettudományi doktori fokozatot biztosít.

13.2.10. A (határ)rendészeti felsőoktatás és a (határ)rendészeti tisztképzés a (határ)rendészet szolgálatában áll

A (határ)rendészeti felsőoktatás, illetve a (határ)rendészeti tisztképzés akkor és oly módon szolgálja a (határ)rendészetet, ha:

- kiegyensúlyozott jogszabályi környezetben és stabil egyetemi háttérrel betölti a rendeltetését, magas szinten eleget tesz a vele szemben támasztott követelményeknek;
- igazodik az egyetem létrejöttének alapeszméihez, és arra törekszik, hogy a végzettek korszerű jogi, társadalomelméleti, kommunikációs és informatikai felkészültséggel, valódi és jól alkalmazható idegennyelv-tudással, megbízható szakmai és vezetői kompetenciákkal rendelkezzenek;
- hivatásával kettős célt teljesít: egyrészt a nemzetközi szintéren is helytállni képes tiszteket képez a határrendészet és a rendészet mai ellátására, másrészt praxisorientált kutatással hozzájárul a rendészettudomány és a rendészeti professzió jövőre orientált fejlesztéséhez, a rendészeti életpályamodell kiteljesítéséhez, a vertikális előmenetelhez és a horizontális átjáráshoz;
- tevékenységében harmonikus egységet képez a Rendőrség szolgálati és életviszonyaihoz igazodó körülmények közepette végzett oktatás, nevelés és kutatás.

Amint az egyetemi képzés egészére, úgy a (határ)rendészeti tisztképzésre is érvényesek a nemzeti felsőoktatással⁹⁹³ összefüggő jogszabályok. Azokon kívül a (határ)rendészeti tisztképzés egészét a felsőoktatási megrendelő, azaz a Belügyminisztérium és a Rendőr-

⁹⁹³ Bővebben lásd: 2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról és végrehajtási rendeletei.

ség feladatrendszeréből eredő gyakorlati szükségletek determinálják. A képzés általános követelményrendszerén kívül a Belügyminisztérium, illetve a Rendőrség és annak határrendészeti szolgálati ága minden más szaktól és szakiránytól eltérő sajátos, illetve különös és speciális követelményeket is támaszt a határrendészeti tisztképzéssel szemben.

A követelményrendszer hierarchikus tagozódása a következőképpen vázolható:

- társadalmi és felsőoktatási általános követelmények: az államtudományi és közigazgatási, a rendészeti, a katonai, a nemzetbiztonsági, továbbá a nemzetközi és európai közszolgálati felsőoktatás egészével szemben;
- a Belügyminisztérium és a Nemzetgazdasági Minisztérium által támasztott sajátos követelmények: a rendészeti képzési ággal szemben;
- a Rendőrség, a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal, a Büntetés-végrehajtási Szervezet, az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal, a Személy-, Vagyonvédelmi, és Magánnyomozói Szakmai Kamara által diktált különös követelmények: a rendészeti képzési ág adekvát alapszakjaival és szakirányaival, valamint mesterképzéseivel, továbbá doktori képzésével szemben;
- a Rendőrség határrendészeti szolgálati ága által elvárt speciális követelmények: a rendészeti igazgatási alapszak határrendészeti szakirányával szemben.

A szolgálatra visszautalva: minden kibocsátáskor a komplex követelményrendszert tükröző kimenő teljesítménnyel felvértezett (határ)rendészeti tisztek képesek meggyőzően bizonyítani, hogy a (határ)rendészeti tisztképzés valóban a (határ)rendészet szolgálatában áll.

A (határ)rendészeti tisztképzés hatékonyságának és színvonalának hiteles visszacsatolása, valamint permanens továbbfejlesztése érdekében – a szakmai szervezetekkel együttműködve – rendszeres időközönként bevélelvizsgálatokat ajánlott végezni és szükségletanalízist készíteni, majd azok eredményeit célszerű figyelembe venni a képzés korszerűsítése során.

13.2.11. Oktatási, kutatási és minőségügyi kihívások

1. Az ezredfordulón a Határőrség – jogszabályok által is deklarált rendészeti szervként – egyre növekvő magabiztossággal és eredményességgel végezte letisztult határrendészeti feladatait, amelyek végrehajtására és vezetésére eredményesen fel kellett készítenie tisztikarának jövőendő tagjait. A határőrizet teljes metamorfózisa és a határrendészet elvitathatatlan térnyerése, valamint a megrendelői igény ezzel adekvát letisztulása, továbbá a rendészeti felsőoktatásban stabilizálódott és követelményszintű határrendészeti tisztképzés vezethetett oda, hogy a 2008. évi kibocsátó ünnepségekkel és tisztavatással a teljes határőr-tisztképzést kivonták a katonai, illetve nemzetvédelmi felsőoktatásból. A követelmények teljesítése érdekében és folyamatában az egyetlen jogutód egyetemi tanszék, azaz az NKE RTK Határrendészeti Tanszék felelőssége osztatlan és ezért még inkább fokozott, mert a határrendészeti tisztképzés egyetlen oktatási tudásbázisaként és szellemi centrumaként kell működnie. A képzés és a kutatás legfőbb hozama csakis annyi lehet, amennyit a határrendészeti praxis profitál abból.

2. A határrendészeti tisztképzés fókuszában a jövőben is a hallgatóközpontú képzés, a rendészettudományi kutatás és a képzési környezet folyamatos minősége kell hogy álljon.
3. A Kar, az Egyetem és a megrendelő rendészeti szervek vezetőinek határozott támogatásával a szakmai tanszékvezetők – így a határrendészeti tanszékvezető – elsődleges felelőssége a megfelelő tudományos minősítéssel és szakmai gyakorlattal rendelkező tanszéki testület felépítése és permanens fejlesztése. Valamennyi szakmai, így a határrendészeti tanszékvezetőnek is biztosítania kell a minőségi oktatók megtartását, előmenetelét és utánpótlását, valamint a szakmai és oktatói munkakörök közötti harmonikus mobilitást.
4. A gyakorlatias felkészítés érdekében a szakmai tanszékeknek szoros együttműködést kell folytatniuk a megrendelő szervek központi, területi és helyi szerveivel, valamint szigorúan a hazai és az uniós gyakorlat által determináltan kell fejleszteniük a (határ)rendészeti tisztképzést is.
5. A (határ)rendészeti tisztképzés során is érvényesíteni kell a korszerű magatartás-tudományi elveket, metodikákat és technikákat. Annál is inkább, mert ami eredményes volt a korábbi évtizedekben és években, annak egy része ma már nem célravezető. Holnap meg végképpen nem lesz az. Vezérelje a tanszéket a képzésben és a kutatásban az értékrendszerek triászja: értékmegőrzés – értéktranszfer – új érték teremtése. Nézzünk előre: a 2016-ban felvett 18 éves I. évfolyamú hallgatók megközelítően 2068-ig fogják szolgálni a köz javát. Helyt kell állniuk a rendészeti praxisban, és közben visszatérő rendszerességgel részt kell venniük az „élethosszig tartó tanulás” iskolarendszerű és azon kívüli formáiban, beleértve a permanens autodidakta önfejlődést is.
6. Nagyon fontos a Karon és az Egyetemen a belső együttműködés, így például a közös tananyag- és eszközfejlesztés, a tananyagok permanens frissítése, vagy például az összehangolható szakmai foglalkozások közös megtartása. Az egyetemi honlapon is fellelhető, együttesen végrehajtott gyakorlatok, oktatási, nevelési és tudományos rendezvények nagyszerűek, eredményesek, példaértékűek és elismerést érdemelnek. Az ilyen és hasonló képzési aktusokat célszerű erősíteni és gazdagítani a jövőben is.
7. Ma is vallom, hogy a Kar és az Egyetem rangját a tanszékek összegzett rangja adja meg. Minden rendészeti szakmai tanszéknek, így a határrendészeti tanszéknek is arra kell törekednie, hogy a diszciplína első számú műhelyévé váljon, és olyan kutatási, valamint oktatási eredményeket produkáljon, amelyekre itthon és külföldön egyaránt felfigyelnek a partnerei. A Határrendészeti Tanszéknek is olyan minőségű oktatást, nevelést, kutatást kell folytatnia, amely méltán helyezheti az egyetemi tanszékek legjobbjai közé. Tudom, mindez nem egyszerű, és nem könnyű. Ne feledjük azonban, hogy korábban sem volt az.

13.2.12. A (határ)rendészeti tisztképzés jelene és jövője a bolognai folyamatban

A (határ)rendészeti tisztképzés teljes vertikumának európai különbözőségei a kontinentális társadalmi és rendészeti fejlődés objektív eltéréseiből fakadnak. A (határ)rendészeti tisztképzés tagállami egymáshoz közelítése nagyon lassú folyamat, és a teljes körű kö-

zösségi harmonizáció ma még szinte megoldhatatlan nehézségekbe ütközik. Pedig jól kell értenünk, hogy – amint az uniós léptékű rendészetben és határrendészetben –, ugyanúgy az egységesülő Európai Felsőoktatási Térségben is le kell leküzdenünk a (határ)rendészeti tisztképzés és egyáltalán a teljes rendészeti képzés terén ma még meglévő erős előítéletességet, ellenérzéseket, beidegződéseket és (remélem, nem túlzás:) félelmeket. Le kell küzdenünk, és pedig közösen, annak érdekében, hogy más képzési területekhez és képzési ágakhoz hasonlóan a (határ)rendészeti tisztképzés is minél inkább integrálódjon a bolognai folyamatba, és egyre inkább EU-kompatibilissé váljék.

Az „euroszkeptikusok” szakkifejezés analógiájára „Bologna-szeptikusok” elnevezéssel titulálom mindazokat, akik előszeretettel temetik a bolognai eszmét és gyakorlatot. Időnként hazánkban is divat kritizálni, sőt szidni a bolognai szisztémát. A rendészeti felsőoktatás, a rendészettudomány és a rendészet híveit ezúttal is arra kérem: ebbe a sorba ne álljunk be! A sokunk által nagyra értékelt bolognai idea egyik alappillére, hogy az indokolatlanul és pazarlóan hosszú képzési időket csökkentve, a hároméves (a gyakorlatigényes szakok esetében hét féléves) alapképzés befejeztével a végzetek azonnal konvertálható képesítéssel és késlekedés nélkül kezdjék meg a pályájukat. A későbbiekben pedig, a többéves és nélkülözhetetlen gyakorlati tapasztalat birtokában, de akkor is csupán egy kisebb (!) részük a „felsőbb osztályba”, azaz a mesterképzésbe léphessen. A két ciklus között igenis nagy szükség van a néhány éves nagybetűs Életre, mert a mesterképzés éppen a praxisban megszerzett tapasztalatokra is kell, hogy épüljön, és nem csupán az alapképzésben elsajátított kompetenciákra.

A rendészeti ágazatban valamennyien örülhetünk, hogy bő évtizedes és egyáltalán nem kevés munkával eljutottunk oda, hogy a bolognai vertikum 2006-tól, majd 2008-tól és végül 2016-tól a hazai rendészeti felsőoktatásban is teljes egészében valósággá vált. (Egyúttal őszintén reménykedem ennek tartósságában, és nem osztom a Bologna-ellenes véleményeket – V. G.) Az alap- és mesterképzés valamennyi alapszakon és szakirányban, illetve mesterszakon kiforrott; 2016-ban végre megkezdődhetett a rendészettudományi doktori iskolában is a doktori képzés, amit a tudomány, a professzió és a hivatásunk önbecsülése is egyaránt megkövetelt a rendészeti felsőoktatástól.

Az Egyetem és a Rendészettudományi Doktori Iskola jelentősége felbecsülhetetlen a rendészeti ágazat és a rendészettudomány tekintetében is: természetessé válik, hogy a jövőben a *rendészeti* szakemberek, a *rendészeti* tárgyú értekezéseikkel a *rendészettudományban* szerezhetnek doktori fokozatot. (Zárójelben és halkán jegyzem meg, hogy egyébként e kérdésben is igaz a mondás: „nincs új a Nap alatt”. Emlékezzünk! Sokan vagyunk, akik a 20. század második felében, a később megszülető bolognai folyamatot megelőzve [!] szereztünk „bolognai rendszerű” képesítéseket, okleveleket, doktori fokozatokat – nos, hol is? Válasz: a háromlépcsős [!] katonai felsőoktatásban folytatott határőrtisztképzésben – V. G.)

A bolognai folyamathoz még egy gondolat. Mennyire természetes és elfogadott az a jelenség, hogy a tagállami orvosképzésben végzett orvosok más tagállamokban folytatnak praxist. Nincs ellenézés, viszolygás például a skandináv országok polgáraiban akkor, amikor egy magyar altatóorvos, fogorvos, szívsebész kezeli, gyógyítja őket. Sőt! Honfitársainknak kimondottan jó a hírnevük és elismertségük. Ugyanez elmondható az informatikusokról, a mérnökökről és így tovább. (Őszintén kívánom, hogy sokáig így legyen – V. G.) Miért lenne utópia az, hogy az NKE Rendészettudományi Karán végzett rendőr, pénzügyőr, katasztrófavédelmi, büntetés-végrehajtási szakemberek nemcsak itthon, hanem a francia

rendőrség, a német vámőrség, az osztrák katasztrófavédelem vagy a lengyel büntetés-végrehajtási szervezet főállású tisztviselőjeként teljesítenek majd szolgálatot? Hangsúlyozom: nem az egyes tagállamokba delegált összekötő tisztekről és rendészeti attasékról, valamint nem az uniós intézményekben külszolgálatot teljesítő magyar szakértőkről beszélek. Törvényszerű kérdésként fogalmazódik meg, hogy egy ilyen nagy horderejű fordulathoz közeliíteni kell-e a tagállamok joganyagát. A válasz: igen! Hogy a büntető anyagi és eljárásjogi joganyag, valamint a közszolgálati, különösen a hivatásos jogviszonyok közelítése, jogharmonizációja az egyik legbonyolultabb, legkényesebb és leginkább távolba vesző feladat? Igen! De – nem lehetetlen. Csupán ezt kell(ene) az uniós és a tagállami döntéshozóknak is megérteni és elfogadni, majd ennek nyomvonalán felépíteni az uniós rendészet, valamint az uniós rendészeti felsőoktatás jövőjét, és egyáltalán az uniós rendészeti életpálya-modellt.

13.2.13. A (határ)rendészeti tisztképzés, a rendészettudomány és a rendészet további korszerűsítésének kölcsönös összefüggései

A határrendészeti tisztképzés fejlesztése minden időszakban elválaszthatatlanul és kölcsönösen harmonizált a rendészettudomány és végső soron a rendészet fejlődésével. Nem szorul magyarázatra, hogy a rendészeti és abban a határrendészeti tisztképzés egyetemi rangra emelése, valamint a rendészettudományi doktori képzés megteremtésének szándéka már az 1990-es évektől egyre inkább sürgető szükségletként követelte a rendészettudomány manifesztálódását. A rendészet és a rendészettudomány műveléséből és gyakorlásából fakadóan, a szakmai megfontolásokon túl, alaposnak és körültekintőnek kell lennünk nem csupán akkor, amikor elemezzük és meghatározzuk a rendészet tudományos kutatásának irányait, prioritásait, feladatait, hanem akkor is, amikor kijelöljük a 21. századra felkészítő rendészeti képzés (hangsúlyozom: a képzés teljes vertikumát értem) célkitűzéseit, követelményeit, tartalmát, módszertanát és eszközrendszerét. Azzal együtt, hogy megszületett 2012-ben a valódi egyetemi képzés a rendészeti felsőoktatásban, majd 2016-ban a rendészettudományi doktori képzés, ma is felvetődhet, hogy a jövő rendőri, nemzetbiztonsági, bevándorlási és migrációs, büntetés-végrehajtási, katasztrófavédelmi, vámigazgatási, magánbiztonsági és más rendészeti szakembereit mire kell felkészítenünk: a rendészet és a rendészettudomány művelésére, vagy gyakorlására?

A magyar felsőoktatás egészében zajló vitát (értsd: az egyetemi képzésnek mi a rendeltetése – V. G.): *a)* A magas szintű elméleti ismeretek átadása? *b)* A választott hivatás professzionális gyakorlásához szükséges jártasságok, készségek és képességek kialakítása? *c)* A tudományos szemlélet és tudományos problémamegoldás igényének és képességének kialakítása? – szeretném a magam részéről ismételtelen lezárni. Álláspontom szerint a rendészeti felsőoktatásnak mindhárom vitatott követelményt egyaránt teljesítenie kell. Az egyetemnek: 1.) magas szintű elméleti felkészültséggel; 2.) alkalmazóképes gyakorlati tudással; 3.) a tudományok művelésének képességével rendelkező; 4.) összefoglalóan: komplex kompetenciákkal felvértezett végzeteket kell kibocsátania. Amint ugyancsak megengedhetetlen egymással szembeállítani a modern felsőoktatást és a korszerű tisztképzést, mert kizárólag e két összetevő ötvözésével teljesíthetők magas szinten a képzésstratégiai célkitűzések és a konkrét kimeneti követelmények.

A rendészeti felsőoktatás további korszerűsítése érdekében javaslom mérlegelni és figyelembe venni az alábbi rendészettudományi és rendészeti vonatkozásokat is:

1. Célszerű megfontolni az MTA Rendészeti Albizottsága, az MRTT, a belügyi és a rendészeti tudományos tanácsok, valamint az NKE RTK „közös gondozásában” a következő negyed évszázadra irányadó Rendészettudományi Stratégia megalkotását és megvalósítását.
2. Az MRTT tudományos kvalifikációval rendelkező tagjai által létrehozott, úgynevezett akadémiai munkacsoport – *dr. Janza Frigyes* ny. r. vezérőrnagy főtitkár aláírásával – 2007. január 30-án „szándéknyilatkozatot és hatpontos javaslatot terjesztett fel az MTA elnökének, főtitkárának és a IX. Osztály elnökének »rendészettudományi bizottság« megalakítására”. Ennek helyt adva, ugyanabban az évben létre is jött az MTA IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya Rendészettudományi Bizottsága. Ne mondjunk le arról, hogy az akkori szándéknyilatkozatban, vagyis már 2007-ben (!) megcélzott intézményként valóban létrejöjjön az MTA Rendészettudományi Kutatóintézete, amely integrálhatná a jelenlegi intézményekben és intézetekben szerteágazó kutatómunkát, és új minőséget eredményezhetne. A Budai Várnegyedben, az I. kerület Országház u. 30. sz. épület falán a következő intézetek táblái olvashatóak: MTA Társadalomkutató Központ; MTA Jogtudományi Intézet; MTA Politikai Tudományok Intézete; MTA Néprajzi Kutatóintézet; MTA Világ-gazdasági Kutatóintézet; MTA Egyesített Társadalomtudományi Könyvtár; MTA Etnikai Nemzeti Kisebbségkutató Intézet; Magyar Politikatudományi Társaság; Magyar Szociológiai Társaság. Kérdésem költői: ebben a felsorolásban miért ne foglalhatná el helyét az MTA Rendészettudományi Kutatóintézete is?
3. Az MRTT-ben 2004-től megszerzett társasági tapasztalataim alapján, helyes úton járunk. Ezzel együtt, a Kar oktatói, a rendészeti ágazat szaktekintélyei és az MRTT tagjai egymással összehangoltan még erőteljesebben kell munkálkodnunk az alábbiak érdekében.
  - a) Járuljunk hozzá – elnevezésemben – az „optimális rendészet” megteremtéséhez, költséghatékony működtetéséhez, az új kihívásoknak való megfelelés és a megelőzés képességének magas szintűvé fejlesztéséhez.
  - b) Nyújtsunk segítséget a rendészeti képzés teljes vertikumát lefedő célkitűzések és kimeneti követelmények, valamint eszközrendszer és módszertan fejlesztéséhez.
  - c) Bizonyítsuk be, hogy az optimális rendészet, valamint a rendészeti képzés, továbbá a rendészettudományi kutatások harmóniája eredményeként létrejövő, szintetizált rendészettudományos tudás szakmából valóban diszciplínává emelte a rendészetet.
  - d) A fentiek teljesítésével szilárdítsuk meg a rendészettudomány helyzetét, és biztosítsuk permanens fejlődését.
4. A rendészettudományok művelésében célszerű fokozni az NKE RTK szerepét, egyáltalán nem elvitatva az MRTT érdemeit és kompetenciáit.
5. Szükségesnek tartom a rendészeti szervek részéről a rendészettudományi kutatások gyakoribb megrendelését és az eredmények gyakorlati hasznosítását. A megrendelések és különösen a hasznosítás nélkül feleslegessé válnának a kutatások,

ami végső soron l'art pour l'art (azaz rendészettudomány a rendészettudományért) alapon a rendészettudomány öncélúságához vezetne.

6. Célszerű erőteljesebben aktivizálni az oktatókat, a kutatókat és a rendészeti praxis jó tollforgató szakembereit annak érdekében, hogy a tudományos és szakmai periodikák rendszeresen és minél szélesebb körű nyilvánosságot biztosíthassanak a legjobb gyakorlatok (best practice) és a legújabb tudományos eredmények közzétételéhez.
7. Többen és több alkalommal felvetették/felvetettük, hogy van-e közvetlen előnye a tudományos fokozatnak a rendészeti praxisban, konkrétan a szakmai és vezetői előmenetelben. E kérdésről és az erre adandó/adható válaszról rendszerint szemérmesen hallgatunk. Hogyan illeszthetők egymáshoz a szakmai, a tudományos és a felsőoktatási karrierívek? E kérdések jövőbe mutató megválaszolása is megérdemelhet egy, a rendészeti ágazat egészére kiterjedő kutatást, európai kitekintéssel.
8. A ma még gyermekcipőben járó rendészettudományhoz kapcsolódó, de nagy múltú tudományágak egykori és mai akadémikusai, tudomány doktorai, akadémiai doktorai, kandidátusai és doktorai megérdemelnek egy rendészettudományi arcképcsarnokot.
9. Az eddigiek érdekében is – a következő célkitűzések érdekében pedig különösen – szakítani kell az elvesztegetett negyedszázad erélytelenségével és részeredményeivel: javasolom paradigmaként kezelni, hogy belátható időn belül a rendészeti tisztikar minden tagja legyen képes angol nyelven beszélni, írni, olvasni, együttműködni. Minden más idegen nyelv megengedhető – de csakis második idegen nyelvként. Nem győzöm eléggé hangsúlyozni a nemzetközi képzések és együttműködés jelentőségét, ami viszont nem lehet sikeres az idegennyelv-ismeret, de különösen az angol nyelv ismerete nélkül. (Álláspontom kiegészítéseként és alátámasztására, tisztelt Olvasó, javasolom feldolgozni a Rendészettudományi Kar két főállású oktatójának, *dr. Szabó Andrea* [PhD] püör. ezredes tanszékvezető egyetemi docens és *Károsi Zoltánné, dr. Borszéki Judit* [PhD] nyelvtanár magas színvonalú doktori értekezéseit – V. G.)⁹⁹⁴
10. Hazánk 2004. május 1-jén vált az EU teljes jogú tagjává, és ugyanazon hónap 24-én jött létre az MRTT. Eljött az idő, hogy az MRTT is újszerűen közelítse meg az uniós együttműködés előnyeit. A következő évek egyik fő célkitűzésének célszerű tekinteni a direkter nemzetközi nyitást, amelynek kézzelfogható és látványos eredménye lehet az „Európai Rendészettudományi Társaságok Szövetsége” megalakítása. Közös forrásokkal, pályázatokkal, kutatásokkal és az eredmények közreadásával uniós szinten járulhatunk hozzá a rendészet és a rendészettudomány korszerűsítéséhez, a köznyugalom, közrend, közbiztonság európai szintű, sőt globális javításához. Az sem elhanyagolható szempont, hogy egy ilyen kezdeményező szerepvállalásnak a hozama minden vonatkozásban felbecsülhetetlen.

⁹⁹⁴ SZABÓ Andrea (2013): *A bolognai folyamat és hatása a rendészeti felsőoktatásra az Európai Unióban* (Doktori értekezés) Pécs, PTE ÁJK; KÁROSI Zoltánné BORSZÉKI Judit (2016): *Az angol szaknyelvi kompetenciák szerepe a határrendészeti szervek nemzetközi együttműködése megvalósításában, fejlesztésük lehetőségei*. (Doktori értekezés) Budapest, NKE HDI.

11. Ugyancsak esélyünk lehet arra, hogy az uniós partnerekkel együttműködve az „Európai Rendészettudomány Doktora”, vagy a „Rendészettudomány Európai Doktora” tudományos képzés, minősítés és fokozat is manifesztálódjék. Játék a szavakkal? Nem... E dilemma megnyugtató megválaszolása önmagában kutatásra inspirál: *a) Létezik-e európai rendészettudomány? b) Vagy ezzel szemben, a Földön egyetlen, egységes rendészettudomány létezik, és azon belül kialakultak és hatnak az európai, amerikai, afrikai és más leágazások? Kérdezem: miért is ne ölthetne testet az „Európai Rendészettudomány” vagy a „Rendészettudomány Európai Ága”?* Ez csupán annak függvénye lesz, hogy az EU talpon marad-e, sikerül-e megőriznie saját, illetve tagállamainak biztonságát, és milyen irányban fejlődik. (Nyomatékosan hangsúlyozom, tisztelt Olvasó: kizárólag rendészeti szakmai, rendészeti felsőoktatási és tudomány-rendszertani a megközelítem; nem politizálok – V. G.)

Európának meg kell értenie: amennyiben nem lesz képes megújulni, akkor az egyre erősebb térségekkel és államokkal szemben folytatott globalizációs versenyhelyzetben minden vonatkozásban, (megismétlem: minden vonatkozásban,) így a rendészet és rendészettudomány tekintetében is alulmarad.

Vákát oldal

Befejezés

Tisztelt Olvasó!

Befejezőként megköszönöm érdeklődését, megtisztelő figyelmét és türelmét. A kutatás során számos szakirodalmat dolgoztam fel, amelyeknek egy jelentős hányadát a határőrizeti és határrendészeti szaktekinvtéyek, a tanintézetek tanárai és a felsőoktatási intézmények oktatói kutatták, írták, szerkesztették. Egyik legnagyobb élményem volt együtt látni és plasztikusan szembesülni a ténnyel – amit már korábban is tapasztaltam –, hogy a Határőrségen belül hosszú évtizedeken át minő „szürkeállomány” koncentráldott, mily hatalmas szellemi tőke halmozódott fel, amely időről időre értéket, tudást és innovációt teremtett egyrészt a határőrizetben és a határrendészetben, másrészt a tiszthelyettes- és zászlósképzésben, az alap- és felsőfokú tisztképzésben, a vezetőképzésben és a doktori képzésben. Tárgyilagosságra törekedvén tisztességgel szólok azokról a nagyszerű produktumokról is, amelyek csupán néhány évig szolgálhatták a 2007. december 31-én megszüntetett Határőrség javát. Közhelynek tűnhet, de nem annak szánom az egykori határőrizeti alapelvek egyikét: a határőrizet és a határrendészet időben és térben folyamatos. Nagyszerűnek tartom, hogy a megteremtett értékek 2008-tól a jogutód Rendőrség számára is értékek, amelyeket őriz, továbbvisz, és a mindenkori új helyzetekhez igazítva hasznosít, s mindeközben új értékeket is teremt.

A (határ)rendészeti tisztképzés, illetve a (határ)rendészeti képzés egészének nagy ívű fejlesztéséhez jövőbe vetett hit, a jövő iránt érzett felelősség, tehetség, szorgalom és kitartás szükségeltetik. Meggyőződése, hogy a rendészeti képzési rendszer minden elemében és valamennyi generációjában adottak ezek az értékek. Nem elvitatva elődeink és idősebb kortársaink érdemeit, de a rendészet, a rendészet tudomány és a rendészeti felsőoktatás fejlődésének következő negyedszázadát a ma 40–55 éves közép- és a 25–40 éves fiatal generációk határozzák meg. Támaskodjunk rájuk bátrabban. Megismétlem: sokkal bátrabban. A befektetett bizalom megtérül.

A rendészeti képzési rendszer sikeressége és általa a rendészet eredményessége érdekében ismételten együttgondolkodásra és a kapacitások összehangolására biztatom a rendészet, a rendészeti képzés és a rendészet tudomány valamennyi érintett szereplőjét. Ne feledjük: amint a felsőoktatásnak, úgy a rendészeti felsőoktatásnak és a rendészeti képzés teljes vertikumának gesztációs ideje is nagyon hosszú: amit ma jól csinálunk, az 20–25 év múlva kamatozik, ellenben amit elrontunk, azt 20–25 év elmúltával sem hozzuk helyre, illetve utódaink sem hozzák helyre. Ne hagyjunk az utódainkra helyrehozandó tennivalókat...

Személyes tapasztalataim szerint is, tisztelt Olvasó, soha egyetlen kutatást sem lehet teljesen körűen befejezni, csupán lezárni. Azt követően bármely kutatási témában és bármikor megtörténhet, hogy újabb adatok kerülnek elő az irat- és levéltárakból, a szolgálati helyeken a porlepte polcokról, a régóta lezárt és beroszadásodott szekrények, íróasztalok mélyéből. És ami a legfőbb: késztetést éreznek, és megszólalnak a téma más kutatói, sőt személyes

érintettjei. Nyitott vagyok, és előre is köszönettel fogadom mindazok reakcióit, akik egy-egy adalékkal kiegészítik, finomítják, vagy éppen cáfolják a kötetben leírtakat annak érdekében, hogy az esetleges újabb kiadás a szerkezetében és arányaiban kiegyensúlyozottabb, a tartalmában teljesebb és pontosabb, valamint mondanivalójában és üzeneteiben még hitelesebb lehessen.

Befejezésül sok sikert kívánok a rendészeti képzés vertikumában minden rendészeti pedagógusnak; akár a rendészeti szakképzésben és felsőoktatásban, akár a továbbképző és vezetőképző intézetekben, akár a rendészeti praxisban teljesítenek szolgálatot, és közben végzik oktatási, nevelési és kutatási feladataikat. Nem véletlenül alkalmazom a „szolgálatot” mint terminus technicust. Ókori eredetű a szállóige, miszerint a pedagógus a társadalom rabszolgája; én pedig ezúttal is hozzáfűzöm: a rendészeti pedagógus pedig a rendészeté, amit szolgálnia kell – *hittel és alázattal...*

Szentendre, 2016. augusztus 31.

Summary⁹⁹⁵

I hope that with this book, too, I have managed to verify the paradigm in police science, according to which, as well as investigating border policing principles and practice, the examination of the history of commissioned officers' training is also of utmost importance. It gives us the opportunity to discover many assets. Following the final conclusions drawn from the research, I have formulated the theses listed below, which would be advisable to consider in the future, too.

1. The objectives and standards system and the content of commissioned border guard officers' training in accordance with the practical needs
2. The relationship between the entrance conditions and requirements and quality and quantitative demands
3. The centralisation and duration of the training, the interdependence of its levels in accordance with the transformation of border guarding systems
4. Priorities and emphases
  - 4.1. The indispensability of social theory training
  - 4.2. The indispensability of training in Law
  - 4.3. The nature and content of professional border guarding and border policing training in accordance with the military or policing character of the activities performed in the service
  - 4.4. Training generalists or specialists
  - 4.5. The training of commissioned officers at border guarding and border policing specialisms in accordance with the profiles of the commissioned officers' training institutions
  - 4.6. The horizontal and transversal mobilisation of commissioned border guard and border policing officers
  - 4.7. The dual legal status of border guard and border policing bodies and the consequences of a minority identity in border policing practice and in the commissioned officers' training
  - 4.8. The indispensability of IT and foreign language training
  - 4.9. The indispensability of international training
  - 4.10. Cooperation between the university and the professional organisations in order to maintain practice-oriented training
  - 4.11. Training officers to become leaders and commanders = high priority and emphasis
  - 4.12. Relationships between the practice of border policing and the issues of education and the training of officers to become educators/trainers
  - 4.13. Motivating and differentiating students; advantages, disadvantages and risks

---

⁹⁹⁵ Translated by KÁROSI Zoltánné (PhD) BORSZÉKI Judit, teacher (Foreign Languages Centre, FLE, NUPS).

5. The optimal degree of institutional disintegration and integration
6. Teachers in military, border guarding, law enforcement and border policing training
7. The permanence of scientific research in border policing
8. Talent management = key to the future
9. The indispensability of communication in a common professional language
10. Border policing higher education and commissioned officers' training serve border policing
11. Challenges in training, research and quality assurance
12. The present and the future of commissioned border guard officers' training = the Bologna Process
13. Interrelationships between commissioned border guard officers' training, police science and the modernisation of law enforcement.

Dear Reader, according to my experience, a research process can never be completed, only stopped. After declaring it closed, it may happen in any research topic, any time that:

- a)* new data are revealed in archives, data centres or at service locations;
- b)* other researchers of the topic, those personally concerned by it feel the urge and join the discussion.

I am open to feedback and I thank in advance all those who will add a few data, refine or perhaps confute the statements in this book, so that a possible new edition will be more complete, precise and authentic.

Köszönetnyilvánítás

Köszönetet mondok Családomnak.

Köszönet általános iskolai tanítóimnak és tanárainknak,
középiskolai, főiskolai, akadémiai, nyelviskolai és doktori iskolai tanárainknak,
akik átadták gazdag tapasztalataikat, és felvérteztek mindazon magatartásformákkal,
amelyek birtokában négy évtizedes sikeres pályáivet járhattam be
határőrtisztként és határrendészeti pedagógusként.

Köszönet mindazon vezetőimnek, kollégáimnak, tanítványaimnak és barátaimnak,
akik bátorítottak, támogattak és hozzásegítettek
szakmai, pedagógiai és kutatói hivatásom eredményes kiteljesítéséhez.

Köszönet szakmai lektoraimnak, akik hasznos észrevételeikkel, tanácsaikkal segítettek
teljesebbé, színvonalasabbá tenni a kötetet:

Prof. dr. Blaskó Béla (PhD/CSc) ny. r. vezérőrnagy, egyetemi tanár (NKE RTK)
(1., 2., 3., 4., 11., 12. és 13. fejezetek lektorálása),

Dr. habil. Kovács Gábor (PhD) r. dandártábornok, tv. egyetemi docens, oktatási rektor-
helyettes (NKE)
(5., 6., 7., 8., 9., 10., 12. és 13. fejezetek lektorálása).

Köszönet ajánlóimnak, akik elismerő és támogató gondolataikkal növelik a monográfia
értékét, és reményeim szerint fokozzák majdani ismertségét, elismertségét:

Prof. dr. Korinek László (DSc) akadémikus, egyetemi tanár, az MRTT elnöke,

Dr. Janza Frigyes ny. r. vezérőrnagy, c. egyetemi tanár, ügyvivő (NKE FT),

Papp Károly r. altábornagy, rendőrségi főtanácsos, országos rendőrfőkapitány,

Dr. habil. Boda József (PhD) ny. nb. vezérőrnagy, tv. egyetemi docens, dékán (NKE RTK).

Köszönet mindazon szaktekintélyeknek, könyvtári, irattári és levéltári kollégáknak, akik
engedélyezték, illetve segítséget nyújtottak a kutatáshoz és a monográfia kiadásához.

A MAGYAR NEMZETI LEVÉLTÁRBAN:

Erdélyi Zsuzsanna és Marján Margit levéltárosok

A RENDŐRSÉG-TÖRTÉNETI MÚZEUM, ARCHÍVUM ÉS KÖNYVTÁRBAN:

Szalay Klára könyvtárvezető.

AZ ORSZÁGOS RENDŐR-FŐKAPITÁNYSÁGON:

Dr. univ. Dsupin Ottó r. dandártábornok, c. egyetemi docens, ROKK igazgatója,
Dr. Kónya József (PhD) ny. hőr. ezredes, c. egyetemi docens,
Dr. Németh József (PhD) r. alezredes, Rendőrség Tudományos Tanácsának elnöke.

A BM KÖZSZOLGÁLATI ÉS SZEMÉLYZETFEJLESZTÉSI FŐIGAZGATÓSÁGON

Dr. Dános Valér (CSc) ny. r. vezérőrnagy, főigazgató,
Zaliczay Ágnes osztályvezető, a Rendészeti Alap- és Szakvizsga Központ vezetője,
Baranyai Henriett r. őrnagy, a Képzés- és Tanfolyamszervező Csoport vezetője,
Kardosné Sárfi Mónika titkárságvezető.

A BM NEMZETKÖZI OKTATÁSI KÖZPONTBAN:

Dr. jur. Farkas István r. ezredes, igazgató,
Fehér Zoltán r. alezredes, a KERA Magyar Nemzeti Iroda vezetője,
Gósi Tiborné r. alezredes, az ILEA Magyar Titkárság vezetője,
Horváczy Emese c. r. ezredes, a CEPOL Magyar Nemzeti Iroda vezetője.

A NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEMEN:

Prof. dr. Padányi József mk. vezérőrnagy, tudományos rektorhelyettes,
Dr. jur. Horváth József főtitkár,
Görbe Attiláné dr. Zán Krisztina (PhD) r. alezredes, a Tudományos Ügyek Iroda vezetője.

AZ NKE HADTUDOMÁNYI ÉS HONVÉDTISZTKÉPZŐ KARÁN:

Visi Tibor honv. ezredes, dékáni hivatalvezető.

AZ NKE RENDÉSZETTUDOMÁNYI KARÁN

Prof. dr. Sallai János (PhD) r. ezredes, tv. egyetemi tanár,
Dr. habil. Varga János (PhD) ny. hőr. ezredes, tv. egyetemi docens,
Dr. jur. Verhóczki János r. ezredes, tanulmányi osztályvezető,
Dr. jur. Hegedűs Judit dékáni hivatalvezető,
Dr. univ. Kiss Rita nemzetközi, *Paplogó Edit* oktatási és *Pénzes Ibolya* tanulmányi referens,
Farkasné Kocsis Erika ügyviteli és *Schmidt Rita Emese* tanszéki ügyintéző,
Wátné György Margit könyvtáros.

Szakmai életrajz

Folyamatos, 42 év belügyi szolgálati idővel rendelkezem (1970–2012). A hivatásos szolgálat felső korhatárának elérése után 2007-ben nyugállományba vonultam, és 2012-ig közalkalmazottként folytattam a pályámat.

A Pécsi Nagy Lajos Gimnázium és Szakközépiskolában elért jeles (4,80) érettségi eredménnyel (okl. sz.: D-35/1970) 1970-ben kezdtem meg tanulmányaimat a KLKF „határőr – általános iskolai pedagógiai tanár” szakán. A nyolc félév során hétben teljesítettem az Élenjáró, illetve Kiváló Hallgató cím követelményeit. Hat félévben alparancsnokként ténykedtem. Az osztálytársammal közösen készített pályamunkánkkal két OTDK-n vetünk részt: 1973-ban Szegeden II. díjat, 1974-ben Szombathelyen kiemelt I. díjat nyertünk; a dolgozatot programozott tananyagként hasznosítottuk a KLKF-n. A III. tanév végén törzsszázlós rendfokozattal vettek hivatásos állományba. A szakon 1974-ben kitüntetéses oklevéllel végeztem (sz.: 222/1974), és főhadnagyként avattak tisztté.

Avatás után a KLKF BM Határőr Szaktanszéken kezdtem meg tiszti pályafutásomat, századparancsnok politikai helyettesként. Az 1974/75. tanév közben – a szakmai tapasztalatok elmélyítése céljából – három hónapig a Soproni Határőrkerület Ágfalvi őrsén teljesítettem szolgálatot. Az 1975/1976. tanévtől tanár és osztályfőnök beosztásba kerültem. Szakmai felkészültségem fokozása céljából 1976-ban – ugyancsak három hónapig – a Soproni Határőrkerület Határügyi és Kiképzési Alosztályán teljesítettem szolgálatot. A hallgatóimat 1978-ban és 1981-ben avattuk tisztté. Első osztályommal kétszer, második osztályommal egyszer teljesítettük a Főiskola Élenjáró Szakasza cím követelményeit.

A ZMKA határőr szakán (szintén nappali tagozaton) 1981–1984 között szereztem „magasabb képesítésű határőrtiszt” végzettséget. A tanulmányi követelmények teljesítésén felül folyamatosan osztályelső (értsd: a hallgatók közül kijelölt csoportparancsnok – V. G.) voltam. Három diákköri dolgozatom közül kettőt elismerésben részesítettek, és publikációként hasznosítottak. Az akadémián is kitüntetéses oklevéllel végeztem (sz.: 291/81-112) és soron kívül őrnaggyá léptettek elő.

A ZMKA elvégzése után visszatértem a KLKF BM Határőr Szaktanszékre, ahol 1984. szeptember 1-től 1988. január 31-éig tanszékvezető-helyettesként végeztem a feladatokat.

Orosz nyelvből 1983-ban katonai szakmai anyaggal bővített nyelvvizsgát tettem a ZMKA-n, kiválóan megfelelt minősítéssel (biz. sz.: 235/1983). Ugyancsak a ZMKA-n, az 1989/1990. tanévben elvégeztem – a szolgálatteljesítés mellett folytatott – kétéves intenzív orosz nyelvi továbbképző tanfolyamot; a kiadott 631/205/1990. sz. bizonyítvány a 4/1982. (III. 12.) MM r. alapján felsőfokú állami nyelvvizsgával volt egyenértékű. Ezzel együtt, ugyanabban az évben az Idegennyelvi Továbbképző Központban katonai szakmai nyelvvizsgát tettem orosz nyelvből (biz. sz.: 001861/1990). Rendészeti szakmai anyaggal bővített, „C” típusú, középfokú állami nyelvvizsgát tettem német nyelvből 1996-ban, az RTF Állami Nyelvvizsga Bizottsága előtt (biz. sz.: 1064/1996).

Egyetemi doktor (dr. univ.) fokozatomat 1991-ben kaptam meg a ZMKA-n (okl. sz.: 551/190), majd doktor (PhD) fokozatomat ekvivalenciaeljárásban 1997-ben, a ZMNE-n (okl. sz.: 960/21). Értekezésem tárgya: A főiskolai határőrtisztképzés helyzete, korszerűsítésének feladatai, lehetőségei.

Rendfokozataim

Határőr törzsszászlós: 1973; főhadnagy: 1974; százados: 1979; őrnagy: 1984; alezredes: 1988; ezredes: 1990; nyugállományú határőr dandártábornok: 2007.

Teljes pályafutásom a katonai, a rendészeti és a nemzeti közszolgálati felsőoktatáshoz kötődött; hét évet hallgatóként, illetve 35 évet a katedrán töltöttem el. Legfőbb oktatói és kutatási területeim: határőrizet; uniós határellenőrzés; rendészeti felsőoktatás; határőrizeti és határrendészeti tisztképzés.

Beosztásaim, illetve munkaköreim

1970–1974: KLKF BM Határőr Szaktanszék; hallgató; a IV. tanévben hivatásos hallgató
1974/1975.: KLKF BM Határőr Szaktanszék; századparancsnok politikai helyettes
1975–1981: KLKF BM Határőr Szaktanszék; osztályfőnök, „tanár”
1981–1984: ZMKA BM Határőr Tanszék; hivatásos hallgató
1984–1988: KLKF BM Határőr Szaktanszék; tanszékvezető-helyettes, „főtanár”
1988–1992: KLKF BM Határőr Szaktanszék; tanszékvezető, főiskolai docens
1992–1999: RTF Határrendészeti Tanszék; tanszékvezető, főiskolai docens
1999–2006: RTF; főigazgató-helyettes, főiskolai tanár
2006–2011: RTF; rektor-helyettes, főiskolai tanár
2012. január 1–31.: NKE; oktatói rektor-helyettes, főiskolai tanár

Tudományos, szakmai és közéleti tisztségek

Számos testületben viseltem tisztséget, és talán soknak is tűnik. Azonban magam is azok közé tartoztam, akik arra törekedtünk, hogy érdemi munkát végezzünk a grémiumokban. Bízom abban, hogy akik ismerték a tevékenységemet, megerősítenek ebben.

- 1988–1992: KLKF Főiskolai Tanács tagja
 1988–2007: Határország Tudományos Bizottság, majd Tudományos Tanács tagja
 1990–2004: Magyar Hadtudományi Társaság (MHTT) tagja
 1992–2011: RTF Főiskolai Tanács, majd Főiskolai Szenátus tagja
 1993–1996: MHTT Határőr Szakosztály titkára
 2000–2006: RTF Nevelési Bizottság elnöke
 2000–2006: Magyar Akkreditációs Bizottság (MAB) Hadtudományi Szakbizottság tagja
 2001–2003: RTF Stratégiai Bizottság titkára
 2001–2011: RTF Tudományos Bizottság, majd Tudományos Tanács tagja
 2002–2007: BM Rendészeti Szakvizsga Bizottság (RSZB) Integrált Közigazgatási és Rendészeti Albizottság vezetője, egyben az RSZB elnök-helyettese
 2003–2005: RTF Stratégiai Bizottság elnöke
 2004–: Magyar Rendészettudományi Társaság (MRTT) és egyben az Elnökség tagja
 2004–2007: MRTT Határrendészeti Tagozat alapító elnöke
 2004–2007: RTF Bologna Bizottság elnöke
 2007–2010: Rendőrség Tudományos, Technológiai és Innovációs Tanács tagja
 2007–2011: RTF Kreditátviteli ~; Tanulmányi ~; Minőségfejlesztési Bizottság(ok) elnöke
 2008–2009: IRM Országos Szakértői, Vizsgáztatási és Szakmai Vizsgaelnöki Pályázatok Elbírálását Végző Bíráló Bizottság elnöke
 2010–2011: BM Rendészeti Szakképzési és Képzési Reform Bizottság Képzési és Kutatási Albizottság vezetője
 2010–2011: NKE Oktatási Előkészítő Bizottság vezetője
 2011–2012: NKE Ideiglenes Szenátus tagja

Elismeréseim közül számomra a legemlékezetesebbek

Magyar Köztársaság Elnökétől:

Magyar Köztársasági Érdemrend Tiszti Kereszt (1993)

Nyugállományú határőr dandártábornoki kinevezés (2007)

Tisztelőimtől, barátaimtól:

HAUTZINGER Zoltán – VERHÓCZKI János szerk. (2012): *Sodorvonalon – Tanulmányok Virányi Gergely 60. születésnapja tiszteletére*. Budapest, MRTT Határrendészeti Tagozat.

Dr. Virányi Gergely (PhD) ny. határőr dandártábornok

Vákát oldal

Irodalomjegyzék

Könyvek, kötetek

- A m. kir. Honvéd Ludovika Akadémia Évkönyvei 1938/39; 1940/41; 1941/42.* (1990) (KLKF Műszaki Szaktanszék irattára.)
- A m. kir. Szombathelyi Csendőr Őrsparancsnokképző Iskola Értesítője az 1932/33. és 1933/34. évekről.* (RTMAK)
- A magyar határőrizet rövid története, hagyományai.* (Budapest BM HOP kiadványa; impresszum nélkül.)
- A magyar katonai felsőoktatás története 1947–1956* (2004). Budapest, Zrínyi Kiadó.
- A rendőrlaktanya a Mosonyiban 1886–1986* (1986). BM Könyvkiadó. (RTMAK)
- ÁRVA József – VÍGH István – NAGY János (1982): *Jogi és kriminalisztikai alapismeretek.* (Tankönyv) (MNL XIX-B-10 1982/22. dob/6. fsz.)
- BABOS Albert – BARTUS József – BORBÉLY József – MÉSZÁROS István – SÁNDOR Vilmos – TOLDI Sándor (1982): *A határőrizet alapjai.* (Tankönyv) (MNL XIX-B-10 1982/22. dob/7. fsz.)
- BABOS Albert – NAGY György (1985): *25 év a határőrizet szolgálatában 1960–1985. ZMKA Határőr Tanszék negyedszázados jubileuma.* Budapest, BM Könyvkiadó.
- BABOS Albert (1982): *Diverziós-felderítő csoportok várható tevékenysége, valamint a Határőrség tevékenysége az ellenük folytatott harcban.* (Tankönyv) (MNL XIX-B-10 1982/22. dob/8. fsz.)
- BARTYIK István (1984): *Kossuth Lajos Katonai Főiskola története 1947–1984.* Budapest, Zrínyi Katonai Kiadó.
- BODOR Mihály – MORVAI Károly – ZÁMBÓ Tibor – KISGYÖRGY László – SOÓS Sándor (1974): *A határőrizet általános elvei.* (Tankönyv) (MNL XIX-B-10 1974/21. dob/25. fsz.)
- BORBÉLY Zoltán – KAPY Dezső szerk. (1942): *A 60 éves Magyar Rendőrség 1881–1941.* Budapest, Irodalmi Könyvkiadó Vállalat. (RTMAK)
- BŐHM András (1995): *Ágfalvi mozaik.* Sopron, Patriot Kiadó.
- BUDAHÁZI Árpád szerk. (2006): *35 éves a Rendőrtiszti Főiskola 1971–2006.* Budapest, RTF.
- BUDAHÁZI Árpád szerk. (2011): *40 éves a Rendőrtiszti Főiskola 1971–2011.* Budapest, RTF.
- DELI Sándor (1971): *EJR alkalmazása a kerület és őrs határőrizetében.* (Tankönyv) (MNL XIX-B-10 1977/15. d/14. fsz.)
- FINSZTER Géza (2003): *A rendészet elmélete.* Budapest, KJK-KERSZÖV.
- FÓRIZS Sándor – SÖRÖS Nándor – AMBRUSZ József – SIMON Ildikó szerk. (2000): *A Határőr Tanszék 40 éve 1960–2000.* Budapest, HOP.
- GÖRBE ATTILÁNÉ ZÁN Krisztina – NYÁRI Éva szerk. (2007): *ZMNE KLHTK Határőr Tanszék Emlékkönyve 2000–2007.* Budapest, ZMNE.
- HAJDÚ János – ERDŐS Sándor – HORTOBÁGYI Richárd – SZÜCS György (1974): *Az őrs határőrizetének megszervezése.* 1–2. kötet. (Tankönyv) (MNL XIX-B-10 1974/22. dob /26. fsz.)
- HAJÓS Sándor – SÁNDOR György (1971): *A Határőrkerület vezetésének elvi, gyakorlati és módszertani kérdései.* (Tankönyv) (MNL XIX-B-10 1977/15. dob/15. fsz.)

- HARAI Dénes (2011): *Tudomány és biztonság – A had- és rendészettudományi hallgatók tudományos diákköri munkájának története*. Budapest, ZMNE.
- Harcincéves a rendőrképzés 1947–1977. A rendőrképzés történetének I. szakasza 1945–1949* (1977). Budapest, BM Tan. és Prop. Csfség. (RTMAK)
- Harcincéves a rendőrképzés 1947–1977. A rendőrképzés történetének II. szakasza 1949–1956* (1977). Budapest, BM Tan. és Prop. Csfség. (RTMAK)
- HEGEDŰS Róbert – LENGYEL László – SZAKÁCS Gábor (2001): *Csendőrlaktanyától a BM Nemzetközi Oktatási Központig*. Budapest, Nemzetközi Oktatási Központ.
- Huszonöt év a dolgozó nép szolgálatában 1945/1970* (1970). Budapest, BM Tanulmányi és Képzési Csoportfőnökség. (RTMAK)
- ILLÉS György szerk. (2001): *30 éves a Rendőrtiszti Főiskola 1971–2001*. Budapest, RTF.
- ÍVÁS István (2004): *Az utolsó székely határőrök. Katonáságom története 1943–1944*. Budapest, Timp Kiadó.
- KELLNER András szerk. (d. n.): *20 éves az RTF 1971–1991*. (RTF Könyvtára; nytsz.: 121-507-9475)
- KESERŰ István – PARÁDI József (1990): *Határőrizetünk 1867–1990*. Budapest, BM Hőr.
- KOVÁCS László szerk. (2009): *XXIX. OTDK Had-és Rendészettudományi Szekciója*. Budapest, ZMNE BJKMK. Elérhető: www.otdt.hu/site/xxix-otdk (A letöltés dátuma: 2019. 05. 20.)
- KÖMŰVES József – KRISÁN Attila – UGRÓ Szilárd szerk. (1994): *A Határőrség évkönyve 1993–1994*. Budapest, BM HOP.
- KÖMŰVES József – NAGY György – RAVASZ István (2008): *Határőrségben. A magyar határőrizet és határvédelem szerveinek története a modern korban*. Budapest, HM Hadtört. Intézet és Múzeum.
- LAKY Imre – RÉDEY Miklós szerk. (1909): *Közrendészeti és büntetőjogi tudnivalók betűrendes kézikönyve. Rendőri Lexikon 1909*. Budapest, Pátria Irodalmi Vállalat és Nyomdai Rt.
- LAKY Imre (1906): *Rendőrközegek tankönyve*. Budapest, Pátria Kiadó. (RTMAK)
- M. SZABÓ Miklós – OROSZI Antal (2012): *ZMKA története 1990–1996*. Budapest, Zrínyi Kiadó.
- M. SZABÓ Miklós (2004): *A magyar katonai felsőoktatás története 1947–1956*. Budapest, Zrínyi Kiadó.
- M. SZABÓ Miklós (2007): *A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története 1955–1960*. Budapest, Zrínyi Kiadó.
- M. SZABÓ Miklós (2008): *A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története 1961–1969*. Budapest, Zrínyi Kiadó.
- M. SZABÓ Miklós (2010): *A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története 1970–1979*. Budapest, Zrínyi Kiadó.
- M. SZABÓ Miklós (2011): *A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története 1980–1989*. Budapest, Zrínyi Kiadó.
- MÁRTONFFY Károly szerk. (1937): Az 1936. XII. 10–16. között megtartott Országos felsőoktatási Kongresszus munkálatai I–III. kötet. In *Magyar Felsőoktatás, 37–46*.
- MÉSZÁROS István – BORBÉLY József – BARTUS József – NAGY János – TOLDI Sándor (1976): *A kerület határőrizete*. (Tankönyv) (MNL XIX-B-10 1977/15. dob/18. fsz.)
- NAGY György szerk. (1985): *25 év a határőrizet szolgálatában. A ZMKA Határőr Tanszék története*. Budapest, BM Könyvkiadó.
- NAGY János (1975): *A határőr csapatok vezetése*. (Tankönyv) (MNL XIX-B-10 1977/15. dob/16. fsz.)
- NÉMETH János – MÁNYOKI László (1974): *A hamis útlevelék felismerése*. (Tankönyv) (MNL XIX-B-10 1974/22. d/27. fsz.)
- NYÍRI Lajos – JAKAB László (1975): *Az úti okmányokra vonatkozó adatok gyűjtése, nyilvántartása és értékelése*. (MNL XIX-B-10 1977/15. dob/17. fsz.)

- NYÍRI Sándor (2012): *A múlt mindig velünk van*. Nyíregyháza, Ardlea Kiadó.
- SEBŐ Ödön (1999): *A halálra ítélt zászlóalj. Gyimesi szorozat 1944*. Budapest, Magyar Könyvklub.
- Shvoy Kálmán titkos naplója és emlékirata 1918–1945 (1983). Sajtó alá rendezte, a bevezető szöveget írta és magyarázó jegyzetekkel ellátta: PERNEKI Mihály. Budapest, Kossuth Könyvkiadó.
- SZŐCS Ferenc szerk. (1970): *A Határőrség megalakulása és harca a népi hatalomért 1945–1948*. Budapest, BM HOP. (RTMAK)
- TOLNAI Márton szerk. (d. n.): *MTA Köztestületi Tagok*. (1999. és 2009. évi kötetek) Budapest, MTA.
- VARGA János szerk. (2008): *Rendőrtiszti Főiskola. Határrendészeti Tanszék. 15. Jubileumi Évkönyv, 1992–2007*. Budapest, ORFK TT Határrendészeti Munkacsoport.
- VIRÁNYI Gergely szerk. (2000): *Határellenőrzés az Európai Unióban*. (Tankönyv) Budapest, HSA.
- Zrínyi Miklós Határőr Tiszthelyettes Iskola csapattörténelmi albuma, 1957. 11. 05. (MNL XIX-B-10 1961/24. dob.)

Kandidátusi (CSc), egyetemi doktori (dr. univ.), doktori (PhD) értekezések

- BÖKÖNYI István (1987): *A rendőr alapfokú-, tiszthelyettes- és zászlósképzés felszabadulás utáni története és helyzete. A rendőr-tiszthelyettes- és zászlósképzés fejlesztésének lehetőségei* (Kandidátusi értekezés) Budapest, Magyar Tudományos Akadémia.
- FAGGYAS Zoltán (2004): *A határőrség feladatrendszerében 1989 óta bekövetkezett változások gárdálkodásra gyakorolt hatásainak elemzése, a határőrség és korszerűsítésének tudományos vizsgálata*. (Doktori [PhD-] értekezés) Budapest, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem.
- GÁSPÁR László (1989): *A határőrség fejlődése 1950–56 között*. (Egyetemi doktori értekezés) Budapest, Zrínyi Miklós Katonai Akadémia.
- KÁROSI Zoltánné BORSZÉKI Judit (2016): *Az angol szaknyelvi kompetenciák szerepe a határrendészeti szervek nemzetközi együttműködése megvalósításában, fejlesztésük lehetőségei*. (Doktori [PhD-] értekezés) Budapest, NKE HDI.
- KISS Lajos (2015): *A határrendészeti képzés fejlődési vonalai a schengeni térségben*. (Doktori [PhD-] értekezés) Budapest, NKE HDI. Elérhető: <http://m.ludita.uni-nke.hu/repozitorium/bitstream/handle/11410/10128/Kiss%20Lajos%20%C3%A9rtekez%C3%A9s?sequence=1&isAllowed=y> (A letöltés dátuma: 2019. 05. 24.)
- KOVÁCS Gábor (2001): *A határőrségi csapaterő határrendészeti alkalmazásának szükségessége, elvei, módszerei és lehetőségei*. (Doktori [PhD-] értekezés) Budapest, ZMNE.
- PARÁDI József (1990): *A magyar állam határőrizete 1920–1941*. (Kandidátusi értekezés) Budapest, Magyar Tudományos Akadémia.
- SZABÓ Andrea (2014): *A bolognai folyamat és hatása a rendészeti felsőoktatásra az Európai Unióban*. (Doktori [PhD-] értekezés) Budapest, PTE ÁJK.
- SZABÓ Gyula (1995a): *A magyar rendőrtisztképzés 1945–1948*. (Egyetemi doktori értekezés) Budapest, ZMKA.
- SZAKÁCS Gábor (1989): *A tehetséggondozás és a kutatóvá válás helyzete, fejlesztésének lehetőségei a Rendőrtiszti Főiskolán*. (Kandidátusi értekezés) Budapest, Magyar Tudományos Akadémia.
- VIRÁNYI Gergely (1991): *A főiskolai határőr tisztképzés helyzete, korszerűsítésének lehetőségei, feladatai* (Egyetemi doktori értekezés) Budapest, ZMKA.

Tanulmányok, tudományos-szakmai közlemények

- ANDERLE Ádám szerk. (2012): A magyar tudományos diákköri konferenciák története 1951–2011. In CZIRÁKI Szabina – SZENDRŐ Péter: *Hat évtized, harminc OTDK – változatlan célok, növekvő tekintély*. Elérhető: www.matud.iif.hu/2012/02/17.htm (A letöltés dátuma: 2018. 12. 18.)
- BACSA Gábor (2007): *A rendőrképzés 1945–1950*. Elérhető: http://epa.oszk.hu/02100/02176/00002/pdf/RTF_16_007-014.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 01. 28.)
- BAKAI Kristóf Péter – PETÓVÁRI Bence (2006): A határőrség nemzetközi kapcsolatrendszere. *Belügyi Szemle*, 54. évf. 1. sz. 127–141.
- BAKONDI György (1995): Határőrség tegnap, ma, holnap. *Belügyi Szemle*, 33. évf. 11. sz. 3–16.
- BAKONDI György (1997): A magyar határőrizet 1989-től napjainkig. *Határőrségi Tanulmányok*, 1. ksz. 70–75.
- BALOGH Gábor (2006): A Határőrség helye, szerepe a társadalmi bűnmegelőzés rendszerében. *Belügyi Szemle*, 54. évf. 1. sz. 113–126.
- BALOGH Judit – MÁTÉ Gábor (2011): *Fejezetek az állam- és jogtudományok országos konferenciáinak történetéből*. Elérhető: https://otdk2011.ajk.pte.hu/tartalom/szekcio_tortenet.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 05. 20.)
- BALOGH Zoltán (1994): Elmélkedés egy kétoldalú, kísérleti harcászati gyakorlatról. *Határőrségi Tanulmányok*, Ksz. 1–22.
- BALOGH Zoltán (2000): A továbbképzések tartalmi kérdései a Határőrségnél. *Határőrségi Tanulmányok*, 3. sz. 39–46.
- BARÁTH Magdolna (2013): Adalékok a magyar határvédelem és határőrség második világháború utáni újjászervezéséhez. *Betekintő*, 4. sz. 1–15. Elérhető: www.betekinto.hu/hu/szamok/2013_4 (A letöltés dátuma: 2019. 05. 20.)
- BARTOS László (2009): Gondolatok a rendészeti oktatásról. *Rendészeti Szemle*, 57. évf. 3. sz. 3–15.
- BECK György (1991): Az Rendőrtisztviselői Főiskolán folyó nevelő-oktatómunka. In KELLNER András szerk.: *20 éves a Rendőrtisztviselői Főiskola*. 1. kötet. Budapest, RTF. 11–12.
- BEDICS Károly (2003): A Határőrség bűnmegelőzési feladatai. *Belügyi Szemle*, 51. évf. 6. sz. 3–10.
- BÉKÉSI Tihamér (2003): A rendészeti tisztképzés aktuális kérdései. Interjú Dr. Blaskó Béla r. vezérőrnagy tanszékvezető főiskolai tanárral, az RTF főigazgatójával. *Magyar Rendészet*, 3. évf. 1–2. sz. 5–15.
- Bemutakozunk – A ZMNE Hadtudományi Kar Határőr Tanszék határrendészeti és védelmi vezető szakán folyó tiszt-képzés (1999). *Határőrségi Tanulmányok*, 3. ksz. 1–37.
- BÉNDEK József (2000): Előszó a Határellenőrzés az Európai Unióban című tankönyvhöz. In VIRÁNYI Gergely szerk.: *Határellenőrzés az EU-ban*. Budapest, HSA.
- BÉNDEK József (2006): A Határőrség stratégiai fejlesztése és a schengeni követelmények. *Belügyi Szemle*, 54. évf. 1. sz. 5–14.
- BENKEI András (1971): Tanévnnyitó beszéd az RTF-n, 1971. 09. 25. *Magyar Rendőr*, 39. sz. 3.
- BEREGNYEI József (2003a): Előzetes összegzett tapasztalataink a határrendész szakképzésről. *Határőrségi Tanulmányok*, 2. sz. 25–31.
- BEREGNYEI József (2003b): A határőr tiszthelyettes-képzés múltja, jelene és lehetséges jövője. *Belügyi Szemle*, 51. évf. 6. sz. 29–35.
- BERKA István (2003): A Határőrség állományát veszélyeztető korrupcióról. *Belügyi Szemle*, 51. évf. 6. sz. 125–134.

- BITTMAN Tibor – MONOSTORI Judit – VÁRADY Péter – VIRÁG László (2006): A határőrség humán erőforrás-gazdálkodása. *Belügyi Szemle*, 54. évf. 1. sz. 65–72.
- BLASKÓ Béla (2002): *A rendészeti felsőoktatás évtizedei*. Elérhető: www.ajk.elte.hu/file/12_Blasko-Bela-RendeszetiFelsooktatasi.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 05. 22.)
- BODA József (2001): Nemzetközi oktatás és képzés a magyar rendvédelmi szerveknél. *Belügyi Szemle*, 49. évf. 10. sz. 59–79.
- BODOR Mihály (1983): *Határforgalmi ismeretek*. (Főiskolai jegyzet) Szentendre, KKKF. (KMKF Hőr. Tanszék; 34/0101/1983.)
- BONHARDT Attila: *Fond- és állagjegyzék II. F; m. kir. Honvédség 1919–1945*. Elérhető: <http://mek.oszk.hu/01300/01340/html/fond07.htm#g41> (A letöltés dátuma: 2018. 12. 21.)
- BOTOS János (1996): Fejezetek a BM történetéből. In *A BM története a második világháborút követő években 1945–1950*. Budapest, BM Kiadó.
- BÖLCSFÖLDI József (1989): A hallgatói tudományos tevékenység kialakulása és fejlődése a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián. *Akadémiai Közlemények*, 156. sz. 153–184.
- BÖLCSFÖLDI József (1990): A hallgatói tudományos tevékenység 1989. évi eredményei a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián. 2. rész. *Akadémiai Közlemények*, 161. sz. 219–231.
- CZIRÁKY István (1986): *A BM határőrség hatáskörében foganasított büntető-eljárási cselekmények a tiltott határ-átlépés esetén*. (Tanulmány) (MNL XIX-B-10 1984/20. dob/ 22. fsz.)
- CSIKÁNY Tamás (2008): A magyar katonai felsőoktatás 200 éve dióhéjban. *Nemzet és Biztonság*, 11. sz. 76–85. Elérhető: www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/csikany_tamas-a_magyar_katonai_fels_oktatasi_200_eve_diohejban.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 05. 25.)
- DAKOS József (2009): Az integráció utáni év Baranya Megyében. *Rendészeti Szemle*, 57. évf. 4. sz. 86–103.
- DÁVID Károly (1995): *Felfedeztük Amerikát, avagy egy határőrségi tanulmányi út az USA-ban*. Budapest, BM HOP.
- DÁVID Károly (2009): Az Orosházai Határőr Igazgatóság integrálódása az egységes rendőri szervezetbe. Az integrált rendőri tevékenység megvalósulása Bács-Kiskun Megyében. Előadás *A Rendőrség és a Határőrség integrációjának tapasztalatai* című konferencián. *Határrendészeti Tanulmányok*, 3. ksz. 73–78.
- DÉCSEY Sándor (2007): Politikailag teljesen helytelen? Vörös legyen-e az új csapatzászló? *ArchivNet*, 7. évf. 5. sz. Elérhető: www.archivnet.hu/pp_hir_nyomatat.php?hir_id=167 (A letöltés dátuma: 2018. 12. 14.)
- DEMETER László – GYÖKERES László – HORTOBÁGYI Ferenc – VÁJLOK László (2006): Határrendészet az uniós tagság tükrében. *Belügyi Szemle*, 54. évf. 1. sz. 15–32.
- DÉRI Pál főszerk. (1955): A rendőri kiképzés 10 éve. Szerkesztőségi cikk. *Rendőrségi Szemle*, 1. sz. 111–122.
- DOHÁNY Zoltán – HEGEDŰS László (1981): *A BM Határőrség központi szerveinél és csapatainál folyó elhárító munka elveinek és gyakorlatának rendszerezése és továbbfejlesztése*. Budapest, NKE RTK ÜVI.
- DSUPIN Ottó – KÓNYA József (1999): Határon kívüli válsághelyzetek és a menekülők fogadása. *Belügyi Szemle*, 47. évf. 1. sz. 72–76.
- DSUPIN Ottó (1994): A határvadász századok felállításának, felkészítésének országos tapasztalatai. *Határőrségi Tanulmányok*, 4. sz. 1–11.
- DÚZS József (2009): A rendőrség és a határőrség integrációjának tapasztalatai a Ferihegyi repülőtéren. *Rendészeti Szemle*, 57. évf. 4. sz. 74–85.

- ELISHER Dezső (1970): Hogyan dolgozott egy „D” tiszthelyettes 1946–1947-ben. In Szőcs Ferenc szerk.: *A Határőrség megalakulása és harca a népi hatalomért 1945–1948*. Budapest, BM HOP. 218–219.
- ERDŐS Sándor – HORTOBÁGYI Richárd (1970): A levelező oktatás tapasztalatai a BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozatán. *Belügyi Szemle*, 8. évf. 8. sz. 99–100.
- ERNYES Mihály (2003): Régiós rendvédelem, történelmi visszapillantásban. *Belügyi Szemle*, 51. évf. 6. sz. 168–184.
- ERNYES Mihály (2004): *Választóvonal Európában 1945–1949*. Elérhető: www.pecshor.hu/periodika/2004/Ernyes.pdf 139–144. (A letöltés dátuma: 2019. 02. 12.)
- FEKETE János (1967): *Az őrs szolgálatszervezésének rendje, a határőrizeti helyzet értékelése, a helyettesek eligazítása és az eligazító szolgálat felkészítése*. (Jegyzet) (MNL XIX-B-10 1967/18. dob/14. fsz.)
- FELKAI Dénes (1970): A Határőrség Nevelő Osztályának létrehozása és az osztály tevékenysége. In Szőcs Ferenc szerk.: *A határőrség megalakulása és harca a népi hatalomért 1945–1948*. Budapest, BM HOP.
- FÓRIZS Sándor (1994): A katonai képzés helyzete, soron lévő feladatai a KKKF Határőr Tanszéken. *Határőrségi Tanulmányok*, 5. sz. 45–49.
- FÓRIZS Sándor (1997): Mozzanatok és gondolatok a főiskolai szintű határőr tisztképzéshez. *Határőrségi Tanulmányok*, 2. sz. 1–15.
- FÓRIZS Sándor (2007): Egy ciklus a Határrendészeti Tanszéken. In VARGA János szerk.: *RTF Határrendészeti Tanszék – Jubileumi Évkönyv 1992–2007*. Budapest, RTF. 5–7.
- FÓRIZS Sándor (2012): Brandenburg tartomány rendőrtisztképzése. *Magyar Rendészet*, 12. évf. 3. sz. 67–76.
- FÓRIZS Sándor (2013): A sorállományhoz kapcsolódó határőr tisztképzés végnapjai. In GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán szerk.: *A modernkori magyar határrendészet száztiz éve*. Budapest, MRTT Határrendészeti Tagozat. 250–256.
- FORRÓ János (2006): Karhatalom az 1956-os forradalom leverése után. *Rendészeti Szemle*, 10. sz. 85–104.
- FÜZESI Ottó (2012): Felderítő tisztképzés a Kossuth Lajos Katonai Főiskolán (1967–1997). *Hadtudományi Szemle*, 5. évf. 2. sz. 8–127. Elérhető: http://epa.oszk.hu/02400/02463/00013/pdf/EPA02463_hadtudomanyi_szemle_2012_3-4_008-127.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 05. 25.)
- GAÁL Gyula (2003): Az embercsempészség elleni fellépés a határellenőrzésben. *Belügyi Szemle*, 51. évf. 6. sz. 19–28.
- GÁL Tamás – STRAUB Kornél (1996): *Szolnoki Repülőtisztai Főiskola – Szolnok*. Elérhető: <http://mm.iit.uni-miskolc.hu/data/Winx/units/szolnok2.html> (A letöltés dátuma: 2018. 12. 11.)
- GÁSPÁR László (2006): A Magyar Állami Határrendőrség helye, szerepe a magyar határőrizet fejlődés-történetében. *Határrendészeti Tanulmányok*, 3. évf. 1. sz. 61–66. Elérhető: http://rendeszet.hu/hatarrendeszetitagozat/haret_2006_1_kulonszam.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 05. 21.)
- GÁSPÁR László (2012): A II. világháború utáni magyar határőrizet változásai. *Rendvédelem-történeti füzetek*, 22. évf. 25. sz. 32–52. Elérhető: http://epa.oszk.hu/02100/02176/00011/pdf/RTF_25_032-052.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 05. 20.)
- GÖRBE ATTILÁNÉ ZÁN Krisztina – TÁJOK Péter (2010): Az idegenrendészeti szakterület tevékenységi stratégiája. *Rendészeti Szemle*, 58. évf. Ksz. 200–216.
- GULYÁS-KIS Zsuzsa (2003): Az idegenrendészeti jogszabályok határőr szemmel. *Belügyi Szemle*, 51. évf. 6. sz. 110–124.

- GUTHEIL Jenő (1967): A magyar tisztképzés története 1945-ig. *Honvédelem*, 6. sz. 69–76.
- GYÖRÖK Ferenc (1971): A Rendőrtiszti Főiskola szerepe a Belügyminisztérium előtt álló feladatok megoldásában. *Belügyi Szemle*, 9. évf. 8. sz. 29–34.
- GYÖRÖK Ferenc (1981a): Tízéves a Rendőrtiszti Főiskola (1971–1981). *Belügyi Szemle*, 19. évf. 9. sz. 3–13.
- HANUSKA Miklós (2008): Tudományos Diákköri Tevékenység a Rendőrtiszti Főiskola Határrendészeti Tanszékén 2003–2007 között. In VARGA János szerk.: *Rendőrtiszti Főiskola. Határrendészeti Tanszék. 15. Jubileumi Évkönyv, 1992–2007*. Budapest, RTF. 26–34.
- HARAI Dénes (2011): *Tudomány és biztonság – A had- és rendészettudományi hallgatók tudományos diákköri munkájának története*. Elérhető: <http://hkk.uni-nke.hu/kutatas-es-tudomanyos-élet/kari-tudomanyos-diakkor/otdk-s-tortenetunk> (A letöltés dátuma: 2018. 12. 18.)
- HARCZ Tibor (1989): A hallgatói tudományos tevékenység kialakulása és fejlődése a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián. 1. rész. *Akadémiai Közlemények*, 155. 175–193.
- Határőrizeti Tanulmányok* című periodika 1984. évi 1., 2. és 3. számai.
- HAUTZINGER Zoltán (2008): A határrendészeti tudomány szervezése. In VARGA János szerk.: *Rendőrtiszti Főiskola. Határrendészeti Tanszék. 15. Jubileumi Évkönyv, 1992–2007*. Budapest, ORFK TT Határrendészeti Munkacsoport. 21–25.
- HONVÁRI János (2010): Az 1956. május 29-i magyar–jugoszláv pénzügyi és gazdasági egyezmény. *ArchívNet*, 10. évf. 2. sz. Elérhető: www.archivnet.hu/gazdasag/az_1956_majus_29ei_magyar_jugoszlav_penzugyi_es_gazdasagi_egyezmény.html (A letöltés dátuma: 2018. 12. 21.)
- JAKUS János (2007): A magyar biztonsági szolgálatok szerepe az ország-védelem rendszerében az 50-es évek elején. *Szakmai Szemle*, 1. sz. 5–26. Elérhető: www.knbsz.gov.hu/hu/letoltes/szsz/2007_1_szam.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 05. 22.)
- JANZA Frigyes (2006): Feljegyzés és javaslat. *Magyar Rendészet*, 4. sz. 6–7.
- JENEI Zoltán (1955): A Rendőrtiszti Továbbképző Iskola munkájáról. *Rendőrségi Szemle*, 3. évf. 11. sz. 972–977.
- JOBST Ágnes (2010a): Dokumentum az államvédelmi tisztképzés megindításáról, 1948. *Betekintő*, 2. sz. Elérhető: www.betekinto.hu/sites/default/files/betekinto-szamok/teljes_szamok/2010_2.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 12. 21.)
- JOBST Ágnes (2010b): A politikai rendőrség szakirodalmi ellátásának kezdetei. *Magyar Könyvszemle*, 4. sz. 488–489. Elérhető: <http://epa.oszk.hu/00000/00021/00388/pdf/> (A letöltés dátuma: 2018. 12. 20.)
- JOBST Ágnes (2011): A Belügyminisztérium működésének szabályozása 1956 nyarán. *Betekintő*, 1. sz. Elérhető: www.betekinto.hu/sites/default/files/betekinto-szamok/2011_1_jobst_0.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 12. 20.)
- JUNG Tibor (2001): A határőrség tiszthelyettesi és zászlósi állománya képzési rendszerének jelene és továbbfejlesztésének lehetséges formája. *Határőrségi Tanulmányok*, 5. sz. 61–77.
- KAPOSI Attila (2006): A határőrség képzési rendszere, formái, intézményei. *Belügyi Szemle*, 54. évf. 1. sz. 73–84.
- KARDOSNÉ SÁRFI Mónika (2016): *Az RTF RVTKI és jogutód intézményeinek szervezeti változásai*. (Kézirat) Budapest, BM Közszolgálati Személyzetfejlesztési Főigazgatóság.
- KENEDLI Tamás (2008): A Budapesti Rendészeti Szakközépiskola és a rendőr tiszthelyettes-képzés története. (1. rész) *Hadtudományi Szemle*, 1. évf. 3. sz. 60–72. Elérhető: http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2008/2008_3/2008_3_nr_kenedli_tamas_60_72.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 12. 03.)

- KESERŐ István (1996): A m. kir. Állami Rendőrség oktatási és kiképzési rendszere 1919–1944. (Dokumentumgyűjtemény) *Új Rendészeti Tanulmányok*, 4. sz. 81–217.
- KESERŐ István (1997): Magyar határőrizet 1945–1957. *Határőrségi Tanulmányok*, 1. ksz. 40–41.
- KISS Kálmán (1998): A Határőrség jogainak és kötelezettségeinek rendszere a határőrizetről és a Határőrségről szóló 1997. évi XXXII. törvényben. *Belügyi Szemle*, 46. évf. Ksz. 8–17.
- KISS Lajos (2010): A Frontex mid-level képzésének lehetséges helye és szerepe a határrendészeti képzésben a Stockholmi Program megjelenését követően. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, 10. sz. 351–352.
- KISS Lajos (2013): Az egységes európai határrendészeti képzés megteremtésének első szakasza. *Határrendészeti Tanulmányok*, 2. sz. 14–23. Elérhető: http://rendeszet.hu/hatarrendeszetitagozat/documents/Tan_X_2.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 12. 21.)
- KISS Lajos (2014a): A Schengeni katalógus és az ARGO program szerepe az egységes európai határrendészeti képzés megteremtésében. *Határrendészeti Tanulmányok*, 2. sz. 50–58. Elérhető: http://rendeszet.hu/hatarrendeszetitagozat/documents/HatRTan2014-2_000.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 12. 21.)
- KISS Lajos (2014b): Az egységes európai határrendészeti képzés és oktatás megteremtése első szakaszának eddig nem vizsgált doku-mentumai: „Sherlock” együttes fellépés, „Oisín” és „Odysseus” programok. *Határrendészeti Tanulmányok*, 1. sz. 11–12. Elérhető: http://rendeszet.hu/hatarrendeszetitagozat/documents/Tan_XI_14-4.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 12. 21.)
- KISS Lajos (2016): The Presentation and Evaluation of the Project Core Curriculum for Border Guard Training. *Policajná Teória a Prax*, No. 1. 47–59.
- KISS Zoltán (1970): A határőrség történetéből. In *A határőrség megalakulása*. Budapest, BM. Hőr. 61–63.
- KONDOROSI Ferenc (2008): A rendészeti stratégia. Magyarország közbiztonsági programja. *Rendészeti Szemle*, 56. évf. 1. sz. 3–9.
- KÓNYA József – ZSIGOVITS László – KOVÁCS GÁBOR (2007): A válság- és konfliktuskezelés információs és bevetés-irányítási modelljének kifejlesztése, oktató és kutatóközpont létrehozása, a komplex határrendészeti vezetési gyakorlatok. In GÖRBE ATTILÁNÉ ZÁN Krisztina – NYÁRI ÉVA szerk.: *ZMNE KLHTK Határőr Tanszék Emlékkönyve 2000–2007*. Budapest, BM HOP. 25–29.
- KÓNYA József (2007): A Határrendészeti és Védelmi Tanszék története. In GÖRBE ATTILÁNÉ ZÁN Krisztina – NYÁRI ÉVA szerk.: *ZMNE KLHTK Határőr Tanszék Emlékkönyve 2000–2007*. Budapest, BM HOP. 16–20.
- KÓNYÁNÉ KUTRUCZ Katalin (2011): A megbízottak, avagy a láthatatlan légió. *Betekintő*, 2. sz. Elérhető: www.betekinto.hu/sites/default/files/betekinto-szamok/2011_2_konyane_kutrucz_0.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 05. 21.)
- KORINEK László (2006): A Rendőrség pártirányítása 1956–1989. *Rendészeti Szemle*, 54. évf. 10. sz. 55–67.
- KOVÁCS GÁBOR (2003): ZMNE Határőr Tanszék hallgatóinak és az Adyligeti Rendészeti Szakközépiskola tanulóinak közös záró-gyakorlatának tapasztalatai – Csobánkavár 2003. *Határőrségi Tanulmányok*, 2. sz. 19–24.
- KOVÁCS GÁBOR (2004): A ZMNE-n folyó határőr tisztképzés jövője a Bolognai Folyamat tükrében. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, 3. sz. 269–273.
- KOVÁCS GÁBOR (2007): ZMNE Határőr Tanszék története. In GÖRBE ATTILÁNÉ ZÁN Krisztina – NYÁRI ÉVA szerk.: *ZMNE KLHTK Határőr Tanszék Emlékkönyve 2000–2007*. Budapest, BM HOP. 6–11.
- KOVÁCS GÁBOR (2008a): A határrendészetben ható néhány általános elv fejlődés és változása „Schengen” után. *Magyar Rendészet*, 8. évf. 1–2. sz. 131–144.

- KOVÁCS Gábor (2008b): Hogyan tovább? A határrendészeti tisztképzés reformja a Határőrség és a Rendőrség szervezeti integrációját követően. *Határrendészeti Tanulmányok*, 1. sz. 4–22.
- KOVÁCS Gábor (2012): A Nemzeti Közszolgálati Egyetem, mint a közszolgálati képzés bázisa: a jelenlegi helyzetkép, jövőbeni változások, fejlődési tendenciák és kihívások. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, 13. sz. 371–379.
- KOVÁCS Gábor (2013): Az alap- és felsőfokú tisztképzés sajátosságai a ZMNE Határőr Tanszékén 2002 és 2008 között. In GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán szerk.: *A modernkori magyar határrendészet száztiz éve*. Budapest, MRTT Határrendészeti Tagozat. 257–273.
- KÖPF László (2007): A Vám- és Pénzügyőrség története. In BALASKA Andrea – KISS Attila szerk.: *A 140 éves Vám- és Pénzügyőrség Emlékalbuma, 1867–2007*. Budapest, Viva Média Holding.
- KRATOCHWILL Ferenc (1991): Előszó. In KELLNER András szerk.: *20 éves a Rendőrtiszt Főiskola*. 1. kötet. Budapest, RTF.
- LAKATOS István (1983): *A BM Határőrség által őrzött objektumok őrzés-védelmének megszervezése*. (Tanulmány) (MNL XIX-B-10 1983/20. dob/5. fsz.)
- LAKATOS János (2011): A Rendőrtiszt Főiskola tudományos diákköri munkájához. In HARAI Dénes szerk.: *Tudomány és biztonság – A had- és rendészettudományi hallgatók tdk-i munkájának története*. Budapest, ZMNE.
- LIPICS László (2009): A Rendőrség és a Határőrség integrációjának hatásai az integrált határbiztonsági rendszerre. Előadás *A Rendőrség és a Határőrség integrációjának tapasztalatai* című konferencián. *Határrendészeti Tanulmányok*, 3. ksz. 102–103.
- LÓRÁNT Imre (1966): Így kezdődött. Hazáért, 1966. 05. 14. In SZÖCS Ferenc szerk.: *A Határőrség megalakulása és harca a népi hatalomért 1945–1948*. Budapest, BM HOP.
- LOVAS Attila – SIMON Ferenc (1996): A határőr felderítési szakismeretek oktatása az RTF határrendészeti szakán. *Határőrségi Tanulmányok*, 1. sz. 104–133.
- LUPKOVICS Albert (1970): Egy volt határvasárnap őrsparancsnok visszaemlékezései. In SZÖCS Ferenc szerk.: *A Határőrség megalakulása és harca a népi hatalomért 1945–1948*. Budapest, BM HOP.
- MÁDAY András – FODOR Attila (1999): Harca a korrupció ellen. *Határőrségi Tanulmányok*, 2. sz. 87–99.
- MAGÓ Károly (2010): *A szolnoki repülőter története* Elérhető: www.jetfly.hu/rovatok/legter/mh86-/a_szolnoki_repuloter_tortenete/ (A letöltés dátuma: 2018. 12. 11.)
- MAJERCSIK János (2003): A rendvédelmi szervek az EU-csatlakozás küszöbén. *Belügyi Szemle*, 51. évf. 4. sz. 95–119.
- MÁRMAROSI Ferenc (1995): A határőr tisztek jogismereti felkészítése a ZMKA törzstiszti tanfolyamán és alapképzésében. *Határőrségi Tanulmányok*, 2. sz. 57–64.
- MIHÁLLCSIK Lajos (1970): A határrendészeti kapitányságok 1946–1947. évi tevékenységéről. In *A határőrség megalakulása*. Budapest, BM. Hőr. 225–226.
- Miskolci Rendészeti Szakközépiskola pedagógiai programja* (2014). Elérhető: www.mrszki.hu/images/docs/alapdok/mrszki_ped_program_2014.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 05. 21.)
- MOLNÁR József (2003): A jogi képzés változása és a rendész-képzésre történő áttérés a Kossuth Lajos Katonai Főiskolán és jogutód szervénél. *Nemzetvédelmi Egyetemi Fórum*, 12. sz.
- MUCS Sándor (1970): Adatok a magyar Határőrség 1945 utáni történetéhez, 1945. II. – 1946. XII. In SZÖCS Ferenc szerk.: *A Határőrség megalakulása és harca a népi hatalomért 1945–1948*. Budapest, BM HOP. 11–35.
- NAGY György (1984): *A határforgalom-ellenőrzés és az útlevelek rövid története*. (Tanulmány) (MNL XIX-B-10 1984/20. dob/19. fsz.)

- NAGY György (1990): A határforgalom-ellenőrzés helyzete és perspektívái. *Akadémiai Közlemények*, 169. sz. 139–159.
- NAGY György (2008): *A Határrendőrség humánviszonyai 1945–1946. Rendvédelem-történeti Füzetek*, 14. évf. 17. sz. 37–50. Elérhető: http://epa.oszk.hu/02100/02176/00003/pdf/RTF_17_037-050.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 12. 09.)
- NAGY József (1999): A BM Határőrség helye, szerepe, szervezetének változásai a szocialista államhatalomban 1957-től az 1980-as évek végéig. Előadás a ZMNE II. Határőrizeti Tudományos Konferencián. *Határőrségi Tanulmányok*, 5. ksz. 58–72., valamint a melléklet.
- NAGY József (2001): A Határőrség területi elhelyezkedésének, tevékenységének, szervezetének és létszámának fejlődése 1958-tól 1998-ig. *Határőrségi Tanulmányok*, 4. ksz. 31–57.
- NEMES Zoltán (2009): A Rendőrség és a Határőrség integrációjának összegzett tapasztalatai, a levonható következtetések. Előadás *A Rendőrség és a Határőrség integrációjának tapasztalatai* című konferencián. *Határrendészeti Tanulmányok*, 3. ksz. 83–86.
- NÉMETH János (1975): Az osztályfőnöki munkáról. *Belügyi Szemle*, 13. évf. 2. sz. 87–90.
- OKVÁTH Imre (2001): *Magyar haderő és katonapolitika 1945–1956*. Debrecen, Aquila Kiadó. Elérhető: <http://mek.oszk.hu/04900/04971/html/#d1e273> (A letöltés dátuma: 2019. 05. 25.)
- OROSZI Antal (2004): *Lépjünk be a múzeumba III. rész: Mi volt az a „Petőfi?* Elérhető: www.uni-nke.hu/document/uni-nke-hu/lepjunk-be-a-muzeumba.original.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 05. 21.)
- OROSZI Antal (2004): *Lépjünk be a múzeumba IV. rész. Az 50-es évek*. Elérhető: www.uni-nke.hu/document/uni-nke-hu/lepjunk-be-a-muzeumba.original.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 05. 21.)
- OROSZI Antal (2004): *Lépjünk be a múzeumba V. rész*. Elérhető: www.uni-nke.hu/document/uni-nke-hu/lepjunk-be-a-muzeumba.original.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 05. 21.)
- OROSZI Antal (2004): *Lépjünk be a múzeumba VII. rész. A minőségi fejlesztés évei*. Elérhető: www.uni-nke.hu/document/uni-nke-hu/lepjunk-be-a-muzeumba.original.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 05. 21.)
- OROSZI Antal (2004): *Lépjünk be a múzeumba VIII. rész. Beérett a minőségi fejlesztés – ZMKA-ból ZMNE*. Elérhető: www.uni-nke.hu/document/uni-nke-hu/lepjunk-be-a-muzeumba.original.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 05. 21.)
- PÁLVÖLGYI László (1993): A hivatásos állományra épülő határőrizeti rendszer kialakulása és működése. *Határőrségi Tanulmányok*, 17. sz. 70–92.
- PARÁDI József (1984): *A határszéeli csendőrség 1891–1914*. Budapest, BM Hőr.
- PARÁDI József (1987): *A dualista Magyarország pénzügyi szerveinek határőrizete 1867–1914*. Budapest, KKKF Szolg. Könyvtár.
- PARÁDI József (1991): Tudományos diákköri tevékenység a Rendőrtiszti Főiskolán. In KELLNER András szerk.: *20 éves az Rendőrtiszti Főiskola*. Budapest, RTF. 31–32.
- PARÁDI József (2005): A XXVII. Országos Tudományos Diákköri Konferencia. IX. Hadtudományi szekció. 2005. 05. 20–21. *Rendvédelem-történeti Hírlevél*, 13–15. évf. 22–26. sz. 180–185. Elérhető: http://users.atw.hu/szbrmtt/RTH/RTH_XIII-XVevf_22-26sz.pdf (A letöltés dátuma: 2015. 08. 20.)
- PARÁDI József (2006): A dualizmuskori magyar rendvédelem és határőrizet. A Magyar Királyi Határrendőrség. *Rendvédelem-történeti Hírlevél*, 13–14. évf. 22–26. sz. 121–122. Elérhető: http://epa.oszk.hu/02100/02177/00001/pdf/EPA02177_RTH_13-15evf_22-26sz.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 05. 21.)
- PÁSZTOR Lajos (1974): *A határforgalom-ellenőrzés módszertani tapasztalatai*. (Tanulmány) (MNL XIX-B-10 1974/22. d/22. fsz.)

- PATYI András (2014): Az etikus tisztviselő a kötelességekre fókuszál. *Bonum Publicum*, 5. sz. 3.
- PRÓKAI Béla (1994): A hivatásos határőrizetre áttérés tapasztalatai. *Határőrségi Tudományos Közlemények*, 2. sz. 42–46.
- PRÓKAI Béla (1998): Új feladatok és kihívások előtt a Határőrség vezetése. *Belügyi Szemle*, 46. évf. 4 sz. 121–124.
- RÁDLI Tibor (2002): A Határőr Tanszék létrehozásának és működési feltételeinek megteremtése a Bolyai János Katonai Műszaki Főiskolán az 1994-95-ös években. *Bolyai Szemle*, 1. sz. 161–170.
- RAJTHÁTY Judit (1947): 1948 – Indul a Rendőrákadémia. *Magyar Rendőr*, n. a.
- RITECZ György (1999): „Kettős szűrő”. *Belügyi Szemle*, 47. évf. 1. sz. 77–83.
- RITECZ György (2003): EU-csatlakozás határőr szemmel. *Belügyi Szemle*, 51. évf. 6. sz. 36–45.
- RITECZ György (2016): *Észrevételek a szerző „Határőrizeti és határrendészeti tisztképzés 1903–2008” című tanulmányához.* (Kézirat) Budapest, k. n.
- SALLAI János (2005): A Határrendőrség feladatai a statisztika tükrében. *Magyar Rendészet*, 3. sz. 157–168.
- SÁNDOR Vilmos (1994): A felsőfokú tisztképzés és perspektívái. *Határőrségi Tudományos Közlemények*, 2. sz. 47–62.
- SÁNDOR Vilmos (1995): A határrendészetet ellátó szervezetek összetevékenységében ható törvényszerűségek és általános elvek. *Határőrségi Tanulmányok*, 1. ksz. 1–35.
- SÁRKÁNY István (1998): A Rendőrtiszt Főiskola akkreditációjáról. *Belügyi Szemle*, 46. évf. 4. sz. 118–120.
- SÁRKÁNY István (2001): Kimutatás RTF-n 1971-től szervezett nemzetközi tanfolyamokról. (Idézi: BODA József [2001]: Nemzetközi oktatás és képzés a magyar rendvédelmi szerveknél. *Belügyi Szemle*, 49. évf. 10. sz. 59–79.)
- SAS Ferenc (2006): *125 éves a fővárosi rendőrség, 1881–2006.* Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság.
- SIPOS Endre (1994): A határforgalom-ellenőrzési alapképzés és tanfolyamszerű továbbképzés helyzete, tapasztalatai és feladatai. *Határőrségi Tanulmányok*, 3. sz. 9–19.
- SÖRÖS Nándor (1988): *A határőr tisztképzés története.* (Szakdolgozat) Szentendre, KLKF Határőr Tanszék irattár.
- SZABÓ Gyula (1995b): A rendőrtiszthelyettes-képzés 50 éve. *Hadtudomány*, 3. sz. 93–101.
- SZABÓ Imre (2001): Értékrend-változás a Határőrségnél. *Magyar Rendészet*, 1. sz.
- SZABÓ János (1979): *A határsértők valószínű mozgási irányainak kialakulása, változásuk okai és megbízható ellenőrzésük.* (Tanulmány) (MNL XIX-B-10 1980/18. dob/8. fsz.).
- SZABÓ János (1995): A Kossuth Lajos Katonai Főiskola. *Főiskolai Közlemények*, n. a.
- SZABÓ József Jenő (1994): Határőrség tegnaptól mostanáig. In KÖMŰVES József – KRISÁN Attila – UGRÓ Szilárd szerk.: *A Határőrség évkönyve 1993–1994.* Budapest, BM HOP.
- SZABÓ László (1994): A Határőrség hivatásos állománya tovább-, át- és vezetőképzésének rendszere, helyzete, az ezzel kapcsolatos további elképzelések. *Határőrségi Tanulmányok*, 6. sz. 20–32.
- SZABÓ László (2001): A belügyi oktatási rendszer korszerűsítése. *Belügyi Szemle*, 49. évf. 10. sz. 31–43.
- SZAKÁCS Gábor (1993a): Tények a magyar rendőrtisztképzés II. világháború utáni korszakából a rendszerváltás kezdetéig I. rész. *RTF Főiskolai Figyelő Plusz*, 1. sz. 107–129.
- SZAKÁCS Gábor (1993b): Tények a magyar rendőrtisztképzés II. világháború utáni korszakából a rendszerváltás kezdetéig II. rész. *RTF Főiskolai Figyelő Plusz*, 2. sz. 282–304.
- SZEBELKÓ Imre (1970): Szolgálatban a határon. In SZÓCS Ferenc szerk.: *A Határőrség megalakulása és harca a népi hatalomért 1945–1948.* Budapest, BM HOP.

- Szegedi Rendészeti Szakgimnázium. Elérhető: <http://szrszg.hu/iskola-tortenete/> (A letöltés dátuma: 2019. 05.21.)
- SZÉKELY Jánosné (2007): A Határrendészeti Tanszék törzsállománya 1992–2007. In VARGA János szerk.: *Rendőrtisztai Főiskola. Határrendészeti Tanszék. 15. Jubileumi Évkönyv, 1992–2007.* Budapest, ORFK TT Határrendészeti Munkacsoport. 58–59.
- SZENES Zoltán (1990): A hallgatói tudományos diákköri munka helyzete. Előadás a ZMKA 1989. 11. 22-i ITDK-n. *Akadémiai Közlemények*, 161. sz. 211–218. (ZMKA 481/0635/Ea)
- SZENES Zoltán (1991): A hallgatói tudományos diákköri munka 1990. évi helyzete. Előadás a ZMKA 1990. 11. 22-i ITDK-n. *Akadémiai Közlemények*, 178. sz. (ZMKA 481/0688/Ea)
- SZOKOLAI István (1970): Két év a határőrségnél. In Szőcs Ferenc szerk.: *A Határőrség megalakulása és harca a népi hatalomért 1945–1948.* Budapest, BM HOP. 169–170.
- SZÜCS György – HAJDÚ János (1968): A BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozatán folyó oktató-nevelőmunka néhány tapasztalata. *Belügyi Szemle*, 6. évf. 12. sz. 4–11.
- SZÜCS György – HAJDÚ János (1970): A BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozat tapasztalatairól. *Belügyi Szemle*, 8. évf. 2. sz. 106–108.
- TABAJDI Gábor – UNGVÁRY Krisztián (2006): Elbocsátott légió? A BM állambiztonsági testületének személyi állománya 1956–1963. *Rendészeti Szemle*, 54. évf. 10. sz. 5–33.
- TAKÁCS József (1970): Emlékek a honvéd határvasdász vasútbiztosító ezred életéből. In Szőcs Ferenc szerk.: *A Határőrség megalakulása és harca a népi hatalomért 1945–1948.* Budapest, BM HOP.
- TAR Gábor (2006): Európai Határrendészeti Ügynökség a közös európai határőrség helyett? *Belügyi Szemle*, 54. évf. 1. sz. 142–148.
- TARSOLY Sándor (1984): *A fegyelemre nevelés a Határőrségnél.* (Tanulmány) (MNL XIX-B-10 1984/18. dob./8. fsz.)
- TEKE András (1990): Az államhatár hivatásos állománnyal történő őrizete a Duna mentén. *Akadémiai Közlemények*, 163. sz. 145–155.
- TEKE András (2003): A magyar határőrség és az EU-integráció. Előadás *A Magyar Köztársaság rendvédelmi szervei az EU-csatlakozás küszöbén* című konferencián. *Belügyi Szemle*, 51. évf. 4. sz. 25–41.
- TIBORCZ János (2006): Gondolatok a Rendőrség jövőjéről. *Belügyi Szemle*, 54. évf. 4. sz. 71–89.
- TISZA Miksa (1925): *Magyarország rendőrségének története, II. kiadás.* Pécs, Haladás Nyomda Rt. 17. Elérhető: http://mtdaportal.extra.hu/books/tisza_miksa_magyarország_rendorsegenek_tortenete.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 05. 22.)
- TORDAI Attila (2001): Az állomány képzésének kérdései. *Határőrségi Tanulmányok*, 5. sz. 31–36.
- TÓTH Judit (1990): Hozzászólás A magyar rendvédelmi testületek és az önkormányzati szervek kapcsolata 1848–1945 című tudományos tanácskozáson. *Rendvédelem-történeti füzetek*, 1. sz. 64.
- TÓTH Judit (2010): A rendészet nemzetközi együttműködése. *Tanulmányok a rendészeti stratégiához. Rendészeti Szemle*, 58. évf. ksz. 249–257.
- TÓTH Nikolett (2015): A CEPOL mesterképzés elindítása európai siker. Elérhető: https://issuu.com/bonumpublicum/docs/2015_11 30–33. (A letöltés dátuma: 2019. 05. 24.)
- TÖRINCSI József (1999): A Határőrség átszervezésének okai, körülményei és szakaszai 1989–1999 között. Előadás A ZMNE II. határőrizeti tudományos konferencián. *Határőrségi Tanulmányok*, 5. ksz. 191–196.
- Tudományos pályázatra beérkezett tanulmányok (1990). *Határőrségi Közlemények*, 1. évf. 1. sz.
- VÁRFALVAI Dénes (2001): Főiskolát végzett járőrök? *Belügyi Szemle*, 49. évf. 10. sz. 44–58.

- VARGA János – TÖRÖK Sándor – MOLNÁR Ákos (2006): Új lehetőségek a „legjobb gyakorlat” adaptálására. *Határrendészeti Tanulmányok*, 1. sz. 18–27. Elérhető: http://rendeszet.hu/hatarrendeszetitagozat/haret_2006_1.pdf (A letöltés dátuma: 2016. 05. 18.)
- VARGA János (2000): A felsőoktatási intézmények határőr hallgatóinak tudományos diákköri tevékenysége a XXIV. OTDK tükrében. *Határőrségi Tanulmányok*, 1. sz. 154–179.
- VARGA János (2006): A határrendészet evolúciójának főbb csomópontjai és azok képesséssel kapcsolatos összefüggései Magyarországon 1945–2006 között. *Magyar Rendészet*, 4. sz. 24–27.
- VARGA János (2007): Az RTF Határrendészeti Tanszék tevékenysége 2005–2007 között, fejlesztésének irányai. In VARGA János szerk.: *Rendőrtiszti Főiskola. Határrendészeti Tanszék. 15. Jubileumi Évkönyv, 1992–2007*. Budapest, ORFK TT Határrendészeti Munkacsoport. 8–17.
- VARGA János (2009): Az RTF hallgatói határrendészeti felkészítésének megújítása az integrált Rendőrség követelményei szerint. Előadás A Rendőrség és a Határőrség integrációjának tapasztalatai című konferencián, RTF 2008. 11. 26. *Határrendészeti Tanulmányok*, 3. sz. 36–41.
- VARGA János (2011): *Egy nemzetközi tudományos konferencia utóélete és reménytelni jövője*. Elérhető: <http://rendeszet.hu/hatarrendeszetitagozat/documents/VargaEgykonferenciautoelete.pdf> (A letöltés dátuma: 2015. 05. 14.)
- VARGA János (2012): Korrupciós kockázatok a határrendészetben. *Magyar Rendészet*, 3. sz. 13–21.
- VARGA János (2012): *NKE RTK Határrendészeti Tanszék története*. Elérhető: <http://rtk.uni-nke.hu/oktatasi-egysegek/hatarrendeszetitanszek/hatarrendeszetitanszek-tortenete> (A letöltés dátuma: 2016. 05. 14.)
- VARGA János (2013): A tehetség gondozás gyümölcsei. *Határrendészeti Tanulmányok*, 1. sz. 2–6. Elérhető: http://rendeszet.hu/hatarrendeszetitagozat/documents/Tan_X_13-1.pdf (A letöltés dátuma: 2015. 08. 11.)
- VASS Ferenc (2001): Az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának felépítése és működése. *Magyar Rendészet*, 1. sz. 88–93.
- VASS Gizella (2000): A határellenőrzés és az illegális migráció elleni fellépés az EU-ban. *Belügyi Szemle*, 48. évf. 3. sz. 74–86.
- VASZKÓ Imre – BERKA István (1984): *A vízi határszakaszok őrzése*. (Tanulmány) (MNL XIX-B-10 1984/20. dob/ 21. fsz.)
- VERHÓCZKI János (2007): A Határőrség okmányvizsgálóinak felkészítése a Rendőrtiszti Főiskolán. In Varga János szerk.: *Rendőrtiszti Főiskola. Határrendészeti Tanszék. 15. Jubileumi Évkönyv, 1992–2007*. Budapest, RTF. 48–57. Elérhető: http://rendeszet.hu/hatarrendeszetitagozat/2008_evi_4_kulonszam.pdf (A letöltés dátuma: 2016. 05. 21.)
- VIRÁNYI Gergely (1994): Az RTF Határrendészeti Tanszék létrehozása, működésének eddigi tapasztalatai és a határrendészeti tisztképzés további korszerűsítése. *Határőrségi Tanulmányok*, 3. sz. 20–35.
- VIRÁNYI Gergely (2004): A Bologna Folyamat és megvalósítása a hazai rendészeti felsőoktatásban. *Határrendészeti Tanulmányok*, 2. sz. 76–92.
- VIRÁNYI Gergely (2012): Aktualizált gondolatok a rendészettudományhoz. In GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán szerk.: *A rendészettudomány határkövei*. Pécs, Pécsi Hőr. Tud. Közl. Jubileumi kötet. 11–38.
- VIRÁNYI Gergely (2013): Határőrizeti/határrendészeti tisztképzés 1903–1967. In GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán szerk.: *A modernkori magyar határrendészet százöt évé*. Budapest, MRTT Határrendészeti Tagozat. 225–243.

- VIRÁNYI Gergely (2014): A rendészettudományról – határrendészeti elfogultsággal. In GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán szerk.: *Rendészettudományi gondolatok. Írások az MRTT megalapításának egy évtizedes jubileuma alkalmából*. Budapest, MRTT. 67–78.
- XXXI. OTDK eredményei. Elérhető: <http://otdt.hu/hu/xxxi-otdk-eredmenyek> (A letöltés dátuma: 2019. 05. 25.)
- ZSIGOVITS László (2003): A bevetés-irányítási rendszer kialakítása, feladatai és feltételei. *Belügyi Szemle*, 51. évf. 6. sz. 92–109.
- ZSINKA András (2009): Az integráció humán erőforrás-gazdálkodási mérlege. Előadás *A Rendőrség és a Határőrség integrációjának tapasztalatai* című konferencián. *Határrendészeti Tanulmányok*, 3. ksz. 42–46.

Jogszabályok

- 1278/2010. (XII. 15.) Korm. határozat a Nemzeti Közszerződési Egyetem létrehozásáról.
- 15/2006. (IV. 3.) OM rendelet az alap- és mesterképzési szakok képzési és kimeneti követelményeiről.
- 165/1996. (XI. 20.) Korm. rendelet a Magyar Köztársaság Kormánya és az Amerikai Egyesült Államok Kormánya között a Nemzetközi Rendészeti Akadémia létesítéséről szóló, Budapesten, 1995. április hó 24. napján aláírt Megállapodás kihirdetéséről.
1903. évi VIII. törvénycikk a határrendőrségről.
1971. évi 10. törvényerejű rendelet a fegyveres erők és testületek hivatásos állományának szolgálati viszonyáról.
1974. évi 17. sz. törvényerejű rendelet az állam- és közbiztonságról, valamint a végrehajtására kiadott 40/1974. (XI. 1.) MT r., és az MT r. végrehajtásának részletszabályairól szóló 1/1975. (IV. 2.) BM sz. rendelet.
1976. évi I. törvény a honvédelemről.
1993. évi CVII. törvény az Alkotmány módosításáról.
1993. évi CX. törvény a honvédelemről.
1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról.
1993. évi LXXVI. törvény a szakképzésről.
1993. évi LXXX. törvény a felsőoktatásról.
1993. évi LXXXVI. törvény a külföldiek beutazásáról, magyarországi tartózkodásáról és bevándorlásáról, továbbá a végrehajtásáról kiadott 64/1994. (IV. 30.) Korm. rendelet.
1994. évi XXXIV. törvény a rendőrségről.
1996. évi XLIII. törvény a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról.
1996. évi XLV. törvény a katonai és rendvédelmi felsőoktatási intézmények vezetőinek, oktatóinak és hallgatóinak jogállásáról.
1997. évi XXXII. törvény a határőrizetről és a Határőrségről.
1998. évi XII. törvény a külföldre utazásról.
1999. évi LXIX. törvény a szabálysértésekről.
1999. évi LXXV. törvény a szervezett bűnözés, valamint az azzal összefüggő egyes jelenségek elleni fellépés szabályairól és az ehhez kapcsolódó törvénymódosításokról.
2001. évi XXXIX. törvény a külföldiek beutazásáról és tartózkodásáról.
2004. évi CIV. törvény a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény módosításáról.
2007. évi LXXXIX. törvény az államhatárról.

2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról.
2011. évi CXXXII. törvény a Nemzeti Közszolgálati Egyetemről, valamint a közigazgatási, rendészeti és katonai felsőoktatásról.
2011. évi XXXVI. törvény a Nemzeti Közszolgálati Egyetem létesítéséről.
20183. HM sz. rendelet.
- 257.340/1949. IV/1-d. BM. sz. r. „a rendőrség szervezetében rendőrtisztképző iskola felállítása tárgyában”.
- 26/1975. (X. 15.) MT r. a BM munkájának önkéntes segítőről.
- 289/2005. (XII. 22.) Korm. rendelet a felsőoktatási alap- és mesterképzésről, valamint szakindítás eljárási rendjéről.
- 30/1999. (VIII. 24.) BM-OM együttes rendelet a BM irányítása alá tartozó rendészeti szakközépiskolákra vonatkozó szabályokról.
- 59/1997. (10. 31.) BM r. a Határőrség nyomozóhatóságainak hatásköréről és illetékességéről.
- 73/1997. (VII. 17.) OGY határozat a Határőrség fejlesztésének fő irányairól.
- Az államháztartás hatékony működését elősegítő szervezeti átalakításokról és azokat megalapozó kérdésekről szóló 2118/2006. (VI. 30.) Korm. határozat.
- Budapest-Fővárosi Rendőrségi Törvény 1881. évi XXI. törvénycikk.
- MAB 2004/7/V/16. (IX. 29.) sz. határozata a bünyügi igazgatási alapszak képzési és kimeneti követelményeinek engedélyezéséről.
- MAB 2004/7/V/17. (IX. 29.) sz. határozata a rendészeti igazgatási alapszak képzési és kimeneti követelményeinek engedélyezéséről.
- Oktatási Hivatal 2011. 03. 28-i határozata a kriminalisztikai szakértő szakirányú továbbképzési szak korábban nyilván-tartásba vett képzési és kimeneti követelményeinek módosításáról.
- Oktatási Hivatal OHFRKP/1407/2007. sz. határozata az RTF adatainak nyilvántartásba vételéről.

Előjárói parancsok; szakmai és szervezeti szabályzatok, szolgálati utasítások, intézkedések és segédletek, tájékoztatók, tervek

- A m. kir. Csendőrség Szolgálati Utasítása II. rész V. feje. (1900). Budapest, Kalmár Arnold kiadója. (Budapest, Rendőrség-történeti Múzeum, Archívum és Könyvtár)
- A Rendőrség, 8/2008. (OT 6.) ORFK utasítással kiadott Határrendészeti Szabályzata.
- ÁVH H és BKH pk (1952); *Int. Hadtáp Tiszthelyettesi Iskola felállítására/1952* (MNL XIX-B-10 1952/27. dob./9. fsz.)
- ÁVH Határőrség hathónapos tiszti tanfolyam kiképzési terve/1953. 04. 07. (MNL XIX-B-10 1955/36. dob./35. fsz.)
- ÁVH Határőrség Kik. Osztály Szervi Határozatványa (MNL XIX-B-10 1952/27. dob./28. fsz.)
- ÁVH Határőrség pk. 0754.892/1951. sz. intézkedése a Határőr Tiszti Iskola gyakorlati kihelyezésére/1951. 02. 25. – 03.15. (MNL XIX-B-10 1951/27. dob./12. fsz.)
- ÁVH Határőrség törzspkintézkedése tiszti vizsgára jelentkezett tiszthelyettesek vizsgáztatására/1952. 07. 15–15. (MNL XIX-B-10 1952/27. dob./10. fsz.)
- BELOVAI Illés (1989): *Az RTF hatályon kívül helyezett 1987. évi állománytáblázata, valamint a főiskola 1993-ig tervezett létszámfejlesztése* (NKE RTK ÜVI; 15-85/2-1989)
- Belügyi tudományos tanulmányok és cikkek válogatott bibliográfiája 1974–1983 (NKE RTK ÜVI; 15-9/26-1984)

- Belügyminiszter 011/1973. (07. 09.) BM sz. pcs. (BM Hör. Levéltár 1991)*
- Belügyminiszter 019/1968. (12. 27.) sz. utasítása a BM hivatásos állományának utánpótlására*
Elérhető: www.abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10_22_19_1968_0.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 01. 28.)
- Belügyminiszter 09/1971. BM sz. pcs. a BM Karhatalom készenléti rendőri alakulattá történő át-szervezéséről, valamint a 16/1973. BM sz. pcs. a BM Karhatalom Országos Parancsnokság megszűntetéséről és a Forradalmi Készenléti Rendőri Ezred létrehozásáról*
- Belügyminiszter 1/1979. sz. irányelve a hivatásos állományúak kiválasztásával, felkészítésével és nevelésével összefüggő feladatokról*
- Belügyminiszter 18/1980. BM sz. parancsával kiadott Tanulmányi Munka Szabályzata*
- Belügyminiszter 1955. évi 55. sz. pcs. módszertani tanfolyamra és vizsgáztatásra/1955. 12. 30. (MNL XIX-B-10 1955/37. dob./104. fsz.)*
- Belügyminiszter 1965. évi 0017. sz. parancsa a határövezetekről és a határsávokról (BM Hör. Levéltár, 1991.)*
- Belügyminiszter 29/1986. BM sz. parancsa a belügyi hivatásos állományképzésének korszerűsítéséről.*
- Belügyminiszter-helyettes és az MN vezérkari főnök 007/1960. BMH és MN VKF sz. közös utasítása a Határőrség tisztjeinek az MN tanintézteiben történő kiképzéséről.*
- BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozat működési szabályzata/1962. 09. 01. (NKE RTK ÜVI; 06/1962)*
- BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozat nevelési terve/1970. (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BM HKA 186/1970)*
- BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Tagozat személyi állománya /1969. 04. 16. (MNL XIX-B-10 1969/22. dob./1. fsz.)*
- BM Határőr és Karhatalmi Tagozat 1964. évi, új állománytáblázata. (MNL XIX-B-10/VII. TK./1965/17. dob.)*
- BM Határőrség 1959. kiképzési évre készített munkaterve/1959. 01. 15. (MNL. XIX-B-10 1959/20. dob./1. fsz.)*
- BM Határőrség ht. állományának harckiképzési utasítása az 1964–1967 közötti határőrizeti évekre/1964. 07. 24. (MNL XIX-B-10 1964/20. dob./4. fsz.)*
- BM Határőrség öthónapos tiszti tanfolyam tematikája/1958. 03. 07. (NKE RTK ÜVI; nytsz.: Hör. 030/1958)*
- BM hör. és kh. tiszthelyettesek továbbképző tanfolyam kiképzési tematikája/1961. (NKE RTK ÜVI; sz. n.)*
- BM iskoláztatási rendszerének elvei/1968. 09. 04. (NKE RTK ÜVI; BM IV/I. 13-147/1968)*
- BM IV. FCSFSÉG 1984. évi munkaterve. (NKE RTK ÜVI; 15-42/4-1984)*
- BM IV/I. CSF. 1966/67. tanévre vonatkozó felhívása. (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BM IV/I. 13-19/6-1966)*
- BM Kollégium 1967. március 30-i határozata a BM szervei számára történő tartalékos tisztképzésre és a tartalékos tisztek továbbképzésére. (BM Titkárság 10-67/3/1967. sz. dok.; BM Hör. Levéltár; 0249/1967)*
- BM Közbiztonsági és Szakoktatási Kutatások Programiroda létrehozása. (NKE RTK ÜVI; 15-8/6-1990)*
- BM RTF munkaköri nomenklatúrája/1973. 01. 09. (NKE RTK ÜVI; BM 16-728/1973)*
- BM Személyügyi CSFSÉG 1988. évi munkaterve. (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BMSZÜ 3-1/1988)*
- BM Személyügyi FCSFSÉG 1981. évi munkaterve. (NKE RTK ÜVI; BM SZFCSF 3-88/1981)*
- BM Szervezési és módszertani utasítás/1955.*
- BM Tan. és Kik. Csfség. 1972. évi kiadói terve. (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BM 13-24/69/1971)*
- BM TMI 1989. évi fegyelmi helyzetértékelése. (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BM TMI 226-44/22/1989)*

- BM TMI 1990. évi tevékenységét értékelő és 1991. évi feladatszabó értekezlet jkv./1991. 01. 30. (NKE RTK ÜVI; nytsz.: TMI 226-31/8/1991)
- BM TMI szervezeti felépítése/1990. 08. 31. (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BM TMI 12-414/37-1990)
- BM TMI tájékoztatója az 1990. évi tanfolyamairól/1989. 12. 29. (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BM TMI 226-10/90-49/1989)
- BM TTP-on 1988-ban induló tanfolyamokról szóló tájékoztató/1987. 12. 01. (NKE RTK ÜVI; 222-82/1987)
- BMH (1967): *Harckiképzési utasítás a tartalékos tisztjelöltek 1968. évi tiszteskiképzésére/1967. 09. 26.* (MNL XIX-B-10 1968/23. dob/29. fsz.)
- BMH 0010/1960. (02. 26.) *BMH sz. utasítása a BM Határőr és Karhatalom Tiszti Iskola beindítására.* (BM. Hör. Levéltár 1991)
- BMH 1/1989. sz. intézkedése „az RTF vezetői, vezető oktatói megbízásainak és oktatói munkakörei betöltésének követelményeiről szóló 8/1988. BM sz. ut. vh-ra kiadott 4/1988. BMH sz. int.” mód-ról /1989.01.24. (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BM 10-27/1-89)
- BMH BKH Tiszti Iskola pk. (1954): *Tiszti Iskola 1954. dec/1955. jan. érvényes ütemterve.* (MNL XIX-B-10 1954/39. dob./147. fsz.)
- BMH BKH Tiszti Iskola pk. (1955): *1955/1956. évi kiképzési terv/1955. 10. 22.* (MNL XIX-B-10 1955/36. dob./8. fsz.)
- BMH BKH Tiszti Iskola pk. (1955): *Tiszti Továbbk. Tanf. kiképzési terve/1955. 10. 18.* (MNL XIX-B-10 1955/36. dob./24. fsz.)
- BOSÁNSZKY Lajos (1993): *Int. az RTF általános felügyeleti ellenőrzésére/1993. 09. 23.* (NKE RTK ÜVI nytsz.: BM 11-720/8/1993)
- BULBUK Emil m. kir. vámőr őrnagy (1930): *Határszolgalat/A vámőri szolgálat ellátásához szükséges törvények, rendeletek és utasítások alapján a Vámórség tagjai számára I–II. kötet.* (Budapest, Turcsány Antal kiadó; NKE RTK Hr. Tsz. Könyvtára)
- DÉNES Sándor (1994): *Az RTF 1993. évi munkaértékelése.* (RTF Könyvtár; 739/558/35/1994. 02. 28.)
- Dózsa Gyalogos Lövész Tiszti Iskola 1955/1956. évi tematikája /1955. 11. 18. (MNL XIX-B-10 1957/25. dob./41. fsz.)
- FEKSZI László alezredes polcsf. (1959): *Int. tisztek és ths-ek pótvizsgáztatására/1959. 09. 30.* (MNL XIX-B-10 1959/20. dob/21. fsz.)
- Feladatlap évfolyammunka kidolgozásához/1963. 01. 28.* (MNL XIX-B-10 1962/23. dob./21. fsz.)
- Felnőttképzési Akkreditáló Testület 2004. 05. 05-i határozata.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/5/48/2004)
- Felsőoktatási határőr; illetve határrendészeti tanszékek állománytáblája/1992. 02. 27.* (MNL XIX-B-10 1992 /8. dob/3. fsz.)
- Felügyeleti szemle tiszti-vizsga kérdései és válaszai/1958. év őszén.* (MNL XIX-B-10 1958/22. dob./39. fsz.)
- GYÖRÖK Ferenc (1972a): *Az RTF működésének főbb tapasztalatai és a következő feladatok. Értékelés és feladatszabás az 1972. 03. 03-i szakcsoportvezetői értekezleten.* (NKE RTK ÜVI; 015-70/1972)
- GYÖRÖK Ferenc (1972b): *Összefoglaló értékelés és feladatszabás az 1971/72. oktatási évben folytatott tevékenységről.* (NKE RTK ÜVI; 015- 230/1972)
- GYÖRÖK Ferenc (1984): *Feladatterv a levelező oktatás korszerűsítéséről/1984. 05. 22.* (NKE RTK ÜVI; 15-113/1-1984)
- GYÖRÖK Ferenc (1986): *Az RTF 1981-85 közötti tevékenységének értékelése és a főfeladatok.* (NKE RTK ÜVI; 15-8/1-1986)

- GYURKÓ Lajos vezérőrnagy opk. (1957): *Int. határszolgálatos tanfolyamra/1957. 08. 23.* (MNL XIX-B-10 1957./25. dob./2. fsz.)
- GYURKÓ Lajos vezérőrnagy opk. (1958): *Int. Határőrségi Műszaki Kiképzőpont felállítására, Kőszeg állomáshellyel/1958. 02. 20.* (MNL XIX-B-10 1958/22. dob./1. fsz.)
- GYURKÓ Lajos vezérőrnagy opk. (1960): *Int. bemutató módszertani foglalkozásokra/1960. 05. 04.* (MNL XIX-B-10 1960/25-26.d./92. fsz.)
- Harckiképzési utasítás a BM Határőrség személyi állománya részére az 1961/62. évre.* (MNL XIX-B-10 1961/22. dob.)
- Harckiképzési utasítás a BM Határőrség újoncai részére az 1961/62. évre.* (MNL XIX-B-10 1961/24. dob.)
- Harckiképzési utasítás az 1970/1971. évre/1969. 09. 20.* (MNL XIX-B-10 1969/24. dob/29. fsz.)
- Határőrizeti utasítás vizsgáztatásának tervezete/1954. 09. 13.* (MNL XIX-B-10 1955/36. dob./43. fsz.)
- Határőrség 1986–1990 közötti, középtávú tudományos kutatási terve.* (MNL XIX-B-10 1985/19. dob/10. fsz.)
- Határőrség hivatásos állománya részére érvényes harckiképzési utasítás az 1967–1969. határőrizeti évekre/1967. 10. 03.* (MNL XIX-B-10 1967/18. dob/12. fsz.)
- Határőrség ht. és pa. állományának 1981. évi továbbképzési terve/1981. 01. 17.* (MNL XIX-B-10 1981/22. dob/1. fsz.)
- Határőrség ht. és pa. állományának 1984. évi továbbképzési terve/1983. 12. 30.* (MNL XIX-B-10 1984/18. dob/1. fsz.)
- Határőrség Sárospataki Ö. Z. pk. 01. sz. harckiképzési pcs./1954. 12. 29.* (MNL XIX-B-10 1955/36. dob./1. fsz.)
- Határőrségi központi módszertani foglalkozás levezetési terve/1974. 11. 06.* (MNL XIX-B-10 1974/22. dob/24. fsz.)
- Határőrségi központi továbbképzés programja/Pécs, 1987.* (MNL XIX-B-10 1987/21. dob./ 1; 10; 11; 12; 13. fsz.)
- Határőrségi módszertani utasítás „a polgári lakossággal való foglalkozásra”/1955. 04. 25.* (MNL XIX-B-10 1955/37. dob./147. fsz.)
- Határőrségi, központilag kidolgozott vizsgakérdések a kiképzési ágakban/1961. 04. 19.* (MNL XIX-B-10 1961/23. dob.)
- Hivatásos és polgári állomány 1987. évi továbbképzési terve/1987. 01. 30.* (MNL XIX-B-10 1987/21. dob/ 1. fsz.)
- Honvédelmi miniszter és művelődésügyi miniszter 1/1967 (HK. 7.) HM–MM sz. ut.* (KLKF Irattár 1991)
- HORVÁTH István belügyminiszter (1982): *A belügyi tudományos munka helyzete és további feladatai/1982. 10. 20.* (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BM 3-320/5/1982)
- HŐR OPK-ORFK-RTF PK. 5/1992. (08. 06.) sz. együttes intézkedése az RTF-re előfelvételt nyert sorkötelesek sorkatonai szolgálatának végrehajtására. (NKE RTK ÜVI)
- HŐR OPK-ORFK-RTF PK. 65/1991. (11. 20.) sz. együttes intézkedése az RTF-re előfelvételt nyert sorkötelesek sorkatonai szolgálatainak végrehajtására. (NKE RTK ÜVI)
- Hőr. Harckik. Osztály (1987): *Újonckiképzés általános katonai és szakmai kiképzésének programja (I. kötet) és részletes programja (II. kötet/1987).* (MNL XIX-B-10 1987/21. dob/18. és 19. fsz.)
- Hőr. harckik. ov. (1955): *Int. a kerp-k és önálló zpk-k számára, kiképzési értekezletek megtartására/1955. 12. 06.* (MNL XIX-B-10 1955/36. dob./17. fsz.)
- Hőr. kerp-k értékelése és feladatszabása/1955/56. (MNL XIX-B-10 1956/19. dob./1; 2; 3; 5; 6; 7; 8; 9; 10; 11; 16. fsz.)

- Hőr. opk. (1952): *Intézkedések a ti-k, ths-ek felkészültségének fokozása érdekében.* (MNL XIX-B-10 1952/27. dob./1; 14; 17; 26. fsz.)
- Hőr. opk. (1955a): *Ut. a BM Határőrség harcos és tiszthelyettesi állományának harci és politikai kiképzésére az 1955/1956. kiképzési évre/1955. 11. 01.* (MNL XIX-B-10 1955/36. dob./29. fsz.)
- Hőr. opk. (1955b): *Ut. a tisztek 1955/56. évi általános iskolai és gimnáziumi oktatásának megszervezésére /1955. 06. 16.* (MNL XIX-B-10 1955/36. dob./74. fsz.)
- Hőr. opk. (1958): *Harckiképzési utasítás az 1958/59. évre.* (MNL XIX-B-10 1958/22. dob. /25. fsz.)
- Hőr. opk. (1959): *BM Határőrség tisztjeinek és tiszthelyetteseinek harckiképzési utasítása az 1960. kiképzési évre /1959. 11. 10.* (MNL XIX-B-10 1959/20. dob./28. fsz.)
- Hőr. opk. (1960d): *Harckiképzési utasítás az 1961. hőrizeti évre/1960. 11. 10.* (MNL XIX-B-10 1960/23. dob./54. fsz.)
- Hőr. opk. (1960e): *ZMKA határőr tagozat hallgatói részére összeállított összkövetelményi program/1960. szeptember.* (MNL XIX-B-10 1960/25/26. dob./100. fsz. *Nem elírás! A doboz szokatlan száma: 1960. évi 25/26. sz. doboz – V. G.*)
- Hőr. opk. (1961a): *Int. az ETI III. éves hőr. növendékeinek csapatgyakorlatára/1961. 11. 01.* (MNL XIX-B-10 1961./22. dob.)
- Hőr. opk. (1961b): *Int. FEP-tiszti idegen-nyelviskola szervezésére/1961. 01. 06.* (MNL XIX-B-10 1961/22. dob.)
- Hőr. opk. (1961c): *Int. tiszthelyettesi tanfolyam megszervezésére/1961. 02. 22.* (MNL XIX-B-10 1961/22. dob.)
- Hőr. opk. (1963a): *Int. az 1963. évi tiszteskiképzés módosítására/1963. 03. 08.* (MNL XIX-B-10 1962/23. dob./1. fsz.)
- Hőr. opk. (1963b): *Int. a tartalékos tisztek továbbképzésére/1963. 10. 02.* (MNL XIX-B-10 1962/ 23. dob./5. fsz.)
- Hőr. opk. (1963c): *Harckik. utasítás az 1963/64. határőrizeti évre/1963. 08. 13.* (MNL XIX-B-10 1962/23. dob./19. fsz.)
- Hőr. opk. (1967): *Szakoktatásra vonatkozó parancstervezet/Hőr. Biz. napirend/1967. 02. 01.* (MNL XIX-B-10 1967/18. dob/11. fsz.)
- Hőr. opk. (1974): *Int. az orosz nyelvi előkészítő tanfolyam megszervezésére és végrehajtására/1974. 10. 29.* (MNL XIX-B-10 1974/21. dob/8. fsz.)
- Hőr. opk. (1984): *Int. a KLKF határőr hallgatóinak alegységeknél való gyakorlati államvizsgáztatásának rendjére/1984. márc.* (MNL XIX-B-10 1984/20. dob/17. fsz.)
- Hőr. opk.(1960a): *Int. a nyugati és a déli viszonylatú őrsök tisztjei szolgálati rendjének szabályozása tárgyában, az őrs kiképző-tisztesek és az őrs eligazító-tisztesek beállításával/1960. 11. 02.* (MNL XIX-B-10 1960/23. dob./7. fsz.)
- Hőr. tőf. (1955c): *Int. a BMH BKH Tiszti Iskola növendékeinek és oktatóinak gyakorló csapat szolgálata/1955. 07. 16.* (MNL XIX-B-10 1955/37. dob./110. fsz.)
- Hőr. tőf. (1956): *Int. kerületeknél levezetendő módszertani továbbképzésre/1956. 06. 15.* (MNL XIX-B-10 1956/19. dob/28. fsz.)
- Hőr. tőf. (1969a): *Int. a BM tartalékos tisztjelöltek 1970. évi tiszteskiképzésére/1969. dec.* (MNL XIX-B-10 1969/24. dob/30. fsz.)
- Hőr. tőf. (1969b): *Int. a KLKF növendékek módszertani felkészítésére/1969. 04. 08.* (MNL XIX-B-10 1969/23. dob/16. fsz.)
- Hőr. tőf. (1969e): *Terv a tanintézetek határőrtisztjeinek tanári csapatgyakorlatára, 1969-ben.* (MNL XIX-B-10 1969/22. dob/1. fsz.)

- Hőr. töf. (1970): *Int. a tartalékos tisztképzés következő kurzusára/1970. 09. 03.* (MNL XIX-B-10 1970/23. dob/20. fsz.)
- Hőr. töf. (1972a): *Int. a BM Határőr Tisztképző Iskola hallgatóinak gyakorló csapatszolgálatára/1972. 05. 04.* (MNL XIX-B-10 1972/14. dob/ 10. fsz.)
- Hőr. töf. (1972b): *Int. a KLFK harmadéves határőrhallgatóinak kiképzői csapatgyakorlatára/1972. 10. 05.* (MNL XIX-B-10 1972/14. dob/14. fsz.)
- Hőr. töf. (1972b): *Int. a ZMKA II. éves hőr. hallgatók gyak. csapatszolg-ra/1972. 05. 22.* (MNL XIX-B-10 1972/14. dob./13. fsz.)
- Hőr. töf. (1972c): *Int. az elsőéves tartalékos tisztjelöltek gyak. csapatszolg-ra/1972. 03. 28.* (MNL XIX-B-10 1972/14. dob/ 10. fsz.)
- Hőr. töf. (1974a): *Int. a BM Hőr. Tiszti Továbbképző és Tiszthelyettes-képző Iskolára vezénylendők alapkiképzésére/1974. 07. 23.* (MNL XIX-B-10 1974/ 21. dob/ 1. fsz.)
- Hőr. töf. (1974b): *Int. a KLFK II. és IV. évf. hallgatók gyak. csapatszolgálatára/1974. 07. 27.* (MNL XIX-B-10 1974/21. dob/5. fsz.)
- Hőr. töf. (1984a): *Int. országos lökiképzési módszertani foglalkozásra/1984. 08. 28.* (MNL XIX-B-10 1984/18. dob/4. fsz.)
- Hőr. töf. (1984b): *ZMKA-t végzett határőr tisztek tanfolyamszerű továbbképzésének tematikai programja/1984. 11. 01.* (MNL XIX-B-10 1984/18. dob/5. fsz.)
- Hőr. töf. (1986): *Int. hü. kik. alov. és kik. bázis pk. módszertani foglalkozására/1986. 08. 01.* (MNL XIX-B-10 1986/20. dob/3. fsz.)
- Hőr. töf.(1969c): *Int. a tartalékos tisztjelöltek csapatszolgálatára/1969. 06. 25.* (MNL XIX-B-10 1969/23. dob/27. fsz.)
- Hőr. töf.(1969d): *Int. a ZMKA III. évfolyam hőr. hallgatóinak csapatgyak-ra/1969. 09. 18.* (MNL XIX-B-10 1969/24. dob./30. fsz.)
- Hőr. töf.: *Int. a SZU Hőr. Pk-i Főiskolára vezényelt alapkik-re/1974. 07. 08.* (MNL XIX-B-10 1974/21. dob/7. fsz.)
- Hőr. töf.: *ZMKA négyhónapos előkészítő tanfolyam tematikája.* (MNL XIX-B-10 1962/23. dob./17. fsz.)
- Hőr. töf-h. (1962): *Int. az ETI III. éves határőr növendékek csapatszolgálatára/1962. 03. 10.* (MNL XIX-B-10 1962./20. dob.)
- Hőr. törzspk. (1959): *Int. a tiszt iskolák beindítására /1959. 04. 08.* (MNL XIX-B-10 1959/20. dob./13. fsz.)
- HŐR-RTF megállapodás az RTF-n Hr-i Tsz. létrehozásáról és működéséről /1992. 02. 14.* (NKE RTK ÜVI; 15-22/3-B/1992)
- HT-2 Határőrizeti Szabályzat. Határőrizet általános elvei, aleggységek tevékenysége* (1967). Budapest, BM HOP. Elérhető: www.abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10_21_25_1967_HT2.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 01. 28.)
- Irányelvek a rendőri-karhatalmi tartalékerők létrehozásának, felkészítésének, működésének követelményeire/1985. 08. 28.* (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BM ORFK 50-677/1/1985)
- IRM-RTF (2008): *Intézkedési terv az IRM OF-nak az RTF-be történő integrációjáról, és az RTF hatékonyabb működéséről/2008. 05. 14.* (NKE RTK ÜVI; nytsz.: IRM OF/TE/25/2008)
- JANZA Frigyes – SAMU István (2003): *Együttműködési megállapodás a BM OF és a Határőrség Rendészeti Főigazgatóság között a KERA-n történő képzésre/2003. 12. 05.* (NOK KERA Irattár)
- Kerületparancsnoki harckiképzési parancsok, illetve intézkedések az 1957/58. kiképzési évr.* (MNL XIX-B-10 1957/25. dob./24; 25; 26; 23; 27; 28; 29; 30. fsz.)

- KLKF határőr – kollégiumi nevelőtanár szak tantervéhez kiegészítés az 1990/91. tanévre.* (KLKF Hör. Sztsz. irattára; nytsz.: 210/46-47/1990.)
- KLKF hör. hallgatók csapatszolgálatára és a csapatokkal végrehajtandó gyakorlati foglalkozások éves terve/1981. 01. 23.* (MNL XIX-B-10 1981/22. dob/6. fsz.)
- KLKF Hör. Sztsz. 1977. évi, csapatokkal közös tevékenységi terve /1977.04.30.* (MNL XIX-B-10 1977/15. dob/1. fsz.)
- KORINEK László BM rend. h. áll. titk. (1991): *Előzetes engedély felvételiztetésre/1991. július.* (MNL XIX-B-10 1991/10. dob/4. fsz.)
- KOROM Mihály ezredes opk. (1960a): *Kiképzési utasítás az őrsök kiképző és eligazító tiszteseinek tanfolyamára/1960. 09. 24.* (MNL XIX-B-10 1960/25-26. dob./95. fsz.)
- KOROM Mihály. ezredes opk. (1960b): *Int. a BM Határőrség Tiszti Iskola növendékeinek gyakorló-csapatvezetőjére/1960. 09. 20.* (MNL XIX-B-10 1960/23. dob./29. fsz.)
- Körmendi HKTI tanterve/1992. 06. 05.* (NKE RTK ÜVI; nytsz: BM HOP 044/1992)
- KRATOCHWILL Ferenc (1993): *Az RTF 1992. évi munkájának értékelése/1993. 01. 27.* (NKE RTK ÜVI; 15-30/5-1993)
- KRATOCHWILL Ferenc (1994): *Az RTF 1994. évi költségvetése.* (NKE RTK ÜVI; sz. n.)
- Kratochwill Ferenc Díj adományozásának követelményei és rendje/2001. 10. 31.* (NKE RTK ÜVI; sz. n.)
- Kratochwill Ferenc Érem adományozása rendjéről 2002-ben kiadott, majd 2009-ben továbbfejlesztett szabályzat.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/53/2002; és 15-1000/1-19/2009)
- Külföldieknek Magyarországra való beutazására, itt tartózkodására, lakhatására, munkavállalására, letelepedésére, honosítására és az optálást elmulasztottak illetőségének utólagos igazolására, vagy visszahonosítására vonatkozó összes jogok magyarázata* (1925). (segédlet) Budapest, A m. kir. Állami Rendőrség Országos Szaktanfolyamainak kiadása, Mária-Terézia Laktanya.
- Nagykanizsai (3.) kerp. 01. sz. kiképzési parancsa/1955. 04. 07.* (MNL XIX-B-10 1955/36. dob./6. fsz.)
- Negyedik ötéves fejlesztési terv a kiképzési és oktatási anyagokra/1969. 03. 10.* (MNL XIX-B-10 1969/23. dob/14. fsz.)
- ORBÁN Miklós ezredes opk-h. (1962): *Int. a kísérleti őrsök tiszthelyetteseinek és tiszteseinek soron következő továbbképzésére/1962. 04. 13.* (MNL XIX-B-10 1962/20. dob.)
- ORBÁN Miklós ezredes tőf. (1969): *Int. a tisztesképző iskolák beindítására/1969. 04. 09.* (MNL XIX-B-10 1962/20. dob.)
- Polgári Légiközlekedési Hatóság 510493/1/2006. sz. engedélye légi-közlekedés védelmi oktatásra.* (RTF Könyvtár)
- PROHÁSZKA József ezredes (1974): *Kézirat – A BM tisztképzésének fejlődése, 1974. 06. 26.* (NKE RTK ÜVI, sz. n.)
- RAK 1968–70. évfolyam nappali tagozatának tanterve, valamint az 1969/71. évfolyamra jóváhagyott tanrend és tematikák.* (NKE RTK ÜVI; 015-4/75-1968; illetve 015-4/53-1969)
- RAK korszerűsített rendtartása/1965. 02. 01.* (NKE RTK ÜVI; 15-38/1965)
- RÓZSA Andor alezredes BM szü. főov. (1962): *Besorolási irányelvek/1962. 12. 04.* (NKE RTK ÜVI; sz. n.)
- RTF 1981–1985 közötti tevékenységének értékelése és a következő tanév főfeladatai.* (NKE RTK ÜVI; 15-8/1-1986)
- RTF 1992-ben elfogadott tantervéhez kiegészítés és módosítás/1993. 03. 31.* (NKE RTK ÜVI; 15-30/4-49)
- RTF 1993. évi költségvetés létszámadatai.* (NKE RTK ÜVI; nytsz.: KGO/1256/1993)
- RTF 2005. évi kutatási terve.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/60/2005)
- RTF 2005. évi munkaterve.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/40-2/2005)

- RTF 2006. évi kutatási terve.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/53/2006)
- RTF 2006. évi munkaterve.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/33-1/2006)
- RTF 2007. évi részletes kutatási terve.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/58/2007)
- RTF 2009. évi tankönyv- és jegyzetkészítési terve/2009. 01. 27.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/40/2009)
- RTF 2010. évi kutatási terve/2009. 12. 15.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/79/3/2009)
- RTF 2010. évi munkatervének értékelése/2011. 01. 10.* (NKE RTK ÜVI; 26000/3-1/2010)
- RTF 2011. évi munkaterve/2011. 01. 19.* (NKE RTK ÜVI; 26000/4/4/2011)
- RTF Alapító Okirata/2010. 08. 30.* (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BMA-177/1/2010)
- RTF állambiztonsági vezetőképző tanfolyam programja/1983. 10. 03.* (NKE RTK ÜVI; 15/18/7-1983)
- RTF állománytáblázata/1987.* (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BM MSZCSF 16-35-21/1987)
- RTF bűnmegelőzési szervező szakirányú továbbképzési szak tanterve és oktatási programja/2007. 09. 03., majd 2009. 12. 15.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/89/1/2007, majd 15-1000/30-8/2009, illetve 15-1000/30-12/2009)
- RTF értesítése szervezeti változásokról/1986. 06. 27.* (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BM „M” SZFCSF 16-154/2-1986)
- RTF Etikai Kódexe/2011. 05. 02.* (NKE RTK ÜVI; 26000/1/11/2011)
- RTF feladatterv a felsőoktatásról szóló CXXXIX. törvény hatályba lépésével keletkező feladatok szakterületenkénti lebontására és végrehajtásának ütemezésére.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/52/2006)
- RTF főig. 12/1998.(02.13.) sz. int. a ht. rendőrhallg-k ideiglenes közterületi szolgálatba vezénylésére.* (NKE RTK ÜVI)
- RTF főig. 14/1993. (05. 27.) sz. int. az RTF Közrendvédelmi és Szakoktatási Kutatások Programiroda alárendeltségének megváltozásáról.* (NKE RTK ÜVI)
- RTF főig. 15/1999. (09. 30.) sz. int. az ügyeleti szabályzat kiadásáról.* (NKE RTK ÜVI)
- RTF főig. 16/1998. (03. 18.) sz. int. határőr dísz-szakasz felállításáról.* (NKE RTK ÜVI)
- RTF főig. 18/1993. (09. 15.) int. rendőri csapatőr szervezéséről és kiképzéséről.* (NKE RTK ÜVI)
- RTF főig. 21/1993. (10. 01.) sz. int. az RTF általános felügyeleti ellenőrzésének végrehajtására.* (NKE RTK ÜVI)
- RTF főig. 22/2000. (05. 31.) sz. int. a 2000. évi szakmai gyakorlatokról, valamint a 21/2000. (05.31.) sz. int. a 2000. évi alapkiképzésről.* (NKE RTK ÜVI)
- RTF főig. 3/1992. (09. 30.) sz. hat. az RTF Tud. Biz. tagjainak felmentéséről, ill. kinevezéséről.* (NKE RTK ÜVI)
- RTF főig. 32/2001. (09. 24.) sz. int. az RTF ügyeleti szolgálatairól.* (NKE RTK ÜVI)
- RTF főig. 37/2003. sz. int. az RTF Bologna Bizottság létrehozására.* (NKE RTK ÜVI)
- RTF főig. 8/2005. sz. int. az RVTKI BM OF alárendeltségébe történő helyezéséről.* (NKE RTK ÜVI)
- RTF főig. ált. h. 11/1993.(11.29.) sz. int. gyorsított ütemű kik. tanterv és tematikák elkészítésére.* (NKE RTK ÜVI)
- RTF főig. ált. h. 15/1992. (05. 19.) sz. parancsa a nyári gyakorló szolgálatra.* (NKE RTK ÜVI)
- RTF főig. ált. h. 2/1992. (05. 22.) sz. intézkedése az 1992. évi nyári kiképzésre.* (NKE RTK ÜVI)
- RTF főig. ált. h. 2/2002. (11. 13.) sz. int. a nappali tag. hallgatók szolgálat-vezénylésének elveiről.* (NKE RTK ÜVI)
- RTF főig. ált. h. 3/1991. sz. int. a nappali tagozatos hallgatók szolgálatba vezénylésének elveiről.* (NKE RTK ÜVI)
- RTF főig. ált. h. és RTF gazd. ig. 1/2001. (11. 29.) sz. együttes int. a gyak. szolgálat végrehajtására.* (NKE RTK ÜVI)

- RTF főtítik. 2/1995. (08. 24.) sz. int. egyenruházati és formaruházati cikkek rendszeresítéséről. (NKE RTK ÜVI)
- RTF gyorsított ütemű képzés tanterve és tematikái a minősített időszakban /1993. 12. 21. (NKE RTK ÜVI; 15-91/1993)
- RTF HÖK Alapszabálya/2011. 09. 21. (NKE RTK ÜVI; 26000/1-29/2011)
- RTF ideiglenes állománytáblázata/1971. (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BM 13-83/37-1/49/1971)
- RTF kétéves nyelvtanfolyam tanterve 1976/77-től. (NKE RTK ÜVI; sz. n.)
- RTF közbiztonsági vezető szakirányú továbbképzési szak tanterve és oktatási programja/2007. 09. 03. (NKE RTK ÜVI; 15-1000/89//2007)
- RTF középfokú tisztképzés tanterve az 1978/79. tanévtől/1977. 09. 03. (NKE RTK ÜVI; 15-240/3-1977)
- RTF mb. főig. 14/1997. (07. 10.) sz. int. a Közép- és Kelet-európai Rendőri Akadémiák V. Rektori Konferenciájának (1997. 09. 24–26.) előkészítésére. (NKE RTK ÜVI)
- RTF M-L Tanszék és a BM Határőrség Pol. Csfség közötti együttműködési megállapodás/1981. (NKE RTK ÜVI; sz. n.)
- RTF munkaterve az 1972/73. oktatási évre/1972. 07. 01 – 1973. 06. 30. (NKE RTK ÜVI; 015-231/1972)
- RTF nevelő- és osztályfőnöki munkájának ideiglenes irányelvei, valamint a kollégiumi irányító szervek ideiglenes működési szabályzata. (NKE RTK ÜVI; 15-630/1975)
- RTF objektumvédelmi tervei/2006. 10. 19. (NKE RTK ÜVI; 1127/6/2006 „T”), illetve/2003. 11. 23. (NKE RTK ÜVI; 924/3/2003 „T”)
- RTF okt. és tud. rektor-h.: 1/2009. (12. 01.) sz. intézkedés a rendészeti szervező rendőrszervező elágazás felsőfokú szakképzés feladataira és felelőseire. (NKE RTK ÜVI)
- RTF óra- és vizsgatervek az 1972–75-ös évfolyamra/1973. 07. 13. (NKE RTK ÜVI; sz. n.)
- RTF pk. ált. h.: 1/1996. (05. 20.) sz. pcs. 1996. évi nyári gyakorló szolgálatra és szakmai gyakorlatra. (NKE RTK ÜVI)
- RTF pk. ált. h.: 12/1994. sz. pcs. az EBEÉ-n biztosító szolgálatot ellátó törzstiszti és hallgatói állományra vonatkozóan.
- RTF pk. ált. h.: 4/1994. sz. pcs. az 1994. évi nyári gyakorló szolgálatra és szakmai gyakorlatra. (NKE RTK ÜVI)
- RTF pk. ált. h.: 5/1996. (10. 16.) sz. körlevél a „25 éves az RTF” emlékülésre/1996. 10. 30. (NKE RTK ÜVI)
- RTF pk. okt. h.: 1/1995. (07. 05.) sz. körlevél tanszékvez. továbbképzésről és osztályvezető értekezletről. (NKE RTK ÜVI)
- RTF pk. okt. h.: 3/1995. (05. 30.) sz. int. Oktatásfejlesztési Bizottság létrehozására. (NKE RTK ÜVI)
- RTF pk.: 1/1990. (02. 22.) sz. parancs az 1989/90. tanév II. félévi tanrendjének módosításáról. (NKE RTK ÜVI)
- RTF pk.: 1/1994. sz. körlevél a Levelező és Továbbképző Tagozat Parancsnokság irányításáról. (NKE RTK ÜVI)
- RTF pk.: 10/1995. (02. 28.) sz. int. a tanulmányi pótlék megállapításáról. (NKE RTK ÜVI)
- RTF pk.: 12/1984. (09. 01.) sz. parancs az RTF-n folyó szocialista versenymozgalomról/SZVM. (NKE RTK ÜVI)
- RTF pk.: 15/1976. sz. parancs a nyári kiképzés végrehajtására. (NKE RTK ÜVI)
- RTF pk.: 19/1994. sz. int. a főiskola-parancsnok helyettesítéséről. (NKR RTK ÜVI)
- RTF pk.: 1987/3. sz. intézkedés a nyári kiképzés végrehajtására. (NKE RTK ÜVI)

- RTF pk.: 2/1994. (09. 07.), és 3/1994. (09. 07.) sz. körlevelek a nappali tagozat I. évfolyam részére a tanévnyitó ünnepség 09. 12-én, illetve az ünnepélyes eskütétel 09. 15-én történő megrendezésére. (NKE RTK ÜVI)
- RTF pk.: 2/1996. (04. 11.) sz. határozat a záróvizsga bizottságok elnökei és tagjai kijelöléséről. (NKE RTK ÜVI)
- RTF pk.: 21/1994. sz. int. a nappali tagozatos hallgatók tanulmányi pótlékának bevezetéséről. (NKE RTK ÜVI)
- RTF pk.: 22/1995. (08. 02.) sz. int. az egy (1) egységre jutó összeg megállapításáról. (NKE RTK ÜVI)
- RTF pk.: 4/1990. (06. 07.) parancs a nappali tagozat III. és II. évfolyam nyári gyakorlatára. (NKE RTK ÜVI)
- RTF pk.: 5/1981. (04. 24.) sz. parancs. (NKE RTK ÜVI)
- RTF pk.: 5/1994.(11. 29.) sz. körlevél az EBEÉ miatt megváltozó oktatási és munkarendről. (NKE RTK ÜVI)
- RTF pk.: 7/1972. (03. 06.) sz. parancs az RTF Ideiglenes Iskolarendjéről. (NKE RTK ÜVI)
- RTF pk.: 7/1977. (03. 15.) sz. parancs az RTF hivatásos, kinevezett és szerződéses polgári állományának 1977. évi továbbképzésére. (NKE RTK ÜVI; 15-70/7/1977)
- RTF pk.: 7/1994. (03. 31.) sz. int. az 1994. évi felvételi vizsgákra. (NKR RTK ÜVI)
- RTF pk.: 7/1995. (01. 31.) sz. intézkedés a XXII. OTDK Állam- és Jogtudományi, valamint Hadtudományi Szekciójának megrendezésére. (NKE RTK ÜVI)
- RTF pk.: 9/1976. sz. parancs a TDT megalakításáról. (RTF NKE ÜVI)
- RTF pk.: 9/1988. (09. 27.) sz. parancs az 1987/88. tanév SZVM értékeléséről. (NKE RTK ÜVI)
- RTF rektor: 10/2007. (07. 06.) sz. int. a hallgatók külföldi gyakorlata és tanulmányai, illetve az oktatók és dolgozók külföldi tanulmányi útjai támogatását biztosító Erasmus mobilitási projektből fakadó feladatokra. (NKE RTK ÜVI)
- RTF rektor: 17/2011. (06. 23.) sz. int. a 2011. évi nyári szakmai gyakorlatra. (NKE RTK ÜVI)
- RTF rektor: 30/2006. (09. 29.) sz. intézkedés a külföldi mobilitásra. (NKE RTK ÜVI; 15-1000/1/30/2006)
- RTF rektora – ORFK vezetője (2008): Terv a ZMNE KLHTK határrendészeti és védelmi vezetői szak hallgatóinak rendőri szakmai ismereti felkészítésére az RTF-n/2008. 01. 11. (NKE RTK ÜVI; 15-1000/52/2008)
- RTF rendőrszervező (tiszt) felsőfokú szakképzés hallgatói tájékoztatója/2006.01.16. (NKE RTK ÜVI; 15-1000/47/2006)
- RTF rendőrszervező (tiszt) felsőfokú szakképzés tanterve/2006. 09. 01-jétől. (NKE RTK ÜVI; 15-1000/44-1/2006)
- RTF Szenátus 37/2011. (06. 22.) sz. határozata a migrációs szakirány nyilvántartásba vételéhez. (NKE RTK ÜVI)
- RTF Szenátus határozata az NKE Ideiglenes Szenátusa Megválasztását Koordináló Választási Bizottságba történő delegálásról/2011. 05. 05. (NKE RTK ÜVI; 26000/4/2/7/2011)
- RTF szenátusi ülés emlékeztető/2011. 06. 22. (NKE RTK ÜVI; 26000/4/2/8/2011)
- RTF szervezeti felépítésének módosítása/1990. 03. 21. (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BM SZÜ 16-132/1-1990)
- RTF tanárainak gyakorlati munkára vezénylési terve 1977–1981. (NKE RTK ÜVI; 15-157/1977)
- RTF tanterve 1971–1974. (NKE RTK ÜVI; 15-425/1-1973)
- RTF tantervi irányelvei 1990. 01. 01-jétől 1990. 12. 31-ig. (NKE RTK ÜVI; 15-34/12-1989)
- RTF Tehetség gondozási Programja/2009. 12. 15. (NKE RTK ÜVI; 15-1000/43-5/2009)
- RTF teremlőtér biztonsági rendszabályai/2009. 02. 17. (NKE RTK ÜVI; 15-1000/1/6/2009)

- RTF Tudományos Diákköreinek Működési Rendje és a TDT Módosított Ügyrendje/2007. 02. 07.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/43-1/2007)
- RTF új tantervének koncepciója/az FT 1981. 11. 25-i határozata.* (NKE RTK ÜVI; sz. n.)
- RTF Vezetés- és Szervezési Tanszék 1980–1985 közötti munkájának értékelése.* (NKE RTK ÜVI; 15-3/4-1985)
- RTF vezetőképző tanfolyam programja/1987. 10. 05.* (NKE RTK ÜVI; 15-157/1987/A)
- RTF-en 1976-ban továbbfejlesztett, öthónapos kémelhárítói, katonai elhárítói és határőr-felderítő átképző tanfolyam tanterve.* (NKE RTK ÜVI; 15-535/1976)
- RTF-en folytatott felsőoktatási alapképzés dokumentumainak szükséges korrekciója a Rendőrség és a Határőrség integrációjából fakadóan, a 2008/2009. tanévtől kezdődően/2008. 05. 28.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/43-3/2008)
- RTF-i jegyzőkönyv az 1986. évi felvételi bizottsági döntésekről.* (NKE RTK ÜVI; 15-10/58/1986)
- RTF-i jegyzőkönyv az 1989. évi felvételi bizottsági döntésekről.* (NKE RTK ÜVI; 15-10/208/1989)
- RTF-i tematika a vezetői továbbképző tanfolyamok részére/1981. 01. 27.* (NKE RTK ÜVI; 15/1/B/1981)
- RTF-ORFK emü. m. az RTF Hr. Tsz. további működésére/2008.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/25/1/2008), valamint: *Emü. m. az 15-1000/25/1/2008. számon létrejött emü. m. kiegészítéséről/2008.* (15-1000/25/1/1/2008)
- SEBESTYÉN Nándor alezredes (1961): *Körlevél „Egyetemek esti és levelező tagozatára történő jelentkezés tárgyában”/1961. 04. 20.* (MNL XIX-B-10 1961./22. dob.)
- SZALMA László (1983): *Tájékoztató a BM TT részére, „A belügyi kutatóhelyek 1981–1985 közötti középtávú tudományos kutatási terveiben foglalt feladatok időarányos végrehajtásáról” címmel/1983. 07. 19.* (MNL XIX-B-10 1984/20. dob./24. fsz.)
- SZÚCS György ezredes (1975): *„Korszerűsített tanmenetek” az 1975/76. tanévre.* (NKE RTK ÜVI; sz. n.)
- TÖMPE András vezérőrnagy (1946): *Utasítás Herpai S. alez-nek a leendő RAK-hallgatók kijelölésére/1946.* (MNL XIX-B-1-g-302-112)
- TÖRÖK Sándor ezredes (1949): *Int. „Az iskola megindításával kapcsolatban”/1949. 08. 01.* (MNL XIX-B-1-j-1949/60. dob./21. fsz.)
- VALENCÁS János vezérőrnagy opk. (1954): *Int. BMH BKH Tiszti Iskola növendékeinek és oktatóinak gyakorló csapatszolgálatára /1954. 08. 10 – 09. 04.* (MNL XIX-B-10 1954/38. dob./136. fsz.)
- ZSILINSZKY Sándor m. kir. vámőr százados (1931): *Határőrszolgálat/Segédlet a m. kir. Vámőrség számára.* (Bp. m. kir. Vámőrség RTMAK)

Jelentések, javaslatok, jegyzőkönyvek, átiratok, levelek, jegyzékek, nyilvántartások

2003. évi XXVI. OTDK HTSZ eredményei. Elérhető: <http://otdt.hu/upload/files/Had26.pdf> (A letöltés dátuma: 2019. 05. 22.)
2007. évi XXVIII. OTDK HTSZ eredményei. Elérhető: <http://otdt.hu/hu/xxviii-otdk-eredmenyek> (A letöltés dátuma: 2019. 05. 22.)
- ÁBEL László HTB elnök (1981): *Jelentés a BM Határőrségnél 1976–1980 között végzett tudományos munkáról/1981. 02. 01.* (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BM Hör. Pol. Csf. 01156/1981)
- ÁVH Határőrség erőösszpontosítása/1952. 02. 18. (MNL XIX-B-10 1952/27. dob./13. fsz.)
- BÁGYI János ezds. (1967): *Jelentés az ETI-re 1967-ben bevonult növendékekről/1967. 08. 05.* (MNL XIX-B-10 1967/18. d./5. fsz.)

- BÁGYI János őrgy., harckik. ov. (1960): *Jelentés a Határőrség 1959. évi harckiképzési helyzetéről /1960. 01. 22.* (MNL XIX-B-10 1960/23. dob./8. fsz.)
- BÁGYI János. őrgy., harckik. ov. (1958): *Jelentés a tisztek II. negyedévből tapasztalt kiképzettségéről /1958. 07. 14.* (MNL XIX-B-10 1958/22. dob./19. fsz.)
- BAZSA György MAB-elnök (2007): *Átirat a második (ezúttal intézményi) akkreditációs kör tárgyában/2007. 07. 03.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/76/2007)
- BAZSA György MAB-elnök (2007): *Átirat a rendészeti vezető mesterképzési szak indításáról az RTF-n/2007. 06. 05.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/59/1/2007)
- BELOVAI Illés r. ezds. (1986): *Tájékoztató az 1981–1985. évi tudományos kutatási tervek végrehajtásának tapasztalatairól/1986. 02. 06.* (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BM Tudszerv. O. 54-64/1/1986)
- BELOVAI Illés r. ezds. (1988): *Az egyetemi szintű rendőrtisztképzés megalapozása céljából kidolgozott 4 éves képzési idejű Rendőrtiszt Akadémia tantervi célkitűzései című előterjesztés és javaslat/1988. 02. 22.* (NKE RTK ÜVI; 15-77/1988)
- BESZÉDES Antal ezds., pk. (1953): *Jelentés a Zrínyi Miklós Határőr Tiszthelyettes Iskolán folytatott határőr tiszthelyettes-képzésről/1953. 08. 10.* (MNL XIX-B-10 1954/37. dob./3. fsz.)
- BESZÉDES Antal ezds., pk. (1954): *Jelentés a Zrínyi Miklós Határőr Tiszthelyettes Iskola kihelyezett gyakorlatáról/1954. 09. 10–25.* (MNL XIX-B-10 1954/38. d/107. fsz.)
- BESZÉDES Antal ezds., pk. (1957): *Zrínyi Miklós Határőr Tiszthelyettes Iskola csapattörténelmi albuma/1957. 11. 05.* (MNL XIX-B-10 1961/24. dob.)
- BLASKÓ Béla vörögy. (2005): *Tájékoztató jelentés a rendészeti és bűnmegelőzési helyettes államtitkár részére az RTF tevékenységének és feladatainak időarányos végrehajtásáról/2005. 03. 16.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/5-27/2005)
- BM Központi Tiszti Iskola Rendőrtiszt Akadémia törzskönyvei 1971–1979.* (NKE RTK THI komplett)
- BM KSZF irattári dokumentumai 2002–2011.* (BM KSZF Irattára)
- BM TTP 1978. évi munkáját összegző és értékelő jelentés.* (NKE RTK ÜVI; 226-340/1978)
- BM TTP 1979. évi munkáról készített jelentés.* (NKE RTK ÜVI; 226-44/1/1979)
- BM TTP 1980. évi munkájáról készített jelentés.* (NKE RTK ÜVI; 226-44/1980)
- BM TTP 1983. évi értékelő jelentése.* (NKE RTK ÜVI; 226-44/1983)
- BM TTP 1984. évi tevékenységéről készített jelentés.* (NKE RTK ÜVI; 226-44/5/1984)
- BM TTP 1985. évi értékelő jelentése.* (NKE RTK ÜVI; 226-44/1985)
- BM TTP törzskérekeztet anyaga/1977. 03. 14.* (NKE RTK ÜVI; 226-249/243/1977)
- BMH BKH Tiszti Iskolán, 1955. 03. 25-től levezetett hathónapos felderítő tisztképző tanfolyamról szóló tájékoztatás.* (MNL XIX-B-10 1955/36. dob./57. fsz.)
- BÖKÖNYI István (1991): *Javaslat rendészeti tudományos kutatóintézet létesítésére/1991. 05. 20.* (NKE RTK ÜVI; sz. n.)
- CSÖRGE Lajos (1991): *Átirat Beck György r. ezredesnek /1991. 04. 11.* (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BM HOP FELD. O. 79 0133/1991)
- DÁNOS Valér (1994): *Előterjesztés az RTF-n folyó oktató-nevelőmunka korszerűsítésére/1994. 02. 18.* (NKE RTK ÜVI; sz. n.)
- DÁNOS Valér (1995): *Beszámoló jelentés az RTF 1994. évi munkájáról/1995. 01. 25.* (RTF Könyvtár; 15-1000/0016/001-1995)
- DÁNOS Valér (2005): *Tájékoztató jelentés az RTF RVTKI-nek a BM OF alárendeltségébe történő áthelyezéséről.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/45/4/2005)
- DARBAI Ottó őrgy., tanf. pk. (1965): *Jelentés tiszti, ths-i továbbképzésről/1965.05.08.* (MNL XIX-B-10 1965/17. dob./4. fsz.)

- ERDÉLYI József őrgy. (1959): *Jelentés a tisztii állomány 1958/59. évi állami oktatásáról/1959. 08. 25.* (MNL XIX-B-10 1959/20. dob./19. fsz.)
- ÉRSEK Bertalan alez., szombathelyi (2.) kerpk. (1959): *Jelentés a Tisztii Iskola Tisztii Továbbképző Tanfolyam hallgatói által feltárt hiányosságokról/1959. 06. 17.* (MNL XIX-B-10 1959/20. dob./12. és 16. fsz.)
- ETI átszervezésével összefüggő 0267/1967; 02007/hör-1967; 0286/67. sz. jelentések.* (BM Hör. Levéltár; 1990)
- ETI BM Határőr és Karhatalmi Tagozat pk. 1967. 08. 31-i jelentése.* (BM Hör. Levéltár; 02279/1967; 1990)
- Feljegyzés a BM Főiskola felállításával kapcsolatos problémákról.* (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BM IV/I. 13-203/1964)
- FÉSŰS László MAB-elnök (2005): *Átirat a biztonsági szakirány tárgyában/2005. 12. 19.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/66/1/2005)
- FÉSŰS László MAB-elnök (2006): *Átirat a rendészeti vezető mesterképzési szak létesítéséről/2006. 07. 10.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/50/1-2006)
- GERGELY Attila r. ezds. (1981): *Jelentés a határőr-felderítőhallgatók által, 1976–1980 között készített szakdolgozatokról /1981. 02. 19.* (NKE RTK ÜVI; sz. n.)
- GYÖRÖK Ferenc – KISS Lajos (1984): *Jelentés az RTF új felvételi rendszerének eddigi tapasztalatairól és az 1984/85. évi felvételi munkáról/1984. 08. 31.* (NKE RTK ÜVI; 15-50-36/1984)
- GYÖRÖK Ferenc (1974): *Jelentés a vezetőképzés és vezetői továbbképzések tapasztalatairól/1974.* (NKE RTK ÜVI; 15-6/45-1978)
- GYÖRÖK Ferenc (1977): *Jelentés az 1976. évi munkáról/1977. 01. 10.* (NKE RTK ÜVI; 15-780/1976) [GYÖRÖK F. 1977. 01. 10.]
- GYÖRÖK Ferenc (1978): *Jelentés az 1977. évi munkáról/1978. 01. 05.* (NKE RTK ÜVI; 15-410/1977)
- GYÖRÖK Ferenc (1979): *Jelentés az 1978. évi munkáról/1979. 01. 05.* (NKE RTK ÜVI; 15-460/1978)
- GYÖRÖK Ferenc (1981b): *Előterjesztés az RTF Tisztiképző Tagozatán folyó oktató-nevelőmunka tapasztalatairól és további feladatairól az 1981. 12. 08-i mh-i értekezleten.* (NKE RTK; nytsz.: BM SZÜMH 3-2/15/1981)
- GYÖRÖK Ferenc (1981c): *Jelentés az RTF Tisztiképző Tagozat munkájáról/1981.11.02.* (NKE RTK ÜVI; 15-441/1981)
- GYÖRÖK Ferenc (1982): *Jelentés az 1982. 09. 20-án induló vezetőképző tanfolyam előkészíttségének helyzetéről/1982. 09. 13.* (NKE RTK ÜVI; 15-50/35/1982)
- GYURKÓ Lajos vörgy., opk (1959b): *Jelentés az MSZMP KAO-nak az újonckiképző pontok vizsgáztatásáról/1959. 02. 26.* (MNL. XIX-B-10 1959/20. dob./9. fsz.)
- GYURKÓ Lajos vörgy., opk. – CSÉMI Károly ezds., akadémiapk (1960): *Együttes javaslat a ZMKA-ra vezényelt határőrtiltsztek részére határőrizeti oktatás bevezetésére/1960. 04. 15.* (MNL XIX-B-10 1960 /25/26. dob./92. fsz.)
- GYURKÓ Lajos vörgy., opk.(1959a): *Átirat Tóth Lajos vezérőrnagy MN vezérkari főnöknek /'59. 10. 31.* (MNL XIX-B-10 1959/20. d/24. fsz.)
- HAIÓS Sándor alez. (1964): *Jelentés a Határőrség 1963/64. évi harckiképzéséről/1964. 09. 15.* (MNL XIX-B-10 1964/20. dob./3. fsz.)
- HAIÓS Sándor alez., harckik. ov. (1965): *Jelentés a Határőrség harckiképzési helyzetéről az 1964/65. határőrizeti év tapasztalatai alapján/1965. 10. 04.* (MNL XIX-B-10 1965/17. dob/5. fsz.)
- HAIÓS Sándor alez., ov. (1964): *Jelentés az 1963/64. határőrizeti évben folytatott harckiképzésről/1964. 09. 15.* (MNL XIX-B-10 1964/20. dob./3. fsz.)

- Hajós Sándor alez., ov. (1965): *Jelentés a Határőrség harckiképzési helyzetéről/1965.10.04.* (MNL XIX-B-10 1965/17. dob./5. fsz.)
- Hajós Sándor alez., ov. (1966): *Jelentés az 1965/1966. határőrizeti év kiképzési helyzetének értékeléséről/1966. 09. 22.* (MNL XIX-B-10 1966/22. dob/1. fsz.)
- Hajós Sándor alez., töf. (1969): *Jelentés a tanintézetek határőr tanszékvezetőinek értekezletén elhangzottakról/Hőr. Biz. 1969. 02. 25-i ülése* (MNL XIX-B-10 1969/22. dob/1. fsz.)
- Hajós Sándor őrgy., harc. ov. (1962): *Jelentés a ZMKA-ra beiskolázott tisztek felvételéről/1962. 05. 28.* (MNL XIX-B-10 1962/20. dob./17. fsz.)
- Hajós Sándor őrgy., ov. (1962): *Jelentés az 1961/62. évi harc. állapotról/1962. 10. 15.* (MNL XIX-B-10 1962/20. dob.)
- Hajós Sándor őrnagy harc. ov. (1962): *Jelentés a ZMKA-ra beiskolázott tisztek felvételéről/1962. 05. 28.* (MNL XIX-B-10 1962/20. dob./17. fsz.)
- Hajós Sándor vör. töf. (1979): *Átirat Naményi Pál vör. nak, ZMKA pkh- nek/1979. 04. 17.* (MNL XIX-B-10 1979/16. dob/2. fsz.)
- Hajós Sándor vör. töf. (1981): *Jelentés Mándi S. ezredes BM IV/II. csf- nek/1981. 03. 18.* (MNL XIX-B-10 1981/22. dob/5. fsz.)
- Határőrség Hír. Z. pk. (1955): *Jelentés tisztek vizsgáztatásáról/1955. 12. 02.* (MNL XIX-B-10 1955/37. dob./103. és 98. fsz.)
- Hirling József szds., Kiskunhalasi Lovas Iskola pk. (1961): *Jelentés lovász és hajtó szakkiképzésről/1961. 05. 12.* (MNL XIX-B-10 1961/22. dob.)
- Hőr. opk (1994): *Összegző jelentés az 1993. évben végzett munkáról/1994. jan.* (MNL XIX-B-10 1993/5. dob/ 15. fsz.)
- Hőr. opk. (1955c): *Jelentés a következő központi továbbképzésről/1955. 12. 30.* (MNL XIX-B-10 1955/37. dob./102. fsz.)
- Hőr. opk. (1956): *Jelentés a kiképzési év végrehajtásáról a belügyminiszternek/1956. 01. 20.* (MNL XIX-B-10 1955/36. dob./3. fsz.)
- Hőr. opk. (1992): *Jelentés az 1992. I. félévi munkáról/1992.07.30.* (MNL XIX-B-10 1992/7. dob/18. fsz.)
- Hőr. opk. (1993): *Összegző jelentés az 1992. évben végzett munkáról/1993. jan.* (MNL XIX-B-10 1993/5. dob/13. fsz.)
- Hőr. töf. (1967): *01797/1967. sz. jelentés a katonai főiskolai tantervek kidolgozásáról.* (BM Hőr. Levéltár; 1990)
- Hőr. töf. (1969): *Feljegyzés az ETI-n, illetve a KLKF-n az 1966., 1967., 1968. és 1969. évben végzett és felavatott határőr-tisztek államvizsga- és szakkiképzési átlageredményeiről/1969. 08. 11.* (MNL XIX-B-10 1969/22. dob/7. fsz.)
- INyf oklevél-nyilvántartó könyvek 1958–1963. (NKE RTK Tanulmányi Hivatal Irattára; a továbbiakban: NKE RTK THI)
- INyf pk. (1967): *Javaslat az INyf átszervezésére/1967.* (NKE RTK ÜVI; 14-57/1967; ill. 1967/151-200)
- INyf pk. (1968): *Átirat nyelvvizsgáztatásról/1968. 11. 15.* (NKE RTK ÜVI; sz. n.)
- INyf pk. (1971a): *Jelentés az 1964–1971 időszakról/1971. 04. 14.* (NKE RTK ÜVI; 15-146/1971)
- INyf pk. (1971b): *Az 1970/71. tanév záró jelentése/1971. 07. 13.* (NKE RTK ÜVI; 14-78/1971)
- Javaslat a BM Határőrség tisztai állományának továbbképzésére, a tisztai utánpótlás biztosítására, valamint a tiszthelyettesek kiképzésére/1957. 10. 25.* (MNL XIX-B-10 1957/25. dob./11. fsz.)
- Javaslat a külföldön tanuló magyar belügyi dolgozók képzésének hazai tanintézetekben történő folytatására/1990. 05. 28.* (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BM OKCSF 13-56-16/1990)

- Javaslat a megszüntetésre kerülő BM TMI feladatainak átcsoportosítására és státuszainak felhasználására/1991. 09. 12.* (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BM TMI 16-92/1991)
- Javaslat az RTF 1971/72. tanév I. évfolyam állományára.* (NKE RTK ÜVI; 14-71/1971)
- Javaslat az RTF-re jelentkezett előfelvételik katonai szolgálatának, illetve hallgatói jogviszonyának rendelkezéseire/1991. 09. 01.* (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BM 12-507/1991)
- Jegyzőkönyv az 5/1. gl. ezrednél, 1960. 11. 14 – 1961.02.11. között végrehajtott újonckiképzésről.* (MNL XIX-B-10 1961/22. d.)
- Jegyzőkönyvek a tisztesképzés záróvizsgáztatásáról/1961. 09.* (MNL XIX-B-10 1961/22. dob.)
- JELENSZKY Márton alez., 6. kerp. (1954): *Jelentés Valencsák J. vezérőrnagynak „a tiszti iskola növendékeinek, csapatszolgálaton szerzett rossz tapasztalatairól”/1954. 09. 21.* (MNL XIX-B-10 1954/39. dob/139. sz.)
- JELENSZKY Márton alez., 6. kerp. (1958): *Jelentés az 1957/58. kik. év pol. okt-i eredményeiről.* (MNL XIX-B-10 1958/22. dob. /17. fsz.)
- Jelentés a Határőrség ht. és pa. áll. 1978. évi továbbképzéséről/1978. 12. 19.* (MNL XIX-B-10 1978/15. dob/1. fsz.)
- Jelentés a Határőrség ht. és pa. áll. képzéséről, továbbképzéséről/1988. 08. 15.* (MNL XIX-B-10 1988/19. dob/ 1. fsz.)
- Jelentés a hivatásos tisztképzés átfogó vizsgálatáról /1977. 12. 02.* (MNL XIX-B-10 1977/15. dob/3. fsz.)
- Jelentés a II. félévi továbbképzésekről és vizsgáztatásról /1977. 11. 24.* (MNL XIX-B-10 1977/15. dob/4. fsz.)
- Jelentés a Kiváló versenymozgalom 1967/68. határőrizeti évi tapasztalatairól.* (MNL XIX-B-10 1968/23. dob/37. fsz.)
- Jelentés a KLKF hőr. hallgatók határőrizeti és harcászati államvizsgálóiról/1977.* (MNL XIX-B-10 1977/15. dob/2. fsz.)
- Jelentés a KLKF-n folyó határőrtiszt-képzés helyzetéről/1981. 03. 17-i BMH értekezlet.* (NKE RTK ÜVI; sz: BM SZÜ MINH 3-2/4-1/1981)
- Jelentés az 1962/63. kik. évben folytatott tiszteskiképzésről/1963. 09. 17.* (MNL XIX-B-10 1962/23. dob./2. fsz.)
- Jelentés az 1964/65. hőrizeti évben bevonultak újonckiképzéséről.* (MNL XIX-B-10 VIII.TK.1965/17. dob./2.fsz.)
- Jelentés az 1965/1966. határőrizeti év kiképzési értékeléséről/1966. 09. 22.* (MNL XIX-B-10 1966/22. dob./1. fsz.)
- Jelentés az RTF 1980–1985 közötti 5 éves tevékenységének értékeléséről és a következő 5 éves időszak fő feladatairól.* (NKE RTK ÜVI; 15-4/7/1985)
- Jelentés az RTF, BM által végrehajtott ált. törvényességi ellenőrzéséről/1993. 11. 22.* (NKE RTK ÜVI; sz: BM 11-72/1993)
- Jelentés az RTF-n folyó tudományos munkáról és a további feladatokról.* (NKE RTK ÜVI; 15-43/18-1984)
- Jelentés szakmai államvizsgáztatásról a KLKF határőr szakán/1979. 08. 17.* (MNL XIX-B-10 1979/16. dob/3. fsz.)
- KAKULA Tibor alez (1992): *Átirat az RTF Hr. Tsz. tv.-nek/1992. 06. 08.* (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BM Hőr. Zeg. T-63/1992.)
- KELLNER András (1986a): *Előterjesztés RTF hatályos tantervének meghosszabbítására/1986. 06. 24.* (NKERTK ÜVI; 15- 4/4-1986)
- KELLNER András (1986b): *Jelentés az 1985/86. tanévben végzett munkáról/1986. 06. 23.* (NKE RTK ÜVI; 15-4/3-1986)

- Kerpk-i jelentések az 1958. III. negyedév kiképzési tapasztalatairól.* (MNL XIX-B-10 1958/22. dob./12; 13; 15. fsz.)
- KISS Kálmán ezds., tőf. (1992): *Átirat RTF Igrend. Tsz. tv-nek/1992. 03. 01.* (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BM HÖR. 0129/1992)
- KISS Kálmán ezds., tőf. (1991): *Átirat Mészáros F. vezérőrnagy MH szf. és kik. fcsf-nek/1991. 10. 21.* (MNL XIX-B-10 1991/10. dob/5. fsz.)
- KISS Kálmán ezds., tőf. h. (1988): *Jelentés a rendőr-tiszthelyettesek kiképzéséről/1988. 11. 24.* (MNL XIX-B-10 1988/19. dob/3. fsz.)
- KISS Lajos r. vezérőrnagy (1981): *Előzetes észrevételek az 1981. 12. 08-i előterjesztéshez/1981. 11. 10.* (NKE RTK; nytsz.: BM IV/I. CSF. 12-1797/6/1981)
- KLKF pk. (1967): *03360/1967. sz. jelentés a főiskolai képzés és működés első negyedévi tapasztalatairól.* (BM Hör. Levéltár 1990)
- KOROM Mihály ezds., opk. (1960): *Egyeztetett javaslat a FEP-tisztek egyéves nyelvtanfolyamának megszervezésére/1960. 11. 25.* (MNL XIX-B-10 1960/23. dob./43. fsz.)
- KOROM Mihály ezds., opk. (1963): *Javaslat a Határőrség újoncállománya behívási és kiképzési rendszerének évenként szeptember és március hónapokra történő módosítására/1963. 01. 23.* (MNL XIX-B-10 1962/20. dob.)
- LAKATOS Gábor szds., szerk. (1997): *Összefoglaló jelentés az RTF határrendészeti Tanszék akkreditációs helyzetéről I. kötet 1996. május – 1997. augusztus.* (RTF Hr. Tsz. Könyvtára; sz: 3-8/11-37/1997)
- Miskolci (8.) kerp. (1955): *Jelentés a kik. tanfolyamokról/1955. 04. 07.* (MNL XIX-B-10 1955/37. dob./99. fsz.)
- Miskolci (8.) kerp. (1955): *Jelentések módszertani felkészítésről és vizsgáztatásról/1955. 09. 21.* (MNL XIX-B-10 1955/36. dob./26., 27. fsz., ill. 37. dob./111. fsz.)
- NAGY András őrgy. (1954): *Jelentés Érsek B. alezredesnek vizsgáztatásról/1954. 12. 21.* (MNL XIX-B-10 1955/36. dob./31. fsz.)
- Nagykanizsai kerp. (1955): *Javaslat központi módszertani felkészítésre/1955. 10. 14.* (MNL XIX-B-10 1955/ /38. dob./164. fsz.)
- Nagykanizsai kerp. (1955): *Jelentés a személy-ellenőrzés során tapasztalt konfliktusokról/1955. 08. 02.* (MNL XIX-B-10 1955./37. dob./107. fsz.)
- Névjegyzék az 1952. 11. 1-jén induló, kétéves HM fegyvernemi tisztképző iskolákra vezényelt hallgatókról.* (MNL XIX-B-10 1952/27. dob/8. fsz.)
- NÓGRÁDI György alezredes tv. (1961): *Jelentés az ETI-n tanuló hőr. növendékek tanév végi vizsgáztatásáról/1961. 09. 11.* (MNL XIX-B-10 1961/22. dob.)
- NOVÁKY Balázs vörgy. opk. (1991b): *Újabb jelentés Korinek L. BM rend. h. áll. titk-nak/1991. 04. 04.* (MNL XIX-B-10 1991/10. dob/3. fsz.)
- NOVÁKY Balázs vörgy., opk. (1992): *Jelentés az 1991-ben végzett munkáról/1992. 01. 03.* (MNL XIX-B-10 1992/7.d/16; 26.fsz.)
- NOVÁKY Balázs vörgy., opk. (1992): *Jelentés az 1992. I. félévi munkáról.* (MNL XIX-B-10 1992/7. dob/18. fsz.)
- NOVÁKY Balázs vörgy., opk. (1993): *Jelentés a Határőrség által 1993-ban végzett munkáról.* (MNL XIX-B-10 1993/5. dob/15. fsz.)
- NOVÁKY Balázs vörgy., opk. (1993): *Jelentés az 1992. évi kiképzési és tudományos munkáról.* (MNL XIX-B-10 1993/5. dob/13. fsz.)
- NOVÁKY Balázs vörgy., opk. (1991a): *Jelentés Korinek László BM rend. h. áll. titk-nak/1991. 01. 17.* (MNL XIX-B-10 1991/10. d/2. fsz.)

- Nyírbátori (7.) kerpck.: *Jelentés harckiképzés II. üteméről/1955.09.02.* (MNL XIX-B-10 1955/36. dob./11. fsz.)
- ORBÁN Miklós ezds., töf. (1960): *Javaslat a BM Határőrség hivatásos állományának továbbképzésére és a csapatkiképzés végrehajtására az 1961. évben/1960. 11. 21.* (MNL XIX-B-10 1960/23. dob./13. fsz.)
- PÉTER Gábor vörögy. (1946): *Átírat Tömpe A. vezérőrnagynak/1946.* (MNL XIX-B-1-j-302-113)
- PETŐ László örgy. (1950): *Jelentés a Honvéd Dózsa Gyalogos Tiszti Iskolára vezényelt határőrök lemorzsolódásáról/1950. 11. 18.* (MNL XIX-B-10 1956/19. dob/12. fsz.)
- PIROS Attila IRM rend. h. áll.ti. (2007): *Átírat az IRM OF integrációjáról.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/94-2007)
- PIROS László vörögy. (1952): *Jelentés Péter G. altábornagynak a HM Műszaki Tiszti Iskolára vezényelt határőrökről/1952.* (MNL XIX-B-10 1952/27. dob/5. fsz.)
- PIROS László vörögy. (1952): *Jelentés Péter G. altábornagynak tiszti tanfolyam befejezéséről.* (MNL XIX-B-10 1952/27. dob./6. fsz.)
- PREISZNER József (1969): *Kimutatás az 1949. 09. 29-én felavatott RAK hallgatókról/1969. 09. 19.* (NKE RTK ÜVI; sz. n.)
- RAK 1959 és 1971 közötti törzskönyvei. (NKE RTK THI)
- RAK nevelési célkitűzései és nevelőmunkájának tapasztalatai/Pedagógiai Tanács ülése/1961. 03. 28. (NKE RTK ÜVI; 15-113/1961)
- RAK-névjegyzék: az 1948/49. tanévben, a RAK „első” évfolyamán, 1949. 02. 27-én tisztté avatottak. (NKE RTK ÜVI; sz. n.)
- RITTER Ottó alez. tv. (1974): *Elgondolás a határőrizeti államvizsgálóhoz/1974. 02. 28.* (MNL XIX-B-10 1974/21. dob/12. fsz.)
- RÓZSA Andor (1964): *Javaslat a BM Főiskola felállítására/1964. 01. 17.* (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BM IV/I. 13-203/1964)
- RTF 2005/2006. tanévi önértékelő jelentés/2007. 05. 16-i szenátusi ülés jkv. (NKE RTK ÜVI; 15-1000/43-4/2007)
- RTF 2007. évi munkatervének végrehajtásának értékelése. (NKE RTK ÜVI; 15-1000/45-1/2007)
- RTF büntmegelőzési menedzser mesterszak létesítési kérelme/2008. 06. 18. (NKE RTK ÜVI; 15-1000/43-4/2008)
- RTF főiskolai törzskönyvek 1971–2011. (NKE RTK THI)
- RTF Minőségbiztosítási Bizottság jelentése/2005. 12. 07. (NKE RTK ÜVI; 15-1000/36-12/2005)
- RTF Minőségfejlesztési Bizottság 2009/2010. tanévi jelentése/2011. 06. 08. (NKE RTK ÜVI; 26000/4/7/2011)
- RTF okt. tud. rektor-h. (2011): *Jelentés a 2011. 09–10. havi oktató és tudományos tevékenységről.* (sz. n; saját archívum)
- RTF önértékelő jelentés az RTF intézményi akkreditációjához/2009. 01. 30. (NKERTK ÜVI; 15-1000/30-1/2009)
- RTF összefoglaló jelentés a főiskola, BM által végrehajtott általános törvényességi ellenőrzéséről /1993. 11. 22. (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BM 11-72/1993)
- RTF összefoglaló jelentés az 1973. évi munkáról/1973. 12. 07. (NKE RTK ÜVI; 15-646/1-1973)
- RTF összefoglaló jelentés az 1974. évi munkáról. (NKE RTK ÜVI; 15-950/1974)
- RTF rendészeti kommunikációs és szakújságírói szakirányú továbbképzési szak létesítési és indítási dokumentációja/2008. 11. 04. (NKE RTK ÜVI; 15-1000/43-6/2008)

- RTF Szenátus (2007a): *Kriminalisztikai szakértő szakirányú továbbképzési szak/2007. III. 21-i szenátusi ülés jkv.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/43-2/2007)
- RTF Szenátus (2007b): *Rendészeti vezető mesterképzési szak/2007. III. 28-i szenátusi ülés jkv.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/43-3/2007)
- RTF Szenátus (2008): *Minőségfejlesztési Bizottság 2006/2007. tanévi jelentése/2008. 04. 02.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/43-2/2008)
- RTF tájékoztató jelentés a tízhónapos KET-en folytatott képzésről.* (NKE RTK ÜVI; 15-386/1980)
- RTF-adatszolgáltatás az RTF hallgatói létszámáról/2011. 03. 15.* (NKE RTK ÜVI; 26000/21/1/2011)
- RTF-adatszolgáltatás az RTF létszámkeretéről/2011. 10. 15.* (NKE RTK ÜVI; 26000/3/95/2011)
- RTF-beszámoló az RTF FT 20022005 közötti tevékenységéről.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/36-5/2005)
- RTF-előterjesztés a rendészeti asszisztens felsőfokú szakképesítés OKJ-be történő felvételéhez/2009. 10. 05.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/79/3/2009)
- RTF-előterjesztés a rendészeti felsőoktatás helyzetéről és fejlesztéséről/1981.* (NKE RTK ÜVI; 15-90/4/1981)
- RTF-előterjesztés az intézményi akkreditációra felkészülés helyzetéről/2008. 09. 24.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/43-5/2008)
- RTF-emlékeztető az RTF FT 2005. 09. 28-i üléséről.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/36-8/2005)
- RTF-javaslat közbiztonsági szak létrehozására és a katonai elhárító szak megszüntetésére/1973. 02. 22.* (NKE RTK ÜVI; 15-191/1973)
- RTF-jegyzőkönyv az 1982. évi felvételi bizottsági döntésekről.* (NKE RTK ÜVI; 15-10/84/1982)
- RTF-jegyzőkönyv az 1983. évi felvételi bizottsági döntésekről.* (NKE RTK ÜVI; 15-10/62/1983)
- RTF-jelentés a 2 éves nyelvtanfolyamok tapasztalatairól, javaslat a korszerűsített tantervre.* (NKE RTK ÜVI; 15-100/1979)
- RTF-jelentés a BM-re háruló feladatok megvalósításáról az RTF-n/1984.* (NKE RTK ÜVI; 15-3/10/1984)
- RTF-jelentés a felvételi munka tapasztalatairól 1971–1974.* (NKE RTK ÜVI; 15-620/1974)
- RTF-jelentés a felvételi munka tapasztalatairól 1971–1976 között/RTF FT 1976. 09. 01.* (NKE RTK ÜVI; 15-340/1976)
- RTF-jelentés a főiskola működésének 3 éves tapasztalatairól/1974. 05. 15 – 09. 30.* (NKE RTK ÜVI; sz: BM IV/I. 13-27/4/1975)
- RTF-jelentés a főiskolán folyó tudományos munkáról és feladatokról/1985. 05. 25.* (NKE RTK ÜVI; 15-43/18-1984)
- RTF-jelentés az 1972. évi munkáról/1972. 12. 20.* (NKE RTK ÜVI; 015-431/1972)
- RTF-jelentés az 1977–1981 között végzett tisztek beválásának tapasztalatairól.* (NKE RTK ÜVI; 15-8/1-1985)
- RTF-jelentés az RTF 1980–1985 közötti 5 éves tevékenységének értékeléséről és a következő 5 éves időszak fő feladatairól.* (NKE RTK ÜVI; 15-4/7/1985)
- RTF-jelentés az RTF 2005. évi munkatervnek végrehajtásáról.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/40-3/2005)
- RTF-jelentés az RTF káderhelyzetéről és javaslat a káderutánpótlásra.* (NKE RTK ÜVI; 15-190/1979)
- RTF-részjelentés a főiskola, BM által végrehajtott általános törvényességi ellenőrzéséről.* (NKE RTK ÜVI sz: BM RFŐO 8-994/5/1993)
- SÁRKÁNY István ddtbk. (2005): *Kérelem rendészeti vezető mesterszak létesítésére/2005. 10. 27.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/74-75/2005)
- SÁRKÁNY István ddtbk. (2006): *Előterjesztés a rendészeti igazgatási alapszak biztonsági szakiránnyal történő kiegészítésére és a képzés 2006/2007. tanévtől történő megkezdéséhez.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/50/2006)

- SÁRKÁNY István vörögy. (2011): *Átirat Kis Norbert miniszteri biztosnak/2011. 04. 08.* (NKE RTK ÜVI; 59/411/2011)
- SÁRKÁNY István vörögy. (2011): *Összefoglaló jelentés a 2010/2011. tanévről/2011. 08. 17.* (NKE RTK ÜVI; 26000/3/74/2011)
- SEBESTYÉN Nándor alez. (1967): *Jelentés az 1967-ben bevonultatott tartalékos tisztek továbbképzéséről/1967. 08. 30.* (MNL XIX-B-10 1967/18. dob./6. fsz.)
- SIMON László alez., okt. alov. (1979): *Jelentés az RTF levelező tagozatán folyó oktatásról* (NKE RTK ÜVI; 15-190/1979)
- STEFÁN Géza (1986): *Előterjesztés a belügyi oktatási intézmények és a kutatóhelyi tudományos bizottságok közti munkakapcsolatok továbbfejlesztésére/1986. 10. 31.* (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BM TUDSZERVO. 54-189/3/1986)
- STEFÁN Géza (1987): *Előterjesztés a belügyi tudományos fokozatosok helyzetéről a BM TT 1987. 06. 25-i ülésén.* (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BM TUDSZO. 54-52/1/1987)
- STEFÁN Géza (1989): *A BM kutatóhelyein elért fontosabb tudományos kutatási eredmények az 1981–85 közötti tervidőszakban és az 1986–87. években.* (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BM TUDSZO. 226-163/7-4/8-1/1989)
- STEFÁN Géza (1989): *A BM kutatóhelyeken elért fontosabb tudományos kutatási eredmények 1981–1987.* (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BM TUDSZO. 222-163/7-4/8-1/89.)
- SZABÓ Gusztáv szds., opk. (1969): *Jelentés Németi József r. vezérőrnagy belügyminiszter-helyettesnek/1969. 12.22.* (MNL XIX-B-10 1969/22. dob/4. fsz.)
- SZABÓ Gusztáv vörögy., opk. (1975): *Jelentés Benkei A. belügyminiszternek/1975. 07. 25.* (MNL XIX-B-10 1972/14. dob /VII. tk./26. fsz.)
- SZALMA László r. ezds. (1980): *Jelentés a tudományos fokozattal rendelkezők és az aspiránsképzésben résztvevők helyzetéről/BM TT 1980. 09. 28.* (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BM 54-194/1980)
- SZALVA János – NÓGRÁDI György (1955): *Jelentés a moszkvai továbbképző tanfolyam hallgatóinak tanulmányi helyzetéről/1955. 06. 01.* (MNL XIX-B-10 1955/36. dob./10. fsz.)
- SZALVA János alez., 4. kerpok. (1958): *Javaslat az 1959. kiképzési év rendszerének megváltoztatására és helyzetének javítására/1958. 07. 16.* (MNL XIX-B-10 1958/22. dob./6. fsz.)
- SZÉKELY János vörögy., opk. (1988): *Jelentés a Határőrség hivatásos és polgári állománya képzésének és továbbképzésének helyzetéről/1988. 08. 15.* (MNL XIX-B-10 1988/19. dob/1. fsz.)
- SZÜCS Antal ezds., harcikk. és KASZPER József ezredes szü. ov. (1976): *Együttes jelentés a Határőrség tiszti, zls-i és ths-i állományának kiképzéséről, továbbképzéséről, utánpótlásáról /1976. 06. 14.* (MNL XIX-B-10 1976/15. dob/2. fsz.)
- SZÜCS Antal ezds., harcikk. ov. (1976): *Jelentés az 1975. évi továbbképzési ütemterv végrehajtásáról/1976. 01. 14.* (MNL XIX-B-10 1975/17. dob/7. fsz.)
- SZÜCS György ezds., iskolapk. (1961): *Jelentés a II. éves növendékek tiszti záróvizsgáiról.* (MNL XIX-B-10 1961/22. dob.)
- SZÜCS György ezredes iskolapk. (1972): *Jelentés az első tiszti továbbképző tanf. végrehajtása során szerzett tapasztalatokról/1972. 11. 14.* (MNL XIX-B-10 1972/ 14. dob/ 7. fsz.)
- Tájékoztató az IRM NOK 2009. I. félévi tevékenységéről/2009. 07. 22.* (NKERTK ÜVI; nytsz.: NOK 201-35-8/2009)
- TÓTH Imre vörögy., opk. (1979): *Átirat Mándi S. ezredes BM IV/II. csf-nek/1979. 01. 24.* (MNL XIX-B-10 1979/16. dob/4. fsz.)
- TÓTH Imre vörögy., opk. (1979): *Javaslat belügyi kutatási témajegyzékre/1979. 09. 11.* (MNL XIX-B-10 1979/16. dob/11. fsz.)

- TÓTH Imre vörgy., opk. (1981): *Átirat Sárvári István ezredes MN tisztii és ths. kik. csf-nek: a KKKF határőr szak tanterve/1981. 04. 07.* (MNL XIX-B-10 1981/22. dob/4. fsz.)
- TÓTH Imre vörgy., opk. (1985): *Átirat Györök Ferenc vezérőrnagynak/1985. 10. 21.* (NKE RTK ÜVI; nytsz.: HOP. 00299/39/1985)
- TÓTH István (1982): *Az átképző tanfolyamok tapasztalatai, az oktatási dokumentumok korszerősítése/1982. 04. 19.* (NKE RTK ÜVI; 15-122/1982)
- TÖMPE András vörgy. (1946): *Jelentés dr. Szebenyi E. belügyminisztériumi osztályfőnöknek/1946* (MNL XIX-B-1-j-302-111)
- TURI András h. államtitkár átirata (2009): *A felsőoktatási alap- és mesterképzésről, valamint a szakindítás eljárási rendjéről szóló 289/2005. (12. 22.) Korm. rendelet módosításának kezdeményezése/2009. 09. 15.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/32/6/2009)
- TUSJÁK János szds., harcikk. ov-h. (1961): *Jelentés a hivatásos tiszthelyettesek részére szervezett tisztii vizsgáztatásról/1961. 05. 03.* (MNL XIX-B-10 1961/22. dob.)
- VALENCsÁK János vörgy., opk. (1955): *Jelentés és javaslat a belügyminiszternek, a moszkvai továbbképző tanfolyam meghosszabbítására/1955. 06. 23.* (MNL XIX-B-10 1955./36. dob./33. fsz.)
- VALENCsÁK János ezds., BMH BKH pk. (1953): *0385. sz. jelentés Gerő Ernő belügyminiszternek a Határőr Tisztii Tanfolyam befejezéséről/1953. 10. 26.* (MNL XIX-B-10 1953/23. dob./ 31. fsz.)
- VASS István főigazgató átirata (2009): *RTF, mint felnőttképzést folytató intézmény nyilvántartásba vétele/2009. 02. 12.* (NKE RTK ÜVI; 15-1000/62/1/2009)
- VIRÁNYI Gergely (1990): *Jelentés a dereguláció és a kapcsolódó intézkedések végrehajtásáról a KKKF BM Határőr Szaktanszéken.* (1990. 10. 20.; sz. n.)
- VIRÁNYI Gergely (2011): *Jelentés a 2011. 09–12. havi oktató és tudományos tevékenységről.* (sz. n.)
- Vizsgáztató Bizottság (1956): *Jelentés a Zrínyi Miklós Határőr Tisztiihelyettes Iskola VIII. tanfolyam záróvizsga-eredményeiről/1956. 10. 15–20.* (MNL XIX-B-10 1956/19. dob./17. fsz.)

Feladatok, módszertani kidolgozások, tansegédletek

- BAKOS Károly (1974): *Minta a kerület-parancsnokok éves harcikképzési parancsának kidolgozásához/1974.* (MNL XIX-B-10 1974/21. dob/3. fsz.)
- Belügyi „Szolgálati kiadványok” 1975–1985 között.* (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BM IV/II. 13-121-2/1986)
- Belügyi filmek 1981–1985 között.* (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BM IV/II. 13-136/3/1985)
- Belügyi munka önkéntes segítőinek első országos értekezlete 1976. 03. 25–26.* (Segédlet) (BM Tan. Prop. Csfség RTMAK)
- BM Tan. és Kik. Csfség.: *1971. évi kiadói terv.* (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BM 13-24/61/1970)
- CSUKA Gyula (1986): *A belügyi munkát önkéntesen segítőkk mozgalma.* (Elvek, módszerek, tapasztalatok [EMT]) (MNL XIX-B-10 1986/20. dob/5; 6; 7. és 9. fsz.)
- FÜLÖP Attila (1986): *A parancsra elkövetett cselekményért való felelősség a hatályos büntetőjogban.* (EMT 1986 MNL XIX-B-10 1986/20. dob/5; 6; 7. és 9. fsz.)
- Határszolgálati módszertani kiadványok/1955. 06. 10.* (MNL XIX-B-10 1955/38. dob./154; 161; 162; 153. fsz.)
- HOP Határforgalmi Osztály (1967): *1967. évi produktumok.* (MNL XIX-B-10 1967/18. dob/ 19; 20; 21; 22; 23; 24. fsz.)
- HOP Határforgalmi Osztály (1983): *„World Service Authority” útlevélről készített leírás.* (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BM HÖR. 00262/4/1983)

- HOP Határforgalmi Osztály (1984): *Új átléptető bélyegző leírása*. (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BM HOP. 00262/4-1984)
- HRUBI János – TÓTH Béla (1977): *A járőrszolgálatban szorongást és félelmet kiváltó váratlan helyzetek, valamint leküzdésük*. (Tanulmány) (MNL XIX-B-10 1977/15. dob/7. fsz.)
- KOCSIS László (1988): *A sajátos enyhítő és súlyosbító körülmények értékelése a katonai ítékezésben és fegyelmi eljárásban*. (EMT 1988 MNL XIX-B-10 1986/20. dob/5; 6; 7. és 9. fsz.)
- Központi előadások, alap- és kiegészítő feladatok, módszertani útmutatók/1959–1961*. (MNL XIX-B-10 1961/23. dob.)
- Központi előadások, módszertani útmutatók, tansegédletek/1962*. (MNL XIX-B-10 1962/23. dob./22; 23; 24; 25; 26. fsz.)
- Központi feladatok és más tansegédletek/1966*. (MNL XIX-B-10 1966/22. dob/ 9; 11; 12; 14. fsz.)
- Központi tankönyvek, feladatok, tansegédletek/1964–1965*. (MNL XIX-B-10 1964/20d/11; 12; 13; 14; 15; 16; 17; 18; 19; 20.)
- LAKATOS István (1973): *A razzia megszervezése – komplett feladat és módszertan/1973*. (MNL XIX-B-10 1984/18. dob/6. fsz.)
- MÉSZÁROS István (1980): *A határőr csapatok határőrizete és harci alkalmazása rendkívüli viszonyok közepette*. (Kézirat) (MNL XIX-B-10 1980/18. dob/3. fsz.)
- RTF Kiadói Terve 1982. 09. 01 – 1983. 08. 31*. (NKE RTK ÜVI; 15-187/1982)
- SZALVA János ezds., kerp. (1961): *Tájékoztató a határsértők módszereiről és ravaszságairól*. (Segédlet) (MNL XIX-B-10 1961/24. dob.)
- SZILVÁSI József (1979): *A ZMKA határőr hallgatói által 1971-től 1978-ig készített határőrizeti tárgyú évfolyammunkák, szakdolgozatok és tudományos pályaművek katalógusa*. (MNL XIX-B-10 1980/18. dob/4. fsz.)
- Tájékoztató címjegyzék az 1986. évben megjelent kiadványokról*. (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BM KK 15-43/9/1987)
- Tájékoztató címjegyzék az 1987. évben megjelent kiadványokról*. (NKE RTK ÜVI; nytsz.: BM KK 15-39/13/88)
- TÍMÁR Vince (1986): *Közművelődési bizottságok a közművelődés szolgálatában*. (EMT 1986.) (MNL XIX-B-10 1986/20. dob/5; 6; 7. és 9. fsz.)
- VARGA János (1988): *A fiatal határőrök személyiség-rendszerének vizsgálata a katonapszichológiai megismerés szempontjából, és a megismerés sajátosságai*. (EMT 1988). (MNL XIX-B-10 1986/20. dob/5; 6; 7. és 9. fsz. MNL XIX-B-10 1986/20. dob/5; 6; 7. és 9. fsz.)
- VIRÁG László (2005): *A határőrségi pszichológiai tevékenység szakmai protokollja*. Kézikönyv. *Határrendészeti Tanulmányok*, 2. ksz.
- ZSIGOVITS László (1986): *A videotechnika alkalmazása a Határőrség magasabb-egységeinél*. (MNL XIX-B-10 1986/20. dob/5; 6; 7. és 9. fsz.)

Előadások, hozzászólások

- BÁRDY Tibor (2013): *Korreferátum műhelytanácskozáson*. Budapest, MTA IX. O. Állam- és Jogtudományi Bizottság Rendészeti Albizottság, 2013. 11. 28.
- BELL, Colleen (2016): *Köszöntő a Budapesti ILEA alapításának 20. évfordulója alkalmából rendezett ünnepség keretében*. Elérhető: http://hungarian.hungary.usembassy.gov/bell_0717a2015.html (A letöltés dátuma: 2018. 12. 20.)

- BODA József (2015): *Előadás az RTF és az NKE RTK korábbi vezetőinek találkozóján*. Budapest, RTF, 2015. 12. 15.
- DÁNOS Valér (2015): A rendészeti vezetőképzés és továbbképzés múltja és jelene. Előadás *A rendészeti oktatás 25 éve* című konferencián. Kőrmend, 2015. 05. 14.
- DICZIG István (2013): *Korreferátum műhelytanácskozáson*. Budapest, MTA IX. O. Állam- és Jogtudományi Bizottság Rendészeti Albizottság, 2013. 11. 28.
- KOVÁCS Lajos (2013): *Korreferátum a MABÜSZKE Dobos János emlékünnepe és konferencián*. Budapest, 2013. 12. 10. Elérhető: www.bunuldozok.hu/Data/Sites/1/online-magyar-b%C5%B1n%C3%B4ld%C3%B6z%C5%91-2013-%C3%A9vi-3-4-sz%C3%A1m.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 05. 23.)
- Napjaink Rendőrsége* (2013). PAPP Károly r. altábornagy, országos rendőrfőkapitány vitaindító előadása az MTA IX. O. Állam- és Jogtudományi Bizottság Rendészeti Albizottság műhelytanácskozásán. Budapest, BM. 2013. 11. 28.
- NÉMETH Lajos (2009): A Rendőrség és a Határőrség integrációjának megvalósulása a Győri Határőrgazgatóság és a Győr–Moson–Sopron Megyei RFK esetében. A határrendészeti tevékenység rendszere a belső határokon. Előadás *A Rendőrség és a Határőrség integrációjának tapasztalatai* című konferencián. *Határrendészeti Tanulmányok*, 3. ksz. 69–72.

Interjúk

- 1991-ben Póder Pál hőr. ezredessel.
- 1991-ben Tárnoki Attila hőr. alezredessel.
- 1991-ben Veres Pál hőr. alezredessel.
- 2014-ben dr. Teke András (PhD) ny. hőr. ezredessel.
- 2014-ben Komócsin József ny. honv. alezredessel.
- 2014-ben Kovács Lajos ny. hőr. alezredessel.
- 2014-ben Soós Sándor ny. hőr. ezredessel.
- 2015-ben dr. Faggyas Zoltán (PhD) ny. hőr. ezredessel.
- 2015-ben dr. Gubicza József (PhD) tüo. ezredessel.
- 2015-ben dr. habil. Kovács Gábor (PhD) r. dandártábornokkal.
- 2015-ben dr. Kovács István (CSc) ny. hőr. ezredessel.
- 2015-ben dr. Pálvölgyi László (PhD) ny. hőr. alezredessel.
- 2015-ben dr. Ritecz György (PhD) ny. r. ezredessel.
- 2015-ben dr. Zsigovits László (PhD) ny. hőr. ezredessel.
- 2015-ben Gaál István ny. hőr. alezredessel.
- 2015-ben Görbe Attiláné dr. Zán Krisztina (PhD) r. alezredessel.
- 2015-ben prof. dr. Sallai János (PhD) r. ezredessel
- 2015-ben Szabó János ny. honv. mk. vezérőrnaggyal.
- 2016-ban Baranyai Henriett r. őrnaggyal.
- 2016-ban dr. Dános Valér (CSc) ny. r. vezérőrnaggyal.
- 2016-ban dr. jur. Farkas István r. ezredessel.
- 2016-ban dr. Kiss Lajos (PhD) r. alezredessel.
- 2016-ban dr. univ. Dsupin Ottó r. dandártábornokkal.
- 2016-ban dr. univ. Kiss Rita nemzetközi referenssel.

- 2016-ban Fehér Zoltán r. alezredessel.
2016-ban Gósi Tiborné r. alezredes főtanácsossal.
2016-ban Horváczy Emese c. r. ezredessel.
2016-ban Pataki Tibor ny. hőr. alezredessel.
2016-ban Zaliczay Ágnes osztályvezetővel.

Internetes források

- <http://allamszocializmus.lapunk.hu/?modul=oldal&tartalom=716507> (A letöltés dátuma: 2019. 01. 21.)
http://archivnet.hu/hadtortenet/politikailag_teljesen_helytelen.html (A letöltés dátuma: 2019. 02. 01.)
<http://beszelo.c3.hu/cikkek/kronologia-%E2%80%931989> (A letöltés dátuma: 2019. 02. 01.)
http://epa.oszk.hu/02100/02177/00005/pdf/EPA02177_RTH_18evf_31-32_szam.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 02. 01.)
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32015R2219> (A letöltés dátuma: 2019. 02. 01.)
http://europa.eu/about-eu/agencies/regulatory_agencies_bodies/pol_agencies/cepol/index_hu.htm (A letöltés dátuma: 2019. 02. 01.)
<http://hbk.uni-nke.hu/kutatas-es-tudomanyos-elet/kari-tudomanyos-diakkor/otdk-s-tortenetunk> (A letöltés dátuma: 2019. 01. 21.)
<http://hu.wikipedia.org/wiki/1989> (A letöltés dátuma: 2019. 01. 21.)
<http://hu.wikipedia.org/wiki/Hat%C3%A1rrend%C5%91rs%C3%A9g> (A letöltés dátuma: 2019. 01. 21.)
http://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_Kir%C3%A1lyi_Honv%C3%A9d_Ludovika_Akad%C3%A9mia (A letöltés dátuma: 2019. 01. 21.)
<http://hu.wikipedia.org/wiki/Magyarorsz%C3%A1g> (A letöltés dátuma: 2019. 01. 21.)
<http://mno.hu/belfold/atadtak-a-cepol-szekhazat-1257134> (A letöltés dátuma: 2019. 02. 01.)
http://mta.hu/koztestuleti_tagok/?tag_kereso_sbmt=1&degree%5B0%5D=4&degree%5B1%5D=2&page=10 (A letöltés dátuma: 2019. 02. 01.)
<http://tortenesz.extra.hu/tanyik-jozsef/> (A letöltés dátuma: 2019. 02. 01.)
<http://uni-nke.hu/hirek?tag=OTDK> (A letöltés dátuma: 2019. 02. 01.)
www.abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10_21_15_1962.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 02. 01.)
www.abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/13_31_6_63.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 02. 01.)
www.artpool.hu/kontextus/kronologia/1989.html (A letöltés dátuma: 2019. 01. 21.)
www.nokitc.hu/nok/pdf2/KERA/1.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 02. 01.)
www.nokitc.hu/pdf/01-nyilatkozat-1991-03-12.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 02. 01.)
www.police.hu/a-rendorsegrol/jogszabalyok/orfk-utasitasok?page=17 (A letöltés dátuma: 2019. 02. 01.)

A Dialóg Campus Kiadó a Nemzeti Közszolgálati Egyetem könyvkiadója.

Nordex Nonprofit Kft. – Dialóg Campus Kiadó
www.dialogcampus.hu
www.uni-nke.hu
1083 Budapest, Ludovika tér 2.
Telefon: 06 (30) 426 6116
E-mail: kiado@uni-nke.hu

A kiadásért felel: Petró Ildikó ügyvezető
Felelős szerkesztő: Gőcze István
Olvasószerkesztő: Dorogi Katalin
Korrektor: György László
Tördelőszerkesztő: Fehér Angéla
Nyomdai kivitelezés: Pátria Nyomda Zrt.
Felelős vezető: Simon László vezérigazgató

ISBN 978-963-531-005-0 (nyomtatott)
ISBN 978-963-531-006-7 (PDF)
ISBN 978-963-531-007-4 (ePUB)

A rendészettudomány körébe tartozó képzéstörténeti műben a szerző rendszerezi a releváns biztonsági, határbiztonsági, határőrizeti és határrendészeti, rendészeti, valamint rendészettudományi ismereteket, továbbá a külföldi tapasztalatokat.

Döntően a kezdeti alap- és felsőfokú tisztképzésre, majd a katonai főiskolai, akadémiai, ezt követően a nemzetvédelmi egyetemi és a rendőrtiszti főiskolai tisztképzésre koncentrál.

A szerző azonos tisztelettel közelít a határőrizeti és határrendészeti tisztképzés valamennyi szereplőjéhez, azaz a rendészeti pedagógusokhoz, illetve a katedra másik oldalán tevékenykedő tanulókhöz, növendékhez, hallgatókhoz. Tényszerűen rögzíti, hogy a tanintézetekben és a szakmai szerveknél a képzés terén mikor, mi, miért és hogyan történt, majd megfogalmazza következtetéseit és javaslatait.

E mű is erősíti azt a rendészettudományi paradigmát, amely szerint a határrendészeti elvek, illetve gyakorlat kutatásához hasonlóan a tisztképzés múltjának vizsgálata is nélkülözhetetlen és nem öncélú, mert számos múltbeli értéket fedhetünk fel, amelyek a magas minőségű határrendészeti tisztképzés jövőjét szolgálják.

A mű a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” című projekt keretében jelent meg.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE